THEOLOGIÆ QUADRIPARTITÆ
SCOTI
QUARTA PARS,
SEU THEOLOGIA POSITIVA;

IN QUA AGITUR DE SCRIPTURA SACRA,
de Eccleſia, de ſummo Pontifice, de Conciliis generalibus
& particularibus, ac denique de Eccleſiæ Membris.

Authore R. P. F. IOANNE GABRIELE BOYVIN, ex urbe Viria
Normaniæ inferioris oriundo; apud ſtrictioris obſervantiæ Franco-Pariſinos
Minoritas in ſacra Theologia Lectore bis Iubilato, & Provinciæ Patre.

Editio quarta auctior multò & emendatior.

PARISIIS.
Apud EDMUNDUM COUTEROT, viâ
Jacobæâ ad inſigne boni Paſtoris.

M. DC. LXXVIII.
CUM APPROBATIONIBUS ET PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

PARTIVM, DISPVTATIONVM, CAPITVM & Quæſtionum quæ reperiuntur in ultima parte Theologiæ quadripartitæ Scoti, & quæ eſt Theologia Poſitiva.

THEOLOGIÆ quadripartitæ Scoti quarta pars ſeu Theologia Poſitiva. pag. 1
Theologiæ Poſitivæ diſpoſitio generalis. ibid.
Theologiæ Poſitivæ pars prima diviſa in tres diſputationes. 2

DISPUTATIO PRIMA.

De Scriptura ſacra. 3

Caput primum. *De authoritate Scripturæ.* ibid.
Quæst. I. *An Scriptura ſacra ſit neceſſaria.* ibid.
Quæst. II. *An Sacra ſcriptura ſit omnium Scripturarum antiquiſſima?* 5
Quæst. III. *Quomodo Deus ſit author Scripturarum?* 6
Quæst. IV. *Num ſacra Scriptura egeat teſtimonio Eccleſiæ ut conſtet eam eſſe ſacram?* 7
Quæst. V. *Quinam libri ſint canonici?* 8
Quæst. VI. *An omnes libri qui ſunt in canone, fuerint ſemper in illo, vel ſucceſſivè?* 10
Quæst. VII. *Qualiter ſe geſſerit Eccleſia in librorum canonicorum declaratione?* 11
Quæst. VIII. *Quinam libri inter apocryphos recenſeri debeant?* 13
Quæst. IX. *Qui fuerint authores ſecundarii cujuſlibet libri ſacræ Scripturæ?* 14
Quæst. X. *Quinam hæretici rejecerint libros veteris teſtamenti?* 17
Quæst. XI. *Quinam rejecerint deutero-canonicos veteris teſtamenti?* 18
Quæst. XII. *Quinam hæretici oppugnaverint libros novi Teſtamenti?* 21
Quæst. ultima. *Quinam libri novi Teſtamenti non fuerint ab initio etiam à Catholicis recepti in canone?* 22

Caput secundum. *De multiplici ſenſu Scripturæ.* 25
Quæst. I. *Quotuplex ſit Scripturæ ſenſus?* ibid.
Quæst. II. *An ſenſus litteralis Scripturæ ſit obſcurus?* 27
Quæst. III. *Quæ ſit cauſa obſcuritatis Scripturæ?* 28
Quæst. IV. *Quotuplex ſit ſenſus literalis, & utrum reperiatur in omnibus locis Scripturæ?* 29
Quæst. V. *An in omnibus Scripturæ partibus ſit ſenſus myſticus?* 31
Quæst. VI. *Quis ſenſus Scripturæ ſit efficax ad probandum?* 32
Quæst. VII. *An ſenſus myſticus ſit præſtantior ſenſu literali?* 33
Quæst. ultima. *An præter ſenſum literalem & myſticum tertius reperiatur in Scriptura?* 34

Caput tertium. *De ſacræ Scripturæ interpretatione.* 35
Quæst. I. *An licitum fuerit transferre ſacram Scripturam à lingua primigenia ad alias vulgares?* ibid.
Quæst. II. *An ſacræ Scripturæ textus à Deo dictatus Moyſi & Prophetis, ad nos uſque pervenerit in ſua nativa puritate?* 36

Quæst. III. *De editionibus Chaldaicâ & Syriacâ.* 37
Quæst. IV. *De verſione Græca.* 38
Quæst. V. *De verſione ſeptuaginta interpretum.* 39
Quæst. VI. *De verſione vulgata.* 40
Quæst. VII. *An editio bibliorum in lingua vulgari licita ſit?* 42

DISPUTATIO SECUNDA.

De Scriptura ſacra veteris Teſtamenti. 44

Caput primum. *De libris legalibus veteris Teſtamenti.* ibid.
Quæst. I. *De libro Geneſis.* ibid.
Quæst. II. *De libro Exodi.* 47
Quæst. III. *De libro Levitici.* 49
Quæst. IV. *De libro Numeri.* 51
Quæst. V. *De libro Deuteronomii.* 53

Caput secundum. *De libris hiſtorialibus veteris Teſtamenti.* 55
De libro Ioſue. 55
De libro Iudicum. 57
De libro Ruth. 59
De libris Regum. 60
De libro primo Regum. ibid.
De libro ſecundo Regum. 63
De libro tertio Regum. 65
De libro quarto Regum. 67
De libro primo Paralipomenon. 70
De libro ſecundo Paralipomenon. 71
Notabilia quædam ad intelligentiam Scripturæ & ſucceſſionem dicendorum neceſſaria. 74
Reges Iudæ. ibid.
Reges Iſrael. 74
De libro primo Eſdræ. 75
De libro ſecundo Eſdræ. ibid.
De libro Tobiæ. 76
De libro Iudith. 78
De libro Eſther. 79
De libro Iob. 80
De libro primo Machabæorum. ibid.
De libro ſecundo Machabæorum. 83

Caput tertium. *De libris Sapientalibus verbis Teſtamenti.* 85
De libro Pſalmorum. ibid.
De libro Proverbiorum. 86
De libro Eccleſiaſtica. ibid.
De libro Cantici Canticorum. ibid.
De libro Sapientiæ. 87
De libro Eccleſiaſtici. 88

Caput quartum. *De libris Prophetalibus veteris Teſtamenti.* 89
De libro Eſayæ. 91
De libro Ieremiæ. 92

Digitized by Google

INDEX

De libro Ezechielis. 93
De libro Danielis. ibid.
De duodecim minoribus Prophetis. 94
De libro Oſea. ibid.
De libro Ioelis. ibid.
De libro Amos. 95
De libro Abdia. ibid.
De libro Iona. ibid.
De libro Michea. 96
De libro Nahum. ibid.
De libro Habacuc. ibid.
De libro Sophonia. 97
De libro Aggai. ibid.
De libro Zacharia. ibid.
De libro Malachia. 98

DISPUTATIO TERTIA.

De Scriptura novi Teſtamenti. ibid.

CAPUT PRIMUM. *De libris legalibus novi Teſtamenti ſeu de Evangelio.* ibid.
De Evangelio S. Matthai. 99
De Evangelio S. Marci. 101
De Evangelio S. Luca. 102
De Evangelio S. Ioannis. 104

CAPUT SECUNDUM. *De libris hiſtorialibus novi Teſtamenti.* 105
De libro actuum Apoſtolorum. 108

CAPUT TERTIUM. *De libris Sapientialibus novi Teſtamenti.* 112
De Epiſtola D. Pauli ad Romanos. ibid.
De Epiſtola prima B. Pauli ad Corinthios. 114
De Epiſtola ſecunda B. Pauli ad Corinthios. 116
De Epiſtola B. Pauli ad Galatas. ibid.
De Epiſtola B. Pauli ad Epheſios. 117
De Epiſtola B. Pauli ad Philippenſes. 118
De Epiſtola B. Pauli ad Coloſſenſes. 119
De Epiſtola prima B. Pauli ad Theſſalonicenſes. ibid.
De Epiſtola ſecunda B. Pauli ad Theſſalonicenſes. 120
De Epiſtola prima B. Pauli Apoſtoli ad Timotheum. 121
De Epiſtola ſecunda B. Pauli Apoſtoli ad Timotheum. 122
De Epiſtola B. Pauli ad Titum. ibid.
De Epiſtola B. Pauli ad Philemonem. 123
De Epiſtola B. Pauli Apoſtoli ad Hebraos. ibid.
De Epiſtolis Canonicis. 124
De Epiſtola canonica B. Iacobi. ibid.
De Epiſtola prima canonica B. Petri Apoſtoli. 125
De Epiſtola ſecunda canonica B. Petri Apoſtoli. 127
De Epiſtola prima B. Ioannis Apoſtoli. 128
De Epiſtola ſecunda B. Ioannis Apoſtoli. 129
De Epiſtola tertia B. Ioannis Apoſtoli. ibid.
De Epiſtola Catholica B. Iuda Apoſtoli. ibid.

CAPUT QUARTUM. *De libris Prophetalibus novi Teſtamenti.* 130
De libro Apocalypſis B. Ioannis Apoſtoli. ibid.
De pramio Apocalypſis. 130
De prima viſione Apocalypſis à cap. 1. ad 4. 131
De ſecunda viſione Apocalypſis à cap. 4. ad 8. ibid.
De tertia viſione Apocalypſis à cap. 8. ad 12. 132
De quarta viſione Apocalypſis à cap. 12. ad 15. 133
De quinta viſione Apocalypſis à cap. 15. ad 17. 134
De ſexta viſione Apocalypſis à cap. 17. ad 21. 135
De ſeptima viſione Apocalypſis à cap. 21. ad finem libri. 136
Epilogus ſeu concluſio libri libri Apocalypſis. ibid.

Adjuncta quadam de verbo Dei non Scripto, ſeu de traditionibus. 136

THEOLOGIÆ POSITIVÆ SECUNDA PARS.

Qua eſt de Eccleſia. 138

DISPUTATIO PRIMA. *De Eccleſia in communi.* 138
CAPUT PRIMUM. *De natura Eccleſia.* ibid.
QUÆST. I. *Quid ſit Eccleſia?* 139
QUÆST. II. *Quandonam incœpit Eccleſia?* ibid.
QUÆST. III. *Utrùm Eccleſia ſit viſibilis?* ibid.
QUÆST. IV. *Utrùm univerſalis Eccleſia poſſit errare in fide?* 140
QUÆST. V. *Quinam ad Eccleſiam pertineant?* 142
QUÆST. VI. *Quas prarogativas habeat Eccleſia ſupra Synagogam.* 143

CAPUT SECUNDUM. *De notis Eccleſia.* 144
QUÆST. I. *De prima nota Eccleſia qua eſt unitas.* ibid.
QUÆST. II. *De ſecunda Eccleſia nota, qua eſt ſanctitas.* 145
QUÆST. III. *De tertia nota Eccleſia, nempe de univerſalitate.* 146
QUÆST. IV. *De ultima nota Eccleſia, quâ Apoſtolica dicitur.* 147
QUÆST. V. *Quanam ſunt rationes alia, quibus oſtenditur veritas Eccleſia Romana & falſitas Reformata.* 148.

CAPUT TERTIUM. *De oppugnatoribus & propugnatoribus Eccleſia.* 150
De hareſibus & doctoribus primi ſaculi. 151
De hareſibus & doctoribus ſecundi ſaculi. ibid.
De hareſibus & doctoribus tertii ſaculi. ibid.
De hareſibus & doctoribus quarti ſaculi. 152
De hareſibus & doctoribus quinti ſaculi. 153
De hareſibus & doctoribus ſexti ſaculi. 154
De hareſibus & doctoribus ſeptimi ſaculi. ibid.
De hareſibus & ſcriptoribus octavi ſaculi. 155
De hareſibus & ſcriptoribus noni ſaculi. ibid.
De hareſibus & ſcriptoribus decimi ſaculi. 156
De hareſibus & ſcriptoribus undecimi ſaculi. ibid.
De hareſibus & ſcriptoribus duodecimi ſaculi. ibid.
De hareſibus & ſcriptoribus tertii decimi ſaculi. 157
De hareſibus & ſcriptoribus quarti decimi ſaculi. 158
De hareſibus & ſcriptoribus quinti decimi ſaculi. ibid.
De hareſibus & ſcriptoribus ſexti decimi ſaculi. 159
De hareſibus & ſcriptoribus hujus ſaculi. 161

DISPUTATIO SECUNDA.

De viſibili Capite Eccleſia. 162

CAPUT PRIMUM. *De Summo Pontifice.* ibid.
QUÆST. I. *Quanam regiminis forma alteri praferenda ſit?* 163
QUÆST. II. *Utrùm regimen Monarchicum vigeat in Eccleſia.* ibid.
QUÆST. III. *Utrùm gubernatio Eccleſiaſtica ſit Ariſtocraticâ temperata?* 165
QUÆST. IV. *In quo reſideat poteſtas Eccleſia?* 166
QUÆST. V. *Utrùm ſuprema Petri poteſtas tranſmiſſa ſit ad Pontifices Romanos?* 168
QUÆST. VI. *Utrùm Papa poſſit dici Epiſcopus univerſalis?* 171
QUÆST. VII. *Utrùm à Summo Pontifice derivetur immediatè poteſtas Epiſcoporum?* 173
QUÆST. VIII. *Utrùm in rebus fidei & morum defi-*

Digitized by Google

niendis Papa ſit infallibilis. 175

Quæst. IX. *Vtrum Papa tanquam privata perſona poſſit eſſe hæreticus.* 179

Quæst. X. *Vtrum Papa hæreticus deponi poſſit?* ibid.

Quæst. XI. *De Pontificibus quos in errorem lapſos eſſe dicunt Hæretici.* 180

Appendix quæstiuncularum. *Quæ adhuc ad Summum Pontificem ſpectant.* 183

Caput secundum. *Brevem Summorum Pontificum Chronologiam continens.* 187

De Pontificibus primi ſæculi. ibid.

De Pontificibus ſecundi ſæculi. 188

De Pontificibus tertii ſæculi. ibid.

De Summis Pontificibus quarti ſæculi. ibid.

De Pontificibus qui in quinto ſæculo regnaverunt. 189

De Pontificibus ſexti ſæculi. 190

De Pontificibus ſeptimi ſæculi. ibid.

De Pontificibus octavi ſæculi. 191

De Pontificibus noni ſæculi. 192

De Summis Pontificibus decimi ſæculi. ibid.

De Summis Pontificibus undecimi ſæculi. 193

De Summis Pontificibus duodecimi ſæculi. ibid.

De Summis Pontificibus tertii decimi ſæculi. 194

De Summis Pontificibus tertii decimi ſæculi. 194

De Summis Pontificibus quarti decimi ſæculi. 195

De Summis Pontificibus quinti decimi ſæculi. ibid.

De Summis Pontificibus ſexti decimi ſæculi. 196

De Summis Pontificibus decimi ſeptimi ſæculi. ibid.

DISPUTATIO TERTIA.

De Eccleſia congregationibus, ſeu de Conciliis. 197

Apoſtolorum Canones ſinguli per ordinem & ſeriatim deſcribuntur à pag. 197. ad 225.

Caput primum. *De Conciliis in genere.* 228

Quæst. I. *Quænam ſit origo Conciliorum?* 229

Quæst. II. *Vtrum Concilium generale neceſſarium ſit?* 230

Quæst. III. *Quotuplex ſit Concilium?* ibid.

Quæst. IV. *Ad quem ſpectet convocare Concilium?* 231

Quæst. V. *Quinam ſint ad Concilium convocandi?* 232

Quæst. VI. *Cujus ſit præſidere in Concilio generali?* 233

Quæst. VII. *Vtrum neceſſaria ſit Conciliorum confirmatio à Summo Pontifice?* 234

Quæst. VIII. *Vtrum Papa ſit ſupra Concilium?* 235

Caput secundum. *De Conciliis generalibus in particulari.* 239

De Conciliis Apoſtolorum. ibid.

De Concilio Niceno primo. 240

De Concilio Conſtantinopolitano primo quod eſt Concilium ſecundum generale. 243

De Concilio Epheſino primo generalium tertio. 245

De Concilio Chalcedonenſi, quod eſt quartum generale. 247

De Concilio Conſtantinopolitano 2. generalium quinto. 251

De Concilio ſexto generali Conſtantinopolitano tertio. 253

De Concilio Niceno 2 ſeptimo generalium. 258

De Concilio Conſtantinopolitano 4. generalium octavo. 261

De Concilio Lateranenſi 1 & nono generalium. 265

De Concilio Lateranenſi 2. & decimo generalium. 266

De Concilio Lateranenſi 3. & generalium undecimo. 267

De Concilio Lateranenſi 4. & generalium duodecimo. 269

De Concilio Lugdunenſi 1. tertio decimo generaliū 272

De Concilio Lugdunenſi 2. quarto decimo generaliū ibid.

De Concilio Viennenſi, generalium quinto decimo. 273

De Concilio Conſtantienſi partim approbato, partim reprobato. 275

De Concilio Baſileenſi partim approbato partim reprobato. 278

De Concilio Florentino generalium ſexto decimo. 280

De Concilio Lateranenſi 5. generalium decimo ſeptimo. 283

De Concilio Tridentino generalium ultimo. 287

De geſtis in Concilio Tridentino ſub Paulo III. ſummo Pontifice. 288

De geſtis in Concilio Tridentino ſub Iulio III. ſummo Pontifice. 291

De geſtis in Concilio Tridentino ſub Pio IV. ſummo Pontifice. 292

Caput tertium. *De Conciliis particularibus.* 297

De Conciliis particularibus primi ſæculi. ibid.

De Conciliis particularibus ſecundi ſæculi. 298

De Conciliis tertii ſæculi. 298

De Conciliis quarti ſæculi. 299

De Conciliis quinti ſæculi. 302

De Conciliis ſexti ſæculi. 306

De Conciliis ſeptimi ſæculi. 310

De Conciliis octavi ſæculi. 313

De Conciliis particularibus noni ſæculi. 315

De Conciliis particularibus decimi ſæculi. 319

De Conciliis particularibus undecimi ſæculi. 321

De Conciliis particularibus duodecimi ſæculi. 324

De Conciliis particularibus decimi tertii ſæculi. 327

De Conciliis particularibus quarti decimi ſæculi. 330

De Conciliis particularibus quinti decimi ſæculi. 332

De Conciliis particularibus ſexti decimi ſæculi 334

De Conciliis particularibus decimi ſeptimi ſæculi. 337

THEOLOGIÆ POSITIVÆ,

TERTIA PARS.

De membris Eccleſiæ.

Caput primum. *De Clericis.* 340

Quæst. I. *Quid clerici & laici importent nomina?* ibid.

Quæst. II. *Ad quos pertineat miniſtrorum eccleſiæ inſtitutio?* 341

Quæst. III. *De numero ordinum eccleſiaſticorum, de ipſorum antiquitate, & de officiis miniſtrorum.* 343

Quæst. IV. *An Epiſcopatus ſit ordo diſtinctus à ſacerdotio?* 345

Quæst. V. *An jure divino diſtinguatur Epiſcopus à presbytero?* 346

Quæst. VI. *De præcipuis Eccleſiæ miniſtris & primò de Cardinalibus.* 348

Quæst. VII. *De Patriarchis.* 352

Quæst. VIII. *De Epiſcopis.* 354

Quæst. IX. *De Chorepiſcopis.* 356

Caput secundum. *De Monachis.* 359

Quæst. I. *De nomine, natura, varietate & origine religionum.* ibid.

Quæst. II. *De Conſiliis evangelicis, quæ ſunt religionum fundamenta.* 361

Quæst. III. *De votis à junioribus filiis familias & conjugibus emittendis.* 363

Quæst. IV. *De ſolitudine & ſeveritate eremitarum.* 365

Quæst. V. *De Monachorum habitu & tonſura.* 366

Quæstio ultima. *De opere Monachorum & de illorum victu ex eleemoſyna.* ibid.

Caput ultimum. *De Laicis.* 367

FINIS.

Digitized by Google

INSIGNIORIS NOTÆ HÆRETICI ORDINE Alphabetico Recenſentur.

A

	pag. col. lin.
ADAMITÆ.	151. 2. 27
Adamitæ *ſive* Picardi.	158. 2. 24
Ætius.	152. 2. 49
Agonyclitæ.	155. 1. 7
Albanenſes.	155. 1. 17
Albigenſes.	155. 1. 39
Aldebertini.	*ibid.* 1. 9
Almaricus.	157. 1. 35
Anabaptiſtæ.	160. 1. 15
Andræas Carloſtadius.	159. 1. 59
Andræas Oſiander.	160. 1. 54
Angelici.	152. 1. 41
Anthimius Trebiſontinus.	154. 1. 37
Antimariani.	160. 2. 4
Antinomiani.	*ibid.* 2. 9
Antipuritani.	161. 2. 12
Antitrinitarii.	160. 1. 69
Antropomorphitæ.	152. 2. 35
Apollinaris.	153. 1. 17
Apoſtolici.	152. 1. 42
Apoſtolici.	157. 1. 13
Arius.	15.. 2. 22
Armeni.	154. 2. 19
Arminiani *ſeu* Remonſtratenſes.	161. 2. 18
Arnoldus Brixienſis.	157. 1. 7
Auguſtiniani.	160. 1. 55

B

BAltazarius Pacimontanus.	160. 1. 16
Begardi & Beguinæ.	157. 2. 23
Berengarius.	156. 1. 44
Bernardus Rotmannus.	160. 1. 16
Bertoldus de Borbaco.	158. 1. 46
Bongomilii.	156. 2. 44
Bononatus.	158. 1. 39
Brentius.	160. 1. 50
Bucerus.	160. 2. 23

C

CAjani.	151. 1. 57
Calviniſtæ molles.	161. 2. 19
Calviniſtæ rigidi.	*ibid.* 2. 26. & 27
Carpocratiani.	151. 1. 47
Cathari *ſeu* Novatiani.	152. 1. 27
Cerdoniſtæ.	151. 2. 9
Cerinthus.	*ibid.* 1. 18
Chiliaſtæ *ſeu* Millenarii.	*ibid.* 1. 44
Circoncelliones.	152. 2. 41
Clancularii.	160. 1. 60
Claudius Taurinenſis Epiſcopus.	155. 2. 5
Conradus Miorſtius.	161. 2. 31
Corerii.	157. 1. 49

D

DAvid joris.	160. 1. 63
Davidiſtæ.	*ibid.* 1. 63
Deiſtæ *ſeu* Triteitæ.	*ibid.* 1. 66
Dioſcorus.	153. 2. 24
Donatus.	152. 2. 10

E

EBion.	151. 1. 18
Elipandus.	155. 1. 30
Elſeſaitæ.	152. 1. 25
Elvidius.	153. 1. 13
Eunomius.	152. 2. 49
Eutyches.	152. 2. 21

F

FLagellantes.	157. 2. 13
Fratricelli.	*ibid.* 2. 17

G

GEorgius major.	160. 1. 52
Gilbertus Porretanus.	157. 1. 7
Godeſcalcus.	155. 1. 56
Gommaras.	161. 2. 27
Guillelmus à ſancto amore.	157. 2. 3

H

HEnriciani.	157. 1. 10
Hermannus Riſſuick Batavus.	158. 2. 39
Huſſitæ.	*ibid.* 2. 8

I

JAcobitæ.	154. 1. 42
Jacobus juſti.	158. 1. 38
Ichonomachi.	155. 1. 1
Inceſtuoſi.	156. 1. 55
Infernales.	160. 2. 10
In frontes.	*ibid.* 2. 18
Joachimus Abbas.	157. 1. 52
Joannes Scotus alius à doctore ſubtili.	155. 2. 48
Joannes de Poliaco.	158. 1. 28
Joannes Oecolampadius.	159. 2. 58
Joannes Calvinus.	160. 2. 35
Jovinianus.	153. 1. 15
Julianus Apoſtata.	152. 2. 56

L

LOlardus Galtherus.	157. 2. 31
Lucianiſta.	160. 2. 15
Lutherus.	159. 1. 5
Lutherani molles.	*ibid.* 1. 52
Lutherani ſeveri.	*ibid.* 1. 57

M

MAcedonius.	152. 2. 47
Macharius Patriarcha Antioch.	154. 2. 36
Mahumetus.	*ibid.* 2. 5
Majoriſtæ.	160. 1. 52

Digitized by Google

Manichæi. 152. 1. 50
Marcilius de Padua. 156. 2. 40
Marcioniſtæ. 151. 2. 12
Marcus-Antonius de Dominis. 161. 2. 38
Marcionitæ. 154. 2. 36
Melanĉton. 159. 1. 53
Meletiani. 152. 2. 19
Menander. 151. 1. 11
Mennonitæ à Mennone. 160. 1. 64
Metaphoriſtæ. 161. 2. 35
Michael de Ceſena. 158. 1. 35
Michael Servetus. 160. 1. 70
Millenarii *ſeu* Chiliaſtæ. 151. 1. 44
Monophyzitæ. 154. 1. 37
Monothelitæ. 154. 2. 1
Montaniſtæ. 151. 2. 19
Muncerus. 160. 1. 21

N

NEſtorius. 153. 2. 17
Nicolaitæ. 151. 1. 14
Novatiani *ſeu* Cathari. 152. 1. 27

O

OPhitæ. 151. 2. 4
Orebitæ. 158. 2. 23
Origeniſtæ. 151. 2. 46
Orphani. 158. 2. 24
Oſiandriſtæ. 160. 1. 54

P

PAcificatores. 161. 2. 13
Paſchatitæ *ſeu* Quattadecimani. 151. 2. 24. & 25
Patripaſſiani. 152. 1. 38
Paulianiſtæ *ſeu* Samoſateni. 152. 1. 44. & 45
Pauli-Joannitæ. 155. 1. 32
Pauperes de Lugduno. 157. 1. 19
Pelagius. 153. 1. 57
Petrobuſiani. 156. 2. 56
Petrus Cnaphæus. 153. 2. 32
Petrus Appamæus. 154. 1. 27
Petrus Abailardus. 156. 2. 60
Petrus Joannis. 157. 1. 31
Petrus de Oſma. 158. 2. 37
Petrus martyr. 160. 2. 20
Philippus Melanĉton. 159. 2. 69
Photinus. 152. 2. 45
Photius. 155. 2. 11
Picardi ſive Adamitæ. 158. 2. 24
Pontificantes. 153. 2. 27
Priſcillianiſtæ. 153. 1. 1
Puritani. 161. 2. 5
Pyrrhus. 154. 2. 34

Q

QUarta decimani *vel* Paſchatitæ. 151. 2. 24. & 25
Quintinus Picardus. 160. 2. 14
Quintiniſtæ. 160. 2. 13

R

REordinantes. 156. 1. 53
Richardus Armacanus. 158 1. 41
Rutheni *aut* Ruſſiani. 158. 2. 26

S

SAbbatariſani. 160. 1. 58
Sabelliani. 152. 1. 33
Sagarellus. 151. 1. 42
Secundinus. 153. 2. 8
Semi-ariani. 152. 2. 31
Semi-pelagiani. 153. 2. 4
Simon Magus. 151. 1. 3

T

TAlmudiſtæ. 154. 1. 3
Tandenius *vel* Tanquelinus. 156. 2. 53
Tertulianiſtæ. 152. 1. 9
Thaboritæ. 158. 2. 24
Theodotus Patriarcha Conſtantinop. 154. 2. 37
Triteita. 154. 1. 40
Triteitæ ſeu Deiſtæ. 160. 1. 66
Turlupini. 158. 1. 49

V

VAldenſes. 157. 1. 17
Valentiniani. 151. 1. 55
Ubiquitarii. 160. 1. 50
Vigilantius. 153. 2. 13

Z

Zuinglius Conſtantienſis. 159. 2. 41
Zuingliani. 156. 1. 49

FINIS.

Digitized by Google

Mandatum Reverendiſſimi Patris Miniſtri Generalis.

FR. Franciſcus Maria Rhini à Politio, totius Ordinis ſeraphici P. N. S. Franciſci Miniſter Generalis & ſervus : Dilecto nobis in Chriſto Patri, Fratri Gabrieli Boyvin ſacræ Theologiæ Lectori Jubilato, & Provinciæ noſtræ Franciæ-Pariſienſis regularis obſervantiæ alumno, ſalutem in Domino ſempiternam. Cùm ex lucubrationibus Theologicis quas prælo dederas, non obſcurè noteſcat tua eruditio & doctrina, nobiſque ſpem alat, te (ut intendis) plura in lucem editurum, quæ æquè grata ſint futura, utilia proximis, & honorifica Religioni, quare tenore præſentium, meritum tibi impartimur ſalutaris obedientiæ, ut ſcribendi opera Theologica, & ea (ſervatis ſervandis) imprimendi continues. Datum Pariſiis in noſtro Conventu Ave-Mariano die decimâ Julii anno 1671.

Fr. Franciſcus Maria Rhini de Politio
Miniſter Generalis.

De mandato ſuæ Reverendiſſimæ Paternitatis Fr. Antonius de Lossadas Enriques Secretarius Generalis Ordinis.

Permiſſio R. P. Provincialis.

FR. Laurentius Dechaus Ordinis Minorum, regularis obſervantiæ, Provinciarum Turoniæ Majoris, Aquitaniæ antiquioris Pater, necnon Provinciæ Franciæ-Pariſienſis iterum humilis Provincialis Miniſter; plurimùm nobis dilecto Patri Joanni Gabrieli Boyvin in noſtra Provincia ſacræ Theologiæ Lectori bis Jubilato, ſalutem. Cum nobis conſtet de ſana doctrina & ſcientia ſubtili quam profiteris, libenter concedimus, ut, juxta Reverendiſſimi Patris noſtri Generalis mandatum, prælo committas Summam Theologiæ quam compoſuiſti, ſub titulo *Theologia quadripartita Scoti*, duobus voluminibus & quatuor partibus digeſtam, modò accedat Doctorum approbatio. Datum Pariſiis in Monaſterio noſtro Ave-Mariano, die vigeſima ſexta menſis Junii, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

Fr. Laurentius Dechaus Miniſter Provincialis.

Approbationes Doctorum.

NOs Frater Stephanus de Roiſſey in ſacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Prioratus Abbatiæ Albæ Prior, Ciſtercienſis Ordinis in Provinciis Normaniæ, Cœnomaniæ & Perticæ Vicarius Generalis; Fidem facimus à nobis diligenter viſam fuiſſe *Theologiam quadripartitam Scoti*, à Reverendo Patre Joanne Gabriele Boyvin ſtrictioris obſervantiæ Provinciæ Franci-Pariſienſis reformatæ ſancti Franciſci Religioſo, in ſacra Theologia Lectore Jubilato compoſitam, in qua nihil protſus habetur quod fidei orthodoxæ repugnet; imo cuncta ſunt cum tanta veritate, claritate, & ſoliditate diſpoſita, ut opus iſtud duobus voluminibus exaratum, jure merito typis mandandum exigat publica utilitas. Datum in noſtro Prioratu die decimâ quintâ Aprilis, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

Fr. Stephanus de Roissey.

EGo infraſcriptus, ſacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, Ordinis Minorum Provinciæ Franciæ Majoris Definitor, Teſtor me accuratiſſimè perlegiſſe Librum cui titulus eſt *Quadripartita Theologia Scoti Doctoris ſubtilis*, exarata nimirum à Reverendo admodùm Patre Gabriele Boyvin ſtrictioris obſervantiæ Provinciæ Franci-Pariſinæ Patre ac Lectore Jubilato; quemquidem ob ſinceram cum fidei noſtræ principiis conformitatem, methodi ac ſtili perſpicuitatem, doctrinæque ſoliditatem, dignum cenſui, qui publicis typis mandaretur. Spero ſcilicet ex ejus publicatione Eccleſiam Dei plurimum ædificationis ac utilitatis recepturam fore. Datum Bajocis in noſtro Conventu Fratrum Minorum, anno reparatæ ſalutis milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, die vero vigeſimâ ſextâ Octobris.

P. Normand. F. Franciſcus Hersant Minorita.

THEOLOGIÆ

Digitized by Google

THEOLOGIÆ QUATRIPARTITÆ SCOTI

QUARTA PARS:

SEU

THEOLOGIA POSITIVA.

PER Theologiam Poſitivam intelligimus illam ſacram doctrinam quam Paſtores & Doctores Eccleſiæ poſſidere debent, ut fideles erudiant, nè circunveniantur falſis dogmatibus hæreticorum, qui ex Tertulliano lib. de Præſcript. cap. 14. Scripturas obtendunt, & ſua audacia ſtatim quoſdam movent; in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, & medios dimittunt cum ſcrupulo: *Unde neceſſarium eſt, ut inter viros ſint quidam eruditiſſimi, qui adjuti Theologia poſitiva genuinum Scripturæ ſenſum aperiant, & ſolvant inſidias, quas ex depravata Scripturarum interpretatione fidelibus parant illi qui malè ſentiunt de fide. Theologia poſitiva non differt eſſentialiter à ſcholaſtica, quandoquidem utraque habet idem objectum, nempe Deum cognoſcendum ſub ratione Deitatis, mediante diſcurſu; utraque habet eadem principia, nempe veritates fidei, ſive ſcriptas, ſive non ſcriptas: & utraque, non inhærendo ſoli Scripturarum allegationi, adjicit traditiones certas, evolvit Hiſtoriam Eccleſiaſticam, diffinitiones Conciliorum proponit, & ſanctorum Patrum commentaria ſcrutatur, ut reconditam in illis veritatem detegat. Differunt verò inter ſe accidentario illæ Theologiæ, quatenus Poſitiva utitur diſcurſu oratorio, & Scholaſtica philoſophico, qui eſt accuratior, utpote magis accedens ad ſcholarem methodum; deinde, minus exactè obſervatur ſyllogiſandi modus in Poſitiva, quàm in Scholaſtica, quæ Philoſophos imitatur, ut fortiùs ſuas veritates comprobet; ubi illa, more Oratorum, probandorum rationes ſuavius exponit: tandemque Scholaſtica in ſui auxilium Philoſophiæ naturalis argumenta adducit, Poſitiva autem advocat tantummodò ad ſui præſidium ſacram Scripturam, Conciliorum determinationes, Pontificum decreta, & ſanctorum Patrum ſententias. Quantùm ad denominationem hujus Theologiæ, vel ideo vocatur Poſitiva; quòd proponat & exponat veritates fidei, ex quibus Scholaſtica ſuas veritates probat contra hæreticos & infideles: vel quòd verſetur circa explicationem Scripturæ, quæ eſt lex poſitiva, & jus poſitivum, quo Deus vitanda, facienda, & credenda præſcribit.*

THEOLOGIÆ POSITIVÆ

DISPOSITIO GENERALIS.

QUIA Theologia Poſitiva pro ſuo objecto principali habet ſacram Scripturam & interpretationem ejus; non quidem à proprio motu cujuſlibet, in quo non eſt, niſi error & mendacium, ſed à Spiritu ſancto hauſtam & acceptam per Traditiones Eccleſiæ, Conciliorum decreta, Pontificum determinationes, ac Patrum & Doctorum commentaria: ideo nulli ingratum videbitur, ut ſpero, ſi ipſam dividamus in tres partes principales: quarum prima eſt de Scriptura, ſecunda de Eccleſia deſignata per Scripturam, & tertia de membris Eccleſiæ.

Prima pars, quæ eſt de Scriptura, ſubdividitur in tres Diſputationes; in quibus habetur de Scriptura in communi, de Scriptura Teſtamenti veteris, & de Scriptura novi. Diſputatio prima tria complectitur capita. Primum de authoritate Scripturæ, ſecundum

Digitized by Google

de multiplici Scripturæ ſenſu, & tertium de interpretatione illius. Diſputatio ſecunda, quæ eſt de Scriptura Teſtamenti veteris, quatuor capitibus agit de libris Legalibus, Hiſtorialibus, Sapientialibus, & Prophetalibus. Diſputatio tertia, quæ eſt de novi Teſtamenti Scriptura, tractat ſimiliter per totidem capita de libris qui reſpondent Legalibus prædictis, & qui ſunt quatuor Evangelia; qui reſpondent Hiſtorialibus, & ſunt Acta Apoſtolorum; qui reſpondent Sapientialibus, & ſunt Epiſtolæ Canonicæ; & qui denique reſpondent Prophetalibus, qualis eſt Liber Apocalypſis. His omnibus adjiciuntur aliqua de verbo Dei non ſcripto.

Secunda pars, quæ eſt de Eccleſia, cujus Scriptura præſcribit notas unde poſſit dignoſci, tres adhuc diſputationes continet; quæ ſunt de Eccleſia in communi, de capite viſibili Eccleſiæ, qui eſt ſummus Pontifex; & de Eccleſiæ Congregationibus, ſeu de Conciliis. In prima Diſputatione ſunt tria capita, nimirum de natura Eccleſiæ, de Eccleſiæ notis, & de impugnatoribus & propugnatoribus Eccleſiæ; ubi non pauca dicuntur de hæreſibus cujuſcunque ſæculi, & de ſanctis Patribus ac Doctoribus Eccleſiaſticis, qui refutaverunt hæreticos. Secunda Diſputatio de viſibili capite Eccleſiæ duo tantùm habet capita, quorum prius eſt de ipſo ſummo Pontifice, & poſterius continet ſummorum Pontificum chronologiam, cum relatione principalium rerum, quæ ſub ipſis advenerunt in Eccleſia. Tertia tandem Diſputatio in triplici capite diſſerit de Conciliis in ſe, de Conciliis generalibus poſtea, ac denique de Conciliis particularibus; non quidem omnibus, quæ extitere in Eccleſia, ſed de principalioribus, quæ in ea celebrata ſunt. Et hæc omnia præcedunt enumeratio & explicatio Canonum Apoſtolorum.

Tertia denique pars, quæ eſt de membris Eccleſiæ, dividitur immediatè in tria capite; quorum primum eſt de Clericis, ſecundum de Monachis, tertium verò de Laïcis: ubi loquendo de Clericis, de Sacerdotibus communibus, & de Prælatis; ex occaſione referuntur nomina Patriarcharum, qui tenuerunt ſedes Jeroſolymæ, Antiochiæ, Alexandriæ, & Conſtantinopolis. Et per tres illas partes diviſas in tres Diſputationes, ſubdiviſas in plura capita, & capita in quæſtiones plurimas, finis datur explicationi noſtræ Theologiæ poſitivæ, cujus nullibi ulla huc uſque mihi occurrit methodus Academica.

THEOLOGIÆ POSITIVÆ

PARS PRIMA

DIVISA IN TRES DISPUTATIONES.

THEOLOGIAM Poſitivam ſemper fuiſſe Eccleſiæ utilem & neceſſariam, ſufficienter probatur ex Paulo ad Epheſ. 4. affirmante Deum ineffabili ſuâ providentiâ varios dediſſe ipſi miniſtros, quorum alii ſunt *Paſtores & Doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti*, quod eſt Eccleſia; *donec occurramus omnes in unitatem fidei*: cujus rationem ſubjungens addit, *ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, ad circumventionem erroris.* Quæ verba indicant, neceſſariam eſſe in Eccleſia Catholica doctrinam ſacram, quam callere debent ipſius Paſtores & Doctores; ut impediant nè fideles decipiantur à falſis hæreticorum dogmatibus. Nil mirum ergo eſt, ſi Calvinus noſter ſuam hæreſim introducere contendens, utramque Theologiam deſtruere conatus fuerit, Poſitivam ſcilicet & Scholaſticam; jactitans inter ſuos, Scripturam ſacram ita evidenter patere, ut nullo prorſus Doctore opus ſit ad illam concipiendam. Sed attendat quæſo, quòd tanta ſit difficultas in intelligendis Scripturis, quòd ferè de omnibus idem ferendum ſit judicium, quod tulit ſanctus ipſe Petrus de Epiſtolis Pauli, dicens Epiſt. 2. cap. 3. *Eſſe difficilia quædam intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Si igitur, ex difficultate intelligendi Scripturam, de qua loquens Ambroſius Epiſt. 44. ait, *Mare eſt Scriptura divina, habens in ſe ſenſus profundos*, multi fuerint in hæreſim prolapſi; ut probant SS. Patres, & præſertim Tertullianus cap. 39. lib. de Præſcriptione, ubi ait, *Nec periclitor dicere, ipſas quoque Scripturas ſic eſſe ex voluntate Dei diſpoſitas, ut hæreticis materias ſubminiſtrarent; cùm legam, oportet eſſe hæreſes, quæ ſine Scripturis eſſe non poſſunt*: Nullus mirari debet, ſi aſtruamus utilitatem & neceſſitatem Theologiæ Poſitivæ, quæ ex textibus ſacræ Scripturæ, Conciliis, & Sententiis Patrum, Catholicam veritatem docet, Hæreticos arguit, corripit improbos,

Digitized by Google

328

atque erudit infideles. Nec clamitet Calvinus, hunc Theologiæ poſitivæ & ſcholaſticæ uſum antiquis ſæculis fuiſſe incognitum, nec ante Divi Thomæ tempora introductum; unde vocat ſophiſtas omnes illos Doctores, qui Concilio Tridentino adfuere: contrarium enim legimus in Eccleſiæ praxi, quandoquidem Euſebius lib. 5. Hiſt. Eccleſ. cap. 10. meminit ſcholæ Alexandrinæ, ubi Theologia poſitiva publicè docebatur, de qua dicit; *Per idem tempus, fidelium ſchola præerat vir doctrina cauſâ celeberrimus, nomine Pantenus, quippe jam à priſcis temporibus ſacrarum litterarum ſchola in ea civitate fuerat inſtituta: quæ quidem noſtrâ adhuc ætate perſeverat, & ab hominibus, tum eloquentia, tum divinarum litterarum ſtudio inſtructiſſimis obtineri dicitur*: Et ſic immeritò inſectantur hæretici Catholicorum Academias, in quibus ſcripturarum explicatio traditur per Theologiam poſitivam. Quòd ſi in ſubſidium ſui erroris adducat Calvinus quoſdam Scripturæ contextus, qui probare videntur, Scripturas eſſe ita intellectu faciles, ut ad illas perfectè intelligendas nullo Doctore ſit opus; cùm dicat Pſalmiſta 18. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*: & Sapiens Proverb. 6. *Mandatum lucerna eſt, & lex lux*; & poſteà D. Petrus 2. 1. *Habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis, attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco.* Ad hæc & ſimilia reſpondendum eſt, quòd in aliquibus contextibus & libris Scriptura fulgeat profectò ad inſtar lucis, præſertim in hiſtorialibus: Hoc tamen non obſtat, quin in pluribus aliis tantâ caligine ſuffundatur, ut genuinus illius ſenſus non poſſit obtineri, niſi per revelationem divinam, vel per doctiſſimos viros, qui mediante Theologiâ poſitivâ abſtruſos ſacri codicis textus detegant. De primis ergo contextibus ex ſe lucidiſſimis loquuntur præcitati, Pſalmiſta, Sapiens, & D. Petrus; & de ultimis ſermonem habet idem Pſaltes Regius Pſalm. 118. *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam .... Revela oculos tuos, & conſiderabo mirabilia de lege tua .... Illumina ſuper ſervum tuum, & doce me juſtificationes tuas.* Ex quibus concludit Hieronymus Epiſt. ad Paulinum, quòd ſi tantus Propheta tenebras ignorantiæ confitetur, non poſſit concipi, quantâ inſcitiæ nocte nos pene lactentes circundati ſimus. Maneat ergo contra hæreticos, quòd Theologia poſitiva nedum ſit Eccleſiæ utilis, ſed & ſummè neceſſaria; unde poſtquam diximus de Theologia ſcholaſtica in prima parte noſtri operis, de Theologia ſacramentali in ſecunda, & de morali in tertia; operæ pretium eſt promiſſa ſuperiùs explicare; agendo ſcilicet de Theologia poſitiva, cujus primæ partis aggredimur explicationem in triplici Diſputatione.

DISPUTATIO PRIMA.

De Scriptura ſacra.

THEOLOGIAM Poſitivam explicare ſuſcipientes, non immeritò ortum ducimus ab explanatione Scripturæ ſacræ, quæ eſt principale illius objectum. Scriptura ſacra nihil aliud eſt, quàm verbum Dei litteris conſignatum per ſcriptores à Spiritu S. electos. Dividitur in vetus & novum Teſtamentum. Vetus Teſtamentum eſt collectio librorum, qui promittunt Meſſiam, & præcepta legis antiquæ continent. Novum verò eſt collectio librorum, qui præſentem exhibent Chriſtum, & tradunt novæ legis præcepta. Utrumque vocatur jure Teſtamentum, quia ſicut Teſtamentum eſt codex, quo declaratur ultima voluntas hominis; ſic in libris ſacris continetur voluntas Dei, & fertur lex quam vult Deus ſervari ab hominibus, ut poſſideant hæreditatem æternam. De his omnibus libris nobis dicendum eſt ſigillatim, ſed anteà tradi debet aliquid de Scriptura in communi, quod fiet tribus capitibus; quorum primum erit de authoritate Scripturæ, ſecundum de multiplici ſenſu Scripturæ, & tertium de interpretatione illius.

CAPUT PRIMUM.

De authoritate Scripturæ.

PLURA ſacræ Scripturæ nomina indiderunt Patres, ſive propria, ſive metaphorica, quæ illius dignitatem ſatis manifeſtant. Primò enim inſignitur *ſacrarum litterarum* titulo, quandoquidem D. Gregorius lib. 4. Epiſt. 84. eam vocat ſacram quandam Epiſtolam Dei omnipotentis ad creaturam ſuam. Secundò, *bibliorum* nomen induit per antonomaſiam, quia per biblium intelligitur liber, & Scriptura ſacra eſt excellentiſſimus omnium librorum, quos omnes authoritatis pondere, & ubertate utilitatis longè ſuperat. Tertiò, ipſa vocatur aliquando *inſtrumentum*; tum quia Deus Scriptura ſacra uti voluit, tanquam organo, per quod nos ſanctificaret, ſive per ſe, ſive per Prophetas, ſive per alios ſuos miniſtros; tum quia per Scripturam quiſque diſcit quid credere, quid ſperare, & quid agere debeat pro obtinenda ſua ſalute. Quartò, vocatur communiter *Teſtamentum*; quia in Scriptura S. tanquam in Teſtamento, continetur voluntas Dei teſtatoris noſtri, qui nobis hæredibus ſuis bona ſua legavit, ad nos tamen non perventura, niſi per mortem teſtatoris, realem in novo Teſtamento, & figuratam in veteri. Hæc ſunt, inquam, nomina principaliora, quæ apud Patres ſanctos & Eccleſiaſticos Doctores reperiuntur impoſita ſacræ Scripturæ, quam antea diximus eſſe verbum Dei litteris conſignatum per Scriptores ſpecialiter electos à Spiritu S. qui nedum ſenſus verborum, ſed & ipſa verba illis dictaverat: vel quæ dici poteſt, *rectè vivendi & credendi regula, à Deo nobis tradita, & ab Eccleſia Catholica in Canonem recepta & approbata.*

QUÆSTIO PRIMA.

An Scriptura ſacra ſit neceſſaria?

DUPLICEM ſenſum habere poteſt hæc quæſtio, ſcilicet ex parte Dei, & ex parte noſtri. Ex parte Dei, utrùm Deus ipſe creaturas intel-

lectuales inſtruere volens de credendis, ſperandis, & agendis, debuerit neceſſariò dictare Scripturam, ſine qua non potuiſſet manifeſtare ſuas voluntates: ex parte verò noſtri, an debeamus neceſſariò acquieſcere doctrinæ & inſtructionibus Dei, quæ in ſacra Scriptura continentur; an verò pro verbo Dei non tam acceptare debeamus illud, quod in ſacro codice ſcriptum eſt; quàm id quod Spiritus ſanctus privatim unicuique loquitur in corde. Hoc ultimum tenuerunt Liberrini, cum authoribus ſuis Coppino & Quintino; qui, teſte Calvino cap. 9. inſtructionis contra Libertinos, deridebant allegantes Scripturas, eaſque pro fabulis habebant; ita quòd, ſi quis Scripturæ locus ipſis objiceretur, reſponderent illicò; ſe literæ nequaquam eſſe obnoxios, ſed Spiritum, qui vivificat, debere ſequi: unde de Quintino in particulari dicebat Calvinus, *Quin etiam porcus ille Quintinus unumquemque Apoſtolorum aliquo ſcommate notaverat, picardico ſuo ſermone Paulum vocans vas contractum, Ioannem juvenem ſtolidum, Petrum abnegatorem Dei, & Matthæum feneratorem.* Libertinorum errorem non immeritò inſectati ſunt Calvinus & Lutherus, ſed impudentiſſimè aſcribunt Catholicis, quòd talium errorem ſequantur. Lutherus enim lib. de Concil. & Eccleſia, de Papa dicit, quòd immani mole commentariorum & librorum totum terrarum orbem repleverit; & in particulari de libro Decretalium loquens ait, ipſum mereri, quòd denuò tradatur ignibus: *Facilè enim carere poſſet Eccleſia tali libro, qui horribile & irreparabile damnum dedit in magna parte generis humani, ſacram Scripturam in cœno & in pulvere ſepeliit, & doctrinam Chriſtianam pene delevit.* Calvinus verò lib. adverſus Anabaptiſtas idem reſumit, dicens; *Nec papiſtarum more dicimus ſacroſanctas Scripturas miſſas fieri oportere, ut authoritati hominum acquieſcamus; hoc enim effugium cenſemus blaſphemiam execrabilem eſſe.* Poſitâ hac duplici explicatione quæſtionis præcedentis, ad utrumque ſenſum illius; reſpondendum eſt in duplici parte concluſionis.

Concluſio.

NON fuit abſolutè neceſſarium, quòd Deus uteretur Scripturis, ut ſua voluntas nobis innoteſceret; poſito tamen (ut verum eſt) quòd tradiderit nobis ſacram Scripturam, illi eſt aſſentiendum neceſſariò; non verò interno ſpiritui, ut Libertini, de quibus antea, delirarunt. Prima pars hujuſce concluſionis verificatur per hoc, quòd Deo non defuerint alia media, ut nobis traderet cognitionem ſuarum voluntatum, ſeu eorum quæ vult à nobis credi, ſperari, agi, & vitari; quandoquidem hæc omnia potuerunt innoteſcere per revelationem, quâ Deus uſus fuit aliquando cum Moyſe & Patribus antiquis, quibus manifeſtavit alias ſuas intentiones, quas filiis ſuis tradiderunt poſteà, & filii nepotibus. Quòd ſi ex infirmitate humana contigerit, homines aliquos à vero interdum aberraſſe, novis iterum revelationibus illuſtrabantur; ſive per ſomnia, ſive per viſiones, ſive per apparitiones Angelorum, ut factum eſt reſpectu Abrahæ, qui per divinam revelationem à Patris ſui Thare idololatria revocatus eſt. Dicendum eſt tamen, quòd ſi Scriptura non fuerit medium abſolutè neceſſarium, ut Deus communicationem haberet cum populis; ipſa tamen fuerit medium congruentius, quo uti potuerit divina providentia, ad manifeſtanda ſua decreta hominibus: per Scripturam enim faciliùs propagatur A veritas, hominum fragili memoriæ conſulitur, impediturque, nè ſacræ doctrinæ introducatur depravatio & corruptio.

Secunda pars ex eo probatur, quòd aſſentiendum ſit illi regulæ, quæ eſt certiſſima, non verò illi, quæ ſæpiſſimè fallax eſt & incerta in credendo; ſed ſacra Scriptura eſt tutiſſima & certiſſima regula credendi, & ſpiritus internus fallax eſt & incertus: ergo non ſpiritui interno, ſed Scripturæ ſacræ aſſentiendum eſt. Quòd ſacra Scriptura ſit certiſſima credendi regula, ex hoc patet, quòd Moyſes, Chriſtus, Joannes Baptiſta, & Apoſtoli divina dogmata per eam confirmarint, & alios provocauerint ad illam legendam. Moyſes enim Deuteron. 17. ait, B *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris ..... facies quodcunque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus.* Chriſtus ſimiliter Marci 12. ex divinis litteris confutat Saducæos dicens, *Nonne ideo erratis neſcientes Scripturas?* Joannes Baptiſta cap. 1. alterius Joannis probat ſuam legationem ex Iſaïa, *Vox clamantis in deſerto, dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſayas Propheta.* Apoſtoli denique pluribus in locis adhibent teſtimonia legis & prophetarum, & præſertim Paulus 2. ad Timoth. 3. ubi dicit, *Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei ad omne* C *bonum inſtructus.* Quæ omnia ſatis probant, ſacram Scripturam eſſe certiſſimam credendi regulam; aliàs, nec Moïſes, nec Chriſtus, nec Joannes Baptiſta, nec Apoſtoli ad illam habuiſſent recurſum.

Quòd etiam ſpiritus internus ſæpe ſit fallax, experientia communis hoc confirmat ſufficienter; videmus enim plurimum inter ſe diſſidere eos, qui ad ſpiritum internum recurrunt, & ducem ſe habere gloriantur Spiritum ſanctum. Licèt enim privata revelatio Spiritus ſancti in ſe certa ſit, ut omni Catholico compertum eſt; attamen, ut ſit certa credendi regula, nobis debet eſſe nota; ſed talis privata revelatio non poteſt eſſe nota alteri, niſi per miracula confirmetur, quorum penuriâ præ- D ſertim laborant qui hoc noſtro ſæculo jactant ſe ſpiritum Dei habere, ut faciunt Lutherus Calvinus, Anabaptiſtæ, & cæteri: ergo privatus ſpiritus interior non debet accipi pro certa credendi regula, benè autem Scriptura ſacra, quæ tempore Moyſis & Chriſti confirmata fuit per plura miracula. Quis enim fidem faciet Calvino dicenti, corpus Chriſti ſolummodò eſſe in Euchariſtia per fidem? quis credet Luthero, dum ait contra Calvinum, corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia realiter & ſubſtantialiter, ſed impanatum? Quis credet Anabaptiſtis dicentibus, baptiſmum nihil prodeſſe infantibus ante uſum rationis? In his profectò controverſiis, in E quibus ſinguli dicunt, ſe eſſe illuminatos à Spiritu ſancto, recurrendum eſt ad miracula, vel ad ſacram Scripturam, quæ iſtos controvertentes dirigat; ſed miracula non poſſunt fieri à Deo in confirmationem harum opinionum, quandoquidem ſibi invicem ut plurimum opponuntur, & Deus qui eſt veritas, non probat falſitatem earum: ergo pro regula fidei non debet accipi privatus ſpiritus cujuſlibet, ſed Scriptura ſacra, quæ regulat omnium fidem; juxta id quod habet Auguſtinus lib. 12. de Civit. cap. 10. ubi ait, *Quanto minus credendum eſt illis litteris, quas plenas fabuloſis velut antiquitatibus proferre voluerunt, contra authoritatem notiſſimorum divinorumque librorum, qui totum orbem ſibi crediturum eſſe prædixit, & cui credidit totus orbis?*

Digitized by Google

Objiciunt Libertini, non eſſe aſſentiendum A Scripturæ ſacræ, quandoquidem Apoſtolus 2. ad Corinth. 3. dicit, *Nos fecit miniſtros novi Teſtamenti, non littera, ſed ſpiritu; littera enim occidit, ſpiritus autem vivificat:* ergo ſequi non debemus litteram occidentem, ſed vivificantem ſpiritum; ſeu potiùs allocutionem internam, quâ Spiritus ſanctus nobis revelat ea quæ ſunt credenda, ſperanda, & facienda. Reſpondeo, per hæc verba non judicaſſe Apoſtolum, rejiciendam eſſe Scripturam, & acquieſcendum interno ſpiritui privato; aliàs nec dixiſſet Chriſtus Joan. 5. *Scrutamini ſcripturas:* nec Petrus 2. 1. *Habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes:* Nec Paulus ipſemet 2. ad Timoth. 3. dixiſſet illi diſcipulo, *ab infantia ſacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem.* B Per verba ergo Apoſtoli non rejicitur Scriptura, ut accipiatur ſpiritus; ſed per litteram intelligitur lex inciſa lapidibus, & per ſpiritum gratia per Chriſtum data: ita quòd velit Paulus, legem ſine gratia eſſe occidentem ex duplici ratione. Tum quia, cùm non poſſit impleri ſine gratia, dat unicuique occaſionem prævaricationis, juxta id quod habetur ad Rom. 4. *Lex iram operatur, ubi enim non eſt lex, nec prævaricatio:* tum quia per legem prohibentem augetur deſiderium faciendi quod prohibetur in lege, juxta commune illud effatum Poëtæ, *Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata.* Non propterea tamen concludi debet, quòd lex mala fuerit; quia, ut optimè notat Auguſtinus lib. de ſpiritu & littera C cap. 4. non occidebat per ſe illa lex, ſed tantum ex vitioſitate accipientis. Quod iterum confirmat cap. 19. ejuſdem libri, *Lex data eſt, ut gratia quæreretur; & gratia data eſt, ut lex impleretur: neque enim ſuo vitio non implebatur lex, ſed vitio prudentiæ carnis, quod vitium per legem demonſtrandum, per gratiam ſanandum fuit.*

Si ex occaſione hujus ſolutionis quæratur, cur lex & litera dicantur pertinere ad vetus Teſtamentum, & gratia ad novum: quandoquidem in novo reperiuntur leges plurimæ, & in veteri non defuerint juſtiſſimi homines, quibus affuit gratia: Reſponderi debet, quòd revera in novo Teſtamento D plures datæ fuerint leges à Chriſto, & quòd in veteri communicatæ etiam fuerint gratiæ non mediocres; verumtamen non deeſt ratio, cur lex & littera attribuatur principaliter veteri Teſtamento, & gratia novo; licèt in illo fuerit aliquando gratia cum lege, & in iſto lex cum gratia. Finis enim proprius Teſtamenti veteris erat, ut genus humanum corruptum & vitiatum in Adamo, tanquam in radice, vulnerum ſuorum acciperet cognitionem, ut dolore & timore concepto quæreret medicum; ſed hoc factum eſt per legem, ex ad Rom. 7. *Peccatum non cognovi, niſi per legem;* & cap. 3. per legem cognitio peccati. Quod confirmat Auguſtinus Epiſt. 200. ad Aſellicum, dicens, *Legis eſt, ut hominem de* E *ſua infirmitate convincat; & gratia medicinam, quæ in Chriſto eſt, compellat implorare:* ergo non ſine ratione Teſtamentum vetus dicitur tempus legis. Similiter etiam finis proprius novi Teſtamenti non alius eſt, quàm mederi, ſanare, & liberare; ſed hoc totum præſtat gratia Chriſti, ex Paulo ad Rom. 5. dicente, *Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Ieſum Chriſtum;* Unde Auguſtinus lib. de ſpiritu & littera cap. 29. ait, *Per legem cognitio peccati, per gratiam ſanatio animæ à vitio peccati:* ergo non immeritò lex nova vocatur tempus gratiæ. Non eſt tamen dicendum, quòd nullam Deus dederit gratiam in veteri Teſtamento, ſed illius tanta ubertas non erat; nec pariter debet dici, quòd in novo Teſtamento non fuerint leges, cùm plurimæ reperiantur in illo; ſed quia leges, quas dedit Chriſtus, non erant ad hoc, ut cognoſceretur peccatum; ſed ut illi afferretur remedium: nec Chriſtus ad hoc nobis venit, ut tanquam alter Moyſes nos premeret legis novæ pondere; ſed ut jacentes ſub onere legis auxilio gratiæ ſublevaret.

Quòd ſi ulteriùs objiciatur in concluſionem noſtram, legem Dei eſſe in viſceribus hominum impreſſam, Deo dicente Jeremiæ 31. *Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam;* & ſic non eſſe quærendum à Scriptura, quomodò debeamus vivere, nec quid credere nobis opus ſit: Reſpondendum eſt, quòd per inditionem internam legis nihil aliud debeat intelligi, quàm illuminationē mentis, quæ dictat legem externam ſcripto mandatam debere obſervari. Quòd ſi rurſus dicatur, ſufficere quòd Spiritus ſanctus inſinuet ſe cordibus noſtris; nec proinde requiri Scripturam: Reſpondebitur, quòd reverà Deus in interno cordis loquens potuerit ſine Scriptura inſinuare ſuas voluntates; hoc tamen non fecerit, ſed uti voluerit communi inſtrumento Scripturæ uſitato apud homines; qui modus, ut diximus anteà, eſt congruentior, ut detur intelligi voluntas imperantis. Deinde, ſub Spiritûs ſancti titulo potuiſſet obrepere ſpiritus iniquitatis; & ſic, ut diſtinguatur unus ab altero, voluit ſpiritus Dei agnoſci in imagine, quam Scripturæ ſanctæ impreſſit. Quòd ſi 1. ad Corinth. 2. dicat Apoſtolus, ſpiritualem hominem judicare omnia; per hoc non vult Paulus attendi tantùm debere ad ſpiritum, & nullô modô ad litteram; ſed indicat ſolùm, quòd non debeamus intelligere Scripturas per animalem hominem; ſed per Spiritum ſanctum, quo edocti judicamus, quæ ſunt vera aut falſa.

Quæstio II.

An ſacra Scriptura ſit omnium ſcripturarum antiquiſſima?

Hoc non quæritur de Scriptura ſacra in ſua totalitate, an ſcilicet omnes ſacræ Scripturæ libri præcedant libros omnes, qui antiquitùs ſcripti fuere; ſed hæc quæſtio proponitur de Scriptura ſumpta ſecundùm aliquam ſui partem, an videlicet ſint aliqui Scripturarum libri, qui temporis primatum obtineant inter cæteros: dubitari enim non poteſt, quin apud Græcos, Chaldęos, & alias Gentes conſcripti fuerint quidam libri ante plurimas Scripturæ partes. Non dubitatur etiam, quin ante quemcumque librum Scripturæ uſi fuerint homines Hierogliphicis & rudibus quibuſdam litteris, quæ immediatè res & non voces ſignificabant; quoniam conſtat, longè ante Moyſem, & fortè ab initio mundi, tales litteras fuiſſe introductas in ſocietate humana: ſed difficultas eſt de litteris illis ingenioſioribus, quæ dicuntur alphabeticæ, & quæ componunt ſyllabas, quibus coaleſcunt dictiones; & de illis quæritur, utrùm iſtarum primus inventor fuerit Moyſes; ita quòd aliqui ſaltem libri Scripturæ fuerint ab illo conſcripti ante omnes alios ſimilis naturæ libros; & ad hanc quæſtionem affirmativa reſpondet

Conclusio.

Tenetur communiter, Moyſen fuiſſe ſacræ Scripturæ inventorem primarium; itaut aliqui

ſaltem illius libri inter omnes Scripturas alphabeticas antiquitatis primatum teneant; ut expreſſe habetur ex Ruperto lib. 3. de Victoria cap. 22. imò & paulò antea ex Polemo, qui lib. de regibus Judæ ait, Moyſem ſapientiſſimum hominem fuiſſe, qui primus litteras tradidit Judæis, à quibus eas acceperunt Phenices, ab iſtis Græci, & ſucceſſivè ab ultimis recentiores plurimi. Si enim Moyſes non fuiſſet omnium ſcriptorum antiquior, vetuſtiores haberemus hiſtorias eâ, quam nobis reliquit; nec profectò defuiſſet aliquis, qui ante tempora Moyſi ſcriptis mandaſſet leges, quæ erant multùm neceſſariæ pro vita humana rectè ducenda, tum reſpectu Dei, tum reſpectu ſuperiorum, tum reſpectu æqualium, & inferiorum; ſed ex Auguſtino in exhortatione ad gentes, modis omnibus perſpicuum eſt, Moſaïcam hiſtoriam eſſe omnibus aliis antiquiorem; & primus fertur Moyſes, legem dediſſe populo: ergo, ſicut eſt primus hiſtoriæ & legum conditor & ſcriptor, ita eſt primus inventor litterarum, quibus leges & hiſtoriæ ſcribuntur. Si ergo Geneſis 35. habetur, *Iacob erexit titulum ſuper ſepulchrum Rachel, hic eſt titulus monumenti Rachel uſque in præſentem diem.* Ibi titulus non debet ſumi pro epitaphio litteris alphabeticis condito, ſed pro memoriali quodam, ut inquit Lyranus noſter, quod fuit, vel ſtatua ſupra ſepulchrum Rachelis erecta à Jacob; vel, ut inquit Borcardus, pyramis quædam perelegans, quæ fortè per litteras hyeroglyphicas Rachelis geſta & mortem repræſentabat.

OBJICIES, Adamum litteras inveniſſe, quoniam compoſuit Pſalmum 91. qui Chaldaico idiomate intitulatur, Laus & Canticum, quod dixit homo primus pro die Sabbati. Reſpondeo, talem Pſalmum non fuiſſe ſcriptum ab Adamo, ſed à Davide in perſona Adami, ut decantaretur in die Sabbati, qui dedicatus erat commemorationi creationis: in tali enim Pſalmo mentio fit inſtrumentorum decachordi Pſalterii, & Cytharæ, quæ nondum erant in uſu, quando quidem ſolùm inventa fuere temporibus Jubal. Quòd ſi Patres aliqui exiſtimaverint, Enoch propheticos quoſdam libros reliquiſſe poſteris, qui quidem Enoch fuit ſeptimus ab Adam, & proinde longè ante Moyſen: Reſpondendum eſt, majorem longè partem ſanctorum Patrum exiſtimaſſe, inter fabulas eſſe rejiciendum talem librum, & forte fuiſſe inventum ab aliquo hæretico, ut initio Eccleſiæ temporum mos erat. Sic enim tenent D. Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt. & Chryſoſtomus homil. 20. in Numeros. Si tamen aliqui ex orthodoxis dicant, ſe accepiſſe aliquid ex prophetia Enoch, ut D. Judas Apoſtolus in epiſtola canonica: iſte ſcivit hanc Prophetiam Enoch, vel ex revelatione ſibi facta, vel ex traditione.

Si objiciatur 2. Job fuiſſe antiquiorem Moyſe, qui tamen ſui libri ſcriptor exiſtimatur à pluribus; & ſic uſum ſcripturæ non invenit Moyſes. Quod poteſt confirmari ex verbis ipſius Job, qui cap. 19. ſui libri ait, *Quis mihi det, ut ſcribantur ſermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro?* quod ſanè non dixiſſet, niſi ſcriptura fuiſſet in eo ſæculo uſitata: Reſpondendum erit, Job fuiſſe revera antiquiorem Moyſe centum annis; vel circiter; ſed tenetur communiter, quòd non fuerit author ſuæ hiſtoriæ. Quoad verba ſuperiùs allata, ea propheticè pronunciavit; per revelationem agnoſcens, quòd temporibus futuris introduceretur uſus ſcripturæ; & ſic expetebat, ut pro tempore illo reperiretur aliquis; qui talia verba ſcriberet. Vel dici poteſt, quòd expeteret ſua geſta & ſuam hiſtoriam mandari litteris, non alphabeticis, quæ nondum erant inventæ; ſed Hierogliphicis, quæ pro tunc erant in uſu: quandoquidem refert Joſephus lib. 1. antiquitatum, quòd filii Seth veriti, nè ſecundùm prædictionem Adæ hiſtoria creationis mundi & diſciplinæ interiret cum aliis rebus incendio aut diluvio; illam ſcripſerint litteris Hierogliphicis in columnis duabus, quarum una erat lapidea contra diluvium, & lateritia altera contra incendium. Quòd ſi Numer. 27. Moyſes citet librum quemdam de bellis Domini; talis liber fuit ſcriptus, vel à Moyſe, vel ab alio, poſt inventionem præcedentem ſcripturarum ab ipſomet Moyſe factam anteà; quia loquitur ipſe de tranſitu maris rubri. Si denique D. Stephanus in Actibus Apoſt. dicat, Moyſen fuiſſe imbutum ſapientiâ Ægyptiorum, quod dat occaſionem Clementi Alexandrino dicendi, Moyſen didiciſſe litteras ab Ægyptiis: hoc debet intelligi de Hierogliphicis litteris, non de Alphabeticis.

QUÆSTIO III.

Quomodo Deus ſit author Scripturarum?

OMnes conveniunt, quòd ſit duplex author ſacræ Scripturæ; unus ſcilicet principalis, & inſtrumentalis alter. Principalis eſt Deus, qui ſacram Scripturam & res in ea contentas ſuggeſſit diverſis hominibus, ut illorum miniſterio fidelibus ſuis declararet quæ credere, ſperare, & facere deberent: ſed ut cognoſcatur modus, quo Deus ſe habuerit cum ſcriptoribus illis: Sciendum eſt, quòd Deus potuerit illis uti triplici modo; antecedenter nimirum, concomitanter, & conſequenter. Antecedenter inquam, ſi illis inſpiraverit omnia quæ ſcripturi eſſent, ita ut nihil eſſent addituri de ſuo, ſed duntaxat ſcripturi quæ dictaret Deus. Concomitanter verò, ſi non dictaret quidem Spiritus ſanctus ea quæ ſcribi deberent, ſed oculo dirigeret ſcribentes, nè aliquid falſi mandarent ſcriptis; & hoc per inſpirationem quam illis indiderit. Conſequenter denique, ſi Deus nec ſcribenda dictaret, nec in ſcribendo dirigeret; ſed eſſet paratus ſcripta corrigere, & teſtaretur ea eſſe veriſſima.

CONCLUSIO.

IDeo Deus dicitur author præcipuus Scripturarum, quòd ſemper juxta materiarum exigentiam, interdum antecedenter adfuerit ſcriptioni, dictando ea quæ eſſent ſcribenda; & interdum concomitanter, quaſi ad oculum dirigendo Scriptores, nè aliquid falſi aut incongrui traderent. Probatur hæc concluſio contra aliquos, quos refert Hieronymus in proœmio ſuper epiſtolam ad Philemonem credidiſſe, quòd authores ſacri non ſemper Spiritum ſanctum ſibi aſſiſtentem habuerint. Non enim minor aſſiſtentia Spiritûs ſancti debuit adeſſe ſcriptoribus legis gratiæ, quàm veteris; ſed illis ſemper aſtitit Spiritus ſanctus: ergo credendum eſt, quòd iſtis ſcriptoribus adfuerit Spiritus ſanctus, quorum libri tanta diligentia ſcripti ſunt, ut iota unum, aut unus apex non prætererit, donec omnia facta fuerint; ſed tales fuerunt libri veteres, ut teſtatur Chriſtus ipſemet Matth. 5. ergo dubitari non poteſt, quin in omnibus quæ ſcripſerunt authores novi Teſtamenti aſtiterit Spiritus ſanctus; vel antecedenter dictando ſcribenda, vel concomitanter eos dirigendo, nè falſa ſcriberent; non verò tantùm conſequenter, quaſi permiſerit Deus, illos aliquando deviare à vero, ut poſteà eos cor-

Digitized by Google

rigeret; hoc enim redoleret aliquam imperfectionem, tum in Deo, qui prævidens tales errores, eos non debuit permittere; tum in Scriptoribus ipſis, qui ſcriptionis falſæ criminarentur: & ſic remanet dicere, quòd per directionem antecedentem & concomitantem illis ſemper aſtiterit Spiritus ſanctus, aliàs non eſſet major fides adhibenda Prophetarum & Apoſtolorum libris, quàm prophanis authoribus.

Objic. Spiritum S. aſtitiſſe quidem Scriptoribus ſacris, quando agebatur de materia gravi, & ad ſalutem neceſſaria; non verò, quando de rebus parvi momenti agebatur: quia, ſicut Deus non deficit in neceſſariis, ita non redundat in ſuperfluis. Reſpondeo, in his ſicut & in illis debuiſſe aſſiſtere Spiritum ſanctum, aliàs in levioribus potuiſſent errare; & ſic toti libro fides non fuiſſet adhibenda, ut teſtatur Auguſtinus lib. 2. de Concordia Evangel. cap. 12. ubi ait, quòd ſi in quovis libro reperiatur aliqua falſitas, totius libri certitudo intereat, fluctuetque paſſim & legentium & audientium fides; dum ignorant, quonam ſpiritu, hominis an Dei, quælibet particula fuerit ſcripta. Licèt ergo Deus non deficiat in neceſſariis, nec abundet in ſuperfluis, non minus tamen debuit aſſiſtere Scriptoribus Eccleſiaſticis in quavis materia indifferenter; quia talis directio non debet cenſeri ſuperflua, quandoquidem ſi in minimis ipſa deeſſet, poſſet remanere ſuſpicio de toto libro, de cujus veritate dubitaretur, ut inquit præfatus Auguſtinus: & ſic dicendum eſt, quòd graves & leves materiæ ſint univerſim à Spiritu ſancto; cum hoc tamen diſcrimine, quòd in gravibus intervenit inſpiratio & revelatio Dei ſcribenda dictantis antecedenter, & in levibus eadem interceſſerit Dei aſſiſtentia ſaltem dirigens & impediens, nè aliquid falſum irreperet cum vero.

Objic. 2. Multi ex Scriptoribus Canonicis aiunt, ſe plura dicere ex ſeipſis, & alia ex D. Paulo, qui 1. ad Corinth. cap. 7. modò dicit; *Præcipio, non ego, ſed Dominus*; & modò inquit, *nam cæteris ego dico, non Dominus*: ergo ſingulæ particulæ Scripturarum non ſunt à Spiritu ſancto; unde Patres dicunt, quòd Prophetæ aliquando loquantur à Deo, & aliquando ut homines. Reſpondeo, Apoſtolum vocare præceptum Dei id quod Chriſtus ore proprio in Evangelio intimavit; id verò vocat præceptum ſuum, quod Chriſtus ſibi revelavit in mente, & quod Paulus voce promulgavit. Quando autem dicitur, quòd Prophetæ interdum locuti fuerint humanô modô, hoc intelligitur de his, quæ abſque ſupernaturali lumine & authoritate expreſſâ Spiritus ſancti ſcripſerunt; quia talia viderunt propriis oculis aut audierunt, quod eſt loqui & ſcribere humano modo; licèt ea non dixerint aut ſcripſerint abſque directione concomitante Spiritus S. quæ impediebat, ne falſa loquerentur.

Objic. Paulus 2. ad Corinth. 7. dicit ſe pœnitere, quod illos reprehenderit in Epiſtola præcedenti: ſed non potuit ſe pœnitere, niſi crediderit ſe erraſſe: ergo talis Scriptura non fuit à Spiritu ſancto. Reſpondeo, pœnitere apud Apoſtolum non eſſe idem ac reſipiſcere, ſed eſſe idem ac triſtari; ita quod doleret ex una parte, quòd contriſtati fuiſſent Corinthii propter ſuam Epiſtolam, & gauderet ex alia quòd contriſtati fuerint ad pœnitentiam. Quòd ſi idem Apoſtolus cap. 4. repetat pluries, ſe inſipientem eſſe, & inſipientia loqui; quod fuiſſet falſum, ſi locutus eſſet tantùm ea, quæ dictabat Spiritus ſanctus: Reſpondendum eſt, quòd hoc dixerit, non quaſi falſa protuliſſet; ſed quia in ſuis dictis

A interceſſit aliqua jactantia, quæ non eſt ſapientiſſimi viri; non quidem jactantia apud Deum, cum ipſemet dixerit cap. 12. *Si voluero gloriari, non ero inſipiens, veritatem enim dico*; ſed jactantia apud homines, quæ talis videbatur, licèt talis non eſſet in ſe, ſed procederet à Deo. Si dicatur ulterius, multa præceptorum, quæ fuerunt intimata ab Apoſtolis, non fuiſſe à Deo; quandoquidem ipſa abrogata fuerunt poſteà, ut patet de Immolatis, Sanguine, & Suffocato, quæ non ſunt ampliùs in uſu: Reſpondeo, præcepta Apoſtolorum fuiſſe in duplici differentia; alia ſcilicet accepta à Chriſto divulganda gentilibus, quale eſt iſtud Matth. ultimo, *Baptiſate omnes gentes*, & talia nunquam potuerunt
B abrogari; alia verò ſunt quidem à Chriſto, & ab Apoſtolis publicata, quaſi ſpectantia ad politicum regimen Eccleſiæ, quæ viguerunt aut ceſſarunt ſecundùm exigentiam rerum; & talis fuit lex de Immolatis, Suffocato, & Sanguine; quæ cùm inſtituta fuerint ad vitanda diſſidia, quæ oriri poterant inter Judæos & gentiles recenter converſos, ceſſante diſſenſione iſtâ, ceſſavit pariter.

Quæstio IV.

Num ſacra Scriptura egeat teſtimonio Eccleſiæ ut conſtet, eam eſſe ſacram?

C NEgative reſpondent Lutherani & Calviniſtæ, aſſerentes, quòd judicium de veritate Scripturæ, & quòd ſit ſacra, non aliunde debeat ſumi, quàm ex ipſa Scriptura, vel ex ſecreta Spiritûs ſancti revelatione; contrarium tamen ſentiunt Catholici, quòd ſcilicet non planè conſtet, ſacram Scripturam eſſe talem ex ipſa Scriptura, nec ex teſtificatione Spiritûs ſancti in cordibus fidelium; ſed ad hoc requiratur teſtimonium Eccleſiæ quòd indicet, Scripturam eſſe ſacram vel non ſacram, Canonicam aut non Canonicam; quod probabit ſequens

Conclusio.

D PRimò, ſi ex ſola Scriptura ſacra planè conſtaret, eam eſſe talem; per ipſam conſtaret, quinam libri eſſent habendi pro Scriptura, & quinam ab ea rejici deberent; ſed ex ſacra Scriptura non conſtat, quinam libri ſint Canonici, quandoquidem nos ipſi habemus Scripturam ſicut Lutherani & Calviniſtæ, illi tamen diſcrepant inter ſe de numero librorum Canonicorum, & nobiſcum non conveniunt de illis: ergo ex Scriptura non conſtat, eam eſſe talem. Contrarium tamen dicunt hæretici aſſerendo, ita facile eſſe agnoſcere libros Canonicos, ac videre lucem; quandoquidem ex ſe ita lucidi ſunt libri ſacri, ut ſuâ luce fidelium mentes ad ſui receptionem alliciant: quod falſiſſimum eſſe
E patet ex hoc quod pluribus ſæculis dubitatum fuerit de authoritate quorumdam librorum, etiam apud ſanctos Patres, qui eos non approbarunt, donec acceſſerit teſtimonium Eccleſiæ.

Secundò, quòd teſtificatio Spiritûs ſancti in cordibus fidelium non ſufficiat ad cognoſcendam authoritatem ſacræ Scripturæ, & hoc deſumitur ex eo quòd ex ignoto uno non poſſit manifeſtari aliud; ſed teſtimonium internum Spiritûs ſancti in cordibus fidelium eſt ignotum, cùm de eo nihil certi poſſit haberi: ergo Spiritûs ſancti teſtimonium internum non poteſt eſſe ſufficiens ad declarandum, ſacram Scripturam eſſe talem. Quòd ſi negetur

minor, & dicatur, ſpiritum internum ita eſſe certum, ut de illo dubitare non poſſit fidelis ille, in cujus corde latet: Reſpondendum eſt, quòd licèt tale teſtimonium ſufficeret illi fideli, in cujus corde eſt, ad ipſi manifeſtandam authoritatem Scripturæ; nihilominus tale teſtimonium non ſufficeret ad convincendum alios de veritate Scripturarum, quandoqui-em ipſi neſciunt, an talis teſtificatio foret à Spiritu ſancto, aut à ſpiritu iniquitatis.

Tertiò, ex præcedentibus concludi debet, quòd ſi ex ſola Scriptura & ex ſola teſtificatione interna Spiritûs ſancti non poſſit cognoſci veritas & certitudo Scripturæ, recurrendum ſit ad authoritatem Eccleſiæ, quæ declarare poteſt, an Scriptura ſit ſacra necne; ut præ omnibus ſanctis Patribus clarè pronunciavit Auguſtinus cap. 5. lib. contra Epiſtolam fundamenti Manichæorum: *Ego*, inquit, *Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret authoritas.* Hoc confirmari poteſt ex uſu & praxi veteris Teſtamenti, ubi non Scriptura, ſed Pontifex pro judice agnoſcebatur, ſicut teſtatur Joſephus lib. 2. contra Apionem, ubi ait, Pontifex ante alios Sacerdotes Deo ſacrificat, leges cuſtodit, dijudicat controverſias, convictos delicti punit: cui qui non obedit, is pœnas luit, tanquam in Deum impius. Sed hoc manifeſtiùs adhuc colligitur ex Deuteron. 17. ubi dictum eſt, *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.* Quod probat, in veteri Teſtamento judicem controverſiarum non fuiſſe Scripturam; ſed Pontificem, qui agnoſcebatur pro judice: ex quo ſequitur quod etiam in lege nova, ut controverſia tollatur de veritate librorum Canonicorum, non recurrendum ſit ad ſolam Scripturam, nec ad internum teſtimonium Spiritus ſancti, ſed ad judicium Eccleſiæ.

Nec ad eludendam vim hujuſce rationis dicere debent hæretici, quòd in veteri Teſtamento Pontifex eſſet quidem judex controverſiarum legalium, non verò illarum quæ erant de fide, in quibus ſola Scriptura judicabat. Hanc enim diſtinctionem gratis fingunt, nam Paralipom. 19. ubi ſermo eſt de renovatione Concilii antiqui, quod judicare debebat de controverſis, expreſsè habetur, *Amazias autem Sacerdos & Pontifex veſter in his quæ ad Deum pertinent præſidebit*: ſed controverſiæ de fide & religione maximè pertinent ad Deum: & ſic futilis eſt hæreticorum diſtinctio. Imò, paulò anteà habetur, judicium ferri à Pontifice, *ubicunque quæſtio eſt de lege, de mandato, de cæremoniis, & juſtificationibus*: quod proinde etiam dici debet de Scriptura ſacra, quæ eſt noſtra lex, cujus controverſiæ debent judicari per Eccleſiam. Nomine autem Eccleſiæ non intelligimus veterem tantùm Eccleſiam, quæ componebatur ex Apoſtolis; ſed & præſentem quæ ex ſummo Pontifice & prælatis, tanquam ex capite & membris coaleſcit, & per quam videmus ſucceſſivè controverſias apud eam exortas fuiſſe diremptas, ut patet ex Hiſtoria Eccleſiaſtica. Si enim tempore Apoſtolorum fuerit diſputatio de Circunciſione, an ſcilicet gentiles converſi ad Evangelium, deberent circumcidi, ut prætendebant Judæi recenter converſi; vel non, ut Paulus & Barnabas volebant: illico, coacto Concilio Jeroſolymis, & invocato Spiritu ſancto, determinatum fuit per Eccleſiam; quòd non eſſet ultra imponendum onus Circunciſionis. Si poſteà ab Apoſtolorum temporibus controverſum fuerit, an celebrandum eſſet Paſcha cum Judæis decima quartâ primi menſis, ut in Aſia volebant Quarto-decimani; an verò ſequenti tantùm dominicâ: illa conteſtatio deciſa eſt poſt multa Concilia Epiſcoporum à Victore Papa anno 198. Si pariter negavit Novatianus, poſſe abſolvi illos, qui poſt baptiſmum lapſi eſſent; ipſe damnatus eſt per Cornelium Papam in Concilio Romano anno 255. Si negavit Sabellius, eſſe tres perſonas, & unam tantùm voluit quæ haberet tria officia, creationis, redemptionis, & ſanctificationis; ipſum condemnavit Papa Sylveſter anno 319. Quod idem factum videtur contra cæteros hæreticos, qui fuerunt damnati per Concilia Eccleſiæ & per ſummos Pontifices.

Objiciunt hæretici id quod habetur Joann. 5. *Scrutamini Scripturas*, ubi Chriſtus remittens ad Scripturam, eam agnoſcit, tanquam judicem controverſiarum; & ſic ab illa poſtulari debet librorum Canonicorum deciſio. Reſpondeo, in illo capite Chriſtum non agere de controverſia Scripturarum, ſed tantùm diſputare cum Judæis, qui negabant, ipſum eſſe filium Dei, & ad hanc probandam veritatem ipſos remittit ad quatuor teſtimonia. Primò ſcilicet ad teſtimonium Joannis Baptiſtæ, qui teſtimonium perhibuit veritati, dicens; *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Deinde ad teſtimonium miraculorum, quæ patrabat; unde ait ipſemet, *Ego habeo teſtimonium majus Ioanne: opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiam ea, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.* Poſteà ad teſtimonium Patris ſui, *& qui miſit me Pater ipſe teſtimonium perhibuit de me*; quando ſcilicet de cœlo dixit Matth. 3. Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi benè complacui. Quibus teſtimoniis adhibitis adjicit, *Scrutamini Scripturas, quas vos putatis in ipſis vitam habere, & illæ ſunt quæ teſtimonium de me perhibent.* Non ergo remittit Judæos ad Scripturas ſolas, ſed primò ad tria illa teſtimonia. Cujus exemplum nos ſequimur Catholici, qui in altercationibus cum Hæreticis non ſolùm utimur teſtimonio Scripturæ, ſed etiam ſanctorum Patrum, & Eccleſiæ.

QUÆSTIO V.

Quinam libri ſint Canonici?

Per Canonem, à quo libri dicuntur Canonici, intelliguntur duo; ſcilicet norma & regula, quam debemus ſequi in credendo, ſperando, fugiendo, & faciendo: & Catalogus, in quo numerantur libri, qui tenentur eſſe ſacri; ita quòd liber dicatur Canonicus ſeu ſacer, qui in illo Canone reperitur. Duplex autem eſt Canon, nempe Judaïcus & Chriſtianus; quorum primus pauciores libros continens, exiſtimatur fuiſſe conſcriptus ab Eſdra; & ſecundus, longè complectens plures fuiſſe traditus à Concilio Tridentino ſeſſ. 4. de quo attendenda ſunt quæ mox dicturi ſumus. Canon, inquam, Judaïcus exiſtimatur fuiſſe conſignatus ab Eſdra in Concilio Sacerdotum, quatenus ipſe collegit omnes libros Canonicos, qui ipſum præceſſerunt, ipſos purgavit erroribus qui irrepſerant in illis, atque diſtinxit illos in viginti duos libros, juxta numerum litterarum, quæ in Hebræorum alphabeto reperiebantur. Hi autem libri Judaïci Canonis, ſunt Pentaterchus, ſeu quinque libri Moïſis;

Triterchus,

Digitized by Google

Triterchus ; ſeu tres libri Joſue ; Judicum , & Ruth ; quatuor libri Regum, duo Paralipomenon, duo Eſdræ, primus & ſecundus , libri Eſther, Job, Pſalmorum , Proverbiorum , Eccleſiaſtis , & Cantici Canticorum, tandemque quatuor Prophetæ majores, & duodecim minores. Quòd ſi iſte Numerus excedat Litteras alphabeti Hebraici ; nil mirum deſſet eſſe, quia alii faciebant plures litteras in illo alphabeto, & alii pauciores ; & inſuper aliquando ex pluribus libris faciebant tantùm unum , nempe duos tantùm ex quatuor libris Regum ; & unum ex Prophetis majoribus & minoribus, ut tradunt Philo, Joſephus, Origenes, Epiphanius, & alii. Quidquid ſit, hi omnes libri , & non plures nec pauciores, continebantur in Canone Judaïco. Quoad Canonem Chriſtianum , de illo differet ſequens

CONCLUSIO.

CONCILIUM Tridentinum ſeſſ. 4. tradidit expreſſè numerum illorum librorum , quos debemus habere pro Canonicis ; non quòd iſtorum Canonem ſeu Catalogum conſignaverit primò, ſed quia poſt illius Concilii definitionem univerſalius ipſum recepit Eccleſia ; ita quòd poſt determinationem iſtius Conciliiultimi inter generalia , non poſſit ampliùs dubitari ſine hæreſi de talium librorum certitudine. Patres hujus Concilii talem Canonem acceperunt ab Eugenio Papa in Concilio Florentino , ex Bartholomeo Carranza in ſumma Conciliorum. Eugenius illum accepit à Papa Gelaſio in Concilio Romano , Gelaſius à D. Auguſtino lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. Auguſtinus à Concilio Carthaginenſi 3. & Patres hujus Concilii ab Innocentio I. Epiſt. 3. ad Exuperium cap. 7. Innocentius autem ille vixit anno 402. unde pertraditionem continuam à primitiva Eccleſia ad nos devenit Catalogus librorum Canonicorum veteris & novi Teſtamenti, qui ſunt ſequentes.

Geneſis.
Exodus.
Leviticus.
Numeri.
Deuteronmium.
Joſue.
Liber Judicium.
Ruth.
Regum 1.
Regum 2.
Regum 3.
Regum 4.
Paralipomenon 1.
Paralipomenon 2.
Eſdræ. 1.
Eſdræ 2.
Tobias.
Judith.
Eſther.
Job.
Liber Pſalmorum.
Proverbia Salomonis.
Eccleſiaſtes.
Canticum Canticorum.
Liber Sapientiæ.
Eccleſiaſticus.
Eſaïæ Prophetia.
Jeremiæ.
Lamentationes Jeremiæ
Baruch.
Ezechielis item prophetio.
Danielis.
Oſeæ.
Joëlis.
Amos.
Abdiæ.
Jonæ.
Michææ.
Nahum.
Habacuch.
Sophoniæ.
Aggæi.
Zachariæ.
Malachiæ.
Machabæorum 1.
Machabæorum 2.

Hi ſunt inquam libri Canonici , qui reperiuntur in veteri Teſtamento , & quos recenter acceptavit Eccleſia in Concilio Tridentino ; quorum numerus excedit numerum librorum, quos non recipiebant Judæi, ſed ut tollatur æquivocatio quæ procedere poſſet ex eo quòd communiter numerentur tantùm quatuor Prophetæ majores & duodecim minores ubi tamen in Catalogo præcedenti reperiuntur ſeptemdecim , notandum eſt quòd Prophetia Baruch attribuatur Jeremiæ cujus erat notarius & diſcipulus; unde aliquando factum eſt quòd Patres veteres & Concilia antiqua non repoſuerint nominatim Baruch in Canone : quia ut notat Bellarminus cap. 8. de verbo Dei, liber Baruch judicabatur eſſe pars vaticiniorum Jeremiæ. Quantùm ad libros Canonicos Teſtamenti novi, hi ſequuntur ſimiliter.

Evangelium Matthæi.
Evangelium Marci.
Evangelium Lucæ.
Evangelium Joannis.
Acta Apoſtolorum.
Epiſtola Pauli ad Romanos.
Ad Corinthios 1.
Ad Corinthios 2.
Ad Galatas.
Ad Epheſios.
Ad Philipenſes.
Ad Colloſſenſes.
Ad Theſſalonicenſes 1.
Ad Theſſalonicenſes 2.
Ad Timotheum 1.
Ad Thimotheum 2.
Ad Titum.
Ad Philemonem.
Ad Hebræos.
Epiſtola Jacobi.
Petri 1.
Petri 2.
Joannis 1.
Joannis 2.
Joannis 3.
Judæ.
Liber Apocalypſis.

Hic notari debet , quòd in numero librorum Canonicorum non conveniant Calviniſtæ & Lutherani inter ſe , nec cum Catholicis ; Calviniſtæ enim rejiciunt ex Canone veteris Teſtamenti Tobiam,

Digitized by Google

Judith, Sapientiam, Eccleſiaſticum, & Machabæos. Lutherani verò eoſdem libros expungunt ex eodem Canone, & inſuper ex Canone novi Teſtamenti rejiciunt Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolam Jacobi, & Judæ; ſicut & Joannis Apocalypſim: ſed hoc mirum videri non debet, quia in hac parte imitantur Manichæos, de quibus Auguſtinus lib. de Bono Perſeverantiæ cap. 11. dicit; *Scripturas ſic accipiunt, ut ſuo quodam privilegio, imò ſacrilegio, quod volunt ſumant, quod nolunt rejiciant*, quia v. g. Calviniſtæ art. 24. confeſſionis ſuæ fidei volunt negare purgatorium, quod veterem illuſionem ex officina diaboli procedentem vocant; ideo rejiciunt libros Machabæorum, quia ſcilicet cap. 12. 2. libri fit expreſſa purgatorii mentio, dum dicitur, quòd *ſit ſancta & ſalubris cogitatio pro defunctis orare, ut à peccatis ſolvantur.* Quia pariter art. 9. ejuſdem ſuæ confeſſionis volunt rejicere benefaciendi libertatem, dicendo quòd licèt homo voluntatem habeat, quâ ad faciendum hoc aut illud incitetur; illa tamen omnino ſub captivitate peccati exiſtat, ita ut nulla ſuperſit libertas benè agendi; ideo reprobant librum Eccleſiaſtici, quia in capite 15. illius ſequentia verba habentur, quæ apertè probant hominem eſſe liberum. *Deus ab initio conſtituit hominem & reliquit illum in manu conſilii ſui. Si volueris mandata ſervare, conſervabunt te. Appoſuit tibi ignem & aquam, ad quocunque volueris porrige manum tuam* Quia denique a. 24. ſuæ confeſſionis dicunt, nec ſanctos nec Angelos beatos debere exorari; ideo è Canone expungunt librum Tobiæ, in quo Angelus Raphael ipſi Tobiæ dicit, *Manifeſtabo vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem: quando orabas cum lachrymis & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos; ego obtuli orationem tuam Domino.* Ex quibus patet, hæreticos fuiſſe ſolitos ſemper dare repudium illis libris, qui oppoſitionem habent cum ſuis erroribus; pro tota ratione dicendo, quòd Spiritus ſanctus illis ſuggeſſerit in interno cordis tales libros non pertinere ad Scripturam ſacram: quaſi verò plus credendum eſſet eorum imaginationi, quàm ſanctis Patribus, & traditioni Eccleſiæ, quæ ab exordio ſui nos inſtruit de numero librorum Canonicorum, quos pro talibus haberi cupit; inter quos reperiuntur libri Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Machabæorum, quidquid refragentur unâ voce Lutherani & Calviniſtæ ſimul, quorum illi inſuper repudiant ex Canone novi Teſtamenti Epiſtolam ad Hebræos.

Sed nihil mirum eſt, ſi recentiores hæreticorum illos libros abjecerint, quos ſuis erroribus formaliter oppoſitos invenerunt; quandoquidem ipſorum anteceſſores ad hoc illis aperuerunt aditum. Si enim Judæi aliquando divinitatem Chriſti negaverint, illicò prophetiam Baruch, tanquam apocrypham repudiant; quia ſcilicet in fine tertii capitis illius, hæc verba de Chriſto dicta reperiuntur, *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius adverſus eum. Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Iacob puero ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & in terris converſatus eſt.* Ob eandem rationem, ipſimet Judæi abjiciunt adhuc librum Sapientiæ, qui eos convincit de divinitate Chriſti cap. 2. illius, ubi habetur; *Promittit ſe ſcientiam Dei habere, & filium Dei ſe nominat, &c.* In quo conveniunt cum Judæis adverſarii noſtri, utrumque librum repudiantes, quaſi vellent reprobare Chriſti divinitatem. Similiter, ſi Marcion A voluerit inſinuare, malum Deum creaſſe mundum, & bonum miſiſſe Jeſum Chriſtum in mundum ſub forma hominis, abſque ulla generatione viri aut fœminæ; videns ſuum errorem totaliter deſtrui per vetus Teſtamentum, & per non paucos contextus novi; hos omnes ut apochryphos reprobabat, ſicut & totam legem veterem, quam mordicus ſuſtinebat non eſſe verbum Dei; ut videre eſt apud Irenæum cap. 9. lib. 1. & apud Epiphanium lib. contra Hæreſes cap. 42. Si denique Alogiani, ſolum Deum admittentes, Verbum ab ipſo rejiciebant; Evangelium Joannis à Canone ſacro expungunt, quatenus in capite hujus Evangelii habentur iſta verba, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum...... & Verbum caro factum eſt:* ut præclarè notat ſanctus Epiphanius lib. 2. B contra Hæreſes tom. 1. Hæreſi 51. Hoc idem facilè eſt reperiri apud alios hæreticos; quibus noſtri ſe conformare voluerunt; Lutheranis repudiantibus Apocalypſim, Epiſtolas ad Hebræos, D. Jacobi & S. Judæ: & Calviniſtis hos libros approbantibus quidem, ſed Machabæos, Eccleſiaſticum, Tobiam & ſimiles rejicientibus; in quantùm in omnibus & ſingulis manifeſtè declarantur illorum & iſtorum errores.

QUÆSTIO VI.

C *An omnes libri qui ſunt in Canone, fuerint ſemper in illo, vel ſucceſſivè?*

AD ſolutionem hujuſce quæſtionis multum prodeſſe poteſt id quod notat Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 4. tres videlicet eſſe librorum claſſes, qui poſſunt dici Catholici, Prophetici, aut Apoſtolici. Alii enim ſunt tales, ut ſemper habuerint authoritatem æquè certam & exploratam: quales ſunt quinque libri Moyſis, liber Joſue, Judicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo, Eſdræ duo, Job, Pſalterium quinquaginta Pſalmorum, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica, Prophetæ majores quatuor, Prophetæ D minores duodecim; Evangeliorum libri quatuor, Acta Apoſtolorum, Epiſtolæ Pauli tredecim (non ſemper enim recepta fuit Epiſtola ad Hebræos) Epiſtolæ Canonicæ duæ, Petri unâ, Joannis altera. Secundi non ſemper æquè certam & exploratam habuerunt authoritatem; & hi ſunt libri Eſther, Baruch, pars Danielis, Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Machabæorum, Marci, Lucæ, partes quædam Joannis, Epiſtolæ ad Hebræos, Epiſtola Jacobi, Petri poſterior, primæ Epiſtolæ Joannis particula quædam; Epiſtola ſecunda & tertia ejuſdem, Epiſtola Judæ, & liber Apocalypſis. Tertii denique à clariſſimis & doctiſſimis viris habiti ſunt quidem pro divinis voluminibus, E attamen nunquam approbati ſunt per publicum totius Eccleſiæ judicium; & tales ſunt oratio Manaſſe, libri tertius & quartus Eſdræ; tertius & quartus Machabæorum. Pſalmus centeſimus quinquageſimus primus Davidis. Appendix libri Job. Liber Hermetis, inſcriptus Paſtor; & aliqui alii forſan, qui quidem æſtimati ſunt multum à Patribus, non tamen denominantur libri Canonici, quia pro talibus non ſunt deſignati nec pronunciati ab Eccleſia. Horum librorum primi vocantur Proto-canonici, quia Catholicorum nullus de illis unquam dubitavit, quin pro libris ſacris haberentur. Secundi nominantur Deutero-canonici, quia non ſemper habiti ſunt pro Canonicis, ſed tantùm ſuc-

Digitized by Google

ceſſu aliquo temporis; quando ſcilicet poſt maturam & exactam ponderationem Eccleſia pronunciavit ex Spiritûs ſancti dictamine, illos eſſe Canonicos: Tertii verò denominantur apocryphi, non quidem poſitivè, quaſi poſitivè rejiciantur ab Eccleſia, ut falſam & erroneam habentes doctrinam; ſed tantùm negativè, quatenus licèt ſit in illis veritas, & nullum incongruum in ipſis reperiatur, attamen non reponuntur inter libros, quos dictavit Spiritus ſanctus. Hoc poſito, de facili ſtabilitur noſtra

CONCLUSIO.

PER quam dicimus, non omnes libros, qui nunc pro Canonicis habentur ab Eccleſia, fuiſſe ſimul conſignatos in Canone. Quandoquidem, ut in prænotato diximus, initio naſcentis Eccleſiæ pro Canonicis libris habebantur tantùm illi, qui erant in Canone Judæorum, & paulo poſt additi ſunt ii, qui ſunt ſecundæ claſſis, & qui vocantur Deuterocononici, quia ſecundariò recepti fuere ab Eccleſia in Canone Chriſtianorum, quidquid reclament Lutherus, Calvinus, & eorum ſequaces: qui tantùm recipiunt Canonem Judæorum, & Chriſtianum rejiciunt; quaſi verò fuiſſet major Spiritûs ſancti aſſiſtentia in Eccleſia veteri, quàm in nova quæ eſt ipſius legitima ſponſa. Ratio noſtra eſt, quod ii libri legitimè ſint repoſiti ab Eccleſia intra Canonem, quos plures ex antiquis Patribus inter Canonicos recenſuerunt, quorum nullus aliquid continet oppoſitum fidei vel bonis moribus, & qui tandem in temporum progreſſu fuerunt univerſaliter recepti inter ſacros codices ab omnibus ferè Catholicis, ex generali Eccleſiæ conſenſu; ſed præfati libri, quos Bellarminus anteà repoſuit in ſecunda claſſe præmemorata, ſunt tales: ergo recipi potuerunt ab Eccleſia, & legitimè ſunt recepti inter Canonicos libros: & ſic remanet veritas concluſionis, quòd omnes libri, quos tenemus pro Canonicis, non fuerint ſimul, ſed ſucceſſivè conſignati in Canone Eccleſiæ. Imò, ſicut aliàs Eccleſia judicavit eſſe Canonicos illos, qui tales anteà non reputabantur; ſic etiam poteſt adhuc augere Chriſtianorum Canonem, & multiplicare numerum librorum ejus; quatenus videlicet Spiritus ſanctus poteſt dictare alios libros eſſe Canonicos, & Eccleſia pro talibus illos recipere, qui antea non exiſtimabantur Canonici.

OBJIC. Eccleſia non poteſt intra Canonem conſcribere libros, quos ſynagoga rejecit tanquam apocryphos, aliàs erraſſet ſynagoga, quæ tamen reputabatur infallibilis; ſed ſynagoga omnes libros repudiavit ut apocryphos, quos non inſcripſit in Canone ſuo: ergo in Canone Chriſtianorum non debuerunt alii libri admitti, præter eos, qui ſunt in Judæorum Canone. Reſpondeo, ſynagogam non rejeciſſe poſitivè libros quos Eccleſia admiſit in Canone ſuo, ſed tantùm illos improbaſſe negativè: non judicando ſcilicet, an eſſent Canonici, vel non: & ſic non eſt dicendum, quòd Eccleſia receperit pro Canonicis libros, qui anteà erant apocryphi in ſynagoga poſitivè; ſed tantùm eos qui erant apocryphi negativè, ſeu non approbati; unde Eccleſia examinans curioſè, an tales libri, de quibus non extabat judicium apud Hebræos, eſſent Canonici, necne; illuminata à Spiritu ſancto judicavit, illos libros eſſe ſacros, qui pro talibus apud Judæos non habebantur. Nec dicendum eſt, Eccleſiam non poſſe facere de libro non ſacro librum ſacrum; licèt enim hoc non poſſit facere; attamen declarare po-

A teſt, an liber ille ſit ſacer, qui anteà talis non fuerat declaratus. Si dicatur quòd prior Eccleſia dubitaverit de authoritate illorum librorum, qui adjuncti ſunt Canoni, & quòd proinde Eccleſia poſterior debuerit pariter de illis dubitare, quia nova revelatio non illi acceſſit; & ſic quòd Eccleſia non potuerit ſequentibus ſæculis addere quoſdam libros, qui anteà reputati non fuiſſent Canonici: Ad hoc reſpondendum eſt, quòd duplex ſit via cognoſcendi, an liber aliquis ſit verè divinus; quarum prima eſt, ſi de hoc fiat quædam revelatio; & ſecunda, ſi, ut inquit Auguſtinus lib. 33. contra Fauſtum cap. 6. accedat teſtimonium certum aliquorum qui viverent dum libri ederentur, & qui teſtarentur tales libros à Prophetis aut ab Apoſtolis
B eſſe editos, quod teſtimonium perveniret per traditionem ad futura ſæcula. Hoc poſito, dicendum eſt, Eccleſiam adhibuiſſe hanc poſteriorem viam, & ideo declaraſſe, aliquos libros eſſe revera Canonicos; non quia nova de illis acceſſit revelatio, ſed quia, dum examinare voluit Eccleſia, & ad hoc invocare aſſiſtentiam Spiritus ſancti, an tales libri eſſent Canonici, compertum eſt, ſemper fuiſſe aliquos fide digniſſimos, qui tenuerint illos pro talibus, quorum teſtimonia ad nos uſque pervenerunt, quibus innixa Eccleſia, & aſſante Spiritus ſancti dictamine, declaravit authoritatem illorum librorum; quod ideo anteà non eſt factum, quia licet plurimi in primævo tempore exiſtimaverint, hos libros eſſe ſacros, aliqui tamen de hoc dubi-
C tabant, nec ad controverſiam dirimendam voluit ſe applicare Eccleſia, niſi in certo quodam tempore futuro à providentia D. ad hoc deſignato, quo præſente, definitum eſt, tales libros eſſe Canonicos, & debere conſcribi in Canone Chriſtianorum; quo facto ab Eccleſia quæ ratione ſuæ infallibilitatis activæ & paſſivæ, nec falſum pronuntiare poteſt, nec falſum recipere, ſummæ temeritatis & infidelitatis accuſaretur, qui tali diffinitioni non acquieſceret.

QUÆSTIO VII.

D *Qualiter ſe geſſerit Eccleſia in librorum Canonicorum declaratione?*

AD hoc reſpondendum eſt, primis mundi temporibus, pluſquam bis mille annos fluxiſſe, in quibus Eccleſia, nullam qua regeretur Scripturam habens, ſola traditione utebatur, per quam docebantur filii à parentibus de credendis, ſperandis, & faciendis. Poſt egreſſum populi Iſraelitici ex Ægypto, Moyſes dux Hebræorum recepit legem à Deo in ſummitate montis Synai, & poſteà ſuum Pentatheucum conſcripſit, qui ſic denominabatur à quinque libris, quos continebat; qui erant liber Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, &
E Deuteronomii. Poſt Moſis tempora Judices & Reges gubernaverunt populum, & acceſſerunt Prophetæ; & ſub his omnibus non pauci ſcripti ſunt libri, quales fuerunt libri Regum, Ruth, Judicum, Paralipomenon, & omnes Prophetiæ: cum ipſiſque plures alii irrepſerunt intra populum, utpote Prophetia Henoch, quam S. Judas allegat in ſua Epiſtola; liber Gad videntis, & liber Nathan Prophetæ, qui commemorantur cap. ultimo Chronicorum, ſeu Paralipomenon; libri Abdiæ Silonitidis, de quo 2. Paralip. 9. libri *Addol* videntis eodem cap. & plurimi ſimiles. In hac ergo librorum confuſione, cùm nulla eſſet certitudo apud popu-

Digitized by Google

lum, exceptis quinque libris Moyſi, quinam eſſent à Deo inſpirati; quolibet pugnante pro illis, quos propria mente credebat eſſe verbum Dei, quæ controverſia duravit uſque ad regreſſum populi è captivitate Babylonica. Tunc Eccleſia Judæorum aliqualiter in pace compoſitâ, centum viginti è doctioribus viris Hebræorum, tanquam in Concilio, convenerunt ſub Eſdra Sacerdote, & Doctore celeberrimo inter Judæos, ut tenetur communius; licèt aliqui exiſtiment, ex Rabbi Helia, Eſdram fuiſſe tantummodo ſcribam & notatium hujuſce Concilii, & Danielem fuiſſe in illo præſidem. Hoc Concilium eo fine congregatum eſt, ut determinaretur quinam præcedentium omnium librorum eſſent Canonici, & quinam non eſſent verbum divinum; & poſt maturam conſultationem, ultra Canonem Moyſis, factus eſt ſecundus, in quo omnes libri conſcripti ſunt, quos retulimus anteà in Canone Judæorum; quem Canonem Samaritani recipere noluerunt, quandoquidem, adverſariorum noſtrorum more, ſeſe ſeparaverant ab Eccleſia Judæ; ut partes Jeroboam ſequerentur; & ſic renuerunt acquieſcere tali Canoni.

Poſtquam autem Catalogum illum librorum Canonicorum conſcripſit Eſdras, acceſſerunt Machabæi, Chriſtus natus eſt, mortem tulit, legem Apoſtolicam prædicaverunt Apoſtoli; ita quòd de his omnibus narrandis plures libri ſcriptis mandati fuerint, qui Hiſtoriam Machabæorum, Chriſti Domini, & Apoſtolorum referebant: & poſt annos plurimos ſcripti ſunt libri Evangeliorum à Matthæo, Lucâ, Marco & Joanne; D. Paulus ſcripſit ſuas Epiſtolas, & S. Joannes ſuam Apocalypſim: & cum his omnibus alia Evangelia fuerunt edita ſub nomine SS. Petri, Andreæ, Mathiæ, & Thadeæ; aliique Apoſtolorum Actus conſcripti. In hac ergo librorum confuſione, cuilibet licitum erat pro Canonicis habere tales vel tales libros, & alios reputare apocryphos; unde Patres congregati Laodiceæ non habebant Apocalypſim pro Canonico libro. D. Hieronymus inter ſacros codices non reponebat Machabæos, Epiſtolam Pauli ad Hebræos; & D. Clemens eam admittens, inter illos adjungebat librum tertium Machabæorum; ſicque cùm nondum pronunciaſſet Eccleſia ſuper talium librorum declarationem, aliqui habebant pro ſacris libris eos, qui erant apocryphi; & pro apocryphis tenebant, qui erant Canonici: in quo tamen, nec illi errabant nec iſti, quia nil adhuc definierat Eccleſia. Sed tranquillitate redditâ Eccleſiæ per converſionem Imperatorum, anno 394. tertio Imperii Arcadii & Honorii, Conſulibus Cæſario & Actio, poſt congregationem Patrum Laodiceæ factam, antea ad hoc Africani Epiſcopi convenerunt Carthagine, ubi omnes Prælati congregati in Concilio, ut de librorum Canonicorum numero determinarent, definierunt expreſsè poſt maturam cõnſultationem, eoſdem eſſe pro Canonicis habendos, quos pro talibus habet in præſenti tempore Eccleſia Romana; qui ſunt, *Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Joſue, Judices, Ruth, quatuor libri Regum, duo Paralipomenon, liber unus Job, Pſalterium Davidis, quinque Salomonis libri, duodecim Prophetarum libri, Iſaïas, Ieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Eſther, duo libri Eſdra, duo libri Machabaeorum: Viginti ſeptem libri novi Teſtamenti, quatuor ſcilicet libri Evangeliorum, liber unus Actuum Apoſtolorum, tredecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli, una ejuſdem ad Hebraos, duæ S. Petri, tres S. Ioannis Apoſtoli, una S. Iuda, una S. Iacobi, ac liber unus Apocalypſis S. Ioannis, qui* A *libri omnes faciunt numerum viginti ſeptem.*

Poſt hoc Concilium, anno 408. S. Exuperius Præſul Tholoſates ſcripſit ad Innocentium I. ſummum Pontificem, ut ſciret ab eo quænam eſſet ipſius ſententia circa illud: cui Papa reſcripſit expreſsè, ſe confirmare definitiones illius Concilii, & præſertim Canonem librorum Canonicorum, dicens; *Quantum ad libros, qui continentur in Canone recepto apud Patres Carthaginenſis Concilii, hoc reſcriptum tibi manifeſtum faciet, ſequentes pro talibus debere impoſterum haberi; nempe quinque libros Moyſis*, & ſequentes, ut anteà; qui ſunt iidem, quos Eccleſia Romana in hoc ſæculo recipit. Gelaſius Papa Romæ anno 494. congregavit ſeptuaginta Epiſcopos per modum Concilii, ut judicaretur de B approbandis aut reprobandis libris Doctorum Eccleſiæ; ubi poſt longam & maturam deliberationem plures eorum reprobati fuerunt, & plures accepti; ſed præ aliis geſtis in illo Concilio, confirmatus eſt denuò numerus librorum præcedentium, de quibus facta fuit mentio in actis ejuſdem Concilii, cum hoc diſcrimine quòd commemoretur tantùm unus liber Machabæorum, quia uterque repoſitus erat protunc in eodem volumine. In Africa D. Auguſtinus circa annum 400. quatuor libros conſcripſit de doctrina Chriſtiana, ubi cap. 8. 2. libri reponit omnes libros anteà recenſitos veteris & novi Teſtamenti, quos vult haberi pro verbo Dei; ubi tamen notari debet, quòd loquatur tan- C tùm de tribus libris Salomonis, qui ſunt Proverbia, Canticum Canticorum & Eccleſiaſtes; quia, videlicet libri Sapientiæ & Eccleſiaſtici exiſtimantur fuiſſe compoſiti à Jeſu filio Sirach, & applicati Salomoni, propter ſtili ſimilitudinem; qui tamen meruerunt reponi inter ſacros codices. In Italia Caſſiodorus Theodorici Regis Gothorum Secretarius, circiter annum 562. de verbo Dei loquens, confirmat quòd prædixerat Auguſtinus. In Hiſpania S. Iſidorus Epiſcopus Hiſpalenſis ad annum 636. lib. 6. Ethimolog. cap. 1. aſſeverat Eccleſiam Chriſtianam pro verbo Dei accipere quoſdam libros non extantes in Canone Judæorum, nempe libros Sapientiæ, Tobiæ, Judith, & Ma- D chabæorum; qui, licèt inter apocryphos repoſiti fuiſſent à Judæis, attamen honorantur ab Eccleſia Chriſti; & inter divinos connumerantur: ſicut & quatuor Evangelia in novo Teſtamento, quatuordecim Epiſtolæ Pauli, Petri duæ, Joannis tres, Jacobi una, & Judæ altera cum Apocalypſi Joannis. Ex quibus patet, quòd iidem libri, quos immeritò reprobant hæretici noſtri temporis, fuerint recepti intra Eccleſiam, ab ipſius exordio in principalioribus orbis Chriſtiani partibus.

Anno poſteà 1439. generaliſſimum habitum fuit Concilium Florentiæ, ad quod inſimul convenerunt Eccleſiæ Græcæ & Latinæ Patres, præſentibus Joſepho Patriarcha Conſtantinopolitano, & Paleo- E logo Orientis imperatore. In illa univerſali Synodo Armeni & Jacobitæ, antea Schiſmatici & Hæretici, reconciliati fuerunt cum Eccleſia vera; & præ aliis fidei articulis, qui fuerunt illis propoſiti, ſeptimus fuit ille, in quo propoſiti ſunt omnes & ſinguli libri Canonici eodem ordine quo antea; quem Canonem libere acceptavere. Tandem præcedenti ſæculo coactum eſt univerſaliſſimum adhuc Tridentinum Concilium, ubi in ſeſſione 4. Patres legitimè congregati eundem Canonem librorum proclamarunt, omnino ſimilem præcedentibus ſine exceptione, & abſque varietate ulla. Ex quibus omnibus manifeſtè patet, ſingulos libros, quos adverſarii noſtri rejiciunt, utpote

Digitized by Google

Machabæos, Tobiam, Eccleſiaſticum, & ſimiles, A debere haberi pro Canonicis, & recenſeri pro verbo Dei, nedum, quia dictati ſunt à Spiritu ſancto, cujus aſſiſtentia dirigitur Eccleſia Catholica; ſed etiam quia ab univerſali cœtu fidelium tales libri pro ſacris & Canonicis ſunt recepti in tribus mundi partibus: nimirum ab Auguſtino in Africa, à Caſſiodoro & Iſidoro in Europa, & ab Armenorum & Jacobitarum Epiſcopis Græcis in Aſia, apud Concilium Florentinum: ubi, ſicut in Concilio Tridentino ſequenti, idem Canon invariabiliter habitus eſt, continens expreſsè omnes libros, quos ipſi rejiciunt; & qui pro verè Canonicis habentur à primis Eccleſiæ temporibus, uti patet ex Con- B cilio Carthaginenſi 3. Et ſic mirum eſt, quòd novatores hujuſce temporis rejicere præſumant, ſub prætextu inſpirationis internæ, libros quos à mille quadringentis annis recepit tota Eccleſia Catholica; & qui pro talibus declarantur in duobus Conciliis Nationalibus, Carthaginenſi ſcilicet & Romano; ac in totidem Occumenicis, nimirum Florentino & Tridentino.

Quæstio VIII.

Quinam libri inter apocryphos recenſeri debeant?

POSTQUAM locuti fuimus in præcedenti quæſtione de libris Canonicis, in iſta non immeritò loquendum venit de apocryphis; ſed prænotandum eſt quòd tripliciter nomen apocryphi poſſit ſpectari. Primò pro illo libro de quo non conſtat certò, an ſit Canonicus vel non; & ſic Hieronymus in prologo Galeato omnes libros nominat apocryphos, qui in Canone non recenſentur. Secundò, liber apocryphus ille cenſetur, qui errores admixtos habet; & ſic uſurpatur ab Origene Homil. 1. in Cantica, à Hieronymo Epiſt. ad Lætam, & ab Auguſtino lib. 15. de Civit. cap. 3. unde Gelaſius Papa in decreto de libris Eccleſiaſticis eos libros vocat apocryphos, qui editi ſunt ab authoribus hæreticis. Tertiò denique, liber apocryphus aliquando dictus eſt ille, cujus author ignoratur, quamvis conſtet de ejus authoritate, ut habet gloſſa in Can. *Sancta Romana Eccleſia*, diſt. 15. ſed hæc denominatio eſt maximè impropria, quandoquidem plures ex libris Canonicis denominari poſſent apocryphi, cùm non conſtet de authoribus Judicum, Ruth, Job, primi Machabæorum, & ſimilium; quos tamen nefas eſt denominare apocryphos. Non intendimus ergo agere de libris apocryphis in hac acceptione tertia, ſed tantùm in prima & ſecunda.

Conclusio.

INTER apocryphas Scripturas recenſentur communiter Oratio Regis Manaſſæ, Pſalmus 151. Appendix libri Job, Præfatiuncula Threnorum Jeremiæ, liber Hermetis Paſtor inſcriptus, tertius & quartus Machabæorum, ſicut tertius & quartus Eſdræ; & univerſim loquendo, omnes illi libri qui pro ſacris non fuerunt recenſiti in Canone Chriſtianorum. Quantùm ad Orationem Regis Manaſſæ, quæ annectitur libris Paralipomenon; ideo dicitur apocrypha, ſeu non certò Canonica; quia non eſt pars alicujus libri ſacri, nec exprimitur in Canone ab ullo Concilio, vel Pontifice, nec habetur in Hebræa aut Græca editione, ſed tantùm in Latina; ut notat Bellarminus. Quòd ſi cap 33. 2. Paralipomenon dicatur oraſſe Manaſſem; verum quidem eſt quod oraverit; ſed nullus poteſt aſſerere quòd ejus oratio fuerit illa, quam habemus in bibliis noſtris; id enim non determinavit Eccleſia: unde, licèt ſit pia ſanè & humilis, non tamen habetur pro Canonica. Quoad Pſalmum 151. Davidis, qui invenitur in græcis pſalteriis, juxta verſionem Septuaginta Interpretum; licèt pietatem contineat, habetur tamen pro apocrypho, quia Concilium Laodicenum Can. 59. Romanum ſub Gelaſio, & Tridentinum ſeſſ. 4. nominatim ponunt in Canone 150. & ſic ſequens debet reputari apocryphus, ſeu non Canonicus. Quantùm ad Appendicem libri Job, habetur quoque ut apocypha; tum quia reperitur tantùm in græcis codicibus, & Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. eos ſolummodò vult haberi pro Canonicis, qui in Latina Vulgata editione habentur: tam quia D. Hieronymus in quæſtionibus in Geneſim oſtendit, talem appendicem eſſe in hoc falſam, quòd aſſerat, Job fuiſſe de ſtirpe Eſau; cùm fuerit de ſtirpe Hus, filii Nachor, fratris Abrahæ, Geneſ. 22. Quoad præfatiunculam præfixam Threnis Jeremiæ, pro apocrypha ſimiliter reputatur; quia nec habetur in Hebræis codicibus, nec in omnibus Latinis, nec in Canone reperitur.

C Quantùm ad librum Hermetis, qui intitulatur Paſtor; Origenes lib. 10. in Epiſt. ad Rom. exiſtimat quidem, illum fuiſſe divinitus inſpiratum; Euſebius verò lib. 3. Hiſt. cap. 3. cum Hieronymo lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis judicat ipſum eſſe utilem; nihilominus, quia in nulla Synodo relatus eſt in Canonem, imò ab illo rejectus eſt per Gelaſium in decreto de libris Eccleſiaſticis, ideo apocryphus ipſe cenſetur: unde Athanaſius in lib. de decretis Nicænæ Synodi, & Theodoretus lib. 1. Hiſt. cap. 18. audientes Arianos teſtimonium petentes ex libro Hermetis, dicebant, ipſos haurire teſtimonium ex libro non Canonico. Quantùm ad librum quartum Machabæorum, licèt citetur ab Athanaſio in ſynopſi; ab eodem tamen reponitur extra Canonem. Quantùm verò ad librum tertium D Machabæorum, ipſum quidem S. Clemens in Canibus Apoſtolorum, 84. ſcilicet, refert tanquam Canonicum; ſed nunquam ab Eccleſia receptus fuit inter ſacros codices: unde Zephyrinus Papa quintus decimus à Petro in Epiſtola 1. tradidit, ſolum fuiſſe ſeptuaginta Canones Apoſtolorum, & Canon præcitatus refertur eſſe octogeſimus quartus; & idcirco jure Papa Gelaſius Canone *Sancta Romana* diſt. 15. inter apocryphas Scripturas reponit Apoſtolorum Canones, propterea quòd aliqui eorum fuerint additi ab hæreticis; & alii corrupti ab iiſdem: & ſic ex dicto Clementis non debet concludi, quòd tertius liber Machabæorum Canonicus exiſtat, cùm non videatur receptus in ullo Canone Eccleſiæ. Quantùm ad librum quartum Eſdræ, E nec apud Græcos, nec apud Hebræos reperitur; nec in ullo Concilio refertur in Canonem: imò in capite ſexto illius quædam fabuloſa reperiuntur de piſcibus Enoch & Leviathan, quos maria capere non poterant; & ſic mirum eſt, quòd Genebrardus voluerit, talem librum eſſe Catholicum. Quantùum denique ad librum tertium Eſdræ, quem citant Athanaſius Orat. 3. contra Arianos, & Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 36. poteſt quidem fieri, quòd ſit conſcriptus ab Eſdra, non tamen inde ſequitur, quòd debeat recipi pro Canonico; cùm authores ſacri multa ſcribere potuerint abſque Spiritus ſancti auxilio: unde dicendum eſt, quòd ſint tantùm duo libri Eſdræ; & hoc juxta

Digitized by Google

biblia noſtra, in quibus habentur quidem quatuor Eſdræ libri, ſed tertius & quartus deſignantur tanquam apocryphi; ut de facili videri poteſt apud illa. Adde quòd, ut prædiximus, illi tantùm libri ſint Canonici, qui conſignantur in aliquo Canone ab Eccleſia recepto; ſed in nullo habentur pluſquam duo libri Machabæorum, & totidem Eſdræ: ergo alii pro ſacris & Canonicis haberi non debent. Quòd ſi Gelaſius Papa in Concil. Rom. ſeptuaginta Epiſcoporum unum tantùm librum Eſdræ in Canone reponat; noſtri duo in uno tantùm volumine continebantur, ut teſtatur Hieronymus præfatione in Eſdram.

Præter libros apocryphos veteris Teſtamenti, reperiuntur inſuper alii in novo; qui inter apocryphos recenſeri debent, in quantùm non ſunt Canonici: & hi ſunt omnia Evangelia, quæ præ manibus habuerunt veteres Chriſtiani, exceptis quatuor illis, quæ recepit Eccleſia; ſicut & Canones Apoſtolici, conſtitutiones Apoſtolicæ, ac Epiſtolæ Clementis; quæ licèt Canonicæ nuncupentur, quatenus ex illis deſumitur non mediocris authoritas; attamen non ſunt propriè & formaliter Canonicæ, ſicut nec alia opera, quæ non ſunt intra Canonem; eſtò ſanctorum Apoſtolorum, vel aliorum nominibus inſcribantur. Ratio hujuſce aſſertionis eſt, quia nulli horum librorum ab ullo Concilio relati ſunt in Canonem, nec pro ſacris habiti de communi conſenſu Eccleſiæ. Quòd ſi dicatur, Evangelium Jacobi pro Canonico fuiſſe habitum apud Orientales; & multos ex noſtris Patribus teſtimonia ſumpſiſſe ex illo Evangelio: Reſponderi debet, nil eſſe mirum, ſi Orientales hæreſi & ſchiſmate deformita pro Canonicis receperint libros apocryphos. Quòd ſi Patres ſua dicta confirmaverint ex Evangelio Jacobi; hoc fecerunt, non ad confirmandam fidem, ſed ad ædificationem Eccleſiæ. Quòd ſi etiam Beda in principio commentarii ſuper Lucam dicat, hoc Evangelium non eſſe numerandum inter apocryphas hiſtorias, ſed inter Eccleſiaſticas: per apocryphum librum non intelligit illum, qui eſt extra Canonem; ſed illum qui non inficitur erroribus: unde dicit, illud Evangelium eſſe inter Eccleſiaſticas Scripturas, non inter Canonicas. Quòd ſi Gratianus diſt. 16. dicat Adrianum II. Canones Apoſtolicos approbaſſe in Epiſtola ad Athanaſium Conſtantinopolitanum; & Damaſcenum illos numeraſſe inter Agiographos, ſicut plures dicunt de conſtitutionibus D. Clementis, quæ dicuntur Apoſtolicæ: Reſpondendum eſt, tales Canones & tales conſtitutiones reponi quidem inter opera Apoſtolica, non quòd Apoſtoli divinitus inſpirati ea conſcripſerint; ſed quòd habuerint ortum à ſanctis Doctoribus, qui extiterunt tempore Apoſtolorum, & qui forſan ab illis fuerunt edocti.

Quæstio IX.

Qui fuerint authores ſecundarii cujuſlibet libri ſacræ Scripturæ?

NOTÀNTER quæritur de authoribus ſecundariis ſacræ Scripturæ, quia neminem Catholicorum latet, quòd author primarius & principalis Scripturarum fuerit ipſe Deus, qui ſacris Scriptoribus aſtitit ſpecialiter; vel illis dictando antecedenter quæ ſcripturi eſſent in rebus magni momenti, vel illos quaſi ad oculum conducendo, nè errarent, in materia ſcilicet communi; quod eſt dirigere concomitanter, ſicut prædictum eſt quæſtione tertia. Procedit ergo tota quæſtio de authoribus ſecundariis & inſtrumentalibus, ſciſcitando ſcilicet quinam fuerint illi ſancti homines, quibus uti voluerit Deus ad conſcribendum libros, qui ideo vocantur divini & Dei verbum, quia ductum revelationis divinæ tanta cum exactitudine ſequuti ſunt, ut nihil de ſuo appoſuiſſe videantur. In hac autem quæſtione tot & tanta videtur varietas opinionum apud authores, ut mirum haberi non debeat, ſi in aliquibus à mente lectorum cogamur diſcedere; communiores tamen ſequuturi ſumus ſententias in ſequentibus aſſertionibus.

Dico ergo primò, Moyſen fuiſſe authorem Pentateuchi, ſeu quinque librorum, qui ſunt Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, & Deuteronomium. Hi libri enim dicuntur libri Moyſis, quia illos compoſuit Moyſes: unde Exodi 24. & Deuteronomii 31. dicitur quòd Moyſes ſcripſerit verba legis in volumine. Quòd ſi omnes libri Teſtamenti veteris attribuantur Eſdræ; hoc ideo dicitur, quia illorum fuit reſtitutor, quandoquidem ipſe fuit, qui tales libros aliqualiter corruptos, & alios forſan aliqua ex parte deperditos purgavit ab erroribus, integros reſtituit, ipſoſque in viginti duos libros diſtinxit, juxta numerum literarum, quæ in Hebraïco alphabeto protunc reperiebantur. Si etiam dicatur, Deuteronomium conſcribi non potuiſſe per Moyſen, quia iſte liber loquitur de morte Moyſis: Reſpondendum eſt, quòd tali libro potuerit ſuperaddi talis mortis hiſtoria, vel à Joſue, ut quibuſdam placet; vel ab Eſdra, ut tenent alii; vel à quocunque alio, quod non impedit, quin liber ille ſit ſecundum ſubſtantiam à Moyſe editus.

Dico 2. Librum Joſue, qui electus fuit à Deo, Moyſe vivente, ut conduceret populum Iſraëliticum, cujus tamen regimen non ſuſcepit, niſi poſt obitum Moyſis, ipſum Joſuè habuiſſe authorem: capite enim ultimo ejuſdem libri dicitur, quòd ipſe *ſcripſerit omnia verba, quæ loquutus eſt ad eum Dominus in volumine legis Domini*; quibus adjecit hiſtoriam rerum à ſe geſtarum à morte Moyſis uſque ad annum 17. ductus ſui, quo tempore mortuus eſt, ut teſtatur Joſephus. Quòd ſi in illo libro facta ſit mentio de morte Joſue, quæ deſcribitur cap. ultimo; idem reſponderi debet, ſicut de morte Moyſis, quòd ſcilicet, vel à prædictis, vel ab aliis fuerit addita hiſtoria talis obitus: quod proinde non impedit, quin Joſue ſcripſerit, ſui nominis librum: ut teſtantur Origenes, D. Iſidorus, Dorothæus, Comeſtor, & plures alii.

Dico 3. Librum Judicum fuiſſe conſcriptum per Samuelem, ut habetur ex D. Iſidoro lib. de divin. Offic. cap. 11. & ex Hebræis in Talmud. Liber enim Judicum tenet hiſtoriam Iſraelitarum à morte Joſue uſque ad prophetiam & principatum Heli Sacerdotis, ſub cujus fine vixit ipſe Samuel; ſed nulli authori probabilius tradi poteſt collectio hujus hiſtoriæ quàm Samueli, qui fuit Propheta, Judex, & dux populi Iſraelitici pro eo tempore, & qui hanc hiſtoriam in primo libro Regum contentam ſcripſit: ergo ſignum eſt quòd ſit author libri Judicum.

Dico 4. Librum Ruth Moabitidis eundem habuiſſe Samuelem pro authore ſuo, ut tradunt Comeſtor, Liranus, Janſenius, & alii interpretes, cum D. Iſidoro ſuperius citato; talis enim hiſtoria paulò ante Samuelem geſta eſt: unde probabiliſſimum videtur, quòd Samuel, qui eſt author Judicum,

Digitized by Google

etiam ſcripſerit hiſtoriam Ruth, cujus liber imme- A diatè ſequitur ad Judicum relationem, cui adjungitur tanquam appendix illius.

Dico 5. primum librum Regum fuiſſe adhuc conſcriptum à Samuele uſque ad cap. 25. Nathan verò & Gad prophetas hiſtoriam Regum continuaſſe uſque ad finem libri ſecundi: ac denique Jeremiam collegiſſe libros tertium & quartum. Primum patet ex Theodoreto, qui quæſt. 1. in librum 1. Regum, aſſerit hunc librum apud Hebræos & Syros nominatum fuiſſe librum Samuelis uſque ad mortem ſuam, quæ reperitur in illo capite. Quod confirmari poteſt ex primi Paralipom. ultimo, ubi priora geſta Regis David dicuntur eſſe ſcripta in libro Samuelis videntis. Secundum etiam ſumitur ex eo- B dem cap. Paralip. ubi habetur; *Geſta autem David priora & noviſſima ſcripta ſunt in libro Samuelis videntis: & in libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad videntis*; ſed illa volumina non alia videntur fuiſſe, quàm duo primi libri Regum: & ſic veriſimiliter credi poteſt, quòd iſti Prophetæ fuerint talium librorum authores. Quoad libros tertium & quartum, D. Hieronymus., Iſidorus, Procopius, & alii, exiſtimant ipſum Jeremiam hos libros in unum corpus collegiſſe, tum ex libris dierum Regum Juda & Iſrael, tum ex Ahiæ Silonitis prophetia, tum ex ſcriptis Jehu & Iſayæ prophetarum, qui multoties in his libris citantur.

Dico 6. probabilius eſſe, quòd Jeremias fuerit C author utriuſque libri Paralipomenon; licèt Abulenſis teneat, Eſdram conſcripſiſſe hunc librum: ipſemet enim fateri cogitur, quòd poſitio ſibi contraria ſit communis. Unicus enim Jeremias poſt excidium Jeroſolymitanum potuit ea conſcribere, quæ narrantur in hoc libro, quem ſpecialiter laudat Hieronymus in præfatione ad libros Paralipomenon, ſeu Chronicorum veteris Teſtamenti: ubi aſſerit contineri in illis omnem eruditionem Scripturarum. Quidquid ſit de authore talium librorum, tota controverſia volvitur inter Eſdram & Jeremiam; quòd ſcilicet unus eorum ipſos collegerit.

Dico 7. in bibliis noſtris referri communiter qua- D tuor libros Eſdræ, ſed eorum duo ultimi pro apocryphis habentur; aliorum primus ſcriptus eſt ante ante Eſdræ mortem, & ipſummet pro authore ſuo agnoſcit: ſecundus verò conſcriptus eſſe traditur à Nehemia, à quo propterea dicitur Nehemiæ liber. Quod ſi uterque ſub nomine Eſdræ intituletur, hoc ideo fit, quia apud Hebræos & Græcos, hi duo libri connectuntur eodem volumine. Quòd autem hi codices habeant Eſdram & Nehemiam pro authoribus, tradit expreſsè Athanaſius in ſinopſi lib. 12.

Dico 8. utrumque Tobiam conſcripſiſſe librum ſui nominis, qui creditur compoſitus idiomate E Chaldaïco. Fertur enim in capite duodecimo hujus libri græcè conſcripti, quòd Angelus Raphael utrique Tobiæ præceperit, ut ſcriberent omnia quæ conſummata fuerant: & ſic probabiliſſimum haberi debet, quòd pater & filius obedierint Angelo talia demandanti.

Dico 9. Eliacim æſtimari communiter ſcriptorem fuiſſe libri, quem habemus de Judith; de eo enim ſit mentio in illa hiſtoria, & talis fuit ſacerdos tempore illius. Hebræi olim & hæretici hujuſce temporis rejiciunt hunc librum à Canone, quem recipiunt Catholici in Concilio Nicæno ex D. Hieronymo præfat. in Judices. In Carthaginenſi 3. cap. 47. in Tridentino ſeſſ. 4. apud Gelaſium 1. decreto de Scriptoribus. Apud Innocentium I. Epiſtolâ ad Exuperium, & apud Auguſtinum lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 18.

Dico 10. Librum Eſther fuiſſe à Mardochæo compoſitum, ut tenent doctiores communiter. De illo, ſicut de præcedenti, dicunt hæretici, non eſſe Canonicum; ſed contrarium habetur ex Canonibus citatis in quæſtione 7. licèt orthodoxorum aliqui ante determinationem Eccleſiæ voluerint, non eſſe recipiendum inter Canonicos.

Dico 11. Moyſem eſſe authorem vel potius relatorem hiſtoriæ Job, ut tradunt Origenes, Iſidorus, Abulenſis, & alii plures; cum quibus creditur, ipſum Moyſem publicaſſe hoc opus durante captivitate filiorum Iſrael in Ægypto, ut eſſet illis in exemplum patientiæ, quæ illis neceſſaria erat ſuarum calamitatum temporibus. Nec dici debet, quòd ipſe Job ſuam hiſtoriam fecerit; in illa enim ſua encomia & virtutes celebrantur, quæ ob modeſtiam non auſus fuiſſet proferre; unde exiſtimatur, quòd Moyſes narrationem Job compoſuerit, dum eſſet in terra Madian, ubi paſtorem agens ſufficienti gaudebat otio, ut talia ſcriberet pro convenienti tempore divulganda.

Dico 12. Maximam eſſe controverſiam circa Pſalmos. Noſter enim Liranus, videns D. Hieronymum diligentius ſtuduiſſe circa textum ſacræ Scripturæ, exiſtimat illi potius, quàm cæteris Patribus eſſe aſſentiendum; proindeque juxta illius mentem, dici debere, quòd David non ſit author omnium Pſalmorum; quandoquidem ſanctus ille Doctor prologo ad Pſalterium nominat decem illius authores, nempe Davidem, Moyſem, Salomonem, tres filios Coré, Aſaph, Ethan, Heman, & Idithun; quod idem confirmat Epiſt. 133. & 139. Ipſum ſequuntur DD. Athanaſius in ſynopſi, Hilarius prol. in Pſ. Iſidorus lib. 6. Etim. cap. 2. & plures alii, qui dicunt pſalterium in ſuo titulo non eſſe attributum Davidi, quod denotat ſufficienter, Pſalmos in particulari fuiſſe editos ab illis, quorum nomina reperiuntur in titulo cujuſlibet Pſalmi, ut videre eſt Pſal. 41. & 43. ubi pro fine habetur; Filiis Coré, Canticum inſtructionis: & in aliis, ubi habentur nomina Aſaph, Heman, & aliorum. Ad hoc adjiciunt, Davidem compoſuiſſe tantùm ſeptuaginta Pſalmos, vel circiter. Ex oppoſito DD. Auguſtinus lib. 17. de Civit. cap. 14. Ambroſius in Pſal. 43. & 47. Baſilius in Pſal. 44. Nazianzenus Orat. in Encæn. Epiphanius adverſus Origenem, Chryſoſtomus in 1. & 2. prolog. ſuper Pſalmos, Theodoretus, Caſſiodorus, Beda, Euthimius, Cajetanus, Bellarminus, & plurimi alii ſolidiſſimè probant, Davidem omnes & ſingulos centum quinquaginta Pſalmos compoſuiſſe; nomina verò, quæ habentur in aliquibus eorum, eſſe Cantorum nomina, quibus præcepit Regius ille Pſaltes, ut illos Pſalmos ad regulas muſicæ reducerent: unde ipſimet nominati in Pſalmorum titulis recenſentur capp. 15. 16. & 25. lib. 1. Paralipomenon inter cantûs magiſtros. Quod ulterius confirmat venerabilis Beda præf. in Pſalmos dicens, Eſdram juxta Doctorum ſententias, appoſuiſſe titulos Pſalmis, & expreſſiſſe nomina cantorum, de quibus mentio ſuperiùs facta eſt. Hæc ultima opinio ex hoc cenſetur probabilior, quòd in Canonibus Eccleſiæ, ubi recenſentur libri Canonici cum ſuo titulo, vocatur Pſalterium Davidis, tanquam compoſitum à Davide; qui reputatur fuiſſe excellentiſſimus Poëta, & qui propterea jure meritò exiſtimari poteſt author Pſalmorum in verſibus compoſitorum. Quoad Pſalmum centeſimum quinquageſimum primum, jam notavimus quæſt. 8. ipſum

Digitized by Google

non eſſe Canonicum; cùm in Canonibus Concilio-tum Tridentini, Carthaginenſis, & Laodiceni, non contineatur; quod ultimum Concilium celebratum eſt ante Carthaginenſe tertium; & in quo Patres determinaverunt de libris Canonicis.

Dico 13. Proverbia, Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum, eſſe à Salomone compoſita. Divus enim Hieronymus Epiſtola ad Chromatium & Heliodorum illa opera vocat tria opera Salomonis: & prologo in eoſdem ait, Tria volumina edidit Salomon; Proverbia, Eccleſiaſten, Canticum Canticorum. Adde quòd initia Proverbiorum & Eccleſiaſtis pro titulo habeant nomen Salomonis filii David, Regis Iſrael. Nomen Eccleſiaſtis idem eſt ac prædicatoris vocabulum. Hunc librum exiſtimavit Lutherus habuiſſe pro authore ſuo hominem deliciis & voluptatibus omnino perditum; ſed contrarium docent Concilium Carthaginenſe 3. in quo pro Canonicis habentur quinque libri Salomonis, quorum unus eſt Eccleſiaſtis liber; & D. Auguſtinus, qui 2. lib. de Doctrina Chriſtiana, in Canone Chriſtianorum refert tres libros Salomonis, qui ſunt Proverbia, Canticum Cantic. & Eccleſiaſtes; exiſtimans libros Sapientiæ & Eccleſiaſtici attribui tantùm Salomoni propter ſtili ipſius ſimilitudinem.

Dico 14. probabilius eſſe, quod idem Salomon conſcripſerit librum Sapientiæ. Capite enim nono ipſius, author legitur petiiſſe à Deo ſapientiam, ut rectè populum ſuum regeret; ſed hoc non poteſt alteri convenire, quàm huic principi, qui in oratione in bibliis noſtris nuncupata, *Oratio Salomonis pro ſapientia habenda*, petiit à Deo ſapientiam dicens; *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam*: ergo veriſimilius eſt, quod Salomon, qui ob hoc dicitur ſapiens, ſit author libri Sapientiæ. Non deſunt tamen qui putent, hunc librum non eſſe à Salomone, ſed à Philone Judæo.

Dico 15. Eccleſiaſtici librum, qui à Græcis vocatur πανάρετος, ſeu omnis virtutis elixir, fuiſſe ſcriptum à Ieſu filio Sirach, ut habetur cap. 50. ipſius. Hic author, qui vitam agebat ſeptuaginta duorum interpretum tempore, hunc librum Hebraicè conſcripſit, ut teſtatur Hieronymus; dicens, ſe illum in tali lingua vidiſſe ſub hoc titulo, *Proverbia Ieſu filii Sirach*. Quod ſi aliquando attribuatur Salomoni; hoc eſt propter ſimilitudinem eloquutionis: & quia in hoc opere comperiuntur multæ Salomonis ſententiæ, ut videre eſt præſertim in capp. 8. & 9. Hæretici hunc librum reponunt inter apocryphos, ſed ipſum eſſe unum è Canonicis aſſerunt Concilia Carthaginenſe 3, Florentinum, & Tridentinum, cum Innocentio I. ad Exuperium, Gelaſio decret. de lib. ſacris, Cypriano Epiſt. 9. lib. 3. & aliis.

Dico 16. omnes libros Prophetarum fuiſſe ab ipſis conſcriptos, ut fatentur omnes; excepto quod Baruch fuerit notarius Hieremiæ à tempore Ioacim filii Ioſiæ Regis Iuda, ut habetur cap. 36. ipſius Hieremiæ; ubi in titulo habetur: *Scribit Baruch, dictante Hieremia volumen maledictionum adverſus Iudam & Iſrael. Mittitur cum volumine ad populum. Legit Baruch volumen coram omni populo. Acerſitus ad principes, verba eadem legit coram eis. Nuntiant principes regi verba voluminis. Tudi, accepto volumine, & paucis in eo lectis, illud in ignem projicit. Iuſſu Domini aliud volumen ſcribitur.* Licet tamen Baruch fuerit ſcriba & notarius Hieremiæ, hoc tamen non impedit, quin & ipſe ſibi factas revelationes conſcripſerit: ſequutus enim eſt Hieremiam in Ægyptum, quo mortuo, petiit Babylonem, ubi captivum populum ſuarum prophetia-

A rum participem fecit. Hoc tamen non impedit, quin plurimi patrum Baruch intelligant ſub nomine Hieremiæ; unde ultra quatuor majores Prophetas numerantur tantùm duodecim minores, qui eſſent tredecim, ſi Baruch haberet locum particularem diſtinctum à Hieremia, qui eſt ex majoribus.

Dico 17. Non conſtat de authoribus primi & ſecundi Machabæorum. Primus quidem attribuitur Ioanni Hircano, filio Simonis; ſed hoc dicitur tantùm præſumptivè, quatenus teſtis erat omnium quæ referuntur in hoc libro, quia etiam vixit pacificè in illo tempore, & à Ioſepho lib. 13. Antiquitat. cap. 15. nominatur propheta. Ex quibus colligunt authores quòd probabile ſit, eum ſcri-
B pſiſſe librum hunc. Quoad ſecundum, præſumitur etiam tantùm quòd Mathatias Iudas, vel Iudas Eſſenus, qui hoc tempore vixerunt & apud Iudæos tunc erant maximæ authoritatis, ſint hujus libri authores. Certum quidem eſt, Iaſonem ſcripſiſſe Machabæorum hiſtoriam; ſed non ipſe fuit author hujuſce libri Scripturæ, quandoquidem ille, qui ipſum conſcripſit, teſtatur ſe tentaſſe uno volumine breviare quinque libros Iaſonis Cyrenæi, in quibus comprehenduntur Machabæorum geſta, ut habetur cap. 2. hujus libri. Hæretici hujuſce temporis immeritò pro apocryphis tenent hos duos libros Machabæorum, quandoquidem in omnibus Chriſtianorum Canonibus tecenſentur, ut præ-
C dictum eſt; ut habetur apud Auguſtinum libri 18. de Civit. cap. 36. Quòd ſi non fuerint in Canone Iudæorum, hoc mirum videri non debet, cùm ille Canon fuerit compoſitus ab Eſdra, qui longiori tempore præceſſerat Machabæos.

Quantùm ad partitionem Scripturæ, dicendum eſt, Scriptores ſacros nullis capitibus diſtinxiſſe ſuos libros; quoniam vetuſtiores Patrum ſacram Scripturam citantes, nullius capitis faciebant mentionem. Quando autem talis diviſio facta fuerit, pro certo & indubitato haberi non poteſt: Genebrardus tamen aſſeverat, Eſdram libros ſacros diſtinxiſſe per verſiculos de conſilio antiquiorum, ex quibus Concilium Sannedrin coaleſcebat. Et quoad exactiorem, quam habemus diſtinctionem de ſacris codicibus, qui continentur in Chriſtiano-
D rum Canone; ipſemet Genebrardus advertit in ſua Chronologia, eam confectam fuiſſe à Cardinale Hugone anno 1254. Licèt forſan aliâ præceſſerit diſtinctio, ſed imperfectior. Ideo autem facta eſt hæc diviſio, ut ipſa adjuvaret memoriam; & ſententiæ quæ diverſæ ſunt, ſepararentur: & ſic clariùs intelligeretur Scriptura.

Quoad libros Canonis Iudaici, tres habebant claſſes; in quarum prima erant legales, nempe quinque libri Moyſis. In ſecunda diſtribuuntur libri Prophetici, putà Ioſue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, & omnes Prophetæ; Daniele excepto. In tertia tandem collocabantur libri Agiographi; videlicet Iob, Pſalterium, tres libri Salomo-
E nis, Daniel, duo libri Paralipomenon, duo Eſdræ, & Eſther. Hęc diviſio tamen non debet cenſeri omnino rigoroſa, quia plures ex legalibus ſunt hiſtorici, & aliqui ex hiſtoricis ſunt legales, & omnes ſunt agiographi.

Pro Canone autem Chriſtianorum quoad libros veteris Teſtamenti, poteſt dividi ſimiliter in libros Legales, Hiſtoriales, Sapientiales, & Prophetiales. De priorum numero ſunt Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri & Deuteronomium. In ſecunda claſſe collocari debent libri Ioſue, Iudicum, Ruth, Regum quatuor, Paralipomenon duo, duo Eſdræ, cum tertio & quarto, qui inter apocryphos recenſentur;

Digitized by Google

ſentur; Tobiæ, Judith, Eſther, Job, Pſalmorum, qui ſunt diverſi generis, & Machabæorum duo. Inter Sapientiales numerantur Proverbiorum libri, Eccleſiaſtis, Cantici Canticorum, Sapientiæ, & Eccleſiaſtici. Tandem ad Propherales reducuntur quatuor libri majorum Prophetarum, qui ſunt Iſaïas, Jeremias, ſub quo includitur Baruch ſecretarius Jeremiæ, Ezechiel, & Daniel; ac duodecim libri minorum, qui ſunt Oſeas, Joel, Amos, Michæas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuch, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias. Et ſic ſunt quadraginta ſex libri veteris Teſtamenti, diſtinguendo Lamentationes Jeremiæ ab illius prophetia, & prophetiam Baruch à prophetia ejuſdem Jeremiæ.

Quantùm autem ad diviſionem librorum novi Teſtamenti, in totidem claſſes conſtitui poſſunt, ac libri veteris; ita quòd alii reſpondeant libris legalibus Moſis, nempe quatuor Evangelia, Matthæi, Marci, Lucæ & Joannis. Alii reſpondent libris hiſtorialibus, nempe Acta Apoſtolorum: alii Sapientalibus, Epiſtolæ videlicet Pauli, Jacobi, Petri, Joannis, & Judæ: alii denique reſpondent libris prophetalibus, ut Apocalypſis B. Joannis Apoſtoli. Hi omnes libri ſunt numero viginti ſeptem, ſcilicet quatuor Evangeliorum, unus Actuum, quatuordecim Epiſtolæ Pauli, una Jacobi, duæ Petri, tres Joannis, una Judæ, ac denique Apocalypſis liber.

Quantùm denique ad ordinem librorum, varius eſt inter Latinos & Græcos; quandoquidem Latini ſemper ferè eumdem receperunt, qui in noſtris bibliis habetur: Græci verò in hoc differunt à nobis, quòd Prophetas minores majoribus anteponant; & quòd tertium librum Eſdræ præferant duobus illis, quos pro Canonicis habemus, & ex quibus unum tantùm conficiunt: ac denique quòd admittant tertium librum Machabæorum.

Quæstio X.

Quinam Hæretici rejecerint libros veteris Teſtamenti?

Licet quæſtione ſexta diximus, quoſdam eſſe libros Proto-canonicos veteris Teſtamenti, quorum ſemper inter Catholicos viguit authoritas; hoc non impedit tamen, quin reperti fuerint hæretici, qui noluerint adhibere fidem veteri Teſtamento, ſive in toto, ſive in parte; ut ex Sixto Senenſi in extrema ſua bibliotecha refert Bellarminus cap. 5. libri 1. de verbo Dei; ubi octo ſectas hæreticorum enumerat, qui ſactos illos codices rejecerunt. Primi fuerunt Simoniani, Baſiliani, Marcionitæ, Manichæi, & Albigenſes; qui olim omnes libros Teſtamenti veteris reſpuerunt in univerſum, tanquam à Deo malo dictatos. Quibus poſſunt adjici quindecim Anabaptiſtarum Prædicantes, qui in colloquio Franxentalenſi in diſputatione fidei non admittebant vetus Teſtamentum, niſi quatenus concordabat cum novo. Secundi fuerunt ſectatores Ptolomei cujuſdam, qui ex Epiphanio Hæreſi 23. dividebat legem Moyſis in tres partes; quarum ultimæ authores conſtituebat ſeniores Synagogæ, mediæ Moyſem, prioris verò opificem mundi; quo nomine non intelligebat Deum propriè ſumptum, ſed nomen aliquod medium inter Deum & diabolum. Hunc autem errorem breviter refutat Paulus 2. ad Timoth. 3. ubi affirmat, omnem Scripturam eſſe inſpiratam divinitus. Ter-

A tii ſequebantur Theodorum Mopſueſtiæ Epiſcopum, qui prophetas non rejiciebat apertè; ſed impudenter affirmabat, eos nihil de Chriſto unquam prædicaſſe: cujus tamen contrarium manifeſtè aſſerit D. Petrus Actor. 10. dicens de Chriſto, *Huic omnes prophetæ teſtimonium perhibent.*

Quarti ex Philaſtrio in Cathalogo Hæreticorum cap. 127. fuerunt Nicolaitæ & Gnoſtici qui volebant Pſalmos Davidis eſſe repudiandos, utpote conſcriptos ſine ullo dictamine Spiritûs ſancti. Imò potius fuiſſe prophana quædam cantica: unde Paulus Samoſatenus apud Euſebium lib. 7. hiſt. cap 25. jactitat ſe ſuſtuliſſe de Eccleſia illos Pſalmos, qui in Chriſtum canebantur, tanquam recens excogitatos. Quinti erant Hebræi, qui in Talmuld ord. 4. B tract. 3. librum Iob rejiciebant à voluminibus ſacris, ipſumque dicebant nunquam vixiſſe apud homines. Rabbi Salomon fatetur quidem vixiſſe Job, ſed ipſum facit impatientem calamitatis, quæ illi acciderat: eundemque vult peccaſſe corde, ſi non verbis. Imò Rabbi Levi ſcribit, beatum hunc virum juſtiſſimas luiſſe pœnas pro eo quòd providentiam divinam abnegaverit, ſimulque reſurrectionem mortuorum. His arridet Lutherus, qui titulo de libris veteris & novi Teſtamenti ait librum Job eſſe veluti fabulæ argumentum, ut proponatur in exemplum patientiæ. Sed Job vixiſſe, fuiſſe hominem ſanctiſſimum, ſatis apparet per Ezechielem ſpectatiſſimum apud Hebræos, qui cap. 14. C dicit, *Etſi fuerint tres viri iſti in medio ejus, Noë, Daniel & Iob; ipſi in juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.* Sexti 11. fuerunt, qui ex Philaſtrio in Cathalogo Hæreſ. cap. 132. repudiabant Eccleſiaſten Salomonis, quaſi ab illo compoſitum in ſenectute extrema, cùm depravatus amore mulierum, ſummum bonum reponebat in voluptatibus corporis. Tales ſequitur Lutherus in ſermonibus convivialibus, titulo de lib. veteris & novi Teſtamenti. Hoc autem falſiſſimum eſſe demonſtrat Bellarminus per exordium hujus libri, *Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Et ex medio illius, *Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi, Cur fruſtra deciperis:* Ac denique ex fine, ubi D habetur; *Finem loquendi pariter omnes audiamus, Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt enim omnis homo.* Quibus omnibus ſatis demonſtratur contra Lutherum & alios, nihil de voluptate corporea habere Salomonem in Eccleſiaſte; ſed potius ipſum tanquam ſeverum prædicatorem, omnes hortari ad metum Dei, & terrenorum deſpicientiam.

Septimi fuerunt illi, qui ex eodem authore cap. 133. exiſtimarunt Canticum Canticorum fuiſſe ſcriptum à Salomone, non ex afflatu Spiritûs ſancti, ſed ex ſpiritu cupidinis; in hocque libro fuiſſe deſcriptos amatorios ſermones, quos tenebant ad invicem Salomon & uxor ejus Pharaonis filia. Sed E quomodo, ut inquit Bellarminus, convenire poſſent filiæ regis hæc verba Cantic. 1. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis, vineam meam non cuſtodivi?* Quaſi verò filiæ regis potentiſſimi adaptari poſſet talis loquendi modus: Quomodo ipſamet poſſet dicere cap. 5. *Invenerunt me cuſtodes, qui circumeunt civitatem, percuſſerunt me, & vulneraverunt me?* Certè ex his & ſimilibus, quæ citantur apud præfatum authorem, longè melius eſt & probabilius, quòd in talibus loquendi modis velit explicare Deus ex prudentia Spiritûs ſancti benevolentiam ſuam in genus humanum; & probare quòd per myſterium Incarnationis Eccleſiam quaſi ſponſam ſibi amantiſſi-

Digitized by Google

mam diligat : unde talis ſponſæ formam depingit A cum certis quibuſdam coloribus , qui aptè conveniunt Eccleſiæ , & fœminam nullô modô decorarent ; cùm æſtimari non poſſet mulier , cujus caput eſſet vaſtum ut Carmelus ; naſus ut turris ; oculi ut piſcinæ ; dentes ut greges ovium detonſarum ; ipſa verò tota nigra ut tabernacula Cedar : quæ certè omnia non poſſunt decorare mulierem , benè autem Eccleſiam ; ut patet per commentaria Patrum & Doctorum. Octavi denique hæreticorum ortum habent à Porphyrio , qui teſte Hieronymo præfat. comment. in Danielem ſcripſit librum duodecimum contra Danielem ; ubi probare nititur, librum inſcriptum illius nomine non eſſe ab illo com- B poſitum , ſed à quodam Epiphane in Judæa exiſtente ; nec ipſum Danielem tam ventura dixiſſe, quàm narraſſe præterita. Sed hanc mentem prorſus eſſe erroneam , demonſtrat Joſephus lib. 11. antiquit. cap. 8. ubi dicit , quòd Alexandro Magno venienti Hieroſolymam oblatum fuerit volumen Danielis ; & id quod habetur cap. 8. de ariete, devicto per hircum , intelligendum iri de Rege Perſarum , qui profligandus erat per Græcorum Regem.

QUÆSTIO XI.

Quinam rejecerint libros Deutero-canonicos veteris Teſtamenti ?

IN præcedenti quæſtione locuti fuimus de libris Proto-canonicis , qui ſemper fuerunt recepti inter Catholicos , non obſtantibus plurium Hæreticorum opinionibus , de quibus ſupra. Nunc dicendum eſt aliquid de libris Deutero-canonicis , de quibus aliquando dubium fuit , an eſſent divini , an non ; qui tamen poſt maturam Eccleſiæ deliberationem accepti ſunt. De iſtis ergo quærimus impræſentiarum , quinam Catholicorum vel hæreticorum impugnaverint illos libros , ſive in toto , ſive in parte ; ſive etiam ante determinationem Eccleſiæ , ut fecerunt Catholicorum aliqui ; ſive poſt D Eccleſiæ judicium , quod etiam Hæreticorum non pauci fecerunt. Tales autem libri præſertim ſunt Eſther , Baruch , quædam capita Danielis , libri Tobiæ , Judith , Sapientiæ , Eccleſiaſtici , & Machabæorum ; & de illorum ſingulis nobis aliqua breviter dicenda ſunt.

Quantùm ad librum Eſther , tres reverà graviſſimi authores ante determinationem Eccleſiæ hunc librum noluerunt accipere inter Canonicos ; & hi fuerunt Melito Aſianus apud Euſebium lib. 4. hiſt. cap. 26. Athanaſius in ſinopſi , & Gregorius Nazianzenus in carmine , quod ſcripſit de geminis Scripturis. Præter illos , qui totum hunc librum rejecerunt , D. Hieronymus , Lyranus noſter , Dionyſius Carthuſianus , & aliqui ante declarationem E Concilii Tridentini ſeptem poſteriora capita libri hujuſce noluerunt acceptare tanquam divina , ſed ea ut adulterina à reliquo corpore reſecanda eſſe dixerunt. Nihilominus hunc librum , & omnes ejus partes , recipi debere , ſatis determinat Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. ubi in decreto de Canonicis Scripturis expreſsè dicit anathema illis , qui præcedentes libros (inter quos recenſetur liber Eſther) integros cum omnibus ſuis partibus , prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt , & in veteri vulgatâ Latinâ editione habentur , pro ſacris & Canonicis non receperint. Hanc declarationem vetera Concilia præceſſerunt , nempe Laodicenum cap. 59. & Carthaginenſe 3. cap. 47. vetereſque Patres , tum Græci , tum Latini , quos citat Bellarminus , inter quos habetur præ cæteris Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. Ubi notandum eſt , quòd Patres illi volumen Eſther numerantes inter libros Canonicos , de eo loquebantur, prout ipſe erat uſitatus in Eccleſia tali tempore , in quo reverà habebat eadem capita , quæ nunc reperiuntur in bibliis noſtris. Quòd ſi ſeptem ultima capita non reperiantur apud Hebræos : Reſpondet Origenes in Epiſt. ad Julium Africanum , quòd probabile ſit, iſta capita fuiſſe aliquando in Hebraico textu ; ſed caſu aliquo excidiſſe. Si etiam alia argumenta proponantur in hanc aſſertionem Catholicam ; eorum ſolutio haberi poteſt apud Bellarminum.

Quantùm ad librum Baruch , nedum Calvinus inter hæreticos lib. 3. Inſtitut. cap. 20. ſed etiam ex Catholicis Joannes Driedo libro 1. de Scripturis & dogmatibus Eccleſiaſticis cap. ultimo , negant hunc librum eſſe Canonicum ; quia nec invenitur in Hebræis codicibus , neque in Conciliis antiquis ; neque Pontifices , aut Patres veteres ipſum recenſuerunt inter Canonicos. Sed contrarium perſuadet authoritas Conc. Trid. ſeſſ. 4. ubi Propheta Baruch inter ſacros libros numeratur ; unde in profeſto Pentecoſtes jubet Eccleſia lectionem haberi ex libro C Baruch , cum lectionibus aliorū librorum qui habentur pro ſacris. Hoc idem habetur ex Canonibus Eccleſiæ , quos attulimus quæſt. 7. Quòd ſi veterum plurimi mentionem non fecerint de prophetia Baruch ; hoc ideo omiſſum eſt , quia Baruch erat notarius & diſcipulus Jeremiæ , ut patet ex Jeremiæ lib. cap. 36. quòd in cauſa fuit , cur Concilia antiqua & Patres non poſuerint Baruch nominatim in Canone ; quia videlicet judicabant librum Baruch eſſe partem libri Jeremiæ. Habemus tamen D. Cyprianum , qui lib. 2. contra Judæos cap. 5. volens probare divinitatem Chriſti , ait ; *Item apud Baruch* habetur , *hic eſt Deus noſter.* Quod ſimiliter dicunt non pauci alii Patres , unde nulla eſt difficultas , quin prophetia Baruch recipienda ſit pro Canonica, niſi & ipſe Ieremias rejiciendus eſſet à Canonicis Scriptoribus.

Quantùm ad quædam capita Danielis , Iudæi rejiciebant hymnum trium puerorum , qui habetur cap. 3. & hiſtoriam Suſannæ , quæ cap. 13. ſcribitur ; ſicut & hiſtoriam Draconis , quem interfecit Daniel cap. 14. Hoc idem fecerunt Catholicorum aliqui reſpectu hiſtoriæ Suſannæ , quam adulterinam dicit præ aliis Ioannes Driedo. Sed totum librum Danielis recipiendum eſſe pro Canonico, manifeſtè demonſtrat Concilium Tridentinum ſeſſ. 4. ubi jubet recipi libros , quos declarat Canonicos, cum omnibus ſuis partibus , prout in Eccleſia legi conſueverunt ; ſed Eccleſia Catholica in officio legit hymnum trium puerorum , & in miſſa Sabbati præcedentis Dominicam quartam quadrageſimæ , legitur Suſannæ hiſtoria ; ſicut & illa de dracone interfecto in Miſſa feriæ 3. poſt Dominicam 5. quadrageſimæ : ergo illæ partes libri Danielis Canonicæ recenſeri debent ; cùm maximè teſtetur Ruffinus lib. 2. adverſus Hieronymum , ſolitas fuiſſe legi in Eccleſia ante mille ducentos annos. Ob hoc D. Athanaſius in ſinopſi , quando ad Danielem pervenit, & argumentum totius libri breviter explicat ; & diſertis verbis meminit Suſannæ, hymni trium puerorum , & draconis interfecti : ac apertè indicat , hæc omnia pertinere ad ſacram Scripturam. Quòd ſi D. Hieronymus , qui Danielis librum à Græco in Latinum convertit, in præfatione com-

Digitized by Google

mentarii ad hunc librum dicat; iſta capita non eſſe alicujus authoritatis: Reſpondet ipſemet in Apologia 2. contra Ruffinum, ſe tantum explicuiſſe in prologis iſtis, quid dicerent Iudæi; non quid ipſe ſentiret. Aliæ objectiones ſolvuntur à Bellarmino cap. 9. lib. 1. de verbo Dei.

Quantùm ad librum Tobiæ; de eo, ſicut & de libris ſequentibus, Iudith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Machabæorum, reſpondent Hæretici; hos libros eſſe quidem bonos, ſanctos, & dignos qui legantur; ſed non eſſe tales, ut ex ipſis firma poſſint erui fundamenta in fidei confirmationem. Sed hoc falſum eſſe convincitur, ex eo quòd tales libri habeantur pro Canonicis in Conciliis Carthag. 3. in Trid. ſeſſ. 4. apud Innocentium Epiſt. I. ad Exuperium, apud Gelaſium cum ſeptuaginta Epiſcopis decreto de libris ſacris, apud Auguſtinum lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 4. & alios. Reponi autem inter libros Canonicos eſt habere infallibilem veritatem, ex qua poſſint in confirmationem fideli erui ſolidiſſima argumenta: ergo dubitari nequit quin hi omnes libri generatim ſumpti, & accepti ſigillatim, habeant infallibilem authoritatem; cùm maximè Concilium Carthaginenſe, ex quo cætera Concilia deſumunt iſtum Canonem, præfatos libros nuncupet divinos, & liber non poſſit dici divinus, niſi quia habet authoritatem divinæ veritatis. Quòd ſi dicat Kemnitius, librorum Canonicorum alios eſſe infallibilis veritatis, & alios non; quia Auguſtinus lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 8. aſſerit in libris Canonicis illud eſſe obſervandum, quòd qui recipiuntur ab omnibus Eccleſiis præponi debeant illis, qui non recipiuntur ab omnibus, & quòd illi habeant majorem authoritatem; quod tamen eſſet falſum, ſi omnes libri Canonici eſſent infallibilis veritatis, in quo caſu unus alteri præponi non deberet: Ad hoc reſpondendum eſt, D. Auguſtinum ſciviſſe quidem, omnes libros Canonicos eſſe infallibilis veritatis; cùm l. 11. contra Fauſtum c. 5. & lib. 2. contra Creſconium cap. 32. dicat librum Canonicum eſſe normam & regulam, qua impetitiæ noſtræ regatur infirmitas: & ſic in præcedentibus verbis vult, omnes libros Canonicos eſſe prorſus infallibiles; ſed ſe non eſſe æquè certum de omnibus libris quos enumerat, an omnes eſſent Canonici; ita quòd minus dubitandum eſſet de canonicitate illorum, qui erant recepti ab omnibus, quam de aliis; licet Canonici ut Canonici, eſſent æqualis authoritatis, utpote infallibiles. Maneat ergo ex ante dictis, quòd liber Tobiæ ſit Canonicus, & infallibilis veritatis; quidquid adverſus hanc veritatem clamitent hæretici; qui dicere non debent, in tali libro reperiri mendacium iſtud, quòd cap. 5. Angelus Raphael ſe dixerit eſſe Azariam filium Ananiæ magni; quia præſe ferens formam Azariæ, potuit dici Azarias, abſque falſitate ulla.

Quantùm ad librum Iudith; eodem modo reſpondent hæretici de illo ac de libro Tobiæ præcedenti. Licet enim utrique, ſicut & ſequentibus veritatem & ſanctitatem aliquam attribuant, attamen ſententiæ Hebræorum inhærentes nolunt ipſos reponi debere in Canonem ſacrorum codicum, ut teſtatur B. Hieronymus in prologo Galeato; unde Calvinus in antidoto Concilii Tridentini ſeſſ. 4. Tobiam & Iudith expreſsè repudiat à libris Canonicis: & ipſum ſequuti ſunt miniſtri, qui apud Piſſiacum confeſſionem fidei edidere. Quòd autem in hoc errent hæretici cum Hæbræis, de facili colligitur ex Synodo Nicæna, quæ prima fuit inter generales; & quam ad hoc affert D. Hieronymus A in præfatione ad librum Iudith. Ad confirmationem hujuſce veritatis, in memoriam reducendæ ſunt citationes quæſtionis præcedentis Conciliorum, Pontificum, & Patrum, quæ pugnant æqualiter pro libro Iudith, ac pro libro Tobiæ; cùm ambo, ſicut & ſequentes, referantur in Canonibus ibi relatis, & qui ſunt univerſaliter recepti ab Eccleſia. Nec objiciatur; quòd præcitatus Hieronymus dicat, librum Iudith ſanctum eſſe, ſed non plenæ authoritatis ad fidei dogmata confirmanda; quod videtur inſinuare, talem librum non eſſe Canonicum, cùm ex antedictis liber Canonicus plenariam habeat authoritatem, cui nullus refragari poteſt. Hæc enim verba non dixit Hiero- B nymus ex mente ſua, ſed ex ſententia Hebræorum, qui hoc tenebant; & quibus opponit Concilium Nicænum, quod maximæ authoritatis debet eſſe apud Catholicos.

Oritur quidem non mediocris difficultas circa veritatem hujus hiſtoriæ, quæ ex hoc creditur conficta, quòd cap. 5. dicatur, eam contigiſſe poſt reverſionem à captivitate Babylonica; attamen cap. 1. dicatur Nabuchodonoſor Regem Aſſyriorum pugnaſſe eo tempore contra Arphaxad Medorum Regem, qui ædificavit Ecbatana; quòd utrumque ſimul verum eſſe non poteſt, quandoquidem, redeunte populo à captivitate, everſa erat Monar- C chia Aſſyriorum; nec protunc Nabuchodonoſor, ſed Cyrus vel Darius imperabat Aſſyriis, Medis, & Perſis: Ergo, inquiunt, veritas non reperitur in hiſtoria Iudith, quæ conſequenter non poteſt cenſeri Canonica. Hæc, inquam, objectio non mediocriter torquet Doctorum ingenia, ſed quia non poteſt evacuari, niſi prolixiori diſcurſu, qui noſtræ brevitati repugnat: recurratur ad Bellarminum lib. de verbo Dei cap. 12. ſſ. *Nobis igitur*, ubi habetur; Hiſtoriam Iudith incidiſſe in tempora Manaſſæ Regis Iuda, quia tunc apud Medos regnabat Diocles, qui teſte Euſebio in Chronico Ecbatana ædificaverat, & quem Scriptura noſtra nominat Arphaxad. Quòd ſpectat autem ad illum Nabuchodonoſor, ſub cujus regnum ſuper Aſſy- D rios hiſtoria Iudith dicitur eveniſſe; per illum intelligi debet ex Bellarmino Merodach Baladan, qui alio nomine vocabatur Nabuchodonoſor, & qui fuit etiam Rex Babylonis; & nodus hujuſce difficultatis ſolvitur, quæ tantùm procedit ex varietate nominum.

Quantùm ad librum Sapientiæ; Calvinus nedum hunc eſſe Canonicum negat, ſed inſuper illum accuſat mendacii circa originem idolorum; ut habet lib. 1. Inſtit. cap. 11. ſſ. 8. Catholici verò jure ipſum reponunt inter ſacros codices, ut vidimus, allegando Canones Concilii Carthaginenſis, Romani, Florentini, Tridentini; quibus addi poſſunt E Concilium Sardicenſe in Epiſt. ad omnes Epiſcopos, cujus meminit Theodoretus lib. 2. cap. 8. & Concilium Toletanum 11. ubi cap. 1. librum Sapientiæ nominat ſacram Scripturam; unde B. Auguſtinus lib. 1. de Prædeſt. cap. 14. ex profeſſo probat, hunc librum eſſe Canonicum, & ex eo poſſe confirmari fidei dogmata. Quòd ſi Hieronymus præfat. in lib. Salomonis dicat hunc librum à multis exiſtimari compoſitum à Philone Iudæo: Reſpondendum eſt, quòd longè probabilior ſit ſententia veterum, qui eum eſſe Salomonis aſſerunt; ut teſtatur Euſebius lib. 4. hiſtoriæ cap. 22. ubi expreſsè habet, Egeſippum, Irenæum, & omnem antiquorum cœtum, recenſuiſſe hunc librum inter Salomonis opera. Quòd confirmant Tertullianus lib. de Præſcript. Cyprianus ſerm. de Immortal.

Digitized by Google

Hilarius in Pſal. 127. & plures alii, qui hunc librum citant ſub nomine Salomonis. Adde quòd, ſi aliqui dixerint hunc librum fuiſſe à Philone Iudęo antiquiori compoſitum; hoc forſan dicitur, quia ille Philo hunc librum collegit ex ſententiis Salomonis: unde cap. 9. author illius habet, *Tu elegiſti me Regem populo tuo; & dixiſti, me ædificare templum in monte ſancto tuo*; quæ verba ſunt Salomonis in oratione ſua ad Deum.

Quantùm ad librum Eccleſiaſtici; quia Calvinus in illo reperit ſuam condemnationem, dum negat exiſtentiam libertatis in homine lapſo, quam videt manifeſtè aſtrui in hoc volumine, ut anteà oſtendimus; ideo vehementer inſurgit contra illud, in antidoto dicens, melius Catholicos haurire facem ex eo, quàm veritatem: licèt tamen nihil contra illud objiciendum habeat. Catholici autem, conformiter antiquis Patribus & Eccleſiæ Conciliis, illum librum non dubitant recenſere inter Canonicos. Quando enim in Concilio Carthaginenſi 3. reponuntur in Canone quinque libri Salomonis, Eccleſiaſtici liber eſt unus eorum. Hoc idem habitum eſt in Catalogo D. Auguſtini lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. ubi, præter tres libros Salomonis, inter Canonicos numerat libros Sapientiæ & Eccleſiaſtici; licèt exiſtimet eos fuiſſe editos à Jeſu filio Sirach. Tandemque fuit confirmatum in Conciliis generalibus Florentino & Tridentino. Quoad Patres antiquos, poſſunt adduci ad refutationem Calvini Clemens Alexandrinus, qui lib. 7. Stromatum citans cap. 4. Eccleſiaſtici ait, *Sequentes autem Scripturas confirmemus quod dictum eſt.* D. Cyprianus etiam lib. 3. Epiſt. cap. 9. loquens de ſeptimo capite Eccleſiaſtici, inquit; *Sed Salomon in Spiritu ſancto conſtitutus teſtatur & dicit.* Tandem Auguſtinus præ multis in lib. ad Oroſium contra Priſcillianiſtas ait, *Clamat Scriptura divina. Altiora ne quæſieris*; quæ ſunt verba Eccleſiaſtici cap. 3. Quòd ſi dicatur, hunc librum non eſſe Canonicum, quia ut diximus quæſt. 9. non habet pro authore Salomonem, ſed Jeſum filium Sirach: Reſpondendum eſt, quòd ſit Salomonis & Jeſu filii Sirach; in quantùm iſte Jeſus ſententias Salomonis à ſe diligenter collectas redegit in unum volumen: Sicut v.g. liber Proverbiorum Salomonis non minus dicitur eſſe à Salomone, quamvis fuerit collectus ex pluribus ſchedulis in unum librum per viros Ezechiæ Regis Iuda.

Quantùm denique ad Machabæorum libros, quos refutant Calviniſtæ & Lutherani; in quantùm ex illis admitti debent preces pro mortuis & conſequenter purgatorii exiſtentia: præter teſtimonia communia antè allegata, quibus probari poteſt, hos duos libros pro ſacris haberi debere, utpote receptos in Conciliis Carthaginenſi, Romano, Florentino, & Tridentino; ſicut & in Catalogo D. Auguſtini multoties citato ex lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. poſſunt ad majorem confirmationem hujuſce veritatis afferri vetuſtiſſimi Patres, nempe Cyprianus lib. de Exhortatione Martyrii cap. 11. Gregorius Nazianzenus in Oratione de Machabæis, Ambroſius lib. 2. de Iob, cap. 10. & 11. & alii plures, qui hos Machabæorum libros Scripturam divinam diſertè appellant: unde D. Auguſtinus lib. 12. de Civit. cap. 36. ait, *Libros Machabæorum non Iudæi, ſed Eccleſia, pro Canonicis habet.* Et lib. 2. contra Epiſtolas Gaudentii cap. 23. defendit ſtudioſè talium librorum authoritatem. Quod ſi novatores in contrarium dicant, hos libros non debere pro Canonicis haberi; quia in Canone Hebræorum non continentur:

A Reſpondendum eſt, de hoc non eſſe mirandum, quia iſti libri non potuerunt conſcribi in tali Canone; cùm Eſdras fecerit illum longè ante Machabæorum tempora: quandoquidem, juxta certiorem Chronologiam, vitam ducebat Eſdras circa annum mundi 3584. & Machabæi extiterunt tantùm circa annum 3838. & ſic penè trecentis annis Machabæi poſteriores ſunt Eſdra. Si etiam dicant adverſarii noſtri, non debere recipi hos libros, quia de illis multi Doctores Catholici dubitavere: hæc objectio invalida cenſeri debet, aliàs Calviniſtæ tenerentur etiam rejicere Epiſtolas ad Hebræos, D. Jacobi, D. Judæ, & Joannis Apocalypſim: quia ideo Lutherani hos libros repudiant, quòd de illis Catholicorum aliqui dubitaverint; B tales attamen libros non rejicit Calvinus: ergo nec Machabeos debet rejicere, pro eo quòd aliquibus fuerint in dubium. Potuit enim fieri, & reverà factum eſt, quòd ante determinationem Eccleſiæ aliqui dubitaverint, an illæ Epiſtolæ, & iſti libri Machabęorum, pro Canonicis haberi deberent; qui poſteà per determinationes Eccleſiæ in Conciliis Carthaginenſi, Romano, Florentino, & Tridentino, declarati fuerunt pro Canonicis.

Objiciunt plura hæretici, nimirum quòd ſuperſtitioſus fuerit zelus Judæ Machabæi, qui 2. Machab. 12. juſſit offerri ſacrificium pro mortuis in peccato mortali; cùm ibidem habeatur, inventa fuiſſe ſub veſtibus mortuorum omnium quædam de donariis idolorum, contra prohibitionem C Domini factam Deuteron. 7. Quòd deinde author libri ſecundi cap. ultimo petat veniam erratorum, quod denotat eſſe humano more & non divino dictamine compoſitum. Ac denique quòd bis moriatur Antiochus in his libris, in quo non poteſt eſſe veritas: Reſpondeo ad primum, Judam exiſtimaſſe eos, pro quibus juſſerat offerri ſacrificium, in articulo mortis de peccato ſuo dolorem concepiſſe in conſpectu Dei, & inveniſſe miſericordiam apud Dominum; ut iſta verba ſignificant: *Quia conſiderabat, quòd hi qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam.* Quoad ſecundum, verba ſcriptoris qui ſe excuſat, nihil ſentiunt de formidine falſi, ſed tantùm ex humilitate petit D veniam, ſi non locutus fuerit eloquentius; cujus exemplum habetur apud D. Paulum, qui in Epiſtolis multoties ſe excuſatum facit de mediocri ſcientia & elocutione. Quoad tertium, attendant hæretici, quòd in his libris ſint duo Antiochi, qui diverſis vicibus moriuntur, & quorum unus eſt Antiochus Epiphanes, & alter Antiochus Demetrii filius; unde illis reſponderi poteſt, quod aliàs dicebat Auguſtinus Fauſto Manichæo, *Mendacium putas, quia intelligere nequis.* Si dicant ulterius, laudari Raſiam ex eo quòd ſeſe occiderit; hoc idem maximè improbat in Samſone Lutherus: ſed Reſpondendum erit, laudari quidem de animi magnanimitate, cùm ſe præcipitem dederit, nè E apprehenderetur ab hoſtibus; non tamen laudari, tanquam de actione virtuoſa. Si adjiciant, authorem horum librorum abbreviaſſe in illis Jaſonem, qui profanus fuit hiſtoricus: debet reſponderi, quòd hi libri non ideo ſint Canonici, quatenus ſunt à Jaſone, ſed in quantùm aſſumpti ſunt in Canone pro ſacris voluminibus; hoc ſcilicet dictante Spiritu ſancto.

Digitized by Google

Quæstio XII.

Quinam Hæretici oppugnaverint libros novi Teſtamenti?

SICUT in antecedentibus dictum eſt, quòd librorum veteris Teſtamenti alii fuerint Proto-canonici, qui apud Catholicos ſemper recepti fuerunt; & alii Deutero-canonici, de quibus præextitit aliquod dubium, qui tamen poſtea, per definitionem Eccleſiæ declarati ſunt pro Canonicis: ſic & idem dici debet de libris novi Teſtamenti, quòd ſcilicet alii eorum habuerint ſemper authoritatem apud Catholicos; de aliorum verò ſanctitate aliquando dubitatum fuerit, etiam inter Doctores Eccleſiæ: & de iſtis loquendum erit in ſequenti quæſtione, poſtquam in illa dixerimus, quinam hæreticorum oppugnaverint novi Teſtamenti veritatem, aut ſaltem aliquos illius rejecerint libros.

Conclusio.

PRIMAS tenent Manichæi, & Julianus Apoſtata inter illos, qui inſurrexerunt contra codices novi Teſtamenti. Fauſtus enim Manichæorum author, ex D. Aug. l. 32. contra Fauſtum cap. 2. & l. 33. c. 3. proclamat, Evangelia neque ab Apoſtolis neque ab aliis diſcipulis Domini eſſe conſcripta; ſed à quibuſdam impoſtoribus qui cum aliquibus verbis plura admiſerunt falſiſſima, quæ pro ſcriptis Apoſtolorum publicare auſi fuerunt. Ethnici verò, eodem Auguſtino teſte, lib. 2. Retractat. cap. 16. & cum ipſis Julianus Apoſtata, ex Cyrillo lib. 10. in Julianum, non negant, Evangelia ſcripta fuiſſe ab Apoſtolis, ſed eorum plurimas partes volunt repugnare veritati: tum quia authores illi Apoſtolici humano more & non dictamine divino ſcribentes, in multis potuerunt errare; tum quia Domini ſui quærendo gloriam, multa ſtudiosè & ex animo ſcripſerunt, quæ non erant conformia veritati, addendo ſcilicet narrationes fictas, quæ in Chriſti honorem cederent, quæ fuit etiam mens erronea Mahumeti Pſeudoprophetæ, ut teſtatur Damaſcenus lib. de Centum Hæreſibus. Hos ſequuti ſunt Alogiani qui Matthæi, Marci, & Lucæ admittentes Evangelia, illud quod eſt Joannis repudiabant, propterea quòd illi negarent exiſtentiam Verbi in divinitate, cujus exiſtentiam prædicat ille Evangeliſta, dicens, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Ebionitæ ſolum Matthæum admittebant, ex Ireneo lib. 1. cap. 26. Cherintiani ſolum Marcum ex eodem lib. 3. cap. 11. Marcionitæ ibidem ſolùm Lucam, adhuc mutilum & truncatum. Valentiniani denique apud eundem, unicum Joannem habebant in pretio. Et hæ ſunt hæreſes obortæ antiquitus contra univerſum novum Teſtamentum in genere, & adverſus Evangelia in ſpecie.

Quantùm ad alias partes; liber Actorum Apoſtolorum è divinorum librum Canone detrahitur à Cherinto, apud Philaſtrium cap. 36. à Cerdone apud Tertullianum de Præſcript. & à Manichæis apud Auguſtinum lib. de Utilitate credendi cap. 3. Ebionitæ rejiciebant omnia ſcripta Pauli, quem græcum vocabant & apoſtatam, ex Irenæo lib. 1. cap. 26. & ex Epiphanio Hæreſi 30. Marcion Epiſtolas Pauli ad Titum & Timothæum nedum integras reſpuit, ſed etiam aliarum particulas, prout ſibi videtur, ſpongiâ ſuâ delet; ut ſcribunt Epiphanius Hæreſi 42. & Hieronymus præfat. comment. epiſt. ad Titum. Apocalypſim denique rejiciunt Lutherani & alii de quibus poſtea. Præter iſtos hæreticos, inveniuntur inſuper alii, qui admittentes divina volumina, dicunt tamen, non omnia quæ ſunt in illis, ſcripta fuiſſe dictante Spiritu ſancto; ſed eorum aliqua habuiſſe prudentiam pro duce & rationem humanam: unde Anomœi apud Epiphanium hæreſi 76. totam Epiſtolam Pauli ad Philemonem contemnebant, & Eraſmus ad 2. & 20. cap. Matthæi ſcribit, non eſſe metuendum, nè totius Scripturæ corruat authoritas, ſi levis error in ea deprehendatur; maximè cùm Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 7. concedat Evangeliſtas aliquando fuiſſe lapſos memoriâ, Matthæo habente Jeremiam pro Zacharia. Sed ad hoc optimè reſpondet Bellarminus, nuſquam dixiſſe Auguſtinum, quòd Matthæus lapſus fuerit memoriâ, aut in errorem inciderit, ut vult Eraſmus; ſed quòd ſcribenti Evangeliſtæ occurrerit providentia divina, ex qua factum eſt, ut nomen unius Prophetæ aſſumptum fuerit pro alio, ſicuti haberi poteſt ex ipſomet S. Doctore loco præcitato, ubi dicit; *Quid intelligendum eſt, niſi hoc actum eſſe ſecretiori conſilio providentiæ Dei, quâ mentes Evangeliſtarum ſunt gubernatæ? potuit enim fieri, ut animo Matthæi Evangelium conſcribentis pro Zacharia Ieremias occurreret, ut fieri ſolet; quod tamen ſine ulla dubitatione emendaret, ſaltem ab aliis admonitus, qui ipſo adhuc in carne vivente hoc legere potuerant, niſi cogitaret, recordationi ſuæ, quæ à ſancto Spiritu regebatur, non fruſtra occurriſſe aliud nomen Prophetæ pro alio, niſi quia ita Dominus hoc ſcribi conſtituit.* Quibus verbis manifeſtè apparet, neutiquam dixiſſe Auguſtinum, quòd Matthæus erraverit, aut lapſus fuerit memoriâ; ſed quòd unum nomen pro alio ſcripſerit, ex Spiritûs ſancti afflatu.

Pro errore Manichæorum, qui textus Evangelicos reſpuunt; ipſimet debent reſpui, ex hac ratione, quòd dum agitur de ſuorum errorum confirmatione, illos probare nitantur ex ipſis Evangeliorum verbis: unde idem videntur agere, ac facerent illi, qui in ſua cauſa teſtes adducerent eoſdem viros, quos anteà probaſſent, eſſe falſitate corruptos. Adde quòd ſi ea doctrina non deberet haberi pro Apoſtolica, quæ ab ipſis Apoſtolis per continuam temporum ſucceſſionem ad nos propagata eſt, & quæ per omnes gentes, ut talis diffunditur ubique, quomodò poſſet exiſtimari, quòd libri Hypocratis, Platonis, Ariſtotelis, aut Ciceronis, eſſent horum authorum; niſi continua traditio acceptaretur, quæ hanc veritatem inſinuat? Hæc eadem ratio falſi convincit Ethnicos, Julianum Apoſtatam, & Mahumetum, ut probat Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 7. & 8. Si enim de Pythagora atque Socrate ſcribentibus diſcipulis credamus, quòd ſcilicet iſtorum doctrina ſit doctrina magiſtrorum, cur non credetur Evangeliſtis, qui vitam, miracula, & doctrinam ſui magiſtri referunt? Nam ſi dicatur, quòd Pytagoras & Socrates, quia ſapientes ſunt, diſcipulos inſipientes & mendaces non potuerint efficere; cur Chriſtus ipſe, quem ſapientiſſimum & veraciſſimum extitiſſe prædicant, non potuerit facere diſcipulos, qui eſſent veraces, nec ullum proferre voluiſſent mendacium? Quòd ſi dicatur, Apoſtolos tanquam ſui Domini amatores voluiſſe multa proferre in Domini ſui gloriam, quæ non eſſent vera: certè debuiſſent crucis ignominiam aut ſilentio tegere, aut breviori ſtylo ejus ignominias & opprobria attingere; ubi tamen, ſua Evangelia conſcribentes, Reſurrectionem

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

atque Aſcenſionem Domini vix commemorant; in exponendis autem ſuppliciis & cruciatibus immorantur diuriſſimè. Porrò, quoad numerum Evangeliorum, licet hæreticorum alii unum tantùm, alii duo, alii tria admittant; turba tamen veterum Patrum evidentiſſimè & firmiſſimè probat, quatuor reverà eſſe, nec plura aut pauciora exiſtere; ut ipſimet parietes loquuntur, in quibus depicta apparent quatuor animalia, quæ Ezechieli & Joanni divinitus oſtenſa ſunt; nempe Homo, Leo, Vitulus & Aquila, quæ denotant quatuor Evangeliſtas, Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, ut in confeſſo habent omnes populi.

QUÆSTIO ULTIMA.

Quinam libri novi Teſtamenti non fuerint ab initio, etiam à Catholicis recepti in Canone?

POSTQUAM in quæſtione præcedenti locuti fuimus de libris Proto-canonicis, quos omnes Catholici receperunt ab initio, & quos ſoli hæretici rejecere; loquendum ſupereſt de libris Deutero-canonicis, de quibus fuit aliquando controverſia quædam inter Catholicos; quoſque adhuc rejiciunt hæretici ut apocryphos. Difficultas autem fuit antiquitus, præſertim de ultimo capite Evangelii Marci; in quo dicebatur, inſerta fuiſſe quædam verba apocrypha. Deinde de capite 22. Lucæ, ubi fit mentio ſudoris ſanguinei Chriſti, qui in dubium revocabatur. Tandem de capite octavo Joannis, cujus hiſtoria de muliere adultera non fuit olim certæ fidei; ut putat Eraſmus. Quantùm ad Epiſtolas Pauli, nedum hæretici dubitaverunt de authore & de authoritate Epiſtolæ ad Hebræos; ſed etiam plures ex Catholicis dubitaverunt de utroque: ſicut & etiam revocatæ fuerunt in dubium Epiſtolæ Jacobi, Judæ, ſecunda Petri, duæ ultimæ Joannis, & liber Apocalypſis ejuſdem; de quibus diverſis diverſæ ſequuntur concluſiones.

CONCLUSIO PRIMA.

EVANGELIA ſingula in ſua totalitate recipi debent pro Canonicis, licèt de aliqua parte eorum aliquando dubitatum fuerit; ut patet ex omnibus Canonibus Chriſtianorum, quos pluries attulimus. Quod ſpectat ergo ad ultimum caput Marci; negari non poteſt, quin tempore D. Hieronymi fuerit ab aliquibus Catholicis rejectum, ut teſtatur ipſe in Epiſt. ad Hedibiam quæſt. 3. cujus rationem aſſignat lib. 2. contra Pelagianos, quòd aliàs in illo fuerint inſerta quædam verba Manicheiſmum redolentia; nunc tamen recipitur ab omnibus fidelibus, maximè poſt Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. ubi præcipitur acceptatio librorum Canonicorum cum omnibus ſuis partibus, qualiter conſueverunt legi in Eccleſia Catholica, quę illo utitur in diebus Reſurrectionis & Aſcenſionis Domini. Et certè nullô modô apparet, quòd Evangelium S. Marci ita mutilum & truncum ſit, ut nihil prorſus dicat de Chriſti Reſurrectione; de qua tamen nulla habetur mentio, niſi in hoc capite ultimo. Hoc confirmant D. Gregorius Homil. 21. & 29. in Evangelia, Athanaſius in ſinopſi in ſumma Evangelii ſecundùm Marcum, & Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 24. *Quoad cap. 22. Lucæ*, ubi fit ſermo de ſanguineo ſudore Chriſti & apparitione Angeli ipſum conſolantis; ſcitur etiam, hanc hiſtoriam revocatam fuiſſe
A apud aliquos in dubium, ut haberi poteſt ex Hilario lib. 10. de Trinitate, & ex Hieronymo lib. 2. contra Pelagianos; nè ſcilicet Chriſto nimia infirmitas animi attribui videretur. Sed ſi Matthæus c. 26. & Marcus cap. 14. dicere potuerint, Chriſto advenisse pavorem & tædium, ut probaretur veritas humanitatis; pari jure potuit dicere Lucas, Chriſto advenisse ſudorem ſanguineum, & ipſi apparuiſſe Angelum, qui eundem ſolaretur. Talis ergo modus loquendi non debet impedire, quin hæc verba ſint verè ſcripta calamo Evangeliſtæ, ſicut & ſequentia cap. 19. *Videns civitatem flevit ſuper illam;* quæ tamen nonnulli Catholici præpoſtero zelo voluerunt expungere è ſacris codicibus. *Quantùm de-*
B *nique ad hiſtoriam mulieris adulteræ*, quæ habetur cap. 8. Joannis; licèt Eraſmus nitatur probare ex Euſebio, illam non eſſe hiſtoriam, ſed parabolam quæ inſerta fuit in Evangelio Joannis; attamen non amplius dubitari poteſt, quin ſit vera hiſtoria; & quin caput illud Evangeliſtæ ſit verè Canonicum, prout determinatum eſt in Concilio Tridentino, concomitante uſu Eccleſiæ, quæ hoc factum legit in Sabbato poſt Dominicam 3. Quadrageſimæ. Hoc ulterius confirmari poteſt authoritate veterum Patrum, Athanaſii in Synopſi, Chryſoſtomi Homil. 60. in Joannem, Ambroſii in Epiſt. 58. lib. 7. ad Studium, Hieronymi lib. 2. contra Pelagianos, ac denique Auguſtini Tract. 33. in Joannem, & in lib. 2. de adulterinis conjugiis cap. 7. ubi narrat talem
C hiſtoriam fuiſſe à ſacris codicibus eraſam per inimicos veræ fidei.

CONCLUSIO SECUNDA.

EPISTOLA ad Hebræos reverà cenſeri debet eſſe D. Pauli, & Canonica, quidquid dicant hæretici communiter; & dixerint aliquando quidam è Catholicis. Marcion ex Hieronymo præfat. in Epiſt. ad Titum, & Arius, teſte Theodoreto præfat. in Epiſt. ad Hebræos, exiſtimarunt, hanc neque eſſe D. Pauli, neque ſacram aut Canonicam. Lutherus in Prologo Epiſt. ad Hebræos contendit, eam continere plura, quæ repugnant Evangelio
D & doctrinæ Apoſtolicæ, & ſic illam reſpuit tanquam opus apocryphum, quod nec Pauli, nec alterius Apoſtoli eſſe poteſt. Catholicorum aliqui præteriti temporis, præſertim apud Latinos, negarunt eam Epiſtolam eſſe Pauli; imò potius Barnabæ, vel Lucæ, vel Clementis, vel etiam Tertulliani; ut ex Hieronymo addit Sixtus Senenſis lib. 7. bibliothecæ ſanctæ. Calvinus dubitat quidem, quiſnam fuit author hujus Epiſtolæ, an ſcilicet Paulus, aut Apoſtolorum alter; ſed ipſam eſſe Canonicam fatetur & Apoſtolicam, Lutheranoſque errare dicit, ipſam rejiciendo. Catholici autem, ut diximus initio concluſionis, admittunt hanc Epiſto-
E lam eſſe Canonicam, & B. Apoſtoli opus. Tum quia in die natalis Domini legitur in Eccleſia ſub nomine Pauli, quod utrumque probat; maximè poſt definitionem Concilii Tridentini. Tum quia recepta ſemper fuit ab omnibus Patribus Græcis, qui eam ſemper citant ſub Pauli nomine, ut affirmat Hieronymus in Epiſt. ad Dardanum. Tum quia inter Latinos ab omnibus etiam acceptata fuit, exceptis Tertulliano, Cypriano, Lactantio, & pauciſſimis aliis, quorum dubitatio non eſt anteponenda certiſſimæ confeſſioni aliorum. Tum quia eam recipiunt antiquiſſimi Pontifices, ut à Paulo compoſitam; quales ſunt Clemens I. in Epiſt. ad Corinth. apud Euſebium lib. 3. cap. 38. Innocentius I. Epiſt. 3. ad Exuperium, & Gelaſius I. in

Digitized by Google

Concilio Epiſcoporum ſeptuaginta, &c. Tum quia A omnes Canones Chriſtiani inter Epiſtolas Pauli tanquam Canonicam recipiunt Epiſtolam ad Hebræos, ut videre eſt in Canone 59. Concilii Laodiceni, in Canone 47. Concilii Carthaginenſis 3. & in Conciliis generalibus Florentino & Tridentino à nobis anteà citatis quæſtione ſeptima.

Magdeburgenſes quintuplici argumento nituntur probare hanc Epiſtolam non eſſe D. Pauli, nec proinde Canonicam; quòd ſcilicet prudens vetuſtas de hoc dubitaverit, quòd in capite ipſius non ſit adjectum nomen D. Pauli, quòd in hac Epiſtola non extet illius ſcribendi modus, cùm oratio hujus Epiſtolæ ſit longè gravior, prolixior, & ornatior, quàm aliarum; quòd author illius cap. 2. ponat ſe inter illos, qui ſunt converſi ab Apoſtolis, ubi tamen Paulus ad Galat. cap. 1. affirmat ſe non eſſe converſum ab homine, ſed à Chriſto per revelationem; quòd denique doctrina hujus Epiſtolæ à ſalute excludens illos, qui poſt acceptam fidem peccaverunt; *Impoſſibile eſt, eos qui ſemel ſunt illuminati, iterum renovari ad pœnitentiam*; non ſit doctrina Chriſti, qui Matth. 11. dicit, *Venite ad me omnes.* Sed, ut præciſè reſpondeatur ad ſingulas Lutheranorum objectiones, *Dico primò*; inepta loquutione ipſos uti, dum aſſerunt prudentem antiquitatem dubitaſſe de authore & authoritate hujuſce operis; quaſi verò unicus Caius ex Græcis, & duæ aut tres authoritates ex Latinis debeant reputari pro antiquitate prudenti, contra firmam & poſitivam ſententiam tot Patrum, tot Pontificum, tot Conciliorum, & contra omnes Græcos uno excepto, ſicut & adverſus omnes Latinos, demptis duobus aut tribus, qui noſtris poſteriores ſunt antiquitate; cùm Clemens Romanus ſit antiquior Caio, Clemens Alexandrinus Tertulliano, & his duobus Dionyſius Areopagita, qui in Epiſtola ad Titum citat Pauli Epiſtolam ad Hebræos. *Dico* 2. hanc Epiſtolam non minus eſſe à D. Paulo compoſitam, quòd in in fronte ejus non ſit hujuſce Apoſtoli nomen inſcriptum; alias enim nullius eſſet, cùm non ferat nomen alicujus: nec etiam Epiſtola prima Joannis eſſet ab illo edita, quam tamen admittunt Lutherani; cùm non habeat nomen talis Apoſtoli ſibi inſertum in capite. Adde quòd, ex triplici ratione voluerit Paulus tacere nomen ſuum Hebræis; primò ſcilicet, quia Judæis erat aliqualiter inviſus iſte Apoſtolus; in quantùm acriùs aliis diſputabat, veterem legem eſſe abrogatam, quod diſplicebat Hebræis, de novo tamen converſis, quatenus adhuc erant legis ſuæ æmulatores, ut habetur Actuum 21. Deinde, quia in hac Epiſtola Paulus dicturus erat cap. 3. Chriſtum eſſe Apoſtolum confeſſionis noſtræ & nè videretur ullatenus ſe conferre Chriſto, ideo noluit initio illius ſe nominare Paulum Apoſtolum, ut facere ſolebat in aliis; quam rationem affert D. Hieronymus in caput 1. ad Galatas. Tandem, ex Theodoreto præfat. commentarii in hanc Epiſtolam, quia Paulus erat Apoſtolus Gentium, & non Hebræorum, ad Galat. 2. idcirco noluit ſibi arrogare nomen Apoſtoli, ſed tantùm voluit nudam exponere doctrinam; ut indicaret, ſe non ſcribere, tanquam magiſtrum, ſed tanquam amicum: & hæ cenſentur eſſe rationes, cur more ſolito Paulus hanc Epiſtolam noluerit inſcribere ſuo nomine.

Dico 3. ex diverſitate ſermonis, qui eſt elegantior in hac Epiſtola, quàm in aliis quæ ſunt D. Pauli, non benè concludi, quòd ſit alterius: Duplex enim poteſt afferri ratio hujuſce diſparitatis. Primò, quia non deſunt qui credant, hanc Epiſtolam fuiſſe ſcriptam Hebraïcè, quæ erat lingua D. Pauli, quâ potuit gravius, copioſius, & eloquentius loqui, quàm linguâ græcâ, quæ ſibi aliena erat; & in qua alias conſcripſit Epiſtolas. Secundò, licèt concedatur, hanc Epiſtolam fuiſſe primò græcè ſcriptam; aliqui tamen exiſtimant, quòd ſententiæ illius eſſent quidem Pauli, verba autem ejus eſſent Lucæ, aut Clementis, quo tanquam interprete & ſcriba uſus fuerit Paulus; & ſic illa Epiſtola potuit eſſe ornatior, quàm cæteræ quæ erant ſimpliciter à Paulo, minus eloquente, quàm erant Clemens aut Lucas. Sic Origenes apud Euſebium lib. 6. cap. 18. Harum ſolutionum ad Magdeburgenſes utramque probabilem eſſe exiſtimat Bellarminus: primam tamen B eſſe expeditiorem contendit; utpote ſimpliciorem. *Dico* 4. Paulum non ſe reverâ ponere de numero eorum qui converſi ſunt ab Apoſtolis, cùm dubitari non poſſit, ipſum eſſe converſum à Chriſto: ſed quando hoc videtur dicere cap. 2. non de ſe loquitur, benè autem de hominibus ſui temporis, cum quibus ſe confundit, & qui reverà per Apoſtolos, converſi fuerant. Deinde, eſtò non fuerit converſus per Apoſtolos, fuit tamen confirmatus in fide per miracula Petri, aliorum Apoſtolorum, & præcipuè per Ananiam, cujus manibus recepit lumen oculorum. *Dico* 5. verba D. Pauli nullam habere repugnantiam cum verbis Chriſti, quandoquidem non eſt mens Apo- C ſtoli, quòd ſemel illuminatis per fidem iterum peccantibus non ſit locus pœnitentiæ: nam per verba allata Paulus vult tantùm peccantibus taliter non remanere alteram renovationem, quæ rurſus fiat per baptiſmum; licet alia poſſit ſupereſſe per pœnitentiam. Præ aliis enim Patribus, Auguſtinus ipſemet in fine expoſit. inchoatæ ſuper Epiſt. ad Rom. vult renovationem fieri per baptiſmum, & curationem per pœnitentiam, *Per baptiſmum propriè renovamur, & per reconciliationem curamur.* Hæc diſtinctio eſt notatu digna, ut ſolvantur verba Apoſtoli, quæ Novatianis dederunt occaſionem tollendi locum pœnitentiæ illis, qui poſt receptionem baptiſmi denuò peccant. Quantùm ad Cajetanum D qui ad initium commentariorum in eandem Epiſtolam videtur iſtam quæſtionem olim ſopitam ſuſcitare iterum, quia in capite 9. author illius aſſeverat, in arca fuiſſe urnam habentem manna, virgam Aaronis quæ fronduerat, & tabulas legis; quod videtur eſſe contra caput 8. libri 3. Regum, ubi refertur fuiſſe in illa ſolas tabulas: ad hoc reſpondendum eſt, quòd tempore Salomonis, de quo fit mentio 3. Regum, nil reverâ aliud fuerit in arca præter tabulas legis; ſed hoc non impedit, quin poſteà Judæi intra arcam poſuerint urnam manna continentem, & cum ea virgam Aaronis; quod agnoſcens Paulus per traditionem, id inſeruit in Epiſtola ſua, ut docet Theophilactus, qui inſu- E per aſſerit, Hebræos ſui temporis hoc idem exiſtimaſſe.

Conclusio Tertia.

NEgari non poteſt, quin aliquando etiam à quibuſdam Catholicis, dubitatum fuerit de canonicitate Epiſtolarum Jacobi, Judæ, ſecundæ Petri, ſicut & ſecundæ & tertiæ Joannis: attamen ſoli hæretici hiſce temporibus negant illarum ſanctitatem. Quòd olim Catholici de earum authoritate dubitaverint, habetur ex Euſebio lib. 3. hiſtor. cap. 25. & ex Hieronymo lib. de Viris illuſtribus: quod idem dubium remanſit adhuc poſteà in Cajetano dubitante, quinam fuerint authores

Digitized by Google

Epiſtolarum Jacobi, Judæ, & ſecundæ ac tertiæ Joannis. Quòd verò hæretici illas omnes rejecerint & adhuc rejiciant, ex hoc patet, quòd Lutherus in harum Epiſtolarum prologis, & Magdeburgenſes centur. 1. lib. 2. cap. 4. penitus contemnant Epiſtolam Jacobi & Judæ; de reliquis verò hæreant dubii. Quòd denique prænumeratæ Epiſtolæ nunc cenſeri debeant indubitatæ authoritatis, hoc verificari poteſt collectivè pro omnibus, & diſtributivè pro ſingulis. Collectivè, inquam, ex Conciliis Laodicenſi, Carthaginenſi 3. Florentino, & Tridentino, in quorum Canonibus illæ omnes Epiſtolæ recenſentur inter libros Canonicos. Diſtributivè verò ex hoc, quòd Concilium Milevitanum Can. 7. afferat *Epiſtolam Iacobi* ad probandum dogma Eccleſiaſticum: cui addi poſſunt Dionyſius Areopagita lib. de divin. Nomin. cap. 4. Cyprianus lib. ad Novatianum, & Auguſtinus Epiſt. 29. ad Hieronymum; & cum ipſis uſus Eccleſiæ legentis hanc Epiſtolam ſub Jacobi nomine. *Epiſtola Iudæ* citatur ut Judæ Apoſtoli à Dionyſio cap. 4. de divin. Nomin. à Cypriano lib. ad Novatianum, à Hieronymo in cap. 6. ad Titum, & ab aliis. *Secunda Petri* ſub nomine illius citatur ab Hygino Epiſt. 2. à Gregorio Homil. 18. in Joannem, & ab aliis, quibus accedit uſus Eccleſiæ, quæ hanc Epiſtolam legit ſub nomine Petri in Feſto Transfigurationis. Quantùm *ad Epiſtolas 2. & 3. Ioannis*; illa citatur à Cypriano lib. 2. ſententiarum Concilii Carthaginenſis, & iſta à Dionyſio lib. de cœleſti Hierarchia cap. 3.

Contra Epiſtolam Jacobi inſurgit Eraſmus dicens, quòd ſi hæc Epiſtola ſit alicujus Jacobi, non poſſit eſſe niſi illius, qui fuit primus Hieroſolymorum Epiſcopus; de quo Hieronymus in comment. capitis primi ad Galatas ait, graviter eos errare, qui dicunt, iſtum Jacobum eſſe unum ex duodecim Apoſtolis: ſed graviter fallitur Eraſmus, cùm Hieronymus nuſquam negaverit hunc Jacobum eſſe unum ex Apoſtolis; ſed voluerit tantùm eos errare, qui talem Jacobum facerent Joannis fratrem decollatum Herodis juſſu; iſte enim qui hanc compoſuit Epiſtolam, fuit Jacobus minor, Jeroſolymorum antiſtes; qui, teſte Egeſippo, renuens fidem Chriſti negare, non obſtante Judæorum violentia ad hoc, graviter ejus capite fullonis vecte percuſſo, è vita diſceſſit juxta gradus altaris, ubi preces ſuas fundebat ad Deum pro Judæorum converſione. Cajetanus volens probare, S. Jacobum non eſſe authorem hujus Epiſtolæ, commentario in hunc locum dicit, quòd iſte non utatur ſolitâ Apoſtolorum ſalutatione, qui communiter pacem & miſericordiam à Deo per Jeſum Chriſtum exoptant illis ad quos ſcribunt: ſed attendere debet Cajetanus, quòd ſi Epiſtola Jacobi videatur prophano more ſcripta, quia dicit tantùm, *Iacobus Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus quæ ſunt in diſperſione, ſalutem*; pari etiam ratione debeat cenſere, prophanam eſſe ſalutationem, quæ Actorum 15. ſic habetur, *Apoſtoli & ſeniores fratres, his qui ſunt Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex gentibus, ſalutem.* Centuriatores loco præcitato dicunt ad refutationem hujus Epiſtolæ, Euſebium lib. 2. hiſt. cap. 23. affirmare hanc Epiſtolam & illam Judæ eſſe adulterinas: ſed videantur quæſo verba Euſebii, qui poſtquam dixit, *Sciendum eſt, quòd à nonnullis non recipiantur*; ſubjungit illicò, *nos tamen ſcimus, etiam iſtas cum cæteris ab omnibus penè Eccleſiis recipi.* Quòd ſi cap. 2. hujus Epiſtolæ juſtificatio attribuatur operibus, quod videtur eſſe contra mentem Pauli, qui cap. 3. ad Rom. dicit, A *Hominem juſtificari ex fide ſine operibus*: ex hoc non debent arguere Lutherani, quòd hæc Epiſtola non ſit Catholica; nam, ut ait Auguſtinus præfat. in Pſalm. 31. Apoſtoli non pugnant inter ſe; quandoquidem loquitur Paulus de prima juſtificatione, quâ homo ex injuſto fit juſtus; ubi nomine operum intelligit ea, quæ fiunt ſine fide & gratia, per ſolas naturæ vires; Iacobus autem loquitur de juſtificatione ſecunda, quâ aliquis ex juſto fit juſtior, juxta verba Apocalypſis cap. ultimo, *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc.* Et de hac juſtificatione loquens Jacobus poteſt meritò dicere, quòd talis poſſit attribui, non ſoli fidei, ſed etiam operibus quæ cum fide ſunt, & producuntur ex gratia.

Epiſtolam Judæ rejicere contendunt B Magdeburgenſes, ex eo quòd author illius non ſe vocet Apoſtolum in illa; quòd afferat ſe vixiſſe poſt Apoſtolos quos citat; quòd debuiſſet ſcribere linguâ Perſicâ, quandoquidem prædicabat in Perſide, ubi tamen græcè ſcripſit; quòd denique referat altercationem inter Michaelem Archangelum & diabolum de Moſis corpore, & vaticinium quoddam de Henoch, quæ non ſunt in libris probatis. Sed ad primum jam anteà reſponſum fuit in ſolutione argumentorum, quæ afferunt Magdeburgenſes contra authoritatem Epiſtolæ Pauli ad Hebræos. Ad ſecundum, vixit quidem Iudas tempore Apoſtolorum; ſed ſcripſit poſt Petrum & Paulum: unde illos citare poteſt, ſicut Petrus in 2. Epiſt. facit C mentionem Epiſtolarum Pauli, licet ambo mortui ſint eadem die. Ad tertium, quia Iudas ſcribebat ad Iudæos ubique diſperſos, ideo debuit ſcribere græcè, quæ erat lingua communis, licet in Perſide prædicaret. Ad quartum, quamvis liber Henoch, ex quo Iudas fortè hauſit plura eorum quæ ſcribit, non ſit Canonicus; ex apocryphis tamen aliquid veri deſumi poteſt, inquit Auguſtinus lib. 15. de Civit cap. 23. cum Hieronymo in cap. 1. ad Titum. *Contra ſecundam Petri*, ſolam diverſitatem ſtyli affert Eraſmus à prima, quæ Petri eſſe cenſetur; ſed ſi quæ diverſitas ſit inter utramque, hæc procedit ex diverſo ſcriba, inquit Hieronymus q. 11. ad Hedibiam: veriſimile enim eſt, Petrum D non ſemper uſum fuiſſe eodem interprete. *Adverſus denique ſecundam & tertiam Ioannis Epiſtolam,* hæretici unicè dicunt; quòd Papias apud Euſebium lib. 3. hiſt. cap. 39. dicat duos fuiſſe Ioannes, unum Apoſtolum, & alium vocatum ſeniorem; ſed author harum Epiſtolarum in illis ſe multoties nominat ſeniorem: ergo Apoſtolus non compoſuit tales Epiſtolas, ſed Ioannes ille ſenior, qui ob debilitatem antiquitatis ſuæ fecit illas breviores: Sed quidquid ſit de duplici Ioanne, dici debet quòd iſta duplex Epiſtola ſit ab Apoſtolo, ſicuti probant Concilia & Patres, contra quos prævalere non poteſt Papias allegatus; qui quidem Ioannes Apoſtolus potuit ſe meritò nominare ſeniorem, cùm E reverà vixerit poſt omnes Apoſtolos: unde ad extremam ſenectutem perductus non potuit niſi breviſſimas conſcribere Epiſtolas.

CONCLUSIO QUARTA.

LICET antiquiorum & recentiorum hæreticorum plurimi, ſicut & nonnulli Catholicorum exiſtimaverint, librum Apocalypſis non eſſe recipiendum inter Canonicos; attamen nunc dubitari non licet, quin ſit reverà Canonicus, & infallibilis authoritatis. Inter antiquiores hæreticos, Marcionitæ ex Tertulliano lib. 4. contra Marcionem, & Alogiani cum Theodotianis, juxta Epiphanium,

Digitized by Google

Epiphanium, hæreſi 50. rejiciebant hunc librum. Idem fecit inter recentiores Lutherus, qui in præfat. veteris Teſtamenti dicit ſe non recipere Apocalypſis librum, ut Canonicum aut ut propheticum, ſed ſimilem debere judicari libro quarto Eſdræ, quem è Canonicorum numero expungit Eccleſia: non ipſum ſequuntur Brentius nec Magdeburgenſes, quamvis Lutherani, qui cum Calvino admittunt Apocalypſim. Quantùm ad Catholicos veteres, Càius apud Euſebium lib. 2. cap. 28. tenuit Cherintum hæreticum eſſe Apocalypſis authorem. Dionyſius Alexandrinus ex eodem lib. 2. cap. 73. aſſerit quidem hunc librum eſſe Canonicum, ſed dubitat, an Author illius ſit B. Joannes. Græci verò ita dubitarunt de authoritate hujus libri contra Latinos, ſicut Latini dubitavere de Epiſtola Pauli ad Hebræos contra Eccleſiæ Græcæ conſenſum. Quoad ſtatum præſentem Eccleſiæ Catholicæ, fatentur omnes & ſinguli fideles, librum Apocalypſis eſſe verè Canonicum, & pro authore ſuo habere Apoſtolum Joannem: præter enim Concilia præcitata in præcedentibus, ubi intra Canonem Chriſtianum annumeratur Apocalypſis B. Joannis, adjici poſſunt inſuper Ancyranum ante mille ducentos annos celebratum, ubi Can. ultim. citatur Apocalypſis ſub Joannis nomine: ſicut & Toletanum 4. Can. 16.

Ad hæc ſubjungit Bellarminus teſtimonia Patrum Græcorum, utpote Dionyſii, qui lib. Eccleſ. Hierarch. cap. 4. Apocalypſim vocat arcanam & myſticam viſionem dilecti diſcipuli. Juſtini in dialogo cum Tryphone, ubi Apocalypſim dicit eſſe Joannis Apoſtoli, quem librum commentariis illuſtravit; ut notat Hieronymus lib. de viris illuſtribus, in Joanne. Ac denique Irenæi, Theophili Antiocheni, Melitonis Sardenſis, Dionyſii Alexandrini, Clementis Alexandr. Origenis, Athanaſii, & Damaſceni; quorum loca habentur lib. 1. de Verbo Dei cap. 19. apud Bellarminum: ubi notat illos Græcorum, qui rejiciebant Apocalypſim, juxta mentem D. Hieronymi, fuiſſe paucos numero, & obſcuros meritis; quandoquidem præcitati in magna quantitate ſunt, & famoſiſſimæ conſiderationis apud Græcos; qui tamen pugnaverunt pro authoritate Apocalypſis, cujus librum dixerunt fuiſſe à Beato Joanne Apoſtolo compoſitum. Quòd ſi iſtis adjungatur univerſus Patrum Latinorum cœtus, nonne ridiculi apparebunt Lutherani, qui ex maxima temeritate acceptare reluctantur hunc librum pro Canonico; dicentes, ex ſecreto, vel potius ficto, Spiritus ſancti dictamine, ſibi fuiſſe revelatum, quòd eſſet apocryphus? Quaſi verò plus eſſet credendum Luthero ſomnianti, quàm Tertulliano lib. contra Marcionem, aut Cypriano lib. de Exhortatione Martyrii cap. 3. 8. & 10. aut Hilario præfat. in Pſal. aut Ambroſio in Pſal. 40. vel Auguſtino tract. 36. in Joannem, vel Innocentio I. in Epiſt. 3. ad Exuperium vel Ruffino, Sulpitio, aut aliis; qui omnes in Eccleſia Latina unâ voce dicunt, præſentem librum Apocalypſis eſſe verè & propriè Canonicum, quidquid ſtultè aut impiè clamitent hæretici. Illis omnibus accedit Hieronymus, qui in Epiſtola ad Paulinum, de ſtudio Scripturarum loquens, docet Apocalypſim eſſe Joannis, quam ſententiam affirmat eſſe omnium Latinorum in Epiſtola ad Dardanum.

Tria objicit Lutherus, quibus nititur probare, hunc librum debere reponi inter apocryphos. Quòd ſcilicet illius author aſſerat, eos fore beatos, qui ſervant ea quæ in hoc libro ſcripta ſunt; *Beatus qui ſervat verba prophetiæ hujus*: Quòd impoſſibile videtur, inquit Lutherus, quandoquidem nemo intelligit ea, quæ ſunt in illo codice inſcripta. Quòd author ille nimiam videatur piæ ſe ferre immodeſtiam, cùm ſæpiùs dicat; *Ego Joannes, ego Joannes*, quaſi ſyngrapham ſcriberet, non librum, inquit Lutherus. Quòd denique in Græcis codicibus hujuſce libri titulus ſit Joannis Theologi, non Joannis Apoſtoli. Ob iſtam triplicem rationem Lutherus contendit, hunc librum non eſſe paris authoritatis cum aliis Canonicis; ſed facile ad hæc argumenta levioris momenti reſponderi poteſt. Primò ſcilicet, quòd eſtò multi in Apocalypſi reperiantur, quæ ſunt maximæ obſcuritatis, non pauca tamen in hoc libro ſint clariſſima, utpote de conſtantia adhibenda in perſecutionibus, de hæreticis proſequendis odio, & de Pſeudo-prohetarum fuga; quæ ſi obſerventur, jure promitti poteſt beatitudo. Quoad ſecundum, ſi pluries author illius ſe nominet, hunc non debet temeritatis condemnare Eraſmus; aliàs à fortiori deberet ad immodeſtiam imputare Danieli, quòd octies in prophetia repetat, Ego Daniel, quod tribus tantùm vicibus dixit Joannes. Quantùm denique ad tertium, licet Apocalypſis dicatur in Græco codice liber Joannis Theologi, non minus tamen eſt Joannis Apoſtoli, qui pro ſublimitate ſui Evangelii meritò debuit habere Theologi cognomen; cùm ideo volanti aquilæ comparetur, & alii Evangeliſtæ animalibus in terra gradientibus, quòd cæteri de humanitate Chriſti loquantur præcisè, & Joannes de divinitate ſcribat, dicendo; *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, quod anſam dedit Dionyſio Areopagitæ in Epiſtola ad Joannem, eum ſalutandi Theologum & Apoſtolum, cujus exemplum ſecuti fuerunt vetuſtiores Eccleſiæ Patres.

CAPUT TERTIUM.

De multiplici ſenſu Scripturæ.

CUM hæc prima diſputatio, quæ eſt de Scriptura ſacra, habeat tria capita, quæ ſunt de authoritate Scripturæ, de multiplici ſenſu illius, & de ipſius interpretatione; ideo, poſtquam diximus in præcedenti, per tredecim quæſtiones, quæ ſit Scripturæ ſacræ neceſſitas, qualis ſit antiquitas illius, quomodo Deus ſit Scripturarum author, an ſacra Scriptura egeat teſtimonio Eccleſiæ probantis illius authoritatem; quinam ſint libri illius Canonici, an illi fuerint ſemper in Canone, quomodo ſe geſſerit Eccleſia in librorum Canonicorum declaratione, quinam ſint libri apocryphi, qui fuerint authores ſecundarii librorum ſacræ Scripturæ, qui hæreticorum veteris Teſtamenti libros rejecerint, qui eorum repudiaverint libros Deutero-canonicos, qui oppugnaverint libros novi Teſtamenti, & qui tandem novi Teſtamenti codicum non fuerint ab initio recepti in Canone ab ipſiſmet Catholicis; nunc ad noſtræ diſputationis ſecundum caput progrediendum eſt, de multiplici ſcilicet ſenſu Scripturæ.

QUÆSTIO PRIMA.

Quotuplex ſit Scripturæ ſenſus?

PER ſacræ Scripturæ ſenſum intelligitur ille, per quem ſacra verba litteris conſignata, ex intentione Spiritûs ſancti, immediatè vel mediatè,

Digitized by Google

aliquid ſignificant. Dixi primò, ex intentione Spiritûs ſancti; quia quælibet ſignificatio adhibita verbis Scripturæ pro arbitrio cujuſlibet non eſt ſenſus illius, ſed illa tantùm, quæ à Spiritu ſancto, illius authore, intenta eſt; & quam nobis Eccleſia declarat eſſe talem, non verò ſuggeſtio propria cujuſlibet, ſibi falsò imaginantis, habere intelligentiam à ſancto Spiritu; ut fingunt hæretici. Dixi etiam, mediatè vel immediatè, quia verba Scripturæ ſacræ hoc habent proprium, quòd nedum ex ſuâ immediatâ ſignificatione ſenſum litteralem reddant, ut verba aliorum librorum; ſed etiam ex mediata & remota ſignificatione efficiant ſenſum ſpiritualem, mediantibus rebus quas ſignificant primariò. Lutherus aliique recentiores inter hæreticos, Judæorum veſtigiis inhærentes; unicum ſacræ Scripturæ ſenſum, litteralem videlicet, admittunt; unde de Dionyſio Areopagita loquens ille ſectarius, dicit; S. illum Doctorem ludere in allegoriis, quod eſt otioſarum hominum ſtudium. Alii autem ex oppoſito ita ſenſum litteralem repudiant, ut ſolum ſpiritualem judicent eſſe accipiendum: & ideo litteram vocant gladium Antichriſti, quo Sancti interficiuntur, & mortem recipiunt; Eccleſia autem utrumque recipit, ad cujus mentem noſtra ſtatuitur

Conclusio Prima.

Duplex eſt ſacræ Scripturæ ſenſus: nempe litteralis ſeu hiſtoricus, & ſpiritualis ſeu myſticus. Litteralis eſt ille, quem verba immediatè præ ſe ferunt; ſpiritualis verò ille eſt, qui ad aliud refertur, quàm ad id quod verba ſignificant immediatè. Hæc concluſio probatur ex Ezechielis 2. *Vidi in dextera ſedentis ſupra thronum librum ſcriptum intus & foris*: ubi per librum ſcriptum foris intelligitur ſenſus litteralis, qui eo ipſo ad mentem perducitur, quò proferuntur verba; per librum verò ſcriptum intus, intelligitur ſenſus myſticus ſeu ſecundarius; qui non immediatè denotat & ſignificat res, ſed per res, quæ dantur primò intelligi, inducit ſecundariò ad intelligendum alia, quæ per res illas ſignificantur. Uterque ſenſus ille poteſt concipi per verba D. Pauli 1. ad Cor. 10. dicentis, *Patres noſtri ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & omnes eandem ſpiritualem potum biberunt*. Hæc, inquam oratio, ſi litteraliter explicetur, ſignificat id quod immediatè denotatur per verba; nempe filios Iſrael tranſiiſſe mare rubrum, ambulaſſe ſub nube, comediſſe manna in deſerto, & bibiſſe aquam de petra. Si verò quæratur ſenſus ſpiritualis ſeu myſticus hujuſce orationis, tunc per exitum Iſraelitarum ex captivitate ſignificatur exitus Chriſtianorum à ſervitute peccati per Chriſtum; per mare rubrum denotatur baptiſmus; per manna corpus Chriſti; & per aquam ſanguis ejuſdem. D. Nazianzenus ad Nemeſium ſenſum litteralem comparat corpori, & ſpiritualem animæ. Alii verò utrumque comparant Chriſto, qui ſicut inviſibilem naturam divinam habet, & humanam viſibilem, quæ ſunt in Verbo Dei genito; ſic etiam verbum Dei ſcriptum duplicem habet ſenſum; nempe externum, qui eſt litteralis; & internum, qui eſt myſticus. Quòd iterum confirmari poteſt ex verbis Chriſti, Joannis 10. dicentis; *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili*; ubi hęc verba litteraliter accepta, denotant Chriſtum habuiſſe alios homines pręter Judęos, gentiles videlicet, congregandos in Eccleſiam; & myſticè intellecta indicant, ipſum habuiſſe etiam Angelos, qui pertinent ad ſuum ovile.

Objic. Varietas ſenſuum ſub eadem littera æquivocationem parit; ſed Scriptura ſacra clarè & certò veritatem docere debet: ergo omnem æquivocationem, & proinde multiplicitatem ſenſuum debet abjicere. Deinde, Scriptura ſacra ideo tradita eſt à Spiritu ſancto, ut homines conduceret ad ſalutem, nec eſſet cauſa erroris; ſed poſitio duorum ſenſuum in eadem littera erroris producit occaſionem, quandoquidem quiſque poſſet illam exponere ad placitum, ut per illam poſſet confirmare ſuam opinionem, quamvis erroneam: ergo non debet admitti duplex ſenſus Scripturæ ſacræ. Reſpondeo ad primum cum D. Thoma quodlibeto 7. art. 14. varietatem ſenſuum, qui non ſunt inter ſe colligati, & quorum unus non procedit ab alio, parere æquivocationem; ſecus verò, ſi ſenſus plures ſint inter ſe colligati, & unus ab alio procedat; qualiter fit in ſacra Scriptura, ubi ſenſus myſticus fundatur in litterali; & ſic non poſſunt producere æquivocationem: quoniam Scriptura æquivoca plura ut plura ſignificat, & ſenſus Scripturæ ad ſe invicem ordinantur. Quantùm ad ſecundum, ſi aliquando Scriptura ſacra aliquos traxerit in errorem; hoc factum eſt tantùm per accidens, in quantùm aliqui malo animo depravantes Scripturas, ex illis occaſionem accipiunt erroris; quia ſcilicet eam præſumunt explicare proprio animo; ubi, ſi in obſcuris conſulerent Eccleſiam, cujus eſt explicare ſacros codices, tunc nullomodo errarent; ſed ad felicem portum veritatis recto tramite ducerentur.

Conclusio Secunda.

Sensus ſpiritualis ſeu myſticus triplex aſſignatur communiter, nempe Allegoricus, qui reſpondet fidei; Anagogicus, qui ſpei reſpondet; & Tropologicus reſpondens charitati, & qui proptereà Moralis etiam denominatur; juxta hos verſus, quibus in auxilium memoriæ utuntur communiter Theologi.

Littera geſta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

Senſus ergo litteralis eſt ille, qui docet ea quæ facta ſunt, quorum nudam tradit narrationem; ut v. g. quando Geneſis 1. dicitur; *In principio Deus creavit cœlum & terram*: horum verborum litteralis ſenſus indicat tantùm, quod Deus temporum initio machinam cœleſtem & terreſtrem è nihilo produxerit, per effectum illius potentiæ admirabilis, qua vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Senſus Allegoricus eſt, quando verba præter ſenſum litteralem quem habent, ſignificant aliquid quod ſpectat ad fidem. Sic quando Geneſis 21. dixit Deus Abrahæ, *Ejice ancillam hanc, & filium ejus; non enim erit hæres ancillæ cum filio meo Iſaac*: hæ voces præter id, quod denotant in ſenſu litterali, ejiciendam eſſe Agar ancillam Abrahæ, & filium ejus Iſmael, quem ipſe Abraham nolebat eſſe hæredem ſuum cum ſuo filio Iſaac, quem habuerat ex Sara libera; ſignificant inſuper in ſenſu Allegorico, Synagogam Judæorum eſſe repudiandam ad poſſeſſionem hæreditatis æternæ: quæ ſignificatio allegorica pertinet ad fidem. Senſus Moralis ſeu Tropologicus eſt quando, præter ſenſum litteralem & allegoricum, ſignificatur aliquid, quod pertinet ad charitatem: ſic v. g. quando Deuteron. cap. 25. habetur, *Non alligabis os bovi iritu-*

cantı, verba illa in ſenſu litterali ſignificant quidem, quòd debeat dari libertas manducandi bovi, qui in area excutit frumenti grana; ſed inſuper in ſenſu tropologico ſeu morali indicant, alimoniam non eſſe denegandam prædicatoribus Evangelicis, qui laborant tanquam boves myſtici pro ſalute aliorum. Senſus denique anagogicus eſt, quando præter ſenſum litteralem, ſignificatur aliquid gloriam æternam concernens. Sic quando Pſalm. 94. dicit Deus apud Davidem, *Quibus juravi in ira mea, ſi introibunt in requiem meam*: ſermo ille litteraliter ſumptus intelligitur de terra promiſſionis, in quam Deus juravit Hebræos præceptorum ſuorum tranſgreſſores non eſſe ingreſſuros; Anagogicè verò intelligitur de vita æterna, cujus poſſeſſione privabit Deus illos homines, quos prævidet neglecturos ſuorum mandatorum obſervationem.

QUÆSTIO II.

An ſenſus litteralis Scripturæ ſit obſcurus?

IDEO negant hæretici multiplicem ſenſum Scripturæ, & volunt ad alium non eſſe recurrendum, quàm ad litteralem, quia iſte ita eſt manifeſtus & evidens, ut fideles non indigeant recurſu ad alios ſenſus, de quibus diximus anteà. Sed quia multis in locis videmus Eccleſiam utentem ſenſu myſtico per accommodationem, ut v. g. quando B. Virgini accommodat verba Canticorum 1. *Nigra ſum, ſed formoſa*: quando etiam Auguſtinus explicat de litera & ſenſu Scripturæ verba 2. ad Corinth. 3. *Littera occidit, ſpiritus autem vivificat*; & ſimiliter quando Bonifacius VIII. verba Lucæ 22. *Ecce duo gladii hic*: accommodatè intelligit de duplici poteſtate Pontificis; ſpirituali nimirum & temporali: idcirco ſunt aliqui textus ſacræ Scripturæ, qui obſcuriores ſunt in ſenſu litterali; & in quibus explicandis recurrendum eſt ad ſenſum myſticum, & ſpiritualem. Sed quia ipſimet hæretici volunt, Scripturam eſſe intellectu ita facilem, ut ſimpliciores mulierculæ ipſius ſecreta æquali facilitate cum doctioribus percipiant; ideo hanc quæſtionem propoſuimus, quærentes, an ſenſus litteralis Eccleſiæ ſit obſcurus.

CONCLUSIO.

DUBITARI non poteſt, quin ſacra Scriptura habeat non mediocrem obſcuritatem in ſuo ſenſu litterali. Hoc enim conſtat evidenter, tum ex D. Petro, qui cap. 30. 2. Epiſtolæ loquens de Epiſtolis Pauli, ait; *In quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas ad ſuam perditionem.* Tum exemplo diſcipulorum euntium in Emaüs, qui Scripturam non intelligebant, antequam Chriſtus eam illis interpretatus fuiſſet; ut habetur Lucæ 24. Tum exemplo Apoſtolorum, qui non intelligebant multa eorum, quæ Chriſtus illis dicebat; unde Matth. 13. ad Chriſtum acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes, *Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.* Si ergo diſcipuli Domini, in ipſius claſſe enutriti, poſt tanti magiſtri documenta, nondum intelligebant ea, quæ ipſis dicebat Chriſtus, quomodo fieri poterit, ut hæreticorum rudiores facillimè intelligant abſtruſa Scripturarum myſteria? Quaſi verò tot interpretes incaſſum laboraverint in edendis commentariis ſuper Scripturam, ubi difficillimas quæſtiones & controverſias proponendo & ſolvendo, ſatis oſtendunt, ridiculum eſſe quod dicunt hæretici, tantam reperiri claritatem in Scripturis, ut nullo Doctore aut interprete indigeant ii, qui nequidem legere didicerunt. Certè longiſſimè iſti diſtant ab illis viris aliàs doctiſſimis, qui diligenter occupati in Scripturarum lectione aſſidua, non dedignati ſunt confugere ad Hieronymum, Auguſtinum, & alios Patres eruditiſſimos, ut ab ipſis inſtruerentur de his, quæ fatebantur ignorare. Habemus enim Damaſum Papam, conſulentem Hieronymum in his difficultatibus; quid ſignificent verba Geneſis, *Omnis qui occiderit Cain ſeptuplum punietur*, Epiſt. 124. & 125. B. Hieronymi. Quomodo fieri poſſit, quòd omnia quæ fecit Deus ſint valde bona, attamen declaravit temporibus Noé, à multis animalibus eſſe abſtinendum, tanquam immundis, eodem loco. Cur Iſaac vir Deo charus non dederit benedictionem cui voluit, ſed cui noluit; ibidem. Et quæ ſit interpretatio viſionis Iſaiæ de Seraphim & triſagio.

OBJIC. Nedum Deus eſt veraciſſimus in dictis, ſed & debet exiſtimari clariſſimus in modo dicendi: ergo Scriptura ſacra, quæ Deum pro authore primario agnoſcit, debet eſſe clariſſima; vel ſaltem debet Deus illam legentibus ita ſuccurrere, ut ſi in aliquibus verbis ejuſdem extet aliqua obſcuritas, protinus illuminatio Spiritus S. præſto adſit quæ illuminet cujuſcunque fidelis intellectum: quod facit, rudiores & minus peritos æqualiter intelligere Scripturarum arcana, ac faciunt Doctorum eruditiſſimi, mediantè ſaltem illa Spiritus S. irradiatione, quæ nulli deeſt. Reſpondeo, Deum eſſe reverà æqualiter lucidum & clarum in modo dicendi, quando hoc congruum eſſe judicat; ac veracem in dictis ſuis: hoc tamen non impedit, quin aliquando judicet optimum, ut ſit in Scripturis aliqua obſcuritas, cujus explicationem & evidentiam non communicat & ſingulis, ſed aliquibus tantùm, quibus incumbit inſtruere alios. Sicut enim in aliis rebus poſuit ordinem, ſic & in Eccleſia talem voluit conſtituere, ut alii docerent & diſcerent alii; quod non ſervaretur, ſi Scriptura eſſet tam clara, ut intelligi poſſet ab omnibus: unde propterea Deus ad Epheſ. 4. *Dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, in ædificationem corporis Chriſti*, quod eſt Eccleſia. Ubi non incongruè Eccleſiam comparat corpori humano, in quo omnia membra eundem actum habent, ſed diverſos; quod obſervatur in Eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti, &; in qua *uni datur ſermo ſapientiæ, alteri operatio virtutum, alii diſcretio ſpirituum, alii interpretatio ſermonum*: & ſic ineptè dicunt hæretici, quòd Deus per revelationem doceat omnes & ſingulos de Scripturarum intelligentia; cùm videamus contrarium in veteri Teſtamento; ubi, ſi adveniret aliqua diſceptatio aut difficultas circa legem; tunc non præſumebant ſinguli de illius deciſione; ſed recurrebatur ad Sacerdotes & Pontificem, qui res intellectu difficiles ſuo judicio enodabant: quod idem dicimus fieri in Eccleſia, ubi non omnes ſunt Doctores 1. ad Corinth. 12. nec omnes interpretantur; ſed docent alii, & docentur alteri.

OBJICIUNT ulteriùs hæretici, obſcuritatem Scripturæ cedere in ejus vituperium; & idcirco volunt quia dicendi facultas eſt quædam perfectio; quòd Scriptura ſacra tantam in ſe claritatem habeat, ut omnibus, etiam laïcis & mulierculis, permittant libertatem, nedum legendi, ſed etiam interpretandi Scripturas. Reſpondeo, contrarium dici debere;

Digitized by Google

quòd ſcilicet obſcuritas Scripturæ concurrat potius A ad commendationem illius, quàm ad ejus vituperium; ſicuti perbelle habet Theodoretus præfat. in Ezechielem. Eorum quæ pretioſa ſunt, in promptu hominibus eſt nihil. Margaritam quippe, ſicut etiam purpureæ veſtis regiæ florem maris occultat profundum: auri argentique venæ in terræ ſuperficie non extant, ſed in intimis ejuſdem partibus conteguntur. In domibus etiam pretioſiſſima quæque in penibus, impoſitis vinculis, clavibus, & ſigillis cuſtodimus. Conſilia quoque earum rerum quæ ſunt majoris alicujus ponderis fidelioribus amicis, non omnibus, enunciare conſuevimus. Sed, ut ibidem ratiocinatur præfatus Doctor, hiſce omnibus auguſtiora ſunt divina: ergo maximè B decet, ut ea cuſtodiâ majori digna cenſentes non projiciamus margaritas ante porcos, cum de facili contemnantur ea, quorum poſſeſſio habetur in promptu. Et ſic difficultas intelligendi Scripturam potius vertit in commendationem, quàm in vituperium illius. Et ob hoc jure Catholici prohibent laïcis, mulieribus, & indoctis, nè legant Scripturam ſacram pluribus difficultatibus intricatam; & multò plus, nè illam præſumant interpretari. Quo ſenſu intelligi debet illud Matthæi 7. *Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos*: nè fortè conculcent eas pedibus ſuis. Quem textum interpretatur D. Thomas C 1. part. quæſt. 1. art. 9. ad 2. de lectione & interpretatione Scripturæ. Hoc confirmare videtur Apoſtolus 1. ad Timoth. 2. *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione, docere autem mulieri non permitto, ſed eſſe in ſilentio.* Quod idem concinit 1. ad Corinth. 14. *Mulieres in Eccleſia taceant; non enim permittitur illis loqui, ſed ſubditas eſſe. Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent.*

QUÆSTIO III.

Quæ ſit cauſa obſcuritatis Scripturæ?

CUM ex quæſtione præcedenti conſtet Scripturam eſſe obſcuram; & hoc ex ductu providentiæ divinæ, quæ hoc fieri voluit, tamen ut ſacra oracula in majori commendatione haberentur; quandoquidem, ſi omnibus eſſet facilis, nedum intelligeretur à fidelibus in Eccleſia exiſtentibus, ſed etiam ab infidelibus & paganis, qui extra Eccleſiam verſantur, quod in cauſa eſſet, cur ſacrorum voluminum vileſceret majeſtas, & ipſorum authoritas labefactaretur: tum nè daretur pluribus occaſio ſuperbiæ videndo omnia, quæ de altiſſimis myſteriis diſputantur, eſſe ſibi plana & obvia; quod ſine dubio illis occaſionem præſtaret alicujus arrogantiæ, quæ tollitur à Catholicis, dum vident tantam eſſe Scripturæ obſcuritatem, ut propriis viribus eam vincere non poſſint; ſed ad doctiores, ſibi à Deo propoſitos confugere teneantur, quod cauſa erat profectò, cur Pſaltes Regius diceret multoties, *Revela oculos meos & conſiderabo mirabilia de lege tua* Pſalm. 118. ..... *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam .... Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum, & doce me juſtificationes tuas.* Poſito, inquam, quod obſcuræ ſint Scripturæ ex concluſione præcedenti, hîc ulterius inquiritur de cauſa talis obſcuritatis.

CONCLUSIO.

NON una tantùm, ſed multiplex allegari poteſt obſcuritatis Scripturæ cauſa; ut curioſius notat Becanus cap. 3. quæſt. 8. Primò enim dicit Scripturam ſacram eſſe obſcuram, tum ex parte rerum quæ tractantur in illa, tum ex parte modi quo tractantur. Ex parte, inquam, rerum quæ tractantur in Scriptura; tot & tantæ ſunt, quòd impoſſibile ſit, quin in illis multæ reperiantur difficultates; quandoquidem objectorum multiplicitas facilitatem impedit intelligentiæ. Quomodo enim facilitate illa quam jactitant hæretici, poſſent intelligi res Scripturæ, quæ ſunt in quadruplici differentia? Nempe hiſtoriæ, quæ continentur in Pentatheuco, libris Joſue, Judicum, Regum, Paralipomenon, Eſdræ, Judith, Tobiæ, Eſther, Job, Machabæorum, ac denique in Evangeliis & Apoſtolorum Actibus. Vaticinia & Prophetiæ poſteà, quæ habentur in Pſalmis, in Prophetis, & in Apocalypſi. Deinde myſteria fidei, de Trinitate, Incarnatione, Prædeſtinatione, præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia, & ſimilibus. Tandemque ſunt documenta & præcepta moralia & de virtutibus exercendis & fugiendis vitiis. Certè videri non poteſt, quin interveniat maxima difficultas in illis omnibus intelligendis, quæ continentur in Scriptura; & quæ pene infinita ſunt: unde, non ineptè repetitur aliqua cauſa obſcuritatis Scripturæ ex rebus in ea contentis. Quantùm verò ad modum, quo dicuntur res in Scriptura; ex ipſo poteſt ſanè augeri Scripturæ obſcuritas, quandoquidem Scriptores Eccleſiaſtici multas figuratas locutiones adhibuerunt; utendo tropis, hyperbolis, metaphoris, allegoriis, & parabolis, quibus veritates divinas occultare voluerunt; ut commendatiores fierent Scripturæ ſacræ, nè daretur locus humanæ præſumptioni, & ut accurrerent ignari ad inſtructionem præpoſitorum; ac denique, ut à Deo expoſcerent intelligentiam eorum, quæ neſciunt; D juxta methodum uſitatam Davidis loquentis ut anteà. His addit Becanus, quod figuræ occurrant apud Scripturam, non tantùm in vocibus, ſed etiam in rebus, quarum una aliam deſignat; v. g. agnus paſchalis Chriſtum, rubrum mare baptiſmum, Manna Euchariſtiam, mons Sion Eccleſiam, & ſic de ſimilibus; unde reſurgunt tres iſtæ obſcuritates. Quia primò conſtare non poteſt evidenter, cujus rei altera ſit figura. Deinde, difficile eſt intellectu, quomodo eadem res ſit figura rerum diverſarum. Ac denique quomodo ſub uno reſpectu repræſentet unam rem & ſub alio alteram oppoſitam; ut poteſt videri in authore præallegato.

Alia cauſa obſcuritatis Scripturæ ſumitur ex E hoc, quòd in textu illius apparentes occurrant contradictiones, quæ non mediocrem pariunt difficultatem in animo legentium. Si enim in Geneſi Deus creavit cœlum & terram, ſex diebus; Eccleſiaſt. cap. 18. contrarium videtur, *Qui vivit in æternum creavit omnia ſimul.* Si Geneſ. 22. Jacob dicitur vidiſſe Deum facie ad faciem; Exodi 23. Deus dicit, *Non videbit me homo & vivet.* Si Exodi 20. Deus ſe dicat viſitantem iniquitatem Patrum in filios in tertiam & & quartam generationem, Ezechielis 18. habetur, *Filius non portabit iniquitatem Patris.* Si Deuteron. 6. habeatur, per nomen Dei jurabis; Matthæi 5. dicitur contrarium, *Ego dico vobis, non jurare omnino.* Si primi Regum 15. dicatur Deum pœnitere quòd conſtituerit Saül Regem; ad Rom. 11. habetur, *Sine pœnitentia ſunt*

Digitized by Google

dona & vocatio Dei. Si Pſalm. 151. *Omnis homo mendax*; contrarium reperitur Apocalyp. 14. *In ore eorum non eſt inventum mendacium.* Si Proverb. 6. mittatur piger ad formicam, quæ parat ſuum cibum in æſtate, & in meſſe congregat, quod comedat tempore hyemali; contrarium ſuadetur Matth. 6. *Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.* Si Sapient. 1. dicitur, quòd Deus mortem non fecerit; cap. 11. contrarium videtur, *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt.* Eccleſiaſtici 10. initium peccati eſt ſuperbia, 1. ad Timoth. 6. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Si Jonæ 3. aſſeruerit Deus, poſt quadraginta dies deſtruendam eſſe Niniven, capite ſequenti oppoſitum promittitur; *Ego parcam Ninive civitati magnæ.* Si Matth. 10. Chriſtus prohibeat diſcipulis, nè in via tollerent peram, calceamenta, aut virgam; Marci 6. *Præcepit eis, nè quid tollerent in via, niſi virgam tantum.* Si Marci 16. Chriſtus velit prædicari Evangelium omni creaturæ; idem videtur prohibere Matth. 10. *In viam gentium nè abieritis, ſed ite ad oves quæ perierunt domûs Iſrael.* Si Lucæ 22. aſſerat Chriſtus, quòd ſui diſcipuli cum illo permanſerint in tentationibus ſuis, oppoſito modo loquitur Matth. 26. *Omnes vos ſcandalum patiemini in me.* Si Joan. 5. dicat, ſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, teſtimonium meum non eſt verum; è contra dicit Joann. 8. *Si teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum.* Si Paulus 2. ad Rom. indicet Circumciſionem quidem prodeſſe, ſi lex obſervetur; ad Galat. 5. ait, *Si circumcidamini, Chriſtus nihil proderit vobis.* Si denique Joannes Apoſtolus primæ primo aſſerat eos ſeduci, qui dixerint ſe peccatum non habere; contrarium docere videtur cap. 3. ejuſdem Epiſtolæ, ubi habet, *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit.* Ex his ergo contextibus ſacræ Scripturæ, qui ſibi videntur adverſari, non immeritò dicitur, quòd hæc ſit una ex cauſis, quæ faciunt Scripturæ obſcuritatem; unde D. Auguſtinus tractatum edidit de conſenſu Evangeliſtarum, & alii Patres Scripturam interpretando oſtenderunt, nullam propriè eſſe oppoſitionem inter Scripturas, præter apparentem.

Tertia denique cauſa obſcuritatis Scripturarum, poteſt repeti ex hoc, quòd in textu Scripturæ non adhibeatur diſtinctio illa, qua tamen opus eſt, ut quis poſſit veracem habere ſenſum illius. Defectus, inquam, diſtinctionis non adhibitæ, ſed adhibendæ, natus eſt ſæpiſſimè anxiare mentes legentium, in quatuor præſertim caſibus; quando ſcilicet agitur de Deo, de Chriſto, de adventu Chriſti, & de Eccleſia. Quia enim Deus eſt unus in eſſentia & trinus in perſonis, dubitari poteſt aliquando, an Scriptura loquatur de Deo eſſentialiter aut perſonaliter conſiderato; & ex hoc naſci poteſt aliqua difficultas, quomodo debeat intelligi Scripturæ locutio. Quia etiam Chriſtus poteſt intelligi, vel ut Deus, vel ut homo, quandoquidem divinitatem & humanitatem complectitur in ſua perſona; idcirco cavendum eſt, nè de Deo intelligantur ea, quæ vera ſunt tantùm de homine: & hoc fuit aliàs fundamentum hæreſis Arianæ, quæ negabat divinitatem Verbi, ex eo quòd diceret Chriſtus, *Pater major me eſt*, quod Ariani intelligebant de Verbo divino, attamen dictum erat unicè de Chriſto homine. Quia tertiò duplex eſt Chriſti adventus, in Incarnatione ſcilicet & in die judicii; poteſt oriri difficultas, an Scriptura loquens de Chriſti adventu, intelligi debeat de primo aut de ſecundo; & illa æquivocatio decipit adhuc Judæos, qui referunt ad primum adventum Meſſiæ multa quæ

A adeunt tantùm in ſecundò, nimirum in judicio finali: unde credunt ipſum non adhuc adventaſſe. Tandem, quia duplex eſt Eccleſia, nempe militans & triumphans, ideo non clarè intelligi poteſt, de qua Eccleſia ſermo habeatur in Scripturis, quando de Eccleſia loquuntur. Et ſic defectus diſtinctionis eſt una ex cauſis, cur Scripturæ præ ſe ferant obſcuritatem. Quibus adjici poteſt, quòd apud Scripturam fiat ſæpiſſimè tranſitus de ſenſu litterali ad myſticum, de carnalibus ad ſpiritualia, de temporalibus ad æterna, de regibus Iſrael ad Regem Chriſtum; & è contra. Adde quòd, aliquando connectantur ſententiæ, inter quas non debet eſſe connexio; & vice verſâ. Quæ cùm ita ſint, quomo-
B do fieri poteſt in hæreticorum mente, quòd caupones, ſartores aut ſimiles mechanici Scripturam ex tot rationibus obſcuriſſimam intelligere aut interpretari valeant ſuo proprio marte: cùm nihil unquam audierint aut acceperint de ulla ſcientia? Procul dubio melius veritati conſulit Eccleſia Romana, dum Scripturam obſcuram eſſe profitetur, cujus explicatio accipi debet, vel à Deo, vel ab illis, quos judices præfixit ad hoc, ſicut idem factum legimus in veteri Teſtamento.

C
QUÆSTIO IV.

Quotuplex ſit ſenſus litteralis, & utrùm reperiatur in omnibus locis Scripturæ?

HÆ duæ quæſtiones ſimul proponuntur, quoniam ſolutio unius pendet à ſolutione alterius. Quia enim noſter Lyranus prologo 3. poſtillæ bibliorum, putat multos eſſe Scripturæ textus, qui non poſſunt habere ſenſum litteralem; ideo habet dicere, quod ſit tantùm unus ſenſus litteralis, per quem verba Scripturæ propriè ſumpta habent ſuam ſignificationem formalem, ex intentione Spiritus ſancti loquentis: unde, quia ſunt plura teſtimonia Scripturæ, quæ videntur falſa in ſi-
D gnificatione propria verborum, ut quando dicitur in Proverbiis cap. 26. *Spina naſcetur ex manu temulenti*, quod impoſſibilitatem redolet; ideo concludit Lyranus, plures eſſe textus in Scriptura, qui non habent ſenſum litteralem, ſed tantummodo myſticum. Quia verò longè plures aſſerunt, quemlibet Scripturæ locum habere ſenſum litteralem; ideo aliter ſenſum litteralem explicant, modo quodam magis extenſo, dicentes; quòd ipſe ſit ille, quem verba, non ſolùm propriè, ſed etiam metaphoricè ſumpta, ſignificant immediatè: unde volunt, hunc ſenſum litteralem eſſe duplicem, nempe proprium, quem verba propriè ſumpta ſigni-
E ficant; & metaphoricum, qui immediatè indicatur per verba ſumpta metaphoricè; & ſic concludunt, quòd nullus ſit locus Scripturæ, qui non habeat ſuum ſenſum litteralem, ſive proprium, ſive metaphoricum: Sicque tollitur tota controverſia Lyrani ad alios cōmentatores, quòd ſi per ſenſum litteralem intelligatur ille, quem verba propriè ſumpta habent immediatè, profectò ſit tantùm unus ſenſus litteralis, quem aliqua loca Scripturæ non habent; ſi verò, ex mente aliorum, ſenſus litteralis latiùs ſumatur pro illo, quem important verba, ſive propriè ſumpta, ſive tranſlatitiè & metaphoricè accepta, tunc poſſunt admitti duo ſenſus litterales, quorum unus eſt proprius, & alter eſt tranſlatitius; & tunc verum eſt dicere, quòd quæcunque loca ſacræ Scripturæ habeant ſenſum littera-

Digitized by Google

lem ; ſaltem metaphoricum ; ut docebit utrumque unica noſtra

CONCLUSIO.

JURE merito dici poteſt, quòd duplex ſit ſenſus litteralis Scripturæ, nempe proprius & figuratus ; quorum alter reperitur in omnibus & ſingulis ſacræ Scripturæ textibus ; ita quòd, ſi aliquis locus Scripturæ reperiatur, cujus verba propriè ſumpta non poſſint intelligi in ſenſu litterali, in quo aliqua contradictio aut abſurditas contineri videretur ; tunc accepta metaphoricè, de facili reddant ſenſum litteralem congruum, ut videbitur poſteà. Quantùm ad primum, quòd ſit duplex ſenſus litteralis Scripturæ, proprius & metaphoricus ; hoc tenetur communiter ab omnibus, excepto noſtro Nicolao de Lyra, qui ab iſta aſſertione diſcederet, ſi ſenſus litteralis ſumeretur lato illo modo, quo illum explicuimus ex communi mente interpretum. Senſus enim proprius ille exiſtimatur eſſe, quem verba per propriam ſignificationem efficiunt immediatè ; & ſenſus metaphoricus eſt ille, quem verba metaphoricè ſumpta efficiunt modo tranſlatitio ; ſed illi duo ſenſus continentur ſub ſenſu litterali in genere, aliàs multi textus Scripturæ non haberent ſenſum litteralem, quod tamen aſſerunt Patres paulo poſt citandi : ergo ſenſus litteralis Scripturæ duplex eſt, proprius ſcilicet, qui redditur per verba propriè ſumpta ; & metaphoricus, quem reddunt voces metaphoricè uſurpatæ. Quòd ſi aliqui Patrum ſenſum metaphoricum appellent myſticum, qui ſenſus myſticus diſtinguitur à litterali, ut vidimus in prima quæſtione hujus capitis : Reſp. ibi nomen myſtici impropriè ſumi à Patribus qui non opponunt ſenſum myſticum ſenſui litterali, ſed illum diſtinguunt contra ſenſum proprium ; ita quòd ſenſum metaphoricum dicant eſſe myſticum, quia non eſt proprius. Maxima tamen intercedit differentia inter ſenſum myſticum & metaphoricum, quòd ſenſus myſticus ſignificet unam rem, quæ aliam figurat ; ut quando dicitur Deuteron. cap. 25. *Non alligabis os bovi trituranti*, ibi bos non ſumitur metaphoricè, ſed propriè, in quantùm ſignificat bovem animal ; ſed per illam rem, quæ eſt bos, indicatur alia, nempe prædicator Evangelii : & in hoc conſiſtit ſenſus myſticus, quòd ſcilicet ſignificet primariò rem propriam, & ſecundariò aliam ; ubi ſenſus metaphoricus conſiſtit, non in tranſlatione rei unius in rem alteram ; ſed in tranſlatione vocis à propria ſignificatione ad metaphoricam, ſeu ſimilitudinariam ; ut quando dicitur Proverb. 26. *Spina naſcetur ex manu temulenti*, ibi ſpinæ vox non ſumitur propriè, quia ſpina non poteſt naſci in manu ; ſed uſurpatur metaphoricè, quatenus ſpina ſignificat cruciatum.

Quantùm ad ſecundum, quòd quilibet Scripturæ locus habeat ſenſum litteralem ; hæc eſt mens Auguſtini lib. 15. de Civit. Dei cap. 27. Gregorii Homil. 2. in Ezechielem, Hieronymi præfat. in Iſaïam, & aliorum. Ratio hujus veritatis eſt, quòd ſenſus litteralis ſit ille, quem immediatè ſignificant verba Scripturæ, propriè vel metaphoricè uſurpata ; ſed nulla ſunt verba Scripturæ, quæ propriè aut figuratè accepta non habeant ſenſum litteralem ; quandoquidem, ſi deeſſet ſenſus litteralis in aliquo textu Scripturæ, deeſſet quoque ſenſus myſticus, qui fundatur in litterali : ergo quilibet Scripturæ locus admitrit ſenſum litteralem. Quando enim verba non ſumuntur propriè, ſed metaphoricè, figuratè, aut tranſlatitiè, tunc ille ſen-

A ſus eſt litteralis, qui proximè ſignificatur per verba metaphoricè ſumpta, ut cùm dicitur, *Lupus habitabit cum agno* ; hoc indicat litteraliter, quòd feroces & manſueti habitabunt ſimul ; quoniam ibi vox lupi non ſumitur pro vero lupo, nec agnus pro vero agno, ſed pro feroci & manſueto : ergo in hoc textu redditur ſenſus litteralis ſub voce metaphorica. Quod idem dici debet de aliis textibus Scripturæ, qui omnes & ſinguli habent ſenſum litteralem ; ſive proprium, ſive metaphoricum. Quòd ſi dicas Lyranus, eſſe aliquos textus Scripturæ, qui ſolum ſenſum myſticum habent ; qualis eſt locus ille Matth. 5. *Si dextra manus tua ſcandaliſat te, abſcinde eam* : iſta parabola Judicum 9. B ubi dicitur, *Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe regem* : quod utrumque in ſenſu litterali eſſet falſum, quandoquidem nec manus hominem poteſt ſcandaliſare, à quo non diſtinguitur ; nec ligna ungere regem. Ad hoc reſpondendum eſt, quòd licèt talia verba in ſenſu proprio accepta non poſſint reddere ſenſum litteralem, qui ſit verus ; in ſenſu tamen metaphorico accepta, litteraliter explicari poſſunt ; quatenus ſcilicet in primo exemplo dextra manus non ſumitur propriè pro vera manu, ſed transfertur ad ſignificandum amicum vel proximum ; ita quòd, ſi amicus vel proximus vellet nos impedire, ne ad Deum perduceremur, illico ſeparationem deberemus facere ab illo. In ſecundo etiam exemplo, licèt impoſſibile ſit, quòd ligna in propria ſignificatione C accepta poſſint ungere regem ; attamen illi populi, quos metaphoricè denotabant ligna, nempe Sichimitæ, reverà convenerunt in ſimul, ut regem ungerent : & ſic illi textus metaphoricè & tranſlatitiè ſumpti, ſicut & omnes alii, habent ſuum ſenſum litteralem.

QUÆRES, an idem textus ſacræ Scripturæ poſſit habere plures ſenſus litterales ? Reſpondetur affirmativè cum D. Auguſtino lib. 12. Confeſſ. cap. 30. & 31. Quia ex D. Thoma 1. part. quæſt. 1. art. 10. ſicut Deus author Scripturæ ita fœcundus eſt, ut unico verbo mentali exprimat ſimul infinita ; ſic etiam poteſt unico ſcripto multa ſignificare. Deinde, ſicut eadem ſpecies ſignificat Angelis plurima ; D ſic etiam unicum verbum Scripturæ plurima nobis repræſentare poteſt. Tandem, plurima loca Scripturæ admittunt plures ſenſus litterales ; quandoquidem Manna metaphoricè ſumptus ſignificat Euchariſtiam 1. ad Corinth. 10. & Eloquium Dei Sapient. 20. ſic verba Iſaïæ 53. *Generationem ejus quis enarrabit ?* intelliguntur ſecundum litteram de æterna & temporali Chriſti generatione ; ex D. Leone ſerm. 3. de Nativit. Dom. cap. 2. quemadmodum & iſta Pſalm. 2. *Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te* ; quia litteraliter explicat Paulus ad Hebr. 1. de æterna Chriſti generatione ; & Jacobus Act. 13. de Reſurrectione E Chriſti. Ex his ergo & ſimilibus patet, quòd nedum Scriptura in ſe conſiderata habeat duos ſenſus litterales, ut probatum eſt in quæſtione præcedenti ; ſed etiam quòd quilibet textus in particulari poſſit plures habere, ut adhuc videtur ex cap. præcitato Iſaïæ : *Verè languores noſtros ipſe tulit* ; quod D. Petrus 1. 2. intelligit de peccatis noſtris : & Matthæus de morbis corporalibus, quos Chriſtus abſtulit à nobis. Notandum tamen eſt, quòd nondum Eccleſia pronuntiaverit ſuper hanc aſſertionem ; imò vix alter reperitur ab Auguſtino, qui dixerit poſitivè, plures ſenſus litterales contineri ſub iiſdem vocibus ; licet ſuſtineant Patres communiter, unum eſſe litteralem & alium myſticum. Non tamen dicendum eſt contra Auguſtinum, quòd

Digitized by Google

accommodatio plurium ſenſuum litteralium tollat A
certitudinem Scripturæ; quaſi poſitâ illa ſenſuum multiplicitate, non poſſit ex uno aut altero ſenſu aliquid firmiter probari ex Scriptura: non ponimus enim, quòd ille ſenſus debeat ſumi disjunctivè, dicendo ſimpliciter, vel ille ſenſus eſt dictatus à Spiritu ſancto, vel ille; tunc enim ex illa disjunctione nil certi poſſet concludi: ſed duplex ille ſenſus conjunctivè ſumi debet, dicendo, ille ſenſus eſt à Spiritu ſancto revelatus, ſicut & ille; & tunc ex utroque certa poteſt erui argumentatio. Nec etiam allegari debet, quòd verba Dei, qui eſt ſummè ſimplex, debeant eſſe ſimplicia, nec proinde poſſint habere duplicem ſignificationem litteralem: licet enim debeant habere ſimplicitatem oppo- B
ſitam fictioni, non tamen abſolutè debent habere illam quæ opponitur ſenſuum multiplicitati; hoc enim procedit non ex fictione & diſſimulatione, ſed ex fœcunditate Verbi divini, ſub quo poſſunt contineri plures ſenſus litterales.

Quæres, quibus modis poſſit fieri, quòd unus textus habeat plures ſenſus litterales? quomodo poſſit conſtare de veritate plurium ſenſuum? & quinam ſit præferendus? Reſpondeo ad primum, unum & eundem textum poſſe habere plures ſenſus ex varia lectione Scripturæ; ſi ſcilicet verſio Hebræa, Græca, Syriaca, & Vulgata diverſimodè eundem textū explicent: Si etiam vox Hebræa plura ſignificet, tunc enim hæc ambiguitas poteſt for- C
mare plures ſenſus, qui erunt veri. Ex diverſa ſimiliter appoſitione punctorum poteſt oriri ſenſuum diverſitas, quia Hebraica verba cum puncto unum ſignificant, & ſine puncto aliud. Tandem hoc poteſt adhuc procedere ex varia diſtinctione orationum, quæ finitæ in tali loco unum ſignificant; & aliud, ſi deſinant in alio. Quantùm ad ſecundum, poteſt intelligi, quòd varii ſenſus litterales ſint veri & intenti à Spiritu ſancto, ſi ſint conformes litteræ cui exhibentur; ſi non repugnent traditioni Apoſtolicæ; & non inter ſe habeant contradictionem: ſi enim eorum alter contradicat rationi, aut fidei Eccleſiæ, aut alteri, tunc non eſt à Deo dictatus, qui cùm ſit ſpiritus pacis, non poteſt re- D
velare oppoſita. Quoad tertium, dici debet, quod plurium ſenſuum, qui ſimul exiſtimantur veri, ille ſit alteri præponendus, qui litteris antecedentibus & conſequentibus eſt conformior, qui magis accedit ad rationem, qui plus redolet proprietatem ſermonis, qui magis ab antiquioribus & ſanctioribus Patribus aſſeritur, qui exhibetur à fidelibus potius quàm ab hæreticis, aut Judæis; cùm certum ſit, Spiritum ſanctum in talibus non habitare: qui magis reſonat Chriſti myſteria, quàm qui litteræ corticem & ſenſum Judaicum continet; quique miraculum non admittit, ubi citra illud poteſt congruè explicari littera. Ubi horum omnium plura reperiuntur, talis ſenſus eſt præferendus al- E
teri. Si ulterius quæratur, an quando idem textus Scripturæ habet plures ſenſus litterales, omnes ſint dictati à Spiritu ſancto: Ad hoc reſpondet Salmero, poſſe credi, quòd Scriptoribus Eccleſiaſticis tales ſenſus diverſos revelaverit Spiritus S. quia talis revelatio pertinet ad perfectionem Scriptoris: hoc tamen controverſum habetur apud Commentatores, qui omnes dicunt quidem, aliquem ſenſuum litteralium eſſe inſpiratum à Deo, in quo conſiſtit infallibilis auctoritas Scripturæ; poſſe tamen quòd omnes non ſint revelati à Spiritu ſancto.

Quæstio V.

An in omnibus Scripturæ partibus ſit ſenſus myſticus?

Partes Scripturæ, vel ſunt majores ſeu præcipuæ, ut vetus aut novum Teſtamentum; vel minores & minùs principales, quales ſunt particulæ utriuſque Teſtamenti: & ſic de illis & iſtis quæritur, utrum ſenſum myſticum contineant, per quem, ut diximus anteà, ſit tranſlatio rerum ad res: Quæ tranſlatio, ſi referatur ad fidem, ſeu ad credenda; ſenſus ille myſticus vocatur Allegoricus: ſi tranſlatio referatur ad charitatem, ſeu ad agendum; ſenſus ille myſticus nuncupatur Moralis: ſi verò tranſlatio illa reſpiciat ſpem, ſeu ea quæ ſperantur; ille ſenſus vocatur Anagogicus. Hîc ergo quæritur, utrùm in omnibus partibus Scripturæ, majoribus & minoribus, contineatur, præter ſenſum litteralem, myſticus: & in hac quæſtione non conſentiunt authores. Origenes enim aſſerit, in omnibus & ſingulis partibus veteris Teſtamenti, etiam minutiſſimis, reperiri ſenſum myſticum. Abulenſis in caput 13. Matth. contendit, nullum eſſe ſenſum myſticum in novo Teſtamento: Alii verò communiter in utroque ipſum admittunt; non quidem in omnibus partibus, ſed in aliquibus duntaxat.

Conclusio.

In principalibus & majoribus partibus veteris Teſtamenti, non tamen in ſingulis minutiſſimis, reperitur ſenſus myſticus; quod idem dicendum eſt de Teſtamento novo, ubi tamen pauciores ſunt ſenſus myſtici. Prima pars deſumitur ex Paulo 1. Corinth. 10. ubi de Judæis loquens dicit, *Hæc omnia in figura illis contingebant: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram.* Et ad Hebr. 10. *Vmbram habens lex futurorum bonorum.* Unde Hieronymus prologo in Iſaiam dicit, Per hiſtoriæ veritatem ſpiritualiter accipienda ſunt omnia. Et Auguſtinus lib. 12. contra Fauſtum cap. 7. ait, Omnia quæ in illis continentur libris, vel de ipſo, id eſt Chriſto, dicta ſunt; vel propter ipſum. Quæ omnia ſatis indicant, in præcipuis partibus veteris Teſtamenti reperiri ſenſum myſticum. Secunda pars contra Origenem demonſtratur à D. Hieronymo, Epiphanio, Gregorio, & præſertim ab Auguſtino; qui quæſtione 2. ſuper Geneſim dicit, *in quibuſdam ſolum ſenſum litteralem eſſe quærendum.* Videmus enim plura loca veteris Teſtamenti, quæ ſenſum litteralem habent; ut quando fit mentio de præceptis Decalogi, de perſonis, actionibus, urbibus, locis, & ſimilibus particularibus, quæ nihil aliud redolent, quàm hiſtoriam; nec quicquam ſignificant, quod referatur ad fidem, ſpem, aut charitatem, quæ ſunt objectum & materia ſenſus myſtici. Tertia pars denique conſtat, quòd ſcilicet reperiantur quidem ſenſus myſtici in novo Teſtamento, ſed pauciores, quàm in veteri, quicquid dicat Toſtatus. Verba enim Pauli ad Hebr. 13. dicentis, Jeſum eſſe paſſum extra portam, ut ſanctificaret populum, & poſteà concludentis, *Exeamus igitur ad eum extra caſtra improperium ejus portantes,* non aliter poſſunt explicari, quàm in ſenſu myſtico: unde Patres dicunt, Chriſtum in novo Teſtamento antiquorum impleviſſe prophetias, ut alterius ipſe prophetiæ daret initium. Adde quòd D. Thomas

Digitized by Google

1. part. quæſt. 1. art. 10. ait in nova etiam lege ea quæ in capite ſunt geſta, ſimul eſſe ſigna eorum, quæ nos ipſi gerere debeamus. Quod longe antea dixerat Dionyſius cap. 5. cœleſtis Hierarc. ubi inquit, *Nova lex eſt figura futura gloria.* Ex his ergo omnibus patet, quòd in lege veteri ſecundum præcipuas partes fuerit ſenſus myſticus, non tamen in partibus minus præcipuis, contra Origenem, quòd etiam de novo Teſtamento contra Abulenſem verificavimus.

Objic. pro Origene, ex quolibet textu veteris Teſtamenti poſſe elici aliquid, quod ad fidem, vel mores, vel ad gloriam referatur: ergo ſenſus myſticus, qualiſcunque ſit, continetur etiam in parte minima Teſtamenti veteris. Reſpondeo, hæc omnia poſſe quidem inferri, etiam ex qualibet hiſtoria, juxta inventionem interpretum, non propterea tamen erunt ſenſus myſtici, qui intenti fuerint à Spiritu ſancto. Quando enim v. g. habetur in Geneſi; *In principio Deus creavit cœlum & terram*; vel maſculum & fœminam fecit eos; nihil aliud voluit Spiritus S. indicare quàm tales Dei actiones, licèt forſan interpretes hoc voluerint applicare ad ſenſus myſticos. Quantùm ad Abulenſem, ut oſtendat, in novo Teſtamento nullum alium eſſe ſenſum præter litteralem, utitur allegatione Auguſtini, qui lib. de Utilitate credendi cap. 3. ait, ſe non agere, niſi de veteri Teſtamento, quando refert modos explicandi Scripturas; quaſi voluerit ſanctus ille Doctor, nullam eſſe figuram in lege nova, ſed tantùm in ea reperire ſenſum litteralem. Sed nuſquam fuit intentio Aug. quòd denegaret ſenſus myſticos textibus novi Teſtamenti; quandoquidem tract. in Joan. allegat tropum ficulneæ, de qua loquitur Chriſtus. Tota ergo mens Aug. præcitati erat, ut oſtenderet non eſſe tot figuras in noſtra ſcriptura, quot erant in antiquiori; quod confirmari poteſt ex ipſomet loco allegato, ubi, poſtquam attulit quadruplicem Scripturæ ſenſum, concludit; his omnibus modis Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum fuiſſe uſum. Ratio autem, cur longe plures extiterint figuræ in veteri, quàm in novo Teſtamento; hæc allegari ſolet; quòd novum Teſtamentum ſit complementum omnium figurarum, quæ erant in veteri; & ſic figuræ ceſſare debuerunt, quoad majorem partem, quando acceſſit veritas. Si hîc quæratur, an ſenſus myſticus fuerit intentus à Spiritu ſancto; Reſpondendum eſt, aliquos ſanè ſenſus myſticos fuiſſe intentos à Deo, quandoquidem Eccleſia Catholica quadruplicem ſenſum recepit; non tamen omnes fuerunt à Spiritu ſancto inſpirati Doctoribus, qui tentaverunt commentaria facere in Scripturam, & eam quadrupliciter aliquando explicare; cùm videamus maximam aliquando eſſe inter illos diverſitatem, imò & contrarietatem non raro.

QUÆSTIO VI.

Quis ſenſus Scripturæ ſit efficax ad probandum?

NULLUS dubitat, quin ex ſenſu litterali efficaciſſima poſſint deſumi argumenta, quæ dogmata fidei comprobent, & oppoſitos refutent errores; cùm Chriſtus Dominus & Apoſtoli ex ſacris Scripturis in ſenſu litterali uſurpatis teſtimonia deprompſerint ad probandam Chriſti divinitatem, & confirmanda alia quævis dogmata contra Judæos; unde ipſemet Chriſtus dicebat Sadducæis, exiſtentiam ſpirituum & mortuorum reſurrectionem negantibus, *Erratis, neſcientes Scripturas.* Tota ergo difficultas procedit de ſenſu myſtico, an ſcilicet explicatio myſtica Scripturæ ſit efficax ad probationem dogmatum fidei. Sed ante concluſionem, prænotandum eſt; quòd ſenſus myſticus poſſit dupliciter conſiderari, vel ut cognoſcimus, ipſum eſſe à Spiritu ſancto intentum, quando ſcilicet in novo Teſtamento uſurpatur & allegatur ab Apoſtolo, qui tales ſenſus ſignis & miraculis probarunt intentos fuiſſe à Spiritu ſancto; vel ut ignoramus eos eſſe à Deo, illos tantummodo habentes à genio Patrum, qui textus Scripturæ explicarunt in myſtico ſenſu

CONCLUSIO.

LICET ſenſus myſticus, qui habetur tantùm à Patribus, & nullomodo continetur in Scriptura, nec ab Eccleſia definitus eſt, ut à ſancto Spiritu dictatus, ſit utilis ad probanda dogmata fidei; ut ſic tamen ad hoc non eſt efficax. Benè autem, ſi per Scripturam, vel per alium authoritate pollentem declaratus fuerit eſſe à Spiritu ſancto. Probatur prima pars ex praxi Eccleſiæ, cujus ſancti Patres, Juſtinus in dialogo cum Triphone, Tertullianus, Cyprianus, & alii, allegabant contra Judæos illos Doctores, qui erant antiquiores ſe, ex quorum dictis probationes ſuas faciebant; non quidem convincentes & efficaces, ſed veriſimiles ſaltem. Si enim relationes Hiſtoriographorum nos inducant ad credendum ea quæ ipſi nobis referunt; dubitari non poteſt, quin authoritas tot illuſtrium Doctorum & Patrum eximia ſanctitate pollentium faciat in nobis magnam probabilitatem, quando in uno ſenſu myſtico unanimiter conveniunt; maximè cùm allatus ille ſenſus myſticus non deſtruit figuram è qua educitur, nec opponitur rei cui applicatur. Probatur ſecunda pars, quòd ſenſus myſticus, qui non refertur à Scriptura, nec ab aliquo authoritatem habente, non ſit efficax ad probationem dogmatum fidei. Nam D. Dionyſius Epiſt. 9. ad Titum expreſsè dicit, Theologiam ſymbolicam non eſſe argumentativam, ſaltem contra hoſtes fidei. D. Hieronymus in cap. 13. Matth. differens quoſdam explicuiſſe parabolam de fermento abſcondito in ſatis tribus farinæ, de Trinitate perſonarum, & unitate eſſentiæ, ſubjungit; Pius quidem ſenſus, ſed nunquam parabolæ, & dubia ænigmatum intelligentia poteſt ad authoritatem dogmatum proficere. Idem pariter affert Auguſtinus Epiſtola 48. ubi de corrigendis hæreticis loquens, dicit; eſſe impudentiſſimum niti in allegoria. Quantùm ad tertiam partem, evidens eſſe apparet ex hoc quòd ſenſus myſticus, qui allegatur in Scriptura, ſit indubius, & æquè certus, ac ipſamet Scriptura; aliàs fallerentur Apoſtoli, qui talem ſenſum allegant: ergo ſenſus ille myſticus, qui fatur eſſe dictatus à Spiritu S. vel qui definitur ut talis ab authoritatem habente, eſt efficaciſſimus ad comprobanda fidei dogmata; idem enim eſt, ac adducere unum textum Scripturæ ad probationem alterius.

Objic. Paulum 1. ad Corinth. 10. cap. dicentem, *Omnia in figura contingebant illis.* Et ad Hebræos 10. *Umbram habebat lex futurorum bonorum.* Ergo figuræ & tropi Teſtamenti veteris potuerunt inſervire ad multa probanda de Chriſto & Eccleſia ejus in ſenſu myſtico; quos Patres haurire potuerunt ex illis textibus; & ſic ſenſus myſticus eſt efficax ad probanda dogmata fidei: Reſpondeo, negando conſequentiam; licet enim plures textus veteris Teſtamenti fœcundi fuerint in

ſenſibus

Digitized by Google

ſenſibus ſpiritualibus & myſticis, non propterea tamen ſenſus myſtici, quos adinvenerunt Patres abſque certitudine quòd dictati fuerint à Spiritu ſancto, ſunt efficaces ad probationem dogmatum fidei, illud enim tantùm eſt medium efficax ad probandas res fidei, quod eſt certum & clarum; ſed ſenſus myſtici, quibus utuntur Patres, & qui non oſtenduntur eſſe intenti à Spiritu ſancto, ſunt incerti & obſcuri, & adhibiti pro ſola voluntate interpretantis: ergo tales ſenſus non ſunt efficaces ad probationem veritatum fidei, licet ſunt maximè utiles ad illas confirmandas, ob authoritatem Patrum, qui maxima doctrina, non minus quàm pietate pollentes, hos ſenſus myſticos communi mente adhibuerunt.

Quæres, an libri veteris Teſtamenti in novo allegati per Chriſtum & Apoſtolos citentur tantùm in ſenſu litterali, an etiam in ſenſu myſtico, vel in illo, quem accommodatitium vocant, & de quo loquemur in quæſtione ſequenti. Reſpondeo, his tribus ſenſibus, litterali, myſtico, & accommodatitio citari aliquando veteris Teſtamenti textus. Primò, citantur aliquando in ſenſu litterali, ut patet ex Paulo, qui 13. ad Romanos affert verba Exodi 20. *Non adulterabis, non occides, non furtum facies.* Secundò, textus veteris Teſtamenti afferuntur ſæpiſſimè apud novum Teſtamentum, in ſenſu myſtico & ſpirituali, ut patet ex illis verbis Exodi 12. *Os illius non confringetis;* quæ verba dicta ſunt litteraliter de agno paſchali, cui non frangebantur crura, quando mactabatur in ſacrificio; quæ tantùm verba Joannes Apoſtolus applicat in ſenſu myſtico ad Chriſtum, qui fuit præfiguratus per agnum paſchalem, & cui in cruce pendenti crura non fuerunt confracta. Hæc eadem tranſlatio à ſenſu litterali ad myſticum habetur in his verbis Oſeæ 11. *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Quæ verba dicebantur litteraliter de populo Iſraëlitico, quem Deus eduxit de Ægypto per Moïſen, ut ipſum perduceret in terram promiſſionis: & quæ Matthæus cap. 2. applicat myſticè ad Chriſtum, qui per Angelum revocatus eſt ex Ægypto cum Joſepho & Maria matre ejus. Tertiò denique, multa loca veteris Teſtamenti applicantur in novo per accommodationem, ut videre eſt Matthæi 15. ubi Chriſtus accommodat Scribis & Phariſæis ſui temporis verba, quæ Iſaiæ 29. habentur de populo Judæorum, qui erant tempore Iſaiæ, *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.*

Quæres, an in ſola ſacra Scriptura ſenſus myſticus reperiatur? Ad hoc reſpondent affirmativè, Lyranus prologo 1. Bibliorum D. Thomas part. 1. quæſt. 1. art. 10. & ante iſtos Gregorius, qui 20. Moralium cap. 21. dicit, *ſacram Scripturam ſcientias omnes loquutionis ſuæ more tranſcendere; quia uno eodemque ſermone, dum narrat textum, prodit myſterium.* Ratio hujus eſt, quia præter Deum nemo hactenus ita communiter in pluribus locutus eſt, ut rebus quas per verba proximè indicare intendebat, res alias remotius indicare voluerit, in quo conſiſtit ratio ſenſus myſtici, quem dicimus eſſe proprium Deo; cùm non reperiamus alios authores, qui hoc modo loquendi uti voluerint communiter; licèt hoc potuiſſent facere, ſeſe applicando ad ſenſum myſticum, quo per res proximò ſignificatas, ſecundariò res alias ſignificare intendiſſent: & ſic verum remanet, quòd locutio myſtica ſit propria ſacræ Scripturæ. Quòd ſi Æſopus per ſuas fabulas, Alciatus per ſua emblemata, & alii Poëtæ per ænigmata, hyeroglyphica, & ſymbola ſub rebus primariò ſignificatis alias intelligendas dederint; hoc non pertinet ad ſenſum myſticum, quia non utebantur rebus, ut res alias denotarent; ſed ad ſenſum metaphoricum & figuratum ſpectat; in quantùm non volebant illas figuras intelligi primariò: bene autem, ut per illa ſymbola, emblemata, & hieroglyphica, intelligerentur ea immediatè quæ perſuadere volebant: in quo conſiſtit ſenſus metaphoricus, ut anteà dictum eſt, loquendo de dualitate ſenſûs litteralis.

Quæstio VII.

An ſenſus myſticus ſit præſtantior ſenſu litterali?

Quia ſub ſenſu litterali Scripturæ continetur ſæpiſſimè ſenſus myſticus, ut ſufficienter probatum eſt, poteſt ulterius dubitari, quis horum ſit præſtantior, ſed ſciendum eſt anteà, quòd ſicut idem textus ſacræ Scripturæ, ob fœcunditatem Dei qui eam dictavit Scriptoribus Eccleſiaſticis, plures ſenſus litterales continet aliquando; ſic etiam ex eadem fœcunditate procedere poſſit, quòd in eodem textu ſint etiam plures ſenſus myſtici; non tantùm diverſæ rationis, ut allegoricus, moralis, & anagogicus; ſed etiam ejuſdem ſpeciei, ut v. g. duo ſenſus morales, anagogici, aut allegorici. Quo explicato per eandem rationem plurium ſenſuum litteralium ſub iiſdem verbis, reſpondendum eſt ad quæſtionem propoſitam.

Conclusio.

Ordine generationis & univerſalitatis, litteralis ſenſus eſt quidem præſtantior myſtico; abſolutè tamen & ſimpliciter ſenſus ſpiritualis litteralem ſuperat. Ordine, inquam, generationis præſtat litteralis ſuper myſticum, quia fundamentum generationis ordine præcedit id quod fundatur in illo; ſed ſenſus litteralis eſt fundamentum ſenſûs myſtici, quoniam per res litteraliter immediatè ſignificatas aliæ res ſpirituales intelligi dantur: ergo ordine generationis ſenſus litteralis eſt præſtantior myſtico. Quòd hoc idem verum ſit in ordine univerſalitatis, habetur evidentiſſimè ex hoc, quòd diximus pluries, ſenſum litteralem contineri in omnibus ſacræ Scripturæ locis, quæ habent ſuam ſignificationem litteralem, uti probatum eſt contra Lyranum; quod tamen non eſt verum de ſenſu myſtico, quandoquidem non pauci contextus Scripturæ carent myſtico ſenſu, ut etiam viſum fuit: ergo clarè habetur, ſenſum litteralem myſtico eſſe præſtantiorem ordine generationis & univerſalitatis. Simpliciter tamen & abſolutè loquendo, ſenſus ſpiritualis & myſticus ſuperat litteralem. Primò, quia objectum ſenſus myſtici eſt dignius objecto ſenſus litteralis, quoniam ſenſus myſticus nullum aliud habet objectum, quàm ea omnia quæ ſpectant ad Eccleſiam triumphantem, quam reſpicit ſenſus anagogicus; ad Eccleſiam militantem, circa quam verſatur ſenſus allegoricus, qui reſpicit fidem, quæ eſt propria Eccleſiæ militanti; & ad mores, ſeu ad charitatem, in qua occupatur ſenſus moralis ſeu tropologicus: ſenſus autem litteralis pro objecto ſuo multa habet quæ vilia ſunt & contemptibiliora, ut videre eſt in textu: ergo ratione objecti ſenſus myſticus nobilior eſt litterali. Secundò, ſenſus myſticus eſt ſimpliciter nobilior litterali, quia per eum habemus ſublimiorem doctrinam; quandoquidem per litteralem habemus tantùm geſta, & per ſpiritualem

cognoſcimus ea quæ ad fidem, ſpem, & charitatem pertinent; quòd eſt alia ratio, cur præſtet ſenſus myſticus ad litteralem. Tertiò denique, ſenſus myſticus ſe habet ut finis, & litteralis eſt tantummodo medium & fundamentum, quo ducimur ad ſenſum myſticum conſequendum; ſed finis præſtat medio: ergo ſimpliciter dicendum eſt, quòd ſenſus myſticus ſit nobilior ſenſu litterali. Et ob hoc illum Patres vocant animam, ſpiritum, culmen ædi cii, fructum arboris, librum ſcriptum intus; ubi litteralem tantùm nominant corpus, carnem, fundamentum, corticem, & librum ſcriptum foris: ex quibus diverſis denominationibus ſatis apparet, quòd myſticum præferant litterali.

Objc. Ille ſenſus eſt nobilior & principalior, qui proximè & immediatè ſignificatur per vocem, aut per orationem aliquam; ſed ſenſus litteralis proximè & immediatè ſignificatur per textus Scripturæ, ſpiritualis verò & myſticus remotè tantùm ſignificatur & mediatè: ergo ſenſus litteralis eſt ſimpliciter perfectior, quia ſignificatio proxima & primaria vocis eſt id quod eſt principalius in voce. Reſpondeo, negando majorem; quia non ille ſenſus eſt principalior, qui per vocem immediatius ſignificatur, bene autem qui principalius intenditur ab authore ſermonis; ſed Deus eſt author primarius ſacræ Scripturæ, & principalius intendit ſenſum myſticum, quàm litteralem, quoniam ille eſt finis, & iſte eſt medium: ergo myſticus ſemper præſtat litterali. Ad id autem quod dicunt ſignificationem proximam vocis eſſe præcipuam in voce; hoc verum quidem eſt per reſpectum ad vocem ipſam, cujus finis eſt immediata ſignificatio; falſum tamen per reſpectum ad authorem vocis, qui in noſtro propoſito Deus eſt, & qui principaliùs dictavit textus Scripturæ, ut ex illis haberetur ſenſus myſticus, quam ut obtineretur ſenſus litteralis. Quòd ſi contra concluſionem noſtram afferatur axioma Philoſophicum: Propter quod unum eſt tale & illud magis, ut inferatur major perfectio in ſenſu litterali, qui eſt cauſa, cur ſenſus myſticus eſt verus, quatenus litterali concordat: Ad hoc reſpondendum eſt, illud axioma eſſe verum, quando fundamentum eſt formaliter tale; non verò, quando eſt tale tantùm efficienter: in noſtro autem caſu, verum quidem eſt quòd ſenſus myſticus habeat à litterali fundamentaliter, & efficienter, ſeu occaſionaliter, quòd ſit perfectus; quia non dicitur bonus & verus, niſi quia concordat ſenſui litterali: ſed formaliter habet ſuam perfectionem ab objecto, à ſublimiori doctrina quam inculcat, & à ratione finis quem induit, ut probavimus in concluſione.

Quæstio Ultima.

An præter ſenſum litteralem & myſticum tertius reperiatur in Scriptura?

HÆc quæſtio proponitur occaſione ſenſus accommodatitii, quo utuntur communiter Prædicatores, qui unum textum ſacræ Scripturæ applicant ad auditores perſuadendos, ſive de virtutibus exercendis, ſive de vitiis fugiendis; ita quòd hauriant ſuas concluſiones, & ſuas veritates probent, ex talibus dictis Scripturæ; licèt nec mediatè, nec immediatè poſſint tales veritates concludi ex antecedentibus aut conſequentibus Scripturis. Senſus accommodatitius duplex vulgò aſſeritur, A nempe per extenſionem; & per alluſionem. Primus eſt ille, qui per legitimam quandam conſecutionem ex ſenſu litterali, qui eſt de aliquibus rebus aut perſonis, ad alias extenditur, abſque eo quòd illa conſequentia ſit à Spiritu ſancto intenta: Sic v. g. illud Iſaïæ 20. *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate*, dicitur tantùm à Propheta pro populo Iſraelitico; attamen Eccleſiaſtici Doctores illud extendunt ad populum Chriſtianum, quando talibus flagitiis maculatur. Senſus accommodatitius per alluſionem eſt ille, quo aliquid dictum de uno, per alluſionem ſeu per ſimilitudinem accommodatur alteri; ſic verba Zachariæ 4. *Duæ olivæ ſuper candelabrum aureum*, de Jeſu filio Joſedech & de Zorobabele duce Juda litteraliter intelliguntur; B accommodantur tamen per alluſionem duobus teſtibus Henoch & Eliæ, qui interficiendi ſunt ab Antichriſto Apocalypſis 11.

Conclusio.

PRæter ſenſum litteralem & myſticum, qui in tres alios ſubdiſtinguitur, nil vetat, ſi admittatur ſenſus accommodatitius; modo fiat ſine ulla imperfectione, quæ ſacræ Scripturæ attribuatur. Quòd enim fit in aliis libris abſque injuria authoris, id etiam fieri poteſt in Bibliis, quia Biblia ſunt libri, qui ex illo ſenſu accommodatitio nullum præjudicium recipiunt: ergo, ſicut ex aliis libris deC ſumitur accommodatio unius ad alterum, quando intervenit aliqua ſimilitudo & analogia; ſic etiam in Bibliis poſſunt Catholici adhibere ſenſus aliquos per accommodationem, qui multum proſunt ad ſtudium virtutis, ad fugam ſcelerum, vel ad alios fines, v. g. ad laudem alicujus; ut patet ex verbis Eccleſiaſtici cap. 44. *Non eſt inventus ſimilis illi in gloria*, quæ litteraliter attribuuntur Salomoni, & per extenſionem attribui poſſunt cuilibet Pontifici novæ legis, cujus meritum non eſt commune. Licet autem frequenter admittatur, à Prædicatoribus præſertim, ſenſus ille accommodatitius; non tamen poteſt adhiberi in firmum argumentum ad comprobandas fidei veritates: quia ſenſus aliquis D Scripturæ in tantùm habet vim & efficacitatem probandi fidei dogmata, in quantùm ſignificatur mediatè vel immediatè per verba à Spiritu ſancto dictata, ſed ſenſus iſte accommodatitius, de quo eſt ſermo, non dictatur immediatè à Spiritu ſancto, hoc enim proprium eſt ſenſus litteralis; nec mediatè, quod convenit tantùm ſenſui myſtico: ergo, licèt ſenſus accommodatitius ſit utilis ad veritates fidei confirmandas, propter ſimilitudinem quam habet ad res revelatas; non eſt efficax ad probandas invincibiliter concluſiones fidei, cùm ſuam accommodationem non habeat à Spiritu ſancto, ſed tantùm à Scriptoribus & oratoribus Catholicis, qui ex vi propria ſui genii concluſionem E non revelatam inferunt ex aliquibus verbis revelatis.

Objic. Ex hiſtoriarum accommodatione duci poſſunt argumenta ab exemplo, vel à ſimili, quæ tantùm valent ad odium peccati, ad amorem virtutis, aut ad aliud perſuadendum, ac ſi eſſent contenta in ſacro contextu; ut patet in hac ratiocinatione: Arca fœderis ſummo in honore erat in veteri Teſtamento, quia continebat manna & virgam Aaronis: ergo Eccleſiarum noſtrarum tabernacula maximè honorari debent, cùm in illis contineatur corpus Chriſti, quòd per manna figurabatur: Reſpondeo, illud argumentum non concludere ex ſenſu accommodatitio, ſed ex litterali; quandoquidem

Digitized by Google

arca fœderis in lege veteri litteraliter dicebatur honorata, & ſic in hoc nihil erat accommodatitium, licèt exinde concludatur, quòd in nova lege debeant honorari loca, in quibus reſervatur Euchariſtia; & hoc, ut prædictum eſt, per argumentationem à ſimili, vel à fortiori, cujus conſequentia eſt bona, eſtò non ſit de fide, ut in prologo noſtræ Theologiæ oſtendimus; probando, concluſionem Theologicam non eſſe de fide, quamvis ſequatur ex propoſitionibus, quæ de fide ſint; quatenus ſcilicet illarum diſpoſitio eſt à rationali ratiocinatione. Non obſtante ergo objectione præcedenti & ſimilibus, maneat quòd ſenſus accommodatitius Scripturæ ſit licitus, ſub his tamen conditionibus, ut Scripturæ accommodentur ad res bonas & bono fine, non verò ad impios & prophanos uſus. Deinde, ut ſenſus accommodatitius nunquam ita æſtimetur, ſicut litteralis, aut myſticus. Tertiò denique, ut ſenſus, qui verè litteralis eſt aut myſticus, non uſurpetur pro accommodatitio.

CAPUT TERTIUM.

De ſacra Scriptura interpretatione.

PER interpretationem Scripturæ nihil aliud intelligitur quàm tranſlatio ipſius à lingua primigenia, in qua primariò mandata eſt, ad alias linguas vulgares; ut ipſius intelligentia poſſit tranſire ab uno populo ad alium. Primigeniæ linguæ utriuſque Teſtamenti, fuerunt Hebræa pura, Hebræa mixta ex Chaldæo idiomate, quæ & Syriaca; ac denique Græca. Libri enim veteris Teſtamenti ante captivitatem Babylonicam traditi à Deo, conſcripti fuerunt linguâ purè Hebraicâ; poſt captivitatem verò Judæi mixti cum Chaldæis linguam ſuam corruperunt, Chaldaicum idioma miſcentes cum Hebræo; & ſic libri pro eo ſtatu conſcripti, in lingua Chaldaica editi ſunt: & ex his duabus linguis mixtis ſimul & confuſis, originata eſt tertia, quæ Syriaca appellata eſt, de qua in ſequentibus. Hæ ſunt, inquam, linguæ primigeniæ, in quibus ſcriptis mandatum eſt totum vetus Teſtamentum. Quoad novum, fere omnes putant Evangelium Matthæi & Epiſtolam ad Hebræos fuiſſe conſcripta linguâ purè Hebraicâ, vel lingua Syriacâ: cæteri verò libri exiſtimantur conſcripti Græce, excepto forſan Evangelio Marci; quod multi dicunt, fuiſſe concinnatum linguâ Latinâ. De his omnibus editionibus, ſicut & de Latinis, loquemur in ſequentibus, ubi fiet mentio de interpretatione Septuaginta Seniorum.

QUÆSTIO PRIMA.

An licitum fuerit transferre ſacram Scripturam à lingua primigenia ad alias vulgares?

SUPER hanc quæſtionem duo intervenerunt errores, quorum primus fuit recentiorum quorumdam Judæorum, qui aſſeruerunt prohibitum fuiſſe à Deo, ne ſacra Scriptura, quam ipſe tradidit Hebraicis Scriptoribus, transferretur ad alias linguas; ita quòd, ob talem tranſlationem ſacrorum librorum, Deus mundo punitiones inflixerit. Secundus verò eſt illorum hæreticorum, qui voluerunt quidem, talem tranſlationem licere; ſed

A docuerunt Biblia è primigeniis linguis in alias tranſlata non eſſe amplius propriè & verè verbum Dei; nec proinde tales codices tranſlatos, eſſe authenticos. Uterque error unica concluſione refutabitur.

CONCLUSIO.

NEDUM licitum eſt, ſed & utiliſſimum, è primigeniis linguis in alias vulgares transferre Scripturã, quæ non minùs remanſit verbum Dei poſt talem tranſlationem. Primum patet, tum quia nulla lex Scripturæ primiceriæ interpretationem prohibuit aliquando; tum quia tales verſiones fuerunt aptæ ad B extendendam Dei cognitionem, & ejus voluntates, quæ iis ceſſantibus manſiſſent incognitæ: tum denique, quia has tranſlationes Deus aliquando etiam miraculis confirmavit. Inepte ergo dicunt Judæi illi, Deum aliquos puniiſſe, propterea quòd ſacra Biblia interpretari præſumpſerint; quod volunt factum fuiſſe in Theopompo hiſtorico, & Theodeſta poëta quodam; qui, cùm hoc facere attentaverint, ſunt percuſſi à Deo: ille quidem mentis inſaniâ, hic verò cæcitate oculorum, ut allegant ex Joſepho lib. 12. Antiquit. cap. 2. Sed attendant quæſo tales Judæi, quòd Deus punire quidem potuerit tranſlatores, qui ex pravo fine & prophana methodo ſacros codices transferre præſumerent; ſicuti accidit in Theopompo & Theodeſta, quorum prior pro-C phanis ſuorum Deorum narrationibus, alter verò ſuis fabulis hiſtorias ſacras immiſcebant.

Quoad ſecundum, nempe ad hæreticos, qui volunt Scripturam ſacram, quamvis debitè tranſlatam à primigenia lingua ad alias vulgares, non eſſe amplius verbum Dei; non mihi apparet, quomodo hoc fingi poſſit: quaſi verò mens & voluntas Domini ab ipſo tradita non perſeveret eadem in quacunque lingua edatur. Apoſtoli contrarium tenuerunt, citando Scripturas veteris Teſtamenti ex verſione Septuaginta Interpretum, quas tamen dicebant eſſe Scripturas Prophetarum & verbum Dei. Deinde, ſi Scriptura ſacra, quia etiam ritè tranſlata, non ſit ampliùs verbum Dei; forma ſacramen-D torum noſtrorum, quam adhibemus idiomate Latino, non erit ampliùs eadem forma, quam adhibuit Chriſtus: & ſic noſtra ſacramenta remanebunt invalida, quod eſt abſurdum dicere. Tandem, ea ſunt ſpecificè eadem, quæ eamdem formam ſpecificam retinent; ſed Biblia conſcripta Hebraïcè & ritè tranſlata in linguam Græcam aut Latinam, eamdem formam ſpecificam retinent; quia habent eamdem ſignificationem: ergo, ſicut Scriptura ſacra Hebraicè dictata à Deo primis ſcriptoribus erat verbum Dei, ſic etiam ipſa retinet eamdem qualitatem, in quocunque idiomate vertatur; modò verſio illius ſit conformis textui. Nec dicendum E eſt, quòd diverſa articulatio & diverſi caracteres faciant diverſam formam ſpecificam Scripturæ; unde accidit, quòd quia Scriptura Hebraïca, Græca & Latina habent diverſam articulationem & diverſos caracteres, ideo debeant dici diverſæ Scripturæ; & ſic, quia Scriptura Hebraicè tradita eſt verbum Dei, ideo Scriptura tranſlata Græcè vel Latinè non ſit ampliùs illud. Licet enim concedatur, verſiones Græcas & Latinas non eſſe eamdem Scripturam materialiter ſumptam cum Scriptura Hebraica, quia diverſi caracteres & articulationes diverſæ in illis reperiuntur, quæ faciunt materiale Scripturarum; non propterea tamen illæ Scripturæ erunt diverſæ formaliter: imò remanebunt ſemper eadem Scriptura, quia retinẽt eamdem pror-

ſus ſignificationem, cùm ſub diverſis expreſſionibus eædem res ſignificentur.

Objicies in primam partem, id quod dicunt Judæorum quidam recentiores, ſe à majoribus accepiſſe obſervationem alicujus jejunii, quod indictum fuerat in die octavo menſis illius, qui reſpondebat Decembri noſtro; & hoc ad placandum Deum iratum de bibliorum tranſlatione, ut refertur in libro; qui apud illos via vitæ inſcribitur. Reſpondeo, hoc gratis afferri; conſtat enim tale jejunium non obſervari à Judæis, ut patet ex eorum Kalendario: imò, etiamſi conſtaret de indictione hujuſce jejunii, hoc non officeret concluſioni noſtræ; quia poſſet dici tale jejunium fuiſſe inſtitutum à Rabinis poſt Chriſti tempora, in odium Religionis Chriſtianæ; eò quòd ſcilicet videntes tranſlationem Septuaginta Interpretum legi in aliquibus Judæorum Synagogis, quod in cauſa erat, cur non pauci converterentur ad legem noſtram; ideo volentes perſuadere, talem interpretationem Deo eſſe ſummè odioſam, ſtatuerunt jejunium illud, ut placaretur Deus. Quòd ſi Danielis 10. & Apocalypſis 5. ſacra Scriptura dicatur liber ſignatus & clauſus, qui non ampliùs eſſet talis, ſi aperiretur per diverſas verſiones: Reſponderi debet, quòd non minùs ſignatus ſit & clauſus; ob ſublimitatem, profunditatem, & difficultatem ſenſuum, qui in ſacra Scriptura quoquomodo interpretatâ reperiuntur. Nec etiam inſtent, quòd ex talibus verſionibus minuatur reverentia linguæ, quâ Deus locutus eſt; hoc enim apparebit falſum conſiderantibus, non minui propterea honorem linguæ Hebraïcæ, cùm ſemper futura ſit in honore & reverentia, tanquam fons & origo omnium verſionum. Nec etiam dici debet, quòd tales verſiones dent occaſionem errorum; quia verſiones diverſæ non magis erunt cauſa errandi, quàm diverſa exemplaria, quæ habentur præ Judæorum manibus.

Objicies in ſecundam partem. Illud non poteſt dici verbum alicujus authoris, quod enunciatur aliâ linguâ, quæ diverſa ſit ab ea, in qua prolatum eſt illud verbum; ſed ſacra Scriptura ideo dicitur verbum Dei, quia enunciata eſt ſub ea lingua, quâ Deus uſus eſt, nempe Hebraïcâ: ergo Scriptura, quæ per verſiones diverſas traditur aliis linguis, non eſt ampliùs verbum Dei. Reſpondeo ut anteà, non eſſe idem verbum materialiter; quia ſunt aliæ pronunciationes, articulationes, & caracteres, quæ ponunt diverſitatem phyſicam; eſſe tamen idem verbum formaliter & propriè; quia eſt ſemper eadem ſignificatio, quocunque idiomate exprimatur illud verbum: & ſic, quæcunque verſio Scripturæ, modò vera ſit & conformis textui, erit ſemper verbum Dei. Licèt enim textus Latinus Ciceronis exprimatur Gallicè, non minùs erit talis authoris verbum; ut ſenſus communis docet.

Quæstio II.

An ſacra Scriptura textus à Deo dictatus Moyſi & Prophetis, ad nos uſque pervenerit in ſua nativa puritate?

Circa primam hujus quæſtionis difficultatem, quidam opinati ſunt, omnes ſacræ Scripturæ codices autographos periiſſe tempore captivitatis Babilonicæ, quando urbs Jeroſolyma everſa eſt, & templum illius incenſum; ac deinde fuiſſe de novo reſtitutos ab Eſdra, Spiritu ſancto ei ſuggerente

A & dictante omnia & ſingula, ſicuti antea fuerant. Circa ſecundam, duæ opiniones extremæ reperiuntur; quarum prima eorum eſt, qui volunt, textum Judæorum eſſe puriſſimum, ita quòd ad nos pervenerit abſque ulla corruptione; quam opinionem tenent Judæi, & omnes fere hæretici, qui noſtræ verſioni Vulgatæ contradicentes, volunt ſolummodò recurrendum eſſe ad textum Hebraïcum, quem ſæpiſſimè puriſſimum fontem appellant. Sic Calvinus in antidoto Concilii Trident. Secunda verò ex oppoſito omnino contendit, Judæos in odium Chriſtianæ Religionis ferè totam corrupiſſe Scripturam; in qua mente fuerunt Jacobus Epiſcopus Chriſopolitanus præfat. in Pſalmos & Canus lib. 2. cap. 13. de locis Theologicis. Inter has opiniones è diametro ſibi oppoſitas mediat alia, quæ eſt communis; quâ tenetur, irrepſiſſe quidem nonnullas corruptiones in textu Hebraïco, non quidem ex malitia Judæorum, ſed ex incuria librariorum, qui de facili errare potuerunt in Hebræo idiomate, ob litterarum ſimilitudinem, & ex ignorantia Rabinorum; qui neſcientes puncta, malè punctuaverunt Scripturas; unde aliud dederunt intelligere, quàm quòd intelligendum eſſet. Pro ſolutione utriuſque difficultatis erunt duæ concluſiones.

Concluſio Prima.

Sacra Scriptura, quæ aliàs dictata fuit à Deo, C ad nos uſque pervenit, nec tota periit in excidio Jeroſolymitano; unde ab Eſdra non debet cenſeri abſolutè reſtituta, ut volunt aliqui. Hieronymus enim & alii Patres nunquam locuti ſunt de nova illa editione per Eſdram facta. Imò, Chryſoſtomus Homil. 8. in Epiſtolam ad Hebræos, docet Eſdram ex reliquiis Scripturæ eam compoſuiſſe iterum. Hilarius præfat. in Pſalmos, ait Eſdram omnes Pſalmos collegiſſe, & ex eis unum confeciſſe librum. Theodoretus præfat. in Pſalmos dicit, Scripturam veterem tempore captivitatis depravatam, fuiſſe reſtitutam ab Eſdra. Tertullianus lib. de habitu mulierum, Irenæus lib. 3. cap. 25. Clemens lib. 1. Stromatum & alii, dicunt quidem Eſdram D recenſuiſſe & inſtauraſſe libros omnes Teſtamenti veteris; ſed nullus eorum expreſsè inquit, quòd eam reſtituerit in toto, ut aliqui volunt. Deinde, ſi ſanctos libros iterum dictaſſet Eſdras, veriſimile uſus fuiſſet, non linguâ Hebraïcâ; ſed vel Chaldæa, vel Syriacâ, quæ tunc erant in uſu, & quâ videmus ſcriptos fuiſſe libros Danielis & ipſius Eſdræ; ſed certiſſimum eſt, ſanctos libros, præter iſtos Eſdræ & Danielis, fuiſſe ſcriptos linguâ Hebraïcâ, qua Adam & Eva & omnes Patriarchæ locuti ſunt; ut patet ex nominum propriorum ethimologia, quæ non invenitur in alia lingua, quàm Hebræa, ut videre eſt de nomine Evæ, quod ſuæ uxori Adam impoſuit, eo quòd eſſet mater cunctorum E viventium; de nomine Caïn, quod ſuo primogenito traditum eſt, eo quòd ipſum poſſediſſet per Deum; & de nominibus impoſitis Seth, Noë, Abraham & aliis. Tandem, Hieronymus in Prologo Galeato dicit quidem Eſdram inveniſſe novas literas Hebraïcas, quas tradidit Judæis, qui illis etiam in præſenti utuntur, antiquas relinquendo Samaritanis; nunquam tamen loquitur de nova illa editione ſacrorum librorum, de qua tamen erat aptus dicendi locus. Quòd mutati fuerint antiqui caracteres Judaïci, teſtatur ipſemet Hieronymus in caput 9. Ezechielis, ubi docet literam poſtremam alphabeti Hebraïci antiqui ſimilem fuiſſe T, Græ-

Digitized by Google

corum ; figuram crucis referenti , quia ſcilicet Chriſtus crucifixus erat finis legis , quæ nunc ſimilitudo crucis nulla amplius remanet in ultima litera Hebræorum.

Objicies : Unicum fuiſſe exemplar Scripturarum veteris Teſtamenti in templo Salomonis aſſervatum , quod periit in conflagratione ipſius templi ; & ſic, cùm habeamus Teſtamentum vetus, neceſſe eſt dicere , tales Scripturas fuiſſe in toto reſtitutas ab Eſdra, ſuggerente Spiritu ſancto ; quam opinionem tenere videtur Baſilius in Epiſtola ad Chilonem , ubi ait ; *Hic campus, in quo ſeceſſu facto omnes divinos libros ex mandato Dei eructavit.* Reſpondeo, falſum eſſe , quòd fuerit unicum exemplar Scripturarum ; quia rex aliud apud ſe habebat ex illo tranſcriptum , quod in templo aſſervabatur Deuteron. 17. Imò, credibile eſt , fuiſſe adhuc quędam alia exemplaria apud præcipuos ex Judæis ; maximè apud Prophetas , nempe Ezechielem , Danielem, Jeremiam , ipſum Eſdram , & ſimiles , qui eo tempore vivebant ; quæque exemplaria poſt templi conflagationem remanſerunt. Quantum ad Baſilium , licèt fortè videatur fuiſſe talis opinionis , nullius tamen ponderis debet eſſe ipſius authoritas ; cùm alio fundamento non nitatur , quàm teſtimonio libri apochryphi , qui eſt quartus Eſdræ, ubi expreſsè habetur , quòd Eſdras totis quadraginta diebus divino ſpiritu afflatus dictaverit univerſam Scripturam , quæ planè perierat , quinque viris , qui ſummâ celeritate excipiebant quæ dicebantur ab illo : ergo , cùm liber iſte , cui nititur D. Baſilius , nunquam receptus fuerit ab Eccleſia , utpote fabulas Judaïcas continens , ideo nihil ſolidi ex illo repetere poteſt ſanctus ille Doctor.

Conclusio Secunda.

CONSTAT quidem , Scripturam ſacram , quæ ad nos pervenit , fuiſſe in aliquibus corruptam ; non tamen hoc factum eſt ex Judæorum malitia , in odium Religionis Chriſtianæ , ſed ex incuria interpretum , ex inſcitia librariorum , & ex Rabinorum negligentia , qui ſuæ religioni ſedulò non ſe applicantes, occaſionem dederunt corruptionibus quibuſdam. Quòd textus Hebraïcus aliqualiter corruptus fuerit, ex eo patet, quòd in eo legantur quædam loca aliter quàm ea legant Apoſtoli, & antiqui Patres; & quòd etiam in illo deſint quædam integræ ſententiæ , quæ leguntur in verſionibus probatis à tota Eccleſia. Pſalmo enim 28. ubi Hebręi legunt: *In omnem terram exivit perpendiculum eorum* ; verſio ſeptuaginta interpretum habet : *In omnem terram exivit ſonus eorum :* quod certè non feciſſent iſti , niſi contra mentem Calvini textus Hebraicus corruptionem admitteret. Similiter in editione Hebraïca Exodi 2. iſtud totum deeſt : *Alium quoque genuit , & vocavit nomen ejus Eliezer , dicens , Deus Patris mei auxiliatus eſt mihi. & liberavit me de manu Pharaonis* ; quæ verba habentur in verſione ſeptuaginta , & in tranſlatione Hieronymi. Quòd Scriptura ſacra non fuerit corrupta ex malitia Judęorum , qui odio habentes Religionem Chriſtianam voluerint ſacros codices depravare , nè Chriſtiani haberent veram cognitionem de Deo, patet ex S. Auguſtino ; qui lib. 15. de Civit. Dei cap. 13. ait ; nullatenus eſſe probabile, quòd Judęi voluerint ſuis codicibus eripere veritatem , ut noſtris authoritatem detraherent. Deinde , Judęi tanta cum Religione venerabantur ſacros codices , ut eorum quilibet prætuliſſet mortem minimulæ illorum immutationi ; unde non apparet, cur Judæi re-

A centiores paſſi fuiſſent ullam alterationem textûs Hebraïci , quem tanto habebant in honore , ut ſi caſu fortuito aliqua pars illius in terram caderet , judicium publicum indicerent. Tertiò , tanta eſt Dei providentia circa Eccleſiam ſuam , ut nunquam paſſura fuiſſet , quòd verba tot illuſtrium Prophetarum generaliter falſificarentur. Quartò , ſi corruptio illa , ut referunt Origenes lib. 8. in Iſaiæ caput 6. & Hieronymus ibidem , fuiſſet ex Judęorum malitia ; vel id fuiſſet factum ante adventum Chriſti , quod dici nequit, cùm Chriſtus ipſe Joannis 5. ipſos ad Scripturas remittat , dicendo, *Scrutamini Scripturas* , quod non feciſſet , ſi fuiſſent vitiatæ ; vel poſt adventum ejus , cujus habetur

B contrarium ex hoc , quòd citata à Chriſto & Apoſtolis ferè omnia reperiantur in Moïſe & Prophetis. Quintò denique , ſi Judęi corrupiſſent Scripturam , ut non poſſet cognoſci adventus Meſſiæ, ea præſertim vaticinia abſtuliſſent, quæ ſunt de Chriſto ; quod tamen non fecerunt, cùm Pſalmo 2. ubi Latini & Gręci habent , *Apprehendite diſciplinam, nè iraſcatur Dominus* , quod nihil profert contra Judæos : in Hebræo habeatur, *Oſculamini filium , nè iraſcatur* , ſeu reverentiam exhibete filio Dei , nè iraſcatur ipſe Deus ; quod certè non reliquiſſent incorruptum , ſi ex invidia Chriſti, corrupiſſent Scripturas.

C Objic. Multos Patrum ſuſpicari Judæos , quòd ex odio Chriſtianorum corruperint multa & eraſerint alia ex ſacris codicibus , quales dicunt Jacobus & Canus citati , fuiſſe Juſtinum in dialogo cum Triphone , Origenem Homil. 12. in Jeremiam, Chryſoſtomus Homil. 5. in Matthæum , & ſimiles ; qui exiſtimant , diſperſos Judæos libros ſacros corruptos circumtuliſſe , ut oſtenderent , falſam eſſe Chriſtianorum doctrinam. Reſpondeo , Juſtinum & Origenem tantùm locutos fuiſſe de verſione Græca Septuaginta interpretum , quam alterare voluerunt Judæi, nè ipſi crederetur : de editione autem Hebraica , nullô modô dicunt objecti Patres , quòd corrupta fuerit malitioſè à Judæis. Quoad D. Chryſoſtomum & B. Hieronymum , iſti Patres

D loquuntur de interpretibus Judæis, Aquila , Symmacho , & Theodotione ; qui in ſuis interpretationibus de Hebræo in Græcum multa poſuerunt , quæ ſunt adverſus fidem Chriſtanam ; nihil autem dicunt de corruptionibus , quæ irrepſerint in editione Hebraica.

Quæstio III.

De editionibus Chaldaica & Syriaca ?

HUc uſque locuti fuimus de editione purè Hebraica , quæ præceſſit tempora captivitatis

E babylonicæ, in qua ferè totum vetus Teſtamentum traditum eſt ; nunc autem loquendum venit de editionibus Chadaicâ & Syriacâ : in quarum prima editi ſunt libri Tobiæ , Judith , & ex parte libri Eſdræ & Danielis ; quibus addi poteſt vetus quædam tranſlatio paraphraſtica ex Hebræo in Chaldæum , quam ipſi Judęi *Targum* vocant. Bellarminus de hac tranſlatione paraphraſtica loquens ait, ferri quidem , Pentatheucum tranſlatum fuiſſe per Rabbi Aquilam Chaldaicè , Onkelum vocatum ; & alios libros ab aliis Rabinis. Licèt tranſlationes illæ magnæ ſint authoritatis apud Hebræos, non tamen magni fiunt à Chriſtianis ; quia , ut optimè notat Franciſcus noſter Ximenius , illæ paraphraſes ut plurimum refertæ ſunt Judaicis fabulis , & Tal-

mudiſtarum nugis conſperſæ; exceptâ eâ, quæ eſt Pentatheucum, quæ nec etiam integra & incorrupta cenſeri debet, cùm ſuos errores habeat, ſed pauciores & leviores. Hæc editio Chaldaica, quæ ſucceſſit Hebraicæ puræ, ortum duxit, ut prædictum eſt, tempore captivitatis Babylonicæ, in quo Hebræi commixti Chaldæis eorum linguâ uſi ſunt, & in ea ſcripſerunt libros ante nominatos ex ſingulari dictamine Spiritûs ſancti; unde cum præcedentibus libris veteris Teſtamenti verbum Dei nominantur.

Quoad editionem Syriacam, conſtat hac linguâ nullum remanere librum veteris Teſtamenti pro hoc tempore; multi tamen credunt, librum primum Machabæorum, & librum Eccleſiaſtici, qui nunc tantùm Græcè habentur, fuiſſe conſcriptos Chaldaico idiomate. D. enim Hieronymus in Prologo Galeato ſcribit, ſe vidiſſe librum primum Machabæorum Hebraicè ſcriptum. Quod idem dicit de Eccleſiaſtici libro in prologo Proverbiorum. Sed, ſi fuerint ſcripti Hebraicè hi duo libri, probabiliſſimum eſt, quòd fuerint editi linguâ vulgari, quâ tunc Hebræi utebantur, quæ erat Syriaca. Præter hos duos libros editos Syriacè, non deſunt qui credant, totum novum Teſtamentum ex Græco tranſlatum fuiſſe in Syriacum, authore S. Marco Evangeliſtâ; ſed huic traditioni, quam ipſi Syri tenent, fidem non facit Bellarminus; cum nulla mentio fiat talis verſionis Syriacæ apud Clementem Alexandrinum, Origenem, Euſebium, Athanaſium, Hieronymum alioſque Patres, qui vel in Syria, vel in Ægypto fuerunt Epiſcopi aut Sacerdotes; quorum plurimi de variis Scripturarum editionibus ſcripſerunt accuratè. Fatetur tamen præfatus Bellarminus, quòd forſan hæc verſio Syriaca poſſit eſſe poſterior ſanctis illis Patribus; & hanc dicit, non eſſe tantæ authoritatis, ac ſunt editiones Græca & Latina.

Quantùm ad linguam Syriacum, jam diximus in præfatione hujus capituli, quòd ſit quaſi proles Hebraicæ & Chaldaicæ linguæ. Quandoquidē Hebræi, qui uſque ad captivitatem Babylonicam Hebraicè ſolùm loqui conſueverant, cùm eſſent Babylone captivi, cœperunt obliviſci linguam propriam, & addiſcere Chaldaicam: quia tamen iſtam non poterant perfectè pronunciare, & ſemper retinebant aliquid ex Hebraica, factum eſt, ut ex duabus illis linguis inter ſe permixtis tertia quædam originaretur, ex Hebraiſmo & Chaldaiſmo compoſita, quam Hebræi deinceps habuerunt pro lingua materna, quæ quidem lingua dicitur Syriaca, quia maximè viguit uſus illius in Syria; ſicut & Hieroſolymitana, à civitate præcipua Hebræorum: quemadmodum lingua Chaldaica nomen habet à regione Chaldæa; & etiam nominatur Babylonica à Babylone civitate Chaldęæ nobiliſſima.

Quæstio IV.

De verſione Græca.

Poſtquam locuti fuimus in præcedentibus concluſionibus de editione librorum veteris Teſtamenti, qui conſcripti fuerunt Hebraicè, Chaldaicè, vel Syriacè; nunc dicendum venit de verſionibus eorumdem librorum. Hæc enim poteſt afferri diſtinctio inter editionem & verſionem, quòd editio ſit exemplar alicujus libri conſcriptum in eadem lingua, in qua dictatum fuit; verſio verò eſt tranſlatio illius à primigenia lingua ad alias, quæ ſint magis communes. Sicut ergo huc uſque ſermonem habuimus de linguis primigeniis, in quibus conſcripti ſunt veteris Teſtamenti libri, ſeu de editionibus illorum; progrediendum eſt poſteà ad talium librorum verſiones, quæ ſunt tres præſertim; nempe Græca verſio, Septuaginta Interpretum, & Vulgata. Non intendimus tamen negare, quin verſio Septuaginta Interpretum ſit Græca; ſed eam ab aliis diſtinguimus, quia cùm ſit magni momenti apud Chriſtianos, locum particularem inter noſtras quæſtiones meretur. De his in prœmio noſtræ Theologiæ jam aliquid diximus per accidens, ſed quia propria hæc eſt hujus materia ſedes, non incongruum videbitur, ſi neceſſaria dicamus, quæ verſionem Scripturæ concernunt; unde primò dicendum eſt de tranſlatione Græca.

Concluſio.

Novem Bellarminus numerat verſiones veteris Teſtamenti, factas ab Hebræo idiomate ad Græcum, quas omnes præceſſit ea, quæ facta eſt primis temporibus Alexandri Magni; ex qua Plato & alii Philoſophi non pauca hauſerunt, ut ſcribit Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum: quæ verſio non computatur inter alias, quia celeberrimâ illâ ſuccedente, quæ fuit à Septuaginta duobus Interpretibus, oblivioni præcedens demandata eſt.

Prima ergo Græcorum tranſlationum fuit interpretatio Septuaginta duorum Seniorum ex Hebræis, qui juſſu Ptolomæi Philadelphi convenerunt Alexandriam, ut linguæ Græcæ darent libros Teſtamenti veteris Hebraicè editos. Hæc verſio dicitur communiter interpretatio Septuaginta, qui tamen fuerunt ſeptuaginta duo; ſeni ſcilicet ex qualibet tribu filiorum Iſraël, utriuſque linguæ peritiſſimi, qui ſpatio dierum ſeptuaginta duorum mirabili conſenſione divinas litteras ex Hebræo ſermone in Græcum idioma tranſtulerunt. Si ergo ſeptuaginta tantùm numerentur, ubi fuerunt ſeptuaginta duo; hoc eſt, quia numerus ille eſt potior & principalior. De hac interpretatione loquemur in quæſtione ſequenti.

Secunda tranſlatio veteris Teſtamenti ab Hebræo in Græcum facta eſt per Aquilam, qui Ponticus dicitur; eo quòd eſſet Sinope in Ponto oriundus. Suam verſionem fecit anno 12. Adriani Imperatoris, cujus ædificiis præerat. Hujus Imperatoris miniſterio ex gentilitate ad cognitionem veritatis Chriſtianæ pervenit Aquila, qui in ea fuit baptiſmo initiatus; ſed cùm curioſius Aſtrologiæ judiciariæ daret operam, neglectis charitativis admonitionibus, ex judicio Eccleſiæ ſeparatus fuit à numero fidelium, ob vanas & ſuperſtitioſas obſervationes. De ſua excommunicatione maximè iratus confugit ad Judæos, quorum Circunciſionem ſuſcepit, & poſteà cùm Hebraicis litteris dediſſet operam, biblia traduxit in Græcum; ſed cum tot & tantis depravationibus, quòd facilè ſit videre, illum intendiſſe tantummodo contradicere Septuaginta Interpretibus; & invalidare textus, qui adventum Chriſti & ejus divinitatem confirmabant. Licèt Hieronymus cap. 8. ſuper Iſaïam videatur ſtare ab illis, qui exiſtimaverunt, Aquilam fuiſſe ante tempora Chriſti; longè tamen veriſimilius eſt, ipſum poſt Chriſti tempora apparuiſſe; ut cum majori parte Hiſtoriographorum tenet Baronius ad annum Chriſti 137. 134. & 203.

Tertia interpretatio ejuſdem Teſtamenti veteris in Græcum, ortum duxit à Theodotione Epheſino,

Digitized by Google

ſub imperio Commodi, in ſecundi ſæculi fine. Fuit A
ille Tatiani diſcipulus, Marcionis poſtea ſectator, ac tandem Judæorum proſelitus factus, ſub ea conditione, quod vetus Teſtamentum ex Hebræo Græcum faceret: quod revera ab eodem factum eſt, exactiùs quidem & puriùs, quàm fuerit ab Aquila, ut notat Epiphanius, & comprobat Eccleſia; quæ librum Danielis ſemper legit ex ipſius Theodotionis tranſlatione. Quod tamen non impedit, quin in traductione illa aliqua addita fuerint, & alia detracta, ut notavit Origenes apud Baronium anno Chriſti 184. Quarta fuit editio Symmachi hæretici, nati apud Samaritanos; qui cùm videret ſe non in tanto honore haberi apud ſuos, quanto ſeſe dignum præſumebat, apud Judæos ſe abduxit, ubi B
rurſum & ſecundò circumciſus eſt, ſicuti inter iſtos fieri ſolebat; poſteà autem ad Chriſtianam fidem converſus in errores Ebionitarum incidit. Quod autem bis potuerit circumcidi, hoc proceſſit ex medicorum arte, qui certis inſtrumentis ſolebant reſectum præputium per attractionem ſuperinducere. Quinta verſio eſt Hiericuntina, quæ abſque ullo nomine authoris reperta eſt in doliis quibuſdam, in urbe Hiericho, anno 8. Antonini Caracallæ. Sexta quoque eodem modo reperta eſt incluſa in doliis ſine nomine apud urbem Nicopolitanam, ſub imperio Alexandri Mammeæ filio.

Septima eſt Origenis, quæ eſt eadem ac verſio Septuaginta Interpretum; quæ tamen ab illo mul- C
tis in locis mutata eſt, in aliis correcta, in aliis vero corrupta; ubi non eſt omittendum quod diximus in prologo noſtræ Theologiæ quæſtione ultima; Origenem ſcilicet ex omnibus interpretationibus ſui temporis ſelegiſſe initio quatuor præcipuas, videlicet Septuaginta Interpretum, Aquilæ, Symmachi, & Theodotionis; quas non ſine labore redegit in unum volumen, quatuor columnis diſtinctum, quæ omnes eodem intuitu videri poterant, ubi verſus reſpondebant verſibus; & talia exemplaria propter quatuor illas columnas dicebantur *tetrapla*. Poſteà, Origenes præpoſuit adhuc textum Hebraïcum è regione, duabus iterum columnis diſtinctum; quarum prior continebat ip- D
ſum textum Hebraïcum Hebraïcis literis exaratum, poſterior verò eumdem textum Hebraïcum caractere Græco ſcriptum referebat: ſicque illa exemplaria, propter adjunctionem duarum illarum columnarum, dicta ſunt *exapla*. Tandem, ſex illis præcedentibus columnis ſubjunxit adhuc duas verſiones; nimirum Hiericuntinam, & Nicopolitanam recenter inventas, ordinatas adhuc duabus columnis; & pro tunc exemplaria Origenis dicta ſunt *octapla*. Porro, hæ columnæ taliter fuerunt ordinatæ, ut in prima fuerit textus Hebraïcus caractere Hebraïco, in ſecunda idem textus caractere Græco; in tertia editio Aquilæ, in quarta verſio Symmachi, in quinta ea quæ fuit Septuaginta In- E
terpretum, in ſexta Theodotionis, in ſeptima Hiericuntina, & in octava Nicopolitana.

Octavam tranſlationem ab Hebræo ad Græcum fecit S. Lucianus presbyter & martyr, qui cùm in verſionibus ſupra memoratis multa vitia obrepſiſſe cognoſceret, novam rurſus labore maximo molitus eſt; quam tradit Athanaſius, repertam fuiſſe Nicomediæ, ipſius martyris manibus deſcriptam, & in pariete quodam aſſervatam. Nona denique ortum duxit ab Heſichio, qui tranſlationem Septuaginta Seniorum iterum emendavit, Ægyptique tradidit Eccleſiis. Alii tres inſuper adjungunt, de quibus tamen tacemus, cùm exigui momenti reputentur. Videantur ea quæ diximus in Proœmio.

QUÆSTIO V.

De verſione Septuaginta Interpretum.

ENUMERATIS in communi verſionibus Græcis, ad eam progrediendum eſt in particulari, quam vocant authores verſionem Septuaginta Interpretum, quæ apud omnes maximo in honore habetur; & cui occaſionem dedit Ptolomæus 2. rex Ægypti, filius Ptolomæi 1. Lagi nomine. Cùm enim Demetrius Phalereus bibliothecæ regiæ curam habens nihil omitteret, ut ex omni parte congregarentur libri; quodam die interroganti Ptolomæo Philadelpho, quot haberet libros; reſpondit, ſe tantum habere ducenta millia, ſed breviori tempore, illorum poſſe augeri numerum, uſque ad quingenta millia; ſeque recenter accepiſſe, quòd non pauci eſſent apud Judæos de lege & moribus hujus populi agentes, ſuâ linguâ & ſuis caracteribus, Hebraïcis videlicet, editi; qui digni erant tranſlationis Græcæ, ut locum poſſent obtinere in ſua bibliotheca. Hoc conſilium Demetrii libenter audiens Ptolomæus, miſit illicò Ariſtæum, natione Judæum, & in regia Ægypti commorantem, ut ab Eleazaro ſummo ſacrificatore Judæorum viros quoſdam obtineret doctiſſimos, qui verſionem iſtam poſſent edere. Quod audiens ſummus ille Sacerdos, & videns, quòd hujus intuitu Ptolomæus centum & viginti millibus Judæorum in ſuo regno captivis libertatem dediſſet, continuò Ptolomæo ſatisfacere peroptans miſit ad eum duos & ſeptuaginta viros ſeniores & doctiſſimos in utraque lingua, qui reverà tali interpretationi Scripturarum dederunt operam Alexandriæ. De iſta autem verſione quinque difficultates proponit Bellarminus, quo tempore facta ſit, quos libros interpretati fuerint Seniores, quomodo facta fuerit verſio, quantæ ſit authoritatis, ac denique num actu ſuperſit.

Quantùm ad primam difficultatem, quæ eſt de tempore quo facta fuerit prædicta interpretatio; ipſa non eſt maximi momenti, quia etiamſi facta fuiſſet tempore Ptolomæi primi, qui Lagus dicitur, ut volunt nonnulli; intervallum temporis inter ipſum & Ptolomæum Philadelphum tam breve eſt, ut non debeat cruciare animos. Adde quòd, longè major pars Hiſtoriographorum & Patrum aſſerant poſitivè, hoc fuiſſe factum regnante Ptolomæo Lagi filio; ut videre eſt apud Ariſtæum in hiſtoria de hac ipſa re, Joſephum lib. 12. antiquit. cap. 2. Philonem lib. 2. de vita Moſis, Irenæum, Clementem Alexandrinum, Tertullianum, Athanaſium, & alios; qui omnes Ptolomæum Philadelphum nominant. Imò, Epiphanius de ponderibus, & menſuris non ſolùm tempus regis, ſed annum regni annotare curavit, qui fuit decimus ſeptimus; à quo tempore uſque ad Chriſtum natum fluxerunt anni 291. Quantùm ad ſecundam quæſtionem, quæ eſt de numero librorum quos tranſtulerint Septuaginta illi Seniores; licèt Hieronymus in quæſtionibus Hebraicis videatur propendere ad illorum Sententiam, qui exiſtimarunt, ſolum Pentatheucum tranſtuliſſe, quod probare contendit ex Ariſtæo, Joſepho & Philone; longè tamen probabilius eſt, quòd omnia ſimul interpretati fuerint, ut tenent Juſtinus in dialogo cum Tryphone, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Epiphanius, & Euſebius lib. 8. de præparat. Ratio hujus poteſt deſumi ex hoc, quòd Apoſtoli uſi fuerint verſione Græcâ, quæ

Digitized by Google

eorum temopre non alia fuit, quàm Septuaginta Interpretum. Deinde, Ptolomæus ille, qui ex toto terrarum orbe adducebat libros in ſuam bibliothecam, curavit probabiliter habere Prophetarum oracula, & omnes libros quibus utebantur Judæi. Tandem, mirum ſemper fuit omnibus, quòd in ſeptuaginta duorum dierum ſpatio facta fuerit illa verſio Septuaginta Interpretum; ſed nullus mirari deberet, quòd ſeptuaginta duo homines ſeptuaginta duorum dierum curriculo explicuerint tantùm quinque libros Moyſis; unde Hieronymus contrarium non docuit aſſertivè, ſed dubitativè; nec Ariſtæus hoc etiam voluit juſtificare, ſed tantùm dixit, illos Septuaginta explicaſſe Legem; ubi nomine Legis, non ſolùm Pentatheucum intelligebat, ſed omnes libros ſacros, quorum præcipuus erat Legis.

Quantùm ad tertiam difficultatem, de modo iſtius verſionis; fatentur quidem omnes, Septuaginta duos viros Seniores miſſos fuiſſe ad Ptolomæum Philadelphum ad pharum Ægypti, ut ſacros codices ex Hebræis facerent Græcos; an autem Seniores illi ſinguli ſepartim extiterint, aut manſerint bini & bini ſimul, aut denique omnes in eodem loco congregati & ſimul conferentes hanc interpretationem fecerint, diſceptatio habetur & controverſia apud authores. Juſtinus in Oratione exhortatoria ad gentes, dicit ſingulos in ſingulis cellulis incluſos totam Scripturam iiſdem verbis reddidiſſe; quarum cellularum veſtigia ſe vidiſſe teſtatur apud Alexandriam. Juſtino adjungit Bellarminus Cyrillum Catecheſi 4. Clementem Alexandrinum lib. 1. Stromatum, & Auguſtinum lib. 18. de Civit. Dei cap. 42. iſte tamen nihil affirmare audet. D. Epiphanius lib. de menſuris & ponderibus, ſcribit hos interpretes binos fuiſſe incluſos in cellulis, ubi miraculosè totam Scripturam tranſtulerunt; ita ut triginta ſex fuerint exemplaria ejuſdem verſionis. Divus verò Hieronymus præfatione in Pentatheucum aperte ridet hanc hiſtoriam. *Neſcio*, inquit, *quis primus author Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit.* Exiſtimans videlicet, Septuaginta duos Interpretes, in eadem baſilica ſedentes, & inter ſe conferentes, interpretatos fuiſſe Scripturas. Quod probat teſtimonio Ariſtæi huic negotio præſentis, qui aperte dicit tales ſimul conferendo ſingulis diebus uſque ad horam nonam, hanc verſionem abſolviſſe ſeptuaginta duobus diebus. Hoc confirmat ex Joſepho, qui cùm eſſet cupidiſſimus gloriæ ſuæ gentis, non dubitaſſet commemorare has cellulas, de quibus tamen nè verbum quidem dicit libro 12. Antiquitat. cap. 2. ubi hanc hiſtoriam narrat. His ſubjungi poſſunt Euſebius, Philo, Tertullianus & Chryſoſtomus; qui miracula narrantes quæ in hac verſione contigerunt, nihil unquam dixerunt de cellulis. Ob hoc Bellarminus noſter ſententiam Hieronymi tenet probabiliorem, Juſtinoque reſpondens, dicit hanc fabulam fuiſſe confictam à Judæis, qui quaſdam ruinas oſtendentes, cellulas eſſe dixerunt Septuaginta Interpretum; in quo bona fide potuit decipi Juſtinus, qui idem poſterioribus quibuſdam potuit perſuadere.

Quantùm ad quartam difficultatem, de authore hujus tranſlationis; certiſſimum eſt, hos Septuaginta Interpretes optimè tranſtuliſſe Scripturas, peculiarique modo Spiritum ſanctum habuiſſe aſſiſtentem, nè hoc faciendo errarent, ita ut non tam Interpretes, quàm Prophetæ viſi fuerint, ut probari poteſt ex Ariſtęo, Philone, Juſtino, Joſepho, Irenæo, Euſebio, Clemente Alexandrino, Epiphanio, & aliis Gręcis Patribus; ſicut ex Tertulliano, Auguſtino, Hilario, Hieronymo, & aliis apud Latinos. Quod confirmari poteſt ex modo quo hæc tranſlatio facta eſt. Qualiter enim poſſet fieri ſine miraculo, ut tantâ celeritate, tantâque conſenſione, tantùm opus poſſet confici, quo factum eſt iſtud? Quòd ſi B. Hieronymus præfat. in Pentatheucum dicat, hos Septuaginta duos Seniores fuiſſe Interpretes, non vates aut prophetas, & in pluribus locis hanc verſionem reprehendat: nullomodo illam arguit erroris, ſed tantùm reprehendit vitia, quæ in eam poſteà irrepſerunt ex negligentia, vel malitia, aut ignorantia aliorum. Quòd autem hanc verſionem approbaverit Hieronymus, ſatis habetur ex verbis ejuſdem præfat. 1. in Par. ubi ſcribit: Si verſio Septuaginta integra haberetur, ut ab eis fuit edita, fruſtra ſe laboraturum in transferendis Bibliis. Quod ulterius videtur confirmare præfat. 2. ubi aſſerit Septuaginta Interpres Spiritu ſancto plenos, quæ vera ſunt tranſtuliſſe. Ad hoc autem, quod à ſancto Doctore vocentur Interpretes, non Vates; ob hoc non negat eos fuiſſe à Spiritu ſancto peculiariter illuſtratos, licet reverà in Prophetarum numero non intelligantur.

Quantùm denique ad quintam difficultatem; licèt nonnulli exiſtiment, interpretationem Septuaginta Seniorum penitùs interiiſſe; probabilius tamen Bellarminus tenet illam ſupereſſe adhuc, ſed ita corruptam & vitiatam, ut alia omnino eſſe videatur. Quòd, inquam, ſuperſit illa verſio, ad id faciunt plura teſtimonia, quæ à veteribus citantur ex verſione Septuaginta Interpretum; quod ſatis denotat hanc communiſſimam tranſlationem eſſe conſervatam. Quòd autem non remanſerit incorrupta, ſed ita vitiata fuerit in pluribus locis, ut tutum non ſit Hebraicos aut Latinos textus ex Græcis codicibus emendare; ſatis evidenter habetur ex Hieronymo, qui præfat. in Paral. monet, verſionem Septuaginta eſſe vitiatam multis & variis modis: & in Epiſtola ad Auguſtinum, quæ eſt undecima inter Epiſtolas Auguſtini, omnes fere Græcos codices ex verſione Septuaginta multa habuiſſe admixta ex Theodotione, cujus verſio, ut prædictum eſt, corrupta exiſtit in multis. Confirmari poteſt ulterius corruptio verſionis Septuaginta, quòd ex Philone lib. 2. de vita Moyſis Septuaginta Interpretes ita propriè omnia tranſtulerint de verbo ad verbum, ut quicunque ſciret utramque linguam, ſtatim judicaret, fideliſſimam eſſe tranſlationem; ſed verſio, quam nunc habemus, in pluribus diſſentit ab Hebræo, multa non habet quæ in Hebræo exiſtunt, & multa habet quæ non ſunt in Hebræo; quod ſufficienter denotat maximam irrepſiſſe corruptionem in verſione iſta, ut innuunt Juſtinus in dialogo cum Triphone, Origenes, Lucianus, & Heſichius; qui hanc Interpretationem emendarunt multoties, in quo vitium ſupponitur.

QUÆSTIO VI.

De Verſione Vulgata.

PRIUSQUAM explicetur, quis ſit author verſionis Vulgatæ, & quantâ authoritate polleat apud nos; in mentem revocandum eſt, quòd ſicut vetus Teſtamentum editum fuit linguâ Hebraicâ, ſive purâ, ſive non purâ, ut prædiximus; ſic etiam novum Teſtamentum conſcriptum fuerit Græcè ab illis Apoſtolis vel Evangeliſtis, quorum nomina ſingulis libris vel Epiſtolis præfiguntur; exceptis duntaxat

duntaxat Evangelio Matthæi, Evangelio Marci, & Epiſtola ad Hebræos; quorum prius ſcriptum fuit Hebraicè à B. Matthæo, ut tradunt Irenæus lib. 3. cap. 1. & Hieronymus præfat. in Matthæum; quod quidem Evangelium Matthæi Hebraicè conſcriptum tranſlatum fuit in Græcum, ſive per Apoſtolum Jacobum, ſive per Joannem Apoſtolum, ſive per aliquem alium, de quo diſſentiunt authores; qui tamen in hoc conveniunt, quòd illa Græca tranſlatio tantæ authoritatis ſit, ac ſi Hebraicè eſſet conſcripta. Quoad Evangelium poſterius, nempe Marci tenetur communiter, ipſum fuiſſe ſcriptum Latinè, Romæ videlicet, ab ipſo Evangeliſta; deindeque ipſummet fuiſſe converſum in Græcam linguam ab eodem in civitate Aquileienſi. Quoad Epiſtolam ad Hebræos, probabile exiſtimatur, quòd fuerit primariò conſcripta Hebraicè; quandoquidem lingua hæc erat D. Pauli eam ſcribentis, quam ipſemet poſteà, vel alius quidam vir Apoſtolicus, tranſtulit de Hebræo in Græcum. Poſito ergo, quòd, ſicut Teſtamentum vetus Hebraicè conditum eſt, Teſtamentum novum Græcè editum fuerit, majori ſaltem ex parte: ex utraque editione deſumptam habemus quandam verſionem Latinam Teſtamentum utrumque continentem, quæ Vulgata nominatur; & quâ utuntur Chriſtiani in Eccleſia Latina, & de qua nobis eſt ſermo.

Conclusio.

Licet priſcis Eccleſiæ temporibus prope innumerabiles fuerint Bibliorum verſiones, ut innuit Aug. l. 2. de Doctrina Chriſtiana c. 15. quod confirmat Hieronymus præfat. in Joſue, dicens; *Apud Latinos totſunt exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt*; attamen erat una communior, quæ vetus & Vulgata editio dicebatur; ut patet ex D. Gregorio præfat. in libros Moralium cap. 5. & ex D. Hieronymo in caput 14. Iſaïæ; quæ videtur fuiſſe Itala Interpretatio, quam omnibus aliis B. Auguſtinus lib. de Doctrina Chriſtiana cap. 15. anteponit; *In ipſis Interpretationibus Itala cæteris præferatur, nam eſt verborum tenacior, cum perſpicacitate ſententiæ.* An autem verſio Vulgata, de qua loqui intendimus, ſit illa antiqua, quam commemorat Auguſtinus; vel alia quam ediderit B. Hieronymus, qui bis Teſtamentum vetus reddidit Latinum: Primâ vice ex Græco, nempe ex verſione Sptuaginta, ut patet ex Epiſtola 10. Auguſtini; & ſecundâ vice ex Hebræo, ut ipſe teſtatur in præfationibus ſingulorum librorum; de hoc controvertuntur authores. Quorum Pagninus in præfat. ſuæ Interpret. Bibliorum ad Clementem VII. tenet, verſionem noſtram Vulgatam non eſſe B. Hieronymi; è contra Eugubinus, & Joannes Picus Mirandulanus, contendunt eſſe reverà verſionem B. Hieronymus; alii denique, & probabilius ſentiunt, verſionem noſtram Vulgatam illam antiquam eſſe, de qua mentionem faciebat Auguſtinus præcitatus; & quam Hieronymus emendavit. Quidquid ſit de hac controverſia, per verſionem Vulgatam intelligimus eam, quam habemus in Bibliis noſtris, quâ [illegible]ntur Chriſtiani in Eccleſia Latina, & quam pro [illegible]ica habere voluit Concilium Tridentinum [illegible] Hanc verſionem Vulgatam non eſſe ejuſdem [illegible] notat Bellarminus cap. 9. lib. 2. de verbo [illegible] tradit, Teſtamentum novum Latinum editionis Vulgatæ ex antiqua verſione haberi, quam tamen emendavit B. Hieronymus. Pſalterium Vul-

A gatæ editionis Latinæ non eſſe illud, quod B. Hieronymus tranſtulit ex Hebræo, nec illud, quod tranſtulit ex verſione Græca Septuaginta Interpretum; ſed illud, quod ipſe emendavit tranſlatum ab antiquo Interprete, ex editione S. Luciani Martyris. Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Machabæorum libros non eſſe ex verſione Hieronymi, ſed ex antiqua tranſlatione, cujus author ignoratur. Reliqua denique omnia eſſe ex verſione Hieronymi ex Hebræo in Latinum.

Quantùm ad authoritatem Latinæ editionis Vulgatæ, eam infirmare totis viribus contendunt hæretici; qui, licèt diſſentiant omnes circa authenticam editionem Latinam eligendam, ſinguli tamen
B inſimul conveniunt; ut Vulgatam noſtram contradicant, quæ nihilominus apud Catholicos viget indubitata à mille annis circiter, quam omnes concionatores explicarunt ſermonibus ſuis, quàm Doctores ex pulpito propoſuerunt ſcholaſticis, ex qua omnia Concilia protulerunt teſtimonia ad confirmanda dogmata fidei, & quam in particulari pro authentica habendam eſſe ſtatuit Concilium Tridentinum in decreto ſeſſ. 4. ubi habetur. *Inſuper eadem ſacro-ſancta Synodus, conſiderans non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis editionibus quæ circumferuntur ſacrorum librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat; ſtatuit & declarat, ut hæc ipſa vetus & Vulgata editio, quæ*
C *longo tot ſæculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authentica habeatur; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præſumat.* Ad confirmandam authoritatem hujuſce verſionis ſic ratiocinatur Bellarminus. Vel hæc noſtra verſio eſt Hieronymi, vel certè illa antiqua communis, quam Auguſtinus vocat Italam: ſi eſt illa antiqua, magnum habet teſtimonium ab Auguſtino, qui lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 15. dicit, eam eſſe omnibus præferendam, utpote verborum tenaciorem, cum perſpicacitate ſententiæ; quod certè denotat, talem eſſe maximè ponderis. Si autem noſtra verſio eſt Hieronymi, vel ſaltem ex emendatione illius, ab omnibus maximè æſtimari
D debet, ob profunditatem tanti Doctoris; de quo Auguſtinus ipſe lib. 18. de Civit. Dei cap. 43. ait. *Non defuit temporibus noſtris Presbyter Hieronymus, doctiſſimus homo, & trium linguarum peritiſſimus, qui ex Hebræo in Latinum divinas Scripturas convertit; cujus tantum litterarum laborem Hebræi fatentur eſſe veracem.* Æqnale teſtimonium affert B. Gregorius lib. 20. Moralium cap. 24. pro confirmatione Vulgatæ editionis, dicens: *Quia hæc nova tranſlatio ex Hebræo nobis eloquio cuncta verius transfudiſſe perhibetur, credendum eſt quidquid in ea dicitur; & oportet, ut verba illius noſtra expoſitio ſubtilius rimetur.* Sanctus denique Iſidorus lib. 6. Ethimologiarum cap. 5. pari ſtylo laudat Hieronymum & verſionem ejus. *Presbyter Hieronymus trium linguarum peritiſ-*
E *ſimus ex Hebræo in Latinum eloquium divinas Scripturas convertit, eloquenterque transfudit; cujus Interpretatio meritò cæteris anteponitur* Ex infinito propemodum numero Patrum tres iſti ſufficiant.

Objiciunt hæretici in Vulgatam editionem, quòd ex interpretationibus diverſis non debuerit Concilium unam tantùm ſeligere, quæ etiam à doctioribus eſſet abſolutè tenenda. Quòd ineptè Patres Concilii decreverint, illos non eſſe audiendos, qui ex ipſo fonte, nempe Hebraiſmo, purum liquorem proferrent. Quòd nulla ſit in Vulgata editione pagina, ubi ſint tres continui verſus, qui inſigni errore non fœdentur. Quòd denique catho-

Digitized by Google

A lici in ſua Vulgata editione abutantur ſenſu verbo-rum Apoſtoli ad Corinth. 4. dicentis : *Diſpenſatores myſteriorum Chriſti* ; ex quo textu deſumunt authoritatem diſpenſandi ſupra ſubſtantialia ſacramentorum : Reſpondeo ad primum, rectum fuiſſe, ut ex interpretationibus plurimis una admitteretur, quam ſequi etiam deberent doctiores ; ſicut enim Hebræi in ſuâ linguâ authenticam Scripturam habebant, & Græci in ſua, nempe Teſtamentum vetus ex verſione Septuaginta interpretum, & Teſtamentum novum ex proprio fonte ; ſic etiam æquum fuit, ut Eccleſia Latina, quæ eſt ſedes Petri, & in qua fides Chriſtiana erat manſura perpetuò, è pluribus verſionibus haberet unam in ſua lingua, quam omnes omnino amplecterentur, ad conſervandam unitatem fidei. Reſpondeo ad ſecundum, eſſe impudentiſſimum mendacium Calvini : non reſpuit enim Concilium eos, qui afferunt textus originales Scripturæ, ſed vult tantùm, ex innumeris verſionibus Latinis unam ſeligi, quæ cæteris anteponatur, ut potè antiquior & tutior. Quantùm ad tertium, non ſufficit Calvino dicere, Vulgatam editionem pluribus eſſe erroribus refertam ; ſed ipſos probare deberet, & probationibus deficiens mendaciſſimus videtur. Ad quartum denique, nuſquam attentavit Eccleſia ad authoritatem diſpenſandi ſuper eſſentialia ſacramentorum ; ſed volumus tantùm, ipſam poſſe diſponere de modo & ordine, quo ſacramenta ipſa adminiſtrantur : quo ſenſu miniſtri Eccleſiæ ſunt *diſpenſatores myſteriorum Chriſti*, ut profitetur Apoſtolus ; nec aliter utimur voce diſpenſatoris.

Quantum ad id quod vult Calvinus, nullam verſionem Latinam eſſe authenticam, ſed eſſe recurrendum ad originalem linguam, quæ eſt Hebraica pro veteri Teſtamento, & ad Grę̨cam pro novo ; fatemur quidem, prę̨ferendum eſſe verbum Dei, quod habetur in fontibus Hebraicis & Grę̨cis codicibus, illi, quod deſumitur ex verſionum rivulis ; nam Hebræi & Græci codices editi ſunt à Prophetis & Apoſtolis, qui non poterant errare, ob ſpecialem directionem Spiritûs ſancti ; ubi interpretes abſolutè loquendo errare potuerunt : unde Hieronymus in Pentatheucum docet, alium eſſe interpretem, alium Prophetam. Quod confirmat D. Auguſtinus lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 11. ubi vult recurri debere ad primigenias linguas ; conformiter juri pontificio diſt. 9. can. *ut veterum*, in quo dicitur, *Vt veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda eſt, ita novorum veritas Græci ſermonis normam deſiderat.* Hoc tamen non impedit, quin ubi fontes ſunt turbati, recurratur ad rivulos, qui puri & nitidi apparent ; unde, quia multas videmus corruptiones irrepſiſſe in Hebraicum & Grę̨cum textum, mirum videri non debet, quòd Eccleſia Latina conſtantior fuerit in retinenda fide, quàm Hebrę̨a aut Grę̨ca ; & ſic diligentiſſimè curaverit, ut ſui codices Latini ab omni corruptione defenderentur : ob hoc tamen non canonizavit illos, qui verſionem Latinam ediderunt ; quandoquidem, ut notat Bellarminus, contentorum in illa quædam ſunt ex Luciano, quę̨dam ex Theodotione, quædam ex alio quodam interprete innominato, quos ſtultum eſſet dicere incapaces errorum ; ſed Eccleſia Latina à Spiritu ſancto gubernata, ex cunctis verſionibus diverſorum authorum, noſtram Vulgatam collegit, quam vult teneri ab omnibus. Quantùm ad corruptiones, quas prę̨tendunt hę̨retici irrepſiſſe in noſtram editionem Vulgatam : de his & earum ſolutione videatur Bellarminus lib. 2. de verbo Dei capp. 12. 13. & cæteris.

Quæstio VII.

An editio Bibliorum in lingua vulgari licita ſit ?

Hæc quæſtio non modicam controverſiam patit inter catholicos & hæreticos : iſti enim in hoc conveniunt, quòd oporteat Scripturas omnibus indifferenter permitti in lingua vulgari & materna ; ita quod, cùm publicè leguntur vel cantuntur in ſacris Officiis, id fieri debeat idiomate communi : Eccleſia verò Catholica, non quidem rejicit vulgares tranſlationes, ut falsò nobis im-B ponit Kemnitius ; ſed tantùm prohibet, nè paſſim omnibus ſine diſtinctione concedatur vulgaris hujuſce lectio. Licèt enim Bibliorum uſus ſit optimus, quem aliis omnibus libris debemus præferre ; fieri tamen poteſt ex accidenti, quòd rudes, idiotæ, & imperiti, multa eorum quæ in ſacris codicibus continentur non intelligentes, ſolumque penetrantes corticem, nec attingentes myſterium, reperiant occaſionem ſcandali & offenſionis ; juxta id de quo monet Petrus 2. 3. ubi de Epiſtolis Pauli loquens, ait ; *In quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.* Si ergo Paſtores Eccleſiæ Romanæ lectuam Bibliorum prohibeant, hoc non faciunt indiſcrimi-C natim pro omnibus, ſed tantùm pro ignaris ; nè iſti pereant, malè interpretando ea quæ non intelligunt : unde apud nos non debent prę̨ſumere ſimpliciores de tali lectione facienda, ſed facultatem poſtulare à ſuis prælatis, aut directoribus, qui capacitatem vel incapacitatem ſuarum ovium cognoſcentes, talem licentiam concedent aut negabunt, prout judicaverint expedire. Juxta hanc diſtinctionem ſtatuetur.

Conclusio.

Indifferens eſt ex ſe, quòd verſiones & tranſ-D lationes Bibliorum fiant in linguis vernaculis vel in primigeniis ; uſus tamen publicus & communis ſacrificii & orationum rectè ſtatuitur debere fieri in lingua Latina. Primum evidens habetur ex antedictis, quandoquidem enim quæ in Bibliis continentur bona ſunt & utilia, nihil vetat quin cognoſcantur ab omnibus, & transferantur proinde in qualibet lingua materna & communi, licèt caveri debeat, nè imperiti ſeſe applicent ad talem lectionem, & exinde occaſionem ſumant errandi, vel in fide, vel in moribus, qualiter in ſæculis prę̨cedentibus factum fuiſſe conſtat : ubi omnes hæretici in ſacris codicibus malè intellectis invenerunt occaſionem favendi ſuis erroribus. Quod E accidit Davidi Georgio omnium hæreticorum peſtilentiſſimo, qui nullam linguam noverat, niſi maternam, Batavorum ſcilicet ; attamen colligebat ex Scripturis, ſe eſſe filium Dei & Meſſiam ; ut patet apud Bellarminum ex libro, ſeu ex Epiſtola, quam Baſileenſes ediderunt de erroribus illius Davidis. Non ergo mirentur hæretici, quòd uſum Scripturæ prohibeant Romani, non indifferenter omnibus, ſed tantùm ignaris ; hoc enim non faciunt, quaſi abſcondere volentes ea quæ ſunt neceſſaria ſaluti quorumlibet ; ſed in hoc contendunt tantùm conſulere ovium ſuarum utilitati. Cùm enim ab Eccleſiæ prę̨latis & paſtoribus Deus debeat aliquando exigere rationem animarum, quæ illorum regimini creduntur ; & iſti audiant à D.

Digitized by Google

Petro, quòd indocti & inſtabiles depravent Scripturas ad ſuam perditionem : ideo illorum cuilibet exactè invigilandum eſt, nè omnibus indifferenter liceat ſacram Scripturam legere, ut vitentur pericula accipiendi falſum pro vero.

Quantum ad ſecundum, ex hoc deduci poteſt, quòd Eccleſia ſit una & catholica, ſeu univerſalis; convenit autem omnino ad Eccleſiæ unitatem conſervandam, ut publicus uſus Scripturarum, ſacrificii & publicarum orationum, quæ fiunt nomine Eccleſiæ, ſint in lingua communi, quæ eſt Latina in occidentali orbe : ergo rectè admodum ſtatuit Eccleſia noſtra, ut preces publicæ fierent idiomate Latino; juxta monitionem D. Pauli 1. ad Corinth. 1. dicentis : *Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes.* Et hæc eſt ratio, cur Apoſtoli omnia ferè ſcripſerint Græcè; quia tempore eorum lingua Græca erat omnium communiſſima, ut teſtatur Cicero in oratione pro Archia poëta, ubi ait : *Græca leguntur in omnibus ferè gentibus, Latina verò finibus ſuis exiguis ſanè continentur.* Creſcente autem imperio Romano, deſiit lingua Græca eſſe communis in occidente, & communis facta eſt Latina, ſaltem apud eruditos, in tota Italia, Gallia, Hiſpania, Africa, & regionibus finitimis : & ſic convenientiſſimum eſt, ut membra Eccleſiæ ejuſdem eâdem linguâ utantur in orationibus publicis. Maxima ergo differentia intercedit inter prædicationes quæ fiunt in Eccleſia, & orationes publicas quæ in ea recitantur; illæ enim debent fieri linguâ vulgari, quia prædicatio tendit ad populum, & orationes ad Deum diriguntur : quæ proinde in quocunque idiomate fieri poſſunt, quandoquidem omnia ſunt illi nota. Prædicationes, inquam, quæ tendunt ad populum, debent fieri lingua ipſiuſmet populi, ut teſtatur Paulus 1. ad Corinth. 14. *In Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam, quàm decem millia verborum in lingua.* Orationes verò diriguntur ad Deum communiter, & ſic indifferens eſt, quo idiomate fiant. Ex quibus patet, quàm injuſtè Catholicos perſequantur hæretici in hac occaſione; cùm prædicationes in Eccleſia Romana fiant in lingua vulgari. Deinde, cuilibet licitum eſt in particulari adhibere in orationibus privatis quam voluerit linguam. Tertiò, hunc morem approbavit Chriſtus, dum in ſua vita præſens aſtitit precibus, quæ fiebant in ſynagogis linguâ ignotâ populo; quandoquidem pro tunc populi non intelligebant linguam purè Hebraicam, quâ tamen utebatur Eccleſia. Quartò, ipſemet Chriſtus pendens in cruce, ad patrem ſuum recurrens, ipſum oravit linguâ, quam neſciebant aſtantes, dicens : *Eli Eli lamazabacthani.* Quintò, Eccleſia univerſalis debet loqui linguâ ſimiliter univerſali, ut omnia & ſingula membra ejuſdem Eccleſiæ in eadem communione conveniant. Sextò denique, à paucis ſæculis Bibliorum tranſlatio Gallica facta eſt, & ſic Officia divina celebrabantur Latinè : quæ omnia ſatis comprobant, jure merito Romanos in orationibus publicis uti linguâ, quâ loquebantur majores noſtri. Quantùm ad primariam Bibliorum tranſlationem à Latino idiomate in Gallicum, notari poteſt; ipſam factam fuiſſe circa annum 1364. per Nicolaum Oreſmum, Doctorem Theologum Pariſienſem, juſſu Caroli V. Francorum regis, cui datus fuit præceptor, & cujus nominatione factus fuit Epiſcopus Lexovienſis.

Objicies pro hæreticis verba 1. ad Corinth. 14. *Si incertam vocem det turba, quis parabit ſe ad bellum?* A *ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis, quomodò ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.* Reſpondeo, ibi Apoſtolum non agere de Scripturarum lectione, nec de Officiis divinis; ſed de exhortatione & collatione ſpirituali, quæ fieri ſolebat initio naſcentis Eccleſiæ diebus dominicis : ubi primò, convenientibus Chriſtianis inſimul, legebantur Scripturæ in lingua Latina, deinde antiſtes concionem habebat ad populum in lingua vulgari, poſteà celebrabantur divina myſteria, ac denique de rebus ſacris miſcebantur ſermones à duobus vel tribus ad hoc commiſſis per Apoſtolos; & tales diſcurſus, qui collationes dicebantur, debebant fieri ſimiliter in lingua B communi, ut ignari erudirentur. *Dices* : Ex verbis ſequentibus, Paulum non poſſe aliter intelligi, quàm de oratione; cùm dicat : *Si orem linguâ, ſpiritus meus orat, mens autem ſine fructu eſt* : quod ſatis demonſtrat, velle Apoſtolum etiam preces, tam publicas quàm privatas fieri linguâ vulgari. Reſpondeo, ex allatis verbis colligi non debere, quòd reprehendi debeat oratio, quæ non intelligitur; ſed tantùm, quòd oratio intellecta præferri debeat ignotæ : quandoquidem Apoſtolus non dicit abſolutè, quòd oratio ignota ſit ſine fructu, ſed quòd mens fructum non recipiat ex ea, quoniam ipſâ non eruditur; licèt ignari orationem Latinam recitantes meritum habeant in ſuis precibus, quas edunt ex pio affectu; & ſic falſum C eſt, quòd oratio Eccleſiæ non proficiat, niſi intelligatur à populo; quandoquidem oratio non fit ad populum, ſed ad Deum, qui poteſt eam exaudire, etiamſi nihil de ea intelligat populus.

Objicies ſecundò, Innocentium 3. in Decret. cap. *Quoniam. tit. de Officio judicis ordinarii*, præcepiſſe, ut cùm in aliqua urbe ſunt permixti homines diverſarum linguarum, provideat Epiſcopus de viris idoneis, qui diverſis linguis divina Officia celebrent, & ſacramenta adminiſtrent diverſæ linguæ hominibus. Reſpondeo, Brentium falsò allegare mentem hujuſce Pontificis; qui nuſquam intendit decretum edere de linguis vulgaribus, ſed tantùm de linguis Græcâ & Latinâ : & hoc ex occaſione D civitatis Conſtantinopolitanæ, quæ recenter reducta ſub Latinis multos continebat populos utriuſque nationis, Græcæ ſcilicet & Latinæ; unde poſtulatum fuit ab eo Pontifice in Concilio generali Lateranenſi, ut permitteretur duos ordinari Epiſcopos pro talibus locis, ubi talis intervenerat populorum commixtio; cui requiſitioni reſpondit Pontifex cum Concilio, non decere quòd eidem Eccleſiæ præeſſent duo antiſtites; ſed Epiſcopum eumdem eſſe proviſurum de viris idoneis, qui græcè Græcis miniſtrarent ſacramenta, & latinè Latinis. Quòd ſi dicat idem Sectarius, finem Officiorum divinorum eſſe inſtructionem & conſolationem populi, quæ nulla prorſus reperitur in lingua E ignota : hoc negandum eſt, quandoquidem finis præcipuus ſacri Officii eſt cultus quem Deo reddere intendit Eccleſia. Si etiam Apoſtoli in die Pentecoſtes loquebantur variis linguis; hoc ideo factum fuit, quia agebatur de prædicatione Evangelii. Si Chryſoſtomus Homil. 9. in Epiſt. ad Coloſſ. hortatur laïcos ad lectionem Scripturarum, dicens : *Audite obſecro ſæculares omnes, comparate vobis Biblia, vel novum Teſtamentum acquirite* : Intentio Chryſoſtomi erat tantùm avertendi homines ſui temporis à ſpectaculis theatri, per continuam applicationem ad Scripturas; ut ab eis excuteretur deſidia. Si denique ſedes Apoſtolica conceſſerit Moravis celebrare divina Officia idiomate

Digitized by Google

Sclavonico: hoc non fuit conceſſum, niſi ex juſta cauſa; quia ſcilicet, ex Ænea Sylvio lib. de origine Bohemorum cap. 13. totum regnum fuit converſum ad fidem catholicam; unde, cùm non poſſent A adeſſe miniſtri, qui Latinè celebrarent; meliùs viſum eſt ſummo Pontifici permittere, ut divina celebrarentur Sclavonicè.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Scriptura ſacra veteris Teſtamenti.

EXPLICATA priori Diſputatione, quæ primæ parti Theologiæ noſtræ poſitivæ dedit initium; in qua locuti fuimus per tria capita de Scriptura ſacra in communi; dicentes ſcilicet de authoritate Scripturæ, de multiplici Scripturæ ſenſu, & de illius interpretatione: ad ſecundam Diſputationem progrediendum eſt, quæ erit de Scriptura veteris Teſtamenti. Quia autem diximus in quæſtione 9. primi capitis, libros veteris Teſtamenti dividi à ſacris Doctoribus in Legales, Hiſtoriales, Sapientiales, & Prophetales; convenit huic Diſputationi dare quatuor capita; quorum primum erit de libris Legalibus, qui ſunt Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri & Deuteronomium: locuturi poſteà de Hiſtorialibus, Sapientialibus, & Prophetalibus, in diverſorum capitum ſerie.

CAPUT PRIMUM.

De libris Legalibus veteris Teſtamenti.

CUM prima pars veteris Teſtamenti poſſit jure vocari politica, ſeu legiſlativa; quatenus ſub quinario librorum numero Deus populo ſuo legem dare voluit: non immeritò caput primum hujuſce Diſputationis inſtituimus de Legalibus libris, qui, ut prædictum eſt, ſunt libri Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, & Deuteronomii. In quorum primo agitur de qualitate Domini legem injungentis; in ſecundo de qualitate famuli proponentis legem; in tertio de qualitate & multiplicitate legum quæ præſcribuntur; in quarto de qualitate populi, qui recipit legem; & in quinto, per modum epilogi, brevitas legis exponitur denuò.

QUÆSTIO PRIMA.

De libro Geneſis.

LIBER Geneſis Græcè, qui idem eſt, ac liber generationis latinè, ſic dicitur; quia capitulis quinquaginta mundi creationem continet, & modum exponit, quo Deus gubernavit creaturas 2369. annorum ſpatio, ab Adamo ſcilicet uſque ad mortem Joſeph filii Jacob. Ab Hebræis vocatur *Bereſith*, ſeu *in principio*, quæ ſunt priora verba ſacri illius libri. Moyſem hunc librum cum quatuor ſequentibus compoſuiſſe fatentur omnes; ſed creditur operam dediſſe iſti, dum in terra Madian verſaretur, ſicut & libro Job; ut dictum eſt anteà. Judæi vetabant aliàs juvenibus, nè ante vigeſimum quintum, aut trigeſimum ætatis ſuæ annum, priora capita legerent hujus libri. Quod in Geneſi voluerit Moiſes exprimere qualitatem Domini propo- B nentis legem, ſatis apparet ex hoc, quod in tranſcurſu deſcribat Dei omnipotentiam & benevolentiam ipſius. Deſcribit inquam omnipotentiam Dei, tum ex eo quòd fuerit à principio creator omnium, uti declarat quinque primis capitibus; tum ex eo quòd fuerit ſalvator hominum & cæterorum animalium ſub diluvio, ut habetur in quatuor ſequentibus; tum ex eo quòd fuerit omnium diſſeminator gentium, quæ confuſis labiis diſperſæ ſunt per univerſum mundum; ut videre eſt in duobus aliis. Quòd etiam exprimat Moyſes Dei benevolentiam erga homines, hoc ſequentia capitula libri Geneſis indicant ex quatuor præſertim. Primò, ex Abrahæ ſegregatione quantùm ad locum: *Egredere de terra tua & de cognatione tua*; capitulo undecimo: C Quantùm ad ſignum Circumciſionis, *Circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum inter me & vos*, capite 17. & quantùm ad factum oblationis filii, propter quam ſegregatus à ſervis ſuis aſcendit in montem Moria, ut immolaret Iſaac. Secundò, ex cuſtoditione ipſius Iſaac, filii Abrahæ, quem ſervavit Deus & cuſtodivit inter nefarias nationes, apud quas commercium habere coactus fuit; ut habetur à capitulo 25. ad 29. Tertiò, ex prælectione Jacob & multiplicatione filiorum ejus; à capitulo 29. ad 39. Quartò denique, ex Joſeph exaltatione; de qua fit mentio in cæteris capitibus hujus libri uſque ad finem. Ex quibus patet, quòd jure dixerimus Moyſen in hoc toto libro repræſentaſſe qualitatem Domini legem in- D jungentis; quaſi voluerit probare, Dei leges exactè eſſe obſervandas; ut pote exeuntes à Domino, qui ſolus eſt omnipotentiſſimus, & ſummè benevolus generi humano, & præſertim primis Patriarchis veteris Teſtamenti, qui fuerunt Abraham, Iſaac, Jacob & Joſeph.

Quantùm ad ea quæ hiſtoricè referuntur in ſingulis capitibus libri Geneſis; iſta præſertim habentur in illis quinquaginta, quibus ipſe componitur. In primò capite explicatur creatio mundi, ubi Deus primâ die, quæ erat Dominica, creavit cœlum & terram; & protunc aquæ occupabant totum illud ſpatium, quod inter empireum & globum terræ verſabatur. Secundâ die, aquarum illarum partem aliquam adhibuit pro materia firmamenti, corpo- E rum cœleſtium, ignis elementaris, & aëris; & firmamentum illud in aquarum medio conſtitutum dividebat aquas ab aquis. Tertiâ die juſſit congregari aquas, quæ erant ſub cœlo, in locum unum; quam aquarum congregationem appellavit Maria: & arida, quam vocavit terram, herbam virentem germinavit, & facientem ſemen, & lignum pomiferum, faciens fructum juxta genus ſuum. Die quartâ fecit duo luminaria magna, ut lucerent in firmamento cœli; & ſtellas. Quinta die addidit piſcium creationem & avium, qui ambo ex aqua formati ſunt. Subjunxit denique in die ſexta beſtias

Digitized by Google

terræ, jumenta, & terræ reptilia in genere ſuo; eâdemque die, quæ erat dies Veneris, formavit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, ut præeſſet animantibus terræ, volucrique cœli, & univerſis quæ moventur in terra.

In 2. capite ſanctificatur dies Sabbati, deſcribitur Paradiſus terreſtris, fit prohibitio manducandi de arbore vitæ, formaturque Eva in Paradiſo.

3. Cap. Adam & Eva de fructu prohibito manducant, & illicò è Paradiſo terræ ejiciuntur.

4. Cain Abelem fratrem ſuum occidit, mentio fit poſterorum Cain, & naſcitur Seth, tertius Adami filius, pater Enos, qui primus cœpit invocare nomen Domini.

5. Narratur genealogia Seth uſque ad Noé, qui genuit Sem, Cham, & Japhet.

6. Filiis Dei accipientibus filias hominum in uxores ſuas, pœnituit Deum, quòd hominem feciſſet, & tactus dolore cordis intrinſecus aquas diluvii inundare ſtatuit ſuper terram; & ut conſervaretur genus hominum, juſſit Noé, ut arcam conſtrui faceret, in quam ipſe ingrederetur cum uxore, filiis ſuis, & uxoribus illorum, cum animantibus terræ, & volucribus cœli; & hoc centum annis ante diluvium.

7. Noé juſtus ingreditur arcam, fit pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, aſcendit aqua ad quindecim cubitos ſuper omnes montes, conſumitur omnis caro quæ manſerat ſuper terram, & aquæ duraverunt ſuper terram centum quinquaginta diebus.

8. Ceſſavit diluvium; vigeſimâ ſeptimâ die ſeptimi menſis requierit arca ſuper montes Armeniæ, primâ decimi menſis aliorum montium apparuerunt columina, Noé quadraginta diebus elapſis eduxit corvum ex arca qui non rediit, & columbam poſteà quæ reverſa eſt primâ vice, & iterum educta poſt ſeptem dies ramum olivæ virentem attulit, & remiſſa rurſus poſt idem tempus non revertitur; unde ex Dei præſcripto egreditur Noé ex arca cum uxore, filiis, filiabus, & animalibus; ædificavit altare Domino, obtulit holocauſta ſuper illud, quæ odoratus eſt Dominus, & promiſit ſe non ampliùs inundaturum terram.

9. Benedicitur Noé, prohibetur uſus ſanguinis, fertur lex contra homicidium, pactum initur Dei cum Noé, in ſignum fœderis promittitur arcus cœli. Inebriatur Noé, & maledicitur Cham filius ejus.

10. Adducitur genealogia Japhet, Sem, & Cham; à quibus dividuntur regiones terræ, & ortum ducunt Babyloniorum & Aſſyriorum imperia.

11. Capite, filii Noé, in campo terræ Sennaar, ædificaverunt turrim Babel: Deus confundit illorum linguas; propterea ceſſaverunt ædificare; & narratur genealogia Sem, primi filii Noé, uſque ad Abraham.

12. Abraham, ut pareret Deo dicenti, *Egredere de terra tua*, urbem Ur in Chaldæa deſerit, & cum Thare patre ſuo, Sara uxore, & Loth nepote, venit in Haran Meſopotamiæ, ubi moritur pater; deinde in terram Chanaan pergit, ubi illi commoranti in Sichem, ad convallem Mambrè, apparuit Dominus, promittens ipſi hujus terræ poſſeſſionem, & ſtatim ædificavit unum altare Domino, & poſteà aliud in Bethel, quo tranſmigravit. Facta autem fame in terra, deſcendit in Ægyptum; timens autem, nè mortem illi inferrent Ægyptii, ut Saram formoſiſſimam retinerent, obſecravit illam, ut vocaretur ſoror. Ipſam fecit ſibi adA duci Pharao, qui idcirco multis plagis flagellatus eſt à Domino; undè ipſam reſtituit, Abraham objurgans, quòd non dixiſſet ſuam eſſe uxorem.

13. Abraham & Loth reverſi in Bethel tantis affluebant divitiis, ovibus & armentis, ut ad vitandum jurgium inter paſtores utriuſque, coacti fuerint facere ſeparationem; ita quòd Loth pro habitatione ſua elegerit terram quæ eſt circa Jordanem ad Orientem, ubi Sodoma & Gomorrha erant tanquam paradiſus Domini; Abraham verò habitavit in terra Chanaan, quam illi denuò promiſit Dominus: & deſcendit poſtea in convallem Mambrè, ubi ædificavit altare Domino.

B 14. Cùm quatuor Reges deviciſſent quinque Reges Sodomæ, Gomorrhæ, & trium aliarum urbium, & captivum accepiſſent Loth cum univerſa ſubſtantia; Abraham cum 318. ex ſuis, illis occurrit, illos debellavit, Regeſque devictos liberavit à ſervitute cum Loth fratre ſuo, vel potius Germano. Melchiſedech Rex Salem, qui ſimul erat Dei altiſſimi Sacerdos, attulit Abrahæ panem & vinum; ipſumque benedixit pro victoria.

15. Per viſionem Deus apparuit Abrahæ, promiſit illi filium, & tertiò poſſeſſionem terræ Chanaam, à fluvio Ægypti ad fluvium magnum Euphraten, cum poſteritate magna; quam promiſſionem C confirmavit Deus per clibanum fumantem & lampadem ignis tranſeuntem per medium ſacrificium, quod Deus præceperat fieri.

16. Sara quæ non poterat habere prolem, petit ab Abraham, ut acciperet Agar Ægyptiam, unde poſſet obtinere filios, & ipſa concepit; ſed quia contempſit dominam, Sara queritur de hoc ad Abraham, qui eam puniendam tradidit Saræ; & iſta, hoc ſuſtinere non valens, fugit in deſertum; ubi conſolatur eam Angelus, illi conſulens, ut rediret ad Saram, & humiliaretur coram illa; prædixitque quod haberet filium, nomine Iſmaelem, qui maximæ poſteritatis futuris eſſet author.

17. Apparuit Abrahæ Dominus anno ſuæ ætaD tis 99. fœdus pepigit cum illo, promittit ei multiplicationem prolis, & ob hoc mutat nomen Abræ in Abraham, & Sarai in Saram. Promittitur quartò terra Chanaan, præcipitur circuncıſio, promittitur Iſaac, orat Abraham pro Iſmaële; circunciditur Abraham cum Iſmaële, omnibus viris domus, tam vernaculis, quàm emptitiis, & alienigenis pariter.

18. Abraham in convalle Mambre ad oſtium tabernaculi ſui recipit hoſpitio tres Angelos, eos invitat ad manducandum, eorum unus promittit Saram filium eſſe habituram; hoc ipſa audiens riſit præ ſenectute, prædicitur interitus Sodomorum, & pro ipſis orat Abraham, ſed incaſſum.

19. Duo Angeli vadunt Sodomam, eos hoſpitaE tur Loth, Sodomitæ circundant ipſius domum, ut rapiant illos ex libidine, ſed non poſſunt invenire fores; Loth cum uxore & filiabus liberatur, at uxor retro aſpiciens convertitur in ſtatuam ſalis, receptum Loth intra cavernam montis prope civitatem Segor inebriaverunt filiæ, ut rem cum patre haberent, & per hoc impedirent deſtructionem hominum; ex ipſo inadvertente una concepit Moab, unde Moabitæ proceſſerunt; & alia Ammon, ex quo Ammonitæ duxerunt originem.

20. Abrahæ peregrinanti in Geraram rapitur uxor ab Abimelech rege, mortem minatur illi Dominus, niſi eam redderet, quod fecit.

Capite vigeſimo primo, Saræ naſcitur filius, quem Abraham nominavit Iſaac in die circumci-

Digitized by Google

ſionis illius, quæ octavâ die facta eſt. Ejicitur Agar cum Iſmaële, quia non potuit ferre Sara, quòd Iſmaël luderet cum filio ſuo. In deſerto Berſabee, deficiente aquâ Iſmaëli, matrem conſolatur Angelus, ipſique oſtendit puteum. Abimelech verò fœdus iniit cum Abraham.

22. Tentatur fides Abrahæ per præceptum Dei immolandi Iſaac, promittitur ei Chriſtus Salvator omnium.

23. Sara moritur in civitate Arbee in terra Chanaan, ubi venit Abraham, ut eam plangeret; & emit cavernam duplicem ab Ephron Hethæo, ut ipſa ſepeliretur cum poſteris.

24. Abraham mittit ſervum ſuum Eliezer, ut quæreret uxorem filio ſuo Iſaac, quæ non eſſet de filiabus Chananæorum; & ob hoc ivit in Meſopotamiam, ut unam haberet de ſua ſtirpe, & de familia Nachor fratris Abrahæ, ex qua regione adduxit Rebeccam filiam Bathuelis, pulchram valdè.

25. Abraham in ſecundam uxorem Cethuram duxit, de qua habuit ſex pueros; & moritur anno ætatis 175. Omnia bona contulit filio ſuo Iſaac, quædam tantummodo relinquens aliis. Moritur Iſmaël ætatis anno 137. Naſcuntur Rebeccæ Jacob & Eſaü, qui vendit primogenita fratri ſuo Jacob.

26. In Palæſtinam proficiſcitur Iſaac, tranſiturus in Ægyptum ob ſterilitatem; dicit Rebeccam eſſe ſororem ſuam, nè occideretur ab Ægyptiis, ſi crederent Iſaac eſſe ſponſum ejus. Eum propterea objurgat Abimelech, quòd dixiſſet Rebeccam eſſe ſororem ſuam. Fit ita locuples in poſſeſſionibus ovium, armentorum, & familiæ, ut Abimelech coactus fuerit illi perſuadere, ut abiret & vitaret Palæſtinorum invidiam. Receſſit Iſaac ad torrentem Geraræ, ubi apparuit ei Dominus nocte, confirmans illi promiſſiones quas fecerat patri illius Abrahæ; & Abimelech fœdus iniit cum illo.

27. Per aſtutiam matris Jacob præripit benedictionem Eſaü, triſtatur Eſaü; & iraſcitur contra Jacob; qui ad vitandam vindictam fratris, de conſilio matris tranſit in Meſopotamiam, verſus Laban fratrem ipſius Rebeccæ, donec furorem Eſaü moderaretur.

28. Iſaac benedixit denuò filium ſuum Jacob, cui præcepit ire in Meſopotamiam, ducturo in uxorem unam ex filiabus Labani fratris Rebeccæ illius matris. Cùm veniſſet ad quemdam locum poſt occubitum ſolis, voluit requieſcere; & ibi videt ſcalam, cujus columen cœlos tangebat. Illi ratificatur à Deo promiſſio facta Abrahæ.

29. Jacobi uxores duxit Lam & Rachel filias Labani, filii Nachor.

30. Rachel ſterilis dedit ancillam ſuam Bala in uxorem marito, qui ex illa genuit Dan & Nephtali. Lia ſimiliter, quæ habuerat quatuor filios, Ruben, Simeon, Levi & Juda; videns, ſe non ampliùs concipere, dedit ancillam ſuam Zelpha ipſi Jacob uxorem, quæ peperit Gad & Azer. Rachel volens obtinere de mandragoris, quas attulerat Ruben filius Liæ, permiſit iſti, ut rem haberet cum marito; ex quo concubitu habuit Iſſachar, & ex alio Dina. Deus exaudiens preces Rachelis, ipſam fœcundavit; unde peperit Joſeph. Nato Joſeph, voluit reverti Jacob in terram ſuam, cum uxoribus ſuis; quod permittere noluit Laban.

Capite 31. Juſſu Dei Jacob fugit Laban inconſultum, ipſum Laban inſequitur, & Rachel furatur patris idola. Deus prohibet Labano, nè quidquam aſperè loquatur contra Jacob; unde fœdus ineunt ſimul, & in ſignum concordiæ congregaverunt lapides in cumulum, qui vocatus eſt Galaad, ſeu cumulus teſtimonii.

A

32. Abeunti Jacob occurrunt Angeli, mittit ad Eſaü, ipſum monere de reditu ſuo, & offerre illi munera. Narratur Jacob, Eſaü properare ſibi in occurſum cum quadringentis viris. Timuit Jacob valdè, & diviſit populum in duas turmas. Per luctam cum Angelo confortatur, nè timeat fratrem, & pro tali lucta vocatur Iſrael; quia ſi contra Deum fortis fuit, quantò magis contra homines?

33. Jacob videns Eſaü venientem, incedere facit Bala & Zelpha ancillas, cum liberis; deinde Liam & filios ejus: ac poſteà Rachel & filios noviſſimos. Se proſtravit Jacob ſepties coram Eſaü, qui amplexus eſt fratrem, cujus munera non acceptavit, niſi ex ſupplicatione forti. Jacob poſteà tranſivit in Salem, quæ eſt in terra Chanaan; ubi emit agrum, quo figeret tabernacula; & ibi ædificavit altare.

B

34. Egreditur Dina, ut videret mulieres regionis illius; quam cùm vidiſſet Sichem, princeps illius terræ, ipſam rapuit & violavit. Hemor pater Sichem poſtulat à Jacob, ut ſuam filiam daret in uxorem filio ſuo, & filias alias filiis ſuis. Hoc negat Jacob, quia Sichimitæ erant incircuncifi; iſti circuncifionem accipiunt, & tertiâ die filii Jacob ſub ſpecie fœderis ingredientes Sichem, occidunt Sichimitas.

35. Jacob, juſſu Dei, aſcendit in Bethel; ubi habitavit, faciens altare Deo; ſed anteà infodit Deos, quos attulerat de domo Laban. Moritur Debora Rebeccæ nutrix. Mutatur iterum nomen Jacob in nomen Iſraël. Promittitur illi terra Chanaan. Moritur Rachel in Ephrata, pariendo Benjamin; qui vocatus fuit à Jacob Benoni ſeu doloris filius. Ruben dormivit cum Bala concubina patris ſui. Jacob habuit filios duodecim, Ruben ſcilicet, Simeon, Levi, Judam, Iſſachar & Zabulon ex Lia; Joſeph & Benjamin ex Rachel; Dan & Nepthali, ex Bala ancilla Rachelis; Gad verò & Aſer ex Zelpha, ancilla Liæ. Iſaac 180. annorum mortuus eſt, & ſepultus ab Eſau & Jacob filiis ſuis.

C

36. Jacob & Eſau multiplicati valde, & ſummè divites, non potuerunt ampliùs ſimul habitare; unde Eſau reliquit Jacob in Chanaan, & ipſe habitationem ſtabilivit in monte Seir, qui eſt Edom. Affertur genealogia Eſau, cujus filii erant principes Idumæorum.

D

37. Habitavit Jacob in terra Chanaan, ubi Joſeph accuſavit apud patrem fratres natos ex Bala & Zelpha, crimine peſſimo; anno ſcilicet ætatis ſuæ ſexto decimo. Narrat Joſeph fratribus & patri ſuo quæ viderat per ſomnia, de his increpat eum pater, & ſibi conciliavit invidiam fratrum, qui conſulunt de illo occidendo; ſed mittitur in ciſternam, de conſilio Judæ, & venditur Iſmaelitis. Veſtis illius tincta ſanguine hœdi fertur ad Jacob, qui luget filium. Et Joſeph poſteà venditur Putiphari militum magiſtro apud Pharaonem.

E

38. Juda filius Jacob in matrimonium ducit filiam hominis Chananæi, vocabulo Sua; ex qua habuit tres filios, Her, Onan & Sela. Dedit Thamar Judæam filio ſuo primogenito Her, qui occiſus fuit à Domino, propter ſcelera; deinde dedit illam Onan ſecundò genito, quem adhuc occidit Dominus; quia ſemen fundebat in terram, nè procrearentur liberi. Noluit illam tradere tertio, prætexens eſſe juniorem; de quo irata Thamar, mutato habitu, occurrit Judæ ſocero ſuo, qui eam agnovit, ipſam meretricem exiſtimans; & ex tali concubitu nati ſunt Phares & Zara gemini. Ma-

Digitized by Google

num primò protulit Zara, in qua obſtetrix ligavit A filum coccineum; ſed illo retrahente manum, Phares primò naſcitur.

39. Sollicitatur Joſeph ab uxore Putipharis, cujus commercium rejiciens accuſatur ab ea, quòd vim illi inferre voluerit. Conjicitur ob hoc in carcerem, ſed ipſius Deus miſeretur.

40. Duo viri incarcerati cum Joſeph, quorum unus erat pincerna regis Pharaonis, & alter piſtor ejus, ſomnia habuerunt, quæ expoſuit Joſeph; piſtori dicens, quòd intra triduum laqueo ſuſpenderetur; & pincernæ, quòd reſtitueretur in gradum priſtinum intra idem tempus; ab eo poſtulans, ut memoriam haberet illius, cùm ſibi benè eſſet.

Capite 41. Pharao ſomniavit, ſeptem boves pul- B chras & craſſas aſcendere de fluvio, quæ paſcebantur in paluſtribus; & ſeptem fœdas & confectas macie, in locis virentibus paſci; quæ primas devoraverunt. Similiterque, ſeptem ſpicas formoſas & plenas devorare totidem tenues. Ut talium ſomniorum explicationem haberet Pharao, de conſilio pincernæ, è carcere evocavit Joſeph, qui tales viſiones expoſuit de fame ventura in Ægypto; unde conſtituit eum Pharao ſuper imperium ſuum, & dedit ei annulum de manu ſua, veſtivitque eum ſtolâ byſſinâ, in ſignum authoritatis; & illum junxit matrimonio Aſeneth filiæ Putipharis ſacerdotis Heliopoleos; ex qua habuit Manaſſe & Ephraim. Triginta autem annorum erat Joſeph. C

42. Preſſis fame Chananæis, Jacob audiens venundari frumentum in Ægypto, mittit filios ſuos alimenta ibi empturos, excepto Benjamin. Joſeph illos agnoſcit, qui eos mittit in carcerem, tanquam exploratores; unde non exituri erant, donec adduceretur Benjamin, quod revera factum eſt; Simeone remanente in vinculis, & aliis redeuntibus ad Jacob, à quo obtinent Benjamin.

43. Adducto Benjamin, redeunt fratres ad Joſeph cum muneribus; interrogantur, ſi pater viveret, & ſi adducerent fratrem. Educitur ex carcere Simeon, Joſeph flevit hoc audiens; ipſos invitavit ad prandendum ſecum, & juſſit, ut duplex portio daretur Benjamin. D

44. Joſeph dat frumentum fratribus ſuis, & in ſaccis eorum reponit pecuniam quam attulerant; abſconditque ſcyphum regis in ſacco Benjamin. Eos abeuntes jubet reduci, quos accuſat furto. Judas excuſat ſe, ſed reperitur ſcyphus in ſacco Benjamin, quem vult retinere Joſeph; ſed Judas, qui promiſerat patri ſe reducturum Benjamin, proponit ſe obſidem pro eo, nè calamitate opprimeretur Jacob.

45. Joſeph non ultra continere valens, ſe cognoſcendum præbet fratribus ſuis; dicens, Ego ſum Joſeph: adhuc pater meus vivit? cui reſpondere non poterant præ timore nimio, ſed eos conſolatur; ſuaderque, ut revertentes ad Jacob, ipſum E adducant in Ægyptum. Quo accepto, dixit Jacob, Sufficit mihi ſi adhuc Joſeph filius meus vivit, vadam & videbo illum, antequam moriar.

46. Jacob ſeu Iſraël pergit in Ægyptum ad Joſeph cum univerſa familia quæ ibi deſcribitur. Illi occurrit Joſeph, qui videns patrem, irruit ſuper collum ejus; & inter amplexus flevit: & Joſeph ad Patrem, Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam.

47. Jacob introducitur ad Pharaonem, datur illi terra Geſſen, ubi auctus eſt & multiplicatus valde. Poſtquam manſit Jacob in illa terra ſeptemdecim annis, ſciens appropinquare diem mortis ſuæ deprecatus eſt Joſeph, nè ſepeliretur in Ægypto; ſed cum patribus ſuis: quod revera factum eſt, & ſic moritur provectus ad annum ætatis 147.

48. Jacob ægrotans adoptat ſibi Ephraim & Manaſſen, filios Joſeph; quos benedicit, præferens Ephraim, qui erat minor natu, Manaſſe majori, commutando ſituationem manuum.

49. Jacob prædicit filiis ſuis quæ ventura illis eſſent noviſſimis diebus, ſpecialiter dicens: Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt. Poſteà benedicit filios, deſignat ſibi ſepulturam in caverna duplici, quam emerat Abraham in terra Chananæorum; ubi ſepultus eſt cum Rebecca conjuge ſua.

50. Ægyptii mortem Jacob fleverunt ſeptuaginta diebus, conditum eſt corpus ejus aromatibus variis, & expleto planctu, Joſeph fecit illud deferre in locum deſignatum, de conſenſu Pharaonis, qui permiſit Joſeph, ut conduceret corpus patris ſui ad locum ſepulturæ cum fratribus, quibus remiſit injuriam venditionis ſuæ. Redierunt illi omnes in Ægyptum, ubi moritur Joſeph 110. annos natus; poſtquam vidit filios ſuos uſque ad tertiam generationem: & depoſitum eſt corpus ejus in loculo in Ægypto, donec reportaretur ad ſepulchrum patrum ſuorum.

QUÆSTIO II.

De libro Exodi.

Liber iſte, qui eſt ſecundus eorum, quos compoſuit Moyſes; & qui ſimul juncti faciunt Pentatheucum; apud Hebræos vocatur *Beelle ſemoth*, ex prioribus vocabulis ipſum componentibus, quæ ſunt apud Latinos, *Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael.* Apud Græcos nominatur liber Exodi, ſeu Exitus Latinè; quia loquitur principaliter de egreſſu filiorum Iſraël ex Ægypto, per miniſterium Moſis, qui poſtea videtur eſſe famulus Dei legem proponens ex parte Domini; quandoquidem fuit ipſe, qui attulit tabulas legis, & præcepta divina intimavit. In tali libro quadraginta reperiuntur capitula. In primo & ſecundo eorum, deſcribitur qualiter Moyſes fuerit miraculosè præſervatus in ſcirpo, pice & bitumine inducto. In fine ſecundi, qualiter fuerit malitiosè effugatus ex Ægypto. In tertio & quarto, qualiter fuerit imperiosè deſtinatus à Domino, ut liberaret populum Iſraeliticum à tyrannide Pharaonis. A capite 5. ad 14. qualiter fuit prodigiosè operatus in plagarum denario. A capite 14. ad 19. qualiter fuerit gloriosè magnificatus coram populo; cùm ibi dicatur, quòd timuit populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moyſi ſermo ejus. Et ob hoc diximus in præfatione hujuſce capitis, quòd in eo agatur de qualitate famuli proponentis legem, Moſis ſcilicet: qui à 19. capite uſque ad finem tractat de multitudine legum, quæ regulant hominem, quantum ad moralia, quantum ad judicia alia, & quantum ad obſequia Deo exhibenda. Loquitur, inquam, de legibus hominem regulantibus, quantum ad moralia, à cap. 19. ad 21. Loquitur verò de legibus hominem dirigentibus, quantum ad judicia, à cap. 21. ad 24. Tandemque loquitur de legibus ordinantibus hominem ad cultum Deo exhibendum, à cap. 24. ad finem libri; ubi fit mentio tabernaculi, utenſilium, & indumentorum ſacerdotalium.

Quantum ad narrationem hiſtoricam hujus libri, in primo capite referuntur nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt Ægyptum cum Jacob patre ſuo. Narratur poſteà qualiter novus Pharao, qui

Digitized by Google

non cognoverat Joſeph, oppreſſioni dederit Iſraëlitas, illis præponens magiſtros operum, qui affligerent eos oneribus, in conſtructione civitatum; ſed quia, quantò plus affligebantur, tantò plus creſcebat numerus populi, ideo juſſit obſtetricibus, ut interficerent Hebræorum maſculos; quod tamen noluerunt facere, præ timore Dei, qui eas propterea remuneravit.

2. Cap. naſcitur Moyſes ex Jocabeth matre, & Amram patre, ex tribu Levi; qui ob edictum regis in carecta projicitur ſuper Nilum. Eum videns filia Pharaonis, fecit educi de fluvio, ipſumque videns formaſiſſimum, adoptavit. Longo poſt tempore Moyſes viſitans fratres ſuos Ægyptium occidit, qui Hebræum percutiebat; & eum abſcondit ſub arena. Die altero, volens componere duos Hebręos rixantes, ille qui alteri fecerat injuriam, Moyſi dixit: *Num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium?* Audivit hunc ſermonem Pharao, qui punire voluit Moyſem, ſed continuò fugit in Madian, ubi juxta puteum ſedens, & defendens contra paſtores filias Raguelis, ſeu Jethro, ſacerdotis Madian, accepit unam earum in matrimonium, nomine Sephoram, quam dedit illi pater ex gratitudine; & ex qua duos filios habuit, Gerſan & Eliezer. Mortuo Pharaone iſto, ſucceſſit alius, qui æqualiter oneravit Iſraelitas, qui recurrerunt ad Deum; & ipſe liberavit eos.

3. Moyſi enim paſcenti oves Jetro ſoceri ſui, ſacerdotis Madian, apparuit Deus in rubo ardenti, dicens: *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto.... ſed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas filios Iſrael.*

4. Moyſes accipit ſigna ſuæ vocationis, pergit in Ægyptum cum miraculorum potentia. Sephora acutiſſimâ petrâ circumcidit præputium filii ſui, occurrit Moyſi Aaron, & proficiſcuntur in Ægyptum ſimul; ubi convocaverunt ſeniores filiorum Iſrael, quibus dixerunt voluntatem Dei.

5. Ex hoc quòd Moyſes & Aaron dicunt Pharaoni, quòd dimittat populum Dei, ut illi ſacrificet in deſerto; magis ac magis opprimitur populus, qui ad Moyſem & Aaron recurrens queritur, quòd propter illos talia ſibi advenirent: de quo rationem poſtulat Moyſes à Deo.

6. Promittit illi Deus liberationem populi, & poſſeſſionem terræ Chanaan; præcipitque, ut rurſus diceret Pharaoni, quòd remittat filios Iſrael.

7. Facit ſigna coram Pharaone Moyſes, vertendo virgam in colubrum, ſed idem fecerunt incantatores principis, cujus induratum eſt cor: licet videret virgam Moyſis ſic converſam devorare ſerpentes aliorum. Alterâ die Moyſes & Aaron regem invenientes ambulantem ſuper ripam fluminis Nili, aquas illius & omnes alias converterunt in ſanguinem; ſed incantatoribus idem præſtigio facientibus, non audivit eos Pharao.

8. Poſt ſeptem dies, Pharaone indurato, fluvius ebulliit ranas, quæ aſcendunt cubicula regis & populi. Hoc videns Pharao, promiſit dimittere populum, ſi abigerentur ranæ; ſed cùm hoc nollet facere, naſcuntur Ciniphes (*inſectes piquans*) in univerſa terra Ægypti, tam in hominibus, quàm in jumentis; & poſteà venit muſca graviſſima in omnem terram: unde dixit Pharao, ut Moyſes aſſumeret populum ſuum, quod tamen exequi noluit.

9. Percutitur Ægyptus peſte pecorum, ulceroſis veſicis, & horribili grandine cum tonitruo. Peccatum ſuum agnoſcit Pharao, & precibus ſuis Moyſes liberat populum ab his plagis; quibus

A ceſſantibus, ingravatum eſt cor Pharaonis, qui recuſavit dimittere Iſrael.

10. Deus indurat Pharaonem, & his quinque plagis ſextam addit, nempe locuſtarum multitudinem; imò & ſeptimam, tenebras ſcilicet horribiles, tribus diebus in univerſa terra Ægypti; ita quod nemo videret fratrem ſuum, nec moveret ſe de loco in quo erat.

Capite undecimo, promittit Deus Moyſi, ſe decimam additurum eſſe plagam novem præcedentibus, occiſionem videlicet primogenitorum Ægypti, tam in hominibus, quàm in jumentis, à Pharaonis filio uſque ad primogenitum ancillæ.

12. Præcipitur Moyſi manducatio Agni Paſchalis facienda ab omni populo, qui decima die primi
B menſis debebat per familias tollere agnum maſculum, anniculum, & ſine macula; & ipſum ſervare uſque ad quartam decimam diem, in qua tenebatur ad veſperam illum immolare, & manducare carnes ejus, cum panibus azimis & lactucis agreſtibus; renibus accinctis, baculo in manibus, calceamentis in pedibus, & feſtinantibus ſingulis; quia erat Phaſe, ſeu tranſitus Domini: eo quod media nocte tranſiturus eſſet Angelus Domini occidens omnes primogenitos Ægypti, & nullomodo nocens Iſraëlitis, qui ex Dei præcepto ſumpſerant de ſanguine Agni, quem poſuerant ſuper utrumque poſtem & in ſuperliminaribus domorum. Eodem capite præcipit Deus Moyſi & euncto populo, ut talem diem
C celebrarent in ſempiternum, ſeptem diebus azimum comedentes, nec à primo die ullum fermentum retinentes in domibus, incipiendo à 14. primi menſis ad 21. In medio noctis Deus percuſſit omne primogenitum, de quo multùm dolentes Pharao & populus advocant Moyſen & Pharaonem, quos cogunt educere Iſraëlitas; quod ut libentius accepterent, illis commodant neceſſaria, cum magna ſupellectili, & divitiis multis. In tanta præcipitatione Hebræi conſperſam farinam tollunt infermentatam, & de Rameſſe proficiſcuntur in Socoth; & ſic, poſtquam manſerunt in Ægypto per annos 430. exeunt ſub ductu Moyſis & Aaronis.

13. Præcipit Deus Moiſi & Aaroni ſanctifica-
D tionem & conſecrationem primogenitorum, tam in hominibus, quam in animalibus; & celebrandi in perpetuum azimorum ſolemnitatem: docendique filios, quòd illa fieret in memoriam liberationis populi ab Ægyptiorum ſervitate. Hebræi egreſſi ex Ægypto ſecum tulerunt oſſa Joſeph, ducti die per nubis columnam, & nocte per columnam ignis.

14. Pharao induratus inſequitur Iſraëlitas, de quo Hebræi queruntur ad Moïſem, petentes, num non erant ſepulchra in Ægypto: deſperando de ſalute; Moiſes extendit manum, levavit virgam ſuper mare, quod dividit, & gradiuntur Iſraëlitæ in medio per ſiccum: Angeluſque, qui conducebat Hebręos per columnam nubis, priora dimittens à tergo in-
E cedebat; Pharao autem cum exercitu ſuo Iſraël perſequens per mare, ſubmergitur cum exercitu, Moïſe extendente manum ſuam, ut reverterentur aquæ.

15. Egreſſus populus cum Moïſe, Deum benedicens, carmen hoc decantavit; *Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare.* Egreſſo Moyſe è mari, populus intravit in deſertum Sur; & poſt triduum, non valens bibere aquas de Mara, quæ erant amaræ, in eas projecit Moyſes de ligno quodam ſibi deſignato divinitùs, quo dulceſcunt aquæ. Venerunt poſteà Hebræi in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ.

16. Quinto

16. Quinto-decimo menſis ſecundi poſt egreſſum, profecti de Elim, veniunt ad deſertum Sin; ubi murmurant contra Moyſen & Aaton, quòd non ampliùs manducarent de carnibus; & eodem die ad veſperam, aſcendens coturnix cooperuit caſtra; mane quoque ſequenti pluit ros quidam, quem cùm viderent, dixerunt, Manhu; quid eſt hoc? unde ros ille vocatus fuit manna, de quo unuſquiſque colligere debebat quantùm ſufficeret ad neſcendum.

17. Veniunt in Raphidim, ubi deficiente aquâ murmurant denuò; ſed Moïſes virga percutit Petram de Horeb, & ex ea exivit aqua. Amalech pugnavit contra Iſraëlitas, & devictus eſt per Joſue; Aaron & Hur ſuſtentantibus brachia Moyſi ſuper verticem collis.

18. Jethro Sacerdos Madian cognatus Moyſis ad illum acceſſit, videnſque labore conſumi cognatum in judicando Iſraël; illi ſuaſit, ut retineret apud ſe judicium eorum quæ Deum concernebant, & eligeret ſapientes viros de plebe, qui judicarent minora.

19. Veniunt poſteà Hebræi ad montem Sinai, tertiò menſe egreſſionis, ubi figunt tentoria è regione montis; de quo Deus vocavit Moyſen, cui præcepit, ut quæreret à populo, an vellet eſſe fidelis in obſervatione mandatorum; & reſponſo accepto favorabili, aſcenderunt Aaron & Moyſes ſupra mentem, cum prohibitione factâ aliis, nè tranſirent terminos.

20. Deus dedit Moyſi præcepta quæ habemus in Decalogo.

Capite 21. multa alia præcepta in particulari indidit Moyſi Deus, ſicut in capitibus 22. & 23.

Iterum 24. Capite juſſit Moyſi, ut aſcenderet denuò in montem, cum Aarone, Nadab, Abiu, & ſeptuaginta Senioribus Iſraël; ſolo Moyſe appropinquante ad Dominum, ubi omnes viderunt Deum Iſraël, ſub pedibus habentem globum ex lapidibus ſaphirinis. Deus præcipiens Moyſi ut propiùs accederet ſolus, promittit illi dare duas tabulas lapideas, & legem in illis ſcriptam; & continuò Moyſes, expectantibus aliis donec reverteretur, aſcendit operuitque nubes montem, & habitavit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus; ſeptimo autem vocavit eum Dominus de medio caliginis, & manſit cum eo quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

25. Dona voluntaria exigit Deus à populo, pro confectione tabernaculi; traditur forma arcæ, propitiatorii, cherubin, menſæ, ſacrorum vaſorum, candelabri, & lucernarum.

26. Habetur tabernaculi figura & ſituatio arcæ, propitiatorii, menſæ, veli, candelabri, & tentorii.

27. Præſcribitur conſtructio altaris, atrii, columnarum; & quòd afferatur oleum puriſſimum, ut ardeat lucerna ſemper in tabernaculo teſtimonii.

28. Præſcribit Deus Moyſi, ut ad ſacrificaturam applicaret Aaron cum filiis, Nadab, Abiu, Eleazar, & Ithamar; & ibidem deſignantur ornatus & veſtimenta ſummi Sacerdotis & aliorum.

29. Inſtituitur modus conſecrandi Sacerdotes, & offerendi ſacrificia in eorum conſecratione.

30. Tradit formam altaris thymiamatis, ejus ſituationem, confectionemque olei ſancti, & thymiamatis, ſeu odoramentorum.

31. Aſſeverat Deus Moyſi, quòd ſapientiâ, intelligentiâ, & ſcientia in omni opere repleverit Bezeleel & Ooliab, ut fabricarent prædicta ex auro, argento, ære, marmore, gemmis, & diverſi-
A tate lignorum; ibidemque præcipitur de novo filiis Iſraël, ut Sabbatum ſanctificarent: ac dantur Moïſi à Domino duæ tabulæ lapideæ ſcriptæ digito Dei.

32. Videns populus Moyſen nimium commorantantem in monte, exigit ab Aarone vitulum aureum, quem Iſraëlitæ adorant. Adverſus tale peccatum iraſcitur Dominus, ſed pro populo orat Moïſes, illi exponens promiſſiones ejus erga eum. Aliquantulum placato Deo, deſcendit Moïſes de monte tabulas habens præ manibus & eas confringens, objurgat Aaronem, interficit idololatras, & poſteà Deum precatur, ut dimittat populo, aut ipſemet deleatur de libro vitæ.

33. Deflente populo peccatum, ob comminatio-
B nes terribiles, quas fecit illi Deus; jubetur Moyſi, ut conducat Iſraëlitas in terram promiſſionis. Iſte extendit tabernaculum, ut omnes Deum adorent; à Domino poſtulat, ut videat gloriam ejus; cui reſponſum eſt, Oſtendam omne bonum tibi, non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo & vivet.

34. Curat Moyſes, ut præparentur duæ aliæ tabulæ lapideæ; quibus Deus inſcriberet de novo mandata ſua. Ex præſcripto Dei aſcendit ſolus in montem Sinai, manſitque cum eo quadraginta diebus & quadraginta noctibus, ubi obtinuit renovationem fœderis Dei cum populo. Deſcendens Moyſes de monte, ſupra caput habebat duos radios lu-
C mine repletos, qui videbantur eſſe cornua; quos tamen ignorabat ſe habent Moyſes.

35. Præcipiuntur Sabbatum & primitiæ, exiguntur que donariâ ad conſtructionem tabernaculi, quæ prompto animo dedit populus, & commendantur Bezeleel & Ooliab, tanquam deſtinati à Deo ad tale opus.

36. In manus utriuſque deponitur quæ dederat populus, & fabricatur tabernaculum.

37. Conſtruitur arca teſtimonii, ſicut & propitiatorium, menſa, candelabrum, lucernæ, & altare; fitque compoſitio thymiamatis.

38. Fabricantur altare holocauſti, labrum æneum, & atrium; ſupputaturque pretium, quod in his om-
D nibus conſumptum eſt.

39. Conficiuntur veſtimenta ſummi Sacerdotis, Superhumerale, Rationale, Tunica, Lamina ſacra; & offeruntur Deo cuncta quæ fieri juſſerat.

40. Erigitur tabernaculum primâ die primi menſis ſecundi anni poſt egreſſum ex Ægypto, cum præcedentibus; & omnibus perfectis, illud operuit nubes, & gloria Domini ipſum implevit. Si columna, quæ erat nubes in die, & ignis in nocte, deſerebat tabernaculum, per turmas proficiſcebantur filii Iſraël; & ſi pendebat deſuper, manebant in eodem loco.

E

Quæstio III.

De libro Levitici.

Sicut Moyſes à capitulo 19. Exodi uſque ad finem, agit de legibus moralibus, judicialibus, & religionis; ſic in toto libro Levitici diſſerit de legibus quæ Deum reſpiciunt: primò ſcilicet de legibus ſacrificii & offerendorum, à capite primo ad 8. excluſivè. Secundò, de legibus Sacerdotii & conſecrandorum, ab 8. ad 11. Tertiò, de legibus edulii & cibariorum, ubi diſcernuntur animalia munda ab immundis; in capite 11. Quartò, de legibus puerperii & immundorum, ubi agitur de puerperis,

leproſis ; ſeminifluis, idololatris, ſuffocatis, inceſtuoſis, & morticiniis ; à capite [illegible]. ad 23. excluſivè. Quintò, de legibus Jubilæi, Phaſe, & ſolemniorum ; à 23. uſque ad 26. Sextò, de legibus voti voluntarii, atque promiſſorum ; ubi apponuntur multæ promiſſiones bonorum obſervantibus legem ; à capite 26. ad finem. Liber autem iſte, qui Hebraicè nominatur *vaierâ*, id eſt, *vocavit*, quia incipit à tali verbo, dicitur liber Levitici, à Sacerdotali tribu Levi ; & dividitur in 27. capita, quæ diverſas leges continent, ut diximus anteà, datas in primò menſe anni ſecundi ab exitu ex Ægypto.

Quantùm ad ea, quæ particulariter continentur in illis capitulis : In primò vocavit Dominus Moyſen de tabernaculo teſtimonii ; cui juſſit, ut doceret Iſraëlitas de ritu offerendi animalia ; ſive eſſent pecora, ſive eſſent aves.

In 2. deſignatur ritus offerendi ſacrificia ſimilæ, thuris, & panum ; in quibus nihil fermenti aut mellis debet adhiberi, ſed ſemper ſal in omnibus ; quia deſignat fœdus cum Deo.

3. Fit mentio ſacrificii pacifici de bobus, ovibus, agnis, & capris, quæ poterant eſſe mares aut fœminæ ; ubi holocauſta, de quibus habetur in primo capite, debebant fieri de maſculis immaculatis.

4. Denotantur quatuor ſacrificiorum genera pro peccato per ignorantiam commiſſo. Si enim Sacerdos ignoranter peccaverit, debet offerre agnum immaculatum. Si totus populus per imperitiam fecerit aliquid contra mandatum Dei, offeretur etiam vitulus, ſuper cujus caput ſeniores populi imponent manus ; ubi in præcedenti ſacrificio ſolus Sacerdos, pro quo offerebatur ſacrificium, debebat manus imponere. Si princeps populi peccaverit per ignorantiam, poſteà intelligens peccatum, offeret hircum de capris immaculatum, cujus capiti manum imponet. Si denique aliquis de populo peccaverit inſcius, offeret capram immaculatam, vel ovem ; & hæc omnia cum cæremoniis, quæ habentur in hoc capite.

5. Deſignantur alia ſacrificia pro illis, qui pejerantem non indicant ; qui mortuum aut immundum quidquam tangunt, & omittunt ex oblivione purificationem ; & qui ſimiliter aliquid juraverunt facere, quod tamen per lapſum memoriæ non ſunt executi.

6. Deſcribitur hoſtia pro peccato ultroneo, quod committunt qui depoſitum ſibi creditum negant, vel aliquid vi extorſerint, aut fecerint calumniam, aut rem inventam negaverint reddere : pro talibus debebat offerri immaculatus aries de grege. Ibi etiam preſcribitur lex holocauſti.

7. Aliarum oblationum fit mentio, ſive pro peccato, ſive in gratiarum actionem, aut ad implendum votum ; ubi prohibetur manducatio adipis & ſanguinis.

8. Moyſes Aaronem & filios ejus conſecrat, ex præſcripto Dei, coram populo, ad portam tabernaculi ; ubi ornamenta miniſterii recipiunt.

9. Prima oblatio, ſeu primum ſacrificium fit ab Aarone, pro ſe & pro populo ; ubi Aaron populo benedicit, & gloria Domini apparuit in hoc, quòd egrederetur ignis à Domino, qui devoravit holocauſtum & adipes, quierant ſuper altare ; quòd cùm vidiſſent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies ſuas.

10. Arreptis thuribulis, filii Aaron, Nadab & Abiu, offerentes ignem alienum coram Domino, devorati ſunt per ignem quem fecit Dominus è cœlo deſcendere ; & qui combuſſit interiora, ex-

A teriori illæſo. Præcipit Moyſes, ut hæc cadavera mortuorum tollerentur de conſpectu ſanctuarii, & aſportarentur extra caſtra, induta veſtimentis ſacerdotalibus. Prohibetur Aaroni & filiis ſuperſtitibus, nè plangerent iſtorum mortem ; & fletus permittitur populo. Interdicitur vinum Sacerdotibus, & quidquid inebriare poteſt, quando eſſent ingreſſuri tabernaculum, ut haberent ſcientiam diſcernendi inter ſacrum & prophanum.

11. Diſcernuntur animalia munda, quorum uſus erat licitus ; ab immundis quibus non licebat uti, tam de pecoribus, quàm de piſcibus & de volucribus. Omne ergo animal, quod ungulam diviſam habet & ruminat, poterat comedi : Quidquid
B autem ruminat & ungulam non habet diviſam, qualis eſt camelus ; reputabatur immundum : ex defectu primi ſus, qui ungulam dividit & non ruminat, immundus teneri debet. Pro piſcibus, omne quod habet pinnulas & ſquamas, tam in mari, quàm in fluminibus & ſtagnis, erat mundum ; ea verò quæ his carent, execranda cenſebantur. Pro volucribus, quod graditur ſuper quatuor pedes abominabile erat ; niſi haberet longiora retrò crura, per quæ ſalit ſuper terram, ut ſunt bruchus & locuſta.

12. Affertur lex purificandæ mulieris poſt partum.

Capite 13. innuitur conſideratio & diſtinctio le-
C præ à lepra.

14. Ritus habetur mundandi hominem leproſum, & domum leproſam.

15. Docetur, quomodo purgari debeant ſeminiflui, & mulieres menſtruoſæ.

16. Poſt mortem filiorum Aaron, ab igne de cœlo conſumptorum, indicat Deus Moyſi, quid obſervare debeant Sacerdotes, antequam ingrediantur ſanctuarium ; innuiturque, quomodo purificanda ſint Sanctuarium ; Tabernaculum & Altare.

17. Sacrificia Deus prohibet fieri in caſtris, vel extra caſtra ; ſed omnia vult immolari ad oſtium tabernaculi : & interdicitur denuò uſus ſanguinis.

18. Prohibetur imitatio Ægyptiorum & Cha-
D nanæorum, & ſtatuuntur gradus conſanguinitatis.

19. Vult Deus, Iſraëlitas ſanctos eſſe, ſicut ipſe ſanctus eſt, præcipitque Sabbata cuſtodienda, honorandos parentes, idololatriam vitandam, ſegetes tempore meſſis non tondendas uſque ad ſuperficiem terræ, ſpicas remanentes non eſſe colligendas, neque racemos ſuperſtites ; ſed hæc omnia pauperibus & peregrinis eſſe relinquenda. Poſteà quamplurimæ leges & prohibitiones exprimuntur.

20. Punitiones ſtatuuntur contra ſacrificantes filios idolis, accedentes ad ariolos, maledicentes pa-
E rentibus, & ſimiles.

21. Sacerdotibus interdicitur adeſſe mortuorum exequiis, exceptis funeribus patris, matris, filii, filiæ, fratris & ſororis virginis, quæ non eſt nupta viro. Prohibetur ſimiliter, nè radant barbam aut caput, nè ſcortum ducant, vel eam quæ repudiata eſt à marito. Sacerdos primus ſolam virginem ducere poteſt uxorem. Innuitur tandem, quales debeant eſſe miniſtri templi, à quibus debebat excludi omnis macula & defectus ; etiamſi tales miniſtri eſſent de ſtirpe Aaron.

22. Impuri non debent accedere ad ea quæ ſunt conſecrata, & iſtorum uſus illis vetatur ſub diſcrimine mortis ; exprimiturque quid, quando, & quomodo ſit offerendum.

Digitized by Google

23. Exprimuntur feſta inſtituta à Deo, quæ ſunt Sabbatum, Phaſe, Primitiæ meſſis, Pentecoſte, Tubarum, Expiationis dies, & Tabernaculorum; & deſignatur tempus, quo talia feſta celebrari debebant.

24. Præcipitur jugis concinnatio lucernarum extra velum teſtimonii in tabernaculo fœderis, & inſtituitur confectio panum propoſitionis, qui debebant eſſe duodecim, appoſiti ſuper menſam coram Domino; quorum mutatio debebat fieri per ſingula Sabbata, & veteres comedi ab Aarone & filiis ejus, in loco ſancto; quia ſanctificati erant. Homo quidam ex patre Ægyptio & matre Iſraëlita natus, lapidatur extra caſtra: quia blaſphemaverat nomen Domini. Tandemque ſtatuitur pœna talionis, & præcipitur æquitas peregrino, ſicut indigenæ.

25. Sabbatum terræ præcipitur à Deo, qui vult, à tempore ingreſsûs Hebræorum in terram promiſſionis, ſex annis agrum ſeri, & colligi fructus vineæ; ſeptimo autem, nec ſeri ſegetes, nec amputari racemos: ſed requieſcere terram. Annus ſimiliter jubilæi deſignatur, qui contingebat poſt ſeptem hebdomadas annorum; & erat quinquageſimus: qui annus debebat ſanctificari, & meo remitti unuſquiſque in bonorum ſuorum poſſeſſionem, ſicuti aliàs dictum fuit.

26. Poſt prohibitionem ſculptilium, promittuntur multæ benedictiones obſervantibus mandata, & maledictiones tranſgredientibus.

27. Homo, qui votum fecit & ſpopondit Deo animam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium; ſed diverſum pro diverſitate ſexûs & ætatis. Omnes etiam decimæ terræ, ſive de pomis arborum, ſive de frugibus, ſive de animalibus, ſanctificantur Domino.

Quæstio IV.

De libro Numeri.

Liber iſte, qui ab Hebræis vocatur *Vajedabber*, ab illo verbo quo incipit, *Locutuſque*, ideo à Græcis & Latinis dicitur liber Numeri; quia loquitur de enumeratione quam fecerunt Moyſes & Aaron, omnium virorum, qui reperti ſunt in tribubus Iſraël; & eorum collocationem memorat circa tabernaculum in caſtris, etiam comprehenſis in tali numero Levitis. In triginta ſex capitulis, quibus componitur, refert ſummatim ea quæ facta ſunt in populo per ſpatium triginta ferè novem annorum, ab initio ſcilicet ſecundi menſis ſecundi anni; ab egreſſu Hebræorum ex Ægypto, uſque ad undecimum menſem quadrageſimi anni.

In primo capite numerantur apti ad pugnam, exceptis viris de tribu Levi, qui conſtituti erant à Moyſe ad portandum tabernaculum teſtimonii, vaſa ſacra & quidquid ad cæremonias pertinebat. In illa autem enumeratione reperta ſunt ſexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta. Quot autem fuerint in qualibet tribu, ibi refertur.

Capite 2. præcipit Dominus Moyſi & Aaron, ut ſinguli filiorum Iſraël per turmas caſtrametarentur circa tabernaculum fœderis, quilibet in ordine ſuo; ubi nominatim deſignantur principes cujuſcunque tribûs.

3. Eleazar & Ithamar exercentibus ſacerdotium cum patre ſuo, Deus ſibi applicavit tribum Levi, ut miniſtraret rebus divinis, cuſtodiret vaſa tabernaculi, ut obſervaret quidquid pertinet ad cultum Dei. Levitas elegit Deus loco primogenitorum, qui illi conſecrari debebant, à tempore quo percuſſit primogenitos Ægyptiorum; erant autem Levitarum maſculi ab uno menſe & ſupra, viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres: & apud illos Levitas erant tres familiæ deſcendentes à tribus filiis Levi, Gerſon ſcilicet, Caath & Merari.

4. Manſiones & officia eorum fuerunt diviſa per familias.

5. Moyſes juſſu Dei præcepit filiis Iſraël, ut ejicerent de caſtris omnes leproſos, qui ſemine fluunt, & qui ſunt polluti ſuper mortuos; tam maſculum, quàm fœminam. Quòd ſi vir aut mulier damnum fecerint proximo, tenentur confiteri peccatum ſuum, ablatum reddere, quintamque partem deſuper ei cui damnum illatum eſt; qui ſi non reperiatur, reſtitutio facienda erat Domino ſeu ſacerdotibus. Illic deſignatur ſacrificium Zelotipiæ.

6. Fit mentio Nazaræorum, ſeu eorum, qui voluerint Domino ſe conſecrare, quibus prohibetur uſus vini & omnes inebriativi potus, durante tempore voti; ſimiliter inhibetur talibus, nè aſcendat novacula ſuper capita eorum; & nè adſint funeribus ullis, etiam patris & matris: imò, ſi mortuus fuerit quiſpiam ſubito coram illorum quoquam, offeret ſacrificium pro purificatione ſua, radetur denuò in die iſtius purificationis, & iterum die ſeptima: & expleto voto ſacerdos cum offeret Domino, radetur ante oſtium tabernaculi, & offeretur aliud ſacrificium.

7. Erexit Moyſes tabernaculum, unxit illud, & ſanctificavit ipſum cum omnibus vaſis; ſicque facta eſt dedicatio hujuſce templi portatilis. Principes Iſraël, qui erant capita familiarum, dederunt ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus; bini & bini unum currum, & ſinguli unum bovem. Illa autem plauſtra cum bovibus data fuerunt Levitis juxta ordinem miniſterii ſui, ita quòd filii Gerſon habuerint duo plauſtra & quatuor boves; filii Merari quatuor plauſtra, & octo boves; nullum verò filii Caath, quia ea quæ erant miniſterii ſui ferre debebant ſuper humeros. Poſteà ſinguli duces per dies ſingulos obtulerunt munera in dedicatione altaris.

8. Traditur diſpoſitio lucernarum, & forma candelabri; habeturque ritus, quo purificandi erant Levitæ antequam ad divina admitterentur; quod non poterat fieri, niſi à viginti quinque annis, uſque ad quinquageſimum, quo tempore ceſſabant à miniſterio tabernaculi.

9. Anno ſecundo, poſtquam egreſſi ſunt filii Iſraël ex Ægypto, menſe primo, præcepit Deus Moyſi, ut filii Iſraël facerent Phaſe; qui illud fecerunt tempore ſuo, 14. illius menſis ad veſperam ad montem Sinai. Sed quia aliqui erant immundi, eo quòd mortuum tetigiſſent, & ut tales non poterant facere Phaſe; ideo conſuluit Moyſes, quid præciperet Deus de illis, & fuit reſponſum: quòd ſi homo fuerit immundus ab anima, aut in via procul fuerit, faciat Phaſe in menſe ſecundo, ſub ordinario ritu; omnis autem, qui fuerit mundus, nec in via fuerit, exterminari debeat de populo ſuo, ſi non fecerit Phaſe in 14. primi menſis. Eadem die, qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes, quæ à veſpere ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſque ad mane.

10. Præcipit Deus Moyſi, ut fierent duæ tubæ argenteæ, quarum ſonitu poſſet convocari multitudo populi, vel mòveri caſtra, vel aliud deſignari quidpiam, juxta modum clangoris. Vigeſimâ die ſecundi menſis anni ſecundi elevata eſt nubes de

Digitized by Google

tabernaculo fœderis, & profecti ſunt filii Iſraël de deſerto Sinai, & recubuit nubes in ſolitudine Pharan. Moyſes dixit Obad filio Raguel, ſeu Jetro, Madianitæ, cognato ſuo, ut comitaretur populum. Cùmque elevaretur arca, Moyſes dicebat : *Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te à facie tua* : cùm autem deponeretur, aiebat ; *Revertere Domine ad multitudinem exercitûs Iſrael.*

11. Murmurans populus contra Dominum, quaſi dolens pro labore, devoratur ab igne Domini; ſed orante Moyſe, ceſſat ipſius activitas. Vulgus flagrans deſiderio carnium cum fletibus dixit, Quis dabit nobis ad veſcendum carnes ? tunc enim illis manna erat faſtidio, dum in mentem illis veniebant cucumeres Ægypti, pepones, porri, cepe & allia. Hoc videtur intolerabile Moyſi, qui ad Deum recurrens queritur, cur illi impoſuerit pondus univerſi populi ; ſed præcipit illi Deus, ut congregaret ſeptuaginta ſeniores, quibus daret de ſpiritu ejuſdem Moyſis, ut ipſe ſolus non gravaretur : promiſitque, ſe daturum carnes toti populo in tanta quantitate, ut verterentur in nauſeam ; quod reverà factum eſt, vento egrediente à Domino, arreptas trans mare coturnices deferente, & demittente in caſtra. Sed adhuc carnes erant in dentibus eorum, & ecce furor Domini concitatus eſt in populum, & percuſſit eum plagâ magnâ nimis ; unde locus ille vocatus fuit Sepulchra concupiſcentiæ, quia ibi ſepulti ſunt qui carnes deſideraverant ; & qui egreſſi ſunt de talibus ſepulchris venerunt in Haſeroth.

12. Aaron & Maria ſoror murmurant contra Moyſem fratrem ſuum, ex invidia jactitantes, non per ſolum Moyſen, ſed per ipſoſmet locutum fuiſſe Dominum ; ſed utrumque increpat Deus, & Maria per lepram infecta eſt, & paulò poſt mundatur Moyſi precibus.

13. Fixis tentoriis, de Aſeroth in deſerto Pharan, juſſu Dei, Moyſes miſit exploratores, qui viſitarent terram Chanaan, numero ſcilicet duodecim, inter quos erant Caleb & Joſue; illi poſt quadraginta dies, omni regione circuita, attulerunt palmitem vineæ cum uva ſua, quem portabant in vecte duo viri ; & dixerunt, terram illam fluere revera lacte & melle ; ſed habere cultores fortiſſimos, urbes grandes & muratas, hominesque ingentis ſtaturæ ; quod audiens populus murmurat, ſed Cabel murmur compeſcens ait, Aſcendamus & poſſideamus terram, quoniam poterimus eam obtinere.

Capite 14. vociferans omnis turma cum murmure novo voluit eligere ducem, qui eam reduceret in Ægyptum. Eos pacificare tentat Joſue, ſed ipſum lapidare contendunt Hebræi ; & illicò apparuit gloria Domini ſuper tectum fœderis, ex quo auditus eſt Deus Moyſi dicens, ſe populum peſte graviſſimâ percuſſurum, cui tamen poſtea dimiſit peccatum ad Moyſi preces ; ſub hac conditione, quòd nullus à viginti annis eorum, qui viderant miracula facta in Ægypto ingrederentur terram à ſe promiſſam, exceptis Joſue & Caleb.

15. Fit mentio plurium, quæ obſervare debebant Hebræi in ſacrificiorum oblatione, quando eſſent ingreſſi terram promiſſionis ; virque colligens ligna in Sabbato lapidatur ex ordinatione Moſis, qui ſuper hoc conſuluerat Deum.

16. Core, Dathan & Abiron, cum ducentis quinquaginta viris proceribus ſynagogæ, murmurantes contra Moyſen & Aaronem, quòd elevarent dominium ſuper alios, pereunt tribus ſuum primis deglu-
A titis à terra, & aliis conſumptis ab igne de cœlo. Murmurat denuò populus contra Moyſem & Aaronem, ſed excitare volens ſeditionem percuſſus eſt ; quatuordecim millibus hominum & ſeptingentis pereuntibus.

17. Ut confirmaretur Aaronis authoritas, Deus præcipit Moyſi, ut acciperet à principalibus duodecim tribuum ſingulas virgas cum nomine cujuſlibet, & tertiam decimam, quæ erat Aaronis, in qua nomen habebatur tribus levi. Hæ virgæ appoſitæ fuerunt intra tabernaculum fœderis, Deo declarante, illum ſuper alios authoritatem habiturum eſſe, cujus virga floreret ; & ſequenti die repertum eſt virgam Aaronis germinaſſe, & iſta conſervata
B fuit deinceps in tabernaculo.

18. Deus Aaroni & poſteris ſummum ſacerdotium affectat, officia Levitarum aſſignantur, & Deus dat illis decimas, primitias, & cuncta quæ illi offerri debebant.

19. Præcipitur ſacrificium vaccæ rufæ, quæ debebat immolari extra caſtra, præſente univerſo populo, ex cujus cineribus componebatur aqua, quâ utebatur populus ad purificationem.

20. Moritur Maria ſoror Moſis in Cades, apud deſertum Sin. Deficiente aquâ murmurat populus. Deus præcipit Moyſi & Aaroni, ut educerent aquam de petra ad ſolam vocem ; ſed quia ex diffidentia quadam Moyſes elevat manum, bis percutiens virgâ ſilicem, fluit quidem aqua, ſed dicit
C Dominus ad utrumque, quòd non introducerent filios Iſrael in terram promiſſionis ; quia non crediderant. Moyſes legatos mittit ad regem Edom, ut populo tranſire permitteret per terram ſuam ; ſed cùm negaretur illi talis licentia, per aliam viam profecti ſunt in montem Edom ; ubi Deus dixit Moyſi, mox Aaronem eſſe moriturum, & illi ſubſtituendum eſſe Eleazarum filium ejus.

21. Vincit Iſrael regem Arad Chananæum, quia promiſerat Deo, quòd ſi illum ſuperaret, deleret urbes ejus. Murmuratur de novo in populo, quòd deeſſet panis, non eſſet aqua, & manna afferret nauſeam ; & illicò Deus immittit ſerpentes ignitos, ſeu igne plenos, qui multos occidunt ; ſed ora-
D vit Moyſes pro populo, & ſerpentem æneum erexit, ad cujus intuitum percuſſi ſanabantur. Miſit Moyſes ad Sehon regem Amorrhæorum, ut daret illis tranſeundi licentiam ; quam negans devictus eſt ; ſicut & Og rex Baſan.

22. Balac rex Moab audiens victorias Iſraëlitarum, & eorum impetum timens, accerſit Balaam Prophetam, ut malediceret populo Iſraël. Iſte ſuper hoc conſulit Deum, qui illi prohibuit nè malediceret ; quia populus benedictus eſt : unde hoc facere recuſat. Euntem Balaam ad regem corripit Angelus, & aſina Balaam loquitur.

23. Balaam coactus à rege Balac, ut malediceret populum, pro maledictione dedit benedictionem;
E prædicens futurum eſſe maximum populum.

Capite 24. Balaam ſpiritu Dei repletus ampliores benedictiones populo dedit, prophetat de futuro regno Iſrael, prædicitque, Chriſtum ex illo naſciturum, dicens ; *Orietur ſtella ex Iacob.*

25. Fornicante populo cum filiabus Moab madianitis, & cum illis idololatrante, propterea Dei vindicta inducitur contra populum ; & ex præſcripto Moſis, Phinees filius Eleazari, filii Aaronis ſacerdotis, occidit viginti quatuor millia hominum ; & eodem ictu gladii transfixit Zambri principem de tribu Simeon, & Cozbi filiam principis Madianitarum.

26. Numerari juſſit Deus omnem ſummam filio-

rum Iſrael per ſingulas tribus, & recenſiti ſunt A ſexcenta millia virorum, & mille ſeptingenti triginta; non numeratis Levitis, qui ab uno menſe recenſiti erant viginti tria millia. Intra hunc numerum nullus deſcriptus fuit eorum, qui numerati fuerant à Moyſe & Aaron in deſerto Sinaï; quia prædixerat Dominus omnes illos eſſe morituros in ſolitudine, exceptis Joſué & Caleb.

27. Traduntur leges ſucceſſionum. Deus Moyſi oſtendit terram promiſſionis de monte Abarim, monetque ipſum de morte imminente, ac jubet tolli Joſue, cui imponeret manum coram Eleazaro ſacerdote, ut deinceps conduceret populum; quòd reverà factum eſt, ſicut præceperat Dominus.

28. Deſignantur leges obſervandæ in oblatione B ſacrificiorum, quæ fieri debebant in præcipuis feſtivitatibus.

29. Deſignatur quid faciendum eſſet octo primis diebus ſeptimi menſis pro ſacrificiorum oblatione.

30. Præcipitur redditio votorum quæ Deo fierent, cum diſtinctione voventium, qui ſunt ſui juris, ab illis qui ſub authoritate aliena conſtituuntur.

31. Deus præcipit Moyſi, ut ante mortem ſuam ulciſceretur filios Iſraël de Madiantis, qui miniſterio filiarum ſuarum induxerant populum ad Idololatriam; & ideo elegit mille viros de ſingulis tribubus, quos miſit cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, ut pugnarent contra Madianitas, quos reverà devicerunt; omnes mares occidendo, cum quinque regibus, & Balaam, qui ſuaſerat, ut adhiberentur tales filiæ ad corrumpendos Iſraëlitas; cui cladi adjici voluit Deus interfectionem mulierum, exceptis virginibus; & hoc facto, dividitur præda.

32. Conſtituitur tribubus Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe, poſſeſſio terræ illius, quæ erat trans Jordanem ad orientem; ſed ſub hac conditione, quòd deducerent fratres ſuos in terram promiſſionis.

33. Numerantur manſiones filiorum Iſrael ab exitu Ægypti uſque ad Jordanem, ubi intrantibus terram Chanaan præcepit Deus per Moyſem, ut diſperderent habitatores terræ illius, idola comminuerent, atque mundarent illam terram, quam Deus illis dederat in poſſeſſionem, & quam inter ſe diviſuri eſſent per ſortem.

34. Traduntur fines & termini terræ promiſſionis, & deſignantur ii qui terram dividerent.

35. Præcepit Deus, ut darentur Levitis quadraginta & octo urbes, in quibus habitarent, cum ſuburbanis pro jumentis & pecoribus; quarum ſex debebant eſſe loca refugii, tres videlicet trans Jordanem, & tres in terra Chanaan.

36. Juxta id quod habetur capitulo 27. de filiabus Salphad ſtatuit Moyſes, quòd filiæ, quæ fratres non haberent, non poſſent nubere, niſi viris ex ſua tribu; quod etiam ſtatuitur de viris, ne ſibi miſcerentur tribus. His omnibus factis, ex præcepto Dei conſcendit Moyſes montem Nebo, ut videret terram Chanaan, & ibi moreretur, provectus ad annos centum & viginti; quo tamen tempore, ita robuſtus interiit, ac ſi fuiſſet in juventute perfecta, ſepultuſque fuit ex juſſu Dei, in valle quadam terræ Moab contra Phogor, & nunquam deſignari potuit locus ſepulturæ ejus; nè, ut inquit S. Judas, corpus ejus manifeſtatum Iſraelitis adoraretur propter miracula, quæ ejus ope patrata fuerant in Ægypto & in ſolitudine, ubi populum per quadraginta annos conduxit.

QUÆSTIO V.

De libro Deuteronomii.

LIBER iſte ultimus quinque illorum, quos compoſuit Moyſes, & qui faciunt Pentateuchum, vocatur ab Hebræis *Elle haddebarim*, ſeu reiteratio & recapitulatio legis; & à Græcis ac Latinis *Deuteronomium*, ſeu ſecunda lex: quia in illo recapitulavit Moyſes omnia, quæ ſibi tradita fuerant à Deo prope montem Sinai, & quæ principaliter in libro Levitici continentur. Ratio autem cur Moyſes ante mortem ſuam hanc legem abbreviatam tradere voluit denuò Iſraelitis, ex hoc ſumitur; quòd videret omnem ferè populum, qui legem primitùs audierat in deſerto, è vivis abiiſſe, ſicque eos, qui ortum duxerant ab egreſſione Ægypti, poſſe prætexere excuſationem de inexecutione legis, ſuper hoc, quod ignoraviſſent eam: & ideo Moyſes in campeſtribus Moab, circa Jordanem, voluit anno quadrageſimo poſt egreſſionem populi, compendiosè intimare de novo præcepta legis, quam Deus diffusè dederat in monte Sinaï tertio menſe poſt talem exitum. In capitibus triginta quatuor hujus libri, qui compoſitus exiſtimatur anno 2583. & in præce- C dentibus, continentur notabilia, quæ facta ſunt per bis mille quingentos quadraginta duos annos cum dimidio qui fluxerunt à creatione mundi.

In primo capite Deuteronomii refertur quomodo Moyſes quadrageſimo anno, undecimo menſe, prima die menſis, poſtquam Iſrael percuſſit Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem Baſan, coram omni populo fecerit in terra Moab trans Jordanem recapitulationem legis, quæ data fuerat prope montem Sinay, uſque ad reditum illorum, quos miſerat exploraturos terram Chananæorum; & quomodo inſtructi armis, pergentes ad pugnam prohibente domino, devicti fuerint in montibus per Amorrhæos.

D Capite 2. explicat breviter quomodo Hebræi circuerint longo tempore montem Seir, prohibueritque Deus, ne quicquam facerent contra incolas hujus terræ, quam Deus dederat filiis Eſaü; nec adverſus Moabitas, quorum provinciam dederat filiis Loth.

Capite 3. narratur qualiter devicerint Og regem Baſan, & acceperint ſexaginta urbes fortiſſimas, & interfecerint omnes habitatores illarum, uſque ad pueros & mulieres; ipſe autem rex Baſan erat de ſtirpe gigantum, cujus lectus ferreus, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis, monſtratur in Rabath.

Capite 4. Moyſes rememorat populo beneficia; quæ à Deo recepit, ut exinde excitaretur ad obſer- E vationem legis; eorum infidelitatem prædicit, treſque deſignat civitates refugii trans Jordanem tribubus Gad, Ruben, & dimidiæ parti tribus Manaſſe, ut ad eas confugerent quicumque nolentes occiderent proximum, nec ſibi fuiſſent inimici ante unum & alterum diem.

Capite 5. iterat populo Moyſes præcepta Dei olim intimata ſuper Sinay, dicens, Cuſtodite & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis; non declinabitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam quam præcepit Dominus Deus veſter ambulabitis, ut vivatis & bene ſit vobis.

Capite 6. exponitur primum Decalogi præceptum, & innuitur, Deum eſſe timendum, illi ſerviendum, non eſſe adhærendum diis alienis, præcepta Dei

Digitized by Google

eſſe adimplenda, ac inculcanda filiis.

Capite 7. declarat non eſſe fœdus ineundum cum gentibus, neque cum infidelibus ſocianda eſſe conjugia; ſed aras eorum eſſe ſubvertendas, & confringendas ſtatuas; ſpemque in Deum eſſe prorſus reponendam, ſi quando vellent populum Gentilem opprimere.

Capite 8. vult Moyſes, quòd recordetur populus cuncti itineris, per quod adduxit eum Dominus per deſertum quadraginta annis, ipſos volens probare per famem, ſitim, & alias calamitates, quibus remedium attulit per manna, aquas è rupibus eductas, & alia miracula; ita quod ſi obliti Domini Dei ſui ſequerentur Deos alienos, ipſi perirent.

Capite 9. monet populum Moyſes, non propriis viribus attribuendas eſſe victorias, quas retulerunt ſuper gentes magnas & ſublimas; vult eos recordari quomodo ad iram provocaverint Dominum ſuum in ſolitudine, quomodo receperit à Deo duas tabulas lapideas ſcriptas digito Domini, & quomodo eas confregerit, vehementer iratus de adoratione vituli aurei.

Capite 10. rememorat iterum populo inſtaurationem tabularum, quæ poſitæ fuerunt in arca; ex quo concludit, Deum eſſe diligendum, timendum, & illi ſerviendum.

Cap. 11. affert ſigna & opera, quæ fecit Deus in medio Ægypti regi Pharaoni & univerſæ terræ illius, & propterea cuſtodienda eſſe omnia mandata Domini, & docendos filios filios, ut illa meditarentur continuò, dum eſſent in terra promiſſa.

Cap. 12. afferuntur præcepta atque judicia, quæ ſervanda eſſent in poſſeſſione terræ; & præſertim ſtatuit non comedendum eſſe ſanguinem, decimas eſſe ſolvendas, Levitas alendos, nec quicquam addendum aut minuendum præceptis.

Cap. 13. vult occidi pſeudo-Prophetas tanquam fictores ſomniorum, propinquiores eſſe lapidandos ſi ad idololatrium excitent, urbeſque ſuccendi debere ſi colerent deos alienos.

Cap. 14. interdicit Moyſes imitationem gentium, immundorum animalium prohibet manducationem, vult ſeparari decimam partem fructuum & animantium, & talia offerri Deo; præcipitque ut dentur neceſſaria Levitis, extraneis, pupillis & viduis, ut benedicat illis Deus in cunctis operibus manuum ſuarum.

Cap. 15. ſeptimo anno præcipit fieri remiſſionem debitorum, ita quòd non poſſet quidquam repeti à fratre ſuo, amico aut proximo; benè autem ab advena & peregrino. Prohibet nè ſub prætextu appropinquantis anni remiſſionis denegetur mutuum pauperi poſtulanti; vultque quòd ſi alicui venditus fuerit frater hebræus aut hebræa, & ſex annis ſervierit, in ſeptimo dimittatur liber; ita tamen, quòd ſi ob amorem voluerit remanere, debeat perforari ſubulâ auris ejus, ut ſerviat in æternum.

Cap. 16. repetit Moyſes præcepta Dei circa celebrationem Paſchatis & aliorum feſtorum. Prohibet, ne immoletur Phaſe in qualibet urbium, ſed tantum in loco quem elegerit Dominus; ſtatuitque omnes maſculos, tribus vicibus per annum, acceſſuros eſſe ad locum illum, quem elegerit Dominus; videlicet in ſolemnitate azimorum, hebdomadarum, & tabernaculorum; ac interdicit judicibus & magiſtratibus munerum acceptionem, quia excœcant ſapientum oculos, & mutant verba juſtorum.

Cap. 17. indicatur Deum velle ſibi immolari victimas ſine macula & quocunque vitio. Vult, non

A debere deferri teſtimonio unius, ſed ex ore duorum aut trium teſtium. Super ambiguas & difficiliores cauſas ſacerdotes eſſe adeundos, & acquieſcendum eorum ſententiæ; Regemque eligi debere de numero fratrum, qui non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti & auri immenſa pondera, ſed qui habebit ſibi deſcriptum Deuteronomium legis, cujus exemplar accipiet à ſacerdotibus Leviticæ tribûs, quod leget continuò.

Cap. 18. deſignatur quid debeant habere Sacerdotes, Levitæ, & omnes qui de eadem tribu eſſent. Prohibetur imitatio gentilium, & auguriorum ac
B ſortilegiorum praxis, prophetaturque Chriſtus, ſeu adventus Meſſiæ per Moyſen dicentem populo, *Prophetam de gente tua & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus, ipſum audies.*

Cap. 19. aſſignantur civitates refugii pro homicidio caſuali: prohibetur nè transferantur termini hæreditates cujuſlibet diſtinguentes; indiciturque punitio calumniatorum.

Cap. 20. ſuadet Moyſes populo, nè timeat hoſtes ſuos, etiamſi videat illos fortiores; quia Dominus erat cum illo, & ipſum duxerat de terra Ægypti. Vult poſteà ut qui ædificavit domum novam, vineam plantavit, aut deſpondit uxorem,
C revertatur in ſuam domum. Quòd ante expugnationem civitatum pax habitantibus primò offeratur, quam ſi acceptare recuſaverint, percutiatur omne quod eſt maſculini ſexûs; reſervatis mulieribus, infantibus, jumentis, & cæteris, quæ erunt dividenda exercitui in prædam.

Cap. 21. præcipitur oblatio ſacrificii, quando repertum fuerit cadaver occiſi, & ignorabitur reus cædis. Præſcribitur modus, quo captiva fœmina accipi poterit in conjugium: jus primogenituræ conſervatur; declaraturque, filium contumacem & protervum, qui coërcitus obedire contempſerit, ducendum eſſe ad ſeniores civitatis, & ad portam judicii obruendum lapidibus.

Capite 22. multæ leges civiles ſtatuuntur. Res proximi perdita reſtitui debet; mulier veſte virili
D uti non poteſt, nec vir veſte fœmineâ, & ſimilia inhibentur.

23. Aliæ adhuc leges præſcribuntur, maximè de purificandis caſtris, de voto diligenter ſervando, & de non fœnerando fratri ſuo ad uſuram pecuniam, ſed alieno.

24. Conceditur repudium. Si nuper homo acceperit uxorem, non debet ad bellum procedere, nec ſolvere tributum publicum, ſed uno anno vacabit, & lætabitur cum uxore; & ſtatuitur ſolutio laboris eâdem die quâ factus eſt: prohibeturque, nè oblitus manipulus in agro poſt ſegetem requiratur poſteà, ſed advenæ relinquatur, pupillo, & viduæ; ſicut & ſpicæ derelictæ, & olivæ, & racemi.

E 25. Debet proportionari punitio criminibus, ita tamen, ut in inferendis plagis quadragenarius numerus non excedatur. Si unus frater moriatur abſque liberis, alter debet accipere viduam illius pro uxore, & ſuſcitare ſemen fratris ſui; inhibeturque nè ſint diverſa pondera, majus & minus, nec diverſæ menſuræ.

26. Jubetur traditio primitiarum & decimarum de frugibus cunctis, quæ Levitis, pupillis, viduis & advenis dabantur in gloriam Dei; qui aſſumpſerat populum ex Ægypto, & illi dederat poſſeſſionem terræ promiſſæ.

27. Poſtquam Moyſes retulit populo quæ ſcripta ſunt in viginti ſex capitulis præcedentibus,

Digitized by Google

prȩcepit illi ut cuſtodiret omne mandatum, jubet A quod trans Jordanem ædificetur altare Domino de lapidibus quos ferrum non tetigiſſet ; & indicit, quod ſex tribus pronunciarent in monte Garizim benedictiones, quæ habentur in 26. capite Levitici; & quòd ſex aliæ pronunciarent in monte Hebal maledictiones, quæ habentur in eodem capite.

28. Promittit Moyſes rurſus benedictiones innumeras obſervantibus præcepta Dei, & totidem maledictiones non ſervantibus.

29. Commemorantur beneficia Dei. Fit exhortatio ad obſervationem mandatorum ejus; & deſignatur cauſa, cur multoties iratus fuerit Dominus contra Iſraëlitas.

30. Promittitur pœnitentibus miſericordia, declaratur mandata Domini eſſe obſervatu poſſibilia, B Deumque eſſe diligendum, & obediendum voci ejus.

31. Antequam tranſiret Moyſes Jordanem, prævidens ſuam mortem, vocavit Joſue, quem præfecit populo, ut ipſum introduceret in terram, quam Deus promiſerat patribus ſuis; ſcripſitque legem hanc, quam tradidit Sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis: ac juſſit, ut poſt ſeptem annos, anno ſcilicet remiſſionis, in ſolemnitate Tabernaculorum legeretur omni populo.

32. Habetur Canticum Moyſis, *Audite cœli quæ loquor*; in quo enunciantur doctrina Dei & opera ejus.

33. Moriturus Moyſes benedixit ſingulis tribu- C bus Iſraël, adjiciens in communi, *Beatus es tu Iſraël: quis ſimilis tui, popule, qui ſalvaris in Domino? ſcutum auxilii tui & gladius gloriæ tuæ, negabunt te inimici tui; & eorum tu colla calcabis.*

34. Aſcendit Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo, oſtendit illi Deus omnem terram promiſſionis uſque ad mare noviſſimum; & ibi tandem moritur, jubente Domino, anno 120. ætatis ſuæ; ſepultuſque fuit in valle terræ Moab, & non cognovit homo ſepulchrum ejus, fleverunt filii Iſraël triginta diebus, & completi ſunt dies planctûs lugentium Moyſen.

D

CAPUT SECUNDUM.

De libris Hiſtorialibus veteris Teſtamenti.

PRopoſitus ordo noſter poſtulat, ut libris legalibus ſeu politicis veteris Teſtamenti, qui ſunt quinque libri Moÿſis, ſuccedant immediatè libri hiſtoriales ejuſdem, qui ſub undenario continentur numero; & qui ſunt libri Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Eſdræ & Nehemiæ, Tobiæ, Judith, Eſther, Job & Machabæorum: ubi libri Eſdræ & Nehemiæ pro eodem uſurpantur; quandoquidem Nehemiæ liber communiter habe- E tur pro libro ſecundo Eſdræ. In illis autem libris hiſtoricis oſtenditur principaliter, quòd Deus adimpleverit circa terram promiſſionis quæcunque promiſerat, vel fuerat comminatus filiis Iſraël, quæ omnia habentur ſigillatim in libro Deuteronomii, & præſertim capp. 27. 28. & 29. Ubi promiſit eis, quòd ipſos induceret in illam terram, quòd defenderet eos contra hoſtes, quòd oppreſſos erigeret & leniret, quòd illos dejiceret ſi non obſervarent legem, quòd ipſos reduceret in captivitatem, quòd eos non desereret in illa, ſed aſſiſteret ipſis; quod denique eoſdem rurſus ad terram promiſſionis revocaret. Hæc, inquam, oſtenduntur in prædictis libris hiſtoricis ſeu enarrativis; non quòd ſacra Scriptura hiſtorias per ſe intendat, ſed tantùm in ordine ad Deum. In libro enim Joſue oſtenditur, Deum fuiſſe ſtupendum inductorem filiorum Iſraël, ut patebit inferius. Liber Judicum probat, Deum fuiſſe populi ſui providum redemptorem, ipſum liberando miniſterio quatuordecim Judicum. Liber Ruth demonſtrat, Deum fuiſſe lenitorem placidum omnibus oppreſſis. In primo & ſecundo libro Regum, atque in primo Paralipomenon, & in prima parte ſecundi, Deus exhibetur, tanquam maximus erector filiorum Iſraël, quos ſublimavit in regnum. In tertio Regum libro, & uſque ad ultima capitula quarti, indicatur Deum fuiſſe validum dejectorem populi Iſraëlitici, ut declaratur ex decurſu novemdecim Regum Juda, & octodecim Regum Iſraël, qui inceſſanter decreſcere cœperunt. In fine verò quarti Regum & ſecundi Paralipomenon Deus apparet rigidus ejector Regum & captivator populi, ſub Theglathphalazar, Salmanazar, Sennacherib, & Nabuchodoſor, Regibus Aſſyriorum & Chaldæorum. In libris duobus Eſdræ & Nehemiæ, qui pro eodem habentur, apparet Deus propitius reductor populi ſui de captivitate Cyri, Darii & Regum Medorum. In libris denique Tobiæ, Judith, Eſther & Machabȩorum, oſtenditur Deum fuiſſe adjutorem præcipuum populi ſui, ſub aliarum captivitatum temporibus: quandoquidem aſtitit Tobiæ ſub prima captivitate, quæ fuit Aſſyriorum: aſtitit Judith & univerſo populo ſub captivitate ſecunda Nabuchodonoſor Regis Aſſyriorum: aſtitit Eſther & omni populo ſub captivitate Medorum: ac denique Machabæis aſtitit & omni populo ſub Græcorum captivitate. Sicque in illis undecim libris, uſurpando quatuor Regum pro uno, duos Paralipomenon pro eodem, ac Nehemiæ pro unico, continentur omnia quæ Deus adimplevit, promiſit, comminatus eſt Hebræis, ſi legem ſuam obſervarent, vel ejus tranſgrederetur præcepta.

DE LIBRO IOSVE.

LIber iſte, quem viginti quatuor capitibus diſtinctum habemus, exiſtimatur communiter compoſitus ab ipſo Joſue, filio Num de tribu Ephraim; ut ferunt Joſephus in Antiquit. Judaicis, D. Iſidorus lib. 6. Ethimolog. Bellarminus de Script. Eccleſiaſt. & quamplures alii. In eo continentur quæ majori commendatione digna præterierunt per ſeptemdecim annos, in quibus, à Moyſis obitu ad ſuum, populum Dei gubernavit.

In primo cap. præcipit Dominus Joſue, ut ſe præparet ad tranſeundum Jordanem cum omni populo, & intraret in terram, quam Dominus promiſerat filiis Iſraël, ſolemniter pollicitus, ſe ſemper illi affuturum; ſub hac conditione quòd volumen legis, ſeu Deuteronomium ſemper haberetur in ore ejus, in quo meditaretur diebus & noctibus, nec declinaret ad dexteram vel ad ſiniſtram, ſed cuſtodiret omnia quæ ſcripta ſunt in eo: & protinus principibus populi injunctum eſt, ut præpararent cibaria in diem tertium, quo tranſituri erant Jordanem, & ingreſſuri terram promiſſionis.

In cap. 2. de Setim mittit Joſue duos exploratores in urbem Jericho, qui ſe abſconderunt in domo cujuſdam meretricis, nomine Rahab. Hoc audiens Rex Jericuntinus juſſit meretrici, ut educeret de domo ſuo tales viros, qui omnem terram conſiderare venerant; ſed fecit eos aſcendere in ſolarium ſuum, ipſos operuit ſtipula lini ibidem exiſtentis, & aliis recedentibus, demiſit iſtos per

Digitized by Google

funem coccineum de feneſtra domus; ſub juramento, quòd ſalvarent patrem, matrem, fratres & ſorores ejus; & quæcumque eſſent ſub tecto hujuſce domus, cui in ſignum miſericordiæ appenſus remanere debebat coccineus ille funiculus, per quem demiſſi fuerant antea ipſi exploratores.

In cap. 3. de nocte conſurgens Joſue movit caſtra, egrediens de Setim venit cum populo ad Jordanem, & ibi manſit per tres dies; quibus evolutis, præcones exercitûs per caſtrorum medium procedentes clamare cœperunt, ut eo inſtanti, quo arca fœderis Domini portaretur per ſacerdotes leviticæ ſtirpis, conſurgerent ſinguli, & eam ſequerentur, relinquendo ſpatium inter arcam & plebem duorum millium paſſuum, ut unuſquiſque videre poſſet viam, qua eſſent ingreſſuri, & caverent ab approximatione ad arcam. Tunc egreſſus eſt populus de tabernaculis, & ingreſſis ſacerdotibus in Jordanem, arcam Domini deſuper humeros deferentibus, ſteterunt aquæ ad inſtar montis intumeſcentes, & omnis populus ſicco pede tranſivit Jordanem; & ſacerdotes arcam fœderis Domini deferentes ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Jordanis, donec totus populus per arentem alveum tranſiret.

In 4. cap. ex præſcripto divino elegit Joſue duodecim viros per ſingulas tribus, quibus præcepit, ut tollerent duodecim lapides de loco Jordanis, ubi ſteterant pedes ſacerdotum; ex quibus aliquam formam altaris erigerent in loco, ubi hac nocte fixuri erant tentoria. Juſſit etiam, ut totidem lapides extraherentur ex loco Jordanis, ubi remanſerat arca tranſeunte populo, & illi lapides ponerentur in monimentum ſempiternum tanti miraculi. Et his completis, poſtquam tranſivit arca & populus, aquæ fluvii curſum ſolitum habuerunt, & caſtrametatus eſt Joſue in Galgalis ad orientem Jericho.

In capite 5. tale miraculum audientes cuncti reges Chanaan vehementer exterriti ſunt, timentes introitum filiorum Iſrael. Juſſit Joſue ex parte Dei, ut fierent cultri lapidei, quibus circumciderentur ſinguli Iſraëlitæ, omni populo generis maſculini qui de Ægypto egreſſus fuerat demortuo per longiſſimos deſerti circuitus. Die 14. menſis poſt circumciſionem in campeſtribus Jericho filii Iſrael fecerunt Phaſe ſeu Paſcha, ceſſavit mannæ lapſus, comeditque populus de frugibus terræ. Cùm verò Joſue eſſet in campeſtribus Jericho, vidit Angelum contra ſe evaginatum tenentem gladium, ad quem ait, Noſter es an adverſariorum? & reſpondit Angelus, Ego ſum princeps exercitûs Domini; & illico cecidit Joſue pronus in terram, Angelum adoravit, à quo accepit mandatum, ut calceamentum ſolveret de pedibus, quia locus ubi ſtabat ſanctus habebatur.

In cap. 6. Jericho urbs munitiſſima obſidione cingitur, & invaditur ſeptimo die, ſacerdotibus clangentibus buccinis Jubilæi, dum arca circuiret civitatem, & armati incederent ante eam. Præcepit Dominus, ut univerſa civitas eſſet anathema, nec quidquam ſalvaretur, excepta Rahab meretrice, cum univerſis qui in ejus domo erant, conſecrareturque Domino quidquid erat auri, argenti & vaſorum; & ob hoc urbs & omnia quæ inventa ſunt in ea, ſuccenſa fuerunt, abſque auro, argento, vaſis æneis & ferro, quæ repoſita fuerunt in ærario Domini; interfectis omnibus quæ erant in civitate, à viro ad mulierem, & ab infante ad ſenem, nec exceptis animalibus. Tandemque præfatæ civitati imprecatus eſt Joſué coram omni po-

A pulo, dicens; *Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitaverit & ædificaverit civitatem Iericho; in primogenito ſuo fundamenta illius jaciat, & in noviſſimo liberorum ponat portas ejus.*

In cap. 7. exploratur Hay urbs finitima Jericho, relatumque eſt, duo vel tria millia virorum ſufficere ad delendam civitatem hanc; ſed iſti ejecti ſunt à viris urbis Hay. Quod audiens Joſue ſcidit veſtimenta ſua, cecidit in terram coram arca Domini, à Deo cum univerſa plebe poſtulans, cur tale adveniſſet exitium; & reſpondit Dominus, hoc fuiſſe factum, quia peccavit Iſrael, aliquo eorum furante de anathemate, & abſcondente inter vaſa ſua. Tunc miſit Joſué ſortes ſuper populum, &

B repertum eſt, quòd Acham de tribu Juda abſtulerit de ſpoliis pallium coccineum, ducentos cyclos argenti, & regulam auream, quod reverà confeſſus eſt; unde ad vallem Achor lapidavit eum omnis Iſrael, cuncta quæ illius erant igne conſumpſit, & congregavit ſuper eum acervum lapidum, qui permanet uſque adhuc: & illico averſus eſt furor Domini.

In capite 8. aſcendit Joſue contra oppidum Hay, quod traditur in manus Hebræorum per inſidias; rex ejus vivens apprehenditur, & offertur Joſué, qui eum ſuſpendere fecit, interfectis etiam omnibus habitantibus ejuſdem urbis, à viro ad mulierem, jumentis & prædâ diviſis ſingulis filiis Iſrael.

C Ad ſolis occaſum præcepit Joſue, deponi cadaver regis de patibulo, & projici in ipſo civitatis introitu, congeſto ſuper eum magno lapidum acervo, qui uſque adhuc manet. Ædificavitque altare Domino in monte Hebal de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit, ubi immolavit; fecitque conſcribi ſuper lapides Deuteronomium legis Moyſi.

In cap. 9. ſinguli reges qui trans Jordanem verſabantur conveniunt ſimul ut pugnarent contra Joſue & Iſrael, ſed Gabaonitæ callidiores eorum, audientes quæ fecerat Joſue, finxerunt ſe eſſe ex plagis remotiſſimis, & petiere pacem à Joſue qui tunc morabatur in caſtris Galgalæ, quam reverà eis contulit, admiſſo juramento; ſed cùm hanc diſ-

D ſimulationem agnoviſſent filii Iſrael, venerunt ad civitates eorum armati, non quidem ut eos occiderent, quia per juramentum promiſerant illis vitam; ſed ut illis declararent, eos recipi quidem in fœdus, ſed cum hoc onere, quòd omnes Gabaonitæ ligna cæderent, comportarentque aquas in domum Dei; quod revera acceptarunt; & ſic liberantur de manu filiorum Iſrael, & non occiduntur, ſed remanent in miniſterio populi & altaris Domini.

In cap. 10. Adoniſedech rex Jeruſalem audiens, quòd Joſue ſubvertiſſet urbes Jericho & Hay, recepiſſetque in fœdus Gabaonitas, ſe junxit cum aliis quatuor regibus Amorrhæis, ut inſimul con-

E tra iſtos inirent bellum; unde obſidione cinxerunt civitatem Gabaon. Habitatores autem urbis obleſſæ miſerunt ad Joſue in Galgalis, qui ſubito noctu aſcendit cum exercitu, repente irruit ſuper reges, eos contrivit plagâ magna, & dum ipſos perſequeretur, miſit Dominus in illos magnos lapides de cœlo; & multò plures grandine, quàm gladio, ſunt percuſſi. Cùm nondum adimpleretur zelus Joſue, præcepit ſoli & lunæ, nè moverentur, & continuò obedierunt voci hominis; revertiturque poſteà cum omni Iſraël in caſtra Galgalæ, fugatis quinque regibus, qui ſe abſconderunt in ſpelunca urbis Maceda, ubi poſtea reperti ſuſpenduntur.

In cap. 11. quamplurimi reges alii, quorum principalior erat Jabin, rex Azor, egreſſi ſunt cum tur-

mis

Digitized by Google

[om]nis ſuis & populo multo ſicut arena in littore maris ; qui convenerunt omnes, ut pugnarent cum equis & curribus contra Iſrael : ſed venit Joſue cum exercitu ſuo, qui ita eos percuſſit omnes, ut nullas ex eis dimitteret reliquias ; omnemque prędam illorum & jumenta diviſerunt ſibi filii Iſraël, cunctis hominibus interfectis, ſicut pręceperat Dominus Moyſi & Moyſes Joſue. Nulla omnium civitatum quas devaſtaverunt filii Iſrael ſe reddidit liberè, præter eas quas tenebant Hevæi, & quarum pręcipua erat Gabaon ; quia Deus indurabat cor eorum, ut pugnarent contra Iſrael, caderent in prælio, & nullam mererentur miſericordiam ; ſicque perirent, uti præceperat Dominus Moyſi.

In capite 12. numerantur nominatim reges triginta unus, quos percuſſerunt filii Iſrael.

Cap. 13. dividitur inter Iſraëlitas pars terræ conquiſitæ.

Et cap. 14. Caleb poſtulat hęreditatem, quam promiſerat illi Moyſes, dum ipſum miſerat exploraturum Chananæorum terram, quæ conſiſtebat in monte Enacim, ubi erant urbes magnæ atque munitæ, quod conceſſit illi Joſue cum terra Hebron, cujus nomen erat Cariatharbe ; ubi Adam maximus inter Enacim ſitus eſt. Quantum ad Levitas, qui nihil terræ acceperunt inter fratres, quia Deus ſors illorum erat ; illis datæ ſunt tantummodo urbes ad habitandum, & earum ſuburbana ad alimenta pro jumentis & pecoribus.

In cap. 15. commemoratur ſors filiorum Judæ.

In cap. 16. aſſignatur ſors tribûs Ephraim.

In 17. ſors dimidiæ partis tribus Manaſſe, quæ ambo petunt majorem hęreditatem, ratione multitudinis utriuſque.

18. Omnes filii Iſrael fixerunt tabernaculum teſtimonii in urbe Silo, & ibi deſcribuntur terræ aſſignandæ aliis tribubus ; ubi Jericho venit in ſortem filiorum Benjamin.

Et in 19. deſignatur ſors Simeon, Zabulon, Iſſachar, Azer, Nephthali & Dan : & ſic apparet quæ fuerint poſſeſſiones in terra de novo conquiſita pro decem tribubus Iſrael, nullâ factâ mentione tribuum Ruben & Gad, & dimidiæ partis tribûs Manaſſe, quæ pro ſorte ſua habuerant terras ultra Jordanem, ut diximus aliàs.

In cap. 20. Dominus dixit ad Joſue, ut ſepararet urbes refugii, ad quas confugerent illi, qui neſcii animam percuſſiſſent, ut earum miniſterio tales evaderent ultionem ſanguinis ; & tales urbes fuerunt tres ultra, & tres citra Jordanem ; quæ omnes erant, nedum pro omnibus filiis Iſrael, ſed etiam pro advenis, qui habitarent inter eos.

In cap. 21. acceſſerunt principes familiarum Levi ad Eleazarum ſacerdotem & ad Joſue, qui poſtulabant ſibi dari urbes ad habitandum, & ſuburbana ad alenda jumenta, ſicut præſcripſerat Moyſes, quod revera factum fuit ; & poſteà data eſt pax omni Iſraëli in omnes nationes per circuitum, nulluſque hoſtium illi poſtea reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt. Porro, ſciendum eſt, quod Levitæ obtinuerint à ſingulis tribubus civitates & ſuburbana.

In cap. 22. finito bello, remiſit Joſue tribum Ruben, tribum Gad, & dimidiam tribum Manaſſe in terram poſſeſſionis quam tradiderat illis Moyſes trans Jordanem ; ſed cùm veniſſent ad fluvium, ædificaverunt altare infinitæ magnitudinis. Quod audientes filii Iſrael, & credentes hoc ideo fuiſſe factum, ut ſacrificarent diis alienis, miſerunt ad eos Phineem filium Eleazari ſacerdotem, cui dixerunt hoc altare conſtructum fuiſſe, tantummodò

A ut indicaretur, ab illis & ab iſtis coli eumdem Deum ; qui ſermo placuit cunctis audientibus.

In cap. 23. elapſo multo tempore, poſtquam dederat Dominus pacem Iſraëli, Joſue ſenio confectus vocavit omnem populum, & principes, duces, ac magiſtros, quibus dixit ; Dominum jam illis dediſſe omnem terram à parte orientali, ſed maximam adhuc eſſe eis daturum, ſuppoſito quòd cuſtodirent cuncta quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi, nec adhærerent gentium erroribus, aut miſcerent connubia, vel copularent amicitias cum illis.

In cap. 24. hortatur Joſue Iſraëlitas ad obſervationem legis, ipſi promittunt ſemper adhærere
B Deo, fœdus cum eo ineunt, conſcribi fecit quæcunque moriens populo dixerat & illius reſponſiones in lapide prægrandi, quem poſuit ſubter quercum, quæ erat in ſanctuario Domini, ut lapis ille eſſet in teſtimonium ; & poſt hæc mortuus eſt Joſue, filius Nun, centum & decem annorum, quem ſepelierunt in monte Ephraim.

DE LIBRO IVDICVM.

LIBER iſte, qui ſecundus eſt inter hiſtoriales veteris Teſtamenti, ideo vocatur liber Judicum, quia mentionem facit de illis hominibus, qui apud Hebręos ſupremam habentes authoritatem,
C Judices appellabantur, ex eo quod judicarunt ſeu rexerunt populum, à temporibus Joſue ad tempora Regum, quos illis pręfecit Samuel ex authoritate divina. In hoc libro viginti & uno capitibus digeſto oſtendit Scriptura, Deum fuiſſe providum ſalvatorem populi ſub quatuordecim Judicibus, qui fuerunt Othoniel, Aod, Sangar, Debora, Gedeon, Abimelec, Thola, Jair, Jepthe, Abeſan, Ahialan, Abdon, Samſon, & Heli ſacerdos. Cùm enim peccarent Iſraëlitæ coram Domino, tradebat illicò eos in manus nationum ſeu gentilium, qui eos ſubjugabant ; cùm verò pœnitentiâ tacti ad Deum revertebantur, mittebatur illis aliquis præcedentium hominum, qui ipſos judicabat cum authoritate ſuprema, & retrahebat à captivitate.

D In primo capite, mortuo Joſue, conſuluerunt filii Iſrael Dominum, quis eſſet inter illos dux belli, ad aſcendendum contra Chananęos ; & reſponſum eſt hoc devolvi tribui Juda, cui adjungeretur tribus Simeon : unde ſimul aſcendentes Judas & Simeon percuſſerunt Chananęos & Pherezæos, ipſorumque regem Adonibezec perſecuti comprehenderunt, cæſis ſummitatibus manuum ac pedum ; quod ideo Deus permiſit fieri, quia ipſe Adonibezec amputari fecerat extremitates manuum & pedum ſeptuaginta regibus, qui colligebant ſub menſa ejus ciborum reliquias. Nedum oppugnaverunt filii Juda Jeruſalem, ſed & plures alias civitates acceperunt, ut pote Hebron, Gaza, Accaron, & ſimiles ; quarum tamen incolas non deſtruxerunt,
E uti præceperat Dominus, ſed manſerunt cum illis, & ob hoc

In cap. 2. apparuit Angelus Domini, qui ex parte Dei exprobrat populo, quòd fecerit fœdus cum Chananæis ; & illicò omnes filii Iſraël elevaverunt vocem ſuam, fleverunt & immolaverunt hoſtias in illo loco, qui ideo locus flentium ſive lachrymatum vocatus eſt. Mortuis omnibus, qui cum Joſue ad hanc regionem pervenerant ; ſucceſſores eorum, qui non noverant miracula quæ fecerat Dominus cum Iſraël, ſe idololatriæ applicaverunt cum gentilibus ; & ideo iratus Dominus contra Iſraël tradidit eos in manus diripientium, venditi ſunt hoſtibus,

nec potuerunt reſiſtere adverſariis.

In cap. 3. Filii Iſraël habitaverunt cum Chananæis, Hethæis, Amorrhæis, Pherezæis, & aliis; quorum filias duxerunt in uxores, ſuas illis tradiderunt, & ſervierunt diis eorum, Baalim & Aſtaroth: unde iratus Dominus contra Iſraël tradidit eos in manus Chuſan regis Meſopotamiæ, cui ſervierunt per octo annos. Sed ipſis clamantibus ad Dominum, ſuſcitavit illis Deus ſalvatorem, nempe Othoniel; qui eos liberavit de manibus oppreſſoris. Remanſit populus in pace quadraginta annis, ſed mortuo Othoniel, redeuntes ad idololatriam ſubjugati ſunt per Eglon regem Moab, cui ſervierunt per decem & octo annos; & poſteà clamantes ad Dominum ſalvati ſunt per Aod, qui vocatus eſt ambidexter, quia utraque manu utebatur pro dextera. Sangar inſuper judicavit Iſrael, & ſexcentos viros de Philiſtiim occidit vomere.

In cap. 4. addentes filii Iſrael facere malum coram Domino poſt mortem Aod, tradidit eos Dominus in manus Jabin Regis Chanaan, cui ſervierunt viginti annis; ſed ad Deum recurrentes, Deboram prophetiſſam pro judice & liberatrice habuerunt cum Barac, qui erat de tribu Nephthali, & quem miſit Debora cum decem millibus pugnatorum contra Siſaram ducem exercitûs Jabin, ipſa exiſtente in comitatu; & ſic humiliatus fuit Jabin Rex Chanaan, & filii Iſraël creſcebant quotidie.

In cap. 5. habetur canticum & gratiarum actio Deboræ & Barac poſt victoriam, ubi fit mentio ſpecialis de quadam fœmina, nomine Jahel, uxore Haber, confœderati Jabin, quæ videns Siſaram ducem exercitus fugientem ex prælio, & ſiti oppreſſum, dedit illi lac pro aqua, & ſopitum poſteà percuſſit malleo, per quem infixit in capite clavum: Et ob hoc in Cantico prædicto habetur: *Benedicta inter mulieres Iahel uxor Haber Cinei, quæ ſiniſtram manum miſit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitque Siſaram, quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans.* Poſt hæc quieverunt filii Iſraël per quadraginta annos.

In cap. 6. Filii Iſraël malum facientes in conſpectu Domini, & revertentes ad idololatriam, opprimuntur ſeptem annis per Madianitas; ſed humiliato Iſraëli in conſpectu Madian, & poſtulanti à Domino auxilium contra Madianitas dedit Deus Gedeonem, miniſterio Angeli, qui ipſum reperiens purgantem frumenta in torculari, illi juſſit ex parte Domini, ut liberaret Iſraël de manu Madian; in cujus rei teſtimonium Angelus fecit aſcendere ignem de petra, qui carnes & azimos panes Gedeonis conſumpſit, & ibi Gedeon ædificavit altare Domino, quod vocavit pacem Domini: Madianitis poſteà, Amalecitis, & aliis Orientalibus populis, congregatis contra Iſrael ipſe Gedeon convocavit familiam ſuam, quæ erat Abiezer, & tribus Manaſſe, Azer, Zabulon & Nephthali, & petiit à Deo auxilium; in cujus aſſiſtentiæ cœleſtis ſignum obtinuit à Deo, quòd ros in vellus caderet, terra remanente ſiccâ; & poſteà, quòd vellus eſſet ſiccum, & ros in terra maneret.

In cap. 7. Gedeoni cum exercitu ſuo ad pugnam ſe paranti dixit Deus, nimium adeſſe populum, multoſque ex illis eſſe remittendos, nè contra Deum glorificaretur Iſrael; unde cum trecentis tantummodo viris probatis in flumine progreſſus eſt Gedeon contra Madianitas, & Amalecitas, quos devicit, militibus ſuis lampades manibus ſiniſtris tenentibus, dexteris ſonantibus tubas, & cunctis clamantibus, Gladius Domini & Gedeonis. Viri Ephrahim apprehenderunt duos principes Madiani-

A tarum, Oreb, & Zeb, quorum capita demittunt ad Gedeonem.

In cap. 8. Ephraimitæ inſurgunt in Gedeonem, quòd pugnam ſuſcepiſſet iis inconſultis; ſed mitigantur protinus ab ipſo. Tranſivit poſteà Jordanem cum trecentis viris quos elegerat, ut perſequeretur Zebee & Salmana, Reges Madian, quos apprehendit, turbato eorum exercitu. Et quia habitantes Socoth & Phanuel illi dare recuſaverant panes pro militibus ſuis, qui præ laſſitudine deficiebant; ideo plures ex ſenioribus harum civitatum occidi juſſit: & inſuper Zebee & Salmana trucidari imperavit. Porrò, omnes viri Iſraëlitæ dominium offerunt Gedeoni, qui rexit populum per annos quadraginta; & poſteà mortuus eſt in B ſenectute bona, relictis ſeptuaginta filiis. Sed, ipſo mortuo, averſi ſunt à Deo filii Iſrael, & inierunt fœdus cum Baal, quem acceperunt in Deum.

In cap. 9. Abimelech filius illegitimus Gedeonis, denominati anteà Jerobaal, abiit in Sichem, ubi interfecit ſexaginta novem fratrum ſuorum, filiorum patris ſui, relicto ſolo Joathan, qui abſconditus fuerat. Conſtitutus fuit Rex per Sichimitas, ſed hoc audiens Joathan, eos objurgavit, quòd obliti Gedeonis in regem conſtituiſſent occiſorem filiorum ejus. Hoc incitat odium Sichimitarum contra Abimelech, nam mulier fragmen molæ ſuper ipſum jaciens confregit illi cerebrum. Se lethaliter percuſſum videns, juſſit armigero, ut eum gla- C dio occideret, nè diceretur interfectus à fœmina: quo facto reverſi ſunt filii Iſrael in ſedes ſuas, & ſuper Sichimam venit maledictio, quam anteà in eam fulminaverat Joathan filius Gedeonis dicti Jerobaal.

In cap. 10. Poſt Abimelech, qui per tyrannidem & homicidium fratrum ſuorum præfectus fuerat populo, Thola filius Phua patrui Abimelech judicavit Iſraelem viginti & tribus annis. Sed ipſi mortuo ſucceſſit Jair Galaadites, Iſraelem judicans per viginti & duos annos, habens triginta filios ſedentes ſuper triginta pullos aſinarum, & principatum tenentes ſuper civitates triginta, quæ ideo vocabantur oppida filiorum Jair. Iſto mortuo, ad D idololatriam redeuntes Iſraëlitæ captivati ſunt per Ammonitas & Philiſthinos, à quibus vehementer oppreſſi ſunt per annos octodecim. Recurrentes poſteà ad Deum & ab eo poſcentes liberationem, ſtatuerunt apud Galaad, ut qui primus illorum inciperet dimicare contra filios Ammon, eſſet dux populi.

In cap. 11. Jephte Galaadites pugnator fortiſſimus, filius meretricis, de Galaad natus, abjectus per fratres ſuos, quia erat illegitimus, electus fuerat in quaſi principem à viris inopibus & latrocinantibus. Sollicitatus fuit propter generoſitatem quâ pollebat, ut acceptaret regimen populi contra adverſarios, quod tandem habuit gratum; unde E mittens ad Ammonitarum regem, ut deſiſteret à bello injuſto quod inferebat Iſraëlitis, iſto renuente ſe paravit ad pugnandum cum eo, votumque fecit Domino, quòd immolaret primum, quod poſt victoriam ſibi occurreret egrediens de foribus domus ſuæ. Percuſſit Ammonitas quos humiliavit, & revertenti in domum ſuam occurrit unigenita filia cum timpanis, quàm ſacrificare coactus eſt; & quolibet anno conveniunt filiæ Iſrael, ut plangant filiam Jephte diebus quatuor.

In cap. 12. inſurgunt Ephraimitæ contra Jephte, quod ipſos non vocaverit, ſecum præliaturos contra filios Ammon, domum ejus volunt incendere, ipſe ſe excuſat, & rejecta excuſatione, initur

Digitized by Google

A pugna inter Galaaditas & Ephraimitas, in qua iſtorum ceciderunt quadraginta duo millia; quorum major pars occiditur, quia non poterant pronuntiare hanc vocem *Schibboleth*, quæ interpretatur ſpica; ſed dicebant *Sibboleth*. Mortuo Jephte, poſtquam judicavit populum ſex annis, ſucceſſit Abeſan Bethleemita, qui habuit triginta filios & totidem filias, ac judicavit Iſrael per annos ſeptem. Iſti ſucceſſit Ahialon Zabulonites, judicans Iſrael decem annorum curriculo. Et Ahialoni Abdon, qui judicavit octo annis.

In cap. 13. filii Iſrael rurſus facientes malum coram Domino traditi ſunt Philiſtæis per quadraginta annos. Tali tempore vir erat quidam, nomine Manue, cujus uxor erat ſterilis, quam monuit Angelus B de conceptione futura filii, cui interdici voluit uſum vini, ſiceræ, & cujuſcumque rei immundæ, quia erat conſecrandus Deo inter Nazaræos ab adoleſcentia ſua, & liberaturus Iſrael de manibus Philiſtinorum. Hoc audiens Manuè dixit uxori, ut peteret ab illo viro, quem neſciebat eſſe Angelum, quomodò educandus eſſet puer futurus, quod reverà illi declaratum eſt, Angelo iterum apparente ilii mulieri coram marito. Concepit poſteà & peperit filium nomine Samſonem, cui benedixit Dominus.

In cap. 14. nubilis factus Samſon adivit urbem Philiſtinorum nomine Thamulata, ubi videns quandam C filiam, voluit eam obtinere à patre & matre. Primò hoc acceptare recuſarunt parentes, ſed poſtea annuerunt; prævidentes quòd hoc fieret à Domino, ut exinde occaſio haberetur perdendi Philiſtinos, qui dominabantur Iſrael. Deſcendens in Thamulata reperit catulum leonis ſævum & rugientem, quem laceravit Samſon, quaſi hœdum. Vidit poſteà mulierem quæ placuerat oculis ſuis, & poſteà revertens ut eam acciperet, vidit cadaver leonis dilacerati, in cujus ore erat examen apum & favus mellis, quem accipiens comedebat in via, deditque partem illius patri & matri, nihil prætereà illis indicans. Deſcendit prætereà pater ad mulierem & fecit convivium nuptiale pro filio. Eo durante, D ænigma propoſuit Samſon dicens, *De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo*: quod nemo potuit ſolvere per tres dies. uxor ejus blandimentis explicationem à viro obtinuit, quam communicavit amicis; & ſic Samſon pignus promiſſum tradere coactus eſt, nimirum triginta ſindones & totidem tunicas: de quo maximè iratus ſponſam dereliquit, & ipſa accepit unum de triginta illis amicis pro marito.

In cap. 15. aliquo poſt tempore placatus aliqualiter Samſon, uxorem ſuam venit inviſum tempore meſſis triticeæ; ſed cùm didiciſſet à patre, eam eſſe traditam alteri; multùm iraſcens de novo, trecentas vulpes accepit, quarum caudas conjunxit ad caudas, & faces ligavit in medio, quæ vulpes E dimiſſæ, huc illuc diſcurrentes, ſegetes Philiſtinorum, vineas & oliveta concremarunt: & ob hoc Philiſtiim uxorem Samſonis & patrem ejus combuſſerunt; Samſon verò ipſos percuſſit plaga tali, ut multos viros mitterent comprehenſuros & ligaturos ipſum in ſpelunca latentem, quod revera factum eſt, ipſo non recuſante. Accurrentibus Philiſtiim, Spiritus Domini irruit in Samſon, vincula diſſoluta ſunt, accepit maxillam aſini quæ jacebat, & interfecit in ea mille viros.

In cap. 16. abiit Samſon in Gazam, ubi vidit meretricem, ad quam ingreditur; domum circundant Philiſtini, poſitis ad portas civitatis cuſtodibus: ſed ipſe in noctis medio conſurgens ambas fores cum poſtibus portavit ſuper humeros ad verticem montis, & poſt hæc amavit mulierem, Dalila nominatam, quam ſollicitaverunt Philiſtini, ut per illam diſcerent, in quo conſiſteret ejus fortitudo. Hoc obtinuit Dalila, quæ ſciens eam conſiſtere in capillis, tondere fecit ipſum, & illum poſteà rejecit: unde accedentes Philiſtini ei eruerunt oculos, vinctum catenis duxerunt in Gazam, ubi incarceratus eſt. Convenientibus poſtea principibus Philiſtinorum & ſimul epulantibus præ gaudio de captura Samſonis, adductus eſt iſte, ut ante eos luderet; ſed quia capilli ejus renaſci ceperant, tangens manu columnas, quibus innitebatur domus, ipſa cecidit ſuper principes & totam multitudinem; ſicque plures occidit moriens quam vivens: & fratres ejus deſcendentes ipſius corpus tulerunt, poſtquam judicavit Iſrael viginti annis.

In cap. 17. fit mentio cujuſdam idololatræ, cui nomen erat Michas, de tribu Benjamin, qui ex imperio matris fecit idolum, ducentorum denariorum ponderis, quod ſervavit in domo ſua. Hic ſeparavit ædiculam Deo ſuo, fecit Ephod & veſtem ſacerdotalem, quâ induit unum ex filiis ſuis, ut eſſet illi Sacerdos; interim Levita Bethleemiticus Michæ affinis accedens ad domum illius, retentus fuit cum gaudio ab ipſo Micha in Sacedotem divinitatis ſuæ.

In cap. 18. tribus Dan quærens ſibi poſſeſſionem mittit exploratores in Lais, qui ingreſſi in domum Michæ tollunt ilii Sacerdotem Leviticum cum idolo furtivè, & abeunt; quos inſequitur Michas cum clamoribus validis: & militibus quærentibus quid haberet, reſpondit; *Deos meos tuliſtis & Sacerdotem, & dicitis mihi, quid tibi eſt?*

In cap. 19. Levita quidam reducens uxorem ſuam ad propriam domum, coactus fuit præ nocte jacere cum illa apud quemdam pauperem. Gabaonitæ abutuntur uxore illius uſque ad mortem, cujus cadaver ſcidit in duodecim partes, quas demiſit ad duodecim tribus, ut excitarentur ad vindictam.

In cap. 20. omnis populus, quaſi unius hominis ſermone, dixit; Non recedemus in tabernacula noſtra, nec quiſquam intrabit ſuam domum, ſed contra Gabaa aſcendemus: & reverà copioſus exercitus petiit, ut malefactor illis daretur puniendus; ſed Benjamitinæ cum habitatoribus Gabaa occiderunt viginti duo millia militum in priori pugna, & in ſequenti octodecim milia: attamen Iſraelitæ tendentes inſidias Benjaminitis, iſtos devicerunt, viginti quinque millibus & centum occiſis in prælio, cunctiſque urbibus & viculis Benjamin voraci flammâ conſumptis.

In cap. 21. ſatisfacti de vindicta pro crimine illo Iſraelitæ, vehementer doluerunt, quòd una ſuarum tribuum eſſet extincta; quia convenerant in Maſpha, quod nullus eorum daret filiis Benjamin de filiabus ſuis uxorem: ideo decreverunt mittere viros robuſtiſſimos contra habitatores Jabes-Galaad, qui renuerant procedere ad ſuperiorem vindictam cum cæteris; & interfecerunt omnes viros & mulieres, reſervatis virginibus quæ fuerunt quadringentæ; & has acceperunt ſexcenti viri Benjaminitæ, qui non ceciderant ſub gladio; & hoc modo reparata eſt tribus Benjamin.

DE LIBRO RUTH.

EX præcedentibus patet, quòd Deus fuerit reſpectu filiorum Iſrael ſtupendus inductor in terram promiſſionis, ex libro videlicet Joſue; & providus Salvator ſeu Redemptor eorumdem, ut

Digitized by Google

vidimus ex Judicum libro. Patet, inquam, quòd A fuerit ſtupendus inductor filiorum Iſrael ad terram promiſſionis, ex Jordanis diviſione, ex murorum Jericho ſtupendâ colliſione, ex quinque Regum captione, ex depopulatione totius terræ poſſeſſæ à 31. regibus, ac denique ex omnis terræ per ſortes diſtributione. Patet etiam ex libro Judicum, quod Deus fuerit ſuit populi Redemptor & Salvator, cùm viderimus Judæos liberatos fuiſſe per quatuordecim Judices à tyrannide eorum principum, qui ſubjugabant eos, quando applicabantur idololatriæ cum gentibus. Quantùm autem ad iſtum librum, qui eſt tertius inter libros hiſtoricos veteris Teſtamenti; in eo probatur evidenter, Deum fuiſſe placidum lenitorem oppreſſorum, ut haberi B poteſt ex quatuor capitibus, quibus componitur, & ubi narratur Helimelech peregrinatio, Noemi reverſio, & deſponſatio Ruth.

In 1. cap. fertur; quòd tempore Tholæ judicis, Helimelech incola Bethleem Judæ tranſierit tempore famis in terram Moab cum uxore ſua Noemi & duobus filiis; ubi moritur Helimelech, & liberi ejus matrimonio legali. Noemi illius vidua proponit redire in patriam, utraque nurus vult ſocrum comitari; attamen ſola ſequitur Ruth. Ipſis autem urbem propriam ingreſſis, percrebuit fama apud cunctos, & ſtatim dixerunt mulieres, Hæc eſt illa Noemi; quibus reſpondit, Nè vocetis me Noemi, id eſt pulchram; ſed vocate me Mara, id eſt amaram; quia amaritudine erat repleta pro morte mariti & liberorum. Porro, quando reverſa eſt Noemi in Bethleem cum Ruth Moabitide nuru ſuâ, hordea metebantur.

In cap. 2. erat in Bethleem homo potens opibus, nomine Booz, conſanguineus Helimelech. Ruth à ſocru ſua obtinuit, ut iret in agrum, collectura ſpicas; & accidit, ut ager ille pertineret ad Booz, qui videns Ruth ſpicas colligentem tota die mandavit pueris, ut nemo illi moleſtus eſſet; quia audierat omnia quæ fecerat ſocrui ſuæ, & quòd reliquerit parentes propter eam: unde eam invitavit, ut comederet cum meſſoribus ſuis, & poſtea portans polentam ſuam in civitatem rediit ad veſperam, dixitque matri quæ ſibi contigerant.

In cap. 3. hoc agnoſcens ſocrus, dixit Ruth; quòd Booz eſſet conſanguineus Helimelech defuncti, & quòd induta cultioribus veſtimentis iret in locum ubi dormiebat Booz, juxta acervum tritici, & diſcooperto pallio ad pedes ejus ſe projiceret. Mediâ nocte homo expaveſcens vidit mulierem ad pedes ſuos, cui ait; Quæ es? & illa reſpondit, Ego ſum Ruth ancilla tua, extende pallium tuum ſuper famulam tuam, quia propinquus es: & ille, Scio te eſſe mulierum virtutis, nec abnuo me propinquum; ſed eſt alius me propinquior, quieſce hac nocte, & facto mane, ſi te voluerit retinere jure propinquitatis, benè eſt; ſin autem noluerit, ego te ſuſcipiam: & remiſit illam ad Noemi oneratam tritico.

In cap. 4. facto mane, coram decem viris de ſenioribus civitatis, quæſivit Booz à propinquiori præfato, num vellet in uxorem accipere Ruth, quæ vidua erat defuncti; qui ceſſit juri propinquitatis, & juxta morem Iſrael, ſolvit calceamentum ſuum de pede, quod dedit ipſi Booz coram majoribus natu & univerſo populo: ſicque Booz matrimonio duxit Ruth Moabitidem, ex qua habuit filium, nomine Obed, patrem Iſaï, patris David. Salmon enim genuit Booz, Booz genuit Obed ex Ruth, Obed autem genuit Iſaï, Iſaï verò genuit David.

DE LIBRIS REGVM.

HOc eſt nomen, quod imponitur communiter iſtis quatuor libris hiſtorialibus veteris Teſtamenti, quia in illis agitur de regibus Juda & Iſraël. Poſtquam enim populus Dei gubernatus fuit per Moyſen, ut habetur in Pentateucho; poſtquam eùm rexit Joſue, ut fertur in libro ejuſdem; poſtquam denique ipſum rexerunt judices, ut vidimus in eorum libris; tandem Hebræi voluerunt habere Reges, qui eis præeſſent ad formam gentilium: unde libri iſti vocantur libri Regum, quia in illis commemorantur reges, quibus ſubditi fuerunt. Sed B præſciendum eſt, quòd inter Samſonem, qui fuit ultimus Judicum, & inter inſtitutionem Regum, Heli fuerit ſupremus Pontifex, qui etiam conduxit populum per quadraginta annos. In primo autem libro Regum habentur quæ facta ſunt ſub Heli, Samuel, Saül, & aliqualiter ſub David. In ſecundo loquitur Scriptura de regno Davidis. In tertio recenſentur quæ fuerunt ſub Salomone & regibus Juda & Iſrael, uſque ad mortem Achab. In quarto denique commemorantur quæ pertinent ad ſexdecim reges Juda, ac duodecim reges Iſrael; ſicut & actiones Heliæ & Eliſæi.

DE LIBRO PRIMO REGVM.

C LIBER iſte, qui triginta & uno capitibus coaleſcit, continet quæ prætererunt per centum annos cum uno, incipiendo ab anno 2848. uſque ad mortem Saül, quæ accidit anno 2949.

In 1. cap. Elcana vir unus de Ramathaim-Sophim habuit duas uxores, nomine Annam & Phenennam; Annæ non erant liberi, & ideo affligebat eam æmula ejus, quòd eſſet ſterilis; & conſolabatur eam ſponſus. Votum vovit Domino, quòd ſi poſſet obtinere filium, illum Deo conſecraret. Concipit poſteà, & natus eſt illi Samuel, quem ablactatum conſecravit Domino, ipſum deponens in manus Heli Sacerdotis.

In cap. 2. Anna Canticum fecit Deo in gratiarum D actionem. Samuel miniſtrat in templo quotidie. Ob peccatum filiorum ſuorum corripitur Heli, cujus liberi Ophni & Phinees per pravitatem vitæ inhonorabant Sacerdotium, auferendo de ſacrificiorum carnibus per violentiam. Vir Dei Samuel revelat Heli punitionem, quæ ventura erat in domum illius, & in filios. Interim Samuel proficiebat, creſcebat, & placebat tam Deo, quàm hominibus.

In cap. 3. incipit Deus manifeſtare, quòd aſſumpſiſſet Samuel in Prophetam; ipſe enim fuit, qui ter à Deo vocatus, quaſi vocaretur ab Heli, didicit à Domino, quid eſſe facturus circa filios Heli, & E domum illius: & ob hoc in Silo apparuit & in univerſo Iſrael, quòd Samuel eſſet Propheta Domini.

In cap. 4. convenientibus in pugnam Philiſtiim cum Iſraelitis, quaſi quatuor millia Iſraelitarum ceciderunt in prælio. De Silo adducunt arcam, quam comitantur Ophni & Phinees filii Heli, ut eos adjuvaret contra Philiſtiim; ſed ipſi occiduntur cum triginta millibus populi, & arca Dei capta eſt; quod audiens Heli, qui erat nonaginta octo annorum, cecidit retrorſum, & fractis cervicibus mortuus eſt.

In cap. 5. cùm tuliſſent Philiſtiim arcam Dei in templum Dagon apud Azotum prope idolum, conſurgentes die altera invenerunt Dagon jacentem

Digitized by Google

ſuper faciem ſuam coram arcâ ; & die ſequenti caput Dagon & duæ palmæ manuum ejus abſciſſæ erant, & multa plaga percuſſit Azotios : unde Satrapæ Philiſtinorum dixerunt, dimittendam eſſe arcam, ob pavorem mortis in ſingulis urbibus.

In cap. 6. ſeptem poſt menſibus, de conſilio ſacerdotum & divinorum, Philiſtiim dimittunt arcam cum muneribus in plauſtro novo, quod ducebant duæ vaccæ fœtæ, quibus non erat impoſitum jugum. Eam recipiunt Bethſamitæ. Sed quia viderunt arcam Domini, ſeptuaginta viri eorum & quinquaginta millia plebis percuſſi ſunt ; unde nuntios miſerunt ad habitatores Cariathiarim, ut deſcenderent, & apud ſe reducerent arcam.

In cap. 7. viri Cariathiarim accipientes arcam Domini, eam intulerunt in domum Abinadab in Gabaa, & Eleazarum filium ejus ſanctificaverunt, ut illam cuſtodiret. Samuel perſuadet Hebræis, ut auferentes idola ſerviant Deo ſoli ; & factum eſt, dum offerrent holocauſtum, quòd Philiſtiim tentantas prælium cum Iſrael, devicti & humiliati fuerint: ſicque liberati ſunt ad orationes Samuelis à tyrande Philiſtinorum.

In cap. 8. cùm ſenuiſſet Samuel, poſuit in Iſrael filios ſuos judices, ſcilicet Joel & Abia; ſed cùm videret populus, tales filios non ambulare in viis Dei, ſed juſtitiam vendere, dixit Samueli, Da nobis regem, ut judicet nos : & cùm ſuper hôc oraſſet Samuel, dixit ad illum Dominus, ut audiret vocem populi ; ſed antea annuntiaret jus regis, qui regnaturus erat ſuper eos, & poſteà conſtitueret illis regem.

In cap. 9. Saül filius Cis de tribu Benjamin eminebat ſuper omnem populum ab humeris. Dum autem quæreret aſinas patris ſui, acceſſit ad Samuelem, qui vir Videns nominabatur ; ut ab eo acciperet aliquid de aſinis. Cùm autem aſpexiſſet Saülem Samuel, & cognoviſſet eum eſſe, quem volebat Deus eligi in regem, retinuit illum, ut manducaret cum eo ; & introducens eum in triclinium, dedit illi primum locum inter invitatos, & poſteà de excelſo deſcenderunt in oppidum, ubi Samuel ſtravit Saul in ſolario, in quo dormivit.

In cap. 10. tulit Samuel lenticulam olei, quam effudit ſuper caput Saül, & deoſculatus eſt eum, dicens ; Ecce unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus ; & poſteà prophetavit Saül, ideſt, benedicere cœpit Dominum. Samuel congregavit poſteà populum, illos arguit quòd loco Dei voluerint habere regem, applicat ſortem ſuper omnes tribus Iſrael, quæ cecidit ſuper tribum Benjamin, & poſteà ſuper cognationem Metri ; ac denique pervenit ad Saül, filium Cis, quem quæſierunt, ſed ipſe abſcondit ſe domi, & cùm fuit repertus, clamavit omnis populus, Vivat Rex : & poſteà dimiſſus eſt populus, & Saül abiit in domum ſuam cum majori parte exercitûs, quorum Deus tetigerat corda.

In cap. 11. Ammonitæ obſidentes Jabes-Galaad percutiuntur à Saüle ſpiritu Dei accenſo, erant autem cum Saül & Samuele trecenta millia filiorum Iſrael, & triginta millia virorum Juda ; & iſti omnes totaliter deſtruxerunt Ammonitas. Vindictam prohibuit Saül, quia tali die fecit Dominus ſalutem in Iſrael. Poſteà Samuel duxit populum in Galgala, ut innovaretur inſtitutio Saül in regem ; & ibi immolaverunt victimas pacificas coram Domino, & lætatus eſt nimis Saül, & cuncti viri Iſrael.

In cap. 12. convocavit univerſum populum Samuel jam ſeneſcens, quæſivit ab eo, num juſtè A judicaſſet populum ; & innocens proclamatus omnium teſtimonio, arguit Hebræos ingratitudinis, cum petiiſſent regem in illo tempore, quo Deus eos conducere volebat. Fateri coguntur, ſe reverà graviter peccaſſe contra Dominum, & Samuelem ſollicitant, ut pro eis exoraret ; quod reverà factum fuit, & promiſſum per Samuelem, quòd Deus non deſereret illos, ſuppoſito quòd non perſeverarent in malitia, ſed illi ſervirent in veritate.

In cap. 13. Jonathas filius Saül percuſſit ſtationem Philiſtinorum, quæ erat in Gabaa ; & illico Philiſtini congregant ingentes copias, ut impugnent Hebræos ; quod audiens Saül ſummè territus, & videns Samuelem non accedere per ſex dies, B obtulit holocauſtum ; quo facto acceſſit Samuel, qui Saülem reprehendens dixit illi : Quia ſtultè egiſti, nec cuſtodiſti mandata Dei, nequaquam ſubſiſtet regnum tuum ; ſed quæſivit Dominus ſibi virum juxta cor ſuum.

In cap. 14. Jonathas fiduciâ ductus in Deum, ſolo armigero comite, profligat Philiſtæos : Iſraëlitæ autem, qui ſe abſconderant in monte Ephraim, audientes quòd fugiſſent Philiſtæi, ſociaverunt ſe cum ſuis in prælio. Adjuravit autem Saül populum dicens, Maledictus qui comederit uſque ad veſperam, donec ulciſcar de inimicis meis. Jonathas autem qui non audierat execrationem patris, defatigatus extendit ſummitatem virgæ in favum mellis, quem appoſuit ad os ſuum ; de quo iratus C Deus noluit reſpondere Saul conſulenti Dominum, an perſequeretur Philiſtiim, & audiens aliquem exercitûs manducaſſe, voluit occidi ſuum filium Jonatham, quod tamen impedivit populus ; unde receſſit Saul, nec perſecutus eſt Philiſtiim.

In cap. 15. præcepit Samuel Saüli, ut aſcenderet contra Amalec, percuteret ipſum, demoliret univerſa ejus, & interficeret à viro ad mulierem, & parvulum, & bovem, & ovem, & cuncta alia ; ſed quia Saül non intulit mortem Agag regi Amalecitarum, & inſuper reſervavit quædam ſpolia pro ſacrificio, ideo rurſus illi declaravit Samuel illum eſſe ejectum à Domino. Sollicitat Samuelem Saül, ut oret ad Dominum, quod facere renuens D fugit, & dum retinet ipſum pallio, laceratur in partes ; unde occaſionem deſumit Samuel dicendi Saül, ſic regnum ejus fore dividendum. Poſtea Samuel occidit Agag, luget fortem Saül, & ulteriùs non videt eum uſque ad diem mortis ejus ; orat pro eo continuè, & Deus ait, ſe pœnitere quòd conſtituerit Saül in Regem ſuper Iſraël.

In cap. 16. miſit Deus Samuelem in Bethleem, conſecraturum in regem ſuper Iſraël unum ex filiis Iſai ; qui adduxit ſeptem filios ſuos coram Samuele, & ex illis conſecravit Davidem parvulum, qui paſcebat oves, & deinde ſurgens Samuel abiit in Ramatha. Spiritus Domini receſſit à Saül, & exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino ; unde vo- E luit, ut ſibi provideretur aliquis benè pſallens : & adducunt illi David, qui erat in paſcuis, & ſpiritu Domini malo arripiente Saül, tollebat David citharam, quam tangebat manu ſuâ, & refocillabatur Saül.

In cap. 17. exercitu Philiſtiim ſe parante ad prælium, vir quidam ſpurius, nomine Goliath, ſurrexit ex caſtris Philiſtinorum ; qui per dies quadraginta provocabat Judæos ad ſingulare certamen : quod audiens Saül, & omnes Iſraëlitæ, metuebant valde ; David autem ſe obtulit pugnaturum cum Goliath, quem reverà devicit, armatus funda cum lapidibus ; ipſiſque præſcidit caput cum gladio ipſius Goliath,

Digitized by Google

quo mortuo fugerunt Philiſtæi, & David attulit illius caput in Jeruſalem ad Saül, ducente ipſum Abner militiæ principe.

In cap. 18. dilexit Jonathas David quaſi animam ſuam, dedit illi ſuam tunicam, veſtimenta, & arma; Saülque non conceſſit ei, ut reverteretur in domum patris ſui: ſed paulò poſt eum odio habuit Saül, quia dum afferret caput Goliath præcinebant mulieres ante eum dicentes; Saül percuſſit mille, & David decem millia. Die ſequenti ſpiritus malus invaſit Saül, qui miſit lanceam in Davidem pſallentem manu, qui tamen declinando caput vitavit mortem. Saül qui promiſerat David Merob filiam ſuam primogenitam, dedit illi Michol alteram; quia diligebat David: ſub ea conditione, quòd afferret illi centum præputia Philiſtinorum, per hoc credens, mortem illi eſſe inevitabilem; ſed adjutus Dei gratiâ percuſſit ducentos viros ex Philiſthæis, quorum præputia attulit Saül, qui dedit illi Michol in uxorem; & cœpit timere David, & eſſe inimicus ei.

In cap. 19. Saül jubet occidi Davidem, ſed de hoc monet eum Jonathas; & Michol dimiſit maritum per feneſtram, qui fugit in campum quem illi Jonathas deſignaverat. Cùm autem advenirent apparitores qui caperent David in lecto, & afferrent eum ad Saül, ut occideretur, invenerunt ſolum ſimulachrum, quod appoſuerat Michol indutum pellibus caprarum; de quo maximè iraſcitur Saül, qui abiit in Ramatha, ut apprehenderet Samuelem: ſed nuntii, quos ad hoc miſit, ipſum cum prophetis reperientes, prophetare cœperunt & ipſi; quod & aliis de novo miſſis advenit, ſicut & Saüli: unde exivit proverbium, Num & Saül inter Prophetas? Prophetare autem erat benedicere & glorificare Deum.

In cap. 20. David in anguſtiis poſitus conqueritur ad Jonathan de perſecutione patris illius, quærens rationem mortis, quam illi minabatur: cui dixit Jonathas, Abſit à te, non morieris, nihil enim facit pater, niſi priùs indicaverit mihi, & de omnibus quæ ventura ſunt monebo te. Iraſcitur Saül, quòd Jonathas diligeret David, & arripuit lanceam ut eum percuteret; ex quo cognovit eſſe definitum à patre, ut interficeretur David: unde feſtinavit velociter, David moniturus de iis quæ advenerant; oſculantes autem ſe invicem, fleverunt. Abiit David, & Jonathas reverſus eſt in civitatem.

In cap. 21. venit David in Nobe ad Achimelech ſacerdotem, qui obſtupuit, ipſum videns eſſe ſolum; cùm autem David peteret ab eo panes ad manducandum, & arma; non habens laïcos panes, dedit illi ſanctificatos, audiens pueros Davidis eſſe mundos, maximè à mulieribus; & inſuper illi præſtitit gladium Goliath, qui involutus pallio inter ſancta reſervabatur. Surrexit poſteà Dauid, & fugiens à facie Saül; venit ad Achis regem Geth; ſed cùm agnoſceretur tanquam maximus hoſtis Philiſtinorum, finxit ſe eſſe inſanum; quod videns Achis, eum ejecit è palatio.

In cap. 22. fugit David in ſpeluncam Odollam; ubi fratres ejus & omnis domus patris deſcenderunt, ſimul & oppreſſi ære alieno, & ipſum fecerunt ſibi principem; fueruntque cum eo quadringenti viri. Profectus eſt inde in Maſpha, ubi à rege Moabitarum obtinuit, quòd pater ſuus & mater ſua ibi manerent. Deinde profectus eſt in terram Juda. Saül autem maximè iratus, quòd nullus ſuorum vellet occidere David; & audiens quæ illi fecerat Achimelech in Nobe, fecit illum occidi, & cum eo octoginta quinque ſacerdotes; totamque civitatem Nobe percuſſit, viros & mulieres, parvulos & lactentes, bovemque, & aſinum, & ovem.

In cap. 23. dum Philiſtæi oppugnarent Ceilam, dixit Deus Davidi; ut percuteret eos, & Ceilam ſalvaret, quod reverà factum eſt. Saül audiens David veniſſe in Ceilam, præcepit populo, ut obſideret David & viros ejus. Conſuluit David Dominum, an traderent eum Ceilitæ, & audiens ipſos eſſe tradituros, egreditur de Ceila cum ſexcentis viris, & ſe recepit in deſertum Ziph. Jonathas abiit ad David, conſolatur eum, & novum fœdus percuſſit cum illo. Ziphæi monent Saül de loco ubi ſe receperat David, acceſſit Saül & viri ejus, ut illum apprehenderent; ſed audiens Saül, Philiſtæos intraſſe in terras ſuas, deſiſtit perſequi David, & perrexit in occurſum Philiſtinorum.

In cap. 24. cùm reverſus eſſet Saül, ejectis Philiſtinis, & ſciret David eſſe in deſerto Engaddi, venit ad inveſtigationem ejus cum tribus millibus electorum virorum. Ingreſſo illo in ſpeluncam ut ventrem purgaret, David latebat in interiori parte ſpeluncæ; viri ejus ſuadebant, ut occideret Saül; ſed abſcidit tantùm oram chlamidis illius ſilenter. Abiit Saül, & ſurrexit David poſt eum, ipſum adoravit, & petiit, cur quæreret ejus mortem; & juravit Saül, quod non amplius attentaret ad vitam ejus, attamen aſcendit ipſe David ad tutiora loca cum viris ſuis.

In cap. 25. moritur Samuel, & planxerunt eum univerſus Iſraël. Nabal homo ingratus & malitioſus, cùm recuſaſſet dare Davidi aliquid pro ſubſiſtentia ſua, dum eſſet in deſerto Pharan; determinavit David ire ad eum cum quadringentis viris, ipſum abſolutè exterminaturus: ſed hoc audiens Abigail uxor Nabal, acceſſit ad Davidem cum muneribus, & pane & vino eumque humiliter deprecatus eſt, ut ignoſcens duritiæ mariti conſervaret familiam ejus, quod acceptavit David in favorem Abigail formoſiſſimæ & virtuoſæ mulieris; & mortuo Nabal poſt tres dies ex divina punitione, ducta eſt à Davide in uxorem, qui adhuc duxit Achinoam de Iſraël: & Saül dedit Michol filiam ſuam & uxorem David alteri viro, nomine Phalti.

In cap. 26. Ziphæi produnt denuò Davidem Saüli, qui cum tribus millibus virorum de electis Iſraël quæſivit David latentem in monte Achila. Surrexit David clam, & venit ad locum in quo dormiebat Saül & Abner princeps militiæ ejus. Abiſai qui erat cum David voluit occidere Saül, ſed dixit illi David, Non interficies eum; tulit verò haſtam David & ſciphum regis. Cùmque ſtetiſſet in vertice montis, de longe excitans Saül & Abner, petiit à rege, cur eum perſequeretur? cui reſpondit Saül, Peccavi fili mi David, non ultra tibi malefaciam, & remiſit David haſtam regis, abiitque in viam ſuam, & Saül reverſus eſt in locum ſuum.

In cap. 27. David providens, ſe aliquando caſurum in manus Saül, fugit in finibus Iſraël verſus Achis regem Philiſtinum. Rex ille dedit urbem Siceleg Davidi, in qua habitavit per quatuor menſes, vivens de præda, quam accipiebat in terris Geſſuri, Gerzi, & Amalecitarum: dicens regi, quòd cuncta quæ habebat accepta eſſent ſuper terras Judæorum; & ſic eum diligebat Achis, exiſtimans ipſum multùm nocere populo ſuo Iſraël.

In cap. 28. Saül timens Philiſtæos, qui ſe præparabant ad bellum contra Iſraël, expavit valde, & conſuluit Dominum; ſed quia nullum reſponſum potuit accipere, quæſivit mulierem Pithoniſſam, quæ evocaret animam Samuelis, ut ipſam conſuleret. Mulier illa necromantiana evocaſſet

Digitized by Google

tantùm dæmonem ſub Samuelis figura, ſed voluit Deus, ut ipſa anima Samuelis appareret, quæ illi revelavit, ipſum eſſe moriturum die craſtinâ, & Deum eſſe ſciſſurum regnum ejus, daturumque illud David, quia non obedierat voci Domini, nec fecerat iram furoris in Amalec; & ſtatim Saül cecidit porrectus in terram.

In cap. 29. agminibus Philiſtinorum congregatis contra Iſrael, David & viri ejus erant in agmine cum Achis. Satrapæ Philiſtinorum perſuadent Achis, ut remitteret David & viros ejus, quia timebant, nè tempore prælii ad Saül & Judæos reverteretur: & ſic ſurrexit de nocte David & viri ejus, & rediit in terram Philiſtinorum.

In cap. 30. redeunte Davide in Siceleg invenit urbem ſuccenſam ab Amalecitis, qui eam deprædati fuerant, captivas ducentes duas uxores Davidis cum aliis mulieribus. Contriſtatus David perſequitur cum quadringentis viris devaſtatores, & percuſſit eos, eruitque omnia quæ tulerent Amalecitæ, & duas uxores ſuas.

In cap. 31. Iſraelitæ devincuntur per Philiſtinos in monte Gelboe. Jonathas, Aminadab, & Melchiſua, filii Saül occiduntur; & ipſe vulneratus vehementer dixit armigero, ut eum gladio interficeret; quod facere renuente armigero, Saül nolens incidere in manus inimicorum, evaginavit gladium, & ſuper eum irruit; quod idem fecit armiger: & ſic mortuus eſt Saül, tres filii ejus, armiger illius, & univerſi ipſius viri in illa pariter die. Philiſtini verò præciderunt caput Saülis, eum ſpoliaverunt armis, & miſerunt in terram Philiſtinorum per circuitum.

DE LIBRO SECVNDO REGVM.

IN cap. 1. hujus libri, qui per capita viginti quatuor deſcribit quæ facta ſunt per quadraginta anno à morte Saül uſque ad mortem Davidis, Amalecita quidam, triduo poſt mortem Saül, venit de caſtris ad David, cecidit ſuper faciem ſuã, & eum adorans, illi narravit, quomodo mortuus eſt Saül; & quòd ſtans ſuper eum ipſum occiderit, ad hoc excitatus per preces Saülis; tuleritque diadema quod erat in capite ejus, & armillam brachii. Accepto nuncio de morte Saülis & Jonathæ, ſcidit David veſtimenta ſua, planxerunt viri ejus, & occiditur Amalecita, qui manum miſerat, ut occideret Chriſtum Domini. Imprecationem inſuper fecit David ſuper montes Gelboe, dicens; *Montes Gelboe, nec ros nec pluvia veniant ſuper vos, &c.*

In cap. 2. cùm Deum conſuluiſſet David, quid eſſet facturus, aſcendit in Hebron, ubi unctus eſt denuò in regem, ſolâ tribu Judâ ſequente ipſum, & omnibus aliis ſtantibus pro Iſboſeth filio Saül quem Abner princeps militiæ regem conſtituit. Conveniente exercitu utriuſque regis, determinaverunt Joab princeps exercitus David & Abner princeps militiæ Iſboſeth, ut ex utraque parte eligerentur duodecim viri, qui tentarent inter ſe prælium; ſed omnes illi utriuſque partis occiſi ſunt in pugna. Prælium generale poſteà initur, ubi fugatur Abner cum exercitu ſuo.

In cap. 3. narrantur filii Davidis ex pluribus uxoribus. Abner iratus nimis propter quædam verba Iſboſeth tranſfugit ad Davidem, qui noluit eum recipere in amicitiam, quin illi redderetur Michol filiam Saülis & uxor ſua; quod reverà factum eſt, Iſboſeth illam remittente. Perſuaſit poſteà Abner tribubus, ut desererent Iſboſeth, & agnoſcerent David in regem; & ſic eum recepit in gratiam David. De quo iratus Joab, ipſum occidit; eo quòd interfeciſſet fratrem ſuum Azael. Hoc audito, flevit David ſuper tumulum Abner, nec guſtavit panem aut quidquam aliud ante ſolis occaſum.

In cap. 4. Banaa & Rechab viri principes latronum ingreſſi ſunt domum Iſboſeth fervente die, & percutientes interfecerunt eum dormientem in conclavi ſupra ſtratum ſuum, & attulerunt caput Iſboſeth ad David in Hebron; ſed tanto furore accenditur contra eos, ut præceperit pueris ſuis, illos interfici, manuſque & pedes eorum præciſos ſuſpendi ſuper piſcinam in Hebron.

In cap. 5. viri ſeniores Iſrael ad David in Hebron venerunt, rex percuſſit fœdus cum eis coram Domino, & unxerunt ipſum in regem ſuper omnem Iſrael. Proceſſit poſteà in Jeruſalem, & accepit arcem Sion, quæ civitas David fuit vocata, in qua habitavit. Miſit Hiram rex Tyri nuncios ad David, & ligna cedrina, & artifices lignorum & lapidum, ut ædificarent domum regiam pro illo. Aſcendnnt Philiſtiim ad illum, quos devicit, & ſculptibilia illorum conſumpſit igne.

In cap. 6. aſſumpſit triginta millia electorum David cum populo, ut adducerent ſimul arcam Dei, quæ erat in domo Abinadab; quam impoſuerunt ſuper plauſtrum novum, illud minantibus Ozâ & Ahio, & Davide pſallente cum omni Iſrael in citharis & timpanis. Quia declinavit arca in plauſtro eam relevare voluit Oza, & pro temeritate moritur juxta arcam. Ex illa punitione perterritus David noluit conducere arcam in civitatem ſuam, ſed eam divertit apud Obededom, ubi manſit tribus menſibus; & ob hoc benedixit eum Dominus. Poſteà tamen David eam repoſuit in parato tabernaculo, præcedens illam ſaltando, unde eum deſpexit Michol, quæ propterea privata fuit liberis.

In cap. 7. videns David, indecens eſſe, quòd habitaret in palatio, & arca Dei eſſet repoſita in medio pellium, dixit ad Nathan, ſe ædificaturum eſſe templum pro arca Domini. Talem intentionem approbavit Propheta, ſed nocte ſequenti injunxit Dominus Nathan, ut diceret Davidi, hoc eſſe reſervatum pro filio ſuo Salomone, de quo gratias egit Deo, qui promittebat ſe habitaturum in domo ſua, & in ea conſervaturum regnum.

In cap. 8. percuſſit David Philiſtiim, redemit tributum quod illis ſolvebant Judæi, percuſſit Moabitas, quos ſibi fecit tributarios, & venientes Syros Damaſci, ut præſidium ferrent Adadezer regi Soba, devicit cum iſto rege, percutiens de Syria viginti duo millia virorum, tandemque conſecravit Deo aurea arma, quæ retulit ex adverſariis.

In cap. 9. inquiſivit David, num remaneret aliquis de domo Saül; & ſciens, Jonatham reliquiſſe filium nomine Miphiboſeth, qui claudus remanſerat ex utroque pede, ex eo quòd de manibus nutricis perterritæ de morte Saülis ceciderat; ipſum vocavit rex, illi dedit cuncta quæ poſſidebat Saül, & juſſit Sibæ uni ex pueris Saül, cui erant quindecim filii & viginti ſervi, ut illi aſſiſteret in omnibus.

In cap. 10. mortuo Naas Moabitarum rege, à quo David acceperat miſericordiam, miſit legatos ad Hanon filium ejus, ut ipſum conſolaretur; ſed iſte perſuaſus, quòd eſſent exploratores, raſit illis dimidiam partem barbæ, ſcidit veſtes medias uſque ad nates, & ſic remiſit eos. De hoc iratus maximè David miſit Joab ducem exercitus cum Abiſai fratre ſuo contra Moabitas, qui ſcientes, ſe multum offendiſſe David, in præſidium vocaverant

Digitized by Google

Syros; ſed ipſis fugatis in primo certamine, & devictis in ſecundo, ubi pugnavit David, ſeptingenti currus remanſerunt in prælio de Syris, & quadraginta millia equitum; & videntes reges, qui erant in præſidio Ammonitarum, ſe victos eſſe ab Iſrael, fecerunt pacem cum illis, & promittunt ſe non ampliùs præbere Ammonitis auxilium.

In cap. 11. anno ſequenti, miſſo Joab ad vaſtandum Ammonitas, remanſit David in Jeruſalem, qui die quâdam deambulans in ſolario domûs regiæ, vidit Bethſabee uxorem Uriæ ſe lavantem; quam tulit & quæ revertitur in domum ſuam concepto fœtu. Miſit poſtea ad Joab, ut accederet Urias de exercitu, quem miſit dormiturum cum uxore; ſed quia noluit accedere ad illam, ipſum ad Joab remiſit, præcipiens ut poneretur ubi fortiſſimum eſſet prælium, & percuſſus interiret: & ſic mortuus eſt Urias. Hac morte auditâ, planxit maritum Bethſabee, & tranſacto luctu, duxit eam David, & peperit filium, quæ facta maximè diſplicuerunt Deo.

In cap. 12. miſit Dominus Nathan ad David, ut eum increparet de criminibus ſuis. Propheta utitur ſimilitudine pauperis habentis unicam ovem; & divitis habentis plurimas; qui tamen abſtulit pauperi ſuam. Condemnat ſe ipſum David, & prædicit Propheta punitiones divinas; quibus declaratis, dixit David ad Nathan, Peccavi Domino; & Nathan ad David, Tranſtulit à te Dominus peccatum tuum, veruntamen morietur filius: quòd reverà accidit ſeptimâ die. Conſolatus eſt David Bethſabee uxorem, dormivit cum ea, & peperit illi filium, nomine Salomonem.

In cap. 13. Amnon primogenitus David ita vehementer adamavit Thamar, ſororem Abſalon formoſiſſimam, ut propter amorem ejus valde ægrotaret. Accubuit propterea in lecto, & cùm veniſſet rex ad eum viſitandum, petiit ab eo, ut accederet Thamar ſoror ſua cibum paratura, quam renuentem violavit; & poſteà eam exoſam habens ejecit è domo: unde recurrens, ſciſſis veſtibus ad Abſalon fratrem ſuum, ipſam conſolatus eſt, & præcepit ei, ut taceret. Afflictionem ſuam diſſimulavit Abſalon, ſed biduo poſt, dum tonderentur oves apud Abſalon, vocavit ad convivium regem & fratres ſuos. Noluit ire rex, ſed acceſſerunt filii; & dum inebriatus fuit Amnon, pueri Abſalonis occiderunt eum: & propter hoc multum dolente rege, fuit Abſalon in Geſſur, ubi fuit tribus annis; & conſolatus David ſuper interitu Amnon ceſſavit perſequi Abſalonem.

In cap. 14. Joab utitur aſtu mulieris Tecuiditis ingenioſiſſimæ, ut revocaretur Abſalon, quòd revera factum eſt; ſub ea conditione, quòd iret in domum ſuam, nec faciem regis videret. Exiſtens Abſalon in Jeruſalem duobus annis, & faciem regis non videns, accerſiit Joab, ut illum mitteret ad regem; ſed dum venire recuſaret ad primam & ſecundam ſollicitationem, mittuntur ſervi Abſalonis, ut ſegetes Joab ſuccenderent. Hoc audiens Joab accedit, & mittitur ad Davidem, ut illi diceret ex parte Abſalonis, melius fuiſſe, ſi manſiſſet in Geſſur, quam non videre patrem; & vocavit David Abſalonem, quem deoſculatus eſt.

In cap. 15. patri reconciliatus Abſalon populum ſibi conciliat, currus & equites ſibi facit, & quinquaginta equites, qui eum præcedont; contenditque è throno ejicere patrem, ut regnet illius loco, Omnibus diſpoſitis, facultatem poſtulat à patre eundi in Hebron, vota ſua redditurus Domino. Miſit exploratores ad univerſas tribus Iſrael, ut

A conueniant auditâ buccinâ; & continuò Achitophel conſiliarius Davidis ad Abſalonem accedit, fitque conjuratio maxima in Davidem, qui territus fugit ex Jeruſalem pedibus ſuis, & cum eo ſexcenti illi viri, quos ſemper habuerat in comitatu, etiam pedites. Tranſgreditur torrentem Cedron. Sadoch Sacerdos, Abiathar, & Levitæ adducunt arcam; ſed eam reportari fecit in urbem, dicens, Si placuero Domino, ipſe me reducet; ſi autem diſplicuero, faciat quod bonum eſt: & abſcondit ſe in campeſtribus deſerti, ubi audiens Achitophel eſſe cum conjuratis, deprecatus eſt Dominum, ut infatuaret conſilia ejus.

In cap. 16. Sibæ mendaci & deceptori dat Deus cuncta quæ fuerant Miphiboſeth. Semei injuriis aB ficit Davidem, qui tamen impedit viros ſuos, nè vindictam ſumant de tali inſolentia. Achitophel dat conſilium Abſaloni, ut ingrediatur ad concubinas patris ſui, quas dimiſerat ad cuſtodiendum domum ſuam; & ad hoc aſcendit in Jeruſalem Abſalon, ubi tabernaculum fecit extendi, & ingreditur ad concubinas patris, coram univerſo Iſrael.

In cap. 17. vult Achitophel eligere ſibi duodecim millia virorum, ut perſequeretur Davidem nocte; ſed diſſipat hoc conſilium Dominus, Chuſai dicente, viros David eſſe validiſſimos, qui de facili fugarent Achitophel: congregandum autem eſſe univerſum populum, & cum eo oppugnandum C eſſe Davidem, qui ſi fugeret in aliquam urbem, eam eſſe circundandam & tradendam funibus in rentem; cui conſilio acquievit Abſalon: ſed de illo monitus David fugiit tranſiens torrentem; & Achitophel videns conſilium, deſpici ſuum ſuſpendio ſe interemit. Abſalon fecit Amaſa ducem ſui exercitûs, qui Jordanem tranſivit ut perſequeretur Davidem, cui Galaaditæ obtulerunt cuncta quæ erant neceſſaria.

In cap. 18. David ſuos viros diſpoſuit ad pugnam; vult egredi cum eis, ſed Joab, Abiſai, & Ethai, hoc permittere recuſant; quod acceptavit David, modo ſervarent puerum Abſalon. Factum eſt ergo prælium in ſaltu Ephraim, & cæſus eſt populus Iſraël ab exercitu David, & Abſalon fugiens delatus D per mulum ſubter condenſam quercum ſuſpenſus capite remanſit, & fugit mulus. Hoc videns aliquis, noluit eum interficere ob mandatum regis; ſed Joab tres lanceas infixit in corde Abſalon. Achimas victoriam nuntiavit David, qui interrogavit de filio, quem ſciens occiſum; cubiculum ſuum aſcendit contriſtatus, & dicens, Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis mihi det ut moriar pro te?

In cap. 19. dolor Davidis convertit victoriam in luctum, nullus de populo auſus eſt ingredi civitatem, excepto Joab qui ingreſſus dixit Davidi, quòd ſi non egrederetur de domo, & alloqueretur populum, nullus virorum ſuorum maneret nocte ſe E quenti; ſed omnes illum relinquerent: & ideo rex perrexit ad populum. Quo facto, totus Iſrael venit ad regem, ut ſubjiceretur illi; & præ ceteris feſtinavit Semei, cui pepercit David. Idem fecerunt Miphiboſeth, & Siba, & denique omnes alii.

In cap. 20. ſeditioſus quidam, nomine Seba, ſeparavit Iſraëlem à Davide, ſolâ tribu Judâ remante cum illo, David præcipit Amaſæ, quem præfecerat exercitui pro Joab, ut congregaret agmina. Sed quia moratus eſt nimium, idem injunxit Abiſai. Cùm autem Abiſai & Joab frater ejus obvium habuiſſent Amaſan, Joab fingens dare illi ſalutem, occidit eum gladio, ipſum mortuum cooperuit pallio, & poſt crimen patratum perſequitur Seba, circundat civitatem Abila,

Digitized by Google

Abila, in qua erat; & in colæ hujus civitatis, conſilio cujuſdam mulieris petitiſſimæ, dederunt illi caput factioſi: & ſic ſeditio extincta eſt.

In cap. 21. fame trium annorum obortâ in populo, conſulitur Deus de illius cauſa; qui dixit, eam proceſſiſſe ex eo quod Saül contra promiſſum occidiſſet Gabaonitas. Gabaonitæ evocati à David & interrogati, quid peterent pro piaculo, reſponderunt, nil aliud ſe poſtulare, niſi deſtructionem univerſæ domûs Saül, & propterea quòd darentur illis ſeptem viri de filiis ejus ad crucifigendum. Hoc promiſit David, excepto Miphiboſeth, filio Jonathæ, filii Saul, propter fœdus initum inter David & Jonatham. Hos ſeptem principes crucifixerunt Gabaonitæ, & hoc facto ceſſavit fames.

In cap. 23. fit mentio electorum, qui fuerunt cum Davide, & trignta ſeptem nominantur, quorum tres illi erant, qui irruperunt caſtra Philiſtinorum, ut haurirent aquam de ciſterna Bethleem; quia David dixerat, *O ſi quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethleem.*

In cap. 24. David numerare facit ſuum populum, dum eſſet in pace, ut ſciret, quot eſſent viri, quibus dominaretur; & reperta ſunt de Iſrael octingenta millia virorum fortium, qui gladium educerent, & propter hanc vanitatem decrevit eum punire Dominus, & per Prophetam Gad obtulit illi, ut eligeret de bello, de fame, aut de peſte; quod ultimum acceptavit, ut periculum commune incurreret cum populo: & ſic immiſſa eſt tam gravis peſtilentia in Iſrael, ut parvo tempore mortui ſint ex populo ſeptuaginta millia virorum. Porrò, Palæſtina, in qua tam copioſa populi multitudo numerabatur, erat tantum ſeptuaginta leucarum longitudinis, & quindecim circiter latitudinis. Cùm vidiſſet David Angelum cædentem populum, ad Dominum dixit; Ego ſum qui peccavi, vertatur obſecro manus tua contra me. Tunc dixit Gad Propheta ad David, ut conſtitueret altare Domino in area Jebuſei cujuſdam, vocati Arenna: & hoc facto, holocauſtoque oblato, ceſſavit mortalitas.

DE LIBRO TERTIO REGUM.

LIBER iſte viginti duobus capitulis continet quæ acta ſunt per centum & novemdecim annos ſub regno Salomonis & regum Juda & Iſrael, uſque ad mortem Achab. Regnante enim Roboam filio Salomonis, regnum ejus fuit diviſum in duas partes; & ipſe regnavit in prima, quæ ſolum componebatur ex tribubus Juda & Benjamin: & iſtud regnum vocatum fuit regnum Juda. Alia autem pars, cui imperavit Jeroboam, compoſita remanſit ex aliis decem tribubus, & nominata eſt regnum Iſrael, cujus Samaria erat urbs principalis, ſicut Jeruſalem erat ſedes regni Juda.

In primo capite Abiſag adoleſcentula virgo data eſt David, ut ipſum calefaceret; licet enim veſtibus multis operiretur, non poterat calefieri præ ſenectute. Adonias filius Davidis & Haggith, ſecunduſque natu poſt Abſalon tentat invadere regnum inſcio patre, Joab & Abiathar ipſi faventibus, repugnantibus verò Sadoch, Nathan, & majori parte ducum militiæ. Adonias fecit ad hoc grande convivium, ubi convocavit magnates; de quo monita Bethſabee, ex conſilio Nathan, accedit ad regem, poſtulans regnum pro Salomone filio ſuo, juxta juramentum præcedens. De hoc David reiterat promiſſum, & de facto impoſitus eſt Salomon ſuper mulam regis, ductuſque in montem

A Gihon, & unctus in regem à Sadoc ſacerdote, & Nathan Propheta. De hoc terretur Adonias, qui fugit & tenuit cornu altaris, à quo eductus fuit per Salomonem pacem promittentem illi.

In cap. 2. appropinquantibus diebus David, ut moreretur, præcepit Salomoni ut cuſtodiret mandata Dei, ambularet in viis ejus, & cuſtodiret cæremonias, præcepta, & judicia. Injunxit illi poſteà ut puniret Joab, qui effuderat tempore pacis ſanguinem Amazæ & Abner; ut etiam puniret Semei, qui eum maledixerat: & poſteà moritur David, poſtquam regnavit quadraginta annis; & loco ejus regnum accepit Salomon. Princeps iſte fecit occidi Adoniam, qui per Bethſabee poſtulabat Abiſag. concubinam patris ſui, & hoc modo
B tentabat uſurpare regnum. Abiathar ejicitur è ſacrificatura, & Joab alter amicus Adoniæ fugit, & tenuit cornu altaris, in quo loco præcepit Salomon Banajæ, ut occideretur. Permiſit Semei, ut ædificaret domum in Jeruſalem; ex qua, ſi egrederetur, puniretur morte. Remanſit in illa Semei pluribus diebus; ſed poſt triennium egrediens interimitur.

In cap. 3. Salomon ducit filiam Pharaonis in uxorem. Tertio anno apparuit illi Dominus per ſomnium, dicens, ut poſtularet quod vellet, & petiit ſapientiam, ut judicare poſſet populum; quæ illi data eſt cum gloria & divitiis multis. Experitur Salomon, ſe obtinuiſſe ſapientiam à Deo, ex ju-
C dicio quod reddidit duabus mulieribus ſuper puerum unum, quem unaquæque dicebat eſſe ſuum: præcepit illum dividi Salomon, & probavit eam eſſe veram matrem, quæ mortem filii impedivit; unde illi tradidit puerum.

In cap. 4. Salomonis principes & præfecti numerantur, deſignatur apparatus ciborum, declaratur pax & tranquillitas ſui regni, recenſetur numerus equorum, fitque mentio ſapientiæ illius, & de tribus millibus parabolarum, & carminibus millibus quinque, aſſeriturque, ipſum cognoſcere à cedro quæ eſt in libano, uſque ad hyſopum; unde multi de cunctis populis & univerſis regibus terræ veniebant ad audiendam ſapientiam ejus.

D In cap. 5. Hiram rex Tyri miſit ad Salomonem ut fœdus iniret cum illo, à quo petiit Salomon ligna cedrina & abiegna, ut ædificaret templum Domino, ſicut locutus fuerat David patri ſuo.

In cap. 6. anno quarto Salomonis ædificare cœpit domum Domino, quæ habebat ſexaginta cubitos in longitudine, viginti cultos in latitudine, & triginta in altitudine: ibique deſcribitur fabrica & forma templi. Conſummata ædificatione domûs Domini, Deus promiſit Salomoni, quòd ſi ambularet in præceptis, & cuſtodiret omnia mandata ſua, habitaret in medio filiorum Iſrael & non derelinqueret populum ſuum. Hæc domus perfecta eſt in omni opere ſuo & in univerſis utenſilibus ſuis in ſe-
E ptem annorum ſpatio.

In cap. 7. ædificato templo Domini, domum ſibi conſtruxit Salomon, quæ ad perfectum deducta eſt tredecim annis, & vocatum fuit illud palatium, Libani domus; quia facta erat ex lignis adductis ex monte Libano. Ædificavit quoque aliam domum, quæ appellata fuit ſaltus Libani, in qua judicia reddebantur. Ac denique tertiam domum fecit conſtrui pro filia Pharaonis, ſuâ conjuge.

In cap. 8. congregavit Salomon omnes majores natu Iſrael, cum principibus tribuum, & ducibus familiarum, ut deferrent arcam fœderis Domini de civitate David; id eſt, de Sion, in templum Domini. Sacerdotes intulerunt arcam in partem

Digitized by Google

templi, quæ vocabatur Sanctum ſanctorum, & A eam collocaverunt ſubter alas Cherubin; & in arca nihil aliud erat, niſi duæ tabulæ lapideæ, in quibus lex Domini erat inſcripta. Eo inſtanti, quo Sacerdotes egreſſi ſunt de ſanctuario, nebula implevit domum Domini. Ex hoc cognovit Salomon, Deum habitare in templo, gratias egit Deo, & mactatis victimis, quæ erant viginti millia boum, & ovium centum viginti millia, dedicavit templum; feciſque feſtivitatem celebrem cum omni Iſrael, quæ duravit quatuordecim diebus.

In cap. 9. ædificatis omnibus, quæ voluit ædificare Salomon, apparuit ei Dominus ſecundò, promittens ſe exauditurum preces ejus, & conſervaturum regnum illius, ſi ambularet coram Deo in B ſimplicitate cordis, ſicuti pater ejus; & vice verſâ, ſe deleturum eſſe templum & Iſrael, ſi abiret & adoraret Deos alienos.

In cap. 10. Regina Saba, auditâ famâ Salomonis, venit tentare eum in ænigmatibus cum comitatu multo, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas. Docuit eam Salomon ſuper omnia verba quæ propoſuerat, & videns ſapientiam Salomonis, domum quam ædificaverat, & cibos menſæ ejus, dixit; Major eſt ſapientia & opera tua quam rumor quem audivi. Rex autem Salomon dedit reginæ omnia quæ voluit, & petiit ab eo. Ibi deſignatur magnificentia throni, C quem fecit ſibi Salomon.

In cap. 11. Salomon ita adamavit mulieres alienigenas, ut ſeptingentas habuerit, quæ reginarum titulo gaudebant; & trecentas concubinas. Cumque jam eſſet ſenex, per tales mulieres itade pravatum eſt cor ejus, ut ſequeretur Deos illarum. Iraſcitur contra eum Dominus, dicens; Quia non cuſtodiſti mandata mea, ſcindam regnum tuum, & dabo ſervo tuo: non tamen hoc faciam temporibus tuis, propter David patrem tuum. Suſcitavit illi Dominus pro adverſario Jeroboam de tribu Ephraim, quem cùm inveniſſet Ahias Propheta opertum pallio, illud ſcidit in duodecim partes, & præcepit, ut acciperet decem; per hoc illi indicans, quòd regnaturus eſſet ſuper decem tribus. D Salomon tentavit interficere Jeroboam, qui fugit in Ægyptum, uſque ad mortem hujus principis, qui quadraginta annis regnavit in Jeruſalem.

In cap. 12. mortuo Salomone, Roboam filius ejus venit in Sichem, ut in regem agnoſceretur ab omni populo ibidem congregato; & reverſus eſt Jeroboam de Ægypto. Tota multitudo populi petiit à rege, ut ſublevaretur in ſubſidiis duriſſimis, quæ impoſuerat pater ejus; Seniores conſuluerunt ſublevationem populi, juniores verò è contra perſuaſerunt, ulterius aggravandum eſſe jugum ejus; quo audito, receſſit Iſrael à Roboam, exceptis tribu Juda & Benjamin, & ſecutus eſt Jeroboam, qui electus eſt in regem Iſrael. Jeroboam timens, nè ſub prætextu E religionis redirent populi ſui in Jeruſalem, ubi templum erat, fabricari fecit duos vitulos aureos, quorum unum conſtituit in Bethel, & alium in Dan; feciſque Sacerdotes, qui idolis iſtis immolarent.

In cap. 13. Jeroboam ſacrificante vitulis, homo quidam à Deo veniens de Juda, ipſum corripuit, prædicens deſtructionem hujus altaris. Illum apprehendere conatur Jeroboam, ſed manum extendens de altari, exaruit ipſa, nec valuit eam ad ſe retrahere. Voluit poſteà Jeroboam, ut Propheta iſte pranderet in domo ſua; ſed reſpondit, ſe recepiſſe præceptum à Deo non manducandi, neque bibendi. Sed alius Propheta de Bethel ipſum invitavit ut manducaret ſecum, dicens; Angelum ſibi revelaſſe, ut eum invitaret ad hoc. Manducat præcedens Propheta, qui occiditur à Leone propter inobedientiam. Cuncta hæc prodigia non emollierunt cor Joroboam, qui de noviſſimis populis inſtituit Sacerdotes pro pecunia.

In cap. 14. cùm Abiâ filius Joroboam, magnæ expectationis, graviter ægrotaret; Jeroboam dixit uxori ſuæ, ut mutato habitu deſcenderet in Silo ad Ahiam Prophetam; & ab illo ſciret, quid eſſet eventurum puero huic. Prophetæ cæco facto revelaverat Deus, uxorem Jeroboam eſſe acceſſuram; & ideo incedentem audiens, dixit ei; Quare te aliam ſimulas? percutiet Dominus domum Jeroboam, & puer morietur in momento regreſsûs tui. Porrò, Jeroboam regnavit viginti duobus annis, & illi ſucceſſit Nadab filius ejus. Quantùm ad Roboam, qui regnavit in Juda ſeptemdecim annis; quia ipſe & populi ejus ſe applicuerunt idololatriæ, ideo Seſac rex Ægypti aſcendit in Jeruſalem, qui tulit theſauros regios, & univerſa diripuit; & ſucceſſit ad Roboam Abia filius ejus.

In cap. 15. Abia regnavit ſuper Judam tribus tantùm annis. Ambulavit in peccatis patris ſui; invocatâ tamen Dei aſſiſtentiâ, victoriam reportavit contra Jeroboam omni tempore vitæ ejus. Vigeſimo anno Jeroboam, Aſa ſucceſſit Abiæ in regno Juda, per unum & quadraginta annos. In viis Domini ambulavit, purgavitque univerſas ſordes idolorum. Baſa tertius rex in Iſrael, qui interfecerat Nadam filium Jeroboam, & exterminaverat univerſam familiam ejus, regnavit illius loco viginti quatuor annis. Sed fecit malum coram Domino, ambulans in viis Jeroboam.

In cap. 16. Jehu Propheta prædixit Baſa punitionem, quam idololatria eſſet allatura domui ſuæ; & quòd regnum eſſet in ea ceſſaturum. Mortuo Baſâ, Ela filius ejus regnavit quartus rex in Iſrael; ſed poſt duos annos ſervus ſuus Zambri dux equitum, eum occidit anno vigeſimo regis Aſa, regis Juda; & regnum illius occupavit. Zambri regnavit tantùm ſex diebus quintus rex Iſrael. Iſti ſucceſſit Amri ſextus rex in Iſrael, qui ædificavit urbem Samariæ, quam fecit regni capitalem. Et iſti, qui pejor fuit omnibus præcedentibus, filius ſuus Achab ſucceſſit, qui pariter fecit malum in conſpectu Domini ſuper omnes qui fuerunt ante eum: duxit enim Ieſabel, adoravit Baal, ædificavit illi templum in Samaria, pluantavit illi locum, & addidit ſcelera ſuper omnes prædeceſſores ſuos. Ipſo regnante, Hiel reædificavit Jericho; ſed juxta verbum Domini, dum jaceret fundamenta moritur ejus primogenitus; & dum poſuit portas civitati, moritur noviſſimus.

In cap. 17. Elas Theſbites dixit ad Achab ex parte Dei, quòd futura eſſet ſequentibus annis magna ariditas, ex qua maxima fames oriretur. Prophetæ injungit Deus, ut ſe abſconderet in torrente Carith contra Jordanem, ubi paſceretur à corvis qui illi deferrent panem & carnes mane & veſperi. Præcipit poſteà Deus eidem, ut iret in Sarepta, urbem Sidoniorum, ubi aleretur à vidua, quæ illi occurrit in ingreſſu urbis. Ab illa petiit panem, ſed cùm non haberet, niſi parum farinæ & olei, fecit panem ſubcinericium ex præſcripto Prophetæ, qui multiplicavit oleum, & elapſis aliquot diebus filium ejus mortuum ſuſcitavit, expandens ſe ſuper illum, & clamans ad Dominum; Obſecro Domine, revertatur anima pueri hujus in viſcera illius: & ipſum reviviſcentem poſuit in ſinu matris.

Digitized by Google

In cap. 18. tertio anno ariditatis illius ſe obtulit Elias ad regem Achab, qui ab illo petiit, ut obtineret pluviam; ſed hoc facere recuſavit, quin prius populus convinceretur de veritate religionis: unde in monte Carmeli quadringenti quinquaginta Prophetarum Baal petierunt à diis ſuis deſcenſum ignis de cœlo ad comburendum bovem, quem non potuerunt obtinere, etiam ſi multoties clamarent Baal, Baal; ipſe autem invocans nomen Domini ſui, cito obtinuit ignem è cœlo, qui bovem ſuum conſumpſit; & ob hoc ſuſcitavit populum, ut occideret falſos Prophetas, cui non potuit reſiſtere Achab, & ſtatim cecidit imber.

In cap. 19. audiens Jeſabel quæ advenerant, iraſcitur contra Eliam, promittitque, ſe illi allaturam mortem; fugit Propheta in deſertum, ubi dormiens ſub junipero, Angelus ei dixit; Surge, comede ſubcinericium panem, & bibe, grandis enim tibi reſtat via: & ambulavit in fortitudine cibi illius uſque ad montem Dei Horeb. Remanſit ibi in ſpelunca, ex qua eduxit illum Dominus, apparens ei, non in ſpiritu forti, nec in commotione ignis, ſed in ſibilo tenuis auræ. Præcepit illi, ut iret in Damaſcum, conſecraturus Azael in regem Siriæ, Jehu in regem Iſrael, & Eliſæum in ſibi ſucceſſorem. Profectus inde Elias invenit Eliſeum arantem, illi injecit pallium ſuum, & ſtatim relictis bobus Eliam ſequitur Eliſeus.

In cap. 20. Benadab rex Siriæ cum triginta duobus regibus & exercitu ingenti obſidet Achab in Samaria, iſte reſiſtere non poterat tantis viribus; ſed ecce Propheta, qui ex parte Dei promittit, hanc ingentem multitudinem tradendam eſſe in manibus Achab, quod revera factum eſt. Tale miraculum bonitatis divinæ debebat commovere Achab, ipſumque convertere ad Deum; ſed è contra novum genus ſceleris admiſit.

In cap. 21. volens enim augere hortum olerum, petiit à Naboth vineam ſuam, quia vicina erat; Naboth autem nolens dare hæreditatem patrum ſuorum, hoc facere recuſavit; de quo iraſcens Achab contriſtatus eſt, nec panem voluit comedere: quod videns Jeſabel, perſuaſit marito, ut falſis teſtibus lapidaretur Naboth, & ſic obtineretur ejus vinea. Ob hoc Elias Propheta prædicit Achab, quòd in punitionem ſui criminis ipſe cum univerſa familia deſtrueretur, & aliquando manducaretur Jeſabel à canibus, in campo Jeſrael.

In cap. 22. Achab petiit à Joſaphat rege Juda, ut præberet illi auxilium contra Syrios. Hoc promiſit Joſaphat, modò Achab Deum anteà conſuleret; unde congregavit quadringentos falſos Prophetas, qui dixerunt, proſperum fore bellum. Joſaphat nolens acquieſcere huic reſponſo, petiit ab Achab, num eſſet ibi aliquis Propheta Domini? qui reſpondit, eſſe quidem unum, nomine Michæam, ſed qui eum oderat; nihil unquam ei prophetiſans, niſi malum. Conſultus Michæas prædixit, Achab occidendum eſſe in prælio; & ob hoc incarceratur Michæas, & Achab occiditur per hominem incertum, qui eum percuſſit inter pulmonem & ſtomachum. Ochoſias primogenitus Achab ſequens ſacrilegia patris, ſecundo anno ſui regni, ſibi ferè confregit totum corpus.

DE LIBRO QVARTO REGVM.

IN libro iſto, quem integrant viginti quinque capita, habentur quæ præterierunt per trecentos octoginta annos ſub ſexdecim regibus Juda, & duodecim regibus Iſraël; ſicut & ea quæ concer-

A nunt Eliam & Eliſeum Prophetas.

In primo capite Ochoſias per feneſtram delapſus & maximè ægrotans miſit nuncios, ut conſulerent Beelzebut, Deum Accaron, num viveret de infirmitate ſua; ſed illis occurrit Elias, ab eis objurgando quærens, an non eſſet Deus in Iſrael? & illis prædicens, quòd moreretur Ochoſias. Hoc dicto, Elias abiit, & Ochoſias de tali nuncio perterritus milites miſit capturos Eliam, qui evocavit ignem de cœlo, quo conſumptæ ſunt duæ priores turmæ militum; & accedente tertia, humiliter deprecante eum, ut deſcenderet ad regem, hoc fecit Elias, regi dicens, quòd moreretur; quia relicto B vero Deo, conſuluerat Beelzebut: & reverà moritur Ochoſias, cui ſucceſſit Joram frater ejus.

In cap. 2. Elias per turbinem in cœlum levatur cum curru igneo & equis igneis, poſtquam tranſiit Jordanem cum Eliſeo, pallio dividens aquas. Eliſeus ipſius comes accepit ejus pallium, quod ceciderat, & requievit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum, qui fecit eaſdem virtutes; dividens Jordanem, dulcificans aquas Jericho projecto in eas ſale, & faciens, ut duo urſi lacerarent pueros, qui Prophetam illudentes vocabant calvum.

In cap. 3. Joram frater Ochoſiæ & filius ſecundus Achab & Jeſabel regnare cœpit in Iſrael, regnante C Joſaphat in Juda. Malum quidem fecit, ſed non tantum, quantum fecerant pater & mater; quandoquidem abſtulit ſtatuas Baal, quas fecerat pater. Deprecatur Joſaphat regem Juda & regem Edom contra regem Moabitarum, qui tributum negabat. Iſtis tribus regibus deficiunt aquæ, ſed Eliſeus juſſit facere foſſas, quæ abſque vento & pluvia repletæ ſunt aquis; & inſuper illis promiſit, quòd Dominus illis traderet Moabitas.

In cap. 4. mulier quædam vidua de uxoribus Prophetarum petit ab Eliſeo, ut eam protegeret contra creditorem, qui venerat, ut tolleret filios ſuos ad ſerviendum ſibi. Illi multiplicavit oleum, de quo ſatisfecit creditoribus. Mulier alia dives & ſterilis dabat frequenter hoſpitium Eliſeo, & ob hoc iſte dixit puero ſuo Gieſi, ut ſciret ab ea, quid D illi gratum foret; reſpondit ei Gieſi, nil fore gratius prole, quâ carebat: & ſic obtinuit à Deo, ut filium haberet, quem aliquo poſt tempore mortuum ſuſcitavit, os ſuum, oculos & manus apponens ſuper os oculos & manus pueri.

In cap. 5. Naaman princeps militiæ regis Syriæ curatur per Eliſeum à lepra, illi dicendo, ut ſe lavaret ſepties in Jordane. Reverſus Naaman ad virum Dei voluit illi dare munera, quæ acceptare recuſavit Eliſeus. Naaman ex idololatra fidelis factus rejecit cultum idolorum, benedictionem accepit à Propheta, à quo petiit libertatem, ut Dominus ejus templum ingrediens ad adorandum inniteretur ſuper manum ſuam, & ipſe flecteret genua, Domino flectente; cui Propheta reſpondit, Vade E in pace. Gieſi ſequitur Naaman poſt tergum, à quo petiit ex parte magiſtri unum talentum cum veſtibus mutatoriis. Naaman fecit dare duo talenta argenti & duplicia veſtimenta, quod agnoſcens Eliſeus, dixit Gieſi; quòd lepra Naaman adhæreret illi & ejus ſemini in ſempiternum.

In cap. 6. filiis Prophetarum cædentibus ligna, ſecuris ferrea in aquam cecidit, quam Eliſeus fecit deſuper natare. Rex Syriæ præparat inſidias regi Iſrael, ſed de his monetur iſte ab Eliſeo. Eum apprehendere tentat rex Syriæ, & ideo circumdat urbem Dotain cum ingenti exercitu. Puer ejus diluculo conſurgens, & videns talem exercitum, credit ſibi imminere ruinam; ſed reſpondit Eliſeus,

Digitized by Google

longè plures eſſe pro illo, quàm contra illum. Benadab rege Syriæ obſidente Samariam, tanta fit fames, ut venundaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis; in qua neceſſitate mulieres manducabant ſuos filios: quod audiens rex, graviter iraſcitur contra Eliſeum, quem credebat eſſe authorem tantæ famis; poſtea tamen ipſum alloquitur cum humanitate. A

In cap. 7. Eliſeus prædixit regi Iſrael ceſſationem famis, & quòd diè craſtina modius farinæ eſſet tantùm unius ſtateris; de quo dubitans unus ex aulicis moritur. Veſperi quatuor leproſi ierunt ad caſtra Syriæ, & videntes, quòd omnes milites deſeruiſſent caſtra, relictis munitionibus, nuntiaverunt in palatio regis, & accedens populus diripuit caſtra, & factus eſt modius ſimilæ ſtatere uno, uti prædixerat Propheta. B

In cap. 8. Benadab rex Syriæ ægrotans & audiens Eliſeum veniſſe in Damaſcum, miſit ad eum Azael cum maximis muneribus, ad ſciendum, an viveret Benadab; qui reſpondit, poteſt quidem ſanari, ſed oſtendit mihi Dominus, quia morietur. Vir Dei flevit poſtea, prævidens, Azael regnaturum in Syria, & multa mala illaturum Iſraëlitis. Cùm veniſſet autem Azael & dixiſſet Benadab, Sanaberis; ſequenti die ipſum ſuffocavit. Anno quinto regni Joram filii Achab ſuper Iſrael, regnavit Joram filius Joſaphat ſuper Juda. Ambulavit in viis Achab, non tamen ipſum exterminavit Dominus, propter promiſſionem à Deo factam Davidi. Ochoſias filius Joram & Athaliæ filiæ Amri regis Iſrael, ſucceſſit patri, & fuit quintus rex Juda. Ambulavit in viis Achab, cujus erat gener, & ſe junxit ad Joram regem Iſrael contra Azael regem Syriæ. C

In cap. 9. Jehu ungitur in regem ſuper Iſrael, qui citò adivit civitatem Jeſrahel, ubi inveniens Joram regem Iſrael ægrotantem propter vulnera quæ receperat à Syris in prælio, & Ochoſiam regem Juda, qui ad illum viſurus acceſſerat, utrumque occidit: Joram ſcilicet manu propria, quem fecit projici in campo Naboth, in ultionem criminis commiſſi per Achab patrem ſuum contra Naboth; & Ochoſiam manu virorum, quos miſerat ad eum fugientem proſequendum. Poſtea Jehu, levans oculos ad feneſtram, vidit Jezabel, quam juſſit præcipitari, quod factum eſt illico; & cùm juſſiſſet, ſepeliri illam, quia regina erat; canes ipſam ferè totum manducaverant. D

In cap. 10. cùm reliquiſſet Achab ſeptuaginta filios, qui erant in Samaria; Jehu miſit litteras ad magnates Samariæ, ut ſtatim mitterent ad illum eorum capita, quod protinus factum eſt; quia non poterant Samaritani reſiſtere viro, qui fecerat occidi duos reges. Juſſit inſuper interfici omnes alios, qui erant ex familia Achab, omnes viros & amicos ejus, ſicut & omnes ſacerdotes Baal; & veniens in Samariam invenit fratres Ochoſiæ, quos præcepit ſtrangulari. Moritur Jeſu, poſtquam regnavit 28. annis, & ei ſucceſſit in regno Iſrael filius ejus Joachas, rex undecimus. E

In cap. 11. narratur factum Athaliæ, Ochoſiæ matris, ſponſæ Joram regis Juda, & filiæ Amri regis Iſrael. Hæc mulier videns ſuum filium Ochoſiam mortuum, occidit omnes filios Joram, excepto Joas, quam ſua ſoror Joſaba, filia regis Joram, & ſoror Ochoſiæ, furata eſt cum nutrice ſua, ut non interficeretur. Regnavit ſeptem annis Athalia, & anno ſeptimo Joiada ſummus ſacerdos, ſponſus Joſabæ, & avunculus Joas, qui eum ſex annis abſcondebat in domo Domini, vocavit centuriones, & milites ad ſe adduxit in templum, & oſtendit illis filium regis, quem poſteà in regem unxit; imponens ſuper caput ejus diadema & librum legis Domini, omnibus plaudentibus & dicentibus, Vivat rex. Athalia autem acceſſit ad templum, ex quo ejecta eſt, nè prophanaretur domus Domini; & occiſa in domo regis. Porrò devaſtatum eſt templum Baal, deſtructæ fuerunt aræ ejus, & Mathan illius ſacerdos occiditur.

In cap. 12. Joas anno ſeptimo regni Jehu regis Iſrael cœpit regnare, & regnavit in Jeruſalem quadraginta annis. Videns, quòd ſacerdotes non impenderent pecuniam, quam dederat populus ad reparandum templum, abſtulit ab illis talem pecuniam, & prohibuit, nè ulteriùs eam acciperent à populo. Joiada verò pontifex poſuit unum Gazophilacium juxta dexteram altaris, in quo, aperto foramine deſuper, cuſtodiebatur pecunia delata ad templum Domini. Joas ambulavit rectè coram Domino, quandiu vixit Joiada ſacerdos; licèt non abſtulerit loca excelſa in montibus conſtructa, ubi ſacrificabat populus.

In cap. 13. Ioachas filius Iehu, quem diximus in cap. 10. ſucceſſiſſe patri ſuo in regno Iſrael, regnavit ſeptemdecim annis; fecit malum coram Domino, & ſic punitus à Deo traditur in manus Azael regis Syriæ; ſed reverſus ad Deum liberatus eſt de manu regis Syriæ. Ipſi morienti anno 37. Ioas regis Iuda ſucceſſit Ioas filius Ioachas ſuper Iſrael; qui regnavit in Samaria per ſexdecim annos. Eliſeum morientem viſitavit Ioas rex Iſrael duodecimus, cui prædixit Propheta, ipſum eſſe victurum Syros, & liberaturum populum Iſrael. Moritur interim & ſepelitur Eliſeus; & vir quidam ſepultus in eodem loco ſuſcitatus eſt. Tandem, mortuo Azael rege Syriæ, rex Iſrael intulit bellum contra Benadab filium ejus, quem tribus vicibus ſuperavit, juxta dictum Prophetæ.

In cap. 14. anno ſecundo Ioas filii Ioachas regis Iſrael regnavit Amaſias filius Ioas regis Iuda, qui fuit rex nonus in Iuda. Benè vixit iſte initio regni, ſed malè proſecutus eſt. Percutit Idumæos, & victoriâ inflatus bellum inferre voluit Ioas regi Iſrael, à quo capitur in Bethſames, & adducitur in Ieruſalem cujus civitatis muros diſrupit, tulitque omne aurum & argentum & univerſa vaſa domûs Domini, & omnes theſauros regis, & reverſus eſt in Samariam. Moritur Ioas rex Iſrael, & regnavit Ieroboam 2. loco patris: Amaſias verò rex Iuda, ortâ conjuratione, in Ieruſalem fugit, & occiditur. Ieroboam ille 2. rex Iſrael 13. regnavit annis 41. Licèt ſimilis fuerit in malitia Ieroboam primo, illius tamen miniſterio utitur Deus, ad liberandum populum; quo facto, moritur, ſuccedente illi Zacharia filio ſuo.

In cap. 15. Ozias, aliter Azarias 10. rex Iuda ſucceſſit patri Amaſiæ. Piè quidem vixit, non tamen demolivit excelſa, ubi immolabat populus. Percuſſus fuit leprâ propter rationes, quæ habentur cap. 26. 2. Paralip. Anno 38. hujus regis Iuda Zacharias 14. rex Iſrael incepit imperium, ſed ipſe interfectus eſt per Sellum, qui uſurpavit regnum, & regnavit uno tantùm menſe, fuitque 15. rex Iſrael. Iſtum trucidavit Manahem 16. rex Iſrael. Phaceia rex 17. ſucceſſit patri in Iſrael. Phaceè filius Romeliæ, interfecto prædeceſſore, regnavit in Iſrael; & fuit 18. Tempore iſtius Theglat-phalazar rex Aſſyriæ cepit univerſas urbes tribûs Nephtali, cujus incolas tranſtulit captivos in Aſſyriam. Ozeas 19. rex Iſrael occidit Phaceè, & re-

Digitized by Google

gnavit poſt eum. Anno ſecundo Phaceë, Ioathan filius Ozias regis Iuda regnavit undecimus rex Iuda; & iſti ſucceſſit filius ſuus Achas. In viis Dei ambulavit, non tamen demolivit excelſa.

In cap. 16. Achas 12. rex Iuda regnavit annis 16. cum tanta impietate, ut conſecraverit idolo Moloch filium ſuum, quem tranſtulit per ignem. Raſim rex Syriæ & Phacee rex Iſrael ipſum obſidione cinxerunt in Jeruſalem, ſed non potuerunt ſuperare eum; quia adjuvabat illum Theglat-phalazar rex Aſſyriæ, qui occidit Razim in Damaſco, ubi accedens Achaz vidit altare æreum conſecratum idolis, in quo ſacrificavit, & juſſit Uriæ ſacerdoti, ut ſimile conſtrui faceret in Jeruſalem, in quo execrandas impietates commiſit. Præ bonitate tamen Deus miſit ad illum Eſaiam, qui ad comprobandam verborum ſuorum veritatem, dixit illi; *Dabit vobis Dominus ſignum, ecce virgo concipiet, & pariet*, & cæt. quæ habentur Eſai. 7.

In cap. 17. anno 12. regni Achas regis Juda, Oſeas cœpit regnare in Iſrael, qui malum fecit coram Domino, minus tamen quàm prædeceſſores; ipſum devicit Salmanazar rex Aſſyriæ, & captum in Samaria tranſtulit cum populo in terram Medorum; & hoc quia totus Iſrael ſe applicaverat idololatriæ. Iſrael ejecto de Judæa, Salmanazar, miſit colonias Aſſyriorum, ut Judæam incolerent; ſed cùm nullum cultum redderent vero Deo, quem ignorabant, immiſit Deus leones, qui multos ipſorum devoraverunt: & ob hoc Salmanazar miſit ad eos ſacerdotem Iſraëlitam, qui erat inter captivos, ut illos doceret de cultu Dei; ſed ipſi cum cultu Dei miſcuerunt cultum ſuæ cujuſlibet divinitatis.

In cap. 18. mortuo Achas 12. rege Juda, de quo in cap. 16. ſucceſſit illi Ezechias filius ſuus, qui fuit 13. rex Juda, & regnavit 29. annis. Iſte imitatus eſt David in operibus bonis, diſſipavit excelſa, confregit ſerpentem æneum, quem erexerat Moyſes, & quem adorabant filii Iſrael; & ita adhæſit Deo, ut nullus regum Juda fuerit illi ſimilis. Bellum illi intulit Sennacherib rex Aſſyriæ, qui ab eo exegit triginta talenta auri, & trecenta argenti.

In cap. 19. Sennacherib miſit Rapſaces cum ingenti exercitu ad obſidendam Jeruſalem, lamentatur populus, qui deprecatur Deum; ſed orantem Ezechiam conſolatur Eſaias Propheta, qui prædicit liberationem populi: quod reverà factum eſt. Nam nocte unâ Angelus Domini percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia pugnatorum, & ipſum Sennacherib reverſum in Ninive interfecerunt proprii filii.

In cap. 20. ægrotante Ezechiâ ad mortem, ait ei Eſaias; Præcipe domui tuæ, morieris enim tu & non vives. Hoc audito, convertit rex faciem ſuam ad parietem & oravit Dominum, qui promiſit, ſe additurum diebus ejus quindecim annos, & liberaturum civitatem ab Aſſyriis, quod indicatum fuit ex receſſu umbræ per decem gradus. Rex Babiloniorum audiens, Ezechiam convaleſcentem, miſit litteras & munera, ut ei felicitaret. Lætatur Ezechias, qui oſtendit nuntiis univerſam domum, & omnes theſauros, qui erant in Jeruſalem; quod audiens Eſaias illi prædixit, in punitionem ſuæ oſtentationis Babilonios eſſe ablaturos omnia quæ habebat, & omnes filios quos erat generaturus, & qui futuri erant eunuchi in palatio regis Babilonis. Moritur Ezechias, & regnavit filius ejus Manaſſe 14. rex Juda.

In cap. 21. Manaſſe duodecim annorum erat,
A quando regnare cœpit; & regnum ejus fuit quinquaginta quinque annorum. Inſtaurat idola, aras & lucos, quæ deſtruxerat pater; poſuitque idolum in templo Domini. De his iratus Dominus ait, Quia fecit Manaſſes rex Juda abominationes iſtas peſſimas, ego inducam mala ſuper Jeruſalem & Judam; ut quicunque audierit tinniant ambæ aures ejus. Ipſi mortuo ſucceſſit Amon filius ejus, qui fuit 15. rex Juda; & in omni impietate ſimilis patri. Iſte interfectus fuit à ſervis, quos punivit populus, & ſtabilivit in throno Joſiam filium præcedentis.

In cap. 22. Ioſias 16. rex Iudæ regnavit annis triginta & uno, faciens quod erat placitum coram
B Domino, ambulavit per omnes vias David patris ſui; nec ab illis declinavit ullo modo. Iuſſit Helciæ magno ſacerdoti, ut congregaret pecuniam ad reparandum templum. Ioſias ſibi fecit legi librum legis, in quo audiens puniriones prædictas à Deo ſuper domum ſuam, ſcidit veſtimenta; & idem fecit populus cum lachrymis & oratione. Confirmavit has punitiones propheteſſa quædam, nomine Holdan, quæ aſſeveravit, eas quidem futuras eſſe; ſed propter pietatem regis & devotionem populi ipſas reſervari ad aliud tempus.

In cap. 23. hæc omnia audiens Ioſias aſcendit ad templum Domini, congregavit ſacerdotes, Prophetas, & omnem populum; legit Deuteronomium coram illis, novumque fœdus percuſſit cum Deo.
C Fecit projici de templo Domini omnia vaſa quæ facta fuerant Baal, delevit aruſpices, & purgavit civitatem & regnum idololatriâ, celebravitque Phaſe. Occiditur per regem Ægypti, & Ioachas ſeu Sellum filius ejus 17. rex Iuda ſedit pro eo; malumque coram Domino fecit, & propterea ipſum captivum duxit in Ægyptum Pharao-Necao Ægyptiorum rex. Mortuo Ioachas in Ægypto, Pharao conſtituit regem Eliacim, ſeu Ioacim, filium alterum Ioſiæ; à quo exegit ſingulis annis unum talentum auri & centum argenti. Iſte Ioacim malè vixit, regnavit undecim annis, & fuit 18. rex Iuda.

In cap. 24. Nabuchodonoſor rex Babilonis ſibi
D ſubjecit Ioacim, qui poſtea rebellavit contra eum; & Deus permiſit, ut eum invaderent Chaldæi, Syrii, Moabitæ & alii, qui totam Iudæam devaſtarunt propter peccata Manaſſe. Mortuo Ioacim, filius ejus Ioachin illi ſucceſſit, & fuit 19. rex Iuda; ſed quia malum fecit coram Domino, regnavit tantùm tribus menſibus: Nabuchodonoſor enim expugnavit Ieruſalem, abſtulit omnia precioſa templi, & in Babilonem traduxit captivos, Ioachin, matrem, uxores, & eunuchos ejus, & judices, & omnes viros robuſtos, & reliquos; exceptis pauperibus: & loco Ioachin poſuit in regem Mathathiam, quem Sedeciam vocavit; & iſte fuit 20. rex
E Iuda, qui imitatus impietatem prædeceſſorum, contempſit admonitiones, quas fecit illi Ieremias ex parte Dei, & ſe rebellavit contra Nabuchodonoſor.

In cap. 25. Sedecias rebellis capitur à Nabuchodonoſor, qui filios ejus fecit occidi in conſpectu patris; illi eruit oculos, ipſumque duxit captivum in Babilonem. Aliquo poſt tempore, Nabazardan princeps exercitûs regis Babilonis acceſſit iterum cum exercitu ad Ieruſalem, templum conſummavit, deſtruxit urbem, abſtulit omne aurum & argentum & columnas æreas, quæ erant in templo, & hæc omnia miſit in Babilonem cum majori parte populi. Quantùm autem ad reliquos, qui remanſerunt in Iudæa, Nabuchodonoſor præfecit illis

Digitized by Google

Godoliam,quem occidit Iſmael,qui erat ex ſtirpe regia. Omnis populus Iudææ fugit in Ægyptum, timens vindictā de morte Godoliæ. Evilmerodach rex Babylonis anno 37. captivitatis Ioachin regis Iuda ipſum maximè dilexit, illi conceſſit libertatem,eum erexit ſuper alios reges qui erant in ſua aula, benigniſſimeque egit cum eo omnibus diebus vitæ.

DE LIBRO PRIMO PARALIPOMENON.

Apud Hebræos Paralipomenon liber unus eſt, quem illi vocant *Dibre Haiamin*, ſeu librum dierum; qui præ magnitudine apud nos diviſus eſt in duas partes, quæ nuncupantur Paralipomenon libri, vel Chronicum: quandoquidem in illis per abbreviationem repetuntur quæ narrantur prolixius in aliis locis Scripturæ, vel narrantur quæ omiſſa ſunt, præcipuè in libris Regum. Paralipomenon enim id eſt derelictum; & ideo pauca tantùm de his libris ſufficient. Non quod ſint levioris momenti, quandoquidem, ut ait Hieronymus præfat. ad librum Paralip. *Omnis eruditio Scripturarum in eo continetur*; ſed nè bis æqualiter dicta diſpliceant. Quoad authorem hujus libri, de hoc loquuti fuimus, agentes in primo capite diſputationis præcedentis de authoribus ſacræ Scripturæ in univerſum. Quantùm verò ad capita, in primo horum librorum reperiuntur viginti novem & triginta ſex in ſecundo.

In cap. 1. habetur brevis repetitio totius genealogiæ Adam uſque ad Noe, & à Noe uſque ad Abraham, ac denique ab Abraham uſque ad Eſaü & Jacob & iſtius deſcendentes.

In 2. cap. recenſentur filii Jacob, & Juda, unius eorum, uſque ad David & familiam ejus, filios ſcilicet & filias Iſaï; qui fuerunt Eliab, Aminadab, Simmaa, Nathanael, Radda, Azom & David; qui duas ſorores habuerunt, nempe Servia & Abigail.

In cap. 3. numerantur filii Davidis, & reges Judæ, à Salomone uſque ad Sedeciam; quibus adduntur Joſiæ filii. Illi autem reges Juda fuerunt viginti, quandoquidem Nabuchodonoſor occupans Jeruſalem gubernatorem Judææ inſtituit Godoliam Sedeciæ loco.

In cap. 4. continuatur genealogia filiorum Jacob, & incipit Scriptura à nova enumeratione deſcendentium Juda: unius ex filiis Iacob; ex quo ortum ducturus erat Chriſtus. Recenſentur etiam filii Simeonis alterius filii Iacob.

In cap. 5. deſcribitur genealogia Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe; qui dimicantes contra Agarenos cœperunt omnia quæ poſſidebant: & prælium iſtuc vocatum fuit bellum Domini, quia præliando Deum invocabant.

In cap. 6. commemoratur genealogia filiorum Levi, tertii filiorum Iacob. Uni familiæ iſtorum annectitur Sacerdotium, nempe familiæ Aaronis; alii verò hujuſce ſtirpis applicabantur ſolùm miniſterio tabernaculi: & omnibus illis danrur urbes & ſuburbana ad habitandum quæ nominantur in hoc capite.

In cap. 7. habetur genealogia filiorum Iſſachar, qui ſunt Benjamin, Nephthali, Manaſſe, Ephraim, & Azer. Aliqui filiorum Ephraim deſcendentes in terram Geth occiduntur, quia volebant invadere poſſeſſiones incolarum; de quo multum luxit Ephraim eorum pater.

In cap. 8. fit alia enumeratio filiorum Benjamin, ex quo ortum habuit Saül, cujus poſteri recenſentur in hoc capitulo.

A In cap. 9. univerſus Iſraël dinumeratus eſt, & ſumma eorum deſcribitur in libro Regum Iſrael & Iuda; & deſignati ſunt illi, qui primi habitaverunt in Ieruſalem: & præſertim Levitæ, quorum officia exprimuntur in capite iſto.

In cap. 10. narratur victoria Philiſtinorum ſuper Saülem, mors illius exprimitur, indicaturque quòd mortuus fuerit propter iniquitates ſuas; eo quòd prævaricatus ſit mandatum Domini, & non cuſtodierit illud; ſed inſuper etiam conſuluerit pithoniſſam, nec ſperaverit in Domino: unde regnum ipſius fuit tranſlatum Davidi filio Iſaï.

In cap. 11. ungitur David in regem in Hebron. Omnis Iſrael abiit cum eo in Ieruſalem, ſeu Iebus; quia in ea erant Iebuſæi. Arx Sion, quæ eſt civitas B David, capitur ab illo, & habetur Catalogus fortium, qui comitati ſunt Davidem, & ad eum acceſſerunt in Siceleg.

In cap. 12. iterum numerantur fortes & robuſti, qui tranſierunt ad Davidem, cùm Saülem fugeret; & præſertim illi, qui erant de tribu Gad, quorum facies erant quaſi facies leonis, & qui erant veloces quaſi capreæ in montibus.

In cap. 13. jubet David, reduci arcam Domini de Cariathiarim; ſed cùm arca de domo Animabad impoſita eſſet ſuper plauſtrum & inclinaret, Oza extendens manum eam ſuſtentaturus, moritur; de quo triſtatus David fecit adduci arcam in domum Obededom.

In cap. 14. miſit Hitam rex Tyri nuncios ad C David, & ligua cedrina, & artifices, ut ædificarent ei domum. Alias uxores duxit in Ieruſalem, genuit filios & filias, quorum unus fuit Salomon; & Philiſtini audientes, ipſum eſſe unctum in regem, aſcenderunt ad eum; ſed ipſos bis devicit.

In cap. 15. David præparat locum in civitate ſua ad recipiendnm arcam, ſed timens, nè illi adveniret quod acciderat Ozæ, fecit eam deferri per Levitas, quos congregavit ex univerſo Iſrael cum principibus ſuis. Levitæ cantant, ſaltat David, & ipſum deridet Michol.

In cap. 16. allata arca deponitur in tabernaculo, offeruntur ſacrificia, & rex benedicit populum; D ſingulis dat tortam panis, partem carnis bovinæ aſſæ, & frixam oleo ſimilam; taliterque diſtribuit officia inter Levitas, ut ſemper coram arca Domini eſſent aliqui eorum, qui Deum laudarent: conſtituitque multos cantores & muſicos de Levitis.

In cap. 17. David volens ædificare templum Domino, de hoc impeditur per Nathan Prophetam illi dicentem, hoc reſervatum eſſe Salomoni filio ſuo, cujus ſolium firmaturus erat uſque in æternum; de quo David multas Deo rependit gratias.

In cap. 18. Philiſtæos iterum ſuperavit David, Moabitas fecit ſibi tributarios, ſubjugavit Adarezer, ſicut & Syrios Damaſci, qui venerant iſtis in auxilium; univerſumque aurum, argentum, E æs, quod retulit de tot hoſtibus, conſecravit Deo.

In cap. 19. bellum intulit David Ammonitis, eo quòd volens conſolari Hanon de morte patris ſui Ammonitarum regis ipſe Hanon raſiſſet legatis mediam partem barbæ & veſtimentorum; quia credebat juvenis ille princeps, quòd tales viri miſſi à Davide, eſſent exploratores.

In cap. 20. Ioab dux militiæ Davidis congregat exercitum contra Ammonitas, obſedit Raba civitatem eorum, tulitque David coronam Melchon, illorum regis, quæ inventa eſt pondere unius talenti, in qua erant pretioſiſſimæ gemmæ; & de illa

Digitized by Google

ſibi diadema fecit. In triplici certamine devicti ſunt A
Philiſtini, & in illis præliis ſunt occiſi tres gigantes.

In cap. 21. Sathan incitavit David ut numeraret populum, de quo arguitur à Propheta Gad ex parte Dei, qui miſit Angelum interficientem peſte populum in univerſis finibus Iſrael; ſed culpam ſuam agnoſcens David obtinuit veniam, occiſis ſeptuaginta millibus.

In cap. 22. David, præparatis neceſſariis ad templum conſtruendum, præcepit Salomoni, ut ædificaret domum Domino; & ad hoc excitavit omnes principes Iſrael, ut in hoc opere Salomoni auxiliarentur.

In cap. 23. conſtituto Salomone in regem, David B
ſenex congregavit omnes principes Iſrael, Sacerdotes & Levitas; numeravitque ſpecialiter Levitas, quorum aſſignantur officia. Cum enim fixum eſſet tabernaculum in Jeruſalem, nec ampliùs deberet transferri à loco in locum, ideo dedit officia illis, qui anteà tabernaculum deferebant, & quibus nihil erat ampliùs faciendum.

In 24. cap. enumerantur filii Aaron, qui erant Nadab, Abiu, Eleazar & Ithamar. Nadab & Abiu moriuntur quidem ſine liberis ante patrem ſuum, ſed multos filios habuit Ithamar, qui diviſi ſunt per octo familias; & longe plures habuit Eleazar, per familias ſexdecim diviſos.

In cap. 25. David ordinavit cantores, qui prophetarent in cytharis, pſalteriis, & cymbalis in C
templo; quorum præcipui erant Aſaph, Heman & Idithun: & cum iſtis erant ducenti quadraginta cantûs Doctores, qui docebant fratres ſuos Canticum Domini.

In cap. 26. ordinantur janitores templi, & præfecti theſaurorum, qui præerant ad divitias & pretioſa domus Dei; de bellis enim & manubiis præliorum multa conſecraverant ad inſtaurationem & ſupellectilem templi, Saül filius Cis, Abner filius Ner, & Joab filius Sarviæ.

In cap. 27. enumerantur præfecti militiæ, & viri illi qui debebant miniſtrare Davidi tempore bellorum; & hi erant viginti quatuor millia hominum D
ex unaqueque tribu: & ſic per ſingulos menſes viginti quatuor millia militum inſerviebant ſub duce ſuo, qui nominatur.

In cap. 28. convocatis principibus Iſrael, & ducibus tribuum, præpoſitis turmarum; tribunis, centurionibus & proceribus regni, declarat David, quomodo honos ædificandi templum Domino devolutum fuerit Salomoni filio ſuo; & quòd ad hoc ipſe præparaverit quæ neceſſaria erant: & ideo in conſpectu omnium exhortatur Salomonem, ut obſervet exactè mandata Dei; & dat illi formam & figuram, in qua conſtruendum erat templum, juxta Domini ordinationem.

In cap. 29. David & ejus principes obtulerunt E
munera in ædificationem templi. David gratias agit Deo, præcipit univerſo cœtui, ut benedicant Dominum; ſolemne holocauſtum immolaverunt, & unxerunt ſecundo Salomonem filium David in regem, & Sadoc in Pontificem. Moritur interim David in ſenectute bonâ plenus dierum, divitiis, & gloria; poſtquam regnavit ſuper Iſrael quadraginta annis, in Hebron ſcilicet ſeptem, & in Jeruſalem triginta tribus.

DE LIBRO SECVNDO Paralipomenon.

IN primo capite confirmatus in regno ſuo Salomon: imitari volens pietatem patris, congregavit univerſum cœtum Iſrael, & cum illis tranſiit in Gabaon, ex quo afferri juſſit altare æneum, quod fieri præceperat Moyſes in deſerto, & quod ibi manſerat coram veteri tabernaculo. Poſtquam acceſſit Gabaon, & mille victimas obtulit ſuper illud altare, Deus in ſomniis apparuit, illi, & quæſivit ab illo, quid deſideraret.

In cap. 2. rex iſte, ſe applicare contendens ad conſtructionem templi, miſit ad Hiram amicum Davidis & regem Tyri, ut ab eo obtineret ligna ad executionem ſuæ intentionis neceſſaria. Hiram benedixit Dominum, quòd dederit Davidi filium ſapientem, prudentem & eruditum, qui ædificaret domum Domino; promiſit quoque Salomoni, ſe facturum eſſe quod deſiderabat. Huic operi autem tantùm applicavit proſelitos, ſeu externos, qui erant in terra Iſrael; & qui inventi ſunt centum quinquaginta tria millia & ſexcenti.

In cap. 3. cœpit ædificare Salomon templum Domini menſe ſecundo anni quarti regni ſui in monte Moria, in area, quam emerat David ab Ornan Jebuſæo; qui locus erat à Deo deſignatus David.

In cap. 4. deſcribuntur altare holocauſtorum, mare æneum, candelabra, menſæ, vaſa, & alia utenſilia templi; quæ videri poſſunt in hoc capite, & in libro 3. Regum.

In cap. 5. intulit in templum Salomon omne aurum, argentum & univerſa vaſa, quæ voverat David pater ſuus, & quæ repoſita ſunt in theſauris domûs Dei; & congregato univerſo Iſrael, oblatiſque innumeris ſacrificiis, adduci fecit ex civitate David arcam fœderis Domini in templum; & gloria Domini replevit templum, repleturque domus Dei nube; itaut non poſſent ſtare Sacerdotes, nec miniſtrare propter caliginem.

In cap. benedixit Salomon univerſæ multitudini Iſrael quæ ſtabat intenta; gratias agit Deo ob impletas promiſſiones Davidi factas, orat ut exaudiantur orantes in templo, proclamat Dei bonitatem, quòd habitare voluerit cum hominibus ſuper terram, & exaudire preces fidelium.

In cap. 7. poſtquam Salomon compleviſſet orationem ſuam, ignis deſcendit de cœlo, & devoravit holocauſta & victimas, & majeſtas Domini implevit domum; itaut non poſſent Sacerdotes ingredi templum Domini. Nocte ſequenti apparuit ei Dominus, qui dixit; Audivi orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificii; ſi populus meus invocaverit nomen meum, exaudiam de cœlo: tu quoque, ſi ambulaveris coram me ut pater tuus, non auferam thronum de domo tua; ſi autem præcepta mea reliqueritis, evellam vos de terra quam dedi vobis, & hanc domum projiciam à facie mea, & tradetur in parabolam, & in Proverbium cunctis populis.

In cap. 8. poſtquam Salomon ædificavit templum Domino & domum ſibi, ædificavit multas civitates; omnemque populum, quem ſuperare non poterant filii Iſrael, fecit ſibi tributarium. Non permiſit, quòd ullus Iſraëlitarum operibus ſerviret, ſed illos omnes applicavit bello. Conſtruxit palatium pro uxore ſua, quam tranſtulit de civitate David, dicens; Non habitabit uxor mea in domo David, quia in eam ingreſſa eſt arca.

Digitized by Google

In cap. 9. regina Saba inviſit Salomonem, demirata eſt ejus ſapientiam, magnificentiam, & divitias; uti ampliùs habetur cap. 10. lib. 3. Regum. Regnum Salomonis fuit quadraginta annorum, & ipſo mortuo & ſepulto in civitate David, regnavit pro illo Roboam filius ejus.

In cap. 10. Roboam proficiſcitur in Sichem, ubi cunctus Iſrael convenerat, ut rex conſtitueretur. Ex imprudentia amiſit majorem regni ſui partem, quæ data eſt Jeroboam, qui citiùs revertitur ex Ægypto, audiens mortem Salomonis. Ratio autem talis diviſionis proceſſit ex hoc, quòd relicto conſilio ſeniorum, annuens junioribus, populum ſuum ſublevare noluerit; ſicut habetur cap. 12. 3. Regum.

In cap. 11. Roboam cum centum octoginta millibus bellantium vult inferre bellum Ieroboam, ſed Semeias Propheta hoc prohibet ex parte Dei; quia hoc geſtum eſt ex voluntate divinâ. Sacerdotes & Levitæ relinquunt Ieroboam, qui eis interdixerat functiones ſuas; quia conſtituerat ſacerdotes excelſorum, ubi vituli adorabantur.

In cap. 12. Roboam derelinquente legem Domini cum populo, Seſac rex Ægypti aſcendit in Ieruſalem, quam deſtruxiſſet illicò; ſed quia rex, principes Iſrael, & populus ſe humiliant coram Deo, dixit eis Semeias; quòd non deſtruerentur per Seſac, ſed illi ſervirent: unde captâ Ieruſalem, & ſublatis theſauris domûs Dei, tradidit illos principibus exteris, à quibus gubernarentur.

In cap. 13. Jeroboam rex Iſrael & Abia rex Juda ſibi invicem bellum intulerunt, ille cum octoginta millibus electorum, & iſte cum quadraginta millibus. Abia ſermonem habente ad milites ante pugnam, Jeroboam circumdedit ejus exercitum ante & retro; ſed viris Juda clamantibus & vociferantibus, viri Jeroboam territi fugerunt, & quinquaginta millia eorum ſunt occiſa: victore autem Abia, percuſſit Dominus Jeroboam, qui mortuus eſt.

In cap. 14. mortuo Abia rege Juda, regnavit pro eo Aza filius ejus, qui decem primis annis regni ſui habuit pacem, religiosè vixit, & idololatriam abolivit. Cùm autem vellet ædificare civitates validas & bene vallatas turribus, egreſſus eſt contra eum Zara Æthiops, & cum eo decies centena millia hominum, & currus trecenti. Aza recurrit ad Dominum, qui exterruit Æthiopes, & fugerunt, & occiſi ſunt ab Aza in ingenti numero.

In cap. 15. dum Aza rediret victor, occurrit illi Azarias Propheta, dicens, Deum adfuiſſe viris Juda & Benjamin, quia ſequuti ſunt Deum; ſed Deum illos derelicturum eſſe pro eo tempore, quo illum deſererent: unde Aza congregavit Juda, Benjamin, Ephraim, Simeon, & Manaſſe, quorum populus ad ipſum acceſſerant, videntes Deum illi favere. Omnes ſimul de novo percuſſerunt fœdus cum Deo, & oblatis ſacrificiis, proteſtantur, nulli veniam eſſe conceſſuros, ſi aliquis eorum idola ſequeretur. In executionem talis promiſſionis, cùm Aza videret ſuam matrem, nomine Maacha, lucum conſtituiſſe Priapo, eam à principatu dejecit; & deſtructo ſimulachro, partes ejus fecit comburi membra illius.

In cap. 16. rege Iſraël Baaſâ oppugnare tentante Aza regem Juda, iſte recurrit ad regem Syriæ; ſed quia neglexit Deum, Anani Propheta accedens ad Aza dixit illi; quòd requirendo auxilium alienum, Deus, qui ei auxiliatus fuerat in præcedenti bello, ipſum deſereret: de quo iratus princeps incarceravit Prophetam, & dolore vehementiſſimo pedum correptus moritur.

A In cap. 17. Joſaphat patri ſuo Aza ſucceſſit in regno Judâ, & tantam pietatem exhibuit, quòd potentia ejus prævaluerit potentiæ regis Iſraël. Excelſa & lucos abſtulit de Juda, & populum inſtruere volens de lege Dei, miſit in omnes civitates principes quinque, duos ſacerdotes, & novem levitas, qui docebant populum, & circuibant cunctas urbes, habentes librum legis Domini.

In cap. 18. Achab rex impius Iſrael ſollicitat Joſaphat regem Juda, ut cum eo jungatur ad bellum; ſed iſte vult conſuli Prophetas de eventu belli. Falſi Prophetæ reſpondent, proſperum fore bellum. Joſaphat evocat Michæam Prophetam Domini, qui inquiſitus reſpondet, diſpergendum eſſe popu- **B** lum Iſrael in montibus; & ipſum regem Iſrael fore occidendum. Mutat habitum regium Achab. Joſaphat volunt occidere adverſarii, credentes eſſe Achab. Clamat Joſaphat, quem protegit Dominus; & unus è populo ſagittam jaciens in incertum, percuſſit regem Iſrael, qui moritur, ſicut prædixerat Michæas.

In cap. 19. poſt mortem Achab, Propheta Jehu occurrit Joſaphat revertenti in Jeruſalem, & ipſum corripit, ob auxilium præſtitum impio Achab. Sic correptus Joſaphat, ſe iterum applicat exercitio pietatis, conſtituit judices in univerſo regno, & ſacerdotes, ac levitas cum principibus in Jeru- **C** ſalem, quos hortatur ad benè judicandum; Amarias pontifice præſident in his, quæ pertinebant ad Deum.

In cap. 20. Ammonitæ, Moabitæ, & ſimiles, tentant invadere regnum Juda; ſed ſoli Deo fidens Joſaphat, indicto jejunio ſolemni, & convocato populo in Jeruſalem ad orationes faciendas coram ſanctuario, devicit adverſarios. Dum enim iniretur prælium, levita quidam exclamans dixit ex parte Dei, Dominum eſſe ita eis auxiliaturum, ut ingens hoſtium exercitus verteretur in fugam: quod reverà accidit. Vix enim cantores, qui præcedebant copias, inceperunt laudare Deum voce unanimi, quòd terga dederunt adverſarii; Ammonitis occidentibus Moabitas, & Moabitis Ammonitas **D** interficientibus, ita quòd nullus eorum remanſerit. Hoc ita deterruit vicinos reges, ut durante impoſterum regno Joſaphat, pacem habuerit cum omnibus. Poſt hæc iniit amicitias cum Ochoſia rege Iſrael impiiſſimo, & illi prædixit Eliezer, quòd contererentur ſuæ naves; quia tale fœdus diſplicebat Domino.

In cap. 21. Joram primogenitus Joſaphat ſucceſſit patri, fratres ſuos occidit, & impiè ambulavit in viis Achab, cujus filiam duxerat uxorem. Noluit quidem eum diſperdere Dominus propter David, ſed rebellavit Edom contra eum; quia fabricaverat excelſa, & fornicari fecerat Jeruſalem. Allatæ **E** ſunt ei litteræ ab Elia quæ prophetabant, ipſum eſſe percutiendum plagâ magnâ cum univerſo populo, & ipſum eſſe ægrotaturum peſſimo languore uteri, donec paulatim egrederentur vitalia; & reverà mortuus eſt tali infirmitate, & Arabes cum Philiſtinis devaſtarunt regnum Juda. Tales litteras aliqui exiſtimant, fuiſſe ab alio ſcriptas ſub nomine Eliæ; ſed veriſimiliùs alii tenent, Eliam conſcripſiſſe ipſas, antequam elevaretur in cœlum: quia ſpiritu prophetico noverat quid futurum eſſet.

In cap. 22. Ochoſias filius Joram minor natu regnavit in Juda, quia Arabes interfecerant natu majores; regnavit autem unico anno: cùm enim Jehu everteret domum Achab, repetiens Ochoſiam & filios fratrum, qui miniſtrabant ei, omnes illos inter-

interfecit, ut habetur 4. Regum cap. 11.

In cap. 23. Joas, qui ſolus exceptus fuerat de homicidio fratrum, declaratus fuit in regem Juda, anno ſeptimo ætatis ſuæ, per Joiada ſummum ſacerdotem; qui ad hoc convocavit populum in templo, ut loco præcitato habetur.

In cap. 24. Joas tempore Joiadæ ſervat legem, templumque inſtaurat; ſed Joiadâ mortuo, declinat ad idola, ad hoc excitatus per aulicos: & ob hoc punitiones decernit Deus in univerſum Juda & Iſrael. Illas prædicit Zacharias filius Joiadæ, ſed ipſum lapidavit populus ex imperio regis in atrio Domini. Anno elapſo acceſſerunt Syri regnum Iuda & Ierusalem occupantes, cum exercitu mediocri. Interfecerunt principes cum incolis, & ignominioſa exercuerunt judicia contra Ioas, cujus ſervi ipſum languentem interfecerunt, in vindictam ſanguinis Zachariæ.

In cap. 25. Amaſias ſuccedens patri, jugulari fecit ſervos, qui Ioam patrem ſuum interfecerant; & pepercit filiis eorum, juxta legem Moyſis dicentis, Non occidentur filii pro patribus. Congregavit populum, & ulteriùs conduxit de Iſrael centum millia robuſtorum; ſed illi occurrit homo Dei prohibens, nè copiæ Iſrael jungerentur cum ſuis. Separato ergo exercitu alieno, qui multa detrimenta attulit in Iuda, Amaſias percuſſit Idumæos graviter; ſed quia illorum Deos coluit, iratus Dominus miſit ad illum Prophetam, qui eum de morte proxima minatus eſt, quæ accidit reverà.

In cap. 26. Ozias ſeu Azarias ſuccedens in regno Iuda patri ſuo Amaſiæ regnavit quinquaginta duobus annis. Ipſum conducente Zachariâ homine Dei, devicit Philiſtæos, Arabes, & Ammonitas, cæteriſque regibus ſe præbuit formidabilem. Proſperitas elevavit cor ejus in interitum ſuum, nam cùm attentaſſet adolere incenſum ſuper altare thimiamatis, Azarias ſacerdos cum aliis ſacerdotibus ſummè reſtitit regi propter talem præſumptionem. Ob hoc minatur ſacerdotibus, ſed illicò leproſus factus eſt, & ejectus de domo Domini habitavit in domo ſeparata; Ioathan filio ſuo judicante pro illo in palatio regis.

In cap. 27. Ioathan filius Oziæ incepit regnare in Iuda pro patre, & ambulavit in viis Domini, licet populus perſeveraverit adhuc in impietate. In domo Domini conſtruxit portam excelſam, ædificavit urbes in montibus, & in ſaltibus caſtella & turres; & devicit Ammonitas, qui illi dederunt centum talenta argenti, & maximam quantitatem tritici & hordei. Ipſo dormiente cum patribus ſuis, regnavit filius ejus Achas pro eo.

In cap. 28. agitur de impietatibus Achas, cujus idololatriæ nihil addi potuit; ſtatuas enim fudit Baal, illi adolevit incenſum, luſtravitque filios ſuos in igne, juxta ritum gentium. Cùm autem maximè deliquiſſet, tradidit eum Dominus in manus regis Syriæ, qui eum percuſſit. Traditus eſt etiam regi Iſrael, nempe Phacee filio Romeliæ, qui de Iuda occidit centum viginti millia bellatorum; & cepit ducenta millia mulierum, puellarum, & puerorum. Sed Oded Propheta dixit populo, quòd ſi non remitterent captivos in regionem ſuam, vehementer punirentur à Deo. Idumæi pariter & Philiſtæi multùm deprædati ſunt regnum Iuda. Tot flagella debebant convertere Achas, ſed è contra auxit contemptum Domini, immolans diis gentium, dicens; Si dii regum Syriæ illis auxiliantur, eos placabo hoſtiis, & mihi aderunt.

In cap. 29. Ezechias occupat regnum patris, fecit quod erat placitum coram Deo, & aperuit por-

A tas templi; evocans ſacerdotes & levitas, quibus dixit, inflictas fuiſſe à Deo punitiones extraordinarias; quia populus ceſſaverat offerre Domino holocauſta & incenſum: & ſic renovandum eſſe fœdus cum Deo Iſrael, qui placatus faveret cuncto populo. Mille quadringenti levitæ congregaverunt omnes alios, ut purgarentur; ſacerdotes ſuſtulerunt quidquid in templo erat immundum, & Levitæ omnes immunditias projecerunt in torrentem Cedron. Purgato templo, præſente rege, ſacerdotes obtulerunt holocauſta; & quilibet de populo offerebat beſtias pro ſacrificiis; ſicque Ezechias renovavit miniſterium templi.

In cap. 30. Ezechias convocavit omnem Iſrael,
B Iuda, Ephraim & Manaſſe, ut venirent facturi Phaſe Deo Iſrael. Aliqui renuerunt, ſed major pars acceſſit, quæ demolivit aras idolorum, & ſimul celebravit azimorum ſolemnitatem.

In cap. 31. memoratur adhuc zelus populi Iuda, qui idola deſtruxit, demolivit excelſa, & concidit lucos. Se applicuit Ezechias, ut conſtitueret turmas ſacerdotales & leviticas, quæ fungerentur proprio officio; & reſtituerentur ſolemnitates & ſacrificia, quæ fuerant abolita, darenturque Sacerdotibus & Levitis decimæ, ut liberiùs verbo Dei vacarent.

In cap. 32. rex Aſſyriorum Sennacherib ingreſſus Iudæam multas civitates capere voluit, & inter
C alias Ieruſalem. Hoc audiens Ezechias ædificavit muros qui fuerant diſſipati, exſtruxit turres deſuper, fecitque armaturam univerſi generis. Conſtituit principes bellatorum, & convocatis omnibus dixit: Viriliter agite, & confortamini, nè paveatis multitudinem Aſſyriorum; multò enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo. Si habeant brachium carneum, nobiſcum eſt Dominus Deus noſter. Urget eos Sennacherib, ut ſe reddant; ſed invocato auxilio Dei, Angelus occidit nocte una omnes bellatores Aſſyriorum: & ſic ſalvatur Ezechias.

In cap. 33. Manaſſe filius Ezechiæ ſuccedit patri in regno Iuda, impiiſſimè vixit, inſtaurat excelſa, & ſequitur abominationes gentium; ipſumque ſequitur populus in iniquitate. Ideo cecidit in manus
D regis Aſſyriorum, qui Manaſſem vinctum catenis & compedibus duxit in Babylonem. Anguſtatus poſteà egit pœnitentiam coram Deo, quem obſecravit intentè; & Dominus exaudivit eum, reduxitque ipſum in Ieruſalem. Ob hoc abſtulit Deos alienos & ſimulachrum de domo Domini, inſtauravit altare Dei, & immolavit ſuper illud victimas; præcepitque Iudæ, ut ſerviret Domino Deo Iſrael. Mortuo Manaſſe, Amon filius ejus ſuccedit; qui fecit malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat pater ejus Manaſſes; & non eſt reveritus faciem Domini, ſicut pater; ſed multo magis deliquit: unde ſervi ſui interfecerunt eum in domo ſua, & populus conſtituit Ioſiam filium ejus regem pro eo.

In cap. 34. Ioſias ſubvertit Idola, jubet inſtau-
E rari templum, mundavit Iudam & Ieruſalem à ſimulachris & lucis; vixitque ſanctus & juſtus coram Deo. Inventum Deuteronomium ei affertur, ex lectione illius expaveſcit, audiens comminationes contentas in illo contra tranſgreſſores legis. Multa alia videri poſſunt lib. 4. Regum cap. 22.

In cap. 35. reparato templò & reſtitutis Sacerdotibus & Levitis, quolibet in functione ſua, univerſum Iſrael congregavit Ioſias in Ieruſalem, ad faciendum Phaſe celeberrimum. Cùm autem Nechao rex Ægypti aſcenderet ad pugnandum in Charcamis, proceſſit in occurſum ejus, credens, quòd veniret contra ipſum pugnaturus; & in cer-

Digitized by Google

tamine vulneratus à ſagittariis occiditur.

In cap. 36. Ioachaz conſtituitur rex in Ieruſalem pro patre ſuo. Rex Ægypri ipſum traduxit in Ægyptum, conſtituto loco illius Eliacim, qui & Ioacim. Iſte Ioacim ducitur captivus in Babylonem per Nabuchodonoſor, & multa alia eveniunt, de quibus habetur 4. Regum capp. 24. & 25.

Notabilia quædam ad intelligentiam Scripturæ & ſucceſſionem dicendorum neceſſaria.

EX libris Regum & Paralipomenon liquet, quòd poſt Judices, qui conduxerunt populum Dei, ſucceſſerint reges, qui ſunt in differentia triplici. Quandoquidem tres primi, qui fuerunt Saül, David, & Salomon, regnaverunt ſuper univerſum populum Dei. Poſt mortem verò Salomonis, initio regni Roboam, diviſum eſt regnum in duas partes, quæ fuerunt regnum Juda, quod ſibi conſervavit Roboam, & in quo erant ſolæ tribus Juda & Benjamin: & regnum Iſrael, compoſitum ex tribubus decem; & quod alio nomine vocatum fuit Samariæ regnum, ab illo tempore, quo Amri ſextus rex Iſrael ædificavit urbem Samariæ, quam fecit regni capitalem; ſicuti habetur 3. Regum 16. Et ſic alii fuerunt reges, qui dominati ſunt ſuper univerſum populum, nempe tres prædicti; alii fuerunt reges Juda, & alii reges Iſrael. Reges Juda fuerunt viginti numero, & reges Iſrael novemdecim, quorum omnium nomina recenſentur in ſequentibus columnis.

REGES JUDA.

1. Roboam regnavit annis 17.
2. Abia regnavit annis 3.
3. Aza regnavit annis 41.
4. Joſaphat regnavit an. 25.
5. Joram regnavit an. 8.
6. Ochozias ann. 1.
7. Athalia an. 7.
8. Joas an. 40.
9. Amazias an. 29.
10. Ozias ſeu Azarias an. 52.
11. Joathan an. 16.
12. Achas an. 16.
13. Ezechias an. 29.
14. Manaſſes an. 55.
15. Amon an. 2.
16. Joſias an. 31.
17. Joachas ſeu Sellum 3. menſibus.
18. Eliacim ſeu Joacim an. 11.
19. Joachim, qui & Jechonias, 3. menſibus.
20. Sedecias an. 11.

Poſtea accidit captivitas Babilonis, ſeu captivitas Hebræorum in Babylone ſub Nabuchodonoſor; quæ juxta prophetiam Jeremiæ duravit ſeptuaginta annis.

REGES ISRAEL.

1. Jeroboam 1. regnavit annis 21.
2. Nadab regnavit an. 2.
3. Baaſa an. 24.
4. Ela an. 2.
5. Zambri diebus ſeptem.
6. Amri an. 12.
7. Achab an. 22.
8. Ochozias an. 2.
9. Joram an. 12.
10. Jehu an. 28.
11. Joachaz an. 17.
12. Joas an. 16.
13. Jeroboam 2. an. 41.
14. Zacharias 6. menſibus.
15. Sellum 1. menſe.
16. Manahem an. 10.
17. Phaceias an. 2.
18. Phacee an. 20.
19. Ozee an. 18.

Temporibus Ozeæ Samariam invaſit Salmanazar, decemque tribus duxit in captivitatem apud Medos & Syros; ſicque deſiit regnum Iſrael, poſtquam duravit ſeparatum à regno Juda annis 264.

Quia ultimi reges Iuda*, neglectis admonitionibus Ieremiæ, criminibus ſuis ſuper ſe & regnum attraxerunt punitiones divinas; Nabuchodonoſor 1. ex improviſo obſeſſit Ieruſalem, & Ioacim patrem apprehendens, ipſum ducit captivum in Babylonem: unde tamen citò rediit, relictis Daniele & ſociis ejus pro cautione. —— Pace violatâ per Ioacim, & mortuo illo Nabuchodonoſor antiquiore, Nabuchodonoſor filius, qui Magnus vocatus eſt, expugnavit iterum Ieruſalem, Ioacim interfecit, & reliquit regnum filio ſuo Ioachim; qui ſequens crimina patris, meruit ut Magnus Nabuchodonoſor invaderet Ieruſalem, duo millia electorum duceret in captivitatem cum rege ſuo, & ſolos relinqueret plebeios ſub Sedecia avunculo Ioachim, quem deſolato regno præfecit.

Princeps iſte, licet monitus per Ieremiam, non deſiſtit ab impietate prædeceſſorum; & ideo permiſit Deus, ut Sedecias rebellaret contra Nabuchodonoſor, qui iterum occupavit Ieruſalem, muros evertit, templum ſuccendit & civitatem, rebelli Sedeciæ effodit oculos, & ipſum catenis oneratum duxit captivum in Babylonem, cum majori parte populi: & hoc vocatur communiter tranſmigratio Babylonis, quæ fuit materia Lamentationum Ieremiæ. Godolias, quem præferrat Nabuchodonoſor, ut conduceret plebem quæ remanſerat, poſt ſeptem menſes interfectus fuit à ſuis; & Iudęi timentes, nè ulciſceretur in eos Nabuchodonoſor propter talem mortem, receſſerunt in Ægyptum, ut ſecuriùs viverent; ſecumque duxerunt Ieremiam, qui à tali propoſito eos dimovere conabatur, prævidens ipſos lapſuros in idololatriam Ægyptiorum: ſed elapſo aliquo tempore, ipſum obruerunt lapidibus in ſeditione oborta.

Captivitas iſta, quæ vocatur communiter captivitas Babylonis, & quæ juxta prophetiam Ieremiæ, duratura erat per ſeptuaginta annos, initium duxit ab eo tempore, quo deſtructa fuit Ieruſalem, & Sedecias rex ultimus Iuda in Babylonem ductus fuit. Poſt regias perſonas, captivorum illuſtrior fuit Daniel, cujus ſpecialem curam habuit rex Babylonis, ſicut & ſociorum ejus. Iſte Daniel anno 12. natus celeberrimum tulit illud judicium in favorem Suſannæ, & impudicorum ſenum condemnationem; ſomnium Nabuchodonoſor explicuit de imperiorum tranſlatione, ſicut & viſionem quam hic princeps dormiens habuit de arbore, quæ ramis ſuis prodigioſam cooperiebat animalium multitudinem. Ob hoc Evilmerodach filius Nabuchodonoſoris regnare incipiens inclinationem habuit pro

Digitized by Google

Daniele & Judæis, quorũ regem Joachin, ſeu Jeconiam, A eduxit è carcere, & populum in pace reliquit. Hoc idem fecit ſucceſſor illius Balthaſar, qui in Babylone obſeſſus à Dario Medorum rege, & Cyro genero ſuo rege Perſarum vidit caracteres incognitos ſuam ruinam indicantes, quorum ſignificationem attulit Daniel. Succedens Darius imperio Babyloniorum, Danielem ſecum duxit in Mediam, ubi eum conſtituit regni miniſtrum; & cùm Dario ſucceſſiſſet Cyrus rex Perſarum, non minus iſte princeps, factus Babyloniorum imperator, dilexit Danielem: Imò, in favorem illius, cogitavit de dimittendo populo & revelationem accepit Daniel, in brevi ceſſaturam eſſe captivitatem, Meſſiamque eſſe venturum poſt ſexaginta novem annorum hebdomadas, B & moriturum in medio ſeptuageſimæ. De Cyro Rege Perſarum, & de liberando populo, agunt libri Eſdræ, de quibus nobis dicendum eſt.

DE LIBRO PRIMO ESDRÆ.

LICET in quibuſdam Bibliis recenſeantur libri quatuor Eſdræ, attamen duo ſolùm habentur pro Canonicis, quorum primus vocatur ſimpliciter liber Eſdræ; & ſecundus nominatur etiam Nehemiæ liber: ſcilicet Eſdras perſuaſit ipſi Nehemiæ, ut proſequeretur hiſtoriam, quam inchoaverat in ſuo primo libro: & ob hoc liber ille ſecundus vo- C catur ſæpiſſimè Eſdræ liber. In primo autem, qui habet decem capita, continetur hiſtoria Judæorum per duos & octoginta annos, ſub imperio plurium regum Perſidis. Porrò, ſicut ex libris Regum & Paralipomenon apparet, quòd Deus fuerit rigidus ejector populi ſui; ſic in libris Eſdræ probatur, quòd Deus fuerit propitius liberator ejuſdem de captivitate inimicorum.

In 1. cap. hujus libri inſpiratus à Deo Cyrus anno primo regni ſui, redditis vaſis templi, quæ afferri juſſerat Nabuchodonoſor è Jeruſalem, remittit populum Judæum ad reædificationem hujuſce civitatis; & jubet, ut reſtauretur templum Domini: & ſic principaliores tribuum Juda & Benjamin D cum Sacerdotibus & Levitis & aliis pluribus ſe præpararunt, ut tam pio operi concurrerent.

In cap. 2. recenſentur poſteri illorum, qui regnante Nabuchodonoſor tranſlati ſunt de Judæa in Babylonem; & qui in Judæam ſunt reverſi ſub Zorobabel, ex præſcripto Cyri: & hi omnes erant quadraginta duo millia trecenti ſexaginta, exceptis ſervis & ancillis. Cùm autem ingreſſi ſunt Jeruſalem, ſinguli eorum ſponte obtulerunt munera ad extruendam domum Dei in loco ſuo; quo facto, revertuntur ſinguli in civitates ſuas.

In cap. 3. Joſue & Zorobabel congregaverunt populum in Jeruſalem ſeptimo menſe, & ædificaverunt altare Dei Iſrael, ut offerrent ſuper illud holocauſta; E quod fecerunt mane & veſpere: nec ipſos deterrebant populi infideles. Nondum ædificatum erat templum, ſed ſecundo menſe ſecundi anni, illius inſtaurationem inceperunt, & ipſo fundato ſteterunt Sacerdotes laudantes Deum.

In cap. 4. Samaritani audientes, Judæos inſtaurare templum, accuſaverunt illos apud Aſſuerum ſeu Cambyſem, qui ſucceſſerat Cyro: & apud Artaxerxem, qui ſucceſſerat Aſſuero, dicentes quòd Judæi extruerent muros fortiſſimos, ut ſe liberarent à ſolutione tributi: quo audito, præcipitur Samaritanis, ut impedirent conſtructionem templi, quæ intermiſſa eſt uſque ad annum 2. regni Darii regis Perſarum.

In cap. 5. Aggæo & Zacharià prophetantibus, & regnante Dario, qui inſtitutus fuerat in regem per regni proceres eligere proponentes illum, cujus equus hinnitu ſuo prior ſalutaret ſolem; Zorobabel & Joſue continuarunt templi ædificationem, non obſtante contradictione Athathanei, qui erat dux trans flumen, & conſiliariorum ejus.

In cap. 6. Darius ſeu Aſſuerus ad requiſitionem Zorobabel jubet conſtrui templum, & Judæis provideri de neceſſariis ad illius ædificationem; quod exactè obſervarunt Athathanai & miniſtri ejus: ſicque pacificè compleverunt domum Dei ad annum 6. regni Darii, & dedicationem illius fecerunt cum gaudio, celebraruntque Phaſe.

In cap. 7. Artaxerxes Longimanus edictum ſolemne emiſit in favorem Eſdræ & Judæorum, quo licitum erat unicuique illorum redire in Jeruſalem, & ſecum tollere aurum & argentum, quod ipſemet imperator libentiſſimè dederat pro ſacrificiis offerendis. Et quantùm ad Eſdram Sacerdotem, qui doctiſſimus erat in lege; ipſi permittebat inſtituere judices, qui populum ſuæ nationis judicarent. Quo viſo, Eſdras maximè benedixit Deo patrum ſuorum, quòd Artaxerxi tam ſanctum inſpiraſſet conſilium.

In cap. 8. recenſentur nomina eorum, qui cum Eſdra aſcenderunt de Babylone in Jeruſalem. Omnibus congregatis juxta fluvium Ahava, prædicavit Eſdras jejunium, ut à Deo impetraretur via recta, & omnia evenerunt proſperè, & venerunt omnes Jeruſalem, ubi die quarta acceſsûs appenderunt aurum, argentum, & vaſa in domo Domini, edictum regis oſtendentes ſatrapis ejus, & ducibus, qui elevaverunt populum & domum Dei.

In cap. 9. Iſraëlitarum præcipui monent Eſdram, quod multi de populo, etiam de Levitis & Sacerdotibus, commixti fuiſſent cum gentilibus; de quo ita affligitur, ut ſciſſis veſtibus, & avulſis barba & capillis, ſedens manſerit cum populo uſque ad veſperam: quo tempore, confitetur Deo peccatum populi & ſuum, oratque pro omnibus ad Dominum.

In cap. 10. poſtquam oravit Eſdras, flevit populus, & confeſſus fuit peccatum; omnes adjuravit Eſdras, ut fœdus percuterent cum Deo, alienigenas uxores ejicerent, ſicut & eos, qui de his nati ſunt; quod omnes & ſinguli gratum habuerunt: unde in hoc capite notantur illi, qui hanc admiſerant commiſtionem.

DE LIBRO SECVNDO ESDRÆ.

IN primo capite hujus libri, Nehemias Judæus, qui ex officio porrigebat vinum Artaxerxi, à quo diligebatur, audiens ab uno de fratribus deſolationem urbis Jeruſalem, & quòd muri ejus eſſent deſtructi, & portæ conſumptæ igni, ſedit, flevit, luxit diebus multis, & obnixè petiit à Deo, ut ſuæ ſanctæ civitatis & populi ſui haberet compaſſionem.

In cap. 2. Artaxerxes quadam die videns Nehemiam eſſe languidum, petiit ab eo, quid illi eſſet? cui reſpondit Nehemias ſe non poſſe imponere finem mœrori ſuo, quandiu ſciret domum ſepulchrorum patris ſui eſſe deſertam; & ob hoc impetravit litteras à principe ad duces ſuæ ditionis, ut permitterent ædificari muros Jeruſalem: quod eis maximè diſplicuit.

In cap. 3. habetur catalogus illorum, qui ſunt applicati ad reſtaurationem urbis, & recenſentur loca civitatis, ubi unuſquiſque deſtinatus eſt; inci-

Digitized by Google

piendo ab Eliaſib Sacerdote magno, qui cum fratribus ſuis Sacerdotibus ædificavit portum gregis, quem ſanctificavit, ipſique appoſuit valvas.

In cap. 4. Sanaballat audiens Judæos ædificare murum, maximè iraſcitur, & cum ſuis veniens tentare voluit impugnationem Jeruſalem; ſed Nehemias, poſt orationem ad Dominum, poſuit cuſtodes ſuper murum die ac nocte contra eos, & diſſipavit Deus eorum conſilia: & factum eſt, quòd media pars juvenum eſſet ad opus, & media pars eſſet parata ad bellum, una manu faciens opus, & altera tenens gladium.

In cap. 5. factus eſt clamor populi & uxorum, quæ fame laborantes queruntur, quòd dederint agros ſuos & vineas in pignus, ut haberent panem; de quo graviter iraſcitur Nehemias, qui increpavit optimates & magiſtratus, quòd exigant uſuras à fratribus: illoſque compellit, ut agros, vineas, & oliveta reddant fratribus, & condonent illis credita; quod unuſquiſque promittit facere.

In cap. 6. Sanaballat & alii hoſtes Iudæorum invitant Nehemiam, ut ad illos accedat pro juſtificatione ſua, dicentes, regem audiiſſe, quòd ipſe & Iudæi ſe rebellare vellent contra eum; ſed hoc facere recuſat, dicens: Grande opus facio, nec poſſum deſcendere, nè fortè negligatur. Semeias ſuadere conatur Nehemiæ, ut ſe includat in templo, quia venturi ſunt adverſarii ipſum interfecturi; ſed protinus reſpondet, ſibi ſimiles nunquam latere: & ſic falſi Prophetæ eluduntur.

In cap. 7. extructo muro, & appoſitis valvis, applicantur cuſtodes per Nehemiam; numeratur populus reverſus à captivitate, & inventa eſt omnis multitudo, in qua erant quadraginta duo millia ſexcenti ſexaginta; abſque ſervis & ancillis. Poſteà principes familiarum dederunt munera in theſaurum operis, ſicut & reliquus populus; & deinde omnis Iſrael ivit in civitates ſuas.

In cap. 8. omnes Iſraëlitæ congregati ſunt ad plateam, & præcepit Eſdras, afferri librum legis, quam Dominus dederat Moyſi. Ipſo audito, reſpondit omnis populus, Amen, amen; & elevando manus ſuas adoravit Deum pronus in terram, cum fletu & gemitibus; ſed eum conſolantur Eſdras & Nehemias, dicendo; Manducate & bibite cum gaudio, & mittite partes his qui non ſibi præparaverunt, quia eſt dies feſtivitatis & lætitiæ. In ſecundo die hujuſce menſis ſeptimi petiit populus ab Eſdra, ut explicaret legem; quod reverà factum eſt.

In cap. 9. die 24. ejuſdem menſis filii Iſrael cum jejunio, ſaccis, & humo, uxores alienigenas abjecerunt; ſeparatique ſunt filii Iſrael ab alienigenis. Confeſſi ſunt omnes peccata ſua, cunctiſque ſtantibus, lectum eſt volumen legis Domini; & facta eſt ab Eſdra ſolemnis oratio ad Deum, ut ignoſceret peccata populi: & ipſa finita, de novo percuſſerunt cum Deo fœdus.

In cap. 10. enumerantur illi, qui ſubſignaverunt inſtrumentum præcedentis fœderis; & in illo promiſerunt cum juramento, quòd cuſtodirent univerſa mandata Domini, quod non darent filias ſuas gentilibus, nec filias eorum acciperent, quòd non emerent venalia in die Sabbati; & quòd non ararent terram in anno ſeptimo. Ordinarunt inſuper de ſubſidiis populi pro miniſterio templi, multaſque alias fecerunt ordinationes.

In cap. 11. inſtauratâ Jeruſalem, principes populi habitaverunt in ea; reſiduum verò plebis miſit ſortem, ut unuſquiſque ſciret partem ſeu civitatem, in qua eſſet manſurus; & iſtorum omnium nomina recenſentur in hoc capite: populuſque
A benedictiones dedit illis, qui voluntariè ſe obtulerant, ut manerent in Jeruſalem.

In cap. 12. numerantur Sacerdotes & Levitæ, qui ſub Zorobabel, Eſdra & Nehemia, acceſſerunt in Jeruſalem; ſitque poſteà dedicatio muri, & evocantur Levitæ ex omnibus locis ſuis, ut facerent illam dedicationem cum lætitiâ, cantico, cymbalis, pſalteriis, & citharis: ac denique aſcendere fecit Eſdras principes Juda ſuper murum, quos diviſit in duas partes; quarum una ad dexteram pergebat, altera ad ſiniſtram; & ſinguli Deum laudabant: & poſt hæc in gratiarum actionem oblata ſunt Deo ſacrificia.

In cap. 13. eodem die lectus fuit liber legis, ubi reperitur, quòd non debeant Ammonitæ & Moa-
B bitæ ingredi in Eccleſiam Dei; & propterea facta eſt ſeparatio alienigenarum ab Iſraëlitis. Artaxerxem in Babilone adierat Eſdras, ſed cùm inde reverſus eſſet, invenit quòd fecerit Eliaſib Tobiæ gazophilacium in veſtibulo templi; quòd etiam Levitis & aliis miniſtris templi data non fuerint ſtipendia, propter quòd miniſterium ſuum abjecerant; quod etiam Judæorum quidam uxores duxiſſent gentiles: & quod plura alia mala facta fuerint in Jeruſalem, eo abſente; ideo objurgavit illos, & ad Deum recurrens, obſecratus eſt eum, ut bonitate ſua ignoſceret delinquentibus.

Qui agendo de libris hiſtorialibus veteris Teſtamenti ordinem rerum geſtarum exactè proſequi
C vellet, poſt narrationem eorum, quæ continentur in libris Eſdræ, tranſcurrere deberet directè ad Machabæorum libros, qui commemorant quomodo populus Dei gubernatus fuerit per Pontifices, qui fuerunt Onias, Mathatias Judas Machabęus, & cæteri; ſicut anteà conductus fuerat, primo per Moyſen, deinde per Joſue, poſtea per Judices, ſive per reges, tandemque per Eſdram & Nehemiam, qui fuerunt gubernatores Iudęorum, poſtquam reverſi ſunt de Babylone in Ieruſalem. Quia tamen ſacra Scriptura Bibliorum poſt libros Eſdræ immediatè refert hiſtorias Tobiæ, Iudith, Eſther & Iob, quæ evenerunt in præteritis temporibus; proinde, ab illius tramite deviare nolentes, antequam agamus de Machabæis,
D loqui intendimus de his, quæ in iſtis libris recenſentur, quo brevius fieri poterit.

DE LIBRO TOBIÆ.

VERSO in præcedentibus libris Eſdræ & Paralipomenon, quòd Deus clementer liberaverit populum ſuum de captivitate; aperiendum eſt in ſequentibus, quomodò illi præbuerit auxilium per captivitatum tempora: quandoquidem ſpecialiter aſtitit Tobiæ ſub captivitate prima Aſſyriorum, aſtitit Iudith & univerſo populo ſub captivitate Nabuchodonoſor, aſtitit Eſther & omnibus Iudęis ſub captivitate Medorum; ac denique aſtitit Machabæis & univerſo Hebræorum generi ſub capti-
E vitate Græcorum. Hæc, inquam, videbuntur ſucceſſivè in ſequentibus, ſed juxta ordinem Bibliorum incipiendum eſt à Tobia, in cujus libro continentur capita quatuordecim.

In primo capite Tobias ex tribu Nephthali in Galilæa ſuperiori captivus ducitur in Niniven, per Salmanazar regem Aſſyriorum, qui tempore Oſeæ regis Iſrael, in ſervitutem redaxerat univerſum populum. Piè ſemper vixit, nunquam carnibus gentilium uſus eſt, vitulos ab Ieroboam conſtitutos nullo tempore adoravit; ſed dilectus à rege impetravit libertatem eundi in Ieruſalem ad templum. Vir factus duxit uxorem, quæ illi genuit filium

Digitized by Google

Tobiam. Mortuo Salmanazar, Sennacherib filius ejus regnavit pro eo, qui odio proſequebatur Judæos; ſed illos conſolatur Tobias, eſurientes alit, veſtit nudos, mortuis exhibet ſepulturam; & propterea fugit Sennacherib, qui eum occidi jubet; ſed ipſemet perimitur à filiis.

In cap. 2. in die feſto faciens convivium indigenis quibuſdam timentibus Deum, monetur à filio, unum è filiis Iſrael jacere jugulatum in platea; & ſtatim jejunus exilit è menſa, tollit occultè corpus ejus, ut ſepeliret illud nocte. Quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum, jactavit ſe contra parietem, & cùm dormiret, ſtercora calida ex nido hirundinum cadunt ſuper illius oculos, & cæcus factus eſt; nec triſtatur propterea, imò gratias egit Deo omnibus diebus vitæ ſuæ, non obſtante improperio ſuæ uxoris.

In cap. 3. audita exprobratione conjugis, ingemuit Tobias, & cœpit orare Deum & dixit; Præcipe Domine, in pace recipi ſpiritum meum, expedit enim mihi magis mori, quàm vivere. Sara filia Raguelis habuerat ſeptem viros, quos Aſmodæus occiderat, mox ac ingreſſi erant ad eam; ancilla ſua de hoc eam increpat: illa recurrit ad Dominum, à quo patientiam deprecatur; & factum eſt, ut ambo ſimul orantes exauditi ſint, Deo mittente Angelum Raphaelem, qui eos ambo curavit.

In cap. 4. Tobias moriturus multa præcepta dat filio, quòd ſcilicet curam haberet de ſepeliendo patre, quòd matrem ſuperſtitem honoraret, quòd cuncta obſervaret mandata Dei, quòd erogaret egentibus miſericordias, quòd fugeret fornicationem & ſuperbiam, quòd ſtatim mercedem reſtitueret operario, quod nullum odiret, conſilium requireret à ſapientibus, & quòd omni tempore benedicens Deum, peteret ab eo dirigi in omnibus viis ſuis; tandemque indicavit ipſi, quòd cùm eſſet adoleſcentulus, decem talenta dediſſet Gabelo in Rages apud Medos, cujus pecuniæ tradidit illi chirographum, ut eam poſſet perquirere.

In cap. 5. è domo ſua proficiſcens Tobias, ut adiret Gabelum, invenit ad portam domus juvenem ſplendidum, præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum, qui dicit, ſe eſſe ex filiis Iſrael, ſcire viam in regionem Medorum, imò & cognoſcere Gabelum Tobiæ debitorem. Hoc audiens Tobias adduxit illum ad patrem, cui ingreſſus dixit, Gaudium tibi ſemper, & reſpondit iſte, Quale gaudium mihi erit, qui lumen cœli non video? Et addidit juvenis, Forti animo eſto, ut à Deo cureris. Promiſit poſteà juvenis, qui neſciebatur Angelus, ſe ducturum Tobiam & reducturum in Rages ſalvum & incolumem; & paratis omnibus ad iter, indicatoque, quòd eſſet Ananias filius magni Azariæ, proficiſcuntur ſimul; de quo luget mater, & conſolatur illam Angelus.

In cap. 6. Tobias ad fluvium Tigrim lavans pedes invenit piſcem, qui eum devorare minatur; juſſu Angeli branchiam ejus apprehendit eum exenterat, avellit cor ejus & fel & jecur: & diſcit ab Angelo, fumum cordis aſſi ſuper carbones extricare omnes genus dæmoniorum; & fel multum valere ad ſanandum oculos. Accedunt domum Raguelis, cujus filiam Saram Tobias obtinet in matrimonium; ſed nè occidatur, ſicuti ſeptem alii viri, Angelus illi præſcribit, ut continens tribus diebus, & orationibus vacans cum uxore, incendat jecur piſcis, ad fugandum dæmonem; ſicque accipiendo virginem cum timore Dei benedictionem filiorum conſequetur.

In cap. 7. ingrediuntur domum Raguelis, qui A intuens Tobiam dixit uxori, ipſum eſſe ſimilem conſobrino ſuo; unde quærens ex qua natione eſſent, & agnoſcens ipſos eſſe de tribu Nephthali, & Tobiam eſſe patrem illius quem videbat & proinde ſibi cognatum, ad prandium invitavit illos; ſed Tobias hoc recuſavit facere, niſi prius illi promitteret filiam. Expaveſcit Raguel, timens nè interficeretur ut præcedentes ſponſi illius; quia tamen expoſuit Angelus, nullum ex hoc debere timeri periculum, ideo cum benedictione Dei conjuncti ſunt.

In cap. 8. Tobias dormiturus cum Sara recordatur ſermonum Angeli, ponit partem jecoris ſuper carbones, & Angelus apprehendit dæmonium, B quòd religavit in deſerto ſuperioris Ægypti. Hortatur virginem Tobias ut exurgeret, & ſimul deprecarentur Deum in illa die, cras & ſecundum cras, ut illos præſervaret Dominus; quod revera ſic factum eſt. Raguel uxori ſuæ dixit, ut præpararet convivium, adjuravit Tobiam ut duas hebdomadas moraretur apud ſe, dimidiam partem bonorum dedit genero ſuo, & promiſit ſub ſcriptione, alteram eſſe illi deventuram poſt obitum.

In cap. 9. Tobias Angelum deprecatur, ut vadat ad Gabelum in Rages, & reddita ſchedula recipiat pecuniam, & invitet Gabelum ad nuptias; C quod illico factum eſt: & regreſſus Angelus cum Gabelo invenit Tobiam menſæ nuptiali aſſidentem, qui exiliit ex illa deoſculaturus Gabelum, qui benedixit ei. Salutatione facta, acceſſerunt omnes ad conviuium, ſed cum timore Domini.

In cap. 10. cùm moras faceret Tobias nuptiarum cauſa, triſtantur parentes ex mora filii; & ſpecialiter Anna uxor Tobiæ veteris, quæ flens lachrimis irremediabilibus dicebat; Heu me, heu fili mi, ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis, ſpem poſteritatis noſtræ? ſed ſponſus Tobias antiquior ipſam conſolatur, dicens; ſanum eſſe filium, fidelemque eſſe virum illum, cum quo miſſus fuerat.

In cap. 11. cum Angelo Tobias præcedit conjuD gem & familiam, ut citius ad Patrem accederet; ſed monet eum Angelus, ut ſecum tolleret de felle piſcis. Mater quæ ſedebat quotidie in ſupercilio montis, ut de longinquo filium videret, ubi illum agnovit, cucurrit ad ſponſum, dicens; quòd filius ejus veniret, & continuò feſtinant in occurſum filii, & ſeſe invicem oſculantes benedixerunt Dominum. Filius linivit de felle piſcis oculos patris, qui ſtatim recepit viſum, albugine quadam cadente ex oculis; tunc dixit pater, Benedico te Deus Iſrael, qui ſalvaſti me, & ecce video filium meum Tobiam: & poſt ſeptem dies Sara ingreditur cum familia.

In cap. 12. utroque Tobia volente mercedem dare viro Dei, qui filium conduxerat, receperat à GaE belo pecuniam, dederat juniori Tobiæ uxorem, eum eripuerat à devoratione piſcis, dæmonium compeſcuerat à conjuge, & viſum reſtituerat patri; declarat iſte, ſe eſſe Angelum, & nihil aliud velle, niſi quòd benedicant Deum, & confiteantur, quòd fecerit illis miſericordiam: & cùm hoc dixiſſet, ab aſpectu eorum ſublatus eſt.

In cap. 13. Tobias ſenior laudat Deum, populum excitat ut ei gratias rependat pro beneficiis præſtitit, Jeruſalemque invitat, ut Dominum benedicendo obtineat liberationem à captivitate, quam in fine capituli prædicit.

In cap. 14. poſtquam illum inatus eſt Tobias, vixit annis quadraginta duobus; vidit filios nepo-

tum ſuorum, & completis centum duobus annis, honorificè ſepultus eſt in Ninive. In hora mortis ſuæ vocavit filium ſuum Tobiam, & ſeptem filios ejus, quibus multa prædixit, & dedit benedictiones, invitans eos, ut poſt honorificam ſepulturam matris, exirent ex illa regione cujus ruinam attraherent habitantium peccata. Exceſſa matre è vivis, cum uxore ſua, filiis, & nepotibus rediit Tobias ad patrem & matrem conjugis, quos adhuc invenit incolumes. Oculos eorum clauſit, vidit quintam generationem filiorum; & tota ejus generatio in bona vita & ſancta converſatione permanſit.

DE LIBRO IVDITH.

SICUT in libro præcedenti vidimus Deum adjuvantem Tobiam, ſic in iſto, qui componitur ex ſexdecim capitulis, conſpicimus ipſum aſſiſtentem Judith; & miniſterio ipſius, univerſo populo miſericordiam exhibentem.

In primo capite Arphaxad rex Medorum, qui ſubjugaverat multas gentes imperio ſuo, de victus eſt per Nabuchodonoſor regem Aſſyriorum, qui invadere volens Ciliciam, Damaſcum, Libanum, Galilæam, Samariam, uſque ad Jeruſalem; miſit nuntios ad populos illarum regionum, ut ſe ſubjicerent ditioni ſuæ; ſed quia hoc facere recuſaverunt, per thronum ſuum juravit quòd eas expugnaret.

In cap. 2. vocavit Nabuchodonoſor Holophernem principem militiæ ſuæ, cui juſſit, ut cum exercitu ingenti iret expugnaturus tales populos, qui ſibi ſubjici noluerant. Cum centum viginti millibus peditum, & duodecim millibus equitum progreditur Holophernes, qui obtinuit bello plurimas civitates, & caſtella ſuccendit.

In cap. 3. omnes reges, principes, & civitates, mittunt ad Holophernem, ut ab hoſtilitatibus ceſſaret; cùm eſſent parati ad obedientiam illi præſtandam: & in talibus regnis & provinciis deſtruxit Deos illarum, ut Nabuchodonoſor ſolus in Deum agnoſceretur.

In cap. 4. filii Iſrael, qui habitabant in terra Juda, timuerunt valde, nè Holophernes faceret in Jeruſalem & templo Dei quod fecerat cæteris civitatibus & templis earum; unde Eliacim ſummus Sacerdos, implorato auxilio Dei, cum jejunio præcepit univerſo populo, ut occuparet aſcenſus montium, quibus venire poterat Holophernes ad Jeruſalem; quod fecerunt filii Iſrael.

In cap. 5. Holophernes videns Hebræos ſe præparantes ad reſiſtentiam, & occupantes vias montium, furore nimio exarſit; & à principibus Moabitarum & Ammonitarum quæſivit, quinam eſſet ille populus, & quænam illius vires. Achior Ammonitarum princeps reſpondit, eſſe populum potentiſſimum, pro quo Deus cœli pugnabat continuò, faciens miracula extraordinaria ad illius conſervationem. De tali dicto excandeſcens Holophernes, ducit ſecum Achior, ut interficeretur, quando videret Judæos ſubjugatos.

In cap. 6. Achior ligatus mittitur in Bethuliam occidendus cum Hebræis, quando capta eſſet illa civitas; ſed occurrerunt iis qui eum conducebant fundibularii Judæorum, qui cogentes alios, ut diverterentur per aliam viam, ligatus eſt Achior ad arborem, ex qua ſolvitur ducendus in Bethuliam per filios Iſrael, quibus narravit cuncta quæ illi dixerat Holophernes.

In cap. 7. Holophernes obſidet Bethuliam die

A ſequenti cum ingenti multitudine equitum & peditum, præcipit incidi aquæ ductum, qui influebat aquas in urbem. Ad Deum recurrunt obſeſſi. Sollicitant Oziam, ut ſponte ſe Holopherni tradant; ſed exurgens Ozias fuſis lachrymis perſuaſit, ut expectarent quinque dies, quibus elapſis, ſi non veniret adjutorium, ſeſe redderent.

In cap. 8. hoc audiens Judith vidua de tribu Ruben, quæ erat eleganti aſpectu, & cui vir illius Manaſſes copioſam reliquerat poſſeſſionem; demirata eſt, quòd Ozias poſuiſſet terminos miſericordiæ Dei, exponit populo quòd Deus ſemper eum protexerit, & proinde quòd eſſet eum adhuc protecturus, ſi omnes & ſinguli humilient animas ſuas in conſpectu

B ejus, & propterea petiit, ut haberet libertatem exundi ab urbe & redeundi in illam cum ancilla noctu, & inſuper poſtulavit, ut omnes orarent pro executione ſuæ intentionis: & illi annuit Ozias cum ſenatoribus.

In cap. 9. Judith ingreſſa oratorium ſuum induit ſe cilicio, poſuit cineres ſuper caput, & proſternens ſe Domino, dixit; Memento Domine Teſtamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo conſilium corrobora, ut domus tua permaneat in ſanctificatione, & omnes gentes agnoſcant, quia tu es Deus, & non eſt alius præter te.

In cap. 10. ſurgens Judith de loco ubi proſtrata fuerat, vocavit ancillam ſuam Abram, depoſuit cilicium & veſtimenta viduitatis, lavit corpus, & ſe ornavit omnimodè; juſſit ancillæ, ut ſecum defer-

C ret oleum, caſeum, & panes: exit è civitate, & eam demirantur Ozias & Preſbyteri. Exploratores Aſſyriorum occurrentes illi, petierunt unde veniret, aut quo vaderet; quæ reſpondit, ſe eſſe filiam Hebræorum, fugientem ab illis, & ſe ſubjicientem voluntariè Holopherni, qui citò invaderet urbem. Ipſam conduxerunt milites ad tabernaculum Holophernis, qui illicò captus eſt in oculis, videns pulchritudinem Judith.

In cap. 11. Judith conſolatur Holophernes, & illi promittit gratiã, ſicut & omnibus voluntariè ſe ſubjicientibus. Ab ipſo Judith petit libertatem exeundi, deprecatura Deum Iſrael prolibito ſuo cum ancilla,

D & redeundi, abſque eo quòd portarum cuſtodes illi facerent injuriam; quod gratum habuit Holophernes, qui cum aſſiſtentibus mirabatur ſapientiam & pulchritudinem illius.

In cap. 12. juſſit Holophernes, ut Judith introduceretur in locum theſauri, & quòd daretur illi de convivio ſuo; at illa reſpondit, hoc non eſſe ſibi licitum, ſed tantùm ſe uſuram eſſe de cibis, quos attulerat. Petiit poſteà, ut ante lucem poſſet egredi foras ad orationem; & cubiculariis præceptum eſt, ut ea poſſet exire quotieſcunque vellet per triduum: & tota die erat jejunans, & nocte aſcendebat ad montem, ut oraret pro liberatione populi ſui. Sollicitavit Vagoa Judith, ut introiret ad dominum

E ſuum, & manducaret cum eo, & biberet vinum in jucunditate; quod acceptavit Judith, & in convivio Holophernes bibit vinum multum nimis, & pluſquam bibiſſet unquam in vita.

In cap. 13. cùm Holophernes jaceret in lecto nimiâ ebrietate ſopitus, Judith orans cum lachrymis accepit pugionem principis, qui ad caput lectuli ejus pendebat, & apprehensâ comâ abſcidit caput illius, quod tradidit ancillæ ſuæ, qui ipſum miſit in peram. Exierunt Judith & ancilla juxta conſuetudinem ſuam quaſi ad orationem, tranſierunt caſtra, & venerunt ad portam civitatis.

In cap. 14. ſuadet Judith populo, quòd Holophernis caput ſuſpendatur ſuper muros, ut hoſtes

Digitized by Google

videntes decollatum ſuum ducem, fugam arriperent, & relinquerent caſtra. Achior videns virtutem quam fecit Deus in Iſraël, relictâ gentilitate, Deo credidit; circuncidit carnem præputii ſui, & appoſitus eſt cum ſuo genere ad populum Iſrael. Vagao cubiculum Holofernis ingreſſus, videns cadaver ejus ſine capite, nec reperiens Judith in tabernaculo ſuo, exiliit ad populum, dicens; Una mulier Hebræa fecit confuſionem in domo regis Nabuchodonoſor: ecce Holofernes jacet in terra, & caput ejus non eſt in illo.

In cap. 15. Aſſyrii videntes decollatum Holophernem, ſolo tremore agitati, fugiunt; eos perſequitur Iſrael in ore gladii, quouſque pervenirent ad extremitatem finium ſuorum. Joachim ſummus Pontifex Bethuliam accedens de Jeruſalem cum Preſbyteris, ut videret Judith dixit ad eam: Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi tui; quia feciſti viriliter, & ideo, eo quod caſtitatem amaveris, eris benedicta in æternum. Vix per triginta dies collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael, qui maximam ſenſit lætitiam.

In cap. 6. Judith cantavit canticum hoc Domino: Incipite Domino in tympanis, Cantate Domino in cymbalis, exultate & invocate nomen ejus, &c. Poſt victoriam venit univerſus populus in Jeruſalem adorare Dominum, & offerre illi holocauſta, & repromiſſiones ſuas; & poſt tres menſes, qui ducti ſunt in gaudio cùm Judith, unuſquiſque rediit in domum ſuam; & Judith magna facta eſt in Bethulia, nec cognovit virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus. Manſit in domo viri annos centum & quinque, ancillam ſuam fecit liberam, ſepulta eſt cum viro in Bethulia, luxit eam omnis populus diebus ſeptem, & dies victoriæ ejus feſtivatur ab Hebræis.

DE LIBRO ESTHER.

QUOD vidimus in libro Judith, Deum aſtitiſſe Hebræis tempore illius; idem apparet in iſto libro Eſther, quod ex ſexdecim capitibus coaleſcit. Sicut enim per Judith Dominus liberavit populum de manu Holophernis, ſic etiam per Eſther impedivit nè Aſſuerus exterminaret Judæos, ad hoc incitatus per Aman, qui odio proſequebatur Mardochæum. Qualis autem fuerit ille Aſſuerus, ſub quo habetur hiſtoria Eſther; tanta eſt authorum diverſitas, ut forſan temerarius viderer, ſi in re tam incerta certum attentarem proferre judicium. Alii enim tradunt, Aſſuerum illum, qui duxit Eſther in uxorem, fuiſſe Artaxerxem primum, qui dicitur Longimanus. Alii exiſtimant, talem fuiſſe Artaxerxem ſecundum nomine Mnemonem, ſeu felicis memoriæ. Alii contendunt, fuiſſe Artaxerxem 3. qui dicitur Ochus, & qui ſucceſſit præcedenti. Alii denique volunt, quòd ille fuerit Darius Hyſtaſpis filius, qui etiam denominatur Aſſuerus in hiſtoria, ſicut & præcedentes.

In cap. 1. Aſſuerus per ſolemne convivium potentiam & gloriam ſuam oſtentare conatur, & in eo convocat principes cunctos, fortiſſimos Perſarum & Medorum, omneſque provinciarum præfectos. Vaſthi quoque Regina convivium fœminarum fecit in palatio. Die ſeptimo convivii præcepit Aſſuerus, ut introduceretur Regina Vaſthi, oſtenſura ſuam pulchritudinem principibus; quæ venire recuſat ad regem, & propterea de conſilio ſapientum repudiatur Vaſthi, de qua ejectione fit ſolemne edictum.

A In cap. 2. indignato regi, quòd Vaſthi repudiaſſet, dixerunt miniſtri, illi quærendam eſſe puellam ſpecioſiſſimam, quæ ad civitatem Suſan adduceretur, tradenda regi in uxorē, & regnatura pro Vaſthi. Inter captivos, quos adduxerat Nabuchodonoſor in Babylonem, reperta eſt Eſther, quam adoptaverat Mardochæus de gente Judæorum, & quæ ita placuit Aſſuero, ut illam duxerit uxorem. Agnoſcens Mardochæus, qui quotidie ſtabat ad limina regis, quod duo eunuchi janitores palatii machinarentur mortem principis, hæc enuntiat reginæ Eſther, & illa regi ex Mardochæi parte. Veritate facti compertâ, eunuchi appenduntur patibulo, juſſitque rex, ut in memoriali ſcriberetur, repenſandam eſſe talem monitionem Mardo-
B chæi.

In cap. 3. Aman exaltatus à rege, videns quòd ſolus Mardochæus illum non adoraret; & agnoſcens iſtum pro Judæo, meditatur, nedum Mardochæi necem, ſed & deſtructionem totius Judaicæ gentis; & ob hoc denuntiat regi, eſſe populum per omnes provincias ſuæ ditionis, qui novis utens legibus, ſcita principis contemneret: ſicque expedire, ut periret talis populus, quo facto ipſe Aman appenderet arcariis gazæ regiæ decem millia talentorum. Exiit edictum ab Aſſuero, ut delerentur omnes Judæi, à puero ad ſenem; nulluſque remaneret ſuperſtes: de quo ſummè lætatur Aman, & luget populus.

In cap. 4. Mardochæus ſuadet Eſther, ut inter-
C cedat pro populo apud regem. Illa reſpondet, prohibitum eſſe, nè ullus intraret in atrium regis, niſi ad hoc vocaretur; & hoc ſub diſcrimine mortis. Inſtat Mardochæus, dicens non tam conſulendum eſſe ſaluti propriæ, quam publicæ; & decernit Eſther accedere ad regem, non obſtante periculo: & ob hoc invitat Mardochæum cum populo, ut jejunet & oret pro ſe.

In cap. 5. Eſther induta regalibus veſtimentis ſtetit in atrio domus regiæ. Cùm eam rex vidiſſet, placuit oculis ejus, extendit ad eam virgam auream, & petiit ab illa quid vellet. Cui reſpondit: Obſecro ut venias ad me cum Aman ad convivium, quod paravi. Venerunt rex & Aman ad convivium, quæſivit rex
D ab Eſther, quid ulterius peteret, promiſitque ſe id illi daturum, etiam dimidiam partem regni. Reſpondit Eſther, Veniat quæſo rurſus rex & Aman cras ad convivium, & ego aperiam regi voluntatem meam. Lætus exit Aman è palatio, ſed excandeſcit ſubito; videns quod Mardochæus illi negaret ſalutem: & ob hoc jubet elevari patibulum, ut ſuper illud appenderetur Mardochæus.

In cap. 6. nocte ſequenti rex non valens dormire, petiit ſibi afferri annales priorum temporum, & videns in illis Mardochæum revelaſſe inſidias eunuchorum, nec pro ſua fidelitate ullam reportaſſe mercedem, quæſivit ab Aman, quid deberet fieri viro, quem rex vellet honorare. Cogitans
E Aman, ſe ſolum eſſe, quem honorare vellet princeps, dixit; Talem debere indui veſtibus regiis, imponi ſuper equum regium, accipere regium diadema, & per plateas civitatis conduci per unum è principibus, clamantem; Hoc honore dignus eſt ille, quem voluerit rex honorare. Feſtina cito, inquit rex ad Aman, fac ſimiliter Mardochæo. Hoc facto revertitur Mardochæus ad januam palatii, & Aman ad ſuam domum lugens. Poſt hæc eunuchi regis compulerunt Aman, ut veniret ad convivium reginæ.

In cap. 7. ſecunda die convivii, inquiſita Eſther à rege quid vellet; illi declaravit quòd Aman

Digitized by Google

extorſiſſet per inſidias edictum in deſtructionem A ſuæ gentis; de quo iratus rex exit in hortum, & Aman ſuper lectum corruit, ubi jacebat Eſther: Rediens verò princeps, & reperiens Aman corruiſſe ſuper lectum reginæ, dixit; Etiam me præſente vult opprimere reginam, ſuſpendatur; & ſuſpenſus eſt in patibulo, quod Mardochæo præparaverat.

In cap. 8. Aſſuerus confert bona Aman reginæ Eſther, quæ fatetur Mardochæum eſſe ſuum patruum; unde ipſemet conſtituitur ſuper domum regiam. Imperat rex ad requiſitionem Eſther, ut litteræ in necem Judæorum ſcriptæ revocentur; quod illicò factum eſt: imo dantur & aliæ, quibus conceditur facultas Judæis interficiendi ſibi adverſarios, cum conjugibus & liberis. Intereà Mardochæus de palatio egrediens fulgebat veſtibus regiis, B & tantus fuit honos delatus Judæis, ut plures alterius ſectæ eorum religioni jungerentur.

In cap. 9. tertia decima menſis duodecimi, quando parabatur interfectio Judæorum, vice verſa Judæi ſeſe vindicarunt de illis, qui mortem ſuam minutaverant; abſque eo quòd ullus reſiſtere auſus fuerit, quia omnes timebant authoritatem Mardocæi: unde in ipſa urbe Suſan trecenti viri occiſi ſunt, nec bona illorum fuerunt direpta, ſicut nec in aliis centum viginti ſeptem provinciis, quibus præſidebat Aſſuerus. Et dies ille celebris conſervatur apud Judæos.

In cap. 10. aſſeritur, quòd fortitudo, imperium & dignitas, qua Aſſuerus exaltavit Mardochæum, C ſcripta ſint in libro Medorum & Perſarum; & quomodo fuerit ſecundus à rege, magnus apud Judæos, acceptabilis plebi, & quærens bona populo ſuo. In eodem capite aliquid refertur de ſomnio, quod habuit Mardochæus; ſed hoc notatur eſſe, non de Hebræo textu, ſed de verſione Græca.

In cap. 11. fit mentio particularis de eodem Mardochæi ſomnio, cui apparuerunt voces, tumultus & tonitrua ſuper terram, & duo dracones magni parati contra ſe inire prælium: quo die omnes præparati ad mortem, clamaverunt ad Deum; & ecce fons parvus crevit in fluvium maximum: ſol ortus eſt, & humiles exaltati devoraverunt inclitos. Hoc D autem ſomnium indicabat Mardochæo, quid eventurum erat populo Iudaico.

In cap. 12. reſumitur quod antea dictum eſt de conſpiratione eunuchorum contrà vitam Aſſueri, quæ fuit revelata per Mardochæum.

In cap. 13. refertur epiſtola Artaxerxis, ſeu Aſſueri, contra Judæos, ad inſtantiam quam fecit Aman; & poſt eam commemoratur oratio quam fecerat Mardochæus ad Deum pro populo, ut præſervaretur à deſtructione imminenti.

In cap. 14. narratur, quomodò regina Eſther, timens periculum quod imminebat, depoſuerit veſtes regias, impleverit caput cinere & ſtercore, corpuſque ſuum humiliaverit jejuniis; & poſtea fecerit E orationem, quæ recitatur in textu.

In cap. 15. explicatur exactè, quomodo Eſther intraverit ad regem, deprecatura pro ſalute populi; & quomodo fuit maximè territa ad ejus aſpectum: ſicut jam prælibatum eſt in capite quinto.

In cap. 16. affertur exemplar Epiſtolæ, quam rex Artaxerxes pro Judæis miſit ad omnes regni ſui provincias, quæ erant centum viginti & ſeptem; & ſe extendebant ab India ad Æthiopiam.

DE LIBRO IOB.

ISTE liber poſſet referri ad libros ſapientiales, utpote continens in quadraginta duobus capitulis, quibus componitur, quamplurimos ſermones, qui maximam ſapientiam redolent: quia tamen in illo continetur hiſtoria ſanctiſſimi viri, non incongruum erit talem librum inſerere inter hiſtoriales. Licèt enim exiſtimaverint quidam virum illum, qui denominatur Job, nunquam extitiſſe; ſed ea quæ de ipſo referuntur, potiùs eſſe parabolicè dicta, ut excitarentur fideles ad fortiter patiendum perſecutiones: attamen longè veriſimilius eſt, quòd hæc narratio ſi hiſtoria, cùm Propheta Ezechiel mentionem faciat de Job cum Noe; & D. Jacobus ipſum fidelibus proponat, tanquam exemplar patientiæ. Quod confirmant patres, Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 47. D. Chryſoſtomus homil. 2. de patientia Job. S. Athanaſius in ſinopſi. D. Gregorius in commentario ſuper Job; & Ambroſius ſuper Epiſtolam ad Romanos. Quia ſigillatim enarrare quæ referuntur in quadraginta duobus capitibus de viro illo ſanctiſſimo, prolixius eſſet, ideo

Dicam tantùm, Job fuiſſe hominem de terra Hus, ſimplicem & rectum, qui Deum timebat, & cui nati ſunt ſeptem filii & tres filiæ: quique habebat poſſeſſiones maximas, ovium, camelorum, boum, & aſinarum; unde dicebatur magnus inter omnes orientales. Permiſit Deus Sathanæ, ut illi inſultaret, ad probandam patientiam ejus: unde percuſſit illum in bonis, in filiis, & in proprio corpore, quod ulcus peſſimum cooperuit; quibus omdibus addidit tentationem propria uxor. Tres amici, ſinguli de loco ſuo venerunt ipſum conſolaturi; qui exclamantes ploraverunt, & ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus. Job incipit indicare dolorem ſuum, & Eliphas arguit eum impatientiæ; & probare nititur, ipſum eſſe impium ex afflictione ſua. Pœnam culpâ ſuâ Job dicit eſſe majorem, ſibi mortem optat, conqueriturque, ſe ab amicis eſſe derelictum. Baldad alter amicus Job, vult illud perſuadere miſeriam ejus & filiorum, eſſe peccatorũ pœnam; virtutemque illius proclamat hypocriſim. Reſpondet Job, hominem nullam de ſe habere virtutem; & neminem poſſe juſtificari coram Deo: attamen ipſum non minùs affligere juſtos, quàm peccatores. Recurrit Job ad Deum, tædet ipſum vitæ ſuæ, putat ſeveritatem Dei eſſe nimiam in ſe, pœnitendi ſpatium quærit, deſcribitque mortem. Sophar tertius amicus Job injurioſè alloquitur amicum, & poſteà contendit ipſum conſolari. Arguit ſanctus Job amicos ſuos, & ſpem omnem reponit in Deum; atque calamitatem enarrando, oſtendit, ſe pati citra iniquitatem. Cætera videantur in textu.

DE LIBRO PRIMO Machabæorum.

HI duo libri Machabæorum denominationem ſuam accipiunt à Juda Machabæo, cujus præclara geſta referuntur in illis, cum actibus fratrum ſuorum, qui omnes pro patre habebant Mathathiam ſummum Sacerdotem, qui ſucceſſerat Oniæ Pontifici, poſt decem aut duodecim alios, paulo poſt tempora Eſdræ & Nehemiæ. De authore horum librorum diximus in prima Diſputatione, & probavimus alibi, ipſos eſſe reverà canonicos: unde ſupereſt tantùm, ut breviter dicatur, quid

Digitized by Google

quid contineant ſexdecim capita, ex quibus coaleſcit liber primus; & quindecim, quæ reperiuntur in ſecundo.

In capite primo, mortuo Alexandro Macedone, & diviſo ejus imperio inter principes, ex illis exurgit Antiochus Epiphanes, ſeu Illuſtris, qui devicto Ptolemæo, & Ægypto ſubjugata, aſcendit in Jeruſalem cum ingenti exercitu, ſpoliavit templum omnibus pretioſis, abſtulit altare aureum cum candelabro, & fecit cædem multam hominum, quæ omnia vehementer afflixerunt Judæos. Biennio elapſo, miſit rurſus principem tributorum cum copiis, qui iterum percuſſit Jeruſalem plaga magna, ſuccendit illam, abſtulit ſpolia civitatis, captivas duxit mulieres, & ædificavit civitatem Dei in arcem fortiſſimam. Præcepit inſuper Antiochus, ut in omni regno eſſet populus unus & relinqueret unuſquiſque religionem ſuam, conſtruerentur templa idolis, illis immolarentur carnes ſuillæ & pecora communia, abjicereturque circumciſio. Conſternatur mirabiliter populus, elegerunt magis mori, quàm inquinari cibis immundis, & infringere legem Dei ſanctam: & propterea trucidati ſunt plurimi.

In cap. 2. ſortem miſerrimam Judæorum plangit ultra modum Mathathias ſacerdos, cui erant quinque filii, Joannes, Simon, Judas, qui vocatus fuit Machabæus, Eleazar, & Jonathas. Ille cum filiis & magna parte populi fugit in montem Modin, ubi lamentatur ſortem populi, perfuſus lachrymis. Illuc venerunt qui miſſi erant ab Antiocho, ut cogerent illos immolare; conſenſerunt aliqui, ſed Mathathias alta voce reſpondit; Etſi omnes obediant Antiocho, ego, & filii mei, & fratres, obediemus legi Patrum noſtrorum: imò videns Judæum immolantem ex præſcripto regis, zelo accenſus ipſum trucidavit, ſicut & virum, qui eum immolare cogebat; & exclamans dixit: Qui zelum habet legis exeat poſt me: & abiit in montes cum filiis, relinquens omnia quæ habebat in civitate. Hoc renuntiato viris regis in Jeruſalem, iſti perrexerunt ad illos, præliaturi in die Sabbato; ſed cùm nollent ſe defendere Judæi in tali die, mille eorum occiſi ſunt ſine reſiſtentia. De hac cæde dolens Mathathias declarat, defenſionem ſui eſſe licitam quovis tempore; & congregatis copiis componit exercitum, & cum eo deſtruit aras, incircunciſos circuncidit, & perſequens filios ſuperbiæ, omnia habuit proſpera. Se moribundum videns præcipit filiis, ut legis æmulatores ſemper exiſtant, præficit Simonem virum conſilii in patrem, Judam Machabæum fortem viribus à juventute, inſtituit militiæ ducem; & omnes filios benedicens moritur ad annum centeſimum quadrageſimum ſextum ſuæ ætatis, & ipſum planxit omnis Iſrael planctu magno.

In cap. 3. Judas Machabæus ſimilis factus leoni perſequitur iniquos, flammis ſuccendit conturbantes populum, & copiis collectis exiit obviam Apollonio Antiochi duci, quem occidit, debellato ipſius exercitu. Seron princeps exercitus Syriæ cum copioſa multitudine ſimiliter contritus eſt. De hoc furens Antiochus, volens ire in Perſidem, collecturus tributa, præpoſuit Lyſiam ex regali genere principem, ut præeſſet negotiis regni, nutriret Antiochum filium, & extirparet Judæos. Ad iſtud faciendum Lyſias miſit Ptolemæum, Nicanorem & Gorgiam contra Iſraelitas cum quadraginta millibus peditum, & ſeptem millibus equitum; ſed Judas & fratres ejus cum copiis venerunt in Maſpha ad orationem, jejunaverunt, induerunt ſe ciliciis, expanderunt libros legis, & voce magna clamave-
A runt ad Deum. Tunc Judas dimiſit omnes qui ædificabant domos, qui ſponſabant uxores, qui plantabant vineas, & qui formidoloſi erant; & aliis dixit, ut ſe præparent ad prælium in mane.

In cap. 4. Judas cum tribus millibus virorum tantùm, qui vix tegumenta & gladios habebant, confidens in Deo, exiit de caſtris in prælium; & tubis reſonantibus animosè expugnavit hoſtes, qui contriti fugerunt. Hoc audiens Lyſias, anno ſequenti venit ipſemet debellaturus Judæam cum ſexaginta quinque millibus peditum & equitum; ſed Judas, invocato auxilio Dei, ingentem illum exercitum debellavit ſimiliter: & cum fratribus ſuis & exercitu ſuo venit uſque ad montem Sion, B ubi omnes fleverunt, videndo prophanationem Sanctorum, portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu. Poſteà ordinavit viros, qui impedirent nè milites qui erant in arce, eos impugnarent; Sacerdotes mundaverunt ſancta, altare holocauſtorum deſtruxerunt, quia prophanatum fuerat, & aliud novum conſtruxerunt; fecerunt vaſa nova, accenderunt lucernas, & ſuper altare obtulerunt holocauſta ſecundum legem: & præcepit Judas, ut univerſus Iſrael celebraret cum lætitia diem dedicationis altaris.

In cap. 5. ut audierunt gentes vicinæ, ædificatum eſſe altare & ſanctuarium ut priùs, multum iraſ- C cuntur, & tentant perdere Judæos; ſed percuſſit illos Judas, auxiliantibus illi fratribus Simone & Jonatha. Joſephus & Azarias principes inter Judæos, volentes ſibi facere nomen ad æmulationem Judæ, Jonathæ, & Simonis, tentant impugnare Jamnia; ſed quia non erant de ſemine illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael, ideo exivit ad eos Gorgias de civitate, à quo devicti ſunt, duobus millibus de populo Iſrael occiſis. Judas verò percuſſit multas gentes, & aras earum cum idolis diruit.

In cap. 6. volens Elymaidem civitatem Perſidis deprædari Antiochus, à civibus repellitur; unde revertens cum dolore in languentem morbum incidit in Babylone exiſtens. Cauſam illius quærit in corde ſuo, & exiſtimat, ſuam triſtitiam non aliun- D de procedere, niſi ex memoria malorum quæ fecerat in Jeruſalem. Mortuo Antiocho patre, regnavit pro eo Antiochus filius, qui denominatus fuit Eupator. Cùm videret Judas, quòd milites civitatis David ſemper afferrent incommoda Judæis, qui caſtra fixerant ſupra montem Sion, cogitavit obſidere eos; Antiochus eos impugnat, cujus impetum ſuſtinet Judas, & poſtea receſſit. Eleazar inter elephantes inimicorum, videns unum præ aliis eminere, credit regem eſſe in eo: & audacter ſe ſupponens illi, eum occidit, & cecidit beſtia ſuper ipſum, qui mortuus eſt. Antiochus obſidet montem Sion, ſed audiens Philippum accedere E cum intentione uſurpandi regnum, pacem init cum Judæis, qui exierunt de munitione.

In cap. 7. Demetrius Seleuci filius, ab urbe Roma fugiens, acceſſit ad Antiochum cum exercitu magno, & mediante auxilio populorum illi traduntur Antiochus & Lyſias: & ſic revendicat ſibi regnum patrum ſuorum. Alcimus ſuadet regi, quòd Judas & fratres ejus diſperderent omnia in regno, & ideo mittendum eſſe aliquem, qui ſciret veritatem talis monitionis. Mittit Demetrius Bacchidem rectorem Meſopotamiæ, qui Alcimum ex genere Aaronis inſtituit ſummum ſacrificatorem. Sub prætextu pacis occiderunt plures Judæorum. Judas eos in fugam convertit. Alcimus recurrit ad regem, qui Nicanorem mittit contra Judæos cum copioſiſ-

Digitized by Google

ſimo exercitu; ſed Judas, Deo auxiliante, eum occidit & talis victoriæ dies feſtivatur ab Hebræis.

In cap. 8. Judas audiens Romanos eſſe potentes viribus, pacem init cum illis; & de tali fœdere reſcriptum in tabulis æreis mandatur: quo conveniunt Romani dare auxilium Judæis, & Judæi Romanis, quotieſcunque illi vel iſti expugnarentur ab adverſariis. Et ideo, audientes Romani quòd Demetrius opprimeret Judæos, ſcripſerunt ei quòd ſi illos gravaret ampliùs, pugnarent cum eo mari terraque.

In cap. 9. audiens Demetrius, quòd cecidit Nicanor cum exercitu in prælio præcedenti; miſit Bacchidem & Alcimum contra Judam. Audientes Judæi adverſariorum copias eſſe validiſſimas, reverti proponunt ad fratres ſuos; ſed ait Judas, potius eſſe moriendum, nè inferatur crimen gloriæ gentis; & ſic prælium tentat cum octingentis militibus, in quo occiditur Judas, & ſucceſſit illi Jonathas. Hoc audiens Bacchides quærit Jonatham, ut illum occideret; ſed ipſe fugit cum fratribus in deſertum. Ipſos inſequitur Bacchides commiſſurus prælium in die Sabbati, eum ipſum ſuſtinent Judæi, multos occidunt ex hoſtibus, ſed reſiſtere non valentes multitudini; tranſnatantes Jordanem fugerunt, & Bacchides revertitur in Jeruſalem, ubi Alcimus volens deſtruere muros domûs, paraliſi percuſſus moritur. Demetrius iterum mittit Bacchidem contra Judæos, quos cùm non poſſet devincere, compoſuit cum ipſis pacem.

In cap. 10. audiens Demetrius, quòd Alexander filius Antiochi Epiphanis occupaſſet Ptolemaidem, ubi regnabat; nititur adducere ad ſuas partes Jonatham ſed fruſtra; nam ſollicitatus ab Alexandro, ut illi faveret, in die feſto Tabernaculorum, indutus veſte pontificali, Alexandri litteras legit in Jeruſalem, & juſſit componi exercitum, cum quo ivit in auxilium Alexandri. Princeps iſte cum Jonatha præliatur contra Demetrium, quem devicit; & poſt victoriam obtinuit à Ptolemæo rege Ægypti pro uxore filiam ejus Cleopatram: & ad nuptiale convivium invitatur Jonathas ad urbem Ptolemaidem, ubi ab utroque rege benigniſſimè recipitur.

In cap. 11. rex Ægypti Ptolemæus dolo occupavit regnum Alexandri generi ſui, & miſit legatos ad Demetrium, ut iniret cum illo fœdus, ei proponens Cleopatram filiam ſuam in uxorem quam abſtulerat Alexandro, quem dicebat attentaſſe ad ſuam vitam. Alexander occiditur in Arabia, & poſt triduum moritur Ptolemæus. Regnat Demetrius, qui cum Jonatha fœdus confirmans Judæam dimiſit liberam. Tryphon, qui antea erat partium Alexandri, petiit ab Emachuel Arabe Antiochum Alexandri filium, ut inſtitueret eum in regem loco patris. Demetrius promiſit, ſe omnia facturum pro Jonatha, ſi illi auxiliaretur contra ſuum exercitum rebellatum; hoc facit Jonathas, & Demetrius immemor beneficii ipſum perſequitur. Acceſſit Tryphon cum juvene Antiocho, qui confirmavit Jonatham in Sacerdotio, dedit illi urbes ut eſſet amicus regis, & vaſa aurea, & Jonathas pugnavit pro eo fortiter.

In cap. 12. fœdus renovat Jonathas cum Romanis & Spartiatis. Audiens autem, quòd regreſſi ſunt principes Demetrii cum oppugnaturi, ex Jeruſalem exiit obviam illis, & didicit ab exploratoribus, quòd invaderent eum nocte; ſed cum iſti audiiſſent paratum eſſe Jonatham ad ſuſtinendum impetum, timuerunt; & accendentes focos in caſtris fugerunt, & illos inſequitur Jonathas. Iſte Jo-

A nathas reverſus decernit ædificare præſidia in Judæa, ædificare muros in Ieruſalem, & per altitudinem magnam ſeparare civitatem quam tenebat, ab arce in qua erant adverſarii. Tryphon volens occidere juvenem Antiochum, ut regnaret pro eo; & timens, nè illi reſiſteret Jonathas, omnia fecit, ut ipſum interficeret: Ob hoc videns, Jonatham habere quadraginta millia virorum, qui eum veniebant oppugnaturi, cœpit timere, & promiſit illi tradere Ptolemaidem, & univerſa ejus præſidia; ſed cùm Jonathas ſe recepiſſet in illa urbe, Ptolemenſes ipſum comprehenderunt, & interfecerunt omnes qui cum eo venerant.

In cap. 13. capto Jonathâ, Simon frater ejus
B eligitur pro duce, & ipſo occiſo per Tryphonem cum duobus filiis, ſucceſſit in officio ſacrificatoris & principis Judæorum. Tryphon iter faciens cum Antiocho Rege adoleſcente dolo occidit eum, & regnavit ejus loco. Ædificavit Simon præſidia Judææ, & miſit ad Demetrium regem, ut remitteret tributa, quæ ſolebat exigere Tryphon; quod libenter acceptavit Demetrius. Anno 170. liberati fuerunt Judæi à gentilium jugo, & de hoc ſcribitur monumentum in tabulis publicis, anno primo ſub Simone ſummo Sacerdote, magno duce, & principe Judæorum. Simon obſidione cepit Gazam, quam purificavit à gentilium abominationibus; ita preſſit arcem Jeruſalem fame & armis, ut ipſa ſeſe reddere coacta fuerit: & ſic in eam intravit Simon cum
C laude & canticis, & talis dies conſtitutus fuit in feſtum ſingulis annis. Porrò, cùm videret Simon, Joannem filium ſuum eſſe virum fortem, poſuit eum ducem populi.

In cap. 14. Demetrio congregante exercitum contra Tryphonem, Arſaces Rex Perſidis & Mediæ cum exercitu eum devicit, & fecit captivum, miniſterio ducis exercitûs. In pace quievit Judæa toto tempore vitæ Simonis cum gloria multa, accepit Joppen, dilatavit fines gentis ſuæ, reduxit plures civitates, à quibus abſtulit immunditias; & non erat qui reſiſteret illi. Cum eo renovant fœdus Spartiatæ, & miſit Neumenium Romam; ut
D ſimiliter renovaret fœdus cum Romanis.

In cap. 15. Antiochus cognominatus Soter, filius Demetrii Regis, rediens ad recuperationem regni, ſcripſit ad Simonem, cui promiſit mirabilia; ſed reſtitutus in regno, ipſum perſequutus eſt, nec voluit recipere illius munera: imò pactum cum Judæis initum frangit, & mittit contra eos ingentem exercitum, videns quòd nihil illi ampliùs eſſet timendum ex parte Tryphonis. Paulo antea fœdus renovaverant Judæi cum Romanis.

In cap. 16. Cendebæo duce Antiochi devaſtante patriam Simonis, iſte cùm ſenuiſſet vocavit ſuos filios ſeniores Judam & Joannem Hircanum, quos loco ſui præfecit ut dimicarent contra inimicos. Iſti
E cum viginti millibus virorum oppugnant ingentem exercitum Cendebæi, quem convertunt in fugam, duobus millibus occiſis. Judas vulneratus eſt, & alios inſequitur Joannes. Ptolemæus gener Simonis, volens ipſum apprehendere, quia ditiſſimus erat; illum invitavit cum duobus filiis Mathathia & Juda ad convivium in munitiuncula, quæ vocatur Doch. Cùm autem inebriati eſſent, intrant viri cum armis, qui Judam, filios, & quoſdam viros interficiunt. Ptolemæus miſit ad regem Antiochum, ut traderet illi regionem, civitates & tributa Judæorum, miſit etiam occupare Jeruſalem & montem templi, miſit denique trucidare Joannem; ſed iſte interfecit illos, qui eum perdere volebant.

Digitized by Google

DE LIBRO SECVNDO Machabaeorum.

LIBER iſte ſecundus compoſitus ex 15. capitulis non eſt continuatio primi, ſed eadem hiſtoria à duobus diverſis authoribus conſcripta; quorum poſterior plura repetit, quæ prædicta fuerant ab alio: ſed in iſto enarrantur circunſtantiæ quædam omiſſæ ab illo, & hoc aliquam confuſionem parit, quæ difficillis eſt ut enodetur.

In cap. 1. hujus libri referuntur duæ epiſtolæ reſcriptæ à Judæis in Judæa exiſtentibus ad illos qui remanſerant in Ægypto poſt omnia bella, quæ ſuperiùs enumerantur: In prima illi invitant iſtos, ut gratias agant Deo de morte Antiochi, & celebrent feſtum dedicationis templi. In ſecunda verò narrant hiſtoriam de conſervatione ignis reconditi in puteo; & quomodo Sacerdotes, qui ducebantur in Perſidem, abſcondiſſent ignem ſacrum in puteo, ut ignotus eſſet locus: poſtea eas Nehemias miſſus à rege Perſidis miſit nepotes Sacerdotum illorum, qui eum abſconderant, ad requirendum illum; & cùm non inveniſſent, ſed tantùm aquam craſſam, juſſit illam ſibi afferri, & ſacrificia aſpergi illa aqua, ſicut & ligna ſuper poſita; ſole autem affulgente, qui prius erat in nubilo & Sacerdotibus orantibus ad Deum cum Nehemia, accenſus eſt ignis magnus, itaut mirarentur omnes: & hoc audiens rex, & comprobans veritatem facti, fecit conſtrui templum in illo loco, & propria manu multa contulit munera Sacerdotibus.

In cap. 2. continuatur epiſtola præcedens, & narratur in illa, quomodo tempore tranſmigrationis ſuaſerat Jeremias, ut Sacerdotes tollerent ignem ſacrum de altari, ut conſervaretur occultè; & quomodo idem Propheta juſſerat, ut tabernaculum & arca fœderis, & altare incenſi includerentur in quadam ſpelunca montis illius, quem Moïſes aſcendit, ut videret terram promiſſionis; qui locus ignorari debebat, uſque dum revelaretur à Deo. Reliquum capituli eſt veluti præfatio hujus libri, ubi author declarat ſe abbreviaſſe prolixiores hiſtorias, in utilitatem eorum quibus libri deeſſent.

In cap. 3. refertur quòd Seleucus rex Syriæ, qui longè poſt Alexandri tempora regnabat, in gratiam Oniæ Pontificis, præſtaret de reditibus ſuis omnes impenſas ſacrificiorum ad templum Jeruſalem. Simon præpoſitus templi videns, quòd pietas Oniæ reſiſteret iniquitatibus ſuis, ſuſcitavit Apollonium, ut ſuaderet regi accipere immenſas divitias, quæ erant in ærario Jeroſolymis. Rex illicò ad hoc miſit Heliodorum ærarii ſui præfectum, ut prædictam pecuniam tranſportaret. Heliodoro hoc exequi tentante, gementibus & orantibus populis, apparuit equus terribilem habens ſeſſorem, qui eum proſtravit; & duo formoſiſſimi adoleſcentes ipſum flagellabant: & ſic ablatus fuit è templo Heliodorus ſine ulla ſpe vitæ, ſed ad preces Oniæ ſummi Sacerdotis ſanitas illi reſtituta eſt.

In cap. 4. prædictus Simon Oniæ calumniatur. Moritur Seleucus, cui ſuccedit Antiochus Epiphanes, à quo Jaſon Oniæ frater obtinet ſummum Sacerdotium, promittens illi ingentem ſummam auri & argenti. Jaſon iſte, accepto conſenſu regis, cives transferre cœpit ad gentilem ritum. Poſt triennium miſit Jaſon Menelaum Simonis prædicti fratrem, ut ferret regi pecuniam promiſſam; & nefarius iſte majorem promittens obtinuit Sacerdotium, ex quo mox ejectus fuit; ſed ſuaſit Andronico, ut Oniam dolo interficeret. De qua morte luget populus, & lachrymatur Antiochus, qui eum fecit occidi. Lyſimachus ſimiliter, qui ſucceſſerat Menelao, opprimitur à populo propter ſacrilegia in templo commiſſa. Antiochus, mediante artificio Ptolomæi, abſolvit Menelaum, & Iudæos qui eum accuſaverant condemnat.

In cap. 5. per univerſam Ieruſalem diebus quadraginta videntur per aëra equites diſcurrentes, cohortes armatæ, & galeatorum multitudo. Iaſon credens Antiochum eſſe mortuum, aggreditur civitatem, Menelaum fugat in arcem, neminique civium parcebat; ipſe tamen fugatus eſt in Ægyptum, ubi ſe execrabilem faciens inſepultus abjicitur. Antiochus rediens ex Ægypto, & exiſtimans quòd ſe rebellare vellent Iudæi, Ieruſalem ingreditur, militibus cunctos interficientibus; ita quòd, non parcendo mulieribus, virginibus, ſenioribus & parvulis, fuerint in triduo octoginta millia interfecti; quadraginta millia vincti, & non minùs venundati. Conſtituit Antiochus ducem Ieroſolymis, qui in die Sabbato interfecit omnes, qui ad ſanctum diem celebrandum acceſſerant. Iudas Machabæus cum novem aliis ſeceſſit in deſertum, ubi fœno veſcuntur, nè participes eſſent coinquinationis.

In cap. 6. Antiochus compellit Iudæos relinquere legem, jubetque, ut templum Jeruſalem cognominetur Iovis Olimpii, & templum Gariſim, Iovis Hoſpitalis. Templum prophanatur omnimodè, nullus audebat ſe dicere Judæum, & omnes coguntur aſſiſtere ſacrificiis prophanis, nullique licet celebrare feſta ſuæ religionis. Eleazarus vir ſanctiſſimus inter Doctores, ætate provectus, compellitur manducare carnem porcinam; illi ſuadent amici, ut manducet ad vitandam mortem; ſed ille prætulit necem, potiùs quàm fingere actiones contra religionem: & hôc modô interfectus eſt.

In cap. 7. Septem fratres cum matre Machabæa nomine, flagris compelluntur manducare carnes prohibitas; ſed omnes reſponderunt, potiùs mortem eſſe paſſuros, quàm prævaricari patrias Dei leges: de quo iratus rex juſſit ſuccendi ſartagines & ollas æneas, quibus vitam finierunt. Antiochus perſuaſit matri, ut hortaretur filium juniorem ad obediendum, affirmans ſe illum beatum facturum; ſed contrarium fecit: & ſic omnes mortui ſunt cum matre.

In cap. 8. Judas Machabæus convocans cognatos, amicos & eos, qui remanſerant in Iudaiſmo, componit exercitum; Deum deprecatur, ut compeſcat iram contra populum, & certamen iniit cum Nicanore & Gorgia, quos devicit. Poſteà ad Timotheum & Bacchidem accedentes, viginti millia interfecerunt in diverſis præliis, ſpolia detulerunt in Ieruſalem; & famoſiſſimus Nicanor, depoſita veſte gloriæ, fugam arripere coactus eſt per mediterranea; & ſolus accedens Antiochiam, fatetur Iudæos habere Deum in protectorem ſpecialem.

In cap. 9. Antiochus inhoneſtè reverſus ex Perſide, cujus templum ſpoliare tentaverat in Ptolemaide ſeu Perſepoli, audiens ſuperatum Nicanorem à Judæis, ſummè iratus jurat ſe inceſſanter venturum in Jeruſalem, nec accepturum requiem, donec fecerit illam urbem congeriem ſepulchri Iudæorum. Sed Deus eum percuſſit inviſibili & inſanabili plaga, quam ſentiens inutiliter orat ad Dominum, à quo miſericordiam non erat conſecuturus; non obſtantibus promiſſis quæ faciebat li-

Digitized by Google

berandi Judæos, ditandi templum, ablata reſtituendi, & ſumptus ſacrificiorum præſtandi: ſic enim miſerrimè mortuus eſt.

In cap. 10. mortuo taliter Antiocho, Judas Machabæus, Domino ſe protegente, recepit templum & civitatem, aras alienigenas demolitur, purgat templum, aliud altare fecit, & igne de lapidibus concepto obtulit ſacrificia. Antiochus cognominatus Eupator ſuccedit patri Antiocho. Ptolemæus Macer accuſatur apud regem de favore erga Judæos, & ob hoc vitam finivit veneno. Gorgias bellum infert Judæis, ſed invocato auxilio Dei Iudas obtinuit munitiones inimicorum. Timotheus ſimiliter eos invadere tentat, ſed inito fortiter prælio, apparuerunt adverſariis quinque juvenes de cœlo, qui ducatum Iudęis præſtabant, duo eorum conſervabant Machabæum, & jaciebant undique tela & fulmina: ita quòd interfecti ſint viginti millia quingenti pedites, & ſexcenti equites. Timotheus fugit in Gazaram, præſidium munitiſſimum; ſed munitione invaſa, Timotheus, Chereas, & Apollophanes occiduntur, & Iudæi Dominum benedicunt.

In cap. 11. Lyſias propinquus regis, & negotiis regni præpoſitus, ægrè ferens victoriam Iudæorum, cùm ingentibus copiis accedit ad Iudæos; ſperat ſe invaſurum Ieruſalem, & obſidet Bethſuram propterea, ab illa diſtantem quinque ſtadiis. Dum ad certamen properant Iudæi, apparuit eques veſte candida & armis aureis, qui haſtam vibrabat; tuncque omnes benedixerunt Dominum, & ſinguli procedentes audacter cum Machabæo, undecim millia peditum, & mille ſexcentos equites proſtraverunt. Ex hoc concludens Lyſias, Iudæos eſſe invincibiles, pacem componit cum illis; & pacificè manſerunt in Ieruſalem, cultum Dei obſervantes.

In cap. 12. Iudæis ſe agriculturæ dantibus tempore pacis, in illos inſurgunt Timotheus, Apollonius, & quidam alii. Habitantes in Joppe invitarunt Judæos in ſua urbe commorantes, ut recreationis prætextu aſcenderent naviculas cum uxoribus & liberis; & eorum ſubmerſerunt ducentos: ſed Judas in vindictam nocte portum ſuccendit, exuſſit naves, & eos qui ab igne fugerant peremit gladio. Invaſit poſtea urbem Caſpin. Doſithæus & Soſipater duces cum Machabæo occiderunt decem millia adverſariorum. Machabæus aſcendit contra Timotheum, qui centum viginti millia peditum habebat, equitumque duo millia quingentos; & iſte devictus eſt, ceciditque in manus Doſithæi & Soſipatris, qui ipſum dimiſerunt, eo quòd promitteret libertatem dare Iudæis quos retinebat: & in illo certamine triginta millia virorum Timothei occiſa ſunt. Poſt feſtum Pentecoſtes proceſſit Judas contra Gorgiam: in prælio nonnulli Iudęorum remanſerunt, invocato tamen nomine Dei, fuga incutitur militibus Gorgiæ. Iudas venit poſteà, ut proſtratorum corpora tolleret ad ſepulturam; & inventa ſunt de donariis idolorum ſub illorum tunicis, dum ſepelirentur: & ideo collegit Iudas duodecim millia dragmas argenti, & miſit Ieruſalem offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè & religioſè de reſurrectione cogitans.

In cap. 13. Antiochus Eupator cum Lyſia acceſſit contra Iudæam, habens in exercitu centum decem millia peditum, quinque millia equitum, & viginti duos elephantos. Menelaus ſollicitat regem, ut conſtituatur in principem; ſed ſuggerente Lyſia, illum eſſe cauſam malorum; juſſit rex ipſum necari. Furore commotus rex proponit ſe eſſe cru- A deliorem patre; & cum tali animo procedit. Flente & jejunante populo per triduum, Iudas nocte aggreditur aulam regiam, & quatuor millia virorum interficit. Antiochus audiens Philippum ſe rebellaſſe; reconciliatus eſt Machabæo, honoravit templum, & illi contulit munera.

In cap. 14. Demetrius Seleuci filius cum multitudine valida acceſſit expugnaturus Antiochum & ducem ejus Lyſiam. Alcimus, qui pro iniquitatibus ſuis ejectus fuerat de ſacrificatura, venit ad regem, offerens illi coronam auream, & palmam, & oblationes quaſdam è templo acceptas; & illi inquirenti de Iudæa, exponit quòd Iudas Machabæus B bella nutriret, moveret ſeditiones, & non ſineret regnum quietum. Contra eum Nicanorem mittit Antiochus, ut apprehenderet Iudam, copias ejus diſperderet, & Alcimum conſtitueret maximi templi ſummum Sacerdotem. Audito Nicanoris adventu, Iudæi deprecantur, ut populum cuſtodiret; factumque eſt, ut Nicanor res compoſuerit cum Iuda, quem ſciebat eſſe fortiſſimum. Hoc renuntiat regi Alcimus, & rex Nicanori præcipit; ut citius mittatur Judas vinctus Antiochiam. Nicanor templum ingreditur tempore ſacrificii, & jubet ſibi tradi virum, ſub pœna deſtructionis templi: & interim manus tollebant ad Deum Sacerdotes. Cùm C non poſſet Nicanor obtinere Machabæum, miſit ſatellites ut apprehenderent Raziam ſenem zelatiſſimum, qui pater Iudæorum vocabatur. Iſte videns turbas diſrumpere domum ſuam, gladio ſe petiit, eligens nobiliter mori, potius quam ſubditus fieri peccatoribus; & cùm plaga non eſſet ad mortem, aſcendens murum, ſe inde præcipitem dedit: & poſtea, cum ſanguis ejus ex omni parte deflueret, turbam pertranſit, ſtat ſupra petram, & complexus inteſtina utraque manu, ea projecit ſuper milites.

In cap. 15. cùm audiſſet Nicanor, Judam eſſe prope Samariam, decernit illum oppugnare die Sabbato; in Deo unicè confidens Judas, in ſomnis videt Oniam Deum exorantem pro populo, & ſenem venerandum, Jeremiam ſcilicet, qui illi tradit gladium aureum, & ait, Accipe gladium quo deji- D cies adverſarios; quod factum eſt reverà: quandoquidem triginta quinque millia virorum occidit in prælio, & ipſum Nicanorem. Caput Nicanoris, & manum abſciſſam cum humero fecit perferri Judas Jeroſolymam. Lingua per particulas data eſt avibus, manus affixa eſt templo, & caput ſuſpenſum in ſummitate arcis: & decretum fuit, ut in tali die fieret feſtum apud Judęos.

Ex prædictis confirmatur quod prædiximus, ſecundum hunc librum non eſſe continuationem primi, ſed ſolam repetitionem eorum quæ antecedenter dicta ſunt. Propterea tamen non eſt otioſa hæc narratio, nam pręter teſtimonia prioris, multa extenſiori ſtilo narrantur, quæ omiſſa erant; pręſertim de Iuda Machabęo, & de duabus epiſto- E lis quas ſcripſit ſenatus Judæorum Jeroſolymis exiſtens, ad Iudęos hinc inde diſperſos. Licet ſecundus Machabæorum antiquiora contineat tempora, brevior tamen eſt priori; quandoquidem terminatur ad caput nonum præcedentis, ubi occiditur Iudas Machabæus in certamine, quod habuit contra Bacchidem & Alcimum, poſtquam ſuperaverat Nicanorem. Judæ mortuo ſucceſſit Jonathas, ut habetur cap. 9. Jonathæ occiſo per Tryphonem ſucceſſit Simon. Simoni verò ſucceſſit Ioannes Hircanus, in quo libri Machabæorum deſinunt. Ut cognoſcatur autem, quomodo res ſe habuerint à Machabęis ad Chriſtum, & quo tempore hiſtoria ſacra veteris Teſtamenti finem habeat;

Digitized by Google

Sciendum eſt ex Joſepho & Egeſippo, qui ſeriem temporum ſcripſerunt uſque ad Herodem, ſub quo Chriſtus natus eſt; quod Joanni Hircano, de quo habetur in cap. ultimo libri primi Machabæorum, ſucceſſit *Ariſtobulus*, Judas etiam denominatus; qui poſt captivitatem Babylonicam primus diadema & qualitatem regis accepit. Mortuo Ariſtobulo ſucceſſit *Alexander Iannaus*, frater Ariſtobuli; qui primũ ejectus à ſubditis ob ſuas perfidias, & poſteà reſtitutus per Regem Syriæ; octingentos viros fecit crucifigi die una, & interfici in conſpectu eorum filios & uxores; ipſo epulante cum concubinis in loco excelſo, unde ſtragem illam intuebatur. Iannæus moritur, & cùm reliquiſſet duos filios, Hircanum & Ariſtobulum, ſub cura uxoris ſuæ, quæ vocabatur Salome Alexandra; ipſa ſibi conciliavit amicitiam Phariſæorum, quorum ope ſe in reginam inſtituit, & ſucceſſit marito. Mortua Salome, regnavit *Hircanus* filius natu major Jannæi; ſed cum eſſet humilis & manſuetus, Ariſtobulus frater ejus ſeditioſus & audax, ipſum ejecit è regno, & ipſe pro illo dominatus eſt. Antipater pater Herodis reſtituit Hircanum auxilio Pompeii, qui noluit ut ipſe deferret diadema, Iudæos faciens ſibi tributarios. Antipater factus gubernator Judęæ per Romanos, duos filios habuit, Phaſelum & Herodem; quorum prior regionem Ieroſolymorum gubernavit, & Galilæam Herodes, qui denominatus fuit Aſcalonita, à loco educationis ſuæ. Herodes iſte, extincta ſtirpe regia, cùm eſſet Romæ, dignitatem regis obtinuit à Cæſare, & factus rex, apud Auguſtum accuſavit ſuos filios, Alexandrum & Ariſtobulum, quos rediens ſtrangulari fecit, de conſenſu tamen imperatoris; ſicque regnavit, tanquam alienigena, & reſtaurationem templi ſuſcepit: & hoc tempore Cæſar Auguſtus edictum fecit, ut imperium Romanum deſcriberetur. Sanctus Ioſeph à Galilæa ivit in Bethleem, ubi naſcitur Chriſtus.

Falſum ergo eſſe conſtat quod Judæi dicunt, in tranſmigratione Babylonis unctionem regum ſuorum accepiſſe finem; quandoquidem poſt Machabæos regnavit Ariſtobulus, ut prædictum eſt: Ariſtobulo ſucceſſit Jannæus; Jannæo Salome Alexandra; Salome Hircanus; Hircano Ariſtobulus; Ariſtobulo ſuffectus eſt iterum Hircanus: Hircani denique regnum uſurpavit Herodes authoritate Romani imperatoris. Herode mortuo in ætate 72. annorum, Cæſar regum ipſius diviſit in tres tetrarchias. Archelaus obtinuit Iudæam, Philippus Ituræam & Traconitidem prope Libanum, Galilęam verò Herodes Antipas, qui Ioannem Baptiſtam fecit decollari. Et ſic comprobatur veritas prophetiæ Jacob Geneſ. 49. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus eſt*; ſcilicet Chriſtus Dominus, qui in mundo apparuit, quando regnum ablatum eſt de domo Juda.

CAPUT TERTIUM.

De libris Sapientalibus veteris Teſtamenti.

PER libros Sapientiales intelliguntur communiter Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum, Sapientia & Eccleſiaſticus. Horum tres priores jure cenſentur eſſe Salomonis, quartus verò, & quintus propter nonnullam eloquii ſimilitudinem, ut Salomonis dicantur, obtinuit conſuetudo; inquit Auguſtinus lib. 17. de Civitate A Dei cap. 29. Quia autem in præcedentibus nihil dictum eſt de libro Pſalmorum, ideo ad hunc locum non incongruum erit aliquid dicere de illo; quoniam non mediocris in eo relucet ſapientia: Imò, quia Pſalmi attribuuntur Davidi, ſive in toto, ſive in parte, & David erat Salomonis pater, idcirco priùs agendum venit de Pſalmis, quàm de libris præcedentibus.

DE LIBRO PSALMORVM.

PSALMORUM liber centum & quinquaginta Pſalmos continet, qui ab Eccleſia habentur pro Canonicis. An autem omnes vel aliqui tantùm, Davidem habeant pro authore, controvertuntur B Doctores. Hieronymus enim ad Sophronium ſcribens, dicit eos omnes eſſe authores Pſalmorum, qui in eorum titulis apponuntur; quales ſunt David, Aſaph, Idithun, Eman, Moyſes, Salomon, & alii, quos Eſdras primo volumine comprehendit: ut inquit pręfatus Doctor. Auguſtinus verò lib. 14. de Civitate Dei cap. 17. ſtatuit eos veriſimilius exiſtimare, qui omnes quinquaginta Pſalmos Davidi tribuunt. Quia autem ipſemet Auguſtinus, agens de titulo Pſalmi primi, ſibi contradicere videtur, dicens non omnes Pſalmos à Davide eſſe editos, ſed novem tantùm ore proprio ceciniſſe; reliquos verò eſſe à quatuor principibus, quorum nomina titulis Pſalmorum inſcribuntur; & qui ſunt Aſaph, C Eman, Ethan, & Idithun: ideo difficillimum eſt ſuper hoc negotium pronunciare. Niſi dicere velimus cum Joanne Ludovico Vives, poſſe omnes Pſalmos attribui Davidi; quia, licèt eorum quidam ſint ab aliis, juſſu tamen & mandato Davidis omnes ab eo ſcripti ſunt, & diſpoſiti. Quidquid ſit de illa controverſia, omnes Pſalmi dictati ſunt à Spiritu ſancto, ut ex illis ſuas preces componeret Eccleſia; & ſic loquendo cum Deo, ſermone Dei uteretur.

Petrus Aureolus S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis digniſſimus, & Seraphici Ordinis noſtri alumnus, aſſerit hunc librum eſſe poëtium; licèt formam metri amiſerit per tranſlationem: dividitque D ipſum in Alleluya, Cantica, Orationes, Intellectus, Pſalmos & Titulos; aſſerens eſſe viginti Alleluya, viginti octo Cantica, Orationes quatuor, Intellectus ſexdecim, Pſalmos ſeptuaginta ſeptem, & ſex Titulos; qui omnes ſimul juncti efficiunt Pſalmos centum quinquaginta & unum: è quibus unus tolli debet, qui non habetur pro Canonico. Alleluya, ſive Jubilæi, ſunt illi, qui uberius exprimunt jubilum cordis, quales ſunt, *Lauda anima mea Dominum. Laudabo Dominum; quoniam bonus eſt Pſalmus. Laudate Dominum de cœlis*: & ſic de aliis, in quibus David exprimebat maximum jubilum cordis ſui erumpentis in Dei laudem. Cantica ſunt illi Pſalmi, qui labio exteriori decan- E tabantur à Levitis & Sacerdotibus, ut videre eſt in Canticis quindecim graduum; quæ ſic dicta erant, quòd David aſcendens ad domum Domini per quinque gradus, in quolibet gradu unum ex illis cecinerit; & in ultimo gradu, qui erat in atrio domûs Domini, canebatur *Ecce nunc benedicite Dominum, qui ſtatis in domo Domini, in atriis domûs Dei noſtri*. Per Orationes intelliguntur illi Pſalmi, qui pronunciantur ferventiori animo, ut ſunt; *Exaudi Deus deprecationem meam, intende deprecationi meæ: Auribus percipe orationem meam: De vultu tuo judicium meum prodeat*; cui Pſalmo præſcribitur, Oratio David. Per intellectus, illi Pſalmi intelliguntur, qui in futurum aliquid de Deo ſpeculantur

profundius, vel de Chriſto; quales ſunt, *Miſericordias Domini*, ubi de Chriſto prædicitur, *Ipſe invocabit me, Pater meus es tu*: & de paſſione Domini ſubjungitur, *Tu verò repuliſti & deſpexiſti, diſtuliſti Chriſtum tuum*: & ob hoc tali Pſalmo præmittitur, Intellectus, in ſupraſcriptione. Per Pſalmos intelliguntur ſimpliciter ii, qui organo exteriori decantabantur, v. g. cithara, aut pſalterio. Per Titulos denique illi ſunt intelligendi, qui perſonam Chriſti propinqulus præ ſe ferunt; qualis eſt, *Eripe me Domine*. Et ſub illis ſex ſpeciebus continetur tota Pſalmorum diverſitas.

DE LIBRO PROVERBIORVM.

IN libro iſto, unum & triginta capita continente, Salomon parvulum docet, & quaſi de officiis ſuis erudit per ſententias; unde ſermo ejus crebro repetitur ad filium; ut habet D. Hieronymus in caput primum Eccleſiaſtis. Liber iſte communiter vocabatur liber Parabolarum Salomonis, ut videtur initio primi capitis; ſed quia talibus parabolis utebantur frequenter Iudæi, earum plurimæ fuerunt in Proverbium apud illos: unde vocatus fuit Proverbiorum liber. Si quæratur autem, qualis ſit Proverbiorum uſus: Reſpondendum eſt, quòd utamur Proverbiis, cum oſtendere cupimus aliqua occultè, & non palam: omnia enim, quæ Proverbialiter dicuntur, alium verba ſenſum videntur ſignificare, alium ex ipſis verbis veritas parturit; ut, inquit Cyrillus in theſauro l. 5. c. 4. Noſter Lyranus hanc Proverbiorum collectionem dividit in tres partes, quarum prima extenditur à principio uſque ad caput decimum; ſecunda à capite decimo ad vigeſimum quintum: tertia à vigeſimo quinto uſque ad finem. In prima parte Salomon introducit ſapientiam, ut dominam; quæ exhortatur parvulos ad ſtudium ſui, cap. 1. quæ revocat à deſiderio mulieris extraneæ ad amorem ſuum, cap. 2. quæ promittit multa bona, à cap. 2. ad 8. quæ gloriatur de ſua dignitate & excellentia, cap. 8. & quæ ad convivium paratum invitat, cap. 9. In ſecunda parte traduntur virtutum præcepta, & vitiorum cautelæ; non quidem ordine ſtrictiſſimè obſervato, ſed prout Spiritus ſanctus dabat illi eloqui: modò de una virtute, modò de alia; modò de uno vitio, modò de alio: & hoc à cap. 9. uſque ad 25. In tertia denique parte inſeruntur capita quinque, quæ ab ipſo Salomone non ſunt comprehenſa in hoc libro; ſed ab ore ejus in membranis & ſcedulis excepta, longo poſt tempore, regis Ezechiæ juſſu, ſunt adjecta his parabolis per ſapientes. In duobus verò ſequentibus, nimirum in trigeſimo & trigeſimo primo, Salomon ſtylo amatorio omnes homines in unum veluti corpus colligere ſtudet.

DE LIBRO ECCLESIASTIS.

IN hoc libro duodecim capitibus digeſto, fungitur Salomon officio prædicatoris; Eccleſiaſtes enim idem eſt ac concionator. Vocant aliqui hunc librum Soliloquium Salomonis, quia in eo loquitur interdum in perſona Sapientis; cap. 2. *Cogitavi à vino abſtrahere animam meam, ut transferrem animum meum ad ſapientiam*: & interdum in perſona ſtulti dicit c. 2. *Vadam, & affluam divitiis, & fruar bonis.* Sicut in libro præcedenti parvulũ inſtituere contendit Salomon, ſic in iſto nititur inſtituere ætatis maturæ virum, nè quidquam in mundi rebus putet eſſe perpetuum, ſed caduca & brevia univerſa, quæ cernimus; inquit Hieronymus in principio Eccleſiaſtis.

A Hunc librum eſſe Salomonis, aſſerit Auguſtinus lib. 17. de Civit. Dei cap. 20. confirmat Athanaſius hic, & ſubſcribunt alii Commentatores. In hoc libro author probare nititur, univerſas hujus mundi res ſubjectas eſſe vanitati; quod evidenter demonſtrat ex decem rebus, quibus homines adhærere ſolent, & in quibus aſſerit, puram eſſe vanitatem: unde cap. 1. exclamat, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*. Primum eorum decem, quæ dicit eſſe vana, eſt ſtudium ſcientiarum; *Qui addit ſcientiam, addit & laborem*, cap. 1. Secundum appetitus deliciarum, cap. 2. *Locutus ſum in corde meo, Vadam & affluam deliciis*; ubi poſteà ſubdit, *Et cognovi, quòd hoc quoque eſſet vanitas.* Tertium eſt lon-
B giotis vitæ deſiderium, cap. 3. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt omnia ſub cœlo: tempus naſcendi & tempus moriendi.* Quartum eſt appetitus authoritatis, dominationis: & præeminentiæ, capp. 4. & 5. ubi loquens de præſidentibus, ait; *Verti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur*: unde concludit, *Melior eſt puer pauper & ſapiens, rege ſtulto & ſene, qui neſcit prævidere in poſterum.* Quintum eſt divitiarum cupiditas, capp. 5. & 6. *Eſt alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole; divitiæ congregatæ in malum domini ſui .... quid ergo prodeſt ei, quod laboravit in ventum cunctis diebus vitæ ſuæ?* Sextum eſt appetitus divinandi & cognoſcendi fu-
C tura, cap. 7. *Quid neceſſe eſt homini majora ſe quærere, cùm ignoret quid contingat ſibi in vita?* Septimum eſt appetitus laudis & famæ, cap. 8. *Vidi impios ſepultos, & laudabantur in civitate, quaſi ſemitæ juſtorum....... ſed & hoc vanitas eſt; & ideo omnis laus contemnenda.* Octavum eſt appetitus fortunii, capp. 8. & 9. *Sunt juſti, quibus mala proveniunt; & ſunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi habeant facta juſtorum: ſed & hoc vaniſſimum judico.* Nonum eſt appetitus virium corporis, cap. 9. & 10. *Dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiam fortitudine ...... hoc peſſimum inter omnia quæ ſub ſole erant.* Decimum eſt appetitus floridæ inventutis cap. 11. *Lætare juvenis in adoleſcentia tua, & in bonis ſit cor tuum; ſcito, quòd pro his omnibus adducet te Deus in judicium*: unde ſic con-
D cludit cap. 12. *Memento creatoris tui in die juventutis tuæ.* Ex quibus patet, juxta dicta Salomonis in hoc libro, omnia mundi pręſidia nil aliud redolere, quàm vanitatem: & ideo concludit, *Deum time, & mandata ejus obſerva; hoc eſt omnis homo.*

DE LIBRO CANTICI CANTICORVM.

LIBER iſte ideo vocatur Canticum, quia eſt veluti epithalamium quoddam, ſive carmen nuptiale, quod aliàs compoſuit Salomon; non quidem de deſponſanda ſibi filia Pharaonis, ut exiſtimarunt Judęorum aliqui; ſed de conjungenda ſynagoga, ſive populo Iſrael, cum unico Deo: omnibus enim aliis
E nationibus converſis ad idola, ſoli filii Iſrael deſponſaverunt ſibi verum Deum; & propter hoc Salomon nititur explicare amorem Dei ad filios Iſrael, & è converſo, per metaphoram ſponſi & ſponſæ. Et ob hoc in iſto libro ex octo capitulis coaleſcente, quatuor perſonæ introducuntur; ſcilicet ſponſus, ſponſa, ſodales ſponſi, & adoleſcentulæ, quæ ſponſæ ſociæ ſunt. Licèt autem Salomon in hoc libro voluerit ſignificare amorem Dei circa ſynagogam, ſpiritu tamen prophetico potuit hoc Canticum intelligere de amore Dei ad Eccleſiam, & Eccleſiæ ad Chriſtum. Ob hoc Biblia noſtra hunc librum deſignant, tanquam dialogum Eccleſiæ ad Chriſtum, & vice verſâ; & ideo modò loquitur Eccleſia, modò Chriſtus, & modò ſodales

Digitized by Google

Chriſti & Eccleſiæ. Loquitur, inquam, Eccleſia initio primi capitis, dum dicit; *Oſculetur me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt ubera tua vino.* Loquitur vero Chriſtus, dicens eodem capite; *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, &c.* Loquuntur denique ſodales, dum habetur cap. 5. *Qualis eſt dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum, &c.* Similia videntur in textu ejuſdem libri, ut apparet ex lectione Bibliorum. Nil mirum autem, ſi inter tres libros, quos diximus compoſuiſſe Salomonem, liber Cantici obtineat ultimum locum, poſt Proverbia & Eccleſiaſten; Salomon enim priùs debuit intendere ad perfectionem parvulorum, quòd fecit in Proverbiorum libro; deinde ad defæcationem eorum, qui ſunt maturæ ætatis, quod factum habetur in libro Eccleſiaſtis; quàm eos incitare ad amorem illum perfectiſſimum, qui reperitur ſponſi ad ſponſam, & ſponſæ ad ſponſum; quòd eſt intentum hujuſce libri: qui totus contemplativus eſt, utpote incutiens animæ, ſub ſpecie ſponſorum, cœleſtium & divinorum amorem. Porrò, licèt aliàs prohibitum fuerit adoleſcentibus legere hunc librum; ſi tamen cautè & ſpiritualiter intelligatur, non mediocrem parit utilitatem, teſte noſtro Lyrano, dicente Canticum hoc ideo nuncupari Cantic. Canticor. quòd aliis omnibus Canticis præferri debeat. Quod ultrò confirmat Origenes homil. priori in Cantica: Beatus qui intelligit Cantica, ſed multò beatior illi, qui canit Cantica Canticorum. Quantum ad authorem hujus libri, nemo inficiatur, eſſe Salomonem: ex Oregine enim in prologo circa finem, loquutus eſt Salomon tria millia parabolarum, & Canticorum quinque millia; ex quibus quinque millibus Canticis unum iſtud colligitur.

DE LIBRO SAPIENTIÆ.

HUNC librum, novemdecim capitibus coaleſcentem, non eſſe Salomonis, ſed Jeſu filii Sirach, perhibet Auguſtinus, lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. hanc tamen opinionem retractavit poſteà 2. Retractationum cap. 4. ubi ait; Quòd librum Sapientiæ Salomonis Jeſu Syrach ſcripſerit, non ita conſtat, ſicut à me dictum eſt: unde, cum veteribus exiſtimat Hieronymus in præfatione ad libros Salomonis, Philonem Judæum eſſe hujuſce libri authorem; non quidem Philonem illum, qui claruit ſub Nerone, ſed alium longè vetuſtiorem, peritiſſimum linguæ Græcæ, qui Chriſtum præceſſit centum ſexaginta annis, & qui fuit temporibus Oniæ Pontificis Judæorum. Liber iſte, qui nuſquam repertus fuit apud Hebræos, cùm ſtylus ejus Græcam eloquentiam redoleat, non minùs tamen cenſeri debet Canonicus; quandoquidem inter alios numeratur à Concilio 3. Carthaginenſi, ab Innocentio I. ad Exuperium, à Gelaſio cum Concilio ſeptuaginta Epiſcoporum, à Conciliis Florentino & Tridentino, ac denique ab Auguſtino lib. 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. In hoc libro contendit Salomon inſtruere judices & magiſtratus, ut benè præſint ſubditis ſuis; & ideo tractat de tota ſapientia, & de omnibus virtutibus, quæ continentur ſub nomine juſtitiæ univerſalis & legalis; & quæ præcipit actus omnium virtutum. Quantum ad partitionem hujus libri, tres illi communiter attribuuntur partes; quarum prima excitat unumquemque ad amorem juſtitiæ à principio ſcilicet ad caput 7. Secunda explicat originem ſapientiæ ſeu juſtitiæ, à cap. 7. ad cap. 10. Tertia verò declarat effectus & utilitates juſtitiæ, ſeu ſapientiæ, à cap. 10. uſque ad finem. Ubi notandum eſt, quòd ſapientia in- A differenter ponatur pro juſtitiâ, & juſtitia pro ſapientia.

Prima inquam pars libri Sapientiæ exhortatur ad ſapientiam generalem cap. 1. *Diligite juſtitiam qui judicatis terram.* Deinde, enumerat ea quæ objiciuntur à ſtultis & inſipientibus contra ſtudium ſapientiæ cap. 2. *Dixerunt impii, Exiguum eſt tempus vitæ noſtræ .... venite ergo fruamur bonis quæ ſunt, &c.* Tertiò, talibus objectionibus reſpondet cap. 3. *Juſtorum animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Quartò, recenſet laudes ſapientiæ cap. 4. *O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate.* Quintò, affert emolumenta ſapientiæ, quibus è regione opponit inſipientiæ in- B commoda cap. 5. *Tunc ſtabunt juſti in magna conſtantia .... laſſati ſumus in via iniquitatis, &c.* Sextò, ex bonis ſapientiæ & incommodis inſipientiæ concludit cap. 6. *Audite ergo reges, & intelligite, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis.*

Secunda pars explicat originem ſapientiæ, quam demonſtrat eſſe excelſam & ſublimem; quia primò eſt inæſtimabilis, nec auro aut argento comparanda; unde in cap. 7. dicit Salomon, *Præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius*: quod dicere eſt, eam acquiri non poſſe, niſi ab eo qui eam ita æſtimat, ut illam præponat auro & lapidibus pretioſis. Quia ſecundò non poteſt acquiri, niſi ab illis, qui fervorem ac C perſeverantiam habent in ſtudio ſapientiæ, ut apparet ex cap. 8. *Hanc amavi & exquiſivi à juventute mea ...... intrans in domum meam, conquieſcam cum illa: non enim habet amaritudinem converſatio illius, ſed lætitiam & gaudium.* Quia tertiò, ut obtineatur, opus eſt ſtudioſo ſapientiæ devotâ precatione ad Deum, à quo ſapientia venit, ſicut & omnia bona; ut patet ex praxi ipſius Salomonis, qui cap. 9. Deum deprecatus eſt, ut ſapientiam obtineret, *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam.*

Tertia denique pars hujuſce libri oſtendit effectus & utilitates ſapientiæ, quoniam cap. 10. declarat quem fructum habuerit ſapientia in ſeptem D prioribus patriarchis; nimirum in Adamo, *Hæc illum, qui primus formatus eſt, cuſtodivit & eduxit illum à delicto ſuo.* Secundò in Noë, *Cùm aqua deleret terram; ſanavit iterum ſapientia.* Tertiò in Abraham, *Hæc & in conſenſu ſuperbiæ, cùm ſe nationes extuliſſent, ſcivit juſtum, & conſervavit ſine querela Deo.* Quartò in Loth, *Hæc juſtum à pereuntibus impiis liberavit fugientem, deſcendente igne in Pentapolim.* Quintò in Jacob, *Hæc profugum iræ fratris deduxit per vias rectas.* Sextò in Joſeph, *Hæc venditum juſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus liberavit eum; deſcenditque cum illo in foveam.* Septimò in Moyſe, *Hæc populum juſtum liberavit, intravit* enim *in animam ſervi Dei*, qui erat Moyſes; *& ſtetit con-* E *tra reges horrendos.* In aliis novem capitibus oſtendit author libri hujus, beneficia quæ obtinuit ſapientia toti populo Iſraëlitico. In cap. enim 11. demonſtrat beneficium aquæ & potûs conceſſum fuiſſe Hebræis, propter illorum ſapientiam; & Ægyptiis propter injuſtitiam & idololatriam traditam fuiſſe plagam humani ſanguinis, quem bibere ſunt coacti. In cap. 12. oſtenditur plaga immiſſa Chananæis propter injuſtitiam, quam exercebant unus ad alterum. In fine ejuſdem capitis oſtenditur plaga, quam iidem receperunt propter injuſtitiam, quam idololatrando commiſerunt in Deum. In 13. & 14. occaſione accepta de præcedentibus, agitur de idolorum cultu, & qua ratione introductus fuerit. In cap. 15. nefanda idola reprobantur. In

Digitized by Google

cap. 16. commemoratur beneficium carnis, panis, & mannæ, datum Judæis ob juſtitiam. In cap. 17. exhibetur, quomodò derelinquentes juſtitiam circundati ſint tenebris. Et cap. 18. quomodò ipſam exercentes beneficium lucis ſunt adepti. Tandem in cap. 19. innuitur, quòd propter juſtitiam ſuam columna illos præcederet, & nubes obumbraret caſtra: & ſic apparent effectus & utilitates Sapientiæ.

DE LIBRO ECCLESIASTICI.

ULTIMUS iſte liber inter ſapientiales, continet quinquaginta & unum capita, in quibus author mores populi volens corrigere, quamplurima innuit præcepta ad hoc ut omnes homines, juſtitiæ & ſapientiæ mandatis inſtructi, atque adeo omnium virtutum præſidio adjuti, gratiam habeant in præſenti ſæculo, & gloriam obtineant in futuro: unde Eccleſiaſticus ipſe in prooemio ſuo hunc librum ſcripſiſſe teſtatur iis, qui volunt diſcere, quomodò debeant inſtitui mores eorum, qui ſecundùm legem Domini vivere propoſuerint. Sicut Eccleſiaſtes interpretatur Concionator, ſic Eccleſiaſticus Congregator, vel Collector interpretatur. In illo enim continetur ſylva optimarum ſententiarum, quas author teſtatur in prooemio ex variis libris congeſſiſſe. Hujus libri authorem admittunt omnes, fuiſſe Jeſum filium Sirach, ſed omitti non debet quod notat Joannes Damaſcenus, unus ex veteribus Theologis Græcis, qui lib. 4. cap. 8. dicit, Jeſum patrem Syrach compoſuiſſe Hebraicè librum hunc, nepotem autem ejus, etiam vocatum Jeſum filium Sirach, traduxiſſe eundem librum in linguam Græcam. Quoad tempus, in quo ſcriptus fuit, Euſebius, Hieronymus, Auguſtinus & alii, tradunt Jeſum filium Sirach edidiſſe hunc librum ducentis annis ante nativitatem Chriſti, ſub temporibus Ptolemæi Evergetis, qui regnavit in diebus Simonis magni Pontificis Oniæ filii. De Canonicitate hujus libri, jam diximus alias, quòd ipſe, ſicut & liber præcedens Sapientiæ, ſit de numero ſacrorum librorum, quos recipit Eccleſia; unde Auguſtinus libro 2. de Doctrina Chriſtiana cap. 8. dicit hos duos libros, propter authoritatem quam meruerunt, numerandos eſſe inter propheticos. Judæi tamen hunc librum non recipiunt, ut docet gloſſa ordinaria, hîc in Prologo Galeato; quia nimirum in eodem libro manifeſtè probatur Salvatoris Domini paſſio.

Hic liber jure dividitur in tres partes, juxta mentem Aureoli, in quibus author nititur docere ſapientiam: Primò, per commendationes ipſius ſapientiæ. Secundò, exhortativè, per propoſitiones multas, quæ appellantur prudentum ſententiæ. Tertiò, exemplativè, per narrationes hominum vitæ ſanctæ, qui ſapientiam frequentarunt in quocunque tempore. Primò inquam habentur in hoc libro, ſed permixtè commendationes ſapientiæ, quæ novem ſunt. Prima habetur cap. 1. *Omnis ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante ævum, &c.* Secunda habetur cap. 4. *Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, &c.* Tertia habetur cap. 6. *Fili à juventute tua excipe doctrinam, & uſque ad canos invenies ſapientiam, &c.* Quarta habetur circa finem cap. 14. *Beatus vir, qui in ſapientia morabitur*: quod continuatur per caput 15. Quinta habetur cap. 24. *Sapientia laudabit animam ſuam.* Sexta habetur circa medium cap. 31. *Qui timet Deum accipiet doctrinam.* Septima, quæ eſt orativa & commendativa, habetur cap. 36. *Miſerere noſtri Deus om-* A *nium: Reſpice nos, & oſtende nobis lucem miſerationum tuarum, &c.* Octava habetur per totum cap. 39. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, &c.* Nona habetur circa finem cap. 41. *Memor ero igitur operum Domini*, ubi commendat divinam ſapientiam; primò in generali uſque ad finem capitis, & in ſpeciali per caput 43. ubi referuntur opera Dei, in quibus relucet illius ſapientia, nimirum in toto cœlo, ſole, luna, ſtellis, iride, nive, tonitruo, coruſcatione, gelu, ventis, & maris elevatione.

Secunda pars docet ſapientiam per quinquaginta duas propoſitiones, quæ invitant ad amorem Dei, ad bonum proſequendum, & malum fugiendum. Prima movet ad timorem Dei, *Timor Domini* B *gloria & gloriatio, &c.* circa medium cap. 1. uſque ad finem. Secunda movet ad patientiam, cap. 2. *Fili accedens ad ſervitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* Tertia movet ad pietatem circa parentes, & obſervantiam ad patrem & matrem, in principio cap. 3. *Qui honorat patrem ſuum jucundabitur .... qui timet Dominum honorat parentes.* Quarta ad humilitatem excitat, eodem cap. 3. *Fili quantò magnus es, humilia te in omnibus.* Quinta excitat ad eleemoſynam & commiſerationem erga pauperes; in fine cap. 3. & in principio 4. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis ...... Fili eleemoſynam pauperis nè defraudes, oculos tuos nè avertas à paupere.* Sexta invitat ad veritatem & ad juſtitiam, in medio cap. 4. *Fili con-* C *ſerva tempus, devita à malo, & pro anima tua nè confundaris dicere verum ...... uſque ad mortem certa pro juſtitia.* Septima inducit deteſtationem peccati & pœnitentiam cap. 5. *Noli attendere ad poſſeſſiones iniquas ...... de propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu.* Octava inducit taciturnitatem & cuſtodiam linguæ, in fine cap. 5. *Eſto manſuetus ad audiendum, & cum ſapientia proferes reſponſum.* Nona inducit veram amicitiam conjunctam cum virtute, in principio cap. 6. *Noli fieri pro amico inimicus proximo, &c.* Decima inſinuat prudentiam gubernandi familiam cap. 7. ubi varia traduntur officia patrisfamilias, tam erga domeſticos, quàm extraneos. In reliquis capitulis idem apparebit, quòd ſcilicet D contineantur ſapientiæ præcepta, quibus homo uti debet erga Deum, erga ſeipſum, & erga proximum.

Tertia pars Eccleſiaſtici nos allicere conatur ad ſapientiæ & aliarum virtutum aſſecutionem per exempla ſanctorum Patrum veteris Teſtamenti, quorum aliqui in omni tempore his virtutibus ornati fuerũt. Pro tempore enim legem præcedente afferuntur Enoch, Noe, Abraham, Iſaac, Jacob, & duodecim Patriarchæ, ut videre eſt cap. 44. Sub lege adducuntur cap. 45. Moyſes, Aaron, & Phinees. Poſt legem, Judicum tempore, enumerantur cap. 46. Joſue, Caleb, Samuel, & cæteri judices. Tempore Regum videntur cap. 47. Nathan, David & E Salomon. Sicut cap. 48 Helias, Eliſæus, Ezechias, & Eſaïas, & cap. 49. Joſias, Jeremias, Ezechiel, & alii Prophetæ. Poſt Reges afferuntur circa finem capitis 49. ad finem 50. Zorobabel, Jeſus Sacerdos Magnus, Nehemias, & Simon filius Oniæ. Tandem, in fine cap. 50. ſe ſcribentem doctrinam ſapientiæ introducit hujuſce libri author, dicens; *Doctrinam ſapientiæ ſcripſit in codice iſto Ieſus filius Sirach*: ſicut & ſe orantem in principio cap. 51. *Confitebor tibi Domine rex.* Et poſtea laborantem pro ſapientia acquirenda, circa medium ejuſdem cap. *Cùm adhuc junior ſim, quæſivi ſapientiam.* Ac denique invitantem alios ad ſapientiam comparandam;

Digitized by Google

dam, per ſequentia verba, *Appropiate ad me indoꝺi, & congregate vos in domum diſciplinæ.* Et ſic explicit liber Eccleſiaſtici, imò & finem accipiunt libri Sapientiales.

CAPUT QUARTUM.

De libris Prophetalibus veteris Teſtamenti.

POSTQUAM in primo capite hujus Diſputationis loquuti fuimus de libris Legalibus, de Hiſtorialibus in ſecundo, de Sapientialibus in tertio, ſupereſt agere in quarto de Prophetalibus, ſeu de libris Prophetarum; quorum alii ſunt quatuor majores, nempe Eſaïas, Jeremias, cui adjungitur Baruch pro ſecretario, Ezechiel, & Daniel: & alii ſunt duodecim minores. Si iſti conſiderentur juxta prophetiarum editionem, cum hoc ordine numerari debent, Abdias, Jonas, Amos, Michæas, Oſeas, qui cum ordine ſequenti recenſentur in Canone: Oſeas, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias. Authores qui ſequuntur tempora, in quibus editæ ſunt prophetiæ, omnes Prophetas majores, & minores commixtim numerando, hunc ſequuntur ordinem: Abdias, Jonas, Amos, Michæas, Oſias, Eſaïas, Joel, Nahum, Abacuc, Sophonias, Jeremias, Daniel, Ezechiel, Aggæus, Zacharias, & Malachias.

Quantum ad diſtinctionem prophetarum in majores & minores; non ideo tales vocantur illi, quia tractant de corpore Chriſti vero, & minores de corpore ejus myſtico: majores enim aliquando agunt de corpore myſtico, ut patet de Eſaia, qui plus agit de Eccleſia & vocatione gentium quàm quilibet ex minoribus; & in prophetis minoribus multum etiam agitur de Chriſto, ut patet ex Oſea, Joele, Amos, & cæt. Non etiam diſtinguuntur in hoc, quòd majores loquantur de regno Juda, compoſito ſolùm ex duplici tribu; & minores de regno Iſrael, in quo erant tribus decem: quia minorum aliqui directè loquuntur de regno duarum tribuum, ut Zacharias, Aggæus & Sophonias; & majores etiam multum loquuntur contra Samariam & regnum Iſrael. Dicendum ergo eſt, his opinionibus rejectis, quòd non diſtinguantur prophetæ majores à minoribus, penes materiam de qua agunt, ſed penes modum loquendi; quatenus ſcilicet illi loquuntur cum majori ſententiarum plenitudine, & iſti cum minori. Sicut enim inter Doctores illi principales vocantur, qui de eadem materia perfectius, clarius & diffuſius tractant; ſic etiam inter prophetas, qui fuerunt primi prædicatores, & Doctores populorum, illi dicuntur majores, quibus affuit Spiritus ſanctus in magna latitudine ſententiarum; & illi minores, quibus affuit in minori.

Ratio autem, cur Deus tot prophetas voluerit mittere ad Judæos, repeti debet ex divina bonitate, & illius benevolentia erga populum, quem ſibi voluit eligere in ſortem præ cæteris, ut eſſet gens ſancta, regale Sacerdotium, populus acquiſitionis. Cùm enim tanta ſit naturæ divinæ bonitas, ut nullo unquam tempore velit mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat, inquit Ezechiel cap. 18. & 33. ideo hanc ſuam clementiam voluit exhibere, Judæis particulariter, quorum ſpecialem curam habebat; & hoc per plurium prophetarum oracula. Etſi enim eorum pertinacia in peccatis coëgetit multoties divinam juſtitiam, ut pœnam meritam illis infligeret; non facilè tamen ſuam exe-

A cutus eſt ſententiam, ſed eos antea invitare voluit ad pœnitentiam per prophetas ſuos, antequam illos puniret actu: & ideo ante captivitatem Judæ & Iſrael miſit Dominus Eſaiam, Oſeam, & Joelem: imminente captivitatem, miſit Jeremiam in terram Juda, & Ezechielem in Babylonē: & poſt captivitatem miſit Danielem, Aggæum & Zachariam. Mos enim vetus erat apud Judæos, ut prophetæ divinitus afflati prædicerent illis quæ imminebant, ſive bona, ſive mala, ex diverſa tamen intentione; bona ſiquidem, ut eveniant & obtineantur; mala verò, ut avertantur: quomodo Chriſtus ipſe gehennam minatur, nè illam inferat; & ob hoc Chryſoſtomus Homil de Jona Propheta ait, Verba terB reant prolata, ſed rerum non contriſtet authoritas.

Hic advertendum eſt, quòd univerſa prophetia duo tempora reſpiciat, ſcilicet tempus captivitatis, quod incipiebat, dum Deus deſtinavit prophetas ad reducendum populum; & tempus gratiæ & veritatis, quòd futurum erat in adventu Meſſiæ: unde prophetæ prædicere inceperunt circa tempora Achas & Ezechiæ, in quibus jam decreverat Dei juſtitia ejicere populum de terra promiſſionis, propter ſcelera ſua. Ratione diverſi temporis, in quolibet propheta erat duplex ſenſus litteralis, quantùm ad diverſas partes commixtim poſitas; modò enim loquebantur directè ad populum præC ſentem, revocando eum à peccato, & comminando captivitatem, niſi reſipiſcerent; & promittendo conſolationem, ſi redirent ad Dominum: & modò loquebantur in futurum, & ad Chriſtum ſe convertentes. Et quia talis diverſio à tempore præſenti ad futurum, eſt inſenſibilis, quia ex occaſione nacta ex prima materia ſe ſtatim vertunt ad ſecundam, & vice verſa; ideo

Antequam dicamus, quid prophetarum ſinguli prædixerunt, quatuor antea nobis conſideranda veniunt: Quid ſit prophetia? Quotuplex ſit prophetia, Quid ſit propheta & aliquid de Pſeudo-prophetis. Quantum ad primum, ſicut prophetare nihil D aliud eſt, quàm rerum futurarum prævidere & pandere eventus, ex Chryſoſtomo; ſic prophetia nil poteſt eſſe aliud, quàm facultas prævidendi & prædicendi futura: unde, ſecundum ethimologiam nominis, prophetare idem eſt ac procul fari, ſeu enuntiare ea quæ à noſtra cognitione procul diſtant. Prophetiam donum eſſe Spiritus ſancti, non humana voluntate allatum, ſed à Deo conceſſum gratuitò hominibus, docet Apoſtolus ad Rom. 12. & 1. ad Cor. 12. Nihil enim poteſt loqui propheta, niſi quod Deus in ore ejus poſuerit, ut tradit Michæas 3. Reg. 22. Unde os prophetarum os plerumque ipſius Domini dicitur; ut inquit Hieronymus. Divina inſpiratio, quæ reE peritur in prophetia, vel fit ex ſola permiſſione divina, ut in Sibillis, quæ multa divino inſtinctu prædixerunt; vel ex gratia Dei, ut in Moyſe, & in aliis fidelibus & bonis. Prophetis ſuis Deus olim loquebatur, vel in viſione, vel per ſomnium, ſoli autem Moyſi facie ad faciem locutus eſt, ut habetur Num. 12. *Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad eum: non talis autem ſervus meus Moyſes, ore enim ad os loquor ei, palam, & non per ænigmata.* Si quæratur autem, quomodo dicantur prophetæ Deum vidiſſe; hoc non fuit in ſubſtantia, ſic enim nemo Deum vidit unquam ex 1. Joan. 4. ſed in figuris. Quoad ſcopum prophetiæ, non ideo facta eſt Judæis, ut futura prænoſcerent; ſed ut ex illa reportarent utilitatem, ſe convertendi à malis propter

Digitized by Google

comminationes prophetarum ; vel ſe virtutibus applicando, ex bonorum pollicitatione. Quantum denique ad propheriarum tempus, inceperunt eſſe frequentes tempore primi templi, in quo prophetæ diſcurrebant per Judam, populum à malis retrahendo. Tempore verò ſecundi templi, non loquuntur Judæi habuiſſe, niſi Aggæum, Zachariam & Malachiam, qui prophetarunt pro eo tempore, quo templum ſecundum ædificabatur. Poſteà autem populus Judaïcus caruit prophetis per trecentos annos & amplius, uſque ad tempus Joannis Baptiſtæ, qui prędicare cœpit pœnitentiam, & Chriſti adventum ; ut habet Lyranus in cap. 35. Eſaïæ.

Quantùm ad ſecundum, ſcilicet ad diviſionem prophetiæ ; Origenes tract. 6. in Matth. dicit quidem, prophetias non eſſe diviſas ; cùm omnes ſint ex uno Spiritu ſancto, tanquam ex una anima & una voce : nihilominus, ſi conſiderentur ex parte materiæ & circunſtantiarum, ſunt diverſa prophetandi genera, & diverſæ prophetiæ. Primò ergo dividitur prophetia in ſtrictè ſumptam, & latè ſpectatam. Strictè ſumpta ea eſt, qua prędicuntur futura ; quandoquidem ratio prophetiæ poſtulat, ut multo tempore prædicantur aliqua, priuſquam eventura ſint. Latè conſiderata eſt ea qua non tantùm prædicuntur futura, ſed etiam occulta manifeſtantur : ſicut enim futurum tempus tollit à cognitione noſtra ea quæ futura ſunt, ſic etiam cauſa occulta impedit cognitionem eorum quæ ſunt ſecreta ; & hoc ultimo modo interpretes legis & Scripturæ poſſunt obtinere nomina prophetarum. Secundò, prophetia dividitur in eam, quæ eſt de præterito, ut Geneſis 1. *In principio Deus creavit cœlum & terram* ; in eam quæ eſt de præſenti, ut quando Petrus dixit Ananiæ, Act. cap. 5. *Anania, cur tentavit ſathanas cor tuum mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri ?* & in eam, quæ eſt de futuro, ut Eſa. 3. *Dominus ad judicium veniet cum ſenioribus populi ſui.* Tertiò, prophetiarum alia pendet ex ſola prædeterminatione Dei, & tendit ad aliquid infallibiliter eventurum, abſque conſenſu voluntatis creatæ ; ut Eſa. 7. *Ecce Virgo concipiet & pariet* : alia pendet ex divina pręſcientia, cui adjungitur conſenſus noſtræ voluntatis ; ut quando Matth. 26. Chriſtus dixit Petro, *Antequam gallus cantet, ter me negabis* : alia denique eſt tantùm comminatoria, ut cùm dixit Jonas Ninivitis ; *Adhuc quadraginta dies, & ſubvertetur Ninive.* Quartò, eſt una prophetia, quæ afficit neſcientes, ut quando ille qui prophetat, non intelligit rem eo modo quo eſt intelligenda ; qualiter accidit Caïphæ, qui cùm eſſet pontifex prophetavit dicens, quòd expediret unum hominem, nempe Chriſtum, mori pro populo : & altero afficit ſcientes, quando ſcilicet aliquid cognitum enuntiatur, & iſtud prophetandi genus eſt ordinarium. Somniavit enim Montanus cum inſanis fœminis, quando dixit, prophetas ſic loqui in extaſi, ut neſcirent quid loquerentur ; & cùm alios erudirent, ipſi ignorarent quid dicerent : ſed contrarium affert Salomon in Proverbiis, *Sapiens intelligit quæ profert de ore ſuo* ; quod multiplici ratione confirmat Hieronymus in Prologo Commentar. ſuper Eſaïam.

Quantùm ad naturam prophetarum, ipſi nihil aliud ſunt, quàm enuntiatores verbi divini illis hominibus, qui Deum vel non poſſunt vel non merentur audire. A prævidendo nomen habet propheta, ſicut enim prophetiæ viſiones appellantur, ita prophetæ videntes dici conſueverunt : ut videri poteſt 1. Reg. 9. In hoc differt vates à propheta, A quòd vates commoveatur mente, neceſſariò compellatur, & trahatur ad annuntiandum, quaſi furiis percitus ; ubi propheta, modeſta, & firma loquitur, ex Chryſoſt. homil. 29. in 1. Cor. 12. Eſt etiam hæc differentia inter prophetam & divinatorem, quòd iſte loquatur ex ſuggeſtione dæmonum ; & ille ex inſtinctu Spiritus ſancti : ex Orig. homil. 13. in cap. 22. Numer. Rectè diximus anteà, quòd prophetare ſit idem ac procul fari ; quia propheta enuntiat aliis quæ procul diſtant ab eorum cognitione : vel propter eminentiam rerum quæ prædicuntur, vel propter occultationem earum, vel propter diſtantiam loci aut temporis. Prophetarum alii ſunt ex officio, qui eliguntur ut Deum con- B ſulant ; uti fuerunt Moyſes & Joſue : alii ſunt ex miſſione, qui mittuntur à Deo ad annuntiandum aliquid ; qualis fuit Jonas ; alii denique ſunt ex gratia, qui per inſpirationem Dei dant notitiam earum rerum, quæ naturaliter non poſſunt cognoſci : ut David & Daniel, qui nec electi, nec miſſi erant ad declarandum occulta. Alii poſteà erant prophetæ Judæorum, gentium, & Chriſti. Judęorum veri prophetæ erant ex Judæorum tantùm proſapia, inquit Auguſtinus in epiſt. ad Rom. decebat enim, ut ex illa gente orirentur Chriſti prænuntiatores, ex qua carnem erat aſſumpturus ille, quem prænuntiabant. De prophetis gentium, ſi quis ambigat, inquit Auguſtinus, audiat Paulum, qui ad C Titum ſcribens de Cretenſibus, ait cap. 1. *Dixit quidam ex illis proprius propheta : Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.* Tandem, prophetæ Chriſti colliguntur ex Matth. 23. *Ecce ego mitto ad vos prophetas, ſcribas, & ſapientes* : & ex Paulo ad Epheſ. 4. *Ipſe Dominus conſtituit primum Apoſtolos, deinde prophetas.* Tandem, prophetarum alii ſunt novi Teſtamenti, qui non vaticinantur quidem futura, ſed qui infideles arguunt, imperitos docent, & qui interpretantur Scripturas : & alii ſunt Teſtamenti veteris, qui vaticinati ſunt in lege antiqua. Iſtorum alii reliquerunt libros de ſuis viſionibus, quales ſunt Eſaïas, Jeremias, & alii ſeptemdecim quos recenſuimus antea: alii verò non reliquerunt prædictiones ſuas, non minus tamen D habentur veri prophetæ, utpote habentes ſua in ſacris litteris monimenta : & tales fuerunt, vel patriarchæ ; ut Adam, qui in ſopore vidit myſterium Chriſti, Enoch, Noe, Abraham, Iſaac, Jacob & ſimiles : vel fuerunt duces, reges & alii ; nempe Moyſes, Aaron, Septuaginta Seniores Numer. 11. Samuel, David, Nathan, Gad, Salomon, Ahias, Addo, Elias, Eliſæus, & cæteri. Quoad locum prophetarum ; licet prophetia non ſit alligata loco, ſed omnibus ferè communis ſit ; Sion tamen fuiſſe prophetarum ſeminarium teſtatur Jeremias in cap. 22. lib. 5. Eſaïæ. Non tamen omnes fuerunt in monte Sinaï cum Moyſe in quo receperunt viſiones, ſicut Moyſes legem, ut falsò Hebręi ſibi finxerunt ; cùm Eſaïas & multi alii longè extiterint poſt Moyſis E tempora. Porrò, prophetarum officia ſunt, arguere populum de peccato, ad pœnitentiam eum revocare, prædicere futura, orare pro aliis, & conſolari afflictos.

Quantùm denique ad Pſeudo-prophetas, tales ſunt qui ſibi hoc munus non vocati arrogant, & genuinum prophetiæ ſenſum ſub ſpecie veri ſubvertere nituntur ; & de illis queritur Deus Jerem. 14. *Non miſi eos, & non præcepi eis : viſionem mendacem & divinationem fraudulentam, & ſeductionem cordis ſui prophetant.* Et rurſus cap. 23. *Non mittebam prophetas, & ipſi currebant ; non loquebar ad illos, & ipſi prophetabant.* Veros à falſis diſtin-

Digitized by Google

A gnit Hieronymus Commentat. 4. in Ezechiel cap. 13. Cùm prophetarum, inquit, nomen ſecundum regulam Scripturarum malis & bonis commune ſit: in hoc tamen differunt, quòd boni ſint ſapientes, mali autem, inſipientes & ſtulti. Cùm nulla veræ religioni peſtis ſit pernicioſior falsâ Doctrinâ, quam inſinuant falſi prophetæ; ideo ſollicitè Deus curat, tum in veteri Teſtamento, tum in novo, ut fideles caveant à falſis prophetis. Deuteron. enim 13. Moyſes dicit, *Si ſurrexerit in medio tui prophetes, & prædixerit ſignum & portentum, & evenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi, Eamus & ſequamur Deos alienos, & ſerviamus eis, non audies verba prophetæ hujus, aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus* B *veſter.* Idem expreſsè ſuggerit Chriſtus Matth. 24. ubi ait; *Surgent Pſeudo-chriſti & Pſeudo-prophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia, itaut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi. Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere, &c.* Ratio autem, cur diabolus ſuſcitat falſos prophetas, ex hoc petitur, quòd ipſe Deum & Chriſtum velit æmulari; ita quòd, ſicut in Eccleſia inveniuntur prophetæ, Apoſtoli, Chriſtus, & dogmata ſana; ſic etiam diabolus ſub horum ſpecie habere voluit Pſeudo-prophetas, Pſeudo-apoſtolos, Pſeudo-chriſtos, & dogmata corrupta. De talibus Pſeudo-phetis mentionem faciunt Scripturæ. Lib. 3. C Reg. cap. 18. ubi commemorantur quadringenti quadraginta, qui fruſtra clamaverunt ad Baal. Quadringenti etiam habentur 3. Reg. 22. quos congregavit Achab, ut conſulerent an proſperum eſſet bellum. Et aliis in locis ſermo habetur de diverſis Pſeudo-prophetis.

DE LIBRO ESAIÆ.

HANC prophetiam ſcripſit Eſaïas, ſicut & alii prophetæ eas ſcripſerunt, quarum titulo inſcribuntur. Eſaïas magnus cenſeri debet nobilitate ſanguinis, cùm eſſet filius Amos, fratris Amaſiæ regis Juda, & avunculus ipſius Manaſſæ ex parte matris. Vir erat urbanæ eloquentiæ, nec D quidquam in eloquio habens ruſticitatis admixtum. Non tam propheta, quàm Evangeliſta dicendus eſt; ita enim Chriſti & Eccleſiæ myſteria proſequitur, ut videatur potius de præteritis hiſtoriam texere, quàm de futuris vaticinari. Prophetavit in Judæa & in Jeruſalem, ſeu tribubus Juda & Benjamin; licet ejus prophetia extendatur contra gentes, nimirum contra Babylonem, Philiſtæos, Damaſcum, & alias nationes. Licet etiam agat de utroque regno, Juda & Iſrael, de quibus multa prædicit; tamen omnis ejus cura verſatur circa vocationem gentium & adventum Chriſti, ex Hieron. in prologo ad Eſaïam. Pro certo tradunt Hebræi, hunc prophetam ſerra lignea diviſum fuiſſe ſub Manaſſe rege impiiſſimo. Quantùm ad cauſam mortis, E Hebræi duas aſſignant; primò quia eos vocavit principes Sodomorum, & populum Gomorrhæ: ſecundò quia, ubi Dominus dixit ad Moyſen, Faciem meam videre non poteris, Eſaïas teſtatur, ſe vidiſſe Dominum. Probabilius tamen eſt, quòd ipſum interfecerit Manaſſes, propter graviſſimas punitiones, quas prædicebat populo. Sexaginta ſex capitibus conſtat liber iſte.

Qui dividitur in duas partes, quarum primam expoſitores dicunt eſſe tragicam, utpote continentem exprobrationes & comminationes, quibus propheta à peccandi libidine abſtrahere ſtudet Hebræos; & hoc fit à principio prophetiæ uſque ad caput 40. Alteram verò volunt eſſe comicam & conſolatoriam, quatenus populo liberationem prænuntiat. Prior pars ſubdividitur in alias quinque, quarum prima in ſenſu litterali refertur ad populum Judaïcum, & in ſenſu myſtico ad Chriſtum; & hoc in primis duodecim capitibus. Secunda continet onera decem, quibus minatur propheta diverſas nationes; nempe Babylonios, Philiſtæos, Moabitas, Damaſcum & Syros, Æthiopes & Ægyptios, Aſſyrios, Idumæos, Arabes, Hieroſolymitanos & Tyrios; & hoc in ſequentibus decem capitulis. Tertia pars continet quatuor capitibus excidium univerſi orbis, ubi agitur de extremo judicio, de juſtitia divina, de gloria bonorum, & damnatorum ſuppliciis. Quarta pars comminatur, ſeu væ dicit populo Iſraëlitico, ſeu decem tribubus; genti Judaïcæ, ſeu duabus tribubus; reliquiis, quas Nabuzardan voluit eſſe ſub manu Godoliæ, & quæ volebant, reluctante Jeremiâ, deſcendere in Ægyptum: quarto tandem illis, qui actu in Ægyptum deſcendunt: & hæc omnia habentur à cap. 27. ad 31. Quinta pars comminatur genti Judaïcæ, duobus modis; primò obſcurè & propheticè loquendo de perfectione Ezechiæ cap. 32. de deſtructione Sennacherib cap. 33. de devaſtatione Judæorum per Titum & Veſpaſianum cap. 34. & de propagatione ac felici ſtatu Eccleſiæ cap. 35. Secundò verò clarè & hiſtoricè, ubi introducitur Sennacherib ſuperbiens, cap. 36. ipſemet clamans ad Deum, cap. 37. idem convaleſcens, cap. 38. Et poſt hoc introducitur Ezechias, præ vanitate oſtendens Babyloniis divitias ſuas; ex quo concludit propheta captivitatem futuram, & omnia in Babylonem deportanda, cap. 39.

Secunda pars prophetiæ hujus, quæ eſt comica ſeu conſolatoria, incipit in capite quadrageſimo, & durat ad ſexageſimum ſextum, ubi deſinit prophetia totalis. Populo Judaïco à ſuis regibus derelicto, propheta introducit Dominum, quaſi paſtorem verum, curantem gregem ſuum, & dicentem, *Conſolamini, conſolamini popule meus*; quaſi diceret: Si reges veſtri de vobis non curent, ego vos conſolabor. Iſta pars conſolatoria tres alias habet, quarum prima eſt de liberatione ſpirituali à peccato facta per Chriſtum, c. 40. ubi agitur de præcurſore Baptiſta & ejus prædicatione: ſecunda eſt de liberatione corporali à captivitate Babylonica facta per Cyrum, cap. 45. Et tertia rurſus eſt de liberatione ſpirituali per eundem Chriſtum, cap. 49. uſque ad 66. In prima, inquam, iſtarum partium, quæ eſt de liberatione ſpirituali per Chriſtum, introducitur Baptiſta prædicans; *Ego vox clamantis*, cap. 40. Mentio fit de aſſumptione humanitatis ex ſemine Abrahæ cap. 41. Agitur de Verbi incarnati converſatione, cap. 42. Ac denique habetur ſermo de deſcenſu Spiritûs S. ſuper Apoſtolos, cap. 44. Effundam Spiritum meum. In hac parte prima invehitur Eſaïas in idololatriam, nè putent homines cultum exhibitū Chriſto eſſe idololatriæ genus; qui hactenus fuit error Judæorum. In ſecunda parte oſtendit propheta, Cyrum aſſumptum fuiſſe à divina potentia, ut inſtrumentum liberandi populi, cap. 45. Ubi tamen vertit ſe ad Chriſtum, *Rorate cœli.* Demonſtratur poſteà Deus liberator præcipuus, cap. 46. Innuitur tertiò liberationis modus, in deſtructione Babyloniorum conſiſtens, cap. 47. Tandem aſſignatur cauſa prophetiæ, nè ſcilicet Judæi liberationem ſuam aſcriberent idolis, cap. 48. In tertia parte Eſaïas revertitur ad liberationem ſpiritualem populi per Chriſtum, ubi exprimit myſteria fidei noſtræ, quæ pertinent ad Chriſtum, denotando infantiam ejus, cap. 49. paſſionem, c. 50.

Digitized by Google

ſapientiam, cap. 51. & 52. ignominiam, cap. 53. Eccleſiam, capp. 54. 55. 56. 57. 58. reſurrectionem & gloriam, cap. 60. famam, cap. 61. nominis Chriſtiani impoſitionem, capp. 63. & 64. revocationem Judæorum ad Chriſtum, cap. 65. finale judicium, cap. 66.

DE LIBRO IEREMIÆ.

JEREMIAS erat Sacerdos & Propheta, ex viculo Anathoth natus, ab Jeroſolymis tribus millaribus diſtante. Patrem habuit Helciam, Sacerdotem illum magnum, qui librum legis invenerat tempore Joſiæ. Sanctificatus fuit in utero materno, ut habetur cap. 1. In Juda tantùm & Benjamin prophetavit, & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto; quæ ſunt quatuor lamentationes, quarum ſinguli verſus correſpondent ſingulis litteris alphabeti Hebraici: & poſt illas lamentationes habetur Oratio Jeremiæ Prophetæ. Jeremias omnes prædictiones ſuas conſcribens miniſterio Baruch ſcribæ ſui, librum earum relegit in templo, menſe 9. anni 5. Joachin. Principes autem audientes quæ erant in hoc libro de rebus adventuris civitati, populo, & templo, ſuſtulerunt librum Jeremiæ, & ipſum, ſicut & Baruch ſcribam juſſerunt tolli de medio, nè tales prophetiæ manifeſtarentur populis; illi autem qui portabant librum poſuerunt illum in manus regis. Rex audiens quæ habebantur in libro, iratus dirupit eum, igne cremavit, & Jeremiam cum Baruch voluit ſibi adduci puniendum; ſed uterque declinavit iram illius, ex Joſepho lib. 10. antiquit. cap. 8. Volumine autem combuſto, quod ſcripſerat Baruch ex ore Jeremiæ, Deus præcepit ipſi, ut aliud volumen conſcriberetur per Baruch, ex ore ejuſdem Jeremiæ, in quo ſcripti ſunt omnes ſermones, qui erant in primo libro, & multo plures ſuperadditi, ut videre eſt ex Jerem. 36. cap. Prophetavit Jeremias per annos 41. Cœpit enim ſub Joſia filio Amon regis Juda, per novemdecim annos; deinde ſub Joachin filio ejus undecim annis: ac denique undecim ſub Sedecia, qui fuit ultimus regum Juda. Et his omnibus addi poteſt, quòd durante captivitate, prophetavit adhuc in Taphnis, ut habet Hieronymus lib. 1. in Jerem. cap. 1. Quoad genus mortis iſtius prophetæ, ipſum fuiſſe in cœno demerſum, teſtatur Joſephus lib. 10. antiquit. cap. 10. ſed melius alii dicunt cum Hieronymo, ipſum poſt multas ærumnas fuiſſe lapidibus obrutum à populo.

Liber iſte dividitur in tres partes, quarum prima continet conciones propheticas in ſexaginta duobus capitibus; ſecunda capp. 4. continet Threnos ſeu lamentationes: & tertia unico cap. refert Jeremiæ Orationem. In parte primâ aliqua præcedunt publicationem prophetiæ à cap. 1. ad 13. Alia concernunt prædicationem actualem prophetiæ, ſeu executionem legationis; & hoc à cap. 12. ad 40. Alia denique poſt publicationem actualem denotant benevolentiam quam habuit pro populo, extenſionem prophetiæ ad alias nationes, & fletum prophetæ lamentantis combuſtionem templi, & deprædationem vaſorum, à cap. 40. ad 52. In ſecunda parte continentur Lamentationes Jeremiæ. Et hæc à prima dictione, qua incipit, vocatur ab Hebræis *Echa*, ſeu quomodo; & à Septuaginta Interpretibus vocatur libe. Threnorum, ſeu lamentationum: quia in quatuor capitibus, ſeu lamentationibus deplorat propheta ruinam perverſi populi, & ſubverſionem perfidæ civitatis, quæ ſemper Domino ſuo contraria, præceptis ejus adverſa, & beneficiorum

A Dei immemor, manibus hoſtium tradita eſt, & taliter devaſtata, ut quæ prius diverſis gentibus & provinciis imperabat, poſtmodum dura ſervitute premeretur. In tertia parte habetur Oratio Jeremiæ, ubi propheta in ſenſu litterali deplorat vaſtationem urbis Jeroſolymitanæ, & caſum populi Judaici; & in ſenſu ſpirituali & prophetico deflet ruinam animarum fidelium, & vaſtationem quam patiuntur à criminibus.

In prima lamentatione ſunt viginti duo verſus, quorum ſinguli auſpicantur per ordinem à ſingulis alphabeti litteris. Et iſta dividitur in duas partes principales, in quarum priori Jeremias admirando lamentatur deſtructionem Jeruſalem, ſibi met dicens; *Quomodo ſedet ſola civitas plena populo?* &

B in poſteriori ipſa civitas lamentatur ſeipſam his verbis, *O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, &c.* provocando alios ad compaſſionem. In ſecunda lamentatione, ubi ſunt viginti & duo verſus ſub totidem litteris, propheta lamentatur deſtructionem totius regni Iſrael, loquens primò ad ſeipſum, ſicut homo deſolatus, *Quomodo obtexit Dominus caligine filiam Sion?* Secundò loquens ad terram Iſrael, *Cui comparabo te, & cui aſſimilabo te filia Jeruſalem?* Tertiò adhibens ſalubre conſilium recurrendi ad Deum, orando, clamando, plorando, vigilando; *Clamavit cor meum ad Deum.* Quartò, ponens orationis textum, *Vide Domine & conſidera.* In tertia lamentatione, ubi ſunt ſexaginta ſex ver-

C ſus, tres ſub qualibet littera; Jeremias deplorat populi captivi afflictionem, vel ſuam ipſius in carcere conſtituti, *Ego vir videns paupertatem meam.* Et poſtea convertit ſe ad deplorandam paſſionem Chriſti in multis articulis, nimirum in denudatione, qua ipſum Judæi exuerunt omnibus veſtimentis; *Ego vir videns paupertatem meam.* In captivitate & vinculis, *Me minavit, & adduxit in tenebras*: quia captivitas Chriſti facta fuit nocte à cohorte & tribunis. In vexatione quam nocte tota tulit in domo Annæ & Caiphæ; *Tantum in me vertit & convertit manum ſuam tota die.* In conclavatione pedum ſuorum, *Circumædificavit adverſum me, aggravavit compedem meum.* In vociferatione, qua clamavit in cru-

D ce, & non eſt exauditus: *Sed & cùm clamarem, orationem meam excluſit.* In illuſionibus & blaſphemiis, *Urſus inſidians factus eſt mihi ...... factus ſum in deriſum omni populo.* Tandemque in potatione fellis, in deſtitutione omnium, in verberibus, effuſione lachrymarum, morte & ſepultura, ejulatione & fletu mulierum, deſcenſione ad Lymbum, reſurrectione, malitioſa Judæorum machinatione poſt reſurrectionem, tribuentium pecuniam militibus ut dicerent, corpus Chriſti ſublatum fuiſſe; *Vidiſti Domine iniquitatem illorum adverſum me:* In lamentatione quarta, ubi ſunt adhuc viginti duo verſus ſub totidem litteris, deflet Ieremias deſolationem templi propter apparatum; *Quomodo obſcu-*

E *ratum eſt aurum?* propter cœtum & frequentiam nobilium, qui in illud ingredi conſueverant; *Filii Sion inclyti*: propter ritus Nazaræorum, qui deſcribuntur in ſua priſtina dignitate; *Candidiores Nazarei ejus nive*: propter denique totius fabricæ ſtatum flammis abſumptùm per Chaldæos, per Nabuzardan, & per Titum & Veſpaſianum; *Complevit Dominus furorem ſuum, ſuccendit ignem, & devoravit fundamenta ejus.* Poſtea pro cauſa deſolationis aſſignat propheta effuſionem ſanguinis juſti, *Propter peccata prophetarum ejus.* Præſtolationem auxilii ab alienis, potius quam à Deo, *Cùm reſpiceremus attenti ad gentem, quæ nos ſalvare non poterat:* & interfectionem Chriſti, *Spiritus oris noſtri Chriſtus*

Digitized by Google

Dominus captus eſt in peccatis noſtris. Tandem Jeremias ironicè loquitur contra nationes, *Gaude & lætare filia Edom*; & ſincere conſolatur Judęos de reditu captivitatis, vel potiùs de converſione eorum ad fidem Chriſti; *Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non addet ampliùs, ut tranſmigret te.*

Quantùm ad prophetiam Baruch, quæ meritò pręcedenti conjungitur, cùm iſte fuerit ſcriba illius, non minus tamen propheta, quandoquidem prophetiam edidit, ſex capitibus compoſitam. Libellus iſte non eſt in canone Hebręo, habetur tamen pro canonico; cùm ſit vulgatæ editionis, & copuletur editioni Septuaginta Interpretum. Baruch filius Neriæ fuit Jeremiæ ſecretarius à tempore Joachin filii Joſiæ, ut refert Auguſtinus lib. 18. de Civit. cap. 33. Civitate Jeruſalem deſtructa per Chaldæos, deſcendit Baruch cum Jeremia in Ægyptum, poſt interfectionem Godoliæ, atque tunc ſcripſit quæ habentur in capitibus quinque hujus libri; nam epiſtola illius, quæ in ſexto continetur, eſt quidem ſcripta ab ipſo Baruch, ſed dictata fuit à Jeremia ante excidium Jeroſolymæ. In epiſtola ergo ſua propheta iſte introducit populum captivatum, qui nititur placare Deum, primo per oblationem & ſacrificia; à principio 1. cap. ad hæc verba, *Et dicetis Domino Deo*; ſecundò, per peccatorum confeſſionem vocalem, à dicto loco ad iſtum, *Avertatur ira tua à nobis*, qui eſt in ſecundo cap. Tertiò, per orationem & ſupplicationem mentalem à præcedenti parte ad hæc verba, *Audi Iſrael*, quæ habentur cap. 3. Poſt hæc Baruch ſubjungit ſalutarem monitionem, *Audi Iſrael*, uſque ad hanc partem, *Obliti eſtis eum.* Deinde, inducit loquutionem figuralem civitatis Jeruſalem, ad modum nutricis deſiderantis reditum populi; circa finem cap. 4. Tandem invitat Jeruſalem ad lætitiam, ob reditum populi ſui: cap. 5. Quantùm ad epiſtolam Jeremiæ, quam ſcripſit Baruch, cap. 6. ſuæ prędictionis, & in qua Jeremias inſtruit captivos; in ea narratur cauſa captivitatis eorum, ob peccata ſua; à principio epiſtolæ ad hæc verba, *Nunc autem.* Prohibetur deinde idololatria, *Nunc autem videbitis in Babylonia Deos aureos.* Tandemque detegitur idolorum falſitas & ignominia; *Nam ligna ipſorum.*

DE LIBRO EZECHIELIS.

EZECHIEL, cui data fuit frons adamantina cap. 3. propterea quòd durus videretur ſibi & aliis, quibus duriſſima prædixit, ſecutus eſt Jeremiam: cùm prophetare cœperit anno 5. tranſmigrationis Jechoniæ, ſeu Joachin, & continuarit ſub Sedecia. Propheta erat & Sacerdos, contemporaneus Danielis; & ipſe prophetavit, dum eſſet in trigeſimo ſuæ ætatis anno, in quo fuit figura Chriſti. Ductus eſt in Babylonem cum præfato rege Joachin, ubi concaptivis prædixit, quòd propter peccata amiſiſſent libertatem; & quòd ob eaſdem iniquitates Jeruſalem deſtruenda eſſet. Prophetia Ezechielis quadraginta & octo capitibus compoſita, ſeptem habet partes. Prima repræſentat grande oraculum, & introducit Deum in throno poſitum ſuper firmamentum, quod imminebat quatuor animalibus, quæ deſignabant quatuor monarchias quibus præſidebat Dominus, cap. 1. Secunda exhibet miſſionem Ezechielis ad filios dura cervice & corde indomabili, cap. 2. & cap. 3. Tertia continet judicium futurum & ruinam imminentem urbi Jeruſalem, cujus prænuntiat obſidionem & famem cap. 4. captivitatem & diſperſionem cap. 5. depo-

A pulationem regionis, cap. 6. & 7. enumerationem abominationum commiſſarum in templo cap. 8. everſionem civitatis & deſtructionem templi cap. 9. & 10. punitionem principum, regis, & prophetarum capp. 11. 12. & 13. excluſionem omnis remedii cap. 14. *Etſi fuerint tres viri in medio Jeruſalem, Noe, Daniel & Iob, ipſi liberabunt animas ſuas ...... nec filios, nec filias liberabunt.* Quarta exponit multitudinem peccatorum, quibus Judæi meruerunt talia ſupplicia, ſub parabola vitis cap. 15. ſub parab. deformis ſponſæ cap. 16. aquilæ grandis, cap. 17. agreſtis uvæ, cap. 18. leænæ & leonis cap. 19. ſaltus comburendi cap. 20. gladii elimati cap. 21. ſcoriæ ſtanni, ferri, & æris cap. 22. B duarum filiarum ejuſdem fœminæ cap. 23. ac denique ſub metaphora ollæ æneæ & pinguis animalis cap. 24. Quinta denunciat exterminationem aliarum nationum, ſcilicet Ammonitarum, Tyriorum & Ægyptiorum; à cap. 24. ad 33. Sexta promittit futuram conſolationem & liberationem populi de captivitate; & hoc in trigeſimo tertio cap. uſque ad 40. Septima oſtendit futuram reſtaurationem civitatis & templi novi, cap. ſcilicet 40. uſque in finem prophetiæ, ubi agitur etiam de diviſione terræ, de ritu altaris, & ſacrificii.

DE LIBRO DANIELIS.

C DANIEL Propheta ex tribu Juda, adhuc infans è Judæa in Babylonem perductus eſt. Vir erat aſpectu quidem aridiſſimus ac ſquallore obſitus, in favore autem & gratia Domini perquam ſpecioſus. Maximè in pretio habitus eſt propter ſapientiam, à Balthazare ultimo Chaldęorum rege, & deinde apud Darium Medum gratioſiſſimus. Ex Daniele vocatus eſt Balthazar, ſive hoc factum fuerit à rege Nabuchodonoſor, ut volunt aliqui; ſive ab eunucho regis, cui puerorum demandata erat cura. Daniel tempore captivitatis prędicavit apud Babylonem eidem populo Judaico, cui prophetavit contemporaneus ſuus Ezechiel: impiis quidem prædicit deſtructionem, piis verò certam promittit liberationem. De Chriſto prophetans, ne- D dum ſcribit, eum eſſe venturum, quod eſt commune omnibus; ſed etiam, quo tempore venturus ſit, docet; enumerando annorum hebdomadas, & manifeſtiſſima ſigna talis adventûs prænunciando. Quantùm ad mortem ejus, Babylone diſceſſit è vita vir ſanctus in pace, & cum honoribus magnis in anguſta caverna humatus eſt: Imò teſtatur Epiphanius, quod monumentum ipſius adhuc in Babylone cunctis notiſſimum ſit.

Prophetia hæc communiter dividitur in duas partes, nempe in Canonicam, quæ reperitur in Canone Hebręorum; & in apocrypham, quæ ſic denominatur, quia non eſt in præcedenti Canone: licèt E recipiatur ab Eccleſia, ex interpretatione ſcilicet Theodotionis, quæ eſt correctior in hoc loco verſione Septuaginta Interpretum. In prima parte hujus prophetiæ tria habentur. Oſtenditur primò, collatum eſſe donum intellectûs & ſapientiæ Danieli ex cap. 1. *Dedit autem Deus Danieli.* Et iſta ſapientia in hoc apparuit, quòd intellexerit ſomnium Nabuchodonoſor cap. 2. Quòd habuerit viſiones cap. 3. ubi loquitur de quarto viro, qui apparuit in fornace. Quòd res ſupernaturales audierit, nempe vocem illam quæ dicebat, Succidite arborem & diſſipate illam. Quòd denique intellexerit Scripturæ obſcuritatem, interpretando *Mane, Thecel, Phares.* Ex quibus patet, quòd in Daniele fuerit intelligentiæ ſpiritus. Probatur ſecundò ſanctimonia

Digitized by Google

Danielis, quando miſſus eſt in lacum leonum, nolens adorare ſtatuam regis; ex quo lacu ſalvus & incolumis evaſit, cap. 6. Tertiò tandem, ſub quatuor beſtiis prophetatur ſucceſſio quatuor monarchiarum & quatuor regnorum, & poſteà introducitur regnum Chriſti, tanquam quintum: cap. 7. Prophetatur deinde deſtructio regni Medorum, & introductio regni Græcorum, ſub metaphora arietis & hirci, cap. 8. Prophetatur inſuper reductio Judæorum & egreſſus de captivitate cap. 9. Ubi additur de adventu & morte Chriſti ſub myſterio ſeptuaginta hebdomadarum. Prophetatur ulteriùs, deſtructio regni Græcorum, & Machabæorum perſecutio cap. 10. & 11. ubi etiam agitur de Antichriſto. Tandem, prophetatur de reſurrectione generali, & judició extremo cap. 12.

Quantùm ad ſecundam partem, ipſa continet hymnum trium puerorum, cum oratione fidei Azariæ, quæ habetur in cap. 3. nec tamen reperitur in Hebræo codice, ut videre eſt in Bibliis noſtris. Continet ſecundò hiſtoriam Suſannæ, de qua agitur in cap. 13. nec eſt in Hebræis voluminibus. Ac denique continet hiſtorias de idolo Bel, & cibo ejus, quem Sacerdotes vorabant; & de dracone, quem interfecit Daniel, cujus rei causâ miſſus eſt iterum in lacum leonum; ubi paſtus eſt per Abacuc prophetam, qui in Judæa coquens pulmentum apprehenſus eſt ab Angelo capillo capitis ſui, & deportatus in Babylonem cum prandio ſuo.

De duodecim minoribus Prophetis.

POSTQUAM locuti fuimus de quatuor majoribus prophetis, nunc ad minores duodecim progrediendum eſt. Sed præſciri debet, quòd è numero duodecim prophetarum, qui minores nuncupantur; alii fungantur officio comminantis, & hi ſunt Oſeas, Joël, Amos, & Michęas, qui comminantur captivitatem regnis Judaïco, Iſraëlitico, & vicinis omnibus. Alii funguntur officio conſolantis, qui reliquis nationibus ſunt quidem minaces, ſed Judæos nituntur conſolari; & hi ſunt Abdias, Jonas, Nahum, & Abacuc. Alii denique faciunt officium revocantis, qui prophetant reductionem populi è captivitate Babylonica, ſcilice Sophonias, Aggæus, Zacharias & Malachias, qui prædicaverunt liberationem; ſed primus futuram, ſecundus & tertius præſentem, quartus verò præteritam, cernens illam liberationem tanquam præteritam. Exinde ſumit argumentum commovendi populum ad timorem Dei, & maximè Sacerdotes & tribum Leviticam.

DE LIBLO OSEÆ.

OSEAS Propheta filius Berri in Belomoth de tribu Iſachar progenitus, juſſus eſt fornicariam ducere in uxorem, in quo geſſit figuram Chriſti, qui patris mandatum exequens, ex gentium fornicatione accepit ſibi Eccleſiam pro ſponſa. Propheta iſte, cui contemporanei erant Eſaias, Joel, Amos, Abdias, Jonas & Michæas, prophetavit in Judæa & Jeruſalem, ſub Oſia, Joathan, Achas, & Ezechia, qui erant reges Juda; & ſub Jeroboam, qui erat rex in Iſrael. Iudęos prędixit in ultimo tempore ad Chriſtum eſſe redituros. Prophetia hęc quæ continet quatuordecim capita, diſtribuitur in quinque partes; quia in ea Oſeas aſſumit perſonam vatis, judicis, præconis, patris, & amici.

In perſona vatis prædicit pœnam venturam ſu-
A per Iſrael, & contra domum regiam; & hoc ſub primo portento, ſeu ſub typo primi filii, quem habuit de muliere fornicaria, & qui Iezrahel appellatus eſt, cap. 1. Prędicit poſteà captivitatem temporalem regni Iuda, & perpetuam regni Iſrael, ſub portento de filia, quæ vocata eſt, Sine miſericordia; eodem capite. Tandem prædicit cæcitatem & duritiem cordis utriuſque gentis, ſub tertio portento de filio, qui dictus eſt, Non populus meus. Poſt multa prædicitur cap. 3. converſio filiorum Iſrael tunc futura, cum plenitudo gentium intraverit; & hoc ſub portento de muliere adultera. Concludit denique, Iudæos reverſuros ad Dominum Deum, & David regem ſuum, ſcilicet Ieſum Chriſtum.

B In perſona judicis propheta cap. 4. introducit Dominum ſubeuntem judicium, & allegantem multiplex peccatum filiorum Iſrael, propter quòd advenit punitio. Secundò, propterea quòd Iudæi nolunt ſubire judicium, propheta comminatur flagellum decem tribubus. Ingreditur deinde judicium cum cœtu ſacerdotum, principum, & majorum, cap. 5. Reprehendit Iſraelitas, quòd afflicti non confugiant ad Deum, ſed quęrant inutile ſubſidium à rege Aſſyriorum. Oſtendit, eos aliquandò ad Chriſtum reverſuros, & opem ejus imploraturos; cap. 5. & per totum ferè ſextum: ubi de Chriſti æterna generatione, temporali nativitate, & reſurrectione, habentur aliqua. Promittit miſericordiam duabus tribubus, quam negat decem aliis,
C cap. 6. in fine; quia ſcilicet nulli ex regibus Iſrael ad Deum reverſi ſunt, & reges Iuda ad Deum redierunt, cap. 7.

In perſona præconis Oſeas duo facit. Clangit primò prevaricationem filiorum Iſrael, & correſpondentem illi punitionem; per totum cap. 8. Et ſecundò clangit cap. 9. eorum mirabilem ſubverſionem de uno ſtatu ad alterum, ſcilicet de lætitia in famem & triſtitiam, de ſapientia & prophetia in ſtultitiam & amentiam; de ſanctitate plurium, in peccata & ſpurcitias; de fœcunditate filiorum in ſterilitatem; de dignitate in ignominiam; & de prælectione in abjectionem.

In perſona patris arguit propheta ingratitudinem
D filiorum Iſrael erga quatuor præſertim collata illis beneficia. Primò, propter collationem terræ uberrimæ, cap. 10. *Vitis frondoſa Iſrael.* Secundò, propter eductionem ab Ægyptiaca ſervitute, cap. 11. *Sicut mane tranſit.* Tertiò, propter protectionem Iacob in ſua peregrinatione in Meſopotamiam Syriæ, cap. 12. *Ephraim paſcit.* Quartò propter cuſtoditionem totius populi in deſerto cap. 13. *Loquente Ephraim.*

In perſona amici conſulentis exprimit primò ſuam indignationem contra filios Iſrael, qui Deum dereliquerunt, cap. 14. *Pereat Samaria.* Secundò ſubdit ſuam conſolationem, eodem cap. *Convertere Iſrael ad Dominum Deum tuum.* Tertiò, addit Dei re-
E promiſſionem, *Sanabo repromiſſiones eorum.* Quartò, excitat animum legentis ad attentionem; *Quis ſapiens & intelliget ipſa?*

DE LIBRO IOELIS.

PROPHETA Ioël erat filius Phatuel de tribu Ruben, natus in agro Bathoron, ubi etiam mortuus eſt, & ſepultus in pace. Licèt non inveniatur in ſcriptis Ioëlis, quo tempore prophetaverit, ex chronicis tamen, inquit Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 27. repetitur, ipſum prophetaſſe cùm jam regnaret Ioathan. Sicut Oſeas ſub nomine

Digitized by Google

Ephraim contulit ſuum vaticinium ad decem tribus Iſrael, ſic & Joël dicitur prophetaſſe ad tribum Juda & ad Jeruſalem. In ſua prædictione deſcribit terram duodecim tribuum, æruca, bruco, locuſtâ, & rubigine vaſtante, conſumptam; & poſt reverſionem prioris populi effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei & ancillas, quod eſt prædicere deſcenſum Spiritûs ſancti ſuper Apoſtolos.

Prophetia hæc Joëlis dividitur in duas partes, quarum prior eſt comminativa pœnæ & captivitatis; & ſecunda eſt repromiſſiva veniæ & jucunditatis. Prima, inquam, comminatur regioni Judeæ devaſtationem cap. 1. & regiæ civitati, tum obſidionem cap. 2. *Canite tuba in Sion*: tum perturbationem, *Ante faciem ejus*: tum captivitatem, *Vrbem ingreditur*. Secunda conſolatur Judæos, quos exhortatur ad pœnitentiam cap. 1. *Convertimini ad me*; & poſteà illis repromittit benevolentiam & abundantiam poſt reditum de captivitate: *Zelatus eſt Dominus*. Spiritûs ſancti gratiam in filios Judæorum effundendam, quòd debet referri ad Apoſtolos, poſt converſionem prioris populi; *Erit poſt hæc*. Vindictam divinitus exercendam in judicio ſuper omnem gentem cap. 1. *Congregabo omnes gentes*: Ac denique bonis gloriam, & malis pœnam. *Et erit in die illa*.

DE LIBRO AMOS.

AMOS Propheta ex oppido Thecue oriundus eſt, de tribu Zabulon. Hunc Deus de grege caprarum aſſumptum ſpiritu ſuo replevit, ut ad propheticam dignitatem extolleretur. Quòd ſi cap. 7. Amaſiæ Sacerdoti Bethel reſpondens, de ſe ipſo dixerit, Non ſum propheta, neque filius prophetæ, ſed armentarius ego ſum, vellicans ſycomoros; hoc ideo dixit, ex Gregorio lib. 2. Moral. cap. 41. ut oſtenderet, prophetiæ ſpiritum ſibi deeſſe ſenſiſſe cùm hoc diceret. Prophetare cœpit ſub Oſia, quando Eſaias prophetiæ ſuæ dedit exordium. Prophetia ejus eſt contra gentes, contra Iſrael, & aliqualiter contra duas tribus. Hunc Amaſias Sacerdos frequenter plagis illum afflixit, filius verò ejus Oſias illi tempora transfixit vecte, ſepultuſque eſt cum patribus ſuis.

Hæc prophetia totaliter conſumitur in comminationibus. Capite enim primo propheta ultionem minatur Damaſco, Gazæ, ſeu Philiſtinis, Tyro, Edom, & filiis Ammon. Cap. 2. minatur Moab, Iudæ, & Iſrael in generali; & ſpecialiter minatur filiis Iſrael, propter peccatum idololatriæ. Cap. 3. Impœnitentiæ cap. 4. injuſtitiæ, violentiæ, & rapinæ cap. 5. laſciviæ & ſuperbiæ, cap. 6. malitiæ & ignorantiæ affectatæ, cap. 7. ac denique avaritiæ, cui pro pœna præmittit viſionem uncini pomorum cap. 8. Porrò comminatur Iſraëlitis obſtinatis in peccato negationem miſericordiæ Dei cap. 9. *Vidi Dominum*; aliis verò duabus tribubus, præſertim reliquiis in Chriſtum credituris, promittit miſericordiam eodem cap. & ultimo introducit Chriſtum, dum ait; *In die illo ſuſcitabo tabernaculum David*.

DE LIBRO ABDIÆ.

HIc propheta, qui interpretatur ſervus Domini, fuit diſpenſator domus Achab regis Iſrael; & relictâ aulâ, ſe adjunxit Heliæ, cujus factus eſt diſcipulus; iſto autem modò factus eſt propheta. Cùm Ieſabel ad necem perſequeretur prophetas Domini, Abdias centum ex illis pavit in ſpecubus, qui non curvaverunt genu Baal, & erant de ſeptem millibus, quos Helias arguitur ignoraſſe: pro tali autem pietatis officio gratiam prophetiæ accepit. Licèt difficile ſit dicere, quo tempore prophetaverit Abdias, ut ait Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 31. probabile tamen eſt, ipſum prophetaſſe ſub regno Ioſaph, ut inquit Ludovicus Vives. Viſionem annunciat contra Idumæam & contra gentes quæ Iſraeli inſultabant. Per Idumæos autem intelliguntur poſteri Eſau. Iacob enim patriarcha fratrem habuit Eſau, qui ob ruborem corporis ſui hebraicâ linguâ appellatus eſt Edom, quod latinè ſignificat ſanguinem, vel rufum; & ex illo deſcendentes vocati ſunt Idumæi. Iſte Edom fratrem ſuum Iacob, qui Iſrael nomen acceperat, gravi proſequebatur odio, & ipſum interimere conatus eſt; & ob hanc cauſam omnes, qui populum Iſrael, ideſt filios Patriarchæ Iacob perſequuntur, Idumæi appellati ſunt, ab Eſau ſeu Edom; ſicut filii Iacob à patre ſuo denominantur Iſraelitæ, ideſt viri videntes. Moriens iſte propheta cum patribus ſuis ſepultus eſt in agro Betachamar in Samaria.

Quantùm ad continentiam prophetiæ hujus, quæ unicum caput habens, cenſetur parva, verſuum ſupputatione, non amplitudine ſenſuum, cùm Abdias videat & audiat quæ prophetali digna ſunt conditione. In ea invehitur contra Idumæos, propter eorum ſuperbiam; *Superbia cordis tui extulit te*. Propter eorum ſcientiam vanam & mundanam, quia habebant augures; *Non eſt prudentia in eo*. Ac denique propter invidiam & malitiam erga fratrem ſuum Iacob: *Propter interfectionem*. Quantùm ad tribum Iuda, ſeu filios Iacob, promittit durationem perpetuam, & præſentiam Ieſu Chriſti Salvatoris in monte Sion: *Et in monte Sion erit ſalvatio, & erit ſanctus*; quæ de Chriſto intelliguntur.

DE LIBRO IONÆ.

IONAS Propheta filius Amathi habuit ortum ex terra Cariathamaim, non procul ab Azoto, urbe Græcorum, mari vicinâ. Hunc tradunt Hebræi eſſe filium viduæ Sareptanæ, quem Helias propheta mortuum ſuſcitavit. Temporibus Ieroboam regis Iſrael iſte propheta concionatus eſt Ninivitis, quibus futuram urbis prædicavit ſubverſionem; quam pœnam ut effugiant, hortatur illos ad pœnitentiam. Ad Ionam factum eſt verbum Domini ut abiret in Niniven, prædicaturus civitatem hanc poſt triduum eſſe ſubvertendam; ille verò hanc prædictionem fugiens, navem conſcendit, ex qua urgente tempeſtatte ejectus eſt, & à cete marino devoratus; poſt tres autem dies cete illud Ionam viventem reddidit. Et cùm ſecundò factum eſſet verbum Domini, ut iret Ionas ad Ninivitas, illicò abiit, & prædicavit in illa civitate; cujus cives audientes Ionam, pœnitentiam egerunt; & amovit ab illis Dominus iram ſuam. Per hanc actionem Ionas non tam ſermone Chriſtum prophetavit, quàm ſua quadam paſſione; incluſus enim per triduum in ventre belluino, & redditus die tertiâ, apertiùs indicavit mortem & reſurrectionem Chriſti, quàm ſi eam voce firmiſſimâ proclamaſſet.

In hoc libro, in quo extant quatuor capita, Ionas indicat ſe reſtitiſſe Domini imperio; quandoquidem juſſus ire in Niniven, in Joppen deſcendit, navigaturus in Tharſim: quòd cùm vellet facere, oritur tempeſtas, projicitur in mare, & deglutitur à cete marino cap. 1. In ventre illius piſcis exiſtens

Digitized by Google

orationem dirigit ad Deum, & piſcis evomuit Ionam in aridam, cap. 2. audito iterato ſermone Domini ad Jonam, ſurgit propheta, vadit in Niniven, & clamat, *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Crediderunt Ninivitæ in Dominum, jejunaverunt rex & populi, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis & non fecit. Cap. 3. affligitur Jonas, quòd ſermo ſuus contra Niniven non fuerit impletus; ſed Dominus ipſum redarguit ſub ſigno hederæ viridis, quæ exaruit percuſſa cap. 4. A

DE LIBRO MICHEÆ.

MICHÆAS Morasthites de tribu Benjamin prophetavit in diebus Joathan, Achas, & Ezechiæ, regum Juda, contra Jeruſalem, Samariam, Prophetas ſeductores populi, & contra Achab. Adventum Salvatoris Domini prænuntiavit, dicens; In poſterioribus diebus illuſtris erit mons domûs Domini. Sedechias filius Canaan 3. Reg. 22. in maxillam percuſſit prophetam hunc, & Joram filius dedit eum præcipitem, quòd de illius iniquitatibus progenitorumque illum redarguiſſet. B

Dividitur hæc prophetia in comminationes & conſolationes. Comminatur enim propheta filiis Iſrael, propter peccatum idololatriæ commiſſum in Deum, cap. 1. propter peccatum calumniæ & juſtitiæ erga proximum, cap. 2. propter peccatum incredulitatis & contumaciæ erga cœtum prophetarum, & propter culpam principum cap. 3. propter delicta communia principibus, prophetis, & ſacerdotibus, eodem capite. Quantum ad conſolationes quas miniſtrat, illas deſumit à promiſſionibus divinis; prædicens primo, ſalutem atque redemptionem Chriſti fore univerſalem ſeu communem, cap. 4. ubi agit de vocatione gentium & Judæorum, de Eccleſia primitiva, futura in Sion, in qua Apoſtoli Spiritum ſanctum receperunt; & de exilio Chaldæorum & Babyloniorum. Prædicit ſecundò nobilitatem Chriſti cap. 5. ubi agit de patientia Chriſti, *In virga, &c.* de ortu ejus in Bethleem, *Et tu Bethleem, &c.* de æterna generatione Chriſti, *Et egreſſus ejus à principio, &c.* & de matre ejus virgine. Prædicit tertiò legis Chriſti ſuavitatem, cujus commemorat beneficia divina, cap. 6. *Popule meus.* Excludit legis antiquæ onera, *Quid dignum offeram?* & ſubſtitui novæ legis ſuavia conſilia, *Indicabo tibi homo.* Prædicit denique ſcandalum & excœcationem Judæorum cap. 7. ubi miratur Judæorum nequitiam; *Non eſt botrus.* Suam declarat fidem, *Ego autem ad Dominum.* Oratque ferventer Chriſtum, ut revertatur ad ſuum gregem & hæreditatem ſuam; *Paſce populum tuum.* C D

DE LIBRO NAHUM.

NATUS eſt ab Elkeli Nahum trans Jordanem fluvium, de tribu Simeon. Prophetavit tempore Ezechiæ, ſicut & Michæas. In hoc convenit prophetia hæc cùm prædictione Jonæ, quòd uterque de Ninive, Aſſyriorum Metropoli, texat vaticinium; nam ubi Ninivitarum peccata per clementiam divinam, ad prædicationem Jonæ, fuerunt remiſſa, ita ſecuri evaſerunt, ut in antiqua & longè graviora ſcelera relaberentur; unde propheta iſte omnibus impiis in genere, & Ninivitis in ſpecie, judicium Dei & interitum denuntiat venturum. Quòd ſi iſta prædictio vocetur Onus Ninive; hoc eſt, quia propheta hanc civitatem ita premere videtur, ut cervicem ſuam elevare non ſinat. E

In hac prophetia Nahum minatur pœnam omni nationi, quæ legem divinam tranſgreditur; cap. 1. Secundò, prædicit mortem regi Aſſyriorum Sennacherib, eodem capite; *Bonus Dominus & confortans.* Tertiò, comminatur contra ipſam civitatem Niniven, cujus depopulationem prædicit cap. 2. ubi introducitur Nabuchodonoſor Niniven oppugnans & ejus diripiens opes. Quartò, prædicit culpam Ninives, propter quam meruit talem punitionem cap. 3. Quintò denique prædicit, Niniven omnibus gentibus fore ludibrio, quæ anteà cunctis populis erat timori; *Et erit omnis qui viderit te, reſiliet à te.*

DE LIBRO ABACUC.

ABACUC Propheta de tribu Simeon ex agro Bezzochar oriundus erat, & officio prophetæ functus eſt eo tempore, quo duæ tribus Juda & Benjamin ductæ erant in captivitatem; ut conſtat ex Danielis 14. ubi Abacuc propheta deportatus fuit ab Angelo cum cibo ad Danielem in lacum leonum, qui erat in Babylone. Prophetia hujus eſt contra Babylonem & Nabuchodonoſor, à quibus Juda & Ieruſalem templumque ſubverſa ſunt. Cùm de adventu Domini non pauca edet vaticinatus, biennio antequam populus à Babylone rediiſſet mortuus eſt.

Hæc prædictio tria continet. Primò querelam prophetæ, qui videns proſperitatem Nabuchodonoſor, audacter & confidenter quærit à Deo, cur ſinat pios opprimi ab impiis; & hoc cap. 1. ubi indicat, Nabuchodonoſor non eſſe aſcripturum ſuam potentiam Deo, ſed idolo. Continet ſecundò reſponſum divinum cap. 2. ubi ſe parat ad audiendum illud, *Super cuſtodiam*; promittit ipſum reſponſum fore luculentum, *Et reſpondit mihi Dominus*: & illico prædicit deſtructionem regni Chaldæorum, quam petebat propheta, in punitionem criminum Nabuchodonoſor; & quæ facta eſt in Balthazar ebrio & ſuperbo: unde ſubditur, *Quomodo vinum potatum decipit, ſic erit ſuperbus.* Ac denique diſcurrit per vitia, quibus hoc regnum meruit extingui; qualia ſunt violentia, avaritia, cædes, ebrietas, & idololatria; quæ recenſentur in hoc capite. Continet tertiò gratiarum actionem prophetæ, qui cap. 3. compoſuit ſequens Canticum; *Domine audivi auditionem tuam, & timui*; in quo prophetat Abacuc de Chriſti incarnatione, cujus tangit tempus, *In medio annorum*: & locum, *Deus ab Auſtro veniet*; & modum: *Operuit cælos gloria ejus.* Secundò, prophetat de Chriſti paſſione, *Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus.* Tertiò, prophetat de deſtructione mortis, & de reſurrectione; *Ante faciem ejus ibit mors.* Prophetat quartò ſpoliationem inferni, *Et egredietur diabolus ante pedes ejus.* Prophetat quintò de totius orbis ſubverſione à ritu gentili & perverſo, & converſione ad Chriſtum; *Aſpexit & diſſolvit gentes, & contriti ſunt montes ſæculi.* Prophetat ſextò, quòd amore Chriſti venturi Deus liberaret populum à captivitate Chaldaica, ut naſceretur Chriſtus ex populo à captivitate redempto, poſt deſtructionem regni Babylonis; *Egreſſus es in ſalutem populi tui.* Tandem agit de nomine Chriſti, & ipſius intitulatione; *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo ſalutari meo.*

DE

DE LIBRO SOPHONIÆ.

SOPHONIAS ex tribu & proſapia Simeon, Sarabathides dicitur à monte Sarabatha. Prophetavit temporibus Joſiæ filii Amon regis Juda, in Jeruſalem, & in univerſa Judæa; prædixitque diem, in quo demolienda eſſent omnia idola & nemora, futuruſque eſſet fletus multus ac planctus. Mentionem facit de Chriſto & de reſurrectione ejus, & ſuas comminationes extendit contra gentes. Solitarius in arvo ſuo funeratus eſt, inquit Epiphanius.

In hac prædictione ponit primò Sophonias generalem comminationem ſuper omnes populos cap. 1. *Congregans congregabo omnia.* Secundò apponit caſtigationem ſpecialem, quam extendit ad habitatores Jeruſalem, ad Sacerdotes, reges & principes, habitatores omnes, & ad illos, qui exiſtebant in latibulis; *Scrutabor Ieruſalem in lucernis*: quibus omnibus exprimit magnitudinem & acerbitatem tribulationis, *Iuxta eſt dies Domini magnus.* Tertiò facit exhortationem ad pœnitentiam cap. 2. *Quærite Dominum, quærite juſtum, ſi quomodo abſcondamini in die furoris Domini.* Quartò ponit omnimodam aliarum gentium exterminationem, utpote Philiſtinorum, Moabitarum, Æthiopum, & Aſſyriorum ſeu Babyloniorum; *Quia deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum,* toto capite ſecundo. Quintò denique promittit conſolationem maximam affuturam liberatæ civitati Jeruſalem per totum caput tertium, ubi Propheta incipiens ab exprobratione civitatis, ut appareat, quòd eſſent indigni conſolatione, quam Deus facere intendebat, pollicetur præſentiam Chriſti veri Dei; *Dominus juſtus in medio ejus, mane judicium dabit in lucem.* Poſteà prædicit malorum Judæorum excæcationem futuram ad præſentiam Chriſti, *Neſcivit iniquus.* Oſtendit aliquos eſſe credituros, *Dixi, Attamen timebis me, & ſuſcipies diſciplinam.* Deinde multas gentes & multos populos prædictis credentibus promittit annectendos, *Quapropter exſpecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ ...... Sperabunt in nomine Domini reliquiæ Iſrael*; Tandem novæ Jeruſalem, quæ eſt Eccleſia ex gentibus & Judæis collecta, gloriam & exultationem prædicit; *Lauda filia Sion.*

DE LIBRO AGGÆI.

AGGÆUS re & nomine feſtinus ſive ſolemnis interpretatur & latus. Sermonem habuit præcipuè ad Zorobabel, & Jeſum filium Joſedech, & deinde ad totum populum, qui erat in Juda & Jeruſalem; quibus præcepit, ut reædificarent templum Domini. Cyrus enim primo regni ſui anno cum vaſis à Nabuchodonoſor ablatis miſit in Jeruſalem circiter quinquaginta millia Judæorum, quibus præfecit Zorobabel filium Salathiel, & Jeſum filium Joſedech; eiſque præcepit, ut templum Domini iterum ædificarent. Illi præcepto regis incumbentes, altari extructo, fundamenta jecerunt templi novi, 1. Eſdræ 3. Verum cùm Cyrus vitâ decederet, eique Artaxerxes ſuccederet in regno; iſte mandavit gentibus quæ erant circa Jeruſalem, nè templum inſtaurari permitterent, 1. Eſdræ 4. & 5. & ob hoc, opus ſuſceptum imperfectum manſit uſque ad annum Darii filii Hyſtaſpis primum; quo anno Aggæus & Zacharias prophetæ, nec regis curantes edictum, nec populorum adjacentium timentes inimicitias, Zorobabelem & Jeſum filium Joſedech

A & totum populum hortati ſunt, ut templi reædificationem proſequerentur, & ad finem uſque perducere ſtuderent; eo quòd tempus, quo Jeremias templum reædificandum eſſe prædixerat, jam adeſſet.

In hoc ergo conſiſtit tota Aggæi prædictio in quatuor partes dividenda. In prima reprehenditur negligentia eorum, qui poſtquam de Babylonia exiiſſent, magnifica ſibi extruebant ædificia, templi verò inſtaurandi nullam prorſus habebant curam, dicentes, quòd nondum venerat tempus præfinitum à Domino, quo debeat reædificari. Hoc autem reprehendit Aggæus à principio primi capitis uſque ad hæc verba, *Et nunc hæc dicit Dominus.* In

B ſecunda firmat ſuam reprehenſionem ex duplici ratione, quòd ſcilicet ex neglectu templi ſecutæ ſint paupertas & inopia, *Et nunc hæc dicit Dominus*: & quòd ex inſtauratione templi rerum omnium haberetur copia, *Aſcendite in montem.* In tertia Aggæus exhortatur populum ad ædificationem templi, *Et dixit Aggæus.* In quarta denique promittitur Chriſtus filius Iſrael cap. 2. *Veniet deſideratus cunctis gentibus, & implebo domum iſtam gloria.* Et in particulari Zorobabeli promittitur, Chriſtum ab eo deſcenſurum; *Aſſumam te Zorobabel fili Salathiel ſerve meus, dicit Dominus, & ponam te quaſi ſignaculum; quia te elegi, dicit Dominus exercituum.*

DE LIBRO ZACHARIÆ.

C ZACHARIAS filius erat Barachiæ, nepos prophetæ Addo, ut conſtat ex cap. 1. Poſterior eſt Aggæo duobus menſibus; cùm enim Aggæus anno Darii 2. menſe 6. die prima prophetare incepiſſet, Zacharias menſe 8. ejuſdem anni fundit vaticinium. Uterque miſſus fuit, ut populum Dei ad reparationem templi animaret; imò & patrem habuerunt effectum, ex prologo hujus libri, ubi habetur: Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedech, & principes ejus, inchoaveruntque ædificare domum Dei, quæ eſt in Ieruſalem; quibus cùm adeſſent prophetæ, adjuve-

D runt eos exhortatione ſuâ. Quantùm ad mortem hujus prophetæ, in Iudæa deceſſit in ultima ſenectute, & proximè ad Aggæum humatus eſt.

Prophetia iſta dividitur ab Aureolo in quatuor partes, juxta quatuor tempora quæ reſpicit; nempe tempus præſens inſtaurationis templi, tempus futurum inhabitationis in Ieruſalem, tempus Machabæorum, & tempus Romanorum. In prima parte ponuntur prophetiæ ſpectantes ad tempus præſentis reædificationis templi, quo tempore miſſus eſt Zacharias ad confortandum Zorobabel ducem, & Ieſum Sacerdotem magnum, & univerſam plebem: & durat pars illa per quatuor capita. In ſecunda parte ponuntur prophetiæ ſpectantes ad

E tempus futurum inhabitationis in Ieruſalem & in tota Iudæa poſt reædificationem civitatis; & templi, & iſta pars continet quatuor capitula ſequentia. In tertia parte ponuntur prophetiæ quæ ſpectant ad tempora Machabæorum, & durat per duo capitula, nonum & decimum. In nono agitur de Iudæ & Machabæorum probitate, & nè quis deciperetur, putando Iudam Machabæum eſſe Chriſtum, ratione ſtrenuitatis & probitatis ſuæ, propheta convertit ſe ad Chriſtum, de quo prædicit, quòd non erit bellator, nec aſcendens ſuper equum; *Exulta ſatis filia Sion, ecce rex tuus veniet tibi, ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ.* In quarta tandem parte ponuntur prophetiæ, quæ ſpectant ad tempora Romanorum,

Digitized by Google

qui fuerunt poſt Machabæos: ſub Romanis enim deſtructa eſt Jeruſalem, & Judæi diſperſi ſunt per univerſum orbem in captivitatem æternam, in qua ſunt adhuc: & hoc in quatuor ultimis capitibus. In undecimo autem agitur de peccato paſtorum & ſacerdotum, quorum machinatione Chriſtus interfectus eſt, propter quòd peccatum Romani ceperunt civitatem & templum, & ob hoc dicitur in principio capituli, *Aeri Libane*; idest templum ex lignis Libani conſtructum, *portas tuas*, ducibus ſcilicet Romanorum. Qui majorem de hac prædictione voluerit habere intelligentiam recurrat ad Aureolum.

DE LIBRO MALACHIÆ.

MALACHIAS Propheta, poſt reditum populi de Babylone, natus perhibetur in Sopha, in terra nempe Zabulon. Ob vitæ ſanctimoniam & manſuetudinem, quam præ ſe ferebat, dictus eſt Malacher, id eſt, Angelus. Iſte fuit cæteris prophetis poſterior, qui poſt civitatis inſtaurationem, de rebus noſtris apertè vaticinatus eſt. Poſtquam enim Judæi rediiſſent, ac reſtitutâ civitate templum extruxiſſent, hanc illis præſentem narrat deſolationem, ac futuram denunciat ſublationem ſacrificiorum. Hæc prophetia dicitur, Onus verbi Domini, quia erat maximè ponderoſa Iſrael, cujus exprobrat tranſgreſſiones, & accuſat neglectum decimarum, & communicationis cum pauperibus.

In hac prædictione Malachias, ſive fuerit Eſdras, ut putant Hebræi, ſive fuerit alius in Judæa natus poſt reditum Babylonis, miſſus eſt ut populum Judaicum reprehenderet de peccatis ſuis. Primò de ingratitudine, quam habebant Judæi ad Deum, qui eos dilexerat, liberaverat à captivitate, ac reparaverat urbem & templum Jeruſalem; in principio capitis primi. Secundò de impietate & ſacrilegio, quo pro oblatis Deo animalibus ſupponebant viliora; quod erat vitium ſacerdotum: *Dicit Dominus.* Ob hanc impietatem minatur illis amiſſionem ſacerdotii & ſacrificii, & ex hac occaſione agit de vocatione gentium, & de ſacerdotio ac ſacrificio Chriſtiano; *Non eſt mihi voluntas in vobis*, *dicit Dominus*, *& munus non ſuſcipiam de manu veſtra: ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in gentibus.* Reprehendit tertiò eos de impudentia ſacerdotum, qui oblatis non contenti obmurmurabant, dicentes; Ecce quale præmium habemus pro labore noſtro. Arguit denique eos de aliis criminibus, in capitibus 2. 3. & 4. de quibus videri poteſt Aureolus. Sed omitti non debet quod habetur de adventu Chriſti, & præcurſoris ejus Joannis Baptiſtæ. Cùm enim Judæi gentes exaltatas & ſe preſſos calamitatibus viderent in fine cap. 2. habebant in ore impium illud dictum, quòd in conſpectu Dei, mali in eodem eſſent pretio quo boni; & hanc opinionem eſſe falſam oſtendit cap. 3. ex introductione adventûs Chriſti & ſui præcurſoris: quaſi dicat: Quod vos dicitis non eſt verum, apud Deum valere eſſe malum ſicuti bonum; nec ratio veſtra de monarchiis procedit, quia in brevi mittet Deus monarcham veſtrum & regem regum Chriſtum: *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam, & ſtatim veniet ad templum ſuum dominator, quem vos quæritis, & Angelus Teſtamenti, quem vos vultis.* Idem adventus Chriſti & Joannis repetitur cap. 4. cùm dicitur, *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini.*

DISPUTATIO TERTIA.

De Scriptura novi Teſtamenti.

VISIS in Diſputatione prima hujuſce partis, quæ ſcitu neceſſaria ſunt, quantùm ad ſacram Scripturam in communi conſideratam; recenſitis pariter, quæ ſpectant ad Scripturam veteris Teſtamenti in ſecunda Diſputatione; nunc tranſeundum eſt ad Scripturam novi Teſtamenti, in hac Diſputatione tertia. Sicuti autem vidimus, omnes libros Teſtamenti veteris diviſos in Legales, Hiſtoriales, Sapientiales, & Prophetales; ſic eundem ordinem ſequi non incongruum erit in Scriptura novi Teſtamenti. Iſta ergo præſens Diſputatio ad formam præcedentis diſtinguitur in quatuor capita, quorum prius erit de libris Legalibus Teſtamenti novi, ſeu de Evangelio, in quo credenda, agenda & vitanda proponuntur Chriſtianis. Secundum erit de libris Hiſtorialibus, qui ſunt Acta Apoſtolorum, in quibus Evangeliſta Lucas deſcribit ea quæ facta ſunt in Eccleſia à tempore illo, quo deſcendit Spiritus ſanctus in Apoſtolos. Tertium agit de libris Sapientalibus, nimirum de Epiſtolis D. Pauli & aliorum Apoſtolorum, in quibus maxima ſapientia relucet. Quartum denique aget de libris Prophetalibus, nempe de Apocalypſi S. Joannis, quæ continet revelationes illi factas in inſula Pathmos.

CAPUT PRIMUM.

De libris Legalibus novi Teſtamenti ſeu de Evangelio.

PER libros Legales intelligimus Evangelia, ut liquet ex præcedenti; ſicut enim quinque libri Moſis, à quibus ortum ducit vetus Teſtamentum, dicuntur legales; quia præſcribebant ritum & modum vivendi & offerendi ſacrificia: ſic hac de ratione Evangeliorum libri jure merito nuncupari poſſunt Legales, cùm tradant Chriſtianis legem credendi & operandi. Nomine Evangelii in communi ſumpto intelligitur quodcunque nuncium bonum, inquit Auguſtinus, lib. 2. contra Fauſtum cap. 2. & ſic qui nobis annunciant bona & felicia dici poſſunt Evangeliſtæ; quo ſenſu Apoſtoli fidem populis annunciantes Evangeliſtæ appellantur apud Origenem: Propriè tamen Evangelii vocabulum obtinuit, ut indicaret annunciationem Salvatoris; unde narratores originis, dictorum, factorum, &

Digitized by Google

paſſionum Jeſu Chriſti, propriè dicuntur Evangeliſtæ, inquit Auguſtinus loco præcitato. Evangeliſtæ ſunt plures, veri tamen ſunt quatuor duntaxat, nempe Matthæus, Marcus, Lucas & Joannes: ex aliis enim pluribus iſtorum tantùm quatuor electa ſunt Evangelia & tradita Eccleſiis; unde quatuor illa ſacro-ſancta ſupremum dignitatis apicem ſummamque authoritatem à tota Chriſtianorum ſchola habere dignoſcuntur. Ratio autem, cur ex pluribus Evangeliis quatuor tantùm aſſumantur in teſtimonium authoritatis; hæc eſt, ut ſicut erant quatuor flumina paradiſi undequaque circunferentia ſuas aquas, ſic etiam eſſent quatuor Evangeliſtæ, qui per quatuor mundi partes aquas fidei deferrent, quæ ſunt aquæ ſalientes in vitam æternam.

Sufficiebat quidem, unum Evangeliſtam cuncta memorare; ſed cùm quatuor ſint, qui Evangelia conſcribant, nec eiſdem certè temporibus, aut in eiſdem locis, neque pariter congregati, neque mutuò colloquentes, & tamen quaſi uno ore pronuncient; hoc fit ſine dubio veritatis grande documentum, inquit Chryſoſtomus. Dubitari non poteſt, quin Euangeliſtæ nonnunquam diſcrepent verbis, temporibus, locis, miraculis recenſendis, & aliis rebus minutioribus; ſed hæc ideo narrantur variè, nè videantur Evangeliſtæ ad decipiendum communi conſilio fuiſſe congregati, aut ex humana quadam conſpiratione condidiſſe Evangelium. Conveniunt tamen omnes circa fidei Chriſtianæ dogmata, cùm omnes tradant, quòd Deus homo factus ſit; quòd mirabilia ſit operatus; quòd crucifixus; quòd ſepultus, quòd reſurrexerit, quòd aſcenderit in cœlum, quòd judicaturus ſit, quòd ſalutaria dederit præcepta, quòd non tulerit legem contrariam priori, quòd ſit Dei filius, quòd unigenitus ſit, quòd ſit ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ, & ſimilia, inquit Chryſoſtomus, Homil. 1. in Evangelium Matthæi.

Licèt diverſimodè ſcripſerint Evangeliſtæ, libri tamen eorum potiùs dicendi ſunt unum Evangelium, quàm plura; cùm enim illi quatuor eadem loquantur, non eſt alind atque aliud ob perſonarum differentiam, ſed unum ob eorum, quæ loquuntur, conſonantiam. Ut enim unum ſit Evangelium aut non unum, non æſtimatur numero ſcribentium ex Chryſoſtomo in Epiſtolam Pauli ad Galat. cap. 1. ſed ex identitate aut diverſitate eorum, quæ ſcribuntur. Evangelium ſecundum Matthæum ab ipſo Matthæo, Hebraicâ dialecto conſcriptum eſt, & editum Hieroſolymis, ac expoſitum à B. Jacobo, qui primus à ſanctis Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopus eſt conſtitutus. Evangelium ſecundum Marcum Romæ quidem ab Apoſtolo Petro prædicatum fuit, ſed ipſum edidit B. Marcus, qui illud prædicavit poſteà in Ægypto, in Pentapoli, & in Libya. Evangelium ſecundum Lucam editum eſt à B. Luca, quemadmodum & Acta Apoſtolorum. Evangelium denique ſecundum Joannem prædicatum eſt à Joanne Apoſtolo, cùm exul eſſet in inſula Pathmos, & poſteà ab eodem Epheſi editum. Porrò, ſub variis Evangeliſtæ deſignantur typis. Nam Matthæus intelligitur in homine, quia circa humanitatem Chriſti occupatur, & de homine loquens exorſus eſt ſcribere ſuum Evangelium per hæc verba, *Liber generationis Ieſu Chriſti*. Marcus intelligitur in leone, quia vox ejus, tanquam vox leonis in eremo rugientis, auditur; *Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini*. Lucas deſignatur per vitulum, ſeu per bovem, quia à Zacharia ſacerdote ſumpſit initium Evangelii: *Fuit in diebus Herodis regis Iuda ſacerdos quidam, nomine Zacharias*. Tandem Joannes indicatur per aquilam, quia aſſumptis pennis aquilæ, & ad altiora feſtinans, de Verbo Dei diſputat: *In principio erat Verbum, &c.* Tales autem figuræ, quibus Evangeliſtæ deſignantur, habentur in animalibus Ezechielis, & in Apocalypſi cap. 4.

De Evangelio S. Matthæi.

MATTHÆUS, qui & Levi, ex publicano Apoſtolus, primus in Judæa, propter eos qui ex circuncíſione crediderant, Evangelium Chriſti viginti & octo capitulis digeſtum, Hebraicè compoſuit. De tempore quo ſcriptum eſt iſtud Evangelium, controvertuntur patres. Nam Irenæus affirmat, Matthæum apud Hebræos Scripturam Evangelii edidiſſe, dum Petrus & Paulus Romæ evangelizarent; Euſebius verò & quidam alii, tradunt Matthæum in Judæa ſcripſiſſe Evangelium, dum Petrus Antiochenæ præſideret Eccleſiæ: ſed hæc controverſia dirimi poteſt, ſi dicatur, Matthæum reverà ſcripſiſſe ſuum Evangelium, dum Petrus Antiochenam regeret Eccleſiam; nec ipſum tamen edidiſſe in lucem, aut dediſſe legendum omnibus, niſi pro tempore illo, quo Petrus & Paulus prædicarent Romæ; tempore ſcilicet Neronis. Hæc autem fuit ratio, quæ compulit Matthæum, ut ſcribendo Evangelio ſe applicaret. Cùm facta fuiſſet in Palæſtina perſecutio tanta, ut periclitarentur fideles omnes diſpergi, nè carentes fortè Doctoribus fidei carerent doctrinâ, petierunt à Matthæo, ut omnium verborum & operum Chriſti conſcriberet eis hiſtoriam; ut ubicunque poſteà ſe invenirent, ſecum ſemper haberent fidei ſtatum. Quia recenſere omnia, quæ continentur in toto Matthæi Evangelio, prolixius eſſet, ſufficit nobis dicere, quòd intentio Evangeliſtæ hujus non fuerit alia, niſi oſtendere, Meſſiam illum in omni Scripturarum veteris Teſtamenti ſerie toties promiſſum, jam adventaſſe, & hunc eſſe reverà hominem illum Jeſum, qui dicitur Chriſtus. Tali autem ratiocinatione & argumento utitur ad ſuum intentum.

In quocumque homine veteris Teſtamenti adimpletæ ſunt omnes prophetiæ, quæ ad Meſſiam pertinent, talis debet eſſe verus Meſſias & Chriſtus; ſed in homine Jeſu Nazareno, quem venerantur Chriſtiani ut Deum, abſolutum & adimpletum eſt quidquid de venturo Meſſia ſcripſerunt prophetæ: ergo homo ille Jeſus, de quo loquitur Matthæus in Evangelio, & quem ſequuntur fideles, eſt verus Meſſias & Chriſtus. Major hujus argumentationis ex hoc patet, quòd quæ dicuntur de Chriſto & Meſſia non poſſint reperiri in perſona quadam, quin illa perſona ſit Chriſtus: & ſic remanet tantùm probanda minor, quòd ſcilicet quæcunque dixerunt prophetæ de Meſſia in Scripturis, reperiantur in perſona Jeſu Chriſti, qui proinde eſt verus Meſſias, quem non debent ampliùs expectare Judæi, ſed qui reverà advenit, ut contendit probare Evangeliſta noſter; qui oſtendit viginti duos caracteres ex lege & prophetis eſſe futuros in Meſſia, qui reverà reperiuntur in Jeſu.

Primò Meſſias ille, quem Scripturæ promittunt, debet ortum ducere ex Davidica & regali proſapia, ut patet Eſaïæ 11. *Egredietur virga de radice Ieſſe*; & Jerem. 2. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ſuſcitabo David germen juſtum, & regnabit rex*; ſed hoc reperitur in Jeſu noſtro, ut liquet ex cap. 1 Matthæi, *Liber generationis Ieſu Chriſti filii David* ergo Jeſus Nazarenus eſt verè Chriſtus & Meſſias

Digitized by Google

Secundò, Meſſias debet concipi & naſci ex matre virgine, ut habetur Eſaïæ cap. 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*; ſed talis eſt conceptio & nativitas Jeſu, qui conceptus eſt per matrem virginem, ut liquet verſu 8. cap. primi, *Chriſti autem generatio ſic erat: Cùm eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.* Ex ſequentibus pariter habetur, quòd ſit natus ex eadem virgine: ergo Jeſus eſt verè Meſſias.

Tertiò, ad nativitatem Meſſiæ prędicitur apparitio ſtellæ, Num. 24. *Orietur ſtella ex Iacob*; & regum adoratio, Pſal. 71. *Reges Tharſis & inſulæ munera offerent*; ſed utrumque adimpletum fuiſſe in nativitate Jeſu Chriſti, probat D. Matthæus cap. 2. *Ecce magi ab oriente venerunt Ieroſolymam, dicentes, Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidi mus enim ſtellam ejus in oriente & venimus cum muneribus adorare eum*: Ergo iſte fuit verus Meſſias.

Quartò, prædictum eſt de Meſſia, quòd diceretur Nazaræus, Eſaï. cap. 11. *Flos de radice ejus aſcendet*, ideſt, Nazaræus, quòd Hebraicè interpretatur flos ſeu floridus; ſed hoc reperiri in Jeſu probat Evangeliſta cap. 2. *Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetas, quod Nazaræus vocabitur*: ergo verè fuit Meſſias, quem vocavit Jeſum Nazarenum.

Quintò, Meſſias debuit habere præcurſorem viam ſibi prçparaturum, Eſaï. 40. *Vox clamantis in deſerto, &c.* & Malach. 3. *Ecce ego mitto Angelum meum, &c.* ſed Matthæi cap. 3. & 11. Joannes Baptiſta fuit præcurſor Jeſu: ergo dubitari nequit, quin iſte fuerit Meſſias.

Sextò, Angeli debuerunt miniſtrare Meſſiæ, juxta dictum Davidis Pſal. 90. *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te*, ſed Jeſu noſtro miniſterium præbuerunt Angeli Matth. 4. *Reliquit eum diabolus, & ecce Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei*: ergo erat Meſſias.

Septimò, debuit Meſſias converſari in Galilæa, & ibi diſcipulos vocare, ut colligitur ex Eſai. cap. 8. & 9. *Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis, Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Dominus*; quibus ſubjungitur, *Primo tempore alleviata eſt terra Zabulon & terra Nephthalim, via maris trans Iordanem Galilææ Gentium, populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*; ſed hoc verificatur in perſona Jeſu, qui Matth. cap. 4. in Galilæa exiſtens vocavit Petrum, Andræam, Jacobum, & Joannem: ergo Meſſias verè fuit.

Octavò, prædixerant prophetæ, quòd Meſſias veniens edocturus eſſet perfectã juſtitiam, Eſai. c. 11. *Erit juſtitia cingulum lumborum ejus.* Jerem. 23. *Faciet judicium & juſtitiam in terra.* Et Oſeæ cap. 10. *Tempus requirendi Dominum cùm venerit, qui docebit vos juſtitiam*; ſed hoc factum eſſe à Jeſu, demonſtrat Matthæus 5. cap. ubi ſermonem habuit in monte, qui totus redolebat juſtitiam, & in quo dixit, *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum*: & ſic colligi debet, quòd fuerit verus Meſſias, qui docuit nedum exercenda eſſe opera juſtitiæ communis, ſed etiam obſervari conſilia, capitib. 6. & 7. ubi perfecta juſtitia reperitur.

Nonò. Meſſias operaturus erat opera & miracula planè divina, Eſaï. cap. 35. *Ecce Deus noſter, ipſe veniet, & ſalvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet claudus ſicut cervus, & aperta erit lingua mutorum*; ſed de Jeſu noſtro probat Matthęus in fine cap. 4. quòd curaverit omnes malè habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, dæmonia habentes, lunaticos & paraliticos. Quod confirmari poteſt ex capitibus 8. 9. 10. & 11. ubi apparet, Chriſtum edidiſſe miracula pene infinita.

Decimò, de Chriſto prophetatum fuerat, quòd eſſet pacificus, & humillimè converſaretur, Eſai. 42. *Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum, dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium gentibus proferet, non clamabit, nec accipiet perſonam, nec audietur vox ejus foris*; ſed hoc adfuiſſe in Chriſto indicat Matthæus per totum capitulum 12. ubi etiam allegat prophetiam prędictam, *Ecce puer meus quem elegi*; & proſequitur de converſatione pacifica: ergo noſter Jeſus erat verè Meſſias promiſſus in lege.

Vndecimò, Meſſias erat uſurus parabolis ad eruditionem populorum. Pſal. 77. *Aperiam in parabolis os meum*, Eſai. 6. *Auditu audietis, & non intelligetis*; ſed Matthæus cap. 13. introducit Chriſtum dicentem in parabolis, *Exiit qui ſeminat ſeminare, &c.* & allegat authoritates prædictas prophetarum: ergo erat ipſe Meſſias.

Duodecimò, Meſſias futurus erat ſummè liberalis & beneficus meum Ezech. 34. *Suſcitabo ſuper gregem paſtorem unum, qui paſcet eum, ſervum meum David, ipſe paſcet & erit eis in paſtorem*; ſed talem fuiſſe Chriſtum probat Matthæus cap. 14. ubi cum receſſiſſet in deſertum, ob decollationem Joannis, multa millia hominum pavit quinque panibus & duobus piſcibus; & ſolo tactu fimbriæ veſtimenti languentes & malè habentes reſtituit priſtinæ ſanitati.

Tertiodecimò, Meſſias deteſtaturus erat hypocriſim & falſum cultum, Eſaï. 11. *Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit, neque ſecundùm auditum aurium arguet, ſed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate, pro manſuetis terræ*; ſed hoc feciſſe Jeſum teſtatur Matthæus cap. 15. ubi introducit Phariſæos reprehendentes Jeſum, quòd diſcipuli ejus tranſgrederentur traditiones ſeniorum, illotis manibus manducando.

Quartodecimò, prophetæ prædixerant, duplicem fore naturam in Chriſto, quandoquidem Eſaias cap. 9. ad indicandam naturam humanam dixerat; *Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*: & ad declarandam divinam, *Et vocabitur admirabilis, Deus fortis*; ſed utramque demonſtrat Matthæus, divinam ſcilicet cap. 16. *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*; & humanam cap. 17. *Filius hominis tradendus eſt filiis hominum, qui eum occident, & tertia die reſurget*: ergo hic eſt vere Chriſtus.

Quintodecimò, Eccleſiaſticam Hierarchiam debet inſtituere Meſſias, cujus erit Monarcha ſupremus, Daniel. 7. In Chriſto debet ſuſcitari regnum; quòd deſtruet alia regna mundi, & erit regnum ſpirituale, & regnum ſanctum; ſed Matthæus cap. 18. 19. & 20. agit de regno cœlorum, quod eſt temporis pręſentis Eccleſia, cujus caput & Monarcha eſt Chriſtus, qui eam diſpoſuit modo contrario ad regnum terrenum: ergo eſt Meſſias.

Sextodecimò, promittitur in Meſſia imperio juncta humilitas, Zachariæ 9. *Exulta filia Sion, ecce rex tuus venit tibi juſtus & ſalvator, ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam*; ſed ex Matth. 21. Chriſtus adinſtar regis intravit in Jeruſalem, ſuper aſinam ſedens, ut impleretur quod dictum eſt per prophetam, *Ecce rex tuus venit tibi manſuetus*: ergo nemo inficiari debet, quin ipſe fuerit Meſſias.

Decimo-ſeptimò, Meſſias, ſaltem permiſſivè, debuit excæcare Judæos, Eſaiæ cap. 6. *Excæca cor po-*

puli hujus; ſed hoc idem fecit Dominus, qui permiſit ut Judæi excæcarentur, oculos mentis claudentes veritatibus, quas illis aperiebat ſub parabolis ficulneæ fructum non afferentis, & agricolarum, qui interfecerunt hæredem Domini vineæ: ergo adhuc *concludi debet, quòd talis fuerit Meſſias.

Decimo-octavò, prædixit Moyſes, Meſſiam fore arcanorum interpretem, Deuteron. 18. *Prophetam de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus, ipſum audies*; ſed ex Matth. 24. & 25. Dominus prędixit deſtructionem civitatis & templi per Titum & Veſpaſianum, ſigna quidem judicii anteceſſura & modum quo homines venturi eſſent ad judicium: ergo eſt verè Meſſias.

Decimo-nonò, debuit Meſſias inſtituere novum Sacramentum in pane & aqua, Pſal. 109. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech*; qui panem & vinum obtulit Geneſ. 14. ſed hoc ad effectum perduxit Chriſtus Matth. 26. ubi agit de Cœna Domini: ergo propriè Meſſias extitit.

Vigeſimo, opprobria, contumelias & paſſiones, debebat ſuſtinere Meſſias, Eſaïæ 53. *Sicut ovis ad occiſionem ducetur. Propter ſcelus populi mei percuſſi eum*; ſed non hæc tantùm paſſus eſt Chriſtus; imò longè majora, & ipſam mortem: ergo maneat, quòd verè Meſſias fuerit.

Vigeſimo primò, Meſſias debuit reportare victoriam de morte, & triumphum glorioſum, Oſeæ 6. *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos*. Et cap. 13. *Ero mors tua, ô mors*. Et Pſal. 15. *Non derelinques animam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*; ſed hanc conditionem adhibet Matthęus, cap. 28. ubi narrat de Reſurrectione Chriſti: ergo remanet quod fuerit Meſſias.

Tandem vigeſimo ſecundò, prædixerunt prophetæ quòd ad Meſſiam futurum aſpicerent, intenderent, & convenirent gentes, de omni lingua & de omni tribu, Geneſ. 49. *Ipſe erit expectatio gentium*. Eſai. 11. *Ipſum gentes deprecabuntur*. Et rurſus 49. *Dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*; ſed Eccleſiam Chriſti eſſe factam & collectam ex omnibus gentibus, Matthæus probat, cap. 28. referens verba Chriſti dicentis, *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti; Docentes eos ſervare omnia quæcunque mandavi vobis*. Et ſic ex hac conditione & ex præcedentibus, quæ debuerunt eſſe in Meſſia, & quæ reverà ſunt in Chriſto Jeſu Domino noſtro; irrefragabiliter conſtat, hominem Jeſum, de quo agit omnis doctrina Evangelii Matthęi, verè eſſe Meſſiam, & Chriſtum illum a lege & prophetis promiſſum.

De Evangelio S. Marci.

SUNT qui putent D. Petrum eſſe authorem hujus Evangelii; eo quòd Hieronymus ad Hedibiam quæſt. 11. dicat, B. Petrum habuiſſe interpretem Marcum, cujus Evangelium, Petro narrante & illo ſcribente, ſit compoſitum. Communis tamen opinio affirmat, hoc Evangelium eſſe ipſius Marci; licèt in conſcriptione illius ſecutus fuerit authoritatem Petri, ſui præceptoris, à quo audierat id quod ſcriptum reliquit in Evangelio: quod idem fecit Lucas reſpectu D. Pauli, quem imitatus eſt; unde Chryſoſtomus Homil. 1. in Matthæum, inquit, Duorum Evangeliſtarum ſuum quiſque probè ſecutus eſt magiſtrum; Marcus quidem Petrum ver-

A borum parcitate gaudentem, Lucas verò Paulum fluminium copiam ubertate loquendi ſuperantem. Marcus Petri filius in baptiſmate, atque in divino ſermone diſcipulus, Sacerdotium in Iſrael agens, ſecundùm carnem Levita, ad fidem Chriſti converſus, Evangelium in Italia ſcripſit, rogatus à fratribus Romæ; quòd cùm Petrus audiiſſet, probavit, & Eccleſiæ legendum dedit ſuâ authoritate; ut tradit Hieronymus in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum. Aſſumpto Evangelio, quod ipſe fecerat, perexit Marcus in Ægyptum, & primus Alexandriæ Chriſtum annuncians, conſtituit Eccleſiam tantâ doctrinâ & ſanctimoniâ vitæ, ut omnes ſectatores
B Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Conſtitutis autem & confirmatis Eccleſiis per Libiam, Marmaricam, Pentapolim, & Alexandriam, comprehenſus fuit à paganis remanentibus in hac civitate, qui videntes eum die ſancto Paſchæ miſſam facientem, miſerunt funem in collum ejus, & traxerunt ad loca rupibus conſita, ubi tandem commendato ſpiritu ad Deum defunctus eſt; poſtquam ſufſecerat loco ſui Anianum Epiſcopum Alexandriæ. Quoad tempus, quo ſcripſit Evangelium ſuum Marcus, Theophilactus exiſtimat, illud ſcripſiſſe Romæ, poſt decem annnos ab aſcenſione Chriſti: & Irenæus dicit, ſimpliciter ipſum factum fuiſſe poſt mortem Petri & Pauli; ita quòd Petrus viderit qui-
C dem Evangelium Marci, ipſumque probaverit ſuâ authoritate, & tradiderit Eccleſiæ legendum, ut prædiximus; ſed ipſo mortuo ipſum omnibus generaliter communicaſſe Marcum, ut inquit Joannes Driedo lib. 1. de Scripto. Eccleſiaſt. cap. 4. An autem exemplar hujuſce Evangelii fuerit Græcum, vel Latinum, controvertuntur interpretes; Hieronymus enim, Auguſtinus & Chryſoſtomus, cum veteribus non paucis, volunt ipſum fuiſſe Gręcum; Baronius verò exiſtimat fuiſſe Latinum; quia veriſimiliter uſus fuerit idiomate illorum, pro quibus ſcribebat, qui erant Latini.

Quoad intentum B. Marci in ſcriptione ſui Evangelii: Videns ille quòd Matthęus, cujus erat quaſi abbreviator, probaverat in ſuo Evangelio, Chri-
D ſtum Dominum eſſe Meſſiam expectatum à Judæis, & prophetatum à lege; ſic Marcus in Evangelio ſuo ſexdecim capitibus coaleſcente probare intendit, illum hominem, qui dicitur Jeſus, fuiſſe potentiſſimum imperatorem, ac regem univerſalem omnium: unde deſignatur Marcus per leonem, qui eſt omnium animalium rex & Monarcha; argumentum autem ejus hoc eſt. Ille homo verè fuit rex virtuoſiſſimus, & Dominus omnium, cui obſequium pręſtant omnes ſpiritus, qui curat omnia morborum genera, qui peccata remittit, qui pro libito diſpenſat ſupra legem, qui ſuam virtutem & authoritatem transfundit in alios, qui imperium exercet ſuper ventos & mare, qui poteſtatem habet vitæ & necis, qui providet de neceſſariis ad vitæ ſu-
E ſtentationem, qui abrogat traditiones impias, qui reſtituit auditum & loquelam, qui illuminat cæcos, qui naturam immutat, qui poteſtatem habet in loca diſtantia, qui interpretatur & perficit legem ſcriptam, qui imperium Davidicum obtinet, qui ſcrutatur ſecreta cordis, qui cognoſcit eventus futuros qui fortitudinem & conſtantiam habet in adverſis, qui exercet poteſtatem in mortem, & qui poteſtatem habet ſuper cœlos; ſed hæc omnia obtinet homo ille Jeſus, quem Matthæus Evangeliſta demonſtravit eſſe Meſſiam à lege promiſſum: ergo ipſemet eſt rex univerſalis & ſupremus Dominus omnium, uti probat Evangeliſta iſte Marcus, qui in ſerie Evangelii ſui demonſtrat has viginti

Digitized by Google

ſpecies, ſeu effectus, aut potiùs argumenta, poteſtatis eximiæ.

Primò ergo probat Evangeliſta, quòd omnes ſpiritus miniſterium exhibuerint Chriſto; tum prophetici, ut Eſaias, Malachias, & Joannes Baptiſta; tum divinus, qui in ſpecie columbæ miſſus eſt ſuper eum; tum Angelici, qui ei miniſtrabant; tum apoſtatici, ſeu dæmones, qui expulſi ab obſeſſis clamabant, *Scimus quia ſanctus Dei es*: & hęc omnia habentur à principio capitis primi ad verſum 29. *Et protinus egredientes.*

Secundò, Jeſus habuit virtutem curandi omnes languores corporis, nempe febrem, lepram, & omnes alias infirmitates; ut liquet à verſu præcedenti ad finem capitis primi.

Tertiò, poteſtatem habuit remittendi peccata, ut patet ex verſu 10. cap. 2. *Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata*: & ex verſu 5. præcedenti, ubi dixit paralitico; *Fili dimittuntur tibi peccata.*

Quartò, habebat poteſtatem legis Moſaycæ, tum moderandæ, tum mutandæ; diſpenſavit enim cum diſcipulis, nè tam ſtrictè cogerentur ad jejunium, quàm Joannis diſcipuli, verſu 19. cap. 2. & teſtatus eſt verſu 28. filium hominis eſſe Dominum Sabbati.

Quintò, jus habebat transferendi authoritatem ſuam in alios; quoniam, ut probat Marcus uſque in finem cap. 3. dedit Apoſtolis ſuis poteſtatem curandi infirmos & ejiciendi dæmonia: ſicut habetur verſu 15.

Sextò, poteſtatem habuit imperandi elementis, aquæ nimirum & aëri, ſeu ventis; ut habetur verſu 39. cap. 4. *Exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari, Tace, obmuteſce; & ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna .... Quis eſt iſte, quia ventus & mare obediunt ei?*

Septimò, erat illi poteſtas ſuper mortem & vitam, quoniam immiſit ſpiritus immundos in porcorum gregem, qui ad duo millia ſuffocati ſunt in mari; verſu 13. cap. 5. & ſuſcitavit à mortuis Archiſynagogi filiam, Jairi nomine; ut habetur in eodem cap.

Octavò, procuravit cibum corporalem turbis ipſum ſequentibus in deſerto, ubi fugerat propter decollationem Joannis Baptiſtæ; in tali enim loco quinque millia hominum pavit ad ſatietatem quinque panibus & duobus piſcibus, cap. 6.

Nonò, abrogavit frivolas traditiones humanas divinis legibus repugnantes à principio cap. 7. ad verſiculum 24. ubi arguit Scribas & Pharifæos, quòd propter traditiones ſuas irritum facerent mandatum Dei.

Decimò, reſtituit Jeſus Chriſtus auditum & loquelam ſurdo & muto, per immiſſionem digitorum ſuorum in auriculas ejus; & per tactum linguæ illius, dicendo, Ephetha, quod eſt adaperire: in fine cap. 7. quod finitur per hæc verba, *Benè omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.*

Vndecimò, quòd Chriſtus illuminaverit cæcos, patet ex Marci 8. ubi primò imperfectè viſum reſtituit cæco, qui videbat homines velut arbores ambulantes; & poſteà ipſum ita perfectè curavit, ut clarè videret omnia: verſu 24. & 25.

Duodecimò, poteſtatem habuit Chriſtus mutandi naturam de paſſibili in impaſſibilem; cùm capite 8. mortem ſuam & reſurrectionem prædixerit, verſu 31. quod non potuiſſet fieri, niſi corpus mortale immortale efficeretur per reſurrectionem.

Tertiodecimò, quòd Chriſtus habuerit poteſtatem ad loca diſtantia, apparet ex eo quod fertur verſu

A 38. cap. 9. ubi vir quidam, qui non ſequebatur Chriſtum, ejiciebat dæmonia in nomine ejus.

Quartodecimò, Chriſtus interpretabatur legem, reprobando libellum repudii, Marci 10. & eam perficiebat Evangelicis conſiliis, prædicando virginitatem, caſtitatem, & paupertatem.

Quintodecimò, obtinebat imperium David; cap. enim 11. totus populus occurrens clamabat, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, verſu 6. & verſu 10. *Benedictum quod venit regnum patris noſtri David, hozanna in excelſis.*

Sextodecimò, perſcrutabatur cogitationes humanas, quandoquidem Scribarum & Phariſæorum occcultas deprehendebat aſtutias, cap. 11.

Decimo ſeptimò, agnoſcebat futuros eventus; cùm
B Marci 13. magno terrore prædixerit deſtructionem Jeruſalem per Titum & Veſpaſianum, perſecutionem fidelium ſub Romanis imperatoribus, adventum Antichriſti, & futuritionem ultimi judicii.

Decimo-octavò, poteſtas ejus ſe extendit ad tolerandum mortem & omnia adverſa cum maxima virtute; ita ut talem virtutem intuens Centurio, clamare compulſus fuerit, *Verè hic homo filius Dei erat*: ut videre eſt capit. 14. & 15.

Decimo-nonò, gaudebat poteſtate in mortem, cùm gloriosè reſurrexerit; & in infernum, quem ſpoliavit, educendo captivos ex ejus carcere, Marci 16.

C *Vigeſimò* denique, poteſtas Jeſu ſe extendit ſuper omnes cœlos, quos ingreſſus eſt Aſcenſionis ſuæ triumpho, ut ſederet in gloria Dei patris, & inde eſſet venturus judicare vivos & mortuos. Et ſic ex his omnibus, concludendum eſt, quòd homo ille Jeſus, quem probavit Matthæus eſſe Meſſiam à lege promiſſum, fuerit etiam rex & ſupremus omnium creaturarum Dominus, ut in ſuo Evangelio Marcus oſtendit ſufficienter.

De Evangelio S. Lucæ.

QUOD Marco contigit, cujus Evangelium attribuitur magiſtro illius D. Petro, id etiam ac-
D cidit Lucæ, cujus Evangelium aliqui exiſtimant fuiſſe editum à D. Paulo, cui fuerat veluti diſcipulus; ſed certum eſt Evangelium iſtud non poſſe attribu, niſi ſoli Lucæ, qui non ſolum ea ſcripſit quæ audivit à Paulo, ſed etiam quæ percepit à cæteris Apoſtolis; ut ipſemet tradit cap. 1. *Sicut tradiderunt nobis qui à principio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis.* Lucas erat medicus Antiochenus, ut ejus ſcripta indicant, græci ſermonis peritiſſimus, ſectator Pauli, & omnis peregrinationis ejus comes, de quo loquitur Apoſtolus ad Coloſſ. *Salutat vos Lucas medicus chariſſimus.* Non fuit ex Apoſtolorum numero; ſicut nec Marcus; ſed tantùm unus ex illorum diſcipulis, qui Evangelium ſicut audiverat
E ſcripſit. Acta vero Apoſtolorum ſicut viderat compoſuit, inquit Hieronymus in Catalogo. Evangelium ſuum Græco idiomate conſcriptum exiſtimatur. Is primus fuit, qui Chriſti, Matris ejus, & principum Apoſtolorum, effigiem pingendi arte adumbraſſe fertur; unde in omnem habitabilem orbem tam venerandum & pretioſum opus delatum eſt, ut inquit Nicephorus lib. 1. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 3. anno 15. poſt Chriſti aſcenſionem. Lucam ſcripſiſſe ſuum Evangelium, refert Theophilactus; & hoc, quia cum multi temerario præſumpſiſſent publicare Hiſtoriam Evangelicam, exiſtimavit ipſe, quòd ſibi incumberet, tanquam exactiſſimè informato per Apoſtolos, ipſum texere in 24. capitibus,

Digitized by Google

Circa Sacerdotalem Domini ſtirpem atque perſonam plus cæteris Evangeliſtis occupatus videtur; unde per vitulum ſignificatus eſt, propter maximam victimam Sacerdotis, ut inquit Ambroſius hîc, dicens, Vitulus Sacerdotalis eſt, unde benè congruit vitulo hic Evangelii liber, quem à Sacerdotibus inchoavit, & conſummávit in vitulo, qui omnium peccata ſuſcipiens, pro totius mundi vita eſt immolatus.

Intentio B. Lucæ in ſcriptione ſui Evangelii non alia fuit, niſi quòd videns Matthęum in Judęa ſuum ſcripſiſſe Evangelium, ut probaret, Meſſiam in lege promiſſum Judæis, eſſe hominem illum, quem vocamus Jeſum; & Marcum in Italia conſcripſiſſe ſuum, & in eo demonſtraſſe, eundem Jeſum eſſe regem & Dominum omnium creaturarum; ſic Lucas in Achaiæ partibus, ut probabilius eſt, ſuum Evangelium edidit: in quo intendit probare, hominem illum præfatum, qui dictus eſt Jeſus, fuiſſe hominum Salvatorem, & animarum medicum. Tali autem utitur argumento & ratiocinatione. Homo ille, cujus ingreſſus & introductio, cujus convictus & converſatio, cujus conatus & recollectio, cujus affatus & eruditio, cujus diſceſſus per mortem & conſummatio, cujus regreſſus à morte & reſurrectio, fuit per modum cujuſdam ſpiritualis antidoti & medicinæ ſalutaris omnium hominum, utique homo ille cenſendus eſt Salvator & medicus animarum; ſed illa omnia conveniunt homini illi, qui dictus eſt Jeſus: ergo verè fuit ſpiritualis hominum medicus & Salvator. Minor probata cenſebitur, ſi ingreſſus Jeſu in mundum, ſi convictus & converſatio cum hominibus, ſi officium, ſtudium, & voluntas, ſi tranſitus ex hac vita per mortem, ſi denique reditus ad nos per reſurrectionem à mortuis, nihil aliud redoleant, quàm ſalvationem hominum: quod clare videbitur in ſequentibus.

Primò, quantùm ad ingreſſum Chriſti in mundum, qui triplex eſt, nempe in naturam per conceptionem, in mundum per nativitatem, & ad totum populum per baptiſmum. Per hunc indicatur, Chriſtum conceptum, naſcentem, & baptiſatum, nihil aliud intendere quàm hominum ſalvationem. Primum horum patet pro conceptione ex cap. 1. iſtius Evangelii, ubi Mariæ dicitur; *Vocabis nomen ejus Ieſum*, ſeu Salvatorem: ubi Elizabeth exclamat, *Benedictus fructus ventris tui*; quia debebat afferre ſalutem gentibus: ubi etiam Zacharias in Cantico, præ gaudio prorumpit in hæc verba, *Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ*. Secundò, in ingreſſu Chriſti in mundum per nativitatem, ſonat adhuc, quòd futurus ſit Salvator, per verba Angeli ad Paſtores dicentis; *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus*, cap. 2. Tertiò, in ingreſſu Chriſti ad totum populum per baptiſmum collatum à Joanne, indicatur inſuper, quòd Chriſtus ſit futurus Salvator mundi, per deſcenſum Spiritûs ſancti, qui ſub ſpecie columbæ viſus inſidere ſuper cap. Chriſti, denotabat gratiam illi collatam, ut ritè fungeretur officio Salvatoris.

Secundò, quantùm ad converſationem & convictum Chriſti cum hominibus; ex modo vivendi cum illis ſatis apparet, quòd ſuſceperit officium Salvatoris, frequentendo praxim virtutum, quas excoluit in capitib. 4. 5. 6. & 7. Se ipſum enim prębuit exemplar pœnitentiæ & abſtinentiæ, cùm cap. 4. jejunavit quadraginta diebus & totidem noctibus in deſerto. Prębuit exemplum religionis &
A pietatis in Deum, quando frequentavit Synagogas, ut in ſe verificaret id quod habetur Iſaï 61. *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde*; Cap. eodem verſu 18. præbuit inſuper exemplum patientiæ, cùm eodem adhuc cap. verſu 29. tranſibat per medium Phariſæorum, qui conſilium acceperant eum præcipitandi, & eorum malitiam lenitate ſuâ ſuperabat. Dedit liberalitatis & beneficentiæ exemplum, quando languores liberaliſſimè ſanabat, & omnibus ſe exhibebat medicum & Salvatorem; unde dicebat, *Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo miſſus ſum*. Verſu 38. & 44. miniſtravit exemplum humilitatis & benevolentiæ, quando cap. 5. inter pecca-
B tores familiariter vivens, & ſe medicum probans, dixit, non ſe veniſſe juſtos, ſed peccatores vocare ad pœnitentiam; ſubjungendo verſu 31. *Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent*. Præbuit exemplum veritatis & ſinceritatis, dum cap. 6. reprehendens hypocriſim Phariſæorum, qui Sabbatum ſuperſtitioſè colebant, vivo probavit exemplo, licitum eſſe bene facere in Sabbato. Summæ perfectionis dedit exemplum in ſermone ſublimi, quem habuit in monte; de veræ beatitudinis partibus, & conſiliis Evangelicis; verſu 20. ejuſdem cap. Tandem, præbuit miſericordiæ exemplum cap. 7. ſanando ſervum Centurionis, ſuſcitando filium unicum viduæ, & abſolvendo peccatricem ad ſanctiſſimos pedes ſuos procumbentem cum
C lachrymis.

Tertiò oſtendit D. Lucas, totum conatum, ſtudium, & voluntatem Chriſti ſe extendiſſe ad ſalvandum homines, & ad tribuendum eis ſpiritualem medicinam. Quod patet ex cap. 8. ubi vocat omnes homines ad ſalutem, variis & ſaluberrimis perſuaſionibus parabolicis utens, quibus animos omnium ad pietatem inducere conabatur, ut ſani evaderent. Ubi etiam peragrat Judææ regionem, dæmonia ejiciendo, languores curando, & mortuam puellam excitando. Quod idem facit cap. 9. ubi elegit duodecim Apoſtolus, quibus dedit virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & quos miſit prædicare regnum Dei, & ſanare infirmos. Quod
D adhuc continuat cap. 10. ubi Apoſtolis tradit conditiones docendi verbum divinum; & alios Septuaginta duos diſcipulos deſignat, quibus functionis ſuæ præſcribit formam. Tandem, concludit obſtinationem aliquorum hominum futuram ad prædicationem fidei, dicens; *Væ tibi Coroſaim, væ tibi Bethſaida*: & prædicat fidem aliorum.

Quartò probat D. Lucas ex affatu & eruditione Chriſti, ipſum fuiſſe hominum Salvatorem; quia illius totalis doctrina ordinabatur ad expulſionem peccatorum, & morbos animarum pellendos. A medio enim cap. 10. uſque ad finem 21. morales tradit eruditiones, ſummè accommodas ad hominum ſalutem & curationem à vitiis. Cap. 10. verſu 30.
E pietatem & miſericordiam docet, ſub parabola hominis ſauciati, cujus ſolus Samaritanus miſertus erat. Eodem cap. verſu 41. docet, cavendum eſſe ab immoderatis curis, per exemplum Mariæ, quæ optimam partem elegit. Cap. 11. docet, cavendum eſſe ab invidentia: dum caſtigat invidiam Judæorum, qui blaſphemantes docebant, Chriſtum in poteſtate Beelezebut ejicere dæmonia. Cap. 12. docet arcendam eſſe immodicam curam temporalium; *Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori, quid induamini*. Eodem cap. verſu 36. diligentiam perſuadet, nè mors ſubita nos imperatos opprimat; *Et vos ſimiles hominibus*

Digitized by Google

expectantibus dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis. Cap. 13. docet pœnitentiam eſſe faciendam, verſu 3. Benignitatem eſſe habendam erga pauperes, cap. 14. ubi etiam præſcribit legem convivis. Cap. 15. humilitatem & modeſtiam ſuggerit, manducando & converſando familiariter cum peccatoribus, & ea de cauſa opponendo Phariſæis parabolam nonaginta novem ovium & unius perditæ, & decem dragmarum, & filii prodigi. Cap. 16. ad inſinuandam liberalitatem, adhibet exemplum divitis epulonis, & villici, qui fecit ſibi amicos de mammona iniquitatis. Cap. 17. ſuadet, ut ſeptuagies ſepties indulgeatur proximo. Cap. 18. inſinuat perſeverantiam in oratione, ſub parabola viduæ inſtanter poſtulantis à judice vindictam contra adverſarium ſuum. Cap. 19. ſollicitat ad ſtudium & ſedulitatem benè operandi, per exemplum nobilis, qui peregrè profecturus diſtribuit ſervis ſuis pecuniæ ſummam, ut negotiarentur: ubi damnavit ſervum nequam, qui repoſuit mnam ſuam in ſudario. Eodem cap. manſuetudinem edocet, cùm ſciens inſidias perpetuas Judæorum, nihilominus eos viſitat manſuetus, inſidens pullo aſinæ, fletque ſuper civitatem, ubi erat paulò poſt occidendus. Capite 20. inſtruit de ſtudio veritatis, refutando Phariſæos, Saducæos, & Scribas, qui Chriſto inſidiabantur; & hoc per parabolas, quibus eos confutabat. Capite 21. hortatur diſcipulos ad perſeverantiam & firmitatem animi, dum illis narrat perſecutiones futuras.

Quintò, probat Evangeliſta noſter S. Lucas, quòd diſceſſus & conſummatio Jeſu per mortem fuerit verè medicinalis & veri Salvatoris mundi. Moribundus enim inſtituit ſacro-ſanctam Euchariſtiam, in qua nobis corpus ſuum dedit, quod pro nobis ſalvandis tradendum erat, & ſanguinem quem in medicinam noſtram & lavacrum ſpirituale erat fuſurus. Deinde, commemorat ſudorem ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram, in ſignum balnei ſalutaris. Poſteà pro perſecutoribus ſuis Patrem in cruce rogavit, *Dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt*; in quo reſpirabat ſalutem adverſariorum. Tandem, ut Salvator actualis, promiſit introducere latronem in paradiſum. Hæc habentur capitib. 22. & 23.

Sextò, oſtendit iterum B. Lucas, quòd regreſſus Chriſti ad nos, ſeu reſurrectio ejus, fuerit quaſi veri Salvatoris mundi; ipſum enim introducit apparuiſſe multis poſt reſurrectionem, & præſertim duobus diſcipulis, qui euntes in Emaus, quaſi diffidentes quòd non eſſet Salvator, dicebant; *Nos ſperabamus, quòd ipſe eſſe redempturus Iſrael.* Adde quòd confirmaturus Jeſum eſſe omnium gentium medicum & Salvatorem, ſubjungit; *Et ſic oportebat pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis tertiâ die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes*: & hoc per capitulum 24. ubi finitur Evangelium Lucæ. Ex illis ergo ſex circunſtantiis patet manifeſtè, quòd probaverit Evangeliſta Lucas, hominem illum, qui Jeſus vocatur, eſſe verè & propriè Salvatorem mundi.

De Evangelio S. Ioannis.

B. Joannes, qui interpretatur gratia Dei, & ſignificatur per aquilam, filius fuit Zebedæi, frater Jacobi Apoſtoli, unus ex diſcipulis Domini, qui virgo electus eſt ad Apoſtolatum. Natus fuit in Bethſaida, ex patre piſcatore, cujus exercebat artem. Non ſolum imperitus erat gentilium diſciplinarum & Judaicæ eruditionis; ſed nullam omnino habebat litteraturam: nam patria ejus vilis erat & obſcura, non inſignibus clara artibus, ſed tota piſcaturæ dedita. Illiteratus tamen ille homo Joannes, totus ignobilis, & ſpectabilis in nullo, tantùm fortitus eſt ſpiritum, ut quæ nullus aliorum Evangeliſtarum nos docuit, ea ipſe fuerit auſus intonare præ omnibus diſcipulis. Maximè dilectus fuit à Chriſto, eo quòd mitiſſimus erat, ſuaviſſimis moribus, & puriſſimo corde; cujus virginitas hoc præſtantiſſimum habuit præmium, quòd Chriſtus moriens matrem ſuam virginem diſcipulo virgini commendaverit, ut virginem virgo ſervaret. Imò, in virginitatis honorem, privilegium habuit recumbendi ſuper pectus Domini; ubi doctrinæ ſuæ altiſſimæ potavit fontem, & quaſi unus de paradiſi fluminibus, undequaque divinitatem Chriſti diffudit in orbem. Joannes fuit Apoſtolus, Evangeliſta & Propheta. Apoſtolus, quia ſcripſit ad Eccleſias, ut magiſter. Evangeliſta, quia librum Evangelii condidit, quod excepto Matthæo, alii ex duodecim Apoſtolis non fecerunt. Propheta denique, quia vidit in inſula Pathmos (in quam fuerat à Domitiano principe relegatus) Apocalypſim ſeu revelationem, infinita futurorum myſteria continentem. Fertur ipſum vixiſſe nonaginta novem annis, & fuiſſe inhumatum Epheſi ſexto Calendas Januarii.

In inſulam Pathmos relegatus, ſecundam poſt Neronem perſecutionem movente Domitiano, ſcripſit Apocalypſim, quam interpretantur Juſtinus Martyr & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & ejus actis ob nimiam crudelitatem à ſenatu reſciſſis, ſub Nerva principe rediit Epheſum, cujus Eccleſiæ præerat, ibique rogatus ab Aſiæ Epiſcopis ſuum ſcripſit Evangelium adverſus Cerinthum alioſque hæreticos, & maximè Ebionitas, qui Chriſtum ſolummodo hominem exiſtimantes, aſſerebant, eum non fuiſſe ante Mariam. Poſt hæc ad Trajanum uſque principem ibi perſeverans, totas Aſiæ fundavit rexitque Eccleſias. Tandem, ſcripſit tres Epiſtolas, quas recipit Eccleſia in Canone. Tres priores Evangeliſtæ, qui ſcripſerunt ante Joannem, maximè diverſati ſunt in his rebus, quas Chriſtus per humanam carnem temporaliter geſſit; Joannes autem intendit maximè ad probationem divinitatis Domini, quâ Patri eſt æqualis, eamque præcipuè ſuo Evangelio commendare curavit; ita quòd alii quodammodo in terra cum Chriſto homine converſati fuerint: Joannes verò tranſcendit nebulam, quâ tegitur omnis terra, & ad liquidum cœlum divinitatis pervenit; ut ait Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 4. Summa ergo Evangelicæ hiſtoriæ, quam ſcripſit Joannes, in eo conſiſtit, quòd demonſtrare intenderet, hominem illum, qui Jeſus dicitur, vere fuiſſe filium Dei; ſicut probaverat Matthæus, illum eſſe Meſſiam expectatum à Judæis; Marcus illum eſſe regem univerſorum; & Lucas, Salvatorem mundi: & ſic dici poteſt, quòd Evangelium Joannis tres partes habeat, in quarum prima explicat modum, quo Jeſus erat filius Dei. In ſecunda hanc veritatem probat, docens, quòd æqualis fuerit Deo in omnibus. Et in tertia recolligit & concludit, Jeſum ex Scripturis eſſe filium Dei.

In prima, inquam, parte oſtendit, quòd homo ille Jeſus ſit filius Dei; per primum caput Evangelii, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: quod intelligi debere de Chriſto probat, dicendo, *Et Verbum caro factum eſt*; quandoquidem Jeſus Chriſtus eſt vere Deus & homo,

homo. Non quidem per adoptionem & gratiam, A quaſi ſolam humanam naturam haberet, ſicuti voluerunt quidam hæretici; cùm & ipſe habuerit divinitatem. Nec etiam per converſionem divinitatis in carnem, ſicut intellexerunt alii: ſed per aſſumptionem carnis à filio Dei, juxta prædicta, *Et Verbum caro factum eſt.*

In ſecunda parte probat Evangeliſta, quòd Jeſus ſit filius Dei, in quantum eſt illi per omnia æqualis; nempe Primò per potentiam, quandoquidem cap. 2. aquam vinum fecit. Secundò, per ſalvationem mundi, cap. 3. *Oportet exaltari filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Tertiò, per ſcrutationem cordium, cùm cap. 4. dixerit Samaritanæ quæcunque fecerat; ut ipſamet teſtatur, dicens, *Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæ feci; nunquid ipſe eſt Chriſtus?* B Quartò, per modum operandi, ſimilem virtuti operativæ Patris, cap. 5. verſu 21. *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, ſic & Filius, quos vult vivificat.* Quintò, per nutritionem corporum, cap. 6. verſu 11. *Accepit ergo Ieſus panes.* Sextò, per nutritionem animarum, eodem cap. verſu 33. *Hic eſt panis verus, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.* Septimò, per inſtructionem, cap. 7. ubi dicit; *Doctrina mea non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.* Octavò, per æternitatem, cap. 8. verſu 23. *Ego de ſupernis ſum.* Nonò, per meritum honoris, cap. 9. verſu 38. *Et procidens adoravit eum.*

C Decimò, per æqualitatem, ſeu potius unitatem eſſentiæ, cap. 10. verſu 30. *Ego & Pater unum ſumus.* Undecimò, per benevolentiam & pietatem, cap. 11. verſu 35. *Et lachrymatus eſt Ieſus.* Duodecimò, per dominium, cap. 12. verſu 28. *Et clarificavi, & iterum clarificabo.* Tertiodecimò, per charitatem, cap. 13. verſu 34. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.* Quartodecimò, per circuminceſſionem, cap. 14. verſu 10. *Ego in Patre & Pater in me eſt.* Quintodecimò, per collationem gratiæ, cap. 15. verſu 9. *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, manete in dilectione mea.* Sextodecimò, per ſcientiam, cap. 16. verſu 30. *Nunc ſcimus, quia ſcis omnia.* Decimo-ſeptimò, per felicitatem quam habuit ab æterno, cap. 17. verſu 5. D *Nunc clarifica me Pater apud temetipſum, claritate quam habui priuſquam mundus fieret apud te.* Decimo-octavò, per longanimitatem & patientiam, cap. 18. verſu 1. *Hæc cum dixiſſet.* & cap. 19. *Tunc apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellavit,* verſu 1. Decimo-nonò, per ſpirat[illegible] Sp[illegible]ûs ſancti, cap. 19. verſu 22. *Hæc cùm* [illegible], *& dicit eis: Accipite Spiritum ſanctum*; ubi Chriſtus [illegible]tem habens elargien[illegible] Eccleſiæ ſuæ gra[illegible]itûs ſancti, habebat pariter vim ſpirand[illegible]um.

In tertia tandem, recolligit B. Joannes ex præcedentibus inferri debere, quòd Chriſtus ſit filius Dei; ſicut concludit ex ultimo verſu cap. 20. dicens, *Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia Ieſus eſt filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in* E *nomine ejus.* Porrò, in fine cap. 21. ubi finitur Evangelium, dicit Joannes de ſe ipſo, quòd ſit *Diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his; & ſcripſit hæc, & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium ejus.*

CAPUT SECUNDUM.

De libris Hiſtorialibus novi Teſtamenti.

PRo libris Hiſtorialibus habemus in ſacris Bibliis tantummodo Acta Apoſtolorum, collecta per B. Lucam; ubi naſcentis Eccleſiæ infantia texitus: ſed cùm iſte liber incipiat tantùm ab illo tempore, quo Chriſtus cœlos aſcendit; ideo, prius quam recenſeamus ea, quæ continentur in Actis Apoſtolorum, nobis colligenda ſunt ex Evangeliſtis, quæ facta præterierint à nativitate Chriſti ad aſcenſionem ejus. Quod majoris diſtinctionis causâ dividi debet in ea quæ facta ſunt ab infantia Jeſu-Chriſti uſque ad trigeſimum ejus annum in quo baptiſatus; & hoc in primo paragrapho. Secundò, in ea quæ præterierunt ab anno trigeſimo ad trigeſimum primum, in ſecundo paragrapho. Tertiò, in ea quæ operata fuerunt à trigeſimo primo anno ad trigeſimum ſecundum, in tertio paragrapho. Quartò, in ea quæ viſa ſunt à trigeſimo ſecundo ad trigeſimum tertium. Quintò denique, in ea quæ præterierunt uſque ad mortem Chriſti quæ accidit circa Paſcha anni trigeſimi quarti.

Primò ergo Verbum illud, quod in principio erat Joan. 1. novo naſcendi modo ex Virgine Mariâ, Joſeph quidem nuptui traditâ Matth. 1. ſed Gabrielis paranimphi nuncio è Spiritu ſancto gravidâ Luc. 1. natus eſt. Cùm enim edictum exiiſſet a Cæſare Auguſto, ut omnes qui Romano parebant imperio nomen ſuum darent, B. Virgo cum Joſeph ſponſo ad Bethleem profecta eſt ubi peperit Chriſtum. Mox Angelus è cœlo delapſus, agmine cœleſtium ſpirituum ſtipatus, paſtoribus noctu Salvatorem mundi natum nunciavit, Lucæ 2. Magos non latuit illa nativitas, qui ſtellâ duce venientes in Jeruſalem, inquirunt quo loco rex Judæorum natus eſſet; & eum inventum in Bethleem adorant, ac venerantur cum muneribus. Herodes timore commotus, nè rex alius ab illo præficeretur in Judæa, obnixè deprecatus fuerat Magos, ut ſcientes locum novi illius regis, de illo dignarentur referre nuncium; ſed ex impulſione Spiritûs ſancti per aliam viam reverſi ſunt. Quadraginta elapſis diebus, B. Virgo & Joſeph, circumciſum octavo die infantem, Jeſumque vocatum, in Jeruſalem detulerunt, in obſervantiam legis, quæ volebat ut primogeniti offerrentur Deo, & quinque cyclorum pretio redimerentur, Lucæ 2. Herodes ſe illuſum à Magis exiſtimans, parvulum recèns natum conatur extinguere, omnes maſculos bimatu minores gladio interficiens, unde Joſeph rediens Nazareth, Lucæ 2. cœlitus admonetur, ut per fugam in Ægyptum infantis vitæ conſulat. Poſt carnificium illud moritur Herodes, & Chriſtus cum matre & Joſepho redeunt in Nazareth Galilææ inferioris, non commorantes in Judæa, metu Archelai, qui Herodi patri ſuo ſucceſſerat, Lucæ 2. Annum agens Jeſus duodecimum ſequitur parentes in Jeruſalem, ubi quibuſdam anni diebus, ſacrorum gratia, confluebant; ſed patris cœleſtis agens negotium, Doctorum cœtui permixtus, parentes declinavit; & poſteà inventus ab illis, divinam voluntatem in cauſam ſuæ ſubductionis allegans, Nazareth revertitur, ubi matri & Joſeph ſubditus vitam privatam duxit, Lucæ 2.

Secundò, verſus initium anni vigeſimi noni ætatis Chriſti, Joannes Zachariæ filius, Chriſti præcurſor, exiit è deſerto, ubi ab infantia aſperrimam

vitam & ſanctiſſimam ducebat, pœnitentiam prædicaturus prope Jordanem fluvium, Matth. 3. Marci 1. Lucæ 3. Superaddens cæremoniam baptiſmi cujuſdam, in quo profitebantur baptiſati vitam ſanctitate plenam, & prætetita deteſtabantur peccata. Tanta fuit ſanctimonia Joannis cultuſque auſteritas, ut à Judæorum primoribus dubitatum ſit, num eſſet ille Chriſtus; & ad hoc illi legationem faciunt, hanc ſciſcitantes veritatem. Joannes verò declarans quod non eſſet Chriſtus, nec Elias, nec Propheta, ait; Ego vox clamantis in deſerto, parate viam Domini. *Ieſus erat incipiens, quaſi annorum triginta. Luc.* 3. cùm Galilæam deſerens peteret fluvium Jordanis, ubi à Joanne, primò reluctante, baptiſatus eſt, audita voce Patris cœleſtis, *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Matth. 3. Marci 1. Lucæ 3. Subductus hinc Jeſus in deſertum, poſt quadraginta dierum inediam, tentatoris ſuſtinuit inſidias, Matth. 4. & Joannes ipſum poſteà videns, & recordatus eorum quæ audierat in baptiſmo Chriſti, palam & publicè eum proclamavit, eſſe agnum Dei totius mundi delicta auferentem; & ob hoc teſtimonium, Petrus & Andræas Jeſum ſequuntur, eiſque Philippus mox vocatus illis addidit ſe ſocium, & ſecum adduxit Nathanaelem, Joan. 1.

Tertiò, vocatus ad nuptias virtutem divinam prodidit per aquam in vinum mutatam, & per ejectionem mercatorum è templo, Joan. 2. Interea, cùm Joannes res Chriſti felicius promoviſſet, dicens, *Illum oportet creſcere, me autem minui. Qui de cœlo venit ſuper omnes eſt*, Joan. 3. id ita futurum brevi probavit eventus; quandoquidem Joannes per Herodem conjicitur in vincula, quòd illum admonuiſſet adulterii cum uxore ſui fratris adhuc viventis, ubi poſteà capitis damnatur, Matth. 14. Et hæc crudelitas occaſionem præbuit Chriſto relinquendi Judæam, & in Galilæam migrandi, ut prædicaret ibidem pœnitentiam, & regnum cœleſte, Matth. 4. Sed dum iret in hanc regionem, per Samariam tranſiens, requievit ſupra fontem, fatigatus ex itinere; ibique convertit mulierem Samaritanam, & multos alios cum illa. Tranſiens Canâ Galilææ Reguli filium ex febri periclitantem, requiſitus à Patre, abſens tamen ſanitati reſtituit, Joan. 4. Ingreſſus Galilæam, relinquens Nazareth civitatem ſuam, habitavit in Capharnaum, quæ erat Galilçæ principalis civitas, Matth. 4. Cùm opus illi eſſet coadjutoribus, incipiens prædicare in Galilæa, è mari vocavit Petrum & Andræam fratres, ſicut & Jacobum & Joannem fratres ſimiliter, Zebedæi filios; Matth. 4. Ingreſſus in Synagogam Capharnai, Sabbato liberavit dæmoniacum, Marci 1. Inde egreſſus intravit cum diſcipulis domum Petri, cujus ſocrum febricitantem ſanavit, & languidis ac dæmoniacis ſibi adductis manum imponens curationem dedit, Matth. 8. Se turbatum multitudine circumſeptum videns, juſſit diſcipulis transfretare, Matth. 8. Inter dormiendum gravis oritur tempeſtas, quæ metum diſcipulis injecit; ſed excitatus ab illis, eorum diffidentiam increpat, & imperio ſuo tranquillum mare reddidit, Math. 8. Regreſſus in Synagogam, paraliticum per tegulas, ob turbam, ad ſe demiſſum ſanat poſt peccatorum remiſſionem, Matth. 9. Matthæum in telonio ſedentem vocat ad ſui ſequelam. Multa inſuper miracula fecit, ſuſcitando filiam Archiſynagogi, curando Hemorroiſſam, illuminando duos cæcos, ſanando unum dæmoniacum; turbis quidem demirantibus, calumniatibus verò Phariſæis.

Quartò, ob Paſcha Judæorum, Chriſtus è Ga- A lilæa aſcendens Jeruſalem, illuſtrem ſanavit paraliticum, qui octo & triginta annos languerat ad probaticam diſciplinam, Joan. 5. & hoc die Sabbati. Confutat Phariſæos, diſcipulos calumniantes, quòd ſpicas Sabbato decerpſiſſent, & confricatas manibus manducaſſent, Matth. 12. Quodam Sabbato ſequenti curavit manum aridam, ſuper quod opus conſultant Phariſæi de ipſo perdendo; at Dominus receſſit ad mare, multâ eum ſequente turbâ, Matth. 12. Relictis turbis, in montem aſcendit oraturus, & ex omnibus diſcipulis duodecim elegit, quos vocavit Apoſtolos. Cùm illis è monte deſcendens, in fine habuit ſermonem de Evangelica perfectione, Matth. 5. & de beatitudinibus. Poſteà curavit B leproſum, quem mundatum miſit ad Sacerdotes. Ingreſſus Capharnaum liberavit à paraliſi ſervum Centurionis abſentem, qui dixerat, *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum*, Matth. 8. Profectus ad civitatem Naim, unigenitum viduæ filium, ſepulturæ proximum ſuſcitavit, Lucæ 7. Mittit Joannes è carcere diſcipulos ad Chriſtum, ut ſciret, an eſſet Meſſias, Matth. 11. Mulieri peccatrici remiſit peccata in domo Simonis Phariſæi, ob ſingularem doloris & amoris ſignificationem, Lucæ 7. Poſt longum circuitum per diverſa loca in domum propriam ſe recepit, ubi turbâ circumdatus, oblatum cæcum & mutum liberat; quod factum calumniantur Phariſæi, tanquam factum in Beelze- C buth; ſed ipſos confutat Chriſtus, Matth. 12. Muliere quâdam felicem proclamante tanti magiſtri matrem, matri & fratribus carnalibus præfert obſervatores verbi Dei, Matth. 12. Proponendo parabolam ſeminantis, cujus ſemen cecidit in quatuor diviſa loca, indicat quatuor effectus verbi divini, Matth. 13. Proponit parabolas zizaniorum, grani ſynapis, fermenti, theſauri, margaritæ, & ſagenæ omnia piſcium genera congregantis, Matth. 13. In Nazareth patriâ ſuâ vult prędicare, ſed ipſum deſpiciunt concives, ob vilitatem ſtirpis; quia credebant eum eſſe filium Joſeph: & ideo eos deſeruit, *Nec fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum*, Matth. 13. D Mittit Dominus duodecim Apoſtolos binos & binos, ut prædicarent verbum Dei, & curarent morbos, & ejicerent dæmonia, Matth. 10. Herodes Tetrarcha, ex fama Jeſu dubitare cœpit, num Joannes à ſe decollatus ad vitam rediiſſet; paulò ante enim die ſuo natalitio fecerat decollari Joannem incarceratum, ad petitionem ſaltantis filiæ Herodiadis, Matth. 14.

Quintò, reverſis ad eum Apoſtolis de prędicatione, invidiæ Herodis declinandæ causâ, ſicut & quietis accipiendi cum ſuis, ſeceſſit navigio in deſertum, trans mare Galilææ; ubi confluente immenſâ hominum multitudine, quinque millia virorum quinque panibus hordeaceis ac duobus piſcibus pa- E vit, duodecim cophinis fragmentorum poſt refectionem collectis, Matth. 14. Ex hoc miraculo occaſionem ſumpſit diſcurrendi de pane Euchariſtico, in quo promiſit ſe daturum corpus ſuum & ſanguinem pro vita mundi, Joan. 6. Ob hoc miraculum decernunt Judæi ipſum rapere in regem; ſed fugit in montem ſolus, & rediens ad Apoſtolos conſternatos in mari, ob tempeſtatem, apparet eſſe phantaſma; ſed illis mox ſe manifeſtavit: unde Petrus de navicula acceſſit ad eum, ambulans ſuper aquam, ſed cùm ex defectu fiduciæ cœpiſſet mergi, exprobratur à Chriſto, dicente; *Modicæ fidei, quare dubitaſti?* Appropinquante Paſchate Judæorum, ingreſſus eſt Jeruſalem, ſed ſecreto; quia Judæi quærebant ipſum interficere: & exinde egreſſus in partes Tyri & Sydonis, Cananeæ filiam à dæmone

Digitized by Google

liberat, Matth. 15. Reverſus ad Galilæam, ſurdum & mutum ſanavit, Marci 7. Cùm veniſſet ſecus mare Galilææ, aſcendens in montem cum cæcis, mutis, claudis, debilibus, & multis aliis, dixit diſcipulis ſuis; *Miſereor turbæ, quia non habent quid manducent:* & quatuor millia hominum ſaturavit, præter parvulos & mulieres, ſeptem panibus & piſciculis paucis, ita ut ſuperfuerint ſeptem ſportæ fragmentis plenæ, Matth. 16. Phariſæi quærentes ſignum rejiciuntur, eorumque fermentum docetur eſſe cavendum, Matth. 16. Cæcus ſanatur in Bethſaide, priùs imperfectè, poſteà perfectè, Mar. 8. Petrus Chriſti divinitatem confitens commendatur, Matth. 16. Transfiguratur Dominus, crucis ſcandalum ablaturus, Matth. 17. Jeſus ejicit dæmonium, quod non potuerant ejicere diſcipuli, ob fidei imperfectionem, Matth. 17. Statere in ore piſcis invento, ſolvitur didrachma, quod erat tributum quoddam impoſitum per capita in ſubſidium templi, Matth. 17. Contendentibus inter ſe diſcipulis pro primatu, docetur humilitas, puero in medium producto, Matth. 18. Eoſdem inſtituit de non dando ſcandalo electis, quos vocat parvulos, ibidem: condonandumque eſſe fratri in nos peccanti, ſub parabola Patris-familias, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis, Matth. 18. Dum iret in Jeruſalem ad feſtum Tabernaculorum, Samaritani occluſerunt illi portas civitatis; & ob hoc Jacobus & Joannes voluerunt evocare Ignem de cœlo ſuper ingratam illam urbem: ſed dixit illis Jeſus, non ſe veniſſe ad perdendas animas, ſed ſalvandas; imò, in vico Samariæ, obvios decem leproſos curavit, laudato Samaritano, qui ſolus gratiam rependit, Matth. 17.

Durante feſto Scenophegiæ, prædicavit in templo, tam efficaciter, ut principes Sacerdotum & Phariſæi præ invidia miſerint homines ipſum comprehenſuros; ſed ex ſermonis ſuavitate taliter illecti ſunt, ut manus in eum injicere noluerint, ſed dixerunt: *Nunquam ſic loquutus eſt homo*, Joan. 7. Illi offerunt Scribæ & Phariſæi mulierem adulteram, quam induſtriosè abſolvit, ipſis pudore affectis, Joan. 8. Ipſum docentem rurſus in templo lapidare tentant, ſed abſcondit ſe ab eis, Joan. 8. Cæcum natum poſteà illuminavit, imponendo lutum ſuper oculos ejus, Joan. 9. Septuaginta duos diſcipulos deſignavit in coadjutores Apoſtolorum, Lucæ 10. Proponitur parabola de Samaritano, qui curam habuit de latrone vulnerato, Lucæ 10. Docuit Orationem Dominicam, Lucæ 11. Martha recipit Dominum in hoſpitio ſuo in Jeruſalem, quæ interpellans otium Mariæ ſororis, reprehenſa eſt à Chriſto; & Maria laudatur, Lucæ 10. Ad prandium vocatus per Phariſæum quemdam reprehenditur, quod diſcipuli ſui non lavarent manus; ſed ipſius arguit hypocriſim, Lucæ 11. Docet, ob adventûs ſui incertitudinem, homines ſemper debere eſſe paratos, Lucæ 12. Innuit pœnitentiam eſſe agendam, inductâ ſimilitudine de arbore ob ſterilitatem amputanda. Rogatus, num ſint pauci ſalvandi, reſpondet; contendendum eſſe intrare per anguſtam portam, Lucæ 13. Sanatur hydropicus in Sabbato, Lucæ 14. In feſto Encæniorum eripit ſe de lapidantium manibus, Joan. 10. Proponuntur parabolæ de ove, drachma, & filio perditis, Lucæ 15. Additur parabola de villico iniquitatis, Lucæ 16. Diſſeritur de matrimonii indiſſolubilitate, Matth. 19. Fit mentio de divite epulone. Luc. 16. Et de parabola Phariſæi & Publicani, Lucæ 18. Complexatur parvulos, laudaturus ſimplicitatem & humilitatem; dicitque adoleſcenti, mandata eſſe illi obſervanda, ſi vellet ad vitam ingredi, Matth. 19. Adducitur parabola de operariis in vineam conductis, Matth. 20. Lazarus reſuſcitatur, Joan. 11. Pontifices & Phariſæi colligunt Concilium, ubi ex ſententia Caiphæ Pontificis definitur Chriſtum eſſe perdendum, Joan. 11. Mortem ſuam prædicit Apoſtolis in Jeruſalem aſcendentibus, qui cùm ſuſpicarentur, adeſſe tempus regni ipſius, mater Zebedæorum pro ſuis filiis petiit primas in regno ſedes, Matth. 20. Jericho ingreſſus, Zachæum ex arbore vocat, illum convertit, & promittit ei ſalutem, Lucæ 19. Proponitur parabola de decem mnis, quas homo nobilis ſervis ſuis tradidit, Lucæ 19. Ex Jericho pergens Jeruſalem duos cæcos ſanavit, ibidem. Ant eſex dies Paſchæ venit in Bethaniam, ubi cœnam accipiens in domo Simonis Leproſi, accumbente Lazaro cum aliis, & miniſtrante Marthâ, Maria pretioſo unguento perfudit caput Domini. Ob hoc indignantur diſcipulorum aliqui, & præcipuè Judas; ſed Dominus ab eorum calumnia vindicavit Mariam, Matth. 26.

Sextò, acclamante populo, Chriſtus aſino inſidens intravit glorioſè in Jeruſalem, turbis ſternentibus veſtimenta ſua, aliis cædentibus ramos palmarum, & aliis clamantibus, *Ozanna filio David*, Matth. 21. Templum ingreſſus cæcos & claudos ſanavit, ibidem. Receſſit veſpere è civitate, in quam cùm mane reverteretur, ficulneæ frontibus carenti maledicit in via; & ingreſſus in templum ementes ejicit & vendentes, Matth. 21. Ab eo petunt, num ſolvendum eſſet tributum Cæſari, ut caperent eum in ſermone; & reſpondit, reddenda eſſe Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & Deo quæ ſunt Dei, Matth. 22. Ibidem proponitur parabola de nuptiali convivio, ad quod invitati venire recuſant. Accedunt Saducæi, reſurrectionem negantes, quibus prudentiſſimè reſpondet, Matth. 22. Quamvis Phariſęi & Scribæ ejus meditarentur mortem, eos tamen eſſe audiendos docet, & vitanda eorum opera, Matth. 23. Omnibus oblationibus pręfert oblationem viduæ mittentis in gazophilacium duo minuta, Marc. 12. Mirantibus diſcipulis magnificam ſtructuram templi, pręcicitur ejus perfecta deſtructio, Matth. 24. Allegat parabolam de decem virginibus, quarum quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Et parabolam de diſtributis talentis in ſervos, quorum illi laudantur, qui lucrum fecerunt; & vituperati ſunt, qui ea reliquerunt inutilia. Declarat inſuper, quomodo filius hominis venturus ſit in majeſtate magna, ſeparaturus bonos à malis, Matth. 25. Conſummatis his ſermonibus, prædicit Chriſtus, ſe poſt biduum crucifigendum in Paſchate: & dum conſilium inirent principes Judęorum de capiendo Chriſto, ad eos conſultantes ingreditur Judas, pactus illum tradere pro triginta argenteis, Matth. 26. Primâ die azimorum juſſit Ieſus, ſibi parari agnum Paſchalem in Ieruſalem, quem horâ opportunâ manducavit cum Apoſtolis, Matth. 26. Poſt eſum ipſius lavit pedes diſcipulorum, ſuumque poſtea corpus ac ſanguinem diſcipulis ſumenda tradidit, Matth. 26. Prædicit, ſe ab diſcipulorum uno fore tradendum. Inquirit Ioannes, quis eſſet; & reſponſum eſt, fore illum, qui cum Chriſto manum intingeret in paropſide, ibidem. Prędicit, omnes in ea nocte ſcandalum eſſe paſſuros, quod fortiter negavit Petrus, ſed illi annunciatur, quod ter negaret Dominum ante ſecundum gallicinium, ibidem. Mox ad conſolationem mœſtorum diſcipulorum longum Chriſtus habuit ad illos ſermonem, qui vocatur ſermo in Cœna Domini; per quem dejectos eorum animos erigit, Ioan. 14.

Hymno gratiarum actionis finito, exivit ab urbe, in hortum, qui erat in inferiori parte montis Oliveti. Relictis longiùs aliis Apoſtolis, cum Petro, Joanne, & Jacobo ingreditur in hortum; ubi parumper ſeparatus ab iſtis, procidit in faciem ſuam, orans: & in agoniam prolapſus confortatur ab Angelo. Hoſtibus ſe capiendum tradit, Judâ prodente. Matth. 26. Ducitur ad Annam, ſocerum Caiphæ. Poſteà offertur Caiphæ in cujus domo crudelē alapam recepit; & auditis falſis teſtibus, nihil afferentibus idoneum, tanquam blaſphemus condemnatur: Petro ipſum ter negante ante gallicinium, & ad aſpectum Chriſti ſuum lapſum agnoſcente, Matth. 26. Mane facto, vinctus traditur Pilato præſidi condemnandus; quod videns Judas, laqueo B ſe ſuſpendit, projectis in templo argenteis, ex quibus emitur ager, in ſepulturam peregrinorum, Matth. 27. De variis accuſatur Dominus à Judæis, quæ cùm improbabilia exiſtimaret Pilatus, ipſum innocentem judicavit. Intelligens tamen, eum Galilæum eſſe, ipſum miſit ad Herodem, Galilææ tetrarcham, qui ob ſilentium ipſum remiſit ad Pilatum, indutum albâ veſte; & ob hoc reconciliati ſunt ſimul, Lucæ 23. Pilatus de innocentia Chriſti perſuaſus variis modis utitur, ut ipſum abſolvat. Primò proponens, ipſum liberari in gratiam feſti; ſed illi præfertur Barabbas. Secundò eum graviter flagellatum & illuſum, cum veſte purpureâ & ſpineâ coronâ videndum exhibet Judæis, ut ſic ſatiati de- C ſiſterent; ſed audiens, quòd poſtularent ipſius mortem, metu Cæſaris, lavit manus ſuas, teſtatus eſt innocentiam accuſati, & eum Judæis tradidit crucifigendum, Matth. 27. Ducitur ad Calvarium crucifigendus. Vino myrrhato felle mixto potatur, ac crucifigitur inter duos latrones. Unus eorum ſe convertens obtinuit promiſſionem paradiſi. Matrem è cruce diſcipulo Chriſtus commendat. A Patre ſe derelictum queritur. Sitiens potatur aceto. Ac tandem, omnibus conſummatis, In manus Patris ſpiritum commendans, moritur circa horam nonam, Matth. 27. & ipſius latus lanceâ aperitur, inde profluente ſanguine ſimul & aquâ. Impenditur illi honorifica ſepultura à Ioſepho & Nicodemo, D ejuſque ſepulchrum munitur cuſtodibus.

Septimò, tertiâ die, ſummo mane, terræ motus factus eſt magnus; Angelus deſcendit de cœlo revolvens lapidem, & præ timore ejus cuſtodes facti ſunt veluti mortui. Mulieribus ipſe dixit, *Nolite timere vos; ſcio enim quòd Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis; non eſt hic ſurrexit enim, ſicut dixit. venite & videte locum, ubi poſitus erat Dominus.* Quod cum diſcipulis, & imprimis Petro, renunciaſſent mulieres, Petrus & Ioannes ad monumentum accurrunt; ſed illis abeuntibus, ecce Ieſus occurrit eis, dicens; Avete. Talem reſurrectionem ſatis cognoverant milites, corrupti tamen per Pontificum pecuniam, ſub prætextu furti, celaverunt hoc miraculum: unde E nec ipſis mulieribus crediderunt diſcipuli, Matth. 28. Eâdem die apparuit duobus diſcipulis euntibus in Emaus, in aliena ſpecie; & agnitus eſt in fractione panis, Marci 16. Iſtis in Ieruſalem reverſis, eâdem veſperâ, narrant undecim Apoſtolis, ſibi Dominum apparuiſſe; quod idem retulit Petrus: imò Chriſtus, januis clauſis, ſe videndum & palpandum omnibus præbet, conceditque poteſtatem remittendi & retinendi peccata. Cùm autem Thomas eſſet abſens, nec aliorum teſtimonio vellet acquieſcere, octavo poſt die Chriſtus rurſum ingreditur ad omnes, januis clauſis, manumque lateri infixit Thomas, Marci 16. Septem diſcipulis ſimiliter apparuit, in mari Tyberiadis piſcantibus; ubi, A poſt communem cum eis menſam, commiſit ſuas oves paſcendas Petro, Ioan. 21. Tandem ſe manifeſtavit undecim Apoſtolis in monte Galilææ, quem olim eis conſtituerat: & ibi ipſis injunxit munus evangelizandi ac baptiſandi, Matth. 28. Promiſitque deſcenſum Spiritus ſancti, quem expectare debebant in Ieruſalem.

DE LIBRO ACTVVM Apoſtolorum.

COLLECTIS in paragraphis præcedentibus, ex Evangeliſtarum relatione, quæ facta ſunt à Chriſto naſcente, uſque ad Aſcenſionem ejus; nunc revertendum eſt ad ea, quæ habentur in libro Actuum Apoſtolorum: ubi referente B. Lucâ, narrantur quæ præterierunt ab Aſcenſione Domini uſque ad tempus illud, quo Paulus, editis pluribus miraculis, Romam acceſſit. Nil mirum autem, ſi in hoc libro magis loquatur author de actionibus Pauli, quàm aliorum Apoſtolorum; Lucas enim, qui eum conſcripſit, erat diſcipulus & cultor Pauli, cujus virtutes cùm perſpexerit, tanquam teſtis oculatus, eas voluit referre in ſerie hujus voluminis. Mens fuerat ſummatim tantùm explicare finem, quem habuit hujuſce libri author, in conſcriptione illius, ſicuti factum eſt in Evangeliis, & in libris Sapientialibus & Prophetalibus veteris Teſtamenti; ſed, cùm apertum ſit, hunc librum eſſe purè Hiſtorialem, conguentius exiſtimavi, ſi appendice quodam ſigillatim recenſerem, quæ habentur in capitibus 28. quibus coaleſcit iſte liber.

In 1. cap. refertur, quomodò Chriſtus poſt quadraginta dies à reſurrectione ſua, in quibus apparebat diſcipulis, loquens de regno Dei, aſcendit in cœlum ex olivarum monte. Ex illo reverſi in Ieruſalem aſcenderunt in cœnaculum, unanimiter perſeverantes in oratione cum mulieribus & Mariâ matre Jeſu, expectanteſque deſcenſum Spiritûs ſancti, juxta promiſſionem, quam illis fecerat Chriſtus aſcenſurus in cœlos. In diebus illis, exurgens Petrus in medio fratrum, expoſuit eis quomodò Judas defecerat ab apoſtolatu, & proinde aſſumendum eſſe aliquem ex fratribus, qui ſubſtitueretur ejus loco. Statuerunt duos, nempe Joſeph, qui vocatus eſt Barſabas, & Mathiam; ſed oratione factâ ad Deum, ut indicaret quem vellet eligi, cecidit ſors ſuper Mathiam.

In cap. 2. Cùm complerentur dies Pentecoſtes, collectis Apoſtolis in eodem loco, deſcendit Spiritus ſanctus ſuper eos, in linguarum ignitarum ſpecie, deſcendentium cum ſpiritu vehementi; quæ ſederunt ſupra ſingulos eorum. Repleti omnes Spiritu ſancto, cœperunt loqui variis linguis, ita quòd quindecim nationes differentes, quæ erant in Jeruſalem, eos intelligerent, quaſi loquentes ſuo proprio idiomate. Illos irridebant Judæi, muſto credentes madere; ſed D. Petrus, tanquam caput omnium, eorum defenſionem ſuſcepit, & efficaci quodam ſermone, prædicans pœnitentiam & baptiſmum, tria millia hominum convertit. Et illi, qui credere inceperunt, diſcipulorum formam admittentes, omnia habebant communia; & multa prodigia & ſigna per Apoſtolos fiebant in Ieruſalem: & metus erat gravis in univerſis, mirabiliterque augebatur fidelium numerus.

In 3. cap. Petrus & Ioannes aſcendentes in templum, ad horam orationis nonam, invenerunt claudum à nativitate, qui petens ab eis eleemoſynam, audivit à Petro; *In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula*: cui protinus conſolidatæ

Digitized by Google

ſunt baſes & plantæ, & exiliens ſtetit, ambuvit, & intravit cum illis in templum, laudans Deum. Hoc viſo, demirantur omnes, qui turmatim accurrunt ad Apoſtolos: ex quo Petrus occaſionem ſumpſit prædicandi iterum, & dicendi, factum fuiſſe hoc miraculum in nomine Chriſti, quem crucifixerunt; in quem ſi crederent, & agerent pœnitentiam, delerentur eorum peccata. Et talis ſermo ita fuit efficax, ut quinque millia utriuſque ſexûs adhuc converſi fuerint.

In cap. 4. Sacerdotes cum magiſtratu templi, ſeu cuſtode, aut præfecto, & Saducæis; dolentes quòd prædicaretur reſurrectio Ieſu, inierunt Concilium cum ſenioribus, qui in hos duos Apoſtolos injecerunt manus, & poſuerunt eos in carcerem. Craſtinâ die quærentes ab illis, in qua virtute, aut in quo nomine fecerant hoc miraculum, ipſis reſpondit Petrus, hoc fuiſſe factum in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quem ipſi crucifixerant, & quem Deus ſuſcitaverat à mortuis. Audito Petro tam firmiter reſpondente, admirabantur ſeniores, qui Apoſtolos ejecerunt extra concilium, cum injunctione nuſquam talia prædicandi; ſed juſtius eſt, inquit Petrus, Deum audire, quàm homines. Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, & omnia erant omnibus communia; ita quòd omnes cuncta quæ poſſidebant ponerent ad pedes Apoſtolorum.

In cap. 5. Ananias cum Saphira uxore ſua ſibi retinuit partem agri, quem vendiderat, alteram deponens ad Apoſtolos; ſed uterque exprobratus à Petro, quod mentiri fuerint Spiritui ſancto, expirarunt; ſaltem morte temporali, ob dolorem quem illis inſpiravit Petrus de peccato. Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe, & augebatur credentium multitudo; Petro per umbram veſtimenti ſui ſanante infirmos. Talium miraculorum operatio excitavit Judæos, ut manus in Apoſtolos injicerent, quos poſuerunt in carcerem; ſed Angelus Domini, aperiens januas, eos eduxit. Hoc viſo, collectum eſt Concilium, morſque Apoſtolorum eſt decreta; ſed hoc impedivit Gamaliel, legis Doctor, honorabilis univerſæ plebi; unde eos tantùm flagellarunt. Hoc non impedivit, quin quotidie in templo & circa domos evangeliſarent Chriſtum Jeſum; unde abierunt gaudentes à conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.

In c. 6. creſcente numero diſcipulorum deſignantur ſeptem diaconi pleni Spiritu ſancto & ſapientiâ, qui aliis ſuccurrerent, & hi fuerunt Stephanus, Philippus, Procorus, Nicanor, Timon, Parmenius, & Nicolaus advena Antiochenus. Eorum erat officium diſtribuendi eleemoſinas publicas, & miniſtrandi menſis, ubi cum pane communi dabatur Euchariſticus, juxta morem Eccleſiæ hujuſce temporis; qui tamen paulò poſt extinctus eſt, Eccleſiâ præcipiente, ut jejuni tantùm accederent ad Euchariſtiam. Inter præfatos diaconos fortiter ſuſtinebat Stephanus fidem Chriſtianam, & plenus gratiâ ac fortitudine faciebat prodigia & ſigna magna in populo; ſed ſeniores & Scribæ ipſum adduxerunt in Concilium, dicentes, ab illo ſe audiiſſe verba blaſphemiæ in Moyſem & Deum: & qui ſedebant in Concilio videbant faciem ejus, tanquam faciem Angeli.

In cap. 7. Interrogatus Stephanus à principe Sacerdotum, ſi hæc ita ſe haberent, libertimè probavit per Scripturas, Chriſtum, quem crucifixerant, eſſe verè Meſſiam, qui reſurrexerat. Ipſis

A poſtea objicit duritiem cordis eorum, & homicidia ab illorum patribus commiſſa adverſus Prophetas: quod audientes diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. Cùm autem Stephanus eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Jeſum ſtantem à dextris virtutis ejus. Quâ viſione ita fortis evaſit, ut ſuſtinuerit impetum eorum, & ejectus extra civitatem libentiſſimè paſſus fuerit lapides, quibus interficitur, clamans voce magnâ, *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.*

In cap. 8. poſt Stephani mortem tanta facta eſt perſecutio in Eccleſia, quæ erat Jeroſolimis, ut omnes fideles, præter latitantes Apoſtolos diſperſi B fuerint. Saulus præ aliis devaſtabat Eccleſiam, tradens in cuſtodiam viros & mulieres. Philippus deſcendens in civitatem Samariæ prædicabat ibi Chriſtum; Samaritani verò videntes ſigna quæ faciebat, ſanando infirmos, unanimiter audiebant verbum ejus. Simon, qui ante fuerat Magus, audiens Pihlippum evangeliſantem de regno Dei, credidit & baptizatus eſt. Apoſtoli videntes, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem, qui imponebant manus ſuper fideles baptiſatos, quod erat dare illis Confirmationis ſacramentum. Simon præ ambitione obtulit pecuniam Apoſtolis, ut poteſtatem haberet dandi Spiritum ſanctum; ſed dixit Petrus ad eum, *Pe-* C *cunia tua tibi ſit in perditionem.* Philippus ab Angelo mittitur ad eunuchum reginæ Æthiopis, quem inſtructum baptiſavit. Præfatus Simon increpatus à Petro errores ſuos diſſeminavit apud Samaritanos & Judæos, perſuadens ſe eſſe filium Dei pro Judæis, & Spiritum ſanctum pro Gentilibus.

In cap. 9. accidit converſio Pauli in fine menſis Januarii, juxta Baronium. Ætatis erat triginta trium annorum, natione Hebræus ex tribu Benjamin, de urbe Tharſi oriundus in Cilicia, ex parentibus nobilibus, qui eum miſerant ſtudendum ſub Gamaliele, inter legis Doctores ſpectatiſſimo. Saulo eunti in Damaſcum apparuit lux de cœlo, & ca- D dens in terram audivit vocem dicentem, *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Dum quæreret quid ſibi eſſet faciendum, præcipitur ire in civitatem ad Ananiam, unum ex diſcipulis, à quo viſum recepit per manuum impoſitionem. Baptiſatus eſt, & ex Chriſtianorum perſecutore factus eſt evangelii prædicator eximius, qui in ſynagogis prædicabat de Jeſu, quoniam hic eſſet filius Dei. Cùm eum interficere vellent Judæi, demiſſus eſt per murum in ſporta, & venit ad Petrum in Jeruſalem, ubi manſit quinquaginta diebus. Intereà Petrus ſanavit paraliticum, ſuſcitavitque Tabitham diſcipulam; & ex hoc miraculo crediderunt multi.

In cap. 10. in mentis exceſſu Petrus vidit lin- E teum magnum è cœlo deſcendens in terram, plenum quadrupedibus, ſerpentibus, & volatilibus; & auditur vox illi dicens, Surge Petre, occide & manduca. Cùm autem hoc facere renuiſſet, quia nunquam comederat aliquid immundi, vox illa iteravit, Quod purificavit Deus tu commune non dixeris. Per hoc intellexit Petrus non ſolos Iudæos, ſed etiam Gentiles, indifferenter eſſe ſalvandos: & ex illo tempore prædicaverunt diſcipuli Evangelium paganis, ſicut & Iudæis; unde Cornelius Centurio, homo religioſus & timens Deum, recipitur à Petro inter fideles.

In cap. 11. converſo Cornelio, diſceptant Judæi contra Petrum, quòd recepiſſet inter eos viros qui præputium haberent; ſed eos pacificavit, narrans viſionem quam habuerat de linteo, & de vo-

Digitized by Google

ce præcedenti. Audito autem quod diſcipuli diſperſi prædicarent fructuosè Antiochenis, miſſus eſt ad eos Barnabas, ut incolas ejuſdem civitatis confirmaret in fide. Videns autem quòd indigeret coadjutore, profectus eſt Tharſum, quæſiturus Saulum, quem perduxit Antiochiam; ubi per annum integrum docuerunt turbam multam: ita ut cognominarentur primum Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani. Intereà unus ex eis, nomine Agabus Propheta, prædixit famem magnam futuram in univerſo orbe.

In cap. 12. Herodes Rex miſit manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia; occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio: videnſque hoc placere Judæis, appoſuit ut apprehenderet & Petrum, quem miſit in carcerem, volens poſt Paſcha eum producere populo: ſed ad orationem Eccleſiæ ab Angelo liberatus eſt. Ipſe verò liber venit ad domum Mariæ, matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus; ubi erant multi congregati & orantes. Iſtis indicavit Petrus, ut tacerent, narravitque quomodò Dominus ipſum eduxiſſet de carcere. Herodes autem ſedens pro tribunali, & ſermonem habens ad populum, percuſſus eſt ab Angelo Domini, & conſumptus vermibus expiravit.

In cap. 13. Apoſtoli vitare cupientes perſecutionem Herodis, diſperſi ſunt in univerſum orbem, ut in illo ſtabilirent regnum Chriſti; & protunc compoſuerunt Symbolum, quod Apoſtolorum vocatur: & ſinguli profecti ſunt in provincias, quæ ſibi contigerant; & inter alios Petrus Apoſtolorum princeps, prædicato Evangelio in Ponto, Galatiâ, Cappadociâ, Bithynia, & Italiâ, ſuam ſedem fixit Romæ, (Evodio conſtituto Antiochiæ in Epiſcopum) ubi tandem ſub Nerone imperatore, verſo deorſum capite, crucifigitur, & ſepelitur ibidem, tertio Calendas Julii. Barnabas & Saulus ſegregati per Spiritum ſanctum mittuntur prædicaturi inter gentes, poſtquam illis impoſitæ ſunt manus; quæ impoſitio non erat ordinatio quædam, nec Sacramentum, ſed religioſa quædam Eccleſiæ praxis, quæ declarabat voluntatem Dei circa aliquem, ad uſum ſpecialem miniſterii Apoſtolici. Eo tempore Saulus elevatus eſt in tertium cœlum, ex Antiochia venit Seleuciam; deinde in Cyprum, ubi convertit Elimas magum: & pro Saulo vocatus eſt Paulus.

In cap. 14. Dum eſſet Iconii Paulus, taliter locutus eſt in Synagoga, ut Judæorum & Græcorum copioſa multitudo crediderit. Lyſtris claudum ex utero, qui nunquam ambulaverat, ſanavit: turbæ verò talia miracula videntes, adorant Apoſtolos; Barnabam vocantes Jovem, & Paulum Mercurium. Sed cùm eos adorare vellent, arguuntur; diciturque illis, quòd eſſent mortales homines. Supervenientes quidam ex Judæis, turbis perſuaſerunt, ut lapidarent Paulum, quem traxerunt extra civitatem, eum eſſe mortuum exiſtimantes.

In cap. 15. Oritur diſſentio inter fideles ob circumciſionem, quia Judæi facti Chriſtiani, retinentes zelum antiquæ legis, volebant circumciſionem eſſe conjungendam baptiſmo; ita quòd, nec Judæorum, nec Gentilium ulli poſſent ſalvari, niſi circumciderentur. Hoc negabant Chriſtiani, qui venerant ex paganiſmo. Propterea indixit Petrus Concilium in Jeruſalem, ubi adfuerunt ipſe Petrus, Jacobus Minor, Epiſcopus loci, Joannes, & Paulus, qui ex Antiochia venerat cum Barnaba, omiſſis diſcipulorum Chriſti pluribus.

A Poſt magnam conſultationem pronunciavit Petrus, non eſſe imponendum jugum ſuper diſcipulorum cervices; ſed per ſolam gratiam Jeſu Chriſti ſalvari eos, qui ſolum baptiſmum reciperent. Hoc ultro confirmavit Jacobus, Epiſcopus Jeroſolymitanus, dicens; non inquietandos eſſe, qui ex gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſufficere, ſi abſtinerent à ſimulachris, fornicatione, ſuffocatis, & ſanguine: unde pro concluſione additum fuit, *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nil ultrà vobis imponere oneris, quàm hæc neceſſaria.* Devolvitur commiſſio deferendi hoc decretum ad Antiochenos ad Judam & Silam, qui Antiochiam ob hoc repe-
B tunt cum Paulo & Barnaba.

In cap. 16. Paulus à Barnaba ſeparatus, accepto Silâ in ſocium, pervenit ad Lyſtram; ubi propter Iudæos circumcidit Timotheum, quem ſibi in ſocium dilectiſſimum adjunxit: per hoc demonſtrans, fideles non rejicere circumciſionem, tanquam malam, ſed veluti inutilem, à tempore Chriſti. Iſti Timotheo ſcripſit poſtea duas Epiſtolas. Puellam quandam quæ ſpiritum Pithonem habebat, per quam occulta prædicebat diabolus, ſanavit; ſed cùm non parum lucri illa afferret dominis ſuis, iſti ſeditionem excitarunt contra Paulum & Silam, quos perduxerunt ad forum, tan-
C quam perturbatores quietis publicæ: & magiſtratus, ſciſſis eorum tunicis, juſſerunt illos virgis, cædi: & plagis impoſitis mitti in carcerem, pedibus eorum conſtrictis ligno. Mediâ nocte Paulus & Silas orantes Deum liberi facti ſunt, ſolutis vinculis; non tamen abierunt è carcere, quod demirans cuſtos procidit pedibus Pauli & Silæ, & credens in Dominum Ieſum baptiſatus eſt cum domo ſua.

In cap. 17. Peragratis multis regionibus, Athenas venit Apoſtolus, civitatem idololatriæ maximè deditam. Diſputabat quotidie cum Stoicis & Epicureis, qui multos habebant errores. Stans autem in medio Areopagi, occaſione deſumptâ ex ara quadam, in qua ſcriptum erat, *Ignoto Deo*, inſignem habuit ſermonem, quem demirati ſunt
D Athenienſes. Sed, quia in fine diſcurſus locutus fuit de reſurrectione mortuorum, & de judicio ultimo, quidam irridebant; quidam dixerunt, Audiemus te de hoc iterum: & ſic de medio illorum exivit, credentibus quibuſdam, & præ cæteris, Dionyſio Areopagita, cum muliere nomine Damaris.

In cap. 18. egreſſus ab Athenis, venit Corinthum, & inveniens quemdam Iudæum, nomine Aquilam, acceſſit ad eum, & ad Priſcillam uxorem ejus, quia erant ejuſdem artis cum Paulo, nempe artis ſcenofactoriæ, quâ faciebant tentoria: Quando enim non aderat occaſio prædicandi, laborabat Paulus manibus ſuis. Quolibet Sabbato ſermones habebat ad populum, quem docebat
E exemplo, verbo, & miraculis. Videns autem ex illis multos eſſe induratos, receſſit ab eis, & manſit apud Titum, cujus domus erat prope Synagogam; & ipſius dominum, Criſpum nomine, convertit cum multis aliis, qui baptiſati ſunt. Alii ipſum perſequuntur, & ideo venit in Syriam, & poſteà Epheſum.

In cap. 19. Paulus reperiens Epheſi homines, qui ſe profitebantur diſcipulos Chriſti, attamen baptiſati tantùm erant baptiſmo Ioannis, nec ſciebant, an eſſet Spiritus ſanctus; eos baptiſari fecit Chriſti baptiſmo, & cœperunt loqui variis linguis, quod denotabat illos accepiſſe Spiritum ſanctum. Dum prædicaret Epheſinis, Chriſtum

Digitized by Google

eſſe Meſſiam, ita indurati ſunt, ut collectis diſci- A pulis, è Synagoga diſcedere coactus fuerit, prædicaturus in ſchola cujuſdam Sophiſtæ, qui Tyrannus vocabatur. Cùm civitas illa aptiſſima eſſet inſtructioni, quia ex ſingulis partibus Aſiæ ad eam conveniebant homines; per biennium prædicavit in illa, ſed tam efficaciter, ut multi receperint verbum Dei: unde per illos, qui revertebantur ad provincias, dici poteſt, quòd inſtrueret totam Aſiam. Sceva quidam Sacerdos Iudæorum, habitans Epheſi, habebat filios, qui attentarunt ejicere dæmonium, in nomine Dei illius quem Paulus prædicabat; ſed dæmoniacus reſpondit, ſe quidem cognoſcere Jeſum & Apoſtolum ejus, ſed non noſſe eos: & illico ipſos expulit nudos. Seditio commota eſt B contra Paulum, qui periclitatur de vita, per machinationem argentarii cujuſdam, qui vocabatur Demetrius; & iraſcebatur contra Paulum, quòd impediret confectionem idolorum, quæ offerebantur ad templum Dianæ.

In cap. 20. Paulus, cùm diu manſiſſet apud Epheſum, decrevit tranſire per Macedoniam & Achaiam, profecturus Jeruſalem, & deinde Romam; ſed antequam exiret, Timotheum præfecit Eccleſiæ Epheſinæ: ubi lapidatus fuit, dum vellet impedire ſuperſtitioſum Dianæ cultum. Dum eſſet adhuc Epheſi, ſcripſit primam Epiſtolam ad Corinth. in qua excommunicavit inceſtuoſum. C Dum eſſet in Macedonia, ubi manſit pluribus menſibus, ſcripſit primam Epiſtolam ad Timotheum, & in Græciam profecturus, in inſula Cretæ inſtituit Titum, ut gubernaret hujus loci & adjacentium Eccleſiam. Audiens autem, Claudium eſſe mortuum, & Judæos habere libertatem repetendi Romam; decrevit ſe in illam civitatem profecturum, ubi veriſimiliter redierat Petrus, qui ibi ſedem ſtatuerat pontificalem: ſed coactus fuit anteà redire in Jeruſalem, ut viſitaret loca, ubi fidem plantaverat. In hoc itinere ſuſcitavit adoleſcentem, qui per feneſtram cadens inter dormiendum, dum diſputaret Paulus, mortuus erat. Tranſiens Epheſi vocavit majores natu Eccleſiæ, quos confirmavit in religione, illis dicens quòd eum non viderent ampliùs, & quòd iturus eſſet D in Jeruſalem, ubi tribulationes & vincula expectabant eum. Valedixit Epheſinis dolentibus maximè, quòd ampliùs ipſum non viderent, & eum conducentibus ad navem.

In cap. 21. quamvis Agabus propheta prædiceret Paulo, eum Jeroſolymis captum iri, & ab hoc itinere diſcipuli eum diſſuaderent; attamen navem conſcendit, & acceſſit ad illam civitatem, in qua libertatem corporis erat amiſſurus, ut conferret libertatem animæ pluribus per diſpoſitionem Spiritûs ſancti. Jacobus Jeroſolymæ Epiſcopus, & diſcipuli eum receperunt cum gaudio, ſed Judæi perſuadentes populo, quòd adverſaretur le- E gi Moyſis, quam ubique deſtruebat, eum conjecerunt in carcerem; itaut diverſis accuſationibus oneratus diverſatus fuerit ad multa tribunalia.

In cap. 22. Paulus captus reddit rationem ſuæ doctrinæ, dicens; *Ego ſum vir Iudæus, natus in Tharſo Ciliciæ, nutritus in iſta civitate, ſecus pedes Gamaliel, æmulator legis, ſicut & vos omnes eſtis hodie.* Et poſteà narrat quæ ſibi acciderant eunti in Damaſcum, quomodò fuerat converſus, &c. Quibus dictis eum voluerunt flagellis afficere; ſed cùm eum aſtringerent loris, dixit Centurioni ſibi aſtanti, quòd non liceret flagellare hominem Romanum. Tribunus autem audiens, ipſum eſſe Romanum civem, ſolvit eum poſterâ die, & juſſit Sacerdotibus convenire, ut ſciretur, quâ ex cauſa accuſaretur à Judęis.

In cap. 23. Paulo dicente in Concilio, ſe eſſe converſatum cum omni bona conſcientia, præcepit Ananias princeps Sacerdotum, os ejus percuti; & videns Paulus, ſuos judices non attendere ad ſuam juſtificationem, diſſenſionem poſuit inter Phariſęos & Saducęos, quorum iſti negabant reſurrectionem mortuorum, Angelos, & omnes ſpiritus, quæ omnia admittebant illi; & hoc fuit in cauſa, quòd diſſolveretur Concilium, Phariſæis dicentibus, nihil eſſe mali in homine iſto. Judæorum quadraginta viri promittunt, ſe neque manducaturos e, neque bibituros, donec occiderent Paulum, ſed hoc illi indicatum fuit per nepotem, & declaratum Liſiæ tribuno, qui miſit eum ad Felicem gubernatorem provinciæ, ſub cuſtodia.

In cap. 24. cùm adductus fuiſſet Paulus Cæſaream ad Felicem pręſidem, acceſſit princeps Sacerdotum cum Tertullo oratore & ſenioribus, qui accuſant Paulum. Se juſtificat Apoſtolus, dicens; adverſarios nihil probare poſſe eorum, de quibus illum accuſant. Diſtulit judicium Felix, expectans adventum tribuni Liſiæ, qui informationes fecerat anteà de litigio; juſſitque Centurioni cuſtodire illum, & dare illi requiem, nec impedire, quo minus ſui illi miniſtrarent. Poſt aliquot dies Felix cum Druſilla uxore ſuâ, quæ Judæa erat, audivit fidem Pauli loquentis de juſtitia, caſtitate, & judicio futuro; ex quo tremefactus Felix remiſit Paulum, ſperans quòd pecuniam ab illo acciperet; unde frequenter accerſebat eum, & loquebatur cum illo: ſed poſt biennium deſtitutus fuit Felix, qui volens gratiam pręſtare Judęis, reliquit Paulum vinctum.

In cap. 25. cum Porcius Feſtus præeſſet in Judæa loco Felicis, à Cæſarea aſcendit Jeroſolymam, & eum adeunt principes Sacerdotum, illum ſollicitantes ut perduceret Paulum in Jeruſalem, eum interfecturi in via. Hoc conjiciens præſes dixit, ſe judicaturum litem in Cæſarea, ubi poſteà accedens Paulus, probavit ſe nihil feciſſe contra imperatorem, nec contra Moyſen. Sed Feſtus volens præſtare gratiam Judæis, petiit à Paulo, num vellet aſcendere Jeroſolymam, & judicari apud eum? qui reſpondit, ſe appellare ad tribunal Cæſaris. Ab Herode Feſtus inquiſivit, an deberet Paulum mittere vinctum ad Cæſarem, cùm non eſſet de notabili crimine accuſatus.

In cap. 26. Herodes, ſeu Agrippa, natione & religione Iudæus, voluit audire Paulum, qui prędicavit fidem Chriſti coram illo rege & præſide, & ſe excuſavit de impoſitis ſibi criminibus per Iudæos. Ipſo audito, reſpondit Agrippa, Paulum eſſe innocentem, & dimittendum eſſe, niſi appellaſſet ad Cæſarem. Addidit Agrippa ad Paulum, In modico ſuades me Chriſtianum fieri, & Paulus ad illum, Opto apud Deum, non tantùm te, ſed etiam omnes, qui me audiunt, hodie fieri tales qualis ego ſum, exceptis his vinculis.

In cap. 27. traditus eſt Paulus Centurioni nomine Iulio, tranſmigraturus Romam cum reliquis; & ibi enumerantur civitates & portus, per quos tranſierunt, navigantes à Cæſarea uſque Romam. Cùm eſſent in loco quodam, qui

Digitized by Google

vocatur Boni portûs, prope Thalaſſam, prædixit Paulus Centurioni tempeſtatem, quæ quatuordecim diebus duravit, quo tempore, neque ſolum, neque ſidera videbant. Tunc dixit Paulus Centurioni & nautis obſtupentibus, Bono animo eſtote, nullius animæ erit amiſſio, ſed tantùm navis; Angelus enim Dei, cui deſervio, dixit mihi hac nocte: Nè timeas Paule, Cæſari te aſſiſtere oportet, & ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum.

In cap. 28. poſt tempeſtatem appulerunt navigantes inſulam Melitenſem, ubi à Barbaris humaniter excepti, & accenſa pyra refocillati ſunt. Accidit autem ut congregante Paulo ſarmenta in ignem conjicienda, illico & ex improviſo, vipera invaſerit manum illius, ita ut barbari videntes pendentem beſtiam de manu Pauli, ad invicem dicerent; Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſit de mari, ultio non ſinit eum vivere: ſed ille excutiens viperam in ignem, nihil mali paſſus eſt; unde incolæ hoc admirantes dicebant Paulum eſſe Deum. In hac inſula prædicavit Evangelium, multa edidit miracula in confirmationem ejus, & præ aliis curavit Publium inſulæ principem. In principio verni temporis accipientes Julius & ſui navem Alexandrinam navigaverunt per Syracuſam, per Rhegium, & per alia loca; & ſic venerunt Romam, ex qua urbe multi Chriſtiani accurrunt ad Paulum, cui permittitur manere ſolum cum milite. Poſt triduum Apoſtolus convocavit Judæorum primos, quibus declaravit ſe nihil adverſus legem feciſſe, nec adverſarios ſuos probare potuiſſe aliquid, quo convinceretur; ſed ideo veniſſe Romam, non quaſi gentem accuſaturus, bene autem ex intentione probandi, quòd nullam protuliſſet blaſphemiam contra religionem Patrum. Judæi reſpondent, ſe nihil audiiſſe mali de eo, & ipſum deprecantur, ut ab illo audirent quid ſentiret de ſecta Chriſtiana, cui ubique contradicebatur. Cùm autem conſtituiſſet illis diem, expoſuit ipſis fidem in Jeſum Chriſtum; & quidam credebant his quæ dicebantur, quidam verò non credebant. Porrò manſit toto biennio in ſuo conductu, prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto cum omni fiducia ſine prohibitione: & ibi explicit liber Actuum Apoſtolorum, tempore ſcilicet Neronis imperatoris.

CAPUT TERTIUM.

De libris Sapientialibus novi Teſtamenti.

PER novi Teſtamenti libros Sapientiales nihil aliud intelligimus, præter quatuordecim Epiſtolas Pauli, & ſeptem Epiſtolas Canonicas aliorum Apoſtolorum; quarum una eſt Jacobi, duæ Petri, tres Joannis, & una Judæ. Quia autem multa ſapientia continetur in his Epiſtolis, libri earum poſſunt jure vocari Sapientiales. De illis quidem omnibus nobis eſt agendum ſigillatim, non tamen contendimus enarrare omnia univerſaliter, quæ continentur in his Epiſtolis; ſed tantùm adducere intentionem ſcribentium, & potiores referre materias, de quibus agitur in qualibet. Quantùm ad Epiſtolas Pauli, quæ ſunt quatuordecim; earum decem ſcribuntur ad Eccleſias in communi, nempe ad Romanos una, duæ ad Co- A rinthios, una ad Galatas, una ad Epheſios, una ad Philippenſes, una ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, & una ad Hebræos: quatuor verò ad diſcipulos mittuntur, videlicet duæ ad Timotheum, una ad Titum, & alia ad Philemonem. Dubitari non poteſt, quin multò plures D. Paulus ſcripſerit Epiſtolas; cùm enim fuerit vir ſanctiſſimus, doctiſſimus, & ad ſcribendum multum proclivis, propter ingentem doctrinæ Evangelicæ zelum; probabiliſſimum eſt, quòd longè plures ſcripſerit civitatibus & provinciis, quibus prædicavit Evangelium: ſed quatuordecim tantùm nobis remanſerunt, quæ habentur in Canone. Quoad motivum, cur ſcripſerit Paulus Epiſtolas; aliud eſſe non potuit, niſi quòd vi- B dens Eccleſias, aut à ſe, aut ab aliis Apoſtolis fundatas, vel deviare à rectitudine fidei acceptæ, vel à falſis prophetis ſubverti, dum ſe illis præſentem exhibere non poterat, tandem poſt quartumdecimum à ſui converſione annum exactum, diverſas inceperit ſcribere Epiſtolas; quibus aut revocat vel arguit errantes, aut in fide perſeverantes commendat & roborat, aut denique ignorantes inſtruit.

Quantùm ad ordinem Epiſtolarum D. Pauli; non eodem ſcriptæ cenſentur à commentatoribus, quo collocantur in Canone noſtro. Si ſpectetur enim ordo, quo ſunt ab Apoſtolo editæ; prima omnium reputatur prior ad Theſſalonicenſes. 2. altera ad eoſdem. 3. ad Corinthios prior. C 4. ad ipſoſmet ſecunda 5. ad Timotheum prior. 6. ad Titum. 7. ad Romanos. 8. ad Galatas. 9. ad Philippenſes. 10. ad Philemonem. 11. ad Epheſios. 12. ad Coloſſenſes. 13. ad Hebræos. 14. ad Timotheum poſterior. Hic ordo habetur apud Theodoretum in Præfat. Comment. in Paulum. Hoc non impedit tamen, quin à ſanctis Patribus, ex conſilio Spiritûs ſancti, in eum ordinem collocatæ ſint, quo in vulgatis Bibliorum exemplaribus utimur: ita quòd præcedat Epiſtola quæ eſt ad Romanos, ſequatur prima ad Corinthios; & ſic de cæteris. Nec hoc mirum videri debet, cùm & duodecim Prophetæ ordine diverſo ſcripſerint ab eo, quo in ipſo Bibliorum corpore re- D ponuntur. Licet Paulinæ Epiſtolæ parem habeant inter ſe authoritatem, in hoc tamen poſſunt diſtingui, quòd aliæ fuerint ſcriptæ priuſquam duceretur Romam vinctus; utpote Epiſtola ad Romanos, quàm ſcripſit ex Corintho in Achaia: utraque ad Corinthios, quarum priorem ſcripſit ex Epheſo, & poſteriorem ex Troade. Epiſtola ad Galatas, quam ex Roma, & prima ad Timotheum ex Laodicæa. Alias ſcripſit jam vinctus, videlicet ad Philippenſes, Epheſios, Coloſſenſes, & Philemonem; & omnes has adhuc ex urbe Româ. Alias denique ſcripſit, poſtquam à primis vinculis fuiſſet ſolutus; nempe Epiſtolam ad Hebræos ex Italia, & ſecundam ad E Timotheum, dum in fine dierum eſſet conjectus à Nerone in vincula Romæ. Sic Joannes Driedo de ſcriptoribus Eccleſiaſt. lib. 1. capite 3. part. 5.

DE EPISTOLA D. PAULI *ad Romanos.*

LICET, ut prædiximus, hæc Epiſtola non ſit omnium prima, cæteris tamen jure anteponitur; non tantùm, quia ſcribitur ad populum, penes quem ſumma totius orbis imperii verſabatur

Digitized by Google

batur : ſed etiam quia in ea principaliter agitur de fide, quæ eſt prima omnium virtus, fundamentum aliarum, & ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Licèt gloſſa interlineatis ad Rom. ult. exiſtimet hanc epiſtolam fuiſſe ſcriptam ab Athenis; probabilius tamen eſt, quòd fuerit edita in ea civitate, ubi habitabat Caius, apud quem Paulus ſcribens commorabatur, cap. ult. ſed Caius erat Corinthius, quem & Paulus baptiſaverat ibi, 1. Corint. 1. ergo veriſimilior eſt opinio communis Origenis & aliorum, hanc epiſtolam tranſmiſſam eſſe ex Corintho Romam, ſeu ad Romanos; vel potiùs ad illos, qui ex Judæis & Gentibus converſi, in partibus Italiæ commorabantur; ut inquit Hieronymus in prologo. Summa hujus epiſtolæ, quæ habet ſexdecim capita, non alia fuit, niſi quòd intenderet Apoſtolus componere litigium exiſtens inter fideles, qui Romæ vel potiùs in Italia erant converſi ex Judaïſmo, & fideles alios qui ex gentiliſmo converſi erant. Illi enim ſe præferebant iſtis propter rationes mox allegandas, & iſti ſe extollebant ſuper illos ex aliis principiis, quæ mox videbuntur. Hæc epiſtola cæteris eſt difficilior intellectu; tum quia elocutionibus interdum confuſis & minùs explicitis utitur Apoſtolus in illa; tum quia, ut inquit Origenes in præfatione ejus, multa de lege Moyſi connectuntur in eadem, de vocatione Gentium, de Iſraël ſecundùm carnem, de Iſraël qui non eſt ſecundùm carnem, de circumciſione carnis & cordis, de lege ſpirituali & lege litteræ, de lege carnis & membrorum, de lege mentis & peccati, & de interiori & exteriori homine: quibus addi poſſunt, quòd in eadem habeatur de prædeſtinatione & reprobatione, quæ omnia ſanè reddunt hanc epiſtolam multùm difficilem.

Ut ergo cum aliquo ordine procedamus in explicatione præſentis epiſtolæ, ipſam debemus dividere in quinque partes; quarum prima erit inchoativa, ſecunda erit expoſitiva, tertia exhortativa, quarta excuſativa, quinta denique concluſiva.

Pars inchoativa, quæ incipit à principio epiſtolæ ad verſum 16. *Non erubeſco Evangelium*, continet ſalutationem, *Paulus ſervus Ieſu-Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei*, verſu 1. Deinde gratiarum actionem, *primùm quidem gratias ago Deo meo, per Ieſum Chriſtum, pro vobis omnibus, &c.* verſu 8. Tandemque Pauli affectionem & dilectionem erga Romanos, quam illis explicat, orando ut poſſit venire ad eos, ipſos videre deſiderans, ac eis prædicare; cùm ait verſu 9. *Teſtis eſt mihi Deus... deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis ſpiritualis gratiæ ad confirmandum vos.*

Pars expoſitiva habet controverſias Gentilium & Judæorum capitibus 1. 2. 3. 4. & 5. de qua paulò poſt habet de modo & forma juſtificationis cap. 5. *Propterea, ſicut per unum hominem, &c.* verſu 12. De Lege ſcripta, cap. 5. *Lex autem ſubintravit, ut abundaret delictum*, verſu 20. De lege ſpiritûs, cap. 6. quam probat exemplo Chriſti & baptiſmi, verſu 4. *Conſepulti enim ſumus cum illo*; deinde exemplo ſervi & domini, verſu 16. *An neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos*: ac denique uxoris & viri, cap. 7. verſu 1. *An ignoratis fratres?* De lege carnis & peccati, cap. 7. verſu 14. *Ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato.* De juſtificatione, quæ fit per ſolam Dei gratiam per Chriſtum cap. 7. verſu 24. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Ieſum:*

A quæ tamen juſtificatio per gratiam, adjuvatur per opera ſpiritûs, cap. 8. verſu 1. *Nihil ergo nunc damnationis eſt iis, qui non ſecundùm carnem ambulant.* De prædeſtinatione, quam dicit Paulus eſſe efficacem, cap. 8. verſ. 28. *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti, &c.* Hancque prædeſtinationem aſſerit pertinere tantùm ad filios Iſraël ſecundùm ſpiritum, toto cap. 9. ubi loquitur de prædeſtinatione Jacob & reprobatione Eſaü; & dicit, *Non eſt volentis, neque currentis*, & multa alia. Ac denique de reprobatione Judæorum, cujus oſtendit juſtitiam; cap. 9. verſ. 14. *Numquid iniquitas eſt apud Deum?* & poſteà oſtendit cauſas
B talis reprobationis, quæ aliæ non fuerunt, niſi quòd Judæi offenderint Chriſtum, cap. 9. verſ. 32. *Offenderunt enim in lapidem offenſionis*; & juſtitiæ Dei ſuam prætulerint, cap. 10. verſ. 3. *Ignorantes enim juſtitiam Dei; & ſuam quærentes.*

Pars exhortativa eſt ea, quâ Paulus in hac epiſtola hortatur fideles, ſive ſint Judæi, ſive Romani & Gentiles, ad pacem circa Deum, æquales, ſuperiores, proximos, infirmos, & omnes in communi. Hortatur inquam fideles ad pacem erga Deum, cap. 12. verſ. 1. dicens, *Obſecro vos fratres, ut exhibeatis corpora veſtra Deo hoſtiam viventem.* Exhortatur poſteà ad pacem erga æquales, ibidem verſ. 5. *Multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli*
C *autem alter alterius membra.* Hortatur ad pacem erga ſuperiores, cap. 13. verſ. 1. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Hortatur ad pacem erga proximos, ibidem verſ. 8. *Qui diligit proximum, legem implevit.* Hortatur ad pacem circa infirmos, cap. 14. verſ. 1. *Infirmum in fide aſſumite, non in diſceptationibus cogitationum.* Hortatur denique ad pacem erga omnes, cap. 16. verſ. 1. *Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere.... Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat.*

Pars excuſativa ſequitur exhortativam, & in ea Paulus ſe excuſat, quòd tam audacter fuerit auſus corrigere fideles Romæ exiſtentes, & monere illos;
D cùm nondum fuiſſet Romæ, nec vidiſſet eos, imò per alios converſi fuiſſent; quod tamen dicit ſe feciſſe, quia à Chriſto inſtitutus erat univerſalis Apoſtolus Gentium: unde cap. 15. ait: *Certus ſum autem fratres mei.... Audaciùs autem ſcripſi vobis, tanquam in memoriam vos reducens, propter gratiam, quæ data eſt mihi à Deo, ut ſim miniſter Chriſti Ieſu in gentibus.*

Pars denique concluſiva epiſtolæ includit commendationem & ſalutationem. Per totum enim caput 16. ponit Apoſtolus commendationes & ſalutationes quarumdam perſonarum; ſicut legenti patebit: & ſic explicit epiſtola ad Romanos.

E Quia tamen explicanda remanet controverſia eorum qui converſi ſunt ex Judaïſmo, cum illis; qui ex gentilitate acceſſerant ad fidem: dicendum eſt, quòd converſi ex Judæis ſe aliis præferebant ex tribus. Primò, ex lege divina ſcripta, quam habebant Judæi, Gentiles verò non habebant. Secundò, ex circumciſione, quæ illis data erat, & negata iſtis. Tertiò, ex bonis operibus, de quibus ſe jactitabant converſi ex Judaïſmo, qui appellabant Gentiles, peccatores, propter idololatriam & alia peccata. E converſo Romani, ſeu Græci, aut Gentiles, præferebant ſe Judæis ex alia triplici ratione. Primò, quòd inter Judæos nulla fuerit ſapientia, aut philoſophia naturalis, bene autem inter Romanos & Græcos. Secundò, quod Romani ſeu Gentiles haberent imperium & ſæcularem poteſtatem quæ Judæis denegata fuit. Tertiò, quòd Deus

elegiſſet Gentiles & Judæos reprobaſſet. Paulus autem hanc ſcribens epiſtolam utriſque nititur probare, quòd nec illi, nec iſti ſe præferre debeant aliis; & ſic omnibus ſuadet, ut pacificè vivant inter ſe, cùm nullam habeant gloriandi occaſionem; & ſola juſtificationis ratio attribuenda ſit fidei, quam illis ex pura bonitate communicavit Chriſtus, & quæ juſtificavit eos. Ex prima parte refellit primam rationem Judæorum, deſumptam ex lege ſcripta ſibi credita, dicendo in ſecundo capite, verſu 14. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt.* Quaſi diceret: Quòd ſi Gentiles non habuerint legem in tabulis, eam tamen demonſtraverunt in corde per bona opera. Secundam rationem refellit Judæorum, verſ. 1. cap. 3. *Quid ergo ampliùs Iudæo eſt, aut quæ circumciſionis utilitas?* Tertiam denique rationem refutat ex operibus legis, dicens cap. 5. verſ. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* Ex altera parte reprimit etiam Apoſtolus tres rationes Romanorum, quarum primam deſumebant ex philoſophia naturali, arguendo eos 1. cap. verſ. 21. *Quòd cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaviſſent, ſed evanuiſſent in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſſet inſipiens cor eorum*: unde concludi poteſt, quòd non debuiſſent gloriari Gentiles de ſapientia; imò confundi, quia contra dictamen rationis devenerant ad turpiſſimam vitam. Refellit deinde rationem alteram, deſumptam ex imperio & authoritate judicandi, ex cap. 2. verſ. 1. ubi dicit; *Propter quòd inexcuſabilis es ò homo, qui judicas: In quo enim judicas alterum, te ipſum condemnas.* Denique, refutat tertiam rationem Gentilium, innixam ſuper rationem Judæorum; cùm in cap. 9. oſtendit, non eſſe iniquitatem apud Deum, quando reprobat: in quo capite allegat rationes, cur Judæi reprobati fuerint quoad majorem partem. Poſt allegationem autem harum rationum Apoſtolus hortatur omnes fideles converſos, ſive ex judaiſmo, ſive ex gentilitate, ut in ſumma pace & concordia vivant, ut in præcedentibus dictum eſt.

DE EPISTOLA PRIMA B. PAVLI ad Corinthios.

Licet hæc epiſtola ordine editionis præcedat epiſtolam ad Romanos, cùm iſta ſit tertia inter eas quas ſcripſit Paulus, ubi illa eſt tantùm ſeptima, ut retulimus ex Theodoreto; meritò tamen ratione materiæ, hæc poſtponitur ad illam quæ eſt ad Romanos: quoniam fides præſupponitur ad opera, utpotè fundamentum illorum; ſed Paulus ad Romanos agit de fide, & cum Corinthiis tractat de correctione vitiorum: & ſic in ordine diſpoſitionis canonicæ, meritò in bibliis ſubjungitur epiſtolæ ad Romanos hæc epiſtola ad Corinthios; in qua Paulus per ſexdecim capita corrigit errores Corinthiorum. Iſti enim per falſos quoſdam apoſtolos à veritatis verbo multifariè ſeducti, nec credebant reſurrectionem mortuorum, nec multa alia quæ erant de fide; imo multos inter ſe admittebant abuſus: Unde Apoſtolus eos ad veram fidem & evangelicam ſapientiam revocare nititur per hanc epiſtolam, quam per Timotheum ſuum diſcipulum miſit ab Epheſo Aſiæ metropoli, ubi cum Aquila & Priſcilla uxore ejus triennium commoratus hoſpitabatur; nocte & die non ceſſans cum lachrymis unumquemque admonere. Cùm ergo decem errores haberent Corinthii, quos vult emendare Apoſtolus in hac epiſtola, de illis ſigillatim agemus in illius explicatione.

A Primò ergo deficiebant Corinthii circa ſacramentum Baptiſmi, exiſtimantes baptiſmum ex ſanctitate miniſtri fieri excellentiorem; & ob hoc alius Pauli, alius Cephæ, alius Apollo, alius Chriſti diſcipulus haberi & vocari volebat; uti habetur cap. 1. verſ. 10. & ſequentibus: quaſi diviſus eſſet Chriſtus. Hunc autem errorem contendit ab illis eradicare Paulus ibidem; ubi poſt ſalutationem, quæ incipit, *Paulus vocatus Apoſtolus Ieſu Chriſti*, & poſt gratiarum actionem pro ſapientia & facundia illis indita à Deo; *Gratias ago Deo meo, quòd in omnibus divites facti eſtis in omni verbo & in omni ſcientia*; ipſos hortatur ut tollant à ſe diviſiones, dicendo: *Obſecro vos fratres, per* B *nomen Ieſu Chriſti, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata*: ubi poſtea oſtendit, quòd nullus baptiſantium in nomine proprio baptiſaverit, ſed omnes in nomine Chriſti, qui nullo modo diviſus eſt.

Secundò, deficiebant circa ſimplicitatem fidei, volentes metiri philoſophicis rationibus ea quæ ſunt fidei; & ob hoc non verebantur contemnere eos, qui ſimpliciter credebant. Sed hunc ſimiliter errorem reprehendit Paulus in 1. cap. hujus epiſtolæ, verſu 18. *Verbum enim crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt, iis autem qui ſalvi fiunt, ideſt nobis, Dei virtus eſt*; ubi tres alias rationes ſubjun- C git. Quòd per ſtultitiam prædicationis, ſeu per fidem, quæ multa complectitur, quæ humanæ ſapientiæ videntur abſurda, ſalvos voluerit facere credentes, verſ. 20. *Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi?* Quòd quæ ſtulta videntur mundo elegerit Deus, ut confundat ſapientes verſ. 25. *Non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat fortia.* Quòd denique ipſe Paulus, qui erat ſapientiſſimus, non prædicaverit Chriſtum *in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis*; ut habetur per totum caput 2.

Tertiò, circa miniſtrorum præeminentiam deficiebant Corinthii, uno zelante pro Paulo, quem præferebat aliis, alio pro Apollo, iſto pro uno, D illo pro alio; ut patet ex 3. cap. verſ. 3. *Cùm enim inter vos ſit zelus & contentio.* Sed iſtum errorem reprimit Apoſtolus ibidem, dicens: *Eos in hoc videri plurimum carnales, & ambulantes ſecundum carnem, cùm zelus & contentio ſit inter eos.* Subjungens in refutationem talis erroris, quòd nec Paulus, nec Apollo, nec aliquis miniſter ſit aliquid, ſed totum ſit Deus, qui dat incrementum, verſ. 7. *Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Quod proſequitur per caput 4. ubi ait, Quod veniet dies judicii, qui declarabit quis miniſtrorum ſit melior, ob quod non debent diſputare de hac materia: ſubjungens, E quòd etiamſi unus eſſet altero excellentior, non debet tamen propterea gloriari; *Quis enim te diſcernit?* ait ille, *quid autem habes quod non accepiſti? ſi autem accepiſti quid gloriaris, quaſi non acceperis?*

Quartò, deficiebant Corinthii circa fornicationem & immunditiam carnis; quamvis enim inhiarent ad ſapientiam philoſophicam, & zelarent pro excellentiis miniſtrorum, erant tamen multùm carnales, & vacabant immunditiis; ut patet ex initio cap. 5. *Auditur inter vos fornicatio, & talis, qualis nec inter gentes, itaut uxorem patris ſui aliquis habeat.* Et hunc pariter errorem extirpare conatur Paulus ibidem, verſ. 5. *Tradens hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die*

Digitized by Google

Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et poſteà ſubjungit, verſu 9. *Nè commiſceamini fornicariis .... Si quis inter vos eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, cum ejuſmodi nec cibum ſumite.* Quod rurſus confirmat cap. 6. verſu 9. *Nec fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque concubitores maſculorum, regnum Dei poſſidebunt.*

Quintò, errabant Corinthii contra matrimonium; nam pſeudo-Apoſtoli, abſente Paulo, ita ſuaſerant Corinthiis, virginitatem eſſe præferendam, ut matrimonium damnarent; aſſerentes non debere tangi mulierem, etiam matrimonio ſibi copulatam: de qua materia ſcripſerant Apoſtolo. Sed Paulus cap. 7. docet, Bonum quidem eſſe homini mulierem non tangere, verſu 1. poſito quòd poſſit obſervare cœlibatum; ſed ibidem aſſerit, quòd ſi quis ſe continere nequeat, matrimonium illi ſit conſultum, verſu 2. Poſteà per majorem partem ejuſdem capituli, conjugii & cœlibatûs leges præſcribit cum ſumma fide; & in fine ejuſdem docet, quòd unuſquiſque maneat in ea vocatione, in qua vocatus eſt: ubi virginitatem præfert conjugio, ſuoque exemplo hortatur alios, ut amplectantur cœlibatum, verſu ſcilicet 7. *Volo autem vos omnes eſſe ſicut me ipſum, ſed unuſquiſque habet proprium donum ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic.*

Sextò, peccabant Corinthii circa manducationem eorum, quæ immolabantur idolis & dæmoniis. Licèt enim illis prædicaſſet Paulus, nullum cibum eſſe diſcernendum, & carnes immolatas idolis poſſe comedi à Chriſtiano; quia idolum nihil eſt, nec illis immolata habebant in ſe aliquam immunditiam: in hoc tamen excedebant Corinthiorum aliqui, quòd in favorem idololatrarum comederent frequenter de illis, quæ dæmoniis immolabantur, in ipſorum conſortio; unde poterant oriri ſcandala in corde infidelium, qui videbant tale commercium; & in mente etiam fidelium, qui credere poterant talem manducationem fieri in venerationem idolorum: & ob hoc D. Paulus toto cap. 8. illos ex tali uſu redarguit. Et cap. 9. ad evitationem ſcandali aliquando abſtinendum eſſe à licitis; & hoc exemplo ſuo: nam cum habuerit poteſtatem ſumendi à Corinthiis expenſas dicit, cibi & potûs, aut circumducendi ſecum mulierem, quæ provideret de neceſſariis, uti faciebant cæteri Apoſtoli, ab utroque tamen voluerit abſtinere, quærendo victum propriis manibus, ut utiliùs evangeliſaret. Et cap. 10. rediens ad conceſſionem immolatorum, oſtendit in quo caſu, aut quâ ratione licitum ſit comedere de idolotito; & in quo caſu, aut quâ ratione ſit illicitum; & quid ſit tenendum de ciborum diſcretione.

Septimò, deficiebant Corinthii circa participationem Euchariſtiæ, quâ tribus modis abutebantur. Primò ſcilicet, quia viri ad communionem accedebant capite operto, & mulieres capite nudo; quod reprehendit Apoſtolus initio cap. 11. Secundò, in die communionis faciendæ ponebant hinc inde menſas, & poſt ſumptam Euchariſtiam lautè comedebant ditiores, pauperioribus fame laborantibus, ex qua plerumque naſcebantur contentiones: & hoc ſimiliter redarguit verſu 17. *Hoc autem præcipio, non laudans, quòd non in melius convenitis.* Tertiò, Corinthiorum plerique ſine devotione, ſine præmeditatione, & abſque examine peccatorum ſumebant corpus Domini: quod ulteriùs condemnat Apoſtolus, verſu 23. *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis:* uſque in finem capituli.

A Octavò, errabant circa gratias gratis datas, quas Paulus vocat ſpiritualem materiam; in tribus diſcedentes à veritate. Primò enim dicebant, hæc dona, qualia ſunt prophetia, donum linguarum gratia ſanitatum, &c. dari fidelibus pro merito, & pro qualitate meriti. Quod reprehenditur à Paulo, qui cap. 10. docet, has gratias eſſe à Spiritu ſancto, qui eas diſtribuit ſingulis, prout vult. Secundò, alii eorum præferebant prophetiam, alii ſapientiam, vel gratiam ſanitatum, & interim deſpiciebant charitatem; ſed Paulus cap. 13. docet charitatem eſſe omnino præferendam; & ejus excellentias egregiè explicat, cap. 13. quod inchoatur his verbis, *Si linguis hominum loquar & Angelorum, &c.* Tertiò, comparantes gratias gratis datas inter ſe, donum linguarum præferebant prophetiæ, per quam intelligitur gratia prædicandi, docendi in Eccleſia, cantandi & legendi in ea coram Domino, orandi, cognoſcendi occulta, aut futura prævidendi. Hunc verò errorem condemnat Apoſtolus per totum caput 14. ubi oſtendit quòd major ſit gratia prophetandi, ſumpta ut priùs, quàm loquendi diverſis linguis, ut habetur verſu 4. *Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat; qui autem prophetat, ædificat Eccleſiam Dei.*

Nonò, errabant graviſſimè Corinthii, quòd aliqui eorum negarent mortuorum reſurrectionem; ſed illos reprehendit Apoſtolus cap. 15. Primò, quia ſi non eſſet reſurrectio mortuorum, neque C reſurrexiſſet Chriſtus; & ſic inanis eſſet fides noſtra de Chriſto ſuſcitato, verſu 14. *Si autem reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit; ſi autem non reſurrexit, inanis eſt fides veſtra.* Secundò, quia omnium miſerrimi eſſent pii homines, v. g. Martyres & Apoſtoli, ſi Chriſtus non reſurrexiſſet, verſu 18. *Ergo qui dormierunt in Chriſto, perierunt.* Tertiò, quia ſi mortui non eſſent reſurrecturi, fruſtra fierent pro defunctis baptiſmus, eleemoſinæ, & alia pia opera, verſu 29. *Si mortui non reſurgunt, ut quid & baptiſantur pro illis?* Quartò, quia ſicut ſemen mortuum producit fructum, ita corpus animale ſeminatur, ut ſpirituale reſurgat, verſu 35. *Sed dicet aliquis, quo-* D *modo.*

Decimò, Corinthii deficiebant circa collectam eleemoſinarum; nam ſicut ex actibus Apoſtolorum habetur, primitiva Eccleſia vivebat in paupertate, vendens ſuas poſſeſſiones, ut omnia remanerent communia: & ſic Chriſtiani de diverſis partibus mittebant eleemoſinas in Jeruſalem: Corinthii autem de talibus collectis non curabant ante adventum Apoſtoli, ſed expectabant ejus præſentiam, ut fierent collectæ; & de hoc condemnat Apoſtolus Corinthios in principio cap. 16. *De collectis autem, quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite.* Poſteà adventum ſuum ad eos nuntiat, verſu 5. *Veniam autem ad* E *vos, cùm Macedoniam pertranſiero.* Poſteà commendat illis Timotheum, verſu 10. *Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine timore ſit apud vos.* Hortatur eoſdem, ut omnia faciant cum charitate, verſ. 14. *Omnia veſtra in charitate fiant.* Deprecatur, ut ſubditi ſint paſtoribus ſuis, verſu 15. *Obſecro autem vos.* Ipſos ſalutat ex parte ſui, & Aquilæ, ſicut & Priſcillæ uxoris, apud quos hoſpitatur, verſu 19. Ac denique excommunicat non amantes Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, verſu 22. *Si quis non amat Dominum Ieſum Chriſtum, ſit anathema Maranatha.*

Digitized by Google

DE EPISTOLA SECVNDA B. PAVLI ad Corinthios.

VIdens Apoſtolus Corinthios egiſſe pœnitentiam ex reprehenſione, quam illis fecit in epiſtola præcedenti; miſit ad illos ſecundam à Troade per Titum, quæ familiariſſima eſt. Quia enim in præcedenti multam illis injecerat confuſionem, revelando fornicarium, qui accedebat ad uxorem patris ſui; & reprehendendo eos de decem erroribus, de quibus locuti fuimus anteà: prævidendo quòd falſi diſcipuli niterentur famam ejus denigrare apud Corinthios: ideo in iſta epiſtola ſe juſtificare contendit, aperiens ſuas ſecretas perfectiones, & oſtendens in tredecim capitulis, quibus componitur iſta epiſtola, ſe nihil intermiſiſſe unquam eorum, quæ decent Apoſtolum Chriſti, & ſtrenuum fidei doctorem. Argumenta autem per quæ D. Paulus doctrinam ſuam purgare intendit apud Corinthios adverſus falſas calumniatorum accuſationes, deſumuntur ex viginti-quinque capitibus.

Primò ex patientia, quâ æquo animo adverſa toleravit, cap. 1. verſ. 3. *Benedictus Deus, &c.* 2. Ex innocentia & ſinceritate conſcientiæ, quam habuit in converſando in ſimplicitate cordis, verſu 12. *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quod in ſimplicitate cordis & ſinceritate Dei converſati ſumus in hoc mundo.* 3. Ex veritatis conſtantia, cùm enim pſeudo-Apoſtoli in novas ſemper mutentur formas, Apoſtolus tamen indicat, ſe tenere ſemper eamdem veritatem, verſu 17. *Nunquid levitate uſus ſum?* 4. Ex pietate, quam oſtendit in priori epiſtola erga fornicarium, quem excommunicavit, magis ſtudio ſalvandi eum, quam contriſtandi voluntate; ut habetur initio 2. capitis 5. Ex idoneitate & ſufficientia quam habebat ad procurandam Gentilium converſionem; uti habetur in fine cap. 2. *Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei; & ad hæc quis tam idoneus?* 6. Ex prærogativa, quam habebat ſupra Corinthios, qui ut habetur initio cap. 3. *erant ſua epiſtola, ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.* 7. Ex dignitate miniſterii ſui, quatenus ſicut Moyſes erat miniſter veteris Teſtamenti, ſic ipſe Paulus erat miniſter Corinthiorum, ut patet ex ſequentibus in eodem cap. 8. Ex ſollicitudine & diligentia in executione ſui miniſterii; In principio enim cap. 4. aſſerit Paulus ſe nunquam deſeruiſſe provinciam quam ſuſceperat: imò ſe abdicaſſe quæcunque impedire poſſent Evangelii veritatem. 9. Ex humilitate quam habuit in ſuſcepto officio, verſu 7. ejuſdem cap. *Habemus autem theſaurum in vaſis fictilibus, ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.*

Decimò, Suam juſtificationem ſumit ex ſpe & fiducia, quam ex eodem officio habuit; ſperans ſe eſſe ſuſcitandum cum Jeſu, & conſtituendum cum eo: verſu 14. *Scientes quoniam qui ſuſcitavit Ieſum, & nos ſuſcitabit cum Ieſu, & conſtituet vobiſcum.* 11. Aperit excellentiam, quam habet ſuſpirandi ad cœleſtem patriam, & præſentem vitam contemnendi, initio 5. cap. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, non manufactam, ſed æternam in cœlis.* 12. Ex intentione recta, quam habebat erga Deum, & voluntate pura, verſu 9. *Contendimus ſive abſentes, ſive præſentes, placere illi.* 13. Ex charitate & amicitia, quam demonſtrat ſe habere erga Chriſtum, verſu 14. *Charitas Chriſti urget nos.* 14. Ab exemplo quod demonſtravit erga proximum, cap. 6. verſ. 3. *Nemini dantes ullam offenſionem .... ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, &c.* 15. Ex gaudio, quod habuit ob fraternam correctionem, cap. 7. verſ. 7. *Gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam.* 16. Ex commiſeratione erga pauperes, per cap. 8. & 9. verſu 10. *Qui adminiſtrat ſemen ſeminanti & panem ad manducandum præſtabit, multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ.* 17. Se extollit Apoſtolus ex potentia armorum ſpiritualium, cap. enim 10. verſ. 3. aſſerit, ſe non ſecundùm carnem militare, ſed ex potentia Dei, carnis conſilia deſtruente. 18. Ex virtuoſa audacia, quam habebat corripiendi & execrandi contra falſos diſcipulos, qui denigrabant famam illius; ut habetur verſu 9. ubi ait: *Præſentiam corporis eſſe infirmam, grandes verò & fortes eſſe epiſtolas.* 19. Ex modeſtia quâ uſus eſt, non recipiens ſtipendia à Corinthiis, ut ipſis oneri non eſſet; cujus contrarium faciebant pſeudo-Apoſtoli, qui ſe transformabant in angelos lucis, ut ſtipendium reciperent à fidelibus: quod habetur verſu 9. c. 11. *Cùm eſſem apud vos, & egerem, nulli oneroſus fui, &c.*

Vigeſimò, ſe non eſſe condemnandum probat ex laboribus, quos ſuſtinuit pro Chriſto, in quo præfert ſe aliis prædicatoribus, quos in rebus adverſis perferendis ſuperavit: verſu 23. *Miniſtri Chriſti ſunt, plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.* 21. Idem facit ex revelationibus divinis, quas habuit; cap. 12. verſ. 1. *Si gloriari oportet, non expedit quidem; veniam autem ad viſiones & revelationes Domini.* 22. Ex pugna contra tentationes carnis; ſuſtinuit enim carnis ſtimulum, & angelum habuit ſatanæ, qui ipſum colaphiſaret; nè magnitudine revelationum extolleretur, verſu 7. *Et nè magnitudo revelationum extollat me.* 23. Ex verecundia quam habuit, dum cogeretur ſe juſtificare contra inimicos, referendo ſuas perfectiones, verſ. 11. cap. 12. *Factus ſum inſipiens; vos me coegiſtis, debui à vobis commendari, tametſi nihil ſum.* 24. Ex odio vitiorum & criminum, quod teſtatur ſe habere, quando minatur Corinthiis peccantibus, quòd iterum ſit venturus, & parciturus nulli; cap. 13. verſ. 2. *Prædico iis qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam ſi venero non parcam.* 25. Se juſtum eſſe exhibet, ex pace, unitate, & concordia quam illis exoptat, dicens in fine epiſtolæ; *De cætero, fratres gaudete, perfecti eſtote, pacem habete, & Deus pacis erit vobiſcum; ſalutate invicem in oſculo ſancto: ſalutant vos omnes Sancti. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio Spiritus ſancti ſit cum omnibus vobis. Amen.*

DE EPISTOLA BEATI PAVLI ad Galatas.

GAlatæ, priùs converſi per Paulum ad veritatem fidei, poſtea decepti fuerunt per quoſdam falſos prædicatores Judæos, qui occupati perſuaſione judaïſmi, ſibi Doctorum arrogare cupientes dignitatem, in Galatiam profecti ſunt; docentes Galatas, opus eſſe circuncìſione ad ſalutem, ſervandas eſſe feſtivitates Judæorum, nec Paulum tolerari debere, qui harum rerum obſervationes abſtulerat; ut inquit D. Chryſoſtomus in cap. 1. ad Galat. Paulus autem hoc audiens, miſit ad Galatas hanc epiſtolam, ſex capitibus coaleſcentem: ubi, tanquam prælatus, tanquam prædicator, tanquam

Digitized by Google

Doctor, tanquam amicus, & tanquam zelator doctrinæ Chriſti, docet nec circumciſionem, nec cætera legalia ullo modo eſſe ſervanda cum fide: ſed omnino eſſe evacuata per Chriſtum, ut patebit in quinque articulis ſequentibus.

Primò ergo Paulus, ſumens perſonam prælati vel paſtoris, exponit officii ſui authoritatem; aſſerens ſe inſtitutum fuiſſe, non per homines, ſed per Jeſum Chriſtum & Deum patrem: cap. 1. verſ. 1. *Paulus Apoſtolus, non per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, & Deum patrem.* Deinde miratur levitatem Galatarum, quòd tam citò paſſi fuerint ſe per falſos Apoſtolos ſeduci, verſ. 6. *Miror quòd ſic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium.* Poſtea eos graviter damnat, quòd malè perſuaſi fuerint de circumciſione facienda; & anathematizat tales, verſ. 8. *Licet nos, aut Angelus, evangelizet vobis, præter quam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Tandem, excuſat ſuam ſeveritatem, allegans verſ. 11. quòd non acceperit illud ab homine, *ſed per revelationem Ieſu Chriſti.*

Secundò, ſub perſona Eccleſiaſtæ & præconis Evangelici, probat ſuam doctrinam eſſe authenticam per ſex rationes. Quia ſcilicet inſpirata fuit, cap. 1. verſ. 12. *Neque didici ab homine; ſed per revelationem.* Quia fuit diſputata, cap. 2. verſ. 2. *Poſt annos quatuordecim contuli cum Barnaba & Tito Evangelium quod prædico.* Quia fuit impugnata, verſ. 3. *Sed neque Titus Gentilis compulſus eſt circumcidi.* Quia fuit approbata à Petro, Joanne, & Jacobo, verſ. 6. *Mihi autem qui videbantur eſſe aliquid nihil contulerunt.* Quia fuit per ſimulationem Petri palliata, verſ. 11. *Cùm autem veniſſet Petrus Antiochiam.* Quia denique fuit confirmata per reſiſtentiam quam Paulus fecit Petro, qui ex indulgentia conceſſerat uſum circunciſionis, verſ. 14. *Sed cùm vidiſſem, quod non rectè ambularent.*

Tertiò, Apoſtolus, tanquam Doctor, Galatas docet quadruplici ratione & authoritate Scripturæ, quòd legalia evacuata ſint per Chriſtum, cap. 3. *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit?* Primò, quia juſtificati ſunt ab eo, à quo acceperunt Spiritum ſanctum: ſed non acceperunt Spiritum ſanctum ex operibus legis, quia ipſe non deſcendit tempore circunciſionis, ſed poſt reſurrectionem Jeſu Chriſti, verſ. 2. *Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?* Secundò, quia ſtultum eſſet, relicto ſpiritu, carnem ſequi, verſ. 3. *Sic ſtulti eſtis ut cum ſpiritu cœperitis, carne conſummemini.* Tertiò, quia ſi fides non juſtificet ſine circunciſione, fruſtra Galatæ paſſi fuiſſent perſecutiones à Judæis & civibus ſuis, pro eo quòd in Chriſtum crederent, nec vellent circuncidi, verſ. 4. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa?* Quartò, quia in virtute fidei, & non legis; miracula edita ſunt, verſ. 5. *Qui operatur virtutes in vobis, ex operibus legis, an ex auditu fidei?* Quantum ad authoritatem Scripturæ habetur in verſu ſequenti, ex Geneſ. 15. *Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.* In cap. 4. idem confirmat Paulus dicens, verſ. 4. *Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, ut eos qui ſub lege erant redimeret.*

Quartò, Paulus, aſſumens perſonam amici rectè conſulentis, conatur avertere Eccleſiam Galatarum à legis obſervatione, narrando incommoda quæ legalia afferunt; & recenſendo commoda quæ procurantur per fidem. Primò, refert incommoda, cap. 5. verſ. 2. *Si circuncidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.* Obligabuntur ad univerſam legem, verſ. 3. *Teſtificor omni homini circuncidenti ſe, quoniam de-* A *bitor eſt univerſæ legis.* Non erunt ſub gratia Chriſti, verſ. 4. *Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege juſtificamini.* Nec habebunt ſpem in Spiritu, verſ. 5. *Nos enim Spiritu ex fide ſpem juſtitiæ expectamus.* Secundò, recenſet commoda fidei, dicens; quòd manentes in fide, liberi evadent, verſ. 13. *Vos in libertatem vocati eſtis, fratres.* Totam legem ſervabunt ſub unico præcepto, diligendo proximum, verſ. 14. *Omnis lex in uno ſermone impletur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Ac denique ambulabunt in ſpiritu, & non in carne, verſ. 16. *Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.* Et poſtea ſubjungit verſ. 17. opera carnis, & 12. opera, ſeu B fructus ſpiritûs.

Quintò, tanquam zelator Chriſti, propria manu (alia enim ſcripta ſunt per Notarium) edidit ſequentes exclamationes contra pſeudo-Apoſtolos, qui inducebant Galatas ad circunciſionem, verſ. 12. cap. 6. *Quicunque volunt placere in carne, hi cogunt vos circuncidi.* Contra ſuperbiam pſeudo-Apoſtolorum, verſ. 13. *Volunt vos circumcidi, ut in carne veſtra glorientur.* Exclamat ad ſeipſum, oſtendens gloriandum eſſe in cruce Chriſti, non in carne Galatarum, verſ. 14. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini.* Exclamat poſteà ad univerſum mundum ſuper inutilitatem præputii, & circunciſionis, verſ. 15. *In Chriſto enim Ieſu neque circunciſio aliquid* C *valet, neque præputium.* Exclamat contra cœtum Galatarum, ut non ſint ampliùs ſibi moleſti ſuper legalia, verſ. 17. *De cætero, nemo mihi moleſtus ſit.* Tandem, optat illis ſuavitatem gratiæ Jeſu Chriſti, dicens: *Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cùm ſpiritu veſtro, fratres. Amen.*

DE EPISTOLA BEATI PAVLI ad Epheſios.

HÆc Epiſtola aptè quidem collocatur poſt eam, quæ eſt ad Galatas; ibi enim Galatæ revocantur ad fidem, & hic Epheſii confirmantur in fide: & ſicut præcedens epiſtola fuit tota reprehenſiva, propter errorem in quem Galatæ incide- D rant, ad perſuaſionem Judæorum quorumdam, qui poſt ſuſceptam fidem illos induxerant falsò ad circumciſionem; ſic præſens epiſtola eſt tota commendativa, & ad gratiarum actionem inductiva, pro eo quòd Epheſii non recepiſſent hujuſmodi falſos perſuaſores, ſed potiùs in veritate fidei permanſiſſent, & in exercitio virtutum. Epheſii ſunt Aſiani, ſic dicti ab Epheſo, civitate Aſiæ, in qua per triennium manſit Paulus, ita prædicans Evangelium incolis & advenis ex omnibus Aſiæ partibus, ut jure merito poſſit dici, quòd omnes Aſiani, ſive Judæi, ſive Gentiles, audierint verbum Dei à Paulo, ut ait Anſelmus. Ordine temporis hæc epiſtola eſt undecima earum, quas ſcripſit Paulus; ſed in canone quinta numeratur: & ea E ſcripta eſt Romæ, per Tychicumque miſſa illo tempore, quo Paulus erat in carcere vinctus. Ideo autem Apoſtolus eam miſit ad Epheſios, quia cùm Epheſii credidiſſent in Dominum, ſinceram ſemper retinuerunt fidem, & perfectam dilectionem erga Sanctos; cùm autem vellent in ea confirmari per Apoſtolum, hoc iſte agnoſcens, ſcripſit ad eos hanc epiſtolam in ſex capitibus; ubi poſt honorificam Epheſiorum ſalutationem & exoptationem gratiæ & pacis in prima parte, hortatur eos ad gratiarum actionem pro beneficiis à Deo receptis; & in ſecunda deſcribit modum quo ſuam gratitudinem exhibere debeant, frequentando virtutes.

In prima, inquam, parte Paulus hortatur Ephe-

Digitized by Google

ſios ad gratias agendum Deo, tum pro beneficiis A generalibus, quæ ſunt cœleſtis benedictio; verſ. 1. cap. 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali.* Deinde æterna præelectio, verſ. 4. *Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem.* Poſteà adoptio filialis, verſ. 5. *Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum.* Ac denique peccatorum remiſſio, verſ. 7. *Habemus per ſanguinem ipſius remiſſionem peccatorum.* Tum etiam pro beneficiis particularibus in hac epiſtola invitat Paulus Galatas, ut gratias rependant Deo. Primò, pro beneficiis quæ collata ſunt Apoſtolis, in quibus ſuperabundavit prudentia & gratia, verſ. 8. *Superabundavit in nobis*, &c. Quod beneficium non eſt interius, & quorum miniſterio inſtaurata ſunt omnia in cœlo & in terra, B verſ. 10. *In diſpenſatione plenitudinis inſtauravit omnia, in quo etiam nos ſorte vocati ſumus.* Secundò, pro beneficiis quæ Judæis collata ſunt, & præſertim pro inſtauratione eorum, verſ. 12. *Vt ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui ante ſperavimus in Chriſto.* Tertiò, pro beneficio ipſis Epheſiis conceſſo, verſ. 13. *In quo & vos credentes ſignati eſtis.* Poſtquam autem Paulus perſuaſit in hac epiſtola Epheſiis, ut gratias Deo referrent pro beneficiis generalibus & particularibus, docet ſe pro illis gratias agere, verſ. 16. *Non ceſſo gratias agens pro vobis:* & orare pro iiſdem, ibid. *memoriam veſtri faciens.* Deinde oſtendit Epheſiis, quòd converſi differrent à ſeipſis non converſis antea dupliciter, quatenus C pagani erant in ſtatu mortis, & per fidem ſunt in ſtatu vitæ, cap. 2. verſ. 1. *Vos convivificavit, cum eſſetis mortui*: & pagani erant alieni à Deo, converſi verò erant domeſtici ejus, verſ. 13. *Aliquando eratis longè; ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei*, verſ. 19. Poſtea oſtendit ſuam ad orandum ſufficientiam, cap. 3. verſ. 1. *Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ quæ data eſt mihi*: ſuam obligationem, verſ. 8. *Mihi autem Sanctorum minimo data eſt gratia hæc:* & ſuam confidentiam, verſ. 12. *In quo habemus acceſſum in confidentia.* Tandemque poſtulat à Deo, ut det Epheſiis fidem, charitatem, & dona Spiritûs ſancti, verſ. 16. 17. & 18.

D In ſecunda parte Apoſtolus agit de virtutibus in genere, tractat de moribus & officiis ſingulorum, ac denique monet Epheſios, ut induantur armis ſpiritualibus contra mundum, carnem, & diabolum; per iſtam vitam, quæ eſt militia ſuper terram. Primo agit de virtutibus in communi, cap. 4. nempe de humilitate, verſ. 2. De charitate, ibidem. De pudicitia, verſ. 19. De veritate, verſ. 25. De Patientia, verſ. 26. De ſtrenuitate, ſeu operandi ſtudio quod oponitur gratiæ, verſ. 6. De benignitate, verſ. 29. De imitatione Dei, cap. 5. verſ. 1. De prudentia, verſ. 15. De ſobrietate, verſ. 18. De oratione, verſ. 19. Secundò, tractat de moribus & officiis ſingulorum, monendo uxores, ut ſint ſubditæ E viris, verſ. 22. Maritos, ut ſuas uxores diligant, verſ. 25. Filios, ut venerentur parentes, cap. 6. verſ. 1. Parentes, ut filios educent in diſcipiina & correctione Dei, verſ. 4. Servos, ut obediant dominis, verſ. 5. Dominos denique, ut ſervis benigni ſint & clementes, verſ. 9. Tertiò, hortatur Apoſtolus Epheſios, ut ſpiritualiter armentur contra diabolum, verſ. 11. *Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli*: & utantur cingulo continentiæ, quo carnis libido coerceatur, verſ. 14. Lorica juſtitiæ, qua protegantur ubique, ibidem. Ornamentis pedum ad præparationem evangelii pacis, verſ. 15. Scuto fidei, contra tela nequiſſima ſathanæ, verſ. 16. Galea æternæ ſalutis, cujus ſpes mentem confirmet in perſecutione, verſ. 17. Et gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, ibidem. Poſt hæc in fine epiſtolæ loquitur de Tychico, chariſſimo fratre & fideli miniſtro in Domino, per quem miſit epiſtolam ex urbe Roma, ut habetur in bibliis; & exoptat pacem pro fratribus, & charitatem cum fide.

DE EPISTOLA BEATI PAVLI ad Philippenſes.

PEr Philippenſes, ad quos hanc Epiſtolam miſit Apoſtolus ex urbe Roma per Epaphroditum, quem illi miſerant antea, intelliguntur illi qui habitabant Philippis, civitate Macedoniæ, Philippenſes per præfatum Epaphroditum miſerant Paulo incarcerato Romæ, quæ illi erant neceſſaria ad vitam; eo quòd inſtructi fuiſſent ab illo, ſimulque reſcire cupierunt, qualiter cum præceptore vincto ageret. Paulus ob hoc ad eos ſcribens per Epaphroditum, ipſos monet, quòd nihil propterea debeant mœrore affici; quin potiùs lætari maximè, quandoquidem hæc pro Chriſto pateretur. Ob hoc eoſdem commonefacit, quòd debeant tolerare paſſiones & perſecutiones pro Chriſto; ipſoſque laudat, quòd in fidei retinenda veritate conſtantes ſe præbuiſſent, pſeudo-Apoſtolos fidem ſubvertere nitentes reſpuiſſent, & pro Chriſti nomine multa fuiſſent paſſi. Unde eis dicit verſ. 29. *Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis: ſed ut etiam pro eo patiamini.* In hac autem epiſtola quatuor capita habente, honorifice ſalutat Paulus Philippenſes.

Cap. 1. Eis congratulatur, quòd non tantum receperint fidem, ſed ita profecerint in ea, ut ſint ipſi ſocii paſſionum: unde ait, quòd nihil eis ampliùs videatur deeſſe ad ſalutem, quàm ut perſeverent & creſcant in charitate Dei, ad laudem & gloriam ejus; quæ hæc omnia habentur verſ. 3. *Gratias ago*, ad 22. *ſcire autem vos volo.*

Secundò, Paulus declarat Philippenſibus tanquam amicis, ſtatum ſuum, dicens; Vincula, quibus erat ligatus Romæ, non eſſe ad confuſionem ſui, ſed ad profectum Evangelii; eo quod non pauci exemplo ſuo animati liberiùs prædicarent Evangelium, verſ. 22. *Scire autem vos volo.* Deinde declarat, quomodo ſperet ſe per talia vincula pervenire ad gloriam, verſ. 19. *Scio enim.* Poſteà aperit eis, qualiter expectet citò mortem ſuſtinere pro Chriſto, verſ. 20. *Nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo.* Tandemque dubitat, an mortem, an vitam ſibi precari & eligere debeat, verſ. 23. *Coarctor autem è duobus.*

Tertiò, inſtruit Philippenſes in genere ad martyrium & tolerantiam adverſorum, verſ. 28. *In nullo terreamini ab adverſariis.* Et in ſpecie ad unitatem fidei, cap. 2. verſ. 2. *Vt idem ſapiatis.* Ad humilitatem, verſ. 3. Ad timorem Dei, verſ. 12. Et ad animi tranquillitatem, verſ. 14. Deinde præmonet eos, ut ſibi præcaveant à pſeudo-Apoſtolis, qui prædicabant circunciſionem & legalia, quos vocat malos operarios, cap. 3. verſ. 1. Ipſoſque invitat, ut imitentur ipſum Paulum, & circunciſionem ſpiritus potius ſequantur, quàm carnis, verſ. 17. *Imitatores mei eſtote.*

Tandem per cap. 4. confortat & conſolatur oppreſſos Philippenſes, qui multa erant paſſi & patiebantur pro Chriſto: unde verſ. 4. monet eos ad gaudium, ob adventum Chriſti, quem prædicit eſſe propinquum, verſ. 4. *Gaudete in Domino ſemper, Dominus enim prope eſt.* Et eos excitat ad ſtudium virtutis, verſ. 8. *Quæcunque vera ſunt, pudica, juſta,*

& ſancta, hac cogitate, & Deus pacis erit vobiſcum A *ad confortationem.* Porrò indicat Paulus ſe fuiſſe gaviſum de donariis quæ ad illum miſerant; non quaſi dolorem habuiſſet de ſuâ penuria, cum ſciret abundare & penuriam pati: ſed quia hoc facientes indicabant ſe participare ad tribulationem præceptoris à verſ. 10. ad finem epiſtolæ, quæ terminatur per ſalutationem & poſtulationem gratiæ, verſ. 21. *Salutate omnem Sanctum in Chriſto Ieſu.* Et verſ. 23. *Gratia Domini Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro.*

DE EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI *ad Coloſſenſes.*

HUjus Epiſtolæ argumentum deſumitur ex Bibliis, B ubi aſſeritur quòd Coloſſenſes populi Aſiani, præventi à pſeudo-Apoſtolis, inducebantur ad circumciſionem & legalia. Paulus autem qui eos nunquam viderat, audierant enim Evangelium ab Archippo, & Epaphra diſcipulis ejus, ipſos corrigere nititur per epiſtolam hanc, quatuor capitibus adunatam; quam ex urbe Roma, jam vinctus, miſit per Tychicum & Oneſimum, ut habetur in corpore bibliorum, poſt finem hujus epiſtolæ, & confirmatur à Theodoreto in explicatione argumenti ejuſdem. Epaphras quæ à Paulo didicerat prædicans Coloſſenſibus convertit illos, & fuit eorum Apoſtolus; Archippus verò epiſcopatum C ſuper eos accepit. Supervenientibus autem pſeudo-Apoſtolis, & prædicantibus carnales obſervantias, dubitare cœperunt Coloſſenſes, quibus eſſet potiùs credendum: Paulus verò, cujus authoritas celeberrima erat, volens eos retrahere ab onere legalium, in hac epiſtola inducit eos, ut adhæreant fidei receptæ, Chriſtum diligant, & omnem ſpem in illo unicè reponant: & hoc in triplici parte illius, quarum prima eſt exordium, ſecunda eſt ſtatus cauſæ, & tertia eſt concluſio, ſeu epilogus.

In prima ergo parte Apoſtolus ſalutat amicabiliter Coloſſenſes, cap. 1. verſ. 1. *Paulus Apoſtolus his qui ſunt Coloſſis, gratia.* Deinde laudat ipſorum fidem, ſpem, & dilectionem in Deum & Sanctos, & omnifariam perfectionem; & ad hoc inducit teſtimonium diſcipuli illius, qui converterat eos, nomine Epaphras, à quo audierat virtutes Coloſſenſium, verſ. 4. *Audientes fidem veſtram in Chriſto Ieſu & dilectionem*, &c. Ac poſteà orat Deum, ut impleantur agnitione voluntatis ejus, verſ. 9. Ut dignè ambulent Deo per omnia, verſ. 10. Ut in omni opere bono fructificent in ſcientia Dei, ibidem. Ut in omni virtute conforrentur, verſ. 11. Sicut & in omni patientia, longanimitate, & gaudio; gratias agentes Deo, qui eos agregaverat in ſortem Sanctorum, liberaverat de poteſtate diaboli & inferni, tranſtulerat in regnum filii ſui, ac de- E nique eos redemerat ab omnibus peccatis.

In ſecunda, ubi de cauſæ ſtatu agitur, Paulus incitat Coloſſenſes ad amorem Chriſti, & ad ſectandam doctrinam ejus. Et deinde eos exhortatur ad varia virtutum genera, & honeſta hominis Chriſtiani officia. Quantum ad primum, allicit Coloſſenſes ad amorem Chriſti, nedum per quatuor motiva præallegata, ſed etiam quia Chriſtus eſt imago Dei inviſibilis. Quia eſt primogenitus omnis creaturæ. Quia omnia per ipſum condita ſunt. Quia eſt caput Eccleſiæ: & quia eſt fons uberrimus deitatis, Eccleſiam Deo reconcilians, verſ. 15. & ſequentibus. Addit Apoſtolus exemplum patientiæ ſuæ, ut exinde ſumant occaſionem diligendi Chriſtum, verſ. 24. *Gaudeo in paſſionibus pro vobis.* Adjungit ſuam authoritatem, dicens, quòd ſit miniſter Dei, verſ. 25. *Cujus factus ſum ego miniſter.* Cujus perſuaſioni debent acquieſcere in Chriſto diligendo. Interponit inſuper amicitiam, quam habebat erga Coloſſenſes, ex qua concludit, quòd etiamſi eos nunquam viderit, debeant tamen attendere ad ſollicitudinem ejus, cap. 2. verſ. 7. & videre *ne quis eos decipiat per inanem philoſophiam.* Ac denique detegit aſtutiam pſeudo-Apoſtolorum, qui exteriùs veniunt in humilitate Angelorum, & interius inflati ſunt ex reputatione ſui generis, verſ. 18.

Quantum ad exhortationem quam facit Apoſtolus, docet primò quod debeant interficere peccata carnalia, fornicationem, libidinem, & avaritiam, cap. 3. verſ. 5. *Mortificate ergo membra veſtra.* Quòd debeant deponere peccata ſpiritualia, iram, malitiam, blaſphemiam, verſ. 8. *Nunc autem deponite.* Quòd debeant emendando totam vitam, induere novum hominem, verſ. 10. Quòd debeant accipere ornamenta novi hominis, quæ ſunt miſericordia, humilitas, &c. verſ. 12. Quòd debeant habere charitatem, verſ. 14. & pacem Chriſti in cordibus, verſ. 15. & omnia quæ faciunt, facere in nomine Domini, verſ. 18. In eodem capite affert officia mulierum, virorum, filiorum, parentum, & ſervorum. Et in cap. 4. oſtendit quomodò domini debeant præſtare ſervis quod juſtum eſt, verſ. 18. *Mulieres ſubditæ eſtote viris*, & ſequentibus.

In tertia parte, quæ eſt epilogus, ſeu concluſio epiſtolæ, Apoſtolus Coloſſenſes deprecatur, ut intercedant ad Deum, qui aperiat Apoſtolis ſuis oſtium ſermonis, ad loquendum myſterium Chriſti, verſ. 3. Indicat poſtea, quòd Tychicus, chariſſimus frater debeat aperire quæ circa Paulum aguntur ad eorum conſolationem. Tandemque eos ſalutat, tum ex parte ſua, tum ex parte Epaphræ, Lucæ Medici, & aliorum; dicitque Archippo, ut impleat miniſterium quod accepit: & eos invitat, ut habeant memoriam vinculorum ejus.

D DE EPISTOLA PRIMA B. PAVLI *ad Theſſalonicenſes.*

THeſſalonica eſt civitas metropolis Macedoniæ, à qua Theſſalonicenſes dicti ſunt; qui in hoc æſtimari debent, quòd duas ſcripſerit illis Paulus epiſtolas; quarum iſta, quam miſit Paulus ex Athenis per Tychicum & Oneſimum diſcipulos ſuos, eſt prior omnium, quas edidit Apoſtolus. In ejus fronte inſcribuntur nomina Pauli, Sylvani, ſeu Sylæ, & Timothæi; quia in converſione Theſſalonicenſium iſti laboraverant cum illo: vel quia erant cum ipſo Athenis, quando ſcripſit epiſtolam, ut exiſtimat Anſelmus. Ratio autem cur eam ediderit, alia non eſt, niſi quòd Paulus perpetuam habens curam eorum qui crediderant, Timothæum ex Athenis miſerit Theſſalonicam, ut eos confirmaret contra adverſariorum machinationes. Is autem reverſus laudavit inexpugnabilem eorum fidem, dixitque Paulo illis opus eſſe exhortatione aliqua, ut in fide confirmati, nequaquam deficerent ab ea, ſive ipſi affligerentur, ſive alios cernerent afflictari. Et hac de cauſa Paulus ſcripſit hanc epiſtolam cum quinque capitibus. In qua multum iis gratulatur, quòd non ſolùm pſeudo-Apoſtolos repuliſſent, ſed etiam pro veritate fidei, quam obſervabant exactè, ſuſtinuiſſent perſecutiones, bonorum direptiones, mortes, & martyria à civibus ſuis. Hoc non impedit tamen, quin audiens Theſſalonicenſium aliquos

Digitized by Google

præ fragilitate humana, deficere aliqualiter in mo- A ribus, eoſdem reprehendat, & de modo bene vivendi informet. Et ob hoc hæc epiſtola dividi poteſt in partem congratulativam, correctivam, & inſtructivam.

Primò, volens gratulari Theſſalonicenſibus, gratias agit Deo ſuper magna perfectione eorum & multa; erant enim perfecti in operibus fidei, in ſuſtinentia ſpei, in plenitudine charitatis, & in omni virtutum genere; ut haberi poteſt ex cap. 1. ubi ait Paulus, *Gratias agimus Deo, memores operis fidei veſtræ.* Deinde conſolatur ſeipſum de multis. Quòd ſcilicet non fruſtra venerit ad eos, cap. 2. verſ. 1. Quòd nullos induxerit errores, B verſ. 2. Quòd ſemper alienus fuerit ab adulatione, verſ. 5. Quòd nemini fuerit oneroſus, verſ. 7. Et quòd pro Evangelio poſuerit animam ſuam, verſ. 8. Conſolatur etiam Theſſalonicenſes, quòd acceperint Evangelium, non ut verbum hominis, ſed ut verbum Dei, verſ. 13. Quòd paſſi fuerint à civibus ſuis quæ paſſi ſunt Apoſtoli à Judæis, verſ. 14. Tandem nititur Paulus probare ſuum amorem erga Theſſalonicenſes: Tum quia miſit illis Timotheum, verſ. 2. cap. 3. Tum quia ſingulariter gaudebat ex felici eorum progreſſu in fide, verſ. 8. Tum quia Deum deprecatur, ut multiplicet eos, & abundare faciat charitatem in illis, verſ. 2.

Secundò, in parte correctiva, audiens Paulus quòd Theſſalonicenſium aliqui aliqualiter deficerent in ſuſcepto ſalutis itinere, eos arguit de quatuor. C Primò, quòd apud eos reperirentur fornicarii; unde ad tales dicit verſ. 3. cap. 4. *Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione.* Secundò, quòd eſſent otioſi, verſ. 11. *Rogamus autem vos, ut negotium veſtrum agatis, & operemini manibus veſtris.* Tertiò, quòd eſſent deceptores, verſ. 6. *Nè quis circumveniat in negotio fratrem ſuum.* Quartò, quòd eſſent nimium ſolliciti de amicorum morte; *Nolumus autem vos ignorare fratres, de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent.* Et de ultimo die judicii; & ideo in cap. 5. verſ. 1. & 2. ait: *De temporibus autem & momentis non indigetis fratres, ut ſcribamus; ſcitis enim, quia dies Domini ſicut fur in nocte* D *veniet.*

Tertiò, in ultima parte, quæ eſt exhortatoria; non perfectos, ſed imperfectos inſtruit, ut obediant ſuperioribus, inquietos corripiant, conſolentur puſillanimes, ſuſcipiant infirmos, patientes ſint ad omnes, nemini malum pro malo reddant, ſemper gaudeant, orent ſine intermiſſione, in omnibus gratias agant, ſpiritum non extinguant, non ſpernant prophetias, ab omni ſpecie mali abſtineant; & ſimilia quæ habentur à verſu 14. *Rogamus autem vos,* uſque ad 23. ubi optat, ut ſanctificentur per omnia; ſalutat fratres in oſculo ſancto, adjurat ut legatur hæc epiſtola omnibus fratribus ſanctis, tandemque pro illis deprecatur gratiam à E Domino.

DE EPISTOLA SECVNDA B. PAVLI ad Theſſalonicenſes.

NOn multò poſt primam Epiſtolam hanc ſecundam ſcripſit Apoſtolus ex Athenis ad Theſſalonicenſes. Cùm enim reſciviſſet utilitatem quam receperant ex antecedenti, & quòd graviter pro fide oppugnati forti animo ſuſtinerent adverſariorum impetus, ad eos rurſus ſcripſit præſentem, ut eos excitaret ad perſeverantiam in adverſis, ipſoſque conſolaretur ſuper timorem quem conceperant de extremo judicio. Cùm enim ex Math. 14. audiviſſent perſecutiones fidelium præceſſuras talis diei adventum: *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum;* ideo, ſe videntes oppreſſos undique ob fidem Chriſti, ſibi perſuaſerunt diem ultimi judicii imminere: & ob hoc D. Paulus in hac epiſtola prædicit ſigna eventura ante judicium, ex quibus nondum adventis colligere deberent, illud non eſſe ita vicinum ſicuti illis perſuaſerat diabolus, ad ſpem futuræ reſurrectionis illis adimendam. Hæc autem Epiſtola tria capita habens, in tres partes poteſt dividi; in quarum prima commendat Theſſalonicenſes de virtutibus eorum: In ſecunda leviter reprehendit illos, vel potius præmunit adverſus timorem de die judicii. Et in tertia monet eos de neceſſariis.

Primò, inquam, commendat Paulus Theſſalonicenſes, poſt ſalutationem, de fidei conſtantia, cap. 1. verſ. 3. *Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, quoniam ſupercreſcit fides veſtra.* De mutua charitate, ibidem, *Et abundat charitas uniuſcujuſque veſtrum in invicem.* De patientia & ſtabilitate in tribulationibus, verſ. 4. *Ita ut nos ipſi in vobis gloriemur, pro patientia veſtra in perſecutionibus.* Ac de merito vitæ æternæ, verſ. 5. *Vt digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.* Ibi orat, quòd Deus concedat honorem martyrii ipſis Theſſalonicenſibus, qui tot ad martyrium diſponentia jam antea erant paſſi pro Chriſto, verſ. 12. *Vt glorificetur nomen Domini Ieſu Chriſti in vobis.* Per clarificationem enim martyrium intelligitur in Scripturis, Joan. ultimo; *Significans qua morte eſſet clarificaturus Deum.*

Secundò, reprehendit leviter Theſſalonicenſes; quòd crediderint judicium ultimum imminere, oſtendens non tam citò eſſe futurum: cap. 2. *Rogamus vos, ut non citò moveamini, quaſi inſtet dies Domini.* Poſtea oſtendit quòd Anti-chriſtus, quem vocat hominem peccati, & filium perditionis, debeat illum diem præcedere, verſ. 3. & fieri diſceſſio ab imperio Romano: *Quoniam niſi venerit diſceſſio primum, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.* Agit etiam de præſentia Anti-chriſti prævii, ſcilicet Neronis, verſ. 6. *Et nunc quid detineat ſcitis.* Tandemque indicat, Deum ultimi Anti-chriſti fraudem eſſe revelaturum, verſ. 8. *Et revelabitur ille iniquus.* Ex quo concluditur, quòd non debeant credere judicium eſſe ita proximum; quandoquidem ſigna illius non præceſſerunt.

Tertiò, informat Theſſalonicenſes de bonis moribus. Poſtquam enim imploravit eorum ſuffragia, verſ. 1. cap. 3. *De cætero, fratres, orate pro nobis:* monet eos, ut cor habeant in charitate Dei, verſ. 5. *Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei.* Suadet, ut caveant à ſocietate & commercio pſeudo-Apoſtolorum, verſ. 6. *Denuntiamus ut ſubſtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam acceperunt à nobis.* Hortatur nè deficiant à bono, verſ. 13. *Vos autem, fratres, nolite deficere.* Monet, ut ſi quis non obediat Evangelio, ipſum notent per epiſtolam, nec conſuetudinem habeant cum illo; ita tamen, ut magis vitia fugiant, quàm hominem: nec oderint ut inimicum, ſed corripiant ut fratrem, verſ. 15. *Nolite ut inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.* Ac tandem ſalutatione data propria manu, & deſiderata pace à Domino, epiſtolæ finem imponit cum his verbis, *Gratia Domini Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.*

Digitized by Google

DE EPISTOLA PRIMA B. PAULI Apoſtoli, ad Timotheum.

POſtquam in præcedentibus epiſtolis egit Paulus de virtutibus Chriſtianorum in communi, congruum duxit agere poſtea de ſtatu eccleſiaſtici, in epiſtolis duabus ad Timotheum, & in una ad Titum; ita quòd, poſt inſtitutionem diſcipulorum, inſtruat hic magiſtros: ut ait Chryſoſtomus. Timotheus Epheſiorum epiſcopus, de civitate Liſtrenſium oriundus, ex Patre græco, Athenienſi videlicet, & matre Judæa, à Paulo aſſumptus eſt puer, qui pudicus & virgo permanſit. Hunc circumcidit Paulus, non quòd crederet circuncisionem eſſe neceſſariam ſaluti; ſed propter Judæos, qui erant Liſtris. Cùm enim ſcirent, quòd pater ejus eſſet gentilis, timebat nè Judæi doctrinam fidei reſpuerent, ſi eſſet incircunciſus. Timotheum fuiſſe mirandæ indolis juvenem, teſtatur Lucas, Act. 16. unde fuit quidem primariò diſcipulus, ſed paulopoſt magiſter evaſit; tantaque ſapientia & prudentia extitit clarus, ut ei Paulus omne miniſterium concederet. Si quæratur autem, cur ſolis Timotheo & Tito reſcripſerit Paulus, cùm etiam Silas & Lucas eſſent probatiſſimi inter diſcipulos ejuſdem; reſpondet Chryſoſtomus, hoc ſic ſe habuiſſe, quia Timotheo & Tito jam conceſſerat Paulus eccleſiæ gubernacula, unde eos inſtituere debebat in modo illam regendi; alios verò circunducebat ſecum. In hac autem epiſtola, quæ ſcripta fuit ex Laodicæa, Phrigiæ metropoli, Paulus inſtruit Timotheum, quem præfecerat epiſcopum ſuper Eccleſiam Epheſinam, non obſtante adoleſcentia, de qua habetur mentio cap. 4. verſ. 12. *Nemo adoleſcentiam tuam contemnat*; & illi præſcribit canones eccleſiaſticos, de conſtituendis epiſcopis, preſbiteris, & diaconis; quomodo ſe gerere debeant, quales eſſe, & quid docere chriſtianos: & hoc in ſex capitibus, in quibus defendit doctrinam ſanam, docet modum orandi, determinat de univerſo ſtatu eccleſiæ, inſtruit miniſtros illius de his quæ habere debent, loquitur de diſtribuendis bonis eccleſiæ in uſus pauperum, tandemque agit de juriſdictione eccleſiaſtica, & de partibus prædicatoris.

In primo inquam capite Apoſtolus, ſalutatione communi præmiſſa, docet Timotheum quomodo debeat reſiſtere inimicis Eccleſiæ, & præſertim Judæis, qui volebant inducere ad obſervationem legalium, cap. 1. verſ. 3. Quòd charitas ſit legis perfectio, verſ. 5. Quòd lex ſit bona, ſi quis ea legitimè utatur, nec ipſa impoſita juſto, ſed impiis; verſ. 9. Qualis fuerit ipſe Paulus in Judaiſmo, verſ. 13. Quoſdam denique naufragaſſe circa fidem, verſ. 19.

In ſecundo capite, indicans paſtorem ex officio vacare debere orationi, docet, Primò, quales debeant eſſe preces Chriſtianorum, quæ dividuntur in Obſecrationes, Orationes, Poſtulationes, & Gratiarum actiones, cap. 2. verſ. 1. Secundò docet, ut orationes fiant pro omnibus hominibus, quos omnes vult Deus ſalvos fieri, eod. verſ. & poſtea pro regibus, & pro omnibus, qui ſunt in ſublimitate poſiti; verſ. 2. Tertiò verò, vult viros orare in omni loco, levando pura, manus ad Deum, verſ. 8. Mulieres in habitu ornato cum verecundia, verſ. 9. Nec eas docere aut dominari in virum, verſ. 11. & 12. Non propterea tamen, deteriorem cenſeri debere mulierum conditionem, quæ ſalvabuntur per filiorum genera-

A tionem, ſi permanſerint in fide cum ſobrietate.

In tertio capite, volens Paulus inſtituere miniſtros eccleſiæ, deſcribit qualitates epiſcopi; qui debet eſſe irreprehenſibilis, unius uxoris vir, ſobrius, prudens, ornatus, pudicus, hoſpitalis, doctor, non vinolentus, non percuſſor, ſed modeſtus; non litigioſus, non cupidus: verſ. 2. & ſequent. taleſque inſinuat eſſe ordinandos. Quoad diaconos, verſ. 8. deſignat tales debere eſſe, pudicos, unius uxoris viros, non deditos vino, non bilingues, probatos, &c. Vult etiam mulieres eſſe pudicas, ſobrias, fideles in omnibus, &c. Rationem verò reddens, cur hæc præſcribat, hæc eſt; quia forſan tardabit venire ad eum: & Eccleſia eſt

B columna Dei vivi, & firmamentum veritatis, cujus miniſtri debent eſſe bene diſpoſiti, ad finem cap. 3.

In quarto capite requirit Paulus, ad hoc ut epiſcopi, ſacerdotes, & clerici, ſint boni miniſtri Eccleſiæ, quòd præcaveant ab impoſturis eorum, qui à fide diſcedentes, attendent ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, & loquentur in mendacio; cauteriatam habentes conſcientiam, & prohibentes licita, ut matrimonium, & ciborum abſtinentiam, cap. 4. uſque ad verſ. 7. Quòd debeant vitare ineptas fabulas, & ſe exercere ad pietatem, verſ. 7. Quòd bonum debeant præbere exemplum in verbo, converſatione, charitate, fi-

C de, & caſtitate; verſ. 12. Quòd attendant lectioni, exhortationi, & doctrinæ; verſ. 13. Quòd obſervent gratiam, quæ illis data eſt per prophetiam, cum impoſitione manuum preſbiterii; verſ. 14. Quod denique hoc facientes ſeipſos & auditores ſalvabunt, verſ. 16.

In capite quinto docet Paulus, bene diſponendum eſſe de bonis Eccleſiæ reſpectu indigentium. Poſtquam enim monuit ſenes non eſſe increpandos, ſed obſervandos, ut parentes; juvenes, ut fratres; annus ut matres; & juvenculas ut ſorores in omni caſtitate: præſcribit poſteà, ali debere viduas, quæ verè viduæ ſunt; verſ. 3. *Viduas ho-*

D *nora, quæ verè viduæ ſunt*: ubi per honorare intelligitur ſubvenire ex Auguſt. Ex primitiva enim Eccleſia bona temporalia miniſtrabantur mulieribus viduis, quibus hodie ſuccedunt pauperes Religioſi. Quæ autem ſint verè viduæ, deſignat Apoſtolus, à verſ. 4. ad 16. Injungit poſteà Apoſtolus, ut etiam nutriantur preſbiteri & prædicatores, qui duplici honore habentur, verſ. 17. Poſtea in eodem cap. loquens de juriſdictione eccleſiaſtica, monet non eſſe accuſandum preſbiterum, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus, verſ. 19. Publicè peccantes, publice debere argui, verſ. 20. Judicem non declinare debere in alteram partam, verſ. 21. Non cito manus eſſe imponendas alicui. Ipſique Timotheo conſulit,

E ne aquam bibat, ſed modico utatur vino, propter ſtomachum & frequentes infirmitates.

In capite ſexto commemorat Paulus officia prædicatoris, quæ duo ſunt; ſcilicet retinere populum in ſubjectione, & ſanam tueri doctrinam. Primò inquam docet, ut ſubditi obediant dominis, verſ. 1. Eos qui præſunt docet, divitias non affectare, verſ. 9. Illis autem & iſtis ſuadet, quòd fugiant cupiditatem, verſ. 10. Quòd ſectentur virtutes, verſ. 11. Et quòd perſiſtant in vocatione, in qua vocati ſunt, verſ. 12. Secundo, vult Paulus, ut prædicatores ſanam doctrinam conſervent; inanes fugiendo quæſtiones, & pugnas verborum, verſ. 4. Ut mandatum Dei cuſtodiant, verſ. 14. Depoſitum ſervent ſeu doctrinam ab Apoſtolis traditam, & devitent omnes novitates vocum & ſcientiæ, verſ. 20.

Digitized by Google

DE EPISTOLA SECVNDA B. PAVLI Apoſtoli, ad Timotheum.

Cum Paulus ſperaret venire ad Timotheum, fruſtratus ſpe & expectatione ſua, ex præviſione ſuæ mortis hanc ſecundam ad eum ex Roma ſcripſit epiſtolam, quatuor capitibus compoſitam. In qua fidei negotium illi commendat, ac veluti teſtamento relinquit, ut ſi adveniret illi martyrium, quod probabiliſſimum erat, cùm ſecundam confeſſionem feciſſet coram Nerone, ſibi in apoſtolatum & prædicationem Evangelii ſuccederet: hoc autem conatur illi perſuadere ex ratione multiplici.

Primò. Ex intima & ſpeciali amicitia, qua eum præ cæteris diligebat; unde debebat inſiſtere illi miniſterio, cui ſemper vacaverat Apoſtolus: & ob hoc vocat eum dilectiſſimum filium, reducitque ad memoriam ejus lachrimas, & recordationem matris & aviæ ejus. *Propter quam cauſam admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum*, verſ. 6.

Secundò, inducit eum ad manutenentiam evangelii, ex ſua propria excellentia, & gratia accepta à Deo per impoſitionem manuum, quæ indidit illi, non ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis: unde non debebat erubeſcere de teſtimonio Domini, nec de Pauli vinculis; ſed aſſiduè collaborare evangelio, verſ. 7. & ſequentibus.

Tertiò, ipſummet excitat ad eundem finem, ex perfidia diſcipulorum ſuorum; qui cùm eſſent in Aſia, averſi ſunt à fide: unde debebat effici ſollicitus ad prædicandum, videns cæteros averſos fuiſſe ab ipſo Paulo, verſ. 15.

Quartò, excitat Timotheum ad promulgationem Chriſti, exemplo militis, qui debet eſſe ſtrenuus in pugnando; athletæ, qui in certando debet eſſe ſollicitus; & agricolæ, qui debet habere curam laborandi & percipiendi fructus, cap. 2. verſ. 3.

Quintò, diſcipulum excitat, ex gloria repromiſſa & expectanda finaliter; unde verſ. 8. dicit, quòd quia Chriſtus reſurrexit à mortuis, ſi moriamur cum illo, & convivemus; ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus: ubi addit, quòd ipſemet in hoc laboret uſque ad vincula, licet verbum Dei non ſit alligatum, verſ. 9.

Sextò, motivum proponit ex petulantia & vanitate hæreticorum, quæ veritatis ſtudio eſt refrænanda, cùm ad nihil utilis ſit, niſi ad ſubverſionem audientium, verſ. 14. Et poſteà prænuntians futuritionem talium hominum, utitur comparatione magnæ domus, in qua ſunt vaſa aurea in honorem, & fictilia ad contumeliam, verſ. 20.

Septimò, ex multiplicatione improborum hominum ſuadet, qui in noviſſimis diebus graſſaturi ſunt contra Eccleſiam, contra quos ſe armare debet Timotheus, & quilibet bonus Paſtor & fidelis, tales devitando, permanendo in eis quæ didicit, & ſe muniendo authoritate Scripturæ, quæ divinitùs inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in juſtitia; per totum caput tertium.

Octavò, inducit motivum ex periculis imminentibus Eccleſiæ; futurum enim eſt, ait, ut hæretici quidam, ſanam doctrinam deſerentes, ad fabulas convertantur; quos arguere, obſecrare, & increpare debent Epiſcopi: cap. 3. verſ. 5. *Tu vero vigila, in omnibus labora*, &c.

Nonò denique; excitat Paulus Timotheum, ad laborandum in Evangelio, ex appropinquatione ſui A martyrii cito venturi, verſ. 6. *Ego enim jam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat.* Ubi poſtea, tanquam complementum Epiſtolæ, ſcribit quædam familiaria, deſertionem ſcilicet diſcipulorum, ut ejus ad ſe adventum maturet: & ſic, poſt ſalutationes, explicit Epiſtola.

DE EPISTOLA BEATI PAVLI ad Titum.

Titus erat Pauli diſcipulus, & in baptiſmo filius ſpiritualis, natione græcus, quem Paulus præfecit Epiſcopum ſuper univerſas eccleſias inſulæ B Cretæ, quam totam inſulam converterat. Hanc breviſſimam epiſtolam, ut potè tribus tantùm capitulis adunatam, ſcripſit ad Titum Paulus ex Nicopoli Macedoniæ. Cùm enim in Macedonia Paulus ageret, juſſit Tito, ut ad ſe veniret, dicens in fine epiſtolæ; Cùm ad te miſero Artenam vel Tychichum, feſtina ad me venire ex Nicopoli: ibi enim ſtatui hiemare. Quamvis iſta epiſtola in canone ſit poſterior ad præcedentem, tamen eſt ordine editionis prior; quando enim illam ſcripſit, commorabatur Paulus apud Nicopolim; ubi erat in libertate; cùm autem miſit ſecundam ad Timotheum, erat incarceratus Romæ, ſub Nerone, qui eum paulò poſt damnari juſſit ad mortem. Jure tamen, ordine materiæ collocata eſt poſt præcedentem; quia in illa inſtruit tantùm Paulus Epiſcopos; in iſta verò, nedum Epiſcopi, ſed & miniſtri eorum in ſpirituali- C bus, Sacerdotes, Diaconi, & Clerici omnes, edocentur, quales eſſe debeant. Porrò, hæc epiſtola duas habet partes; in quarum prima Paulus explicat Tito cauſam, cur eum reliquerit Cretæ; & in ſecunda eumdem inſtruit de qualitate preſbiterorum, minorum & majorum; de doctrina veræ religionis, & quomodo tractari debeant illi, qui errant in fide.

In prima, inquam, parte, ſalutatione præmiſſa initio primi capitis, Titum docet Apoſtolus, finem ob quam illum reliquit Cretæ Epiſcopum, vel potius Archiepiſcopum, cùm multos haberet ſub ſe Epiſcopos; Ut ſcilicet, inquit verſ. 5. *ea quæ deſunt cor-* D *rigas, & conſtituas per civitates presbiteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.* Deinde, illum docet, qualiter ſe debeat habere in confutatione Judæorum, qui erant falſi Chriſtiani, inducentes alios ad obſervationem legalium; quos dicit eſſe redarguendos, verſ. 10. *Sunt enim multi inobedientes & ſeductores, maximè qui de circunciſione ſunt, quos oportet redargui.* Tandemque oſtendit, quòd Cretenſes erant valde inertes, & valde citò poterant decipi; verſ. 12. *Dixit quidam ex illis proprius propheta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.*

In ſecunda parte Apoſtolus inſtruit Titum, quomodo ſe debeant habere Epiſcopi & preſbiteri; qui debent ſine crimine eſſe, unius uxoris viri, hoſpi- E tales, benigni, potentes exhortari in doctrina ſana, & contradicentes arguere, verſ. 5. 6. 7. 8. & 9. Deinde docet, quomodò debeant erudiri ſinguli fideles diverſi ſtatus, cap. 2. Senes videlicet, ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, & ſani in fide, verſ. 2. Anus, ut ſint in habitu ſancto, non multo vino ſervientes. Adoleſcentulæ, ut viros ſuos ament, ſint prudentes, caſtæ, & ſubditæ viris, verſ. 5. Juvenes, ut ſobrii ſint, verſ. 6. Servi, ut ſubditi ſint dominis, non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes. Omnes denique Chriſtiani, ut ſubditi ſint principibus & poteſtatibus, & parati ad omne opus bonum, cap. 3. verſ. 5.

In tertia parte, poſtquam Paulus monuit Titum

Digitized by Google

de ſumma fidei, quam comprehendit ſub his verbis, *Apparuit gratia & humanitas Dei ſalvatoris noſtri*, verſ. 4. docet, quomodo ſtultæ quæſtiones, contentiones, & pugnæ legis ſint devitandæ ut vacuæ & inutiles, verſ. 9. & quòd hæretici homines poſt unam atque alteram correctionem devitari debeant, verſ. 10. ubi poſtea terminatur Epiſtola per ſalutationem & poſtulationem gratiæ Jeſu Chriſti, verſ. 15. *Salutant te, qui mecum ſunt omnes: Saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis, Amen.*

DE EPISTOLA PAVLI ad Philemonem.

AUfugerat à Philemone ſervus, Oneſimus nomine, rebus quibuſdam furto ſecum ablatis. Is, cùm Romam fortè veniſſet ad D. Paulum, & ab eo in vinculis detento fuiſſet baptizatus, tantùm profecit, ut dignus haberetur, cui prædicationis poſtea committeretur officium. Quamobrem Paulus eum Philemoni remiſit cum hac Epiſtola, per quam poſtulat à Philemone, ut Oneſimum liberum faciat & eum amplectatur ut fratrem. Philemon autem erat Phryx genere, moribus fidelis, & ex nobili proſapia oriundus. Oneſimus verò erat Philemonis ſervus, qui fugerat à domino, quibuſdam rei domeſticæ compilatis, ut conjici poteſt ex unico cap. Epiſtolæ hujus, verſ. 18. *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, ego reddam.* Hanc Epiſtolam, quam ſcripſit Paulus ex urbe Roma, detentus in vinculis Neronis, & quam miſit per Oneſimum, volunt aliqui, non eſſe Pauli; aut ſi Pauli ſit, in nullo eſſe utilem; & ob id à veteribus quibuſdam repudiari; ex eo quòd non ſcripta fuerit ex docendi, ſed commendandi officio. Sed in hoc ſufficit, quòd audiatur Hieronimus in præfat. ad Philemonem, dicens, talem Epiſtolam in toto orbe non fuiſſe ſuſceptam à cunctis Eccleſiis, niſi Pauli Apoſtoli eſſe crederetur. Quòd autem ea ſit utilis, ex hac concluſione patet; quòd ſi Paulus pro ſervo fugitivo & fure tantam ſollicitudinem habuerit, nos ipſi non debeamus eſſe negligentes procurare proximi noſtri utilitatem.

In hac autem epiſtola, unicum habente caput, Paulus primò ſalutat Philemonem, & alios, qui in domo ejus ſunt, & gratiam pro illis exoptat; verſ. 1. 2. 3. Deinde, commendat fidem & charitatem ejus in Sanctos, verſ. 5. Poſtea aperit quantam fiduciam habeat in eum, verſ. 8. Quartò, Philemonem deprecatur pro Oneſimo, qui ab illo aufugerat, ab eo petens, ut ipſum recipiat, verſ. 10. Quintò, Oneſimum fidelem effectum commendat, verſ. 12. Sextò, pro nocumentis, quæ fortè attulerat fugiens, promittit reſtituere; hoc propria manu aſſeverando, verſ. 19. Epiſtolam denique terminat cum devota ſalutatione & poſtulatione devota ut ad ipſum Philemonem, & ad ſocios fideles, poſſit adhuc devenire, verſ. 12. Superadditque pro ſolito hæc verba, *Gratia Domini noſtri cum ſpiritu veſtro, Amen.*

DE EPISTOLA B. PAVLI APOSTOLI ad Hebræos.

ORdine temporis hæc epiſtola tribus capitibus conſtans, eſt penultima, ut potè edita proximè ante ſecundam ad Timotheum, quæ ex Theodoreto fuit poſtrema omnium. Miſſa fuit ex Italia per Timotheum, filium ſpiritualem Apoſtoli, ex Athanaſio in Synopſi; & ſcripta ad illos, qui ex

A Judæis ad Chriſtum converſi erant, & qui habitabant Palæſtinam & Jeruſalem; ex Chriſoſt. in præfat. hujus epiſt. Edita fuit Hebraica lingua ab Apoſtolo, ſed ſenſum & ordinem Apoſtoli retinens B. Lucas, eandem in ſermonem græcum convertit, pòſt exceſſum Pauli. Multi negant hanc epiſtolam eſſe Pauli, ut notat Auguſtinus lib. 16. de civit. D. cap. 22. aliis dicentibus eam eſſe Barnabæ, aliis B. Lucæ, & aliis D. Clementis: ſed contrarium obtinuit uſus communis Eccleſiæ, & longi temporis traditio manifeſta. Quantùm ad hæreticos, qui forſan conſentientes illam eſſe à Paulo conſcriptam, eam tamen rejiciunt à canone; tales adverſantur definitioni omnium pontificum & conciliorum, libros canonicos enumerantium; ut pote Innocentii Primi, Gelaſii, concilii 3. Carthag. cap. 47. Florentini, & Tridentini; ſicut & Laodicenſis confirmati per Tridentinum: imo D. Thomas ſuper eandem teſtatur, illam fuiſſe receptam in Synodo Nicena, quod non dixiſſet, niſi hoc fuiſſet illi compertum. Hæc omnia confirmat Auguſtinus multis in locis, ſed præſertim lib. 3. de Trinit. cap. 11. ubi ita ſolidam credit hujus epiſtolæ authoritatem, ut ab ea, ſicut nec ab aliis divinis ſcripturis, ab errare non liceat. Cùm ergo poſt Auguſtini tempora omnes Sancti, & omnes theologi, pro Catholica eam habuerint, quomodo juniores quidam in meridianam lucem tenebras inferre conantur? Porrò ut innoteſcat hujus epiſtolæ ſcopus, ſciendum eſt;
C quòd iſti Hebræi ad fidem converſi erant multùm zelatores legis; unde non parum angebantur in fide Chriſti ſuſcepta, quæ prohibebat obſervantiam legis antiquæ. Et ob hoc Apoſtolus, ad confirmandum eos, ſcribit hanc epiſtolam ad conſolationem eorum; & diluens argumenta duodecim, quæ adducebant in favorem legis Moſaicæ, oſtendit evangelicam eſſe longè nobiliorem: & nos talia argumenta in duodecim articulis conformiter ad Paulum adducemus.

Primò, Judæi dicebant, antiquam legem eſſe ſummè venerandam propter reverentiam Angelorum, per quos ordinata fuerat, ut ipſemet Paulus teſtatur ad Galatas cap. 3. *Lex propter tranſgreſſio-*
D *nem poſita eſt, ordinata per Angelos.* Sed ad hoc reſpondet Paulus cap. 1. hujus epiſtolæ, dicens; legem Evangelicam eſſe datam à Chriſto, qui *tantò melior Angelis effectus eſt, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit.*

Secundò, volebant legem antiquam meruiſſe obſervari propter excellentiam Moſis, qui illius fuit mediator & promulgator; ut ipſemet dicit Deuteronomii cap. 5. *Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos, ut annuntiarem vobis verba ejus: timuiſtis enim ignem, & non aſcendiſtis in montem.* Paulus autem oſtendit, Chriſtum legiſlatorem noſtrum fuiſſe longè majorem Moïſe, cap. 3. verſ. 3. ubi ait; Pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum
E præ Moïſe eſſe amplioris gloriæ: Cujus rationem reddit poſteà.

Tertiò, repetebant Judæi excellentiam legis ex Aaronis Pontificatu, de quo Eccleſiaſtici 45. habetur; *Excelſum fecit Aaron fratrem ſuum, & dedit illi ſacerdotium gentis, & beatificavit eum in gloria.* Sed Chriſtus eſt Pontifex multo excellentior Aarone ex cap. 3. verſ. 14. *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jeſum filium Dei.* Quod ulteriùs confirmatur cap. 5.

Quartò, gloriabantur Judæi de ſucceſſione in ſacerdotio legali, quæ continuata fuit per generationem naturalem, & Aaroni promiſſa, Eccleſiaſtici 45. Sed ſacerdotium Chriſti eſt multò excellen-

Digitized by Google

tius veteri ſacerdotio , de quo dicit propheticè A
David : *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Sacerdotium autem Melchiſedech erat dignius ſacerdotio Levitico, dignitate, authoritate, & perfectione, cap. 7.

Quintò, extollebant legem ex tabernaculi excellentia, ex eo quòd jubente Domino, fabricatum fuerat à Moyſe, cap. 25. Exod. In lege autem nova pontifex noſter Jeſus Chriſtus habet multo excellentius tabernaculùm, nempe humanitatem ſuam, in qua longe majora oblata ſunt, videlicet ſanguis Chriſti, quam in veteri tabernaculo.

Sextò, extollebant legem ex dignitate ac præſtantia ejus, de qua dicit Moyſes Deuteronomii 4. *Quæ alia gens ſic inclita, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia & univerſam legem?* Sed longè eſt perfectior Lex nova, quæ ſuccedit veteri, promittit ſpiritualia, & ſcripta eſt, non atramento, ſed ſpiritu in cordibus Chriſtianorum; de qua Paulus dicit cap. 8. verſ. 6. *Nunc melius ſortitus eſt miniſterium, quantò & melioris Teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.*

Septimò, deſumebant venerationem legis ex contentis in tabernaculo veteris Teſtamenti; quod in prima parte, quæ dicebatur ſancta, continebat candelabrum, menſam, & panes propoſitionis; & in ſecunda, quæ vocabatur ſancta ſanctorum, habebat thuribulum aureum, & arcam Teſtamenti. Sed Paulus cap. 9. per totum oſtendit, hæc omnia eſſe tantum figuras Chriſti, qui in hoc mundo exiſtens aſcendit ad crucem, ut tolleret peccata omnium; & poſtea in cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

Octavò, æſtimabant ſuam religionem ex ſacrificiorum antiquorum efficacia, quorum virtute credebant populo remitti peccata omnis generis, ut habetur ex toto Levitico. Sed ex Paulo, cap. 9. verſ. 12. hircorum ſanguine, aut vitulorum cinere, conferebatur tantùm ſanctificatio carnis; quod ſignificabat per ſanguinem Chriſti purificandam eſſe mentem, & emundandas conſcientias per gratiæ ſanctificantis infuſionem.

Nonò, magnificabant ſuam legem, propterea quòd eſſet firmata ſanguinis effuſione, Exod. 24. Sed lex nova multò excellentiori ſanguine firmata eſt, nempe Jeſu Chriſti: ergo & ipſa eſt longè nobilior. Quod intendit Paulus dicens, loco præcitato, *Si ſanguis taurorum vivificat, quanto magis ſanguis Chriſti, qui ſemetipſum obtulit?* Ubi probat, illius mortem debuiſſe advenire ad valorem ſui Teſtamenti.

Decimò, attribuebant efficaciam ſuæ legi ex jugi ſacrificio, & ex indeſinenti oblatione hoſtiarum, quæ fiebat ſingulis annis. Sed multò excellentiori modo ſe obtulit Chriſtus in lege nova, ubi fecit unam oblationem ſanguinis ſui, quæ cùm eſſet infiniti valoris, non debuit iterari ut antiqua ſacrificia: & ob hoc dicit Paulus cap. 10. verſ. 12. *Omnis quidem ſacerdos eaſdem ſæpè offerebat hoſtias, quæ non poſſunt auferre peccata; hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in gloria Dei.*

Undecimò, in favorem ſuæ legis afferebant majorum veſtigia, qui eam obſervaverant, quales fuerunt Patriarchæ & Prophetæ; unde Judæi de eorum ſanctitate gloriantes dicebant Chriſto Joan. 8. *Numquid major es patre noſtro Abraham?* S. Apoſtolus cap. 11. & uſque ad medium 12. probat, tales potiùs fuiſſe juſtificatos per fidem, quàm per legem; quod oſtendit per Patres, qui fuerunt ante legem, ſub lege, & poſt legem; qui omnes ſanctificati ſunt credendo, & non faciendo opera legis.

Duodecimò, jactitabant miranda & ſtupenda quæ facta ſunt, quando lex data eſt, quæ videri poſſunt Exod. cap. 19. Sed ex Paulo notabiliora multò ſunt, quæ conjuncta fuerunt cum impoſitione novæ legis; licet enim non acceſſerimus ad tractabilem montem, & ad acceſſibilem ignem, & ad turbinem, & caliginem, & procellam verſ. 18. ſed acceſſimus ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, & multorum Angelorum frequentiam, verſ. 22. *Si tamen illi non effugerunt, recuſantes eum, qui ſuper terram loquebatur, multo magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus.*

B In 13. capite Apoſtolus prædicat charitatem; verſ. 1. hoſpitalitatem, 2. caſtitatem, 4. ſufficientiam ſine avaritia, 5. obedientiam in religione, 7. ſobrietatem, 9. gratiarum actionem, 15. ſubmiſſionem & humilitatem, 17. Et poſt hæc terminatur epiſtola per commendationes, per poſtulationem orationum, & per ſalutationem ad ſanctos præpoſitos; & finit, dicens: *Gratia cum omnibus vobis, amen.*

DE EPISTOLIS CANONICIS.

Aliorum quatuor Apoſtolorum poſt epiſtolas Pauli ſequuntur canonicæ, ſic dictæ ex eo
C quòd inſerantur in canone Chriſtianorum; in quo non diſtinguntur à Paulinis, quæ utique reperiuntur in eodem; ſed ab illis, quæ ſub falſo Apoſtolorum nomine ſunt. Eaſdem vocat Auguſtinus Catholicas, quatenus continent doctrinam fidei quæ univerſalis eſt, & à communi Apoſtolorum conſenſu non diſcrepant, lib. de Fide & operib. cap. 14. Septem recenſentur communiter, quarum una eſt D. Jacobi duæ ſunt Petri, tres Joannis, & una Judæi. In hoc diſtinguntur ab epiſtolis Pauli, quòd iſtæ ſint ad univerſalem cœtum diſcipulorum Domini, ſeu ad omnes Chriſtianos, ubicumque eſſent diſperſi; illæ autem ſunt uni genti, uni civitati, aut uni perſonæ particulari: reſcriptæ ſunt enim vel ad Romanos, Corinthios, aut Epheſios, & ſimiles; vel ad Timothæum, Titum, aut Philemo-
D nem. Ordine dignitatis apud Græcos prima numeratur epiſtola Petri, quia fuit primus Apoſtolorum; ordine verò temporis, ſcripſerunt eas Apoſtoli, eo ferè ordine, quo collocatæ ſunt in ſacris bibliis. Quantum denique ad materiam, quæ continetur in epiſtolis canonicis; dici poteſt quòd Jacobus agat de virtutibus moralibus ad omnem ſtatum in generali: Petrus de iiſdem virtutibus moralibus in ordine ad diverſos ſtatus: Joannes de virtutibus Theologicis, fide, ſpe, & charitate: & B. Judas præcedentia confirmet.

DE EPISTOLA CANONICA B. Jacobi.

E Cum Jacobus Apoſtolus ſcripſerit primus inter Apoſtolos, meritò epiſtola illius numeratur prima inter canonicas. Iſte fuit Jacobus minor, ſeu Jacobus, non Zebedæi, ſed Alphæi filius, qui dicitur minor, non virtutum ſanctitate, ſed vocatione ad Apoſtolatum. Hic Jacobus, qui frater Domini vocabatur, poſt paſſionem Chriſti ſtatim ab Apoſtolis Hieroſolymorum Epiſcopus inſtitutus eſt, & paulo poſt ſcripſit hanc epiſtolam duodecim tribubus, qui erant in diſperſione. Occiſo enim à Judæis Stephano, magna perſecutio facta eſt in Eccleſia quæ erat Hieroſolymis, & omnes diſcipuli diſperſi ſunt, ſolis

Digitized by Google

Apoſtolis latentibus per regiones Judææ & Samariæ. A His autem diſperſis fratribus, & omnibus aliis, qui percepta fide Chriſti perfici curabant in operibus virtuoſis, ſcripſit hanc epiſtolam cum capitibus quinque; in quibus, per viginti loca, quæ erunt viginti partes hujus epiſtolæ, tradit doctrinam moralem, quam debent in actum reducere Chriſtiani.

Primò, B. Jacobus docet virtutem patientiæ, poſt ſalutationem duodecim tribuum quæ erant in diſperſione, dicendo verſ. 2. cap. 1. *Omne gaudium exiſtimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis:* quia probatio ſeu tentatio patientiam operatur, patientia perfectionem, & perfectio vitam æternam, verſ. 3. & 4.

B

Secundò, docet virtutem ſpei & confidentiæ, verſ. 5. *Si quis autem veſtrum*; & verſ. 6. *Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans.*

Tertiò, docet æquanimitatis virtutem, quæ in hoc diſtinguitur à patientia, quòd patientia reſpiciat tantùm adverſa; æquanimitas verò tum proſpera, tum adverſa; itaut æquanimis in quadam lance rationis conſiſtat, & non extollatur in proſperis, nec dejiciatur in adverſis, hoc autem docet verſ. 9. & 10. *Glorietur autem frater humilis. .. dives autem in humilitate ſua.*

Quartò, docet pudicitiam, verſ. 12. *Beatus vir, qui ſuffert tentationem*; ubi docet caſtitatem eſſe multum meritoriam, *beatus vir* ; tentationem carnis non eſſe à Deo, verſ. 13. *Nemo cùm tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur*; haneque virtutem præ cæteris eſſe donum Dei, verſ. 17. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt.*

C

Quintò, docet manſuetudinem & docilitatem ſimul, verſ. 19. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum; & tardus ad iram: ira enim viri juſtitiam Dei operatur:* oportet enim diſcentem credere cum docilitate, & eſſe manſuetum.

Sextò, ad juſtitiam invitat, maximè diſtributivam, & invehitur contra vitium illi oppoſitum, nempe adverſus perſonatum acceptionem; cap. 2. verſ. 1. dicens, *Nolite in acceptione perſonarum habere fidem:* quod exponit verſ. 2. *etenim:* redarguit deinde eam ex authoritate divina, verſ. 5. *Audite fratres mei:* ac denique temperat, verſ. 8. *Si tamen legem perficitis.*

D

Septimò, docet miſericordiam & pietatem, verſ. 13. *Iudicium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecit miſericordiam.* Ubi excitat fideles ad miſericordiam, ex eo quòd, ſi fides non habeat actus miſericordiæ, mortua eſt, verſ. 17.

Octavò, docet vigilantiam & ſtrenuitatem, verſ. 18. *Sed dicet quis, Tu fidem habes, & ego opera: oſtende mihi fidem tuam ſine operibus, & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.* Ubi demonſtrat, quòd fidelis debeat eſſe ſtudioſus ad operandum.

E

Nonò, docet temperantiam linguæ, ſeu taciturnitatem, cap. 3 verſ. 2. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt.* Vbi deſcribit vitium loquacitatis, quod impediri debet; & hoc in ſequentibus.

Decimò, docet virtutem ſapientiæ & prudentiæ cœleſtis, *Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos?* verſ. 13. ubi declarat quæ ſit vera ſapientia, & quæ ſit veræ ſapientiæ contraria, nempe terrena, animalis, & diabolica, verſ. 15.

Undecimò, docet humilitatem ac ſubjectionem, deteſtaturque ſuperbiæ vitium, propter mala quæ inde oriuntur, cap. 4. verſ. 1. *Vnde bella & lites in vobis?* Ubi poſt multos verſus, in quibus oſtendit mala ſuperbiæ in Deum, proximum, & ſeipſum, tandem ad humilitatem provocat.

Duodecimò, monet ad auſteritatem & pœnitentiam, verſ. 8. *Appropiate Deo, & appropinquabit vobis; emundate manus peccatores, & emundabit corda veſtra:* ubi docet caſtigare peccata in ſeipſum.

Tertio-decimò, excitat ad benignitatem & benevolentiam, verſ. 11. *Nolite detrahere alterutrum fratres: qui detrahit fratri, aut judicat legem, detrahit legi.*

Quarto-decimò, docet timorem Dei ex incertitudine dierum noſtrorum, verſ. 13. *Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut craſtino ibimus ad illam civitatem, & lucrum faciemus, qui ignoratis, quid erit in craſtinum.*

Quinto-decimò, docet mediocritatem & ſufficientiam quæ opponitur cupiditati & avaritiæ, cap. 5. verſ. 1. *Agite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris,* &c.

Sexto-decimò, monet de ſobrietate & temperantia, oppoſita vitia deteſtando, ſcilicet gulam & luxuriam, verſ. 5. *Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra.*

Decimo-ſeptimò, excitat fideles ad longanimitatem & perſeverantiam, verſ. 6. *Patientes igitur eſtote & confirmate corda veſtra*: & hoc per ſimilitudinem agricolæ, qui expectat fructum.

Decimo octavò, docet virtutem religionis & latriæ, prohibendo actum contrarium, ſcilicet perjurium & habitum jurandi, verſ. 12. *Nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum.*

Decimo-nonò, charitatem proximi, verſ. 16. *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini*; ubi ponit monitionem de charitate & amicitia ſpirituali, quæ conſiſtit in ſecretorum revelatione, maximè peccatorum, & oratione.

Vigeſimò denique, docet correctionem fraternam, verſ. 20. *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte.*

DE EPISTOLA PRIMA CANONICA B. Petri Apoſtoli.

PEtrus filius Joannis, ſeu Jonæ, frater Andreæ Apoſtoli, ortus in vico Bethſaïda, provinciæ Galilææ, juxta ſtagnum Genezareth, cùm Eccleſiæ Antiochenſi ſeptem annis præfuiſſet, Evangelium prædicavit in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithinia: ſecundo verò anno Claudii pervenit Romam, expugnaturus Simonem Magum, ubi pontificatum tenuit viginti quinque annis, uſque ad ultimum Neronis annum. Triginta autem & ſex annis poſt paſſionem Domini; tertiò Kalendas Julias, à Nerone cruci affixus, martyrio coronatus eſt, capite verſus terram inverſo, aſſerens ſe eſſe indignum, ut Dominus fuerat crucifigi. Sepultus eſt Romæ in Vaticano, ubi corpus ejus ſumma cum veneratione univerſi orbis celebratur. Vivens iſta patravit miracula, quæ ex Scripturis colliguntur. Mare calcavit pedibus gradiendo, umbra ſua ſanavit languidos præteriens, claudis greſſum reſtituit, paraliticis reparavit membra, viduam defunctam Dorcadem nomine, ſeu Tabitham, ſuſcitavit à mortuis; Ananiam & Saphiram mortis animadverſione damnavit, mendacii & perfidiæ reos. Multos conſcripſit libros, inquit D. Hieronymus lib. de Viris illuſtribus, ut potè unum Actorum ejus, alium Evangelii, tertium Prædicationis, quartum Apocalypſis, & quintum Judicii; qui omnes inter

Digitized by Google

ſcripturis apocryphas reputantur : ſed duas epiſtolas canonicas ſcripſit, quarum ſecunda, propter ſtyli ejus diſſonantiam cum priore, negatur à pluribus eſſe Petri, cujus contrarium videbitur, agendo inferius de ea.

Quantum ad primam epiſtolam, ex urbe Roma ſcriptam quinque capitibus, tempore Claudii Cæſaris, ex D. Thoma cap. 1. in princip. & ex gloſſa in prolog. ejuſdem: Petrus, qui ſpecialiter miſſus fuerat ad Judæos, ſicut Paulus ad gentes, eam ſcripſit principaliter ad illos, qui ex gentibus circumcidebantur primùm, & fiebant Judæi, deinde verò ad Chriſtianam fidem convertebantur; quos Petrus in principio epiſtolæ vocat advenas, græcè proſelytos, cap. 1. in hanc epiſt. Non tamen illis tantùm proſelytis ſcribit, qui ex gentibus ad judaiſmum, & ex judaiſmo ad chriſtianiſmum converſi fuerant; ſed Judæis omnibus ad fidem Chriſti converſis, ſive fuerint gentiles, ſive non: omnium namque generaliter habuit curam, & talis diei poterant advenæ & proſelyti, quia à judaiſmo fuerant advocati ad chriſtianiſmum. In hac autem epiſtola diſcipulos Salvatoris invicti, toto orbe diffuſos & peregrinos in hoc ſæculo eſſe demonſtrat, & præteritæ vitæ pœnitere ſuadet, ac in novam vitam proficere tota cum ſollicitudine exhortatur Simon Petrus, filius Jonæ, provinciæ Galilææ, è vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli; ut expreſsè habetur in argumento bibliorum. Porrò hæc epiſtola dividi poteſt in exordium, narrationem, & epilogum, ſeu concluſionem.

Primò, in exordio introducitur perſona ſalutans, per cujus vocabulum exprimitur officium, & obſequium, cap. 1. verſ. 10. *Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti.* Secundò, introducitur eccleſia ſalutata, ibidem; *Electis advenis diſperſionis Ponti.* Tertiò, exprimitur ſalutationis cauſa, verſ. 2. *Secundum præſcientiam Dei patris.* Tales enim ſalutat, quia ſunt electi, ſecundùm præſcientiam Dei. Quartò denique, deſignatur ſalutationis forma, in qua optat eis bonum in ordine ad Deum, dicens: *Gratia vobis*; & in ordine ad mundum, in quo poſſint vitam ducere cum tranquillitate, & ideo addit, *& pax multiplicetur.*

Secundò, in narratione monet Chriſtianos, ut gratias agant Deo pro ſex beneficiis ab illo acceptis; & ipſos adhortatur ad vitæ ſanctimoniam, ob talia beneficia. Enarrat, inquam, ſex illa beneficia, quæ ſunt primò baptiſmus, verſ. 3. *Qui ſecundum miſericordiam ſuam regeneravit nos.* Secundò, virtus Dei, per quam conſervamur ab omni malo in præſenti, donec perveniamus ad ſalutem, verſ. 5. *Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem in ſalutem.* Tertiò, facultas reſiſtendi omni generi perſecutionum, in quibus fides noſtra probatur, verſ. 6. & 7. *Vt probatio veſtra fidei pretioſior auro inveniatur.* Quartò, eſt ſalus animarum, quæ efficit ut Chriſtum diligamus, etiam non viſum, verſ. 8. *Quem cùm non videritis, diligitis.* Quintò, eſt donum prophetiæ, quo paſſiones prænunciatæ ſunt, & futura gloria revelata eſt, verſ. 10. *De qua ſalute ſcrutati ſunt Prophetæ.* Sextò, eſt miſſio Spiritus ſancti, beneficio cujus omnia nobis promiſſa ſunt adimpleta, verſ. 12. *Miniſtrabant vobis ea quæ prænunciata ſunt vobis per eos qui evangelizaverunt, Spiritu ſancto miſſo de cœlo.*

Quantum ad exhortationem, qua Petrus invitat fideles in narratione ad ſanctitatem vitæ, ob præcedentia beneficia; eam colligit ex gratia, qua adoptàmur, ut ſimus ſancti, quia & ipſe Chriſtus ſanctus eſt, verſ. 13. *Propter quod*: & verſ. 17.

A *Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.* Deinde, ex obedientia, qua debemus parere illi, qui vocavit nos, verſ. 14. *Quaſi filii obedientiæ.* Poſtea ex conjunctione mutua, quam habebant fideles cum Deo, tanquam filii cum patre, verſ. 17. *& ſi patrem invocatis eum.* Quartò, ex magnitudine pretii, quo redempti ſumus, verſ. 19. *Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis: ſed pretioſo ſanguine Chriſti.* Quintò, ex dignitate noſtræ regenerationis, verſ. 23. *Renati, non ex ſemine corruptibili, ſed ex incorruptibili, per verbum Dei.* Sextò, ex guſtu Domini dulciſſimo, quo reficiuntur illi, qui deponunt omnem malitiam, cap. 2. verſ. 1. 2. & 3. *Si tamen guſtatis, quoniam dulcis eſt Dominus.* Septimo denique, ex certitudine fidei
B noſtræ, quæ ædificata eſt ſuper lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, ſed à Deo electum, cui nos tanquam lapides vivi ſuperædificati, facti ſumus domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, & offerentes hoſtias acceptabiles per Jeſum Chriſtum, verſ. 4. ad 11.

In eadem narratione Petrus inſtruit in moribus diverſas perſonarum conditiones, quæ exiſtunt in ſervitute, in conjugio, in politico ſtatu reipublicæ chriſtianæ, & in ſtatu eccleſiaſtico. Primò, informat conſtitutos in ſtatu infimo, & quaſi ſervili; quia in primitiva eccleſia pauci domini & nobiles erant converſi ad fidem; plures autem erant
C ignobiles & ſubjecti, & idcirco non curans de principibus & ſuperioribus, qui ut plurimum erant infideles; tunc informat ſubditos, ut caveant à carnalibus deſideriis, verſ. 11. ut proximo bonum præſtent exemplum, verſ. 12. ut obediant magiſtratui, verſ. 13. ut habeant virtutem religionis & latriæ erga Deum, & honorem erga proximum, verſ. 17. ut obediant dominis ſuis, etiam iniquis, & ſuſtineant eorum importunitatem, verſ. 18. ut denique imitentur Chriſtum in paſſione ſua, qui cùm maledicebatur, non maledicebat, verſ. 21. & ſequent.

Quantùm ad conjugatos, Petrus docuit illorum
D officia, cap. 3. docens uxores, ut habeant humilitatem & obedientiam, verſ. 1. ut habeant honeſtam converſationem, verſ. 2. & ut exquirant potius animi culturam, quàm ornatum corporis, verſ. 3. Viros ſimiliter edocet, ut ſecundum ſcientiam, ſeu potius prudentiam, cohabitent uxoribus, verſ. 7. ut cedant aliquid illarum moribus, propter ſexus infirmitatem, verſ. eodem: ut eis honorem exhibeant, tanquam cohæredibus gratiæ vitæ, ibidem: ut denique abſtineant aliquando ab earum uſu, ut orationi queant vacare, ibi, *ut non impediantur orationes veſtræ.*

Quoad eos, qui in ſtatu politicè chriſtiano exiſtunt; tales excitat Petrus, ut habeant unionem
E in fide, verſ. 8. ut habeant humanitatem inter ſe, & ſibimetipſis compatiantur; ibidem. Ut habeant pietatem, nec reddant bonum pro malo, verſ. 9. Ut habeant juſtitiam, quæ conſiſtit in declinatione à malo, & operatione boni, verſ. 11. Ut denique carnem ſuam mortificent, cap. 4. verſ. 1. & ſequentib. Hæc autem omnia probat eſſe facienda ex circunſtantia triplici; nempe finis, ad quem omnia ſunt dirigenda, verſ. 7. *Omnium autem finis appropinquabit.* Deinde, ex circunſtantia Jeſu Chriſti, in cujus honorem omnia facienda ſunt, verſ. 11. *Vt in omnibus honorificetur Deus, per Ieſum Chriſtum.* Ac denique ex circunſtantia nominis chriſtiani, quatenus ii, qui hoc nomen meritò ſuſtinere cupiunt, debent eſſe conſtantes in fide, verſ. 13. fortes in perſecutionibus pro Chriſti no-

Digitized by Google

mine perferendis, verſ. 14. Et cauti & diligentes, nè, vel in peccatum incidant, vel fiant præſumptuoſi: *ſi vix juſtus ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?*

Quantùm denique ad illos qui vivunt in ſtatu Eccleſiaſtico; qui componitur ex prælato & ſubditis, & ex Epiſcopo & populis, Petrus erudit, tum paſtores, tum oves; paſtoribus dicens: quòd debeant oves docere cum fide & diligentia, cap. 5. verſ. 2. Non coactè, ſed ſponte; ibidem. Non turpis lucri gratia, ibidem. Non ex ſuperbia dominantes in cleris, verſ. 3. ſed exemplo bono converſationis honeſtæ, ibidem; *ſed forma facti gregis ex animo.* Similiter, oves & ſubditos erudiens, vult ut ſubditi ſint in obedientia, verſ. 5. Ut ſint in humilitate, præſertim ad Deum, verſ. 6. Ut omnem ſollicitudinem in eum projiciant, & vigilantiam contra diabolum, verſ. 7. & 8. *Sobrii eſtote & vigilate, quia, &c.* Et fortitudinem atque conſtantiam in fide, verſ. 9. *cui reſiſtite fortes in fide.*

Tertiò, in concluſione præſentis epiſtolæ, gratias agit Petrus Deo, verſ. 11. *Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, amen.* Deinde, deſignat hanc epiſtolam ſcripſiſſe per Silvanum, fidelem fratrem. Poſtea ex parte Eccleſiæ Romanæ, quam vocat in Babilone collectam, ſalutat eos; & ex parte Marci, filii ejus; ac denique precatur, ut ſe mutuò ſalutent in oſculo ſancto; ſuamque Epiſtolam terminat his verbis, *Gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Ieſu.*

DE EPISTOLA SECVNDA CANONICA *beati Petri Apoſtoli.*

IN præcedenti epiſtola fit principaliter inſtructio in moribus componendis: hic autem fit inſtructio ad fidem conſervandam. In hac inquam epiſtola, quam dirigit Petrus ad eoſdem, nimirum ad electos proſelytos Ponti, Galatiæ, Bithiniæ, & Aſiæ, quos in fronte ejus vocat ſibi coæquales, quia acceperunt eandem fidem: nedum docet, religionem quam acceperant, eſſe ſanctam & veram; ſed & illos hortatur, ut ſtudeant innocentiæ & puritati, ad conſervationem ejus: unde poteſt dividi iſta epiſtola, cum ſuis tribus capitibus, in tres partes; quarum prima tradit commendationem fidei, ſecunda agit de hæreticis, & tertia de finali judicio. Quòd hæc epiſtola ſit Petri, patet ex hoc, quòd cap. 3. illius, ipſemet dicat, Ecce vobis chariſſimi ſecundam ſcribo epiſtolam; quòd in cap. 1. mentionem faciat Transfigurationis, cui aſtitit; & quòd Eccleſiæ Catholicæ authoritas, & patrum antiquorum, ferè omnium, immobilis conſenſus, hujus epiſtolæ, tanquam Canonicæ, ſub nomine Petri, mentionem faciant; præſertim in feſto Transfigurationis: & hoc conformiter conciliis Laodiceno, Carthaginenſi, & Tridentino. Quantum ad id, quod afferunt adverſarii in contrarium, de diverſitate ſtyli; ſi aliqua adſit in his duabus Epiſtolis, non tanta eſt, ut ex hoc probari poſſit, eam non fuiſſe à beato Petro editam. Adde quòd, ſi aliqua reperiatur in his diſcepantia; potiùs ex diverſitate interpretum, quàm authorum, procedere putat Hieronimus ad Hedibiam. Quòd ſi S. Hieronimus cum Euzebio videatur diſputaſſe de harum Epiſtolarum authoribus; non propria ſententia dubitarunt illi, quaſi res ita ſibi videretur; ſed ex judicio aliorum, qui exiſtimarunt, ultimam non eſſe Petri.

In prima ergo parte Epiſtolæ hujus, Petrus commendat fidem chriſtianam de quatuor excellentiis;

A nempe primò, de opulentia ejus; exponens divitias, quas nobis confert in hac vita, & præparat in alia; & hoc poſt ſalutationem ordinariam, & poſtulationem gratiæ & pacis; verſ. 3. & 4. cap. 1. Secundò, de ſanctitate ipſius, quæ tanta eſt, ut nos efficiat conſortes naturæ divinæ, verſ. 4. Tertiò, ex vi & efficacia ejuſdem, quatenus non vult fides, ut homo ſit otioſus aut piger, ſed per fidem operetur, verſ. 5. *Miniſtrate in fide virtutem, in virtute ſcientiam, &c.* Quartò, ex illius certitudine, quæ probatur ex vivæ ipſius Dei vocis oraculo cælitùs demiſſo, verſ. 17. & ex teſtimonio Prophetarum, verſ. 19. *Habemus firmiorem propheticum ſer-*
B *monem.*

In ſecunda parte, agens Petrus de hæreticis, oſtendit quæ ſint cauſæ hæreſis, pœnas acerbas hæreticorum, & illorum mores ac vitam. Quantum ad cauſas hæreſis, dicit cap. 2. eam procedere ex appetitu vanitatis, verſ. 1. ex luxuria carnis, verſ. 2. & ex avaritia, verſ. 3. Ex quibus oſtendit, quòd neceſſe ſit, hæreticos homines in Eccleſia eſſe futuros. Quoad pœnas hæreticorum, eas declarat acerbas fore, exemplo Angelorum reprobatorum, quos ob unum peccatum in tartarum detruſit Deus perpetuò cruciandos, verſ. 4. Exemplo originalis mundi, qui propter impietatem populi fuit diluvio extinctus, ver. 5. & exemplo Sodomorum & Go-
C morrhæorum, quorum civitates incineratæ ſunt, propter eorum iniquitates; verſ. 6. Quantum denique ad hæreticorum mores, illos declarat Apoſtolus eſſe fugiendos; quia pleni erant omni vitiorum genere, ut pote ignorantia, verſ. 12. ubi vocantur *irrationabilia pecora.* Impietate & blaſphemia, ibidem. Immunditia, verſ. 13. Gula & gaſtrimargia, ibidem; ubi dicuntur *luxuriantes in conviviis.* Tandemque impudicitia, avaritia, hipocriſi, voluptate perverſa, dolo, mendaciis, & ingratitudine; ut in ſequentibus verſ. habetur uſque ad cap. 3.

In tertia parte, loquens Petrus de extremo judicio, proponit primò ſuam ſententiam de extremis temporibus; venturos ſcilicet quoſdam, qui ut li-
D centiùs vivant in concupiſcentia, negabunt futurum eſſe judicium, cap. 3. verſ. 3. Secundò, confirmat ſuam ſententiam per Prophetas, Apoſtolos, & præcepta Domini, verſ. 2. Tertiò, cauſam adducit dubitationis eorum, verſ. 4. *Ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeveratura putabant, uti ab initio erant creata.*

Quartò, talem errorem refutat ab ignorantia authorum illius, verſ. 5. *Latet enim eos, cœlum & terram igni eſſe reſervatos in die judicii & perditionis impiorum.* Quinto, objectioni illorum reſpondens, ait; quòd, licet miſericors ſit Dominus, non tamen obbliviſcetur promiſſionis ſuæ; quia unus dies apud Dominum, ſicut mille anni; & mille anni ſicut unus dies, verſ. 8. *adveniet autem dies Domini ut*
E *fur,* verſ. 10. & tunc elementa ſolventur, & exuretur terra, cum omnibus qui in ea ſunt. Sextò, inſtruit fideles, quòd hæc expectantes ſint immaculati, ut inveniantur in pace, verſ. 14. Septimò, ſuam doctrinam oſtendit eſſe convenientem cum doctrina Pauli, verſ. 15. in cujus epiſtolis *ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti depravant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam perditionem.* Porro, his verbis concludit Epiſtolam *Vos igitur fratres cuſtodite, nè inſipientium errore traducti excidatis à propria firmitate. Creſcite verò in gratia, & in cognitione Domini noſtri, & ſalvatoris Ieſu Chriſti; ipſi gloria, & nunc, & in diem æternitatis, Amen.*

Digitized by Google

DE EPISTOLA B. IOANNIS APOSTOLI prima.

BEatus Joannes non multò poſt Evangelium ſuas epiſtolas ſcripſit, reverſus enim de exilio, poſt mortem Domitiani, invenit Eccleſiam per hæreticos turbatam, & tunc ſcripſit contra eos Evangelium, & epiſtolas tres; ut habetur ex gloſſa, in prologo ad ſeptem epiſtolas Canonicas. Sicuti enim Evangelium edidit, videns Eccleſiam turbari per impias hæreſes Cerinthi, Marcionis, & Ebionitarum, qui Chriſtum ante Mariam fuiſſe negabant; iiſdem ferè rationibus epiſtolas conſcripſit: inquit Beda hîc cap. 1. cum hac diſtinctione, quòd hanc primam epiſtolam ad omnem ætatem ſcripſerit, ad pueros nimirum, adoleſcentes, & ſenes; ſecundam vero ad matronam quandam ex Babilone, quæ vocabatur Electa. Tertiam denique ad patrem familias, nomine Caium, de quo ſicut & de præcedenti, ſuo loco dicetur. Porrò, in præſenti epiſtola loquitur Joannes principaliter de virtutibus theologicis, in quinque capitibus; cum hac annotatione, quod ter de fide agat, ter de ſpe, & ter de charitate: quæ omnia brevitatis cauſa adducemus in tribus partibus hujus epiſtolæ, quarum prima erit de fide, ſecunda de ſpe, & tertia de charitate.

In prima parte B. Joannes, agens de virtute fidei, ipſam commendat ab honeſto, à neceſſario, & ab utili. Primò inquam, honeſtatem fidei, quæ eſt de verbo vitæ, deſumit ex veritate ejus; quam probat ex teſtibus, qui viderunt, audierunt, & manibus contrectaverunt quæ tenemus per fidem, cap. 1. verſ. 2. & 3. & ex illius dignitate, cùm ipſa cauſa ſit, quòd contrahamus ſocietatem cum omnibus Sanctis, cum Patre, & cum filio ejus Jeſu Chriſto, & quòd in luce ambulemus, verſ. 7. Secundo, commendationem fidei accipit ex neceſſario, quatenus indigemus fide juſtificante, ut tollantur peccata; quoniam, *ſi dixerimus, quòd peccatum non habemus, ipſi nos ſeducamus.* Tertio, fidem commendat ab utili, in quantum, ſi in luce ambulamus, ſanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato: & poſita fide, habemus advocatum Jeſum Chriſtum, qui eſt propitiatio pro peccatis noſtris, cap. 2. verſ. 1. In quarto etiam cap. agit adhuc Joannes de eadem fide, oſtendens 1. verſ. non eſſe credendum omni ſpiritui, ſed probandos eſſe ſpiritus, ſi ex Deo ſint. Demonſtrans deinde, fidem verſari circa deitatem Chriſti cum humanitate conjunctam: *nam omnis ſpiritus, qui ſolvit Ieſum, ex Deo non eſt; ſed Anti-chriſtus*, verſ. 3. Diſcernens denique fideles ab hæreticis, verſ. 5. Porrò, in quinto capite agit adhuc de fidei præſtantia cum utilitate conjuncta, verſ. 4. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra*: & de illius veritate, probans Chriſtum eſſe illum, qui venit in aqua & ſanguine, & quem Spiritus teſtificatur, verſ. 6. De quo poſtea dicit, quòd de illo teſtimonium dent in cælo Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus; & in terra Spiritus, Aqua, & Sanguis: verſ. 7. & 8.

In ſecunda parte, ubi de charitate agitur, probat Apoſtolus, quòd charitas conſiſtat in dilectione Dei, cap. 2. verſ. 3. ubi dicit, quòd non ſufficiat Deum cognoſcere, ſed debeamus obſervare ejus mandata in dilectione proximi, verſ. 10. *Qui diligit fratrem, in lumine manet; qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt.* Et in dilectione virtutis, ad quam invitat filios, parentes, adoleſcentes, infantes, ſenes, & juvenes, verſ. 12. & ſequentibus.

A Vice verſa addit, quòd charitas etiam conſiſtat in contemptu mundi, verſ. 15. *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.* In contemptu hæreticorum, qui ex nobis quidem prodierunt, verſ. 19. ſed ex nobis non erant; unde ſunt devitandi, & nobis amplectenda veritas, quam accepimus ab initio, verſ. 24. *Quod audiſtis ab initio in vobis permaneat.* Ac denique in contemptu vitiorum, quæ fugienda ſunt, ut permaneamus in veritate, & conſervemus unctionem Spiritus ſancti, verſ. 27. Loquitur iterum de charitate Joannes, cap. 4. ubi quatuor fructus charitatis enumerans, dicit; quòd nos faciat filios Dei, verſ. 7. *qui diligit, ex Deo natus eſt.* Quòd pariat in nobis cognitionem Dei,
B ibidem; *& cognoſcit Deum.* Quòd nos conformet Chriſto, qui *prior dilexit nos*, verſ. 10. Quod denique nos conjungat cum Deo, verſ. 11. *Si diligamus invicem, Deus in nobis manet.* Rurſus, de eadem charitate ſermonem habet in fine cap. 4. ubi Chriſtianos hortatur ad amorem Dei, verſ. 19 *Nos ergo diligamus Deum.* Ad amorem proximi, verſ. 20. *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt.* Et ad dilectionem utriuſque; quoniam ex amore Dei ſequitur dilectio proximi, cap. 5. verſ. 2. *In hoc cognoſcimus, quoniam diligamus natos Dei, cùm diligamus Deum.*

In tertia parte, Joannes de ſpe diſcurrere in-
C tendens, quinque perpendit; nimirum, cur ſperandum ſit, quid ſperare debeamus, quomodo ſit ſperandum, quid ſpem in nobis debeat erigere, & quæ ſint ſigna veræ ſpei. Ad primum reſpondet Joannes cap. 3. quòd debeamus ſperare propter immenſam charitatem, *quam dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus.* Ad ſecundum dicit, quòd debeamus ſperare in æternam Dei fruitionem, verſ. 2. *Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus.* Ad tertium oſtendit, quòd forma ſpei noſtræ in hoc conſiſtat, quòd eum in quem ſperamus imitemur in doctrina, vita, & moribus, verſ. 3. *Omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.* Ad quartum, monet
D quòd erigere debeamus ſpem noſtram per meritum paſſionis Chriſti, verſ. 8. *In hoc apparuit filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.* Quantum ad quintum, ſigna veræ ſpei ſunt conſcientiæ puritas, verſ. 20. *ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam ad Deum habemus*: & Dei ad nos inclinatio, qua poſita, *quidquid petierimus, accipiemus ab eo*, verſ. 22. Joannes ſecundò, continuans ſermonem de ſpe, dicit cap. 4. quòd ex charitate ipſa procedat; verſ. 17. *In hoc perfecta eſt Dei charitas nobiſcum, ut habeamus fiduciam in die judicii*: & quod excludat timorem, verſ. 19. *Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem.* Tandem cap. 5. docet idem Apoſtolus, ſeptem eſſe ſperanda. Quòd dederit nobis Deus æternam vitam per Chriſtum,
E verſ. 11. quòd Deus exauditurus ſit noſtras preces, verſ. 14. Quòd petitiones noſtræ pro aliis ſint efficaces, verſ. 16. Quòd qui ex Deo ſunt nati, præſerventur à peccato, ſaltem finali; verſ. 18. Quòd Deus ſuis adſit, etiam in hoc mundo. Quòd filius Dei venerit, & ſui dederit cognitionem, verſ. 20. Quòd denique religio noſtra ſit vera & immaculata, nihil habens commune cum ſuperſtitione & idololatria, verſ. eodem; *Hic eſt verus Deus & vita æterna.*

Digitized by Google

DE EPISTOLA SECVNDA B. IOANNIS *Apoſtoli.*

HÆc epiſtola, unicum habens caput, ſcribitur ad fœminam quandam, nomine Electam, quæ erat matrona ex Babilone; & ita ſancta, ut eam non dubitaverit Joannes appellare dominam. Cùm videret autem Electam hanc, & filios ejus, rectè converſari in fide, multoſque ſeductores circumire, dicentes; non eſſe adventum Chriſti in carnem: contra illos hanc ei & natis ejus ſcripſit epiſtolam.

Ea autem componitur ex congratulatione, exhortatione, & deſignatione. Poſtquam enim illi fecit Joannes ſalutationem amoroſam, dicens, *Senior Electa domina*, & gratiam, miſericordiam, ac pacem illi optavit à Deo patre, & à Chriſto Jeſu, verſ. 2. illi gratulatur de profectu, quem illa cum liberis ſuis & ſubditis conſecuta fuerat in fide, verſ. 4. *Gaviſus ſum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in fide.* Poſtea illam exhortatur de charitate habenda erga proximum, verſ. 5. *Et nunc rogo te, ut diligamus alterutrum*: & erga proximum, verſ. 6. *Et hac eſt charitas, ut ambulemus ſecundum mandata ejus*: & ut fugiat hæreticorum impoſturas, verſ. 7. *Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnem.* Tandem, deſignat præmia, quæ Deus pollicetur iis, qui permanſerint in doctrina Apoſtolorum, verſ. 9. *Qui permanet in doctrina, Patrem & Filium habet*: ſicut & pœnas, quas minatur hæreticis, & cum illis colludentibus, quos excommunicat, verſ. 10. dicens; *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis.*

DE EPISTOLA TERTIA B. IOANNIS *Apoſtoli.*

HAnc epiſtolam ſcribit Beatus Joannes ad Caium, qui creditur vir ille fuiſſe Corinthius, de quo ad Romanos 16. Paulus loquitur, dicens; *Salutat vos Caius hoſpes meus*: quem venerabilis Beda dicit fuiſſe hoſpitem univerſæ Eccleſiæ; quandoquidem omnes, qui ad ſe veniebant, tum prædicatores, tum auditores verbi, benignè ſuſcipiebat.

In hac epiſtola, præmiſsâ ſalutatione, Joannes ex aliorum Chriſtianorum teſtimonio extollit Caium de honeſta converſatione, verſ. 3. *Gaviſus ſum valde, venientibus fratribus & teſtimonium perhibentibus veritati tua, ſicut tu in veritate ambulas.* Et de hoſpitalitate in peregrinos, verſ. 5. & 6. *Fideliter facis quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.* Monet poſtea eundem Caium, ut caveat ab ambitione Diatrophes, qui tyrannidem exercebat in Eccleſia. Tandemque illi perſuadet, ut imitetur Demetrium, de quo omnes bonum teſtimonium reddebant, verſ. 11. Porrò, cauſa brevitatis harum epiſtolarum hæc eſt, quòd ſperaret Joannes ſe ad eos protinus venturum, & præſentem additurum quæ deeſſent: verſ. 13. præcedentis epiſtolæ, & verſ. 14. præſentis.

DE EPISTOLA CATHOLICA B. IVDÆ *Apoſtoli.*

AUctor hujus epiſtolæ, unicum habentis capitulum, eſt ille Judas, quem in Evangelio Matthæus & Marcus cap. 10. & 3. vocant Thadeum, A & quem Lucas Act. 1. Judam Jacobi vocavit. Et quamvis eſſet etiam frater Simonis illius zelotis Apoſtoli, hic tamen Jacobi tantùm fratrem ſe nominat, qui minor dici conſuevit, & Alphei filius; eo quòd ille Jacobus, ut primus Jeroſolimorum Antiſtes, inter fratres ſuos præcipuus haberetur: *Sicuti*, inquiunt hic Dionyſius Carthuſ. & D. Thomas, hanc epiſtolam ſcripſit ad omnes illos, qui ex ſingulis populis & nationibus erant converſi ad fidem chriſtianam, ex Athanaſio. Intendit autem illam ſcribere contra eoſdem fidei chriſtianæ & unitatis Eccleſiaſticæ corruptores, quos damnant Petrus & Joannes in ſuis Epiſtolis; ex Beda: unde de iiſdem rebus, ac præcedentes agit, nempe de B fide, ad quam retinendam exhortatur Chriſtianos; & de moribus ſanctis conſervandis. Quantum ad authoritatem hujus epiſtolæ, de ea loquens Hieronimus in catalog. ſcrip. Eccleſiaſt. ait: Judas frater Jacobi parvam quidem, quæ de ſeptem Catholicis eſt, epiſtolam reliquit: & quia de libro Enoch, qui apocriphus eſt, in ea ſumit teſtimonium, à pleriſque rejicitur; authoritatem tamen vetuſtate, jam & uſu, meruit; & inter ſanctas Scripturas computatur. Hoc confirmat Anacletus Papa ſucceſſor Clementis, qui teſtimonium adhibet deſumptum ex hac epiſtola. Subſcribit Auguſtinus, qui de Enoch loquens, ipſum prophetaſſe probat *ex epiſtola Canonica Apoſtoli Iuda*. Ad hoc quod C dicunt adverſarii, in ea epiſtola citari librum apocryphum, nempe Enoch: reſpondet Melchior Canus, hunc librum non eſſe forſan apocryphum apud Hebræos; & quamvis eſſet talis, non minus proinde epiſtola hæc eſſet Canonica, quandoquidem Apoſtolus Paulus citat Ethnicos poetas.

Hæc epiſtola tres habet partes, nempe exhortativam, invectivam, & adhibitivam cautionis. Primò Judas exhortatur fideles poſt ſalutationem ordinariam, ut conſtanter perſeverent in doctrina fidei ab Apoſtolis ſemel tradita, & certamen ſuſcipiant ad illam conſervandam, verſ. 3. *Chariſſimi, neceſſe habui ſcribere vobis, deprecans ſupercertari ſemel tradita ſanctis fidei.* Secundò, invehitur contra D quoſdam impios hæreticos, qui ſtatim ab initio Eccleſiæ unitatem ſcindere volebant, & gratiam Dei in luxuriam transferre conabantur, Jeſum Chriſtum negantes, verſ. 4. *Subintroierunt quidam homines impii, &c.* Hos autem confundit exemplo populi educti ex Ægypto, qui deficiens à fide ſemel accepta extinctus fuit, verſ. 5. *Commonere autem vos volo*: & exemplo Angelorum, qui peccantes detruſi ſunt in infernum, verſ. 6. *Angelos verò*: ac denique exemplo Sodomæ & Gomorrhæ, quæ carnis ſequentes libidinem ignis æterni ſuſtinent pœnas. Deſcribens poſtea mores talium hæreticorum, illos comparat brutis animantibus, verſ. 10. Cain, Baalam, & Core, verſ. 11. ac rebus inanima- E tis, ſcilicet nubibus ſine aqua, arboribus infructuoſis, fluctibus maris, & ſideribus errantibus, verſ. 12. Tales denique condemnat ex doctrina prophetica, verſ. 14. *Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch.* Et ex doctrina apoſtolica, verſ. 17. & 18. *Vos autem chariſſimi, memores eſtote verborum, qua prædicta ſunt ab Apoſtolis.*

Tertiò, cautionem hanc perhibet eſſe ſumendam cum præcedentibus hæreticis: quòd ſi ſit ſpes reſipiſcentiæ, non ſunt contemnendi, ſed potius conſolandi, & hortandi ut reſipiſcere velint; ſi verò omnem pudorem depoſuerint, redarguendi ſunt & fugiendi, verſ. 22. His tribus partibus expeditis, concludit Judas ſuam epiſtolam per informationem moralem virtuoſæ diſciplinæ, monens eos ad quos

ſcribit ; ut ſe conſervent ſine peccato ante Deum ; ut exultent in adventu Domini Jeſu Chriſti. Ac tandem addit, *Soli Deo Salvatori noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum gloria & magnificentia, imperium, & poteſtas ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.* A

CAPUT QUARTUM.

DE LIBRIS PROPHETALIBVS novi Teſtamenti.

SUnt quidem plures libri prophetales in Teſtamento veteri, quandoquidem in eo recenſentur communiter Prophetæ ſexdecim, quibus adjungi debet Baruch, Hieremiæ ſecretarius amanuenſis ; quorum ſeptemdecim quilibet prophetias edidit : ſed in novo eſt tantùm unus prophetalis liber, qui vocatur Apocalypſis B. Joannis Apoſtoli, in quo tot & tanta ſibi revelata prænuntiat, quæ ſtatus diverſos Eccleſiæ concernunt, ut meritò liber iſte prophetalis omnibus libris prophetalibus veteris Teſtamenti poſſit cenſeri æquivalere. Imò Gilbertus Pictavienſis, cum aliis pluribus, non dubitavit dicere, hanc prophetiam eſſe præcedentibus cunctis excellentiorem ; tum quia de Chriſto & ejus Eccleſia magna ex parte jam adimpleta ſacramenta denuntiat : tum quia aliæ prædicunt tantùm de futuris temporibus, iſta verò ſe extendit ad præterita, præſentia, & futura. Sicut ergo, agentes de ſcriptura veteris Teſtamenti, loquuti fuimus de libris prophetalibus ejuſdem ; ſic etiam adducentes novi Teſtamenti libros, diſſerendum eſt de hoc prophetali, qui Apocalypſis vocatur. B C

DE LIBRO APOCALYPSIS B. IOANNIS Apoſtoli.

APocalypſis Græcè, idem eſt ac revelatio Latinè ; ita quòd Joannes Apoſtolus in hoc libro deſcribat omnes revelationes, quæ ſibi factæ ſunt in inſula Pathmos, dum in ea factus erat exul à Domitiano, qui eum antea juſſerat immergi in ferventis olei dolium. Illa, inquam, omnia, quæ continentur in hoc libro, Pater divinus revelavit Filio, Filius Angelo, Angelus Joanni, & Joannes poſtea Chriſti fidelibus, ut ex initio ejuſdem colligi poteſt. Quia autem eſt triplex viſionum ſpecies, quarum prima eſt corporalis, ut potè cùm oculis corporalibus videmus corpus aliquod ; ſecunda eſt ſpiritualis ſeu imaginaria, cùm inter dormiendum aut vigilandum imagines rerum cernimus, quæ indicant aliquid, ſed nobis ignotum, ut quando Pharao dormiens vidit ſpicas, & Moiſes vigilans vidit rubum ardentem ; & tertia eſt intellectualis, quando ſcilicet Deo revelante, per mentem & intellectum accipimus cognitionem myſteriorum, quæ nos antea latebant : ſciendum eſt, quòd B. Joannes hoc tertio viſionum genere viderit illa omnia, quæ referuntur in hoc libro. Ratio autem, cur Deus Joanni in exilium relegato, & Joannes fidelibus veritates in hac Apocalypſi reconditas aperuerit, quæ ſunt præſertim de perſecutionibus futuris Eccleſiæ, alia non eſt ; niſi ut, declarando quid in primitivo tempore paſſa fuerit Eccleſia, quid nunc patiatur, & quid ſit paſſura in ultimis temporibus Antichriſti, quando erit tanta tribulatio, ut ſi fieri poteſt moveantur etiam electi, exinde occaſionem chriſtiani ſumant ſuſtinendi fortiter tribulationes cunctas, quandoquidem tela præviſa minùs feriunt, quàm quæ non prævidentur. D E

Non deſunt qui dicant, hunc librum eſſe apocryphum ; ſed illum eſſe canonicum probant Hieronymus lib. de Viris illuſtrib. Auguſtinus 2. de doct. Chriſt. cap. 6. Epiphanius hæreſ. 51. & alii, tum veteres, tum moderni, quibus addi poſſunt Innocentius & Gelaſius ſummi Pontifices, Concilium Carthaginenſe, Florentinum, & Tridentinum, quæ inter libros canonicos habendam eſſe Apocalypſim definierunt. Non eſt mentis noſtræ explicare omnia accurate quæ in hoc libro continentur ; hoc enim ſpectat ad Commentatores, quorum partes ſuſcipere non intendimus : ſed explicabimus tantùm in particulari ſeptem viſiones, quas habuit ſanctus noſter Apoſtolus, in quas præſertim dividunt authores librum Apocalypſis. Prima quarum habet ſeptem epiſtolas, in quibus traditur pleniſſimè quidquid pertinet ad Chriſtianiſmum : & hoc à primo capite hujus libri, uſque ad quartum. Secunda continet apertionem ſeptem ſigillorum, in quibus conduntur diverſæ perſecutiones Eccleſiæ : à capite quarto ad octavum. In tertia viſione apparent ſeptem Angeli tuba canentes, à capite octavo ad duodecimum. In quarta reperiuntur mulier amicta ſole, draco mulierem inſequens, & beſtiæ è mari terraque aſcendentes, à capite duodecimo ad quintum decimum. In quinta mentio fit de effuſione ſeptem phialarum iracundiam Dei viventis continentium ; de mari vitreo mixto igni, & de lætitia eorum, qui vicerunt beſtiam, & qui cantant carmen lætitiæ, à cap. 15. ad 17. In ſexta deſcribitur Babilon, & agitur de ejus condemnatione ; ac de terrore eorum qui pereunt, & de conſolatione eorum qui fiunt ſalvi, à cap. 17. ad 21. In ſeptima denique agitur de ſabbato & gloria, quam electi habebunt in illo tempore, & in ſæculo futuro, à cap. 21. ad finem libri, qui coaleſcit capitibus viginti duobus. Quibus ſi adjungas proœmium libri, & concluſionem ejus, ſeu epilogum, erunt novem capita, de quibus ſigillatim nobis agendum eſt.

DE PROOEMIO APOCALYPSIS.

PRœmium iſtius libri continet plurima, quæ habentur in primo cap. Primo ſcilicet excellentiam & authoritatem illius, quæ educitur ex quatuor perſonis adductis in principio hujus libri, nempe Jeſu Chriſti, Dei patris, Angeli, & Joannis, verſ. 1. Secundò, declarat efficaciam & utilitatem hujus ſcripturæ, verſ. 3. *Beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ hujus.* Tertiò, continet hujus ſcripturæ ſufficientiam, & univerſitatem, non enim fit uni tantùm Eccleſiæ, ſed mittitur *ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia*, verſ. 4. ubi per numerum ſeptenarium indicatur eccleſiarum totius Chriſtianiſmi univerſalitas. Quartò, includit amicitiam ſcribentis ad illos, quibus ſcribit, ibidem: *Gratia vobis & pax ab eo*, & quintò, deſignat locum & tempus, in quibus facta fuit hæc revelatio, nimirum in inſula Pathmos, & in die Dominica, verſ. 9. & 10. Sextò, continet materiam hujus ſcripturæ, ſcilicet tribulationem, quam Eccleſia paſſura erat, quæ figuratur per ſeptem candelabra aurea, verſ. 12. & conſolationem, quam eadem Eccleſia erat receptura à Chriſto, deſignatam per hoc, quòd filius hominis erat in medio candelabrorum, hoc eſt in medio Eccleſiarum, ipſas conſolando, verſ. 13. Septimò, deſcribit filium hominis, quantum ad veſtimentum, quantum ad cingulum, quantum ad capillos, quantum ad aſpectum, quantum ad inceſſum, quantum ad vocem, quantum ad manum, quantum ad inſtrumentum bellicum ex ore ejus procedens, & quantum ad vultum ; à verſ.

Digitized by Google

ſcilicet 13. ad 17. Octavò, indicatur reverentia filii hominis, ad cujus pedes cecidit Joannes, verſ. 17. Nonò, indicatur erectio Joannis lapſi, per hoc, quòd Chriſtus poſuerit manum ſuam ſupra illum, verſ. 18. ubi ſe vocat primum & noviſſimum, qui fuit mortuus, & erat vivens in ſæcula, verſ. eodem. Decimò, innuitur præceptum factum Joanni à Chriſto, qui illi jubet, ut ſcribat quæ viderit, verſ. 19. *Scribe quæ vidiſti, quæ ſunt, & quæ oportet fieri. Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea. Septem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum; & ſeptem candelabra, ſeptem Eccleſiæ ſunt.*

DE PRIMA VISIONE APOCAPLYSIS à cap. 1. ad 4.

IN viſione prima, apparet filius hominis, præcipiens Joanni, ut ſcribat ſeptem Angelis Aſiæ, ſeu potiùs ſeptem Epiſcopis Eccleſiarum ſeptem, quæ erant in Aſia, & curæ ejuſdem Apoſtoli committebantur; cum illi adveniſſent in ſortem ſuæ prædicationis. Hæ autem Eccleſiæ erant, Epheſina, cui præerat Timotheus; Smyrnenſis, quam regebat B. Polycarpus; Pergamenſis, quæ ſub regimine Carpi Epiſcopi exiſtebat; Thyatirenſis, quam gubernabat Hyrenæus, egregius Polycarpi diſcipulus; Sardenſis, cujus prælatus erat B. Melito; Philadelphienſis, quam gubernabat S. Quadratus; & Laodicenſis, cui Epiſcopus præerat B. Sagares. Quantum ad Timotheum Eccleſiæ Epheſinæ Epiſcopum, declarat illi mandatum, quod receperat, ut ei ſcriberet, verſ. 1. cap. 2. *Angelo Epheſi ſcribe.* Virtutes illius approbat, verſ. 2. *Scio opera tua & laborem tuum.* Addit levem aliquam reprehenſionem, verſ. 4. *Habeo adverſum te pauca.* Hortatur eum ad charitatem, quæ in illo refriguerat, verſ. 5. *Memor eſto unde excideris.* Subjungit comminationem, niſi corrigantur Epheſii, verſ. 5. *Sin etiam venio tibi.* Poſtea petit attentionem, verſ. 7. *Qui habet aurem, audiat.* Ac denique promittit mercedem, ibid. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Quoad Angelum Smyrnæ, ſeu Epiſcopum Eccleſiæ Smyrnenſis, qui erat Polycarpus, quem in hac eccleſia inſtituerat B. Joannes; declarat illi mandatum Dei, verſ. 8. *Hæc dicit primus & noviſſimus.* Approbat illius virtutes, verſ. 9. *Scio tribulationem & paupertatem tuam.* Confortat eum, verſ. 10. *Nihil horum timeas.* Prædicit perſecutionem, verſ. 10. *Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem.* Ad fidelitatem hortatur, ibid. *Eſto fidelis.* Petit attentionem, verſ. 11. *Qui habet aurem, audiat.* Et mercedem promittit, *Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.* Quantum ad Angelum Pergami, ſeu ad Epiſcopum Pergamenſem, S. Carpum; declarat illi Joannes mandatum Chriſti, verſ. 12. *Hæc dicit, qui habet romphæam.* Virtutes illius approbat, errata reprehendit, hortatur ad pœnitentiam, eos comminatur, attentionem petit, & promittit mercedem, ad verſ. 19. Idem ferè facit reſpectu Hyremei, Thyatyrenſis Epiſcopi; licet enim non fuerit Joanni contemporaneus, illum tamen alloquitur in ſpiritu prophetico; declarans illi Chriſti mandatum, virtutes approbans, errata reprehendens, comminans ſeductrici, ad perſeverantiam eos excitans, promittens mercedem, & petens attentionem, verſ. 19. & ſequentibus. Quantum ad Epiſcopum Sardenſem, nempe Beatum Melitonem; eodem ferè modo agit cum illo, ſicuti fecit cum aliis; cap. enim 3. verſ. 1. ad 7. declarat illi mandatum Chriſti, errata reprehendit, hortatur Sardenſes ad ſtrenuitatem, A comminatur aliquos, alios commendat, mercedem promittit, attentionem poſtulat. Quantum ad ſanctum Quadratum, Philadelphenſem Epiſcopum; ipſum & ſuos alloquitur eodem modo, quo præcedentes, à verſ. 7. ad 14. Quantum denique ad Epiſcopum Laodicenſem, beatum Sagarem; ſcribit illi eodem ſtylo ac præcedentibus.

DE SECUNDA VISIONE APOCALYPSIS à cap. 4. ad 8.

POſt hæc, oſtio cælorum aperto, vocatus Joannes in ſpiritu per vocem tubæ, vidit in cœlo ſedem poſitam, & ſedentem in ea, ſimilem aſpectui lapidis Jaſpidis, & Sardinis, & iris erat in circuitu ſedis: circa quam erant ſedilia viginti quatuor, & ſuper thronos, viginti quatuor ſeniores, & quatuor animalia plena oculis, ſimilia leoni, vitulo, homini, & aquilæ, dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus; & hæc omnia habentur cap. 4. Poſteà, vidit Joannes in dextera ſedentis librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem, quem nemo poterat aperire. De quo multum flente Joanne, audita eſt vox, dicens; Ne fleveris, ecce vicit leo de tribu Juda, qui dignus inventus eſt aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus; quæ omnia cum multis aliis habentur per cap. 5. In capite autem 6. apertis diverſis ſigillis, viſiones multæ & varii generis apparuerunt, ut videre eſt in ſeptimo capite, in C quo finitur illa viſio ſecunda.

Quantùm ad explicationem hujuſce viſionis, in qua principaliter deſignantur perſecutiones futuræ contra Eccleſiam: Per oſtium apertum in cœlo, deſignatur Eccleſia militans & catholica, in qua ſola reſidet Deus, ſectis omnibus aliis excluſis. Per ſedem poſitam in cœlo, intelligitur ſedes Romana, quæ eſt caput Eccleſiarum totius orbis. Per eum qui ſedebat in illa, intelligitur Chriſtus, qui eſt ipſius caput. Cùm dicitur eſſe ſimilis lapidi Jaſpidis intelligitur ſtabilitas fidei, in qua errare non poteſt Eccleſia. Iris poſita in circuitu ſedis, ſignificat promiſſionem Chriſti pro Eccleſia orantis, ut non deficiat fides. Per ſedilia viginti quatuor, intelliguntur D Epiſcopatus totius orbis; & per ſeniores viginti quatuor ſedentes in illis, deſignantur omnium Eccleſiarum Epiſcopi. Per quatuor animalia denique, intelliguntur Evangeliſtæ quatuor, prædicatores, paſtores, & preſbyteri, qui jugiter celebrant divina officia & preces eccleſiaſticas: & ſic in cap. 4. teſtatur Joannes, ſe in ſpiritu prophetico vidiſſe magnificam Eccleſiæ diſpoſitionem. Ad hoc autem quod dicit cap. 5. ſe in dextera ſedentis vidiſſe librum; per illum denotatur liber præſcientiæ divinæ, quam Deus habet, non in manu, ſed in mente; qui dicitur ſcriptus intus & foris, quia comprehendit cognitionem omnium futurorum: & ſignatus ſigillis ſeptem, quod obſcuritatem illius deſi- E gnat reſpectu noſtri. Per Agnum ſtantem occiſum, qui dignus eſt librum aperire, intelligitur Chriſtus, qui ſolus meruit revelare ſecreta divina, in abyſſis præſcientiæ æternæ recondita. Et per quatuor animalia & viginti quatuor ſeniores, qui cantabant canticum novum, deſignantur Angeli & homines, qui propter revelationem futurorum in gratiam Eccleſiæ inceſſanter clamant, *Sedenti in throno, benedictio & honor, & gloria, & poteſtas, in ſæcula ſæculorum.*

In capite quinto, ubi apertis ſigillis ſeptem, apparuerunt viſiones diverſæ; Joannes deſignare intendit varios Eccleſiæ ſtatus ſub imperatoribus diverſis. Cum ergo in principio capitis ſexti aperuiſ-

A ſet Agnus ſigillum primum, unum de quatuor animalibus, voce tanquam tonitrui, dixit; *Veni & vide: & ecce equus albus.* Per hoc ſignificatur primus ſtatus Eccleſiæ, ſub Tiberio, & Claudio Imperatoribus, qui liberam Evangelii prædicationem permiſerunt Apoſtolis per orbem univerſum: quod prænunciavit Evangeliſta Marcus, primum illud animal, cap. ultimo; *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ.* Per equum album denotatur exercitus Apoſtolorum & diſcipulorum, qui erant albi in doctrina & vita; & qui tanquam equi velociſſimi diſcurrebant per univerſas regiones. Per virum equo inſidentem, intelligitur Chriſtus, qui habebat arcum prædicationis B in manu; & coronam in capite, quia paulò antea ſubjecerat totum mundum ſub Evangelio.

Cùm verſu 3. aperuiſſet Agnus ſigillum ſecundum, aliud animal dixit, *Veni & vide; & exivit equus rufus, &c.* Per hanc viſionem indicatur perſecutio Eccleſiæ, quam prædixit Matthæus, aliud animal, cap. 24. dicens; *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos.* Per equum rufum intelligitur imperium Romanum, quod ideo rufum appellatur; quia Nero illi imperans tantam fecit effuſionem ſanguinis, ut nec à propinquioribus ſuis temperaverit gladium. Per tali equo inſidentem, intelligitur ipſe Nero, cui datum eſt, ut auferret pacem de terra id eſt de Eccleſia; primus enim fuit C imperatorum, qui edicto ſolemni Chriſtianos ſtatuit eſſe puniendos: unde datus eſt ei gladius magnus, per quem Petrum & Paulum Romæ interfecit, & innumeros Chriſtianos, per diverſas orbis partes.

Cùm verſu 5. *Agnus aperuiſſet ſigillum tertium, aliud animal dixit, Veni & vide: & ecce equus niger,* &c. Per hoc exprimitur punitio Judaicæ gentis per Titum & Veſpaſianum, ita quòd per illud tertium animal intelligatur Lucas, qui cap. 19. agit de Jeruſalem deſtructione, & de fletu Domini ſuper eam. Per equum nigrum, figuratur gens judaica, nigra ex ſceleribus ſuis in Chriſti morte, & perſecutione Apoſtolorum. Per virum equitantem, habentem ſtaterem in manu, intelliguntur Titus & D Veſpaſianus, qui pro ſtatera habebant divinam juſtitiam, quæ ex una parte appendebat culpam Judæorum; & illorum punitionem ex alia. Cùm autem dicitur ibidem, quòd bilibris tritici venundaretur uno denario; & tres bilibres hordei uno denario appretiarentur, & non læderentur vinum & oleum: per primum indicatur, quòd duæ libræ, ſeu decem Judæi præſtantiores, venundarentur denario uno; quòd ſecundò ſex libræ, ſeu triginta Judæi inferiores, venderentur uno denario: & quòd per tertium nullomodo læderentur Chriſtiani, qui erant pleni vino charitatis & pietatis oleo.

E Cùm verſu 7. *Agnus aperuiſſet ſigillum quartum, dixit quartum animal, Veni & vide: & ecce equus pallidus, cui inſidebat mors, & infernus ſequebatur eum.* Per illud animal deſignatur Joannes Apoſtolus cap. 6. prædicens maximam in mundo futuram eſſe preſſuram; tempore ſcilicet Domitiani, qui fratri ſuo Tito ſucceſſit. Per equum pallidum notatur Eccleſiæ ſtatus, tempore hujuſce imperatoris. Dictus eſt pallidus ob timorem perſecutionis. Per inſidentem illi equo, intelligitur Domitianus ipſe, cui nomen erat Mors; quia à Senatu damnatus occiſus eſt in palatio proprio, & ad ejus mortem ſecutus eſt pro punitione infernus. Tandem, per poteſtatem quæ illi data eſt ſuper quatuor partes terræ, intelligitur eum interfecturum eſſe plurimos Martyres, fame, gladio, ignibus, & beſtiis terræ.

Cùm verſ. 9. aperuiſſet Agnus ſigillum quintum; *animæ interfectorum viſa ſunt ſub altari, clamantes: cur non vindicas ſanguinem noſtrum de iis, qui habitant in terra?* Per hoc denotatur diuturnitas perſecutionum ſub Nerone, Domitiano, Trajano, Antonino, Severo, Maximino, Decio, Valeriano, Aureliano, & Diocletiano. Cùm enim his temporibus non eſſent Eccleſiæ, nec altaria ſtabilia, ſed in criptis ſub terra orarent & celebrarent Chriſtiani, mirabantur fideles de juſtitia divina, quòd tam diu permitteret Chriſtianorum perſecutionem: unde ipſi dicebant, *cur non vindicas ſanguinem noſtrum?*

Cùm capite 12. aperuiſſet Agnus ſigillum ſextum, *terræ motus factus eſt magnus, luna facta eſt ſicut ſanguis, ſtellæ ceciderunt de cælo, &c.* Per hæc omnia prodigia, & tales deſolationes, prædicitur exceſſus ultimæ perſecutionis, quæ acerbiſſima fuit ſub Diocletiano & Maximiano collega; quandoquidem Maximianus præcepit vaſtari Eccleſias in oriente, & Diocletianus in occidente; ita ut fidelibus non remaneret ullus refugii locus. Tali enim tempore facti ſunt terræ motus magni, quia omnes gentes fuerunt commotæ per perſecutiones. Sol, id eſt Chriſtus, in opinione hominum, factus eſt niger & vilis, tanquam ſaccus cilicinus. Luna, ſeu Eccleſia, facta eſt ſicut ſanguis, propter interfectionem Martyrum. Stellæ, ſeu Sancti, de cœlo perfectionis ceciderunt ſuper terram, &c.

Finitis hiſce perſecutionibus Eccleſiæ, antequam apertum fuiſſet ſigillum ſeptimum, B. Joannes cap. 7. dicit ſe vidiſſe quatuor Angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor terræ ventos, nè flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem. Per hoc denotatur, quòd hi angeli fuerint angeli ſathanæ, qui depoſitis ab imperio Diocletiano & Maximiano, tenebant Sanctos, ſeu Eccleſiæ doctores, ne prædicarent apud ullos omnino fideles. Illi autem fuerunt Maximinus in oriente, Severus in Italia, Maxentius Romæ, & Licinius in Ægypto & Alexandria. Alter Angelus, de quo fit mentio verſ. 2. aſcendens ab ortu ſolis, & clamans ad quatuor prædictos, nè nocerent terræ & mari, fuit Conſtantinus, qui contra Maxentium pugnans, in ſigno crucis ſibi de cœlo oſtenſo, victor evaſit; publicum edendo edictum, ut in toto orbe Romano omnes tutò poſſent baptizari. Poſtea enumerantur electi ex tribubus Iſrael, verſ. 4. *Et audivi numerum ſignatorum:* & ex omnibus gentibus, verſ. 9. *Poſt hæc vidi turbam magnam.* Tandemque Angeli, omnes ſeniores, & quatuor animalia, ceciderunt in facies ſuas benedicentes Deum.

DE TERTIA VISIONE APOCALYPSIS à cap. 8. ad 12.

POſtquam propheticè loquutus eſt Joannes in viſione præcedenti, de pacifico ſtatu quem habuit Eccleſia tempore Tiberii, & Claudii; & de perſecutione illius, uſque ad Julianum apoſtatam; agit poſtea, ab 8. cap. ad 12. de perſecutionibus, quas paſſa eſt ab hæreticis, à tempore ipſius Juliani Apoſtatæ, uſque ad imperatorem Phocam. Initio ergo capitis octavi, *cum aperuiſſet Angelus ſigillum ſeptimum; factum eſt ſilentium in cælo, quaſi mediâ horâ* Per hoc autem denotatur tranquillitas Eccleſiæ, quæ facta eſt tempore Conſtantini, Chriſtianiſſimi imperatoris; vel, ut alii volunt, intelligitur perſecutio, quam fecit Julianus apoſtata Eccleſiæ, & quæ illi impoſuit ſilentium à cultu divi-

no. Tale autem ſilentium comparatur mediæ horæ: quia paulò poſt interfectus eſt Julianus in bello Perſarum. Per ſeptem angelos, qui habentes ſeptem tubas, præparabant ſe ad canendum, intelliguntur perſecutiones, quas paſſa eſt Eccleſia ab hæreticis; ita quòd primus angelus, de quo fit mentio, verſ. 7. deſignet perſecutionem, quam fecit Arius, qui inſurrexit adverſus Alexandrinam Eccleſiam. Si enim ad ſonum tubæ hujus angeli facta eſt grando mixta in ſanguine, ideſt, ſuperbia talium hæreticorum admixta ſanguine Martyrum. Si tertia pars terræ combuſta eſt, hoc eſt virorum ſimplicium. Si tertia pars arborum eſt combuſta, ideſt, Epiſcoporum per ignem Arianæ hæreſis combuſtorum: Liberius enim Papa exilii tædio victus, huic pravitati ſubſcripſit; & pauci prælatorum remanſerunt in fide orthodoxa.

Per ſecundum angelum tuba canentem, ad cujus ſonum ardens mons magnus miſſus eſt in mare, & tertia pars maris ſanguis facta eſt; intelligitur Macedonius, qui cum peſtifera ſua hæreſi Eccleſiam perſecutus eſt; Spiritum ſanctum creaturam eſſe calumnians. Si enim mons magnus igne ardens miſſus eſt in mare, hoc indicat hæreſim tumentem & flagrantem miſſam fuiſſe in Eccleſiam. Si tertia pars maris ſanguis facta eſt, hoc ideo dicitur; quia tertia in Trinitate perſona deturpata eſt, dum dicta fuit creatura. Si tertia pars creaturæ, eorum quæ animas habebant in mari, mortua eſt; hoc ita fuit, quia baptizati in illo errore, ſpiritualiter moriebantur. Si denique tertia pars navium interiit, ideſt, tertia pars prælatorum, qui debebant alios gubernare, in hunc errorem inciderunt.

Per tertium angelum, ad cujus tubæ ſonum cecidit de cælo ſtella magna; intelligitur Pelagius, qui hæretica ſua doctrina univerſam infeſtavit Eccleſiam, dicens hominem ſine gratia poſſe mereri gloriam; infantes naſci inſontes à peccato originali; & nullomodo neceſſarium eſſe baptiſmi ſacramentum. Per ſtellam ergo de cælo cadentem, intelligitur Pelagius, qui cum eſſet religioſus & monachus, dicitur cecidiſſe quaſi una ſtella de cælo eccleſiæ. Cecidit illa ſtella in tertiam partem fluminum, id eſt, in aquas gratiæ. Et in fontes aquarum, id eſt, in aquas baptiſmatis. Et tertia pars aquarum in abſynthium facta eſt, quia derogavit aquis gratiæ, & aquis baptiſmatis, quæ nullam in ejus mente retinuerunt efficaciam. Et multi hominum mortui ſunt in aquis, id eſt, multa millia Chriſtianorum mortua ſunt ob amaritudinem erroris Pelagiani.

Per quartum Angelum tuba canentem, deſignat beatus Joannes Eutychen hæreticum, Conſtantinopolitanum abbatem, qui ut perſequeretur Eccleſiam, aſſerebat Verbi divini naturam in carnem converſam fuiſſe: & ſic fuiſſe in Chriſto duas naturas, non diſtinctas, ſed unitas per quandam confuſionem: & hoc per oppoſitionem ad errorem Neſtorii. Si ergo percuſſa eſt tertia pars ſolis, hoc eſt Chriſti, qui erat una ex tribus perſonis in deitate. Si percuſſa eſt tertia pars lunæ, id eſt Eccleſiæ, quia multi ex ſimplicibus Chriſtianis prolapſi ſunt in hunc errorem. Si percuſſa eſt tertia pars ſtellarum, id eſt, Epiſcoporum, qui errori huic conſenſerunt. Quòd ſi quæratur, cur Joannes communiter dixerit, tertiam partem, vel maris, vel terræ, vel arborum, percuſſam fuiſſe; hoc ideo dicitur, quia reſpexit ad tria hominum genera, nempe ad gentiles, ad Judæos, & ad Chriſtianos, qui ex illis converſi erant, quorum multi percuſſi ſunt per hæreticos. Quantum ad aquilam volantem per medium cælum, & dicentem voce magna, *Va, va, va*; intel-
A ligitur perſecutio Vvandalorum; quæ fuit inter alias graviſſima, de qua in ſequenti paragrapho.

Per quintum angelum, ad cujus tubæ ſonitum vidit Joannes ſtellam de cælo cadentem, cui data eſt clavis abyſſi; intelligitur perſecutio Vvandalorum & Hunnorum, quæ per menſes quinque, ſeu per quinque Regum ſucceſſiones, duravit: & tales fuerunt Gundericus, Genſericus ejus frater, Honbrichus, Traſamundus, & Gildimerus, vel Gelimerus. Hi omnes perſecuti quidem fuerunt Eccleſiam, ſed præſertim Genſericus fuit ille quintus Angelus, qui in hæreſim Arianam prolapſus Africanam prophanavit Eccleſiam. Ob hoc jure dicitur, quòd fuerit ſtella cadens in terram de cælo eccleſiæ. Data eſt
B ei clavis putei abyſſi, ideſt, hæreſis Arianæ. Aſcendit fumus putei, ſeu doctrina falſa, de fumo putei. Obſcuratus eſt ſol, ideſt, Chriſtus; & aër, ideſt Spiritus ſanctus: quos hæreſis illa dixit eſſe creaturas.

Per angelum ſextum tuba canentem, intelligitur perſecutio Eccleſiæ per antipapam Laurentium contra Symmachum. Cùm enim iſte eſſet antelatus Laurentio, cui adhærebat Cardinalis Paſchaſius, imperator Anaſtaſius Eutychiana infectus hæreſi, durante illo ſchiſmate, multùm perſecutus eſt Eccleſiam. Audita eſt vox una, ſeu doctrina orthodoxa; procedens ex quatuor cornibus, ideſt, ex quatuor Evangeliis; altaris aurei, ideſt Chriſti.
C Quæ ſolvit quatuor angelos ligatos in Euphrate, ideſt, Simmachum, Laurentium, Anaſtaſium imperatorem, & regem Italiæ Theodoricum; qui priùs alligati erant in flumine magno Euphrate, ſeu in Romano imperio, quod eſt quartum inter regna, ſicut Euphrates inter flumina.

Per angelum ſeptimum fortem, deſcendentem de cælo, &c. intendit Joannes figurare pacem Eccleſiæ reſtitutam per Juſtinum imperatorem Catholicum. Ita quòd per angelum de cælo deſcendentem, intelligatur Juſtinus de gremio Eccleſiæ prodiens, amictus nube, ideſt, gratia; & iris in facie ejus, in ſignum pacis; cujus facies, ideſt, fides, ſplendebat ut ſol; & pedes, tanquam co-
D lumna ignis; qui æquitatem ſignificat. Sciendum autem eſt, quòd Juſtinus non tam per ſe reddiderit pacem Eccleſiæ, quàm per Narſem patricium Romanum, quem Juſtinus miſit ad repellendum Totilam, Regem Gothorum; quo repulſo, Narſes Italiam totaliter liberavit: & hac liberatione facta, Romana Eccleſia & omnes Epiſcopi liberè gloriam Deo dederunt, & ſine obſtaculo celebrarunt divina officia. Quia tamen Narſes prædictus pro ſua libidine odioſum ſe præbuerat Romanis, coactus fuit juſſu Auguſtæ, ſe recipere Conſtantinopolim; de quo iratus Longobardos vocavit à Pannonia, & Italiam imperatori auferens, tradidit eam Longo-
E bardia, qui Eccleſiam turbarunt, uſque ad tempora Caroli magni, qui exterminavit Longobardos. In intermiſſione præcedenti B. Joannes in capite undecimo loquitur de continuatione pacis eccleſiæ ſub typo libri devorati; & de templorum ſolemnitate.

DE QVARTA VISIONE APOCALYPSIS à Capite 12. ad 15.

IN quarta viſione, cujus meminit Joannes initio capitis duodecimi; Apoſtolus vidit mulierem amictam ſole, quæ habebat lunam ſub pedibus ſuis, & in capite coronam ſtellarum duodecim. Hæc mulier clamabat parturiens, & cruciabatur ut pareret. Mulierem hanc multi dicunt eſſe B.

Digitized by Google

Virginem Mariam. Alii per eam intelligunt Eccleſiam Catholicam, quæ ſub Phoca imperatore, varios paſſa cruciatus, clamabat parturiens; & graviter cruciabatur, uſque dum Heraclium peperiſſet imperatorem, qui rempublicam invenit maximè afflictam; quandoquidem barbari Europam devaſtaverant, & Perſæ Aſiam.

Secundò, Joannes vidit magnum draconem ruſum, habentem capita ſeptem, & cornua decem; in capite ejus erant ſeptem diademata, & cauda ipſius trahebat tertiam partem ſtellarum, quas miſit in terram; hicque draco ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura. Per draconem illum intelligitur Coſroas rex in in Perſide, qui bello oppreſſit Palæſtinam, & cepit ſanctam civitatem Jeruſalem; B cujus Patriarcham Zachariam nomine, duxit captivum, & abſtulit crucem Domini, poſteaque occupavit Africam. His victoriis ita inſolens factus eſt Coſroas, ut turrim argenteam ædificaret, in qua ſtatuit thronum aureum, & in circuitu ejus poſuit imagines ſolis, lunæ, & ſtellarum; & per quoſdam meatus occultos taliter aquam aſpergi curavit, ut videretur pluviam dimittere è cœlo: & ſic voluit, ut haberetur & coleretur tanquam Deus. Draco ille erat rufus, quia callidè decipiebat ſimplices. Per ſeptem diademata capitis, intelliguntur multa regna, quæ poſſidebat. Per decem cornua, deſignantur varii inſtructiſſimi exercitus. C Cauda trahebat tertiam partem ſtellarum, quatenus tertiam partem Eccleſiarum totius orbis delevit Coſroas. Ille draco ſtetit ante mulierem parituram, ut devoraret ejus filium, nempe Heraclium, qui poteſt dici filius Eccleſiæ, quandoquidem illam ſuſtinuit.

Tertiò; vidit Joannes *prælium magnum in cœlo*, ubi *Michael & Angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat cum eis.* Per hoc intelligi quidem poteſt prælium ſpirituale, quod in cœlo fuit inter Michaëlem & Luciferum; non minus tamen hoc alii interpretantur de prælio corporali Heraclii contra Coſroam. Heraclius enim anno duodecimo ſui imperii, collecto ingenti exercitu, perrexit debellaturus Perſas, ferens in manu imaginem D Beatæ Virginis. Quia autem, Coſroa expulſo per Heraclium, maximam iſte cauſavit lætitiam Eccleſiæ; ideo verſ. 10. cap. 12. audita eſt vox magna in cœlo, dicens: *Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus.* Multa alia habentur in capite tertio-decimo, quæ ut innoteſcant, recurrendum eſt ad Commentatores. Dicam tamen per id quod habetur de beſtia aſcendente è mari, habente in capite nomina blaſphemiæ, cui draco dedit ſuam poteſtatem, intelligi filium Coſroæ qui Syroe vocabatur, quem pater Coſtoas miſit contra Heraclium; ubi placuit duobus exercitibus, ut Heraclius & Syroe duces inirent ſingulare certamen, abſque damno tot E hominum. In hoc autem certamine Heraclius victor evaſit, propter lachrymas Chriſtianorum; & tantus timor invaſit filium Choſroæ ut ſe cum ſuis ſubjecerit victori. Porrò in capite quartodecimo habentur multa de lapſu Heraclii in hæreſim Monothelitarum, de inſtauratione Mahumetici Alcorani, Martyrum coronatione, & de ſimilibus, quæ cogimur omittere brevitatis cauſa.

DE QVINTA VISIONE APOCALYPSIS à cap. 15. ad 17.

Sicut in præcedenti viſione actum eſt propheticè de iis, quæ advenerunt in Eccleſia, à Phoca A imperatore, uſque ad Conſtantinum, cujus tempore imperium Græcorum translatum eſt in Germanos; & primò in Carolum magnum: in quo tempore Eccleſia paſſa eſt perſecutionem draconis, ſcilicet Coſroæ; & beſtiæ, ſcilicet Mahumeti; & perſecutiones Saracenorum: ſic in iſta viſione agere intendit Beatus Apoſtolus de concernentibus eandem Eccleſiam, à tempore Caroli magni, primò Germanorum imperatore, uſque ad tempora Papæ Urbani, ſub quo placuit divinæ bonitati, ut Jeruſalem & terra ſancta reſtitueretur Chriſtianis, ſub Balduino & Godefrido. Hæc autem viſio incepit capite quinto-decimo, ubi ait Joannes; *Vidi aliud ſignum in cœlo magnum, Angelos ſeptem, habentes ſeptem plagas noviſſimas, quoniam in illis conſummata eſt ira Dei; & vidi tanquam mare vitreum mixtum igni.* Per illa verba intelligitur Carolus Magnus, qui cum exercitu ſuo Angelorum perſonam referebat: Galli enim ad fidem converſi, ex ſacro fonte, cujus figuram exhibet mare, baptizati ſunt; & ignem habuerunt mixtum, nempe zelum erga fidem Catholicam. Vel per mare illud vitreum, ſeu vitreos homines, intelliguntur Saraceni, quos debellavit Carolus; & Saxones, quos ad fidem convertit. Quando dicitur verſ. 5. cap. 15. quòd templum tabernaculi teſtimonii apertum fuerit in cœlo, intelligitur præparatio vindictæ divinæ. Per hoc quod dicitur verſ. 8. *Quòd nemo poterat ingredi in templum donec conſummarentur ſeptem plagæ*: per hoc debet intelligi, quòd Chriſtiani non recuperarent Jeruſalem & templum Domini, uſque ad templum Urbani, in quo ſeptem illæ plagæ fuerunt conſummatæ.

Dum in ſexto capite primus Angelus effudit phialam ſuam in terram quæ fecit vulnus magnum in hominibus caractere beſtiæ inſignitis; indicatur per hoc condemnatio facta per Adrianum Papam contra pſeudo-ſynodum Conſtantinopolitanam, quam congregavit Conſtantinus IV. & in qua prohibuit venerationem imaginum. Et alia condemnatio hæreſis Fœlicianæ, aſſerentis filium Dei in natura divina eſſe filium naturalem; in humana verò eſſe tantùm adoptivum. Secundus Angelus effundens ſuam phialam in mare, & factus eſt ſanguis; repræſentat nobis execrabilem actionem Romanorum, qui in majoribus Letaniis invaſerunt Leonem III. Papam, præſciderunt linguam ejus, & oculos eruerunt; quæ omnia ſunt ei reddita miraculosè. Angelus ergo ille effudit phialam ſuam in mare, hoc eſt in Eccleſiam Romanam, in qua reſidet veritas baptiſmatis: & factus eſt ſanguis, tanquam mortui; quia prædictum Papam ſemimortuum reliquerunt, & multi de populo Romano mortui ſunt, hoc ſceleri conſentientes. Tertius Angelus, qui effudit phialam ſuam ſuper flumina & fontes, & factus eſt ſanguis; repræſentat vindictam, quam exercuit Carolus Magnus ſuper Romanum populum, propter flagitium præcedens. Præfatus enim Leo de carcere fugiens venit in Franciam ad Carolum, qui Romam properat cum exercitu, Papam ſuæ ſedi reſtituit, Romanos condemnat, & de majoribus illorum decollari fecit trecentos. Effudit autem Carolus phialam indignationis ſuæ ſuper flumina & fontes aquarum, ſeu ſuper malitioſos Romanos, qui flumen malitiæ effuderant. Ob hoc autem Leo Carolum Cæſarem creavit, & facta eſt tranſlatio imperii, à Conſtantinopoli in Romam.

Quartus Angelus, qui effudit phialam ſuam in ſolem, cui datumm eſt affligere homines æſtu & igni; nobis repræſentat Creſcentium patricium

Digitized by Google

Romanum, qui regnante Othone III. Gregorium V. pontificem dejecit de ſede, eique ſubſtituit antipapam, nomine Joannem; multique Romani blaſphemarunt nomen Domini, contemnentes poteſtatem eccleſiaſticam & ſæcularem. Angelus, inquam, ille phialam effudit in ſolem, videlicet in papam, qui ſicut ſol effulſit in templo Dei, & afflicti ſunt homines Romani & Itali igne iracundiæ & æſtu conjurationis. Per quintum Angelum, qui effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ, intelligitur Otho III. qui effudit ſuam vindictam ſuper Conſulatum Creſcentii, qui fugiens comprehenſus eſt, vili jumento impoſitus, paulatim linguâ & omnibus membris truncatus, ante urbem ſuſpenſus eſt. Joanni vero pſeudo-papæ oculi eruti ſunt, & ipſe mortuus eſt in carcere. Sextus Angelus, qui effudit phialam ſuam in Euphratem, cujus ſiccavit aquas, nobis repræſentat Gregorium papam VII. qui priùs dicebatur Hildebrandus. Hic cùm eſſet eximiæ ſanctitatis, phialam ſuam effudit ſuper flumen magnum Eccleſiaſticorum quorumdam, quos in Concilio anathematizavit, tanquam ſimoniacos, incontinentes, & aliis vitiis corruptos; ſicut & principes ſæculares juriſdictionem eccleſiaſticam uſurpantes: & omnes pariter illos, qui inveſtituram acciperent à laïcis.

Poſt ſextum Angelum, vidit Joannes verſ. 14. cap. 16. tres ſpiritus immundos exire de ore draconis, de ore beſtiæ, & de ore pſeudo-prophetæ; & per hoc prædicere intendit Joannes notabilem perſecutionem, quam Turcæ & Saraceni in Chriſtianos exercuerunt; & præſertim Mahumetus.

Porrò, ſeptimus Angelus effundens phialam ſuam in aërem, quo facto exivit vox magna de templo, à throno, dicens; Facta ſunt fulgura, voces, tonitrua, & terræ motus; denotat nobis Urbanum Pontificem II. qui audiens perſecutiones, quas patiebantur Chriſtiani à Saracenis, per crebras litteras perſuaſit principibus occidentalibus, ut milites congregarent ſigno crucis munitos contra illos infideles: & tunc motus terræ facti ſunt, fulgura, atque tonitrua apparuerunt; quin & cometæ, & alia ſigna viſa ſunt. Per hoc autem, quòd civitas magna in tres partes diviſa ſit; hoc ſignificat, quòd multitudo militum Chriſtianorum diviſa fuerit in tres partes; cùm alii per Hungariam, alii per Sclavoniam, aliique per Apuliam profecti fuerint Conſtantinopolim. Et tunc *Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis Dei*; ideſt, Saraceniſmus ita fuit à Deo vindice afflictus, ut nunquam talem ſenſerit confuſionem: & ob hoc Saraceni Deum blaſphemârunt.

DE SEXTA VISIONE APOCALYPSIS à cap. 17. ad 21.

IN iſta viſione ſexta, prædicit Joannes decurſum temporis à reſtitutione civitatis ſanctæ Jeruſalem, quæ facta eſt ſub Urbano papa, circa annum 1095. per exercitum Chriſtianorum, qui illuc transfretavit cum ſignaculo crucis. Cum ergo dicit Joannes, ſe vidiſſe unum de ſeptem Angelis habentibus phialas, dicentem, *Veni & oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt reges terræ*; per meretricem illam magnam intelligitur ſecta Saracenorum & Mahumetanorum horrenda & execrabilis, quæ deſolata eſt per Chriſtianorum exercitum, de qua antea. Illa ſedet ſuper aquas multas, verſ. 1.

A ideſt, ſuper multos populos regnat. Cum ea fornicati ſunt reges terræ, ideſt, illi qui erant in tali ſecta, & qui fornicati ſunt in ea, tum fornicatione corporis, tum fornicatione mentis, quæ conſiſtit in receſſu à cultu Chriſti. Mulier illa ſedebat ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, verſ. 4. ideſt, ſuper diabolum, cui inſident omnes reprobi. Illa beſtia habebat capita ſeptem, ideſt, reges impios qui in ea verſabantur. Et cornua decem, ideſt, innumeros populos. Talis mulier erat circundata purpura & coccino, propter potentiam, proſperitatem, & crudelitatem Turcarum. Habebat ſcriptum in fronte,
B Myſterium, Babylon magna, mater fornicationum & abominationum terræ; ut innoteſceret, totum commercium & ſtudium ejuſmodi ſectæ, non urbis Babylonis, eſſe impietatem, & immunditiam.

In cap. 18. vidit Joannes alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnam, qui exclamavit: *Cecidit, cecidit Babylon magna.* Per hoc, poſita culpa Saracenorum & Turcarum, prædicit Joannes vindictam, quam Deus ſumpſit de tali populo, per miniſterium Adamarii Epiſcopi Podienſis, qui cùm eſſet legatus papæ, dirigens exercitum Domini, euntem ad conquiſitionem terræ ſanctæ, debellavit infideles; ex qua victoria Jeruſalem, Antiochia, & tota ferè Syria poteſtati Chriſtianorum ſubjectæ ſunt: & ſic Babylon magna cecidit, ſeu potiùs prophana illa ſecta Sara-
C cenorum; ita quòd Angelus ille fuerit Ademarius, qui deſcendit de cœlo Eccleſiæ, quia miſſus erat à latere Papæ. Cùm poſteà Joannes verſ. 4. audivit aliam vocem de cœlo dicentem, *Exite de illa popule meus, nè participes ſitis delictorum ejus*; per hoc intelligitur, quòd vel legatus, vel prædicatores ab eo miſſi, monerent milites Chriſtianos, nè cum Saracenis communicarent. Cùm verſ. 6. dicitur, *Reddite illi, ſicut & reddidit vobis; quantum glorificavit ſe, &c.* per hoc innuuntur cauſæ, ex quibus Saraceni fuerunt puniti. *Flebunt & plangent ſuper illam reges terræ, & alii*; ideſt, dolorem & mœrorem concipient maximum, qui fornicave-
D runt cum illa, & illam ſecuti ſunt. *Exulta ſuper eam cœlum, ſancti Apoſtoli, & Evangeliſtæ.* verſ. 20. Denotatur in hoc lætitia Chriſtianorum, cùm ingrediuntur templum Salomonis, ordinatur patriarcha, & infidelium ſpolia dividuntur. Multa prædicuntur à Joanne in his capitulis, quæ brevitatis cauſa remiſimus ad Commentarores: tantùm dicitur, quòd mentionem propheticam faciat de perſecutione Antichriſti, cap. 20. cùm dicit, Gog & Magog ſeducturi ſunt gentes; per quos intelligit Auguſtinus totum diaboli & hominum impiorum corpus, qui in adventu Antichriſti multiplicabuntur ut arena maris, circuibunt caſtra Sancto-
E rum, ideſt probos homines, & perſequentur Eccleſiam. Sed, ut habetur verſ. 10. *Deſcendit ignis de cœlo, & devoravit eos: & diabolus, qui eos ſeducebat, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris: ubi & beſtia & pſeudo propheta cruciabuntur die ac nocte, in ſæcula ſæculorum.*

His omnibus ſubjicit verſ. 11. *Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra & cœlum.* Et in hoc prædicitur dies judicii, & ſententia Dei extrema, quæ danda eſt poſt tempora Antichriſti. Primò, inquam, introducit Judicem, qui fert ſententiam, verſ. 11. *Vidi ſedentem ſuper eum.* Secundò, introducit cœtum populi, qui expectat ſententiam judicis, verſ. 12. *Et vidi mortuos magnos & puſillos, ſtantes*

in conſpectu throni. Tertiò, denotat accuſatorem, nempe uniuſcujuſque conſcientiam; *Et libri aperti ſunt.* Quartò, denotat teſtes, nempe ſacram Scripturam; *Et alius liber apertus eſt.* Concluditque ſententiam diffinitivam, quæ confirmatur ex libro conſcientiæ cujuſlibet judicandorum, & ex libro divinæ præſcientiæ, verſ. 12. *Et judicati ſunt mortui ex iis quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera eorum.*

DE SEPTIMA VISIONE APOCALYPSIS à cap. 21. ad finem libri.

IN ultima viſione deſcribit Joannes ſtatum univerſi orbis poſt judicium in generali, & ſtatum cœli & gloriæ Sanctorum in ſpeciali. Primò, inquam, prædicit innovationem & conſummationem elementorum, cap. 21. verſ. *Vidi cœlum novum, & terram novam: primum enim cœlum & terra prima abiit.* Secundò, prædicit innovationem hominum electorum, verſ. 3. *Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis; Et ipſi populus ejus erunt.* Tertiò, prædicit innovationem univerſorum, verſ. 5. *Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce nova facio omnia.* Quintò, prædicit diſtributionem præmiorum, pro cujuſque merito, verſ. 7. *Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vivæ, gratis.* Sextò, deſcribit ſtatum cœli futurum poſt diem judicii, verſ. 10. *Et ſuſtulit me in ſpiritu, & oſtendit mihi civitatem ſanctam Hieruſalem:* cujus deſcribit gloriam in pluribus. Primò, quantùm ad ſitum, ibid. *Et ſuſtulit me in montem magnum.* Secundò, quantùm ad pulchritudinem & ornatum, verſ. 11. *Habentem claritatem Dei.* Tertiò, quantùm ad ingreſſum, verſ. 12. *Et habebat murum magnum & altum.* Quartò, quantùm ad firmitatem fundamenti, *Et in portis angulos duodecim.* Quintò, quantùm ad ambitum, *Et qui loquebatur mecum habebat arundinem auream, ut metiretur civitatem.* Sextò, quantùm ad materiæ nobilitatem, verſ. 18. *Ipſa verò civitas aurum mundum.* Septimò, quantùm ad ædificiorum formam, quæ talis erat, ut muri eſſent ex jaſpide, civitas de auro, fundamentum ex duodecim pretioſis lapidibus, & portæ ex margaritis, verſ. 18. & 19. Octavò, quantùm ad directorem artificii, qui eſt claritas Dei, verſ. 23. *Civitas non eget Sole, neque Luna. nam claritas Dei illuminabit eam & lucerna ejus eſt Agnus.* Nonò, quantùm ad ritum, qui obſervatur in ea, verſ. 25. ad cap. 22. *Porta ejus non claudentur per diem, non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens; niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.* Decimò, quantùm ad victus rationem, in potu ſpirituali, cap. 22. verſ. 1. *Et oſtendit mihi fluvium aquæ vitæ:* & in cœleſti cibo, verſ. 2. *In medio ejus lignum vitæ, afferens fructus duodecim.* Undecimò denique, quantùm ad actionem habitantium in ea, verſ. 3. *Sedes Dei & Agni in ea erunt, & ſervi ejus ſervient illi.*

EPILOGVS, SEV CONCLVSIO LIBRI Apocalypſis.

POſt ſeptem viſiones explicatas in præcedentibus, B. Joannes concludit ſuam Epiſtolam; cujus primò oſtendit authoritatem, verſ. 6. *Et dixit mihi, Hæc verba fideliſſima ſunt & vera.* Deinde, deſignat ipſius intelligibilitatem in aliquibus eorum, quæ continentur in illa, verſ. 10. *Nè ſignaveris verba prophetiæ;* quaſi diceret, librum iſtum eſſe ſatis intelligibilem, nec omnino clauſum. Poſteà, declarat excellentiam hujus libri, pro
A eo quòd ſit revelatus ab illo; qui eſt A & Ω, *primus & noviſſimus, principium & finis,* verſ. 13. Quartò, innuit ejus utilitatem, verſ. 14. *Beati qui lavant ſtolas ſuas.* Quintò, demonſtrat ejus amabilitatem, cùm ſit miſſus à Jeſu amantiſſimo, verſ. 16. *Ego Ieſus miſi Angelum meum teſtificari vobis hæc in Eccleſiis.* Sextò, exprimit illius perfectam conſummationem, verſ. 16. 18. & 19. ubi vult, huic libro nihil eſſe opponendum, nec ſubſtrahendum ab illo; *Si quis appoſuerit ad hæc.... Si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus.* Septimò denique, Epiſtolam claudit Joannes per ſacram orationem ad Verbum divinum, cum dicit;
B *Veni Domine Ieſu, gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis, amen.*

Explicit liber Apocalypſis, finiſque datur univerſæ Scripturæ veteris & novi Teſtamenti; quæ ſeptuaginta duos libros continet: in quibus mille trecenta viginti tria capita reperiuntur. Cùm enim in Teſtamento veteri includantur libri quadraginta ſex, & in novo ſex & viginti, ex his coaleſcit numerus ſeptuaginta duorum librorum. Cùm etiam in libris veteris Teſtamenti ſint mille ſexaginta quatuor capita, & in libris novi numerentur ducenta quinquaginta novem, ex illis & iſtis reſultat numerus mille trecentorum viginti trium capitum.

C

ADIVNCTA QVÆDAM DE VERBO DEI non ſcripto, ſeu de Traditionibus.

SAcra Scriptura pro ſua altitudine multis & diverſis ſenſibus accipitur; unde aliter illam interpretatur Arius, aliter Neſtorius, aliter Eunomius, Photinus, Eutiches, Donatus, Macedonius, Pelagius & alij hæretici, ideo multum neceſſe eſt, propter tot & tantos errorum anfractus Apoſtolicum & Eccleſiaſticum exquirere, qui haberi poteſt, partim in Traditionibus, quæ in Patrum ſcriptis continentur; partim verò in definitionibus: unde, poſtquam diximus aliquid de Scriptura, de Traditionibus deinde aliqua addenda ſunt.

D Traditio in ſe eſt doctrina vivâ voce accepta, continuâ ſucceſſione ab antiquioribus in poſteros derivata, firmata conſuetudine, licèt in libris canonicis non reperta, ſed conſignata in ſanctorum Patrum codicibus. De Patribus ſic Auguſtinus loquitur lib. 2. contra Julianum. *Quod invenerunt in Eccleſia, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt,* &c. *Talibus poſt Apoſtolos plantatoribus, rigatoribus, & paſtoribus crevit Eccleſia.* Traditionum aliæ veteris Teſtamenti, aliæ novi. Veteris Teſtamenti, aliæ Moſaicæ, & ad ſalutem neceſſariæ: aliæ Phariſaicæ, quas Chriſtus arguit; non quòd omnes eſſent malæ, ſed aliquæ erant bonæ, & aliquæ indifferentes: ſed ideo illas Chriſtus reprehendit, quia ex illarum obſervatione
E intumeſcebant, affectabant opinionem ſanctitatis, & eas obſervando, quæ non erant neceſſariæ, præcepta legis negligebant. Traditiones Moſaicæ erant v. g. quòd omnes & ſinguli libri, qui in canone Judæorum conſignabantur, erant Canonici; quòd femellæ habebant remedium contra peccatum Originale qualecumque fuerit; quòd cruenta eorum ſacrificia ſignificaverint mortem Chriſti. Saltem Doctores & Legis periti qui tenebantur alios docere, hoc ſcire debebant. Traditiones Phariſæorum erant, quòd ante ſumptionem cibi lavandæ eſſent manus, & multoties in refectione repetenda hæc lotio: Matth. 15. *Quòd venientes è foro loti eſſe debebant ante ſumptionem cibi.* Mar. 7. *Quòd cum peccantibus non eſſet ſumendus cibus.*

Digitized by Google

bus. Matth. 9. *Quòd non permitterent ab illis tangi.* Lucæ 7. *Quod rerum minutiſſimarum decima eſſent offerenda.* Matth. 23. &c.

Traditiones Novi Teſtamenti, aliæ ſunt divinæ, quæ doctrinam exhibent ab ipſo ore Chriſti manantem, nec in Scriptura, nec in Apoſtolis expreſſam, ut doctrina ſpectans ad Materiam & Formam Sacramentorum: Aliæ ſunt Apoſtolicæ, quæ ex inſtinctu Spiritûs ſancti traditæ ſunt & inſtitutæ ab Apoſtolis voce tantùm, ut Jejunium Quadrageſimæ & Quatuor Temporum, ut ſcribit D. Leo Serm. de Quadrageſima: Aliæ ſunt Eccleſiaſticæ, quæ ſunt conſuetudines quædam introductæ à Conciliis, vel Patribus, aut Viris ſanctis, quæ paulatim tacito populorum conſenſu vim legis obtinuerunt. Aliæ ſunt Univerſales, pro tota Eccleſia; aliæ particulares, pro particularibus Eccleſiis. Aliæ ſunt perpetuæ, aliæ ad tempus, ut abſtinentia à ſuffocato & ſanguine, ab Apoſtolis decreta in Concil. Hieroſolim. Act. 15. Aliæ ſunt neceſſariæ, quæ dantur in forma præcepti, ut obſervatio diei Dominicæ & jejunium Qudrageſ. Aliæ ſunt de conſilio, ut quædam conſuetudines in Eccleſia introductæ ſine ulla lege. Porro Traditiones divinæ, quas Apoſtoli acceperunt ab ore Chriſti, parem habent authoritatem ac Scriptura; non verò illæ, quas ipſi inſtituerunt ex propria authoritate Paſtorali. Quoad juſtificationem Traditionum, & ſolutionem argumentorum quæ proponunt adverſarii adverſus illas, hæc habentur in materia de fide.

Finis primæ Partis.

Digitized by Google

THEOLOGIÆ POSITIVÆ SECUNDA PARS,

QUÆ EST DE ECCLESIA.

CUM Scriptura ſacra ſit objectum Theologiæ Poſitivæ, uti diximus in Præludio, & Scriptura præſcribat notas, quibus vera Eccleſia dignoſci poſſit & diſcerni à falſis; ideo poſtquam in parte præcedenti ſufficienter diximus de ſacra Scriptura in ſe conſiderata, & de Scriptura veteris Teſtamenti, ſicut & novi, per tres Diſputationes, quarum quælibet conſtat tribus Capitibus: Loquendum venit de ipſa Eccleſia in hac ſecunda Parte, tribus Diſputationibus coaleſcente. Prima eſt de Eccleſia in communi, quæ in tribus capitibus agit de natura Eccleſiæ, de Eccleſiæ notis, & de impugnatoribus & propugnatoribus Eccleſiæ; in quo capite ultimo dicuntur non pauca de hæreſibus cujuſcumque ſæculi, & de ſanctis Patribus ac Doctoribus Eccleſiaſticis, qui hæreſiarchas refutaverunt. Secunda Diſputatio agit de viſibili capite Eccleſiæ, in duobus tantùm capitibus, quorum prius eſt de ipſo ſummo Pontifice, & poſterius ſummorum Pontificum chronologiam continet; & relationem præcipuarum rerum, quæ ſub quolibet advenerunt in Eccleſia. Tertia denique Diſputatio ſermonem facit de congregationibus Eccleſiæ, & per tria capita diſcurrit de Conciliis in genere, de Conciliis generalibus in ſpecie, & de Conciliis particularibus, ſaltem de illis quæ principaliora ſunt, & iſta præcedunt enumeratio & explicatio canonum Apoſtolorum.

DISPUTATIO PRIMA.

De Eccleſia in communi.

CUM diximus aliàs Scripturam ſolam, aut ſolas Traditiones, non eſſe ſufficientes fidei noſtræ regulas; quandoquidem ex prima parte non poteſt ambigi, quin Scriptura multùm obſcura ſit, & non contineat omnia quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, ut vidimus agendo de Fide: & ex alia non poſſit dignoſci indubitanter, an Traditiones ſint divinæ, apoſtolicæ, aut humanæ; ideo Deus nobis aliam regulam contulit, prorſus infallibilem, videlicet Eccleſiam quæ clarè & diſtinctè determinat de omnibus credendis; & quæ nullo modo deficere poteſt, cùm ex promiſſione Chriſti, infernales portæ non poſſint prævalere adverſus eam. De hac autem Eccleſia nobis agendum eſt in præſenti Diſputatione.

A

CAPUT PRIMUM.

De natura Eccleſiæ.

VERA Dei Eccleſia comparari poteſt, vel ad legem naturæ, vel ad legem ſcriptam, vel ad legem gratiæ. Per reſpectum ad legem naturæ, à tempore ſcilicet Adami ad Moyſem, Eccleſia erat congregatio illorum hominum, qui veram Dei fidem & cultum ipſius profitentes, tendebant ad finem ultimum per convenientia media, & ad illum ſperabant pervenire, Eccleſia comparata ad tempus legis ſcriptæ, erat congregatio fidelium illorum, qui profitebantur legem, cæremonias, & præcepta, quæ illis per Moyſen dederat Deus, ut ea ſedulo obſervarent: cum hac obſervatione, quòd ſinagoga, ſeu congregatio Judæorum, non eſſet Eccleſia

Digitized by Google

Catholica, ſeu univerſalis, ſed particularis tantùm; cum inter gentes eſſent plurimi, qui Deum cognoſcentes & mandata legis naturæ obſervantes pertinebant ad Eccleſiam Dei. Tandem Eccleſia novi Teſtamenti, quæ Chriſti Eccleſia vocatur, eſt aggregatio Chriſtianorum, qui obſervantes Evangelium, & credentes in illud, tendunt ad poſſeſſionem beatitudinis æternæ: & de iſta intendimus loqui.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Eccleſia.

ECCLESIÆ nomen à verbo Græco derivatur, quod eſt evocatio, ſeu invocatio; ita quod Eccleſia ſit cœtus vocatorum; Fidelium ſcilicet, qui non intrant Eccleſiam proprio motu, nec propriis viribus, ſed quatenùs Dei vocatione præveniuntur. Sumitur in bonam & malam partem: Alia eſt Eccleſia malignantium: *Odivi Eccleſiam malignantium:* alia eſt Eccleſia Sanctorum, *Laus ejus in Eccleſia Sanctorum.* Pſalmo 88. Tamen communiter Scriptura illam ſumit in bonam partem. Hic loqui non intendimus de Eccleſiâ ſumpta pro loco ubi aggregantur Fideles, Judith. 6. *Omnis populus per totam noctem orabat*; ſed de ipſa aggregatione fidelium, ad Rom. 16. *Salutant vos omnes Eccleſiæ Aſiæ.*

CONCLUSIO.

ECCLESIA ſtrictè & propriè ſumpta, eſt congregatio ſeu cœtus hominum, qui uniuntur in eadem fidei profeſſione & Sacramentorum participatione, ſub legitimo Paſtore, Chriſti in terris Vicario. Sic excluduntur ab Eccleſiâ illi, qui nunquam habuerunt fidem, ut Pagani, Turcæ, Judæi; & illi qui à verâ fide receſſerunt, ut Hæretici, quia noſtra Eccleſia eſt cœtus fidelium. Excluduntur etiam Catechumeni & Excommunicati, qui non admittuntur ad participationem Sacramentorum. Excluduntur inſuper Schiſmatici, qui verum Paſtorem non agnoſcunta. Qui ex dictis ſonat Eccleſiam eſſe omnium fidelium, ideo errant Pelagiani dicentes Eccleſiam eſſe tantum multitudinem perfectorum, qui nullum habent peccatum, de quibus Auguſt. lib. de Hereſ. cap. 88. Errant 2. Vvicleſiſtæ, dum putant ſolos prædeſtinatos facere Eccleſiam, ex Conc. Conſtantienti ſeſſ. 15. art. 5. Errant 3. Novatiani & Donatiſtæ, qui aſſerunt non quidem omnes peccatores excludi ab Eccleſiâ, ſed illos qui lapſi ſunt circa fidem, & ejus profeſſionem; ex Cypriano lib. 4. epiſt. 2. & Auguſt. lib. de Hæreſ. cap. 69. Errant denique Calvinus & Lutherus, qui Eccleſiam volunt tantum componi ex juſtis prædeſtinatis; tenent enim nobiſcum fideles eſſe in Eccleſiâ, & aſſerunt contra nos, quòd, illi, qui ſemel fidem acceperunt, eâ non poſſint carere, nec ulla peccata mortalia aut venialia illis imputari.

Quæres: Utrùm Eccleſia ante Chriſtum dicatur una cum noſtrâ. Reſp. Quòd etiam ſi diverſa appareat in lege naturæ ſub Prophetis, in lege ſcripta ſub Sacerdotibus, Levitis, & Prophetis, & in lege gratiæ ſub ſummis Pontificibus; attamen ſecundum eſſentiam eſt una cū illis; quia omnes populi ſub ejus legibus exiſtentes profitentur eandem fidem de Deo & de Chriſto, & eadem ſacramenta participant; licèt illi haberent ea tantùm in figurâ, nos in veritate & realitate; licèt etiam nos diſtinctiùs habea-

A mus credenda, quam illi: Attamen licèt illæ Eccleſiæ non differant ſecundùm naturam, diverſæ tamen ſunt ſecundùm ſtatum, ſicut alius eſt ſtatus hominis in infantia, alius in pueritia, & alius in juventute.

QUÆSTIO II.

Quando incœpit Eccleſia.

ALII cenſent Eccleſiam ortum habuiſſe ab Adamo & Evâ, alii verò à tempore Abelis, qui à Patribus dicitur primus juſtorum, ſed licèt dicatur primus juſtorum, hoc eſt, juſtorum, qui
B nominantur in Scriptura; probabile tamen eſt; quòd Adam ſtatim poſt peccatum pœnitentiam egerit, Sap. 10. *Adam peccavit, & eductus eſt à delicto ſuo*; quod de Evâ credendum eſt etiam, quæ in omnibus virum ſuum ſequebatur. Adde quòd, licèt Abel fuiſſet primus juſtorum, non propterea Eccleſia duxiſſet ab illo principium; quia, ut diximus, Eccleſia non eſt collectio juſtorum, ſed fidelium: hoc ergo non probat Eccleſiam incœpiſſe ab Abel.

CONCLUSIO.

C ECCLESIA in ſtatu imperfecto incœpit ab Adamo & Eva, & tempore Abelis ratione utentis perfectionem accepit. Primum probatur primò; quia Adamus & Eva fidem interiùs habebant, quam exteriùs profitebantur. 2. Quia Adamus erat ex ſe dux Eccleſiæ, cùm ipſe eſſet ſuos filios eruditurus in fide; unde ab illo potiùs, quam à filiis incœpit Eccleſia. 3. Quia extra Eccleſiam nullum eſt verum ſacrificium; & probabile eſt Adamum toto tempore inter peccatum & liberorum procreationem non fuiſſe ſine aliquo ſacrificio, quod offerebat ad expiationem peccati, ad gratias agendum Deo, & ipſum glorificandum, in quo Abel imitatus eſt pa-
D trem. Secundum evidens eſt; quia ex duobus non poteſt fieri ſocietas Eccleſiæ; juxta Canoniſtas, *tres faciunt Capitulum*, ita ut unus ſit ſuperior, alteri inferiores.

OBJICIES: Si Eccleſia fuit tempore Adami, tota defecit; tum in juſtitia, quoniam ambo peccaverunt; tum in fide, quia uterque erravit putans ſe fore ſimilem Deo. Reſp. ad primum, Eccleſiam revera retinere ſemper aliquid boni; nam ſecundum ſe totam non habet maculam neque rugam ex Script. ſed hoc intelligi debet de Eccleſiâ in ſtatu perfecto. Ad ſecundum dico, primos parentes erraſſe quidem; qui enim peccat, errat, *errant omnes qui operantur iniquitatem*; non erraverunt tamen in
E fide, quia non crediderunt ſe poſſe deos fieri, ſed tantùm majorem excellentiam, quæ eſt aliqua Dei ſimilitudo, appetierunt.

QUÆSTIO III.

Utrum Eccleſia ſit viſibilis.

HÆRETICI noſtri contendunt Eccleſiam non eſſe viſibilem; aliàs fateri cogerentur, ſe non eſſe de Chriſti Eccleſiâ, cùm nullum poſſint præteritis temporibus illuſtrem cœtum hominum indicare, in quo fuerit Orationum, Religionis, atque Doctrinæ forma, quam in ſæculo præcedenti introduxerunt. Unde ut ſe filios tenebrarum oſten-

dant, Eccleſiam, quam ſe obtinere dicunt, ſuâ luce privant; aſſerentes illam pluribus ſæculis delituiſſe uſque ad Lutherum, Calvinum, & alios. Catholici autem ſic in luce & conſpectu hominum poſitam eſſe Eccleſiam aſſeverant, ut quovis ſæculo evidenter nota fuerit illa congregatio, quam Eccleſiam Chriſti eſſe credimus.

Conclusio.

Ecclesia Chriſti eſt viſibilis. 1. Quia Pſal. 18. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*; quod de Eccleſia intelligit Auguſt. in hunc Pſ. & Epiſt. 166. ad Donatiſtas; *Ipſa Eccleſia in ſole poſita, hoc eſt, in manifeſtatione, omnibus nota uſque ad terminos terræ.* 2. Quia in Evangelio comparatur Eccleſia à Chriſto ſagenæ miſſæ in mare & ex omni genere piſcium congreganti; comparatur convivio nuptiali, ad quod boni & mali congregati ſunt: comparatur decem virginibus, quarum quinque erant ſapientes & quinque fatuæ: comparat denique Apoſtolus domui, in qua ſunt vaſa in honorem & in contumeliam; hæc autem omnia ſunt viſibilia. 3. Quia illa Eccleſia eſt viſibilis, in qua convocantur Concilia, ſanciuntur Canones, Paſtores viſibiliter docent ſubditos, ſubditi obediunt Paſtoribus, Sacramenta ſenſibilia adminiſtrantur, &c. 4. Quia præcipit Chriſtus, ut quando frater noſter eſt incorrigibilis, dicamus Eccleſiæ, Matth. 8. Quomodo autem hoc poſſet fieri ſi Eccleſia eſſet inviſibilis? Ex quibus omnibus patet, Eccleſiam Chriſti eſſe viſibilem, quidquid dicant Lutherani & Calviniſtæ cum Donatiſtis. Unde Auguſtinus epiſt. 48. ad Vincentium, *Ipſa eſt Eccleſia quæ aliquando obſcuratur, & tanquam obnubilatur ſcandalorum multitudine, ſed etiam tunc in infirmitate eminet.*

Objicies ex Jerem. 31. diſtinguente Eccleſiam novi & veteris Teſtamenti, per hoc quod Eccleſia veteris Teſtamenti ſit congregatio externa, cujus lex ſcripta erat in tabulis materialibus; & nova ſit cœtus internus, cujus lex eſt in cordibus, *Dabo legem meam in cordibus eorum & ero eis in Deum, & ipſi mihi erunt in populum.* Reſp. Prophetam velle tantùm oſtendere, animam veteris Teſtamenti eſſe tantùm doctrinam exteriorem, animam verò novi eſſe charitatem, *quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S.* Quando etiam Scriptura dicit, regnum Dei, Luc. 17 non venire cum obſervatione, intra nos eſſe, non conſiſtere in ceremoniis exterioribus & ſenſibilibus; non loquitur de Eccleſia, ſed de anima Eccleſiæ, quæ eſt Fides, Gratia & Charitas. Si lex dicatur inviſibilis, ſicut ſacerdotium & hoſtia, ex hoc non ſequitur Eccleſiam eſſe inviſibilem, ſed tantùm, quòd in eâ eſt principalius.

Objicies 2. Fides non eſt viſibilium; atqui credimus Eccleſiam, *Credo in Eccleſiam*; ergo non eſt viſibilis: aut dicendum eſt, video, ſeu clarè cognoſco Eccleſiam. Reſp. Quòd duo ſint in Eccleſia; quorum unum eſt manifeſtum, nempe congregatio fidelium, Deum in Sacramentis & Sacrificiis ſenſibilibus colentium, & hoc propriè non creditur: aliud eſt obſcurum, quod creditur, nempe quòd regatur à Spiritu ſancto, quòd Sacramenta Eccleſiæ conferant gratiam inviſibilem, quòd extra eam nemo poſſit ſalvari, quòd ſit infallibilis, & cæt. Primum non creditur, bene autem ſecundum, ſicut Chriſtus cognoſcebatur ſecundum humanitatem, & credebatur ſecundum divinitatem.

Objicies 3. Eccleſiam tempore Heliæ latuiſſe; ita ut Helias ſe ſolum relictum putaret: Tempore etiam Antichriſti ita latebit Eccleſia, ut nullus auſurus ſit A Chriſtum confiteri. Reſp. Aliquando uno tempore illam minus eſſe conſpicuam, vel in uno loco, ita ut fuerit cognitu difficilis, juxta Hilarium contra Auxentium, admonentem tempore Arianorum, non fuiſſe tunc Eccleſiam in exteriori pompâ quærendam, ſed potiùs in carceribus & ſpeluncis: non fuit tamen aut erit tempus, in quo ita obſcura ſit Eccleſia, quin ſemper habeat actus ſuos viſibiles, ut ſunt prædicatio Evangelii, oblatio ſacrificii, Sacramentorum adminiſtratio, & cæt. licèt hæc omnia aliquando non fiant cum apparatu. Quod ergo dicitur de Heliâ, ſolvi poteſt, quòd licèt fideles qui erant ſub dominatione Achab, eſſent occulti, reſpectu Heliæ, inter ſe tamen erant cogniti. Adde B quòd in aliis duabus tribubus, quæ non parebant Achab, erant multi fideles; nempe in tribu Benjamin & Juda. Quoad tempus Antichriſti, licet in eo non futura ſit libera profeſſio fidei, fiet tamen occulta.

Quæres, an Eccleſia ſit viſibilis materialiter vel formaliter? Reſp. utroque modo eſſe viſibilem. Primò materialiter, quia cœtus hominum Deo ſervientium in Eccleſiâ viſibilis eſt. Secundò formaliter; quia licèt fides, quæ eſt forma Eccleſiæ, non videatur per ſe, ſicut nec ſubſtantiæ videntur, cognoſcitur tamen per externam ſui profeſſionem quæ fit per verba, aut per actus; ſicut ſubſtantia cognoſcitur per accidens: ergo Eccleſia eſt viſibilis C etiam formaliter, ſaltem argutivè.

Quæstio IV.

Utrum univerſalis Eccleſia poſſit errare in fide.

Titulo quæſtionis apparet nos non loqui de totâ Eccleſia collective ſumpta, quatenus ex Paſtoribus & Ovibus conflata eſt; conſtat enim aliquam partem Eccleſiæ, ſeu Chriſtianos aliquos erraſſe reverà. Erravit Arius negans Chriſti divinitatem; erravit Macedonius negans divinitatem Spi- D ritus S. erravit Neſtorius aſſerens duas in Chriſto perſonas; erravere Eutiches & Dioſcorus aſſerentes in Chriſto unicam naturam; erraverunt Pelagiani negantes peccatum originale, &c. An autem tota Eccleſia defecerit, vel poſſit deficere à fide, hoc quærimus.

Lutherani & Calviniſtæ fatentur Eccleſiam Chriſti, ſeu Romanam per primos quingentos annos fuiſſe veram Chriſti ſponſam, nec ullo modo erraſſe toto tempore illo; ſed poſteà cœpiſſe paulatim deficere à verâ fide & religione, ac tandem omnino apoſtataſſe, factamque eſſe adulteram. Sed hoc nemini mirum videri debet; cùm enim Eccleſia hæreticorum errores ſemper damnaverit; E ſi ejus infallibilitatem in fide admitterent, nihil illis ampliùs ſupereſſet quo ſuas tuerentur hæreſes.

Conclusio.

Universalis Eccleſia ſecundùm ſe totam non poteſt deficere in rebus ad ſalutem neceſſariis, neque in fide, neque in moribus. Matth. enim 16. *Portæ inferni non prævalebunt adverſus eam.* Unde Auguſt. lib. 1. de Symbolo ad Catechumenos, *Ipſa eſt Eccleſia ſancta, Eccleſia una, Eccleſia Catholica, contra omnes hæreſes pugnans; oppugnari poteſt, expugnari non poteſt; Hæreſes omnes de illa prodierunt, tanquam ſarmenta inutilia de vite præciſa; ipſa autem manet in radice ſua, in charitate ſua; portæ inferorum non vincent eam.* Ubi Auguſtinus lo-

Digitized by Google

quitur de Eccleſia viſibili, ex qua hæretici prodierunt; non de inviſibili, in quâ ſunt ſoli prædeſtinati. Fruſtra ergo Calvinus aſſerit Eccleſiam inviſibilem, ex ſolis prædeſtinatis & reprobis conflatam, erraſſe actualiter. Matth. enim 28. promittit Chriſtus ſe ſemper Eccleſiæ ſuæ adfuturum per directionem & gubernationem, *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Quo argumento Auguſt. utitur contra Donatiſtas Conc. 2. in Pſ. 101. qui dicebant ſicut Lutherani & Calviniſtæ, *Eccleſia Catholica jam non eſt, ſed fuit.*

Probatur 2. Eccleſia eſt ſponſa Chriſti quam Chriſtus ſibi indiſſolubiliter conjunxit. Oſeæ 2. *Sponſabo te mihi in ſempiternum*; & ad Epheſ. 5. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne unâ; ſacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Sponſus autem non debet à ſponſâ ſeparari; ergo nec Chriſtus ab Eccleſia: Sponſa etiam relinquere non debet ſponſum; ergo nec Eccleſia directionem Chriſti: Unde Cyprianus lib. de Unit. Eccleſ. *Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica.* Deinde Chriſtus Matth. 16. dicit ſe ædificaturum Eccleſiam ſupra Petram, in quam portæ inferi non prævalebunt; non ut inſipiens Architectus, de quo fit mentio Matth. 7. qui ſuper arenam ædificat, & quando oritur vehemens aliqua tempeſtas, ſtatim corruit ædificium. Tandem, Eccleſia dicitur *columna veritatis*; columna autem eſt firma & ſtabilis quæ à veritate deflectere non poteſt.

Probatur 3. Extra Eccleſiam nemo ſalvari poteſt; at ſemper aliqui ſalvantur, alias omnes majores noſtri, qui à quinto ſæculo vixerunt uſque ad Lutherum, periiſſent, quod nemo, niſi impius dixerit: ergo remanſit ſemper Eccleſia, in quâ ſaltem aliqui ſalvi fierent Secundò, ſi in dogmatibus fidei aut morum erraret Eccleſia, hoc attribueretur Chriſto & Spiritui ſancto qui Eccleſiam regunt, Joan. 16. *Spiritus Domini docebit vos omnem veritatem.* Ad Epheſ. 1. *Dedit Deus ipſum*, nempe Chriſtum, *caput Eccleſiæ, quod eſt corpus ejus.* Et cap. 5. *Vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus Eccleſiæ.* Blaſphemum autem eſt dicere, Chriſtum non conſervare ſua membra, nec ſuam uxorem, & Spiritum ſanctum contra veritatem Catholicam aliquid inſpirare. Tertiò, tenentur fideles aſſentiri Eccleſiæ. Matth. 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*; Sed nimis durum eſſet, ad illud aſtringere fideles, ſi Eccleſia poſſet docere falſum. Quartò, Patres huic veritati ſubſcribunt, ut videre eſt apud Irenæum lib. 3. cap. 4. apud Auguſt. diſputantem contra Donatiſtas, qui totam Eccleſiam viſibilem Chriſti periiſſe dicebant, & ſolùm remanſiſſe in aliquibus juſtis in Africâ: apud Bernardum Serm. 79. in Cant. in illud, *Tenui illum, nec dimittam*; & alios.

Objicies primò: Synagoga Judæorum ſæpè defecit à fide: ergo & Eccleſia. Negatur conſequentia, quia Eccleſia habet promiſſionem de ſuâ firmitate, *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*; non Synagoga. Deinde, difficile eſt oſtendere Synagogam totam defeciſſe: nam ſi dicatur tempore Moſis populum, Exod. 32. erraſſe in adoratione vituli aurei; nec Moïſes qui tunc erat dux Eccleſiæ illum adoravit, neque Levitæ. Si dicatur, Synagogam defeciſſe tempore Chriſti; hoc eſt, quia repudiata fuit cum ceremoniis ſuis, & loco ejus ſubſtituta eſt Eccleſia. Si dicatur, quòd Eccleſia deficiet tempore Antichriſti, 2. Theſſal. 2. *Niſi advenerit diſceſſio primùm*; hoc intelligitur quantùm ad aliquos, non quantùm ad omnes. Si dicatur Daniel. 9.

A *Deficiet hoſtia & ſacrificium* hoc eſt, in Synagoga, non in Eccleſiâ. Si dicatur, quòd Concilium Baſileenſe depoſuerit Eugenium IV. & loco ejus creaverit Felicem, & quòd poſteà Eugenius in Sedem irrepſerit ſine Canonicâ electione, à quo ortum habuerunt ſubſequentes Pontifices, Epiſcopi, & Sacerdotes: ergo ſaltem ab illo tempore defecit Eccleſia. Reſp. Licet hoc Concilium initio fuerit legitimum, dum in illo aderant legati Pontificis; ex quo tamen ipſi ſunt revocati ab Eugenio, ceſſavit Concilium & factum eſt Conciliabulum Schiſmaticum. Si Eccleſia denique comparetur Lunæ, quæ aliquando deficit: in hoc non ſtat comparatio; ſed in hoc, quòd ſicut Luna initio menſis exigua

B eſt, ſic Eccleſia in ortu ſuo: ſicut etiam Luna deſumit lumen à Sole, ſic Eccleſia fidem & ſanctitatem à Chriſto.

Objicies ſecundò: Non minùs promiſſa eſt ſanctitas Eccleſiæ, quàm fides, quia ſanctitas eſt una ex notis Eccleſiæ; ſanctitas autem poteſt deficere in omnibus Prælatis. Reſp. Quod licet ſanctitas deficeret in Prælatorum congregatione (quod tamen non eſt probabile) attamen non deficiet in congregatione omnium fidelium. Deinde, perſeverantia in fide magis promiſſa eſt Prælatis, quàm in ſanctitate; quia ſi errarent in definiendo, omnes fideles errarent qui tenentur obedire Prælatis ſuis:

C ex corruptione autem Prælatorum non naſceretur ruina populorum, cùm non ſecundum opera eorum teneantur agere, ſed ſecundum dicta. Dices, Promiſſum eſt tantùm Eccleſiæ, quòd non deficiet in fide; ſed error inculpabilis in fide deſtruit fidem, quoniam Cyprianus docuit baptiſatos ab hæreticis debere rebaptiſari, & non fuit infidelis: ergo tota Eccleſia ſaltem inculpabiliter poteſt errare in fide. Reſp. Licèt hoc poſſit accidere reſpectu privatorum (unde aliud eſt errare in fide, & aliud deficere à fide) attamen totam Eccleſiam, quæ eſt columna veritatis, nunquam permittet Deus definire aliquid contra fidem; ipſe enim Chriſtus & Spiritus ſanctus cenſerentur definire contra fidem; nam ex

D D. Th. 3. p. q. 11. art. 1. Solut. ad 3. Chriſtus eſt caput Eccleſiæ & Spiritus ſanctus ejus cor; actiones autem vitales corporis naturalis attribuuntur capiti & cordi; ergo ſi Eccleſia proponeret aliquid contra fidem, Chriſtus & Spiritus ſanctus illud definire cenſerentur. Dices: Eccleſia poteſt errare, ſi vult, quia fides eſt libera. Reſpondeo. Deum numquam permittere quòd tota Eccleſia errare velit. Dices, Infallibilitas non debetur Eccleſiæ, niſi poſt diſquiſitiones & conſultationes quas poſſunt omittere omnes Prælati: ergo. Reſp. Deum, qui promiſit infallibilitatem Eccleſiæ ſuæ, mediante diſquiſitione, numquam permiſſurum, quòd illa omittatur.

Ut hæc quæſtio intelligatur diſtinctiùs, Dico

E primò, quòd Eccleſia toto orbe diffuſa, in rebus neceſſariis in fide aut in moribus non poſſit errare errore culpabili; & ſic non loquimur de Papa, aut de Concilio Generali, ſed de univerſa Eccleſia diſperſa. Hoc probatum eſt in Concluſ. Dico 2. nec etiam totam Eccleſiam poſſe errare errore culpabili, credendo aut definiendo aliquid contra fidem, ut diximus; quia licèt non deſtrueretur illius fides, rueret tamen tota certitudo fidei; dubitaret enim quilibet, an in tali articulo, vel tali, non laboraverit Eccleſia errore inculpabili. Dico 3. Omnes Prælatos collectivè ſumptos non poſſe proponere aliquid contra fidem, ſive culpabiliter, ſive inculpabiliter: cùm enim populus teneatur doctrinam Paſtorum ſequi, rueret tota fidei certitudo, ſi Prælati

Digitized by Google

& populus in errorem laberentur, ſicque Providentia D. non debet permittere, ut omnes Prælati deficiant. Dico 4. probabile eſſe, quod omnes Paſtores & Doctores ſimul ſumpti non poſſint perſonaliter errare in fide; ſi enim omnes ſentirent aliquid eſſe de fide, quod non eſt, vel è contra, periculoſiſſimum eſſet, nè idem ſentirent populi, illud eis proponendo credendum. Licèt enim credamus Deum impedire, nè Summus Pontifex Hæreticus proponat ſuum errorem credendum, tale miraculum non eſt admittendum in ſingulis Prælatis.

QUÆSTIO V.

Quinam ad Eccleſiam pertineant?

HÆc quæſtio de pluribus intelligi poteſt, nimirum de Infidelibus, de Judæis, de Hæreticis, de Schiſmaticis, de Excommunicatis, de Reprobis, de non Perfectis, de magnis Peccatoribus, & de Infidelibus occultis. Quæri, inquam, poteſt, an omnes iſti ſint membra Eccleſiæ, quod ſolvetur, brevitatis causâ, per reſolutiones ſequentes. Unde

Dico primò, Infideles & Judæos non baptiſatos nequaquam pertinere ad Eccleſiam Chriſti, (de Catechumenis loquemur poſteà) quia Fides & Baptiſmus ſunt janua Eccleſiæ, & ſic non ſunt illius membra, 1. Cor. 5. *Quid mihi de his, qui foris ſunt, judicare?* ideſt, de Infidelibus. Niſi fortè dicantur eſſe de corpore Eccleſiæ, ſaltem in potentiâ, quo modo aſſeruit D. Thom. Chriſtum eſſe illorum caput.

Dico ſecundò, Hæreticos non eſſe membra Eccleſiæ, ſicut nec Apoſtatas; qui in hoc differunt, quod Apoſtatæ nihil retineant de fide, ſed ſint in Judaiſmo aut Paganiſmo; Hæretici verò in aliquibus tantùm articulis errent, & alios, ſaltem fide humanâ, retineant, ut diximus agendo de fide. Aſſertio noſtra eſt Concilii Nic. ubi Hæretici dicuntur poſſe recipi in Eccleſiam, ſi redierint; ergo ſunt extra illam, eo ipſo quo ſunt hæretici. Ex Concil. etiam Lateran. Cap. *Firmiter* de Sum. Trin. & Fide Catholica: Eccleſia eſt congregatio fidelium, & illi nullo modo ſunt fideles, ut probavimus cap. de Fide. Sic Patres omnes, inter quos ſolum Auguſt. referam lib. de Unitate Eccelſiæ, cap. 4. *Qui non credunt Chriſtum in carne veniſſe, aut non reſurrexiſſe, non utique ſunt in Eccleſiâ*, & Cyprianum in Epiſt. ad Jubajanum dicentem, hæreticos, cùm ſint extra Eccleſiam, ſibi vindicare authoritatem Eccleſiæ more ſimiarum, quæ cùm homines non ſint, volunt tamen homines videri. Dum dicit Alphonſus à Caſtro, hæreticos & apoſtatas eſſe in Eccleſia, tanquam membra mortua, quia habent caracterem baptiſmi, ſubjiciuntur pœnis Eccleſiæ, & Paulus 2. ad Tim. 2. ait, *In magna domo ſunt vaſa aurea, argentea, lignea & fictilia:* negatur Alphonſus; Caracter enim non facit eſſe actu in Eccleſia, aliàs damnati eſſent in illa; ſed ſignificat ſaltem aliquando fuiſſe in Eccleſiâ. Quod ſi puniantur hæretici, hoc eſt ut ad Eccleſiam redeant; Paulus denique per vaſa lignea & fictilia intelligit perverſos & reprobos homines: Quòd ſi intelligat hæreticos, ut volunt aliqui. per domum illam non intelligitur Eccleſia, ſed mundus.

Dico tertiò, Schiſmaticos non eſſe in Eccleſia, quia Schiſmaticus idem eſt, ac diviſus; eſt ergo ab Eccleſia ſeparatus, qui eſt Schiſmaticus. Deinde, de ratione Eccleſiæ eſt, ut reperiatur unio membrorum inter ſe, & membrorum cum capite; hanc au-
A tem unionem tollit Schiſmaticus, dum ſe ſeparat ab aliis fidelibus, vel à Summo Pontifice: ergo quoquo modo fiat illud ſchiſma, ſemper ab Eccleſiâ ſeparationem facit. Denique accedit teſtimonium Eccleſiæ, quæ in die Veneris ſancta orat pro Hæreticis & Schiſmaticis, ut poſſint ad Eccleſiam redire. Quod Schiſmatici dicantur Catholici, & Eccleſia dicatur Catholicorum congregatio, non proinde ſunt in Eccleſia; quia non ſunt propriè Catholici, cùm non faciant profeſſionē fidei in Eccleſiâ Catholicâ à qua ſeparantur. Dices: Partes veſtis ſciſſæ æquè manere partes ac anteà; ergo licet Schiſmatii ſint ſciſſi ab Eccleſiâ, non minùs ſunt ejus partes. Reſp. Schiſmaticos ſcindi ab Eccleſia, non ut partes veſtis, ſed ut ramos ab arbore, qui ſtatim moriuntur, ipsâ vivente.

Dico tertiò, Excommunicatos non eſſe de Eccleſiâ, ut docet Catechiſmus Romanus in expoſitione Symboli; & ſacra Scriptura Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; ideſt, ſi propter ſuam contumaciam ab Eccleſia excommunicatus ſit, ſit tibi tanquam Ethnicus, qui non eſt intra Eccleſiam, & tanquam Publicanus, qui licèt ſit intra Eccleſiam, tamen ejus converſatio ab omnibus vitatur: Deinde, 1. Cor. 7. jubet Paulus inceſtuoſum ejici extra Eccleſiam, ideſt excommunicari. Adde quòd, in die Paraſceves Eccleſia orat pro illis, ut poſſint redire ad Eccleſiam. Si dicas, Excommunicatum retinere baptiſmum,
C fidei profeſſionem, & ſubjectionem Prælato: Reſp. Quòd ut aliquis ſit propriè in Eccleſiâ, præter has conditiones requiritur quòd communicet cum aliis in vero cultu divino. quod non facit excommunicatus. Unde Auguſt. dicit lib. de Unit. Eccleſiæ cap. ult. *Excommunicari, eſt viſibiliter praſcindi ab Eccleſiâ.* Inſtabis: Si excommunicatus poſt pœnitentiam ante abſolutionem moriatur, ſalvus erit; ſed extra Eccleſiam non eſt ſalus; ergo excommunicatus eſt in Eccleſia: Reſp. Pro tunc eſſe intra Eccleſiam, affectu & deſiderio, unde ſalvari poteſt; non eſt tamen in Eccleſiâ externâ communicatione, quod requiritur, ut quis ſit in Eccleſia viſibili. Aliqui non obſtantibus his tenent excommunicatos
D eſſe tantùm extra Eccleſiam in actu ſecundo, quia privantur beneficiis Eccleſiæ, nempe orationibus publicis; re ipsâ tamen, & in actu primo, ſunt intra Eccleſiam: unde ſi tradantur Sathanæ; hoc eſt, quia ſævit in eos fortiùs Sathanas, dum illos videt auxiliis Eccleſiæ deſtitutos.

Dico quartò, quantum ad Catechumenos; quòd ſi nullo modo ſint inſtructi, ſed tantùm ſinant ſe inſtrui, non ſunt abſolutè in Eccleſia, quia nec habent fidem, nec baptiſmum. Si vero, per inſtructionem præcedentem fidem habeant, poſſunt dici eſſe intra Eccleſiam, ſaltem potentialiter, cùm fidem habeant, eamque exteriùs profiteantur, & parati ſint recipere baptiſmum, qui eſt janua Eccleſiæ; cùm il-
E lum tamen nondum habeant, non ſunt actu in illa, niſi imperfectè & inchoativè, ſicut fœtus in utero matris dicitur homo. Unde dicit Nazianzenus, Orat. in ſanctum Lavacrum, eos eſſe in veſtibulo pietatis, nec poſſe dici fideles, niſi intùs ingrediantur. Alii dicunt, quod ſi per votum baptiſmi gratiam & fidem habeant, ſunt de Eccleſiâ, quantum ad meritum, quia, ut ſic ſalvari poſſunt; non verò quantum ad numerum; quia ſoli baptiſati propriè numerantur inter fideles. Dices, quod in veteri Teſtamento Gentiles, ut pote Job, Melchiſedech, & alii, erant de Eccleſia, quoniam ſalvi evaſerunt ſine Circumciſione quæ erat figura baptiſmi. Reſp. Pro tunc extra Synagogam eſſe

Digitized by Google

ſalutem, quia circumciſio & ceremoniæ erant tantùm pro Iſraëlitis; Baptiſmus autem eſt pro omnibus janua Eccleſiæ & Paradiſi.

Dico quintò, quòd reprobi ſint intra Eccleſiam, ſaltem aliqui, ſicut & imperfecti, & magni peccatores. Primum eſt contra Calvinum, Vvicleffum, Huſſitas, contendentes ſolos prædeſtinatos Eccleſiam componere; & probatur ex hoc, quòd Judas dum Chriſtum ſequebatur, erat de Eccleſia, quia erat Apoſtolus. Deinde comparatur Eccleſia decem virginibus, quarum quinque dictum eſt; *Neſcio vos:* comparatur etiam campo in quo eſt bonum granum cum zizania, & iſta tandem comburitur: comparatur domo in qua ſunt vaſa in honorem & in contumeliam: comparatur denique convivio à quo projiciuntur, in tenebras exteriores qui non habent veſtem nuptialem, per quos intelliguntur Reprobi, quoniam Chriſtus concludit, *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Quod ſi Eccleſia comparetur arcæ Noë in qua omnes ſalvati ſunt, in hoc ſtat ſimilitudo, quod extra Eccleſiam non ſit ſalus, ſicut nec extra arcam. Secundum, quod eſt contra Pelagianos & Anabapt. patet, quia numquam fuiſſet Eccleſia, ſi ſolis perfectis componeretur; ſoli enim Chriſtus & Maria fuerunt perfecti, & duò non faciunt Eccleſiam. Tertium denique probatur ex comparationibus præcedentibus de arcâ, de campo, de convivio & domo.

Dico ſextò, Hæreticos occultos, qui interiùs non habent Fidem Chriſtianam, exteriùs tamen illam profitentur, frequentando Sacramenta, eſſe membra Eccleſiæ, licet arida & mortua. Sic Valdenſis, Driedo, Sotus, Valentia & Bellarminus, & alii contra aliquos: Non quod internam conjunctionem habeant cum illâ per Fidem, ſed quia conjunguntur illi viſibiliter per externam profeſſionem; ſicut membra corporis quæ vita carent, dicuntur tamen membra ejus, quamdiu exterius illi adhærent. Ratio præcipua hujus aſſertionis eſt, quia non poteſt eſſe caput Eccleſiæ, qui non eſt membrum illius: atqui Summus Pontifex, aut aliquis Epiſcopus non deſinunt eſſe capita Eccleſiæ propter hæreſim mentalem: ergo ſunt adhuc membra illius licèt, nihil de Fide retineant. Major ex ſe patet, & minor habetur Cap. *audivimus*, 24. q. 1. Deinde, omnes actus hæreticorum occultorum ſunt validi ex eodem Cap. ut Abſolutiones, adminiſtrationes Sacramentorum, beneficiorum collationes, &c. Nemo autem poteſt exercere actus juriſdictionis Eccleſiæ, niſi ſit in Eccleſia; qui enim ſunt extra Eccleſiam, nullam juriſdictionem habere poſſunt in Eccleſiam, ut habent Cyprianus Lib. 1. Epiſt. 6. Hieronimus in dialogo contra Luciferianos, Auguſtinus in Enchiridio, Cap. 65. & alii. Dicendum ergo eſt, quòd in Eccleſia aliqua ſunt membra, quæ habent Fidem & Charitatem, alia quæ habent ſolam Fidem, alia denique quæ habent tantùm externam fideī profeſſionem. Si dicatur, quòd forma Eccleſiæ ſit Fides; hoc eſt falſum, aliàs Eccleſia non eſſet viſibilis. Tandem hæc quæſtio bene intellecta potiùs eſt de nomine, quàm de re.

QUÆSTIO VI.

Quas prærogativas habeat Eccleſia ſupra Synagogam.

NON ſumitur hîc Synagoga pró Congregatione malorum, quô ſensû accipitur Pſal. 85. *Deus iniqui inſurrexerunt ſuper me, & Synagoga potentium quæſierunt animam meam.* Non ſumitur etiam
A pro illis ædificiis, in quibus Judæi ſolebant Scripturam explicare, ut Matth. 4. *Circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum:* Sed ſumitur pro congregatione, ſeu Eccleſia Judæorum, quatenus conſtabat ex populo & ſacerdotibus, cui ſucceſſit Eccleſia Chriſtiana quæ habet Chriſtum inſtitutorem, ſicut Synagoga habebat Moyſem, non quidem pro authore ſed, pro publicatore; de quâ Eccleſiâ Chriſtianâ quærimus, num habeat quaſdam perfectiones, quas Synagoga non habuit.

CONCLUSIO.

B IN multis perfectior eſt Eccleſia noſtra quàm Eccleſia Judæorum. Primò, Synagoga fuit ancilla; ad Galat. 4. *Ejice ancillam & filium ejus*, Eccleſia autem, cùm ſit domina, numquàm repudiabitur; Eſaiæ 54. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubeſces.* 3. Synagoga accepit à Moyſe nudam legem quæ præcipiebat; Eccleſia autem accepit à Chriſto legem præcipientem, & gratiam adjuvantem, Joan. 1. 4. Synagoga fuit exigua & intrà Paleſtinæ terminos comprehenſa; Eccleſia verò eſt Catholica & toto orbe diffuſa, *In omnem terram exivit ſonus eorum.* 5. Synagoga non fuit mater omnium fidelium, quia multi extrà illam ſalvabantur, ut Ninivitæ; Eccleſia autem eſt mater omnium, & extrà illam nemo ſalvari poteſt: Unde Cyprianus Lib. de Unit. Eccleſiæ, *Non habet Deum Patrem, qui Matrem non habet Eccleſiam.* Quod confirmat, Auguſt.
C Lib. de Unit. Eccleſiæ cap. 19. *Ad ipſam ſalutem nemo pervenit, niſi qui habet caput Chriſtum; habere autem caput Chriſtum nemo poterit, niſi qui in ejus corpore fuerit, quod eſt Eccleſia;* Cujus veritatis rationes adducit Serm. 181. quia in ſolâ Eccleſia immolatur hoſtia Redemptoris, in ſolâ vineâ laborantes mercedem denarii accipiunt; omnes qui erant extrâ arcam Noë, diluviô extincti ſunt, &c.

Obiiciunt nonobſtantibus his rationibus hæretici, probare contendentes æqualibus Synagogam fuiſſe cumulatam favoribus à Deo, ut exindè concludant quòd ſicut Synagoga in fide periit, ita etiam Eccleſia defecerit à fide. Obiiciunt, inquam, id quod
D habetur Deuter. 4. *Non eſt alia natio tam grandis quæ habeat Deos appropinquantes ſibi*, &c. Et Pſ. 147. *Qui annunciat verbum ſuum Iacob, juſtitias & judicia ſua Iſraël: Non fecit taliter omni nationi.* Reſpondeo, has prærogativas fuiſſe conceſſas Syuagogæ per præferentiam ad alias Gentes quæ tunc erant, non verò per reſpectum ad Eccleſiam quæ nunc eſt; Nam aliæ gentes, ut plurimum habebant quidem reſponſa dæmonum, qui in idolis falſa & ambigua loquebantur; habebant etiam legem Decalogi in cordibus ſuis, ſed penè deletam propter peccata ſua; non verò habebant legem Decalogi ita recentem, non reſponſa Dei, qualia Judæi habebant: Quantum verò ad Eccleſiam Chriſti, ſuperat in his
E Synagogam, nam ſi Judæi habebant Deum loquentem per Angelos in tabernaculo fœderis, Eccleſia habet ipſum Filium Dei Incarnatum, qui in propria perſonâ locutus eſt Apoſtolis, Hebr. 1. *Noviſſimè diebus iſtis, locutus eſt nobis in Filio.*

Objiciunt ſecundò, 3. Reg. 9. *Sanctificavi domum hanc* (inquit Dominus ad Salomonem) *quam ædificaſti, ut ponerem nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.* Et Pſal. 131. *Elegit Dominus Sion in habitationem ſibi, hæc requies mea in ſæculum ſæculi*, &c. ubi præclaras promiſſiones facit Deus Synagogæ, quales numquàm inquiunt, fecit Eccleſiæ. Reſpondeo, hæc dici reſpectû aliarum gentium, non reſpectû Eccleſiæ, de

Digitized by Google

quâ ad Hebr. 8. habetur; *Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium, quanto & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.* Ubi patet Eccleſiam Chriſti meliores promiſſiones habuiſſe, quàm Synagoga, cujus promiſſiones fuerunt conditionatæ, ut patebit legentibus primam promiſſionem, cui ſubjunctum eſt; *Si autem averſione averſi fueritis, auferam Iſraël de ſuperficie terræ, templum quod ſanctificavi, projiciam à conſpectu meo, eritque Iſraël in proverbium & in fabulam cunctis populis.* Reſpectu etiam ſecundæ promiſſionis additum eſt. *Si cuſtodierint filii tui Teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc quæ docebo eos.* Promiſſiones autem factæ Eccleſiæ plures ſunt, quam duæ, & hæ abſolutæ, ita ut de earum effectû non dubitandum ſit. Hæ autem promiſſiones factæ ſunt Eccleſiæ in Veteri Teſtamento & in Novo. In Veteri quidem, apud Eſa. 54. ubi promittitur Eccleſiæ Fœcunditas verſ. 1. Amplitudo verſ. 2. Firmitas & Perpetuitas verſ. 4. & ſequentibus. Victoria denique contra hoſtes, verſ. 16. quæ omnia intelliguntur expreſsè de Eccleſia Chriſti, inquit Hieronymus cum aliis; & Paulus, ad Galat. 4. In Novo Teſtamento multæ adhuc promiſſiones factæ ſunt, quarum prima habetur Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi, &c.* Secunda habetur. Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptiſantes eos, &c. Et ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi:* In quo promittitur remiſſio peccatorum per Baptiſmum & ſempiterna protectio Dei contra Eccleſiæ ſuæ perſecutores. Tertia promiſſio facta eſt Joan. 6. inter alias quæ videntur in tranſcurſu Scripturæ, ubi Chriſtus promittit pro pane ſe daturum corpus ſuum.

Multa de lege Moſaïca diximus in præcedenti volumine, agendo de Ordine in Tract. de Sacramentis, & agendo de Lege divinâ Tract. de Legibus.

CAPUT SECUNDUM.

De Notis Eccleſiæ.

DIXISSE non ſufficit, quid ſit Eccleſia, quando incœperit, quòd ſit viſibilis, non poſſit errare in fide; quænam ſint membra illius, & quas prærogativas habeat ſupra Synagogam, quæ fuit Eccleſia Veteris Teſtamenti: ſed videndæ ſunt notæ quibus vera Eccleſia à falsâ diſcernitur; & hoc eſt de quo dicturi ſumus in hoc capite.

QUÆSTIO PRIMA.

De prima nota Eccleſiæ, quæ eſt Vnitas.

PER notas Eccleſiæ, intelliguntur quædam qualitates, quæ ſunt ità propriæ veræ Eccleſiæ & legitimæ Sponſæ Chriſti, ut nullomodo adulterinis Eccleſiis competere valeant. Quinque admittit Lutherus, quas ad numerum binarium, nimirùm veram & incorruptam prædicationem Evangelii & Sacramentorum adminiſtrationem reducit Calvinus. Catholicorũ alii admittunt quindecim notas Eccleſiæ, ut Bellarminus; alii pauciores; alii denique admittunt tantùm quatuor, quæ verã Eccleſiam infallibiliter deſignant, & hoc conformiter Symbolo Concilii Conſtantin. quæ ſunt Unitas, Sanctitas, Catholicitas ſeu Univerſalitas, & quòd ſit Apoſtolica: unde prima hujus capitis quæſtio eſt de Unitate Eccleſiæ.

Porrò non tantùm probabimus ad adſtruendam veritatem Eccleſiæ Romanæ, quòd hæ quatuor qualitates illi conveniant, ſed inſuper probaturi ſumus illas deeſſe Eccleſiis hæreticorum, & præſertim Lutheranæ & Calvinianæ.

CONCLUSIO.

VERA Eccleſia, quæ Romana eſt, eſt vna. Quod verum eſt, non ſolum de Eccleſia Novi Teſtamenti, ſed etiam ut conſideratur ab initio mundi uſque ad conſummationem ſæculorum; ita ut credentium univerſitas, quæ fuit ante Legem, ſub Lege, & ſub Evangelio, ſemper eadem fuerit; Unde nil refert, quòd alia ſit forma nunc colendi Deum, alia Sacramenta, aliaque ratio Fidei, hæc enim non tollunt unitatem Eccleſiæ, ſed ſolùm indicant diverſos ſtatus & diverſas ætates, manente ſemper Eccleſia eâdem: ante legem enim erat infans, divinis inſpirationibus, velut lacte, nutrita: ſub Moyſe erat veluti parvula paulatim creſcens ſub Lege & Prophetis tanquàm ſub pædagogis: Sub Evangelio denique, tanquam adulta, libertate Chriſtianâ donata eſt, duo ubera habens, ſcilicet utrumque Teſtamentum, quibus lacte cœleſtis doctrinæ cœpit fœcundior eſſe, ut mundum impleret prole fideli, quæ poſteà impletura eſſet cœlum. Sicut ergo nullus homo eſt alius à ſe, ob diverſas qualitates ætatum, aut incrementa membrorum; ita nec Eccleſia in diverſis illis tribus ſtatibus, non minùs vna & eadem cenſebitur. Probatur concluſio ex Concilio ſupradicto. *Credo in unam ſanctam Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam.* Quæ quidem Eccleſia multiplici ratione eſt una: Primò, eſt vna in ratione finis, nempè beatitudinis æternæ; ad quam omnes Fideles à Deo ipſo vocati & ordinati ſunt; Unde Tertullianus 39. Apologet. & alii Patres reſpondebant Paganis mirantibus, quòd Chriſtiani ſe Fratres nominarent, ob vnionem inter illos exiſtentem: dicendo hoc non mirum debere videri, quia vnum patrem Deum, agnoſcebant, unum Spiritum ſanctitatis habebant, & ad eandem hæreditatem aſpirabant; ex Arnobio Apolog. contra gentes. Secundò, una eſt Eccleſia, unitate principii, nempè Dei vocantis, & Chriſti fundantis & inſtituentis Eccleſiam. Tertiò, eſt una ratione mediorum ad hæreditatem Fideles perducentium, quibus utuntur: quæ media vel ſunt interna, ut Fides, Spes & Charitas; vel ſunt externa, ut Sacramenta, Sacrificium Euchariſtiæ & Lex Evangelica. Unde Actuum, 4. dicit Lucas; *Credentium erat cor unum, & anima una in Domino.* Quartò Eccleſia eſt una ab unitate capitis, nedùm inviſibilis, qui eſt Chriſtus, ſed etiam viſibilis, qui eſt Romanus Pontifex Chriſti vices gerens in terris; ita quòd ſicut regnum dicitur unum ab uno rege, familia dicitur una ab uno patre, & exercitus unus ab uno duce; ſic ab uno Summo Pontifice Eccleſia dicitur una; *Neque enim aliundè* inquit Cyprianus, *hæreſes ortæ ſunt aut nata ſchiſmata, quàm quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur: nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos & ad tempus judex vice Chriſti, cogitatur.* Quintò, Eccleſia dicitur una ratione doctrinæ, de qua loquens Auguſt. dicit: *Qui volunt unam linguam, veniant ad Eccleſiam: quia in diverſitate linguarum carnis, una eſt in fide lingua cordis.* Unde Irenæus lib. de Unit. Fidei. cap. 3. *Neque quæ in Germania ſunt fundatæ Eccleſiæ, aliter tradunt, neque quæ in Iberia ſunt, neque hæ quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ quæ in Ægypto: neque hæ quæ in Lydia, neque hæ quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: Sed ſicut Sol creatura Dei in univerſo mundo*

Digitized by Google

mundo unus & idem eſt, ſic & lumen & prædicatio veritatis ubique lucet.

Objicies Scripturam plures Eccleſias commemorantem, ut in Apocalip. *Ioannes ſeptem Eccleſiis quæ ſunt in Aſiâ.* Reſpondeo, hanc pluralitatem non intelligi reſpectu Eccleſiæ univerſalis, quæ una eſt in toto mundo, ſed reſpectu Eccleſiarum particularium, quæ ſunt diverſa membra Eccleſiæ univerſalis.

Conclusio Secunda.

PRÆCEDENS nota veræ Eccleſiæ non reperitur in Eccleſiis Reformatis Lutheranorum, aut Calviniſtarum; imò Lutherus & Calvinus in multis diſſentiunt; præſertim in Fide, in Canone Scripturæ, & in Sacramentorum adminiſtratione. Differunt primò in Fide, Mathias enim Lutheranus in libello quem nuper Lipſiæ prælo commiſit; ſeptemdecim articulos enumerat in quibus Lutherani à Calviniſtis diſſentiunt, de quorum uno tantùm dicam; Quòd in Euchariſtia Lutherani agnoſcant realem præſentiam Corporis Chriſti cum pane; Calviniſtæ verò credant eſſe ſolùm corpus Chriſti in figurâ; & non manducari niſi ſpiritualiter & per fidem. Differunt ſecundò in canone Scripturæ; nam in ſuo Calviniſtæ ponunt epiſtolas ad Hebræos, B. Jacobi, & B. Judæ, quas excludunt Lutherani; & vice verſâ, aliquos libros admittunt Lutherani quos rejiciunt Calviniſtæ: In quo diſſentiunt à Catholicis, quorum Canon antiquiſſimus eſt & quem receperunt per traditionem ab Eugenio in Concilio Florent. Eugenius à Gelaſio & Conc. Romano, Gelaſius ab Auguſtino, Auguſtinus à Concil. Carthagin. tertiò, & Patres hujus Concilii ab Innocentio I. ut diximus alias. Tertiò diſſentiunt in ritibus Sacramentorum, nam Lutherani adminiſtrando Baptiſmum, exorciſmum admittunt & aliquas ceremonias, quas ridiculas ſentiunt Calviniſtæ.

Quæstio II.

De ſecunda Eccleſiæ nota, quæ eſt Sanctitas.

EX antedictis habemus unicam eſſe Eccleſiam, velut Arcam Noe, in quâ quiſquis non fuerit, peribit regnante diluviô; Unde multum errant qui unumquemque in ſua Religione & fide poſſe ſalvari putant, indifferenter converſando cum Hæreticis & Catholicis, modoque ſumendo Agnum verum in Euchariſtia cum iſtis; modò cœnam ridiculam cum illis; Videndum nunc eſt, utrum ſicut Eccleſia eſt una, ita ſit Sancta.

Conclusio Prima.

ECCLESIA Chriſti Sancta eſt. Primò, quia nemo in eam ingreditur, niſi per Baptiſmum ablutus & ſanctificatus. 2. Quia omnia ipſius Inſtituta, Ceremoniæ, Sacramenta, & Doctrina ad Sanctitatem ordinantur, quoniam per ea, vel ſanctificamur, vel in ſanctitate creſcimus. 3. Quia tota Deo dicatur & inſeruit in pietate & juſtitia; ità ut planè ſine maculâ exiſtat. 4. Quia Chriſtus, qui eſt caput & ſponſus Eccleſiæ, eſt Sanctus Sanctorum. 5. Quia extrà eam non poteſt inveniri vera ſanctitas, quoniam ſanctitas ad beatitudinem ducit, ad quam nulla via eſt pro illis qui ſunt extra Eccleſiam. 6. Quia doctrina quæ traditur in Eccleſia,

A protſus ſancta eſt, tum in fide, tum in moribus; Undè de illa dici poteſt: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non eſt in te.* Eſt, inquam, tota pulchra in doctrina Fidei, & macula morum in ea nequaquam reperitur, ſicut fit in doctrina hæreticorum; nulla enim eſt ſecta Paganorum, Philoſophorum, Judæorum, Turcarum & Hæreticorum, quæ non contineat permultos errores rectæ rationi contrarios. Hoc conſtat de Paganis qui innumera admittebant in ſuis ritibus flagitia. De Philoſophis antiquis hoc patet etiam, quoniam legibus Licurgi permittebantur adulteria; Perſæ admittebant inceſtas nuptias cum matribus & ſororibus; Apud Maſſagetas, propinqui devorabant eos qui vicini erant morti; Hircani projiciebant cadavera hominum canibus;

B Platonis legibus, quæ viſæ ſunt omnium optimæ, vel laudabantur; vel præſcribebantur vitia, ut communio uxorum, extinctio conceptuum & Infantium cædes; Mahumetani docent beatitudinem conſiſtere in cibô, potu & uxorum multitudine, multaque abſurda ſtatuunt in ſuo Alcorano; Judæi qui ſcripſerunt poſt adventum Chriſti, multos errores admiſerunt in ſuo Talmud, quod eſt ipſorum verbum Dei non ſcriptum: Nam Rabbi Salomon maximi nominis apud Judæos, in illud Geneſis 2. *Hoc nunc os de oſſibus meis:* dicit Adamum cognoviſſe omnes beſtias, libidinemque non potuiſſe extinguere, quoadusque Evam habuerit, ipſumque

C Adam, tantæ fuiſſe ſtaturæ, ut capite cœlum tangeret.

Quantum ad Hæreticos; exploratos etiam errores habuerunt: Gnoſtici enim luxuriam omnem præſcribebant, vitabantque conceptum; qui ſi ſequeretur, fœtum extrahebant de utero, & contuſum in mortario cum melle & pipere, devorabant; Montaniſtæ ſacrificium efficiebant ex ſanguine infantis unius anni quem æreis aciculis totum exprimebant; Manichæi æquale peccatum eſſe volebant, præſcindere folium de arbore, ac interficere hominem; Donatiſtæ de montibus ſe præcipitabant, vel ſuffocabant aquis, vel in ignem conjiciebant, ut ef-

D ficerentur martyres.

Lutherani dicebant, infantes uti ratione dum baptiſantur, audire verbum Dei, credere & diligere, quod eſt ſanè ridiculum. Anabaptiſtæ in contrarium errorem inciderunt, aſſerendo infantes baptiſari non poſſe, niſi uſus rationis in illis adfuerit. Tandem Calviniſtæ omnia abſolutâ neceſſitate evenire dicebant, Deumque faciebant authorem peccati. Ex quibus patet, omnes Hæreticos multa contra rationem admiſiſſe, quod nullo modo reperitur in Eccleſia Catholica, quam Sanctam proclamat Concilium Conſtantin.

Objicies, in Eccleſia multos paſtores & oves quam plurimas reperiri; in quibus nulla protſus eſt

E ſanctitas: ergo vel illi non ſunt in Eccleſia, vel ipſa Eccleſia non eſt ſancta. Reſp. non dici ſanctam, quaſi ſolos juſtos contineat, ut volunt Hæretici, quoniam eſt veluti Arca Noe in qua animalia munda cum immundis admittebantur; vel ut area in qua triticum reperitur cum palea; vel ut ovile in quo ſunt oves & hœdi: Sed dicitur Sancta in ſe, propter rationes allatas, licèt admittat in ſuo corpore membra putrida. Eſt inquam, ſancta Eccleſia noſtra, tum ſanctitate intellectus, quæ conſiſtit in carentia erroris in Fide; tum ſanctitate voluntatis & affectus, quæ conſiſtit in perfecta cordis munditia, qua quilibet Chriſtianus ad Deum convertitur. Si quis dicat: A majori parte ſumitur denominatio, major verò pars Eccleſiæ in peccatoribus conſiſtit: multi enim ſunt vocati, pauci verò electi; Antecedens

Digitized by Google

falſum eſt, quando maximè major illa pars non eſt nobilior; homo quippe dicitur pulcher quando faciem habet pulchrum, licet in aliis partibus aliquas habeat deformitates. Adde quòd licet omnia membra Eccleſiæ ſanctitatem non affectent in actionibus ſuis, eam tamen profitentur; ideoque Eccleſia ſemper Sancta dicenda eſt, ſicut omnes profeſſi alicujus Ordinis non minus Religioſi dicuntur, licet ſuæ Religionis tranſgrediantur præcepta.

Conclusio Secunda.

Ecclesia Reformatorum non eſt ſancta, quia tradit doctrinam ſanctitati repugnantem, dum docet Deum eſſe authorem peccati, nullum peccatum ab homine committi niſi Deo inſtigante & impellente, præcepta Decalogi eſſe impoſſibilia, nec ab ullo, quantumvis juſto, ſervari poſſe; bona opera nullius eſſe valoris apud Deum, ſed eſſe ſordes & inquinamenta; prædeſtinatos & reprobos neceſſariò ſalvari vel damnari. Quod hæc omnia ſint contraria ſanctitati, patet; Dicet enim aliquis intrà ſe, Si Deus impellit ad peccatum, cur illi reſiſtam? Si præcepta Decalogi impoſſibilia ſunt, non eſt cur caveam à peccatis, nec quòd ſollicitus ſim de præceptorum Dei obſervatione: Si bona opera nullius meriti ſint, imò inquinamenta & ſordes, vitari potiùs debent, quàm accumulari: Si prædeſtinati neceſſariò ſalventur, & neceſſariò damnentur reprobi, cur voluptatibus non indulgeam, ſi ſim prædeſtinatus? Si verò ſim reprobus, quid fruſtrà bonis operibus ſtudebo?

Confirmatur quòd ſanctitas non reperiatur in Eccleſiis Reformatorum, quarum capita, nimirùm Lutherus & Calvinus, fuerunt perverſa, ubi inſtitutores Eccleſiæ Romanæ, nimirùm Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Doctores, Confeſſores, & alii, ſunt tam ſancti, caſti & pii, ut nil habeant quod reprehendi poſſit ab Hæreticis. De Luthero, conſtat illum fuiſſe infamem, nam cum duplici Caſtitatis voto aſtrictus fuerit (fuit enim Monachus & Sacerdos) utrumque votum violavit, dum relicto Monaſterio ſacrilegas cum Moniali contraxit nuptias, reliquoque vitæ decurſu in damnato concubitu perſeveravit, quod ſine dubio maximam infamiam redolet. Quantum ad Calvinum, quis ipſius infamiam conteſtari poteſt? quippè qui Novioduni in Picardia propter crimen Sodomiæ publico judicio condemnatus fuit ad pœnam ignis, quæ interceſſione Epiſcopi in Uſtulationem ferri candentis mutata eſt. Sic Hieronymus Bolſecus Medicus Lugdunenſis, in Vita Calvini capite 5. Sic etiam Laurentius Surius ad ann. Chriſti 1538. & Thomas Stapletonus, in Promptuario Catholico, ſabbato hebdomadæ tertiæ in Quadrageſima.

Quæstio III.

De tertia nota Eccleſiæ, nempe de Univerſalitate.

Ita proprium eſt Eccleſiæ, quòd ſit univerſalis ſeu Catholica, ut inter alia quæ tenebant Auguſtinum in gremio Eccleſiæ, erat hæc qualitas: in caput enim 9. Joan. ſic ait; *Multa ſunt quæ in gremio Eccleſiæ me tenent. Tenet me conſenſus populorum; tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata; tenet ſucceſſio ſacerdotum ab ipſo Petro; tenet denique ipſum Catholicæ nomen, quod ita inter tot hæreſes Eccleſia ſola obtinuit, ut cum omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam Eccleſiam conveniatur, nullus hæreticorum Baſilicam ſuam audeat oſtendere.* Conformiter ergo Auguſtino, erit noſtra

Conclusio Prima.

Ecclesia dicenda eſt Catholica, ſeu univerſalis. Eſt, inquam, Catholica tribus de cauſis: Primò ratione loci, quia per univerſum orbem diffuſa eſt; 2. ratione temporis, quia ſemper duravit & durabit; 3. ratione hominum ſalvandorum, qui omnes ad Eccleſiæ gremium vocantur, ſi ſalvari peroptant.

Primò eſt Catholica ſeu univerſalis, ratione locorum, cùm ſit per totum orbem diffuſa, neque unius Regni aut Provinciæ terminis definita, ut hæreticorum cœtus: unde Auguſtinus docet, Eccleſiam eſſe ubique & hæreſim pariter, cum hoc diſcrimine, quod Eccleſia eſt ubique una; hæreſis verò ubique diverſa. Hæc aſſertio fundatur in illud Pſalmiſtæ: *In omnem terram exivit ſonus eorum;* unde nullum eſt regnum, nulla natio nobis cognita quæ hanc Religionem vel non habeat adhuc, vel aliquando non habuerit, vel non incipiat habere, ut videre eſt apud Indos, Japones, Perſas, Mahumetanos, Tartaros, Braſilios, Mexicanos & alios omnes apud quos reperiuntur templa, vel ſaltem altaria, imagineſque Chriſti & Sanctorum, & celebrantur Miſſæ, ſicut & adminiſtrantur Sacramenta, & hoc per prædicationem Apoſtolorum & virorum zelo incredibili animatorum, qui Evangelium Chriſti in quemlibet terræ angulum portavere.

Dicitur 2. Catholica, quia ſemper fuit & ſemper erit, ubi aliæ ſectæ poſt eam inceperunt, ſenſimque interiere; Author enim cujuſlibet, locus, ortus, oppugnatio & damnatio facilè oſtenduntur; pro vera autem Eccleſia, ad Deum initio mundi, ad Chriſtum in medio ſæculorum recurrendum eſt, & ad finem uſque temporum. Ex ipſomet ore hæreticorum, Religio ſeu Eccleſia noſtra per mille annos abſque ulla interruptione duravit; à tempore ſcilicet D. Gregorii (quod ultrò jure negamus) ubi vix ullam hæreſim reperies, quæ per unum ſæculum duraverit, ſine maxima ſui diminutione. Adde quod continua ſucceſſio Pontificum à D. Petro, oſtendit ipſius Eccleſiæ antiquitatem. Si enim Irenæus libro 3. capite 3. enumeret Epiſcopos Romanos à Petro ad Eleutherium, qui ſuo tempore ſedebat, ac dicat, per hanc ſucceſſionem confundi omnes hæreticos, quantò magis nunc confundi debent, ubi ſucceſſionem non interruptam habemus pluſquam ducentorum Pontificum?

Dicitur 3. Catholica, ratione perſonarum ſalvandarum; quia vocat & recipit homines cujuſcumque ſtatus & conditionis, neque alligata eſt familiæ particulari, ſicut erat familiæ Jacob Eccleſia veteris Teſtamenti; Imo non eſt diſtinctio Judæi & Græci; Indi & Ægyptii; quoniam quilibet poteſt effici membrum Eccleſiæ per Spiritum ſanctum vocantem, & per Spiritum Chriſti regenerantem in Sacramento Baptiſmatis. Oſtendi poteſt hæc univerſalitas tertiò, per hoc, quod dixit Joannes, ſe vidiſſe turbam magnam Beatorum ex omnibus gentibus, populis & linguis; ad Eccleſiam enim triumphantem nemo transferri poteſt, niſi priùs fuerit ſub vexillo Chriſti in Eccleſia militante.

Digitized by Google

Concluſio Secunda.

Eccleſia Reformata non eſt dicenda Catholica, quia toto orbe non eſt diffuſa, nec duratura uſque ad finem mundi, nec denique ratione ſalvandorum. Primò, non eſt toto orbe diffuſa, cùm non reperiatur in Aſia, Africa, India, Hiſpania, Lotharingia, Luſitania; nec in melioribus partibus Italiæ, Galliæ, Poloniæ, Germaniæ aut Belgii; imò veriſimile eſt, nunquam fore, ut per totum orbem diffundatur, cùm Miniſtri reformati non ſe conferant in exteras nationes, plantandi Evangelii cauſâ. Unde apparet illos non eſſe afflatos eo ſpiritu, quo olim erant Apoſtoli, quibus dictum eſt, *Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ*; ſed hunc ſpiritum retinuerunt Catholici, cùm nullum ſit regnum, nec ulla gens tam barbara ad quam non penetrent ſolo ardore Legem Evangelicam promulgandi.

Secundò, Eccleſia Reformata non eſt Catholica ratione temporum, quoniam vera Eccleſia antiquior eſt falsâ, ſicut Deus ante fuit quàm diabolus eſſet, ſeminatum enim legimus priùs bonum ſemen, quàm zizania, Matth. 13. Et nulla eſt hæreſis; cujus author non reperiatur poſt Chriſtum, & cujus initium non appareat; cœpit enim Ariana hæreſis in Ægypto ann. Dom. 324. Neſtoriana in Thracia ann. 431. & Lutherana in Saxonia ann. 1517. Hæc omnia denotant quaſlibet ſectas initium ducere, & ſic non ſunt Catholicæ, nec univerſales à parte ante. Non etiam ſunt tales à parte poſt, juxta dictum Pauli 2. ad Timoth. 2. *ſed ultrà non proficient*: unde dicit Cyprianus lib. 4. epiſt. 2. Schiſmaticos ſemper initia ferventia habere, incrementa verò habere non poſſe, ſed ſtatim cum ſua prava æmulatione deficere. Hoc verificari poteſt in Lutheranis qui vix nati areſcere cœperunt, cœpit enim Lutherus ann. 1517. vixque ſeptem annis pacificè regnavit, quoniam ann. 1525. ſurrexit Zuinglius & biennio poſt Anabaptiſtæ, qui majorem Lutheranorum partem ad ſe traxerunt, & ita immutata eſt hæc ſecta, ut vix puri Lutherani inveniantur. Quantùm ad Calvinum, ipſius error tam brevi duravit, ut penè natus, penè diviſus fuerit, nimirùm per Libertinos in Gallia, per Puritanos in Anglia, per Trinitarios in Polonia & Samoſatenos in Tranſylvania.

Tertiò, Reformatorum Eccleſia non eſt Catholica ratione ſalvandorum; nam omnes qui ſalvantur, in Eccleſia reformata non ſalvantur; alias ante Lutherum & Calvinum per mille quingentos annos, nullus evaſiſſet ſalvus. Imò nullus in ea ſalvari poteſt; ſalvaretur enim vel per Fidem ſolam, vel per Fidem operibus conjunctam. Non primum quia Jacob 2. *Fides ſine operibus mortua eſt*, & nemo poteſt ſalvari mortuâ fide: Nec ſecundum, quia ſi aliquis ſalvaretur Fide & operibus ſimul, non eſſet Lutheranus aut Calviniſta, ſed purè Catholicus, quoniam Eccleſia in Chriſtianis tantùm exigit fidem & opera.

Quæstio IV.

De ultima nota Eccleſiæ, quâ Apoſtolicâ dicitur.

Licet ex præcedenti concluſione Eccleſia Chriſti ſit univerſalis & Catholica, nonminus tamen Romana dicenda eſt, & in hoc hæreticis non licitum eſt nos arguere, quòd ad locum particularem definiamus Eccleſiam quæ univerſalis eſt:

A Nam Eccleſia dupliciter poteſt ſumi. Primò pro Eccleſia particulari, quæ Romæ fuit ab initio & nunc eſt; Secundò pro tota collectione omnium Fidelium, qui toto orbe diffuſi Romano Pontifici adhærent. Primo modo ſumpta, Eccleſia Romana non eſt univerſalis, ſed ad ſummum Patriarchalis, ſolum Patriarchatum occidentalem continens: ſumpta vero ſecundo modo (ut ſumimus reverà) eſt univerſalis; quia toto orbe diffuſa eſt; & Romana dicitur, quia Romanus Pontifex illi præeſt, ſicut totius orbis Chriſtiani Eccleſiis. Non fuit autem ſine ſpeciali cura factum, ut caput Eccleſiæ Romæ ſederet, ad quam primò Chriſtus deſtinavit Petrum, ut ſcilicet potentiam virtutis ſuæ oſtenderet Chriſtus, B collocando principes regni ſui ſpiritualis, ubi mundus univerſi imperii caput collocaverat. Non clament ergo hæretici, Romam eſſe meretricem illam cui nomen datur Babylon in Apocalypſi: licèt enim talis fuerit aliquando, pro tempore quo gentilis erat, omnium gentium imbuta erroribus, contra Deum blaſphemans & effundens ſanguinem Sanctorum, ex Hieronymo & Tertulliano, poſtquam tamen nomen Chriſto dedit, non ampliùs meretrix, ſed ſponſa fidelis fuit nominanda; ſcriptam enim in fronte blaſphemiam, Chriſti confeſſione delevit, inquit Hieron. Non obſtante ergo hoc clamore hæreticorum, Eccleſia jure dicenda eſt Catholica: unde videre nobis re- C manet an ſit Apoſtolica, in quo conſiſtit ultima nota Eccleſiæ.

Concluſio Prima.

Eccleſia verè Apoſtolica eſt tribus de cauſis; nimirùm, quia ab Apoſtolis fundata eſt; quia doctrinam quam habet ab Apoſtolis accepit; & ratione ſucceſſionis continuæ Pontificum ab Apoſtolis.

Primò, Eccleſia Apoſtolica dicitur, quia per Chriſtum qui eſt Apoſtolus, per duodecim Apoſtolos à Chriſto inſtitutos, & per D. Paulum poſt Chriſti Aſcenſionem in Apoſtolum electum fun- D data eſt. Quod Chriſtus Author & Fundator noſtræ Eccleſiæ dicendus ſit Apoſtolus, patet, quia Apoſtolus idem eſt ac miſſus: Chriſtus autem à Patre miſſus eſt ad homines redimendos & edocendos. Joan. 20. *Sicut miſit me vivens Pater*, &c. Quod etiam D. Paulus ut Apoſtolus fundaverit Eccleſiam, patet, quia multos Fideles Eccleſiæ genuit per ſuam prædicationem. 1. ad Cor. 4. *Per Evangelium ego vos genui*; & ad Gal. 4. *Filioli, quos iterum parturio*. Quibus poſitis, facilè eſt videre, Eccleſiam eſſe Apoſtolicam, quia tum Chriſtus, tum Paulus, tum Apoſtoli Eccleſiam fundarunt prædicatione & ſanguine; ita quòd iſti Spiritum Dei habentes, illum communicaverint Eccleſiæ, ſicque E ſunt ſecundaria fundamenta illius civitatis Dei viventis.

Secundò, Eccleſia eſt Apoſtolica, quia nedùm Eccleſiam Apoſtoli fundarunt, ſed ipſam per totum orbem propagarunt, juxta id quod habetur ad Rom. 10. *In omnem terram exivit ſonus eorum*; ſed quia Apoſtolorum doctrinam ſemper retinuit & retinebit. Ad Galat. 1. *Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præter quod evangelizavimus, Anathema ſit*: quod de ſola Eccleſia Romana intelligi poteſt; non verò de Eccleſiis Reformatis, quarum paſtores non ſecuti ſunt mores, nec doctrinam Apoſtolorum; Apoſtoli enim ſecuti ſunt continentiam, & caſtitatem amplexantur; Reformati vero Caſtitatem impoſſibilem dicentes, omni libi-

Digitized by Google

dini immerſi ſunt, & vota perfectionis non ſolùm irrita, ſed & impia & non ſervanda proclamant. Quantum ad doctrinam Apoſtolicam; omninò illi adverſantur, quia repudiant bona opera contra Petrum dicentem, *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*; Traditiones rejiciunt, contra D. Paulum clamantem, *Tenete Traditiones quas didiciſtis à me*: extremamque Unctionem ex numero Sacramentorum tollunt, eſto Jacobus dicat vocandos eſſe Preſbyteros Eccleſiæ, ut ungant infirmos.

Tertiò, Eccleſia eſt Apoſtolica, ratione ſucceſſionis continuæ Prælatorum ab ipſis Apoſtolis: hæc enim Pontificum ſucceſſio à Clemente IX. nuper è vivis ſublato, deduci poteſt uſque ad Linum, Cletum, Clementem & Petrum. Hoc nullomodò aſſeverare poſſunt hæretici noſtri, quorum capita & inſtitutores fuerunt Lutherus & Calvinus in præcedenti tantum ſæculo nati. Nec dicant iſti, ſe habere ſucceſſionem doctrinæ ab Apoſtolis, licèt non habeant viros Apoſtolicos ſibi invicem ſine interruptione ſuccedentes: hoc enim fieri non poteſt, nam tempore intermedio ab Apoſtolis ad Lutherum & Calvinum, ubi erat illa doctrina? certè debuit exiſtere, cùm ſit accidens, in aliquo ſubjecto, tanquam aliquod depoſitum deducendum à Majoribus ad poſteros; attamen à primis quingentis annis quo Eccleſia Romana corrupta eſt, ut prætendunt, nullus erat Fidelis, nec ulla viſibilis Eccleſia quæ talem doctrinam retineret. Meliùs ergo longè eſt ſi concludamus Eccleſiam noſtram non verò Reformatam, eſſe Catholicam. Hic notandum eſt, quòd, ut ſucceſſio perſonalis ſit eſſentialis nota veræ Eccleſiæ, debeat conjungi cum ſucceſſione in doctrina, unum enim ſine altero non ſufficit; nam licet in quatuor Eccleſiis Patriarchalibus Orientis enumerari poſſint Antiſtites ſibi invicem ſuccedentes, in qualibet tamen harum Eccleſiarum nunc viget & ſæpè viguit hæreſis. In Eccleſia Conſtantinopolitana, Macedonius, Neſtorius, Anthimius, Sergius & alii plures ſederunt. In Antiochena Paulus Samoſatenus, Ulalius, Petrus Gnafeus & alii Hæreſiarchæ viſi ſunt. In Alexandrina, Gregorius Cappadox, Lucius, Dioſcorus & cæteri. In Hieroſolymitana denique, Saluſtius, Arſenius, Heraclins & alii ſedem tenuerunt. In Romana verò nullus unquam ſedit hæreticus, immò deficientibus illis quatuor, ſemper immobilis remanſit. Unde de ea verificari poteſt illud Eſa. 19. *Erunt quinque civitates jurantes per Deum exercituum, veruntamen civitas Solis una vocabitur*; Id eſt, quatuor Patriarchales Eccleſiæ in cultu Chriſti olim florentiſſimæ, paulatim in hæreſim defecerunt; Eccleſia verò Romana, vera civitas Solis, à qua veritas undequaque diffunditur, ſemper manet ſtabiliſque manebit.

Concluſio Secunda.

ECcleſia Reformata non eſt ullo modo Apoſtolica: non eſt enim fundata ab Apoſtolis, nec propagata; ſed in Luthero & Calvino initium habuit; & ab illorum diſcipulis propagata eſt: Non habuit etiam continuam ſucceſſionem Prælatorum ab Apoſtolis uſque ad Calvinum & Lutherum progenitores ſuos: nec denique habet Apoſtolorum doctrinam, ut jam probavimus, quod ultrò confirmari debet. Primò, Apoſtoli docent, Deum neminem incitare ad peccatum, cum malorum intentator ſit: Calvinus verò libro 1. Inſtit. cap. 18. §. 4. docet, peccatores eſſe certa Dei deſtinatione ad peccandum impulſos. Secundò, 2. Petri 3. Scriptura dicitur in multis difficilis intellectu; & Lutherus in præfatione aſſertionis omnium articulorum à Leone X. damnatorum, dicit, Scriptura ipſa per ſe eſt certiſſima, facillima, apertiſſima, & ſui ipſius interpres. 3. Homo habet uſum liberi arbitrii, 1. ad Cor. 7. *Poteſtatem habens ſuæ voluntatis*: Lutherus verò art. 36. ſcribit, quòd liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re; quia omnia ſub Deo ſunt, contrà quem nihil poſſumus: Et Calvinus 3. Inſtitut. capite 23. §. 9. affirmat reprobos non poſſe evadere peccandi neceſſitatem, cum ipſis ex Dei ordinatione injiciatur. 4. Paulus 1. ad Timot. 2. docet Deum velle omnes ſalvos fieri & neminem perire: Calvinus verò libro 3. Inſtitut. cap. 21. §. 1. ait. Palam eſt Dei nutu fieri, ut aliis ultrò offeratur ſalus, alii ab ejus aditu arceantur. 5. Fidem ſine operibus mortuam dicit Jacobus capite 2. Lutherus verò dicit Lib. de Capt. Babyl. cap. de Baptiſmo, fidem ſine operibus ſufficere, ſicut Calvinus libro 3. Inſtitut. cap. 4. §. 28. Multa hujuſmodi, quæ prolixius eſſet retexere, contraria Apoſtolis admittunt Hæretici.

Quæstio V.

Quænam ſunt rationes aliæ, quibus oſtenditur veritas Eccleſiæ Romanæ, & falſitas Reformatæ?

EX dictis jam conſtat, falſam eſſe Eccleſiam Reformatam, & veram eſſe Eccleſiam Catholicorum ſeu Romanam; inquantùm iſta habeat quatuor notas eſſentiales, quæ unicè ad veram Eccleſiam ſpectant; illa verò nullas earum obtineat, cum non ſit Una, Sancta, Catholica nec Apoſtolica. Licet, verò, ex illis notis appareat falſitas Eccleſiæ Reformatæ, non deſunt tamen aliæ rationes, quibus illius falſitas comprobatur; undè

Dico primò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam; quia Lutherus & Calvinus ſeipſos ſine legitima vocatione intruſerunt ad talem reformationem. Sicut autem in Regno Civili nemo poteſt ſibi arrogare pro ſuo libito poteſtatem gubernandi populum, abrogandi veteres leges & conſuetudines, ac totum Politiæ ſtatum mutandi & reformandi, aliàs tyrannus habebitur; ſic etiam non poteſt quis abſque legitimo titulo uſurpare poteſtatem docendi & dirigendi populum in Fide ac Religione, niſi fur & latro vocetur. Joan. 10. *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliundè, ille fur eſt & latro.* Cùm ergo Lutherus & Calvinus ſine ullo jure arrogatint ſibi poteſtatem docendi populum in fide, totumque Eccleſiæ ſtatum immutandi & reformandi, proinde Eccleſia ab ipſis reformata, vera & legitima eſſe non poteſt defectu legitimæ miſſionis.

Quod illi Reformatores non fuerint legitimè miſſi, patet triplici ratione. Primò, quia Spiritus Sanctus, à quo dicuntur miſſi inviſibiliter, eſt Spiritus pacis & unitatis, qui contradictionem inſpirare non poteſt; ſed in ſua reformatione Lutherus multa proponit credenda quæ improbat Calvinus, ut inter alia realitatem Corporis Chriſti in Euchariſtia, quam aſſerit Lutherus cum exiſtentia panis, & negat Calvinus, docens Corpus Chriſti eſſe tantùm figurativè in ea, & manducari ſolùm per Fidem. Secundò, quia illi qui hactenus miſſi ſunt ad inſtruendum populum in Fide, à ſolo Deo ſcilicet, ut ſe jactitant Lutherus & Calvinus, ita

Digitized by Google

fuerunt à Spiritu ſancto directi, ut nullum errorem aut falſitatem credendam propoſuerint populo, ut patet de Moïſe, Chriſto, Prophetis & Apoſtolis; ſæpiùs tamen mentiti ſunt Lutherus & Calvinus, dicentes, hominem non habere uſum liberi arbitrii, Deum eſſe authorem peccati; ipſum velle abſolutè, ut major pars hominum pereat; & ſimiles errores proponendo qui in Deum ſunt blaſphemi & hominibus horrorem ac deſperationem incutiunt. Tertiò, quia illi qui miſſi ſunt à Deo miſſione extraordinariâ, ut ſe dicunt illi Hæreſiarchæ, qui non habent miſſionem ordinariam, quæ fit mediante electione, vel conceſſione eorum hominum quorum intereſt, quo pacto confertur Parochis ab Epiſcopo, Epiſcopis à Pontifice, & Pontifici mediante electione Cardinalium; Illi, inquam, quibus confertur Miſſio extraordinaria, ut Moïſes, Prophetæ, Chriſtus & Apoſtoli, debent probare ſuam miſſionem per viam miraculorum, quod nuſquam fecerunt illi Reformatores, & ſic eorum Miſſio non fuit legitima.

Supereſt oſtendendum, eos qui fuerunt miſſi extraordinariè, probaſſe ſuam Miſſionem miraculis, quod omninò neceſſarium eſt, tùm ex parte ejus qui mittitur, tùm ex parte eorum ad quos mittitur. Si enim aſſerat aliquis à Deo ſe miſſum eſſe, quod tamen probare non poteſt, ut impoſtor habebitur; ſi etiam illi ad quos fit miſſio, credant aliquem à Deo mitti ſine probatione ſuæ miſſionis, non prudenter æſtimabunt. Primò, Moïſes ad Pharaonem miſſus à Deo, multa coram illo edidit miracula, ut patet Exod. 3. Secundò, quod dicitur de Moïſe, verum eſt de Prophetis, qui ſuam miſſionem ad populum miraculis confirmarunt; nam tempore Achab Regis fuit diſſertatio inter Eliam & Prophetas Baal, 3. Reg. 18. & cùm hi omnes ſe legitimè miſſos affirmarent, dixit Elias, ſe confirmaturum eſſe miſſionem ſuam evidenti miraculo, quod Prophetæ Baal facere non poſſent; Duo enim boves in fruſta conciſi, & ſuper ligna poſiti ſunt in Holocauſtum, alter pro Elia, alter pro Prophetis Baal; Hi invocato nomine Deorum ſuorum, non potuerunt à Deo obtinere ignem, quo ſuum Holocauſtum conſumeretur: Elias autem invocato Deo Iſraël impetravit; quo miraculo permotus populus, interfectis Prophetis Baal, tanquam impoſtoribus, Eliam, tanquam à Deo miſſum acceptavit. Tertiò, ſuam miſſionem coram populo confirmarunt Apoſtoli, utpote loquendo variis linguis, dæmonia expellendo, morbos umbrâ vel verbo curando, mortuos revocando ad vitam, juxta illud Marc. 16. *Prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Quod de ſe in particulari teſtatur Paulus 2. ad Cor. 12. *Signa Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in prodigiis & virtutibus.* Quartò, probavit etiam ſuam miſſionem Chriſtus per miracula, licet pro ſe habuerit vaticinia omnium Prophetarum, licet habuerit teſtimonium Joannis Baptiſtæ, licet de eo dixerit Pater cœleſtis, *Hic eſt filius meus dilectus*, &c. tamen adhuc opus illi erat miraculis, quibus refertum eſt Evangelium, juxtà illud Joan. 14. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? alioquin propter opera ipſa credite.*

Ex his concludendum eſt, quòd hæretici noſtri qui non habuerunt miſſionem ordinariam, quoniam illos non elegerunt Prælati, ut contra mores & ritus Eccleſiæ declamarent: qui etiam non habuerunt miſſionem extraordinariam quam probare poſſint, ridiculos abſolutè videri, dum nobis proponunt novam Eccleſiam quæ in ſponſam Chriſti inſurgere prætendit, affirmantes Eccleſiam Chriſti à multis jam ſæculis in Fide erraſſe, majores noſtros quotquot in ea vixerunt, damnatos eſſe, nos omnes qui in eâ jam vivimus in errore & tenebris verſari, neminemque omnium noſtrum ſalvari poſſe. Cum hæc omnia maximi ſint momenti, non leviter his impoſtoribus credendum eſt; aliàs ut fatui haberemur, ſi plus illis, quàm Prophetis & Apoſtolis adhiberemus fidem, quippe qui nullum miraculum, nullum teſtimonium divinum, nec ullum ſignum evidens obtinere poſſint. Nec dicant adverſarii, ſufficiens ſuæ miſſionis teſtimonium eſſe, quòd infiniti propè homines doctrinam Lutheri & Calvini amplexi fuerint ſtatim à principio, & hoc ſine miraculis; hoc enim mirum videri non debet, quia ſicut in Veteri Teſtamento infiniti ferè homines adhærebant falſis Prophetis, quia grata prædicabant, ſicut etiam in Novo major pars orbis Mahumeto adhæret, inquantùm blanda ſenſibus omnia proponit; ſic etiam nil mirum eſt, ſi voluptuoſi ſequuntur Calviniſtas & Lutheranos, qui caſtitatem, mortificationem, jejunia, confeſſionem auricularem, & ſimilia repudiant.

Dico ſecundò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam, quandoquidem in multis articulis ſibimet contradicunt, quod non eſt proprium Eccleſiæ, quæ cùm verum ſemper edoceat, nuſquàm ſibi contradicit. De contradictionibus Lutheri quæ propè infinitæ ſunt, ſcribit Joannes Cochleus in libro qui inſcribitur, *Lutherus ſepticeps.* Modò dicit Lutherus, Eccleſiam multis annis fuiſſe inviſibilem, & undequaque diſperſam; modò ſuſtinet illam fuiſſe ſemper viſibilem. Super Pſ. 109. Reſol. 26. Miſſam Sacrificium eſſe agnoſcit, poſteà illam inventionem diaboli nuncupat. Serm. de Nativit. S. Joan. Bapt. orationes pro mortuis recipit, & contrarium docet Serm. de Lazaro. Super Euchariſtiam triginta ſex opiniones omnino contrarias in mente habuit. Quantum verò ad contradictiones Calvini, permultæ ſunt, quarum aliquas tantùm referam. Primò, lib. 1. Inſtit. cap. 18. docet Deum eſſe authorem peccati; contrarium verò aſtruit Inſtructione contrà Libertinos, cap. 14. ubi ait, *Temulenti iſti à Deo omnia fieri perſtrepentes, eum mali authorem conſtituunt.* Et infrà: *Cum Deo nil magis proprium ſit, quàm ſua bonitas, ipſum à ſe abnegari oportet, & in diabolum transmutari, ut malum efficeret, quod ei ab illis tribuitur.* Secundò, ad cap. 1. Joan. v. 1. docet Chriſtum eſſe verum Deum & ejuſdem eſſentiæ cum Patre: Contrarium tamen inſinuat lib. contra Valentinum Gentilem, ubi tria aſſerit: 1. Nomen Dei per excellentiam ad ſolum Patrem pertinere: 2. Solum Patrem propriè dici Creatorem Cœli & Terræ, & impropriè Filium: 3. Impropriam ac duram eſſe locutionem Symboli Nicæni; *Deum de Deo, lumen de lumine*, in quibus facit Patrem Filio majorem & excellentiorem, & proindè verum Deum negat Filium, & Patri conſubſtantialem: Unde illud Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus*, interpretatur eodem modò, quo Ariani, dicens in Comment. *Abuſi ſunt hoc loco veteres, ut probarent Chriſtum eſſe Patri conſubſtantialem; neque enim Chriſtus de unitate ſubſtantiæ diſputat, ſed de conſenſu quem cum Patre habet.* Tertiò, ſibi contradicit Calvinus ſupra limbum Patrum, in quô Patriarchæ, tanquam in carcere detinebantur ante adventum Chriſti; illum enim cum Catholicis admittit contra Anabaptiſtas in Phyſicopannichia, cùm ait; *Nec verò miretur quiſquam includi carcere ſanctos Patres, qui redemptionem Chriſti expectabant.* Eundem tamen negat lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 9. dum

Digitized by Google

dicit; *Neſcio qui factum ſit, ut poſteritas locum putaret eſſe ſubterraneum; cui affingit nomen Limbi: ſed hæc fabula, tametſi magnos authores habet, nil tamen, quàm fabula eſt.* Unde Calviniſtæ per Chriſtum deſcendentem ad Inferos intelligunt deſcenſum corporis ejus in ſepulchrum. Quartò, fatetur Calvinus extare præceptum Chriſti de Baptiſmo aquæ lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 17. hoc tamen negat in commentatario illius loci, ubi dicit Joannes 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aquâ*, &c. dum ait: *Nullo modò adducor, ut Chriſtum de Baptiſmo verba facere credam.* Et ibidem, Spiritum & aquam pro eodem poſuit. Sunt & aliæ multæ contradictiones in doctrina Calvini, ſed hæ ſufficiunt, ut oſtendatur veritatem non repetiri in Calvini doctrinâ, quandoquidem veritas ſemper ſibi eadem manet, nulliſque contradictionibus ſubjicitur.

Dico tertiò, falſam eſſe Reformatorum Eccleſiam, quia non conſpirat cum Eccleſiâ antiquâ quæ primis quingentis annis Apoſtolicam Doctrinam retinuit, ex ipsâ voce Hæreticorum. Hoc modo compeſcuit hæreticos Theodoſius Imperator ex Sozomeno lib. 7. cap. 12. jubens ſectarum principes convenire, à quibus poſtulavit, an exiſtimarent antiquos Patres, qui Eccleſiam rexerant ante diſſidium illud quod tunc de Religione ortum fuerat, rectè conſenſiſſe & verè Apoſtolicos fuiſſe? quod cùm illi affirmaſſent, ſubjunxit; Examinemus ergo Doctrinam veſtram ad illorum ſcripta; &, ſi cum illis conſenſerit, retineatur; ſin minùs, abjiciatur. Ex hoc patet, Doctrinam veram in fide non eſſe, niſi conformis ſit antiquæ, qualis non eſt Doctrina Hæreticorum, maximè Calvini qui toti antiquitati omninò repugnat. Hoc habetur primò, ex lib. 2. Inſtit. cap. 2. §. 4. ubi ait: *Semper apud Latinos nomen liberi arbitrii extitit & apud Græcos, ego verò* (paulo infrà) *hujuſmodi vocem neque uſurpare velim, & alios ſi me conſulant, abſtinere optarim.* Secundò, Inſtit. lib. 2. cap. 14. fatetur ſe toti antiquitati repugnare, dicens §. 3. *Non poteſt excuſari veterum error, qui dum ad Mediatoris perſonam non attendunt, totius doctrina quæ in Evangelio Ioannis legitur, jejunum obſervant ſenſum, ſeſeque implicant multiloquiis.* Tertiò, loquendo de Satisfactione, Inſtit. lib. 3. cap. 4. §. 38. *Omnes ferè veteres*, inquit, *quorum libri extant, aut in hac parte lapſi ſunt, aut nimis aſperè locuti.* Quartò, agens de Oratione pro defunctis; Inſtit. lib. 3. cap. 5. §. 10. ait: *Ante mille & trecentos annos uſu receptum fuit, ut precationes fierent pro defunctis: ſed veteres omnes, fateor, in errorem abrepti ſunt.* Quintò, lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 20. habet: *Multis ab hinc ſæculis adeòque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio, uſu receptum video, ut in periculo mortis laici baptiſarent, quod non video quâ ratione poſſit defendi.* Similia videri poſſunt apud Calvinum multis in locis. Lutherani etiam, ſeu Centuriatores Magdeburgenſes docent eadem dogmata ab antiquis Patribus tradita fuiſſe, qualia nos hoc tempore tuemur, quibus tamen ipſi ſeſe opponunt; ex quô appatet doctrinam, tum Calviniſtarum, tum Lutheranorum, omninò derogare doctrinæ Patrum qui in primitivâ Eccleſiâ floruere.

Confirmatur hæc veritas ex praxi Calviniſtarum, qui, ne eſſet aliqua conformitas inter Eccleſiam primitivam & ſuam; voluerunt reformare Eccleſiam, ſacram Scripturam, doctrinam ſanctorum Patrum, Sacramenta, Catholicorum Templa, Feſta, & Jejunia; de quibus omnibus patùm dicere dicere convenit. Primò, reformarunt, vel potiùs difformarunt Eccleſiam, decernentes ipſius regimen ad Conſiſtorium, & ad Reges & ad Principes ſæculares pertinere. Secundò, ſacram Scripturam reformarunt, illam ſpoliantes traditione, quæ illi Germana ſoror eſt, illam privantes aliquot partibus ſeu membris, & ipſam tot verſionibus transmutantes, ut non ſit ampliùs ſibi ipſi ſimilis. Tertiò, reformarunt Symbolum Fidei, negando Chriſtum ad Limbum deſcendiſſe: Unde per, *Deſcendit ad inferos*, intelligunt, Corpus ipſius in ſepulchro fuiſſe depoſitum. Quartò, reformarunt Doctrinam ſanctorum Patrum, ipſis repugnando, ut in præcedenti aſſertione viſum eſt. Quintò, reformarunt Sacramenta, duo tantùm eſſe contendentes, nimirùm Baptiſmum & Euchariſtiam, quod aſſerit, Auguſtinum tenuiſſe Pleſſæus lib. 4. de Euchariſtiâ cap. 1. quod falſiſſimum eſt; Auguſtinus enim lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104. agnoſcit Confirmationem, quam vocat Sacramentum; agnoſcit etiam Ordinem lib. 2. contra Epiſtolas Parmeniani cap. 13. agnoſcit Pœnitentiam lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 26. & 28. agnoſcit Matrimonium lib. 1. de Nuptiis & concupiſcentia, cap. 10. agnoſcit denique Extremam-Unctionem Serm. 215. de Tempore. Ex quibus facilè apparet injuria quam irrogat Pleſſæus Auguſtino. Reformarunt ſextò, Miniſtros Eccleſiæ, tollendo Ordinem & Hierarchiam Eccleſiaſticam, liberando eos à Cœlibatû, & novas leges Eccleſiaſticas præſcribendo illis. Reformarunt ſeptimò, Templa & Monaſteria, aliqua deſtruendo, alia profanando, ab illis imagines eliminando, & inceſtas Nuptias Monachorum & Monialium faciendo. Reformarunt octavò, Catholicorum Feſta, ipſa reducendo ad diem Dominicam, ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam Pſal. 73. *Quieſcere faciamus omnes dies Feſtos Dei à terrâ.* Reformarunt nonò, Jejunia, hoc fundamento moti, quòd illa debeant eſſe libera, non coacta; unde ſuſtulerunt jejunium Quadrageſimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum, & abſtinentiam à carnibus Feriâ ſextâ & Sabbatô.

CAPUT TERTIUM.

De Oppugnatoribus & Propugnatoribus Eccleſiæ.

EODEM ferè momentô, quo Eccleſia nata eſt ex Chriſto in cruce pendente, infernus livore ululans ipſam prævidendo tanquam Arcam Noë, ab æternitate deſtinatam, ut hominum univerſitas à diluviô æterno liberaretur, in ipſam inſurrexit, ut eam ad interitum reduceret; unde ferocitatem Imperatorum ſuſcitavit, qui in gratiam Paganiſmi, quem profitebantur, tormentis pluribus, ſed inauditis inceſſanter conabantur membra hujus Eccleſiaſtici corporis exterminare. Unde, ex ſupputatione aliquorum, pluſquàm undecim milliones Chriſtianorum Tyrannorum gladio occubuerunt, qui numerus ſufficeret, ut quâlibet die anni celebrare poſſet Eccleſiâ pluſquam triginta millia Martyrum feſtum diem. Pagani tamen & Idololatræ non fuerunt crudeliores Eccleſiæ adverſarii, imò quolibet ſæculo plus ſæviit in illam hæreſis, quàm Imperatorum barbaries, & plures animas damnaverunt Hæreſiarchæ, quàm perſecutio occiderit corpora; quod Deus proſpiciens, ut ipſam conſervaret, quolibet etiam ſæculo Apoſtolos, Apoſtolicoſque Doctores protulit, qui doctrinâ & virtute ipſius defenſionem ac conſervationem ſuſcepere. In hoc capite non intendimus omnes omninò hæreſes enumerare; ſicut nec omnes Patres qui ſeſe errori oppoſuerunt, ſed eas ſolum hæreſes quæ majoris

Digitized by Google

nominis fuerunt, & Patres cujuſlibet ſæculi illuſtriores ſumus, Deo dante, allaturi.

De Hæreſibus & Doctoribus

PRIMI SÆCULI.

PRIMI ſæculi hæreticorum primus fuit *Simon Magus* qui exiſtimavit donum Dei pecuniâ obtineri poſſe, mundum non eſſe creatum à Deo, non eſſe liberum arbitrium, bona opera non eſſe neceſſaria, animas de corpore in corpus migrare, eſſe Deum qui apparuit in Samaria ut Pater, in Judæa ut Filius, in Gentibus ut Spiritus ſanctus, & ſimilia in quibus multos habuit diſcipulos. Fuit deinde *Menander* eaſdem tenens opiniones, addens ſe eſſe Salvatorem mundi, Baptiſmum in ſuo nomine conferri debere, & nullam fore Reſurrectionem carnis. *Nicolaitæ* dicti à Nicolao, uno ex ſeptem primis Diaconis, docuerunt licere fornicari, veſci Idolothytis, & luminaria ſuffocabant in conviviis ſuis, ut libentiùs ſua committerent adulteria. *Cerinthus* & *Ebion* Jeſum eſſe purum hominem ex Joſepho natum docuerunt. Fuerunt & plures alii quos omitti vult noſtra brevitas.

Sicut in primo ſæculo fuerunt plures Hæreſiarchæ contra Eccleſiam, ſic pro illa tuenda multi fuerunt Apoſtoli, Sancti, & Doctores, quorum aliquos referemus. Inter alios fuerunt *D. Paulus*, qui per cœleſtem revelationem in Evangelio pleniſſimè doctus, quatuordecim ſcripſit Epiſtolas: *S. Ioannes Apoſtolus*, qui ſcripſit Evangelium, Apocalypſim, & Epiſtolas tres. *S. Matthæus*, qui ſcripſit Hebraicè Evangelium, *S. Iacobus*, qui Epiſtolam unam edidit. *S. Iudas*, frater Jacobi qui unam brevem ſcripſit. *S. Marcus*, qui breve conſcripſit Evangelium. *D. Lucas*, qui protulit actus Apoſtolorum. *D. Clemens*, qui multa ſcripſiſſe fertur. *D. Dionyſius Areopagita*, Pauli Diſcipulus, qui plura edidit de cœleſti Hierarchia, de Eccleſiaſtica Hierarchia, de DD. Nominibus, de Myſtica Theologia, & quaſdam Epiſtolas. *S. Ignatius*, Epiſcopus Antiochenus, qui plures Epiſtolas conſcripſit, quarum ſeptem enumerat Euſebius lib. 3. Hiſt. cap. 30.

De Hæreſibus & Doctoribus

SECUNDI SÆCULI.

HÆRESIARCHÆ majoris nominis qui apparuerunt in hoc ſæculo, fuerunt *Saturninus* à quo Saturniani: Hi erant diſcipuli Simonis & Menandri, quorum hæreſes ſuſtinebant. *Chiliaſtæ ſeu Millenarii*, qui docebant Sanctos regnaturos mille annis poſt Reſurrectionem cum Chriſto in terris. *Carpocratiani* à Carpocrate Alexandrino, docente Jeſum Chriſtum eſſe ex Joſeph natum, Mundum fuiſſe creatum ab Angelis, legemque & opera non eſſe neceſſaria fidelibus; ſemper ſequebatur eum Marcellina ſua meretrix. *Valentiniani*, à Valentino, qui factus eſt hæreticus, quia Epiſcopatum obtinere non potuit: Hic dicebat, Chriſtum tranſiiſſe per uterum virginis, tanquam per canalem, non verò ſumpſiſſe ab ea carnem. Hi propter ſuam inſignem doctrinam ſe dicebant Gnoſticos, ſeu ſapientes, & cognoſcentes. *Caiani*, inde dicti ſunt quòd Caïnum, Sodomitas, Chore, Dathan & Abiron ſalvatos eſſe dicerent; nega-

A bant carnis Reſurrectionem, Judamque ut aliquid divinum agnoſcebant, quia tradendo Chriſtum agnoſcebat, quantùm ipſius mors eſſet profutura. *Ophitæ*, ſic dicti quod crederent, ſerpentem, qui Adam decepit, fuiſſe Chriſtum: Serpentem verum conſervabant, quem adorabant & faciebant incantationibus aſcendere ſuper altare, ubi oblationes lambebat & regrediebatur poſteà in cavernam. *Cerdoniſtæ* duos agnoſcebant Deos ſibi contrarios, unum miſericordiæ, Patrem Chriſti & Authorem Evangelii; alium juſtitiæ, Creatorem mundi & Authorem veteris legis. *Marcioniſtæ* in eodem errore fuerunt; erat enim Marcion Cer-
B donis diſcipulus, cujus opiniones Romæ ſuſtinuit, negabatque, cum illo Incarnationem Chriſti, dicens ejus corpus fuiſſe de cœlo, non de Virgine; carnes & uſum Matrimonii damnabat, volebatque Chriſtum in deſcenſu ad inferos liberaſſe animas Reproborum. *Montaniſtæ*, à Montano Phryge, unde Cathaphrygæ dicti ſunt diſcipuli ejus, propter perverſam vitam ipſius Montani, cujus nomen, quod ab initio acceperant, reprobarunt poſteà; Ipſe Montanus ſe Paracletum dicebat, plures ſeduxit, & inter alios Tertullianum. *Quartadecimani* vel *Paſchaitæ* ſemper volebant Paſcha celebrari quartadecimâ Lunæ Martii, quod Catholici celebrant Dominicâ ſequente. *Adamitæ* ſequebantur nuditatem Adami; credebant non eſſe licitum hominibus nec fœminis veſtitos adeſſe in ſuis comitiis, quæ erant verus Paradiſus, ma-
C trimonium repudiantes tanquam diabolicum, ſimul ſe conjungebant in tenebris, volebantque preces ad Deum omnia cognoſcentem eſſe inutiles. Multis aliis hæreſibus refertum eſt hoc ſæculum.

Inter ſanctos Patres ſecundi ſæculi fuere *Iuſtinus Martyr* ann. 150. cujus ſcripta ad nos pervenerunt, quæ recenſet Euſebius libro 4. Hiſt. cap. 17. *Athenagoras* ann. 155. qui inſignem pro Chriſtianis Apologiam ſcripſit. *Egeſippus* ann. 177. qui ſcripſit Hiſtoriam Eccleſiaſticam uſque ad ſua tempora. *S. Irenæus* Epiſcopus & Martyr ann. 180. multa ſcripſit, ſed ad nos pervenerunt tantum quinque
D libri adverſus Valentinum; probabilius eſt ipſum Græcè ſcripſiſſe, quàm Latinè.

De Hæreſibus & Doctoribus

TERTII SÆCULI.

SURREXERUNT in hoc tertio ſæculo *Origeniſtæ* ex Origene qui *Adamantius* vocabatur ob conſtantiam quam habuit tempore perſecutionis. Credebat ſolos Eunuchos poſſeſſuros eſſe Regnum cœlorum; unde ſe caſtravit, non ferro, ſed pharmaco; & hoc quia litteraliter interpretabatur
E hunc textum: *Sunt Eunuchi qui ſe caſtraverunt propter Regnum cœlorum*: Perſonarum divinarum æqualitatem negabat, Filiumque ita à Patre diſtantem dicebat, ac Apoſtolos à Chriſto: Filium Dei, licet ex eſſentia Patris, creaturam tamen reputabat; ſicut Spiritum Sanctum: Aſſerebat homines non poſſe videre Angelos, nec Angelos Spiritum ſanctum, nec Spiritum ſanctum Filium, nec Filium Patrem: Animas longè ante corpora creatas fuiſſe volebat, & ad corpora miſſas propter peccata: Perpetuitatem ſtatûs mortuorum negabat, credens animas ad corpora reverſuras de cœlo & de inferno, & in mundo converſaturas; vel, ut alii dicunt, dæmones & damnatos fore beatos poſt

annos mille. Omnes hæreſes quæ præceſſerant, refutabat, & in deteriores incidit: Continentiam maximè affectabat; unde alii hæretici, Origeniani dicti, & inhoneſti vocati, ſeu impudici, non ab Origene Adamantio, ſed ab alio ejuſdem nominis traxerunt originem. Non deſunt tamen magni momenti authores, ut inter alios Picus Mirandulanus, qui Origenem juſtificare conati ſunt ut diximus, agendo de Conciliis. *Tertullianiſtæ*, dicti à Tertulliano; qui cùm non poſſet fieri Epiſcopus Carthaginenſis, in odium Victoris Papæ, Compatriotæ ſui, in Eccleſiam Romanam & Prælatos ipſius invexit: Traditiones impugnabat; Animas licèt immortales, faciebat corporeas, & animam filii ab anima patris dicebat progenitam: Deum licèt nullius figuræ, corporeum tamen aſſerebat: Animas damnatorum ſuſtinebat converti in diabolos poſt mortem: Nullum eſſe dicebat Baptiſmum ab hæreticis collatum, occaſionemque dedit Agrippino Epiſcopo Carthaginenſi, uni ex prædeceſſoribus ſancti Cypriani, idem ſentiendi: Se reddidit Montani fautorem, quem Paracletum æſtimabat; ſed poſteà ambitione motus ipſum dereliquit, ut ſe in principalem Hæreſiarcham erigeret. *Elſeſeitæ* à falſo Propheta Elſi in omnibus judaïſabant; docebantque licitum eſſe, fidem ore negare, modò in corde retineatur. *Novatiani* à Novatiano Preſbytero Romano Antipapa, & à Novato Preſbytero Carthaginenſi dicti, docuerunt non eſſe in Eccleſia poteſtatem remittendi peccata poſt Baptiſmum commiſſa: Secundas nuptias illicitas aſſerebant: Nolebant baptizatos ſacro Chriſmate eſſe confirmandos; unde ipſe Novatianus, qui uſque ad mortem Baptiſmum diſtulerat, noluit confirmari. Rebaptizabant eos qui in noſtra Eccleſia receperant Baptiſmum. Voluerunt vocari *Cathari*, id eſt, puri & mundi; unde alba veſte induebantur. Novatianus à ſuis exigebat ut in ſua communione proteſtarentur ſe ſemper tales remanſuros eſſe, & numquam communicaturos cum papa Cornelio. Porrò Novatianiſmus noſtrum Regnum turbavit miniſterio Marciani Arelatenſis Epiſcopi, qui Novatiano amicitia conjunctus erat. *Sabelliani* dicebant unam tantùm eſſe in divinitate Perſonam, quæ tanquam Pater in veteri Teſtamento legem dederat; in novo incarnata fuit ut Filius, paſſa & mortua; & ut Spiritus ſanctus deſcendit ſuper Apoſtolos. Ideo dicti ſunt *Patripaſſiani*, quòd Pater ſcilicet mortuus fuerit, quia erat eadem perſona cum Filio. Inter alia improbabant Catholicos, quòd ſe Monachos facerent. *Angelici* mundum ab Angelis factum credebant. *Apoſtolici* ſeu Encratitæ hoc nomen uſurpabant, quia nihil poſſidebant, nec matrimonio conjungebantur. *Paulianiſtæ*, ſeu *Samoſateni* à Paulo Samoſateno, dicebant Chriſtum eſſe purum hominem, juſtum tamen, nec baptizabant in nomine Trinitatis; unde ex Auguſtino Concilium Nicænum juſſit, ut rebaptizarentur qui hunc impoſtorem deſeruerant. *Manichæi* à Mane, qui duo docuit principia eſſe æterna, unum bonum, alterum malum: omnia eſſe corporalia & nihil ſpirituale: Hominem non eſſe liberi arbitrii: Se eſſe Spiritum ſanctum quem Chriſtus promiſit: Carnem & vinum eſſe res ex ſe immundas, & ideò ab iis eſſe abſtinendum: Animas de corpore in corpus migrare, & quam plurima ridicula.

In hoc ſæculo vixerunt Tertullianus ann. 203. initio Catholicus, deinde in Montani hæreſim prolapſus. *Clemens Alexandrinus*, Preſbyter an. 204. *Minutius Fælix*, ann. 206. *Origenes Adamantius* A Clementis Alexandrini diſcipulus ann. 226. Hujus opera aſcendunt ad ſena millia, teſte Epiphanio, quorum perierunt plurima. *Gregorius* Epiſcopus Neocæſarienſis, ob magnitudinem miraculorum dictus Thaumaturgus ann. 233. *Cyprianus* an. 250. *S. Zeno* Epiſcopus Veronenſis ann. 260. *S. Methodius* Epiſcopus Tyri an. 285. *Arnobius* an. 285. qui ex Pagano Chriſtianus, ſcripſit contra gentes. *Lactantius Firmianus* an. 290. &c.

De Hæreſibus & Doctoribus

QUARTI SÆCULI.

B DONATUS primò apparuit ex Numidia oriundus; Schiſma initio fecit, quia condemnatus fuit ab Eccleſia, eo quòd injuſtè accuſaſſet Cæcilianum Carthaginenſem Epiſcopum de traditione Bibliæ Idololatris; poſteà factus eſt hæreticus, rebaptizans eos qui à Chriſtianis veniebant ad Donatiſtas: In Eccleſia ſolos juſtos contineri dicebat, volebatque Eccleſiam in ſuis ſolis diſcipulis contineri. Ipſum acriter oppugnavit Optatus Milevitanus. *Meletiani* nolebant convenire in orationibus cum converſis, qui durante perſecutione ceciderant; & quod pejus eſt, cum Arianis ſe conjunxerunt. *Arius Alexandrinus* Preſbyter, docuit Filium Dei eſſe creaturam, non eſſe coæternum Patri, nec coeſſentialem; Verbum tenere C locum animæ in Chriſto; ipſum creviſſe in cognitionibus, ut cæteros homines. Ariani Catholicos ad ſe convenientes rebaptizabant more hæreticorum noſtrorum; numquam utebantur nomine Jeſu Chriſti, ſed tantum Chriſti, Conciliaque generalia etiam approbata eſſe fallibilia, & actù Concilium Nicænum erraſſe aſſerebant. *Semi-Ariani* Filium Dei dicebant non ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed ſimilis; non ὁμοούσιον, ſed ὁμοιούσιον, quod veri Ariani negabant: conveniebant tamen inter ſe, ut bellum Eccleſiæ inferrent. *Antropomorphitæ* Deum faciebant corporeum, ad formam hominis, quia dixerat Deus, Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem noſtram:* Paſcha celebrabant D more Judæorum, quartadecimâ Lunæ Martii. Improperabant Epiſcopis Catholicis, quòd temporalia haberent, &c. *Circoncelliones*, ſic dicti, quia pauperculas incolebant cellulas, Martyres prædicabant eos qui ſibi mortem inferebant, de facilique trucidabant illos, qui à ſua opinione non ſtabant. *Photinus* Sirmienſis Epiſcopus, Chriſtum purum hominem faciebat, Deumque negabat trinum. *Macedonius* Epiſcopus Conſtantinopolitanus, Spiritum ſanctum Deum non eſſe, ſed puram creaturam, aſſerebat. *Aetius & Eunomius* in eodem errore fuerunt, niſi inquantùm Filium Patri omnino diſſimilem faciebant, & Macedonius ſimilem. Ipſe Aetius, cùm Epiſcopus fieri non poſſet, E Preſbyteros docebat eſſe æquales Epiſcopis, Sacrificia non eſſe offerenda pro defunctis, nec Eccleſiæ jejunia obſervanda. *Julianus Apoſtata* Monachus ab Eccleſia & à Monachatu ſeparatus, ſe Summum Pontificem declaravit, ut cultum Idolorum reſtauraret: Deſtruxit Chriſti imaginem, quam hemoroïſſa Evangelii apud Cæſaream collocaverat, cujus pedibus naſcebatur quædam herba omnibus incognita, quæ omnes morbos curabat, modò attingeret fimbriam veſtimenti imaginis. Licèt illi maximè odio eſſet ſancta Crux, & ejus imago; aliqua tamen die cum in templo eſſet ad conſulendum oraculum, viſionibus extraordinariis

Digitized by Google

nariis turbatus, ſe ſigno Crucis munivit. *Priſcillianiſtæ* à Priſcilliano Gnoſtico ſic dicti, cum omnibus præcedentibus hæreticis participarunt; nimirùm cum Manichæis, Sabellianis, Arianis, Marcioniſtis, & Quartodecimanis. Corpus per ſe malum à malo principio, nimirùm diabolo, eſſe dicebant; & ſic negabant corpora reſurrectura: Matrimonium deteſtabantur, credentes pueros ſemine carnali procreatos ad Deum pertinere non poſſe, ſed tantùm illos qui concipiebantur de Spiritu ſancto: Animas aſſerebant eſſe de ſubſtantia Dei, licitumque dicebant jurare & pejerare, potius quam prodere ſecretum. *Elvidius* B. Mariam ſentiebat alios filios genuiſſe poſt Chriſtum. Sic *Iovinianus*, qui inſuper matrimonium æquale virginitati dicebat, omnia crimina æqualia ſicut Beatorum præmia. *Apollinaris* in Chriſto corpus coeſſentiale cum Verbo prædicabat, fundatus in hæc verba Joan. 1. *Verbum caro factum eſt*. Sunt & quamplurimæ aliæ hæreſes quibus hoc ſæculum abundavit.

In hoc quarto ſæculo ab anno ſcilicet 300. ad 400. floruerunt *Euſebius Cæſarienſis & ſanctus Athanaſius Epiſcopus Alexandrinus*, cujus opera quatuor tomis continentur, Anno 340. *S. Hilarius* Pictavorum Epiſcopus anno 355. qui jam provectæ ætatis Chriſtianus factus, tamen brevi in Eccleſiaſtica doctrina ita profecit, ut Eccleſiæ Catholicæ columna ſit meritò nominandus. *S. Optatus* Epiſcopus Milevitanus ann. 365. ſeptem libros adverſus Donatiſtas edidit. *S. Cyrillus* Hieroſolymæ Epiſcopus ann. 365. ſæpè de ſede ejectus fuit, & ſedi reſtitutus poſteà. *S. Ephrem* Diaconus Edeſſenus ann. 365. ſcripſit plurima opera quæ teſte Hieronymo, Libro de Script. Eccleſiaſt. poſt lectionem Scripturæ in Eccleſiis legi ſolebant. *Sanctus Baſilius Magnus* Archiepiſcopus Cæſarienſis in Cappadocia anno 370. Hujus præclara opera quatuor continentur tomis. *Sanctus Gregorius Nazianzenus* Epiſcopus ann. 370. *Sanctus Epiphanius* ann. 370. Salaminæ in Cypro Epiſcopus fuit. *Sanctus Ambroſius Mediolanenſis* anno 374. quinque tomos conſcripſit impreſſionis Pariſienſis. *Sanctus Gregorius Nyſſenus* ſancti Baſilii Frater. *S. Hieronymus* anno 390. Preſbyter & Eccleſiæ Doctor fuit. Hujus opera editione Lugdunenſi novem tomis continentur. *Ruffinus* Preſbyter Aquileienſis ſancti Hieronymi quondam amiciſſimus: Deinde æmulus factus, libros duos ad Hiſtoriam Euſebii Cæſarienſis addidit ann. 390. *Sanctus Ioannes Chryſoſtomus*, primum in foro verſatus, Monaſticam poſtea vitam exercuit, ab illa ad clerum vocatus, Preſbyter Antiochenus factus eſt; & deinde Epiſcopus Conſtantinopolitanus. In quinque tomos illius opera dividuntur; ann. 398.

De Hæreſibus & Doctoribus

QUINTI SÆCULI.

ECCLESIÆ bellum intulerunt ſequentes hæretici. *Pelagius* Brito Monachus ann. 415. cœpit docere, peccatum Adami illi ſoli nocuiſſe, nullum in illius poſteritate fuiſſe peccatum originale: Mandata Dei ſolis naturæ viribus poſſe obſervari: Orationes ad Deum inutiles dicebat ad benè agendum, quod poterat ex ſe liberum arbitrium; admittebat tamen Baptiſmum, ut infantes de bono in melius progrederentur: Mortem dicebat non eſſe pœnam peccati, ſed conditionem naturæ, ita ut mortuus fuiſſet Adamus, etiam non peccans: Sacerdotalia & Epiſcopalia veſtimenta denique improbabat. Ipſum ſecutus eſt Cæleſtius hæreticus. *Semi-Pelagiani* dicebant liberum arbitrium ſe poſſe determinare ad bonum; ut tamen bonum operaretur, indigere gratiâ, ſicque initium ſalutis & prædeſtinationis in nobis reponebant. *Secundinus*, diſcipulus Manichæi, Deum mutabilem credebat, Chriſtum Filium Dei naturalem negabat, malamque faciebat ſubſtantiam. Ad Auguſtinum ſcripſit ut ad Manichæiſmum rediret, cui repondit Auguſtinus eloquenti libro qui habetur ſexto tomo. *Vigilantius* docuit inanem eſſe invocationem Sanctorum; cultum, qui reliquiis fertur, eſſe idololatriam; Eccleſiaſtica jejunia, ſicut cœlibatum Sacerdotum, rejiciebat. *Neſtorius* Epiſcopus Conſtantinopolitanus in Chriſto duas perſonas aſſerebat eſſe; Virginem ut Matrem Dei nolebat agnoſci; & in pane fermentato, cum duabus ſpeciebus, conſecrabat & communicabat. *Eutyches* Abbas Conſtantinopolitanus, ut Neſtorio contradiceret, unam tantum perſonam, ſicut unicam naturam, in Chriſto admittebat; irridebatque Concilia, maximè Epheſinum & Chalcedonenſe. *Dioſcorus* pecuniâ ſuſcepit protectionem & juſtificationem Eutychetis. *Pontificantes* dicti ſunt illi qui authore Zenone Imperatore, unionem quandam faciebant inter Catholicos & Eutychianos; ita ut, ex una parte Anathema dicerent Eutycheti, & ex alia Concilium Chalcedonenſe, ubi damnatus fuerat, contemnerent. *Petrus Cnapheus* Epiſcopus Antiochenus ſentiebat totam Trinitatem fuiſſe crucifixam; unde in Triſagio ſic loquebatur: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus & immortalis qui crucifixus eſt pro nobis*. *Prædeſtinati* ſeu *Prædeſtinatiani* bona opera non prodeſſe, nec mala obeſſe aſſeverabant, omnia in prædeſtinationem & reprobationem referentes, quæ prorsùs ſunt infallibiles.

In quinto ſæculo apparuerunt, *D. Auguſtinus* ann. 420. qui initio doctrinam Manichæi amplexus eſt, poſtea verò Catholicus factus, multa excellentiſſima dedit Eccleſiæ opera, quæ novem tomis continentur. *Sanctus Maximus* ann. 420. qui plura ſcripſit. *Syneſius* ſanctiſſimus & doctiſſimus Epiſcopus Ptolemaidis ann. 420. *Sanctus Paulinus* Epiſcopus Nolanus. *Severus Sulpitius* ſancti Paulini amiciſſimus ann. 420. *Paulus Orozius* Preſbyter Hiſpanus, diſcipulus Auguſtini ann. 425. *Sedulius* Preſbyter Scotus ann. 430. qui compoſuit Hymnos duos de Chriſto, quorum unus ſic incipit: *A Solis ortus cardine, &c.* *Sanctus Cyrillus* Alexandrinus Epiſcopus, qui præfuit Concilio Epheſino I. nomine ſancti Celeſtini, Neſtoriumque Hæreſiarcham ſcriptis & autoritate damnavit anno 430. *Theodoretus* Epiſcopus Cyri anno 433. Neſtorio favit initio Controverſiæ, poſtea tamen reſipiſcens fuit admiſſus inter Catholicos in Concilio Chalcedonenſi. *Sidonius Apollinaris* an. 440. *Ioannes Caſſianus* ann. 440. *Vincentius Lirinenſis* ann. 440. *Socrates & Sozomenus*, qui Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſcripſerunt, anno 440. *S. Petrus Chryſologus*, an. 440. Epiſcopus Ravennas. Scripſit inſignem Epiſtolam ad Eutychetem, ut in materia fidei S. Leoni præſtaret obedientiam. *S. Leo* Papa meritò appellatus Magnus ann. 440. *S. Simeon* vocatus, *Stilita*, quia ſtetit annis 48. in columna ann. 445. *Hilarius* Arelatenſis Epiſcopus ann. 445. *S. Proſper Aquitanus* ann. 445. *Baſilius Seleucienſis* ann. 450. *Salvianus* Epiſcopus Maſſilienſis anno 468. *Gennadius Maſſilienſis*, ann. 490. *S. Gelaſius*

Digitized by Google

Papa ann. 492. *S. Cæſarius* Epiſcopus Arelatenſis A ann. 499. & alii.

De Hæreſibus & Doctoribus

Sexti Sæculi.

IN hac Centuria Talmudiſtæ apparuerunt cum ſuo Talmud quod dicebant eſſe veluti explicationem legis Moſaïcæ. Jure damnati ſunt à Gregorio IX. Innocentio IV. Julio III. & Paulo IV. qui igni illorum libros dederunt. Abyſſum errorum continet Talmud, ſive loquamur de Jeroſolymitano, ſive de Babylonico. Deum dicebant B ante creationem hujus mundi ſe exercuiſſe in ædificandis & deſtruendis pluribus mundis, donec didiciſſet productionem iſtius; aſſerebant Deum tres primas horas diei inſumere ad lectionem legis Moſaïcæ; Moïſemque in cœlum aſcendentem reperiſſe Deum accentus ſacræ Scripturæ apponentem; aſſeverabant Deum in fine diei ad relaxationem ſuæ mentis ludere cum maximo piſce, nominato *Leviathan:* Quòd prima die novilunii Septembris Deus univerſum mundum judicet; & decem diebus ſequentibus adſcribat juſtos libro vitæ, & malos libro mortis. Quòd Deus præſcripſerit populo Judaïco, ut offerret Sacrificium ex- C piationis quolibet novilunio, ut expiaretur crimen ab ipſo Deo commiſſum, dum lumen abſtulit Lunæ quod dedit Soli. Infinita penè ſimilia continet Talmud; ſed quia ridicula ſunt, ea omittere juſtum eſt. *Petrus Appamaus* Pſeudo Propheta, qui ſe intruſit in Epiſcopatum Appamææ, omninò Eccleſiam Catholicam & ſacros Canones impugnavit, Sanctos mortuos delendo è codice Eccleſiæ anathematizavit, imaginibus eorum abolitis, ſubſtituit imagines Dioſcori & aliorum Hæreticorum qui damnati fuerant ab Eccleſia; Monaſteriiſque expellendo Monachos vi armatâ, introduxit in ea meretrices. In hoc ſæculo maximum incrementum ſuſcepit Eutychianiſmus, quem palam profeſſi ſunt *Anthimus Trebizontinus* Epiſcopus & *Monophyzitæ*, D ſic dicti, quia licet faterentur fuiſſe duas naturas ante unionem, poſt unionem tamen dixerunt remanſiſſe tantùm unam. *Tritetta* nomen naturæ ignorantes ex una parte tres Deos admittebant, & ex alia confundebant naturas in Chriſto. *Iacobitæ* à Jacobo Syro dicti, Dogmata ſua componebant ex erroribus Dioſcori, Eutychetis & aliorum; uno digito arabant ſignum Crucis, ut oſtenderent eſſe tantùm unam in Trinitate perſonam; pueros denique baptizabant cum pirotino fronti vel genis applicato.

In hoc ſexto ſæculo viſi ſunt *ſanctus Fulgentius Carthaginenſis*, Ruſpenſis Epiſcopus ann. 500. E *Andreas* Epiſcopus Cæſareæ ann. 500. *Ennodius* primò Diaconus, poſtea Epiſcopus Ticinenſis anno 503. *Boëtius Severinus*, ann. 518. Senator clariſſimus qui multa de re Philoſophica & Theologica ſcripſit. *Dionyſius Exiguus* nomine, ſed doctrinâ & ſanctitate maximus ann. 525. *Anaſtaſius Sinaïta* ann. 544. *Procopius Gazæus* an. 560. *Evagrius* qui ſcripſit Hiſtoriam Eccleſiaſticam libris ſex ab eo tempore in quo deſiit Sozomenus, an. 596. *D. Gregorius Turonenſis* Epiſcopus an. 596.

De Hæreſibus & Doctoribus

Septimi Sæculi.

MONOTHELITÆ, authore *Cyro*, Patriarcha Alexandrino, unam tantùm in Chriſto voluntatem aſſerebant. Ipſe Cyrus Sergium Patriarcham Conſtantinopolitanum, ad ſuum errorem adduxit, ann. circiter 625. *Mahumetus* ex vili gente Arabica oriundus, ſectam novam ex omnibus Religionibus coagmentatam ſuſcepit miniſterio Sergii cujuſdam, non præcedentis, ſed alterius Monachi Ariani & Neſtoriani. Mahumetus Epilepſi gravatus populo ſuadebat quod ſui lapſus erant tot extaſes in quibus Deo communicabat, miniſterio Gabrielis Archangeli, qui illi credenda proponebat, ex quibus Alcoranum refertum eſt. Sibi ingentem prædonum copiam adjungens, potentiſſimum ſe fecit; ita ut Arabes, *Sarraceni* dicti, eum in Regem habuerint cum propoſito totum deſtruendi Chriſtianiſmum. Tot ab eo ſunt producta ſomnia, ut ea non liceat enumerare. *Armeni* ex Jacobitis & Eutychianis oriundi, Deum mendacii, blaſphemiæ & ſacrilegii accuſabant; Spiritum ſanctum à ſolo Patre aſſerebant; Paſcha ſuum in manducatione, non corporis Chriſti, ſed boum & agnorum collocabant; Peccatum nolebant eſſe à libero arbitrio, ſed à Sathana; Peccatum originale negabant; Omnes homines ante paſſionem Chriſti damnatos eſſe dicebant propter peccatum Adami nullomodo in illis exiſtens; Vim gratiam conferendi tollebant à Sacramentis; Rebaptizabant eos quos baptizaverant Romani; Cum ſolo fermentato pane conſecrabant; Chriſtum ad inferos deſcendentem dicebant liberaſſe omnes damnatos; Fœminas in ſexu virili reſurrecturas prædicabant, bellumque continuò inferebant Summo Pontifici. *Pyrrhus* Patriarcha Conſtantinopolitanus errorem Monothelitarum profitebatur, ſicut & *Maronita* & *Macharius Patriarcha* Antiochenus cum *Theodoro Patriarcha* Conſtantinopolitano, qui fuerunt duo Principes Monothelitarum; ſolum Honorium Papam æſtimabant, quòd crederent falsò in Monotheliſmum incidiſſe.

In hoc ſæculo apparuerunt *divus Gregorius*, Papa ſanctiſſimus & Doctor Eccleſiæ, qui meritò appellatus eſt Magnus, anno 600. *Heſychius* ſeu *Hiſychius* Epiſcopus Jeroſolymitanus anno 601. *Sanctus Sophronius* Epiſcopus Jeroſolymitanus anno 630. *Leontius* anno 630. *Ionas* anno 630. non Aurelianenſis, ſed *Hibernus*, qui Angliam, Gallias & Italiam multum illuſtravit. *Iſidorus* Hiſpalenſis Epiſcopus anno 630. *Sanctus Eligius* Epiſcopus Noviodunenſis anno 640. *Sanctus Maximus* Monachus Conſtantinopolitanus & Martyr eximius anno 650. *Sanctus Ildephonſus*, qui factus eſt Epiſcopus Toletanus anno 658. Plura de beata Virgine ſcripſit. *Sanctus Iulianus* Epiſcopus Toletanus anno 680. *Anaſtaſius*, Nicænus Epiſcopus, qui vixit poſt Concilium Trullanum nuncupatum Quiniſextum, quia Canones addidit Conciliis generalibus, quinto & ſexto.

Digitized by Google

De Hæreſibus & Scriptoribus

Octavi Sæculi.

ICONOMACHI, id eſt, oppugnatores ſacrarum Imaginum Eccleſiam maximè graſſati ſunt in hoc ſæculo, Idololatriam imputantes illis qui eas in templis retinent; unde *Leo Iſauricus* Imperator, dictus propterea *Iconomachus*, ſeu Iconoclaſta, edictum propoſuit, ut ubique ſacræ Imagines tollerentur de templis. *Agonyclitæ* ſuperſtitioſos reputabant illos qui flectebant genua inter orandum, undè erecti ſemper orabant. *Aldebertini* ab Aldeberto Gallo, credebant ſanctiſſimas, ſed incertas reliquias, authori ſuo allatas fuiſſe ab extremis terris miniſterio Angeli; Ipſum credebant ſimilem Apoſtolis, ejus capillos & ungues æqualiter colendos eſſe dicebant, ac reliquias D. Petri; Credebant ipſum cognoſcere omnia peccata quæ committebant, & poſſe illa remittere ſine confeſſione aliqua. *Albanenſes* duo principia, unum bonum, aliud malum tenebant, Aliquem ante adventum Chriſti juſtum fuiſſe negabant; Deum credebant, malum non prævidere, niſi miniſterio diaboli; Mundum faciebant æternum, & in æternum duraturum; Deum non creare animas de novo, ſed animam mortui in alterum corpus tranſmigrare; Nullo modo juramentum eſſe licitum; Nullum extare originale peccatum; Sacramenta nullam vim habere, dum à malis conferuntur miniſtris; Neceſſitatem in confeſſione eſſe nullam; Nullum perverſum poſſe epiſcopari; Matrimonium eſſe illicitum; Ab Eccleſia nihil poſſidendum eſſe, niſi in communi; Tandem Reſurrectionem corporum negabant. *Elipandus* Chriſtum ſolum filium Dei eſſe adoptivum tenebat. *Paulijohannitæ* à Paulo & Joanne ſic dicti, præter Manichæiſmum quem profitebantur, tenebant formam Baptiſmi in his verbis conſiſtere, *Ego ſum aqua viva*; & Euchariſtiam in iſtis, *Accipite, manducate & bibite*; cultum S. Cruci negabant; Sacerdotes noſtros rejiciebant; ſeque Chriſtianos vocabant, nos vero Romanos.

In hoc ſæculo Eccleſiam multùm illuſtraverunt, *S. Gregorius* junior Papa 2. An. 714. *S. Marcellinus* Preſbyter & vir Apoſtolicus An. 717. *S. Germanus*, Conſtantinopolitanus Epiſcopus An. 720. *V. Beda*, Preſbyter Angelus An. 731. qui plura ſcripſit octo tomis contenta. *S. Joannes Damaſcenus* An. 731. vir magnæ doctrinæ & ſanctitatis, qui Orientem illuſtravit eo tempore quo V. Beda Occidentem. *S. Bonifacius* Mogontinus Epiſcopus & Martyr, natione Anglus An. 740. Paulus Diaconus Aquileienſis 774. qui erat à ſecretis Deſiderii, Regis Longobardorum, quando à Carolo Rege Francorum captus eſt & Regnum ipſius everſum. Deinde ipſe Paulus Monachus factus eſt Caſſinenſis, ubi piam & religioſam vitam duxit: Inter alia ſcripſit hymnum, qui decantatur in natali S. Joannis Baptiſtæ, *Ut queant laxis*, &c.

De Hæreſibus & Scriptoribus

Noni Sæculi.

GODESCALCUS, quem alii ex Galliâ, alii ex Belgio oriundum putant, condemnatus fuit in Concilio Moguntino, quia renovabat Hæreſim Prædeſtinatianorum, dicendo Deum ſine præviſione boni & mali aliquos abſolutè prædeſtinaſſe, alios abſolutè reprobaſſe; conſequenter tenebat Chriſtum non eſſe pro omnibus mortuum, nec Deum velle omnium ſalutem. *Claudius Taurinenſis Epiſcopus*, contra quem Ionas Aurelianenſis Epiſcopus tres libros ſcripſit, hæreſes Neſtorianorum, Iconoclaſtarum & Arianorum profitebatur; Inimicus Sanctorum verè fuit; Peregrinationes ad ſacra loca condemnabat, Reputabatque Baptiſmum nullum eſſe ſine ſigno Crucis. *Photius* fuit vexillifer Græcorum Schiſmaticorum, quorum Schiſma, quatuordecies renovatum, ſic incœpit; In Concilio quodam Conſtantinopolitano An. 854. per Ignatium Patriarcham fuit condemnatus, & Gregorius Syracuſanus Epiſcopus, ſub hac conditione, quod ratam haberet talem depoſitionem Leo IV. Papa; ſed mortuo Leone, talis ratificatio fuit ſolùm facta per Benedictum III. An. 856. de quibus Gregorius indignatus deponi fecit Patriarcham Ignatium, cui ſubſtituit Photium Eunuchum, qui anteà erat laïcus: hic vero Photius Schiſmati Græcorum ab Eccleſia Latina initium dedit. Græci ergo in his erroribus verſabantur; Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedentem agnoſcebant; Animas ante judicium fore beatas negabant; Purgatorium & ſuffragia pro mortuis infirmabant; Licita dicebant eſſe damna inimicis ſuis illata; Viduas à ſecundis nuptiis, quas reputabant illicitas, arcebant; Matrimonium indifferenter poſſe diſſolvi tenebant; Uſuram dicebant licitam, ſicut ſacrorum venditionem, Baptiſatos à Latinis rebaptiſabant, nec dabant Baptiſmum pueris ante octavum diem, quacumque inſtante neceſſitate; Euchariſtiam in pane azymo poſſe fieri negabant; ipſam volebant debere fieri cum ſolo vino ſine aquâ; Neceſſariam aſſerebant communionem ſub utrâque ſpecie; Credebant pravos recipientes panem conſecratum, non recipere Corpus Chriſti; Affirmabant Sacramentum Euchariſtiæ efficacius eſſe die Jovis ſanctâ quàm aliis; unde in illa tantùm celebrabant, & per totum annum aſſervabant panem conſecratum, ut ægrotis porrigeretur; Neceſſarium aſſerebant dari infantibus Euchariſtiam, Primatum Eccleſiæ Romanæ tollebant, ut illum attribuerent Conſtantinopolitanæ; More tandem Judæorum ſe abſtinebant à ſuffocatis & à carnibus prohibitis in veteri lege. *Joannes Scotus*, non Doctor Subtilis, qui ſanctiſſimus fuit, ſed Monachus S. Benedicti, qui fuit diſcipulus V. Bedæ, ſcripſit librum in quo dicere videbatur, ſolam figuram Corporis Chriſti eſſe in Euchariſtiâ; unde hic liber damnatus eſt in Conc. Vercellenſi, ut teſtatur Lanfrancus Epiſcopus Cantuarienſis; propter hoc Alanus & alii Joannem Scotum Sacramentariorum authorem putant, quod non veriſimile tenet Bellarminus, Lib. 3. de Euch. cap. 8.

In hoc ſæculo fuerunt *Alcuinus Anglus*, V. Bedæ æqualis, An. 800. quem in Galliam evocavit Carolus Rex Francorum, hic multa ſcripſit. *S. Nicephorus*, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui Chronologiam fecit & quatuor opuſcula ſcripſit contra Iconomachos An. 811. *Uſuardus*, Monachus natione Gallus, Alcuini diſcipulus, qui Martyrologium ſatis accuratum, quô multæ Eccleſiæ uſæ ſunt, conſcripſit An. 812. *S. Lutgerus* An. 812. primus Epiſcopus Monaſterienſis, qui cum à Carolo Magno Imperatore vocatus eſſet pluries, ire recuſavit, quia occupatus erat in laudibus Dei recitandis; undè poſteà Imperatori dixit, quòd majori Domino

Digitized by Google

obſequium tunc præſtaret. Factum hoc multùm A laudavit pius ac religioſus Imperator. *Ionas Aurelianenſis* An. 810. qui ſcripſit tres libros contra Claudium Taurinenſem Epiſcopum pro defenſione ſacrarum Imaginum, ſigni S. Crucis, & peregrinationum ad loca ſancta. *S. Theodorus Studites*, qui fortiter dimicavit pro imaginum cultu, An. 810. *Rabanus Maurus*, natione Germanus, An. 835. Epiſcopus fuit Moguntinus. *S. Eulogius*, martyr & Epiſcopus Toletanus, An. 850. *Simeon Metaphraſtes* An. 850. qui ſcripſit vitas Sanctorum per ſingulos menſes, in quibus tamen multa addidit ex proprio ingenio, non ut geſta fuerunt, ſed ut geri potuerunt. *Anaſtaſius Bibliothecarius* & Abbas Romanus, An. 854. ſcripſit vitas Pontificum à D. B Petro uſque ad Nicolaum I. *Hincmarus Rhemenſis*, An. 850. Alios omitto.

De Hæreſibus & Scriptoribus

DECIMI SÆCULI.

IN hoc ſæculo pauci reperti ſunt Hæreſiarchæ, niſi illi qui incœperunt in præcedenti; ſed in illo maxima fuit continuatio Schiſmatis Græcorum.

Scriptores qui apparuerunt, fuerunt *Leo VI.* Imperator, qui dictus eſt *Sapiens*, quod ſcripſerit C inſignem Epiſtolam ad Regem Sarracenorum de veritate fidei Chriſtianorum, & Sarracenorum impietate, ubi diſerte affirmat Spiritum ſanctum à Patre & Filio procedere, An circiter 911. Hoc ſæculum illuſtravit, alioqui valdè obſcurum, hic Imperator. *Marcus Heremita*, An. 906. præcedenti Imperatori decennium vitæ prædixit, illumque curavit ſaucium. *Berno* Abbas Augienſis, An. 1014. quo tempore cœpit Symbolum Fidei in Miſſa decantari. *Hermannus*, Monachus Augienſis, valdè pius. *Contractus* dictus eſt à membrorum ferè omnium debilitate. De eo dicitur quòd ſcripſerit antiphonas *Salve Regina*, & *Alma redemptoris mater*, ſicut proſam, *Veni Sancte Spiritus*. An. 1050. D *Sanctus Leo*, Papa IX. ex Epiſcopo Tullenſi Sedem Apoſtolicam occupavit. Scripſit inſignem Epiſtolam ad Michaëlem Epiſcopum Conſtantinopolitanum contra Græcorum errores. An. 1050. *Moſes Barcepha*, Epiſcopus Syrus, ſcripſit librum de Paradiſo in duas partes diviſum, qui cautè legendus eſt.

De Hæreſibus & Scriptoribus

UNDECIMI SÆCULI.

BERENGARIUS Archidiaconus Andegavenſis docuit in Euchariſtiâ Corpus Chriſti non exi- E ſtere, niſi figurativè. Cum poſteà hunc errorem revocaſſet, docuit ſubſtantiam panis eſſe cum Corpore Chriſti, addiditque parvulos non eſſe baptiſandos. *Zuingliani* in primo errore, Lutherani in ſecundo, & Anabaptiſtæ in tertio eum ſecuti ſunt. Reſipuit tamen, & in fide Catholica mortuus eſt. Simoniaci venditionem & emptionem reddit13uum Eccleſiaſticorum licitam proclamabant. *Reordinantes* è contra Sacerdotes Simoniacos admittere nolebant, niſi priùs reordinarentur. *Inceſtuoſi* licitum aſſerebant Matrimonium in quartò gradû conſanguinitatis celebratum contra Canones Eccleſiæ.

Scriptores hujus ſæculi fuerunt *S. Fulbertus Carnotenſis*. *S. Odilo*, Abbas Cluniaſcenſis. *S. Burcardus*, Epiſcopus Vormacenſis. *S. Odo* Abbas Cluniacenſis, ſuique ordinis in Gallia reparator. *Luitprandus Ticinenſis* Diaconus & poſteà Cremonenſis Epiſcopus. *Humbertus* Cardinalis, Epiſcopus Sylvæ Candidæ: à Leone IX. Legatus Conſtantinopolim miſſus eſt, tanquam Græcè & Latinè doctiſſimus. *Petrus Damianus* ex Monacho S. Benedicti, S. R. E. factus Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis. Cum eſſet auſteræ vitæ amator ardentiſſimus, non ſemel petiit à Nicolao II. Pontifice facultatem redeundi ad eremum; ſed non impetravit. *S. Anſelmus Mantuanus*, Epiſcopus Lucenſis creatus ab Alexandro II. cum in Monaſterium ſe abdidiſſet, à Gregorio VII. ad Epiſcopatum revocatus eſt. Multa poſt mortem edidit miracula. *S. Anſelmus*, Cantuarienſis Archiepiſcopus, natione Italus, profeſſione Monachus, ſanctitate admirandus, diſcipuluſque & ſucceſſor Lanfranci. *Georgius Cedrenus*, Hiſtoriographus Græcus. *Ado Trevirenſis*, de quo dubitatur quidem, an Martyrologium Adonis ſit ejus, an Adonis Viennenſis. *Ioannes Curopalates*, qui ſcripſit hiſtoriam ab An. Dom. 811. uſque ad 1081. *Theophilactus*, Archiepiſcopus Bulgarorum, qui ſcripſit in Prophetas Minores, in quatuor Evangelia & Epiſtolas Pauli, in quibus ita ſecutus eſt Chryſoſtomum, ut ipſius Abbreviator dici poſſit. *Lanfrancus* Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui in Concil. Romano diſputavit cum Berengario, quem ità convicit, ut Berengarius librum ſuum projecerit in ignem; ſed cùm ad ſuum vomitum rediret Berengarius, ſcripſit Lanfrancus in illum inſignem librum de realitate Corporis Chriſti in Euchariſtiâ. In eodem ſæculo vixerunt, *Guidmondus*, Epiſcopus Averſanus, *Adelmannus* Epiſcopus Brixienſis, *Anſelmus Laudunenſis*, *Bertholdus Conſtantinenſis*, *Micrologus*, *Oecumenius*, *Marianus Scotus*, *D. Bruno*, *Yvo Carnotenſis*, & *Samuel Mazzochianus*, qui ex Judæo Chriſtianus factus, multa contrà Judæos ſcripſit.

De Hæreſibus & Scriptoribus

DUODECIMI SÆCULI.

IN duodecimo ſæculo *Marcillius de Paduâ* volebat Papam non eſſe ſucceſſorem Chriſti, Eccleſiaſticos arcendos eſſe à poſſeſſione temporalium, nullamque eſſe differentiam inter Epiſcopos & Preſbyteros. *Bongomilii* ab authore Baſilio Medico quem cremare fecit Alexius Comnenus Imper. Trinitatem in Divinitate negabant, Deum forma humanâ præditum aſſerebant, mundumque à dæmonibus creatum; Obſequium redditum imaginibus improbabant; Credebant noſtrum Baptiſmum eſſe Baptiſmum Joannis, & ſuum eſſe Baptiſmum Chriſti; Fictionem in materia religionis affirmabant licitam, Michaëlemque Archangelum incarnatum proclamabant. *Tandemius*, vel *Tanquelinus* laïcus Antuerpienſis ſolâ fide homines juſtificabat; Cœnam proclamabat non eſſe neceſſariam, ſed copulationem carnalem indifferenter licere. *Petrobuſſiani* à quodam *Petro de Bruys* Antuerpienſi, tenebant Baptiſmum non eſſe parvulis neceſſarium; Chriſtum non eſſe realiter in Euchariſtia, nec preces eſſe utiles mortuis. *Petrus Abailardus* tempore D. Bernardi fidem ſine ratione non admittebat; Deum volebat eſſe compoſitum; Illum non eſſe authorem omnis boni, nec ſolum æternum; Adjutum fuiſſe ab Angelis in mundo creando; Poteſtatem eſſe proprietatem Patris, Sapientiam Filij, & Bonitatem

Digitized by Google

Spiritus ſancti turbatur ; Negabat Chriſtum incarnatum fuiſſe pro ſalute peccatorum ; Spiritum ſanctum animam mundi dicebat ; Nullam eſſe libertatem in Deo, Angelis & homine ; Sanctos Deum non contemplari, & in omnibus fidei articulis nos debere ſequi dictamen intellectûs. Diſciqulus ejus fuit *Arnoldus Brixienſis. Gilbertus Porretanus* eſſe Dei nolebat eſſe Deum, diſtinguebat proprietates à Perſonis D D. Rejiciebat merita & vim diminuebat Baptiſmi. *Henriciani* ab *Henrico* quodam Toloſanô, eandem tenebant doctrinam ac Petrus de *Brays*, addebantque eos Deum irridere, qui canebant in Eccleſiâ. *Apoſtolici* ſe Apoſtolos nuncupabant, miſſoſque immediatè à Deo ; Matrimonium, uſum ciborum conditorum lacte, parvulorum Baptiſma, Purgatorium, preces pro defunctis & omnia juramenta condemnabant. *Valdenſes* à *Valdo* Lugdunenſi qui ſua bona pauperibus erogavit, *pauperes de Lugduno* dicti ſunt ; obedientiam Summo Pontifici, cultum Imaginum, Orationes ad Sanctos, Feſta, Eccleſias, Baptiſmi Oleum, Confirmationem, Ave Maria, Confeſſionem auricularem, Remiſſionem peccatorum, Purgatorium, Merita, Ordines Religioſos, Extremam-unctionem, Miracula, Juramenta, Cantus Eccleſiæ, Horas Canonicas, & penè omnia quæ in Eccleſia Romana vigent ; rejiciebant ; Aſſerebant Prælatos & Principes authoritatem amittere propter peccatum ; Eccleſiam erraſſe tempore Silveſtri Papæ ; Symbolum eſſe rejiciendum, & omnem copulationem licitam. *Petrus Ioannis* docuit hoc tempore, latus perforatum fuiſſe Chriſto viventi ; Animam rationalem non eſſe formam Corporis ; Eccleſiam Romanam eſſe Babylonem de Apocal. & Papam eſſe myſticum Anti-Chriſtum. *Almaricus*, Doctor Pariſienſis docuit legem Patris duraſſe uſque ad Chriſtum, legem Filii uſque ad Almaricum, & legem Spiritus ſancti uſque ad mundi finem. *Albigenſes*, non ſolùm concionibus ; ſed etiam armis diù vexaverunt Eccleſiam in Aquitantiâ. Negabant Purgatorium, realitatem Corporis Chriſti, Confeſſionem auriculatem, Imagines, Eccleſiarum campanas, Uſum carnis, lactis & ovorum. Duo principia, unum bonum, aliud malum admittebant, noſtraque corpora eſſe à dæmone ; Deum fingebant habere duas uxores ex quibus filios & filias procreat ; duoſque Chriſtos fuiſſe, unum bonum in regione incognitâ natum, alium malum in Bethleem Juda. *Ceterii* erroribus Petrobuſſianorum addebant V. Mariam fuiſſe Angelum, Corpus Chriſti fuiſſe corruptum ; & animas non eſſe glorificandas ante Reſurrectionem. *Ioachimus* Abbas docebat, in Trinitate ens generare ens, ob quod damnatus fuit in Concil Oecumenico Lateranenſi ſub Innocentio III.

In hoc ſæculo multi Scriptores apparuerunt præſertim *Sigebertus* Hiſtoriographus An. 1100. *S. Bernardus* Abbas Clarevallenſis, Ann. 1130. ſcripſit multa opera, quorum aliqua illi tribuuntur quæ non ſunt ejus. *Petrus Cluniacenſis* An. 1130. *Hugo de S. Victore* Monachus An. 1130. *Richardus de S. Victore* Monachus An. 1130. *Gratianus* Monachus S. Benedicti An. 1145. Scripſit decretum ſive concordantiam diſcordantium Canonum, in quo Canones plurimos collegit ex Scripturis, Reſponſis Pontificum, Conciliis, & Patribus. *Petrus Lombardus* Epiſcopus Pariſienſis An. 1145. collegit Theologorum ſententias in quatuor libros ; unde dictus eſt Magiſter ſententiarum. *Arnoldus Carnotenſis* An. 1177. *Petrus Bleſenſis* An. 1177. *Guerricus* Abbas Igniacenſis An. 1180. *Theodorus Balſamon* An. 1191. Patriarcha Antiochenus, qui fuit Schiſmaticus, & Romanæ Eccleſiæ infenſiſſimus.

De Hæreſibus & Scriptoribus

TERTII-DECIMI SÆCULI.

GUILLELMUS *à Sancto Amore* Doctor Pariſienſis ab Alexandro IV. condemnatus, odio Religioſorum mendicantium, docuit paupertatem actualem eſſe illicitam, & ſufficere habitualem, nempè eam quâ quis in corde paratus eſt omnia relinquere propter Chriſtum ; Omnes Religioſos indifferenter volebat vivere de operibus manuum ſuarum ; nec licitum eſſe Ordinem ingredi qui ſaltem in communi non haberet poſſeſſiones. Scripſerunt contra eum D. Thomas & D. Bonaventura. In eodem errore fuit Deſiderius Longobardus. *Flagellantes* dicebant, Baptiſmo aquæ ſucceſſiſſe Baptiſmum ſanguinis ; unde ſe uſque ad ſanguinem flagellabant, dicentes, hoc eſſe majoris meriti, quàm martyrium, quia talis flagellatio erat libera. *Fraticelli*, Authore Hermannô, tenebant authoritatem R. E. propter malitiam Prælatorum ceſſaſſe ; Se ſolos eſſe in verâ Eccleſiâ volebant ; Nulli obedientiam deberi aſſerebant, exercebant copulationem indifferenter, pueroſque ex illâ procreatos occidebant. *Begardi* & *Beguinæ*, authore Bogonato, erant Monachi & Moniales ſine votis, docebant hominem poſſe in hac vitâ impeccabilem reddi, & ampliùs non teneri ad jejunia, imò nec in gratia creſcere poſſe ; Viros perfectos & Eccleſiaſticos ab omni obedientiâ liberos aſſerebant ; Suſtinebant illum peccare, qui mulierem deoſculabatur, non verò ſi eam carnaliter cognoſceret, quia ad hoc inclinat natura, non ad illud. *Lolardus Galterus* docuit Luciferum injuſtè à Deo damnatum. In fine hujus ſæculi Vvickeffus Vvicleffiſtarum caput, natione Anglus, profeſſione Sacerdos, artium Magiſter multos errores edidit, qui enumerantur in Seſſ. 8. & 45. Conc. Conſtant. ſub Martinô V. qui ejus oſſa exhumare fecit & extra Eccleſiam ejici. In particulari docebat, ſubſtantiam panis manere in Euchariſtia ; Chriſtum non eſſe realiter preſentem in illa ; Epiſcopum aut Sacerdotem in peccato mortali non conferre ordines, nec conſecrare, nec baptiſare ; Confeſſionem exteriorem eſſe ſuperfluam contrito ; Nullum excommunicari debere, niſi anteà à Deo excommunicatus credatur ; Nullum eſſe Dominum temporalem, nec Prælatum, ſi ſit in peccatô : Decimas eſſe puras eleemoſinas quibus fruſtrari poſſunt propter peccata ; Quòd largientes eleemoſinam mendicantibus Religioſis ſunt excommunicati ipſo factô. Quòd Religioſi viventes in Religione privatâ, non ſint de Religione Catholica ; Quòd Sancti peccaverint inſtituendo Religiones particulares ; Quòd omnia fato eveniant. *Sagarellus* Pſeudo-Apoſtolorum caput An. 1296. ſe & ſuos dicebat Apoſtolos, quia paupertatem profitebantur ; Dicebat bona opera ſine voto eſſe majoris meriti, quàm alia ; Nihil poſſe aſſervari de uno die pro alio ; Eccleſias conſecratas non eſſe aptiores ad orandum, quàm alia loca ; Diſſolubilia tenebant Martimonia iis qui ſuam ſectam amplecti volebant.

Scriptores hujus ſæculi fuerunt *Innocentius* III. vir multæ pietatis & doctrinæ. *S. Antonius de Paduâ* appellatus, quia in hac civitate multa ſanctitatis edidit ſigna, ibidem obiit, & ſepultus mirificè honoratur An. 1220. *Guillelmus Antiſiodorenſis*

Digitized by Google

Epiſcopus An. 1224. *Guillelmus Pariſienſis* An. 1240. vir admodum pius & doctus. *Alexander Alenſis* an. 1245. natione Gallus, Ordinis S. Franciſci, vir doctus, qui juſsû Innocentii Papæ IV. Summam Theologiæ egregiè ſcripſit. *Vincentius Bellovacenſis* an. 1250. Ordinis Prædicatorum, qui quatuor Specula conſcripſit, Doctrinale, Hiſtoriale, Naturale, & Morale. *Robertus Sorbon*, vir multæ doctrinæ & pietatis qui Collegium Sorbonæ toto orbe celeberrimum Pariſiis inſtituiſſe dicitur. An. 1265. *Albertus Magnus* an 1265. *Thomas Cantipratenſis* an. 1265. *D. Thomas Aquinas* an. 1265. hujus omnes norunt ſapientiam & ſanctitatem. *D. Bonaventura, Doctor Seraphicus*, an. 1265. Ordinis S. Franciſci Miniſter Generalis, poſteà Albanenſis Epiſcopus, & deinde Cardinalis creatus à Gregorio X. *Petrus Tarentaſienſis*, an. 1265. cum D. Bonaventura Cardinalis creatus & Gregorii ſucceſſor ſub nomine Innocentii V. *Ægidius Romanus*, an. 1299. *Remundus Lullus*, an. 1290. qui multa ſcripſit. Accuſatum fuiſſe ſcribunt, quòd pluſquàm trecentos errores continerent ejus opera, imò aliqui ipſum hæreticum dicunt: plurimi tamen eundem colunt ut S. Martyrem & ſcripta ejus orthodoxa prædicant. *Richardus de Mediavillâ*, natione Anglus, Ordinis S. Franciſci, an. 1290. *Henricus Gandavenſis*, an. 1290. vir doctiſſimus.

De Hæreſibus & Scriptoribus

Quarti-decimi Sæculi.

JOANNES *de Poliacô* ſuſtinebat Confeſſionem factam Regularibus reïterandam eſſe Paſtori, poſito Canone, Omnis utriuſque ſexûs: Dicebat, nec Papam, nec Deum ipſum poſſe diſpenſare a confeſſione ſuorum peccatorum Parocho; Aſſerebat etiam, nec Papam, nec Deum poſſe dare licentiam generalem alicui Sacerdoti, ut omnes indifferenter audiat. *Michael de Ceſena* à Papa Joanne XXII. vel XX. condemnatus, prædicabat, nec Chriſtum, nec Apoſtolos, nec ipſorum ſectatores habuiſſe aliquid in particulari. *Iacobus Iuſti & Bononatus* Begardorum authores, pro Martyribus colebant eos qui condemnati fuerant propter talem hæreſim. *Richardus Armacanus*, Ordini S. Franciſci infenſus, mendicitatem voluntariam repudiabat, Sacerdoteſque ſimplices in abſentiâ Epiſcoporum omnia eorum munera exercere poſſe ſuſtinebat, ut conſecrare altaria, conferre Ordines, &c. *Bertoldus de Borbaco*, Begardinus, inter alia affirmabat, Chriſtum in ſua paſſione ità fuiſſe derelictum, ut de ſua ſalute dubitaverit. *Turlupini* ſub Gregorio II. igne exterminati, dicebant nullum verecundari debere omnes corporis ſui partes etiam ſecretas oſtendere, innumeraſque patrabant impudicitias.

Hoc ſæculum illuſtre fecerunt *Ioannes Duns, Scotus*, Ordinis noſtri, cujus Elogium habetur in capite primæ partis. Plura ſcripſit ſubtiliter, unde *Subtilis* dictus eſt: Inter alia, ſcriptum Oxonienſe in quatuor libros ſententiarum, ſcriptum Pariſienſe in totidem libros, Librum Quodliberorum; & alia, tùm in Theologia, tùm in Philoſophia. *Auguſtinus Anconitanus* an. 1301. *Nicephorus Calliſtus* qui ſcripſit hiſtoriam à Nativitate Chriſti ad annum 615. *Idiota*, qui proprio nomine ſuppreſſo, plura edidit. *Petrus Aureolus*, *Antonius Andreas*, uterque ex Ordine Minorum. *Durandus, Franciſcus Maironis*, *Guillelmus Ocham*, *Nicolaus Liranus*,

A qui ex Judæo Chriſtianus factus, Ordinem Minorum aſſumpſit, in quo ſcripſit commentarium ſive poſtillam in Bibliam univerſam. *Pelagius Alvarus* Ordinis Minorum. *Petrus Paludanus*, *Ludolphus Carthuſianus*, *Ioannes de Bacone*, *Robertus Holcot*, *Gregorius Ariminenſis*, *Franciſcus Petrarcha*, & alii plurimi.

De Hæreſibus & Scriptoribus

Quinti-decimi Sæculi.

B IN hæc ſæculo Boëmiam infecerunt Huſſitæ, ſic dicti à Joanne Hus Boëmo an. circiter 1407. qui Joannes in Concilio Conſtantienſi damnatus, & igne combuſtus fuit cum ſuo complice & compatriota Hieronymo Pragenſi. Huſſitæ ſuſtinebant Eccleſiam continere tantùm prædeſtinatos; D. Petrum numquam fuiſſe Eccleſiæ caput, nec Paulum membrum Sathanæ dum perſequebatur Chriſtianos, licèt actiones perpetraverit ſimiles actionibus malignorum; Papam Imperatori ſubjici, nec eſſe caput Eccleſiæ, aut Chriſti Vicarium; Epiſcopos carnifices eſſe, dum tradunt brachio ſæculari ſibi inobedientes. Multa inſuper talia ſuſtinebant, ut videre eſt in Concil Conſtant. Illis ſe junxit Hieronymus Pragenſis. In varias ſectas diviſi ſunt Huſſitæ, quorum alii *Orebitæ* dicti ſunt, alii *Thaboritæ*, alii *Orphani*, alii *Adamitæ*, ſive *Picardi*, authore
C quodam Picardo Gallo, qui ſuis ſectatoribus præcipiebat, ut nudi incederent. *Ruthenii*, aut *Ruſſiani* ſchiſma fecerunt ab Eccleſia Romana, ut Græcos ſequerentur: undè cùm vellet eos ad Eccleſiam revocare Polonorum Rex, cujus ditionis erant, ſe Imperatori Moſcovitarum ſui ſchiſmatis protectori ſubjecerunt. Petrum negabant verum fuiſſe Pontificem; Eccleſiam Romanam aliatum caput non eſſe dicebant; ſcripta Patrum Latinorum rejiciebant, ſicut determinationes Conciliorum, Excommunicationem, Purgatorium & Sacramenta Confirmationis & Unctionis extremæ. *Petrus de Oſma* Salmanticenſis Profeſſor Theologus
D negabat confeſſionem inſtitutam eſſe à Deo, ſed tantùm eſſe ex inſtitutione hominum. *Hermannus Riſſuick Batavus*, affirmabat Angelos non eſſe à Deo creatos; Animam perire cum corpore; Non eſſe Infernum; Chriſtum fuiſſe ſeductorem; fabulam eſſe Scripturam & Evangelium falſiſſimum, propter tales blaſphemias igni addictus eſt.

Vixerunt in eodem ſæculo *Vincentius Ferrerius*, *Ioannes Capreolus*, *Franciſcus Zarabella*, Cardinalis ab Alliaco, *Ioannes Gerſon*, *Thomas Valdenſis*, *Auguſtinus de Roma*, *Henricus Kalteiſen* qui in Concilio Baſileenſi diſputavit contra Huſſitas. *S. Bernardinus Senenſis*, doctrina & miraculis clarus, qui multa conſcripſit. *B. Ioannes Capiſtranus*, qui Ec-
E cleſiam acriter defendit contra Turcas, fuit ex Ordine Minorum. *Alphonſus Toſtatus* Epiſcopus Abulenſis, *Nicolaus Panormitanus* Archiepiſcopus & tandem Cardinalis. *S. Antonius Florentinus* Archiepiſcopus. *Æneas Silvius* Secretarius Imperatoris, Epiſcopus Senenſis, Cardinalis, & denique Summus Pontifex ſub nomine Pii II. obiit dum expeditionem maximam adverſus Turcas moliretur. Quæ ſcripſi juvenis pro Concilio Baſileenſi, retractavit Senex & Pontifex Maximus. *Laonicus Chalcondila*, qui hiſtoriam Turcarum ſcripſit. *Ioannes de Baſſolis* Ordinis Minorum. *B. Laurentius Iuſtinianus* Venetianus Epiſcopus, Cardinalis à Turrecrematâ. *Nicolaus de Cuſa*. Cardinalis. *Dionyſius Carthuſia-*

Digitized by Google

nus. Thomas à Kempis, *Gabriel Biel*, *Ioannes Picus Mirandulanus* Comes, ingenio & doctrina maximus. *Marcilius Ficinus.*

De Hæreſibus & Scriptoribus

Sexti-decimi Sæculi.

TOTA in pace compoſita erat Eccleſia, dum Lutherus in Saxoniâ naſcitur an. 1483. qui eam perturbavit totaliter. Vocatus fuit primò *Ludder*, id eſt, prædo & irriſor; unde aſſumpſit nomen Lutheri, id eſt puri. Quodam die deambulans cum ſocio, qui ictû fulminis percuſſus fuit, timore & non devotione commotus in Monaſterium Auguſtinianorum Erfordienſium ſe contulit an 1504. Leo X. videns Selimum Turcarum Imperatorem qui undequaque Eccleſiam perſequebatur, miſit in totum orbem Chriſtianum Indulgentias Cruciatæ, ut ad defenſionem Eccleſiæ excitarentur Principes Chriſtiani. *Albertus Brandeburgenſis* Archiepiſcopus, cui devolutæ fuerant illæ Indulgentiæ, deputat Dominicanum quemdam ad illas prædicandas, cum excluſione Auguſtinianorum, quibus hic honos deferri ſolitus erat. Hoc audiens Vicarius Generalis Auguſtinianorum *Stambits* nomine, excitavit Lutherum, ut Cathedras aſcenderet contra Indulgentias declamaturus, quod fecit revera iſte an. 1517. à quo tempore bellum ſemper Eccleſiæ intulit, totam Germaniam infeſtavit, pluresque & diverſas ſuſcitavit Hæreſes. Moritur ipſe Lutherus an. 1545. Vvitembergique ſepultus eſt, cujus tumulo appoſuerunt illius diſcipuli hunc verſum quem anteà fecerat: *Peſtis eram vivus*, *moriens ero mors tua Papa.* In multis Lutheranorum templis conſtructa videtur effigies ipſius cum his verbis, Divus & ſanctus Doctor Martinus Lutherus Propheta Germaniæ. Imò eò impudentiæ devenerunt ſectatores Lutheri, ut dicere auſi fuerint D. Ambroſium & D. Auguſtinum annuntiaſſe tempus quo Eccleſiam impugnaturus eſſet, dum dixerunt in ſuo Hymno, tIbI CherVbIn & CeraphIn InCeſſabILI VoCe proClaMant; quaſi illæ litteræ numerales deſignarent annum 1517.

Miſerè in ſuo errore mortuus eſt Lutherus poſtquàm hæreſes plurimas adinvenit; utpote, hominem ſolâ fide juſtificari; Liberum arbitrium peccato Adami periiſſe; Papam eſſe Anti-Chriſtum; In Euchariſtiâ remanere ſubſtantiam panis cum corpore Chriſti; Indulgentias eſſe invalidas; Purgatorium eſſe puram diaboli inventionem; Sacramenta gratiam non conferre; Peccata non remitti aut deleri per pœnitentiam, ſed tantùm non imputari, &c. Sectatores Lutheri in duas claſſes diviſi ſunt, ex quibus infinitus propè Hæreſiarcharum numerus pullulavit: Alii enim ſunt Lutherani molles, qui duce *Melanctone* Confeſſionem Auguſtanam profitentur; & hi dicuntur *molles*, quia aliquas opiniones Lutheri, maximè illam de libero Arbitrio, temperare conati ſunt. Alii dicuntur *Severi*, quia tali non utuntur moderatione, ut Centuriatores Magdeburgenſes.

Andreas Carloſtadius natus Franconiæ, Archidiaconus Vvitembergenſis factus eo tempore quo ſe in hanc Eccleſiam Lutherus intruſit, fuit primus Lutheri diſcipulus & primus Sacerdos, qui ſe uxori connubio junxit. An. 1524. ſe in novæ hæreſis authorem erexit, quæ *Sacramentariorum* dicitur: poſt Berengarium enim primus publicavit in A Euchariſtia nihil aliud eſſe, præter figuram Corporis & Sanguinis Chriſti. Abſente Luthero ab urbe Vvitembergenſi, cum ingenti ſociorum copia Eccleſiam Vvitembergenſem ingrediens, demolivit imagines, prophanis manibus dedit Euchariſtiam, ſolum in ea panem eſſe prædicans, altaria confregit, carnis indifferentem permiſit uſum, & ubique libertatem proclamabat Chriſtianam. Quod audiens Lutherus, ejus audaciam verbis aſperrimis reprimere conatur; quæ correctio cùm eſſet inutilis, adverſus Carloſtadium omnes commovet Lutherus; quod tamen nihil proficit, quia novi hujus Hæreſiarchæ doctrina omnibus pergrata videbatur. Carloſtadius amore omninò accenſus ſe matrimoniô copulavit publicô, quo die celebra- B tam fuiſſe Miſſam teſtatur Florimundus novo ritû compoſitam, in cujus introïtu hæc verba decantata fuerunt, *Dixit Dominus Deus*, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum*, *faciamus illi adjutorium ſimile ſibi.* Hujus Miſſæ oratio compoſita erat ad excitandos alios Sacerdotes ad matrimonium, quæ ſic habet; *Deus*, *qui poſt tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cæcitatem*, *Beatum Andream Carloſtadium eâ gratiâ donare dignatus es*, *ut primus*, *nullâ habitâ Papiſtici juris ratione*, *uxorem ducere auſus fuerit*: *da quæſumus*, *ut omnes Sacerdotes recepta ſana mente ejus veſtigia ſequentes*, *ejectis concubinis*, *aut eiſdem ductis*, *ad legitimi conſortium thori convertantur. Per Dominum noſtrum*, &c. Tali matrimonio ſummè Lutherus gaviſus eſt, qui jam à longo tempo- C re Monialem quamdam Catharinam *de Bora* nomine in uxorem ducere prætendebat, quod tamen nondum fuerat auſus, nè Saxoniæ Dux ipſius protector in illum iraſceretur. Ipſo tamen mortuô, ad tales convolavit nuptias. Porrò, ſicut Lutherus Vvitembergum elegit in ſedem ſuæ Eccleſiæ, ſic Carloſtadius primò ad urbem Orlamondam ſe contulit, ex quâ expulſus authoritate Ducis Saxoniæ ſuſcitata à Luthero, apud Zurichenſes confugit.

Zuinglius Conſtantienſis Canonicus in regione Helvetiorum an. 1525. hæreſim ſuam attulit, in omnibus quaſi ſimilem errori Carloſtadii; Dicebat enim in Euchariſtia nihil aliud reperiri præter ſi- D gnum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ſui ſigni rationem diverſam faciebat à Carloſtadio. Cùm non poſſet carnis petulantiam continere, ſua vendidit beneficia, ut uxorem duceret, & familiam valeret ſuſtentare. Quadam die nimirùm 13. Aprilis, anxius hærens in explicatione horum verborum, *hoc eſt corpus meum*; apparuit illi phantaſma aliquod, ut inquit ipſemet, de quo ſe non meminiſſe dicit, an nigrum eſſet vel album, quod illi dixit, hæc verba ſic intelligi debere, *hoc ſignificat corpus meum*, ſicut Exod. 12. habetur; eſt enim Phaſe Domini, id eſt, hoc ſignificat tranſitum Domini.

Ioannes Oecolampadius Monachus apoſtata, qui E fuit Præceptor filiorum Comitis Palatini, Zuinglio maximè auxiliatus eſt, an. 1525. in Euchariſtia ſolum ſignum Corporis Chriſti eſſe dicebat. Sicut apud Zurichenſes pontificatum ſuum conſtituit Zuinglius, ſic apud Baſileenſes Oecolampadius ſedem ſuam fundavit, novam erexit Eccleſiam, veteremque & veram totaliter deſtruxit, quod in cauſa fuit, cur Eraſmus Baſileam deſeruerit, cùm non poſſet tales approbare novitates, licet non ſemper fuerit in hac mente.

Philippus Melancton Lutheri diſcipulus & ipſi fidelis Achates, Confeſſionis Auguſtanæ author, Luthero vivente numquam illi contradixit, licet

illius opinio eſſet eadem, ac Carloſtadii, Zuinglii & Oecolampadii. Ipſum ſemper in honore habuit Lutherus; unde vulgò dicebat contemptilibem animam eſſe quæ contemnit Philippum; è contrà verò Philippus qui ore tenus ſuum magiſtrum vocabat Lutherum, clam tamen eum improbabat maximè. Mortuo Luthero, *Melancton* opinionem Sacramentariorum propagavit, licet ſervaverit ſemper integrum ſui magiſtri honorem. In Confeſſione Auguſtana opinionem Lutheri temperavit recipiendo liberum arbitrium, non rejiciendo Sacrificium Miſſæ, nec Confeſſionem, docendo Corpus Chriſti fieri verbis ſacramentalibus; undè illi qui talem ſequuntur Confeſſionem, Lutherani *molles* vocantur.

Anabaptiſtarum ſecta à Luthero orta eſt An. 1527. authoribus *Baltazaro Pacimontano*, & *Bernardo Rotmanno* Preſbytero apoſtata. Baltazarus ille primo ſuum errorem abjuravit in urbe Zurichenſi, in qua carceri mancipatus fuit; ſed ad ſuum vomitum revertens, & in Moravia prædicans Anabaptiſmum, igne combuſtus eſt. Illi ſucceſſit *Muncerus* Apoſtata Sacerdos, qui iiſdem erroribus totam Germaniam perturbavit, & hic erat diſcipulus *Carloſtadii*. Suam ſedem habuit Anabaptiſmus ſicut Lutheraniſmus, in Saxonia videlicet. Ubique proclamabat Muncerus, ſe vulgò communicationem habere cum Gabriele Archangelo, & ſpecialiter inſpiratum eſſe, ut ſeveram Papæ Religionem & libertinam Lutheri ſectam deſtrueret. Anabaptiſtarum præcipuus error erat, quòd parvuli non eſſent baptiſandi, & quod deberent rebaptiſari, ſi anteà Baptiſmum recepiſſent. Talis ſectæ perniciem conſpiciens Georgius Saxoniæ Princeps Muncerum apprehendi juſſit, ipſumque damnari ad mortem, in qua maximam conſtantiam teſtatus eſt. Mortuo Muncero, illius errores in diverſas Provincias ſparſi ſunt, & pullulant quotidie, maximè in Friſia Orientali, & Occidentali, Pruſia, Sileſia, Moravia, Boëmia & Polonia, non verò in Gallia neque in Germania, aut Hiſpania, ubi Catholici & Lutherani dominantur; Neminem pro fide violentandum putant; Chriſtianos nullâ de causâ morti damnandos, ſed tantùm excommunicandos & ejiciendos aſſerunt; Cùm Zuinglianis realitatem corporis Chriſti negant, Cœnamque tantummodò faciendam volunt in teſtimonium mutuæ Charitatis inter Chriſtianos, & ad renovandam memoriam paſſionis Chriſti.

Ex hæreſi Lutherana multi alii Hæreſiarchæ exorti ſunt, nimirùm *Vbiquitarii*, qui authore *Brentio*, humanitatem Chriſti bique præſentem eſſe dicebant. *Majoriſtæ*, à *Georgio Majore*, docente, nec etiam parvulos ſalvari poſſe uſine bonis operibus. *Oſiandriſtæ* ab *Andrea Oſiandro*, volente in Euchariſtia corpus Chriſti pati. *Auguſtiniani* in Boëmia docentes nullum Paradiſum ingredi ante finale judicium. *Adamitæ* à quodam Adamo, cujus ſectatores nudi incedunt. *Sabbatariſani*, qui rejiciebant diem Domini, tanquàm non repertum in Scriptura, & Sabbatum ſanctificabant. *Clancularii*, qui ſolò corde Religionem profitebantur, & credebant preces majoris eſſe efficacitatis in domo, quam in Templo. *Davidiſtæ*, à *Davide Ioris* Batavo, qui ſe Meſſiam à S. Spiritu miſſum vocabat. *Mennoniſtæ* à *Mennone* quodam ex Friſiâ, Chriſtùm attuliſſe carnem è Cœlo, non ex Maria volebant. *Deiſtæ* ſeu *Triteitæ* tres Deos gradu differentes fingebant ſibi. *Antitrinitarii* Trinitatem perſonarum & duas naturas in Chriſto negabant; ab authore *Michaële Servetto* orti ſunt, quem comburi fecit Calvinus apud Genebenſes, ut per hoc juſtificaretur, quod nullo modo faveret Arianis, de quo accuſabatur, eo quòd hanc orationem improbabat, *Sancta Trinitas unus Deus, miſerere nobis*. *Anti Mariani* virginitatem B. Mariæ negabant, cui plures dabant filios, quoniam Scriptura mentionem facit de fratribus Chriſti, non attendentes quòd illi qui ſunt ex eâdem familiâ, fratres in Scriptura nominentur, ut Loth qui dictus fuit frater Abrahæ. *Antinomiani* legem rejicientes, requirebant tantùm fidem. *Infernales*, Chriſtum aſſerebant deſcendiſſe tantummodò in ſepulchrum, omnemque negabant infernum præter malam conſcientiam. *Quintiniſtæ*, à *Quintino Picardo*, omnes rejiciebant Religiones, in hoc ſimiles illi *Lucianiſtæ*, qui librum ſcripſit adverſus tres Impoſtores quorum nomina incipiunt per M. hoc eſt, contra Moïſen, Meſſiam & Mahumerum. *Infrontes* ſibi ſanguinem è fronte extrahi faciebant, per hoc baptizari credentes. *Petrus Martyr* Canonicus Regularis negabat potentiam divinam poſſe conſtituere idem corpus in pluribus locis. *Bucerus Argentinæ* natus Judæi cujuſdam filius, mortuo Patre Prædicatorum Ordinem ingreſſus eſt, à quo apoſtatans ad copias Lutheri confugit; Lutheri, Melanchonis & Zuinglii unionem tentat in dieta Auguſtana an. ſcilicet 1530. ſed perperam: Se primò Sacramentarium cum Zuinglio prædicat, quam opinionem revocat poſtea, aſſerens ſe in hoc erraſſe; & denique ad Sacramentarios redit. Tribus vicibus uxorem duxiſſe referunt. Sunt & multi alii Hæreſiarchæ, qui è Lutheri ſcholâ prodierunt, quos retexere longius eſſet.

Ioannes Calvinus Novioduni in Picardiâ natus 10. Julii an. 1509. vocabatur primò Chauvinus, deinde Calvinus; Beneficium ab Epiſcopo Noviodunenſi obtinuit in Cathedrali Eccleſia cum alio Rurali, Pariſios tranſiit, unde exire cogitur, propter erroneas opiniones, quas à Melchiore Volmar Lutherano hauſerat. Adit Germaniam, ubi prælo dedit ſuam Inſtitutionem, nimirùm Baſileæ. Italiam viſitat, unde rediens Genevam ingreditur in quâ urbe invenit Guillelmum Farellum cum Petro Vireto prædicantem: Dum ibi ſuam erroneam Theologiam explicaret, formam Confeſſionis & diſciplinæ compoſuit; ſed illicò exire juſſus eſt; unde Baſileam & deindè Argentinam ſe contulit. Idelleltam *de Bura* ſibi copulavit Matrimonio, quâ deceſſâ viduus remanſit uſque ad mortem. Tandem graviſſimis pluribus morbis moritur Genevæ, ubi reſtitutus fuerat An. 1564. Multos publicavit errores, ut pote, Fidem non eſſe unam, ipſam eſſe conjunctam cum incredulitate, dubio, incertitudine, imò & erroribus. Fidem implicitam eſſe phantaſticam, & nihil aliud præter ignorantiam: Bonitatem divinam & ſuæ ſalutis certitudinem eſſe ſolum Fidei objectum; unde fidem cum ſpe confundebat: Traditiones eſſe rejiciendas, quia Scriptura omnia neceſſaria ad ſalutem continebat: Expungendos eſſe è Canone Libros Tobiæ, Judith, unam partem Libri Eſther, Sapientiam & Eccleſiaſticum Salomonis, Prophetam Baruch, unam partem Danielis & Machabæos. Solum textum hebraïcum veteris Teſtamenti eſſe authenticum, ſicut textum Græcum novi, nullamque verſionem eſſe admittendam: Scripturam ſacram ex ſe omninò facilem eſſe, & ad quemlibet fidelem ſpectare Scripturarum interpretationem, non recurrendo ad determinationem Eccleſiæ: Fidem amitti non poſſe, & ſolis Prædeſtinatis infundi: Deum prædeſtinaſſe homines ad damnationem nullis præcedentibus demeritis, neque

neque etiam Adami; unde aliquos creavit ut peccent & damnentur: Deum eſſe authorem omnis peccati, nec abſolutè eſſe potentem, cùm non poſſit conſtituere idem corpus in pluribus locis: Eſſentiam divinam diſtingui realiter in Perſonis: Chriſtum non eſſe propriè Creatorem mundi, nec filium Dei recipere ſuam eſſentiam à Patre: Chriſtum hominem fuiſſe ignorantem, & ità aſſumpſiſſe noſtram naturam, ut eſſet peccator & maledictionis reus: Perpetuam Virginitatem Mariæ non eſſe credendam, ſed eam peperiſſe more aliarum: Chriſtum diſtuliſſe quantùm potuit executionem officii Redemptoris: Ipſum morientem inconſideratè dixiſſe, *Pater ſi poſſibile eſt*, &c. quaſi oblitus fuiſſet ſe eſſe Miſſum, ut per mortem Redemptoris officiô B fungeretur; ipſum timuiſſe pro ſuâ ſalute, imò & vocem miſiſſe deſperationis, clamando, *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Denique tormenta ſuſtuliſſe damnatorum: Chriſtum mortuum non migraſſe ad Inferos, ſed tantùm ad ſepulchrum deſcendiſſe: Purgatorium non exiſtere, neque Lymbum Patrum, nec proindè preces requiri pro mortuis: Chriſtum non reſurrexiſſe de ſepulchro clauſo, nec ad diſcipulos intraſſe ſine aperturâ: Eccleſiam, quæ inviſibilis eſt, ſolos ſanctificatos continere, ipſamque poſſe errare, & reverà erraſſe, totaliterque eſſe corruptam: Papam non eſſe Petri ſucceſſorem, ſed verum Antichriſtum: Eccleſiam non poſſe C condere leges obligatorias in conſcientiâ: Monachorum & Religioſos Ordines Chriſtianiſmo repugnare, Mendicitatemque Religioſorum inventam fuiſſe à diabolo: Omnem ſuperioritatem eſſe rejiciendam: Hominem libero carere arbitriô quò bonum poſſit operari, & malum vitare queat: Primos motus concupiſcentiæ etiam conſenſum prævenientes, eſſe peccata: Facilem eſſe diſtinctionem peccatorum mortalium à venialibus, ſed omnia eſſe mortalia reprobis, & venialia Prædeſtinatis: Peccata non deleri ab anima, ſed tantùm non imputari: Hominem juſtificari ſolâ fide ſine operibus: Fidem in Beatis remanere: Nullum ſperandum eſſe præmium pro bonis operibus: Precum reiterationem eſſe prohibitam: Orationes publicas fieri debere idiomate D populari: Nullum eſſe meritum in obſervatione mandatorum. Nullomodò Sanctos invocari debere, nec Imagines aut reliquias Sanctorum coli: Jejunia & abſtinentias carnium certis diebus obſervari non debere: Duo tantùm eſſe Sacramenta, Euchariſtiam & Baptiſmum, quæ adhuc non habent juſtificandi virtutem: Corpus Chriſti contineri tantùm in figurâ in Sacramento altaris: Benedictiones Eccleſiaſticas, ut aquæ, panis, & aliarum rerum, eſſe ridiculas: Cæteras Calvini opiniones omittam brevitatis cauſa, ſicut & alios hæreticos qui in hoc ſæculo Eccleſiam perſecuti ſunt, quippè qui ſunt tantùm veluti rami harum peſſimarum arborum Lutheri & Calvini. E

Inter Scriptores qui hoc ſæculum exornarunt, floruerunt, primò RR. PP. Societatis Jeſu, quorum Ordo initium duxit à tempore, quo Lutherus & Calvinus inſurrexerunt in Eccleſiam. Deindè apparuerunt etiam *Ioannes Trithemius*, *Thomas Cajetanus*, *Baptiſta Mantuanus*, *Ioannes Franciſcus Picus Nepos Ioannis Pici*, *Ioannes Almaynus* Doctor Pariſienſis, *Ioannes Major*. *Franciſcus Lychetus* Ordinis noſtri, *Ioannes Echius*, qui fortiter ſe oppoſuit Luthero diſputationibus & ſcriptis. *Franciſcus Titelmannus*, Minorita, *Ioannes Faber*, *Ioannes Driedo*, *Ioannes Cochlæus*, acerrimus fidei propugnator, qui multa ſcripſit contra Lutheranos. A *Dominicus Soto*, *Ambroſius Catharinus*, *Martinus Navarrus*, & quam plurimi alii.

De Hæreſibus & Scriptoribus hujus ſæculi.

CALVINISMUS admixtus Sectæ Reginæ Angliæ, cui nomen erat Elizabeth, ortum dedit in Anglia Puritanis qui ſe Calviniſtas Reformatos dicebant; taliterque nominabantur, vel quia ſequebantur purè ſcripturam, vel quia puriſſimos & ſanctiſſimos ſe proclamabant. Illi, ſicut Calviniſtæ, à fine Pſalmorum ſuſtulerunt Verſum, *Gloria Patri & Filio*, &c. quem in illis appoſuerat Eccleſia contra hæreticos qui Filium cum Patre adorare nolebant. *Antipuritani* adhuc in Angliâ opinionibus Puritanorum omninò opponuntur, *Pacificatores* authore Joanne Sturmio, Religionem Calviniſticam à Catholica eſſentialiter non differre dicunt; undè Miniſter Anonymus quidam ſub nomine Chriſtiani Conſtantis ſcripſit plura de conformitate utriuſque Eccleſiæ. *Arminiani*, ſeu *Remonſtrantes*, aut *Molles Calviniſtæ*, ortum dixerunt à Jacobo Arminio Miniſtro Amſterodami, qui factus fuit poſteà Profeſſor Theologiæ Calvini in Academia Leydena apud Batavos, cujus Cathedram antea tenuerat Franciſcus Gommarus. Hic Arminius, Calviniſta ſemper reputari volebat, licet multas opiniones multùm diſtantes à Calvino & Calviniſtis Rigidis ſuſtineret. Contra *Remonſtrantes*, ſeu *Regidi Calviniſtæ* Authorem habent *Gommarum*, qui diſputationem aggreſſus eſt contra Jacobum Arminium. Hi ſequebantur rigorem opinionum Calvini de libero arbitrio, de Gratia, de Reprobatione & aliis. *Conradus Vorſtius* Miniſter Batavus perfectiones divinas conteſtabatur, utpote, Simplicitatem Dei, Infinitatem ejus, Immenſitatem, & Æternitatem; Quod maximam diviſionem Reformatis Bataviæ affert, etiam his temporibus. *Metaphoriſtæ* omnia ad Metaphoras reducentes Filium Dei dicebant non eſſe propriè nec Verbum Patris, nec imaginem, ſed per Metaphoram. *Marcus Antonius de Dominis*, qui ſe fraude intruſit in Archiepiſcopatum Spalatenſem in Dalmatia, authoritatem Papæ deprimere ſemper conatus eſt: De ipſo loquuti fuimus Diſputationibus de Conciliis & de Summo Pontifice: In Batavia, Boëmia, Germania & Anglia novæ Sectæ oriuntur continuò quarum numeratio eſt impoſſibilis.

Noſtro ſæculo non defuerunt Illuſtriſſimi, utpotè *Cæſar Baronius* Cardinalis, *Robertus Bellarminus* Cardinalis, *Perronius* Cardinalis, *Franciſcus à Rupefulcata*, *Franciſcus Fevardentius* Minorita, *Florimundus Raymundus*, *Franciſcus Salezius*, & innumeri alii, quorum ſufficientiæ recens eſt memoria.

Antequàm finem faciamus Capiti de Hæreſibus, non omittendum eſt, majorem Hæreſiarchas infelicem ſemper habuiſſe exitum: *Simon Magus*, cum volare vellet, orationibus B. Petri dejectus, ſibi tibias fregit; & paulo poſt cum ſumma ignominia mortuus eſt. Sic Egeſip. Lib. 3. Cap. 2. de Excidio Jeroſol. & Arnobius Lib. 2. contra gentes. *Manichæus* vivus excoriatus eſt à Rege Perſarum, quia filium Regis curaturus occidit, ex Epiph. Hæreſi 66. *Montanus*, *Theodorus & eorum Prophetiſſa* ſeipſos laqueis necaverunt. Euſebius lib. 5. Hiſt. cap. 16. *Donatiſtæ* ab iiſdem canibus lacerati ſunt, quibus Euchariſtiam projiciebant. Optatus lib. 2. contra Parmenianum. *Arius* in Eccleſiam intrare

volens, ſubito alvi motu ad latrinas publicas acceſſit, & ſimul cum excrementis inteſtina omnia effudit, & animam. Ex Athan. Orat. 1. contra Arianos: & ex Rufino lib. 10. Hiſt. cap. 13. *Valens* Arianus vivus à Gothis crematus eſt, ex Ruf. lib. 11. Hiſt. cap. 13. *Neſtorius* linguâ impiâ à vermibus conſumptâ, miſerrimè interiit, ex Evagrio lib. 1. Hiſt. cap. 6. *Anaſtaſius* Imperator Eutichianorum fautor, fulminis ictu interiit, ex Cedreno & Zonara. *Lutherus*, cùm veſperi opiparam ſumpſiſſet cœnam, lætus & ſanus, omneſque facetiis ſuis ad riſum provocans, eadem nocte mortuus eſt, ex Cochlæo in vitâ Lutheri. *Zuinglius* in bello contra Catholi-

A cos trucidatus eſt. *Oecolampadius*, cùm veſperi ſanus cubitum iviſſet, manè inventus eſt ab uxore mortuus in lecto, ex Cochl. in actis Lutheri an. 1531. *Carloſtadius* à dæmone eſt interfectus. Sic Miniſtri Baſileenſes in Epiſt. quam ediderunt de morte Carloſtadii. *Ioannes Calvinus* denique horrendis & ſenſibilibus morbis gravatus, vermibus conſumptus, expiravit, ut teſtatur Jeron. Bolſecus in ejus vita, addens, eum blaſphemantem obiiſſe, dæmonibus invocatis. Hæc eſt finis miſeranda eorum qui Eccleſiam Chriſti perſecuti ſunt; nobis concedat miſericors & præpotens Deus ut firmi & conſtantes vivamus & moriamur in ejus gremio.

DISPUTATIO SECUNDA.

De viſibili capite Eccleſiæ.

IN hac Diſputatione duo tantùm habentur capita, quorum prius diſſerit de ſummo Pontifice, qui eſt Eccleſiæ caput & rector, quem Chriſtus aſcenſurus in cœlum, & viſibilem ſubtracturus præſentiam, dilectiſſimæ ſuæ ſponſæ contulit; ut dum ipſe in cœlis exiſtens inviſibiliter regeret Eccleſiam, viſibiliter & ipſa regeretur ab uno Paſtore viſibili, qui eſſet Eccleſiæ univerſalis caput in terris. Poſterius verò tradit enumerationem omnium Pontificum, qui Eccleſiæ Catholicæ præfuerunt, poſt tempora Chriſti uſque ad Innocentium XI. qui hodie ſedem Petri feliciter & ſanctiſſimè occupat.

CAPUT PRIMUM.

De Summo Pontifice.

TRIPLEX hominum ſtatus ab orbe condito ad nos uſque diſtinguendus eſt: vixit enim homo, vel in lege naturæ, nempe ab Adamo ad Moïſen; vel in lege Scriptâ, à Moïſe ad Chriſtum; vel in lege Gratiæ, à Chriſto ſcilicet, uſque ad finem mundi. In primo ſtatu omnes primogeniti erant Sacerdotes & cultui D. ſpecialiter dedicati: In lege Moſaïca noluit quidem Deus primogenitos ſanctificari, ſed in illorum locum ex duodecim Tribubus Iſraël elegit ſibi Tribum Levi, quam divino ſervitio applicavit præ cæteris, juxta id quod habetur Numer. 3. *Tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſraël, ut ſerviant mihi in tabernaculo & orent pro eis.*

Licet in hac Tribu omnes dicerentur Levitæ, attamen ex uſu Scripturæ Levitæ diſtinquebantur in tres ordines; quorum primus erat Levitarum ſimpliciter, qui Sacerdotibus miniſtrabant; alter erat Sacerdotum, qui offerebant Sacrificia ſuper Altare Holocauſti; nutriebant perpetuum ignem, ſubjiciendo illi quotidie ligna, veſperè & manè; adolebant incenſum ſuper Altare Thimiamatis; affuſo oleo olivarum bis in die concinnabant lucernas quæ erant prope idem altare in candelabro au-

B reo; ſingulis Sabbatis panes calidos ponebant ſupra menſam Propoſitionis, vetereſque removebant ad ſuum uſum; adjuvabant mulieres in caſu Zelotipiæ; immolabant Vaccam Rufam extra caſtra; diſcernebant inter Lepram & Lepram; mundabant Leproſos, Seminifluos, Puerperas & Menſtruatas; denique legem Dei tenebantur ſcire, & docere.

Præter hunc duplicem ordinem Levitarum & Sacerdotum, in tertio conſtituebatur Pontifex, qui & ſummus Sacerdos dicebatur. Præcedentes functiones illi erant communes cum aliis Sacerdotibus, ſed inſuper quatuor alia officia illi erant propria. Semel in anno intrabat in Sanctuarium ad pu-
C blicam expiationem populi, ut habetur Levitici 16. 2. conſecrabat Levitas & Sacerdotes: 3. in Controverſiis Legalibus ultimam ferebat ſententiam: 4. in rebus dubiis magni momenti Deum conſulebat; à quo accipiebat reſponſum, ſive per Angelum, ut volunt aliqui; ſive per revelationem, ut dicunt alii; ſive, ut vult Joſephus, per ſplendorem gemmarum in Rationali ſupra pectus Pontificis inſertarum; quæ ſi plus ſolito ſplendeſcerent, ſignum erat felicis eventûs; ſi minùs, res ſignificabatur malè ſucceſſura; ſi nec plùs nec minùs, denotabatur per hoc, Deum nolle reſpondere. Porrò, probabile eſt hunc modum conſulendi Deum per ſummum Pontificem, ceſſaſſe ab initio captivitatis Ba-
D bylonicæ, quo tempore propter ſua peccata ſpoliati ſunt Judæi libertate, Sacrificio & Oraculo.

Sicut ergo in veteri Lege, quæ vocari potuit Eccleſia Moſaïca, erant Levitæ, Sacerdotes, & ſummus Pontifex; ſic in Eccleſiâ Chriſti reperiuntur Levitæ, nimirum Diaconi & Subdiaconi ad miniſtrandum Sacerdotibus inſtituti; reperiuntur Sacerdotes ſupra corpus Chriſti naturale & myſticum potentiam habentes; Sacerdotes inquam ſimplices, & majores, quales ſunt Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ; ſuper quos omnes denique præeminet ſummus Pontifex, de quo hanc Diſputationem inſtituimus plures Quæſtiones continentem, quarum reſolvemus plurimas, alias majoris momenti judicio Doctorum reſervantes, cùm hactenus controverſæ fuerint, præſertim in Galliâ; unde mentis noſtræ tenuitas illarum ſolutio-

Digitized by Google

nem afferre non præſumet, ſibi ſat eſſe perſuadens, A ſi utriuſque partis rationes afferat, relictâ cuilibet libertate eligendi alterutram.

Quæstio Prima.

Quænam regiminis forma alteri præferenda eſt?

NObis loquuturis de ſummo Pontifice, Eccleſiam univerſalem regente, de regimine ipſo in ſe conſiderato priùs dicendum eſt. Unde ſciri debet in primis, quòd triplex ſit regendi forma, nimirum Monaſtica, Oeconomica & Politica. Monaſtica eſt quâ homo privatus ſe regit & compo- B nit ſuos mores: Oeconomica eſt ea quâ caput familiæ ſuos ſubditos conducit: Politica eſt ea quâ populus ſeu Reſpublica gubernatur.

Politica forma regendi Rempublicam triplex eſt, ſcilicet Monarchica, Ariſtocratica & Democratica: Monarchica eſt quando tota regendi poteſtas reſidet apud unum: Ariſtocratica eſt quando pauci, & ipſi optimates regunt, Democratica eſt dum totus populus regimen habet, vel ſaltem aliqui, tum ex plebeis, tum ex nobilibus ex populi electione. De his ultimis tribus regendi formis quærimus nobiliorem & utiliorem. Calvinus ex Bellarmino Monarchicum regimen expellere nititur ab Eccleſia, dum ipſum C deterius cenſet Ariſtocratico & Democratico, præſertim ſi in toto mundo vel in totâ Eccleſiâ conſtitui attentetur: Unde Eccleſiaſticam poteſtatem cœtui ſeniorum tribuit, regimen civitatum approbat, quæ excuſſo principum jugo à populo & ſenatu gubernantur; ut fit apud Genevenſes.

Conclusio.

NObilior & perfectior gubernandi forma eſt Monarchica. Sic inter Gentiles Philoſophos, Plato in Politico poſt medium; Ariſtoteles lib. 8. Ethic. cap. 10. Homerus lib. 3. Illiados, Herodotus lib. 3. Hiſt. Plutarchus opuſculo toto D de Monarchiâ. Inter Judæos idem ſentit Philo lib. de Confuſione linguarum. Ex Chriſtianis Patribus denique hoc pariter habent Juſtinus Oratione Exhortatoria ad Gentes, Cyprianus tract. de Vanitate Idolorum, Jeronimus Epiſt. ad Ruſticum, Auguſtinus denique inter cæteros Serm. 25. de Verbis Domini, ad confirmandam hanc ſententiam rectè ait: *Da unum, & populus eſt; tolle unum, & turba eſt: quid enim eſt turba, niſi multitudo turbata?*

Probatur hæc veritas primâ ratione; quia natura quæ tendit ſemper in perfectius, principatum unius expetit, ut patet ex Cypriano, qui tract. de Idolorum Vanit. dicit, quòd, *Rex unus in Apibus, Dux unus in Gruibus, & in Armentis Rector unus.* E Hoc idem innuit Jeronymus Epiſt. ad Ruſticum, *Grues unum ſequuntur ordine litterato.* Nec hoc debet irridere Calvinus, dum lib. 4. Inſtit. cap. 6. §. 9. dicit, non ex toto orbe confluere Apes, ut regem eligant, imò ſuis alvearibus contenti ſunt ſinguli reges apum; & in Gruibus quælibet caterva proprium regem habet; ſic, inquit, ſingulæ Eccleſiæ debent ſibi attribuere ſingulos Epiſcopos. Quàm fragilis ſit illa reſponſio, patet ex hoc quòd unum alveare non ſit unum cum alio, & ſic quodlibet exigit ſuum regem; quælibet autem Eccleſia eſt una cum aliâ, & ideò debet habere unum rectorem cum illâ.

Probatur ſecundâ ratione; quia ſcilicet gubernatio Monarchica perfectiùs regimen Dei imitatur; ſicut enim omnia ſolius Dei imperio ſubjacent, ſic in Monarchiâ omnes ſubditi Principis legibus obſequuntur. Adde quòd, Monarchicam inſtituit gubernationem Deus in populo Judaïco, apud quem fuerunt primò Patriarchæ, ut Abraham, Jacob, & cæteri, qui erant veluti Principes: Deinde fuerunt Duces, ut Moſes, Joſuë, &c. tum Judices, ut Jamnes, Samſon, & alii: poſteà Reges, ut Saül, David, Salomon; poſtremò adhuc Duces, ut Zorobabel & Machabæi; & hæc omnia durarunt uſque ad Chriſtum natum, qui regnans ſuper omnes terminos orbis terrarum, unico viſibili Monarchæ voluit ſuos populos eſſe obſequentes, nimirum D. Petro, ejuſque ſucceſſoribus.

3. Probatur tertiâ ratione, vel potiùs pluribus coadunatis, brevitatis causâ; primò, quia Monarcha reſpicit bonum Reipublicæ tamquam proprium, & ſic omnem curam adhibet ad illud comparandum. Secundò, quia fortior eſt Reſpublica, ubi major eſt civium conjunctio, vires enim unitæ fortiores ſunt diſperſis; atqui magis inter ſe conjunguntur cives, qui dependent ab uno Imperante, quàm ſi à multis dependerent, quia pro tunc partialitates oriuntur: Ergo melior eſt Monarchia. Tertiò, quia, quando multi regunt, naſcitur ambitioſa contentio inter illos, ita ut alii alios impediant; vel ſaltem unus alium reſpiciens, in collegam ſuum onus rejiciat; & ſic nemo bono communi intendit, imò privato tantùm invigilat.

Objicies: Illud regimen eſt deterius, quod faciliùs vergit in tyrannidem; Monarcha autem, qui nullius ſubditur emendationi, faciliùs deviabit; & cùm deviaverit, difficiliùs emendabitur: Ergo, &c. In aliis autem regiminibus, timor aliorum quemlibet ab inſolentiâ impediet; & ſi deviaverit, ab aliis corripietur: Ergo gubernationum deterior eſt Monarchica. Reſp. Quòd revera ratione ſummæ poteſtatis; faciliùs Monarcha poſſit in tyrannum mutari; difficiliùs tamen hoc fiet, quia bonum commune, ut ſuum, & ſic illud conſervare nititur; Optimates verò, cùm ultra publicum bonum, privatum etiam habeant, vergent faciliùs in Tyrannidem, ut ex aliorum devaſtatione bonum proprium augeant. Dices, cùm populus Iſraël Regem petiit, reſpondit illi Samuel, *Neſcitis quid petatis.* Ad hoc dico, Deum non damnare moderamen Regis, cùm ipſe ſe regem regum nominet; ſed populum condemnat, quia abjecto regimine Dei, hominem pro Rege habere peroptat.

Quæstio II.

Utrum regimen Monarchicum vigeat in Eccleſia.

NEmo dubitat; quin ſit in Eccleſiâ aliquod regimen, cùm ipſa Cant. 4. ſit *ut caſtrorum acies ordinata*, & Act. 20. *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Neminem etiam latet, quin regimen Eccleſiaſticum ſit ſpirituale, & non politicum; quoniam non ſe extendit ad necem & vitam, nec regulariter ad bona temporalia. An ſit autem Monarchicum, præter Calvinum & alios hæreticos, *Edmundus Richerius* Doctor Theologus & Collegii Cardinalitii Archididaſcalus, & *Simon Vigorius* Regius Conſiliarius in Majori Conſilio, adverſùs ſacratiſſima ſummi Pontificis jura exardeſcentes, inſinuare niſi ſunt circa Annum milleſimum ſexcenteſimum undecimum, regimen Eccleſiaſticum non eſſe Monarchicum, nè ſuprema authori-

Digitized by Google

tas in manus Pontificis devolveretur : Hoc videns Cardinalis *Perronius*, Archiepiſcopus Senonenſis, ſuæ Provinciæ Epiſcopos congregavit, decretumque tulit contra hanc doctrinam, quæ in populo magnum ſcandalum generabat, quod quidem decretum Paulus V. confirmavit.

Quantum ad Richerium, uno aut altero ante obitum anno, laudabiliter reſipuit, propoſitiones à ſe adductas vehementer condemnans ; cujus rei Declarationem propriâ manu conſcripſit, quam voluit apud eminentiſſimum Cardinalem Richeleum obſignari in teſtimonium ſuæ obedientiæ erga ſedem Apoſtolicam. Hoc inſtrumentum conſcriptum fuit Anno Domini 1629. die Veneris 7. Decemb. præſentibus Magiſtro Carolo Talon, Parocho S. Gervaſii Pariſienſis, & Patre Joſeph Pariſienſi Ordinis Capucinorum, utroque ſubſignato cum Richerio. Inſuper, inſtante morte, ſumpto à Parocho viatico, coram illo & multis aſtantibus publicè profeſſus eſt, ſe ſponte & ſine metu, (ut ſuſurrabant aliqui) prædictam declarationem ſcripſiſſe, & eam adhuc ratam habere, quod verum eſſe declararunt An. Dom. 1631. coram Petro *le Gay* S. Sedis Apoſtolicæ Notario, Leonardus *Fourment* Preſbyter, Collegii Cardinalitii Rector, Joannes *du Tour*, Doctor Theologus, & Carolus *Ternois* Baccalaureus, tanquam præſentes declarationi prædicti Richerii. Utraque certificatio habetur apud D. *Duval* in Tractatu quem edidit de ſupremâ ſummi Pontificis poteſtate.

CONCLUSIO.

REGIMEN Eccleſiæ eſt Monarchicum. Probabiliſſimum enim eſt, quòd Chriſtus ſuæ ſponſæ, pro quâ mortuus eſt, nobiliorem & utiliorem inter tres gubernandi rationes reliquerit, nempe Monarchicam ; unde in Scripturâ, Eccleſia inſignitur multis titulis qui Monarchiam redolent ; modò enim, Danielis 2. vocatur *Regnum*, modò *exercitus ordinatus* Cant. 4. Ad Timoth. 3. comparatur *domui*, 1. Petri 3. *Navi* & Joan. 2. vocatur *Ovile*, quæ omnia gubernantur ab uno moderatore. Nec reſpondendum eſt, quòd habeat unum Regem, nempe Chriſtum, quod ſufficit ut Eccleſiæ ſtatus dicatur Monarchicus ; hoc enim non ſufficit, quia licet Chriſtus ſit Rex inviſibilis Eccleſiæ in quam inviſibiliter influit per gratiam, aſſiſtentiam, & directionem internam ; cùm tamen Eccleſia ſit viſibilis, debet habere Paſtorem viſibilem, ad quem confugiat in neceſſariis.

Probatur 2. quia omnes Eccleſiæ per totum orbem diſperſæ unam debent conſtituere Rempublicam, aliàs Eccleſia non eſſet una. Ut autem ex omnibus Eccleſiis reſultet una, non ſufficit unitas Fidei & Sacramentorum, ſed opus eſt aliquo tribunali & rectore qui controverſias oboriri ſolitas inter Eccleſias particulares, dirimere poſſit ; quia ad hoc non poſſunt inſtitui omnes Epiſcopi collectivè ſumpti, qui omnibus difficultatibus ſimul præſto eſſe non poſſent ; nec etiam poſſunt inſtitui Principes ſæculares, cùm ſint oves, non paſtores ; & ſic requiritur unus ſupremus Paſtor, qui diſcordantes paſtores particulares & diſſidentes Eccleſias conciliet. Deinde, multæ controverſiæ circa Fidem oriuntur, vixque diverſi homines à ſe ſejuncti eadem ſentire poſſunt, niſi unius authoritati acquieſcere teneantur ; unde Jeremias cap. 12. multitudinem paſtorum nemini obedire volentium

A vituperans, dicit, *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam*, &c. Tandem correctio Epiſcoporum & ſupplementum eorum negligentiæ, arguit neceſſitatem ſupremi Monarchæ in Eccleſiâ, qui contineat Epiſcopos in ſuo officio, & ſubditos aliquando Epiſcopis rebelles ad obedientiam revocet ; unde Gregorius Indictione 13. Epiſt. 52. *Unumquodque tunc ſalubriter completur officium, cùm fuerit unius ad quem poſſit recurri : unus, inquam, qui cæteris invigilet, cæteroſque hortetur, corrigat & corripiat.*

Probatur 3. ex Doctoribus Pariſienſibus, quorum aliqui reverà ponunt ſupremam Eccleſiæ au-
B thoritatem in Concilio ; alii tamen ipſam conſtituunt in ſummo Pontifice. Primò Alliacenſis Collegii Navarræ Archididaſcalus, Cardinalis, & Cameracenſis Archiepiſcopus Tract. de Origine Eccleſiaſt. Poteſt. concluſione 2. ſic habet, *Ideo Dominus prævidens ſchiſma & diſſentionem, contulit Petro & ſucceſſoribus ſuis authoritatem diſponendi Miniſtros Eccleſiæ, & determinandi eorum juriſdictionem, dicens, Paſce oves meas ; ſit paſtor & prælatus generalis, ad quem pertineat regimen regale ovium & ovilis.* Secundò Joannes Gerſonius Cancell. Pariſ. lib. de Auferibil. Papæ Conſiderat. 8. ſic habet, *Nullam aliam politiam in Eccleſia inſtituit Chriſtus, præter Monarchicam & quodam modo regalem ; & oppoſitum ſentientes, quod videlicet fas eſt dicere plures Papas, aut quod quilibet Epiſcopus in ſua diœceſi eſt Papa vel Paſtor ſupremus, æqualis*
C *Papæ Romano, errat in fide & unitate Eccleſiæ, contra articulum hunc, Et Unam Sanctam Eccleſiam ; & ſi pertinaces maneant, judicandi ſunt Hæretici, ſicut Marſilius de Paduâ & quidam alii.* Tertiò Almaïnus de Supremâ Poteſt. Eccleſiaſticâ cap. 4. ita loquitur, *Chriſtus fuit ſapientiſſimus, quia plenus ſapientia, & quòd inſtituerit optimam politiam ; ſed optima politia debet regi regimine regali, ut dicit Ariſt. in Politic. ita ut unus ſit, qui in quemque habeat poteſtatem & nemo in eum :* Ergo veriſimile eſt, quòd in ſpiritualibus Chriſtus inſtituerit ſuperiorem, qui habeat quemlibet coercere, & nullus eum. Sufficiant hi tres illuſtris notæ & magnæ autho-
D ritatis pro omnibus aliis Doctoribus, qui adduci poſſent in propoſitionis confirmationem.

Objicies 1. *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ*, ad Epheſ. 4. & ſic faceret injuriam Chriſto qui admitteret aliud caput in Eccleſiâ. Negatur conſequentia, quia non admittitur aliud caput cum Chriſto, ſed ſub Chriſto, ut ejus Miniſter & Vicarius ; ſicut Regi non fit injuriâ, ſi admittatur Prorex ſub Rege. Quòd ſi Eccleſia nuſquam dicta fuerit corpus Petri, ſed Chriſti ; hoc eſt, quia ſolus Chriſtus eſt caput principale & perpetuum ejus : ſic regnum non dicitur eſſe proregis, ſed regis. Dices : Solus Deus per potentiam ſuam poſſet Eccleſiam regere, ſi eſſet Monarchica. Reſp. reverà quòd unus ſimplex
E homo hoc non poſſit per ſe, bene autem per alios, & maximè ſi ſit adjutus ſpeciali aſſiſtentiâ Spiritus S. Quòd ſi æqualiter mittat Apoſtolos Joan. 20. *Ecce ego mitto vos :* per hunc textum Petrus reverà non præponitur aliis, bene autem per alios, ut cùm dicitur, *Paſce oves meas*, & *Super hanc petram ædificabo*, &c. & in hoc eſt Monarcha.

Objicies 2. Paulus deſcribens Hierarchiam Eccleſiaſticam, quam Chriſtus reliquit, multis tradit regimen Eccleſiæ, & mentionem non facit unius capitis, ad Epheſios 4. *Dedit quoſdam Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios Evangeliſtas, alios autem Doctores & Paſtores.* Reſp. ſummam authoritatem datam fuiſſe omnibus Apoſtolis, ut celeriùs in toto

Digitized by Google

orbe terrarum Fides diſſeminaretur; in ſolo autem Petro remanſit illa, mortuis omnibus Apoſtolis. Dices Luc. 22. facta contentione inter Apoſtolos, quiſnam eorum eſſet major, reſpondit Chriſtus, *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic*: Arcet ergo Chriſtus ab Eccleſiâ regimen Regale & Monarchicum. Reſp. Chriſtum per hoc tantùm velle regimen Eccleſiæ non eſſe tale, quale eſt inter Reges; ita quod velit quidem unum aliis præeſſe, ſed cum humilitate & abſque libidine dominandi, ut faciunt Reges, qui ſæpiùs ſunt tyranni, imperant ſubjectis ut ſervis, & omnia referunt in bonum privatum; ubi vult Chriſtus ſuum Vicarium præeſſe Eccleſiæ, non proprium honorem, ſed ovium commodum quærendo, ad exemplum ipſius Chriſti, qui modo dicit, *Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare*; & modò vult vocari *magiſter & Dominus*.

QUÆSTIO III.

Vtrum gubernatio Eccleſiaſtica ſit Ariſtocratiâ temperata.

NEGANT abſolutè Hæretici ſtatum Monarchicum in Eccleſiâ, ut diximus; Vigorius autem, qui illum admittere cogitur, negat ipſum eſſe abſolutè Monarchicum, vultque eſſe Ariſtocratiâ temperatum; ita quòd Princeps Eccleſiæ nihil agere poſſit, niſi de conſilio & conſenſu Epiſcoporum, qui ſunt Eccleſiæ principes; quaſi verò tribus primis ſæculis, ubi nullum habitum fuit concilium, ſupremus Pontifex multos Hæreſiarchas non condemnaverit, quales fuerunt Cerdon damnatus ab Higinio, Marcion ab Eleutherio, Theodorus Coriarius à Victore; Pelagiani, Valentiniani, Novatiani, Appelliani & multi alii, ab aliis Pontif. & illicò Eccleſia univerſalis horum omnium hæreſes tanquam ſufficienter damnatas tenuit. Hoc confirmat Auguſtinus contra Pelagium & Sectarios, Concilium Generale prætendentes ad examinandam ſuam doctrinam jam in duobus Conciliis Africanis damnatam, confirmatis ab Innocentio & Zozimo: Sic loquitur Auguſtinus lib. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, in fine libri. *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quaſi nulla hæreſis aliquando, niſi congregatione Synodi damnata ſit; cùm potiùs rariſſimæ inveniantur propter quas damnandas talis neceſſitas extiterit*: Cùm ergo tribus primis trecentis annis Eccleſiæ, Summus Pontifex ſine convocatione Concilii & congregatione Optimatum Eccleſiaſticorum determinaverit de rebus Fidei, aſſignanda eſt jure noſtra

CONCLUSIO.

MONARCHIA Eccleſiæ non eſt Ariſtocratiâ permixta, quaſi in actibus ſuis dependeat abſolutè ab aliis, licet ſæpè ſæpiùs admittat optimates Eccleſiæ ad ſuum regimen in ſuis Conciliis. Hoc patet, quia Pontifex poteſt ex ſe ſolo præcipere, prohibere, punire, compenſare, & de rebus Fidei determinare, ut mox dicebamus; unde Sorbona recepit libenter Bullas Apoſtolicas Innocentii X. & Alexandri VII. quibus hi Pontifices declarabant opiniones novas, hæreticas; & hoc ſine concilio & convocatione generali Optimatum Eccleſiæ. Hoc clarè habetur in Concil. Florentino, ubi in diſputatione contra Rhodanenſem Archiepiſcopum, qui non poterat ferre, quòd Papa cum Latinis Epiſcopis aliquid mutaſſet in Concilio; Archiepiſcopus

A Florentinus authoritate Concilii ſic terminavit Seſſionem ſeptimam; *Quoties de fide orietur aliqua dubitatio, Romanus Pontifex debet ac tenetur illam explicare atque illo docente, omnes Synodi atque Eccleſia Vniverſalis debet hujuſmodi veritatem ſequi*: & hoc dicit Epiſtola recitata, ſcilicet Agathonis, approbata in ſexta Synodo.

Confirmatur hoc ab Eccleſiâ canente, *Simon Petre, antequam de navi vocarem te, novi te; & ſuper plebem meam principem te conſtitui*; quod autem canit Eccleſia, id credendum eſt, ex Chryſoſt. *quia legem credendi facit lex prædicandi.* De Apoſtolis omnibus etiam dicitur Pſal. 44. *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram*, & de Petro canitur, *Tu es paſtor ovium, princeps Apoſtolorum*: Si autem eſt Princeps
B Apoſtolorum, illis imperat; & ſic Epiſcopi qui dicuntur tenere locum Apoſtolorum, non habent ſummam poteſtatem in Eccleſia Univerſali, licet juriſdictionem habeant in ſolidum in ſuis Diœceſibus. Dicendum ergo eſt, Regimen Eccleſiæ eſſe ſimile, non quidem illis regnis, quæ abſque conſenſu Procerum non poſſunt leges condere, nec tributa exigere, ut eſt regnum Angliæ, quod eſt Monarchicum Ariſtocratiâ & Democratiâ temperatum, quia Rex nil agit niſi dependenter à claſſe Nobilium & eâ quæ eſt Plebeiorum; ſed eſt ſimile illis regnis quæ hæc & cætera faciunt independenter à Comitiis Generalibus & à conſenſu Optimatum, ut in Regno Galliæ, in quo, ſi aliquando Comitia Generalia convocantur, hoc eſt ad melius eſſe,
C & non neceſſariò. Adde quòd, quidquid determinaverint illa Comitia, ſemper liberum eſt Principi aut alliud confirmare, aut rejicere: unde ſi Edicta Regis ſoleant à ſupremò Senatu verificari, hoc non eſt ex neceſſitate, ſed eſt conditio; ut voluntas Regis conſtet populo.

Objicies, Si Monarchia Eccleſiæ non ſit temperata & aliquo modo limitata, poterit Pontifex diſpenſare ſuper jus naturale & divinum, quod falſum eſt. Reſp. dici non temperatam & limitatam, quia ab alio non dependet; eſt tamen limitata, quia omnia abſolutè non poteſt facere: nil enim poteſt contra Jus Naturale, cùm non poſſit ullo modo ea immutare quę ex naturâ ſuâ bona ſunt
D aut mala; nec contra Jus Divinum, nec contra Scripturam aut Traditionem; licet poſſit explicare Jus Divinum & Naturale declarando ipſa jura obligare, vel non; ſed non poteſt ſuper ipſa diſpenſare. Quòd ſi Apoſtoli ſtatuerint multa ſuper quæ diſpenſat Eccleſia, ordinando Bigamos, Homicidas, &c. contra D. Paulum 1. ad Timoth. 3. & uſum permittat ſanguinis & ſuffocatorum, contra Act. 15. Reſp. hæc omnia eſſe tantùm Juris Eccleſiaſtici, quia ea non ſtatuerunt Apoſtoli, tanquam Evangelii promulgatores, ſed tanquam Paſtores & Epiſcopi. Quantùm ad Jus Eccleſiaſticum, poteſt quidem in illo diſpenſare, etiam in toto, ut volunt plurimi, modò hoc non cedat ſcandalo, nec
E ſtatus Eccleſiaſticus videatur everti; quod fieret ſi v.g. Pontifex puerum promoveret ad Ordines ſacros, ſi conferret alicui viginti beneficia, ſi ritus generales in Eccleſia inveteratos aboleret, &c.

OBJICIES ſecundò: Quando Rex eſt verè Monarcha ſine limitatione, poteſt diſponere de omnibus officiariis regni, & ipſos deponere, prout voluerit, quod non poteſt facere Papa circa Epiſcopos qui non ſunt Vicarii Papæ, ſed in ſolidum partem Eccleſiæ regunt. Reſp. Hoc non requiri; in Galliâ enim, cujus Princeps eſt abſolutè Monarcha, Cancellarius, Comes ſtabuli, & alii ſimiles non poſſunt deponi, bene autem privari exercitio

Digitized by Google

officii. Deinde, licet ad libitum non poſſint deponi, quia gradus Epiſcopalis eſt ex Jure divino; attamen, ſuppoſito crimine, deponi poſſunt. Et reverà S. Stephanus Papa Helenum Epiſcopum Trecenſem, & Firmilianum Archiepiſcopum Cæſarienſem in Cappadociâ excommunicavit, cum aliis qui docebant rebaptiſandos eſſe hæreticos, dum ad fidem redirent, & hoc in 3. ſæculo. In 4. D. Athanaſius à S. Damaſo deprecatur, ut Auxentium excommunicet & ejiciat è ſede Mediolanenſi, in Epiſt. ad Epiſcopos Africæ quæ incipit, *Sufficiunt quidem ſcripta*; & reverà hoc fecit Damaſus. In quinto ſæculo, expulſo Chryſoſtomo ab Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ, adverſarii ejus loco inſtaurarunt Urſatium, cui Innocentius primus communionem ſuam negavit, expunxitque ex numero Epiſcoporum, ex Epiſt. Damaſ. ad Imperatorem Arcadium. In 6. Agapetus depoſuit Anthimum è ſede Patriarchali Conſtantinopolitanâ. Hoc idem verificari poſſet per multa exempla quæ longius eſſet retexere.

Objicies 3. ex S. Anacleto, *Cæteri Apoſtoli cum Petro pari conſortio honorem & poteſtatem acceperunt, & ipſis decedentibus in locum eorum ſucceſſerunt Epiſcopi.* Cap. *in novo Teſtamento*, Diſt. 21. Reſp. ad primum cum Cardinali Perronio, Dominis Duval, de Raconis & Mauclero, Apoſtolos eſſe æquales Petro, quantum ad Apoſtolatûs dignitatem & functiones illi annexas; quia à Chriſto immediatè miſſi erant ad annuntiandum Evangelium in toto mundo: Non verò erant æquales in Juriſdictione, ut Epiſcopi & Paſtores juxta dictum Maucleri Part. 2. de Monach. Eccleſiaſt. lib. 1. *Sanctus Petrus æqualis fuit Apoſtolis ratione Apoſtolatûs, ſuperior tamen ratione Epiſcopatûs & Paſtoralis dignitatis.* Quando ergo Chriſtus mittit Apoſtolos ad prædicandum Evangelium, dicit omnibus, *Sicut miſit me vivens Pater, & Ego mitto vos*: dum verò agitur de conſtituendo Paſtore ſuper univerſam Eccleſiam, ſoli Petro dicit, *Paſce oves meas.* Ad ſecundum ubi habetur in objectione, quod Apoſtolis ſuccedant Epiſcopi; Reſp. quòd ſuccedant illis in Epiſcopali ordine, ratione cujus Sacerdotes conſecrant, chriſma conficiunt, ſuper fideles manus imponunt in Confirmatione, &c. non verò propriè ſuccedunt Apoſtolis in authoritate, alias omnes Epiſcopi per totum mundum Evangelium prædicare poſſent; unde Sorbona damnavit hanc propoſitionem Antonii de Dominis Spalatenſis Archiepiſcopi, *Epiſcopi dicuntur Apoſtolorum ſucceſſores*, &c. Ratio autem quare D. Petrus ſucceſſores habuit; eſt, quia D. Petrus erat Paſtor ordinarius: cui uti morienti debuit alius ſuccedere: Apoſtoli verò erant extraordinarii Miniſtri; & hoc eſt quod dicit cum Duvallio Tract. de Romani Pontificis Poteſt. Part. 1. quæſt. 3. Bellarminus Tom. 1. de Rom. Pont. lib. 4. cap. 5. *Apoſtoli enim erant quaſi delegati Paſtores.*

QUÆSIO IV.

In quo reſideat poteſtas Eccleſiæ.

CHRISTUS apud homines viſibiliter degens ſuam Sponſam Eccleſiam, tanquam ſupremus Monarcha regebat, admittens ſecum Apoſtolos, non quidem in partem poteſtatis ſuæ, aliàs non diceret ipſe Math. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*; ſed ut Miniſtros ſuos, qui ubique prædicarent Evangelium: Poſtquam autem
A opus noſtræ Redemptionis complevit, antequam ad Patrem reverteretur, providere voluit de Paſtore Eccleſiæ, qui eam regeret, quô locô Petrum inſtituit tanquam ſui Vicarium, ut poſt ſuam Aſcenſionem idem regimen Monarchicum remaneret in Eccleſiâ, quod ante illam inſtituere voluerat tanquam nobilius Ariſtocratico & Democratico, ut inquit Ariſtoteles lib. 5. Politicorum cap. 11. *Quantò pauciorum eſt poteſtas omnis, tantò majori tempore neceſſe eſt eam durare*: Sic Gennadius Patriarcha Conſtantinop. in Expoſit. Concil. Florent. Titulo 5. Capitis Sect. 2. *Chriſtus in terris erat Dominus, Pater & Paſtor Diſcipulorum; ſic cùm decreviſſet ad Paternum thronum aſcendere, Petrum præ-*
B *fectum ipſis conſtituit & Magiſtrum, & ut uno verbo dicam, ſuum Vicarium ac ſucceſſorem.* Ex quo clarè patet, quòd ſicut in Chriſto vigebat ſuprema authoritas, ſic eam Petro tranſmiſit. Quia tamen quædam controverſia inter Catholicos & Hæreticos remanſit, præſertim inter Antonium de Dominis, & nuper inter Authorem libri de duobus capitibus Eccleſiæ; ideo hæc quæſtio longiùs protrahenda eſt.

CONCLUSIO.

SUPREMA Eccleſiæ poteſtas in Petro reſidet,
C tanquam in capite Eccleſiæ & Chriſti Vicario. Licèt hæc veritas ſit manifeſta cunctis Evangelium ſcientibus, ex S. Greg. Papa, attamen illam probare conabimur ex Scripturâ, Conciliis & Patribus.

Probatur ergo primò ex Scripturâ, Math. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni Cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis.* Habetur etiam Ioan. ultimo, *Paſce agnos meos, paſce oves meas*: Ubi D. Hieronimus ait; *Soli Petro pœnitenti poteſtatem Paſtoris Dominus communicavit.* Super hos textus hæc reflexio fieri poteſt; Vel Chriſtus non potuit dare Petro illam poteſtatem, quam ut Monarcha poſſidebat, vel
D non voluit: Primum eſt falſum, quia cùm poteſtas Chriſti fuerit ordinaria, illi competens ratione Unionis Hipoſtaticæ, eam alteri potuit communicare. Secundum eſt contrarium verbis Chriſti allegatis, quomodò enim clarius potuiſſet ſuam mentem de Petro eligendo in Vicarium ſuum aperire, quàm dicendo, *Tu es Petrus*, &c. *tibi dabo claves regni Cælorum*, &c, *paſce oves meas?* Hæc verba in pravum ſenſum detorquere prætendentes hæretici, dicunt per Petram non intelligi Petrum, ſed Chriſtum; Sic Calvinus Lib. 4. Inſtit. Cap. 6. §. 6. Lutherus vult intelligi Fidem, ſeu Fidei Confeſſionem Lib. de poteſtate Papæ: Eraſmus Petram ex-
E plicat de quolibet Fideli; ſed longè meliùs Catholici communiter per Petram intelligunt perſonam Petri, quam alloquebatur Chriſtus. Hoc patet clarè per pronomen *hanc*, cùm dicitur, *& ſuper hanc petram*; illud enim pronomen deſignat aliquam petram de quâ Dominus ante locutus fuerat; loquutus verò fuerat de Petro, quem vocaverat Petram: Hoc confirmat Concilium Chalcedonenſe Act. 3. appellans Petrum, *Petram & crepidinem Eccleſiæ Catholicæ*; & omnes Patres, tum Græci, tum Latini, ut videre eſt apud Bellarminum Lib. 1. de Rom. Pontif. Cap. 10.

Verba etiam Math. 16. allata, *tibi dabo claves regni Cælorum*, prætendunt hæretici, Calvinus, Lutherus & Magdeburgenſes, pertinere ad totam

Digitized by Google

Eccleſiam, cujus Petrus perſonam gerebat, & nihil ſpectare ad perſonam privatam Petri; ſed circumſtantiæ comitantes verba Chriſti ſatis indicant perſonam particularem Petri. Primò, per vocem, *tibi*, quæ eſt pronomen ſingulare; Secundò explicat nomen inditum in Nativitate, *Beatus es Simon*; Tertiò, addit nomen Patris, *Bar Iona*, id eſt filius Ionæ: Deinde illi dictum eſt, *tibi dabo claves*, qui dixerat, *Tu es Chriſtus Filius Dei*; illicò enim ſubjunxit; *Et ego dico tibi*; ſed Petrus illa verba protulit: Ergo iſta ad perſonam Petri pertinent, ſicque *confeſſio mercedem accepit*, ait Hieronimus. Tandem illi dictum eſt; *Tibi dabo claves*, &c. cui paulò poſt dixit Chriſtus; *Vade poſt me, Sathana; ſcandalum enim mihi es*; ſed iſte fuit Petrus, non in perſonâ Eccleſiæ, ſed privatâ, ut patet ex Evangelio & ex Hilario Lib. 6. & 10. de Trinit. Theophilacto, Hieron. Chryſoſtomo in Cap. 16. Matth. & ex Auguſt. Lib. 2. contra duas Epiſtolas Gaudentii Cap. 23. ergo etiam Petrus fuit ille, cui dixit Chriſtus, *Tibi dabo Claves.* Quid ſi dicatur, Petrum reſpondiſſe: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, nomine omnium Apoſtolorum, ut habetur ex Chryſoſtomo, *Petrus fuit os Apoſtolorum*; ex Hieronimo, *Petrus pro omnibus eſt loquutus*; & ex Auguſt. *Unus pro omnibus reſpondit*, Serm. 13. de Verbis Domini. Ad hoc dico, Petrum non reſpondiſſe, tanquam ab aliis commiſſionem habentem, ſed dicitur reſpondiſſe nomine omnium, *quia erat omnium caput & Princeps*, ut habet Cyrillus Lib. 12. in Joan. Cap. 64. Hoc non impedit tamen, quin confeſſio ſit propria Petro, licet dicatur communis; quia omnes illam ſilentiô ſuô approbarunt. Hoc confirmat Hilarius in hunc locum, *Petrus primus judicatus eſt dignus, qui quòd in Chriſto eſſet, primus cognoſceret*; ſi primus cognovit, ergo illi primò revelatio facta eſt; & ſic ſingulariter fecit hanc confeſſionem. Sic Auguſt. Serm. 124. de Temp. *Hic eſt Petrus qui divina revelatione primus omnium veritatem meruit confiteri*, dicens, *Tu es Chriſtus*, &c. Sic etiam D. Leo Serm. 11. de Paſſione Domini; *Petrus omnium ora celerrimè præveniens, inquit, Tu es Chriſtus Filius Dei.*

Probatur ſecundò ex Conciliis tum Orientis, tum Occidentis. Primò ex Concilio Niceno, Lib. 3. Can. 39. Verſu, *Conſideret Patriarcha: Petrus cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos & omnes populos, ut qui ſit Vicarius Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Ex Conc. Epheſin. *Beatiſſimus Petrus Apoſtolorum Princeps & caput, fideique columna, Eccleſia Catholicæ fundamentum, à Domino noſtro Ieſu Chriſto claves regni accepit.* Part. 2. Act. 3. Non ergo juriſdictio Petri eſt humana, ut voluerunt aliqui. Concilium Conſtantinopol. principatum Petri his verbis fatetur; *Beatus Petrus Apoſtolorum Princeps nos commovet*: Epiſt. quæ incipit, *Conſideranti mihi*, ad Imperatorem. Concilium Baſileenſe oratione factâ coram omnibus Patribus, quæ incipit, *Humaniſſimam & ſanctiſſimam*, ſic habet, *Præſulatus poteſtas & authoritas Petro tributa fuit, non ab hominibus, ſed à Chriſto Salvatore.* Idem patet ſecundò, ex Conciliis Occidentalibus, præſertim ex Florent. *B. Petrus Apoſtolorum Princeps, verus Chriſti Vicarius, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Pater & Doctor.* Et ex Tridentino Seſſ. 6. Cap. 11. ubi Petrus Apoſtolorum Princeps vocatur: Lugdunenſe, Viennenſe, Lateranenſe, & alia idem penitùs aſſerunt.

Probatur tertiò ex Patribus Orientalibus & Occidentalibus, qui unanimi conſenſu aſſerunt Petrum fuiſſe præpoſitum aliis Diſcipulis. Inter Orientales, Baſilius ſic habet; *Aliis omnibus Diſcipulis antepoſitus*
A *fuit*, Serm. de Judic. Dei. D. Athanaſius Reſponſ. 72. ad Antiochum, *Petrus Apoſtolorum primarius.* Gregorius Nazianz. *Petrus Eccleſiæ columen.* Chryſoſtomus Homil 55. in Cap. 16. Matth. *Petrus Paſtor & caput Eccleſiæ.* Epiphanius ſcribens contra hæreſim 51. n. 17. *Petrus Apoſtolorum Princeps à Chriſto electus*: ergo non ab hominibus. Damaſcenus, *Petrum cœleſtis regni Clavicularium inſtituit.* Orat. de Transfigurat. Theophilactus ſuper Evang. Joan. Cap. ult. *Paſce agnos meos, paſce oves meas, qualis Paſtor fui, talis & tu ſis.* Sic & cæteri, quos omitto, ut ad Patres Occidentales tranſeam. S. Clemens Epiſt. 2. *Quoniam*, ad D. Jacobum Apoſtolum.
B *Petrus omnium Apoſtolorum pater*: Si autem Jacobus unus ex Apoſtolis nullam reprehenſionem fecerit Papæ, ſignum eſt, quòd hanc ipſe veritatem agnoſceret. Chryſoſtomus Homil. 87. in Joan. *Si quis à me percontaretur, quomodo Iacobus ſedem Hieroſolimitanam accepit, reſponderem ego, Petrum totius orbis Magiſtrum illum præpoſuiſſe*: Unde Mauclerus de Monarch. Eccl. Part. 2. Lib. 1. Cap. 9. *Petrus Spiritu Sancto inſpirante, unicuique Apoſtolorum ſuas terras, veluti diœceſes aſſignavit*: Hoc autem non feciſſet, ſi ſupremam in Apoſtolos non habuiſſet authoritatem. Cyprianus Epiſt. 40. *Fratres chariſſimi, Deus unus eſt & Chriſtus unus, & Eccleſia una, & Cathedra una, ſupra Petrum Domini voce fundata.*
C Per cathedram intelligitur authoritas. Hieronimus Lib. 1. Cap 14. contra Jovinianum, *Inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, Schiſmatis tollatur occaſio.* Optatus Milevitanus Lib. 7. contra Parmenium, *Stant Apoſtoli innocentes & peccator accipit claves.* Ambroſius in Cap. 12. 2. ad Corinth. *Prior ſequutus eſt Andreas Salvatorem, attamen primatum non accepit, ſed Petrus.* Hieronimus Epiſt. 53. ad Euſtochium, *ſæpiſſimo rogatu*, ait, *ſoli paſtoris poteſtatem poſt reſurrectionem ſuam Petro pœnitenti Dominus commiſit; & quam ſolus habuit, Petro tribuit.* Sic Arnobius in Pſ. 137. Auguſtinus denique vocat Petrum *Saxum immobile operis Chriſtiani molem continens*, in Matth. Cap. 16. Unde Clemens Alexandrinus ait apud Sophronium, in Prato Cap. 75. quòd
D Chriſtus ſolum Petrum baptiſaverit, Petrus autem Andræam, Jacobum & Joannem, & hi alios. Videat ergo Antonius de Dominis ſi meritò dixerit, quòd diſparitas poteſtatis inter Apoſtolos ſit humanum inventum: videant alii, ſi jure reponant duo capita in Eccleſia; videant denique reliqui, quam ineptè aſſerant Papam ſucceſſorem Petri eſſe tantummodò primum inter æquales, ſicut Cicero eſt primus inter Oratores, & Ariſtoteles primus inter Philoſophos.

Objicies primò, Jacobum majorem fuiſſe Petro, quia fuit Epiſcopus Hieroſolimæ, ubi Chriſtus inſtituit Eccleſiam, & proinde fuit ejus Vicarius. Reſp. Jacobum fuiſſe Epiſcopum unius Eccleſiæ particularis, & Petrum omnium Eccleſiarum; imò
E fuit ipſemet Petrus, qui Jacobum Epiſcopum Hieroſolimitanum inſtituit ex Chryſoſt. præcitato in 3. probat. Unde Bernardus Lib. 2. de Conſider. *Iacobus unâ Hieroſolimâ contentus, univerſalitatem Petro cedit.* Si dicatur, quòd Hieroſolima ſit mater omnium Eccleſiarum, hoc verum eſt jure antiquitatis, non poteſtatis. Si Petrus non ſederit Hieroſolimis; hoc eſt, quia congruum erat, ut locus Summi Sacerdotis mutaretur, quoniam mutata eſt lex & Sacerdotium per adventum Chriſti. Dices, Paulum, qui vocatur Apoſtolus per antonomaſiam, debere potiùs eſſe caput Apoſtolorum. Reſp. dici talem, quia fuit doctior & ſapientior cæteris, quia plus ſcripſit, & plantavit fidem in pluribus locis, quod

Digitized by Google

eſt munus Apoſtoli; unde 1. Corinth. 15. de ſe ait, *Plus omnibus laboravi*: Quia cæteri miſſi ſunt ad certas provincias, Paulus ad omnes Gentes: Petrus autem excelluit quantùm ad authoritatem; & ſic ab Eccleſiâ canitur *Princeps Apoſtolorum*. Hæc ſolutio eſt Auguſtini lib. 3. ad Bonifac. cap. 3. Quòd ſi in antiquis ſigillis quibus diplomata obſignabantur, imago Pauli erat à dextris & Petri à ſiniſtris; non ſatis conſtat, an eo tempore dextera eſſet nobilior ſiniſtrâ; deinde, ſicut in diplomatibus, Paulus obtinet dexteram, ſic Petrus illam tenet in numiſmatibus, & forte id fecit Eccleſia, ut ſignificaretur, hos Apoſtolos aliquid habere in quo unus alteri præcellat, nimirum Petrus in authoritate; & Paulus in ſapientiâ; unde dicit S. Maximus Serm. ultimo de Sanctis Petro & Paulo, *Clavem poteſtatis Petro & Clavem ſcientiæ Paulo datam eſſe.* Adde quòd ſi nominandi ſunt Apoſtoli, primus nominatur Petrus. Matth. 10. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc, primus Simon, qui dicitur Petrus.* Sic Marci 3. Luc. 6. Act. 1. Si invocantur in Litaniis, præcedit Petrus; ſi feſta de illis agantur, primo celebratur memoria Petri.

Objicies ſecundò, Eccleſia omnibus æquè commendata eſt; *Euntes docete omnes Gentes. Sicut miſit me Pater vivens*, &c. Reſp. omnibus commendatam fuiſſe, non æqualiter; ſoli enim Petro dixit Chriſtus, *Paſce oves meas.* Dices ex Cypriano, *Hoc erant cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.* Reſp. ante electionem capitis fuiſſe æquales, ſed ex æqualibus in poteſtate poſt Reſurrectionem, Petrum elegit Chriſtus in caput aliorum, & ſupremam authoritatem illi tribuit, dum dixit, *Paſce oves meas*, ut ſtatus Monarchicus, quem ipſe in Eccleſia conſtituit, conſervaretur. Sic intelligendi ſunt alii Patres. Si dicat Auguſtinus lib. de Agone Chriſtiano cap. 30. *Datas fuiſſe claves omnibus, cùm data ſunt Petro, qui Eccleſiæ perſonam ſuſtinebat, & omnibus dictum fuiſſe, Paſce oves meas, cùm hoc Petro dictum eſt*: Reſp. hoc dictum fuiſſe omnibus mediatè, quia mediante authoritate conceſſâ Petro, ipſemet Petrus illam communicavit Apoſtolis poſt Aſcenſionem, ipſos mittendo in diverſas Provincias. Si dicatur, quòd Petrus non exercuerit Primatum, quia etiam alii Apoſtoli inſtituerunt primos Diaconos, Act. 6. quia Apoſtoli miſerunt Petrum & Joannem in Samariam Act. 8. quia denique Paulus, & Barnabas quæſtionem de Circumciſione tulerunt ad omnes Apoſtolos. Reſp. Licèt in nſtitutione Diaconorum Petrus non exercuerit Principatum, in aliis tamen exercuit. 2. Apoſtoli miſerunt Petrum, non ex authoritate & imperio, ſed de conſenſu eorum & de conſilio. 3. Illam controverſiam delatam fuiſſe ad omnes Apoſtolos quibus præſidebat Petrus, ut deciſio fieret cum majori partium ſatisfactione: Hoc tamen non impedit Primatum Petri, ſicut nec quando affertur cauſa civilis Senatui coram Rege. Dices: Gal. 2. Paulus reſtitit Petro: ergo non agnoſcebat Principatum Petri, vel erat arrogans corrigendo Superiorem. Reſp. Aliam eſſe correctionem ex juſtitiâ quæ fit per inflictionem pœnæ, & hæc competit tantùm Superiori; aliam ex charitate, per fraternam correctionem: Hanc adhibuit Paulus, videns Petrum erraſſe, non in fide, ſed in facto; quia incautè ſimulabat Judaiſmum: Unde Auguſtinus Epiſt. 19. ad Hieronymum: *Ipſe Petrus quod à Paulo fiebat utiliter; libertate charitatis, ſancta & benigna humilitatis pietate accepit.*

Objicit 3. Antonius de Dominis falſus Archiepiſcopus Spalatenſis in Dalmatia, Primatum Petri repeti ex ejus primariâ vocatione, non ex authoritate particulari. Reſp. quòd licèt Petrus eſſet primò vocatus, hoc non eſſet contra nos, quia potuiſſet Chriſtus eum primò vocare, ut ipſum caput Eccleſiæ faceret; non tamen fuit primò vocatus. Primò enim admiſſi ſunt ad Chriſtum Andreas, Petrus, Philippus & Nathanaël, non ut cum illo manerent, ſed ut audirent illum; & tunc Andreas præceſſit Petrum Joann. 1. Secundò, vocati ſunt propriè à Chriſto, ut cum illo manerent, Petrus & Andreas, ſed ſimul & eodem tempore, Matth. 4. Tertiò, omnes vocati ſunt ex Diſcipulatu ad Apoſtolatum, ſed eodem adhuc tempore, ut patet ex Luc 6. non ergo Petrus fuit primus vocatione. Dices ex eodem Antonio, Primatum Petri procedere ex antiquitate ætatis, ob quam multa dixit & fecit, ac ſi eſſet primus. Reſp. Quòd non ſatis conſtet, an fuerit ſenior Andreâ, contrarium enim docent Epiphanius Hæreſi 51. Baronius Tomo 1. Annal. an. 31. §. 23. Lorinus Serarius; & plurimi; Licèt alii dicant contrarium, ut Caſſianus, Chryſoſtomus, & cæt. ſed eſtò hoc verum eſſet, nonne potuit Chriſtus antiquiori dare principatum ſuper Apoſtolos? Porrò ipſemet Spalatenſis reponit primatum Petri in fervore: ſed quis judicare poterit, an Petrus plus dilexerit Chriſtum, quàm Joannes diſcipulus dilectus, aut Paulus, qui dicit ſe non poſſe ſeparari à charitate Chriſti? Dices denique, Non eſt veriſimile, quòd ille qui atrociùs peccaverat, principatum ſuper alios obtineret; ſed hoc factum eſt, ut majorem compaſſionem haberet de peccatoribus, qui ad ipſum recurrerent.

QUÆSTIO V.

Vtrùm ſuprema Petri poteſtas tranſmiſſa ſit ad Pontifices Romanos.

CUM jus ſucceſſionis Romanorum Pontificum fundetur in hoc, quod Petrus jubente Chriſto, ſedem ſuam ibi collocaverit; quatuor nobis eſſent examinanda, antequam proponeretur iſta quæſtio; an ſcilicet Petrus Romæ fuerit, an Romæ mortuus ſit, an Romæ Epiſcopus extiterit, an denique uſque ad mortem fuerit Romæ Epiſcopus: ſed quia hoc ſoli Hæretici negant, ideo de his omnibus pauciſſima referam.

Dico primò, Petrum fuiſſe Romæ, ubi Romanam Eccleſiam fundavit, ipſemet enim in fine prioris Epiſtolæ dicit, *Salutat vos Eccleſia in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Per Babylonem autem intelligitur Roma, dum Imperatores Romani in eâ regnabant ex Euſebio lib. 2. Hiſtor. cap. 15. & ex Hieronymo lib. de Viris Illuſtribus, *Petrus in Epiſtola 1. nomine Babylonis Romam intelligit.* Quod autem Eccleſiam Romanam fundaverit Petrus, teſtatur Leo Papa Serm. 3. de Natali Apoſtolorum Petri & Pauli, *Cum Apoſtoli imbuendum Evangelio mundum ſuſcepiſſent, Petrus Princeps Apoſtolici ordinis, ad arcem Romani deſtinatur imperii:* Sic etiam cum Theodoſio Imp. codice *De ſummâ Trinit. & Fide Catholica*, Euſebius lib. 2. contra Gentes & multi alii cum Greg. Turonenſi lib. 1. Hiſtoriæ Francorum cap. 25. *Beatus Petrus Apoſtolus ſub Imperatore Claudio (nempe an. 2.) Romam aggreditur, ibique prædicans, manifeſtiſſimè Chriſtum eſſe Filium Dei comprobavit; ab illis enim diebus Chriſtiani apud civitatem*

civitatem Romanam eſſe cœperunt. Si dicat Paulus A Act. 19. quòd oporteat ſe ire Romam; hoc eſt, non ad Romanorum converſionem, ſed ad confirmationem in fide, ut ipſe teſtatur ad Rom. cap. 1. Fuit ergo Petrus Romæ, ubi ſedit viginti quinque annis, & anteà ſeptem annis Antiochiæ.

Dico ſecundò, Petrum Romæ mortuum fuiſſe, & Paulum ſimiliter; unde, quia uterque ſuum ſanguinem fudit pro fide Romanæ Eccleſiæ, ambo pariter dicti ſunt fundatores ipſius. Quantùm ad Petrum, multos annos in urbe Româ Pontificatum geſſit, & poſt devictum publicè Simonem Magum, juſſu Neronis, in cruce, capite deorſum verſo, vitam finivit. Uſque ad Vvicleffum, hoc eſt, uſque ad quartum-decimum ſæculum hanc opinionem ne- B mo conteſtatus fuerat; ſed iſte Hæreſiarcha contrariam ſententiam perſuadere conatus eſt, quaſi novum lumen habuerit, & nullus per mille quadringentos annos potuerit inveniri, qui falſitatem opinionis tam antiquæ detegeret. Noſtra ſententia eſt omnium Patrum incipiendo à Dionyſio Corinthio, qui centum annis ab obitu Apoſtolorum floruit, & cum Romæ eſſet, ſic ait apud Euſebium Lib. 2. hiſt. Cap. 23. *Ambo in hac urbe ſimul docentes, etiam martyrio pariter uno & eodem tempore coronati ſunt.* Sic Origenes Lib. 3. in Geneſim, ut refert Euſebius Lib. 3. Hiſtoriæ Cap. 2. *Petrus ad ultimum commoratus in urbe Roma, ibi & crucifixus eſt, deorſum capite verſo; quod ipſe ita fieri precatus eſt, nè ex-* C *æquari Domino videretur.* Sic Athanaſius Apologiâ pro fugâ, Tertul. de Præſcript. Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus, & cæteri.

Dico tertio, Petrum non ſolùm Romæ prædicaſſe Evangelium, ſed fuiſſe Romanæ Eccleſiæ, quam fundavit, Epiſcopum. Contrarium tenet Antonius de Dominis, dicens Petrum ſolo Apoſtolatus titulo fuiſſe Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ; 1. per prædicationem Evangelii, & proinde in hoc nihil habere præ Paulo. At Patres longè contrarium ſentiunt. Euſebius in Chronico An. 44. *Petrus natione Galilæus Chriſtianorum Pontifex primus, cùm primùm Antiochenam Eccleſiam fundaſſet, Romam* D *proficiſcitur; ubi Evangelium prædicans, viginti quinque annis ejuſdem urbis Epiſcopus perſeverat.* Hieronimus in Catal. Scriptorum Eccleſiæ. *Petrus Romæ viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit.* Sic Severus Sulpicius Lib. 2. Hiſt. Auguſtinus Lib. 2. contra litteras Petiliani Cap. 15. *Cathedra tibi quid fecit Eccleſia Romana in qua Petrus ſedit, & in qua nunc Anaſtaſius ſedet?* Longius eſſet alios retexere. Quod ſi Linus & Clemens, qui proximè ſucceſſerunt Petro, fuerint diſcipuli Pauli; ex hoc inferri non poteſt, quod Paulus fuerit Epiſcopus Romanus: Deinde non ſatis conſtat, an fuerint diſcipuli Pauli. Porrò omnes qui catalogum Pontificum fecerunt, à Petro incipiunt, & nullus à Pau- E lo.

Dico quartò, Petrum fuiſſe Epiſcopum Romæ uſque ad mortem ſuam; ſic enim deſeruit Sedem Romanam. Dicatur quæſo, ubinam habitaverit Petrus? cùm autem hoc reperiri non poſſit, credendum eſt mortuum fuiſſe, dum regeret illam, & illi ſucceſſit Linus, Lino Anacletus, & iſti Clemens, ex Irenæo Lib. 3. Cap. 3. texente Catalogum Romanorum Epiſcoporum. Poſito ergo, quod Petrus Romam venerit, quod ibi Epiſcopus fuerit uſque ad mortem, & quod Pontifices Romanos habuerit pro ſucceſſoribus; quæritur, utrum ſucceſſerint Petro in authoritate Monarchicâ & in ſupremâ poteſtate quæ conceſſa eſt Principi Apoſtolorum.

CONCLUSIO.

SUPREMA & Monarchica Eccleſiæ poteſtas Summo Pontifici competit, & hoc Jure Divino; quoniam ſi Chriſtus voluit ut idem regimen in Eccleſiâ maneret poſt mortem ſuam, conſequenter voluit, ut quemadmodum Petrus fuit ſuus ſucceſſor, ita Petrus ſucceſſores Eccleſiæ Monarchas ſupremam authoritatem poſſidentes haberet. An autem ſupremus Pontificatus ſit ita annexus Epiſcopo Romano, ut non poſſit Pontifex Romanum Epiſcopatum deſerere, & in alio ſedere, hoc non eſt ita in confeſſo apud omnes Catholicos, quin Scotus in 4. Diſt. 24. Q. 2. Art. 5. dicat, ſupremum Pontificatum non eſſe jure D. annexum Epiſcopatui Romano, ſed tantùm ex facto Petri, qui cùm à Chriſto primatum accepiſſet, Antiochenam Eccleſiam reliquit, & fixit ſuam ſedem Romæ. His poſitis,

Probatur primò Concluſio noſtra, contra Nilum Epiſcopum Theſſalon. in Lib. adverſus primatum Petri dicentem, quòd Papa reverà ſuccedat Petro, ut erat Epiſcopus Romanus, non verò ut erat caput Eccleſiæ; ſed ex Conciliorum decretis ſtatutum eſſe, ut primus eſſet Epiſcoporum, primus ſederet, primus ſententiam ferret, non verò aliis imperaret, quod eſt dicere, Petrum eſſe primum inter Epiſcopos æquales. Quòd autem hoc falſum ſit, patet, quia Chriſtus in Eccleſiâ inſtituit regimen Monarchicum immutabile; ſicut ergo Chriſtus fuit caput Eccleſiæ ex jure D. ſic Petrus qui illi ſucceſſit, fuit etiam caput Eccleſiæ ex jure D. & illi Pontifices qui Petro ſucceſſerunt, eodem jure talem juriſdictionem poſſident.

Probatur, inquam, Concluſio noſtra ex Conciliis Orientalibus & Occidentalibus. Inter Orientalia, Con. Nic. apud Alphonſum Piſanum Lib. 3. Can. 39. §. *Sicque præeſt*, ſic habet. *Qui tenet ſedem Romanam, caput eſt & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus, ſicut Petrus, ut qui ſit Vicarius Chriſti ſuper cunctos populos & cunctam Eccleſiam Chriſtianam, qui contradixerit, à Synodo excommunicatur.* Ubi Nota quòd ſi Pontifex ſit primus ſicut & Petrus, ejus primatus eſt ex inſtitutione Chriſti, qui voluit conſervare Monarchiam in Eccleſiâ, ita quòd ex voluntate Chriſti, eodem inſtanti, quo creatur Pontifex, in jura Petri ingrediatur. Nota etiam quòd ſi eſt Vicarius Chriſti ſuper Eccleſiam, non ſit tantùm primus in Eccleſiâ, ſed ſuper omnia membra Eccleſiæ, ut ſunt Patriarchæ, Primates & Epiſcopi, qui illi parere debent, ſicut Chriſto. Nota denique, quòd Papa non ſit Vicarius Concilii generalis, nec ſuam ab eo poteſtatem hauriat, ſed à Chriſto. Matth. 16. & Joan 20. Concilium Sardicenſe An. 349. ſub Julio primo, determinavit *Epiſcopum non poſſe judicari à ſuis Coëpiſcopis, ſi remitti poſtulet ad Epiſcopum Romanum*, Can. 5. & hoc inſertum eſt in antiquis legibus Galliæ; quod denotat, in nullo eſſe juriſdictionem ſupremam, niſi in Pontifice. Ex Concil. Epheſino Par. 2. Act. 3. *In omnibus ſæculis notum eſt, quòd ſanctus Petrus Apoſtolorum Princeps à Chriſto claves regni accepit, qui ad hoc uſque tempus & ſemper in ſuis ſucceſſoribus vivit & judicium exercet.* In Concilio Chalced. Par. 3. Epiſt. ad Leonem Papam, quæ incipit, *repletum eſt gaudio os noſtrum*, omnes Epiſcopi, numero pluſquam quingenti, ſubmittunt D. Leoni Papæ omnia Conc. decreta, *Omnem vobis geſtorum vim inſinuavimus, ad comprobationem noſtræ ſinceritatis, & ad eorum quæ à nobis geſta ſunt firmi-*

tatem. In Concilio Conſtantinop. Epiſt. ad Agathonem Epiſcopum Senioris Romæ, quæ incipit, *Sanctum & univerſale Concilium*, Patres his verbis Papæ loquuntur, *Tibi ut primæ ſedis Antiſtiti univerſalis Eccleſiæ, quid gerendum ſit, relinquimus.* Idem docent Concilia Occidentalia, ut pote Lateranenſe 4. ſub Innocentio III. Cap 5. Titulo *de dignitate Patriarcharum.* Viennenſe ſub Clemente V. Epiſt. ad Philippum Regem Franciæ, quæ incipit *Regnans in Cœlis.* Conſtantienſe durante Schiſmate condemnat Joannem Hus dicentem artic. 9. dignitatem Papæ non eſſe de jure D. ſed ex Imperatorum authoritate: & Artic. 10. Epiſcopum Romanum non eſſe caput Eccleſiæ Romanæ. Concilium Baſileenſe Par. 1. in Appendice, *Conſtat Epiſcopum almæ urbis eſſe Petri ſucceſſorem.* Tridentinum Seſſ. 24. Cap. 1. in Decreto de Reform. *Beatiſſimus Romanus Pontifex ſollicitudinem univerſæ Eccleſiæ ex muneris ſui officio habet.* In expoſitione Concilii Florentini ſub Eugenio IV. Gennadius Patriarcha Conſtantinop. Tit. 5. Capitis Sect. 2. ſic habet, *Decrevimus Apoſtolicam ſedem & Romanum Pontificem in univerſum urbem primatum obtinere, eumque eſſe beati Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſorem, Chriſti Vicarium & omnium Chriſtianorum magiſtrum: & profectò neſcio quomodò quis inficiari poſſit.* Attuliſſemus verba omnium Conciliorum Latinorum, niſi obſtitiſſet noſtra brevitas.

Probatur 2. ex ſummis Pontificibus qui extiterunt initio naſcentis Eccleſiæ, & ex Jure Canonico. Anacletus An. 104. *Epiſcoporum judicia, aut ſi difficiliores ortæ fuerint quæſtiones, ad ſedem Apoſtolicam deferantur, quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt juſſione Salvatoris.* Hoc oſtendit, poteſtatem eſſe in Pontificibus Jure Divino. Evariſtus Anacleti ſucceſſor jubet Eccleſiis quibuſdam, quæ Epiſcopos depoſuerant ut illos in ſede ſuâ reſtituant, Epiſt. 2. *Unum me fratres ſentire oportet*, quæ pro titulo habet, *De Epiſcopis ejectis.* Alexander Evariſti ſucceſſor Epiſt. quæ incipit, *Cogitantibus nobis*, dicit, *Relatum eſt ad hujus S. Sedis apicem, cui ſummarum diſpoſitio cauſarum & omnia Eccleſiarum negotia ab ipſo Domino tradita ſunt, dicente Petro, Tu es Petrus, &c. quòd æmuli quidam Chriſti, & ejus Eccleſiæ, Sacerdotes ad judices publicos accuſare præſumant, &c.* & inferius illos excommunicat. Ex quibus verbis patet, poteſtatem Pontificum eſſe à Chriſto. Sixtus, Teleſphorus, Higinus, Pius, Anicetus, Victor, Pontianus, Anterus, S. Fabianus, Marcellus, Marcus, & penè omnes alii idem prædicarunt. Quantùm ad Jus Canonicum, hoc confirmatur ſexcentis in locis, quorum duo tantùm afferemus, & primò id quod habetur, *omnem humanam creaturam ſubeſſe Romano Pontifici, eſt de neceſſitate ſalutis.* Extra, *Unam ſanctam, de major, & obed.* Hoc habetur etiam titulo de Elect. & Electi poteſt. in 6. *Plena libertate potitur, nec ulli ſubeſt homini, quia ore divino cunctis præfertur.*

Probatur tertiò ex Patribus Græcis & Latinis, & ex illuſtrioribus Theologis, quorum omnium ob brevitatem aliquos tantùm afferemus. Quoad primos, D. Baſilius ſtatum deplorandum Eccleſiæ Orientalis videns, ſuadet Athanaſio, ut poſtulet à Papâ, *Quod viros doctos, ac ſapientes ſuâ authoritatem mittat, qui reprimant pacis Eccleſiaſticæ perturbatores, & poſſint acta conciliabuli Ariminenſis declarare nulla*; quod fecit Athanaſius, Marco Pontifici ſcribens; hoc autem non feciſſet uterque, ſi non agnoviſſent ſupremam authoritatem in Papâ. Epiſtola Baſilii eſt 52. quæ incipit, *Quam de dignitate tuâ*, & Epiſtola Athanaſii ad Pontif. incipit, *Ad vos perveniſſe non dubitamus.* S. Chryſoſtomus, ex-

A pulſus per Theophilum Patriarch. Alexand. & per Epiſcopos factionis Eudoxiæ, ad Romam recurrit, mittens ad Papam quatuor Epiſcopos cum litteris quadraginta Epiſcoporum & totius populi Conſtantinop. deprecabanturque hi omnes, ut Papa Chryſoſtomum in ſuam ſedem reſtitueret; & in hoc poteſtatem Papæ agnoſcebant. Sic legitur in Epiſtola, *Etiam antequam* quæ reperitur inter Epiſt. Innocentii Papæ. Quoad Latinos, D. Auguſtinus cum cæteris Epiſcopis in Concil. Milevit. exiſtentibus, Innocentium primum exorat, ut pro ſuâ authoritate ſuccurrat Eccleſiæ, quæ maximè opprimebatur per Hæreſim Pelagianam, Epiſt. 92. inter Au- B guſtinianas, & incipit; *Quia te Dominus.* Deinde, cum in duobus Conciliis provincialibus Africanis damnati eſſent Pelagiani, & Papa illa confirmaſſet, nihilominus expeterent Concilium Generale, ad examinandam denuò illorum doctrinam; reſpondit. Auguſtinus, *Jam de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, error utinam finiatur*; Serm. 2. de verbis Apoſtoli contra Pelagium: hæc duo Concilia fuerunt, Carthaginenſe & Milevitanum. Optatus Milevit. Epiſcopus, hanc ſolam rationem affert contra Donatiſtas; *Judicium Melchiadis Papæ ſententia clauſum eſt*, Lib. 1. contra Parmenium. Hieronimus ad Damaſum dicit, *ſe eſſe conjunctum ſuæ communioni*, Epiſt. ad Damaſum, quæ eſt 25. & incipit, *Quoniam vetuſto*; non dicit verò ſe eſſe C conjunctum communioni Patriarcharum Conſtantinop. Antiocheni, Alexandrini & Hieroſolymitani. Ambroſius in 1. ad Timoth. Cap 3. *Eccleſia domus Dei dicitur, cujus hodie rector eſt Damaſus.*

Quantùm denique ad Theologos. Albertus Magnus Epiſc. Ratiſbonſis loquitur, *Papa poteſtatis habet plenitudinem, eſtque Ordinarius omnium hominum, quia vir Dei eſt in terris.* Tract. 24. Q. 141. membro 3. D. Tho. contra errores Græc C. 23. Verſu, *Similis autem error*, ait: *Similis eſt error dicentium Chriſti Vicarium, Romanæ Eccleſiæ Pontificem non habere univerſalis Eccleſiæ primatum, errori dicentium Spiritum S. à Filio non procedere.* D. Bonaventura, Serm. 22. in Hexameron, Titulo de Statu Ec- D cleſiæ militantis, *Etſi alia quatuor ſedes plenam authoritatem habent ſuper Eccleſiis particularibus, ſola tamen Romana univerſaliter, ſicut ſol inter Planetas habet plenitudinem poteſtatis ſuper omnes.* Joannes Gerſonius Tract. de Statibus Eccleſiæ, titulo, *Pro ſtatu ſummi Pontificis*, Conſiderat. 1. *Status Papalis inſtitutus à Chriſto immediatè, tanquam primatum habens Monarchicum in Eccleſiaſtica Hierarchia; quem ſtatum qui impugnare, vel diminuere, aut alicui ſtatui Eccleſiaſtico particulari coæquare præſumit, ſi hoc pertinaciter faciat, hæreticus eſt, Schiſmaticus, impius & ſacrilegus.* Ad hoc attendant ſedis Romanæ Adverſarii. Lib. etiam de Origine Juris & legum, Concluſ. 2. apud Mauclerum de Monarc. Eccleſ. Par. 2. E Cap. 6. L. 1. idem Gerſonius ſic habet, *Plenitudo legis Eccleſiaſticæ non poteſt eſſe de lege ordinaria, niſi in uno Summo Pontifice, formaliter & ſubjectivè; alioquin Eccleſia habere poſſet multiplex caput, quod eſt hæreticum.* Videatur in hac materiâ D. Andræas Duval, qui Tract. de *Suprema Pontificis Romani authoritate* docet adverſus Antonium de Dominis, Vigorium Juriſconſultum, & Richerium, ex Scrip. Conciliis, & Patribus noſtram concluſionem.

Objicies ex Anacleto Epiſt. 2. *Apoſtoli cum Petro pari conſortio authoritatem habuerunt, & ipſum principem ſuum eſſe voluerunt.* Reſp. primum intelligi de tempore, quo nondum Petrus primatum acceperat: & ſecundum de voluntate conſentiente & appro-

Digitized by Google

bante, non inſtituente: contrarium enim docet Epiſt. 3. Dices, Ex Can. *ego Ludovicus* Diſt. 63. Papa dicitur Vicarius Petri; ergo à Petro habet juriſdictionem, non à Chriſto. Reſp. ſexcentis in locis vocari Vicarium Chriſti; deinde Vicarius, i. Succeſſor. Dices, Pontifex fit à Cardinalibus, non à Chriſto. Reſp. Cardinales deſignare quidem, ſeu eligere perſonam, quæ debet Pontificatum gerere; ſed eſt ipſemet Chriſtus, qui facit conjunctionem Pontificatus & authoritatis ſupremæ, cum perſonâ electâ. Porrò Cardinales intelligi poſſunt, vel ut clerici Eccleſiæ Romanæ, vel ut Procuratores omnium Eccleſiarum, & iſto modo eligunt Pontificem. Si dicatur quod Phocas Imperator ſanctionem fecerit declarantem, Eccleſiam Romanam eſſe caput omnium Eccleſiarum. Reſp. id ſanxiſſe, non inſtituendo, ſed declarando, ob ſuperbiam Patriarcharum Conſtantinop. qui ſe primos eſſe omnium Epiſcoporum jactabant. Dices, Paulus non minùs fundavit Eccleſiam Romanam, quam Petrus: ergo Papa non eſt potiùs ſucceſſor Petri, quam Pauli: Negatur antecedens, quia Petrus primò Evangelium prædicavit Romæ, & Epiſcopatum hujus urbis tenuit, non Paulus, ut diximus in annotatione.

QUÆSTIO VI.

Utrum Papa poſſit dici Epiſcopus univerſalis.

EX dictis in præcedenti quæſtione, conſtat Epiſcopum Romanum habere authoritatem ſupremam ſuper omnes Eccleſias, quod multimodè probavimus: hîc ſuperaddimus cenſuras Sorbonæ adverſus contrarium ſentientes: Dum enim An. 1120. Marſilius de Paduâ ſuſtinuit, Petrum non majorem aliis Apoſtolis habere poteſtatem, & proinde Pontificem non debere agnoſci, ut Chriſti Vicarium ſuper omnem Eccleſiam, illico Univerſitas Pariſienſis hunc errorem tanquam Hæreticum reprobavit. Cenſura hæc juxta Mauclerum inſerta eſt Lib. 1. Concluſionum Facultatis. Dum etiam Epiſcopus Spalatenſis multas erroneas propoſitiones in lucem edidit contra Papam, quarum una erat, *Monarchia forma non fuit immediatè in Eccleſiâ à Chriſto*; hæc propoſitio declarata fuit *Hæretica, Schiſmatica & Ordinis Hierarchici ſubverſiva*. Alia erat, *Planum eſt Papatum eſſe totum fictitium, commentum hominum, à Chriſti inſtitutione remotiſſimum*: Hanc propoſitionem ut hæreticam damnavit Theologia Pariſienſis, ſicut & alias ejuſdem farinæ, ut habetur apud Duvallium tract. de Supr. Pontif. Authoritate Par. 1. Q. 2. Hoc poſito, quòd nemo poſt tot argumenta poſſit dubitare de poteſtate univerſali Papæ, quæritur, Utrùm poſſit dici Epiſcopus Univerſalis.

CONCLUSIO.

POTEST meritò Summus Pontifex vocari Univerſalis Epiſcopus. Concilium enim Chalcedonenſe hoc titulo appellabat Leonem Pontif. in Epiſt. Theodori Diaconi Alexandrini, quæ incipit, *Quæ à Reverendiſſimo*, & inſerta eſt Act. 3. Concilii, ubi habetur, *Univerſali Archiepiſcopo & Patriarchæ Magnæ Romæ Leoni*. In Lateran. Concil. Epiſcopus Ceſenenſis apud Ravennates, Papam Martinum Univerſalem Epiſcopum nominat: *Beatiſſimo, toto orbe Apoſtolico univerſali Pontifici Martino Papæ*. Tom. 2. Concil. Part. 2. In Concil. Conſtantinop. 4. Patres Adriano 2. ſcribentes, ſic loquuntur, *Summo Sacerdoti ac univerſali Papæ ſanctæ & univer-*

A *ſalis Synodus Conſtantinopoli congregata. Salutem in Domino.* Act. 10. & habetur Tomo. 3. Concil. Sect. 2. Eminentiſſimus Cardinalis de Alliaco Doctor Navarricus apud Mauclerum Part. 4. Lib. 8. Cap. 5. explicat ſic hæc verba *Paſce oves meas*, hoc eſt, *ſis paſtor & prælatus generalis ad quem pertinet diſpoſitio & regimen ovium & ovilis*. Tract. de Origine Poteſtatis Eccleſiaſt. loco citato.

Hoc confirmari poteſt ex Conciliis & Patribus, aſſerentibus Papam eſſe Epiſcopum Univerſalis Eccleſiæ; ſi enim Eccleſia cui præeſt, ſit univerſalis, ipſe dici debet Epiſcopus univerſalis. Quòd autem illud ſit verum, patet ex Pontiano Pontifice & Martyre, qui Anno 232. ad omnes Chriſtianos ſcribit B his terminis, *Pontianus ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus*. Athanaſius Epiſt. quæ incipit, *Domino ſancto*, ſcribit, *Beatiſſimo Marco univerſalis Eccleſiæ Papæ*. Hanc dignitatem aſſumebat Epiſt. 2. *Sixtus univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus*. Victor Pontifex factus An. 194. ſe nominabat Archiepiſcopum Eccleſiæ Romanæ & univerſalis. In Concil. Remenſi An. 1094. ſub Papâ Leone XI. declaratum eſt, quòd ſolus Romanæ Sedis Pontifex univerſalis Eccleſiæ Primas eſſet.

Idem ſentiunt Doctores Pariſini, teſte decreto quod 1. Decemb. An. 1554. emiſerunt in Collegio Sorbonæ, ubi examinantes Bullam Pauli III. datam C Anno 1543. & Julii tertii datam 1550. in favorem Societatis Jeſu, ſic pronuntiant, *Omnes & ſinguli Magiſtri noſtri palam apertoque ore profeſſi ſunt, nihil ſe adverſus ſummorum Pontificum authoritatem aut decernere, aut moliri*. Et infra, *Ipſum Romanum Pontificem, ut ſummum & univerſalem Ieſu Chriſti Vicarium, & univerſalem Eccleſiæ paſtorem, cui plenitudo poteſtatis à Chriſto data ſit*, &c. *fideliter & libenter agnoſcunt ac confitentur*. Apud Mauclerum de Monarchia Eccleſiaſtica. Part. 4. Lib. 8. Cap. 6.

Objicies, Joannem Patriarcham Conſtantinopolitanum olim damnatum fuiſſe, quia utebatur illo vocabulo Epiſcopi Univerſalis; unde D. Gregorius Epiſt. 2. ad Mauritium Auguſtum, quæ incipit, *Piiſſimus*, ait, *Omnium ſacerdotum honor adimitur, dum ab uno ſibimet dementer arrogatur*; ubi Grego- D rius inſinuare prætendit, quòd ſi unus Epiſcopus ſe Epiſcopum Univerſalem dicat, omnes alii non ſunt Epiſcopi, ſed Epiſcoporum Vicarii. Reſp. ut hæc intelligantur, duo eſſe advertenda: Primum, quòd Eccleſia Conſtantinopolitana in ortu ſuo erat tantùm ſimplex parochia in Diœceſi Heracleæ, ut notat Scipio Duplex, in vita Clotarii II. loquendo de ſtatu Eccleſiæ an. 590. poſteà in Epiſcopatum erecta, tandem facta eſt Eccleſia Patriarchalis ſecunda, ut urbs illa, in quâ reſidebant Imperatores magis honoraretur. In Conſt. Conc. An. 381. abſentibus Legatis canonem tertium inſeruerunt Græci, qui habebat; *Conſtantinopolitanæ civitatis Epiſcopus habet* E *honorem primatûs poſt Romanum Epiſcopum*, ut faverent huic Patriarchæ in præjudicium Patriarcharum Alexandriæ & Antiochiæ: Sed hæc nova dignitas ſemper illi conteſtata fuit, uſque poſt annum quingenteſimum, quo tempore Summus Pontifex ei conceſſit ſecundi Patriarchatûs eminentiam, ad ſupplicationem Juſtiniani Imperatoris. Tandem hac parochiâ Patriarchali factâ, Patriarcharum ambitio eo devenit, ut Joannes, Jejunator dictus, ſub Pontificatû Pelagii ſecundi præſumpſerit inconſulto Papa, Concilium congregare ex omnibus Epiſcopis Orientalibus, in quo voluit nominari *Epiſcopus univerſalis*; in illum ergo agit D. Gregorius, dum Lib. 4. Epiſt. 38. *Eo tempore*, dicit, *qui indignum te eſſe fatebaris, ut Epiſcopus dici debuiſſes*,

Digitized by Google

ad hoc quandoque perductus es, ut, deſpectis fratribus, Epiſcopus appetas ſolus vocari: Ex quo patet, nomen *Epiſcopi univerſalis* interdici tantùm illi Patriarchæ, non verò Summo Pontifici.

Notandum ſecundò, nomen *œcumenici* duplicem habere ſignificationem, ut notat Eminentiſſimus Cardinalis Perronius in Replicâ ad Regem Majoris Britanniæ Lib. 1. Cap. 34. In ſignificatione grammaticali, idem eſt ac *ſolus*; ita quod dicere, Papam eſſe Epiſcopum Univerſalem, ſeu œcumenicum (hæc enim duo verba idem ſonant) aſſerere ſit, Papam eſſe ſolum Epiſcopum, quòd falſiſſimum eſt: Unde D. Gregorius Magnus in hoc ſenſu nolebat vocari Epiſcopus Univerſalis; & dicebat Eulogio Patriarchæ Alexand. qui eum Epiſcopum Univerſalem vocabat, *Si veſtra ſanctitas me Epiſcopum univerſalem nominet, negat ſe eſſe Epiſcopum.* Lib. 7. Epiſt. 30. quæ incipit *communis filius* Rationem addit Lib. 4. Epiſt. 36. *Dum prædicator: Si unus ſit Epiſcopus Univerſalis, omnes alii non ſunt Epiſcopi.* In isto ſenſu ergo non dicimus, Papam eſſe Univerſalem Epiſcopum: ſed nomen œcumenici & Univerſalis ex præcitato Perronio habet alium ſenſum tranſlatum & metaphoricum, per quem ſignificat Epiſcopum ſuper alios intendentem, & ſic quia Papa authoritatem ſuper alios Epiſcopos & ſuper omnes Eccleſias, pro quibus poteſt leges condere, Epiſcopos illarum delinquentes deponere, ipſos reſtituere, & ſimiles actus authoritatis exercere, conſequenter cum Patribus citatis, & Conciliis allegatis in probatione noſtræ concluſionis, poſſumus non immeritò vocare Papam, Epiſcopum Univerſalem; & hæc ſolutio, ni fallor, debet opiniones conciliare. Nec dicatur, conſequenter Epiſcopos eſſe tantùm Vicarios Papæ; hoc enim falſum eſt, quia Epiſcopi tales ſunt in ſolidum in ſuâ Diœceſi, ut Papa in totâ Eccleſiâ, ſed tantùm inferri poteſt, quòd Papa ſit ſuperioris ordinis.

Quæres primò, utrùm Summus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos, dum ſe ſui muneris indignos reddunt. Hæc quæſtiuncula, ſicut & ſequentes confirmabunt authoritatem Papæ ſuper omnes Epiſcopos. Reſp. ergo ad eam affirmativè: ſi enim ſtatus Eccleſiæ ſit Monarchicus, ipſius Monarcha debet habere univerſalem authoritatem ſuper omnia membra ejus, ſive ſint Patriarchæ, ſive Primares, aut Epiſcopi, & ſic poteſt illos corrigere ſi delinquant, & niſi reſipiſcant illos deponere. Quod confirmatur ex eo quòd Nicolaus I. in Epiſtola ad Michaëlem, commemorat octo Patriarchas Conſtantinopolitanos, quos Romani Pontifices depoſuerunt, inter quos fuit Anthimus, quem Agapetus Papa depoſuit, non obſtantibus minis Imperatricis & loco ejus Menam inſtituit; ſic Liberatus ſcribit in Breviario Cap. 21. & Zonaras in Vitâ Juſtiniani. Damaſus etiam Papa depoſuit Flavianum Patriarcham Antiochenum, contra voluntatem Theodoſii Imp. ſic Theodoretus Lib. 5. Hiſt. Cap. 23. Sixtus I. Polichronium Patriarcham Jeroſolymit. depoſuit, mediante S. Leone Archidiacono, qui fuit poſtea Summus Pontifex, & quem ob id miſit Papa Hieroſolymam. Hoc habetur in actis Sixti III. quæ habentur Tomo 1. Conciliorum. D. Leo denique Papa creatus per ſuos legatos Paſcaſinum, Lucentium & Bonifacium, Dioſcorum Alexandrinô Patriarchatu privavit. Ex quo infertur, quòd ſi Pontifices deſtituerint ſua ſede Patriarchas, à fortiori idem facere poſſunt reſpectu aliorum Prælatorum, ut videre eſt in objectione 2. quæſt. 3.

Quæres ſecundò, utrùm Summus Pontifex poſſit in ſuas dignitates reſtituere Epiſcopos antea depoſitos. Affirmativam reſponſionem dictat ratio, & confirmat uſus. Ex ratione ſiquidem colligitur, quòd ſi Papa deponere valeat Epiſcopos, poteſt etiam illos in ſua jura reſtituere, quæ poteſtas non per Eccleſiam data eſt Pontifici, ſed per Chriſtum, ex S. Anacleto, *Epiſcoporum, vel majorum judicia, ad ſedem Apoſtolicam, ſi appellatum fuerit, referantur; quoniam Apoſtoli hoc ſtatuerunt juſſu Salvatoris;* Hoc habetur Epiſt. 1. *Anacletus ſervus Chriſti Ieſu.* Hoc comprobat uſus, nam Julius I. Athanaſium Alexandrinum, Paulum Conſtantinop. & Marcellum Ancyranum Epiſcopos à Synodo orientali depoſitos reſtituit, ex Gelaſio in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ & Sozomeno Lib. 3 C. 7. Theodoretus etiam à 2. Synodo Epheſinâ depoſitus per Leonem reſtituitur, ut habetur in Conc. Chalcedonenſi Act. 1. *Ingrediatur & Reverendiſſimus Epiſcopus Theodoretus, ut ſit particeps Synodi, quia reſtituit ei Epiſcopatum ſanctiſſimus Archiepiſcopus Leo.* Cum D. Joan. Chryſoſtomus damnatus fuiſſet in Concilio 36. Epiſcoporum Chalcedone congregatorum, præſide Theophilo Alexandr. Patriarcha, & Chryſoſt. adverſario ad Innocentium I. appellaſſet, ab eo in ſuam ſedem Conſtantinopol. reſtitutus eſt. Sic Sozomenus Lib. 8. Cap. 26. qui ſi dicat Chryſoſtomum appellaſſe ad Concil. Generale, antequam appelaſſet ad Pontificem; hoc volebat facere, non ut judicaret de ſuâ causâ Concilium definitivè, ſed ut ſuam innocentiam coram totâ Eccleſiâ manifeſtaret, & confunderet Theophilum Alexandrinum ſuum adverſarium. S. Leo Celidonium in ſuâ ſede, à quâ ejectus fuerat per Archiepiſcopum Arelatenſem reſtituit; ſic etiam permiſit Epiſcopis Africæ, ut in ſua jura Donatum, qui hæreſim Novatianorum abjuraverat, reſtituerent, modò ſuam fidei confeſſionem emitteret. Concilium Trecenſe in noſtra Gallia ſub Joanne VIII. celebratum An. 878. ſic Pontificem, qui excommunicaverat Formoſum Epiſcopum Portuenſem & aliquos alios, alloquitur, *Quos excommunicaſtis, excommunicatos tenemus; quos ab Eccleſia ejeciſtis, ejicimus; & quos regulariter facientes veſtra authoritas receperit, recipimus,* apud Aimonium Lib. 5. Cap. 37. Objiciunt Adverſarii Concilium Milevitanum, ubi Can. 22. Presbyteris & Clericis inhibetur, ne Romam appellent, ſed ad ſuos Epiſcopos & Concilia Africæ recurrant. Reſp. hoc Concilium ideo tantùm hoc determinaſſe, ad impediendos abuſus appellationum ad Summum Pontificem; pro minimulâ enim pœnâ à ſuis Epiſcopis inflictâ Clerici ad Romam appellabant: Mens verò Concilii non fuit, impedire abſolutè tales appellationes; aliàs quare Concilia Milevitanum & Carthaginenſe Romam remiſiſſent Pelagium & Celeſtium inferiores Clericos, de hæreſi notatos? Quare Summum Pontificem rogaverunt, ut ſua decreta confirmaret? Quare etiam, mortuo Innocentio, ad ſucceſſorem illius Zoſimum miſerunt ſua decreta, ut illa confirmaret, ſi prohibitum erat cauſas evocare ad Rom. Pontificem? Dicendum ergo eſt, in Conciliis Milevitano & Carthaginenſi damnatos fuiſſe abuſus Appellationum, non Appellationes in ſe, quæ ſemper fuerunt in uſu. Per omnia ſupradicta ſolutio affirmativa traditur illis, qui quærunt, an Epiſcopi gravati poſſint appellare ad Summum Pontificem.

Quæres tertiò, an Pontifex habeat authoritatem condendi leges, diſpenſandi, & puniendi per cenſuras. Quandoquidem hæc omnia ſunt actus juriſdictionis ſupremæ quam habet Summus Pontifex ſuper omnia membra Eccleſiæ, ut probavimus,

Digitized by Google

conſequenter affirmativa eſt reſponſio noſtra. Un-
de dico primò, ſummum Pontificem reverà con-
dere leges quæ totam Eccleſiam obligant; nam
poſtquam S. Leo Epiſtolam primam ſcripſit ad
Epiſcopos Campaniæ, Piceni, Tuſciæ, & univer-
ſas provincias, tandem Epiſt. ultimâ ita loquitur:
Hac admonitio noſtra denuntiat, quod ſi quis Fratrum
contra hæc conſtituta venerit, vel venire tentaverit,
& prohibita auſus fuerit admittere, à ſuo ſe noverit
officio ſubmovendum. Hilarium Papam in Concilio
Romano præſidentem citat Bellarminus, ſic lo-
quentem, *Nulli fas ſit ſine ſtatûs ſui periculo,*
Apoſtolicæ ſedis decreta temerare. Reſp. 2. cum eo-
dem Bellarmino, ſummum Pontificem poſſe in jure
Canonico diſpenſare, modò abſit ſcandalum, ut
diximus in Objectione 1. Quæſt. 3. Sic Gelaſius
Papa in Epiſt. 1. *Neceſſaria rerum diſpoſitione & ſan-*
ctæ ſedis moderamine convenimur, ſic Canonum pa-
ternorum decreta librare, & prædeceſſorum noſtro-
rum præcepta metiri; ut quæ præſentium temporum
neceſſitas relaxanda depoſcit, adhibitâ conſideratio-
ne diligenti, quantum poteſt fieri, moderemus, & ibi
revera in multis diſpenſat. Gregorius etiam lib. 12.
Epiſt. 31. dicit Felici Epiſcopo Siciliæ ſe diſpenſaſſe
cum Anglis in gradibus matrimonii prohibitis, &
ipſemet diſpenſat cum Epiſcopis Siciliæ, ut ſemel
tantùm in anno Concilium celebrent, contra Ca-
nonem 5. Concilii primi generalis. Reſp. 3. Quòd
nedum Papæ ſibi aliquos caſus reſervent, de qui-
bus non poſſunt ordinariè abſolvere Epiſcopi, &
quaſdam cenſuras; ſed etiam ipſimet in toto Orbe
Catholico quaſlibet perſonas, ſive Eccleſiaſticas, ſive
Laïcas ligare poſſunt cenſuris: modò ſalvæ tamen &
incolumes maneant immunitates Eccleſiæ Gallica-
næ. Leo imperator Græcus à Greg. 3. excommuni-
catus eſt ex Zonara in vitâ Leonis Iſauri. Nico-
laus 1. excommunicavit Epiſcopos Colonienſem
& Trevirenſem ex Sigeberto in Chronico an. 872.
Cùm denique Pius Primus decreviſſet, ut Paſcha
non celebraretur cum Judæis decimâ quartâ Mar-
tii, ſed Dominicâ ſequente, & Aſiani acquieſce-
re nollent, Victor Primus Papa illos excommu-
nicavit An. Dom. 190. ſic Euſebius lib. 5. hiſt.
cap. 24.

Quæres quartò, utrùm ſummus Pontifex poſ-
ſit mittere ſuos legatos ad exercendam juriſdictio-
nem Papalem in totum orbem Chriſtianum. Reſp.
hoc ſatis in uſu eſſe, ut conſtet ad hoc ſe extende-
re authoritatem Papæ; Liberius enim ab elapſis
mille trecentis annis in orientem miſit pro legatis
Epiſcopos Vercellenſem & Calarienſem, ut in ſuâ
ſede aliquos Orientales Epiſcopos reſtituerent, &
in ſua legatione Concilia celebrarunt, reconcilia-
runt Epiſcopos pœnitentes, & alios juriſdictionis
exercuerunt actus, ut refert Baronius an. 362.
D. Leo legatum miſit Lucianum Epiſcopum Con-
ſtantinopolim, ut ipſe ſcribit ad Pulcheriam Au-
guſtam Epiſt. 55. *Sanctis & Deo placitis.* Papa Sim-
plicius audiens Accacium Conſtantinopolitanum
fortiter reſtitiſſe Imperatori Baſilio in hæreſim
Eutichianam lapſo, illum conſtituit ſuum Legatum,
ut ad pœnitentiam reciperet Epiſcopos Aſianos,
qui litteris Imperatoris conſenſerant, Epiſt. 17.
Miramur pariter & dolemus. Papa Simmachus po-
teſtatem conceſſit circiter annum 496. ſancto Cæ-
ſario Arelatenſi Archiepiſcopo Pallium ferendi, &
ipſum ſuum legatum inſtituit ſuper omnes Galliæ
Eccleſias; Epiſt. 6. *Dilectiſſimo fratri Cæſario.* Pela-
gius etiam Primus Epiſt. 6. *Majorum noſtrorum,*
Sabaudium Arelatenſem Epiſcopum, ſuum vica-
rium inſtituit ſuper univerſam Galliam, his verbis,
A *Fraternitati tuæ curas injungimus, ut ſedis noſtræ*
Vicarius inſtitutus, ad inſtar noſtrûm in Galliarum
partibus primi ſacerdotis locum obtineas: & quid-
quid gubernationem vel diſpenſationem Eccleſiaſtici
ſtatus concernit, ſervatis Patrum regulis diſpenſes:
Quis ergo dicere auſus fuerit Papam non poſſe
per ſe aut per alios, actus juriſdictionis exercere
in diœceſibus ſingulis, maximè, cùm à duobus
annis legatum habuerimus in Gallia Eminentiſſi-
mum Cardinalem Ducem Vindomicenſem, & ali-
quot præcedentibus annis Eminentiſſimum Cardi-
nalem Chigi, quorum authoritas ſe extendebat ad
viſitandas, ſive per ſe, ſive per viros probatos vir-
B tute & ſufficientiâ, Eccleſias Primatiales, Metro-
politanas, & alias, ſicut continetur pag. 3. de po-
teſtatibus hujuſce Legati, Pariſiis, apud Alexan-
drum *Leſſelin* 11. Julii an. 1664. Ratio noſtræ con-
cluſionis deſumi poteſt ex Conc. Rom. ſub Grego-
rio XII. *contra ſimoniacos*, cap. 23. *liquidò enim de-*
monſtratur, quòd quilibet Epiſcopus non habet ſuper
gregem ſibi commiſſum tantam poteſtatem, quantam
Præſul Apoſtolicus. Sic Almaïnus Theologus Pari-
ſienſis Tract. de Supr. Poteſt. Eccleſ. His addi po-
teſt, quòd ſicut Epiſcopi juriſdictionem ſuam
exercere valent in Eccleſiis Parochialibus, ſive per
ſe, ſive per deputatos, inſtituendo in illis Prædi-
catores & Confeſſores, etiam inconſultis Parochis;
C quia ſcilicet ſubſunt juriſdictioni Præſulum; ob
hanc rationem ſummus Pontifex, ſupremam ha-
bens authoritatem in omnes orbis Chriſtiani Eccle-
ſias, ad quamlibet poteſt Legatos mittere, quoſli-
bet actus juriſdictionis exercere valentes, juxta
tenorem legationis ſuæ.

Quæstio VII.

Utrùm à ſummo Pontifice derivetur immediatè poteſtas
Epiſcoporum.

De poteſtate Ordinis non eſt controverſia,
quia conſiſtit in Caractere, & Caracter habe-
D tur per Sacramentum Ordinationis; Sacramentum
verò eſt à Chriſto, & proinde poteſtas Ordinis eſt
ab illo. Quæſtio ergo tantùm eſt de authoritate Ju-
riſdictionis, à quo communicetur immediatè in
Epiſcopos, apud quos actu reſidet; utrùm ſcilicet à
Papâ ſit, qui illam communicet immediatè Epiſco-
pis; an verò à Chriſto illis immediatè conferatur;
ità quòd Chriſtus inſtituens ſtatum Epiſcopalem,
qui eſt de Jure Divino, juſſerit Petro & ſucceſſo-
ribus, conſecrare tot Epiſcopos, quot neceſſarii vi-
derentur ad gubernandos fideles, & pro tunc, ipſis
conſecratis, tranſiret ad illos Epiſcopalis juriſdi-
ctio ex Chriſti inſtitutione. Hanc quæſtionem po-
ſitivè reſolvere non intendimus, ob maximam
controverſiam quæ eſt inter antiquos Doctores
E Facultatis Pariſienſis, & recentiores, qui cenſurâ
notarunt defenſorem Authoritatis Apoſtolicæ, no-
mine Vernantium, dum dicit paginâ 49. Epiſco-
pos ſuam juriſdictionem à ſummo Pontifice reci-
pere, ubi antiquiores Theologi & multi ex recen-
tioribus contrarium ſuſtinent; clavem ſcilicet Or-
dinis eſſe in Epiſcopis à Deo, clavem verò juriſdi-
ctionis eſſe à Chriſto mediatè, & immediatè à ſum-
mo Pontifice. Opinionem utramque cum ſuis fun-
damentis afferre conabimur; ſed ut meliùs unuſ-
quiſque ad alterutram opinionem ſe determinet;

Notandum primò; poteſtatem Eccleſiaſticam
tùm Ordinis, tùm juriſdictionis in ſe conſidera-
tam, & ut abſtrahit à ſubjecto, eſſe à Deo imme-

Digitized by Google

diaté, nam utraque poteſtas eſt ſupernaturalis & nihil ſupernaturale ab homine eſſe poteſt. Not. 2. Statum Epiſcopalem à Chriſto Domino eſſe inſtitutum, ut patet ex 1. ad Epheſ. & 1. ad Cor. 12. ubi dicitur, Deum Paſtores & Doctores Eccleſiæ ſuæ providiſſe uſque ad conſummationem ſæculorum; quòd intelligitur maximè de Epiſcopis; unde etiam Act. 20. habetur; *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam.* Not. 3. Chriſtum non ſolum Petrum elegiſſe, ſed & alios Apoſtolos, quibus poteſtatem dedit prædicandi, baptiſandi, ligandique & ſolvendi, tum ante paſſionem ſuam, tum poſt illam. Not. 4. illius Apoſtolicæ poteſtatis limites nullos eſſe à Chriſto præſcriptos, ſed in univerſum orbem fuiſſe extenſam: Matth. ult. *Docete omnes gentes*, & Marci ultimo, *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Unde in qualibet orbis parte Eccleſias erigere poterant & illis præficere Paſtores. Hoc utique neceſſarium erat, quia ad unum non faciliter recurritur, & Evangelii prædicatio retardata fuiſſet, ſi ex omnibus provinciis ubi erant Eccleſiæ erigendæ & Paſtores inſtituendi, recurri debuiſſet ad Petrum. Not. 5. Hanc poteſtatem in Petro fuiſſe ordinariam poſtquam inſtitutus fuit in caput Eccleſiæ, Domino illi dicente, *Paſce oves meas*, paulo ante Aſcenſionem, Joan. 21. tranſiit conſequenter ad ſucceſſores; in cæteris verò Apoſtolis fuit extraordinaria, unde ſucceſſores non habuerunt, aliter iſti haberent juriſdictionem in univerſam Eccleſiam ut Apoſtoli, quòd falſum eſt, poſſent ſcribere libros Canonicos, haberent donum linguarum & miraculorum, mittere valerent prædicatores ad miſſiones infidelium, &c.

Notandum 2. quòd conſtituta Eccleſiæ formâ, Apoſtoli non paſſim uſi fuerint ſua authoritate extraordinaria; imò remanſit ſolùm ordinaria in Petro, maximè poſt Aſcenſionem Chriſti, & cæteri Apoſtoli cœperunt habere authoritatem Epiſcopalem limitatam ad certas Eccleſias, ſive fuerint ordinati ante Aſcenſionem Chriſti, per ipſum ſcilicet; ſive tantùm aliqui, & alii per Petrum; ſive omnes denique à Petro, & nullus à Chriſto, inſtituti fuerint, ut vult Joannes Antonius, Cardinalis Alexandrinus, ſuper caput, *in nono* diſt. 21. *Petrus factus fuit ſolus Epiſcopus à Chriſto ante Aſcenſionem, & Petrus ſolus Epiſcopus fecit Ioannem Epiſcopum; deinde Petrus cum Ioanne conſecrato Epiſcopo Iacobum Zebedei Epiſcopum fecit.* Hoc idem Cardinalis à Turrecremata ſuſtinet tanquam opinionem SS. Patrum quam probat novem rationibus lib. 2. ſuæ Summæ Eccleſiaſticæ cap. 32. ubi poſtquam numeravit præfatas ordinationes, addit, *Tunc Petrus ordinavit, quòd deinceps non ordinaretur Epiſcopus, niſi à tribus Epiſcopis.* Mauclerus cum ſuis octo approbatoribus, quorum nomina recenſebuntur in quæſt. 9. ſequenti, idem ſentit part. 2. lib. 4. cap. 10. Hic Mauclerus dicit Patres illos benignè eſſe explicandos, dum aſſerunt omnes Epiſcopos fuiſſe à Chriſto ordinatos; hoc eſt non immediatè, ſed per Petrum, cui commiſit Chriſtus talem ordinationem ob neceſſitatem Eccleſiæ, ibidem.

Conclusio Prima.

Dico, probabilem eſſe opinionem eorum qui dicunt poteſtatem Epiſcopalem eſſe à Chriſto immediatè, & Papam conferre tantùm deſignationem perſonæ & materiæ, hoc eſt, talem perſonam deſignari tanquam Epiſcopum ad talem Eccleſiam & ad iſtos & illos populos; & ſtatim atque aliquis ſic deſignatus eſt à Pontifice, illicò communicatur ipſi authoritas quam Chriſtus voluit annecti ordini Epiſcopali, per ſe.

Probatur primò, quia ſunt miniſtri Chriſti, 1. Cor. 3. non autem ſummi Pontificis: Ergo à Chriſto debent habere poteſtatem. 2. Quia ordo Monarchicus Eccleſiæ exigit, ut ſicut Monarcha Eccleſiæ habet juriſdictionem à Chriſto, ſic etiam Epiſcopi, qui ſunt illi ſubordinati, & Parochi, illam debeant habere. 3. Quia hoc exigere videtur dignitas Epiſcopalis, quæ cùm ſit à Chriſto, ità & ejus authoritas ab illo eſſe debet. 4. Quia cenſuram dixit Vernantio Facultas Pariſienſis, eo quòd diceret, juriſdictionem Epiſcoporum eſſe immediatè à ſummo Pont. 5. Quia objectiones contrariæ huic aſſertioni poſſunt ſolvi faciliter, reſpondendo ad Doctores, qui dicerent v.g. juriſdictionem Epiſcoporum eſſe immediatè à Papa, hoc eſſe verum, quantùm ad deſignationem perſonæ quæ eligitur à Papa in Epiſcopum, & quantùm ad deſignationem loci, 1. Diœceſis, v. g. Pariſienſis aut Lugdunenſis, quæ etiam deſignatio eſt à Papa.

Conclusio Secunda.

Dico 2. contrariam opinionem, quâ dicitur omnem juriſdictionem eſſe quidem mediatè à Chriſto, & immediatè à ſummo Pontifice, eſſe etiam probabilem, maximè cùm nitatur authoritati Patrum & Doctorum illuſtriſſimorum & antiquiſſimorum. Tertullianus in Scorpiac. contra Gnotiſtas. *Si adhuc cœlum putas clauſum, memento claves Dominum Petro & per Petrum Eccleſiæ reliquiſſe.* Optatus Milevit. contra Parmenianum, *Beatus Petrus claves regni cœlorum communicandas cæteris ſolus accepit.* Lib. 7. Notetur hoc verbum, *Solus.* Gregorius Nyſſenus, *Nihil falſi aut mendacii ſcriptum eſt in Evangeliis, per Petrum Epiſcopis dedit claves cœleſtium bonorum.* Innocentius primus ad Epiſcopos Africæ in 2. Concil. Carthag. congregatos An. 404. ſic ſcribit, *A Petro ipſe Epiſcopatus & tota hujus nominis authoritas emerſit.* Epiſt. 24. *in requirendo*, & Epiſt. 91. inter Epiſt. Auguſt. ubi notandum eſt, quòd Papa Epiſcopos alloquens, huic Epiſtolæ non reſtiterint. D. Leo ſerm. 3. de Aſſumptione ſuâ, *Gaudeo dilectiſſimi*, ait, *magnum & mirabile Petro conſortium ſuæ potentiæ tribuit divina dignatio; & ſi quid cum eo commune cæteris voluit eſſe principibus, nunquam niſi per ipſum dedit, quidquid aliis non negavit.* Concil. Romanum ſub Gregor. 7. cap. 23. *Licet præſul apoſtolicus curam ſuam in ſingulos Epiſcopos diviſerit.* Hæc omnia confirmant verba quibus utitur Pontifex in creandis Epiſcopis: *Providemus Eccleſiæ tali de tali perſona, & præficimus eum in Patrem, & Paſtorem & Epiſcopum talis Eccleſiæ, committentes ei adminiſtrationem in temporalibus & ſpiritualibus, in nomine Patris & Filii & Spiritûs S. Amen.*

Accedunt teſtimonia Doctorum. D. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 76. *Dominus ſoli Petro promiſit claves regni cœlorum, ut oſtenderetur, quòd poteſtas clavium erat per eum ad alios derivanda.* Gerſonius Tract. de Poteſt. Eccleſ. Conſideratione 10. *Poteſtas Apoſtolica eſt formaliter & ſubjectivè in ſolo ſummo Pontifice.* Si eſt ergo formaliter in ſolo ſummo Pontifice, poteſtas Epiſcoporum ab illa derivatur, Ipſemet libro de Statibus Eccleſiaſt. Titulo *de ſtatu Prælatorum* Conſideratione 3. *Status Epiſcopalis prælationis habuit in Apoſtolis & in ſucceſſoribus uſum ſuæ prælationis ſub Papa Petro & ſucceſſoribus ejus, tanquam ſub habente vel habentibus plenitudinem fontalem authoritatis.*

Digitized by Google

A In hoc apparet, quòd ſicut Apoſtoli poſt Aſcenſionem Chriſti immediatè ſubjecti fuerunt Petro, ut conſervaretur Monarchia Eccleſiæ, ita ut ſine commiſſione ejus actus Hierarchicos non potuerint exercere, ut habet excellentiſſimus doctor Henricus Kalteiſen; *Apoſtols poſt glorioſam Chriſti Aſcenſionem, in prædicando, baptiſando & abſolvendo fuerunt Summo Pontifici Petro immediatè ſubjecti*; ita etiam nunc Epiſcopi immediatè ſubjiciuntur Papæ, in quo eſt fontalis poteſtas Epiſcopalis authoritatis, ut habet Gerſonius. Mauclerus cum approbatione octo Doct. Pariſienſ. opinionem contrariam non æſtimat tutam in fide, Part. 2. Lib. 4. Cap. 8. Lib. etiam 5. Cap. 1. dicit, Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos & Epiſcopos non differre ordine, B *Sed juriſdictione à Rom. Pontif. immediatè procedente*. Dom. Gamachæus, poſtquàm dixit Tract. de Sacram. Ord. C. 9. in margine: *Iuriſdictio Epiſcopis non competit ratione characteris, ſed beneficii*, quod confertur immediatè à Papa, addit, *Clariſſimi Theologi ſuſtinent Epiſcopos habere poteſtatem Caracteris immediatè à Chriſto, non tamen poteſtatem juriſdictionis, ſed eam habent à Summo Pontif.* Non eſt ergo hæc mens ſolius Gamachæi Profeſſoris regii in Sorbona & multorum doctorum magiſtri, ſed & plurium clariſſimorum Theologorum. Duvallius Tract. de Supr. Rom. Pontif. Poteſt. Part. 1. quæſt. 3. *Petrus accepit claves Eccleſiæ.* Et infra, *quia ab illo in reliquos Eccleſiæ paſtores tanquam à fonte, capite & radice erant derivanda.* C Mirabiliter hoc dicit illuſtriſſimus dominus de Raconis, licet Epiſcopus, Tract. de Sum. Authorit. Petri Cap. 5. Ratiocinat. 2. §. 6. Sic & Cornelius Janſenius Epiſcopus Gandavenſis Cap. 66. ſuper Evangelia.

Sectatoribus hujus opinionis non deſunt rationes. Prima deſumitur ex Num. 11. ubi cùm ſolus Moſes non poſſet totum regere populum, Deus juſſit adeſſe ſeptuaginta ſeniores, *& auferens, de ſpiritu Moſis, dedit illis, ut una cum Moſe populum regerent*, ubi per iſtam ablationem ſpiritûs à Moſe non intelligitur ex Aug. Quæſt. 18. in Librum Numeri, diminutio ſpiritûs Moſis, ſed derivatio D virtutis ſeniorum à virtute Moſis. Secunda accipitur ex ſtatu Monarchico Eccleſiæ, ubi omnis authoritas eſt in uno, à quo in alios derivatur. Tertiam allegant ex Cypriano Lib. de Unitate Eccleſiæ, ubi ſedem Petri comparat radici, capiti, fonti, Soli, à quibus derivantur fructus, ſpiritus, rivuli, & radii. Ad primam rationem contrariæ ſententiæ reſpondent, quòd Prælati non minùs ſunt miniſtri Chriſti à quo habent clavem ordinis immediatè, & juriſdictionis mediatè. Ad ſecundam dicunt, meliùs conſervari ſtatum Monarchicum in hac opinione, ubi omnis poteſtas eſt à principe. E Tertiam ſolvunt, dicendo, non derogari dignitati Sacerdotii, cùm Chriſtus ſit author illius, tùm ſecundùm characterem immediatè, tam ſecundum juriſdictionem mediatè; quòd Deus ſic voluit, ut ſicut ipſe tanquam Monarcha authoritatem dedit Apoſtolis, ſic & Petrus tanquam caput Chriſto ſuccedens daret eam prælatis. Quantùm denique ad cenſuram doctrinalem Univerſitatis Pariſienſis; reſpondent, illam eſſe revocatam per Breve Alexandri VII. Summi Pontif. Quod ſi Concilium Conſtantienſe dicat, Concilium generale habere immediatam à Deo poteſtatem: Reſpondet Duvallius, hoc eſſe verum tempore Schiſmatis, ubi Papa eſt dubius; deinde, hoc propriè non definit, cùm non faciat de eo canonem.

QUÆSTIO VIII.

Vtrùm in rebus fidei & morum definiendis Papa ſit infallibilis.

IN duplici ſtatu conſiderari poteſt Summus Pontifex; vel ut doctor particularis, vel ut ex cathedra pronuntians. Dicitur autem pronuntiare ex cathedrâ, quando adjuncto cœtu ſolito Conſiliariorum, precibus præmiſſis, & imploratâ Spiritûs S. gratia, ut ſucceſſor Petri & Chriſti Vicarius aliquando dogma credendum vel præceptum aliquod obſervandum præcipit toti Eccleſiæ. Dicitur verò agere ut Doctor Particularis, quando in propriâ & privatâ ſuâ perſona aliquid proponit, ut quando Bonifacius VIII. ſextum Decretalium edidit. Albertus Phigius contendit, Papam infallibiliter pronuntiare, etiam ut eſt Doctor particularis; quia ſuccedit Petro qui nunquam erravit poſt Chriſti orationem tam pro illo factam, quam pro ſucceſſoribus, Luc. 22. *Oravi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*: ſed quia non eſt neceſſe, ut Pontifex fruatur omnibus Petri privilegiis, quoniam non habet impeccabilitatem, Chriſmatum plenitudinem & donum Linguarum; ideo Doctores Catholici ſentiunt communiter, Pontificem perſonaliter conſideratum errare poſſe, ex ignorantia ſcilicet, teſte Joanne 22. qui ex Gerſonio, & Adriano 6. quæſt. de confirmatione ſub finem, & aliis doctoribus, cenſuit animas Beatorum non videre eſſentiam D. ante Reſurrectionem corporum in finali judicio. Non loquimur ergo de Papâ, ut eſt privatus Doctor, ſed ut ex Cathedrâ pronuntiat; at

Notandùm eſt primò, Pontificem, ut Pontificem, etiam cum Concilio Generali, poſſe errare in Quæſtionibus Facti particularibus quæ ad paucos pertinent & quæ dependent à relatione hominum: v. g. an talis ſit promovendus ad Epiſcopatum, an talis ſit deponendus, an talis ſit bene ordinatus; Unde aliquando excommunicantur qui non debent excommunicari, & abſolvuntur qui abſolvi non debent, & ideò Pontifex quidam dicebat, *Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſta legis tramitem non conſervavimus, veſtro ac veſtrorum judicio cuncta volumus emendari.* In Quæſtionibus autem Facti univerſalibus, quæ totam Eccleſiam reſpiciunt, ut ſunt Canoniſatio Sanctorum, Religionum approbatio, &c. errare non poteſt; non enim eſt probabile Spiritum S. qui jugiter aſſiſtit Eccleſiæ, ſinere Pontificem in errorem labi qui in totam Eccleſiam redundaret, ſi damnatos in inferis canoniſaret aliquando, ut vult Vvicleffus Anglus ſacerdos, qui ſuſtinet Auguſtinum, Benedictum & Bernardum propter ſuos inſtitutos Ordines damnatos eſſe: Ipſum damnavit Conſtantienſe Concilium Seſſ. 8.

Notandum 2. quòd in confeſſo ſit apud omnes Pontificem cum Concilio Generali errare non poſſe; quia tunc tota Eccleſia congregatur, quæ in errorem non poteſt labi, juxta dictum Chriſti, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Certum eſt etiam, Pontificem ex cathedrâ loquentem ſine Concilio, ſemper eſſe reverenter audiendum eique parendum ſive errare poſſit, ſive non, ut volunt Almaïnus & Gerſonius dicentes, quòd licet aliquando errare poſſit, non eſſe tamen dogmatiſandum contra ipſius definitiones, niſi error illius eſſet

omnino manifeſtus. Sed noſtra difficultas eſt, an Summo Pontifici ex Cathedrâ loquenti, ita ſit annexa infallibilitas, ut nuſquam errare poſſit, dum aliquid præcipit credendum aut faciendum toti Eccleſiæ. Alii dicunt, non poſſe errare, modò pronuntiet de conſilio aliquorum ſaltem prælatorum; alii reſpondent reverà errare non poſſe, etiam ſi ſolus definiat: Facilè tamen conciliandi ſunt, quia negare nolunt iſti, quin teneatur Pontifex maturè procedere, & proinde ex conſilio Doctorum & Epiſcoporum; ſed volunt infallibilitatem non procedere ex Conſiliariis, ſed ex ſolo Pontifice. Dum autem quæritur, an Pontifex erraret, ſi temerè definiret; utrique authores reſpondent, hoc non poſſe fieri; Deus enim qui promiſit finem, nullomodo poteſt negare media, & ſic perperam proponitur illa quæſtio.

Concluſio.

PROBABILE eſt Summum Pontificem eſſe in decretis fidei & morum infallibilem, modo ex cathedra loquatur; non quòd ullum Articulum Fidei facere valeat, ſed quia infallibiliter determinare poteſt aliquid eſſe de Fide; vel non; aliquid eſſe faciendum, vel vitandum. Dixi, hoc probabile eſſe, ne poſt tot rumores inter excellentiſſimos viros, imò & facultates integras exortos temeritatis accuſari viderer, ſi aſſertive pronuntiare attentaret ingenii mei tenuitas. Dixi etiam, modò pronunciet ex Cathedra, quam diſtinctionem irrident adverſarii; quaſi non eſſet maxima differentia inter Præſidem Senatûs Supremi inter familiares de aliquâ re colloquentem, & ipſummet throno judiciali aſſidentem, dum ſententiam ultimam dicit. Sic dicimus, multum differre Papam, cùm loquitur ut Doctor privatus nomine ſuo, & cùm loquitur nomine Chriſti, proponens aliquid Eccleſiæ, ut caput ejus. Primo modo conſideratus, nullam ut diximus infallibilitatem habet, bene autem ſecundo, nam Spiritus S. illi jugiter præſtò eſt, impediens, nè Vicarius Chriſti in errorem labatur, & nè Eccleſia decipi poſſit.

Probatur primò, ex Analogiâ Novi Teſtamenti cum Antiquo, ubi legimus Summum Pontificem errare non potuiſſe, alias nimium crudelis fuiſſet punitio lata Deuteron. 17. ubi habetur, *Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat, morietur homo ille.* Deinde legimus Caïpham perditum hominem, non obſtante rabie quâ in Chriſtum furebat, prophetaſſe; Joan. enim 11. dixit, *Neſcitis quicquam, oportet ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat; hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed, cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit quòd Ieſus moriturus erat pro gente.* Quòd ſi atrociſſimum crimen machinanti aſtitit Deus, à fortiori Summo Pontifici Eccleſiæ Romanæ in arduis rebus, quæ fidelium ſalutem concernunt, declarandis, non minùs aſtiturum credendum eſt.

Probatur ſecundò, ex Math. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam; &c.* Si portæ inferi non poſſunt prævalere, nec in errorem inducere Eccleſiam, quæ fundatur ſuper Petrum: Ergo nec ipſe Petrus errare poteſt. Lucæ etiam 22. *Simon, Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Quatuor expoſitiones huic textui afferuntur. Primò dicitur, quòd Chriſtus hîc oraverit pro tota Eccleſiâ, orando pro ejus capite, & non pro perſonâ

A privatâ, ſic Alenſis, Gerſon, Almaïnus & aliqui Doctores Pariſini. Alii dicunt, Chriſtum oraſſe tantum pro Petro, ut perſeveraret in gratiâ. Tertii aſſerunt per contextus citatos Petrum eſſe quidem infallibilem, non verò hoc colligi de ſucceſſoribus ejus, de quibus non fit mentio. Quarti denique per hunc textum volunt conceſſum fuiſſe, ut nunquam caderet in fide, & nunquam ut Pontifex poſſet aliquid docere contra fidem. Et hæc eſt opinio, quam in concluſione diximus eſſe probabilem, & quæ talis patebit ex refutatione primarum trium expoſitionum.

Primò ergo verba Chriſti non intelliguntur, niſi de perſonâ Petri; loquitur enim Chriſtus de nomine proprio Petri, quod repetit, dicens, *Simon, Simon*; B Deinde, ſemper utitur Chriſtus pronomine ſecundæ perſonæ, *pro te, fides tua, & tu, fratres tuos:* Quod ſignificat Chriſtum impetraſſe aliquid pro Petro. Tandem Dominus, qui cœperat loqui in plurali, *ecce Sathanas expetivit vos*, quare non eodem numero dixiſſet *pro vobis*: ſi loquutus fuiſſet de tota Eccleſia per Apoſtolos repræſentata? Porrò, cùm dicitur, *Tu aliquando converſus confirma fratres tuos:* hoc non poteſt intelligi, niſi de Petro, cui ex officio competit confirmare Apoſtolos & Epiſcopos, qui ſunt fratres Petri, quorum illi ſcandaliſati erant, dum à Chriſto in Cœna didicerunt unum ipſorum traditurum eſſe Chriſtum, C unde Cœnâ facta hæc verba protulit.

Secunda explicatio horum verborum non eſt recipienda; quia loquitur Chriſtus in oratione ſuâ pro fide Petri, & non pro perſeverantiâ in gratiâ, *Oravi ut non deficiat fides tua.* Deinde, ſi oraſſet Chriſtus pro perſeverantiâ Petri in gratiâ, non multùm profuiſſet oratio Chriſti, quoniam illicò Petrus Chriſtum negando peccavit. Quantùm ad tertiam explicationem, quâ dicunt aliqui infallibilitatem fuiſſe quidem in Petro, ſed non tranſiiſſe ad ſucceſſores, contrarium docebimus in ſequenti probatione, nunc tantùm afferentes verba Cyrilli Alexand. apud S. Thom. contra errores Græcorum D Opuſc. 1. cap. 32. Tit. de Rom. Pont. *Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſiæ & pleniſſimam poteſtatem, ſic Petro & ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit.* Remanet ergo tantùm, quòd quarta explicatio ſit vera, quâ dicimus, orationem Chriſti impetraſſe Petro, ut non poſſet errare in Fide, nec proponere Eccleſiæ, cujus erat caput, aliquid credendum contra fidem. Quòd ſi dicatur poſt orationem Chriſti, Petrum negaſſe ipſum tempore paſſionis, & ſic non pro Petro, ſed pro Eccleſia oraſſe Chriſtum: Reſp. Petrum pro tunc Fidem non perdidiſſe neque ſecundùm habitum quo inclinamur ad credendum ea quæ ſunt revelata, neque ſecundùm actum internum, quo revelatis aſſenſum præ- E bemus; nihil enim contra fidem credidit Petrus in mente ſuâ, ſed perdidit tantùm actum exteriorem & ſecundarium Fidei, quia ſcilicet non profeſſus eſt ore fidem quam in corde habebat: Unde licet graviter peccaverit; & actum exterioris infidelitatis exercuerit, propriè tamen non erravit in Fide; cùm error in Fide ſit actus intellectûs quo quis ſibi falſum perſuadet. Hanc diſtinctionem afferunt Patres; Chryſoſtomus enim Homil. 83. in Matth. ait, *Non dixit, non negabis, ſed ut non deficiat fides tua, curâ enim ipſius factum eſt, nè omninò fides Petri evaneſceret.* Theophilactus etiam in cap. 22. Lucæ inquit, *Quamvis brevi tempore concutiendus ſis, habes recondita ſemina Fidei; etiamſi folia abjeceris ſpiritûs invadentis, radix tamen vivet & non deficiet fides tua:* Unde diximus, per orationem Chriſti,

Digitized by Google

Chriſti, Petrum habuiſſe duo privilegia, primum, quo non poſſet ipſe errare; aliud quo non poſſet aliquid contra fidem proponere. Utrumque probat Bellarminus, primum ex Chryſ. & Theophilacto citatis, quibus additur Auguſtinus lib. de Correpc. & Gratiâ cap. 8. *Quando rogavit ut non deficeret fides ejus, rogavit ut haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, perſeverantiſſimam voluntatem.* Secundum probant teſtimonia Bulgariæ Archiepiſcopi Theophilacti, dum dicit in cap. 22. Lucæ, *Quia te habeo ut principem diſcipulorum, confirma cæteros; hoc enim te decet, qui poſt me petra es Eccleſia & fundamentum*: non confirmaret autem, ſi proponeret aliquid contra Fidem: & Leonis Serm. 3. de Aſſumptione ſua, *Firmitas quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per ipſum cæteris Apoſtolis confertur.*

Probatur tertiò infallibilitas Pontificum; quia requiritur infallibilitas in illo, qui determinat aliquid eſſe de fide, & aliquid eſſe hæreticum, alias fidei poſſet falſum ſubeſſe; atqui Pontifices Romani ſine Concilio damnarunt multas hæreſes; & contrarium proinde determinarunt eſſe de Fide; nam ante Concilium Nicenum, quod fuit primum generale, celebratum an. 325. multæ hæreſes damnatæ fuerunt à ſolis Summis Pontificibus, & illicò tota Eccleſia illas reſpuere cœpit, quòd denotat, à primitiva Eccleſia Papam fuiſſe æſtimatum infallibilem; ſi enim opiniones à Papâ damnatæ non eſſent infallibiliter damnatæ, donec accederet determinatio Concilii, ante Concilium Nicenum licitum fuiſſet aſſentiri opinionibus hæreticorum à Papa damnatorum, quales fuerunt Cerdon, Marcion, Valentinus, Ophitæ, Caiani, & reliqui, tot enim hæreſes à ſolis ſummis Pontificibus damnatæ ſunt, ut Auguſtinus lib. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum dicat in fine Libri contra Pelagium & ſectarios, Concilium expetentes, *quaſi nulla hæreſis aliquando niſi ſynodi congregatione damnata ſit, cùm potiùs rariſſima inveniantur propter quas damnandas talis neceſſitas extiterit.* Idem Auguſtinus volens indicare, Papam eſſe judicem ſupremum & infallibilem in materiâ fidei, loquens de hæreſi Pelagiana ſic loquitur, *Iam de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt, cauſa finita eſt, utinam error finiatur.* Sic Optatus Milevitanus convincit Donatiſtas hac ratione, *Iudicium Melchiadis Papæ ſententiâ clauſum eſt:* Non eſſet autem clauſum ſi infallibiliter non pronuntiaret Papa. Gelaſius videns Epiſcopum Conſtantinop. Euphemium nolentem delere Acacium prædeceſſorem ſuum è tabulis ſacris, quia damnatus non fuerat à Concilio, ſed tantùm à Felice III. ſcribit Epiſtolam ad Epiſcopos Dardaniæ, ubi rationibus probat, ad Papam pertinere hæreſeon & hæreticorum condemnationem; *Nec prætermittimus, quòd Apoſtolica ſedes, nulla exiſtente ſynodo, habuerit facultatem damnandi quos oportuit.* Epiſtola incipit, *Valde mirati ſumus.*

Probatur 4. ex Conciliis; Nicenum enim poſtquam Arium damnavit, petit à S. Silveſtro, ut ſuum judicium confirmet, Epiſt. *Quoniam omnis corroborata.* In Conc. Calc. S. Leo Epiſt. ad Flavianum, *Lectis dilectionis tuæ litteris*, decernit quæ credenda ſunt contra doctrinam Eutichetis quam condemnat: illicò omnes Patres pluſquam quingenti numero exclamaverunt, *Nos ita credimus, ſicut Leo, ita credimus, noſtrum nullus dubitat*, in fine actionis ſecundæ & in 3. In 6. Synodo Generali nempe Conſtantin. Patres ejiciunt è Concilio Macharium Patriarcham Antiochenum, quia nolebat ſe ſubmittere condemnationi Monothelitarum ab Aga-

A thone damnatorum, unam tantùm voluntatem admittentium, & unicam operationem in Chriſto. Actione 8. & poſteà adhuc dimiſſus fuit ad Papæ judicium, ut ſeveriùs puniretur. In 7. Concilio Generali Niceno 2. Patres ſe ſubmittunt litteris Adriani Pontif. ſuper cultum imaginum; dùm enim Legati Apoſtolici interrogant Patres, *Dicat nobis ſancta Synodus, ſi admittat litteras S. Papæ ſenioris Romæ, an non?* ſancta Synodus dixit: *Sequimur, ſuſcipimus ac admittimus.* Act. 2. Sic & alia Concilia Græca & Latina. Sed quid his opus eſt? cùm habeatur ex Concilio Hieroſolim. ubi cum orta fuit diſputatio, an Gentiles qui ad fidem Chriſti tranſibant, deberent ſubjici obſervationi-
B bus Moſaïcis, Petrus definitivè pronuntiavit illos non eſſe ſubjiciendos Circumciſioni, & *tacuit omnis multitudo*, Act. 15. ubi Hieronymus dicit, *in ſententiam ipſius Petri Iacobus Apoſtolus, qui erat hujuſce urbis Epiſcopus, & omnes ſimul Presbyteri tranſierunt.* Epiſt. 11. inter Epiſt. Auguſt. In Concilio Florent. Seſſio ſeptima ſic terminata fuit per Julianum Cardinalem, *Quoties de fide aliqua oritur diſputatio, Romanus Pontifex tenetur illam explicare; atque illo docente omnes Synodi & univerſalis Eccleſia debet hujuſmodi veritatem ſequi*, & hoc dicit Epiſtola recitata, (ſcilicet Agathonis) approbata in 6. Synodo.

C Probatur 5. ex Epiſcopis Galliæ. S. Exuperius Toloſanus Archiepiſcopus contra hæreſim Vigilantii petiit ab Innocentio primo, quid credendum & docendum eſſet; & juxta reſponſum Vicarii Chriſti illius reſponſioni firmiter & unicè adhæſit. Epiſtola Papæ, *Conſulenti tibi, frater chariſſime*, reperitur 1. Tom. Conc. D. Hilarius & D. Proſper Romam accedunt, declaraturi Papæ afflictionem Eccleſiæ Gallicanæ ob hæreſim Semipelagianam; Papa non congregat Concilium Generale, ſed Epiſcopis Galliæ ſignificat quid credendum eſſet in hac materia, & illicò determinationem Romanam ſequuntur, & cogunt hæreticos cedere judicio Apoſtolico. Epiſtola incipit, *Apoſtolici verba præcepti ſunt.*
D S. Avitus Viennenſis Archiepiſcopus duos clericos Romam mittit, nomine totius provinciæ ſuper aliquos errores, ut ſciant ab Hormiſda Pontifice, quid credendum eſſet; & hæc ſunt verba Archiepiſcopi, *Quæſumus ergo, ut quid filiis veſtris fratribus meis* (Gallicanis) *ſi conſular, reſpondere debeamus, inſtruatis.* Tandem nuperrimè Galliæ Epiſcopi numero 85. ſuper propoſitiones Janſenii miſerunt ad Innocentium X. ſe abſolutè ſubmittentes judicio ejus & illi dicentes, *Majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre, ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quia fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure ſuo poſtulat;* & poſtquam illas propoſitiones tanquam hæreticas condemnavit in Bullâ, quæ incipit, *Cùm occaſione impreſſionis*, ultima die Maii An. 1653. hæc Bulla
E oblata fuit univerſo Galliæ Clero, & magna cum lætitia recepta à Prælatis, & in ſuo cœtu Pariſiis publicata. Nonnè hoc indicat Prælatorum Galliæ mentem eſſe, quòd ſolus Pontifex hæreſes poſſit judicare, & condemnare hæreticos, & conſequenter quòd ſit ſupremus judex in materiâ fidei?

Probatur ultimò ex Doctoribus Pariſienſibus, ex quorum multitudine quatuor aſſumemus tantùm. Mauclerus in primis lib. 4. de Monarchia Eccleſiaſtica cap. 4. titulum integrum proponit, ubi probat quòd Romano Pontifici ſupremum judicium determinandi ea quæ ſunt de Fide debetur. Et infrà, *Quòd ſi in condemnatione hæreticorum ſententia generalis Concilii eſſet ſemper expectan-*

da, nec Rom. Pontificis judicio in eorum reputatione & multâ ſiſteretur, hac expectatio non tantùm inanis, ſed ſæpiſſimè pernicioſa Eccleſiæ foret. Approbatio octo Doctorum Pariſienſium, qui huic libro ſubſcripſerunt, opinionem Maucleri probabiliſſimam efficiunt. Illi ſunt Domini, *du Sauſſay*, nunc Tullenſis Epiſcopus, Iſambertus Profeſſor Regius, Frogerius Sancti Nicolai de Cardoneto Parochus, Ægidius à ſancto Amore apud Patres Dominicanos Prior, Chartonius, *Houſſier* S. Mederici Rector, *Gilbaud* apud eoſdem Dominicanos Regens, & *Bandel*. Dominus Andræas *Duval* Tract. de Rom. Pontif. Infallibilitate Part. 2. Quæſt. 1. ſic loquitur fol. 751. *Abſolutè certum eſt, Papam neque in Fide, neque in moribus ex Cathedrâ decernendis errare poſſe, ſtatimque à ſua electione canonica infallibilitatis privilegio à Chriſto donari.* Dominus *Bail* Propœnitentiarius Pariſienſis Tom. 1. Concil. Tract. de Tripl. Verbo Dei, dum quærit, *An extra Concilia generalia nulla ſit certa definitio in rebus fidei*; reſpondet, *cùm prima ſæcula ſine Conciliis extiterint*, & infrà, *proptereà meliùs cenſent alii à Chriſto proviſum eſſe Eccleſiæ, dum aſſerunt Summum Pontificem loquentem de rebus fidei ex cathedra, nec falli, nec fallere.* Dominus *de Raconis*, dum eſſet adhuc Baccalaureus, prælo mandavit Librum reſpondentem Epiſtolæ quatuor Miniſtrorum Charentonenſium, per duos Doctores Univerſitatis approbatum, Lambertum ſcilicet & Loppem, quo Miniſtris probat Chriſtum ſoli Petro & non Eccleſiæ loquutum fuiſſe, dum diceret, *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* His addi poteſt D. Thomas 22. Quæſt. 1. Art. 10. *Ad Summum Pontificem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt Fidei, ut ab omnibus inconcuſſâ fide teneantur.*

Objicies primò ex 1. ad Timoth. 3. *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, circumdatus eſt infirmitate*: Ergo infallibilitate non gaudet. Reſp. ut homo & privata perſona, circumdatus eſt infirmitate, ſicque falli & fallere poteſt; non verò quatenus perpetuâ Spiritus S. aſſiſtentiâ munitur. Dices, ex Can. *ſi Papa*, diſt. 40. Papam non poſſe judicari, niſi ſit hæreticus: ergo poteſt in hæreſim labi, & ſic non eſt infallibilis. Reſp. Canones non loqui de Papâ ut Summo Pontifice, ſed de Papa ut privata perſonâ; & adhuc non dicunt, quod poſſit eſſe hæreticus (hoc enim non eſt omnino certum) ideo utuntur cautelâ, volentes non poſſe judicari, niſi fieret hæreticus; non decidendo, an poſſit eſſe, nec-nè; ſed de hoc poſteà. Dices, Ergo inutilia ſunt Concilia, ſi Papa ſine Concilio eſt infallibilis. Aliquando multas utilitates Conciliorum afferemus, dicturi tantùm in præſenti, Concilia eſſe neceſſaria, ut finis controverſiis imponatur, & ut decreta Fidei meliùs obſerventur; quilibet enim Epiſcoporum pro tunc fortiùs curat de illorum obſervatione. Dices, Ergo ſunt Hæretici, vel ſaltem graviter peccant, qui decretis Papæ reſiſtunt, ut fecit D. Cyprianus, reſiſtens pertinaciter Stephano, definienti Hæreticos non eſſe rebaptiſandos. Reſp. illos Hæreticos abſolutè non cenſeri, qui concluſionem allatam negant; hoc enim non definitum eſt expreſſe, & quoad Cyprianum in particulari, non fuit Hæreticus; quia Hæreticos non determinavit Stephanus tanquam de Fide, non eſſe rebaptiſandos, aliàs excommunicaſſet Cyprianum; imò Cyprianus in Conc. octoginta Epiſcoporum, definiens ipſos eſſe rebaptiſandos, non determinat hoc eſſe de Fide, proteſtans ſe proptereà non velle ſeparare à communione Pontificis. Quòd ſi ex Euſebio & Auguſt. Papa cenſuit excommunicandos eſſe illos qui rebaptiſa-

A rent; eſt tantùm comminatio. In hoc Cyprianum tantùm peccaſſe venialiter docet Auguſtinus, quia peccavit ex ignorantiâ; alii verò ſentiunt peccaſſe mortaliter, quia debuit parere judicio Pontificis.

Objicies ſecundò, Univerſitatem Pariſienſem ob hoc damnaſſe defenſorem authoritatis Papæ, qui ſe, nomine invento, Vernantium appellat, quia verſus Nannetas traxerat originem. Reſp. primò, quòd ideò tantùm damnare videatur hunc Authorem, in quantùm credit, illum tollere infallibilitatem ab Eccleſiâ; hæc ſunt enim verba Cenſuræ, *Hæ propoſitiones quatenus excludunt infallibilitatem ab Eccleſia, falſæ ſunt, temerariæ, ſcandaloſæ & hæ-*
B *reticæ*, Nos autem (quidquid ſit de illo) dicimus Infallibilitatem activam convenire à Papæ ex Cathedrâ loquenti, quæ exprimitur his Chriſti verbis, *Oravi pro te Petre*; & Concilio canonicè celebrato repræſentante totam Eccleſiam, de quâ dictum eſt, *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Infallibilitatem verò paſſivam, Eccleſiæ competere, quâ ſcilicet falli non poteſt, ſicut colligitur ex iiſdem verbis, *Portæ inferi*, &c. Reſp. ſecundò, huic Cenſuræ, Tract. de Rom. Pont. Tit. de Infallib. Sum. Pont. Quæſt. 4. aliam ejuſdem Univerſitatis opponi, quam refert Dominus *Bail* Tom. 1. Concil. Quæſt. 49. inter 73. quas porponit de Authoritate Summi Pont. Tract. de Triplici verbo Dei. Qui-
C dam Theophilus Brachet An. 1644. docet, definitiones Papæ non eſſe infallibiles, niſi in Concilio; & reſpondet Cenſura, Præpoſitiones, in quantùm infallibilitatem Eccleſiæ in nullo ſtatu, quàm in Concilio Oecum. tribuunt, temerariæ ſunt & Eccleſiæ injurioſæ & hæreticæ.

Objicit tertiò Vigorius, Concilium Baſileenſe contrarium determinaſſe. Reſp. hoc Concilium non fuiſſe Oecumenicum & canonicum. Quod ut probetur, ſciendum quòd Papa Martinus V. illud indixerit, ſed cùm peſtis hanc invaſiſſet urbem, tranſtulit illud Senas idem Pontifex; cùm autem videret Regem Arragoniæ Pontifici maximè adverſarium largitionibus ſuis Prælatos ſollicitantem, ut deturbaretur à Sede Apoſt. Concilium antequam
D inchoaretur, inhibuit, & aliud poſt ſeptem annos Baſileæ indixit, ubi Cardinalem Julianum deputavit Legatum; interim Martinus V. moritur, in cujus locum ſufficitur Eugenius IV. qui indictionem Concilii & Legationem Juliani confirmavit. Hæc initia fuere laudabilia, ſed non ſic de cæteris; imò concilium ceſſavit eſſe Oecumenicum, eo inſtanti, quo revocata fuit delegatio Juliani, & revocatio proinde Concilii; à quo tempore major pars Epiſcoporum ſeceſſit, ſoluſque cum paucis remanſit Archiepiſcopus Arelatenſis, neque ulli patebat ingreſſus, niſi illis qui contra Eugenium & jura Eccleſiæ proteſtarentur. Hæc videri poſſunt apud Æneam Silvium, hujus Concilii Scribam, qui initio propugnavit Concilium eſſe legiti-
E mum, & poſteà cum dolore nimio ab hac opinione reſiliit. Quid mirum ergo, ſi contra Papam cuncta determinaverit illud Concilium, ut potè ad ipſum non ſpectare definitionem rerum Fidei, & Concilio ſubeſſe. Quòd ſi dicatur, Eugenium à Baſileenſibus ſupplicatum, confirmaſſe hoc Concilium; Reſp. confirmaſſe quidem Concilium in genere, non verò cuncta ejus decreta, quod tamen neceſſarium perhibetur ex Leone, qui approbavit quidem Concilium Epheſinum in genere, non tamen ſingula ejus Decreta, unde aliqua illorum abrogata fuerunt in Conc. Calcedon. Sic in propoſito, cùm multi quærerent ab Eugenio in Conc. Florent. An Baſilea Decreta approbaſſet, reſpondit, *Non*

Digitized by Google

quidem Concilii progreſſum approbavimus, non tamen ejus decreta approbavimus aut approbamus, & ſic Decreta hujus Concilii ſunt nullius momenti.

Objicies 4. Ex argumentis antecedentibus patet quidem Papam eſſe infallibilem in Decretis Fidei; ſed nullum eorum probat, in moribus decernendis ipſum habere Infallibilitatem. Reſp. hoc tamen eſſe certiſſimum, ſcilicet Pontificem in condendis Legibus circa virtutes & vitia ad ſtatum univerſalem Eccleſiæ pertinentibus & ad ſalutem neceſſariis errare non poſſe; licèt ipſe non ſit impeccabilis in privatâ perſonâ & poſſit condere Leges inutiles & ſuperfluas, quæ non ſunt neceſſariæ ad ſalutem. Probatur hoc, quia ſi in Decretis motum erraret Papa, præcipiendo v. g. uſuram, aut prohibendo reſtitutionem, Deus contra ſuavitatem ſuæ Providentiæ illi deeſſet, & non deberet præcipere, ut fideles Papam ut Legiſlatorem perpetuò audirent, ſi poſſet errare in moribus decernendis. Deinde, ſi in hoc errare poſſet, hoc fieret præcipiendo vitium & prohibendo virtutem; ſed tunc iret contra Fidem, quæ docet vitium eſſe de ſe malum & virtutem bonam; ſicque illud non poteſt præcipere, nec prohibere iſtam.

Quæstio IX.

Utrùm Papa tanquam privata perſona poſſit eſſe Hæreticus.

Bellarminus Cap. 6. de Rom. Pont. Lib. 4. aſſerit probabile eſſe Pontificem ut perſonam privatam non poſſe Hæreticum fieri, nec aliquid contra Fidem pertinaciter credere, cùm Chriſtus dixerit Petro, *Oravi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*: quæ oratio duplex Privilegium Petro impetravit, ut nec ipſe perſonaliter errare poſſet in Fide, nec ut Pontifex proponere Eccleſiæ aliquid contra Fidem, ſicut diximus in probatione 2. præcedentis Concluſionis: quia tamen opinio contraria longè eſt communior, ideo erit

Concluſio.

Probabilius eſt, Pontificem perſonaliter in Fide poſſe deficere. Unde ad rationem Bellarmini dicendum eſt; Infallibilitatem perſonalem fuiſſe quidem communicatam Petro, ſed non tranſiiſſe ad ſucceſſores; non eſt enim neceſſe, quòd omnia privilegia Petro conceſſa communicentur ſuis ſucceſſoribus; ſed ſufficit ſi habeant ea quæ ad generalem Eccleſiæ gubernationem neceſſaria ſunt, ſcilicet Infallibilitatem, dum pronuntiant ex Cathedrâ. 1. dum aliquid proponunt & præcipiunt toti Eccleſiæ credendum aut faciendum; non verò neceſſarium eſt quòd habeant omnia Chariſmatum dona quæ habuit Petrus, maximè poſt deſcenſum Spiritus Sancti, &c.

Probatur hæc concluſio ex Joan. XXII. qui ex Gerſonio & Adriano VI. Quæſt. de Confirmat. & aliis Doctoribus plurimis, cenſuit animas electorum Eſſentiam Divinam, ante diem judicii & corporum reſurrectionem non videre; quòd cùm vellet proponere Eccleſiæ per providentiam divinam morte correptus eſt; pridie tamen, quàm moreretur, ſuam opinionem retractavit.

Probatur 2. Intellectus Pontificis, ut privatæ perſonæ, per ſuam electionem non apparet magis illuſtratus quàm ante, nec voluntas ejus magis confirmata in bono: poteſt ergo voluntas Papæ eſſe

A malè affecta erga Dogmata quædam Fidei, & ſic imperare intellectui, ut eliciat actum contrarium illis; aſſenſus enim Fidei pendet ab intellectu tanquam à cauſa elicitiva, & à voluntate tanquam à cauſa imperante.

Probatur 3. Qui Honorium ab errore vindicant, dicunt eum fuiſſe accuſatum in 6. & 8. Synodo, per falſos teſtes; ſi autem horum Conciliorum Patres crediſiſſent Pontificem nuſquam poſſe fieri Hæreticum, nullam contra eum recepiſſent accuſationem; quod denotat illos fuiſſe in noſtrâ opinione. Adde quòd, peccata ad naufragium in fide conducunt ex Cypriano, non *error peccatum gignit*: cùm ergo Papa peccare poſſit, proinde poteſt fieri

B Hæreticus.

Objicies, Si Papa ut ſingularis perſona poſſet errare, Eccleſia magno periculo exponeretur; poſſet enim ſuum errorem definire & Eccleſiæ proponere, aut certè grande miraculum eſſet, ſi unum ſentiret in mente, & contrarium definiret. Reſp. Deum per ſuam ſpecialem Providentiam impedire, quominùs Papa erret in definiendo pro totâ Eccleſiâ quæ maximè labefactaretur; non verò Deus cavet, nè ut privata perſona erret, quia hoc non eſt majori præjudicio, quàm ſi alius Doctor erraret. Deinde, non majus eſſe miraculum, ſi Papa, ut perſona privata unum ſentiat & aliud definiat, quàm videre Caïpham, qui prophetando ut Pon-

C tifex, ſententiam tulit pro Religione, quam in mente ſuâ oppugnabat. Denique ſi Pontifex non poſſet errare, quia eſt Infallibilis in definiendo ex Cathedrâ circa fidem, pari jure non poſſet peccare, quia eſt Infallibilis circa mores.

Objicies 2. Papam graviter peccare, ſi unum haberet in mente & aliud definiret. Negatur; Confeſſarius enim non peccat, ſi judicium Pœnitentis, innixum Doctoribus, ſuo præferat: ita nec Papa, ſi poſt conſultationem Doctorum & Prælatorum, unum definiat cujus contrarium ſentit. Dices, Unius propoſitionis non poſſunt eſſe oppoſita judicia. Reſp. quòd ſicut Scientia & Opinio, dum habentur diverſis mediis, non ſunt oppoſita; ſic nec

D judicium Papæ, dum habetur medio extrinſeco, nempe ex reſolutione Prælatorum, opponitur judicio quod trahit ex mente propriâ. Dices, Doctores vindicare conantur Pontifices ab erroribus, quod denotat eos non credere quod poſſint deficere à Fide. Reſp. velle tantùm probare, quòd non erraverint ut Pontifices, ſicut prætendunt hæretici. Porro licet Bellarminus dicat opinionem contrariam piè credi poſſe. Lib. tamen 2. de Rom. Pont. Cap. 30. §. *reſpondeo*, dicit non eſſe communem.

E

Quæstio X.

Utrùm Papa Hæreticus deponi poſſit.

Albertus Pighius & alii, qui tenent Papam non poſſe fieri Hæreticum, hanc quæſtionem non proponunt; nos verò illius ſolutione indigemus ob diverſas opiniones quæ circa eam reperiuntur. Joannes de Turrectemata vult, Papam in Hæreſim ſolùm interiorem lapſum, eſſe extra Eccleſiam, & cenſeri à Deo depoſitum. Aliqui ex oppoſito tenuerunt, Papam nec propter Hæreſim occultam aut manifeſtam deponi poſſe, quia ſuprema Sedes à nemine judicatur. Caietanus Tract. de authoritate Papæ & Concilii Cap. 20. & 21. ſuſtinet Papam Hæreticum manifeſtum non eſſe ipſo

Digitized by Google

facto depoſitum, ſed ab Eccleſiâ deponendum: Diverſa ab his opinionibus erit noſtra

Conclusio.

PAPA eo ipſo quo eſt Hæreticus manifeſtus, à dignitate excidit, ita quòd Eccleſiâ non neceſſe habeat ipſum deponere, ſed tantùm ipſum depoſitum declarare. Dixi, eo ipſo quo eſt manifeſtus Hæreticus, per Hæreſim enim internam & occultam Hæretici non cenſentur eſſe extra Eccleſiam.

Probatur concluſio, quia Pontifex manifeſtè Hæreticus non eſt ampliùs Eccleſiæ membrum; non enim cohæret Eccleſiæ, nec conjunctione internâ, per Fidem ſcilicet; nec conjunctione externâ, per profeſſionem Fidei (quo modo adhærent Hæretici occulti) ergo non poteſt eſſe Papa, cum non poſſit eſſe caput illius corporis, cujus non eſt membrum, quoniam caput eſt membrum corporis nobilius. Deinde, qui non eſt verè Chriſtianus, non poteſt eſſe caput Chriſtianorum; manifeſtus autem Hæreticus non eſt ampliùs Chriſtianus, ex Cypriano Lib. 4. Epiſt. 2. Athanaſio Serm. 2. contra Arianos, & Auguſt. Lib. de Grat. Chriſti cap. 20. ergo eo inſtanti, quo Papa in Hæreſim manifeſtam lapſus eſt, ità ut nullâ ratione poſſit excuſari, non tantùm deponi poteſt ab Eccleſiâ, ut patet Diſt. 40. Can. *ſi Papa*, ſed eſt ipſo facto depoſitus. Per hoc ruit opinio Cajetani, & à fortiori opinio illorum qui dicunt Papam non poſſe deponi nec per Hæreſim internam, nec per externam; miſerrima enim eſſet conditio Eccleſiæ, ſi lupum manifeſtè graſſantem pro paſtore agnoſcere teneretur.

Quæres, utrùm propter ſolam Hæreſim deponi poſſit Summus Pontifex. Reſp. propter Schiſma Papam etiam eſſe deponendum. Sic Cyprianus Lib. 4. Epiſt. 2. ubi aſſerit Novatianum ſe dicentem Summum Pontificem, à Pontificatu eſſe amotum etiam ſi eſſet verus Pontifex; quia ſe ab unitate Eccleſiæ ſeparabat, & nolebat communione conjungi cum aliis Epiſcopis Catholicis, qui lapſos ad Pœnitentiam recipiebant. Ratio hujus eſt, quia Schiſmaticus ab Eccleſiâ ſeparatus, non eſt ampliùs Eccleſiæ membrum; ergo caput illius eſſe non poteſt. Sed, inquies, quoniam Schiſma eſt ſeparatio à capite Eccleſiæ, quomodo Papa erit Schiſmaticus? Hoc fiet primò, ſi ſe à communione totius Eccleſiæ & Prælatorum ob cauſam injuſtam ſeparet, & cum quibuſdam tantùm ſibi adhærentibus communicare velit, ut faciebat Novatianus, quem Schiſmaticum Cyprianus vocat loco præcitato. Secundò, fiet Schiſmaticus, ſi ſe deſtituat libenter Papatu, nec tamen ſubmitti velit Succeſſori. Tertiò, ſi antiquos ritus Eccleſiæ ex traditione Apoſtolicâ emanantes velit immutare, & ob hoc ſe ſeparet à Prælatorum cœtu.

Quæres, num etiam propter alia crimina deponi poſſint Pontifices. Affirmativè reſpondet Vigorius Summo Pontifici ſemper infenſiſſimus; nos verò dicimus, verum & indubitatum Pontificem pro nullo crimine, exceptis Schiſmate & Hæreſi, eſſe deponendum; quandiu enim benè docent Prælati, ſemper audiendi ſunt, Matth. 23. *Super Cathedram Moiſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; quæcumque dixerint vobis, facite: opera autem eorum nolite facere.* Unde Marcellinus Pontifex, qui cum maximo Eccleſiæ ſcandalo tormentorum metu Idolis adoleverat, non fuit judicatus à Concilio Sinueſſano, ubi ſe contulerat, ut judicaretur à Patribus; imò Patres reſponderunt Primam Sedem à nemine poſſe judicari, ex Nicolao 1. Epiſt. 8. ad Michaelem Imperatorem. Hoc etiam determinavit S. Silveſter in Conc. Rom. Quòd ſi Concilium Baſileenſe teneat, Papam deponi poſſe pro aliis criminibus ab Hæreſi; Reſp. hoc Concilium non eſſe canonicum, quia indictum & congregatum fuerat ſub prætextu reformandi mores; attamen Rex Arragoniæ illud ſollicitaverat, ut multa privilegia Eccleſiæ Romanæ tollerentur; & ob hoc cogebat Prælatos, ut ſuam ſequerentur mentem: Sic nil mirum, ſi in hoc Conc. pro variis criminibus deponi poſſe Pontifices determinatum fuerit, & Papam ſubjici Concilio, ob quam rationem Eugenius ſuum Legatum Cardinalem Julianum revocavit. De hoc loquuti fuimus in Object. 3. Quæſt. præcedentis. Quòd ſi ob peccata diverſa à Schiſmate & Hæreſi aliqui Pontifices fuerint deſtituti, hoc factum eſt ex violentiâ, non ex jure.

Quæstio XI.

De Pontificibus quos in errorem lapſos eſſe dicunt Hæretici.

HÆRETICI ſemper Sedi Apoſtolicæ irati, nedum Pontificem Romanum, Antichriſtum eſſe proteſtantur, quæ propoſitio refutatur de ſe, cùm Antichriſtus ſit perſona quædam particularis in fine ſæculorum ventura ad Fidelium ſubverſionem, ubi ſunt & fuerunt multi Pontifices; ſed inſuper plurimos eorum, erroribus onerant, dicentes v. g. Marcellinum thus Idolis adoleviſſe, Liberium conſenſiſſe Arianis, Anaſtaſium 2. faviſſe Neſtorianis, & Honorium Monothelitis, &c. Ad eos reſpondetur vulgo, potuiſſe reverà Pontifices errare, imò & in Hæreſim incidere, ut ſunt perſonæ ſingulares, non verò poſſe, ut ſunt Pontifices, Hæreſim ullam tradere credendam Eccleſiæ. Quia tamen per hos errores Eccleſiam labefactare prætendunt Hæretici, in multis nos ipſi eos juſtificare prætendimus, non quidem loquendo de omnibus illis Pontificibus quibus imponunt, præſertim Magdeburgenſes, ſed tantùm ea quæ ſunt magis notatu digna attingemus; tùm quia tantam prolixitatem non patitur nobis affectata brevitas, tùm etiam quia hæc habentur apud Bellarminum Lib. 4. de Sum. Pont. Cap. 8.

Dicunt ergo primò, Petrum bis erraſſe circa Fidem, negando ſcilicet Chriſtum, & Gentiles judaïſare cogendo, ad Gal. 2. Zephirinum in errorem Montani incidiſſe, Marcellinum Idolis ſacrificaſſe & Liberium Arianâ hæreſi fuiſſe infectum.

Reſpondeo primò, Petrum non fuiſſe Pontificem, cum Chriſtum negavit; ſed cùm poſt reſurrectionem Chriſtus illi dixit Joan. ultimò, *Paſce oves meas.* Qantùm verò ad Judaïſationem; non illam præcepit, imò contrarium docuit Act. 15. ſed hoc fecit bono animo, nè offenderet Judæos de novo converſos. Quoad Zephirinum, longe ſemper ab errore Montani fuit; ſed deceptus eſt à Montaniſtis, qui illi perſuaſerunt opinionem ſuam eſſe opinionem Romanæ Eccleſiæ, & ob hoc ad communionem ſuam ipſos revocavit. Quòd ſi Tertullianus in lib. contra Praxeam, ſcribat Pontificem Romanum agnoſcere Prophetias Montani; non eſt ille credendus, quia Montaniſta erat, & ſub hoc prætextu alios in eumdem errorem volebat adducere. Quantùm ad Marcellinum; verum eſt, ipſum metu tormentorum Diocletiani thus adoleviſſe Idolis; ſed

Digitized by Google

A cùm ſemper Fidem in mente retinuerit, actu tantum externo erravit, nihilque contra Fidem definivit. Quo ad Liberium denique; à principio Pontificatus uſque ad exilium fuit ſemper acerrimus Fidei propugnator, poſt exilium ſuum fuit ſemper Orthodoxus; quippe qui cum in Sede reſtitutus fuiſſet à Clero Romano poſt mortem Felicis, noluit recipere Macedonianos in Eccleſiam, niſi publicè ſuam Hæreſim deteſtarentur; unde à Baſilio, Ambroſio & Epiphanio vir beatiſſimus appellatur: Durante tandem exilio, Sulpitius, Socrates, Sozomenus & Nicephorus aſſerunt, ipſum fuiſſe ſemper conſtantem in Fide; Athanaſius tamen, Hilarius & Hieronimus dicunt, eum tædio exilii affectum voluntati Imperatoris acquieviſſe, Athanaſium B condemnaſſe, & in Concilio Sirmienſi conveniſſe cum Urſacio & Valente Arianis; ſed ad extremum, ipſius error fuit tantùm perſonalis, cùm nihil contra fidem definierit; imò Hæreticus dici non debet, quoniam peccavit tantùm actu externo, mentaliterque Fidem ſemper retinuit, & uſque ad mortem crimen ſuum infidelitatis externæ lachrimatus eſt: De hoc adhuc in Diſput. de Conciliis, dum agemus de Concilio Nicæno.

Dicunt 2. Felicem II. Arianum fuiſſe; ſed hoc falſum eſt, licèt cum Arianis communicaverit, eo tempore quo verus Papa nondum erat. Ut hoc clarè concipiatur, ſciendum eſt; quòd Liberio in exilium C miſſo à Conſtantio Imper. Clerus Romanus juravit ſe, vivo Liberio, nullum in Pontificem electurum; ſed opera Arianorum, & præſertim Cæſarienſis Epiſcopi, Felix Diaconus Romanus in locum Liberii ſufficitur, qui Felix ob collatum ab Arianis beneficium cum illis communicabat, licet Arianus mente non eſſet. Poſt biennium advenit lapſus Liberii, unde tunc Clerus Romanus, ipſum Liberium à Sede abrogavit; & hoc jure, quia præſumebatur Hæreticus, licèt homines non poſſint corda ſcrutari; & loco illius Felicem, quem Catholicum ſciebat, ſuffecit; tùm Felix verus Papa factus, Deo inſpirante, ad conſervandam Eccleſiam receſſit D à converſatione Arianorum, & coacto Concilio condemnavit Imper. Conſtantium & Epiſcopos Urſacium & Valentem; ob quod Liberium, cum quo pacem fecerant, ad urbem & ad Sedem revocarunt, ejeceruntque Felicem, qui non diu poſteà ſive morte violentâ, ſive ærumnis, mortuus eſt. Mortuo Felice, Liberius ſibi conciliavit Clerum Romanum, à quo in Pontificem Catholicum de novo electus eſt. His poſitis, patet, Felicem nunquam fuiſſe Arianum, licet cum Arianis communicaverit, dum non eſſet verus Papa vivente Liberio. Quod ſi dicant Hæretici ex Hieronymo in Catalogo Sanctorum, Acacium tantam authoritatem habuiſſe, ut Felicem loco Liberii Arianum E Epiſcopum conſtituerit: Reſp. vocem illam *Arianum* irrepſiſſe, nec reperiri in manu-ſcriptis, ut notat Marianus Victorinus.

Dicunt 3. Vigilium in Hæreſim Eutichetis lapſum fuiſſe, cùm in Epiſtolâ quam ſcripſit ad Theodoram Imperatricem, & alios hac Hæreſi infectos confirmaverit Hæreſim ipſorum & anathematiſaverit contradicentes. Reſp. Si Vigilius damnaverit Catholicam Fidem in hac Epiſt. ſaltem extrinſecâ profeſſione, nil ad nos; quia hoc fecit dum eſſet falſus Papa, vivente ſcilicet Silverio; quod ità factum eſt. Cùm Papa Agapetus depoſuiſſet è Sede Conſtantinop. Anthemium Hæreticum, Imperatrix à Silverio ſucceſſore petiit, ut illum reſtitueret; quo reluctante, Vigilius Archidiaconus promiſit Theodoræ, ſe revocaturum Anthemium, ſi Pontifex fieri poſſet; tunc Imperatrix è Sede expellere fecit Silverium & in exilium mitti, cujus loco poſitus eſt Vigilius; & tunc, cùm eſſet Pſeudo-Papa, nil mirum, ſi Hæreticus tunc potuerit eſſe, ſaltem extrinſecè; cùm hoc fecerit tantùm animo papatum obtinendi: Mortuo autem Silverio, Vigilium, quem in mente Catholicum ſciebat Clerus Romanus, elegit in verum Pontificem, & ab iſto tempore nihil contra Fidem egit; imò noluit Anthemium reſtituere, ſed Imperatrici hoc ſollicitanti reſpondit, ſe hoc temerè promiſiſſe, graviterque in promittendo peccaſſe, unde in exilium miſſus eſt, & multis miſeriis vexatus uſque ad mortem. Hæc habentur in Pontificali & apud Paulum Diaconum in vita Juſtiniani, & Aimonium lib. 2. cap. 32. de geſtis Francorum.

Dicunt 4. Honorium primum in Monothelitarum errorem incidiſſe, qui dicebant eſſe tantùm in Chriſto unam Voluntatem; unde in 6. Synodo Honorius ut Hæreticus damnatur, & ejus epiſtolæ combuſtæ ſunt: in ſeptima verò Synodo Act. Ult. Concilium dicit Anathema Honorio, Sergio, Cyro, & aliis Monothelitis. Reſp. nunquam Honorium Monothelitis faviſſe, ſed prudentiſſimo conſilio ad Sergium Conſtantinop. ſcripſiſſe, ob pacem Eccleſiæ, cùm nondum res eſſet definita; de una, aut duabus operationibus in Chriſto, tacendum eſſe, nè qui dicerent unam in Chriſto operationem, Euticheti unam naturam admittenti favere viderentur: qui verò duas aſſererent, Neſtorium viderentur ſequi, qui duas in Chriſto perſonas admittebat. Hoc clariſſimis verbis patet in utraque Epiſtolâ Honorii ad Sergium. Quòd ſi dixerit, *Unam voluntatem fatemur Domini noſtri*, tunc loquebatur de voluntate humanâ Chriſti, in quo voluit aſſerere, non fuiſſe duas voluntates repugnantes, ſicut in nobis, ubi *caro concupiſcit contra animam*.

Quantùm ad ea quæ objiciuntur: Dico exemplaplaria quintæ & ſextæ Synodi corrupta fuiſſe per Græcos, & operâ Theodori Conſtantinopol. Monothelitæ depravata fuiſſe; qui cùm damnatus eſſet à 6. Synodo, loco Theodori, in exemplaribus poſuit nomen Honorii, & ſuper talia exemplaria falſificata, qui ſucceſſerunt damnarunt Honorium. Deinde, Patres horum Conciliorum damnare de Hæreſi Honorium non potuerunt, niſi contradicant Epiſtolæ 1. Agathonis, quæ in ſextâ Synodo lecta eſt Seſſ. 4. in qua Imperatorem certum facit omnes Prædeceſſores ſuos; quorum unus erat Honorius, Hæreſibus ſemper reſtitiſſe, ſuoſque fratres in Fide confirmaſſe. Tandem Agatho numerans Monothelitas, loquitur tantum de Cyro, Sergio, Pyrro, Paulo, Petro & Theodoro, Orthodoxamque Fidem in Eccleſia Catholica perſeveraſſe aſſerit. Hæc Epiſtola à toto Concilio probata eſt, Act. 8. & 18. ubi Patres dicunt, non tam Agathonem, quàm D. Petrum Agathonis ore loquutum. Quomodo ergo hoc Concilium condemnaſſet Honorium, dum Agathonem laudat, qui aſſerit nullum prædeceſſorum ſuorum erraſſe?

Dicunt 5. Joannem XXII. credidiſſe animas electorum non frui beatitudine, niſi poſt corporum reſurrectionem. Joannem XXIII. accuſatum fuiſſe in Conc. Conſtant. quòd non crederet Vitam æternam. Item Bonifacium VIII. determinaſſe in Extravaganti *Unam ſanctam*, omnia ſubeſſe Pontifici, quod determinavit, non ut Doctor, ſed ut Papa; cum dixerit, *Declaramus, definimus, & pronunciamus.* De primò quem vulgus falsò nominat vigeſimum ſecundum, qui eſt tantum 20. dico hanc opinionem habuiſſe reverà, dum nulla erat circa eam

Digitized by Google

Eccleſiæ definitio; cùm tamen voluit illam definire, & eſſet in conſultationibus, mortuus eſt, ut refert Benedictus XIII. ejus ſucceſſor; ſed paulò ante mortem, iſtam opinionem retractavit, ex Guillelmo Ochamo aliàs Joanni infenſiſſimo, cum his verbis, *Nunquam mea intentionis fuit, dicere aliquid contra Fidem; & ſi aliquid diximus, totum ex tunc revocamus*: Unde Doctores Pariſienſes coram Rege Philippo Valeſio dixerunt, ſe audiviſſe à fide dignis, hoc nunquam aſſertivè dictum fuiſſe à Papa, quod teſtimonium inſtrumento publico munierunt an. 1333. ut videre eſt apud Dominum *Coeffeteau* pag. 1040. & 1041. ſuæ reſponſionis ad myſterium iniquitatis. De ſecundò, qui potiùs eſt 21. quam 23. dicendum, quòd nullam conſequentiam faciat, erat enim incertus Papa; quoniam duo alii, nempe Benedictus XIII. & Gregorius XII. ſe Pontifices dicebant. De tertio denique, conſtat, quòd ex odio contra Gallos fecit conſtitutionem, quâ determinavit, temporalia & ſpiritualia ſubeſſe Romano Pontifici, ſed in definitione & concluſione conſtitutionis ad quam ſolùm attendendum eſt, cùm ſola obligationem inducat, pronuntiat tantùm in genere, dicens, omnem creaturam ſubeſſe Romano Pontifici; quod Clemens V. ex Galliâ oriundus intelligit de ſubjectione in Spiritualibus, non verò in Temporalibus: Innocentius enim III. Regem Galliæ in temporalibus ſuperiorem non agnoſcere dicit, nullius enim dignitatis, nec etiam papalis Rex Galliæ eſt Feudatarius & Vaſſallus. Quamplurima mala dicunt Hæretici de Greg. VII. quæ pura ſunt mendacia; primò quòd per vim militarem Pontificatum invaſerit: contrarium docet S. Anſelmus Lucenſis Epiſcopus. Dicunt 2. quòd innocentem Henricum IV. Imperat. excommunicaverit; ſed crimina ejus Stephanus Epiſcopus Halberſtatenſis, vir utique ſanctus in Epiſt. ad Vvaltamum Epiſcopum commemorat. Dicunt 3. ipſum Berengarianum fuiſſe, ſeu negaſſe realitatem corporis Chriſti; imò ipſe tanquam Legatus Sum. Pont. confutavit Berengarium: ex Guirmundo lib. 3. de Euchar. Addunt 4. fuiſſe Simoniacum, Adulterum, Homicidam, & omnium peſſimum; quæ ſunt pura mendacia adinventa à Benno Cardinali facto à Clemente III. quem Imperator creavit Antipapam in odium Gregorii; cùm ergo eſſet creatura Pſeudo-Papæ, in omnibus calumniabatur verum.

Dicunt 5. Veram mulierem meretricem in ſede Pontif. exaltatam fuiſſe, quæ vocata fuit Joannes VIII. & vulgò Joanna Papiſſa nuncupatur. Sed hoc eſſe puram fabulam probat Onuphrius, in Additione ad Platinam ex Græcis & Latinis, ſingulariter ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui vixit eo tempore, quo fingunt illam Papiſſam. Dicunt 1. illum Joannem octavum fuiſſe inter Leonem IV. & Benedictum III. & vixiſſe in Pontificatu duobus annis & quinque menſibus, circa annum 850. Attamen inter utrumque Pontificem ſedes vacavit tantùm per ſpatium 15. dierum, ex Onuphrio. *Sic* etiam Ado Epiſcopus Viennenſis, qui eodem vixit tempore; & ſic loquitur in Chronico anni 861. *Pontifex Romanus moritur, ejus loco ordinatur Sergius, illo defuncto ſuccedit Leo, quo obeunte Benedictus ſubſtituitur.* Sic & omnes Hiſtorici uſque ad Martinum Polonum, qui finxit hunc Joannem VIII. quadringentis annis poſteà contra fidem omnium antiquorum; & hunc ſequuti fuerunt recentiores Pontificum adverſarii. Ut pateat magis falſitas hujus fictionis, attendatur varietas opinionum. Dicit 2. Martinus, iſtam fœminam eſſe Anglicam ex Moguntiâ; ſed quia Moguntia non eſt in Angliâ, Platina dicit fuiſſe conceptam in Angliâ, & natam Moguntiæ; Magdeburgenſes è contrà & Theodotus Bibliander ſuſtinent, natam fuiſſe Moguntiæ & educatam in Angliâ. Dicit 3. ſtuduiſſe Athenis, ſed pro tunc Athenis remanſit ſolùm nomen Academiæ, inquit Syneſius. Dicunt 4. Magdeburgenſes, ipſam peperiſſe in itinere, cùm ex Vaticano inviſere vellet Eccleſiam Lateranenſem; at Pontifices non manſerunt in Vaticano, ſed in Palatio Lateran. niſi ad tempora Bonifacii IX. hoc eſt uſque ad an. 1390. ex Onuphrio lib. de 7. Eccleſiis. Deinde non eſt veriſimile quòd mulier voluerit procedere ad publicam proceſſionem, ut vult Martinus, ſe tot menſium gravidam videns. Dicunt 5. veſtigia hujus rei uſque ad hoc tempus remanſiſſe, nimirum ex hoc quòd remanſit cathedra perforata ad explorandum cujus ſexus eſſent Pontifices futuri; ex ſtatuâ etiam mulieris cum puero quæ remanſit in loco ubi Papiſſa peperit; denique ex hoc quòd Pontifices ex Vaticano ad Lateranum pergentes, declinent hanc viam, ubi partus factus eſt. Sed hæc omnia ridicula ſunt; nam cur ſervaretur hæc cathedra, & conſervaretur ſtatua quæ in dedecus Romanæ Sedis cederent? Quod ſi etiam hæc viâ declinetur, hoc eſt ob ejus anguſtiam.

Dicunt 6. adverſarii infallibilitatem Pontificis eludere volentes, non poſſe concipi quomodo illa donetur. Reſp. 1. Infallibilitatem illam non competere Pontifici, quaſi illi fiat revelatio definiendorum: Sunt enim tantùm quatuor Revelationum genera, nempe ſenſibilis, cùm Deus vel Angelus in ſpecie externâ apparet; ſecunda eſt vocalis, quâ aliquid auditur; tertia eſt imaginaria quâ Deus aliquid inſinuat per phantaſmata quæ efformat Deus in phantaſia, ſive in ſomno, ſive in vigiliâ; quarta denique eſt intellectualis, cùm Deus producit ſpecies intelligibiles in intellectû; ſic Toſtatus Quæſt. 2. in Cap. 93. Regum. Neutro autem horum modorum illuminatur Pontifex; quia nulla fit illi apparitio, nec vox ulla inſuſurratur, nec phantaſmata producit Deus, nec ſpeciem intelligibilem; quoniam omnia hæc miraculoſa ſunt & perſonalia; Infallibilitas verò eſt communis cuilibet Pontifici; ergo infallibilis non eſt Pontifex per Revelationem: Unde Reſp. 2. Infallibilitatem procedere ex naturâ, diſquiſitione & examinatione definiendorum, quæ fit inter Doctores, quâ poſitâ Spiritus S. ita adeſt Pontifici, ut ſine errore definiat. Sed quid reſpondebitur de Pontifice, qui pro vero Pontifice creditur, attamen propter inhabilitatem occultam non eſſet verus? Dicerem, quòd eſto non eſſet infallibilis, quia non eſt Papa, attamen falſum definire non poſſet; quia cùm non ſit Pontifex propter ſe, ſed propter Eccleſiam, nunquam Deus ipſum errare ſineret, ex Matth. 16. *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Vel licet aliquid falſum proponeret nuſquam reciperetur ab Eccleſia, quæ Infallibilitate paſſivâ gaudet. Quid etiam dicetur de Infallibilitate Pontificis, ſi quæſtionem quam vult definire non proponat examinandam Cardinalibus, Prælatis & Doctoribus? Reſpondetur, Deum qui vult finem, nempe Pontificem non errare, numquam permiſſurum omiſſionem mediorum, nec conſequenter Papam aliquid determinaturum inconſultis Prælatis. Quòd ſi per impoſſibile hoc fieret; alii dicunt ſignum eſſe, quòd non intendat definire ex cathedrâ; alii quod non poſſet in hoc errare; ſed maximè peccaret.

Digitized by Google

APPENDIX QUÆSTIUNCULARUM.

Quæ adhuc ad Summum Pontificem ſpectant.

QUÆSTIONES præcedentes ſatis prolixæ, ea explicant ſufficienter quæ Summum Pontificem concernunt; nè tamen aliquid indictum remaneat, alias quaſdam paucis verbis explicandas quaſi tranſcurrendo ſubjungi, perneceſſarium mihi viſum fuit, ne ſtyli noſtri brevitas rebus cognoſcendis officiat.

Quæres ergo primò, an jus habeat Summus Pontifex recipiendi & judicandi appellationes totius Eccleſiæ. Sicut hoc jam aſſeruimus in tranſcurſu, ſic etiam & affirmamus. Sic Concilium Sardicenſe, quod generale & ſemper in Eccleſiâ receptum fuit. Can. enim 4. quem alii vocant 3. hoc habetur expreſsè; & Can. 7. qui canones hanc poteſtatem non conferunt Pontificibus, ſed tantùm aſſerunt eſſe in illis; ſicut enim Chriſtus dedit illis poteſtatem ſupremam in totâ Eccleſiâ, ſic etiam ab ipſo Chriſto & proinde à jure divino habent, quòd recipiant appellationes: Unde Papa Anterus in Epiſt. ad Epiſcopos Bœticæ & Toletanæ Provinciæ ſcribit, *Facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò judicat Deus.* Sic Gelaſius Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, *De qualibet mundi parte ad illam ſedem canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus.* Hoc confirmant exempla, nam Marcion ab Epiſcopo ſuo excommunicatus in Ponto venit Romam ut abſolveretur, inquit Epiphanius Hæreſ. 42. ſic An. 341. ex Baronio Tom. 3. Annal. Athanaſius ab Orientalibus depoſitus venit ad Julium Primum ut reſtitueretur, quod illicò factum eſt. Chryſoſtomus etiam depoſitus à Theophilo Alexandrino, ad Innocentium Primum provocavit. D. Gregorius denique privat Joannem Epiſcopum Græcum, quòd judicaſſet Epiſcopum Thebanum, qui ad Apoſtolicam ſedem provocaverat. Quod ſi Patres aliqui, ut Cyprianus, appellationes rejiciant; hoc eſt, quando aliquis de crimine convincitur; ideo enim recurritur ad provocationem, ut declinetur juſtitia.

Quæres 2. an Pontifex poſſit condere leges obligantes in conſcientiâ. Vvaldenſes, Vvicleffus, Joan. Hus & Lutherus hoc abſolutè negant, & volunt Prælatos ſolùm exhortari poſſe ad obſervanda mandata Dei. Lutherus Lib. de Captivitate Babilonica Cap. de Baptiſmo ait, *Quo jure Papa ſuper nos leges conſtituit? quis ei dedit poteſtatem captivandæ libertatis per baptiſmum nobis donatæ? cùm neque Papa, neque Epiſcopus, neque ullus hominum habeat jus conſtituendæ ſyllabæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi fiat ejus conſensû.* Unde ipſe Lutherus An. 1520. totum corpus juris canonici publicè combuſſit. Vigorius cum ſuo Calvino authoritatem condendi leges & canones Pontifici quidem tribuit, ſed tantùm in Synodo Generali Epiſcoporum. Contra illos Reſpondeo, quòd licet Papa in Conciliis multas leges condiderit, tamen ſine illis condere poteſt, viros pios & doctos in conſilium adhibendo. Non multùm immorabimur in hac materia cùm eam ſoli hæretici conteſtentur. Ex Deutoronomii 7. concluſio patet, *Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino, ex decreto judicis morietur*; hoc à fortiori verum eſt de Sum. Pontif. Et Matth. 16. *Quæcumque ligaveris*, &c. ligare autem eſt legem imponere. Matth. 23. *Alligant onera importabilia.* Et ad Rom. 13. *Omnis anima*
A *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non eſt enim poteſtas, niſi à Deo: itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt*; Et poſteà, *Ideoque neceſſitate ſubditi eſtote non ſolum propter iram, ſed propter conſcientiam.* Paulus 1. Timoth. 3. ſtatuit nè bigami ordinentur, & propterea Concilium Carthag. 4. Can. 69. privat contradicentes jure ordinandi. 1. Cor. 11. *Laudo vos quòd præcepta mea teneatis.* Et ibidem, *Qui hæc ſpernit, non hominem ſed Deum ſpernit.* Hoc confirmat Gratianus; *Alia*, inquit, *ſunt decreta Pontificum, alia ſtatuta Conciliorum; alia ſunt Univerſalia, alia ſunt Provincialia* & cæt. Diſt. 3. B Ratio noſtra petitur ex poteſtate, quam habent Reges condendi leges coactivas pro ſubditis; licèt enim omnes homines ſciant ſe debere actiones conformare rectæ rationi, quia tamen ex ſpiritu componuntur & carne, & caro concupiſcit adverſus animam & allicit communiter ad actiones quæ deviant à ratione; ideò, ut tollatur talis perverſitas, Principes leges condere ſolent. Sic licèt Chriſtiani habeant Legem Evangelii, quia tamen eſt nimiùm univerſalis, non ſufficit ad dirigendas actiones noſtras, niſi per determinationes Prælatorum; imò contravenirent Evangelio communiter, niſi eſſent leges quæ obligant in conſcientiâ; licet enim vulgò clamitent Hæretici, Chriſtianum Baptiſmo liberum eſſe; hoc verum eſt de libertate à peccato, non à concupiſcentiâ. Quod ſi Deuteron. 12. dicat Deus, *Quod præcipio tibi, hoc facito tantum; non addas* C *quicquam, neque minuas*: hoc eſt, non addas quicquam legibus meis contrarium: Deus enim alio loco dicit, *Qui vos audit, me audit.* Si reprehendat Deus Marci 7. Traditiones & mandata hominum; hoc eſt, quia irritum faciebant mandatum Dei propter traditiones ſuas. Adde quòd Traditiones Phariſæorum erant purè humanæ; licet autem præcepta Papæ & Prælatorum non ſint à Deo immediatè, ſunt tamen ab illo mediatè, *Qui vos audit, me audit*; unde ſunt aliquo modo divina. Dum Calvinus objicit Paulum non permittere conſcientias fidelium ſubdi hominibus; 1. Cor. 7. *Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum*; hoc eſt, nè ſerviamus homini- D bus propter homines, ſed propter Deum, ut explicat ad Epheſ. 6. *Servi obedite dominis carnalibus*, &c. *non ut hominibus placentes, ſed ut facientes voluntatem Dei.*

Quæres 3. An Papa ſit Antichr. Eò dementiæ venerunt Hæretici, ut credant Papam eſſe Antichr. quaſi hoc ità verum ſit, ac Deum eſſe Creatorem viſibilium & inviſibilium; & proinde Antichr. qui in Script. homo peccati & filius perditionis nominatur, jam adveniſſe prædicent. Sed in hac materiâ tanta eſt hæreticorum diverſitas, ut exinde faciliter illorum malitia ſine ulla veritate eſſe cognoſcatur: Si enim quæritur ab illis, quando veniret Antichriſtus? tempore Apoſtolorum, ex Junio & Bezâ. E Venit poſt annum Chriſti 600. tempore Phocæ Imperatoris, ex Luthero. Venit An. Chr. 763. ex Bullingero. Venit An. 1100. poſt tempora D. Bernardi, ex Vvolfendo. Natus eſt tempore Phocæ Imper. revelatus eſt tempore Lutheri, & in fine mundi deſtruetur, ex Povello Conceptus eſt An. 400. formatus & nutritus in utero matris circa An. 500. natus An. 600. circa tempora Phocæ Imp. ex aliis. Quærendo deinde ab illis, ſi Pontifex eſt Antichriſtus, quis eorum cœpit eſſe talis? Gregorius Magnus, homo peſſimus, dicent Centuriatores. Non eſt ita, inquit Lutherus, Gregorius enim fuit vir ſanctus & bonus. Si quæritur 3. quis ſit Antichriſtus propriè dictus, quem Apoſtolus vocat

Digitized by Google

vocat hominem peccati & filium perditionis; Non eſt homo ſingularis, inquiunt Centuriatores cum Povello, ſed regnum aliquod ſeu princeps alicujus regni, qui regno Chriſti omninò adverſatur: imo eſt perſona unica & ſingularis, ait Junius. Denique ſi quæratur, quem caracterem imprimet ſubditis; Unctionem Chriſmatis in fronte, ex Henrico Bullingero; Non, ſed profeſſionem Rom. Fidei, inquit Bibliander.

Quæres 4. Quid nomine Antichriſti propriè intelligatur. Sicut nomen Chriſti dupliciter ſumitur, propriè ſcilicet, pro Verbo D. Incarnato, & analogicè pro illis qui habent aliquam cum eo ſimilitudinem, ut ſunt Prophetæ, Prælati, Reges, &c. de quibus dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos*; ſic etiam nomen Antichriſti ſumitur propriè, pro quodam homine eximio Chriſti adverſario, qui naſcetur in fine ſæculorum, & quem D. Paulus 2. ad Theſſal. 2. vocat *hominem peccati & filium perditionis*. Analogicè verò ſumitur pro omnibus, qui quodam modo Chriſtum oppugnant 1. Joan. 2. *Audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc multi Antichriſti ſunt*. Hoc ſenſu Irenæus vocat Valentinianos & Marcioniſtas Antichriſtos; Hilarius, Arianos: Cyprianus, Novatianos, & Hieronymus in cap. 2. Prophetæ Nahum ait, *Tot ſunt Antichriſti quot dogmata falſa*. Hoc poſito, licet Calvinus dicat, per Antichriſtum propriè ſumptum non intelligi propriam perſonam, quia ex D. Paulo 2. Theſſal. 2. jam illius tempore in mundo verſabatur Antichr. attamen reſpondeo, Antichriſtum eſſe ſingularem perſonam: Joan enim 5. cap. accipitur Antichriſtus à Judæis pro Meſſiâ. Per Meſſiam autem intelligunt ipſi certum & ſingularem hominem. Paulus etiam 2. ad Theſſal. 2. *Niſi venerit diſceſſio primùm & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis*, &c. Et infrà: *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui*. Daniel denique 7. 10. & 11. non vocat Antichriſtum regnum, ſed regem unum, qui ex decem regibus quos in mundo inveniet, tres omnino tollet è medio, & ſeptem alios ſibi ſubjiciet. Apocal. denique 13. & 17. prædicitur regnum Antichriſti, eſſe duraturum tribus annis cum medio.

Quæres 5. Quid dicendum ſit de generatione Antichriſti, quod probabit ipſum non eſſe Papam. Rabanus ſub nomine Auguſtini in fine Tomi 9. dicit, Antichriſtum naſciturum de Virgine operâ diaboli, ut Chriſtus operâ Spiritus S. ſed hoc eſt effectus ſolius omnipotentiæ, niſi admittatur opinio de incubis dæmonibus, quos tamen Medici dicunt non poſſe generare. Hypolitus Mart. Orat. de Conſummat. mundi docet eſſe diabolum qui de falsâ Virgine falſam carnem aſſumet; ſed 2. ad Theſſal. 2. vocatur *homo peccati*. Aliqui crediderunt, eſſe diabolum humanatum per Incarnationem; ſed hoc non poteſt fieri naturaliter, ut probavimus Tract. de Incarn. Alii ſentiunt eſſe Neronem reſurrectum, vel reſervatum alicubi, ad novam perſecutionem fidelium; ſed hanc ſententiam, quæ eſt Sulpitii lib. 2. ſacræ Hiſt. meram præſumptionem vocant alii. Damaſcenus docet, ipſum naſciturum de fornicariâ muliere. Communiùs reſpondebitur, quidquid ſit de opinione tantùm probabili Damaſceni, Antichriſtum naſciturum eſſe de Tribu Dan, ex Irenæo, Ambr. Auguſt. Proſpero, Theodoreto, Gregor. Beda. Ruperto, Anſelmo, &c. Quòd probatur ex hoc quòd Apoc. 7. ubi ſignantur duodecim millia ex omni Tribu filiorum Iſraël, non fit mentio de Tribu Dan; quod ex odio Antichriſti ex eâ naſcituri factum eſſe cre-

A ditur. Antichriſtus autem venturus eſt præcipuè propter Judæos, à quibus ut Meſſias expectatur, 2. Theſſalon. 8. *Eo quòd claritatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fiant; ideo mittet illis Dominus operationem erroris, ut credant mendacio*. Hoc intelligit Hieronymus de Antichriſto & Judæis, Quæſt. 11. ad Algaſiam. Ex hoc patet, Antichriſtum fore Judæum & circumciſum; non reciperent enim Judæi pro Meſſia incircumciſum. Ex quo jam patet, Papam Antichriſtum non eſſe, quòd mox prolixiùs ſumus probaturi.

Quæres 6. Quid dicendum ſit de Sede, Doctrinâ & miraculis Antichriſti. Ad primum reſpondent B hæretici, ſeſſurum in Cathedra Romani Pontificis, quia 2. Theſſal. 2. dicitur ſeſſurus in templo Dei; & in urbe Româ, quoniam Joannes Apoc. 17. dicit ſedem Antichriſti fore urbem magnam, quæ ſedet ſuper ſeptem colles. Catholici autem reſpondent ſedem Antichriſti fore templum Salomonis & urbem Jeruſalem: Apoc. enim 11. Joannes aſſerit Enoch & Heliam pugnaturos cum Antichriſto in Jeruſalem, & ibi occidendos ab Antichr. *Corporaque*, inquit, *eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, ubi Dominus eorum crucifixus eſt*. Unde Aretas in hunc locum ait, *Corpora eorum inſepulta projiciet in plateis Ieruſalem, in eâ enim regnabit tanquam rex Iudæorum*. Hieronymus etiam & Theodo-C retus ex Daniel. 11. colligunt, Antichriſtum fixurum tentoria in regione Hieroſolimorum, & occidendum in monte Oliveti; & propterea Lactantius lib. 7. cap. 15. docet, eo tempore ſummum regnum fore in Aſiâ, & Occidentem ſerviturum Orienti; protuncque, dicunt alii, reſtituetur templum Salomonis, dictum templum Dei, quia in gloriam Dei erectum eſt. Tandem, cùm Antichriſtus futurus ſit Judæus, probabile eſt, ipſum ibi regnaturum. Dum dicunt ergo Hæretici, per Eccleſiam Dei intelligi Romam, ubi ſedet Papa; per hoc convincuntur, ipſos non eſſe in Eccleſia Dei, cùm ſint extra Eccleſiam Rom. Cùm dicitur, urbem illam D ſe extendere ſuper omnes montes: hoc eſt ſupra univerſitatem ſuperborum.

Ad ſecundum reſp. quòd inter alia docebit, Jeſum non fuiſſe verum Meſſiam, ſed ſeductorem, & proinde noſtra Sacramenta eſſe purè fictitia, nec Circumciſionem ceſſaſſe. Aſſeret deinde, ſe eſſe verum Deum & Meſſiam tot ſæculis expectatum à Judæis. Poſtea affirmabit ſe eſſe Deum, & pro vero Deo coli volet; ita ut in templo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus. Denique ſe non ſolum Deum dicet, ſed & unicum Deum; Daniel 11. *Et Deum Patrum ſuorum non reputabit nec quemquam Deorum curabit, quia adverſus univerſa conſurget*. Quòd ſi Daniel. 11. dicitur, quòd colet Deum Maozim; Reſp. ipſum fore magum, clam-E que adoraturum dæmonem, cujus ope mirabilia faciet; Maozim autem idem eſt ac fortiſſimus.

Quantum ad miracula, Reſpondeo nullum eſſe facturum, quia miracula ad ſolam Dei omnipotentiam ſpectant; ſed mirabilia portenta, 1. res inſolitas faciet, quæ apparebunt tanquam miracula Matth. 24. *Dabunt ſigna & prodigia magna, ita ut in errorem inducantur ſi fieri poſſet etiam electi*; ubi loquitur Evang. de Antich. & miniſtris ejus. Inter mirabilia, tria faciet ſolemniora, nempe ignem de cœlo deſcendere, imaginem beſtiæ loqui, & ſeipſum mori & reſurgere, ex Apoc. 13. Quod autem hæc omnia non ſint vera miracula teſtatur Paul. 2. Theſſal. 2. *In omni virtute, ſignis, & prodigiis mendacibus*. Porrò, Antichriſtus ex humillimo loco prodibit, Daniel 11. & dolo regnum Judæorum invadet.

Pugnabit

Pugnabit deinde cum tribus regibus, Ægypti, Libiæ & Æthiopiæ, quorum regna occupabit, Daniel 11. Poſteà ſubjugabit ſeptem alios reges qui ſupererunt, ſicque totius mundi Monarcha evaſurus eſt; unde Chryſoſtomus in cap. 2. ad Theſſal. 2. aſſerit, Antichriſtum ſucceſſurum Romanis, ſicut Romani Græcis, Græci Perſis, & Perſæ Aſſiriis. Tandem cum copioſiſſimo exercitu Chriſtianos perſequetur, & hoc eſt prælium Gog & Magog; multi enim per Gog intelligunt Antichriſtum, & per Magog exercitum ejus. De hoc Joannes loquitur Apoc. 20. Licet autem Antichriſtus cum ſuo exercitu ſit Eccleſiam perſequuturus, non tamen abſolutè deficiet fides, *Portæ*, enim *inferi non prævalebunt adverſus eam*; quis enim crederet Antichriſtum reportaturum victoriam ſupra Chriſtum? diabolum vincere Deum? & Infernum ſubjugare Paradiſum? & ſic opinio Dominici à Soto non eſt ſuſtinenda. Illam tradit in 4. Diſt. 46. Quæſt. 1. Art. 1.

Quæres ſeptimò, an venerit Antichriſtus. Hæretici contendentes Papam eſſe Antichriſtum, ipſum proinde jam à longo tempore veniſſe clamitant; nos verò dicimus, Antichriſtum impropriè ſumptum pro Chriſti adverſariis, adveniſſe quidem; non verò illum Antichriſtum de quo loquitur Paulus 2. ad Theſſ. 2. & de quo mentio fit in Apocal. Probatur iſtud, quia Antichriſtus propriè ſumptus non veniet, niſi poſt everſum Imperium Romanum; ſed nondum everſum eſt: ergo. Major probatur ex Patribus Græcis & Latinis: Cyrillus enim Catecheſi 15. *Veniet prædictus Antichriſtus, cùm impleta fuerint tempora Rom. Imperii.* Chryſoſtomus etiam in 2. ad Theſſal. 2. *Quando è medio ſublatum fuerit Imperium Rom. tunc veniet Antichriſtus.* *Quando autem deſolabitur Imperium Romanum, dividetur in Reges decem, & tunc undecimus parvulus naſciturus eſt qui illos ſubjugabit, in quo habitaturus ſit totus Sathanas corporaliter; qui erit homo peccati, filius perditionis, ita ut in templo Dei ſedere audeat, faciens ſe quaſi Deum.* Sic Hieronymus Quæſt. 11. ad Algaziam. Minor probatur etiam, quia licet fuerit facta declinatio Imperii Rom. 1. quando Roma capta eſt à Gothis. 2. quando Imperium defecit in Occidente. 3. quando reſtaurato in Occidente per Carolum Magnum, deſtructum eſt in Oriente per Turcas; attamen nunquam facta fuit ſubverſio integra Imperii, nec amiſſum eſt nomen aut dignitas Imperatoris Romanorum: ergo nondum venit Antichriſtus. Adde quòd, nondum venerunt Helias & Enoch qui venturi ſunt tempore Antichriſti; & ſic nondum venit. Quod ſi textus aliquis Scripturæ aſſerat veniſſe Antichriſtum, ut 1. Joan. 2. *Filioli, noviſſima hora eſt, quia Antichriſtus venit*, ibi fit mentio de Antichriſto communiter ſumpto, pro illo genere virorum qui ſunt contra Chriſtum, unde additur, *& ſunt Antichriſti multi.*

Quæres octavò, an Papa ſit Antichriſtus. Jam propoſuimus illam quæſtionem, & in tranſcurſu eorum quæ diximus de Antichriſto, illam aliquo modo ſolvimus, ut pote dicendo, Antichriſtum non venturum, niſi poſt everſionem Rom. Imp. Antichriſtum occiſurum duos illos Prophetas, de quibus anteà, denique ipſum tantùm regnaturum per tres annos cum dimidio, ex Daniel. 7. *Sermones contra excelſum loquetur, & Sanctos Altiſſimi conteret, & tradentur in manu ejus uſque ad tempus, & tempora & dimidium temporis*; Ubi per tempus intelligitur unus annus, per tempora duo anni, & per dimidium temporis ſemi annus, ex veteribus Patribus, quorum opinio confirmatur ex Apoc. 11. ubi Joannes dicit, Antichriſtum regnaturum menſibus 42. & deinde, aſſerit, illos Prophetas qui regnanti Antichriſto ſe opponenti prædicaturos diebus 1260. qui numeri faciunt tres annos cum dimidio. Licet, inquam, ex triplici illâ conditione pateat, Summum Pontificem non eſſe Antichriſtum; hoc fortiùs probandum eſt oſtendendo decem notas Antichriſti, quas dicunt Hæretici reperiri in Papa, nullo modo illi convenire; unde

Quæres nonò, utrùm notæ quas attribuit Scriptura Antichriſto reperiantur in Papâ, ut volunt hæretici, dicentes, has decem notas illi rectè adaptari, nempe 1. Deficere à fide, 2. ad Theſſal. 2. Sedere in Templo Dei, ibidem. 3. Se oſtendere ut Deum, ibidem 4. Extollere ſe ſupra omnem Deum. 5. Negare Chriſtum 1. Joan. 22. 6. Idola colere, Daniel 11. 7. Facere prodigia & miracula falſa. 8. Imprimere ſubditis Caracterem, Apoc. 13. 9. Blaſphemum eſſe, Daniel 7. 10. Sanctos Dei perſequi, ut Huſſium, Lutherum, Calvinum. Ad hæc omnia reſpondendum eſt & oſtendendum, nullo modo convenire Papæ. Igitur

Dico primò, Papam non defeciſſe à fide; Hæretici enim qui hoc prætendunt, non poſſunt dicere, quando defecit, nec in quo defecit, an remanſerit Eccleſia viſibilis in ullâ defectione; ſi enim remanſit, ex quibus componebatur, & ubinam fuit? ſi non remanſit, Chriſtus fuit ſine ſponſâ. Ad primam quæſtionem, alii dicunt, ſe ignorare tempus; alii definiunt aliquod tempus; alii aliud; alii denique dicunt, non maximè curandum eſſe de tempore, cùm conſtet de veritate rei. Ad ſecundam, primi dicunt Papam defeciſſe à Fide, aſſerendo nullum eſſe Deum, nullum Chriſtum, nullamque Reſurrectionem, aut vitam æternam. Secundi aſſerunt, defeciſſe aſtruendo Purgatorium, Invocationem Sanctorum, & Indulgentias. Tertii tenent, illum defeciſſe in libero Arbitrio, Juſtificatione, Euchariſtia & Traditionibus. Nonne talis diverſitas de falſitate arguit?

Dico ſecundò, Antichriſtum ſeſſurum eſſe in Templo Dei, ex 2. ad Theſſal. 2. ſed non in Templo Romano, ut hæretici volunt, & probavimus in Quæſtiunculâ 6. imò in Templo Jeruſalem, ut notant antiqui Patres. Damaſcenus lib. 4. cap. 24. *in Templo, non noſtro, ſed veteri Iudaico*; Et Cyrillus Catech. 15. *In Templo quod reliquum eſt Iudæorum; abſit enim, ut in hoc id fiat, in quo nos ſumus.*

Dico tertiò, quod reverà Antichriſtus ſe tanquam Deum oſtendet, 2. ad Theſſal. ſed hoc non facit Papa, qui nec ſibi nomen Dei vendicat, neque honorem, neque poteſtatem ejus. Non vendicat ſibi nomen Dei, quia non ſe vocat Deum, ſed ſervus ſervorum Dei nuncupatur. Non ſibi aſſumit honorem Dei, ſed ſe ſuum tantùm Vicarium proclamat. Non denique ſibi arrogat potentiam Dei, quia indiget milite ut conſervetur, & medico ut ſanetur, quæ duo, ſicut alia, redolent infirmitatem.

Dico 4. quòd reverà Antichriſtus *extolletur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod creditur*, 2. ad Theſſ. 2. Sed hoc nullo modo convenit Papæ, qui ſe vocat ſervum ſervorum Dei, & ſic cùm ſe ſubjiciat in famulatum ſervorum Dei, tantùm abeſt ut ſe extollat ſupra omne quod dicitur Deus.

Dico 5. quòd licet ex 1. Joan. 2. Antichriſtus debeat negare Chriſtum, *Quis eſt mendax, niſi is qui negat, quoniam Ieſus eſt Chriſtus? hic eſt Antichriſtus.* Sed quis audebit aſſerere Papam, qui eſt Chriſti Vicarius, negare Chriſtum, neque dicto,

Digitized by Google

neque facto corrumpendo doctrinam ejus, cum ſit ipſe qui confirmat ſubditos ſuos in Chriſti confeſſione, *Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos*: & qui doctrinam Chriſti commendat.

Dico 6. unam ex notis Antichriſti eſſe cultum idolorum, Daniel. 11. *Deum autem Maozim in ſuo loco venerabitur; & Deum quem ignoraverunt patres ejus, colet auro & argento.* Sed nonne mendaciſſimus eſt, qui hoc Papæ imputat; qui è contra mittit quotidie prædicatores in partes infidelium, ut ſimulachra idolorum deſtruant? Nec dicatur adorare panem, & imagines; quia non panem ſed Chriſtum ſub ſpecie panis adorat; nec colit abſolutè imagines, ſed tantùm reſpectivè, honorando id quod per illas repræſentatur.

Dico 7. ex Matth. 7. Antichr. & ejus miniſtri *dabunt ſigna magna & prodigia; ita ut in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, electi.* Quod falſiſſimum eſt de Papâ; nam Antichriſtus Apoc. 13. faciet deſcendere ignem de cœlo, quod nuſquam facere attentavit Papa; ſicut nec facere loqui beſtiam, ut faciet Antichriſtus, Apoc. 13. Licet autem Papæ non faciant falſa miracula, hoc tamen non impedit, quin Deus multis eorum gratiam miraculorum dederit, ſicut regibus noſtris poteſtatem curandi Strumas. Primum negabunt hæretici, ſed ſecundum ob evidentiam ſuam fateri cogentur.

Dico 8. ex Apoc. 13. Imprimet Antichriſtus ſuis ſubditis Caracterem in manu, vel in fronte, quod facit Papa, inquiunt hæretici; qui quidem Caracter juxta illos eſt Unctio Chriſmatis in Confirm. vel profeſſio Fidei Romanæ, aut Fidelitas promiſſa Summo Pontifici. Sed quòd hæc omnia non ſint Caracter Antichriſti, patet, quia hæretici volunt Gregorium Magnum fuiſſe primum Antichriſtum, aut unum ex ſucceſſoribus ejus; hæc omnia autem uſitata fuerunt ante ipſum Gregorium, ut conſtat: ergo non ſunt Caracter Antichriſti, aliàs Caracter Antichriſti fuiſſet ante ipſum Antichriſtum.

Dico 9 Antichriſtum fore Blaſphemum, Daniel 6. & 11. & Apoc. 13. Dicunt pariter Papam blaſphemum eſſe, 1. quia Deum pingit in forma humana. Sed Daniel fuit nè blaſphemus, dum dicit ſe Deum vidiſſe in tali forma? ſi viderit, quare non licet pingere? 2. quia fingit Chriſtum eſſe legiſlatorem, ſed nunquid blaſphemus Iſaïas dicens, *Dominus legifer noſter, ipſe ſalvabit nos* 3. quia dum aſſerit merita & ſatisfactiones Sanctorum, facit Chriſtum non perfectum Redemptorem; ſed cur Apoſtolus non dicitur blaſphemus, dum 1. Cor. 3. dicit, *Unuſquiſque propriam mercedem accipiet juxta laborem ſuum?*

Dico ultimò, quòd Antichriſtus perſequetur ſanctos: Daniel. 7. & Apoc. 11. Id facit Papa, aiunt adverſarii, dum perſequitur Vvaldenſes, Albigenſes, Huſſitas, Calviniſtas, Lutheranos. Sed proh Deus! quales ſancti illi omnes, quorum vita improbiſſima, mors deplorabilis, & actiones conſpirarunt in ſolam deſtructionem & corruptionem Chriſti ſponſæ. Ex his omnibus liquet, mendaciſſimos & inſolentiſſimos eſſe hæreticos, dum pro ſuâ malitia Papam Antichriſtum faciunt, ubi nulla notarum, quas Antichriſto attribuit Scriptura, Papæ conveniat. Ex quo videre eſt, quâ fronte potuerit dicere Provellus Calviniſta, *Deum teſtor, me tam certò ſcire, Pontificem Romanum eſſe magnum illum Antichriſtum, quàm Deum ipſum eſſe in cœlo, eſſe creatorem viſibilium & inviſibilium, & Ieſum Chriſtum eſſe verum Meſſiam.*

Quæres decimò, quid dicendum ſit de electione Miniſtrorum Eccleſiæ, & præſertim majorum, qua- A les ſunt Epiſcopi. Dico primò, quòd nullus eligendi modus ſit Juris Divini; nullum enim præſcribit Scriptura, nec habetur per Traditionem divinam; quod enim dicitur Act. 14. *Cum conſtituiſſent Paulus & Barnabas per ſingulas Eccleſias presbyteros*: & Act. 13. *Tunc jejunantes & orantes impoſuerunt illis manus*: & 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ tibi data eſt per impoſitionem manuum presbyterii*; non ſonat præceptum divinum de eligendis miniſtris Eccleſiæ per Clericos majores, ſed tantùm quid factum ſit deſcribitur. Cum verò dicitur, electionem Miniſtrorum Eccleſiæ per Clericos eſſe de Traditione Apoſtolicâ, quæ eſt paris momenti ac ſacra Scriptura ex Seſſ. 4. Conc. Trident. Reſpon- B dendum eſt, duplicem eſſe Traditionem Apoſtolicam, aliam divinam, quam à Chriſto acceptam tradiderunt Apoſtoli: de quâ Paulus, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: Aliam purè Apoſtolicam, quam Apoſtoli ut Paſtores Eccleſiæ conſtituerunt authoritate propriâ, ut inſtitutio Quadrageſimæ & Quatuor Temporum, & aliæ, quas denotat Paulus 1. Cor. 7. *Præcipio ego, non Dominus*: Et poſteà, *Dico ego, non Dominus.* Primæ ſunt Juris D. non ſecundæ. Inſtitutio ergo Epiſcoporum per Clericorum electionem, eſt tantùm de Traditione Apoſtolicâ ſecundo modo ſumptâ; & ſic potuit illam immutare Summus Pontifex, & ideò aliquando ſoli Clerici eligebant, aliquando in C electione vox populi eſt admiſſa, & nunc in Galliâ Papa contulit Regibus jus nominandi Epiſcopos, & Abbates, & ſolùm retinuit jus conferendi minora Beneficia, & hoc à tempore Concordatorum Leonis X. & Franciſci I.

Dico ſecundò, populum nec habere, nec habuiſſe unquam ullum jus ad eligendos Miniſtros Eccleſiæ; quia talium Miniſtrorum poteſtas eſt merè ſpiritualis, populus verò nullam habet poteſtatem, niſi humanam & civilem: ergo, cùm non poſſit dare id quod non habet, non poteſt eligere Eccleſiæ Miniſtrum. Deinde illa electio requirit maximam ſcientiam & prudentiam in eligente, ut cognoſcatur capacitas eligendi: populus autem omninò ignarus D eſt, demens, & præcipitis judicii: ergo, &c. Quòd ſi aliàs admiſſus fuerit ad hoc populus, Reſp. 1. admiſſum fuiſſe ex Cypriano lib. 1. Epiſt. 4. ut plebe præſente, vel detegerentur malorum crimina, vel bonorum merita prædicarentur; unde Concilium Carthaginenſe Can. 22. ad electionem duo requirit; Epiſcoporum examen, & Populi teſtimonium. Reſp. 2. quòd aliquando expectabatur etiam conſenſus Populi, ſolius politiæ causâ, ut Populi Epiſcopum, in cujus electionem conſenſiſſent, ardentiùs diligerent, & promptiùs ei obedirent. Ille tamen conſenſus Populi non fuit abſolutè neceſſarius, *Epiſcopus enim, reluctante plebe or-* E *dinatus, honorem Epiſcopalem retinere jubetur.*

Dico 3. Quòd ſi Imperatores & Reges aliquando jus eligendi Epiſcopos habuerint, ut nunc etiam habent in Galliâ; illud non habuerunt vi Regiæ & Imperatoriæ authoritatis, ſed ex indulto Summi Pontificis, aut totius Eccleſiæ, quæ v. g. in gratiam beneficiorum à Carolo Magno acceptorum, ſtatuit nè ullus in Pontificem eligeretur, niſi de ejus conſenſu. Idem privilegium contulit Leo VIII. Othoni primo Can. in Synodo Diſt. 63. & etiam conceſſum fuit Græcis Imperatoribus longè ante Carol. Mag. ut Diſt. 63. habetur cap. *Agatho.* & Regibus Hiſpaniæ, ibidem cap. *Non longè.* At hoc ſemper factum eſt de conſenſu Eccleſiæ, quia illorum authoritas requirebatur ad canonicam electionem Pontificum: Sicque Leo X. dedit Galliæ

Digitized by Google

Regibus jus nominandi ad majora Beneficia; quod tamen revocari non poteſt, quia non eſt gratuitum, ſed per modum tranſactionis; unde vocatur Concordatum.

Dico 4. quantùm ad electionem ſummorum Pontificum, non decet, ut ſibi invicem ſuccedant per carnalem generationem, ut in Teſtamento veteri; cùm enim noſtrum Sacerdotium ſit longè perfectius, & purè ſpirituale, juſtum eſt ut Pontificum propagatio fiat per electionem, quæ ſpiritualis eſt; aliàs pueri, ignari, dementes, & incapaces ſæpiùs tenerent Petri cathedram. Non eſt etiam committenda ſortibus electio Pontificis, hoc enim prohibitum eſt ab Eccleſiâ, extra *De ſortilegiis*, cap. *in Eccleſia*, & in hoc tentaretur Deus. Non expedit denique, ut prædeceſſor eligat ſucceſſorem; poſſet enim quilibet eligere Nepotem & Conſanguineum; atque ideo dici poſſet, *Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Quod ſi Petrus nominaverit Clementem, hoc non urget; agebat enim, ut plurimùm, inſpiratione D. & hoc non conſideravit Eccleſia, quæ elegit Linum & Cletum ante Clementem; & Armacanus dicit Petrum non elegiſſe Clementem, ſed tantùm dixiſſe Chriſtianis quid de eo ſentiret. Porrò, licet Pontifex non poſſit eligere ſucceſſorem, poteſt tamen condere formam illum eligendi; ſic Alexander III. Can. *licet* extra *de electione* decrevit in Conc. Lateran. ut Papa per ſolos Cardinales eligeretur, duplici parte illorum ſuffragante in electionem; non quòd per hoc Cardinales habeant poteſtatem in electum, ſed tantùm in electione: Licèt enim Cardinales deſignent Papam, non tamen illi authoritatem conferunt, ſed ſolus Chriſtus, ut patet hoc exemplo. Si ex mandato Regis uni pauperi inter plures per procuratorem electo concederetur ſumma pecuniæ, iſte pauper haberet quidem electionem à Procuratore, ſed pecuniam à Rege.

CAPUT SECUNDUM

Brevem Summorum Pontificum Chronologiam continens.

DICTIS potioribus in præcedenti capite, quæ ſummum Pontificem concernunt; injucundum eſſe non poterit, ſi ſucceſſionem ſummorum Pontificum tentemus retexere, annotare tempus quo in cathedra D. Petri ſederunt; & notabilia quædam referre eorum quæ ab illis ſunt geſta dum pontificalem occuparent cathedram. Ut autem clariùs & diſtinctiùs procedatur in hoc negotio, hanc Chronologiam diſtinguemus per ſæcula; exordium ſumentes à tempore quo Chriſtus in cœlum conſcendens D. Petrum ſucceſſorem ſuum, univerſæ Eccleſiæ, tanquam ſibi Vicarium, præfecit.

De Pontificibus primi ſæculi.

SANCTUS PETRUS Apoſtolorum Princeps ex vico Bethſaïda apud Galilæam, filius Joannis, frater Andreæ, Antiochiæ fuit primò Epiſcopus ſeptem annis; poſteà Romæ ſedit annis 25. menſibus 2. diebus 3. deinde Martyrio coronatus eſt cum D. Paulo anno poſt paſſionem Domini 38. & hoc ſub Nerone Imperatore.

S. LINUS, Italus natione, è regione Tuſciæ, ſedit an. 11. menſibus 3. diebus 12. Martyrio coronatus eſt temporibus Neronis à Saturnino conſule. Ordinavit, nè ſine velo mulieres Eccleſiam ingrederentur. Ejus tempore Joſephus vixit, qui edidit multa de Judæorum antiquitatibus, bello & captivitate; ipſum Romam adduxerunt Titus & Veſpaſianus ex Judæorum debellatione redeuntes.

S. CLETUS Romanus, ſedit an. 12. menſe uno, diebus 12. & Martyrium ſubiit ſub Domitiano, temporibus Titi & Veſpaſiani. Suaſione D. Clementis Pontificatum accepit, tantum onus anteà recuſans. Ejus tempore D. Lucas profeſſione Medicus, Antiochenus natione, ſociuſque Pauli in multiplici peregrinatione, Evangelium ſcripſit cum Actibus Apoſtolorum.

S. CLEMENS Romanus è regione Cœlii montis, quem D. Petrus deſtinaverat in ſucceſſorem ſuum, ut patet ex Epiſtola quam ipſe Clemens ad Jacobum ſcripſit, ſedit an. 9. menſ. 2. & 10. diebus. Ipſius modeſtia & humilitas fecerunt, ut ante eum Pontificatum tenerent Linus & Cletus. In mare Clementem cum anchora juſſit projici Trajanus; ſed ad littus projectum eſt corpus ipſius, quo loco fons miraculoſus ſcaturire cœpit.

De Pontificibus ſecundi ſæculi.

SANCTUS ANACLETUS, An. Chriſti 104. Græcus natione, Athenienſis ſcilicet, ſedit annis 9. menſibus 2. diebus 10. multa edidit decreta; præſertim, ne barbam & capillos longiores haberent Clerici; ne conſecrarentur Epiſcopi ſine tribus Coëpiſcopis; & nè Clerici accuſarentur, præter quàm ab idoneis & probatiſſimis viris.

S. EVARISTUS natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda de civitate Bethleem, ſedit annis 9. menſibus 10. dieb. 2. Titulos Romæ diviſit Presbyteris: ordinavit ut ſeptem Diaconi adeſſent prædicanti Epiſcopo, ſtatuitque nè populus in accuſatione Epiſcoporum admitteretur.

S. ALEXANDER Romanus ſedit an. 10. menſ. 7. diebus 2. Ordinavit ut in Miſſa ante conſecrationem diceretur, *Qui pridie quam pateretur*, &c. Modum faciendi aquam benedictam docuit, voluitque illam in domibus privatis reſervari ad expellendos dæmones, & malas cogitationes repellendas. Mixtionem aquæ cum vino in ſacrificio Miſſæ inſtituit, panemque azimum admitti tantùm debere.

S. SIXTUS Romanus ſedit an. 10. menſ. 3. diebus 2. Prohibuit laïcis & fœminis, nè vaſa ſacra tangerent; decrevitque ut in Miſſa diceretur, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, &c.

S. TELESPHORUS Græcus Anachoreta factus Pontifex, ſedit an. 11. menſ. 3. diebus 22. Renovavit obſervationem Quadrageſimæ temporibus Apoſtolorum inſtitutæ, quæ penè extincta fuerat causâ perſecutionum in Eccleſiam graſſantium. Permiſit celebrationem Miſſæ mediâ nocte Nativitatis Domini; aliis verò temporibus celebrationem Miſſarum prohibuit ante auroram.

S. HYGINUS Græcus civis Athenienſis filius, ſedit an. 4. menſ. 3. diebus 4. patrinum & matrinam voluit adeſſe, dum baptiſmus fieret.

S. PIUS Italus ex Aquileia, ſedit an. 9. ex Euſebio & aliis, 10. menſ. & diebus 4. Familiariter converſabatur cum Hermete, qui illi libellum Paſtorale nominatum dedicavit; in quo refert, quod Angelus Domini illi præceperit, cum veniret ad eum in habitu Paſtoris, ut Paſcha die Dominica poſt Lunam Martii celebraretur.

S. ANICETUS SYRUS, ſedit an. 4. juxta Platinam,

Digitized by Google

menſ. 4. diebus 3. Confirmavit, quòd Clerici barbam & capillos non nutrirent; ſed caput deſuper in modum ſphæræ raderent, ut Laïcis eſſent exemplo pudicitiæ & honeſtatis.

S. Soter natione Campanus ex Feudis, ſedit an. 9. menſibus 3. dieb. 21. Statuit ut fœminæ etiam Deo ſacratæ vaſa ſacra non tangerent; ut ſacrificans ſecum ſaltem unum Sacerdotem ſibi coadjutorem haberet; ut nullus poſt cibum aut potum etiam minimum ſacrificaret; ut nullus ſe abſtineret ab Euchariſtiæ ſuſceptione die Jovis in Cœna Domini.

S. Eleutherius natione Græcus, ſedit annis 15. menſ. 3. dieb. 2. Epiſtolam ad Provincias Galliæ ſcripſit, in quâ edocet nullas eſcas eſſe vitandas, quia univerſas tribuit Dominus in cibos fidelium.

S. Victor ex Africa, ſedit an. 10. menſ. 3. diebus 10. Sub eo multa Concilia de tempore Paſchatis celebrandi congregata ſunt, in quibus fuit definitum, hoc feſtum celebrari debere Dominica ſequente quartam decimam lunam Martii.

De Pontificibus tertii ſaculi.

Sanctus Zephirinus Romanus, mortuo Victore, qui Pontificatum inchoavit anno 194. & deceſſit anno 204. ſedit an. 18. menſ. 7. diebus 10. Sanguinem Chriſti in vaſe vitreo conſecrandum voluit, quod poſtea abrogatum fuit & determinatum ſola vaſa aurea, argentea, vel ſtannea ad hoc eſſe apta.

S. Calixtus Romanus ſedit an. 5. vel. 6. menſ. 10. & totidem diebus. Præcepit jejunium Quatuor temporum, quod ex traditione Apoſtolica jejunabatur; voluitque in illis fieri ordinationes, quæ fiebant ſemel tantùm in anno, menſe Decembri ſcilicet.

S. Urbanus Romanus ſedit an. 4. aut 6. menſ. 10. diebus 12. ex Platina. Multos hic convertit ad fidem, inter quos illuſtriores fuerunt Tiburtius & Valerianus ſponſus S. Cæciliæ.

S. Pontianus Romanus ſedit an. 9. menſ. 5. dieb. 2. in Sardiniam inſulam relegatus à Maximino, ibi poſteà mactatus eſt.

S. Antherus ex Græcia Pontificatum tenuit; ſed quot annis ſederit, planè incertum eſt: Platina aſſerente ipſum ſediſſe an. 11. menſe uno, diebus 12. & Galtero dicente, intra menſem primum ſui Pontificatus martyrio coronatum fuiſſe; eo quòd notarios inſtituerit, qui geſta Martyrum deſcriberent. Declaravit Epiſcopum de Diœceſi in Diœceſim tranſire poſſe, ſed ſola neceſſitatis, non utilitatis propriæ cauſa.

S. Fabianus Romanus ſedit an. 14. menſ. 11. dieb. 11. Dum ageretur de Pontificis electione, columba ſuper illum apparuit, quod ſuæ electionis fuit cauſa. Privatum hæreticum excommunicavit, & ſanctum Chriſma ſingulis annis confici voluit die Jovis ſanctâ.

S. Cornelius ſedit an. 2. menſ. 2. dieb. 3. Sub eo primum ſchiſma advenit; cùm enim Novatianus Romanus vidiſſet Cornelium ad ſedem Petri promotum eſſe, ex ea ipſum dejicere voluit, & clandeſtinâ trium Epiſcoporum electione ſe intruſit in Pontificatum, operâ Novati, qui Romam acceſſerat, ut Eccleſiam perturbaret; unde multa crimina contra Cornelium adinvenit, ut ab eo Epiſcopi alienarentur. Hoc tempore duæ contrariæ hæreſes obortæ ſunt; Novatianus nullum admitti volebat in Eccleſiam, qui anteà à fide defeciſſet,

A quâcumque pœnitentiâ præmiſſâ: Feliciſſimus verò prætendebat, etiam ante pœnitentiam factam, omnes illicò admitti debere.

S. Lucius Romanus ſedit An. 3. menſ. 3. dieb. 3. Præcepit, ut duo Preſbyteri & tres Diaconi in omni loco & tempore Epiſcopum comitarentur, propter teſtimonium probatæ vitæ, & ad vitandas hæreticorum impoſturas.

S. Stephanus I. Romanus ſedit an. 7. menſ. 5. dieb. 2. Decrevit hæreticos non eſſe rebaptiſandos: ad templum Martis ductus, templum oratione ſubverti fecit fulgure & tempeſtate; poſteà verò ſacrificans inventus decollatus eſt.

S. Sixtus II. Græcus ſedit an. 2. menſ. 10. dieb.
B 23. Ex Athenis in Græcia erat oriundus. Martyrii palmâ coronatus eſt, & tertiâ die poſt ipſius mortem ejus Diaconus Laurentius martyrium ſubiit.

S. Dionysius ex Monacho Papa factus regnavit an. 6. menſ. 2. dieb. 4. Preſbyteris Eccleſias diviſit, Parochiaſque conſtituit & Diœceſes.

S. Felix Romanus ſedit an. 4. menſ. 3. dieb. 5. Ordinavit, ut in ſacro loco ſemper ſacrificaretur, niſi gravi inſtante neceſſitate.

S. Euticjanus Tuſcus, ſedit an. 8. & juxta alios uno tantùm, uno die, & uno menſe. Propriâ manu 342. Martyres ſepelivit, ordinavitque benedictionem fructuum, & ſpecialiter racemorum, in condemnationem Manichæorum, qui eos ex malo
C principio ortos prædicabant.

S. Caius Dalmata ſedit an. 11. menſ. 4. dieb. 12. Hic diſtinxit ordines per gradus, incipiendo ab Oſtiariatu uſque ad Epiſcopatum; prohibuitque nè quis ad Epiſcopatum aſcenderet, niſi antea his omnibus inſigniretur.

S. Marcellinus Romanus ſedit an. 9. menſ. 2. dieb. 16. à Diocletiano coactus idolis ſacrificare, tanto commotus poſtea dolore fuit, ut in Concilio Sinueſſano cinere conſperſus & cilicio circumvolutus, condignam à Patribus pœnitentiam petierit; ipſum tamen renuit Concilium condemnare. Ipſe poſtea Diocletianum audacter acceſſit, objiciens illi illius crimina; unde ab illo ad mortem damnatus
D fuit.

De Summis Pontificibus quarti ſaculi.

Sanctus Marcellus Romanus ſedit an. 5. menſ. 6. dieb. 21. anno ſcilicet Chriſti 304. Hujus ſuaſione Lucina ſancta mulier Romana viginti quinque titulares erexit Eccleſias; quod audiens Maxentius Imp. Lucinam relegavit in exilium, Marcellum verò ad mortem damnavit.

S. Eusebius Græcus ſedit an. 6. menſe uno, & dieb. 13. Sub eo Crux Chriſti inventa eſt, & feſtum de ejus Inventione inſtitutum.

E S. Melchiades Afer ſedit an. 4. menſ. 7. dieb. 9. juſſu Maximiani martyrio addictus fuit.

Hic notandum eſt, omnes præcedentes Pontifices cum iſto qui fuit vigeſimus tertius, ſubiiſſe martyrium; poſtea verò Eccleſiæ perſecutio ceſſavit poſt mortem Diocletiani & Maximiani, quibus ſucceſſit Conſtantinus, primus Imperator Chriſtianus.

S. Sylvester Romanus ſedit an. 23. menſ. 10. dieb. 11. Fugit aliquo tempore in montem Soractem Imperatoris adhuc Pagani perſecutionem fugiens; ex quo rediens poſtea baptiſavit Conſtantinum, & ejus authoritate Concilium indixit Niceæ Bithiniæ; in quo Arius, Photinus, & Sabellius damnati fuerunt.

S. Marcus Romanus, quem alii dicunt ſediſſe uno

Digitized by Google

tantùm anno, & alii duobus, menſ. 8. dieb. 20. ordinavit, non quòd Epiſcopus Oſtienſis conſecraret ſummos Pontifices, hoc enim multò antiquius erat; ſed ut pallio inſigniretur; pallium verò maximæ authoritatis ſignum erat, ſoli ſummo Pontifici proprium, ſed ipſum pro libito confert, maxime Archiepiſcopis. Statuit etiam Symbolum Concilii Nicæni poſt Evangelium decantandum eſſe in Miſſis ſolemnioribus.

S. Julius Romanus ſedit an. 15. menſ. 2. dieb. 6. aut 10. Celebrari fecit Romæ Concilium 116. Epiſcoporum contra Arium & ejus diſcipulos, qui non obſtante Concilii Nicæni damnatione, Athanaſium relegaverant; fulti authoritate Conſtantii Imper. Ariani.

S. Liberius Romanus ſedit an. 6. menſ. 3. dieb. 4. ex Platina; ſub Conſtantio Conſtantini filio, à quo ejectus eſt in exilium, eo quòd hæreſi Arianæ ſubſcribere nollet; quo durante exilio, Sacerdotes elegerunt Felicem, qui damnavit Urſatium & Valentem Arianos Preſbyteros: ſed de hoc alibi ſufficienter dictum eſt.

S. Felix II. Romanus ſedit vivente Liberio an. 1. menſ. 3. dieb. 3. Poſtquam infregit omne commercium cum Arianis, ab illis occiſus eſt. Videantur quæ diximus agendo de ſummo Pontifice.

S. Damasus Luſitanus ſedit an. 19. menſ. 3. dieb. 11. ordinavit ut decantarentur Pſalmi in Eccleſiâ cum *Gloria Patri* in ſingulorum fine. Hujus tempore aliqua Schiſmatis ſpecies oborta eſt; nam Urſinus ſeu Urſicinus voluit fieri Pontifex, collectâ ſeditioſorum turbâ; unde, alterutrum defendentibus populis, humano ſanguine multa loca, etiam ſacra, repleta fuerunt; nihilominus tamen ejectus eſt Urſinus, & Damaſus remanſit, qui primus verſioni Hieronymi dedit authoritatem, cùm antea ſola ſeptuaginta Interpretum verſio in pretio eſſet.

S. Syricius Romanus ſedit an. 15. menſ. 11. diebus 25. Hujus tempore extitit D. Hilarius Pictavienſis Epiſcopus, qui 12. libros adverſus Arianos conſcripſit. Statuit Syricius, ut baptiſmus non celebraretur, niſi in Paſchate & Pentecoſte.

S. Anastasius Romanus ſedit an. 3. dieb. 10. Condemnavit errores Origenis; Statuit quòd aſſiſtentes Miſſæ ſtarent dum legeretur Evangelium; Prohibuitque nè extranei admitterentur ad ordines propter Manichæos, qui ſuos ad ordinationes Chriſtianorum admittebant, ut fidem eorum corrumperent.

De Pontificibus qui in quinto ſæculo regnaverunt.

SANCTUS INNOCENTIUS Albanus ſedem tenuit an. 15. menſ. 2. dieb. 15. Arcadium & ſponſam illius Eudoxiam D. Chryſoſtomum perſequentes excommunicavit; pœnitentes verò poſtea abſolvit. Arſacium Chryſoſtomo ſuffectum damnavit cum ſibi adhærentibus Epiſcopis, Pelagiumque Monachum & Celeſtium qui in detrimentum gratiæ libero arbitrio favebant.

S. Zozimus Græcus ſedit an. 1. menſ. 3. dieb. 12. Sub eo Alaricus Gothorum Rex Romam invaſit. Prohibuit nè ex illegitimo concubitu procreati ordinarentur, Cereum Paſchalem ſacravit, & tabernas prohibuit Sacerdotibus.

S. Bonifacius Romanus ſedit an. 3. menſ. 8. dieb. 7. Hujus tempore moritur D. Hieronymus in Bethleem ætate 91. inſurrexitque in Eccleſiam Julianus Pelagianus, qui duas Epiſtolas conſcripſit, quas ad Auguſtinum miſit Bonifacius, ut illis reſponderet; quod fecit illicò Auguſtinus per libros contra Julianum Bonifacio dedicatos.

S. Cælestinus Romanus ſedit an. 8. menſ. 10. dieb. 18 Hujus tempore celebratum eſt Concilium Epheſinum contra Neſtorium, etiamque contra Pelagium. A pueritia educatus fuit in Monaſterio, invituſque ordinatus fuit in Epiſcopum. Dum eſſet autem Pontifex, in Angliam, ubi ſe receperat Pelagius, miſit D. Germanum Altiſſiodorenſem, D. Lupum Trecenſem, & D. Severum Trevirenſem, ut huic hæretico reſiſterent.

S. Sixtus III. Romanus ſedit an. 8. dieb. 19. accuſatus fuit ab Anicio Baſſo, cujus accuſationis judicium devolvit ſponte ad Concilium, à quo mox juſtificatus fuit, & Baſſus condemnatus.

S. Leo Tuſcus ſedit an. 21. uno menſe & dieb. 13. Doctrina & virtute eximius fuit, & ob hoc Magnus cognominatus. Ejus tempore contra Eutichetem congregatum eſt Concilium Calcedonenſe, in quo duæ in Chriſto naturæ proclamatæ ſunt, & Manichæorum libri combuſti. Eccleſiam ab hæreticis penè diſcerptam reſtituit; reverentiam Sanctorum imaginibus decrevit ſub Anathemate; ſecretæque Miſſæ addidit hæc verba, *ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.*

S. Hilarius Sardus ſedit an. 6. menſ. 3. dieb. 10. Tres univerſales Synodos Nicænam, Epheſinam & Calcedonenſem confirmavit, Eutichetem damnavit & Neſtorium; Principatum ſanctæ Eccleſiæ Romanæ approbavit, coegitque Anthemium Imperatorem, ut impediret conventicula, quæ Romæ Manichæi congregare prætendebant.

S. Simplicius Tiburtinus ſedit an. 15. menſe uno, dieb. 7. Romam in quinque Eccleſias diſtribuit, ſcilicet D. Petri, D. Pauli, D. Laurentii, D. Joannis Lateranenſis & S. Mariæ majoris. Primatum Eccleſiæ Romanæ confirmavit.

S. Felix III. ſedit an. 8. menſ. 11. dieb. 17. audiens Acatium Conſtantinop. fraude ab exilio revocaſſe Petrum Eutichianum, utrumque damnavit.

S. Gelasius Afer, ſedit an. 4. menſ. 8. dieb. 17. Romam à fame imminente præſervavit; Hymnos compoſuit; Anaſtaſium Imperatorem Conſtantinop. Hæreticis faventem excommunicavit, ſicut & Vandalorum Regem, qui partes Arianorum tenebat. Multa inſuper fecit decreta, præſertim ſuper ſacram Scripturam, Scriptores Eccleſiaſticos & Concilia, quorum aliqua approbavit, & reprobavit alia.

Anastassus II. Romanus, ſedit an. 1. menſ. 10. dieb. 24. Hic miſit Legatos ad Anaſtaſium Imperatorem, ut nomen Acatii aboleret; cui ſemper favens imperator, & cum Photino complice communicans, excommunicatus eſt. Cum denique Pontifici ſemper reſiſteret, punitione divina viſcerum effuſione mortuus eſt.

S. Symmachus Sardo qui ſedit An. Chriſti 498. Pontificatum tenuit an. 15. menſ. 6. dieb. 22. Cum contentione magna fuit ordinatus; alii enim Symmachum elegerunt in Lateranenſi Eccleſiâ, alii alium, nomine Laurentium, in Baſilica B. Mariæ. Ob hoc apud Ravennates congregatum fuit Concilium, in quo Symmachi electio confirmatur, Theodorico Rege præſente. Fertur Symmachum, Eugenium Epiſcopum Carthaginenſem cum 220. Epiſcopis ſuſtentaſſe in Sardinia proſcriptos à Traſamundo Vandalorum Rege.

Digitized by Google

De Pontificibus ſexti ſeculi.

SANCTUS HORMISDA Campanus an. Chr. 514. ſedit an. 9. dieb. 18. Regibus fuit charus, hæreticis exoſus & in Eccleſiam magnificus. Præcepit Joanni Epiſc. Conſtantinop. ut ab hæreſi Eutichianorum deſiſteret; quòd facere recuſavit Joannes, quia ipſi prorsùs favebat Anaſtaſius Imperator, qui ob hoc fulmine percuſſus interiit.

S. JOANNES Tuſcus ſedit An. 2. menſ. 8. dieb. 8. Ex omni parte expellebat Arianos, quorum Eccleſias veris Chriſtianis reſtituebat; quod ægrè ferens Theodoricus Rex Italorum, coegit Joannem adire Imperatorem Juſtinum Conſtantinopoli ſedentem; miſitque cum eo duos oratores, qui ſuaderent Imperatori reſtitutionem Eccleſiarum quæ ablatæ fuerant Arianis, quod facere recuſavit Imperator; unde rediens Pontifex in carcerem conjicitur apud Ravennam juſſu Theodorici, ubi fame & fœtore interiit.

S. FELIX IV. Samnius ſedit an. 4. menſ. 2. dieb. 13. Per ſpatium 58. dierum dilata fuit ejus confirmatio, quia tyrannicè illius nominationem uſurpaverat Rex Theodoricus.

BONIFACIUS II. Romanus ſedit an. 2. diebus 2. & ordinatus eſt cum Dioſcoro; unde ex diviſione Cleri ſchiſma fuit inter utrumque per ſpatium 29. dierum; quo tempore mortuus eſt Dioſcorus, & quievit ſeditio.

JOANNES II. ſedit an. 2. menſ. 4. dieb. 6. Excommunicavit Contumelioſum Epiſcopum in Gallia, & ejus diœceſim D. Cæſario Arelatenſi Epiſcopo commendavit. Anathemate etiam percuſſit Antonium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, hæreſim Arii profitentem.

S. AGAPETUS ſedit menſ. 11. & 20. diebus. Ipſum miſit Theodatus Gothorum Rex ad Imperatorem Juſtinianum, ut cum illo reconciliaretur Rex, qui juſſerat in exilium mitti Amalaſunthem Atalantis Regis matrem & ipſam occidi: Hoc facile impetravit ab Imperatore Pontifex, ſicut & reſipiſcentiam illius ab hæreſi Eutichetis.

S. SILVERIUS Campanus ſedit uno an. menſ. 5. & diebus 12. Legitimo matrimonio ex Hormiſda ante ordinationem procreatus, in ſedem intruſus fuit authoritate Theodati Regis; & ob hoc à Clero Romano reprobatus, demum tamen approbatus fuit ad vitandum ſchiſma.

VIGILIUS Romanus ſedit an. 17. menſ. 6. diebus 26. Factione Theodoræ Imperatricis hæreticæ ad ſedem evectus eſt, vivente Silverio à quo excommunicatus fuit; ſed poſt mortem Vigilii à Clero Romano legitimè creatus eſt Pontifex, cùm vitam omnino immutaſſet; & poſtquam ad Pontificatum pervenit, fortiter ſe oppoſuit hæreticis, non obſtantibus comminationibus Beliſarii & Theodoræ.

PELAGIUS Romanus ſedit an. 11. menſ. 10. dieb. 18 Ordinavit quòd hæretici & ſchiſmatici à ſæcularibus judicibus condemnati poſſent.

JOANNES III. Romanus ſedit an. 12. menſ. 11 diebus 26. Sanctorum cæmeteria reparavit: Ædem Apoſtolorum Jacobi & Philippi à Vigilio inchoatam abſolvit.

BENEDICTUS Romanus ſedit an. 4. menſ. 1. diebus 26. Poſt decem menſes ſedis vacantis bellorum causâ promotus eſt, & deinde dolore moritur, videns Longobardos Italiam cum Roma invaſiſſe.

PELAGIUS II. Romanus ſedit an. 10. menſ. 2. diebus 10. Sine approbatione Imperatoris, quæ neceſſaria pro tunc habebatur, creatus fuit; unde poſtea miſit Conſtantinopolim S. Gregorium, quaſi ut veniam peteret, & ipſius electionem illicitò ratam habuit Imperator.

S. GREGORIUS Magnus Romanus. Ex ſæculari factus Monachus, ex Cardinali fit Pontifex cum ſummo gaudio populi & Cleri eligentis; conſecratus tamen non fuit, niſi poſt ſex menſes, dum adventi confirmatio Imperat. Hæreticos fortiter expugnavit; honorem voluit deferri quatuor primis Conciliis ut Evangelio, & ſuperbiam repreſſit Joannis Conſtantinop. qui ſe Oecumenicum Epiſcopum ſeu Univerſalem vocabat; ubi ipſe Gregorius nominari voluit Servus ſervorum Dei. Regnavit an. 13. menſ. 6. dieb. 10.

De Pontificibus ſeptimi ſeculi.

POST D. Gregorium, qui promotus fuit an. 594. creatus fuit Pontifex Sabinianus Tuſcus an. 604. Iſte ſedit an. 1. menſ. 11. diebus 26. Tantam invidiam conceperat in D. Gregorium, ut libros ipſius incendio voluerit deſtinare.

BONIFACIUS III. Romanus poſt vacantiam unius ferè anni, aſcendit Sedem Apoſtol. quanto verò tempore ſederit, controvertuntur Doctores, Platina tenente, ipſum regnaſſe menſ. 9. aliis aliter ſuſtinentibus. A Phoca Imperat. obtinuit, quod ſedes Romana prima omnium diceretur, quem titulum uſurpaverat Conſtantinopolitana, malis Imperatoribus ſuſtinentibus, eò loco primam ſedem eſſe debere ubi erat caput Imperii.

S. BONIFACIUS IV. ex urbe Valeria apud Manſos natus, ſedit an. 6. menſ. 8. diebus 13. Obtinuit à Phoca templum, Pantheon anteà vocatum, quòd mutavit in Eccleſiam B. Mariæ & omnium Martyrum.

S. DEUSDEDIT ſeu Theodatus Rom. ſedit an. 3. dieb. 23. Fuit vir tantæ virtutis, ut leproſum deoſculando, ipſum ſanaverit.

BONIFACIUS V. Neapolitanus, qui anno quinto ſui Pontificatus mortuus eſt, ad Eccleſias confugientes immunitate donavit. Sub illius Pontificatu Mahumetus Arabs ex patre pagano & matre Judæa magnum incendium excitavit in Chriſtianos.

HONORIUS Campanus ſedit an. 12. menſ. 11. diebus 17. Fortunatum Patriarcham hæreticum expulit cui Primogenitum ſubſtituit, Baſilicam D. Petri reparavit, eamque ex ære cooperire fecit.

SEVERINUS Rom. ſedit menſ. 11. & dieb. aliquot. Ab Exarcha Italiæ confirmatus fuit; populi enim & Cleri electio rata non habebatur, niſi accederet confirmatio Imperat. aut Exarcharum.

JOANNES IV. Dalmata ſedit an. 1. menſ. 9. diebus 11. Romæ Concilium coegit in quo damnata fuit expoſitio, quam Sergius hæreticus Epiſc. Conſtantinop. publicare faciebat ſub Imperatoris nomine.

THEODORUS Græcus ſedit an. 6. menſ. 5. dieb. 18. Ad eum inter fluctus Eccleſiæ, Orientales Epiſtolas Synodales miſerunt, quibus ipſum Patrem Patrum & Papam univerſalem nominabant.

S. MARTINUS Tuſcus ſedit an. 6. menſ. 1. diebus 26. A Conſtantio Imperat. requiſitus ut ſubſcriberet edictio cuidam faventi Monothelitis, hoc fortiter recuſavit; imò congregavit Romæ 110. Epiſcopos, & cum illis damnavit Theodorum, Tyrum, Sergium, Pyrrhum & Paulum, Monothelitas. Hoc audiens Imperator Romam miſit ducem Olimpium, ut ex parte Imperatoris cogeret Papam ad ſubſcriptionem edicti, vel illum carceri manciparet, ad hoc ut durante ejus captivitate, alii prælat

Digitized by Google

recipetent juſſa principis. Cùm autem non potuiſ-ſet Olimpius ſeperare caput à membris, juſſit alteri, ut vi Martinum trucidaret, ab illo S. Euchariſtiam recipiendo in Templo B. Mariæ ad præſepe; quod exequi non valuit ob ſubitam excæcationem. Poſteà tamen ductus eſt Conſtantinopolim, ubi exilio, fame, & ærumnis conſummatus martyrium finivit.

S. Eugenius I. Rom. ſedit an. 2. menſ. 9. dieb. 24. Hic fuit benignitate illuſtris, ſed pietate illuſtrior.

S. Vitalianus Signienſis in Campania ſedit an. 14. menſ. 6. Sub eo Conſtantinopolim acceſſit, inſcio marito, Ceſarea Perſarum Regina cum aliquo numero Chriſtianorum, ubi baptiſata fuit, & ad maritum redire recuſavit; niſi anteà Chriſtianus fieret; unde uxorem imitando ad eumdem locum acceſſit cum ingenti Primatum copia, ubi omnes baptiſati ſunt; ſicque Perſarum regnum fidem recepit.

Adeodatus Rom. ſedit an. 4. menſ. 2. dieb. 5. ex monacho Papa factus. Multum ampliavit Monaſterium D. Hieronimi in quo educatus fuerat. Omnibus propter manſuetudinem charus erat.

Donus ſeu Dommus vel Dominium Rom. ſedit uno an. 5. menſ. dieb. 20. Sub illo convocata fuit Synodus Conſtantinopolitana ſub Agathone cœpta, finita verò ſub Leone II. Doctrina & ſanctitate Eccleſiam Ravennatum à longo tempore ſegregatam, ad unionem reduxit.

S. Agatho monachus ex Sicilia, ſedit 2. an. 6. menſ. 16. dieb. Inchoavit, ut diximus, Concilium Conſtantinopolitanum contra Monothelitas. Virtute tanta donatus fuit, ut leproſum ſanaverit oſculo.

S. Leo junior ſeu Secundus, Siculus, menſibus decem ſedit. Condemnavit in Concilio Conſtantinop. quod abſolvit, cum Cyro, Sergio, Pyrrho, Paulo, & aliis, Machatium, Stephanum, Polichronium, &c. qui ab hæreſi recedere nolentes in diverſa Monaſteria retruſi ſunt.

S. Benedictus II. Rom. ſedit menſ. 10. diebus 12. Illi Conſtantinus Imp. decretum miſit, ut quem Clerus & Populus elegiſſent, illicò haberetur in Pontificem, nullâ expectatâ authoritate Imperatoris aut Exarchæ, quæ requirebatur anteà.

Joannes V. Antiochenus in Syria, ſedit an. uno, tempore quo mortuus eſt Conſtantinus.

Conon ex Thracia, ſedit an. 11. menſ. 3. Illo mortuo Paſchalis Archipreſbiter & Papæ Theſaurarius copioſam pecuniæ ſummam dedit Platinæ Exarchæ, ut eligeretur in Pontificem; quod tamen non fecit Platina, licet argentum receperit.

S. Sergius Antioch. ſedit an. 13. menſ. 8. dieb. 24. Hic cùm eſſet de aliqua turpitudine accuſatus, miraculosè juſtificatus fuit voce infantuli ipſum innocentem dicentis. Cum ante ipſius electionem Populus & Clerus maxime diviſi eſſent, unâ parte poſtulante Paſchalem & aliâ Theodorum, omnes convenerunt, ut utroque excluſo eligeretur Sergius ad vitandum ſchiſma.

De Pontificibus octavi ſæculi.

Joannes VI. Græcus, anno 701. ſuccedit S. Sergio qui electus fuerat an. 687. Hic ſedit an. 3. menſ. 3. Ejus tempore vixit Beda, ob ſanctitatem, & modeſtiam dictus Venerabilis.

Joannes VII. Græcus, ſedit an. 2. menſ. 7. dieb. 17. Hic creatus eſt eo tempore, quo Juſtinianus re-

A cuperavit imperium, ex quo expulſus fuerat à Tiberio & Leontio.

Sisinnius Syrus, viginti tantùm vixit diebus; ita podagrâ & chiragrâ laboravit, ut neque pedibus, neque manibus uteretur; ipſi tamen ſemper adfuit patientia incredibilis.

Constantinus Syrus ſedit an. 7. diebus 20. Statuit quòd ſanctorum Patrum imagines, quæ antea ablatæ fuerant è Templo S. Sophiæ, collocarentur in porticu divi Petri; & quòd nomina Imperatorum Hæreticorum in inſtrumentis publicis non inſcriberentur.

S. Gregorius II. Rom. ſedit 16. an. 9. menſ. 9.
B diebus. Hic miſit ad Germanos Bonifacium Epiſcopum qui illos ad fidem convertit: reſtitit fortiter Imperat. Leoni Iſaurico, qui Iconomachus nominatus fuit; & ſub ejus Pontificatu Carolus Martellus Palatii Magiſter in Gallia dimicavit contra Sarracenos prope urbem Turones, quorum trecenta ſeptuaginta quinque millia occiſa ſunt, ubi ex parte Francorum vix mille & centum remanſerunt in prælio.

S. Gregorius III. Syrus natione, ſedit an. 10. menſ. 3. dieb. 24. Hic præcepit in quadam Synodo, ne inter conſanguineos contraherentur matrimonia, qualiter nunc in jure cautum eſt.

S. Zacharias Græcus, ſedit an. 10. menſ. 2.
C diebus 14. Totam Italiam, quam bellorum commotione turbatam invenerat, pacavit. Longobardos Ducem Spoleti perſequentes, ſua modeſtia & humilitate ſedavit, Regnumque Galliæ devolvit Pipino propter auxilia quæ præbuerat Martellus Eccleſiæ.

Stephanus II. Rom. tertio vel quarto die ſui Pontificatus è vivis diſceſſit; unde ab aliquibus in Pontificum Rom. ſerie dimittitur.

Stephanus III. Rom. ſedit an. 5. menſe uno vel circiter. Occaſione Longobardorum Italiam perſequentium Galliam acceſſit, ubi Pipini duos baptiſavit filios, Carolum & Carolomannum.

S. Paulus Rom. frater Stephani II. ſedem tenuit an. 10. menſe uno. Nocte qualibet cum fami-
D liaribus ſuis cubicula ægrotantium & pauperum viſitabat, ſicut & carceres, exhortans unumquemque verbis & eleemoſinis, ut paupertatem, morbos & captivitatem patienter ſuſtinerent.

Stephanus IV. Siculus, quem alii vocant Tertium ratione prædictâ loquendo de Stephano II. ſedit an. 4. menſ. 5. diebus 24. Mortuo Paulo, Conſtantinus creatus fuit Papa illegitimè, & conſecratus ab Epiſcopo Præneſtino, cujus manus aridæ manſerunt illicò, quòd indignum conſecraviſſet, ipſo Conſtantino Pontificatu ſpoliato, electus eſt Stephanus IV.

Adrianus Rom. ſedit an. 23. menſ. 10. diebus 17. Deſiderio, Rege Longobardorum Italiam invadente, & territorium Eccleſiaſticum ac Romam vi
E & armis occupare tentante, Carolus Magnus in favorem Adriani exercitum paravit, acceſſit Italiam, Deſideriumque fugavit omnino. Hujus Pontificis tempore celebratum eſt Concilium II. Nicænum contra Iconomachos.

Leo III. Rom. ſedit an. 20. menſ. 5. diebus 17. Maximè vexatus fuit à Romanis, qui ipſum, licet verè pium & ſanctum, Pontificatu ſpoliaverunt & conjecerunt in carcerem cathenis ferreis oneratum: Cùm exiſſet autem è carcere induſtriâ Albini cubicularii ſui, Carolum Magnum adivit, qui ipſi reſtituit Papatum; poſtea verò Papa Carolum Magnum coronavit Imperatorem, à quo tempore devolutum eſt Imperium ad Germanos.

Digitized by Google

De Pontificibus noni ſaculi.

STEPHANUS V. Rom. ſucceſſit Leoni III. an. 816. & ſedit. menſ. 7. diebus 3. Hic Galliam accedens, benigniſſimè ab Imperat. Ludovico I. acceptus fuit; quippe qui ter ſe coram illo toto corpore proſtravit, dicens, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, cui reſpondit Pontifex, *Benedictus Dominus, qui oculis noſtris alterum Davidem conceſſit*: Poſtea ipſum coronavit Pontifex Imperatorem.

PASCHALIS Romanus Monachus, virtute plenus & ſcientia, ſedit ān. 7. menſ. 3. dieb. 17. ſumma populi acclamatione, ſed cum reſiſtentia propria creatus eſt.

EUGENIUS I. Rom. ſedit an. 3. menſ. 2. diebus 23. Cùm ad Ludovicum Galliæ Regem & Imperatorem Germaniæ miſiſſet legatos Michael Imp. Conſtantinop. Concilium petens ut examinaretur, an reſtituendæ eſſent imagines, nec nè, prædictos legatos miſit Romam Ludovicus ad Eugenium, cujus intererat.

VALENTINUS Rom. vir ſanctitate plenus, vixit tantùm per 40. dies. Poſt ipſum electus eſt

GREGORIUS IV. Rom. qui ſedit per annos 16. Sedem occupare noluit, niſi anteà ab Imperat. Ludovico confirmatus eſſet. Feſtum omnium Sanctorum inſtante Imper. Ludovico inſtituit.

SERGIUS II. Rom. annis 3. ſedit. Sergius iſte fuit primus cujus nomen mutatum fuit in Pontificali conſecratione.

S. LEO IV. Rom. ſedit an. 8. menſ. 3. diebus 6. Ipſius tempore Baſiliſcus veneno territorium Romanum inficiebat, qui ſubitò mortuus eſt, accedente cum proceſſione ſolemni Pontifice Imaginem B. Mariæ Virginis deferente. Hoc accidit ſecundum Galterum Aſſumptionis die, & juxta Platinam die 8. poſt hoc feſtum; unde octavam Aſſumptionis inſtituit Leo. Hîc dicunt hæretici Joannam Papiſſam, natam in inſula Moguntina apud Anglos ſediſſe, quod purum eſſe commentum alibi probavimus.

BENEDICTUS III. Rom. ſedit an. 2. menſ. 6. dieb. 9. Hic pontificalibus ornamentis ſpoliatus fuit & graviter verberatus Antipapæ Anaſtaſii imperio.

NICOLAUS cognomento Magnus, natione Romanus, ſedit an. 9. menſ. 9. dieb. 13. Hic in cavernis & antris abſconditus delituit nè in Pontificem eligeretur.

ADRIANUS II. Romanus ſedit 5. an. 9. menſ. 12. diebus. Sub ipſius Pontificatu Synodus Conſtantinopolitana decrevit Photium eſſe è ſede expellendum & Ignatium reſtituendum.

JOANNES VIII. Rom ſedit an. 10. dieb. 2. Tres Reges Galliæ, Imperatores conſecravit, Carolum Calvum, Ludovicum II. & Carolum III.

MARTINUS I. Gallus, quem alii vocant II. ſedit an. 1. menſ. 5.

ADRIANUS III. Rom. ſedit an. 1. 2. vel 3. menſ. Hic prohibuit nè in electione Pontificum expectaretur Imperatorum confirmatio, ut tota eligendi libertas apud Populum & Clerum maneret.

STEPHANUS VI. ab aliis V. vocatus, Rom. ſedit 6. an. 11. dieb. Hujus tempore Carolus Groſſus nominatus, Imperator & Rex Galliæ, è throno expulſus fuit à Primatibus ob nimiam ſtupiditatem mentis & corporis.

FORMOSUS Rom. ſedit 5. an. 6. menſ. Hic alias ſuum Epiſcopatum Portuenſem reliquerat, ut in Galliam fugaret metu Joannis Papæ, qui eum Romam redire renuentem excommunicavit, poſteà verò à Martino revocatus, abſolutus eſt, in priſtinâ dignitate reſtitutus, & tandem Summus Pontifex creatus.

A

STEPHANUS VII. aut VI. Rom. ſedit an. 1. 3. menſ. Multi inter hunc & Formoſum interponunt Bonifacium Antipapam, ſub nomine Bonifacii V.

ROMANUS ex Tuſcia natus 3. vel 4. menſ. tantùm ſedit.

De Summis Pontificibus decimi ſaculi.

THEODORUS II. Romanus, diebus tantùm 20. ſedit, & decreta ſeu ſtatuta Formoſi reſtituit.

B

JOANNES IX. Monachus Rom. ſedit 2. an. dieb. 5. Concilium Ravennæ coëgit, ubi abrogatum fuit quicquid à Stephano ſtatutum fuerat.

BENEDICTUS IV. Rom. ſedit 3. an. & 4. menſ. Hujus tempore morum corruptio ubique communis erat, attamen hic Pontifex omni pollebat virtutum genere.

LEO V. Ardeatinus ſedit diebus 40. Hoc electo familiaris ejus nomine Chriſtophorus vi & factionibus Papam detruſit in carcerem ipſiuſque ſedem uſurpavit, quam & occupavit 40. dierum ſpatio & totidem diebus.

CHRISTOPHORUS Rom. menſ. 7. ſedit; ſed quia pravis mediis Pontificatum obtinuerat, ſimilibus dejectus eſt, & in Monaſterium relegatus.

C

SERGIUS III. ſimiliter Rom. ſedit 7. an. menſ. 4. dieb. 16. Hic è Monaſterio Chriſtophorum egredi juſſit, non causâ libertatis illi dandæ, ſed ut illicò in carcerem conjiceretur.

ANASTASIUS III. Rom. ſedit 2. an. & 2. menſ. Ipſi ſucceſſit

LAUDO Sabinus qui ſedit 6. menſ. & diebus 21. Hujus tempore Itali, Germani & Galli multa inter ſe bella inierunt, quia Formoſus Pontifex Imperium à Gallis ad alios tranſtulerat.

JOANNES X. Ravennas, ſedit an. 13. menſ. 2. 3. dieb. Hic maximè in bellum propendebat, in quo à militibus Guidonis Comitis comprehenſus & in carcerem detruſus ſuffocatur. Uſurpavit pro tunc ſedem Joannes quidam, ex qua illicò ejectus eſt; unde Joanni X. canonicè ſucceſſit

D

LEO VI Rom. qui regnavit tantùm 7. menſ. & dieb. 15. Semper pacificare conatus eſt Populum Romanum multis factionibus agitatum per ignorantiam & pravam gubernationem præcedentium Pontificum.

STEPHANUS VIII. Romanus ſedit an. 2. menſ. 1. diebus 12.

JOANNES XI. ſedit 4. an. 10. menſ. dieb. 15. Hujus tempore erupit fons ſanguineus prope Genüam, qui ſignum fuit futuræ calamitatis.

E

LEO VII. Rom. ſedit an. 3. 6. menſ. diebus 10. cujus ſucceſſor fuit

STEPHANUS IX. Germanus. Hic ſedit 3. an. menſ. 4. dieb. 12. Ab initio Pontificatus tantam perſecutionem ſuſtulit propter ſeditiones Romanorum, quod ipſius memoria ære digna ſit.

MARTINUS III. Rom. ſedit 3. an. menſ. 6. dieb. 10. Ubi Pontificatum tenuit, illicò deſeruit bellum, ut ſe totum orationi daret.

AGAPETUS II. Rom. ſedit 9. an. 7. menſ. 10. dieb. Hujus tempore mortuus eſt Odo Abbas Cluniacenſis.

JOANNES XII. Rom. ſedit an. 9. 3. menſ. dieb. 5. Corruptæ & pravæ vitæ fuit, de quo admonitus ab Imperatore Othone, fugit, in nemoribus delituit, & cùm

Digitized by Google

& cùm non compareret, Clerus & Imperator in Pontificem elegerunt Leonem, qui dictus fuit VIII. licet Antipapa, unde, abſente Imperatore, Joannes reſtituitur.

Benedictus V. Rom. ſedit 6. an. & 5. dieb. Hic creatus fuit ab amicis Joannis, & ſummè vexatus à Leone VIII. imò Imperator Otho, qui præferebat Leonem Joanni, totam Romæ viciniam vaſtavit, Benedictum ejecit & Leonem reſtituit.

Joannes XIII. Rom. ſedit 6. an. menſ. 11. diebus 5.

Domnus, vel Donus II. Rom. ſedit tribus tantùm menſibus; ipſique ſucceſſit

Benedictus VI. etiam Rom. qui ſedit an. 1. menſ. 3. in carcere ſtrangulatus fuit juſſû Bonifacii, qui tyrannicè ſedem invadens nominari voluit Bonifacius VII.

Benedictus VII. Rom. ſedit an. 10 menſ. 6. Hunc graviter perſecutus eſt Bonifacius, & ipſi ſucceſſit

Joannes XIV. Patavienſis Epiſcopus qui ſedit 3. menſ. & juſſû Bonifacii VII. in carcere detruſus moritur. Hoc tempore idem Bonifacius ſedem adhuc tenuit 4. menſ. & ipſo è vivis ſublato, ſucceſſit

Joannes XV. Rom. qui ſedit 8. tantùm menſ. & poſteà mortuus eſt permiſſione divinâ, eò quòd Eccleſiam negligens, & Prælatos condemnans, Theſauris Eccleſiaſticis proximos ſuos carnales ditabat.

Joannes XVI. Rom. ſedit 10. an. 6. menſ. & 10. diebus. Hic à Baronio omittitur; ſed hoc loco annumeratur ob conformitatem cum aliis Annaliſtis.

Gregorius V. è Saxonia, ſedit 2. an. 6. menſ. & dieb. aliquot. Fuit creatus authoritate Imperatoris Othonis, cujus erat affinis.

Sylveſter II. ex Aquitania in Galliâ natus, ſedem tenuit 4. an. menſ. 1. dieb. 10. Monachus erat ex Monaſterio S. Benedicti Floridi prope civitatem Aurelianenſem. Inter hunc Pontificem & Gregorium V. aliqui numerant Joannem XVII. Græcum, qui per 10. menſes ſedem uſurpaverat, à qua fuit expulſus per Imperatorem Othonem, qui illi oculos effodi juſſit.

De Summis Pontificibus undecimi ſæculi.

Mortuo Sylveſtro II. an. 1103. eodem anno ſucceſſit illi Joannes XVII. quem alii vocant XVIII. Hic ſedit ſpatio quatuor menſium & dierum viginti.

Joannes XVIII. ſæpè nominatus XIX. etiam Rom. ſedit 4. an. & 4. menſ. nec fecit aliquid memoriâ dignum.

Sergius IV. Rom. ſedit an. 2. dieb. 15. Hic ante Pontificatum, & in Pontificatu ſanctiſſimæ vitæ fuit.

Benedictus VIII. Tuſculanus, ſedit an. 11. menſ. 1. dieb. 14 Hujus tempore invaſerunt Turcæ urbem Jeruſalem. Mortuo Imperatore Henrico, qui multùm Benedicto favebat: alium in Pontificatu admiſerunt Romani, nomine Gregorium, qui paulo poſt ejectus eſt, & Benedictus eſt reſtitutus.

Joannes XIX. Tuſculanus, quem alii vocant XX. ſedit an. 11. menſ. 1. 9. dieb. Aliqui dicunt hunc fuiſſe Epiſcopum Portuenſem, dum creatus fuit Pontifex; alii verò nullo ordine ſacro initiatum aſſerunt.

Benedictus IX. etiam Tuſculanus ſedem occupavit per diverſa intervalla 10. an. menſ. 4. & 9. dieb. Hunc ejecerunt Romani tanquàm omnibus

A ingratum & nullius æſtimationis, ejuſque loco ſubſtituerunt Joannem Sabinæ Epiſcopum, ſub nomine Sylveſtri III. ille poſteà reſtitutus eſt & Sylveſter ejectus. Benedictus autem prævidens, quòd iterùm poſſet dejici, Pontificatui ceſſit, qui devolutus eſt Gregorio VI.

Gregorius Rom. ſedit 2. an. 7. aut 8. menſ. Hic ab aliquibus dicitur Pontificatum emiſſe à Benedicto IX. unde Henricus II. Synodum celebrare fecit, in qua Benedictus qui vendiderat, Gregorius qui emerat, & Sylveſter qui ſe intruſerat, condemnati ſunt, & ſedi renuntiare coacti.

Clemens II. Germanus è Saxonia, ſedit tantùm
B 1. an. vel circiter, & ſummè vexatus fuit à Benedicto IX. ſedem recuperare prætendente.

Damasus II. ex Bavaria, ſedem tenuit tantùm dieb. 23. quam vi & ſine conſenſu Cleri & populi Romani occupaverat.

S. Leo VIII. ex Germania ſedit an. 5. menſ. 1. dieb. 6. Primus condemnavit hæreſim Berengarii. Qui hunc vocant Leonem IX. non attendunt, quod Leo VIII. quem collocant in præcedenti ſæculo, erat verè Antipapa.

Victor II. ex Suevia ſedit 2. an. menſ. 3. diebus 14. Synodum coëgit Florentiæ, in qua multos Epiſcopos dignitate ſuâ privavit, causâ fornicationis &
C Simoniæ.

Stephanus X. Lotharingus ſedit 7. menſ. dieb. 8. Hunc aliqui vocant Stephanum IX. illi ſucceſſit non Benedictus X. Antipapa, ut volunt aliliqui, ſed

Nicolaus II. Sabaudus, qui ſedit an. 2. menſ. 6. Hic habito Concilio apud Lateranum, ſtatuit ut ſi quis pecuniâ aut gratiâ humanâ, aut populari vel militari tumultu ſine canonica electione Cardinalium fuerit in ſede collocatus, is non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus dicatur.

Alexander II. Mediolanenſis ſedit an. 11. menſ. 6. dieb. 22. Aliqui cum Imperatore in Pontificem habere volebant Gilbertum Parmenſem, vi-
D rum potentiſſimum: at Agnes Imperatoris uxor non alium voluit quàm Alexandrum anteà electum.

S. Gregorius VII. Tuſcus, ſedit an. 12. menſ. 1. dieb. 3. Hic Henricum IV. Imperatorem qui multis injuriis Eccleſiam affecerat, omni regia adminiſtratione privavit, anathematizavit, nec eum abſolvit permiſit, donec depoſito ornatu regio in aſpera hyeme nudis pedibus ad Pontificem accedens, veniam peteret.

Victor III. Beneventanus ſedit an. 1. Anteà erat Abbas Montis Caſſini; & hunc dicunt aliqui fuiſſe necatum veneno in Calicem injecto operâ Henrici, cui non permittebat Pontifex ut Beneficia venderet argento.

E Urbanus II. Gallus ex Diœceſi Rhemenſi, ſedit an. 11. Hic Ciſtercienſium Ordinem ſuâ authoritate confirmavit: Ejus etiam tempore ortum duxerunt Carthuſiani.

Paschalis II. Tuſcus, ſedit 18. an. 6. menſ. 7. diebus. Hic latitans & nolens eligitur à Clero: Sub ejus tempore floruerunt D. Anſelmus & D. Bernardus.

De Summis Pontificibus duodecimi ſæculi.

Gelasius II. Capuanus ſedit an. 1. dieb. 4. Româ fugit, ſe in Galliam ſubducens, ubi moritur in Monaſterio Cluniacenſi.

Calixtus II. Burgundus ſedit an. 5. menſ. 10. dieb. 12. Hic electus eſt in Monaſterio Cluniacenſi in quo obierat Gelaſius, & ubi multi Cardinales

Digitized by Google

congregati erant; ſtatimque audivit ſe confirmari A
ab illis qui erant Romæ.

HONORIUS II. Bononienſis, Cluniacenſis Monachus, ſedit an. 2. menſ. 1. diebus 17. Sub eo floruit Hugo à S. Victore.

INNOCENTIUS II. Romanus, ſedit an. 14. menſ. 7. diebus 13. Competitorem habuit, nempè Petrum, civem Romanum, Anacletum vocatum, quem Romani abſente Innocentio crearunt; & quem poſt dies aliquot Lotharius Imperator expulit, ut Innocentium reſtitueret. Sub hoc Pontifice congregatum eſt primum Concilium Lateranenſe ex mille Patribus compoſitum, contra Antipapas, pro recuperanda Terra Sancta, & propter alias rationes.

CÆLESTINUS II. Tuſcus ſedit menſ. 5. diebus 13. Hic omnium conſensû creatus eſt Pontifex ſub Conrado Suevo Imperatore Germanorum.

LUCIUS II. Bononienſis, ſedit menſ. 11. dieb. 14.

EUGENIUS III. Piſanus, ſedit 8. an. 4. menſ. 20. dieb. Hunc induerat Monachum Clarevallenſem D. Bernardus, qui ad illum ſcripſit libros de Conſideratione.

ANASTASIUS IV. Romanus ſedit an. [illegible] menſ. 4. dieb. 24. Hujus tempore florebat Richardus à ſancto Victore.

ADRIANUS IV. Anglus, ſedit an. 4. menſ. 10. Ipſum fecit Cardinalem Albanenſem Eugenius, & Legatum miſit in Norvegiam; ubi tam efficaciter hujus regni populos admonuit, ut fidem Chriſti ſuſceperint.

ALEXANDER III. Senenſis, ſedit an. 21. dieb. 9. Sub hoc facta eſt ſeditio inter Guelphas & Gibelinos quæ totam penè Italiam ſubvertit. Guelphæ authoritatem Papæ tuebantur; Gibelini partes tenebant Imperatoris contra Papam. Sub eo factum eſt Concilium Lateranenſe pro reformatione Eccleſiæ. Contra hunc tres Cardinales Octavium civem Romanum Papam fecerunt, & incœpit Schiſma quod per viginti annos duravit.

LUCIUS III. Lucgus, ſedit an. 4. menſ. 2. dieb. 27. Ex urbe ejectus fuit, quia Conſulum nomen abolere nitebatur. Multa ſuæ urbi nativæ contulit privilegia. Ejus tempore vixit Petrus Comeſtor.

URBANUS III. Mediolanenſis, ſedit an. 1. menſ. 10. dieb. 25. quo tempore occupata fuit à Saladino urbs Hieruſalem; Crux ſancta ablata, & plurimi Chriſtiani occiſi an. 1187.

GREGORIUS VIII. Beneventanus, ſedit menſ. 1. dieb. 27. qui ampliſſimam Epiſtolam ad omnes Principes Chriſtianos ſcripſit, ut ad recuperationem urbis Hieroſolymitanæ excitarentur; ſed intereà moritur Piſis.

CLEMENS III. Rom. ſedit an. 3. menſ. 5. Hic omnes Principes urget, ut contrà Sarracenos inſurgant; & ad hoc conveniunt Imperator Fredericus, Philippus Rex Galliæ, Richardus Rex Angliæ, Odo Dux Burgundiæ, Veneti, & alii cum multis Prælatis, hæcque omnia ſub Gullielmo Rege Siciliæ.

CÆLESTINUS III. Rom. ſedit an. 6. menſ. 7. dieb. 11. qui nihil in ſua vita prætermiſit, quò terra Sancta recuperaretur.

INNOCENTIUS III. ex Anagnia, ſedit an. 18. menſ. 7. dieb. 13. Hujus tempore mota eſt hæreſis Albigenſium apud Tholoſam, quam, procurante Pontifice, Dominicus, adjuvante Comite Montisfortis mirâ celeritate compeſcuit. Sub eo celebratum eſt Concilium generale Lateranenſe IV. initio ſequentis ſæculi; an. ſc. 1215.

De Summis Pontificibus tertii-decimi ſæculi.

HONORIUS III. Rom. qui ſedit 10. an. 8. menſ. primum locum tenuit inter hujus ſæculi Pontifices an. 1216. Hic Ordines BB. Dominici & Franciſci confirmavit, Fredericumque 2. anathemate notatum privavit Imperii dignitate.

GREGORIUS IX. ex Anagnia, ſedit an. 14. menſ. 4. dieb. 26. Hic retulit inter ſanctos B. Dominicum, & B. Franciſcum.

CÆLESTINUS IV. Mediolanenſis, ſedit tantùm dieb. 18. & ſedes vacavit poſteà uno & viginti
B menſ. quia plures Cardinales in carcere detinebat Fredericus Imperator.

INNOCENTIUS IV. Genevenſis ſedit an. 11. menſ. 6. dieb. 12. Hic ſtatuit ut Cardinales Galero rubro uterentur ad honeſtandam eorum dignitatem; & veſte ejuſdem coloris, ut monerentur ſe ſemper debere eſſe paratos ad effuſionem ſanguinis pro Religione Chriſtiana. Sub eo volumen Decretalium editum eſt, & Concilium generale habitum Lugduni contra Fredericum; qui perſonaliter comparere renuens, authoritate totius Concilii Imperio & Regno Siciliæ privatus fuit.

ALEXANDER IV. ex Anagnia ſedit an. 6. menſ. 5. dieb. 13. Hic retulit in numerum SS. B. Claram virginem, libroſque Guillelmi à S. Amore contra paupertatem conſcriptos condemnavit.

URBANUS IV. Trecenſis in Gallia, ſedit ann. 3.
C dieb. 34. Feſtum Corporis Chriſti inſtituit.

CLEMENS IV. Narbonenſis, ſedit an. 3. dieb. 12. Hic erat in juribus famoſiſſimus. Mortuâ uxore factus eſt Epiſcopus, deindè Cardinalis, & tandem abſens electus eſt in Papam. Cum haberet duas filias ex uxore mortua, uni in Monaſterio collocatæ triginta tantùm libras dedit; alteri pro dote maritali, trecentas libras numeravit, ſub ea conditione ut nihil unquam peterent: Voluit ut ſuus nepos Clericus tres Præbendas habens ex illis unam tantùm retineret.

GREGORIUS II. Placentinus, ſedit 4. an. 2. menſ. dieb. 10. Hic creatus eſt Pontifex dum eſſet in
D Aſia, exercitum Chriſtianorum ducens contra Infideles. Sub eo celebratum eſt Concilium 11. univerſale Lugduni, cui adfuerunt mille Patres, pro recuperatione Terræ Sanctæ, & contra hæreſim Græcorum. In eo diffinitum eſt, Spiritum Sanctum procederet æternaliter ex Patre & Filio, non tanquàm ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno; nec duabus ſpirationibus, ſed unicâ.

INNOCENTIUS V. Tarantaſianus ſedit menſ. 6. dieb. 2. Hic ex ordine Prædicatorum aſſumptus eſt in Pontificem.

ADRIANUS V. Genuenſis ſedit dieb. 40.

JOANNES XX. Luſitanus, quem alii vocant XXI. ſedit menſ. 8. Definivit contra eos qui dicunt Chri-
E ſtum & ejus Diſcipulos nihil habuiſſe, & in his quæ habuit nullum illi fuiſſe jus: declaravit, inquam, contra eos, hoc eſſe hæreticum. Damnati ſunt ſub eo errores Joannis de Poliaco Doct. Pariſ. qui tenebat confeſſos Fratribus habentibus licentiam generalem, teneri adhuc proprio ſacerdoti confiteri, & quòd Papa poſito canone *utriuſque ſexûs*, non poſſit dare talem generalem poteſtatem; imò nec Deus, quin confeſſus teneatur adhuc confiteri peccata ſua proprio ſacerdoti, quem dicebat eſſe proprium curatum.

NICOLAUS III. Rom. ſedit an. 3. menſ. 8. dieb. 15. Hic ex Ordine S. Franciſci aſſumptus fuit, cujus regulæ explicuit ambiguitates.

Digitized by Google

Martinus IV. Turonenſis ſedit an. 4. menſ. 1. dieb. 7. Cùm electus fuit in urbe Viterbienſi, noluit in ea coronari nec conſecrari; timens nè hæc civitas interdicta eſſet propter exceſſus & atroces injurias Cardinalibus in illa factas, unde urbem Orvientenſem eo fine petiit.

Honorius IV. Rom. ſedit 11. An. die 1. & poſteà vacavit ſedes 10. menſ. Cùm enim plures Cardinales in conclavi congregati eſſent in Eccleſia S. Sabini, multi ſubito morbo correpti, mortui ſunt; unde electio ad aliud tempus dilata fuit.

Nicolaus IV. Auſculanus, ſedit An. 4. menſ. 1. dieb. 8. Aſſumptus eſt ex ordine Minorum; Romam propter ſeditiones deſeruit, & urbem Reatinam petiit; ubi Cardinales creavit ex omnibus Religioſis Ordinibus, quos æqualiter diligebat.

Cælestinus V. Italus, ſedit ferè menſ. 6. Erat Abbas ex Ordine S. Benedicti, Petrus Moronus dictus. Ante illum ſedes vacaverat per biennium & tres menſes, propter diſcordiam Cardinalium. Cum ab eremitica vita, quàm priùs ducebat, non declinaret, viſus eſt parùm idoneus ad regendam Eccleſiam; quod agnoſcens ipſe Cæleſtinus ad privatam vitam remeavit, poteſtatemque dedit Cardinalibus, ut alium eligerent Pontificem.

Bonifacius VIII. ex Anagnia ſedit An. 8. menſ. 9. dieb. 9. Hunc dicunt aliqui aſtutiis decepiſſe Cæleſtinum, ut Pontificatui renuntiaret; Excommunicavit Gallorum Regem Philippum Pulchrum, & titulum Regni Gallici dedit Alberto Primo Imperatori domûs Auſtriaeæ, ut hac occaſione ſemper inter ſe conflictarentur hi principes. Anagniæ captus eſt Pontifex per Nogaretum, & in carcerem detruſus, ubi miſerè periit; undè de eo dictum eſt, *Intravit ut vulpes, regnavit ut Leo, mortuus eſt ut Canis.*

De Summis Pontificibus quarti-decimi ſæculi.

Benedictus XI. Tarviſinus, ſedit menſ. 8. dieb. 17. Ab aliis dicitur IX. ab aliis XI. Ex ordine Dominicanorum aſſumptus fuit, abſolvitque Philippum Pulchrum Regem Galliæ ab excommunicatione fulminata à Bonifacio VIII. Inter Beatos meritò numeratur.

Clemens V. Burdigalenſis, ſedit An. 8. menſ. 10. dieb. 15. Tranſtulit ſedem ex urbe Roma Avenionem, ubi ipſe & ſucceſſores manſerunt annis 70. Sub eo Concilium Oecumenicum Viennenſe celebratum eſt contrà Sarracenos, Templarios, & mores corruptos Eccleſiaſticorum.

Joannes XXI. Gallus ab aliis XXII. ab aliis XXIII. dictus, ſedit An. 19. menſ. 4. Ex Cancellario Galliæ factus Papa, Conſtitutiones Extravagantes edidiit, ſicut præcedens Pontifex Clementinas.

Benedictus XII. Toloſanus Monachus Ciſtercienſis, ſedit An. 7. menſ. 3. dieb. 17. Hic Cenſuras Eccleſiaſticas confirmavit, quas anteà Joannes fulminaverat contrà Ducem Bavariæ Imperium Romanum in vadere conantem.

Clemens VI. Lemovicenſis, ſedit 10. An. menſ. 6. dieb. 18. Hic emiſſe fertur Avenionem à Rege Franciæ, quam urbem tranſtulit in jus Pontificium.

Innocentius VI. etiam Lemovicenſis, ſedit An. 9. 10. menſ. dieb. 6. Præbendas Eccleſiaſticas non niſi probatiſſimis Sacerdotibus vitâ & doctrinâ dedit; juſſitque ut omnes Prælati ad Eccleſias ſuas proficiſcerentur.

Urbanus V. adhuc Lemovicenſis, ſedit An. 8. menſ. 4. Abſens electus eſt dum eſſet in Italia legatione fungens versùs Vicecomites. Abbas erat S. Victoris Maſſiliæ.

Gregorius XI. adhuc Lemovicenſis, ſedit an. 7. 2. menſ. dieb. 27. Hic ſedem Pontificiam Romam retulit, quæ antea erat Avenione, & ab hoc tempore Gallorum nullus factus eſt Pontifex, ne iterùm ſedes mutaretur.

Urbanus VI. Neapolitanus, ſedit an. 21. menſ. 8. Sub hoc ingens Schiſma in Eccleſia obortum eſt, Urbanum enim hunc creaturnt Itali, manſitque Romæ, Galli verò elegerunt Pontificem in Italia ſub nomine Clementis VII. qui ſe Avenionem recepit. Alter in alterum cenſuris ſæviebat, duravitque Schiſma uſque ad Concilium Conſtantienſe.

Bonifacius IX. Neapolitanus, ſedit an. 14. menſ. 9. Triginta tantùm annorum erat, dum elevatus fuit ad Pontificatum. Huic Annatarum creatio attribuitur. Mortuo Clemente VII. illegitimo Pontifice, Petrus de Luna, Benedictus XIII. dictus Avenione ſufficitur.

De Summis Pontificibus quinti decimi ſæculi.

Innocentius VII. Sulmonenſis, ſedit 2. an. dieb. 23. Sub eo Tamerlanes cum ingentibus copiis Bajazetum devicit: iram Dei ſe dicebat.

Gregorius XII. Venetus, ſedit 2. an. 7. menſ. dieb. 5. Promiſit ſe dimiſſurum Pontificatum, ſi Benedictus idem faceret; ſed Benedicto fugiente in Cataloniam, revocavit promiſſum Gregorius; undè uterque in Concilio Piſis habito à Cardinalibus deponitur, & tertius ſufficitur, nimirum

Alexander V. Cretenſis, qui ſedit menſ. 10. dieb. 8. Hic ex Ordine Minorum aſſumptus fuit.

Joannes XXIII. ab aliis XXIV. Neapolitanus, ſedit 2. an. 15. dieb. Sub eo incepit Concilium Conſtantienſe & tunc erant tres Pontifices; Joannes qui degebat Bononiæ, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hiſpania. Hi tres Sede privati ſunt à Concilio, & illis ſufficitur

Martinus V. Rom. qui ſedit an. 14. menſ. 3. Ab aliis vocatur Martinus III. Sanctiſſimæ vitæ erat & doctiſſimus. Ipſius pedes deoſculatus eſt Sigiſmundus Imperator.

Eugenius IV. Venetus, ſedit an. 15. menſ. 11 21. dieb. Sub eo congregatum eſt Concilium Baſileenſe, in quo factionibus depoſitus fuit, & ejus loco intruſus eſt Dux Sabaudiæ. Hic poſteà ceſſit Pontificatui, & eo depoſito Eugenius Concilium Ferrariæ congregavit, quod causâ peſtis Florentiam tranſlatum eſt, in quo Eccleſia Græca unita eſt Romanæ. Pragmatica Sanctio inſtituitur.

Nicolaus V. ex urbe Luna in Italia natus, ſedit an. 8. dieb. 19. Sub eo Mahumetus II. urbem Conſtantinopolitanam invaſit, in qua crudelitates exercuit incredibiles: Tunc ceſſarunt Schiſmata Eccleſiæ.

Calixtus III. ex Valentia apud Iberos, ſedit 3. an. 3. menſ. dieb. 17. Hic B. Vincentium Ordinis Prædicatorum inter Sanctos retulit.

Pius II. Senenſis, ſedit an. 6. demptis aliquot diebus. Anteà vocabatur Æneas Silvius; & hic B. Catharinam Senenſem annumeravit inter Sanctas.

Paulus II. Venetus, ſedit An. 6. menſ. 10. dieb. 26. Illius tempore omnia beneficia Romæ venalia erant.

Sixtus IV. Savonenſis, ſedit an. 13. dieb. 5. Hic Bonaventuram, Sanctum pronunciavit. Ejus commiſſione ſpeciali Alphonſus Carillus Archiepiſcopus Toletanus multos Compluti aggregavit Doctores Theologiæ, qui condamnaverunt Petrum

Oxonienſem, S. Theologiæ Profeſſorem Salmanticum, qui tenebat peccata mortalia deleri per ſolam contritionem ſine ordine ad Claves: Confeſſionem de peccatis in ſpecie, non eſſe de Jure divino, ſed ex ſtatuto univerſalis Eccleſiæ: Pravas cogitationes ſolâ diſplicentiâ ſine confeſſione deleri: Confeſſionem debere eſſe ſecretam, ideſt, de peccatis ſecretis, non de manifeſtis? Papam non poſſe diſpenſare in ſtatutis univerſalis Eccleſiæ. Has & ſimiles propoſitiones, poſtquàm accepit opiniones Doctorum, qui eas ſigillatim examinaverant, Reverendus Archiepiſcopus ſedens pro tribunali damnavit ut hæreticas, librumque ex quo depromptæ fuerant comburendum judicavit; quod illicò factum eſt.

Innocentius VIII. Genuenſis ſedit an. 7. menſ. 10. dieb. 27. Hic cùm eſſet ſummè pacis amator, multùm doluit dum ſe vidit coactum ad bellum faciendum contrà Regem Ferdinandum qui tributum nolebat reddere Eccleſiæ Rom. debitum; ratione Regni Siciliæ.

Alexander VI. Hiſpanus, ſedit an. 11. menſ. 8. Ex gente Borgia oriundus erat.

De Summis Pontificibus ſexti-decimi ſæculi.

Pius III. Senenſis 1. menſe ſedit: Sobrius, caſtus & humilis erat; ſed exemplum ſequens ſui avunculi Pii II. intentionem habebat expellendi Gallos ex Italia; de quo multùm irati ſunt Romani & affines ipſius Pontificis.

Julius II. Genuenſis, ſedit 10. an. Sub eo incepit Concilium Lateranenſe, ſub ſequenti Pontifice perfectum.

Leo X. Florentinus, ſedit 8. an. 8. menſ. dieb. 21. Erat ex illuſtri familia de Medicis. Pragmaticam Sanctionem abolevit, & Concordatum iniit cum Franciſco I. Rege. Cruciatam publicavit per totum orbem Chriſtianum. Hujus tempore Martinus Lutherus ſuas hæreſes inſinuare cœpit.

Adrianus V. ex Flandria, ſedit an. 1. 8. menſ. 6. dieb. vir tantâ dignitate planè dignus.

Clemens VII. Florentinus ex familia de Medicis, ſedit 10. an. 8. dieb. Hic excommunicavit Henricum VIII. Angliæ Regem, quod in causâ fuit, cur ipſe Princeps ſe in Eccleſiæ Anglicanæ caput erexerit, Pontificem agnoſcere renuens.

Paulus III. Rom. ex Farneſeorum familia, ſedit an. 15. diebus 19. Hic contrà hæreſes Lutheri Concilium generale indixit. Primò Mantuæ, ſecundò Vincentiæ, tertiò Tridenti; ſed in his locis nihil factum eſt; unde quartò rursùs Tridenti inchoatum fuit, an. 1545.

Julius III. Aretinus, ſedit ann. 5. menſ. 1. diebus 21. Sub eo continuatum eſt Concilium Tridentinum.

Marcellus II. Etruſcus Pontificatum tantùm tenuit 21. vel 22. diebus.

Paulus IV. Neapolitanus, ſedit an. 4. menſ. 2. diebus 27. Poſt eum ſedes vacavit 4. menſ. Erat ex illuſtriſſima Caraffarum familia.

Pius IV. Mediolanenſis, ſedit 5. an. menſ. 11. 8. diebus. Sub eo finitum eſt Concilium Tridentinum.

S. Pius V. Inſuber, ſedit an. 6. menſ. 3. dieb. 19. Ex Prædicatorum Ordine fuit aſſumptus. Vir erat ſanctiſſimus, qui omnes Chriſtianos, tùm Perſas, tùm Moſcovitas, tum Abiſſinos armavit contrà Turcas. Sub eo initum eſt prælium quod vocatur Lepantinum, in quo Infideles à Chriſtianis devicti ſunt.

Gregorius XIII. Bononienſis, ſedit an. 12. menſ. 11. Hic Calendarium reformavit per detractionem 10. dierum in menſe Octobri an. 1582. & transferens Æquinoctium vernale ab 11. ad 21. diem Martii.

Sixtus V. antea vocatus Felix Peretius, ex Marchia Anconitana oriundus, & ex Minorum Ordine aſſumptus, ſedit 5. an. 4. menſ. 21. dieb. Hic purgavit Italiam Bannitis qui infinitas exercebant immanitates. Admiranda Romæ conſtrui fecit ædifica. Laureto nomen civitatis, & Sedem Epiſcopalem contulit, retulitque D. Didacum inter Sanctos.

Urbanus VII. Rom. ſedit tantùm 15. diebus vel circiter. In Juribus Civili & Canonico verſatiſſimus erat. Cum ſummo omnium dolore mortuus eſt.

Gregorius XIV. Mediolanenſis, ſedit 10. menſ. 10. diebus. Erat antea Epiſcopus Cremonenſis, & ex Sfondrati familia.

Innocentius IX. Bononienſis, ſedit tantùm 2. menſibus, & mortuus eſt veneno, ut dicunt; eo quòd non tam faveret Hiſpanis, ut prætendebant in ipſius electione.

Clemens VIII. Florentinus ex Aldobrandinorum familia, ſedit an. 13. 1. menſ. 5. dieb. Virtuoſiſſimus fuit, omnes qualitates Pontifici debitas perfectiſſimè poſſidens.

De Summis Pontificibus decimi-ſeptimi ſæculi.

Leo XI. à Baronio pro decimo tantùm habitus, Florentinus, ſedit tantùm 27. dieb. vocabatur antea Alexander *de Medicis* Archiepiſcopus Florentinus Cardinalis, qui legatione fungens in Gallia, Franciæ & Hiſpaniæ pacem dedit apud Vervinum an. 1598.

Paulus V. Rom. ex Burgheſiorum familia, ſedit an. 15. menſ. 8. dieb. 13. Semper piè vixit; ſummamque adhibuit diligentiam ut commotiones hæreticorum Germaniæ & Bohemiæ pacificaret. Nomen dedit Chriſtianiſſimo Regi Ludovico XIII.

Gregorius XV. Bononienſis, ſedit an. 2. menſ. 6. Quieti Eccleſiæ & totius orbis Chriſtiani maximè invigilavit. Admirabili prudentiâ revocavit Antonium *de Dominis* Archiepiſcopum Spalatenſem in Dalmatia ab hæreſibus, quas evomuerat contrà ſacram Hierarchiam & Monarchiam Eccleſiæ.

Urbanus VIII. Florentinus, anteà Cardinalis Barberinus, ſedit an. 21. De tota Chriſtianitate ſemper benè meritus fuit. Apud Henricum Magnum Legatione functus eſt, totaſque vires adhibuit, ut litigia Principum componerentur, vel pax conſervaretur inter illos.

Innocentius X. Romanus, ex nobili Pamphiliorum familia, ſedem B. Petri accepit an. 1644. univerſamque Eccleſiam maxima cum probitate rexit per 10. annos, 4. menſes, 22. dies; & 7. Januarii an. 1655. mortuus eſt, ætatis ſuæ 81. Quinque propoſitiones Janſenii Iprenſis damnavit, quas jam antea in Michaele Baio cenſurâ notaverant Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII.

Alexander VII. Senenſis, antea Cardinalis Chigius, electus eſt in Pontificem 7. die Aprilis an. 1655. Mortuus eſt 22. Maii an. 1667. Et ſic regnavit per 12. annos, menſem 1. & dies 15. Ipſo ſedente, pax inita eſt inter Galliæ & Hiſpaniæ Reges, in inſula pacis, ubi invictiſſimus Liliati Imperii Monarcha Ludovicus XIV. ſponſam duxit Mariam Thereſiam Auſtriacam Infantem Hiſpaniæ, an. 1659. in menſe Novembri. Maxima Romæ facta eſt

Digitized by Google

inſurrectio contra Ducem Crequium Galliæ Regis Legatum extraordinarium, an. 1662. ſed talis injuria ampliſſimè reparata fuit rebus pacificè compoſitis ad Piſas an. 1664. Sanctorum numero per canoniſationem ſolemnem aggregantur B. Thomas à Villanova, & B. Franciſcus Saleſius, die 19. Aprilis an. 1665. Bullam edidit novam pro immaculata Conceptione B. Mariæ Virginis, & aliam contra diverſas Janſeniſtarum explicationes, quas denuo condemnavit.

Clemens IX. mortuo præcedenti ſuffectus eſt an. 1667. 20. Junii ad annum 68. ſuæ provectus. Vocabatur anteà Cardinalis Julius Roſpiglioſus, ex civitate Piſtoiâ oriundus, apud Thuſcos. Sedit tantummodò 2. an. 5. menſ. 19. diebus; & mortuus proinde an. ætatis ſuæ 17. menſe Decemb. Mors illi dicitur accidiſſe præ gravi triſtitia de invaſione vobis Cretæ, quam poſt longam obſidionem Turcæ ceperant. Anno 1669. Roſam à S. Maria beatificavit, & ſequenti anno inter Sanctos & canoniſatos retulit Beatam Magdalenam de Pazzi, & Beatum Petrum de Alcantara.

Clemens X. qui antea Cardinalis *Altieri* nominabatur, Romæ natus ad Pontificatum evectus eſt 1670. 29. menſis Aprilis, ætatis 75. Suæ exaltationi repugnavit multum, pro ſenectute, quæ in cauſa erat, cur tanti oneris ſe incapacem diceret; ſed Cardinalium ſollicitationibus acquieſcens, humiliter fratrum ſuffragiis cum tremore maximo ſe ſubmiſit. B. Franciſcum de Borgia Societatis Jeſu canoniſavit, & beatificavit Pium V. ex Ordine Prædicatorum, qui olim eum præceſſerat in ſede Petri, quam iſte tenuit uſque ad 22. Julii anni 1676. quo tempore mortuus eſt.

Innocentius XI. Mediolanenſis, ex urbe Novocomio ad ſupremam Eccleſiæ dignitatem evectus eſt die 21. Septembris S. Matthæo ſacrâ anni 1676. qui antea Cardinalis *Odeſchalchi* nomen habebat. Hujus morum & doctrinæ integritas facit, ut omnes Chriſtiani longam & felicem dierum continuationem ipſi inſtanter depoſcant à Deo pro bono regimine Eccleſiæ.

DISPUTATIO TERTIA.

De Eccleſiæ Congregationibus, ſeu de Conciliis.

ISTA Diſputatio, ſicut & præcedentes, tria habebit capita, nempe de Conciliis in genere, de Conciliis generalibus, & de Conciliis particularibus. Sed quia diſpoſitio generalis Theologiæ noſtræ Poſitivæ promiſit diſcurſum quemdam de Canonibus Apoſtolorum, qui aliquomodo Concilia præcedere debent: idcirco antequam loquamur de Conciliis in hac ultima Diſputatione, quædam dicenda ſunt de ipſis Canonibus.

APOSTOLORVM CANONES.

PER Canones intelliguntur regulæ quædam, ſive fidei, ſive morum, ſecundùm quas Chriſtiani fidem ſuam aut mores regulare debent. Iſti, de quibus nobis loquendum eſt, non ſunt Canones fidei, quandoquidem per eos nihil nobis proponitur credendum; ſed ſunt Canones morum, quibus præſcripſerunt Apoſtoli, vel alii viri Apoſtolici, prope Apoſtolorum tempora, ritus aliquos, quibus Eccleſia regulari debet. In hac materiâ toties ventilatâ & nondum determinata, tres difficultates oriuntur; nimirum de illorum Canonum authoritate, de eorum origine, & ipſorum numero.

Quantùm ad illorum authoritatem; ex unâ parte Gelaſius Papa in Conc. habito Romæ an. 494. expreſſè dicit. *Liber Canonum Apoſtolorum apocryphus.* Sic & Leo Papa Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum. Iſidorus Hiſpalenſis etiam in 2. præfatione ſuper concilia tali apocryphorum titulo illos nuncupat; addens multos ab hæreticis in illorum compilatione fuiſſe inſertos. Ex oppoſita tamen parte, Tertullianus lib. adverſus Praxeam, Canones Apoſtolorum dicit nobis per manus eſſe traditos. Athanaſius in Synopſi eos numerat inter Agiographa, & Joannes Damaſcenus lib. 4. de fide orthodoxâ cap. 18. videtur eos reponere inter ſacras Scripturas. Quicquid ergo ſit de primorum ſæculorum opinione; non poteſt in præſenti ulla remanere ſuſpicio de authoritate illorum Canonum, poſt tam longam & accuratam diſcuſſionem, quæ de ipſis facta fuit à duabus Eccleſiis, Græcâ & Latinâ: Unde cùm ab utraque approbati & recepti fuerint, neminem latet, quin maximâ authoritate polleant, & æqualis ſint ponderis, ac Conciliorum generalium canones. Unde ſancti Patres & antiqua Concilia laudant illos; & recenter Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 1. de Reformat. Quibus omnibus ſuffragari poteſt dictum D. Auguſtini lib. 1. contra Donatiſtas de Baptiſmo; *Quod univerſa tenet Eccleſia, neque à Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi authoritate Apoſtolicâ traditum, rectiſſimè creditur.*

Quantum, ad Canonum Apoſtolicorum numerum, maxima adhuc eſt diverſitas inter authores. Nam Hincmarus ex Franciſco Turriano lib. 1. pro Epiſtolis Decretalibus cap. 15. ſcribit, Canones Apoſtolorum ab Eccleſiâ nobis traditos, eſſe ſolùm quinquaginta. Dionyſius Exiguus eumdem numerum in ſuâ Collectione poſuit. Gratianus initio Diſtinctionis 16. dicit, Canones Apoſtolorum, authoritate Zephirini Papæ, eſſe ſexaginta. Zonaras & Balſamon octoginta quatuor numerant. Quaranza, Miranda, & alii, octoginta quinque. Sed hæc omnia conciliare prætendit Bellarminus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi loquens de S. Clemente Romano, f. 54. dicit, Canones legitimos eſſe tantùm quinquaginta priores, reliquos verò eſſe illegitimos, quamvis à Græcis recipiantur. Sic enim Urbanus II. apud Gratianum diſt. 32. can. *præter ſſ. ſciendum*, dicit, Canones Apoſtolorum ex toto à Græcis, & ex parte à Latinis recipi. Hum-

Digitized by Google

qortus Cardinalis clariùs idem habet; cujus teſtimonium, ſub nomine Leonis Noni, ità refert Gratianus Diſt. 16. Can. Clementis. *Apoſtolorum Canones, inquit, numerant Patres inter apocrypha, exceptis quinquaginta, quæ decreverunt orthodoxæ fidei tractatores adjungenda.* Unde in antiquis codicibus Canonum Apoſtolicorum, quæ olim extabant apud Latinos, non inveniuntur pluſquam quinquaginta. Hæc ſunt ex Bellarm. citato. Quòd ſi ex Gratiano numerantur ſexaginta; hoc refundit in vitium librariorum. Si denique alii ponant 85. & alii 84. hoc eſt quia Balſamon & Zonaras de tertio & quarto unum tantùm faciunt; Latini verò apud Quaranzam & Mirandam illa diſtingunt inter ſe; ſicque octoginta quinque numerantur communiter.

Quantum denique ad illorum originem; multi dicunt, tales Canones non fuiſſe ab Apoſtolis conditos; dici tamen Canones Apoſtolorum, quia fuerunt à viris & temporibus Apoſtolicis; ideſt, à viris qui Apoſtolis ſucceſſere, & in tempore Apoſtolis proximò extiterunt; unde propterea dicuntur Apoſtolici, juxta mentem D. Hieronimi, qui in Epiſt. ad Galatas vocat Apoſtolos, viros qui ſucceſſerunt illis quos Chriſtus elegit. Non deſunt tamen plurimi, qui hos canones, majori ſaltem ex parte, aſſeverent eſſe ab ipſis Apoſtolis ortos, aliàs non dicerentur Apoſtolici, niſi abuſivè; attamen ſic vocantur apud Euſebium lib. 3. de Vitâ Conſtantini cap. 2. & apud Theodoretum lib. 1. Hiſtor. & apud Concilium Conſtantinopol. ſub Nectario, in negotio Agapii. Deinde, multum probabile eſt, quòd in eodem Concilio, ubi Apoſtoli convenerunt Hieruſalem, D. Petro præſide, anno Chriſti 44. non ſolum operam dederint ad condendum fidei Symbolum, uti reverà fecerunt; ſed etiam ad ſtabiliendas leges regimini Eccleſiaſtico protſus neceſſarias, quæ vulgò Canones dicuntur. Par enim ratio erat, ut Apoſtoli, qui erant Chriſtianiſmi fundatores, conformes populos redderent in exercitio religionis, ac in profeſſione fidei; unde, ſicut in illo Concilio Symbolum fidei fecerunt, ut omnium eſſet una fides; ſic conveniens erat, ut cùm multi fidem amplecterentur promulgato Evangelio, ad eorum directionem conſtituerent Preſbyteros & Epiſcopos, & iſtis traderent quoſdam Canones, quibus uterentur in regimine Eccleſiaſtico, quod idem ubique eſſet, ad vitandas diſcordias. Vix enim fides una & eadem vivendi ratio in Religione diu ſervari potuiſſet, ſi Apoſtoli certas de hoc regulas non præſcripſiſſent, quæ vocantur propterea Canones Apoſtolorum. Nec dicant Centuriatores Magdeburgenſes, quòd tempore Apoſtolorum tales Canones non requirerentur: nam eo fine illos inſtituerunt Apoſtoli, ut tempore opportuno eſſent in praxi, & ante malos mores, bonæ, juſtæ, & utiles leges inſtituerentur; nè, ſi Apoſtoli fidelem populum ſine regulis, ſine legibus, & ſine ordine relinquerent diceretur de illo tempore, quod de alio dictum eſt Judic. 17. *In illis diebus non erat rex in Iſraël, ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.* His prælibatis, ad enumerationem Canonum & aliquas ſuper illos annotationes progrediendum eſt.

CANONES APOSTOLORUM.

CANON PRIMVS.

Episcopus à duobus aut tribus Epiſcopis ordinetur. In hoc Canone notat Zonaras, nomen Græcum Χειροτονία, modò ſumi pro electione, ut Epiſt. 2. ad Cor. cap. 6. modò pro ordinatione & conſecratione, ut Act. cap. 14. & in hoc Canone. Iſta autem ordinatio fiebat ſolâ impoſitione manuum, propter quatuor præclaras rationes, quas adducit D. Dyoniſius cap. 2. Hierarchiæ Eccleſiaſt. dicens; ideò primò Epiſcopum imponere manus, ut per talem impoſitionem Deus repreſentetur, qui ſibi conſecrat, & ad ſui obſequium appropriat illum qui ordinatur. 2. Ut deſignatur Deum ſuam authoritatem conſecrato communicare. 3. Ut repræſentetur, ordinatum tali munitum poteſtate debere confidenter ſuſcipere miniſterium ſibi traditum. 4. Ut indicetur, perſonam conſecratam, ſub manu & authoritate divinâ debere omnes exercere actus ſuos. Quòd ſi plures Epiſcopi ſimul manus imponant; hoc eſt ad oſtendendum unitatem ſacerdotii traditi cum Chriſti ſacerdotio. Unde Morinus lib. de Ordinatione Part. 2. fol. 128. notat, quòd inter Maronitas, Epiſcopus alium conſecrans, manus imponeret ſuper calicem, in quo ſanguis Chriſti conſecratus aderat, antequam illas conſtitueret ſuper caput ordinandi; & Syri, Jacobitæ, ac Eutichiani, guttulam ſanguinis Chriſti infundebant in manum Epiſcopi conſecrantis, ut oſtenderetur conſecrantis & conſecrati unio cum Chriſto.

In præfato Canone præcipitur, ut duo vel tres Epiſcopi alium conſecrent. Non ergo benè ſentiunt Caranza & Cariolanus ex Can. 16. Concilii Rom. ſub Bonifacio I. unum Epiſcopum cum pluribus Abbatibus infularis poſſe conſecrare; requirit enim hic Canon ſaltem duos, dum plures haberi non poſſunt. Imò, poſt Canonem Apoſtolorum, plura Concilia exigunt tres ad minus, ut habetur Can. 4. Concilii Nyceni decernente, *conſtitui & ordinari Epiſcopum ab omnibus aliis, ſi fieri poſſit, provinciæ Epiſcopis: ſin minùs à tribus ſaltem congregatis, accedentibus reliquorum abſentium ſuffragiis, unà cum Metropolitani conſenſu.* Anacletus etiam Epiſt. 2. citatâ in Decreto Diſt. 66. Can. fin. & Anicetus Epiſt. 1. ambo Pontifices, qui Apoſtolorum tempore vixerunt, non modò iſtud de tribus Epiſcopis ordinatoribus præſcribunt, ſed etiam Apoſtolos hoc tradidiſſe confirmant; Anacleto inſuper monente, Jacobum Minorem Fratrem Domini fuiſſe conſecratum Jeroſolimæ Epiſcopum à DD. Petro, Jacobo Majore, & Joanne; ut hoc facto traderetur in poſterum ritus & forma ordinationum Epiſcopalium.

Ad quæſtionem, qua petitur communiter, an tres Epiſcopi, vel ſaltem duo requirantur de neceſſitate Sacramenti, vel tantùm de præcepto; tres ſunt opiniones. Quarum prima aſſerit, quòd ſine illorum præſentiâ, nulla ſit ordinatio. Secunda vult, talem conditionem non eſſe de neceſſitate ſacramenti abſolutè; benè autem ſi non fuerit ab Eccleſiâ diſpenſatum, quo modò plerique docent eſſe de Sacramenti Confirmationis neceſſitate, quòd adminiſtretur ab Epiſcopo, poſſe tamen conferri à ſimplici ſacerdote, ſi interveniat Papæ aut Concilii generalis diſpenſatio. Tertia denique affirmat, citra diſpenſationem, validè hoc ſacramentum conferri poſſe ab unico Epiſcopo; quæ ſententia aliis

Digitized by Google

præualere mihi videtur. Nam Innocentius Papa A Epiſt. 22. ad Bonifacium, diſſidium Antiochenum componens, mandat, eos, qui fuerant ab Evagrio Paulini in ſede Antiochenâ ſucceſſore ordinati, recipiendos eſſe cum ordinibus & honoribus; attamen Evagrius contra ſacras Eccleſiæ leges fuerat à ſolo Paulino conſecratus Epiſcopus, ex Theodoreto lib. 5. Hiſt. Eccleſ. cap. 23. Synesius Epiſt. 67. ad Victoricem Rothomagenſem profert de Siderio, fuiſſe conſecratum Epiſcopum Palæbiſcæ ab uno Epiſcopo Cyrenenſi Philone, quod tamen non obſtitit, quominùs magnus Athanaſius abſque nova conſecratione eum promoverit ad Metropolitanam ſedem. Simon Apoſtolus, apud Clementem Papam, lib. 8. Conſtitut. Apoſtol. B cap. 27. ſtatuit, valere Epiſcopi ordinationem à duobus Epiſcopis factam; additque, in neceſſitatis caſu, licere Epiſcopum ab unico Epiſcopo conſecrari. Tandem Henriquez Summæ ſuæ tom. 1. lib. 10. cap. 24. teſtatur Gregorium XIII. diſpenſaſſe cum Æthiopiæ Patriarchâ Societatis Jeſu, quem recenter inſtituerat; ut ſolus poſſet Epiſcopos creare, ubicumque eſſet operæ pretium. Notandum tamen, quod ſi plures aſſiſtant Epiſcopo conſecranti; hoc non pertineat ad ſubſtantiam ordinationis, quia eſt tantùm unus, qui propriè conſecrat, ait D. Dyoniſius cap. 5. Hierarchiæ Eccleſiaſticæ; alii vero ſunt tantùm teſtes publici & C approbatores.

CANON II.

PResbyter ab uno Epiſcopo ordinetur, & Diaconus, & reliqui Clerici.

Ratio, quâ in ordinatione Preſbiterorum ſufficit unus Epiſcopus, petitur ex hoc, quòd Preſbiteri uni tantùm Eccleſiæ addicti eſſent. Attamen Euſebius lib. 6. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 18. notat, Origenem fuiſſe ordinatum à Theocaſte Cæſarienſi Epiſcopo, & Alexandro Epiſcopo Hieroſolymitano; ſed in hoc fecerunt incautè contra Canones: curabant enim tantum, ut quilibet ſibi addiceret Origenem de cujus doctrinâ ſublimi, multos ſibi proventus ſperabant. Deinde Photius lib. 118. ſuæ Bibliothecæ cap 61. duos quidem Epiſ- D copos recenſet; ſed primum authorem ordinationis, ſecundum verò teſtem & aſſiſtentem vocat.

CANON III.

SI quis Epiſcopus aut Presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in ſacrificio offerat ſuper altare; idest, aut lac, aut mel, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra Conſtitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Olim duo tantùm extabant altaria in Eccleſiis, unum ſcilicet, ſuper quod offerebatur ſacrificium; E & aliud, ubi reponebantur ea, quæ ad ſacrificium erant neceſſaria; hoc eſt, panis & vinum pro ſacrificio, oleum pro lampadibus, & incenſum quod cremabatur; hæc offerebantur à fidelibus, & prohibebatur, ut patet per hunc Canonem, ne aliud ſuper hoc altare, quod altare propoſitionis dictum erat, apponeretur.

CANON IV.

OFferre non licet aliquid ad altare, præter novas ſpicas & uvas, & oleum ad luminaria, & thimiama, idest, incenſum, tempore quo ſancta celebratur oblatio.

Hoc Canone patet, licitum eſſe in Eccleſia, uti oleo pro luminaribus, & incenſo. Unde Gregorius Nazianzenus, Orat. 2. in Feſto Paſchæ, oſtendit uſum antiquum luminarium in Eccleſiâ; primò ad illuminandam Eccleſiam, ſecundò ut per hoc excitemur ad gratias Deo exhibendas; pro eo quòd lumen æternum, nempe ſuum Verbum, quod vocatur lumen de lumine, nobis contulerit. Et hoc contra Hæreticos nobis improperantes, quòd utamur lumine, tamquam re purè materiali, nullum habente ordinem ad ſacrificium. Ex eodem Canone thuris uſus admittitur, ut notetur, incenſationes, quæ fiunt in ſacrificio, non eſſe recentes. Imò D. Dionyſius cap. 3. Eccleſiaſt. Hierarch. ait quod ſuo tempore Sacerdotes ſacrificium Miſſæ inchoabant ab incenſationibus altaris: de quâ eâdem ceremoniâ loquitur D. Ambroſius cap. 1. ſuper Lucam.

CANON V.

REliqua poma omnia (in Græco exemplari habetur, omnis autem alius fructus) ***ad domum primitiæ Epiſcopo & Presbiteris dirigantur, non offerantur in altari.***

Notari debet, quòd ea quæ non erant ſacrificio neceſſaria, attamen offerebantur à fidelibus, deferebantur apud Epiſcopum, ad ſui, Sacerdotum, & aliorum Clericorum ſubſiſtentiam; illo enim tempore, Eccleſiaſtici nullum habebant fixum proventum, ſed ſolis oblationibus populi vivebant. Illæ oblationes in quatuor partes dividebantur, quarum prima erat Epiſcopi, 2. Cleri, 3. pauperum, 4. reparationi Eccleſiarum deſtinabatur. Epiſcopus æqualem ſolus habebat portionem, ac omnis clerus ſimul, quia cura hoſpitalitatis illi incumbebat. Diſtributio fiebat pauperibus per Epiſcopum, de Sacerdotum conſenſu; ſed poſteà, ut liberiùs vacaret orationi & prædicationi, delata fuit illa diſtributio œconomo cuidam, qui primò erat Sacerdos, deinde Diaconus, qui propterea dictus fuit Archidiaconus, qui in capitulis præfertur Archipreſbitero. Talem diviſionem proventuum Eccleſiæ renovatam à Sylveſtro Pontifice, poſt Concilium Nycænum, confirmarunt Pontifices Gelaſius, Gregorius Magnus, aliique relati in decreto, cap. *Vobis enim.* cap. *Conceſſo.* cap. *Quatuor autem.* Hoc idem ratificatum fuit in Concil. Tribunenſi ad Rhenum fluvium, Can. 13. Super quæ bona, dicit Urbanus I. Papa, *ipſa res fidelium, quæ Domino offeruntur, non poſſunt aliis, quàm Eccleſiæ & fidelium indigentium uſibus, applicari: quia vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum.* Bernardus etiam Serm. 23. in Cantica ait, Miniſtri Eccleſiæ, qui ſtipendiorum ſuperflua, quibus egeni ſuſtentandi forent, impiè, ſacrilegéque ſibi retinent, duplici profectò peccant iniquitate; quòd & aliena diripiant, & ſacris, in ſuis vanitatibus & turpitudinibus, abutantur. Epiſt. etiam 2. ad Canon. Lugdunenſes ſubjungit, Quidquid præter neceſſarium victum & veſtitum de altari retines, tuum non eſt, ſacrilegium eſt, rapina eſt. Similia repetit Epiſt. 24.

CANON VI.

EPiſcopus, aut Presbyter, uxorem propriam, nequaquam ſub obtentu religionis, abjiciat; ſi verò ejecerit, excommunicetur; ſed ſi perſeveraverit, dejiciatur.

Aliter hunc Canonem explicant hæretici, aliter

Digitized by Google

Catholici. Hæretici, quales ſunt Græci, per hunc probant, licitum eſſe Epiſcopis & Preſbyteris, nedum habere in ſuâ domo uxores ſuas, ſed etiam illis cohabitare carnaliter, & ex eis procreare filios; unde ad hujus opinionis confirmationem utuntur Can. 13. Synodi ſextæ, quo ſtatuitur, ut conjugati ad ſacros Ordines allecti, uxores quas habebant, retinerent; iiſque certis tantùm diebus admiſcerentur. Sed dicendum eſt, quòd Synodus ſexta, quæ eſt Conſtantinopolitana 3. nullos ediderit Canones; ſub ejus tamen nomine inveniuntur 102. qui non ſunt à 6. Synodo, ſed à quodam Conciliabulo, Trullano nomine, à quo Trullani dicti ſunt; qui Canones proinde non ſunt recipiendi: unde Binius hanc Balſamonis expoſitionem de hoc Canone, rejicit ut hæreticam.

Catholici autem volunt, hoc Canone prohiberi, nè Epiſcopus aut Preſbyter abjiciant uxores quoad victum & veſtitum, benè autem, quoad cohabitationem carnalem; cùm hac differentiâ, quòd alii velint, illos teneri de providendo victu & veſtitu ſuis uxoribus extra domos ſuas, nè alias ſcandalum oriretur, & peccati daretur occaſio. Alii tamen volunt eos debere retinere uxores ſuas, tamquam ſorores, & cum illis intra domos ſuas cohabitare civiliter. Nam Leo I. Papa codice Canonum cap. 17. dicit, Epiſcopos & Sacerdotes continentiæ aſtringi, non verò teneri ad ſuarum uxorum ejectionem; imò debere cùm illis vinculum, concordiam, & charitatem matrimonii ſervare, non tamen cohabitationem carnalem. Quanta enim, dicit Theodorus Junior, eſſet ingratitudo, ſi aliquis è domo ejiceret uxorem, quæ ſuis precibus & pietate ſponſum fecit ſacerdotio dignum? Hoc habetur in lege *Codicis tit. de Clericis, cap.* 44. Concilium Arelatenſe Can. 3. & Turonenſe 2. can. 12. & 15. dicunt, Epiſcopum & Preſbyteros debere apud ſe uxorem conſervare, tamquam ſororem. D. Gregor. Magnus lib. 7. Indictione 2. litt. 39. declarat illos debere uxores retinere, caſtéque vivere cum illis.

Hoc canone abutuntur hæretici, prætendentes, quòd vi illius ſacerdotes debeant eſſe conjugati, & uxores poſſint cognoſcere carnaliter; ſed falsò nituntur fundamento: nam hoc canone præcipitur indifferenter Epiſcopis & Sacerdotibus, ut uxores retineant; conſtat tamen, quòd in Eccleſia Orientali ſemper Epiſcopi continentiam ſervaverint; unde ex majori parte aſſumebantur ex Monaſteriis, ubi emittebatur votum continentiæ: & quando laïci non uxorati epiſcopabantur, fiebant prius Monachi, ut ex votis præcedentibus ſervarent continentiam: quod cùm non poſſent facere dum uxorati eſſent, tenebantur conſervare ſuas uxores, & ab illis abſtinere. Non ergo hic Canon dat libertatem Sacerdotibus, ut uxoribus uti valeant; ſed ut eas, tanquam ſorores conſervent. Unde in Can. 2. Concil. Arelatenſis habetur, *Aſſumi aliquem ad Sacerdotium non poſſe ſub matrimonii vinculo niſi fuerit promiſſa converſio.* Can. etiam 3. *Si quis de Clericis, à gradu Diaconatûs in ſolatio ſuo mulierem, præter aviam, & matrem, & neptem, ſororem, filiam, vel converſam, ſecum uxorem habere præſumpſerit, à communione alienus habeatur.* Ubi per mulierem converſam intelligitur uxor manens in perpetuâ continentia cum ſponſo ſuo ad Sacerdotium evecto.

Notanda ergo hîc plura ſunt. Primò, continentiæ præceptum non eſſe propriè juris divini, alioquin non licuiſſet Conciliis Lugdunenſi & Florentino diſpenſare cum Sacerdotibus Græcis, circa uſum matrimonii initi ante ordinationem. Neque

A valuiſſet Synodus Ancyrana Can. 10. quam refert Gratianus Can. *Diaconi diſt.* 28. permittere Diaconis uxorum conſuetudinem, ſi ante ordinationem proteſtati eſſent coram Epiſcopo, ſe non poſſe aut nolle continentiæ aſtringi. Not. 2. quòd continentia ſit de jure Eccleſiaſtico ab ipſis Apoſtolis tradito: nam Apoſtolicarum traditionum aliæ ſunt juris divini, quas Apoſtoli Eccleſiæ tradendas acceperant à Chriſto, in quibus nulla diſpenſatio intercedere poteſt; licet illis poſſit advenire explicatio: aliæ ſunt Eccleſiaſtici juris, quas Apoſtoli, ut Epiſcopi, voluerunt ſtabilire pro diſciplina Eccleſiaſticâ; & de iſtis Eccleſia diſpenſare poteſt: unde ſuper continentiam Græcorum diſpenſaverunt B præallegata Concilia. Not. 3. in quatuor primis ſæculis continentiam fuiſſe præceptam apud Græcos, & ab illis ſervatam, reſpectu Epiſcoporum, Sacerdotum, & Diaconorum: ſic Origenes Hom. 23. in Num. Euſebius lib. 1. Demonſtr. Evangelic. cap. 8. Baſilius Epiſt. 17. inter poſteriùs additas: Chryſoſtomus Homil. 2. de patientiâ Job. Ephiphanius ad finem operis contra hæreſes, & præcipuè hæreſi 59. quæ eſt Catharorum, ubi notatur, quòd ab illo tempore incipiebant Græci Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi ſe diſpenſare à continentiâ. Not. 4. quantùm ad Epiſcopos; numquam in Eccleſiâ Græcâ illis licitum fuiſſe deſiſtere à continentia: adveniente tamen ſchiſmate, quo C Græci à Latinis ſe avulſerunt, matrimonii uſum inferioribus Sacerdotibus permiſiſſe, ſi ante ordinationem eſſent conjugati; nova enim connubia poſt ordinationem ſemper fuerunt prohibita, ut liquet ex Can. 12. Conciliabuli Quiniſexti, quod in Trullo dictum eſt. Sicque illa conſuetudo matrimonii cœpit invaleſcere apud Græcos quinto ſæculo. Not. 5. Vigilantium, hanc incontinentiæ labem viſum fuiſſe ſpargere in Occidentem, ſed parum ille proceſſit, unde Gratianus 1. par. decreti diſt. 28. probat, quòd Clericis habere uxores non licet in Eccleſiâ Occidentali, addens de Subdiaconatu, qui olim prohibitus non erat.

D

CANON VII.

EPiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus nequaquam ſæculares curas adſumat; ſin aliter, dejiciatur.

Deducitur primò ex hoc Canone, Subdiaconatum, ex inſtitutione divinâ, non eſſe ordinem ſacrum, ſed ex Eccleſiaſticâ ſolum; ut monet Innocentius Papa III. cap. à multis, de ætat. & qual. & ord. præfic. Ita quòd à ſacris ordinibus fuerit primò excluſus, cap. *nullus*, diſt. 6. unde Synodus Ancyrana Can. 13. declarat, non licere Chorepiſcopis ordinare Preſbyteros, aut Diaconos, nihil prohibens de Subdiaconis; & Antiochena Can. 10. E aſſerit ordinari à Chorepiſcopis poſſe Lectores, Exorciſtas, & Subdiaconos; & nullatenus Diaconos, aut Preſbyteros, imò eodem Canone habetur, Subdiaconos ordinari ſine manuum impoſitione Epiſcopi: quæ omnia ſatis denotant, Subdiaconatum non fuiſſe primitùs ſacrum ordinem. Quantùm ad continentiam Subdiaconorum, plura Concilia, quæ ad illam aſtringunt Sacerdotes & Diaconos, nil exprimunt de Subdiaconis; alia tamen hanc illis præcipiunt. Nam vetuſtiſſimum Concilium Eliberitanum Can. 33. Agathenſe Can. 28. & Turonicum 2. Can. 20. ſicut & Epiphanius circa finem libri adversùs hæreſes, & hæreſi Catharorum 59. negant diſertè, Subdiaconis licere eſſe conjugatos cum cohabitatione maritali. Unde conjiciunt plurimi, quòd ſub nomine Diaconorum comprehendantur

Digitized by Google

comprehendantur Subdiaconi in præcedentibus Conciliis.

Ex eodem Canone habetur, quòd deponendi ſint Epiſcopus, Preſbyter, & Diaconus, qui ſe curis immiſcent ſæcularibus. Quòd eſt conforme Paulo 2. Timoth. 2. *Nemom ilitans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus.* Hoc confirmatum eſt Can. 3. Concil. Chalcedonenſis, ubi interdicitur Clericis & Monachis aliena negotia gerere, aut ſæcularibus negotiis immiſceri, exceptâ viduarum & pupillorum piâ causâ. Idem habetur in Decreto, tota diſt. 88. cujus Canon ultimus refert Epiſtolam Cypriani declarantis, excludi Victorem à ſuffragiis fidelium & altaris ſacrificio, eo quòd Preſbyterum tutelâ oneraſſet. Hoc tamen non prohibetur abſolutè illis, qui per leges ad minorum ætatis tutelas inexcuſabiles attrahuntur; nec illis, quibus ab Epiſcopo civitatis rerum eccleſiaſticarum committuntur gubernacula.

CANON VII.

SI quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, ſanctum Paſcha diem: ante vernale æquinoctium cum Iudæis celebraverit, abjiciatur.

Hoc ideò ſtatutum eſt, nè Catholici more Quartodecima-norum convenirent in celebratione Paſchali cum Judæis qui illud celebrabant die quartadecima lunæ menſis Martii. Nè igitur Eccleſia novum Feſtum Paſchale, inſtitutum ad leges ceremoniales paulatim abrogandas, ſimul cum Indæis eodem tempore celebret, authoritate Petri & aliorum Apoſtolorum decretum eſt; nè unquam celebraretur eo die, ſed Dominicâ ſequenti illam quartamdecimam diem, poſt vernale æquinoctium. Ratio principalior hujus mutationis petita eſt ex hoc, quòd Judæa natio omnibus debeat eſſe execrationi, nec Catholica cum tali gente aliquid commune debeat habere. *Si quis enim*, ait Ignatius Epiſt. 8. ad Philipp, *Paſcha celebrat cum Iudæis, aut ſymbola eorum recipit, particeps eſt eorum, qui Dominum occiderunt & Apoſtolos ejus.* Quod talem mutationem fecerint Apoſtoli, & diem Dominicam pro Paſchate celebrando conſtituerint, patet ex Epiſtolâ S. Protherei Epiſcopi Alexandrini ad S. Leonem Romanum Pontificem, quæ extat apud Bedam de Ratione temporis cap. 42. qui ait, Petrum Apoſtolum hoc Romæ docuiſſe, & S. Marcum Ægyptiis tradidiſſe. Pro tali celebratione Paſchalis congregata fuerunt Concilia, Romanum ſub Victore Papa an. 190. Paleſtinum eodem anno, & Ponticum pariter. Reclamaverunt tamen Aſiatici, maximè Policrates Epheſinus Epiſcopus; & ideo Concilium, quod dictum fuit Aſiaticum celebraverunt: ſed illud fuit reprobatum à Victore, & à Concilio Nyceno. Porrò, hanc Apoſtolicam de Paſchate traditionem, judaïzantium Eccleſiarum conſuetudine violatam, reſtauravit Pius V. & Gregorius XIII. juſſit, emendari calendarium, nè noſtrum Paſcha cum Judaïco concurreret.

CANON IX.

SI quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet ex Sacerdotali catalogo, factâ oblatione, non communicaverit; aut cauſam dicat, ut ſi rationabilis fuerit, veniam conſequatur: aut ſi non dixerit, communione privetur, tamquam qui populo cauſa læſionis extiterit, dans ſuſpicionem de eo qui ſacrificavit, quòd rectè non obtulerit.

Hoc tempore, qualibet die, una tantùm Miſſa

A celebrabatur, cui adeſſe tenebantur omnes Clerici miniſtrantes; & licet ſolus celebrans conſecraret, omnes tamen ſacrificare cenſebantur cum illo; quia omnes miniſtrabant induti veſtibus ſuo ordini convenientibus, & ſinguli, tum Sacerdotes, tum inferiores Clerici, communicare tenebantur, juxta hujus Canonis præſcriptum; ita quòd illi, qui ſe à communione abſtinebant, de hoc deberent reddere rationem, quæ ſi valida reperiretur, haberentur pro excuſatis; ſin autem, pun[illegible]ur, quaſi dantes ſcandalum populo, qui cre[illegible] celebrantem, qui communiter erat Epiſcopus, non ritè ſacrificaſſe; ſicque putarent, ſe ab illius communione, B ad ipſorum exemplum, debere ſeparare. Eodem Canone communio præcipitur etiam Epiſcopo, quando ſcilicet externus Epiſcopus Eccleſiam adveniens, de more ad celebrandum invitabatur; tunc enim proprius Præſul, cum omni ſuo Clero, de illius manu communionem recipiebat. Hoc decretum, non divino ſed humano jure conſtitutum, contrariâ conſuetudine eſt abrogatum. An verò tales Miſſæ communes celebrarentur quotidie, vel certis tantùm diebus ſolemnioribus, incertum eſt.

CANON X.

C *OMnes fideles, qui ingrediuntur Eccleſiam, & Scripturas audiunt, non autem perſeverant in oratione, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commoventes, convenit communione privari.*

Occaſionem deſumunt hæretici ex hoc Canone, clamandi contra abuſum Catholicorum, qui Miſſas privatas celebrant, ubi nulla eſt communio, quaſi pro tunc nullum ſit tale Sacrificium; cùm in hoc Canone, omnibus fidelibus communio præcipiatur. Sed dico primò, non colligi ex hoc irritationem ſacrificii; quia communionem tantùm præcipit ſub pœnâ excommunicationis. Dico 2. per hunc Canonem, communionem non præcipi quotidiè ſingulis; ſed tantùm ad dies feſtos ab Eccleſiâ ſtatutos, ut vult Stravolſcius in hunc Canonem. D Carranza & Cariolanus volunt, illos tantùm à fidelium ſocietate excludi, qui per aliquam ſuperſtitionem, aut pravam opinionem, aut impietatem, Euchariſtiæ perceptionem averſantur; ſic enim in Græco explicatur Canon 5. Concilii Antiocheni, quod idem ſtatuit. Dico 3. nullam unquam fuiſſe præceptam quotidianam communionem Laïcis Eccleſiam convenientibus, ſed tantùm Clericis miniſtrantibus; nam Fabianus Pontifex tribus ſolùm anni diebus communionem præcepit laïcis, alioquin non impeditis, *c. & ſi nonfrequentius, de conſec. diſt.* 2. Quam injunctionem renovavit Concilium Agathenſe c. 18. Antiquiſſimi Canones providebant, ut diebus dominicis & feſtis eulogiæ diſtribuerentur in Eccleſiâ illis, qui Sacra- E mento Corporis Chriſti non communicaverant. Eulogiæ autem erant particulæ panis benedicti, qui oblatus fuerat à populo; cujus una pars conſecrabatur à Sacerdote ad Sacrificium & communicandos illos, qui ad hoc ſeſe offerebant; alia verò benedicebatur, & finita Miſſa diſtribuebatur inter fideles, qui Euchariſtiam non ſumpſerant. Communicantibus non dabantur Eulogiæ, quia non alio ſymbolo ſocietatis ſacræ opus illis erat; quoniam per Euchariſtiam *unus panis & unum corpus ſumus omnes, qui de uno pane & de uno calice participamus*; ut ait D. Paulus 1. Cor. 12. diſtribuebantur verò illis, qui non receperant Euchariſtiam; & hoc tum intra Eccleſiam, tum aliquando intra

Digitized by Google

ædes privatas fidelium, qui aliquas tranſmittebant particulas ad amicos procul diſtantes, in mutuæ pietatis & ſacræ charitatis ſymbolum. Ex his videre eſt, quòd multi non communicabant intra quamlibet Miſſam. Diſtributionis illius Eulogiarum nobis aliqua ſpecies relinquitur in diſtributione panis benedicti. Porrò, in priſco illo tempore, Miſſa in tres partes dividebatur; quarum prior conſiſtebat in recitatione Scripturæ & Epiſcopi prædicatione; 2. un in precibus quæ fiebant ſuper Catechumenos & pœnitentes, & vocabatur Miſſa Catechumenorum; 3. incipiebat ab Offertorio uſque ad finem., ubi ſacra fiebant, & hæc dicebatur Miſſa fidelium.

CANON XI.

SI quis cum excommunicato, ſaltem in domo, ſimul oraverit, iſte communione privetur.

Hoc Canone prohibetur commercium cum excommunicato, quod idem ſtatutum eſt in *Cap. excommunicatos* 11. *quæſt.* 5. Sed in primis ſæculis excommunicatio privabat tantùm commercio ſpirituali, qualis erat oratio privata; non commercio civili, quod conſiſtebat in potu, cibo, & communi ſermone; nam pro tunc Eccleſia Paganorum erat ſubdita legibus, & ſic non poterat prohibere civile commercium, quod per illas leges commune erat inter omnes.

CANON XII.

SI quis Clericus unà cum damnato Clerico, veluti cum Clerico, oraverit, iſte damnetur.

Licet ſit aliqua diverſitas verborum hujus canonis apud diverſos authores; eadem tamen eſt ſignificatio. Ex hoc Canone prohibente ſub pœnâ Clericis, nè cum aliis Clericis excommunicatis communicent, deſumitur occaſio aliqua dicendi de pœnis, quibus antiquitus fideles ſubjiciebantur ob ſua delicta; tum pro laïcis, tum pro clericis. Prima & minor pro laïcis vocabatur pœna *Conſiſtentiæ, ſeu Segregationis*, quâ pro peccatis mortalibus & venialibus, in quibus contractus erat habitus, fideles toti Miſſæ aſſiſtebant & omnia conſpiciebant myſteria; ſed communione privabantur. Huic pœnæ inflictæ laïcis, correſpondebat *Depoſitio* reſpectu clericorum; Nam ſuſpenſi clerici, & Conſiſtentes ſeu Segregati eodem nomine vocabantur ἀφωριſμένοι. Secunda vocabatur *ſubſtractio*, quæ injungebatur communiter pro criminibus canonicis, nimirùm idololatriâ, homicidio, impudicitiâ, & cæt. Qui huic pœnæ ſubjiciebantur, dicebantur Subſtracti, & primò aſſiſtebant tantùm primæ parti Miſſæ, deinde admittebantur ad ſecundam, de quibus paulò anteà: & poſteà ab Eccleſiâ expellebantur. Huic pœnæ, quæ in laïcis dicebatur *ſubſtractio*, correſpondet in clericis *depoſitio*; cum hac tamen differentia, quòd laïci, pœnitentiâ peractâ; admitterentur ad conſiſtentiam, & deinde ad communionem; at clerici depoſiti numquam priſtinæ reſtituebantur dignitati, ſed tantùm ad conſiſtentiam, poſt pœnitentiam, redibant; & ad communionem laïcam, quâ, cum laïcis, extra ſanctuarium reficiebantur. Tertia denique pœna, tum pro laïcis, tum pro clericis, erat *expulſio ab Eccleſia*, quæ alio nomine vocabatur *Excommunicatio*; & hæc erat pro peccatis attrocibus, dividebaturque in duas partes; ita quòd expulſorum ab Eccleſiâ, alii eſſent extra portam, qui vocabantur flentes: alii intra portam, qui audientes vocabantur. Sed quia omnes illæ pœnæ Eccleſiaſticæ ſpectabant ad Pœnitentiam publicam; ad majorem horum intelligentiam, de illâ nobis aliquid dicendum eſt.

Notandum, quòd duplex aliàs fuerit pœnitentia; nimirum privata, pro peccatis occultis; & publica, pro publicis. Publica erat, vel ſolemnis, vel non ſolemnis. Solemnis imponebatur ab Epiſcopo, initio quadrageſimæ, pro maximis criminibus publicis, certis obſervatis ſolemnitatibus. Non ſolemnis imponebatur à Sacerdote, extra tempus quadrageſimale cum face, ſeu tædâ ardente, & aliis ſolemnitatibus. Impoſitio pœnitentiæ erat arbitraria, & pœna imponebatur juxta peccatorum circumſtantiam, qualitatem contritionis, perſonæ, ſexûs, & ætatis. Nonnullis tamen peccatis certa & particularis pœnitentia à Canonibus erat impoſita. Fornicanti v. g. cum filiâ ſpirituali, erant quindecim anni pœnitentiæ, decem matricidæ, & fornicanti Religioſo, vel Moniali; ſeptem invaſori Eccleſiæ, committenti inceſtum, uxoricidium, homicidium, adulterium, perjurium, & quod libet peccatum mortale, ut habetur 33. quæſt. 2. *hoc ipſum*: Quod tamen intelligi debet de peccato publico & gravi. Cujus ratio petitur ex hoc, quòd ſicut per peccatum amiſimus ſeptiformem gratiam Spiritûs ſancti; ſic eam per ſeptem annos pœnitentiæ requiramus. Horum peccatorum abſolutio, quam veteres vocabant manuum impoſitionem, reconciliationem, & pacis communionem, numquam dabatur, niſi poſt tranſactum omne ſecundum Canones Pœnitentiæ tempus, ut teſtatur Cyprianus Epiſt. 11. ad Antonianum, Canones Eliberitani; & Canon. 13. Synodi Nicænæ, ubi ſtatuitur nè cuiquam viaticum in fine vitæ denegetur: ſed ſi ſumptâ reconciliatione & viatico, æger convaluerit, injungitur tempus pœnitentiæ continuari; quo durante, non ſunt illi adminiſtranda ſacramenta. Unde quando ſub Paganorum inſectationibus, Epiſcopi recipientes ad libellos ſupplices Confeſſorum ſut Martyrum, citiùs veniam pœnitentibus dabant; contra hoc graviſſimi viri ſæpè reclamaverunt, ut Cyprianus, Tertullianus, & alii; Synodique Eliberitana & Arelatenſis Can. 9. hoc prohibuerunt.

Notandum 2. quòd habitus pœnitentium erant pullæ veſtes cinere conſperſæ, ſacci, cilicia, ſquallor capitis inculti, & totius corporis neglectus. Hi pœnitentes exercebantur ſeveris jejuniis, frequentia orationum, vigiliis, aliiſque aſperitatibus. Abſtinebant à deliciis, conviviis, balneis, & hominum congreſſibus; nec eis militare licebat, vel conjugia inire. Sic Concilium 2. Arelatenſe Can. 21. Leo Magnus Epiſt. 92. cap. 11. & 12. Tertullianus lib. de Pœnit. & Hieronimus in Epitaphio Fabiolæ, quo hujus ſanctæ Viduæ deſcribit publicam in Baſilicâ Lateranâ pœnitentiam. Quatuor ordines pœnitentium publicorum DD. Gregorius Thaumaturgus & Baſilius diſtinguunt. Primus erat *flentium*. 2. *audientium*. 3. *proſtratorum*. 4. *conſiſtentium*. Unde D. Baſilius, in ſuis Canonibus ad Amphilochium, ei qui mœchatus fuerit, præſcribit quindecim annos publicæ pœnitentiæ; quatuor ſcilicet in fletu, quinque inter audientes, quatuor inter proſtratos, & duos inter conſiſtentes. *Flentes* erant extra fores Eccleſiæ in veſtibulo arcubus aut columnis ſuffulto, ubi amarè ſua crimina flebant, humiliterque Eccleſiam ingredientes deprecabantur, ut eorum precibus ob Epiſcopo licentiam obtinerent Eccleſiam ingrediendi. *Audientes* erant intra Eccleſiam in Narthece juxta januam poſt Catechumenos & Energumenos. *Pro-*

ſtrati hos omnes antecedebant, ſed inter iſtos & illos erat paries, ut dicemus mox ad majorem horum intelligentiam, loquentes de veterum Eccleſiarum diſpoſitione. Hi omnes, tum Audientes, tum Proſtrati, finitâ homiliâ, quæ ſequitur Evangelium, proclamante Diacono, cum Catechumenis & Energumenis dimittebantur. *Conſiſtentes* denique anteriorem partem, prope chorum ſeu Ambonem, ante proſtratos, tenebant; & hi ſoli ex pœnitentibus divinis myſteriis ad finem uſque adeſtant, nec tamen ſacramentalis communionis fiebant participes. Hæc pœnitentium ſituatio clariùs intelligetur ex partibus & formâ Eccleſiarum; unde

Notandum 3. quòd priſcis temporibus, tùm apud Orientales, tùm apud Occidentales, Eccleſiæ in quatuor partes dividebantur; quarum prima erat *Veſtibulum*, arcubus vel columnis ſuſtentatum, quod primò ſubeuntibus occurrebat, quodque erat receptaculum illorum, qui erant in primo ſtatu Pœnitentiæ Publicæ. Unde hic locus vocabatur *fletus*, à Flentibus in illo exiſtentibus; reperiebaturque, nedùm ad Eccleſias, ſed etiam ad cæmeteria & privatas *ædes*, deſæviente Gentilium perſecutione. Secunda pars erat *navis*, ſeu Gremium, quæ muro, vel tabulato in duas partes per longum ſecabatur, uſque ad locum, qui apud Græcos *ἄμβων*, apud Latinos dicebatur pulpitum. In ſiniſtra parte ejus, fœminæ, & in dextra viri conveniebant; de quâ ſexuum ſejunctione agit Clemens lib. 2. Conſtitut. Apoſt. cap. 61. Prima Navis pars, quæ ingredientes primùm ſuſcipiebat, vocabatur *Nartex*, ubi erant pœnitentes ſecundi ordinis, qui *audientes* dicebantur; ità quòd viri fuerint ex unâ parte muri, fœminæ ex alterâ. Locus ille vocabatur *auditio*; hæc enim nomina nedum pœnitentibus, ſed etiam locis, in quibus erant, dabantur. Paulò ulteriùs, intra Nartecem, erant Catechumeni & Energumeni, quorum ſexus adhuc ſeparabantur, & iſti omnes completis poſt Evangelium ſuper illos orationibus, quarum meminit Canon 19. Concilii Laodiceni, dimittebantur. Secunda pars Navis, à primâ per murum tranſverſum ſeparata, continebat primò pœnitentes tertii ordinis, qui vocabantur *proſtrati*, & locus ille *proſtratio*; iſtique antequàm ſacra fierent dimittebantur cum Catechumenis, Energumenis, & aliis pœnitentibus. Continebat ſecundò pœnitentes illos, qui *conſiſtentes* dicebantur, & illorum locus *conſiſtentia*; qui ſoli ex pœnitentibus, divinis myſteriis ad finem uſque aſſiſtebant, licet non ſumerent communionem. Continebat tertiò fideles communicantes, intra quos, in intimiori loco prope Ambonem, ex parte virorum erant Monachi, & ex parte fœminarum Sanctimoniales Virgines, aut viduæ Deo dicatæ. Murus ille, qui Navem in duas partes dividebat, duas habebat januas, quarum præfecturæ ex parte virorum incumbebant Oſtiarii, & ex parte fœminarum Diaconiſſæ. Per navem hinc inde producebantur porticus cum arcubus aut columnis, quod genus porticuum vocant alas. Intra porticus inſerebantur cubicula, ad ſecretiùs orandum deſtinata, ex Paulino Epiſt. 12. ad Severum; quæ cubicula erant ſacella, in quibus altaria erigebantur.

Tertia Eccleſiæ pars vocabatur Ambon Græcè, & Latinè pulpitum, ſeu chorus muro circumſeptus, ad quem per gradus aliquot aſcendebatur. Ambon ſitus inter Navim & Sanctuarium ſuas habebat, hinc inde inferiùs alas, in quibus clerici inferiores pſallebant, & veriſimile eſt, quòd illa pars erat chorus; & in Ambone decantabatur à Diacono ſolemniter Evangelium in Miſſâ, Epiſcoporum edicta proclamabantur ſicut & cenſuræ, ex diptychis nomina fidelium, tum vivorum, tum defunctorum legebantur, indeque habebantur homiliæ ad populum. Communiter erant quatuor in Ambonibus portæ, quarum duæ navim ſpectantes vocabantur ſpecioſæ; aliæ verò, aperientes aditum ſanctuarii, portæ ſanctæ vocabantur; & illarum cura & cuſtodia incumbebat Subdiaconis, qui ab illis diſcedere prohibebantur, ſicut & ſe ingerere in ſanctuarium aut Diaconium. Quarta denique Eccleſiæ pars vocabatur Sanctuarium, Tribunal, Secretarium, vel Sancta-ſanctorum, concellis undique in circuitu circumſeptum. In medio ejus ſitum erat ſub tabernaculo altare primarium, in quo ſacerdos ſacrum faciens ſtabat, facie ad populum converſâ; quo ſitu nunc adhuc videntur Romæ altaria quinque Eccleſiarum, quæ dicuntur Patriarchales; nimirum Lateranenſis, Petri in Vaticano, Pauli ad viam Oſtienſem, ſanctæ Mariæ Majoris, & S. Laurentii in agro Verano, & adhuc aliquarum. Tabernaculum ſuperpoſitum altari primario, erat Fornix lapidea, aut ex metallo facta, quatuor ſuffulta columnis; ita ut altare quatuor columnis ambiretur, & operiretur Teſtudine, quæ quidem Teſtudo ſeu Fornix Ciborium vocabatur Græcè & Latinè, ut habetur in Pontificali Anaſtaſiii. In Sanctuario, præter primarium & intermedium altare, geminæ hinc inde menſæ collocatæ erant; quarum illa, quæ erat à ſiniſtris, habebat vaſa ſacra cum velis, & panem, partim conſecrationi & communioni fidelium, partim Eulogiis poſt ſynaxim diſtribuendis, deſtinatum; in aliâ exiſtente à dextris reponebantur Epiſcopi aut Sacerdotis ſacrificaturi veſtimenta.

Per interiorem Sanctuarii circuitum diſpoſitæ erant Exedræ pro ſacerdotibus, & his ſublimior erat Cathedra Epiſcopalis in medio & adverſo altaris; ita ut ſedens Epiſcopus, altare & populum rectâ facie conſpiceret. Simile adhuc cernitur ſolium Romæ in Sanctuario Eccleſiæ SS. Martyrum Nerei & Achillei, ex quo olim S. Gregorius Papa, ut ipſe de ſe perhibet, ſermonem habuit ad populum: quæ quidem ſedes Pontificia, in medio parietis ſanctuarium ambientis tribus elevata gradibus eminet ſupra contiguas hinc inde diſpoſitas exedras, quæ ex marmore conſtruuntur. Illa Cathedra ſacris ſolùm faciendis inſerviebat, unde ex illa non ſermocinabantur Epiſcopi ad populum, neque ex Ambone, niſi minores ſacerdotes; ſed quando Epiſcopus ſermonem ad populum erat habiturus, apponebatur ei cathedra ſuper celſiorem altaris gradum, è regione Navis. Paulinus Epiſt. 12. ad Severum meminit duorum Secretariorum, quæ Clemens lib. 2. Conſtit. Apoſt. cap. 61. vocat Paſtophoria. In dextero horum Secretariorum, quæ erant ad utrumque Sanctuarii latus, recondebatur Euchariſtia, & in alio reſervabantur Libri Eccleſiaſtici, ut dicit Paulinus: ita quòd eſſent veluti duo armaria.

Concilium Turonenſe 2. can. 3. præcipit, ut corpus Domini reponatur in altari, ſub crucis titulo; ita quòd eſſet in medianâ parte crucis, quâ ſe duo ligna committebant, locus aptè diſpoſitus, in quo corpus Chriſti, loco imaginis Crucifixi, recondebatur. Alii per titulum Crucis intelligunt totam ipſam crucem, ita ut Synodus velit, Euchariſtiam recondendam eſſe intra loculum in altaris medio, ſub cruce ipſâ. Alibi aſſervari ſolebat ſacramentum intra ſuſpenſam ſupra altare columbam ex auro vel argento, ut colligitur ex libello ſupplici,

Digitized by Google

quem Clerici & Monachi Antiocheni, Oecumenicæ Synodo quintæ obtulerunt, Act. 1. querentes de Severo Pſeudo-Patriarcha hæretico, quòd aureas columbas ſuper altaria ſuſpenſas, & alias argenteas ſuper Baptiſteriorum fontes diripuiſſet. Extat Venantii Fortunati carmen de turri, quam Felix Bituricenſis Præſul ex auro fabricari curaverat, ad condendum in eâ divinum myſterium: & ſic ex his patet, quis fuerit aliàs Euchariſtiæ locus.

Quantùm ad portas templorum; ſpectabant ad orientem ſolem, ſicque ſacerdos ex altari, facie ad populum verſa, orientem reſpiciebat: unde Euſebius lib. 3. vitæ Conſtantini cap. 36. deſcribens Eccleſiam à Conſtantino fundatam in loco reſurrectionis dominicæ, tres ejus portas dicit eſſe poſitas ad ortum ſolis. Joſephus multis locis refert, anteriorem partem templi Salomonis ſpectare ad orientem. Præ foribus Eccleſiarum conſtrui ſolebant Fontes, in quibus ingreſſuri fideles faciem & manus abluerent, & præſertim viri communicaturi, quibus dabatur in manu nudâ ſacramentum: unde Auguſtinus *Serm.* 152. *de temp.* admonet, ut viri manus abluant, priuſquam accedant ad communionem; illam enim fœminæ, non nudâ manu, ſed linteo, quod *dominicale* vocabatur, excipiebant. De his Fontibus mentionem faciunt Clemens Papa lib. 8. Conſtit. Apoſtol. cap. 18. Tertullianus de oratione cap. 11. Euſebius lib. 10. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 4. & alii. Vice horum Fontium, nunc apponuntur, in ipſo aditu Eccleſiæ, vaſa aquæ benedictæ, Baptiſterium ſolebat eſſe, non intra, ſed extra Eccleſiam, ut refert Cyrillus Catech. Myſtag. 1. dicens; ſolitum conſtrui Baptiſterium extra Baſilicas, *ad vicina eis atria*; & de hoc monumenta adhuc habentur in pluribus locis, ut Romæ ad Lateranenſem Baſilicam, ubi extat Baptiſterium Conſtantinianum; & Piſis, ſicut & Florentiæ, ubi Metropolitanarum Eccleſiarum Baptiſteria ſejuncta nunc quoque videntur ab Eccleſiis. Illa Baptiſteria erant puteorum ad inſtar, in quibus baptiſandi immergebantur. Poſt longa tempora receptum fuit, ut fidelium cadavera intra templorum ambitum ſepelirentur; anteà enim ſoli Epiſcopi tumulabantur in Eccleſiis, ut refert Sozomenus lib. 2. cap. ult. in quo ſcribit, Conſtantinum Magnum fuiſſe ſepulchro conditum in Eccleſia, quam conſtrui fecerat Conſtantinopoli, in memoriam SS. Apoſtolorum. At non in aliâ templi parte ſepultus eſt, quàm in veſtibulo; quod exiſtimatur pariter de Epiſcopis. Dicit enim Chryſoſtomus Homil. 26. in 2. Cor. *Conſtantius Auguſtus Conſtantinum Magnum ingenti honore ſe affecturum exiſtimavit, ſi in veſtibulis collocaret Piſcatoris; quod enim in regiis janitores ſunt regibus, id in ſepulchro reges ſunt Piſcatoribus; & praclarè ſecum agi putant, ſi janua ipſis aſſignetur veſtibularis.* Concilia Bracarenſe 1. ann. 572. can. 36. Varenſe citatum in decreto c. *Pracipiendum* 13. *q.* 2. & Triburienſe can. 17. citata à Gratiano *c. Nullus laïcus de Conſecrat. diſt.* 2. jubent extra Eccleſias ſepulturæ mandari fideles defunctos, vel in cemeteriis, vel in porticu, vel in atrio, vel in exedris; quo nomine intelligebantur loca illa, quæ vulgò clauſtra nuncupantur. Verùm à ſæculo Gregorii Papæ conſuetudo ſepeliendi mortuos intra Eccleſiam invaluit, ut conſtat ex lib. 2. Dialog. cap. 23. & lib. 4. cap. 51. 52. 53. 54. Gregorius Turonenſis refert Clodoveum primum, Galliæ Regem Chriſtianum, fuiſſe an. 511. ſepultum in Baſilica Sanctorum Apoſtolorum à ſe fundata; ſed fortaſſe id factum eſt ſolo intuitu regiæ dignitatis.

CANON XIII.

SI quis clericus, aut laïcus, à communione ſuſpenſus, ad aliam properet civitatem, & ſuſcipiatur præter commendatitias litteras; & qui ſuſceperunt, & qui ſuſceptus eſt, communione priventur.

Hoc Canone innuitur uſus Litterarum Formatarum, ad puritatem Eccleſiæ & fidei conſervandam; & impediendum, quominus infideles ſe fingentes catholicos, adeſſe præſumerent ſacris myſteriis, quæ poſteà exponerent irriſioni. Tertullianus lib. de Præſcript. cap. 20. ex his litteris unitatem Eccleſiæ probat. Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum idem facit; recenſitâ enim Romæ Epiſcoporum ſerie à Petro uſque ad Damaſum, ſubjungit; *Cum quo* Damaſo *nobis totus orbis commercio formatarum in unâ communionis ſocietate concordat.* Auguſtinus Epiſt. 163. ad Eleuſium Fortunium, Epiſcopum Donatiſtam, aſſerentem ſuam & ſuorum communionem ubique terrarum protendi, ſeque proinde eſſe Catholicum, convincit eum falſi, per hoc, quòd non poſſet conferre litteras formatas, quæ ubique & ab omnibus reciperentur. Ex quo videre eſt, quòd quælibet ſedes Epiſcopalis ſit centrum unitatis, reſpectu Eccleſiarum inferiorum, & populorum, qui ſibi ſubduntur; inter quas Eccleſias, tales litteræ recipi debent. Reſpectu verò omnium Eccleſiarum, Eccleſia Apoſtolica, quæ eſt Romana, eſt centrum unitatis; quia ejus fides & communio ob omnibus recipitur.

Tales Litteræ multa habuerunt nomina. Primò vocabantur Litteræ *Canonica*, quia juxta Canonum præſcripta conficiebantur. 2. Dicebantur *Formata*, quia ſpecialem formam & modum, quibus componebantur, habebant. 3. Nominabantur *Dimiſſoria*, in quantùm ſine illis, à proprio Epiſcopo obtentis, nullus clericus ab alio Epiſcopo ordinari poterat, nec alibi ordines exercere; imò neque licebat Epiſcopis longiùs peregrinari, nec in Aulam principum accedere abſque dimiſſoriis Metropolitani, aut Synodi Provincialis litteris; juxta Sardicenſis Concil. Canonem octavum. 4. Nuncupabantur *Communicatoria*, quia erant nota communionis, quam inter ſe habebant fideles. 5. Dicebantur *Commendatitia*, quia propter illas fideles clerici & laïci peregrinantes ad menſam, hoſpitium, & communionem Eccleſiaſticam benigne recipiebantur. 6. Dicebantur *Pacifica*, quia deſignabant pacem & unionem inter dantes, accipientes, & eos ad quos habebantur. 7. Vocabantur *Commendatoria*, quia recipientes monebant de merito, fide, & virtute eorum, quibus erant datæ. 8. Dicebantur *Paſchales*, quia indicebant quota dominica ejus anni Paſcha celebrandum foret. Nam mos antiquiſſimus fuit, ut Romanus Epiſcopus ad univerſas Eccleſias, ſcriptis circularibus litteris, diem Paſchalem indiceret, ut habetur Concilii Arelat. 1. can. 1. Quia verò Ægyptii aſtronomiæ peritiâ præcellebant, talis cura per Nycænam Synodum demandata fuit Patriarchæ Alexandrino, ut Romano Pontifici diem Paſchalem accuratè exploratum indicaret, quo Romanus Epiſcopus illum per univerſas Eccleſias promulgaret poſteà, ut ſcribit Leo Papa Epiſt. 64. ad Marcianum Auguſtum. Primates verò & Metropolitani ſuis ſuffraganeis, & iſti inferioribus Eccleſiis per Litteras Formatas ſignificabant, ex Can. 7. Concil. Carthag. 5. Illa autem promulgatio futuri Paſchatis fiebat per Diaconum in die Epiphaniæ, inter Miſſæ ſolemnia. Vocabantur 9. *Enciclica* ſeu circulares, quatenùs

Digitized by Google

Romanus Epiſcopus, vel Primas, vel Epiſcopus, illas ad inferiores Eccleſias mittebat, in cauſa fidei, vel in diſciplinâ morum, vel ad indicendas preces aut jejunia. 10. Dicebantur *commonitoria*, ſeu *memoriales litteræ*, in quantùm per eas Legatis & nunciis præſcribebatur, qualiter in ſuâ Legatione ſe gerere deberent. Vocabantur denique *tractatoriæ*, quia per illas providebatur, ut Prælatis ad Synodum commeantibus vecturæ & victualia ſuppeditarentur. Porro, de omnibus illis, ſolæ dimiſſoriæ & commendatoriæ remanſerunt; Seſſionis enim 23. Concilii Trident. Can. 16. præcipitur, ut *nullus Clericus peregrinus, ſine commendatitiis ſui Ordinarii litteris, ab ullo Epiſcopo, ad divina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda, admittatur.*

CANON XIV.

EPiſcopo non licet alienam Parochiam, propriâ relictâ, pervadere; licet cogatur à plurimis, niſi fortè quis cum rationabili cauſa compellatur, tanquam qui poſſit ibidem conſtitutis plus lucri facere, & in cauſâ religionis aliquid profectûs proſpicere: & hoc non à ſeipſo pertentet, ſed multorum Epiſcoporum judicio & maximâ ſupplicatione perficiat.

In hoc Canone nomen Parochiæ ſumitur pro Diœceſi, qui modus loquendi pluribus ſæculis fuit uſitatus. Nam initio Eccleſiæ, Diœceſis Patriarcharum ſignificabat, in quo erant plures Metropolitanæ Eccleſiæ, & quælibet Metropolis ſeu Provincia ἐπαρχία vocabatur; ſub qua erant plures Epiſcopatus & Parochiæ. Secundò ex eodem Canone patet, exactè fuiſſe prohibitam tranſlationem Epiſcoporum ab unâ ſede ad aliam; unde Can. 1. Synodi Sardicenſis Patres laïcâ etiam communione privant illos, qui ſe traduci conſentiunt ab uno Epiſcopatu ad alium. Idem prohibet Carthaginenſe 3. Can. 38. quod à Gratiano allegatur *Can. non licet* 107. *diſt.* 4. *de Conſecrat.* Hoc tamen intelligi debet, quando illa tranſlatio fit ex ambitione, aut avaritiâ. Nam multa habemus exempla in contrarium, quoniam Petrus Apoſtolus ex Antiochia Romam traſmigravit. Euſtathius quoque ſanctiſſimus martyr, qui in Nicæna 1. Synodo conſedit Antiochenus Epiſcopus, anteà Epiſcopus fuerat Beroenſis. Gregorius Nazianzenus primò Nazianzenam rexit Eccleſiam, factus eſt deinde Saſimorum Epiſcopus, & poſtremò ab Oecumenica Synodo Conſtantinopolitanus creatus fuit Epiſcopus. Alexander etiam in Capadocia Epiſcopus ad ſedem Hieroſolimitanam revelatione divinâ traductus fuit. Unde Pontifices Anterus & Pelagius, neceſſitatis aut magnæ utilitatis cauſa, transferri poſſe nonnumquam Epiſcopos, declarant. Canon iſte Apoſtolorum ideò ſtatuit, talem mutationem non eſſe faciendam, niſi propter utilitatem aut neceſſitatem Eccleſiæ; addens requiri ad hoc plurium Epiſcoporum judicium, ideſt, decretum Concilii Provincialis. Ita quod talis tranſlatio non debeat fieri ex Epiſcopi requiſitione.

Ex hoc Canone quatuor colligenda ſunt. Primò, quantùm deteſtata fuerit antiquitas tales tranſlationes, cùm Concilium Sardicenſe expreſſum contra hunc abuſum Canonem fecerit cum privatione communionis etiam laïcæ in mortis articulo. Quæ punitio tantò erat ſeverior, quòd Concilium Nycænum, cujus Sardinceſe erat appendix, anteà prohibuerit, nè ulli in articulo mortis communio denegaretur. Secundò, licet Eccleſia pro tunc nullos haberet annus certos reditus, attamen aliqui Epiſcopatus erant aliis pinguiores, propter pinguiores A eleemoſinas, quæ in magnis civitatibus erant pinguiores: & hoc incitabat aliquos, ut ab una ſede ad alienam promoveri attentarent. Tertiò patet, unum Epiſcopum non fuiſſe protunc judicem utilitatis majoris, quam poſſet procurare Eccleſiæ, ad quam transferri poterat; ſed hoc à Concilio Provinciæ examinari & judicari debebat. Quartò, videtur; quòd omnia negotia ponderis tractarentur eo tempore in tali Concilio Provinciali, quod bis in anno celebrabatur.

CANON XV.

B *SI quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam Parochiam, pergat ad alienam, & omninò demigrans, præter Epiſcopi ſui conſcientiam, in alienâ Parochiâ commoretur, hunc ulteriùs miniſtrare non patiemur; præcipuè, ſi vocatus ab Epiſcopo redire contempſerit, in ſuâ inquietudine perſeverans. Veruntamen, tamquam laïcus, ibi communicet.*

Canon 15. Concili Nicæni idem prohibet, nè ſcilicet Epiſcopi, Presbyteri & Diaconi, ab Eccleſiis ad quas fuerant ordinati ad aliarum miniſterium tranſeant. Citatur in c. *Non oportet Epiſcopum* 7. *q.* 1. Parem Canonem ſextum edidit Syno-
C dus Chalcedonenſis, vetantem, nè quis Epiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum ordinet, quin ſimul eumdem alicujus Eccleſiæ certo miniſterio addicat, ſive in urbe, ſive in oppido, ſive in Monaſterio; ſin minùs, taliter ordinatos ab ordinum exercitio interdicit. Idem ſancivit Concilium Arelatenſe 1. Can. 21. ubi Presbyteris & Diaconis prohibetur, in alias Eccleſias tranſgredi; ſoliſque jubentur Eccleſiis inſervire, quibus præfixi ſunt; & ſecùs facientes de gradu deponit. Hoc inſtaurat adhuc Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 16.

Ex hoc Canone multa inferuntur. Primò, quòd ipſe nil aliud ſit, quàm continuatio præcedentis; ità quòd, ſicut per præcedentem addicebatur Epiſ-
D copus uni Diœceſi, ſic per iſtum Clericus uni Eccleſiæ; quæ praxis deſiit aliquo modo circa ſæculum 10. 2. Clerici ordinabantur ſub titulo Beneficii, non patrimonii. 3. Apparet dependentia Clericorum ab Epiſcopo, qui ex voto, in ordinatione ſuâ implicito, parere tenebantur ſub pœnâ depoſitionis. 4. Ab illâ obedientiâ ſeu ſtabilitate non poterant diſpenſari, niſi per litteras dimiſſorias, quibus Epiſcopi diſpenſabant à ſua obedientia Clericos, & illos conſtituebant in obedientia alterius; unde tales litteræ non erant vagæ, ſed ad unum Epiſcopum determinatum limitabantur. 5. Colligitur gravitas criminis Clericorum, qui ſuas deſerebant Eccleſias; quoniam puniebantur pœnâ de-
E poſitionis: & illi qui erant depoſiti reducebantur ad communionem laïcam, privabantur diſtributionibus quotidianis, & numquam priſtino gradui reſtituebantur. 6. Rationes, quibus à ſtabilitate Clerici diſpenſari poterant, erant eædem ac illæ, pro quibus Epiſcopus ad tranſlationem diſpenſari poterat; nimirum utilitas aut neceſſitas Eccleſiæ: ita quòd quælibet diſpenſatio his motivis carens ambitionem & avaritiam redoleret in illo, qui à minori ad pinguius beneficium optaret transferri. S. Hieronymus & S. Paulinus ſine ullâ addictione ad particularem Eccleſiam fuerunt ordinati, quia conſentire noluerunt ſuæ ordinationi, ſine iſtâ conditione. Porrò, hic Canon intelligitur de tranſmigratione ab unâ Diœceſi in aliam; non de una Parochia ad alienam Parochiam, intra eamdem Diœceſim.

Digitized by Google

CANON XVI.

Epiſcopus verò, apud quem tales moratos eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tamquam Clericos fortè ſuſceperit, velut magiſter inquietudinis communione privetur.

Sicut Canone præcedenti vetabatur clericis, nè derelictis propriis Eccleſiis ad alienas tranſirent; ſic & iſto prohibetur alienis Epiſcopis, nè tales deſertores Clericos in ſuâ Diœceſi recipiant ad ſua miniſteria obeunda, & hoc ſub pœnâ privationis à communione. Ex quo arguitur, unum Epiſcopum in hoc teneri ab obſervanda decreta alterius Epiſcopi, nec alienos Clericos poſſe in ſuâ Eccleſiâ recipere. Verumtamen ſuper hoc decretum diſpenſatum fuit cum quibuſdam Epiſcopis, quibus alterius Diœceſis Clericos in ſuâ recipiendi poteſtas conceſſa eſt. Juſtinianus Conſtit. 3. novellâ cap. 2. aſſerit hoc fuiſſe conceſſum Patriarchæ Conſtantinopolitano & Imperatori. Per Africanos Canones idem privilegium datum fuit Carthaginenſi Epiſcopo. Archiepiſcopus Toletanus eodem pariter potiebatur jure.

CANON XVII.

Si quis poſt baptiſma ſecundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non poteſt eſſe Epiſcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorſus ex numero eorum, qui ſacro miniſterio deſerviunt.

Græci, reſpectu bigamiæ, Latinis ſeveriores ſemper fuerunt; licet enim tùm illi, tùm iſti irregularitatem conſtituerint in bigamiâ, attamen Græci ſecundas nuptias cum peccato eſſe volebant, ratione incontinentiæ illis annexæ: Latini verò tales nuptias contrahi ſine peccato ſemper voluerunt. Unde Græci apud Zonaram & Balſamonem tenebant, non contrahi bigamiam in illo, qui conjugatus fuerat ſemel ante baptiſmum, & ſemel poſt baptiſmum; quia ſcilicet peccatum incontinentiæ per baptiſmum deletum fuerat, ſicque ad bigamum duo connubia requirebant poſt baptiſmum. Latini verò nullum in ſecundis nuptiis agnoſcentes peccatum, ſed tantùm inhabilitatem ad ordines, tum majores, tum minores, ſemper reputaverunt bigamum illum, qui duo connubia contraxit, ſive ante, ſive poſt baptiſmum; addentes baptiſmum tollere quidem peccata, ſed non auferre illam irregularitatem. D. Hieronymus & Gennadius primum cum Græcis aſſeruerunt, ſed contrarium meliùs determinavit Innocentius primus. Ratio, cur bigamiæ irregularitas appoſita fuerit, eſt quia Chriſtianum matrimonium debet eſſe conforme matrimonio Chriſti cum Eccleſia; illud autem fuit virginis cum virgine: ergo & iſtud tale eſſe debet: unde bigamia non conſiſtit tantùm in iterato matrimonio, ſed etiam in amiſſione virginitatis cum matrimonio ſequenti. Et ob hoc Innocentius Primus Epiſt. 2. dicit, quòd antiquitùs prohibebatur baptiſatis, qui virginitatem amiſerant anteà, nè poſteà contraherent matrimonium, ſi vellent promoveri ad ordines. Imò, hoc idem oſtendit Canon iſte, dum dicit illum qui ſecundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, ordinari non poſſe. Hoc tamen non debet intelligi ſic, ut concubinarius ſimpliciter, ut talis, ſit irregularis; niſi fortè ratione infamiæ, ſi ſit publicus; tunc enim talis non debet ad ordines admitti, cap. *Infamis 6. quæſt.* 1. Sed debet intelligi conformiter Innocentio Primo, quòd ſi quis poſt fornicationem matrimonium A contraxerit, contrahat irregularitatem defectu ſignificationis. Porrò, in diſpenſatione cum bigamis tanta exactitudo reperitur in Pontificibus, ut S. Leo Papa diſpenſare noluerit cum Epiſcopis Mauritaniæ, ut ordinarent bigamos, licet deeſſent Sacerdotes, nec idoneæ ad hoc perſonæ reperirentur.

CANON XVIII.

Si quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam de iis, quæ publicis ſpectaculis mancipantur, non poteſt eſſe Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum B *numero, qui miniſterio ſacro deſerviunt.*

Ex Canone præcedenti aſſignatur Irregularitas bigamiæ veræ & reali, & in iſto annectitur bigamiæ interpretativæ. Triplex enim eſt bigamia, nimirum vera, interpretativa, & ſimilitudinaria, ex Canoniſtis. *Vera eſt*, quando quis duas legitimè duxit & cognovit carnaliter, ſive ante, ſive poſt baptiſmum, *cap. acutius diſt.* 26. Dixi, legitimè; quia ex illegitimo matrimonio conſurgit tantùm bigamia interpretativa. *Interpretativa* eſt, quando quis non contraxit reverà cum duabus, ſed juxta interpretationem juris cenſetur cum duabus contraxiſſe; quod accidit pluribus modis. Primò, Quando quis conjugatus contrahit de novo. 2. C Quando quis contraxit legitimè cum unâ, quâ mortuâ, contrahit illegitimè cum aliâ, ut potè, quando intervenit impedimentum dirimens; tunc enim fit bigamus, ſi interveniat conſummatio, cum affectu maritali; ſi enim tantùm finxit conſenſum, ut copulam obtineat, non dicitur bigamus *cap. Imper.* ſicut nec ille, qui conjugatus cum aliis adulteratus eſt: quia non habuit maritalem affectum, qui requiritur ad bigamiam. *Eodem cap. nuper.* 3. Quando quis duo matrimonia conſummata invalidè contraxit propter impedimentum aliquod dirimens, tunc fit bigamus; quia deficit ſignificatio, non propter verum matrimonium, ſed D propter affectum maritalem, ſubſecutâ copulâ. 4. Quando quis contrahit matrimonium cum viduâ à priori marito cognitâ; vel cum alia, quæ fuit ab alio carnaliter cognita; ſi enim ſit à ſe tantùm cognita ante matrimonium, tunc non inducitur bigamia; non enim cenſetur aliena caro. 5. Quando quis contraxit cum virgine, eamque cognovit; quæ tamen cum alio, ſive volens, ſive nolens, adulterata fuit: quia pro tunc deficit ſignificatio unionis Chriſti cum Eccleſia, quæ una eſt, non multiplex. *Bigamia denique ſimilitudinaria* eſt, quando quis poſt votum ſolemne caſtitatis emiſſum in profeſſione Religionis, vel in ſuſceptione ſacrorum Ordinum, init matrimonium cum vir- E gine, vel cum corruptâ quam cognoſcit; quia aſtrictus voto ſolemni cenſetur matrimonio ſpirituali conjunctus cum Chriſto & Eccleſia; unde ſi poſtea contrahat corporale matrimonium cum uxore, quam cognoverit, cenſetur celebraſſe duo matrimonia, unde inducitur bigamia ſimilitudinaria; quæ nulla eſt ob ſuſceptionem minorum ordinum, nec propter votum ſimplex caſtitatis. Porrò, ex illa triplici bigamia oritur irregularitas, *ex cap.* 1. 2. & 3. *de Bigamis*, & ex Concil. Trident. cap. 17. ſeſſ. 23. de Reformatione. Tum quia taliter bigamus non ſignificat unicam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, tum quia non poteſt caſtitatem perſuadere, qui illam non ſervavit.

Digitized by Google

CANON XIX.

QVi duas in conjugium ſorores acceperit, vel filiam fratris, Clericus eſſe non poterit.

Ideò Eccleſia matrimonium inter parentes, ſive conſanguineos, ſive affines prohibet; ut hoc medio uniat Chriſtianos inter ſe & cum capite ſuo, quantùm fieri poteſt. Cùm ergo affines & conſanguinei jam inter ſe ſufficienter uniantur, ratione ſanguinis & affiniatis; ideo Eccleſia prohibet, nè inter ſe luterius uniantur, ut facilior ſit via alienis ad talem unionem. Hanc rationem tradit Auguſtinus lib. de Civit. D. cap. 15. & 16.

CANON XX.

CLericus fidejuſſionibus inſerviens deponatur.

Cautiones, tutelæ & ſæcularia negotia, prohibentur Clericis; ſi hoc fiat, inquit Balſamo, ex animo avaritiæ: non verò, ſi fiat ex charitatis impulſu, vel quando lex & magiſtratus præſeribunt. Unde notat Zonaras, quòd in Concilio Chalcedonenſi Epiſcopi Ægyptii coacti fuerint ad dandum fidejuſſores, aut ſaltem jurandum, ſe ſubſignaturos eſſe Concilii deciſionibus, eo tempore, quo Epiſcopus Alexandrinus eligeretur, ſine cujus aſſenſu nullum decretum Religionem reſpiciens poterant ſubſignare. Jam de hac materiâ egimus ſuper Canonem 7. ubi diximus, laïcum quemdam Victorem nomine, privatum fuiſſe Eccleſiæ precibus in quodam Concilio, interventione D. Cypriani, eo quòd Presbyterum nominaviſſet in tutorem pupillorum. Ratio, cur hoc canone fidejuſſiones arceantur à Clericis, eſt quia ſufficit, quòd Clerici pro animabus fidelium fidejubeant: nam pro amico ſpondet, qui per prælationem alios accipit gubernandos, inquit Chartuſianus.

CANON XXI.

EVnuchus, qui per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione ejus ſunt amputata virilia, vel ſi ità natus eſt, & eſt dignus, fiat Epiſcopus.

Ex hoc Canone patet, quòd involuntaria virgilium membrorum præciſio, & teſtium carentia naturâlis, non inducant irregularitatem. Imò, non fit irregularis, qui ſibi virilia aut teſtes amputari permittit ex juſtâ causâ, v. g. propter infirmitatem; nec tenetur teſtes abſciſſos, aut eorum cineres, ſecum deferre; ut falsò putat vulgus: nam irregularitas non incurritur, niſi in caſibus in jure expreſſis cap. *is qui. de ſent. excommun.* in jure autem hoc non eſt expreſſum. Si tamen alicui abſciſſa ſunt virilia in pœnam delicti, v.g. clerico à marito reperto cum uxore ſuâ in delicto flagranti; tunc incurritur irregularitas, ſicut quando abſcinduntur ſententiâ judicis ob crimen; nam hujuſmodi amputatio videtur propriâ culpâ contigiſſe.

CANON XXII.

SI quis abſcidit ſemetipſum, ideſt, ſi quis ſibi amputavit virilia, non fiat Clericus; quia ſui ipſius homicida eſt, & Dei conditionis inimicus.

Hic Canon ſtatuit irregularitatem pro illis, qui ſibi virilia, vel teſtes, amputaverunt, vel permiſerunt ſibi amputari, etiam ſi hoc fiat bono zelo pietatis, v. g. causâ caritas, vel caſtitatis causâ; eſt enim inhoneſtum & illicitum, etiam ob caſtitatem, ſe hoc modo ſecare; nam hujuſmodi ſectio & amputatio non eſt medium ad caſtitatem: imò ſecti & amputati majoribus vexantur ſtimulis concupiſcentiæ, præſertim in virili ætate, ut teſtantur Medici.

CANON XXIII.

SI quis, cùm Clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnatur, quia ſuus eſt homicida.

Per præcedentem Canonem arcentur, qui ſe caſtraverunt, à promotione ad ſtatum Clericalem; & per iſtum illi, qui ſunt ad eumdem ſtatum promoti, arcentur ab exercitio ſuorum ordinum; ad denotandum, in tali actione incurri totalem irregularitatem, quoniam irregularis non poteſt ordines ſuſcipere, nec ſuſceptos exercere: & hoc facit differentiam inter hos duos Canones. Idem determinavit Canon primus Concilii Nycæni, à Clero excludens ſpadones & eunuchos, qui ſponte & citra neceſſitatem ſeipſos mutilaverint; negans tamen illos eſſe irregulares, qui à medicis morbi causâ, etiam ſponte, exciſi fuerunt, ut refertur in decreto, *c. ſi quis à medicis, diſt.* 55. Huic Canoni occaſionem dedit Leontius Presbyter, qui ſuſpectæ converſationis cum muliere accuſatus, & ab Euſtathio Antiocheno præſule juſſus, ut à tali commercio deſiſteret, obedire recuſavit; & ad amovendam ſuſpicionem mali, ſibi amputavit virilia: unde illum depoſuit Euſtathius, tùm propter illicitam amputationem, tùm propter illam prohibitam conſuetudinem: de quibus cùm indignaretur Leontius, ſe per novum ſcelus adjunxit Arianis, Antiochenamque ſedem invaſit. De Origene etiam refert Euſebius lib. 6. Hiſt. Eccleſ. quòd, cùm fœminas de rebus Theologicis vellet inſtruere, malum aut mali ſuſpicionem prævenire optans, medicamentis ſibi adhibitis, ſeſe eunuchum fecerit, malè verba Chriſti explicando, quibus habetur, *Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum Cælorum.* Propter hoc Demetrius Alexandriæ Epiſcopus ſacram ordinationem illi petenti recuſavit; ſed Origenes in Palæſtinam commigrans ſactos Ordines & Sacerdotium ſumpſit ab Epiſcopis Cæſarienſi & Hieroſolimitano: unde inter illos & Demetrium graves exortæ ſunt querelæ. Hanc hiſtoriam cum Euſebio referunt Epiphanius hæreſi 58. & Hieronymus de Scriptoribus Eccl. Præcedentem verò de Leontio referunt Athanaſius Apologia defugâ ſuâ in fine. Socrates lib. 2. cap. 21. & Theodoretus lib. 2. cap. 24.

CANON XXIV.

LAïcus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione privetur; quia ſuæ vitæ inſidiator exiſtit.

In alia verſione habetur, quòd debeat tribus annis ſegregari; quæ quidem pœna applicata laïcis idem eſt, ac pœnitentia: ſicque iſte Canon primus eſt, qui limitet pœnitentiam pro criminibus Canonicis. Ex quo patet, quòd in primis duobus ſæculis major eſſet benignitas Eccleſiæ in taxandis pœnitentiis, quàm in ſubſequentibus; Paulus enim Epiſt. 2. Cor. reſtituit in Eccleſiam inceſtuoſum Corinthium poſt pœnitentiæ menſes novem aut decem, quod pro tanto crimine parum erat. Clemens Papa lib. 2. Conſtit. Apoſt. cap. 16. Epiſcopis præcipit, quatenus quinque, ſex, aut ſeptem, hebdomadas jejunii imponant pro peccatis; quod levius erat. Apoſtoli etiam baptiſabant ſine præcedentibus annis Catechumenatûs. Hæc omnia

Digitized by Google

probant manſuetudinem Eccleſiæ hoc toto biennio; ſed poſteà, occaſione Montaniſtarum, rigidiorem ſe præſtitit. Licet enim Montanus ſe Paracletum diceret, vitam ità perverſam agebat, ut ejus nomen mutare coacti fuerint illius ſectatores. Ratio benignitatis Eccleſiæ naſcentis petitur ex hoc, quòd major ſeveritas occaſionem dediſſet teneriimis Eccleſiæ infantulis Chriſtianiſmi rigiditatem deſerere. Quòd ſi nunc Eccleſia ab antiqua ſeveritate, quam à ſæculo 2. adhibuit, relaxata eſt; hoc non debet refundi in diſciplinæ Eccleſiaſticæ relaxationem, ſed in infirmitatem noſtram, cui compatitur Eccleſia, ſicut olim fecit Chriſtus.

CANON XXV.

E*Piſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur; non tamen communione privetur: dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipſum.*

In hoc Canone aliqualis ſpecies reperitur trium canonicorum criminum, pro quibus juxta Canones injungebatur præcipuè publica pœnitentia; illa enim erant fornicatio, idololatria, & homicidium. Propter hæc crimina deponitur Clericus, non tamen privatur communione laïca, tùm quia Deus non vindicat bis in idipſum, tum quia depoſitio ſufficiens eſt & ſatis rigoroſa punitio pro Clerico; quoniam per eam reputatur ut laïcus, numquamque ad Clericalem gradum reſtitui poteſt: unde in Græco exemplari habetur, Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus, fornicationis, perjurii & furti convictus deponatur, & non ſegregetur. Ubi patet, quòd tales deberent tantùm amittere dignitatem & gradum Clericalem, ſicque communicare cum laïcorum turbâ, in quo conſiſtebat depoſitio: non verò ſegregabantur, id eſt, non arcebantur à divinorum participatione, nec à communibus fidelium orationibus, in quo conſiſtebat ſegregatio, ſeu excommunicatio. Quòd ut meliùs intelligatur,

Notandum, triplicem fuiſſe communionem, nimirùm clericam, laïcam, & peregrinam. *Communio clerica* eſt ea, quàm recipiebant ſacro miniſterio dedicati intra Sanctuarium. *Communio laïca* eſt ea, quam recipiebant laïci, & ad quam reducebantur clerici majores, ſeu ſacris initiati, quibus propter crimen aliquod prohibebatur, nè intra Sanctuarium communicarent: ſolis enim majoribus clericis licebat Sanctuarium ingredi, & in eo communicare; & aliquando in pœnam delicti, hoc privilegio excidebant, nec niſi cum promiſcuâ turbâ licebat eos communione ſacrâ refici. Hæc pœna propriè erat depoſitio, id eſt, amotio à gradu Epiſcopali, Sacerdotali, vel Diaconali, ſine tamen excommunicatione. Unde Baſilius ad Amphilochium ait Can. 3. *Diaconus poſt Diaconatum fornicatus, à Diaconatu quidem ejicietur, in laïcorum autem locum extruſus à communione non arcebitur, quoniam antiquus eſt canon, ut qui à gradu exciderunt, hoc ſolo punitionis modo plectantur.* Hoc idem habetur in Can. 32. Concil. Agathenſis: *Si Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, capitale crimen commiſerit, ab officii honore depoſitus, in Monaſterium detrudatur, & ibi, quamdiu vixerit laïcam tantùm communionem accipiat.* Hunc Canonem inſerit Gratianus *diſt.* 50. *cap. ſi quis Epiſcopus.* Ita ſcribit Cyprianus Epiſt. 2. ad Antonianum de Trophymo lapſo in perſecutione, qui tamen admiſſus eſt, ut tamquam laïcus communicet. *Communio Peregrina* non conſiſtebat in refectione Euchariſtiæ, ſed in

A refectione per cibum corporalem. Clerici enim; qui non erant depoſiti ſuſtentabantur per decimas & oblationes Eccleſiæ in quâ miniſtrabant; ex illis enim habebant diſtributiones, quibus in dies vivebant, quas D. Cyprianus ſportulas vocat. Cùm autem in pœnam criminis deponebantur, tales non percipiebant ſportulas; ſed proprio labore & induſtria ſibi quærebant victum. Contingebat tamen aliquando, ut ex commiſeratione quadam illis Eccleſia præſtaret alimoniam: non quidem debitam, ut aliis ſportulantibus immatriculatis; ſed tamquam peregrinis fidelibus, qui à proprio Epiſcopo per litteras formatas erant commendati Ec-

B cleſiis, ad quas peregrè ibant: & hæc ſuſtentatio dicebatur communio peregrina.

CANON XXVI.

S*Imiliter & reliqui clerici huic conditioni ſubjaceant.*

Hic Canon nihil aliud eſt, quam conſecutio ad præcedentem; ita quòd, ſicut per præcedentem indicitur pœna Depoſitionis pro Clericis Majoribus, qui ſunt Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi; ſic eadem pœna infligitur in præſenti contra Clericos minores, qui ſunt Subdiaconi (qui nunc, non olim, inter majores & ſacros reponuntur) Acolithi, Exorciſtæ, Lectores, & Oſtiarii. Hi minores ordines cum Presbyteratû & Diaconatu, de

C quibus anteà, commemorantur à Concilio Romano ſub Sylveſtro Can. 7. An. 324. Eoſdem ordines ſeptem commemorat Concilium Chartaginenſe 4. an. 398. ſub Anaſtaſio can. 67. 8, 9. quibus addit Cantores, ſeu Pſalmiſtas; ſed hoc eſt officium, potiùs quàm Eccleſiaſticus ordo: cùm ipſum Concilium can. 10. Cantores creari affirmet à Sacerdote, reliquos autem ab Epiſcopo. Duo illa Concilia, Carthaginenſe & Romanum, Cyprianus Epiſt. 55. Cornelius Papa, Gelaſius, aliique ſequentes, de Acolithis mentionem faciunt. Attamen apud veteres Græcos nulla de illis fit mentio, licet ſit vox Græca; Ignatius enim, qui Epiſt. ad Antiochenos recenſet ordines Presbyterorum, Diaconorum, Hy-

D podiaconorum, Lectorum, Cantorum, Janitorum, Laborantium, & Exorciſtarum, nihil commemorat de Acolythis. Nec dicatur, per Laborantes intelligi Acolythos; nam Epiphanius in compendio Laborantes vocat eos, qui defunctorum corpora curabant, & componebant ad ſepulturam. Porrò, illo tempore non erant clerici ſimplices, dabatur tamen tonſura clericalis; ſed ſemper cum aliquo ordine.

CANON XXVII.

E*X iis, qui ad clerum provecti ſunt, præcipimus; ut ſi voluerint uxores accipere, accipiant: ſed Le-*

E *ctores tantùm, & Cantores.*

Zonaras & Balſamon contendunt, per hunc canonem probare, quòd Clerici majores poterant uti mulieribus, quas ante promotionem duxerant, licet non poſſent poſt ſuam ordinationem uxores ducere; ſed facile eſt contrarium illis probare, quòd ſcilicet, ſi ſit prohibitum illis uxorem ducere poſtquam ordinati ſunt; ſic etiam illis non liceat cum uxoribus cohabitare. Nam illis ordinatis non prohibetur matrimonium, quaſi ſit contrarium Ordini; quoniam unum Sacramentum non eſt alteri contrarium: ergo illis prohibetur, in quantùm actus Matrimonii contrariatur Ordini: ergo, quo jure Clericis majoribus prohibebatur, ne uxores ducerent

Digitized by Google

ducerent poſt ordinationem ſuam. Pari jure illis A erat prohibitum, nè cum uxoribus anteà aſſumptis cohabitarent carnaliter. Ex hoc canone qui licentiam præbet tantùm Lectoribus & Cantoribus uxores ducendi, notandum eſt: quod apud Græcos eſſent tantùm duo minores ordines, nimirum Lectores & Cantores, quem ultimum ordinem Latini non agnoverunt. Licet autem alios minores ordines non habuerint Græci, eorum tamen miniſteria non omiſerunt; ſed ea diviſerunt, partim Subdiacono, & partim Lectori.

CANON XXVIII.

EPiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, percutientem fideles delinquentes, aut fideles inique agentes, B *& per hujuſmodi volentes timeri, dejici ab officio ſuo præcipimus; quia nuſquam hoc Dominus docuit: è contrà ipſe cùm percuteretur, non percutiebat; cum malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur.*

Hoc præceptum nititur exemplo Chriſti, qui neminem occidit, neque percuſſit, niſi ex charitate; ut quando ejecit ementes & vendentes de templo cum flagellis. Idem decretum omnes homines reſpicit, & ſingulariter Clericos, qui magis ad exemplum Chriſti tenentur. Hoc crimen in Clericis graviſſimum eſt, cum depoſitione puniatur; unde Childebertus Epiſcopus Cænomanenſis, poſteà Turonenſis Archiepiſcopus factus, dum ab Epiſ- C copo Cænomanenſi interrogaretur, an Presbyter, poſt ſeptem pœnitentiæ annos ſibi injunctos, propterea quòd ictu lapidis latronem occiderat, qui illi mortem inferre nitebatur, poſſet ad Miſſam celebrandam reſtitui: reſpondit his verbis, hoc ipſi expediens non viderit. *Conſideranti mihi, quanta in Sacerdote poſtuletur innocentia, & maximè quòd immunis eſſe debeat à ſanguine, non videtur reum ſanguinis oportere deinceps miniſtrare, quamvis tuendæ ſalutis neceſſitate homicidium occurrerit; nec enim videtur, quòd vix verè Chriſtianus ſapiens & juſtus quærere ſibi vitam alienâ morte debeat.* Nicolaüs Papa Primus etiam apud Gratianum in decreto diſt. 50. D Clericos prohibet homicidium quacumque ex causâ, & indicit depoſitionis pœnam, quam punitionem pro tanto crimine levem eſſe dicit. Prioribus Eccleſiæ temporibus homicidium omni cum ſeveritate cunctis, tum Clericis, tum Laïcis, fuit prohibitum; ſed in medio duodecimi ſæculi diſciplina eccleſiaſtica relaxari cœpit, maximè in hoc. Nam primò talis prohibitio homicidii cenſebatur communiter eſſe de jure divino; poſteà ex jure Eccleſiaſtico; deinde limitata fuit ad ſolos Clericos, permiſſumque fuit laïcis cum moderamine inculpatæ tutelæ; tandem permiſſum etiam evaſit Clericis cum tali moderamine; & irregularitas, quæ nunc ex homicidio provenit, non eſt ampliùs ex delicto, E ſed tantùm ex defectu. Nec mirum eſt, ſi Eccleſia in principio tam ſevera fuerit erga homicidium committentes, maximè Clericos; cùm apud Paganos, etiam ſummis Pontificibus prohiberetur, nè ullum morti traderent: unde apud Suetonium Titus Imperator ſummum Pontificatum aſſumpſit, ut à condemnatione ad mortem diſpenſaretur, dicens; *Sibi præſtare periturum, quàm quemquam perditurum.*

CANON XXIX.

SI quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, depoſitus juſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſiâ penitùs abſcindatur.

Licet in Canone 25. non debeat duplex punitio infligi pro eodem crimine, non tamen hic illi opponitur; quia duplex ibi involvitur crimen, unum ſcilicet antecedens, propter quod data fuit depoſitio, quæ arcebat à communione Clericâ, & permittebat laïcam; aliud verò, quo ſe Clericus depoſitus ingerebat ad exercendum de novo ſuum miniſterium, propter quod hoc Canone infligitur ejectio ab Eccleſiâ, & privatio communionis etiam laïcæ, quæ eſt excommunicatio.

CANON XXX.

SI quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per pecunias hanc obtinuit dignitatem, dejiciatur, & ipſe, & ordinator ejus; & à communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon Magus à Petro.

Ex hoc Canone antiquiſſimo colligitur antiquitas Simoniæ in Eccleſiâ, & ex illis poteſt colligi, quantum fuerint æſtimata Eccleſiaſtica miniſteria; ut ad illa obeunda multi ſua bona temporalia inſumpſerint. Colligi etiam poteſt ſimoniæ enormitas, ex pœna ſymoniacis Clericis inflictâ in hoc canone, ubi non tantùm jubentur deponi, quæ eſt punitio Clericorum delinquentium; ſed etiam ſegregari, quæ erat punitio laïcorum: nam ſegregari, ut jam diximus, nihil aliud erat, quàm applicari ad pœnitentiam canonicam: ita quòd Clericus depoſitus & ſegregatus ſeu ejectus nullo modo differrent. Verſus tamen quartum ſæculum Eccleſia conſulere volens decori & venerationi ſtatûs Clericalis, & cupiens reddere Clericos tales, quales illos peroptat Paulus, irreprehenſibiles ſcilicet, adhibuit differentiam inter Clericos pœnitentes & laïcos, ita quòd pœnitentiæ publicæ loco Clericus delicti reus in Monaſterium relegaretur, aut ad privatam ſeceſſionem, ut docet Leo Magnus Epiſt. 92. inquiſit. 2. Hieronymus Epiſt. 48. ad Sabinianum; & Concilium Aurelianenſe 3. Can. 4.

CANON XXXI.

SI quis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur; & omnes, qui illi communicant ſegregentur.

Per antecedentem Canonem prohibetur ingreſſus Simoniacus ad beneficia, & per præſentem prohibetur, nè quis ad illa ſe intrudat per principum poteſtatem; ut libertas electionum & promotionum maneat. Si tamen aliqui iſto modo prohibito Eccleſiam obtineant, incurrunt quidem pœnam Depoſitionis; non tamen propterea videntur ejiciendi ab Eccleſiâ, ut Simoniaci in præcedenti Canone, quia de hoc nulla fit mentio; ſed illi, qui ad talem intruſionem communicant, ejiciendi ſunt, juxta Canonis tenorem, ſaltem quoad laïcos: quantum enim ad Clericos, non crederem illos eſſe ejiciendos; quia gravius non commiſerunt crimen, quàm illi qui intruſi ſunt, qui tantùm ſunt deponendi, ut præhabetur.

CANON XXXII.

SI quis Presbyter, contemnens Epiſcopum ſuum, ſeorſum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens, quo reprehendat Epiſcopum in cauſa pietatis & juſtitiæ, deponatur, quaſi principatûs amator exiſtens, eſt enim tyrannus: & cæteri Clerici, qui tali conſentiunt, deponantur: laïci verò ſegregentur. Hæc autem poſt unam, ſecundam, & tertiam obſervationem Epiſcopi, fieri conveniunt.

Ex hoc Canone conſtat, Epiſcopos eſſe Preſbyteris majores in authoritate & dignitate; non tantùm ex inſtitutione Eccleſiaſticâ, ſed etiam ex jure divino. Batavus quidam Calvinianus contra Epiſcoporum dignitatem inſurgens, temerariè auſus eſt libros quoſdam edere, quibus probare intendit, inter Epiſcopos & Preſbyteros in Eccleſiæ primordiis nihil fuiſſe diſcriminis, quoad officium & dignitatem; totumque diſcrimen invectum eſſe ſequentibus temporibus, invaleſcente Eccleſiæ novâ conſuetudine; ita quòd Epiſcopali dignitati quæ anteà non erat, exordium dederit Concilium Nycenum. Sed inconcuſsâ fide contrarium habemus, talem ſcilicet dignitatem jam inde ab Apoſtolis, ipſoque Chriſto, ſtabilitam fuiſſe; ut noviſſimé à Concilio Tridentino adverſus neperas Calviniſtarum hæreſes determinatum eſt ſeſſ. 23. Can. 6. *Si quis dixerit, in Eccleſiâ Catholica non eſſe Hierarchiam divinâ inſtitutam ordinatione, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris, anathema ſit.* Canone etiam 7. addit: *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris majores, anathema ſit.* Epiphanius hæreſi 75. Arium perhibet eo nomine ab Eccleſiâ damnatum eſſe, quòd omne tolleret Epiſcopi & ſimplicis Sacerdotis diſcrimen; ipſe verò ibidem probat, longé eſſe diſpares ratione ordinationis. Contrarium hujus erroris convincitur ex multis, qui ab ipſis Apoſtolis ordinati fuerunt Epiſcopi; ut potè Jacobus ipſe Apoſtolus Frater Domini, qui tam à Chriſto ipſo, quam ab Apoſtolis fuit conſtitutus Hieroſolymæ Epiſcopus: ut refert Clemens lib. 8. Conſtit. Apoſt. c. 35. Clemens Alexandrinus lib. 6. Hypotypoſeon. Euſebius lib. 2. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 1. & Egeſippus temporum Apoſtolicorum vicinus apud Hieronymum lib. de Script. Eccleſiaſt. c. 4. Marcus etiam Evangeliſta Alexandriæ factus fuit Epiſcopus ex Euſebio lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 24. & ex Hieronymo in Cathalogo Scriptorum cap. 18. Timotheus ab Apoſtolo Paulo conſtitutus fuit Epheſiorum Epiſcopus; unde ipſe Apolus illi ait 2. Timoth. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ in te eſt per impoſitionem manuum.* Quod autem habuerit, tamquam Epiſcopus, judiciariam poteſtatem, patet ex 1. Timoth. 5. *adverſus Presbyteros accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Titum etiam Paulus conſtituit Cretenſium Epiſcopum, at ipſemet fatetur ad Titum 1. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates Presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.* Ex his omnibus patet, inſtitutionem Epiſcoprum, & illorum poteſtatem, fuiſſe ab initio naſcentis Eccleſiæ ortam ab Apoſtolis & ipſo Chriſto.

Contrarium aſſeruiſſe Hieronymum prætendit Medina, ipſumque aliquo modo declinaſſe verſus Arianiſmum, proptereà quòd in Epiſt. 85. ad Evagrium dicat, *Quod autem unus poſteà* (loquitur de Preſbyteris) *electus eſt, qui cæteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt; nè unuſquiſque ad ſe trahens Chriſti Eccleſiam rumperet.* Quod idem repetit ſuper cap. 1. Epiſt. ad Titum. *Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitione Dominica, Presbyteris eſſe majores.* Sed perperam & magnâ eum temeritate hoc proferre videtur Medina. Nam licet D. Hieronymus contendat, nomen Epiſcopi attributum fuiſſe ab Apoſtolis quibuſlibet Preſbyteris Eccleſiæ, quod ultrò verum eſt; non tamen illorum omnium parem facit dignitatem. Nam in Epiſtola ad Evagrium præcitata ait; *Quid facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat?* ſicque differentiam inter illos adhibet. In commentario autem citato ſuper cap. 1. Epiſt. ad Titum, loquens de Epiſcopis ait: *imitantes Moyſem, qui cum haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Sicut ergo Moyſes ſupremam habebat poteſtatem, & ſeptuaginta ſubalternatam; ſic Sacerdos reſpectu Sacerdotum. Si ergo dixerit Hieronimus, initio Eccleſiæ Preſbyteros fuiſſe pares Epiſcopis, intelligitur, quantùm ad nuncupationem, ſecundum quam nunc ſunt diſpares. Intelligitur 2. quòd eſſent pares in regimine, licet origo & fons regiminis eſſet in ſolo Epiſcopo, ratione ordinationis ſuæ; attamen tanta erat moderatio Epiſcoporum initio Eccleſiæ, ut in communi cum Preſbyterorum cœtu omnia agerent, nec his in conſultis quidquam aggrederentur. Licet hæc diſciplina nunc in multis inoleverit, multa tamen ſuperſunt, in quibus neceſſe habent Epiſcopi conſilium capituli adhibere. Unde præclarè ait Alexander III. cap. novit. de his quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu capituli. *Novit tua diſcretionis prudentia, qualiter tu & fratres tui unum corpus ſitis; ita quod tu caput, & illi membra eſſe probantur: unde non decet te, omiſſis membris, aliorum conſilio in Eccleſia tua negotiis uti, cùm id non ſit dubium, & honeſtati tuæ, & ſanctorum patrum inſtitutis contraire.* Intelligitur denique Hieronymus, quòd Preſbyteri eſſent Epiſcopis pares; non quidem illis Epiſcopis, qui tales conſecrati erant; ſed illis, qui præficiebantur ad Eccleſiarum regimen ex electione, qui tamen vocabantur Epiſcopi, ut diximus. Nam eò tempore pauciſſimæ erant Eccleſiæ Epiſcopales, quæ ab Epiſcopis conſecratis regerentur, ſed quam plurimas gubernabant ſimplices Sacerdotes, qui vocabantur Chorepiſcopi; & qui hanc poteſtatem non habebant à Chriſto, nec ab Apoſtolis, ſed tantùm ab ordinatione Eccleſiaſticâ. Porrò, non eſt opus majoribus argumentis, ad probandùm, quod Hieronymus nullo modo cum Arianis convenerit.

Hoc poſito, Canon iſte præcipit Clericis & Laïcis, ut Epiſcopo obediant, nec ab eo ſe ſeparent, ſub pœnâ depoſitionis pro Clericis, & ſegregationis ſeu excommunicationis pro laïcis; modò tamen illos de reſipiſcentiâ ter admoneant Epiſcopi: & inde orta eſt conſuetudo faciendi tres monitiones publicas, ante fulminationem excommunicationis.

Ex eodem Canone multa colliguntur, quæ diſciplinam Eccleſiaſticam concernunt. Apparet primò, quòd ſi Epiſcopus crimen notorium commiſerit, Preſbyteri ſe ſeparare poſſint ab illo, abſque Concilii Provincialis deciſione; ut patet ex Theodoreto, qui cap. 24. lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ refert, Flavianum & Diodorum Preſbyteros Antiochæ comminatos fuiſſe Leontino Epiſcopo, ſe ſeparaturos eſſe à ſuâ communione, niſi ab Eccleſia expulſaret Aetium Arianum, cui ordinem Diaconatûs conceſſerat. 2. Apparet, quòd in qualibet Eccleſia eſſet tantùm unum altare; quoniam prohibebatur nè Sacerdos erigeret aliud: quod unicum altare communionem Eccleſiæ denotabat. In hoc altari Epiſcopus vel Sacerdos quotidiè celebrabat, aliique Sacerdotes & Clerici aſſiſtebant miniſt i. 3. Unica tantùm ſingulis diebus Miſſa celebrabatur, ut patet ex Clemente lib. 2. Conſtit. Apoſtol. cap. 57. ex Dionyſi cap. 3. Hierarch. Eccleſiaſt. 4. Cùm multiplicarentur fideles, plures in unâ urbe fuerunt conſtructæ Eccleſiæ, & in qualibet Eccleſiâ plura altaria erecta ſunt. Nè autem ſchiſmata naſcerentur inter Sacerdotes, & ut ipſi

Digitized by Google

ſibi conſectationem Eccleſiarum & alterium reſervarunt, ſicut & benedictionem fontium baptiſmalium, & collationem confirmationis, ſine quâ baptiſmus cenſebatur imperfectus : unde antiquitùs in ſolis Cathedralibus erant baptiſmales fontes (quod adhuc in uſu eſt apud Italos) & Epiſcopi ſibi baptiſandi potentiam retinebant ; ſed poſteà hoc tantùm fecerunt in vigiliis Paſchæ & Pentecoſtes. Ex his omnibus apparet 4. quantùm ſit Eccleſiæ neceſſarium habere centrum unitatis, ad diſcernendum catholicos ab hæreticis, inter quos nulla unitas reperitur, neque ſubordinatio.

CANON XXXIII.

SI quis Presbyter, aut Diaconus, ab Epiſcopo ſuo ſegregetur, hunc non liceat ab alio recipi ; ſed ab ipſo, qui eum ſequeſtraverat ; niſi forſan obierit Epiſcopus ipſe, qui eum ſequeſtrare cognoſcitur.

Innoteſcit ex hoc Canone poteſtas, quam habet quilibet Epiſcopus, annullandi determinationes ſui anteceſſoris ; ſed illi tantùm hoc licere, & non alteri, notat Zonaras ; & Concilio Provinciali, ſi injuſtæ ſint. Ex hoc patet unio & reverentia mutua Epiſcoporum, quæ tanta eſt, ut nullus attentare velit, imò nec poſſit, ſuper decreta alterius, reſpectu clericorum ſuæ Diœceſis. Quia poterat in illo tempore Concilium invalidare decreta Epiſcoporum in particulari, ex hoc concluditur, quòd appellationibus dabatur locus.

CANON XXXIV.

NUllus Epiſcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum, ſine commendatiis ſuſcipiatur litteris. Et cùm ſcripta detulerint, diſcutiantur attentiùs ; & ità recipiantur ; ſi prædicatores pietatis extiterint, recipiantur : ſin minùs, nec ea quæ ſunt neceſſaria miniſtrentur eis, quia per ſubreptionem multa proveniunt.

Jam loquuti fuimus de litteris formatis ſeu commendatitiis, quæ dabantur peregrinantibus, tum clericis, tum laicis ; quæ ad hoc valebant, ut fideles hoſpitio & menſâ ſuſciperentur, atque Eccleſiaſtica communione, ſi per litteras fideles apparebant ; quoad clericos verò, inſerviebant inſuper, ut eorum innoteſceret ordinatio, & teſtimonium de illorum fide daretur. Hoc canone præcipitur clericis, ut habeant tales litteras, quæ accuratè examinentur ab Epiſcopis, ne in iis reperiatur ſubreptio ; ita quòd ſi ſint legitimæ, ad miniſteria Eccleſiaſtica admittantur ; ſin minùs, nullo modò recipiantur ad illa ; imò nec ad communionem peregrinam, quæ conſiſtebat in diſtributione ciborum, quæ fiebat communiter peregrinis : & hoc ut impediantur divagationes clericorum, quorum fides eſſet ſuſpecta. In Græco tamen exemplari præcipitur, ut illa diſtributio ſeu communio peregrina non denegetur clericis illis peregrè agentibus, etiam ſuſpectis de fide ; nè talem ciborum recuſationem avaritiæ attribuerent. Suppoſitâ tamen ſuſpicione, nullo modo ſacra communione, nec etiam laica, reficiebantur.

CANON XXXV.

EPiſcopos gentium ſingularium ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur ; quem velut caput exiſtiment, & nihil ampliùs præter ejus conſcientiam gerant, quàm illa ſola ſinguli, quæ parochiæ propriæ, & villis, quæ ſub ea ſunt, competunt. Sed nec ille, præter conſcientiam omnium, faciat aliquid in eorum pa-

A *ræciis : ſic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto.*

Manifeſtum eſt per hunc Canonem, quòd omnia gerebant Epiſcopi in ſuâ Diœceſi, neque aliquid faciebant Metropolitæ, niſi de conſenſu Epiſcoporum in Concilio Provinciali. Licet in primis ſæculis nulla eſſet mentio metropolitanorum, ob modeſtiam Eccleſiæ, illorum tamen exiſtentia antiquiſſima apparet, Paulo dicente ad Titum, *Reliqui te creta, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros*, ideſt Epiſcopos, ut patet ex ſequentibus verbis, quibus oſtenduntur conditiones Epiſcopi ; *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe*, &c. Quibus verbis innuuntur metropolitanorum
B officia, nimirum ſuper provinciam vigilare, defectus corrigere, & in locis inſtituere Epiſcopos : ſed poſteà illis tantùm reſervata eſt confirmandi poteſtas. Idem patet ex cap. 1. 2. Cor. ubi Paulus ſcribit, *Eccleſia Dei, quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis, qui ſunt in Achaia.* Ubi Eccleſia Corinthi prior repoſita eſt, quia ſemper fuit metropolis Achaiæ. Idem habetur in Epiſtolis ad Philippenſes & Theſſalonicenſes, quæ Eccleſiæ fuerunt metropolitanæ Macedoniæ & Theſſaliæ. In Apocalipſi etiam Eccleſia Epheſi prima inter ſeptem Eccleſias Aſiæ minoris reponitur. Hæc inſtitutio Metropolitanorum habetur cap. 4. lib. 8. conſtitutionum Apoſt. Apud
C Tert. cap. 36. lib. de Præſcript. & ex Conc. Nycæno, quod talem inſtitutionem, jam longè anteà factam ſupponit. Nec dicendum eſt, illam à nullo fuiſſe decretam Concilio ; hoc enim non eſt neceſſarium, Auguſtino dicente, rem aliquam eſſe traditionis Apoſtolicæ, quæ non reperta in canonibus obſervatur ubique, l. 4. contra Donatiſtas cap. 23. l. 33. cap. 23. l. 7. c. 7.

Divus Leo Epiſt. 84. ad Anaſtaſium dicit, ideo inſtitutos fuiſſe metropolitanos, ut ſtabiliretur ordo Hierarchicus in Eccleſia, & ſubordinatio inter Epiſcopos, ad impediendam uſurpationem ; *Nè omnes ſibi, omnia vendicent.* Et inſuper, ut omnia ad unitatem tendant ; ita quòd, ſicut omnes Epiſcopi ſub metropolitano uniuntur, ita metropolitani ſub Patriarcha, & Patriarchæ ſub Eccleſia Roma-
D na, quæ eſt centrum univerſale unitatis omnium Eccleſiarum ; quandoquidem Petrus authoritate Chriſti omnium Apoſtolorum conſtitutus eſt princeps, ut inter ipſum & Apoſtolos, & inter Eccleſiam ejus & Eccleſias omnium Apoſtolorum & omnium Epiſcoporum, qui Apoſtolis ſucceſſerunt, conſervaretur illa unitas, quæ eſt nota & caracter veræ Eccleſiæ. Ut hæretici talem unitatem catholicorum deſtruerent, conati ſunt primò avellere primatum D. Petri & ſummorum Pontificum. Deinde omnem ab Eccleſia primatum voluerunt auferre, dicendo laicos nullatenus eſſe clericis inferiores, nec Epiſcopos ſuperiores ad presbyteros, niſi
E tantùm ex humanâ inſtitutione.

In ſubordinatione Eccleſiaſtica prælatorum, primus gradus eſt Epiſcoporum alicui metropolitano ſubjectorum ; qui non aliis præſunt, quàm inferioribus clericis & laicis, nec aliam Synodum cogere valent, quàm clericorum ſibi ſubditorum : & horum ditio, quæ nunc Diœceſis dicitur, olim vocabatur parœcia. Secundus Epiſcoporum gradus eſt metropolitanorum, qui nunc vocantur Archiepiſcopi, quorum juriſdictio & poteſtas in omnem provinciam ſe extendit ; & hi poſſunt convocare Concilia Provincialia, ubi omnes ſuffraganei adeſſe debent ; & ad hoc cogi per cenſuras poterant. Tertius gradus apud Latinos eſt Primatum, & apud Græcos Patriarcharum ; quorum ditiones ac præfe-

cturæ vocabantur Diœceſes, & ab eis Synodi con- A
gregatæ dicebantur Diœceſanæ. Hi ſub ſe habebant plures metropolitas, & plurium provinciarum Epiſcopos; & erant quaſi Vicarii Papæ. Ab his congregata Concilia vocabantur apud Latinos Concilia generalia, quamdiu apud eos nullum œcumenicum congregatum fuit; & poſteà vocata fuere nationalia: inter Græcos verò nuncupabantur Diœceſana, ut prædiximus. Nomen Archiepiſcoporum introductum fuit in Concilio Epheſino, & impoſitum ſolum Epiſcopis Romano, Alexandrino & Antiocheno; nomen verò Patriarchæ inſtitutum eſt in Concilio Calchedonenſi.

CANON XXXVI.

B

Epiſcopus non audeat extra terminos proprios ordinationes facere in civitatibus & villis, quæ illi nullo jure ſubjecta ſunt: ſi verò convictus fuerit hoc feciſſe præter conſcientiam eorum, qui civitates & villas detinent; & iſte deponatur, & illi qui ordinati ſunt.

Idem prohibetur in Concilio Antiocheno 4. can. 22. Conſtantinop. 1. can. 2. Sardicenſi can. 18. & 19. & Trident. ſeſſ. 6. de Reformat. cap. 5. Sic & communiter ſummi Pontifices, & multis in locis Gratianus. Aliquando tamen charitas cogit in contrarium, tuncque Diœceſum limites non conſiderantur; ut patet in D. Epiphanio, qui ſacerdotem ordinavit Paulinianum, D. Hieronymi fra- C
trem, in Diœceſi Euteropolitanâ, ſine Epiſcopi localis licentiâ. Joannes Epiſcopus Hieroſolimitanus Epiphanii inimicus conqueſtus eſt de tali facto ad ipſummet, cui primò reſpondit, non eſſe rem ipſius; deinde legem charitatis, quæ omnibus prævalet, allegavit; & addidit inſuper, quòd in Cypro, ubi erat Epiſcopus, ad tales formalitates eo minus attenderent, quòd illi, quos ordinare volebant ordinationem recuſantes, fugiebant communiter, & ſic imponebantur illis manus, ubicumque reperirentur.

CANON XXXVII.

D

Si quis Epiſcopus non ſuſceperit officium & curam populi ſibi commiſſam, hic communione privetur, quoadusque conſentiat: ſimiliter autem Presbyter & Diaconus. Si verò, non pro ſuâ ſententiâ, ſed pro malitiâ populi; ipſe quidem maneat Epiſcopus, clerici verò communione priventur, eo quòd eruditores populi non fuerint.

Ex hoc Canone notantur multa. Primò, Epiſcopos, Preſbyteros & Diaconos, fuiſſe ordinatos in miniſterium unius Eccleſiæ particularis. 2. Non ſemper Epiſcopi eligebantur à populo & à clero, imò nec ſemper juxta leges præſcriptas, præſertim primis temporibus, ob perſecutiones. 3. Eccleſia E
nunquam conceſſit propriè jus electionis Epiſcoporum populis, licet de eligendis darent teſtimonium vitæ & morum; & hoc per ſpatium ſæculorum duodecim & ampliùs. Hoc autem ideò fiebat, quia vita eligendorum, à baptiſmo debebat eſſe incontaminata, & ob hoc exquirebantur ſuffragia populorum, apud quos converſabantur; & tale teſtimonium ad Epiſcopos in Concilio Provinciali deferebatur, ut teſtimonium ferrent. 4. Per hæc verba Canonis, *Maneat Epiſcopus*, notatur contra hæreticos, caracterem eſſe ſtabilem & fixum, & non ad modum præfecturarum laicarum. 5. Propter inobedientiam populorum puniebantur clerici. 6. Tempore vacantiæ, curam Epiſcopalem aſſumebat clerus; quoniam accuſatur, quòd non bene populos inſtruxerit. 7. Conferebantur ordines invitis, & pœnæ injungebantur nimiùm reſiſtentibus, quod denotat, fuiſſe crimen in tali reſiſtentiâ: & utrumque colligitur ex prima parte Canonis.

CANON XXXVIII.

Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ut inter ſe invicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoveant. Semel quidem, quartâ ſeptimanâ Pentecoſtes; ſecundâ verò, duodecimâ menſis Hyperborethei, id eſt, Octobris.

Præcipitur hoc Canone congregatio Conciliorum Provincialium bis in anno, licet Concilium Trullanum illud præcipiat tantùm ſemel. In illis examinabantur cauſæ majores de fide & religione, quarum judicium primò debebatur Epiſcopis in talibus Conciliis, & appellationes ad ſummum Pontificem currebant. Ceſſantibus his Conciliis, ſibi authoritatem aſſumpſerunt ſummi Pontifices judicandi in primâ inſtantiâ de omnibus cauſis majoribus de fide & religione, & hoc jure merito fecerunt; dum enim ab officio ſuo inferiores ceſſant, jure devoluto debent illud adminiſtrare ſuperiores. Porrò, illud verbum Hyperborethei eſt nomen Macedonicum, quod menſem Octobrem ſignificat.

CANON XXXIX.

Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet; nec ei liceat aliquid de his omnibus contingere, aut parentibus propriis condonare; quòd ſi ſint pauperes, tanquam pauperibus ſubminiſtret; nè eorum occaſione, Eccleſiæ negotia deprædetur.

Ex hoc Canone habetur, quòd primis ſæculis ſoli Epiſcopi habebant diſpoſitionem proventuum Eccleſiaſticorum; licet de his curam habuerint poſteà Preſbyteri, Diaconi & Oeconomi; quando ſcilicet illâ ſe exonerarunt Epiſcopi, ut totaliter ſe orationi & prædicationi applicarentur. Præcipitur Epiſcopo, ut talia bona adminiſtret, tanquam Deo contemplante; ut denotetur, quanta debeat eſſe cura ejus in illis diſtribuendis clericis & pauperibus; non verò cognatis, niſi in quantùm pauperes fuerint. In Græco exemplari hæc bona vocantur res Dei, quod nomen illis tribuunt recentiores; ut Ivo Carnotenſis, qui Epiſt. 140. dicit, ea ad Deum pertinere, & Cardinalis Petrus Damiani, qui lib. 1. c. 5. ea nominat res Dei: quod confirmat decreto Bonifacii dicentis, ex antiquo teſtamento ea quæ Deo conſecrabantur vocari ſanctum Sanctorum, quia Dei bonum eſt. Unde ex hoc concludit Zonatas, talia bona non poſſe vendi, aut alienari, aut permutari; quia, inquit, ea quæ ſunt Deo ſepoſita, alienare nulli debent, ſed ex illis diſtributiones facere. Tales Eccleſiæ reditus non contradicunt Chriſto dicenti, omnia eſſe vendenda & pauperibus eroganda, nihilque in craſtinum diem reſervandum; talis enim uſus redituum Eccleſiaſticorum approbatur per actiones Chriſti, quæ ſuorum dictorum explicationes ſunt. Habebat enim loculos in ſuſtentationem Apoſtolorum & pauperum, inquit Auguſtinus tract. 60. in Joannem; & tunc, inquit Eccleſiaſticæ pecuniæ forma habita eſt. Hoc autem ita eſt factum, inquit Auguſtinus cap. 5. operis contra Monachos, nè propter inopiæ timorem juſtitia deſeratur. Conſtat etiam ex Paulo, quòd pecuniarum ſumma in Eccleſia reſervabatur

Digitized by Google

ad ſubveniendum viduis. Et Cardinalis Petrus Da- A
miani lib. 12. c. 4. notat, quòd jam ab Apoſtolo-
rum tempore Eccleſia cœperit bona ſua non alie-
nare; ſcripſitque Epiſcopo ea alienare tentanti, hoc
eſſe contrarium traditioni Apoſtolicæ; cumque
bona Eccleſiaſtica eſſent ſubſiſtentiæ Clericorum
& pauperum, non poſſent ea alienari, niſi ſe reum
faciendo plurium homicidiorum: unde concludit,
*perpende igitur, quantorum homicidiorum in die ju-
dicii reus erit, qui modò tot orphanis diverſiſque pau-
peribus, unde vivere debeant, ſubſtrahit?*

CANON XL.

PRasbyteri & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere B
*pertentent, nam Domini populus ipſi commiſſus
eſt, & pro animabus eorum ipſi redditurus eſt rationem.
Sint autem manifeſta res propria Epiſcopi, ſi tamen
habet proprias; ſint & manifeſta res Dominica, ideſt
res, quæ ſunt Domini; ut poteſtatem habeat de pro-
priis moriens Epiſcopus, ſicut voluerit, & quibus vo-
luerit, derelinquere: nec ſub occaſione Eccleſiaſtica-
rum rerum, quæ Epiſcopi eſſe probantur intercidans;
fortaſſis enim, aut uxorem, quam ante ordinationem
duxiſſet, habet; aut filios, aut propinquos, aut ſer-
vos; & juſtum eſt hoc apud Deum & homines, ut nec
Eccleſia detrimentum patiatur, ignoratione rerum Pon-
tificis; nec Epiſcopus, vel ejus propinqui, obtentu* C
*Eccleſiæ proſcribantur, & in cauſas incidant, quæ
ad eum pertinent, morſque ejus injuriis malæ famæ
ſubjaceat.*

Conſtat per hunc Canonem, Epiſcopos eſſe de
jure divino, curato vero non eſſe, niſi quantùm
ad caracterem, non quantùm ad animarum curam;
quia dicit Canon ſoli Epiſcopo commiſſas eſſe ani-
mas. Petrus tamen Aurelius 2. par. pag. 223. do-
cet, eos poſſe dici de jure divino; non quidem in
ſeipſis, ſed per reſpectum ad Epiſcopos, quorum
ſunt coadjutores; & in quibus incorporantur, tam-
quam in origine ſuæ juriſdictionis: unde illos por-
tionem Epiſcopatûs vocat, & participationem au-
thoritatis Hierarchicæ, quam Chriſtus Epiſcopus D
contulit.

Hoc Canone apparet etiam, quòd erant Epiſ-
copi habentes uxores & filios, quibus patrimonia
conſervabant, & quibus per teſtamentum mortis
poterant legare. Attamen illorum major pars, qui
matrimonii vinculo jungebantur, Epiſcopatum aſſu-
mentes, ſeſe omnibus ſpoliabant bonis, ut illis di-
tarent pauperes, juxta Evangelii Conſilium, *Si vis
perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da
pauperibus.* Unde D. Gregorius Nyſſenus lib. 1.
contra Eunomium D. Baſilium laudat, quòd om-
nia bona ſua pauperibus erogaverit. Idem narrat
in vita D. Gregorii Thaumaturgi, quòd cùm iſte
ſanctus, nihil in vita proprium habuerit, ſic nec poſt
mortem voluerit habere ſepulchrum. Gregorius E
Nazianzenus omne patrimonium deſerit, ex quo-
dam Gregorio Preſbytero ejus vitam referente. Si-
militer egerunt D. Baſilius, & D. Auguſtinus, de
quo dicitur; *Teſtamentum non fecit, quia non habe-
bat unde faceret.* Contrarium tamen facientes non
ſunt damnandi, ex D. Auguſtino dicente, *nè illos,
qui ità non faciunt, pravâ intentione judicemus.*

Si tamen actu Epiſcopi non ſint pauperes, ſaltem
voluntate tales eſſe debent; ut egregiè probavit
Arnulphus Epiſcopus Lexionenſis in ſermone, quem
habuit in Concilio Turonenſi his verbis quæ
etiam habentur Epiſt. 39. Paupertatem Chriſti ver-
bo prædicamus, ſed minùs exemplo exhibemus,
niſi quia fortaſſis paupertatem ejus in nobis ſpiri-
tualiter divitiarum contemptus & humilitas ſan-
cta reſtauret. *Divitiæ* inquit *ſi affluant, nolite cor
apponere*; nec dixit, nè affluant, ſed nè cor appo-
natur: porrò, cor prohibuit apponere, non ma-
nuum. Rex Propheta in omni affluentia ſe paupe-
rem & egenum prædicat, ſicque poſſumus licitè
divitias poſſidere, ſi tantùm nos earum dominos
non reputaverimus, ſed miniſtros; ſi intellexeri-
mus patrimonium Chriſti eſſe patrimonium pau-
perum, & ſi proventus Eccleſiæ pauperum neceſ-
ſitatibus erogentur: alioquin fures & latrones nos
eſſe manifeſta ratio convincet. Hæc & cætera habet
Arnulphus.

Porrò, in hoc Canone præcipitur, ut patrimo-
nium Epiſcopi diſtinguatur à bonis Eccleſiaſticis,
quæ bona res dominicæ vocantur; ut ſcilicet de-
claretur, quòd ex una parte patrimonia illorum
poſſint cedere in beneficium uxoris, & filiorum,
ſi qui ſint ex præcedenti matrimonio; & ex alia
parte inſinuetur, bona Eccleſiæ non debere tran-
ſire ad manus hæredum, quandoquidem patri-
monium Chriſti ſolis pauperibus & Eccleſiæ de-
volvi debet. Contrarium hujuſce Canonis familia-
riſſimum eſt, nonminus tamen impium & per-
verſum.

CANON XLI.

*PRæcipimus, ut in poteſtate ſua Epiſcopus habeat
Eccleſiæ res; ſi enim animæ hominum pretio-
ſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum cu-
ram animarum habere, itaut omnia indigentibus
diſpenſentur per Presbyteros & Diaconos & cum
timore omniumque ſollicitudine miniſtrentur. Ex iis
autem quibus indiget (ſi tamen indiget) ad ſuas neceſ-
ſitates, & ad peregrinorum fratrum uſus, ipſe perci-
piat, ut nihil poſſit eis omnino deeſſe: lex enim Dei præ-
cipit, ut qui altari deſerviunt, de altari paſcantur,
quia nec miles ſtipendiis propriis contra hoſtes arma
ſuſtulit.*

Ex hoc Canone multa inferuntur. Primò, Diſ-
penſatio bonorum Eccleſiaſticorum ſoli competit
Epiſcopo. 2. Hoſpitalitas illi commendatur. 3. Tan-
tùm ſibi de illis bonis aſſumere debet, quantùm
illi neceſſarium fuerit, quod confirmat Clemens
lib. 2. Conſtit. Apoſtol. cap. 25. 4. Non debet illis
uti abſque neceſſitate; unde Ambroſius dicit, quòd
illi qui patrimonium habent, debeat illis ſuſtentari,
reſervando bona Eccleſiaſtica in utilitatem paupe-
rum, peregrinorum, & Eccleſiæ. Licet hujus tem-
poris contrarius ſit uſus, probabiliſſimum tamen
eſt, hanc diſciplinam patribus & Scripturæ innixam,
immutabilem penitùs eſſe; quoniam veritas ſemper
eadem manet: unde attendant quæſo contrarium
gentes, Deum qui profundiſſima cordium penetrat
numquam poſſe decipi.

CANON XLII.

*EPiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aleæ at-
que ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut certè
deponatur.*

Sic Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III.
cap. 15. à crapulâ & ebrietate vult ut omnes Cle-
rici diligenter abſtineant; unde vinum ſibi tempe-
rent, & ſe vino. Et infra, ſi quis autem ſuper his
culpabilem ſe exhibuerit, niſi, à ſuperiore commo-
nitus, ſatisfecerit competenter, à beneficio vel
officio ſuſpendatur. Concilia Agathenſe can. 41.
& Veneticum in Galliâ can. 13. clericos in ebrieta-
tem lapſos puniunt excommunicatione, vel flagel-

latione. Lateranenſe 4. can. 16. prohibet clericis aleæ & taxillorum uſum, quin etiam iis intereſſe vetat. In Conc. Laodiceno can. 24. habetur, Si quis clericus in caupona comedens deprehenſus fuerit, ſegregetur; præterquam, ſi in via propter neceſſitatem diverterit in publicum hoſpitium. In canone 54. clericis vetatur, nè ſpectaculis & ſcenicis interſint. Et citatur in c. *non oportet diſt.* 95. Canon 60. Conc. Carthag. clericum ſcurrilem vel joculatem ab officio decernit removendum; & citatur à Gratian. *c. ſcurrilem, diſt.* 46. Hocque conformiter Apoſtolo Epheſ. 5. damnanti ſtultiloquium & ſcurrilitatem: unde Bernardus, *Nugæ in ore laicorum nugæ ſunt; in ore clericorum blaſphemiæ. Conſecraſti os tuum Evangelio, talibus aperire non licet.* Concilium Matiſconenſe 2. clericis vetat forum ingredi criminale, in quo examinantur criminum rei; aut damnatorum ſupplicio intereſſe. Concilium Carthaginenſe 4. can. 44. prohibet: *Nè clericus barbam aut comam nutriat.* Et Concilium Toletanum 4. can. 40. præcipit: *Vt omnes clerici, vel lectores ſicut ſacerdotes, & levitæ, detonſo ſuperius capite, inferius ſolam circuli coronam relinquant.* Iſidorus lib. 2. divin. offic. cap. 4. docet, clericorum tonſuram & coronam fuiſſe ab Apoſtolis inſtitutam ad imitationem Nazaræorum, tanquam indicium peculiaris addictionis ad cultum Dei; quorum etiam ritu Paulus Hieroſolimis comam attondit, & purificatus fuit in templo, Act. 21. Ex tonſurâ clericali ortum habuit conſuetudo rogandi & obteſtandi Epiſcopum per ipſius coronam, ex Auguſtino Epiſt. 147. ad Proculianum Epiſcopum dicente, per coronam noſtram nos adjurant veſtri, & per coronam veſtram vos adjurant noſtri.

CANON XLIII.

SVbdiaconus, aut Lector, aut Cantor, ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione privetur; ſimiliter etiam laicus.

Licet aleatum luſus ſint tantùm peccata venialia in ſe, habitus tamen illorum depoſitionis pœnâ puniuntur, quæ peccatis tantùm imponebatur mortalibus: unde multi ſentiunt, habitum ad veniale peccatum poſſe fieri mortalem. Imperatores de hoc ſtatuta ſeveriora canonibus ediderunt: Leo enim ſapiens conſtitutione 87. ſtatuit, eos deponendos eſſe, qui in habitu luſus ſortium exiſtunt, juxta hunc canonem. Quantùm verò ad eos, qui ludunt quidem, ſed non ſunt in habitu ludendi; illos per trimeſtre damnat ad carcerem in monaſterio, ut talis impediatur habitus. Juſtinianus c. 1. Codicis, Conſtit. 34. prohibet, talibus luſibus intereſſe, præſertim Epiſcopis; quia ſcilicet, ſicut luſores cor maculant, ſic ſpectatores aures contaminant & oculos. Idem imperator ſtatuit, quòd pecunia in luſu perdita poſſit à perdente & ab hæredibus, imò & à magiſtratibus repeti.

CANON XLIV.

EPiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, uſuras à debitoribus exigens, aut deſinat, aut damnetur.

Hanc eamdem pœnam in clericos uſurarios decernit Concilium Nicænum can. 17. Arelatenſe 1. can. 12. & Laodicenum can. 5. Quòd ſi multæ punitiones non videantur inflictæ uſurariis apud Græcos, hoc procedebat, quòd leges civiles uſuram permitterent; attamen timiditas & ſilentium Eccleſiæ non reddebat illas licitas, ſed nè iram imperatorum excitaret in ſe, tale peccatum ad tribunal divinum A reſervabat. Hoc tamen non impediebat, quin uſura eſſet etiam pro laïcis peccatum mortale; quia pro illius punitione in Clericis infligebatur depoſitio, cui in laïcis correſpondet pœnitentia quæ injungebatur tantùm pro peccato mortali. In Concilio Eliberitano Eccleſia audacior facta æqualiter laïcis ac Clericis prohibuit uſuram.

CANON XLV.

EPiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, qui cum hæreticis oraverit, tantummodò communione privetur; B *ſi verò tanquam Clericus, hortatus eſt eos agere, vel orare, damnetur.*

Prohibetur tantùm hoc Canone commercium Eccleſiaſticum & ſpirituale, non verò civile. De hoc locuti jam fuimus Can. 11. & de tali prohibitione commercii ſpiritualis habemus exemplum in Euſebio, qui de Origene loquens, dicit. Verùm, quamquam cum illo viro in eadem familiâ neceſſitate compulſus verſaretur, numquam tamen induci poterat, ut precibus una cum illo intereſſet; quippe qui ab ineunte ætate Eccleſiæ Canones enixè obſervaſſet, & hæreticorum doctrinas ſemper fuiſſet deteſtatus. Hic autem Canon, de quo loquitur Euſebius, alius ab iſto non potuit eſſe; quia nulli alii conditi videntur tempore Origenis. Porrò, licet Eccleſia ſolum commercium ſpirituale interdicat cum hæreticis; maximè tamen nobis C repugnat eorum converſatio civilis, cùm nobis placere nequeant illi, qui veritatem Evangelii reſpuunt.

CANON XLVI.

EPiſcopum, aut Presbyterum, hæreticorum ſuſcipientem baptiſma, damnari præcipimus: quæ enim conventio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli?

Hic Canon damnans & reprobans Baptiſmum hæreticorum, intelligitur de illo Baptiſmo, qui non fiebat cum forma Catholica; ut quando Arianus D quidam Epiſcopus apud Nicephorum lib. 10. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 35. baptiſabat in nomine Patris, per Filium, in Spiritu Sancto; cui miraculosè accidit, ut aqua, quæ ad baptiſmum parata erat, repentè in deteſtationem Arianæ hæreſis, quam ille prædictis verbis profiteri intendebat, diſparuerit. Sub formâ etiam corrupta baptiſarunt aliàs Paulianiſtæ, unde ab eis baptiſati, venientes ad Eccleſiam Catholicam, rebaptiſari præcipiuntur, Can. 19. Concilii Nicæni. Quando autem hæretici baptiſabant cum materiâ & formâ debitis, tunc validus erat illorum Baptiſmus; ut aliàs determinatum fuit, poſt maximam Africanorum Epiſcoporum diſputationem; in quâ contrarium contendebat E Cyprianus, ut videre eſt apud ipſum *Epiſt.* 71. *ad Quintum.*

CANON XLVII.

EPiſcopus, aut Presbyter, ſi eum, qui ſecundùm veritatem habuerit baptiſmum, denuò baptiſaverit; aut pollutum ab impiis non rebaptiſaverit, deponatur, tanquam deridens crucem & mortem Domini, & Sacerdotes à falſis Sacerdotibus non diſcernens.

Prima pars hujus Canonis prohibet iterationem baptiſmi, quam introduxit Marcion hæreſiarcha, qui tertium etiam conceſſit ad diluenda peccata. Secunda pars præcipit, ut baptiſati ab hæreticis rebaptiſentur denuò; quod intelligendum eſt, ut in

Digitized by Google

præcedenti Canone; ſi ſcilicet contra formam Catholicam, vel ſine materiâ propria baptiſaverint. Si enim præcepiſſent Apoſtoli rebaptiſationem eorum, quos baptiſaverant hæretici; illam non prohibuiſſet Stephanus contra Cyprianum, ſolâ traditione fretus, ut Euſebius inquir. Quòd ſi Baſilius Epiſt. ad Amphilochium, dicat; uſum Eccleſiæ hujus temporis eſſe, quòd rebaptiſarentur baptiſati ab hæreticis: Balſamon commentans Canones hujus Epiſtolæ, reſpondet; hoc non ſtatuiſſe Baſilium, tamquam decretum; ſed tantùm propoſuiſſe ſuam opinionem, ut conſtat ex verbis ipſius. Addit enim ſe talem uſum ſequuturum eſſe; donec Concilium acceſſerit contrarium determinans. Alii aliter reſpondent ad Baſilium, dicentes cum illo; validitatem baptiſmi conceſſi ab hæreticis concernere diſciplinam eccleſiaſticam: ita quòd quilibet ſequi debeat uſum ſuæ Eccleſiæ; & nullam earum in errore verſari; cum hoc diſcrimine tamen quod ſua Eccleſia Græca eſſet ſeverior & conformior veritati, Latina verò erat conformior condeſcenſioni priorum temporum Eccleſiæ.

CANON XLVIII.

SI quis laïcus uxorem propriam pellens, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione privetur.

Per hunc Canonem prohibetur diſſolutio matrimoniis abſolutè, & nullus excipitur caſus, in quo uxorem dimittere liceat; unde illum exactè obſervant Latini, ſentientes quidem matrimonium quantùm ad thorum diſſolvi poſſe, nunquam verò quantùm ad vinculum. Græci tamen contrarium habent uſum, quoniam apud eos ſponſus à ſponſa ſe ſeparat, & novum matrimonium contrahere poteſt cum alia, adveniente adulterio. Hoc agitatum fuit in Concilio Florentino, & conceſſum Græcis, qui fundabantur in Evangelio Matth. cap. *Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, exceptâ fornicatione, facit eam mœchari; & qui dimiſſam duxerit adultera.* Quod intelligunt Græci, quantùm ad vinculum: & Latini tantummodò, quantum ad thorum. Calvinus in eâdem extitit mente, ſed in Concilio Trident. damnatus fuit, & definitum quòd adulterii causâ poſſent ſeparari conjuges, liberos tamen non eſſe ad de novo contrahendum. D. Baſilius cap. 9. Epiſt. ad Amphilochium dicit, quòd ex Evangelio colligi poſſit, ſponſam eſſe ad diſſolutionem matrimonii æqualiter liberam, ac ſponſum; ex conſuetudine tamen hoc nunquam viſum fuiſſe; maximè cum Paulus uxoribus præcipiat, ut cum ſponſis infidelibus maneant; licet infidelitas omnium adulteriorum ſit enormius. Idem dicit cap. 21. ejuſdem Epiſt.

CANON XLIX.

SI quis Epiſcopus, aut Presbyter, juxta præceptum Domini non baptiſaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti; ſed in tribus ſine initio principiis, aut tribus Filiis, aut in tribus Paraclitis, abjiciatur.

Ex hoc Canone non debet inferri, quòd fuerint aliquando hæretici aſſerentes tres Patres, tres Filios, aut tres Spiritus ſanctos, in quorum nominibus daretur baptiſma; ſed ratio hujus eſt, quòd aliqui aliquando baptiſantes per trinam immerſionem, repeterent in qualibet immerſione totam formam baptiſmi, quod pati noluit Eccleſia, nè ignari crederent, eſſe tres Patres, tres Filios, & tres Spiritus ſanctos; nam ſi eſſet tantùm unus

A Pater, quare nomen ejus ter repeteretur in quolibet baptiſmo? Alii voluerunt, hunc Canonem eſſe contra hæreſim Valentinianorum; ſed hoc non eſt veriſimile, quia licet aliquid crediderint de tribus Patribus, de tribus Filiis, & tribus Paraclitis; longè tamen diverſa erat forma baptiſmi illorum. Nam D. Irenæus lib. 3. cap. 18. dicit, eos baptiſaſſe in nomine Patris ignoti omnium, & in veritate Matris omnium, & in nomine deſcendentis Jeſu ad unionem & redemptionem & communionem virtutum. Alcuinus Epiſt. 18. damnat eos qui trinam formam in trina immerſione apponunt. Antiqui Rituales hoc prohibent. Ambroſius lib. 2.
B Sacramentorum cap. 7. vult tantùm proferri nomen unius perſonæ in immerſione qualibet; quod deſignat nomina trium fuiſſe ter prolata.

CANON L.

SI quis Epiſcopus, aut Presbyter, non trinam merſionem unius myſterii celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, quod darè videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, In morte meâ baptiſate; ſed, Euntes docete omnes gentes, baptiſantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.

Licet in Canone præſenti prohibeatur baptiſmus
C factus in morte Chriſti, quia in illo debet fieri expreſſio ſanctiſſimæ Trinitatis, ut diximus agendo de baptiſmo; attamen baptiſmus eſt figura mortis Chriſti, ex D. Paulo, *in morte ejus baptiſati ſumus.* Et ex D. Ambroſ. cap. 7. lib. 2. de Sacramentis. Et ex S. Leone Epiſt. 4. cap. 5. Ubi dicit, tres baptiſmi immerſiones ſignificare tres dies quibus fuit in tumulo; & emerſionem ex aquâ denotare reſurrectionem. In hoc Canone præcipitur trina immerſio, quæ videtur hic, & cap. *multi ſunt de Conſecrat. diſt.* 4. eſſe de neceſſitate Sacramenti; & orta ex Apoſtolicâ traditione, inquiunt, D. D. Dyoniſius cap. 2. cæleſtis Hierarchiæ. Baſilius lib. 2. de Spiritû Sancto cap. 27. Athanaſius quæſt. 125. ad Antiochenos; Hieronymus dialogo contra Lucife-
D rianos; Auguſtinus Serm. 91. & 201. de Tempore; Ambroſius lib. 2. de Sacram. cap. 7. Attamen ex communi conſenſu Theologorum certum eſt, unam ſufficere ablutionem; ſive fiat aſperſione, aut immerſione, vel tribus. Sic Concilium Toletanum 4. cap. 5. ubi refertur reſponſio Gregori Papæ ad Leandrum, lib. 1. Regiſtri Epiſt. 41. qui de hac re conſultus, quoniam in Hiſpaniâ aliqui baptiſabant trinâ immerſione, alii tantùm unâ, reſpondit; utrumque retineri poſſe: ſive trina adhibeatur, ad ſignificandam Trinitatem; ſive una tantùm, ad confitendam divinitatis unitatem. Addit etiam, conſultius fuiſſe, poſteriorem retinere modum baptiſandi; ad vitandum errorem Arianorum, qui trinam adhibebant immerſionem, ut divinitatis di-
E viſionem profiterentur. Aſperſionem ſufficere ad baptiſmum, habetur ex Cypriano lib. 4. Epiſt. 7. ff. *quæſiſti.* & ex Act. 2. ubi tria millia hominum baptiſati ſunt, qui tam breviter non potuiſſent immergi. Porrò, unicuique uſurpandus eſt modus ſuæ Eccleſiæ ex conſuetudine præſcriptus.

CANON LI.

SI quis Epiſcopus, Presbyter, vel omninò ex Sacerdotali numero, à nuptiis, carnibus, & vino, non propter exercitationem, ſed propter abominationem, abſtinet; oblitus, quòd omnia valde bona, & quòd maſculinum & fœmininum fecit Deus hominem, ſed

Digitized by Google

ſed blaſphemans calumniatur opificium; vel corrigatur, vel deponatur, & ex Eccleſiâ dejiciatur: Similiter & laicus.

Saturninus cùm ſuis primus impiè docuit, abſtinendum eſſe à matrimonio, & à manducatione carnis animatæ, cujus diabolum authorem dicebat; & hoc Apoſtolorum temporibus. Ex D. Irenæo lib. 1. cap. 22. D. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum dicit Spiritum ſanctum hos hæreticos deſignaſſe venturos, futuramque eorum doctrinam, per Paulum 1. Timoth. 4. Unde hic canon optimo jure cenſuris ſubjicit eos, qui à nuptiis & carnibus abſtinent; quaſi per ſe ſint malæ. Non prohibet tamen abſtinentiam horum omnium, quando fit propter exercitationem; ideſt, propter vitam monaſticam, quam multi, tum clerici, tum laici, ſequebantur; quæ vita vocabatur Aſcetica, & illam ducentes, Aſcetæ. Quòd autem talis exercitatio, ſeu obſervantia abſtinentiæ, eſſet ſolita in prioribus ſæculis, patet ex hoc Canone; & ex D. Epiphanio in expoſitione fidei, numero 21. & 23. *Propter exercitationem, inquit, ſunt & alia vivendi inſtituta præſtantia, nimirum, quòd alii à carnibus prorſus abſtineant, tam quadrupedum & avium, quàm piſcium, nec non ovis & caſeo. Igitur ſunt, qui ab illis omnibus abſtineant; alii quadrupedibus duntaxat, ſed avibus & cæteris veſcuntur: alii tantùm ab avibus temperant, & ova & piſces adhibent; alii etiam ova repudiant. Sunt qui ſolos piſces retineant, à quibus nonnulli etiam abſtinent, qui tantùm ſibi caſeum permittunt; alii verò caſeo non utuntur: quidam præterea abſtinent à pane, quidam ab arboribus*, & cæt. Ex quibus patet, quantum ſint vituperio digni hæretici noſtri, qui contra uſum Eccleſiæ, etiam naſcentis, continentiam & abſtinentiam repudiare conantur.

CANON LII.

SI quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus, eum qui à peccatis convertitur non recipit, ſed ejicit, deponatur; quoniam Chriſtum moleſtiâ afficit, qui dixit: Gaudium eſt in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

Canon iſte citatur à Paciano Epiſcopo Barchinonenſi in mirandis operibus, quæ edidit contra Novarianos; licet in hoc tempore iſti canones, qui in oriente vigebant, nondum recepti fuiſſent in Eccleſiâ. Citatus etiam fuit ab Origene lib. 3. contra Celſum adverſus errorem Stoicorum, quem Montanus & Novatiani introduxerant in Eccleſiam; pertinaciter ſuſtinentes, lapſos ad pœnitentiam non eſſe recipiendos: ut aiunt Patres. Inter quos Abdias lib. 5. certaminis Apoſtolici, de recipiendis pœnitentibus exemplum proferr ex Joanne Evangeliſtâ, qui duos juvenes legitur admiſiſſe, præſcriptis triginta pœnitentiæ diebus; quibus elapſis, illis indulgentiam dedit, & gratiam priſtinam recuperarunt. Idem determinatum fuit in can. 2. Conc. Laodic. in cap. 11. Conc. Tolet. 3. & Act. 1. Concilii Generalis Octavi. Noſtri temporis hæretici in eodem errore, quo Novatiani, verſantur, dicentes ſolum Deum poſſe peccata dimittere; unde confeſſionem auricularem & abſolutionem averſantur. Sed in hoc opponuntur antiquioribus, imò & cunctis Eccleſiæ Patribus; quoniam ſinguli veram poteſtatem remittendi peccata admiſerunt in Eccleſiâ. D. Ambroſius lib. 1. de Penitentiâ cap. 4. Novatianorum objectionibus reſpondet. Porrò, ſciendum eſt, quòd Novatiani initio eſſent tantùm Schiſmatici, dicendo, Eccleſiam non debere recipere lapſos ad pœnitentiam, quod ſpectabat ad diſciplinam Eccleſiaſticam; ſed quia hæreſi vicinum eſt Schiſma, mox in hæreſim lapſi ſunt; ſuſtinendo Eccleſiam non poſſe tales recipere, defectu ſcilicet poteſtatis.

CANON LIII.

SI quis Epiſcopus, Presbyter, vel Diaconus, in feſtis diebus carnem & vinum non ſumit, abhorrens, & non propter exercitationem, deponatur; ut qui habeat injuſtam conſcientiam propriam, & ſit multis offenſionis causâ.

Jam de hac materia loquuti fuimus in can. 51. Hic tantùm notabimus, prohibitum fuiſſe jejunium apud Græcos in diebus feſtis, quia feſta erant dies lætitiæ; unde ipſimet ſacrificium non offerebant in jejunii diebus. Attamen illis jejunare & abſtinere licebat propter exercitationem, quando jejunium erat inchoatum ante diem feſtum; non autem jejunium licebat inchoare, nec in die dominicâ, nec in die feſto. Et hoc prohibere intendit canon iſte, juxta explicationem Græcorum, propter hæreticos; & ſingulariter propter Manichæos, qui ex ſuperſtitione & odio in creatorem jejunabant in die dominica, quæ creatori conſecrabatur. Quòd autem jejunari tunc potuiſſet die dominicâ, quando exercitatio, ſeu jejunium erat antea incœptum, patet ex D. Auguſtino Epiſt. 86. ad Caſulanum.

CANON LIV.

SI quis clericus in cauponâ comedens deprehenſus fuerit, ſegregetur; præterquàm, ſi in publico diverſorio in viâ, propter neceſſitatem, diverterit.

Gratianus hunc Canonem citat *diſt.* 44. *cap. nulli*, ubi nec ſacerdoti permittitur habere cauponariam tabernam, conformiter annotationi Balſamonis in hunc canonem; unde ait: Qui ergo aiunt, clericos poſſe mercaturam vini facere, vel lavacra conducere, vel aliquam aliam mercaturam facere, malè dicunt; ſi enim abſolutè prohibitum eſt, nè clericus cauponam ingrediatur, multo magis prohibetur ejuſmodi turpem mercaturam exercere, vel per ſe, vel per interpoſitam perſonam. Hunc canonem confirmant Concilia, Carthaginenſe 3. can. 27. Hipponenſe can. 28. Africanum ſub Bonifacio 1. can. 7. Cabilonenſe 2. can. 44. Rhemenſe can. 26. Laodicenſe can. 24. Lateranenſe 4. can. 16. Ratiſbonenſe can. 3. Colonienſe 3. par. 2. cap. 25. Moguntinum 4. can. 74. Balſamon interea notat, pœnam hujus canonis non debere infligi illis, qui ſemel aut bis tabernas ingrediuntur; ſed illis, qui in tali conſuetudine verſantur, ut diximus pro ſimili caſu, can. 43. Notandum etiam, quòd licet pœnæ ab antiquis canonibus taxatæ non ampliùs infligantur; attamen caſus, ob quos ſtatutæ fuerunt, ſemper ſunt puniendi; ut notat Yvo Carnotenſis.

CANON LV.

SI quis clericus Epiſcopum contumeliâ affecerit, deponatur; principi enim populi non maledices.

Hoc etiam vetant Cyprianus lib. 3. Epiſt. 9. ad Rogatianum. Proclus Conſtantinopolitanus ad Domnum Epiſcopum Antiochenum pro cauſa Athanaſii Epiſcopi Patenorum, qui injuriam à ſuis paſſus fuerat; & illius Epiſtola habetur Act. 14. Concil. Calchedonenſis. Sic poſtea Concilium Aurelianenſe 5. cap. 14. Agathenſe 1. cap. 2. Carthaginenſe 4. can. 57. & Avernenſe c. 3. Ratio hujus habetur

habetur in Canone præfato, ubi dicitur; quòd A *Epiſcopus ſit princeps populi.* Et hoc conformiter Clementi lib. 2. Conſtit. Apoſt. cap. 26. de Epiſcopo dicenti: *Hic princeps & dux veſter eſt.* Et cap. 30. *Nunc veſter Aaron Diaconus eſt, Epiſcopus verò veſter Moyſes & Deus. Si ergo Moyſes à Deo appellatus eſt Deus, Epiſcopum ut Deum habete, & Diaconum, ut ejus Prophetam.* Ibi Epiſcopus pro ſacerdote appellatur, ut patet ex cap. 34. *Quantò enim anima corpore præſtantior, tantò eſt ſacerdotium regno excellentius: ligat enim vel ſolvit ſupplicio dignos, quocirca oportet Epiſcopum ut Patrem diligere, & regem metuere ut Dominum.*

CANON LVI. B

SI quis clericus Presbyterum vel Diaconum injuriâ affecerit, ſegregetur.

Canon iſte nil aliud videtur eſſe, quàm proſequutio præcedentis; cum hoc tamen diſcrimine: quòd illi, qui contumeliâ afficiunt Epiſcopum, depoſitione mulctentur; ii verò, qui Presbytero aut Diacono inferunt injuriam, ſuſpenduntur; quæ punitio minor eſt. Hujuſce rei reddit rationem Zonaras, dicens; Pontifices typum formamque Domini noſtri exhibent, & caput Eccleſiæ corporis exiſtimati, majori ſunt honore digni; quapropter aliquid agens in eos, contumelioſè de gradu ſuo ejicitur: Presbyteri verò & Diaconi manuum typum gerentes, per quos, ut per manus, admini- C ſtrationes Eccleſiaſticæ exercentur; & hi quidem digni ſunt honorari, non tamen ut Epiſcopus: nec enim capitis & manuum cura ſimiliter adhibenda eſt; quapropter, qui contumelioſus his fuerit, minus punitur, dum ab aliorum conventu ſegregatur.

CANON LVII.

SI quis clericus claudum, vel ſurdum, vel eum, cui vitioſus eſt inceſſus, irriſerit, ſeparetur, ſimiliter & laicus.

In hoc Canone, qui citatur à Juſtiniano Conſtitut. 6. ad Epiphanium Archiepiſcopum Conſtan- D tinopolitanum, patet quòd pro minoribus culpis negabatur communio antiquitus, quandoquidem crimen allegatum in hoc canone minimum videbatur; attamen puniebatur ſuſpenſione in clericis, & ſegregatione in laicis, quæ punitiones æquipollebant; unde in Græco eodem nomine ſignificabantur: quod denotat magnam perfectionem requiri protunc in primis Chriſtianis. Ratio, cur talibus imponebatur pœnitentia, hæc eſt, ut ait Balzamon; quia cenſebantur ſeſe opponere Dei judicio ſuper tales perſonas. Unde multùm criminandi ſunt, qui apud ſe amentes rident, inquit Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſione cap. 35. E quaſi nobis liceret ludibrio exponere illos, quorum infirmitati compati deberemus. Licet anteà dixerimus, ſegregationem laicorum, quæ aliter vocabatur conſiſtentia, æquipollere ſuſpenſioni aut depoſitioni clericorum; erat tamen hæc differentia, quòd laici ſegregati & conſiſtentes erant privati communione, non verò clerici, qui tantùm privabantur communione clerica, & ad laicam reducebantur.

CANON LVIII.

EPiſcopus, vel Presbyter, qui cleri vel populi curam non habet, & eos pietatem non docet, ſegregetur; & ſi in ſocordia perſeveret, deponatur.

Hoc Canone patet, quòd Epiſcopus debeat docere populum; ita quòd prædicatio Evangelii indiſpenſabiliter conjungatur Epiſcopatui, de qua diſpenſari non poteſt: nam ex Balſamone in hunc Canonem, Epiſcopalis poteſtas in docendo conſiſtit. Unde Hieronymus in Epiſtolam ad Epheſios dicit cap. 4. *Non enim ait, alios paſtores, & alios magiſtros, ſed alios paſtores & magiſtros; ut qui paſtor eſt, eſſe & magiſter debeat: nec in Eccleſiis, quamvis ſanctus ſit, paſtoris nomen ſibi debeat aſſumere, niſi poſſit docere quos paſcit, ut unus & idem præſes Eccleſiæ ſit, & paſtor & doctor; paſtor ovium, magiſter hominum.* Idem habent Ambroſius cap. 1. lib. 1. Officiorum; & Auguſtinus Epiſt. 55. Idem docendi officium competit etiam ſacerdotibus ex eodem canone; quia, inquit Balſamon, prope Epiſcopos ſedent in ſuperioribus Cathedris: unde vocabantur aliquando ſecundi throni & ſecundi ordinis. Uſus tamen ille, quo ſacerdotes docebant dependenter ab Epiſcopis, prioribus ſæculis erat inauditus, ubi ſoli Epiſcopi docebant; ſed primò ortum habuit in oriente: unde Pierius Preſbyter fuit primus, qui publicè docuit Alexandriæ. Poſteà D. Chryſoſtomus docuit Antiochiæ. Deinde Auguſtinus Hippone in Africâ, ubi ejus prædeceſſor eum prædicare fecit; ut refert Poſſidius: addens, hoc factum fuiſſe contra uſum Africanarum Eccleſiarum. Hæc conſuetudo non fuit recepta in Gallia, niſi poſt centum annos ab Auguſtino; in Concilio ſcilicet Veſontino. Non niſi longè poſteà, licitum fuit Diaconis prædicare Evangelium: unde in hoc Canone nulla facta eſt de illis mentio. In præfato tamen Concilio conceſſa illis fuit poteſtas legendi populo Homilias Patrum, ſaltem ægrotante, vel abſente Preſbytero.

CANON LIX.

SI quis Epiſcopus, vel Presbyter, cùm ſit aliquis ex clericis egenus, ea quæ ſunt neceſſaria non ſuppeditat, ſegregetur; ſi autem perſeverat, deponatur, ut qui fratrem ſuum interfecerit.

CANON LX.

SI quis falsò inſcriptos impiorum libros, tanquam ſanctos in Eccleſiâ publicat ad populi & cleri perniciem, deponatur.

Duos fines habet iſte Canon. Primò enim intendit excitare Chriſtianos, ut omiſſis impiorum libris, ad ſacram Scripturam, quæ eſt liber librorum, recurrant. Secundò, vult ſupprimere falſa quædam Evangelia, quæ tempore Apoſtolorum introducere voluerant hæretici, ut Cerinthus, Ebion, & alii, ſub Apoſtolorum nomine. Quantùm ad primum, Clemens lib. 1. Conſtit. Apoſt. capp. 6. & 7. ſic Apoſtolos ſtatuiſſe commemorat. *Abſtinete ab omnibus gentilium libris, quid enim tibi cum externis libris vel legibus, vel falſis Prophetiis, quæ quidem leves à fide abducunt? Nam quid tibi deeſt in lege Dei, ut ad illas gentium fabulas confugias? Si hiſtorica percurrere cupis, habes Reges: Si Sophiſtica & Poëtica, habes Prophetas & Iob & Proverbiorum authorem, in quibus omnis poëtica ac ſapientia accuratam rationem invenies, quoniam Domini Dei, qui ſolus eſt ſapiens, voces ſunt. Quòd ſi cantilenas cupis, habes Pſalmos. Si rerum origines noſſe deſideras, habes Geneſim. Si leges & præcepta, habes glorioſam Dei legem. Ab omnibus igitur externis & diabolicis libris vehementer te contine.* Hæc

Digitized by Google

ſunt Apoſtolorum verba apud Clementem.

¶ Quantum ad ſecundùm, Ebion, Cerinthus, & alii hæretici, multa falſa Evangelia ſuis referta erroribus compoſuerunt, quæ Apoſtolorum attribuerunt alicui, v. g. D. Thomæ; ut ſcilicet hoc medio à veris Evangeliis authoritatem adimerent: & falſi libri hoc Canone prohibentur. Unde oritur iſtud primarium fidei noſtræ principium, ſolas ſcripturas pro Canonicis habendas eſſe, quæ nobis traduntur ab Eccleſiâ; abſque enim illa authoritate nulla eſſet ratio præferendi v. g. Evangelium D. Matthæi ad Evangelium D. Thomæ: Unde concludendum eſt, ſolam traditionem eſſe immutabile fidei noſtræ fundamentum; ita quod, ſi ſcripturæ credamus, ideo credimus quia Eccleſia nos docuit per omnia ſæcula, eſſe librum à Spiritu ſancto dictatum. Cum ergo hæretici traditionem non admittant, ſed ſolam ſcripturam, nullomodo reſpondere poterunt, ſi quæratur unde conſtet illis, ſcripturam eſſe veram ſcripturam.

CANON LXI.

SI adverſus infidelem aliqua accuſatio intendatur, vel fornicationis, vel adulterii, vel alicujus prohibitæ actionis, & convictus fuerit, ad clerum nè protrahatur.

Quodlibet capitale crimen poſt baptiſmum commiſſum irregularitatem involvebat, juxta præſcriptum hujus Canonis; non taliter autem de peccatis ante baptiſmum commiſſis. Hujus differentiæ rationem tradit Chryſoſtomus Homil. 1. ſuper Acta Apoſtol. ubi aſſerit, peccata antecedentia deleta fuiſſe per gratiam baptiſmalem; conſequentia verò multùm graviora cenſebantur: quia revocant aliquo modo ea, quæ per baptiſmum deleta fuerunt. Irregularitas illa, quæ ob peccata capitalia commiſſa poſt baptiſmum incurrebatur, non ampliùs eſt in uſu.

CANON LXII.

SI quis Clericus propter metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negaverit nomen Chriſti, ejiciatur; ſi aut nomen Clerici, deponatur: pœnitentiam autem agens, ut laïcus recipiatur.

Ex hoc apparet, maximam eſſe differentiam inter jus civile & jus Eccleſiaſticum; quia Jus civile dat veniam ei, qui vi vel metu adactus eſt aliquid facere; ſed Jus Eccleſiaſticum vult omnes orthodoxos eſſe fidei confeſſores: itaut ſi nomen Chriſti aliquis negaverit ex metu, non ſolum deponatur, ſed ut membrum putridum ejiciatur ex pulchro Eccleſiæ corpore. Si autem ſe negaverit eſſe Clericum, deponatur; à quâ depoſitione, ſicut nec ab alia quacumque, nunquam data fuit reſtitutio, durantibus ſex primis ſæculis: non tamen ab illis tollebatur authoritas & caracter, quandoquidem poſt illa tempora reſtituti ſunt abſque novâ reordinatione. Porrò, ex Balſamone, dupliciter Clerici poſſunt negare Chriſtum; ore ſcilicet, & pravis moribus; qui ultimus negandi modus eſt pejor priore.

CANON LXIII.

SI quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus: vel omnino ex Sacerdotali catalogo, comederit carnes in ſanguine animæ ipſorum: vel quid à feris captum, vel morticinum, deponatur; hoc enim lex prohibuit: ſi autem ſit laïcus, ejiciatur.

Idem habetur in Concilio Apoſtolorum Act. 15.

A Ratio autem, cur Apoſtoli hoc decretum fecerunt; non ut divini, ſed humani juris & Eccleſiaſtici, quod potuit antiquari, ex quo ipſius cauſa finiſque deſinerent, fuit ad uniendum Judæos cum Gentilibus, ex quorum Sinagoga aliqua aſſumere voluerunt, ut eos ad Chriſtianiſmum faciliùs adducerent. Unde Hieronymus dicit, ordinem Eccleſiæ Hierarchicum mutuatum fuiſſe à Judæis; itaut, quod in veteri Teſtamento erant Aaron, ejus filii, & familia, ſeu Levitæ; id fuerint apud nos Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus. Sic habet in Epiſt. 85. ad Evagrium. Tale ergo decretum non fecerunt Apoſtoli, quaſi aliquid ceremoniale; ſed tamquam aliquid ſpectans ad Eccleſiæ diſciplinam: quæ,
B cùm ſit una & plena charitate, ad unitatem & gitum ſuum omnes congregare intendit. In hoc apparet, diverſo longè modo Eccleſiam ſe habuiſſe erga Judæos reſpectu Paſchatis, & ſuffocatorum; in primo enim ſuam in Judæos teſtata eſt averſionem, & in ſecundo ſuam complacentiam & affectionem; ut ipſi reunirentur cum Gentibus Chriſtianis: in quo maximè apparet eam ſpecialiter dirigi à Spiritû ſancto, qui modò illi ſuavitatem, modò ſeveritatem inſpirat.

Quantùm ad tempus, quo duravit obſervantia talis decreti; Balſamon ſuper hunc Canonem, ait, ſuâ ætate, hoc eſt, uſque ad finem duodecimi ſæ-
C culi, obſervatum fuiſſe. Apud Latinos verò longè anteà abrogata fuit, ſive in toto, ſine in parte; Auguſtinus enim lib. 23. contra Fauſtum, ait, quòd ſuo tempore cœperat antiquari: attamen D. Gregorius, qui vixit an. 731. in ſuis Canonibus pœnitentialibus ſtatuit viginti pœnitentiæ dies illis, qui carnes ſuffocatas ſine animadverſione manducarent; & quadraginta illis, qui cum animadverſione. Nicolaus primus, cognomento Magnus, qui ſedit an 885. primus fuit, qui majorem relaxationem huic Canoni conceſſerit: capite enim 34. ſuæ reſponſionis ad Bulgaros, dicit omnes carnes quæ ſanitati non obſunt licere, hacque de cauſâ tantùm morticinia & ſuffocata fuiſſe prohibita.
D Ex quibus patet, hoc decretum de tali abſtinentia obſervatum fuiſſe per ſpatium octingentorum annorum & ampliùs. Quòd autem fuerit ſervatum exactè tale præceptum, patet maximè ex Euſebio, qui lib. 5. Hiſt. Eccleſ. cap. 1. refert, ſanctam martyrem Biblydem ſub perſecutione Marci Aurelii Antonini, & Lucii veri, Imperatorum, ſic loqui tam fuiſſe ad Gentilem præſidem illi objicientem, Chriſtianos trucidare & manducare puerum; *Quomodò poſſemus nos Chriſtiani in animum inducere, ut infantes, quemadmodum calumniamini, devoremus; qui nefas eſſe ducimus, ſanguine veſci vel brutorum?* Eodem argumento abſtinentiæ à ſanguine animantium eamdem calumniam refellit Tertullianus Apologet. cap. 9. Sic & Minutius Felix. Porrò, talis
E abſtinentia, inquit Auguſtinus præcitatus, longo tempore ſervata fuit in Eccleſia ſine neceſſitate; ſed hoc ideò factum eſt, ut veneraremur memoriam Apoſtolorum, & monimentum reconciliationis Judæorum.

CANON LXIV.

SI quis Clericus, vel laïcus, in Iudæorum vel hæreticorum Sinagogam ingreſſus ſit ad orandum, deponatur, & ſegregetur.

In hoc Canone intelligi debet, quòd depoſitio ſit inflicta Clericis; & conſiſtentia ſeu communionis privatio laïcis. Aliqui ex hoc Canone probare intendunt, non fuiſſe hos Canones compo-

Digitized by Google

ſitos ab Apoſtolis, qui ſæpiſſimè ad prædicandum Chriſtum Sinagogas ingrediebantur. Sed infirma videtur hæc ratio, quia non prohibebatur ingreſſus, qui bonum finem habebat, qualis erat Judæorum converſio, unde nunc non arcentur Catholici ab ingreſſu Templorum hæreticorum, quando fit à viris doctis ad converſionem eorum. Chriſtianorum Templa aliquando vocata fuerunt Synagogæ, ut apud Judæos; ſed ſæpius vocata fuerunt Eccleſiæ ſimpliciter, quo nomine diſtinguebantur ab hæreticorum Templis. Sed ſic vocatæ fuerunt Eccleſiæ Catholicæ ab eo tempore, quo hæretici cœperunt ſua templa vocare Catholica. Unde Auguſtinus lib. contra Epiſtolam Fundamenti Manichæi cap. 4. præclarè habet, *Multa ſunt alia, quæ in Eccleſiæ gremio me tenent. Tenet conſenſio populorum; tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomen, quòd non ſine cauſâ inter tam multas ſic hæreſes iſta ſola obtinuit. licet enim omnes hæretici ſe Catholicos dici velint: quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur; nullus hæreticorum Baſilicam audebit oſtendere aut Templum.*

CANON LXV.

SI quis Clericus in pugnâ pulſatum aliquem uno ictu, occiderit, deponatur propter ſuam proclivitatem & temeritatem.

Hic per pugnam non intelligitur bellum, ſive prælium, ſed contentio rixoſa; in quâ, ſi Clericus quempiam percuſſerit, & percuſſus interierit, etiamſi uno ictu fuerit percuſſus, tanquam temerarius ab Ordine removeri debet; Laïcus verò excommunicatur. Ex hoc, inquit Zonaras, quia Dominus imperat omnibus, ut verberanti dexteram maxillam, obvertant ſiniſtram. In Epiſtola D. Baſilii ad Amphilochium multi canones decernunt pœnas in illos qui occidunt, ſine ſponte, ſine contra intentionem.

CANON LXVI.

SI quis Clericus inventus fuerit die Dominico jejunare, vel Sabbato, præterquam uno ſolo, deponatur: ſin autem laïcus, ſegregetur.

Præfatus iſte Canon ita Latinos cruciavit, ut ipſum ſuppoſititium eſſe aſſeruerit Baronius, cum multiſque aliis dixerit, ſolum quinquaginta primos eſſe admittendos. Nam juxta tales hujus Canonis mentionem Patres non faciunt, qui tamen Canones Apoſtolorum citare ſolent; imò nec ipſe Epiphanius, qui in compendio doctrinæ ſolùm Dominicos dies à jejunio quadrageſimæ excipit. Attamen quia D. Ignatius Epiſt. ad Philipp. Clemens lib. 6. Conſtit. Apoſt. cap. 24. Gregorius Nycænus Orati. contra eos, qui ægrè ferunt reprehenſiones, Anaſtaſius Nicenus lib. Quæſt. Quæſt. 77. & Concilium Trullanum Can 55. de tali jejunio ſabbatino loquuntur; ideò, ut talis auferatur controverſia, Baronius & Bellarminus ſentiunt, non fuiſſe in Canone appoſitum præceptum de non jejunando in ſabbato; fuiſſe tamen diverſas & contrarias conſuetudines in Eccleſia orientali & occidentali. Orientales enim, videntes hæreticos Cerdoniſtas, Marcioniſtas & Manichæos, inimicos creatoris, dicentes malum Deum eſſe authorem mundi cum omnibus à ſe creatis, atque ideò à carnis eſu & propagatione per matrimonium ſeſe abſtinentes, & ob hoc ſtatuentes, ut die ſabbati jejunaretur, nè creator mûndi, qui die ſeptimâ requievit ab operatione, videretur honorari; hoc inquam attendentes Græci prohibuerunt, nè die ſabbato in memoriam creationis, nec Dominico in memoriam Reſurrectionis Chriſti jejunaretur; excepto ſabbato ſancto, quòd jejunari debebat in ſignum luctûs pro Dominicâ ſepulturâ. Sic in lib. 7. Conſtit. Apoſtol. cap. 24.

Hoc obſervabatur in Oriente & in Occidente exceptis Eccleſiâ Romanâ, & aliquibus Eccleſiis particularibus illi adjunctis. Quòd obſervaretur hæc diſciplina in Oriente, patet ex Ignatio præcitato, *Si quis Dominicam diem aut ſabbatum (uno excepto) jejunarit, hic Chriſti interſector eſt.* Quòd etiam ſervaretur in aliquibus Eccleſiis Occidentalibus, conſtat ex D. Ambroſio; qui à S. Monica conſultus, an ipſa deberet jejunare ſabbato, illi reſpondit, ut ſe conformem redderet conſuetudini locorum ubi eſſet. Et de ſe ipſo addidit, quòd jejunaret exiſtens Romæ, non verò jejunaret, cùm eſſet in loco ubi talis non invaleſcebat uſus. Quo facto juſtificatur conſuetudo in aliquibus diœceſibus habita de manducandis carnibus intra Nativitatem Chriſti & Purificationem B. Mariæ. Quòd denique Romæ tale jejunium Sabbati obſervaretur teſtatur Auguſtinus Epiſt. 86. ad Caſulanum, contra Romanum quemdam, qui aliquo modò aliis Eccleſiis improbabat, quòd in hoc non imitarentur Romanam. Concilium Agathenſe in Gallia Can. 8. & Aurelianenſe 4. Can. 2. Sabbatis jejunari præcipiunt. Idemque ſervari in Hiſpania teſtatur Hieronymus ad Lucinium Bæticum. Si hic quæratur, quare die Dominico, neque Orientales, neque Occidentales, jejunarent; hoc erat, quia utraque Eccleſia ſemper deteſtata eſt hæreticos, qui Reſurrectionem Chriſti negantes, diem Dominicam in luctu, mœrore, & jejunio tranſigebant. Sed cur Occidentalis Eccleſia, maximè Romana, non prohibuit etiam jejunium in Sabbato, ſicut Græci, in deteſtationem Marcioniſtarum, Cerdoniſtarum, & Manichæorum, qui jejunabant in vituperium creationis? Hoc ita factum eſt, quia talium hæreſis parum graſſata fuerat in Occidente; imò extincta erat: unde magis deteſtati ſunt Judæos Sabbato epulantes, & maluerunt in memoriam Chriſti tumulati, in luctu & jejunio remanere, ſicut remanebant Græci in Sabbato ſancto.

CANON LXVII.

SI quis virginem non deſponſatam vi allata habet, ſegregetur; ei autem aliam accipere non liceat, ſed illam retinere quam elegit, etiamſi pauper ſit.

CANON LXVIII.

SI quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, ſecundam ordinationem ab alio ſuſceperit, deponatur & ipſe, & qui ordinavit; niſi utique conſtiterit, quòd ab hæreticis ordinationem habeat. Qui enim ab eis baptiſati, vel ordinati ſunt, ut fideles vel Clerici ſint, fieri non poteſt.

In prima parte hujus Canonis prohibetur iteratio Ordinum ſub pœnâ depoſitionis ordinantis & ordinati. Sic etiam Concilium Nycænum 1. Can. 19. Sic Concilium Generale 6. Sic etiam Cyprianus de cardinalibus operibus Chriſti Serm. de Ablutione pedum. In 2. parte irritantur & caſſantur ordinationes factæ ab hæreticis, quod controverſiam parit inter authores. Nam alii intelligunt Canonem hunc de Baptiſmo & Ordinatione datis ab hære-

Digitized by Google

ticis ſub formâ erroneâ ; talia enim ſacramenta erant nulla : ut baptiſmi Paulianiſtarum & aliorum hæreticorum, qui errabant circa Myſterium Trinitatis. Alii hoc intelligunt, maximè circa ordinationem, de omnibus hæreticis ; ita quòd ordinationes conſuerint irritas, quæ traditæ fuerint à quibuſcumque hæreticis, etiam cum catholica forma. Unde iſti tenent, in antiqua Eccleſia nunquam receptas, ſed iteratas fuiſſe ordinationes hæreticorum ; quod probant, tum ex Gratiano cauſa 1. q. 2. poſt canonem 48. tùm ex hoc, quòd tota controverſia inter D. Cyprianum & Stephanum Papam, erat tantùm de baptiſmo, qui æſtimatus fuit validus, collatus ab hæreticis, propter generalem ſui neceſſitatem ; non verò de ordinatione, quam ſupponebant irritam, cùm ab hæreticis erat conceſſa. Tum denique hoc probant ex D. Baſilio, qui Epiſt. ad Amphilochium dicit ; quòd in majori indulgentiâ Eccleſiæ ſolum hæreticorum baptiſma receptum fuerit, numquam verò illorum confirmatio, nec ordinatio.

Hæc diſciplina, inquiunt, tantùm ceſſavit poſt Gratianum, Scolaſticorum turbâ hoc obtinente. Hallerius lib. de Electionibus pag. 807. per Petrum Damianum probat, quòd uſque ad Urbanum 2. in fine 11. ſæculi, ordinationes hæreticorum ſemper fuerant reiteratæ ; quodque hæc diſciplina abſolutè ceſſaverit tantùm poſt Concilia Florentinum & Tridentinum. Illa tamen diſciplinæ mutatio Eccleſiæ injurioſa non eſt ; imò probat illius authoritatem ſuper omnia ſacramenta ; cùm in confeſſo nunc habeatur, eam poſſe validare ſacramenta vel invalidare, apponendo aut removendo conditiones circa materiam vel formam illorum, quod ſemper ex ſolo impulſu Spiritûs ſancti faciat, ſi faciat ; & actu fecit, apponendo in Concilio Tridentino præſentiam paſtoris & teſtium, ſine qua matrimonium invalidat. Ob hoc Dominus Hallerius aſſerit, non eſſe ampliùs licitum in præſenti uſu Eccleſiæ, reiterare ordinationes ab hæreticis factas. Porrò, mirabilis eſt divina providentia in gubernatione Eccleſiæ : quæ videns baptiſmum eſſe abſolutè neceſſarium, ipſum factum ab hæreticis validari decrevit ; non ſic de ordinatione faciens ; quia cùm paradiſus majorem numerum infantium habeat, quàm adultorum ; majori parte ſuorum incolarum privaretur, inquit Gregorius, ſi filii hæreticorum, qui cum baptiſmo decedunt, arcerentur à cœlo.

Non obſtante tali doctrinâ, quæ docet praxim Eccleſiæ hujus temporis, non eſſe conformem prioribus ſæculis ; quamplurimi Doctores, maximi etiam ponderis, ſuſtinent, ipſam Eccleſiam ſemper eodem modo egiſſe circa ordinationes hæreticorum ; ſuſtinendo illas ſemper fuiſſe validas, licet non eſſent licitæ ; ut potè factas ab habente characterem cum materia & forma debitis : unde, ſi aliquando tales ordinationes declaratæ fuerint irritæ ; reſpondent iſti Doctores, ideò dici irritas, quia ſuſpendebatur eorum effectus ; nec in eo tempore canones diſtinxiſſe inter licitum & validum. Hoc maximè & evidenter probatur ex hoc, quòd taliter ordinati, quorum ordinationes dicebantur irritæ, reſtituti fuerint poſteà ſine reordinatione. Theodorus Studita in Epiſt. ad Naucratium, quæ refertur in fine Balſamonis, hoc confirmat, dicens hunc canonem intelligendum eſſe de illis hæreticis, qui utuntur pravâ formâ. Nam eodem modo hoc intelligi debet de ordinatione, ac de baptiſmo ; quoniam præſens canon de utroque loquitur ſimiliter : conſtitit autem ſemper, à tempore ſaltem A Cypriani, baptiſmum collatum ab hæreticis non peccantem in forma, eſſe legitimum : ſicque idem dicendum eſt de ordinatione.

CANON LXIX.

Si quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus ; vel Lector, vel Cantor, ſanctam Paſcha Quadrageſimam non jejunat, vel quartum diem, vel Paraſceven, præterquam impediatur per imbecillitatem corporalem, deponatur : ſi ſit autem laicus, ſegregetur.

In hoc Canone fit mentio duplicis jejunii, nimirum quadrageſimæ, & feriarum quartæ & ſextæ, quæ paraſceve dicitur. Jejunium quadrageſimæ & B harum duarum feriarum, erat de præcepto in Eccleſia Græcâ, quæ cum æquali rigore jejunabat has ferias, ac quadrageſimam ; obſervando in illis Xerophagiam, quæ conſiſtebat in abſtinentia ab omnibus cibis jurulentis, & in ſola manducatione rerum ſiccarum. Unde Tertullianus lib. 1. adverſus Pſychicos, ait : *Xerophagiam obſervamus, ſiccantes cibum ab omni carne, & jurulentiâ, & viridioribus quibuſcumque pomis ; nè quid vinoſitatis vel edamus, vel potemus.* Talem Xerophagiam in jejuniis etiam nunc ſervant Græci, apud quod vigere teſtatur Balſamon abſtinentiam à piſcibus, quos etiam Tertullianus omnis carnis nomine comprehendit. Ar- C meni etiam, qui Chriſtiani ſunt, ſed & Eutichiani & Schiſmatici, non ſolum abſtinent à terreſtrium carnibus, lacticiniis & ovis ; ſed etiam à piſcibus, à vino & ab oleo. Talis Xerophagia ſervatur etiam à Græcis toto anni decurſu, feria quartâ & ſextâ ; quia, ut refert Petrus Alexandrinus Epiſcopus & Martyr can. 11. feria quarta Concilium initum fuit de capiendo & occidendo Chriſto ; & feriâ ſexta crucifixus eſt. Nunquam jejunant Græci, nec omnes orientales Sabbato, nequidem in quadrageſima, niſi in Sabbato ante Paſcha ; ut patet ex antecedenti canone : quia hæretici, jam à tempore Apoſtolorum, aſſerebant Deum Hebræorum, qui mundum condidit legemque dedit Moiſi, eſſe malum ; ejuſque odio jejunabant. Hujus hæreſis author fuit Simon magus, quam diſcipuli ejus Me- D nander, Baſilides, Saturninus, Cerinthus, Carpocrates, & cæteri pro viribus propagarunt. His ſucceſſit Cerdon, Cerdoni Marcion, & iſtis ſe adjunxere Manichæi. In Eccleſia Latina jejunium harum feriarum extra quadrageſimam erat tantum de conſilio, & feria quarta tranſlata fuit in Sabbatum : quod jejunium vocabatur dimidiatum, quia frangebatur horâ nonâ, ideſt, tertia poſt meridiem.

Quantùm ad quadrageſimæ jejunium ; communiter habetur, quòd ſit de traditione Apoſtolicâ. Tertullianus hoc probat lib. 2. de jejuniis cap. 2. D. Hieronymus in Epiſt. 54. ad Marcellam adverſùs Montanum : *Nos unam quadrageſimam ſecun-* E *dùm traditionem Apoſtolorum toto anni tempore congruo jejunamus* ; *illi*, Montaniſtæ ſcilicet : *tres in anno quadrageſimas faciunt, quaſi tres paſſi ſint Salvatores.* Theodoretus in cathalogo hæreticorum lib. 3. dicit Montanum voluiſſe nova adducere jejunia, præter illa quæ inſtituerant Apoſtoli. D. Leo Serm. de quadrageſimâ, ait : *Quod ergo, dilectiſſimi, in omni tempore unumquemque convenit facere Chriſtianum, id nunc ſollicitiùs & devotiùs eſt exequendum ; ut Apoſtolica inſtitutio quadraginta dierum jejuniis impleatur.* Porrò, omnes ſancti Patres loquuntur de jejunio, tanquam antiquitùs inſtituto ; cùm autem ſecundùm regulam D. Auguſtini in Epiſt. 118. ad Januarium, & lib. 4. de Baptiſmo cap. 24. illa omnia ſine dubio ex Apoſtolica tradi-

Digitized by Google

tione deſcendant, quæ in univerſâ Eccleſiâ obſervantur, & in nullo Concilio Eccleſiæ reperiuntur inſtituta; certum eſt, jejunia quadrageſimæ, & quartæ ac ſextæ feriæ inſtituta fuiſſe ab Apoſtolis. Porrò, hæc ita exactè obſervabantur jejunia, ut nulli ab illis diſpenſarentur, inquit Balſamon, nequidem in mortis articulo; licet illis concederetur piſcium uſus: unde licet iſta diſciplina tam ſevera non ampliùs ſit in uſu; tamen non ſunt illi religioſi vituperandi, qui vovent abſtinentiam carnium, etiam in mortis periculo; uti faciunt Carthuſiani.

CANON LXX.

SI quis Epiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex clericorum cathalogo, jejunat cum Judæis; vel cum ipſis dies feſtos agit, vel ab ipſis Xenia accipit, ut azima, vel quid tale; deponatur: ſi verò ſit laicus, ſegregetur.

Apparet ex hoc Canone manifeſta unionis ruptura, quæ initio temporum perſeverabat inter Judæos & Chriſtianos, qui aliquando aliquibus eorum cæremoniis utebantur. Videntes enim Chriſtiani, talem uſum nihil prodeſſe Judæis, qui contumaces perſeverabant; nec tales cæremonias Chriſtianis eſſe utiles, imò pernicioſas, cùm ex illarum tolerantiâ multi hæretici inſurgerent, ſuſtinentes obſervationem legis antiquæ eſſe neceſſariam cum novâ; ideo Chriſtiani eas aboleverunt, teſte Auguſtino Epiſt. 19. Licet ex hoc Canone prohibeatur jejunium cum Judæis, illorum tamen jejunia ab omnibus ſemper approbata fuere; ut notat Tertullianus lib. de jejunio cap. 16. Sed in hoc potius prohibetur communicatio cum illis, quàm obſervatio talium jejuniorum, quæ in ſe bona erant. Ideo Judæorum Xenia vetabantur recipi à Chriſtianis, quòd hoc denotat nimiam familiaritatem & communicationem, quam omnino tollere volebant Chriſtiani. Ex hac prohibitione azimorum immeritò concludit Balſamon, non licere Latinis ſacrificare in azimo; ſed in hoc abſolutè fallitur: nam uſus panis azimi Latinorum nullam habet conformitatem cum uſu Judæorum; nam illo tantùm utebantur Judæi ad Xenia, ſeu munera amicis ſuis offerenda; Latini verò illo utuntur ad ſacrificium. Ex illa conſuetudine Judæorum, qui ad ſe invicem mittebant panes azimos, orta eſt Chriſtianorum conſuetudo, qui aliàs ad ſe invicem mittebant Euchariſtiam, ut teſtatur D. Irenæus, ſuadens Victori Papæ, quòd ſuam Eccleſiam Latinam ſeparare non deberet à Græcâ propter unum punctum, concernens tantùm diſciplinam, non fidem; maximè, cùm illius prædeceſſores ſæpiùs miſiſſent Euchariſtiam, viciſſimque recepiſſent ab illis; quæ traditio mutua Euchariſtiæ vocabatur Eulogiæ inter Epiſcopos; licet communiter Eulogiæ ſumerentur pro pane, non conſecrato, ſed tantùm benedicto, ut diximus anteà.

CANON LXXI.

SI quis Chriſtianus oleum deferat in templo gentium, vel in Synagogam Iudæorum, in eorum feſtis, vel lucernam accendat, ſegregetur.

Hic Canon eſt veluti proſequutio præcedentis, qui pari animo ſeparationem facere intendit ab obſervantiis Judaicis, & ab eorum commercio, ſicut & à Gentilibus. Hoc Canone non prohibetur accenſio luminarium in Eccleſiis, quandoquidem in Canone ſequenti prohibetur, nè quis attentet auferre ceram, vel oleum, à ſanctâ Eccleſiâ; ſed Chriſtianis vetatur, nè deferant oleum, vel lucernam accendant in Synagoga Judæorum & Gentilium templis, in feſtis eorum. Ex quo patet, Judæos & Paganos ſolitos fuiſſe plurima habere luminaria in ſuis templis, dum feſta celebrarentur, quod Chriſtiani retinuerunt; multos enim accendebant cereos in ſuis feſtis: unde Athanaſius de Arianis conqueritur, quòd ab Eccleſiis luminaria abſtuliſſent, ut ea coram idolis accenderent. Et Conſtantinus magnus in ſuo ſæculo, quòd ipſimet hæretici puriſſimum credunt, talem luminarium accenſionem obſervabat: & ſic mirum eſt, quòd hæretici talem praxim Eccleſiæ reprobent.

CANON LXXII.

SI quis Clericus, vel Laïcus, à ſanctâ Eccleſiâ coram, vel occultè oleum auferat, ſegregetur.

Novatores, qui olei & ceræ uſum tollere ab Eccleſiâ nituntur, imponunt Catholicis, quòd in hoc judaiſent; ſed quantùm ridicula ſit illorum ratio, patet ex hoc, quòd ſi Judæi à Gentilibus talem uſum accipere potuerint; Chriſtianis non erit illicitum, eumdem aſſumere à Judæis: unde, ſicut Judæi non dicti fuerunt idololatræ, dum hanc cæremoniam habuerunt à Gentilibus; ſic nec Chriſtiani æſtimandi ſunt judaiſare, dum cereos in templis, accendunt cum Judæis. Non ergo cereis utuntur Catholici, ut imitentur Judæos; ſed hoc quaſi fortuitò factum eſt, ut eadem res à Judæis & à Chriſtianis deſtinata fuerit ad divinitatis cultum, & etiam ab omnibus penè nationibus. Hoc procedere poteſt, vel ex qualitatibus rerum, quæ ex ſe ipſis ſunt idoneæ cultui divino: vel ab unitate naturæ humanæ, quæ cùm ſit una, omnes homines inclinat per inſtinctum naturalem, ut judicent eamdem rem multùm conducere ad decorem templorum, & ornamentum religionis: vel denique procedit ex unitate, quæ reperitur in diverſitate religionum; ita quòd non tantum diverſitatem habeant, quin aliquam in aliquâ ſaltem cæremoniarum habere videantur convenientiam; ut potè in cereis, oleo, & aliis luminaribus. Hoc poteſt etiam refundi in malitiam dæmonis, qui prævidens religionis Chriſtianæ futuras cæremonias, eas inſpiravit Paganis, ut Chriſtiani eas obſervantes dicerentur eas hauſiſſe à Gentilibus, ſicque redderentur odioſæ illis, qui religionem Catholicam vellent amplecti. Non debet ergo repudiari veritas in Chriſtianis, quæ per malitiam diaboli præceſſit in Paganis: non rejicimus enim baptiſmum, licet apud Gentiles aliqua ſpecies baptiſmi fuerit introducta. Prohibitio etiam bigamiæ in Pontifice veteris Teſtamenti non obſtitit, quin Paulus illam prohiberet in ſacerdotibus novæ legis. Sic nec meritò hæretici hujus temporis nobis interdicere debent uſum cereorum, propterea quòd uſitatus fuerit à Judæis.

CANON LXXIII.

VAs aureum, vel argenteum, vel velum ſanctificatum, nemo ampliùs in ſuum uſum convertat: hoc enim ſit præter jus & contra leges. Si quis autem deprehenſus fuerit, mulctetur.

Patet ex hoc, quòd primis ſæculis primi Chriſtiani uterentur vaſibus aureis & argenteis. Prudentius in quibuſdam hymnis ſuper S. Laurentium, loquens de ornamentis Eccleſiæ, quæ tradita fuerunt à Menſurio, ſenibus, ut conſervarentur tempore perſecutionis, teſtatur illa fuiſſe ex auro &

Digitized by Google

argento. Sic etiam D. Ambroſius lib. 2. Offic. cap. 18. & D. Auguſtinus lib. 3. contra Creſconium. Unde patet contra hæreticos, & præcipuè contra Blondellum, qui ex hoc improbat canones Apoſtolicos, Eccleſiam non fuiſſe pro tunc omnino pauperem: non tamen ita erat ubique dives; nam fuerunt multa loca ubi calicibus tantùm ligneis utebantur: & veriſimile eſt, quòd ille talis erat, cujus fracturam Preſbytero Macario imputaverunt hæretici. Tertullianus lib. de Pudicit. dicit, eos fuiſſe vitreos, *frangi faciles*; & in Concilio celebrato an. 895. ſub Formoſo ſum. Pontif. Patres, quodam veluti improperio, dicunt; quòd Epiſcopi lignei hujuſce temporis uterentur calicibus aureis, ubi anteà Epiſcopi aurei calicibus utebantur ligneis. Addunt quoque, quòd Papa Zephirinus, qui tempore Tertulliani vivebat, præcepiſſet, ut vaſa Eccleſiæ eſſent vitrea. Poſteà tamen Urbanus primus juſſit, ut fierent argentea. De calicibus vitreis loquuntur Gregorius Papa lib. 1. Dialog. cap. 7. Hieronymus Epiſt. 4. ad Ruſticum, Cyprianus Gallus in vita Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi, & Epiphanius hæreſi 34. Tandem Concilium Rhemenſe in 9. ſæculo tales calices, ob ſuam fragilitatem, prohibuit; & ab hoc tempore ſemper opes in Eccleſia creverunt.

Notandum eſt ex hoc Canone, quòd fuerint etiam antiquitùs veſtes particulares pro clericis, ſaltem dum miniſtrabant; nam illi, qui loquuntur de ornamentis Eccleſiæ, poſſunt etiam intelligi de talibus veſtibus; quæ erant veluti ornamenta. Unde Adulphus Tongrenſis canonicus habet, quòd Epiſcopi celebrantes Miſſam veſtibus uterentur ſimplicibus, in calicibus ligneis celebrantes. Profert deinde vetuſtiſſimum librum, ubi habetur, quòd S. Clemens à D. Petro edoctus, Eccleſias cæperit ornare, & particularioribus veſtibus uti, quod ſucceſſivè accepit augmentum. Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 30. cap. 25. de D. Joanne Apoſtolo dicit, quod cùm eſſet ſacerdos, laminam geſtaverit; quod denotat, clericos habuiſſe aliquam notam ſui miniſterii. Non poteſt autem per hoc intelligi, quòd fuerit ſacerdos antiquæ legis; nam Hieronymus lib. de Script. Eccleſ. ait, quòd Joannes, qui ſupra pectus Domini recubuerat, *laminam geſtabat auream, & erat ejus*, ideſt Chriſti, *ſummus ſacerdos.* Lamina erat ſignum ſacerdotii, unde D. Epiphanius hæreſ. 78. numero 14. loquens de D. Jacobo Epiſcopo Hieroſolimitano, dicit; *Laminam auream geſtabat.* Et Euſebius lib. 2. Hiſt. Eccl. cap. 23. refert, Egeſippum vetuſtiſſimum authorem aſſerentem, qui dicit, eumdem Jacobum veſtibus uti, non laneis, ſed lineis duntaxat. Ex quibus patet, etiam initio Eccleſiæ clericos admiſiſſe, præſertim in miniſtrando, veſtimenta particularia.

CANON LXXIV.

EPiſcopum à viris fide dignis ob aliquid accuſatum, ipſum ab Epiſcopis vocari neceſſe eſt: & ſi ſe quidem ſtiterit, & confeſſus vel convictus ſit, ſtatuatur pœna. Si autem vocatus non paruerit, ſecundò etiam vocetur, Miſſis ad ipſum Epiſcopis duobus. Sic etiam, ſi non obedierit, vocetur tertiò, duobus ad eum rurſum miſſis Epiſcopis. Si autem vel ſic aſpernans & contumax non ſtiterit, ſynodus ſuper ea quæ viderit adverſus eum pronuntiet, ne lucrifacere videatur, dum judicium ſubterfugit.

Hoc in Canone traditur forma agendi contra Epiſcopos, quæ denuò adducta eſt per generale Concilium Lateranenſe 4. cap. 8. & noviſſimè ha-

A betur in Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. In tali actione primò accuſatio debet eſſe à viris probis, fide dignis, & numquam ab hæreticis. Deinde, ſemper fieri debebat in Concilio Provinciali in primâ inſtantiâ, cùm unus Epiſcopus contra alium judicium non valeat ferre, ut jam anteà diximus; notantes quòd majores cauſæ primò pertinerent ad Concilia Provincialia. Tandem, Epiſcopus accuſatus uſque ad trinam vicem citabatur; cum hac circumſtantiâ, quòd ad unum Epiſcopum accuſatum duo deputarentur Epiſcopi; ad metropolitanum verò major numerus mitteretur; & maximus ad ſummum Pontificem, ut patet exemplo Vigilii, qui convocatus fuit ad Concilium quintum generale B per tres Patriarchas, & Metropolitanos ſeptemdecim.

Quod in Epiſcopos intentari debeat litigium coram Concilio Provinciali, exempla deſumi poſſunt ex ſtirpe triplici noſtrorum Galliæ regum. In prima ſiquidem Chilpericus accuſavit in Concilio Pariſienſi Prætextatum Archiepiſcopum Rothomagenſem, propterea quòd feciſſet matrimonium Merovei filii ſui cum Brunehalda. In ſecundâ Archiepiſcopus Rhemenſis Ebbon, qui cauſam dederat degradationi Ludovici, dicti *le Debonnaire*, accuſatus fuit in Concilio Theopolitano, gallicè *de Thionville*, & ob hoc degradatus. In tertiâ Arnulphus Archiepiſcopus Rhemenſis, ex Caroli magni C ſanguine oriundus, per Hugonem Capetium accuſatus fuit in Rhemenſi Concilio. Ex quibus exemplis patet, reges ipſos aſtitiſſe Conciliis, ut juſtitiam poſtularent contra Epiſcopos delinquentes, qui alios judices non agnoſcebant. Sed cùm à celebratione Conciliorum Provincialium deſtiterunt prælati, ut ſe ab illorum juriſdictione liberarent; jus Epiſcopos judicandi acceperunt reges & Pontifices ſummi, nè daretur impunitati locus: ſicque dum Epiſcopi à juriſdictione Eccleſiaſticâ, quæ illis propria erat, ſe immunes reddere voluerunt, ſe poteſtati alienæ & ſæculari reddidere ſubjectos.

D

CANON LXXV.

IN teſtimonium adverſus Epiſcopum, hæreticus nè admittatur; ſed nec unus ſolus fidelis: In ore enim duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

In confirmationem hujus Canonis, qui citatur ab Anacleto Epiſt. 1. ab Alexandro Epiſt. 1. & à Damaſo Epiſt. 3. Conſtantinus imperator libellos hæreticorum adversùs Epiſcopos & Preſbyteros ſibi oblatos combuſſit, ut teſtatur Sozomenus lib. 1. cap. 16. Hic princeps ad Epiſcopos converſus verba iſta & alia quæ extant apud Ruffinum lib. 1. cap. 2. dixit: *Deus vos conſtituit ſacerdotes, & poteſtatem dedit de nobis judicandi: & ideò nos à vobis rectè judicamur, vos autem non poteſtis ab hominibus* E *judicari: propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium, & veſtra jurgia, quæcumque ſint, ad illud divinum examen reſervantur.* Ubi Theodoretus lib. 1. cap. 11. addit Conſtantinum jure-jurando adjecto dixiſſe, ſe nè verbum quidem in illis libellis ſcriptum perlegiſſe: *Nam ſacerdotum*, ait, *vitia non ſunt populo aperienda, nè ille, causâ offendiculi arreptâ, licenter peccare aggrediatur.* Quin etiam, eumdem Conſtantinum, adjeciſſe memorant: Quòd ſi ſuis oculis Epiſcopum alienæ uxori ſtuprum inferre fortè videret, facinus illud nefandum ſuo paludamento obtegeret; nè facinoris aſpectus eos, qui ipſum cernerent, læderet.

Digitized by Google

CANON LXXVI.

N*On oportet Epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu; nec enim Eccleſiam Dei conferre debet ad hæredes. Quòd ſi quis id fecerit, irrita permaneat ordinatio; ipſe autem excommunicatione percellatur.*

Exemplum hujuſce Canonis confirmativum habemus in Bonifacio 2. qui cùm vitâ ſuperſtite, in ſuum ſucceſſorem elegiſſet Vigilium, talem promotionem revocare coactus fuit, per Concilium ad hoc celebratum paulo poſt tempore: ubi ea inſtitutio irritata fuit, prohibitumque, nè tales fierent in poſterum. Verum quidem eſt, quòd multi ſibi ſucceſſores delegerint, ut patet ex hiſtoriâ Eccleſiaſticâ; ſed hoc non fecerunt ex humanâ affectione, ut prohibet iſte canon. Valerius quidem Epiſcopus Hipponenſis ſibi in Epiſcopatu deſignavit Auguſtinum, ſed de hoc loquens poſteà Auguſtinus, dicit; nec ſe, nec Valerium ullam unquam habuiſſe notitiam Nycæni Canonis. Quòd ſi idem Auguſtinus Eradium pro ſuo ſucceſſore aſſumpſerit; hoc fecit ex Metropolitani conſenſu, ipſumque Eradium expoſuit electioni ſui cleri & plebis. Bonifacius ſimiliter Germanorum Apoſtolus & Epiſcopus Moguntinus tranſiens ad Friſones, fidem ibi plantaturus, Julium ſui loco poſuit Epiſcopum; ſed talia exempla non contradicunt, ut jam diximus, huic canoni, nec canoni Nycæno, qui prohibet, ne ſint duo ſimul Epiſcopi unius civitatis: nam mens horum canonum hoc tantùm prohibet, ad impediendum nepotiſmum, & carnales affectiones.

Debent ergo eligi Epiſcopi, ut decernit Canon 4. Concilii Nycæni, ſi fieri poſſit, ab omnibus aliis Epiſcopis provinciæ: ſin minùs à tribus ſaltem congregatis, accedentibus reliquorum abſentium ſuffragiis, una cùm Metropolitani conſenſu. Hic Canon refertur in *c. Epiſcopum ab omnibus, diſt.* 64. Qui modus eligendi renovatus fuit in Conc. Nycæno 2. can. 3. Super hunc canonem 4. ſcribens Balſamon immeritò dicit, olim Epiſcopos fuiſſe ab universâ plebe electos; hoc tamen revocaſſe hoc Concilium, quia in hiſce popularibus comitiis multa proferebantur indecora in eligendos. Fallitur, inquam, Balſamon, quia ibi nullum apparet abrogationis veſtigium, & æquè poſt hoc Concilium ac ante, admiſſa fuerunt populorum ſuffragia in Epiſcopis deligendis. Non quòd electio Epiſcoporum penderet à plebe; quoniam tale jus eſt merè Eccleſiaſticum; ſed quia neceſſarium videbatur, ut populus teſtaretur de vitâ & moribus eligendorum: & ut talium electioni præbentes aſſenſum magis tenerentur illis præſtare obedientiam. Propter hoc D. Athanaſius Epiſt. ad Orthodoxos ait, quòd ex traditione Apoſtolicâ ad eligendum Epiſcopum debeat populus cum clero congregari. Gregorius Nazianzenus Orat. in laudem D. Athanaſii, refert ipſum Athanaſium, qui Diaconus Nycænæ Synodo interfuerat, fuiſſe ad Patriarchalem ſedem Alexandrinam evectum univerſæ plebis ſuffragiis; ideſt, univerſâ plebe conſentiente. Unde Cœleſtinus Papa Epiſt. ad Epiſcopos Provinciæ Narbonenſis cap. 5. ait: *Nullus invitis detur Epiſcopus: cleri, plebis, & ordinis requiratur conſenſus.* Simile habet Leo magnus Epiſt. 85. Et Concilium Arelatenſe can. 54. ſtatuit, ut tres ab Epiſcopis nominentur, de quibus clerici & cives poteſtatem habeant unum eligendi. Porrò, aliquid ſimile habemus in præſenti promotione ad beneficia conſiA ſtorialia, ad quæ rex noſter, tanquam caput populi, nominat, ſummus Pontifex eligit, intervenitque cleri & populi conſenſus, per ſuas litteras teſtimoniales, quibus authenticè approbant vitam, mores honeſtos, & capacitatem eligendorum.

CANON LXXVII.

S*I quis, vel oculo orbatus, vel fæmore oblæſus, Epiſcopatu autem dignus ſit, fiat; non enim corporis damnum eum polluit, ſed animæ inquinatio.*

Hoc Canone manifeſtum eſt, ſolam animæ inquinationem inhabilem reddere hominem, ut fiat B Epiſcopus, aut Presbyter; unde, cùm Ammon ſibi naſum amputaſſet, per hoc ſibi ſuadens, non poſſe ampliùs promoveri ad ſacerdotium; hoc non obſtitit, quin Theophilus Alexandriæ Epiſcopus ipſum ordinaverit. Cùm autem hoc ægrè ferrent aliqui, reſpondit Theophilus, quòd ſi centum tales ſibi adducerentur, illos protinùs conſecraret. Unde maxima debet annotari differentia inter antiquæ & novæ legis irregularitates, quòd ſcilicet in lege veteri deformitates corporis, ut in corpore conſideratæ, inducerent irregularitatem: non ſic in nova, ubi deformitates corporeæ non reddunt hominem irregularem, niſi quatenùs animam polC luunt, vel impediunt functiones Eccleſiaſticas, ut habetur in Canone ſequenti.

CANON LXXVIII.

Q*Ui verò mutus, ſurdus ve & cæcus eſt, Epiſcopus non efficiatur: non quia oblæſo corpore eſt, ſed nè Eccleſiaſtica impediantur munia.*

Hæc, inquam, confirmant præcedentem Canonem, quòd ſcilicet non arceatur quis ſurdus aut cæcus ab Epiſcopatu, in quantùm ſurdus & cæcus eſt; ſed in quantum tales defectus impediunt Eccleſiaſticas functiones. Succeſſione tamen temporum multiplicatæ fuerunt irregularitates, & ſtabiD litum fuit ab Eccleſiâ, quòd defectus corporis, etiam munia Eccleſiaſtica non impedientes, inducerent irregularitatem. Unde D. Gregorius lib. 1. Epiſt. 25. & Gelaſius dicunt, hominem corpore vitiatum eſſe irregularem. Gratianus etiam diſt. 55. cap. ult. refert eadem Gelaſii verba, additque Canones prohibere, nè ordinetur oculo carens. Ratio Gelaſii petitur ex hoc, quòd prohibuerit lex, nè aliquid vitioſum Deo offerretur. Hæc irregularitatum augmentatio incæpiſſe videtur circa quinti ſæculi finem, nam Syricius & Innocentius Pontifices nullam in ſuis Epiſtolis mentionem faciunt de irregularitatibus, quæ contrahuntur ex defectu corporis; ſed tantùm de his, quæ oriuntur ex defectu E animæ: ex quo probabile eſt, his ortum dediſſe Gelaſium & Gregorium.

CANON LXXIX.

S*I quis dæmonem habet, nè fiat clericus; ſed neque cum fidelibus precetur: purgatus autem, recipiatur; & ſi ſit dignus, fiat.*

Ex hoc Canone Energumeni, durante poſſeſſione, erant irregulares; unde aderant tantùm Catechumenorum Miſſæ, ubi exorciſabantur ab Epiſcopo; & cum iſtis ex Eccleſiâ poſteà egrediebantur: prætéritâ tamen poſſeſſione, poterant ordinari apud Græcos. Poſterioribus verò ſæculis, creſcente numero fidelium, qui ſine his incommodis poterant promoveri, reſtricta eſt hæc conſtitutio: Arreptitii enim, qui à dæmone vexantur, per cap.

Digitized by Google

Maritum diſt. 33. nunc in perpetuum declarantur irregulares. Imò multi ſunt, qui tenent, etiam eos indiguiſſe diſpenſatione, ſine cujus interventu à dæmonio purgati recipi non potuiſſent; quod colligunt ex verbo Canonis *recipiatur*, quod aliàs nihil prodeſſet, niſi ſic intelligeretur, *recipiatur ad diſpenſationem*; & poſteà ſi ſit dignus, fiat Epiſcopus.

CANON LXXX.

EVm, qui ex Gentili acceſſerit & baptiſatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non eſt æquum, protinùs Epiſcopum fieri. Iniquum enim eſt, ut qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum magiſter, niſi hoc divinâ gratiâ fiat.

Ratio hujus Canonis petitur ex hoc, quòd mens Eccleſiæ inſtituentis Minores Ordines, erat ad inſtruendos illos qui eſſent promovendi ad Eccleſiaſticas dignitates; ſicque per exercitium & uſum illorum ordinum poſſent alios docere, cùm eſſent evecti ad majores. Hoc annotavit Hormiſdas Papa in Epiſt. ad Hiſpaniæ Epiſcopos; ſicut & Gratianus cap. *quoniam diſt.* 48. *cap. miſerum diſt.* 61. *& cap. ordinatos diſt* 59. ubi arguens Epiſcopos quoſdam, qui nullis Eccleſiaſticis Ordinibus receptis ad tantæ dignitatis faſtigium evecti erant; & tractans de quodam Daniele, qui ſacrarum Virginum inceſtu pollutus, & multorum facinorum accuſatione pulſatus, Epiſcopus ordinatus eſt; dicit: *Neceſſarium eſt, ut minoribus initiati officiis, ad majora firmentur; cum debebant eſſe diſcipuli, qui doctores eſſe deſiderant, ut poſſint docere qui didicerint.* Hoc idem prohibuit Concilium Arelat. 3. Can. 2. Aurelian. 5. Can. 9. Leo 1. Epiſt. 85. Adrianus 1. Epiſt. miſſa ad Conſtantinum Imperatorem & ad Irenem matrem ejus, quæ habetur Act. 1. Concilii generalis 7. Nyceni 2. proptereà quòd Tharaſius ex laïcorum ordine à caliga militari, contra ſanctorum Canonum cenſuram, factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus.

Non obſtante tamen hoc prohitione multoties repetitâ, urgente Eccleſiæ neceſſitate, contrarium factum eſt in quibuſdam occaſionibus. Primò, reſpectu Nectarii, qui ut refert Nicephorus lib. 12. cap. 12. electus eſt in Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui nondum fuerat baptiſatus. 2. reſpectu Ambroſii, qui adhuc Catechumenus factus fuit Mediolanenſis Epiſcopus. 3 reſpectu Tharaſii prædicti, qui ex laïco factus eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus. Ex his promotionibus occaſionem ſumpſit Photius tranſgrediendi Canones, dum ex Neophito ordinatus fuit Epiſcopus Conſtantinopolitanus; in ſui defenſionem allegans ordinationes Nectarii, Ambroſii & Tharaſii, ut habetur in Concilio generali 8. Conſtantinop. 4. Act. 4. ubi Nicolaüs Papa reſpondet in Epiſt. ad Photium his verbis. *Quod de Nectario objicis, neceſſitas magna urgebat, nè Domini Eccleſia in peſſima hæreſeos nimboſâ caligine, deſtitutione Paſtoris viduata remaneret; nec Synodus, ut hoc iterum fieret confirmavit, nec inſtituit: & ideò privilegia paucorum legem communem non faciunt. Nam Ambroſius, non inſtinctu hominum, ſed divinâ vocatione per miraculorum prodigia electus eſt; & Tharaſius ſtatim ac Epiſcopus factus eſt, nè quis de ſuâ fide dubitaret, prolixam texuit fidei confeſſionem.* Hinc Concilium Conſtantinopolitanum 4. Act. 1. Anathema dixit Photio, de curiali adminiſtratione & ſæculari militia ſuperſtiti Ignatio à quibuſdam ſchiſmaticis ſubrogatus fuerat in Conſtantinopolitanâ ſede. Poſtea Can. 3. ordinationem Photii irritam ducunt Patres. Et Can.

A 5. confirmant & renovant ſanctiones; quæ olim ab Apoſtolis & ſanctis Patribus fuerant editæ.

CANON LXXXI.

DIximus, non oportere Epiſcopum, vel Presbyterum, ſeipſum ad publicas adminiſtrationes demittere; ſed in Eccleſiaſticis negotiis verſari. Vel ergo ità facere perſuadeatur, vel deponatur.

Hic Canon nil continet, niſi iterationem Canonis ſeptimi, quem retulimus anteà; & quo prohibetur, non tantùm Epiſcopis, ſed & Presbyteris & Diaconis, nè ſe immiſceant ſæcularibus negotiis; B niſi cauſa charitatis erga pauperes, viduas, & pupillos; numquam verò ex avaritiâ: alias illis infligitur depoſitionis pœna in hoc Canone, & pœna ejectionis in ſeptimo.

CANON LXXXII.

SErvos in Clerum provehi ſine voluntate dominorum non permittimus, ad eorum qui poſſident moleſtiam. Domorum enim ſubverſionem iſta Officiunt. Si aliquando tamen ſervus dignus ſit, qui ad gradum eligatur, qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt; & domini conceſſerint, ac liberaverint, & è domo emiſerint, fiat.

C Hoc decreto manifeſtè innoteſcunt pietas & moderatio Eccleſiæ, quæ licet à Chriſto ſupremam habuiſſet authoritatem, non tamen voluit auferri ſervos à dominis ſuis, ut illos in ſacris ordinibus promoveret, quamvis hoc ſpectaret ad juriſdictionem ſpiritualem. Hoc comprobat D. Paulus, qui cùm eſſet magiſter & dominus Philemonis, quem in Evangelio pepererat; noluit tamen illi ſuum ſervum Oneſimum auferre ſine licentia & conſenſu, licet illum ad munera Eccleſiaſtica obeunda agnoſceret idoneum; ex Balſamone. D. Ignatius in ſuâ Epiſtola ad Epheſios, notat hunc Oneſimum fuiſſe Epiſcopum Epheſinum, ſicque licentiam ab ipſo obtinuiſſe, ut conſecraretur.

D CANON LXXXIII.

EPiſcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, exercitui vacans, & utraque obtinere volens, Romanum ſcilicet magiſtratum & Sacerdotalem adminiſtrationem, deponatur: quæ ſunt enim Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.

Hoc Canone damnantur Epiſcopi, & alii Eccleſiaſtici, qui rebus militaribus ſe ingerunt, licet caſtra non ſequantur. Si enim bellum ſuadeant ſuo principi, rebus militaribus ſe immiſceant, & de exercitibus convocandis aut dirigendis ordinent plus peccare videntur, quàm ſi perſonaliter gererent bellum, & cum hoſte pugnarent.

E CANON LXXXIV.

QVisquis regem vel principem præter jus contumeliâ affecerit, pœnas luat; & ſi ſit quidem Clericus, deponatur; ſi ſit verò laïcus, ſegregetur.

Canon iſte trahitur, tum ex Teſtamento veteri, quoniam lex Moſaïca dicit, *Principi populi tui non maledices*; tùm ex novo, quia Petrus ait, *Honorate regem*: & D. Paulus orare jubet pro omnibus in dignitate poſitis, etiamſi ſint infideles. Igitur hæretici immeritò ſuppoſititium dicunt hunc Canonem, quaſi non præcepiſſent Apoſtoli honorare reges, qui Pagani erant. Errant inquam, quoniam præcipitur oratio ex Petro & Paulo pro infidelibus; ſicut

Digitized by Google

ſicut & cap. 1. Baruch. Ex prohibitione hujus Canonis, vetantis arguere reges præter Jus, ſequitur eſſe alium modum illos reprehendendi, nimirùm ex charitate; & hujus correctionis neceſſitatem probat D. Ambroſius Epiſt. 29. ad Juſtinianum Imperatorem, dicens; *Quem audies ſi Sacerdotem non audieris?* & poſteà, *Quis tibi audebit dicere verum, ſi Sacerdotem non audias?* Petrus Bleſenſis in inſtructione, quam edidit pro Epiſcopo, pag. 541. ait Joannem Baptiſtam maluiſſe exponere vitam ſuam morti, quam non arguere Herodem. Idem dicit de Helia, reſpectu Achabi; moxque addit, unum ex præcipuis Epiſcopi muneribus eſſe Regum & Principum correctionem. Debent tamen, ut diximus, corrigi charitativè & cum ſubmiſſione maximâ; ità quod, ſi aliquando Patres aliqui rigorosè & cum increpationibus egerint erga reges, ut Anathaſius & Hilarius erga Conſtantium Imperatorem; taliter egerunt ex impulsû Spiritûs ſancti. Si redargutiones ullo modo injurioſæ, quæ ſunt præter Jus, prohibeantur erga reges; quantò magis ſeditiones & rebelliones? multò magis certè: unde Fulbertus alias ſcripſit ad Fulconem Comitem Andegavenſem, quòd ſi nollet deſiſtere à bello quod regi intentaverat, communione Chriſtianâ privaretur.

CANON LXXXV.

SInt vobis omnibus Clericis & laïcis libri venerandi & ſancti. Veteris quidem Teſtamenti, Moïſis quinque, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, & Deuteronomium. Ieſu Nave, unus; Indicum, unus; Ruth, unus; Regnorum, quatuor; Paralipomenon, ideſt, derelictorum, duo. Eſdra, duo; Eſther, unus; Machabaeorum, tres; Iob, unus; Pſalterium, unus; Salomonis, tres; Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum: Prophetarum duodecim: Iſaia, unus; Ieremia, unus; Ezechielis, unus; Danielis, unus, &c. Extrinſecus autem à vobis intelligatur, debere veſtros adoleſcentes diſcere ſapientiam eruditiſſimi Sirach. Noſtra autem, ideſt, Novi Teſtamenti, Evangelia quatuor, Matthei, Marci, Luca, Ioannis; Pauli Epiſtola, quatuordecim: Petri Apoſtoli, dua; Ioannis, tres; Iacobi, una; Iuda, una; Clementis, Epiſtola dua, & ordinationes vobis Epiſcopis per me Clementem in octo libris edita, qua non ſunt omnibus divulganda, propter ea qua ſunt in eis myſtica; & actus noſtri Apoſtolorum.

Hunc Canonem apocryphum & ſubreptitium dicit Baronius, ut videre eſt apud ipſum Ann. Chr. 202. Num. 5. Tùm quia in illo deſunt libri, qui habentur pro canonicis, nimirum Apocalypſis, Judith, Eſther, Tobiæ; & Eſdræ; nam in Verſione Græcâ hujus canonis nullus liber Eſdræ memoratur; & in Latina habentur tantùm duo, ubi tres Canonicos agnoſcit Eccleſia, & quartus in Biblia cum iſtis inſeritur, licet pro Canonico non habeatur. Tum quia inter Canonicos inſerit iſte Canon libros, qui pro Canonicis non habentur, ut Epiſtolas Clementis, & octo libros Ordinationum ejus. Ob illas inquam rationes Baronius rejicit Canones Apoſtolorum, maximè eos, qui primos quinquaginta excedunt. Quis enim Latinorum, aut Græcorum, pro Canonico libro voluiſſet recipere librum Apocalypſis; ſi videret, illam tamquam apocripham fuiſſe rejectam?

Multi tamen contra Baronium ſuſtinent, hunc Canonem eſſe æquè legitimum, ac alios; & præſertim illi, qui volunt hos Canones non fuiſſe editos ab Apoſtolis, ſed primis temporibus Eccleſiæ, quæ

A dicebantur tempora Apoſtolorum; & homines in illis degentes vocabantur Apoſtolici, à quibus compoſiti fuerunt hi Canones, qui propter hoc vocantur Canones Apoſtolorum. Dicunt ergo primò in communi, omnes libros Scripturæ non eodem tempore, nec eodem loco reputatos fuiſſe Canonicos. Fuerunt enim aliqui, de quibus numquam dubitatum eſt. Fuerunt & alii, de quibus non tam citò, nec ubique conſtitit. Sicque nil mirum, ſi aliquo tempore repoſiti fuerint inter non Canonicos, ut dici forſan poteſt de Apocaliſi, de Judith, Eſther, &c. Primis utebatur Eccleſia ad ſtabiliendum dogmata fidei, & convincendos hæreticos: aliis verò utebatur ad illuſtranda & confirmanda illa dogmata. Cùm ergo quædam Eccleſiæ citiùs aliis hos libros cognoverint, & habuerint illorum traditionem;
B ideò in uno loco citiùs, in alio tardiùs habiti ſunt pro Canonicis. Attamen illæ Eccleſiæ, quæ habebant unum librum pro Canonico, non ſeparabantur ab aliis, quæ ut talem illum non habebant, imò in eadem perſiſtebant communione: quia libros iſtæ non rejiciebant, quos illæ Canonicos habebant, ſed tantùm non eos acceptabant, cùm nondum eſſet de illis definitio fidei.

Reſpondent 2. in particulari ad id quod objicitur de libris vel additis, vel omiſſis. Primò, quantùm ad Apocalypſim, dicunt; quòd fieri potuit, ut in loco, ubi iſte Canon editus eſt, protunc habita non fuerit notitia ſufficiens de traditione, quæ juſtificaret ſanctitatem hujus libri. Quantùm ad
C libros Judith, Eſther, Tobiæ & Eſdræ; recipiebantur ſolùm eo tempore, tanquam libri inſervientes ad illuſtrationem fidei, non verò ad illam ſtabiliendam; & ad exhortandum fideles, non verò ad convincendum hæreticos. Quantùm ad libros Machabæorum, qui tres citantur in Canone, ubi Eccleſia recipit tantùm duos; fieri poteſt, quòd noſtri duo libri fuerint antiquitùs in tres diviſi, & nunc tantummodò dividantur in duos. Quantùm ad Epiſtolas Clementis, non ſunt quidem inſertæ cum Canonicis; non tamen rejici debent à Baronio: quia, licet in tempore ipſius eſſent amiſſæ, ſcire tamen debuit, quòd tempore Hieronymi legerentur in Eccleſia, cum Epiſtolis Apoſtolorum.
D Quantùm denique ad ipſiuſmet Clementis Conſtitutiones; eo modo quo nunc habentur, multis ineptiis refertæ ſunt, & rebus apocriphis; ſed talia forſan illis fuerunt ſuperaddita: unde Concilium Trullanum non aliâ ratione tales Conſtitutiones rejecit, niſi quia corruptæ fuerunt.

Per ultima Canonis verba apparet, quantam diligentiam adhibuerint Apoſtoli & primi Eccleſiæ Patres, ut religionis cæremoniæ non innoteſcerent infidelibus, præſertim in his, quæ ad Sacramenta ſpectabant, & illorum adminiſtrationem. Unde, Catechumenis ſcriptum dabant ſymbolum, nè charta in qua contineretur, perveniret ad manus gentilium; & ex inde ſcandali & irriſionis erga noſtra myſteria ſumerent auſam. Talis uſus adhuc
E apud nos perſeverat, cùm Sacerdos Miſſam celebrans demiſsâ voce ſecreta pronuntiet; nè talium cognitio perveniat ad populum. Antiquitùs forma Sacramentorum proferebatur ſecretò, ex Theodoreto in Philotheo, dicente quoſdam monachos inſcios ordinatos fuiſſe: quia ſcilicet Epiſcopus illis manus imponendo, ſubmiſſa voce verba ordinationis proferebat.

Explicit Canonum Apoſtolorum teſſera.

SEd inutile forſan non erit, ſi ad aliquas hæreticorum objectiones reſpondeamus diſtinctè &

Digitized by Google

breviter. Cùm enim Lutheri ſectatores viderent Canones Apoſtolorum operibus ſuis planè contrarios eſſe, eos omni prorſùs authoritate ſpoliare voluerunt.

Dicunt ergo primò Centuriatores Magdeburgenſes, Canonem 17. damnare ſecundas nuptias quas Paulus I. ad Timoth. 5. & 1. Corinth. 12. præcipit. Reſp. Canonem 17. non condemnare illas abſolutè, ſed vult reſpectu Clericorum, quòd illi, qui ſecundas nuptias contraxerunt, non poſſint fieri Epiſcopi, Preſbyteri, aut Diaconi, quia ſcilicet ſunt ſignum incontinentiæ, & major caſtitas in illis requiritur: imò nec ipſe Paulus ſecundas damnavit, præcipiendo Epiſcopum eſſe unius uxoris virum.

Dicunt 2. Canonem 27. quo licentia contrahendi matrimonium conceditur tantùm Lectoribus & Cantoribus, eſſe contrarium Paulo qui 1. ad Tim. 3. & 1. Cor. 3. dicit; *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum.* Reſp. per hoc Paulum non velle, quòd Epiſcopi ſint conjugati; ſed prætendit, quòd illi, qui promoveri volunt ad Ordines ſacros, debuerint tantùm ſemel nupſiſſe; quia convolatio ad ſecundas nuptias eſt incontinentiæ ſignum. Unde Eccleſia adjunxit irregularitatem bigamiæ. Quod ſi Paulus docet 1. Corinth. 9. *Nonne habemus poteſtatem mulierem circumducendi, ut alii Apoſtoli*! non loquitur de uxoribus, ſed de mulieribus devotis quæ comitabantur Apoſtolos ad miniſterium.

Dicunt 3. in Can. 67. injuſtè cogi conſcientias per præceptum jejunii tempore quadrageſimæ, & feriæ 4. & Paraſceues, contra D. Paulum. *Nemo vos judicet in cibo & potu, aut parte diei feſti*, ad Coloſſ. 2. Reſp. Paulum nihil aliud prohibere, niſi Judaïcas obſervationes de cibis mundis & immundis ſecundum legem Moſaïcam, quam aliqui revocare volebant, poſtquam evanuiſſet. Quod autem præceptio jejunii non ſit conſcientiarum illaqueatio, ut volunt hæretici, patet ex hoc, quòd Deo ſit gratiſſima; alias non miſiſſet Jonam prædicare jejunium Sardanapolo Nivinitarum Regi, nec ejus civibus, qui jejunando, effectum divinæ comminationis impedierunt, ſubverſionem ſcilicet civitatis ſuæ.

Dicunt 4. Canonem quintum præcipientem, nè Epiſcopus aut Preſbyter uxorem ſuam abjiciat ex prætextu religionis, eſſe contrarium Canoni 17. ubi prohibetur Epiſcopis & Preſbyteris, nè contraxerint cum duabus; & Canoni 27. ſolùm Cantoribus & Lectoribus permitteni, ut ſi velint accipere uxores, accipiant. Reſp. quòd licet illi Canones ſint diverſi, non tamen ſunt oppoſiti; ut videre eſt in eorum collatione. Canon ergo quintus non permittit Epiſcopis cohabitationem carnalem; ſed vult tantùm, ut uxoribus, quas ante ordinationes duxerant, non ſint inhumani, ſed illis provideant de victu & veſtitu; vel ad ſummum maneant cum illis, ſicut cum ſororibus, ut ibi diximus. Hoc autem non repugnat cum alio canone 27. ubi bigamia prohibetur. Notandum eſt, quòd Epiſcopi, qui ante ordinationem erant conjugati, uxoribus ſuis non poterant uti carnaliter, nequidem apud Græcos; Preſbyteri verò, qui antequam ordinarentur, erant uxorati, matrimonio utebantur apud Græcos, non apud Latinos. Tandem, qui erant in ſacris Ordinibus, non poterant poſteà uxores ducere.

Dicunt 5. Canones iſtos pro leviſſimâ causâ excommunicaſſe fideles, qui excommunicatos ſuſ- A cipiunt can. 13. & illos qui ſacra vaſa in prophanos uſus applicant, can. 27. & cæt. quod nunquam fecerunt Apoſtoli. Reſp. tales cauſas non ita leves eſſe ac dicunt Magdeburgenſes: nam ſi recipiantur excommunicati, diſſolvetur nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ, & impii cenſuras Eccleſiæ irridebunt. Quod etiam maximum ſit crimen ſacra vaſa ad prophanos uſus transferre, patet ex ſupplicio Baltaſaris; Danielis 5. Quòd denique dicunt, tales excommunicationes non haberi apud Paulum 1. Cor. 15. numerantem excommunicatos: Reſp. D. Paulum non omnes excommunicationes numeraſſe.

Dicunt 6. apud Paulum fures & fornicatores in- B ter excommunicatos numerari, ut 1. ad Cor. 15. attamen in canone 25. præcipitur, tantum deponi ab Officio Epiſcopum, Preſbyterum, aut Diaconum, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto deprehenſi fuerint; ibique vetari ne excommunicationi ſubjaceant: ſicque illum canonem ſubreptitium & nullum prætendunt eſſe, quia ſacræ Scripturæ adverſatur. Sed attendant quæſo hæretici, Paulum intelligi poſſe de fornicatoribus laïcis, non de clericis; nam depoſitio pro hominibus ſacris ſufficiens eſt pœna unde D. Baſilius can. 31. ait: Clerici qui peccatum ad mortem peccant, gradu ſuo quidem amoventur; ab Eccleſiâ tamen non prohibentur: C non enim bis in idipſum vindicandum eſt. Quòd autem depoſitio ſit graviſſima pœna in clericis, jam diximus; quia ſcilicet primis ſæculis depoſiti Clerici nunquam reſtituebantur.

Dicunt 7. quòd ex canone 8. prohibeatur, nè cum Judæis celebretur Paſcha: attamen Joannes & Philippus Apoſtoli, & alii, illud celebrabant eodem tempore, nempe 14. lunæ primi menſis. Reſp. hoc ideò feciſſe illos Apoſtolos, ut omnia omnibus fierent; ſicut Paulus circumcidit Timotheum, & ſe in templo ſanctificavit: tamen intentionem habuit approbandi legalia, ſed hoc fecit, ut facilius alliceret Judæos, & ſucceſſivè Synagoga cum honore ſepeliretur. Si dicant, canonem 20. damnare fidejuſſiones; attamen Apoſtolos à politicis juſtis & verbo D. non repugnantibus non abhorruiſſe. D Reſp. hunc canonem eſſe juſtiſſimum, cùm non deceat clericum ſe immiſcere negotiis ſæcularibus; imò, Proverb. 6. habeatur, *Fili, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum animam tuam.*

Dicunt 8. can. 36. prohiberi, nè fiant ordinationes extra terminos Epiſcoporum; ſed Epiſcoporum limites nondum erant determinati. Reſp. Apoſtolos providiſſe etiam temporibus futuris; unde prævidentes, quod in futurum aliqui Epiſcopi attentarent ad functiones aliorum, quod iniquiſſimum foret, & magnæ diſſentionis ſeminarium; ideò hunc canonem condiderunt. Si dicant, canonem E 36. præcipere bis in anno Concilia celebrari, ubi una tantùm ab Apoſtolis celebrata legitur Act. 15. Reſpondebitur ut priùs, Apoſtolos in hoc ad futurum prævidiſſe, judicantes optimum eſſe, ut bis in anno celebrentur, juxta Synodum Antiochenam can. 20. & Nicænam can. 2. quæ dicunt, benè ſe habere, quòd bis in anno in unaquâque Provincia Synodi habeantur.

Dicunt 9. laïcum, qui ſeipſum caſtraverit, excommunicari tribus annis ex can. 24. licet nuſquam Apoſtoli tempus determinatum pœnitentiæ expreſſerint; ſed immeritò hoc arguunt hæretici, cùm ratio poſtulet, quòd juxta peccatorum gravitatem tempora pœnitentiæ determinentur. Cùm tamen

Digitized by Google

pati non poſſint, ut omnia fiant in numero, pondere, & menſurâ, talis taxatio pœnitentiæ, quæ fit cum determinato annorum nmmero, in cauſa eſt, cur rejiciant hunc canonem. Imò & ſimili cauſa roſariorum uſum impugnant, quia numero quodam in illorum recitatione preces Catholicorum circumſcribuntur: quaſi verò vituperio eſſent digni Chriſtus, qui Matth. 26. ter eundem ſermonem oravit; David, qui ſepties in die laudem Deo dicebat; Paulus Abbas in Ægypto, qui in ſinu ſuo trecentos geſtabat lapillos, quos depromebat in unaquaque die ad finem ſuæ precationis; Moïſes Abbas, qui ſingulis diebus quinquaginta orationes peragebat; Abbas Pachominus, qui præſcribebat ſuis monachis, ut per diem facerent duodecim orationes, totidem in nocturnis vigiliis, & totidem in matutino. Tot ſimilia ita diſtinctè habentur apud Sozomenum, ut nullus hæreticus pœnitentiam & orationem certo numero definitam demnare poſſit.

His fundamentis innixa Eccleſia, juxta hunc canonem, quaſdam regulas pœnitentiam publicam taxantes pro crimine publico conſtituit, quæ canones pœnitentiales vocantur; in quibus variationem apponere non licet: licet in talibus Epiſcopi diſpenſare valeant ex cauſa rationabili, inſpectis qualitate criminis, temporis circumſtantia, & perſonarum temperamento; ut expreſſe habetur apud Leonem Papam.

1. Pro quolibet peccato mortali, publico ſcilicet & gravi, pœnitentia ſeptem annorum erat injungenda. 33. q. 2. *hoc ipſum*, quia ſicut per peccatum mortale ſeptiformem gratiam Spiritûs ſancti amiſimus; ſic eam per ſeptem annos tenemur recuperare.

2. Sacerdos, qui adulterium commiſerit, decem annis pœnitentiam agat, *Cano. Praſbyter*, diſt. 82.

3. Qui ſponſam alienam de præſenti accipit, in pœnitentia ſit ſeptem annis, & quadraginta diebus in pane & aqua. *c. 2. de ſponſa duorum.*

4. Monialis, quæ fornicatur, matrimoniumve contrahit, qui item eam cognoſcit, contrahitve cum ea, pœnitens ſit decem annis. *can. devotam. 27. quaſt.* 1.

5. Qui Sacerdos Miſſam canit, neque communicat, per animum pœnitentiam agat, nec verò intra celebret. *can. Relatum de conſecrat. diſt* 2.

6. Sacerdos, qui pallis altaris mortuum involvit, pœnitens ſit decem annis & quinque menſibus; Diaconus autem annis tribus, & ſex menſibus. *can. nemo de conſecrat. diſt.* 1.

7. Falſarius pœnitentiam agat in pane & aqua, quandiu vivit. *can. noviſſimus de verborum ſignificatione.*

8. Qui ſcienter contraxerit, coïeritve cum duabus ſororibus, aut cum matribus, aut ſorore, cum matre & filia: quæve coïerit unà cum patre & filio, vel cum duobus fratribus, pœnitentia ei conſtituitur annorum octo. *can. ſi pater 30. q. 4. c. ultimo 32. q. 7. c. ſi quis viduam.*

9. Qui ignoranter duas ſorores, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem cognoſcit, quarum una ignorat factum alterius, uterque pœnitens ſit ſeptem annis. Si verò ſcienter, perpetuo careat conjugio. *c. ultimo 33. quaſt. ultima c. ſi quis cum matre 35. q.* 3.

10. Mulieri, quæ partum ſupponit, quæve de alio concipit, pœnitentiæ & ſatisfactionis modus præſcribitur arbitratu prudentis Sacerdotis. *c. officii de pœnitentiis & remiſſ.*

11. Sacrilegus chriſma calicemque ſacrum polluens, pœnitens ſit ſeptem annis, & in ſingulas

A hedomadas tribus diebus jejunus ſit à carne & vino. *c. de viro 12. q.* 2.

12. Solemniter pœnitens, ſi poſteà ad vomitum redierit, pœnitentiam agat decem annis. *c. ſi quis verò de pœnitent. diſt.* 5.

13. Parentes filiorum ſponſalia dirimentes, & filii ſi conſenſerint, & poſt rurſùs diſſenſerint, communione privantur annis tribus. *c. unico 31. q.* 3.

14. Qui contraxerit cum ea, quam adulteravit, pœnitens ſit quinque annis. *c. ſi qua 31. q.* 1.

15. Cognoſcens uxorem adulteram ante pœnitentiam peractam, pœnitens ſit annis duobus. *c. ſi quis. 32. q.* 1.

B 16. Sacerdos, qui intereſt clandeſtinis deſponſationibus, per triennium ab officii ſui adminiſtratione amovetur. *c. ultimo de clandeſtinis deſponſationibus.*

17. Latro, ſi vult confiteri, confiteatur, in cæmeterio ſepeliatur, oretur pro eo, & detur illi corpus Chriſti. *c. ult. 13. q. ultima.*

18. Qui Clericus præſtandis horarum canonicarum officiis, à Metropolitanæ Eccleſiæ more & ritu diſcrepat, idque præ contemptu facit, per ſex menſes communione privatur. *diſt.* 12. *c. admonere & Quicunque.*

19. Qui dominum uxoremve interfecerit, nunquam equitet, non vehicula utatur, non matrimonium contrahat, decem ipſos annos carne non veſcatur, vinum non bibat. *c. quinque 33. q.* 2.

C 20. Qui matrem interfecerit, decem annis pœnitentiam agat, armis depoſitis. *c. latorem 32. q.* 2.

21. Qui ſimplex votum violavit, trium annorum pœnitentia ei conſtituitur. *c. ſi vir. diſt.* 27.

22. Qui blaſphemiam in Deum & B. Virginem & Sanctos publicè commiſerit, pœnitentiam agat ſeptem annis. *c. ult. de maledicis.*

23. Unicuique peccatum mortale committenti, niſi delicti gravitas ſeveriorem ac longioris temporis pœnitentiam poſtulet, pœnitentia conſtituitur ſeptem annorum. *c. hoc ipſum 33. q.* 2.

24. Qui Eccleſiam incenderit, eam reſtituat; pretium det pauperibus, & pœnitens ſit quindecim annis. *c. ſi quis 17. q.* 4.

D 25. Qui domum arcamve combuſſerit, pœnitentiam agat tribus annis. *c. ſi quis contra de injuria & damno.*

26. Sacerdos excommunicatus, ſi celebrat, tribus annis pœnitens ſit, hebdomadiſque ſingulis, feria ſecunda, quarta, & ſexta, à vino & carnibus jejunet. *c. de illis 11. q.* 3.

27. Sacerdos ſacerdotii ſui gradu ordineque in perpetuum amotus, quem degradatum dicunt, ſi celebrare audet, privatur communione corporis & ſanguinis Jeſu Chriſti, uſque ad ultimum diem, & in excommunicatione eſt, viaticum tantum in fine ſumens. *c. accedens diſt.* 58.

28. Epiſcopus diſſimulans corrigere venditionem
E miniſteriorum, duobus menſibus; ſacerdos hoc agens, quatuor; Diaconus, tribus; Subdiaconus & alii inferiores, debita excommunicatione afficiuntur ſui judicis arbitrio. *c. quidquid inviſibilis. 1. quaſt.* 1.

29. Injuſtè excommunicanti, per menſem unum ingreſſus Eccleſiæ interdicitur. *c. ſacro de ſententia excommunicationis.*

30. Sacerdos, ſi fornicatus eſt cum filia ſpirituali, aut cum ea, quæ illi confeſſa eſt ſua peccata, pœnitens ſit duodecim annis, & in monaſterio Deo ſerviat, omnibus diebus vitæ ſuæ. Si Epiſcopus hoc admiſerit, pœnitentiam agat annis quindecim, mulier decem in monaſterium trudatur, ubi

perpetuo vivat, *c. ſi quis ſacerdos*, & *c. non debet 30. q. 1.*

31. Scienter rebaptiſatus, ſi propter hæreſim hoc admiſit, pœnitentia afficiatur ſeptem annorum, quarta & ſexta feria jejunans, & tribus item quadrageſimis in pane & aqua. Si vero pro munditia hoc facere putat, eum pœniteat tribus annis. Quod ſi ignoranter, non peccat, ſed ideo non promovendus, licet ſi excellens, *c. quibus. de conſecrat. diſt. 4. c. 2. de Apoſtatis.*

32. Si Epiſcopus, Preſbyter, Diaconuſve, ſponte eſt rebaptiſatus, quandiu vivit, pœnitens ſit: alii verò Clerici & Monachi & Moniales, ab hæreticis volentes rebaptiſari, pœnitentiam agant duodecim annis, *c. eos quoque. de conſecrat. diſt. 4.*

33. Qui coactus falſum teſtimonium dicit, nec mors ſequitur, in pœnitentia ſit duobus annis; ſi ſponte, annis quinque, *c. 1. de fal.*

34. Qui filium ſuum opprimit, annis tribus, & uno in pane & aqua, pœnitens ſit, *apud Ivonem par. 9. c. 104.*

35. Adultero pœnitentia conſtituitur ſeptem annorum, *c. prædicandum 22. q. 1.*

36. Qui injuſtè quempiam accuſat ad mortem, quadraginta dies, in pane & aqua continenter jejunabit, & per ſeptem annos, pœnitentiam aget, ſed arbitrio ſacerdotis. Si verò ob eam accuſationem quis membrum perdiderit, accuſator jejunabit quadrageſimis tribus in pane & aqua, *22. q. 5. c. 1.*

37. Sortilegus quadraginta dies in pœnitentia ſit, *c. 1. de ſortilegis.*

38. Reſpiciens furta in aſtrolabio, annis duobus, *c. 2. de ſortilegis.*

39. Qui ædes magicis cantionibus luſtrat, aliudve tale admittit, & qui ei conſentit, vel conſulit, pœnitens ſit annis quinque, *c. qui divinationes 26. q. 5.*

40. Patronus, qui res Eccleſiæ abſumit, per annum excommunicatur, *c. filiis 16. q. 7.*

41. Qui jurat, ſe ad pacem non redire, per annum pœnitens ſit, *c. qui ſacramento 22. q. 4.*

42. Incendiario hæc pœnitentia dabatur, ut Jeroſolymis, aut in Hiſpania per annum in Dei ſervitio permaneret.

43. Qui hanc pœnitentiam remitteret, per annum item à ſui muneris adminiſtratione amovebatur. *c. peſſimam 23. q. ult.*

44. Qui filiam ſororemve ſpiritualem in matrimonium ducit, qui item conſentit, pœnitens ſit ſeptem annis, *c. non oportet 30. q. 3.*

45. Si gutta ſanguinis Chriſti in terram cadit, ſacerdos in pœnitentia ſit qoinquaginta diebus. Si ſuper altare, & pannum unum tranſit, diebus duobus. Si uſque ad pannos duos, diebus quatuor. Si uſque ad tres, diebus novem. Si uſque ad quatuor, viginti diebus, *c. ſi per negligentiam diſt. 2.*

46. Si incautè dimiſit, quamvis nil nefandi acciderit, tribus menſibus à ſui muneris adminiſtratione amovetur, *c. de cuſtodia Euchariſtia.*

47. Epiſcopus, qui cædem fecerit, in pœnitentia ſit quindecim annis, deponatur, perpetuò peregrinetur. Preſbyter annis duodecim, quorum tres jejunet in pane & aqua, & deponatur: Diaconus annis decem & tribus in pane & aqua, *c. ſi quis homicidium diſt. 50.*

48. Qui homicidium fecerit, pœnitens ſit duobus annis, *c. de his clericis diſt. 50.*

49. Qui caſu cædem fecit, conſtituitur ei pœnitentia quinque annorum, *c. eos qui diſt. 50.*

50. Qui vero ſponte, ſeptem annis pœnitens ſit, *c. major diſt. 50.*

A 51. Qui Clericum, Monachumve, Diaconum, Subdiaconumve occiderit, perpetuò in Monaſterio detrudetur, & publicam pœnitentiam aget ſeptem annis, *c. qui occiderit 17. q. 4.*

52. Qui Preſbyterum occiderit, duodecim annis pœniteat, *c. 2. de pœnitent. & remiſſ.*

53. Qui coierit contra naturam, aut cum brutis, qui item inceſtum fecerit, pœnitens ſit amplius quàm ſeptem annos. Qua Clericus deponitur: Laicus, excommunicatur, 23. q. 2.

54. Qui matrimonium contraxerit contra interdictum Eccleſiæ, per menſem pœnitens ſit, aut arbitratu confeſſoris, c. 1. *de matrimo. contra, interdict. Eccle.*

B 55. Confeſſor, qui pœnitentis peccatum patefecit, in Monaſterium detruditur ad agendam pœnitentiam, *c. annis de pœnit. & remiſſ.*

56. Qui per ebrietatem Euchariſtiam evomit, ſi Laïcus eſt, quadraginta diebus; ſi Clericus, ſexaginta: ſi Epiſcopus, nonaginta: ſi infirmus, pœnitentium agat diebus ſeptem, *c. ſi quis per ebrietatem. de conſecrat. diſt. 2.*

57. Qui perjurium ſciens admiſerit, quadraginta dies in pane & aqua, & ſeptem ſequentes annos, pœnitens ſit, & nunquam ſit ſine pœnitentia, interiori ſcilicet, *c. quicumque 6. q. 1.*

58. Qui coactus peierat, ſi liber eſt, quadraginta dies & ſeptem ſequentes annos: ſi ſervus, tres qua- C dragesimas & legitimas ferias pœnitens ſit, *c. qui compulſus, 21. q. 5.*

59. Qui compellit alium ut falſum juret, quadraginta dies in pane & aqua jejunet, & ſeptem annos in pœnitentia ſit, *c. ſi quis convictus 22. q. 5.*

60. Qui pejerat in manu Epiſcopi, in cruceve conſecrata, tribus annis; ſi vero in cruce non conſecrata, per annum in pœnitentia ſit. Qui ignoranter & coactus, tres quadrageſimas, *c. 22. q. 5.*

61. Qui verò neceſſitate aliqua impulſus perjurium committit, tribus quadrageſimis ſit in pœnitentia, *c. 22. q. 5. c. ſi quis coactus.*

62. Qui menſuras adulterat, triginta diebus in pane & aqua jejunet, *c. 1. de empt. & vendi.*

D 63. Qui inſcienter hæretico communionem dat, vel accipit ab eo, per annum pœnitens ſit. Si verò ſcienter, annis quinque. Quòd ſi neſciens permittat eum in Eccleſia celebrare, diebus quadraginta; ſi verò id fecit reverentiæ cauſâ, annum unum, ſin autem ad evertendam fidem, annos decem, ſin hæreticus, annos duodecim, *c. ſi quis dederit 24. q. 1.*

64. Qui rapuerit furatuſve ſit, alteri quadruplum reddet, Eccleſiæ duplum, & ſeptem annis pœnitens erit in pane & aqua, *c. ſi quis furtum 17. q. 1.*

65. Clerico furi annorum ſeptem, laïco quinque annorum pœnitentia conſtituitur; ſin autem vilis eſt res, in pane & aqua per annum pœnitentiam E agat, *c. ſi quis clericus 17. q. 4.*

66. Qui in Epiſcopum Preſbyterumve manum injicit, & Eccleſiam vaſtat impugnatve, in Monaſterium concluſus perpetuò pœnitens ſit, *c. quiſvis per dolum.*

CAPUT PRIMUM.

De Conciliis in genere.

QUOD ſunt comitia in regno, hoc ſunt Concilia in Eccleſia; ſicut enim, cùm oriuntur controverſiæ in Republica, in unum conveniunt Rex & triplex ſtatus regni, ſcilicet Clericorum,

Digitized by Google

Nobilium, & Plebeiorum; ſic, quando in Eccleſia repetitur aliqua difficultas circa fidem, vel circa mores, vel circa aliud ſimile negotium, convocantur à ſummo Pontifice Eccleſiæ Præſules, qui examinatis adamuſſim rebus propoſitis, determinant quid facto opus ſit: & hoc vocatur Concilium, cujus determinationes dicuntur verbum Dei definitum; ſicut Scriptura nuncupatur verbum Dei ſcriptum; & Traditiones verbum Dei traditum. Ut autem cum ordine diſpenſentur quæ dicenda ſunt de Conciliis generalibus & particularibus; priùs examinari debent, quæ ſcitu ſunt digna de Conciliis in genere.

Quæstio Prima.

Quænam ſit Origo Conciliorum.

CONCILIUM in genere nihil eſt aliud, quàm Congregatio & Conventus hominum prudentum, publicâ authoritate convocatorum ad tractandum de commodis ſive neceſſariis Reipublicæ. Aliud eſt ſæculare, pro temporalibus congregatum: Aliud Eccleſiaſticum pro ſpiritualibus concernentibus Eccleſiam.

Conclusio.

LICET hæretici contendant Concilia eſſe humanæ inventionis, probabilius tamen eſt Conciliorum originem eſſe divinam, ex traditione ſcilicet: nam de illis legitur in veteri Teſtam. numer. 16. *Viri proceres Sinagoga qui tempore Concilii per nomina vocabantur.* Et in novo Teſtam. probabile eſt Apoſtolos, non niſi afflante Spiritu ſancto primum Concilium congregaſſe; quoniam in determinatione ſuâ ipſi dixerunt Act. 15. *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis.* Unde Concilium Calchedon. in Epiſt. ad Leonem, Celeſtinus Papa in Epiſt. ad Conc. Epheſinum & Concilium Tolet. 3. docent, Concilia eſſe demonſtrata verbis Matth. 18. *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ſum.*

Primum Conciliorum legis novæ, fuit Concilium Hieroſol. ſub Petro an. Chriſti 44. fuerunt tamen anteriora abſolutè, in Sinagogâ ſcilicet, ubi multæ Synodi ſunt congregatæ, prout neceſſitas temporum poſtulabat. Primum celebratum eſt an. mundi 2709. in Sichem ſub Eleazaro Pontifice, Joſue & Senioribus aſſidentibus, ad prohibendum ſocietatem cum Gentilibus, auferendum Deos alienos, & ſepeliendum oſſa Joſeph. Joſue 24. Secundum fuit Hieroſolymis, ſub ſummis Pontif. Sadoch & Abiathar, regnante Davide an. 3020. pro diſtribuendis Levitis in varias claſſes ad miniſterium templi, & reperti ſunt numero 38000. 2. Paralip. 29. Tertium fuit etiam Hieroſol. ſub Azariâ ſumm. Pont. & Ezechiâ Rege, pro reſtituendâ religione, templo, feſtis, & re divinâ juxta diſpoſitionem & canones David. Habitum eſt an. 3308. Mentio fit de illo 2. Paralip. 29. Quartum fuit Hieroſolimis an. 3412. ſub Rege Joſia & Pont. Helcia pro reſtituendâ religione ſub impiis Regibus peſſumdatâ, pro repurgando Templo, Paſchate celebrando juxta majorum ritus, & Ariolis expellendis 4. Reg. 23. & 2. Paralip. 34. Quintum fuit Hieroſol. ſub Eliazibo Pont. & Nehemia duce an. 3609. pro reſtituendo codice & canone ſacrarum Scripturarum: major enim pars librorum veteris Teſtamenti perierat in captivitate Babilonica, quando civitas & templum everſa ſunt; ita ut Eſdras, Spiritu ſancto dictante, libros deperditos ex memoria depromptos conſcripſerit, & alios collegerit ex perſonis privatis, quæ aliquos eorum ſervaverant. Sic Suidas & Chryſoſt. Hom. 8. in Epiſt. ad Hebræos. Sextum adhuc Hieroſol. an. 3793. ſub Eleazaro Pontif. pro mittendis in Ægyptum 72. interpretibus. Voluit enim Rex Ægypti Ptolemæus Philadelphus, ut Eleazarus Pontifex ad ſe mitteret libros, quos divinos eſſe audierat, & homines doctos, qui ex Hebræis illos redderent Græcos: Unde Pontifex Concilium coegit in quo concluſum eſt, nominandos eſſe ſeptuaginta duos ſeniores, ſex ex qualibet Tribu, qui in Ægyptum ſe conferrent, ſacrumque codicem ex Arcâ ſanctuarii extractum illi offerrent. Re ſic actâ. Ptolemeus ſapientes illos in inſulam Pharos & in ſingulas cellas recluſit, ut verſioni horum librorum operam darent: & tam admirabilis inter illos viſus eſt conſenſus, ùt nec in verbis, nec in verborum ordine, nec in ſenſu ulla reperta fuerit diverſitas, inquit Auguſtinus, lib. 19. de Civit. Dei, cap. 42. Septimum fuit Alexandrinum ſub Jonatha Pont. & Ptolemæo Philadelpho Rege Ægypti: Vel potiùs diſputatio fuit inter Judæos & Samaritanos pro ſuâ religione; Judæi enim contendebant pro Templo Hieroſolimitano quod ſolum dicebant legitimum, & Samaritani pro templo Gariſitano. Cauſa audita eſt coram Rege, & judicatum Templum Hieroſol. eſſe legitimum an. 3859 & hoc tantùm propter continuam ſucceſſionem Pontificum quam non habebant Samaritani, qui erant hæretici, & noſtris in hoc ſimiles. Vide Joſephum lib. 13. cap. 6. exemplaris Græci. Octavum fuit ſub Juda Machab. contra Saducæos hæreticos, non admittentes Reſurrectionem, neque Angelum neque Spiritum, ex Matth. 22. Nonum fuit Hieroſolim. ſub Herode Rege & Matathiâ ſum. Sacerdote. An. 4051. de quæſtione, ubi Chriſtus naſceretur, Matth. 2. Decimum eſt Hieroſolimitanum ſub Caïpha Pont. & Tiberio Imp. quod fuit celebratum propter miracula Chriſti, an. ejus 33 ubi reſpondit Caïphas: *Expedit, ut unus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat: hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cùm eſſet Pontifex anni illius*, ex Joan. 11. Ex his ultimis verbis patet, Caïpham non loquutum fuiſſe ex inſtinctu Spiritus maligni ipſum obſidentis; ſed ex inſtinctu Spiritûs ſancti, qui etiam malos in dignitate conſtitutos movet ad vera dicenda, maximè dum agitur de utilitate ſubditorum. Ultimum fuit Hieroſol. ſub eodem Caïpha & Tiberio Imp. dum captus eſſet Jeſus ex Matth. 26. in quo Concilio Caïphas cupidus mortis Jeſu, memorque prioris ſententiæ, Jeſum captioſè alloquitur, dicens: *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.* Quòd ſi hoc Concilium erravit & Pontifex, dicendo, Chriſtum eſſe reum mortis; nil mirum, quia cùm Chriſtus incipiebat mori, Sinagoga incipiebat deficere & carere aſſiſtentiâ Spiritus ſancti, quæ Pontifices reddebat infallibiles.

Porrò apud Judæos duplex erat Tribunal, ſeu Concilium ad dirimendas controverſias. Horum unum erat minus, quod conſtituit Moïſes in ſingulis civitatibus ex conſilio Soceri ſui Jetro, ut habetur Exodi 18. Aliud erat majus, inſtitutum ex mandato Dei ex Numer. 11. Inter illa fuit hoc diſcrimen; Primò, majus erat tantùm in Jeruſalem, minus erat in civitatibus ſingulis. 2. In majori judicabantur majores controverſiæ, in minori faciliores. 3. In majori præſidebat Pontifex, in minori

non item. 4. à minori licebat appellare ad majus, A non è contra, 5. in majori erant ſeptuaginta perſonæ præter Pontificem, in minori erant tantùm viginti tres. 6. majus vocabatur *Sanedrim*, vel *Sinedrion*, de minori non item.

QUÆSTIO II.

Vtrùm Concilium generale neceſſarium ſit.

VIGORIUS ſuſtinet, Concilia generalia eſſe abſolutè neceſſaria, quia nulla ab antiquis reperta eſt expeditior ratio ad confirmandam pacem in tota Eccleſia, quàm ea quæ à Chriſto tradita eſt, B ſive ad hæreſes extirpandas, ſive ad Schiſmata tollenda, ſive ad Eccleſiam reformandam in capite & in membris. Nos verò dicimus, Concilia eſſe quidem neceſſaria ſecundum quid, ideſt, maximè utilia; quia reverà hæretici faciliùs ab errore reſipiſcunt, & ſchiſmata faciliùs tolluntur, dum vident ſe ab univerſali conſeſſu Prælatorum condemnari, quàm ſi ſolus Pontifex illos condemnaret, licet ex cathedrâ.

CONCLUSIO PRIMA.

CONCILIA generalia non ſunt abſolutè neceſſaria. Quia non ſunt primò neceſſaria ad extirpandas hæreſes, quoniam primis trecentis Ec- C cleſiæ annis in quibus non fuit ullum Concilium generale, multæ & variæ hæreſes extinctæ ſunt, vel à Romanis Pontificibus, *quibus* ex Cypriano lib. 1. Epiſt. 3. *obedire debet fraternitas univerſa*; vel à Conciliis Provincialibus, vel denique ab Epiſcopis particularibus: Imò paucæ ſunt hæreſes damnatæ à Conciliis, ex Auguſtino citato in Diſp. præcedenti. Secundò non ſunt congreganda Concilia ad Schiſmata tollenda; nam ſi Schiſma ortum tempore Sigiſmundi Imper. & Caroli VI. Regis Francorum extinctum fuerit per Concilium Conſtantienſe, ubi loco Benedicti XIII. Gregorii XII. & Joannis XXIII. qui ſe prætendebant Pontifices, ſubſtitutus eſt Martinus quintus, pluſquam viginti D quinque Schiſmata ſopita ſunt ſine Conc. generali, ut Novati cum Cornelio, Urſini cum Damaſo, Laurentii cum Simmacho, Anacleti cum Innocentio II. Caroli cum Alexandro, Gregorii cum Urbano IV. &c. & hoc per Cardinales ad quos jure vel conſuetudine devolvitur judicium Pontificiæ poteſtatis. Quare ergo non potuiſſet ſic terminari Schiſma iſtud, nempe vel per Cardinales, vel per Clerum Romanum, vel per Epiſcopos Comprovinciales, maximè cùm ſit ſumma difficultas in congregatione Concilii generalis? Tertiò non ſunt congreganda Concilia generalia, ut reſiſtatur communi hoſti Eccleſiæ, nimirum Turcæ; quia poſſet bellum indici ſine Concilio; & Deus qui Eccle- E ſiam conſervavit contra Neronem, Diocletianum, Domitianum & alios Tyrannos crudeles, poterit illam conſervare contra Turcas. Quartò, Concilia generalia non ſunt abſolutè neceſſaria ad reformandos abuſus Eccleſiæ; hoc enim fieri poteſt in membris per leges ſummi Pontificis, & Conciliorum Provincialium decreta; in capite verò per admonitionem charitativam proborum virorum, & etiam per increpationem Reverentialem Prælatorum.

OBJICIES, poſſe dubitari de electione Pontificis, vel oriri ſuſpicionem aliquam de hæreſi in illo. Reſp. in hoc conſulendos eſſe Cardinales, qui cùm Pontificem elegerint, noverunt an electio ſit legitima, nec-ne; unde ob hoc nulla Concilia convocata fuere; ſicut nec ob aliud inconveniens: quandiu enim verè eſt Pontifex, non poteſt judicari, niſi ſuam Concilio cedat authoritatem, quam poteſt etiam Concilio Provinciali cedere; & ſic, ſi hæreticus cenſeatur, novum creabunt Cardinales; ſi fidelis, remanebit.

CONCLUSIO SECUNDA.

LICET Concilia generalia non ſint abſolutè neceſſaria, ſunt tamen ſummè utilia, & proinde neceſſaria ſecundùm quid. Auguſtinus enim Epiſt. ad Januarium ait ſaluberrimam eſſe in Eccleſiâ Conciliorum authoritatem; & Gregorius cap. *ſicut Sancti*, quatuor prima Concilia tanquam Evangelia veneratur. Deinde, Apoſtoli qui omnium chariſmatum dona, & proinde infallibilitatem in die Pentecoſtes receperant, poterant ſinguli ſeorſim definire controverſiam de ceſſatione Legalium, maluerunt tamen eligere medium ordinarium, nempe congregationem Concilii, ad relinquendum exemplum poſteris, ut in dubiis de fide recurrerent ad Concilia. Tertiò, maxima commoda in Eccleſiam redeunt ex Conciliis; quia conſervatur per hoc meliùs unitas fidei, dum ſubſcribunt Epiſcopi articulis, quos ſuis ſubditis ſe declaraturos promittunt; & magis confunduntur hæretici, cùm omnium Prælatorum judicium illis opponitur. Adde quòd non omnes Catholici conveniunt de infallibilitate Pontificis, ubi nullus dubitat de Concilii infallibilitate: ergo Concilia ſunt maxime utilia.

Non minus tamen immeritò dicit Vigorius, nullam Deum expeditiorem viam reliquiſſe Eccleſiæ, ad extirpandas hæreſes, &c. Cùm enim Concilia generalia ſine maximis laboribus, expenſis, magnis difficultatibus, & longo tempore non poſſint convocari, peſſimè conſuluiſſet Eccleſiæ, ſi medium facilius non illi reliquiſſet, nimirùm ſummum Pontificem ex Cathedra loquentem; maximè quando urget neceſſitas Eccleſiæ.

QUÆSTIO III.

Quotuplex ſit Concilium.

QUONIAM loqui nobis tantùm convenit de Conciliis, quæ congregantur in Eccleſia; nolumus dividere Concilium in genere, quatenus convenit Sæculari & Eccleſiaſtico; ſed de hoc ultimo tantùm, de quo erit

CONCLUSIO PRIMA.

QUADRUPLEX eſt Conciliorum genus; alia enim ſunt Concilia generalia, alia Nationalia, quædam Provincialia, & quædam Diœceſana, ſeu Synodalia. Concilium generale eſt congregatio majorum Prælatorum Eccleſiæ de toto orbe Chriſtiano, nullo excluſo, authoritate Pontificis convocata, ad aliquod negotium Eccleſiam concernens tractandum communi intentione, ipſo ſummo Pontifice præſidente, vel aliquo Legato gerente illius vices. Concilium Nationale eſt illud quod componitur ex Patriarchâ, vel Primate & Archiepiſcopis & Epiſcopis alicujus nationis. Modo dicitur generale per comparationem ad Provinciale & Diœceſanum; & modò particulare per reſpectum ad generale. Provinciale eſt illud quod

Digitized by Google

celebratur ab Archiepiſcopo, & coaleſcit ex congregatione Epiſcoporum ſuffraganeorum. Tandem, Diœceſanum ſeu Synodale eſt illud, in quo conveniunt tantùm Paſtores unius Diœceſis cum ſuo Epiſcopo.

Conclusio Secunda.

ALIAM diviſionem affert Bellarminus omnino notatu dignam, & ad cognitionem Conciliorum conducentem, quod in causâ fuit, ut illam tradere conveniens omnino judicaverim. Conciliorum ergo, ait Bellarminus lib. 1. de Conciliis c. 5. alia ſunt omninò approbata & recepta ab Eccleſia; alia ſunt omnino reprobata; alia tandem partim approbata & partim reprobata.

Concilia Generalia totaliter approbata, ſunt decem & octo, nimirum, Nicænum Primum, Conſtantinopolitanum 1. Epheſinum 1. Chalcedonenſe; Conſtantinop. 2. Conſtantinopol. 3. Nicænum 2. Conſtantinop. 4. Lateranenſe 1. Lateran. 2. Lateran. 3. Lateran. 4. Lugdunenſe primum. Lugdunenſe 2. Viennenſe; Florentinum; Lateranenſe 5. & Tridentinum. De ſingulis horum Conciliis agemus poſteà.

Concilia Generalia totaliter reprobata, ſunt Concilium Anthiochenum An. 345. ſub Conſtantio, in quo damnatus eſt Athanaſius & via aperta ad deſtructionem Concilii Nicæni. Mediolanenſe An. 354. tempore adhuc Conſtantii, qui Arianis favebat. Ariminenſe An. 363. in quo ablatum eſt de Symbolo nomen ὁμωύσιος, & in quo Patres ſubſignaverunt confeſſionem, quæ Orthodoxa videbatur, attamen erat Ariana: unde Hieronymus dicebat, quòd miraretur univerſus Orbis, ſe Arianum videre: Initio tamen Concilii condemnaverunt Arianos, ſed tandem corrupti ſunt ab Arianis. Epheſinum quartum ſub Theodoſio juniore An. 449. reprobatum eſt; in eo occiſus fuit S. Flavianus Epiſc. Conſtantinop. Legati Papæ fugati ſunt, & Hæreſis Eutichiana confirmata fuit. Quintum eſt Conſtantinop. ſub Leone Iſauro An. 730. contra ſacras Imagines; in illo nullus Patriarcharum convenit, præter S. Germanum, qui ejectus eſt è ſede Conſtantinop. quia Concilio reſtitit. Sextum eſt Conſtantinop. An. 755. ſub Conſtantino Copronimo, in quo abolitæ ſunt Imagines; nullus Patriarcharum adfuit, excepto Pſeudo-Epiſcopo Conſtantinop. Septimum fuit Piſanum An. 1511. ſub Imper. & Rege Galliæ & aliquot Cardinalibus contra Julium II. cui opponitur Concilium Lateranenſe 5.

Concilia Generalia partim approbata, partim reprobata, ſunt primò Concilium Sardicenſe, ubi Orientales fidem Arianam ſcripſerunt, & Occidentales retinuerunt Catholicam, An. 351. Secundò, Concilium Sirmienſe an. 356. initio Patres fecerunt confeſſionem Orthodoxam, & ideò partim approbatum eſt; & poſtea aliam omnino Arianam, & ideo reprobatum. Oſius Cordubenſis Epiſcopus Illuſtriſſimus Fidei defenſor ſubſcripſit Arianæ confeſſioni ætate centum annorum; multùm tamen poſteà ipſum pœnituit. In hoc Conc. damnata eſt Hæreſis Photini. Tertiò, Quini-ſextum, ſic dictum, quia non eſt Synodus quinta nec ſexta, ſed addidit Canones quintæ & ſextæ, qui nulli erant in illis: & quia tempore Juſtiniani illi Canones fuerunt facti Conſtantinop. in Palatio quod dicitur Trullum, dicti ſunt illi Canones num. 102. Trullani, & Concilium in Trullo. Quia non interfuit Papa nec Legati illi Concilio, partim re-
A probatum eſt à Sergio Papa; & quia aliqui Canones approbati ſunt, ut 28. de Imaginibus pingendis, partim approbatum dicitur. Quartò, Concilium Francofordienſe eſt partim approbatum; in hoc ſcilicet quòd definierit, Chriſtum non eſſe Filium Dei adoptivum; & partim reprobatum, quia damnavit Sextam Synodum. Quintò, Conſtantienſe fuit tale etiam; primæ enim Seſſiones ubi definitum eſt Papam ſubdi Concilio, reprobatæ ſunt ex Bellarm. in Conc. Florent. & Lateran. ult. Aliæ verò quas Martinus V. approbavit, ab omnibus recipiuntur. An. 1414. inchoatum eſt ſub Joan. XXIII. & finitum ſub Martino V. an. 1418.
B Baſileenſe tandem nihil habet ratum, & ſic potius eſt inter abſolutè reprobata.

Quæstio III.

Ad quem ſpectet convocatio Conciliorum.

LUTHERUS, Brentius, Magdeburgenſes, Calvinus & Vigorius ſpectare ad Imperatorem ſentiunt; Juriſconſultus Pariſienſis Molinæus, aſſertit Concilium Trident. non eſſe recipiendum, quia à Papâ, non ab Imperatore indictum eſt; &
C eſt ratio quam allegant Proteſtantes in ſuo libello, propter quam non comparuerint in illo Concilio. Contrarium tenent Catholici, Imperatorem ſcilicet non poſſe convocare Concilium, niſi per viam exhortationis; hortando ſcilicet pro bono pacis in Eccleſiâ, ut prælati conveniant ſimul pro Concilio celebrando; aut niſi per modum authoritatis executoriæ, cogendo ſcilicet tanquam legum Eccleſiaſticarum executores, omnes Prælatos, ut ad Concilium veniant; præceptivè tamen & ex authoritate propriâ Concilium incidere non poteſt.

Conclusio.

D A Solo Romano Pont. Concilium convocari poteſt. Primò quia ille ſolus indicere poteſt Concilium, qui habet jus cogendi omnes Prælatos univerſi orbis; at Imperator non habet talem poteſtatem, nequidem civilem, ſuper omnes Epiſcopos, cùm non dominetur orbi Chriſtiano, ſed tantùm Pontifex: ergo hoc non ſpectat ad Imperat. ſed ad Pont. Rom. Secundò, quia Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 7. ſſ. 8. & alii, fatentur Concilia Nationalia, Provincialia & Synodalia convocari à Patriarcha vel Primate, ab Archiepiſcopo, & ab Epiſcopo: ergo etiam Summus Pontifex poteſt congregare generalia, qui non minorem habeat authoritatem Rex aut Dux Provinciæ ſuper ſuos
E ſubditos, quàm Imperator circa ſuos; unde ſi Imperator jus habeat convocandi Concilium Generale, Reges & Principes congregare poterunt Nationalia. Tertiò, quia Valentinianus Imperator requiſitus à quibuſdam Epiſcopis, ut illis permitteret Concilium celebrare, reſpondit, inquit Sozomenus, l. 9. c. 7. *Sum quidem in ſorte plebis, fas mihi non eſt talia curioſiùs perſcrutari; Sacerdotes, quibus iſta curæ ſunt, quocumque voluerint loco conveniant.* Quartò, quia Imperator eſt ovis, Papa eſt Paſtor; non-nè ergo potius competit Paſtori congregare oves, quàm ovi congregare Paſtores?

Confirmatur hæc concluſio authoritate. Marcellus enim Epiſt. ad Epiſcopos Provinciæ Antiochenæ an. 293. vel 297. de Apoſtolis loquens ait, *Iidem inſpirante Domino conſtituerunt, ut nulla Synodus fieret præter authoritatem Summi Pontif.* Hoc determi-

Digitized by Google

navit Concilium Nicænum poſteà, ut patet ex A
Epiſt. Julii ad Epiſcopos Antiochenos, & ex Sozomeno lib. 3. cap. 9. & ex Innocentio I. arguente Epiſcopos Orientales, quòd celebraverint Synodum Antiochiæ inconſulto Pontifice, contra prohibitionem Concilii Nicæni; *Sancti Patres unanimiter in Nicana Synodo ſtatuerunt, ut Synodus ſuo tempore Apoſtolica authoritate convocetur.* In Synodo Calcedonenſi, quæ eſt 4. generalis, Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus privatus fuit loco quem in Concilio tenebat, & coactus in medio Concilii reſpondere coram Legatis, de temeritate quâ convocaverat Concilium Epheſi ſine licentiâ Papæ S. Leonis, ex Conc. Calced. Act. 1. verſu, *Petro religio-* B
ſiſſimo. Athanaſius apud Gregorium 7. in Apologetico ſuper decreta Concilii Rom. contra Simoniacos, *Scimus in Nicana magna Synodo 318. Epiſc. ab omnibus concorditer eſſe roboratum, non deberi abſque Pontificis Rom. ſententia Concilia celebrari*: Porrò, quòd hoc jus pertineat ad Sum. Pont. ex Traditione Apoſt. patet ex Greg. 7. Epiſt. *Gaudeamus dilectiſſimi*, tit. *Dictatus Papa* in Conc. Rom. præcitato pronuntiat, *Ipſi Apoſtoli & eorum ſucceſſores, Domino inſpirante conſtituerunt, ut nulla fieret Synodus præter Romana Sedis authoritatem.* Leo decimus in Conc. Later. ult. Seſſ. ult. Conſtit. *Paſtor æternus*, definivit Concilia abſque authoritate Pontif. congregata, nulla eſſe; quia ex Socrate prohibent C
Canones Leges fieri pro totâ Eccleſiâ, ſine licentia Pontif. lib. 2. cap. 5. & 13.

Objicies, Conſtantinus Imperator convocavit Nicænam Synodum; Theodoſius Conſtantinopolitanam, Conſtantius Sardicenſem; Theodoſius Junior Epheſinam; Martianus Calcedonenſem; & ſic de multis aliis. Reſp. ſolam Papæ authoritatem reddere Concilium legitimum in foro interiori; Principum tamen authoritas neceſſaria eſt in foro exteriori, ut ſcilicet deciſiones ejus, executioni mandentur per brachium ſæculare. Sic Eminentiſſ. Cardinal. Perronius in replicat. ad Angliæ Regem lib. 1. cap. 42. propterea Patres curabant, ut in fronte Concilii apponerentur hæc verba, *Sacroſanctum & Oecumenicum Concilium authoritate Imperatoris con-* D
gregatum. Ob hoc Conſtantinus ad Patres Synodi Nicænæ dicebat, *Vos intra Eccleſiam, ego extra Eccleſiam à Deo Epiſcopus conſtitutus ſum*: Euſebius in vita Conſtant. lib. 4. cap. 24. Quod ſi aliqua convocata fuerint ab Imperat. contradicente Pontifice, nulla fuerunt, ut Epheſinum 2. à Theodoſio Juniore, quòd propterea dictum eſt *Latrocinium*; Conſtantinopolitanum, congregatum à Conſtantino Copronimo contra Imagines, & cæt. Quòd ſi Sinueſſanum, invito Marcellino, congregatum fuerit, tamen pro legitimo habitum, quia congregatum fuit à Clero Romano, eo tempore quo Marcellinus, qui thus adoleverat idolis, exciderat à Summo Pontificatu; & pro tunc ipſi Clero habenti authoritatem Cardinalium, jus Concilia convocandi E
devolvebatur. Quantùm denique ad Conc. Piſanum; nil mirum ſi convocatum fuerit Gregorio XII. & Benedicto XIII. diſſentientibus; nam tunc erat Schiſma, & incertum erat, uter eorum eſſet Pontifex; & cùm incertus, ex regula juris, habeatur pro nullo, Cardinales utriuſque partis Concilium coegerunt.

Quæstio IV.

Quinam ſint ad Concilium convocandi.

Eccleſia Univerſalis diverſa hominum genera continet, alii enim ſunt Clerici, alii Laïci: Clericorum alii ſunt Prælati, alii non Prælati: Prælati verò, vel ſunt Summus Pontifex, vel Patriarchæ, aut Primates, aut Archiepiſcopi, aut Epiſcopi, aut Abbates: nam quoad Cardinales, non ſunt Prælati ut ſic, ſed tantùm quatenus aliqui eorum ſunt Epiſcopi.

His ſuppoſitis, quærimus, quinam ſint convocandi ad Concilia; aliter enim hæretici, & aliter Catholici ſentiunt. Nam illi volunt, ex omni genere hominum debere adeſſe, eruditos, & cæt. etiam ut judices qui habeant ſuffragium deciſivum, etiam ſi Laïci ſint: Unde Proteſtantes, inter cauſas, cur non affuerint Concilio Trident. hanc afferunt; quòd ſcilicet viri docti, etiam Laïci, ſuffragium in illo non habuerint. Contraria eſt Catholicorum opinio.

Conclusio.

Prælati Majores convocandi ſunt ad Concilia ex jure, nimirum Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi; Cardinales verò, Abbates, Generales Ordinum ex privilegio & conſuetudine vocandi ſunt. Ex viris doctis aliqui etiam appellari ſolent; ſed tantùm ad conſultationem & examen eorum quæ in Concilio pertractantur; non autem ad ferendam ſententiam deciſivam; non ſunt enim Principes Eccleſiæ. Principes denique ibi vocantur, ut protegant Patres Concilii & Deciſiones ejus faciant obſervare. Hæc omnia patent ex communi uſu Eccleſiæ; ideo ſupereſt tantùm, ut reſpondeamus Hæreticis, qui volunt admittere Laïcos ad Concilium cum voce deciſivâ, & Vigorio qui prætendit, Preſbyteros curam animarum habentes æquali poteſtate gaudere cum Epiſcopis.

Objiciunt ergo Hæretici, in Concil. Apoſtolorum adfuiſſe Apoſtolos, Preſbyteros & Laïcos Act. 15. *Convenerunt Apoſtoli & Seniores videre de verbo hoc*: Et infrà, *Tunc placuit Senioribus cum omni Eccleſia.* Reſp. Apoſtolos interfuiſſe ut judices, Seniores ſeu Preſbyteros ut Conſultores, & Populos ut audientes & conſentientes: Quod patet ex hoc, quòd Lucas 15. Act. introducat tantùm Petrum, Paulum Barnabam & Jacobum loquentes, ut oſtendatur ſolos Apoſtolos habuiſſe vocem deciſivam; *Tacuit autem omnis multitudo*, poſt Petri ſententiam, *Et audiebat Paulum & Barnabam*; ſubditur, *Et poſtquam tacuerunt reſpondit Jacobus dicens*, &c. Et mox finita Jacobi, Oratione, ſubditur, *Tunc placuit Apoſtolis.* Dicunt Concilium Generale repræſentare Eccleſiam: Ergo illi adeſſe debent homines ex omni genere. Reſp. quemlibet Epiſcopum repræſentare Eccleſiam ſuam, & ſic omnes Epiſcopi totam Eccleſiam repræſentant. Dicunt, Nicolaus dixiſſe Imperatorem debere adeſſe Conciliis in iis quæ ſunt de fide, quia eſt cauſa communis, Clericos & Laïcos concernens. Dicit quidem Papa requiri præſentiam Imperatoris, non ut Judicis, ſed Protectoris & executoris Legum Eccleſiaſticarum: Nefas ergo eſt dicere, Laïcos habere jus deciſivum in Conciliis; hoc enim ſpectat ad Paſtores, quorum officium eſt paſcere; paſcere autem eſt docere, Jerem. 3. *Dabo vobis Paſtores ſecun-*

dum

Digitized by Google

dum cor meum; & paſcent vos ſcientiâ & doctrinâ. Ob hoc Theodoſius Junior in Epiſt. ad Epheſ. Synodum, ait: *Illicitum eſt, eum qui non ſit ex Ordine ſanctiſſimorum Epiſcoporum*, Eccleſiaſticis immiſceri tractatibus.

Objicit Vigorius, multos Chorepiſcopos ſubſcripſiſſe Concilio Nicæno; hi autem erant duntaxat Preſbyteri, quos mittebant Epiſcopi in Pagos & Urbes, tanquam ſuos Vicarios, poſt manuum impoſitionem. Reſp. fuiſſe aliquos Chorepiſcopos, qui Epiſcopalem conſecrationem acceperunt; hi ſubſcripſerunt, ut Judices: alii fuerunt ſimplices Preſbyteri, de quibus antea; & hi ſcripſerunt ut teſtes. Inſtat ex Euſeb. lib. 6. de Vita Conſtantini cap. 9. Concil. Nic. interfuiſſe Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos & Acolithos; & tunc Athanaſium, qui Diaconus erat, maximam partem Concilii contra Arium ſuſtinuiſſe, ex Greg. orat. funeb. ejuſdem Athanaſii, & ex Sozomeno lib. 1. cap. 16. Reſp. ut ſupra, illos adfuiſſe ut conſultores, vel teſtes; non verò ut definientes, niſi ex privilegio Sum. Pontificis, quod conceſſit Silveſter ſuis Legatis, qui erant Sacerdotes ſimplices. Hoc idem dicendum eſt de Philippo Preſbytero Eccleſiæ Rom. qui fuit Legatus in Concil. Epheſ. ſicut Bonifacius in Calcedonenſi; hi enim referunt perſonam Pontificis, qui ſi adeſſet Concilio, ipſi ſubſcriberet. Si in Concil. Lateran. ſub Innocentio III. Abbates XII. & quamplurimi Priores Conventuales ſubſcripſerint; hoc ſemper ex indulto Præſidum, vel tanquam teſtes; nunquam verò hoc fecerunt (neque etiam Parochi) ut jus ex ſe habentes ad Conc. nec enim ad eos ſpectat definire de rebus Fidei, quippe quæ ſunt majoris momenti, & ſic ſpectant ad Principes Eccleſiæ, non ad Curatos, quibus ex officio non incumbit Evangelium prædicare, nec Fidem contra Hæreticos propugnare, niſi authoritate Prælatorum acceptâ; ſed ſufficit, quòd ſubditos ſuos docent Rudimenta Fidei. Ad eos etiam non pertinet morum regulas facere in Conciliis; imò potiùs tenentur obſervare quas Epiſcopi ſtatuunt. Nec tertiò poſſunt eſſe in Conciliis, Epiſcoporum judices; alias ſuperior ab inferiori damnaretur: Ergo non habent jus ad Concilia in quibus præſertim illa tria pertractantur.

QUÆSTIO V.

Cujus ſit præſidere in Concilio Generali.

ALITER ratiocinantur Catholici de requiſitis ad Concilium, & aliter Heretici. Illi aſſerunt ſufficere, quòd convocatio ſit generalis, ita ut perveniat ad majores Orbis Chriſtiani Provincias; deinde, quòd nullus Epiſcopus excludatur, modò non ſit excommunicatus: Tertiò, ut adſint, ſaltem per Legatos, Patriarchæ, hoc tamen eſt tantùm ad melius eſſe: Quartò denique, ſi Concilium celebretur in Oriente, requiritur, ut major pars Orientalium adſit, & ſaltem aliqui ex Occidentalibus, & vice verſâ. Lutherani alias conditiones exigunt. 1. Ut ante Concilium novum irritetur Tridentinum. 2. Ut fiat in Germaniâ, ubi lites exortæ ſunt. 3. Ut Papa nec Concilium indicet, nec ei præſit; cùm ſit pars adverſa Hæreticis. 4. Ut ex ſola Scripturâ judicium feratur, non ex Canonibus, aut Traditione. 5. Ut Papa abſolvat omnes Prælatos à juramento fidelitatis quo ei aſtringuntur. 6. Ut non attendatur ad pluralitatem ſuffragiorum, ſed ad Scripturam quæ allegatur. 7. Ut Theologi Prin- A cipum & præſertim illorum qui ſequuntur confeſſionem Auguſtanam, gaudeant ſuffragiis, ſicut Epiſcopi. 8. Ut ab Imperatore detur ſalvus conductus, nedum perſonis, ſed & cauſæ principali, ita ut non poſſit condemnari opinio v.g. Lutheranorum, ſi illam non poſſint tueri.

CONCLUSIO.

SUMMI Pontificis eſt, tanquam ſupremi in Eccleſia Monarchæ, præſidere Concilio Generali, vel per ſe, vel per Legatos, ſicut Rex Galliæ ſummus Imperii ſui Princeps ſuis comitiis civilibus præeſt, ſivè per ſe, ſivè per Commiſſarios. Contra Lutherum, Calvinum & Vigorium, vo- B lentes, Imperatorem Concilio Gener. præeſſe, & ipſum ſuâ authoritate confirmare.

Probatur primò concluſio ex ſummâ authoritate quam dedit Petro Chriſtus & ſucceſſoribus qui eamdem poſſident, ut probavimus diſp. de Sum. Pontif. Non dixit enim Imperatori, *Paſce oves meas*, ſed Petro; per quæ verba authoritati Pontificiæ Chriſtus ſubjecit, nedum Patriarchas, Archiepiſcopos & Epiſcopos, ſed etiam Reges & Imperatores. Idem enim eſt, ac ſi dixiſſet Chriſtus Petro, ex Chryſoſt. in hunc locum, *Eſto præpoſitus loco mei, & caput fratrum tuorum.* Unde, ſicut Chriſtus in medio ſedet eorum, qui congregantur C in illis nomine, quibus obſcura legis explicat, ſic etiam ſedere debet Summus Pontifex in medio Epiſcoporum tanquam judex ſupremus, *Chriſtus enim pleniſſimam poteſtatem Petro & ſucceſſoribus pleniſſimè commiſit.* S. Cyrill. Alexand. apud S. Thomam contra errores Græcorum, Opuſcul. 1. cap. 32. tit. de Rom. Pontif. Si ergo habeat pleniſſimam poteſtatem, non tantùm convocare poteſt Prælatos ad Concilium, ſed inſuper illis præſidere debet, tanquam ſupremus Princeps, ſive per ſe, ſive per Legatos: Imperator autem dicitur præſidere Conciliis, ut ſuâ authoritate pacem teneat, omniaque felicem exitum ſortiantur.

Probatur 2. ex eo quòd in primis Conciliis cele- D bratis apud Orientales, ſemper Papæ miſerunt ſuos Legatos tanquam Præſides; ubi ſi ipſimet in propriâ perſonâ noluerint præeſſe, hoc fuit, nè orietur difficultas inter Papam & Imperat. qui licet non præeſſet Concilio ut judex, tamen præſidebat materialiter, primum locum tenendo. In primo ergo Concilio, Nicæno ſcilicet, an. 325. Oſius Epiſcopus Cordubenſis Legatus miſſus eſt à S. Sylveſtro, ſicut in Sardicenſi, cum Archidamo & Philoxene à Julio Primo. In Conſtantinop. nec Papa, nec Legati ejus præfuerunt, quia eodem tempore convocavit Papa Romæ Concilium ad quod evocavit Orientales, qui cùm non poſſent huc acce- E dere intra tempus præfixum, ſe excuſaverunt & eorum excuſationem acceptavit S. Damaſus; & ſic Concilium Conſtantin. fuit celebratum ſub Nectario ibidem Patriarchâ, & illi qui non potuerunt uniri præſentia corporali, uniri ſunt mente. In Conc. Epheſino, tanquam Vicarii Celeſtini præſederunt D. Cyrillus Patriarcha Alexand. Arcadius & Projectus Epiſcopi, cum Philippo Preſb. Eccleſ. Rom. In Conc. Calcedonenſi Legati judices Leonis Papæ fuerunt Paſchaſinus & Lucentius Epiſcopi, cum Bonifacio Preſb. Hujus Concilii Patres numero 500. ſic ſcribunt Sum. Pont. *Nobis omnibus, ſicut membris præeras, in iis qui tuum tenebant ordinem.* Epiſt. *Repletum eſt gaudio os noſtrum*, & habetur 3. Part. Eutichius Conſtantinop. Epiſcopus fuit Legatus Papæ Vigilii in Conc. Conſtantinop. 2. ſed

agnoſcit antiquioris Romæ Antiſtitem ibi præſidere ſuâ authoritate, *Præſidente nobis veſtra beatitudine.* Epiſt. *Scientes quantum bonorum*, quæ eſt penultima in Collat. 1. Pro Conc. Conſtantin. 3. audiendus eſt Longo-barbus Imperator, *Agatho ſanctus, nuper ordinatus Papa, noſtros pios ſuſcipiens apices, deſtinavit in præſenti* (Concilio) *propriam ejus indutos perſonam Theodorum & Gregorium Deo amabiles Presbyteros, & Ioannem Deo amabilem Diaconum.* Sic ſcribit Imperator Georgio Patriarchæ Conſtantin. Epiſt. *Quamquam ſollicitudinibus* in Præamb. Conc. In Conc. Nicæno 2. Petrus Archipreſbyter Eccleſiæ Rom. & Petrus ſancti Sabæ Abbas Legati fuerunt Adriani Papæ primi. In octavo denique Conc. Conſtantinop. 4. præſedeunt, ut Legati Adriani II. Donatus & Stephanus Epiſcopi, cum Marino Diacono. Iſtorum primus in fine Concilii ità ſubſcripſit; *Ego Donatus Dei gratiâ Epiſcopus Hoſtienſis, locum obtinens Domini mei Adriani, univerſalis Papæ, huic ſanctæ & univerſali Synodo præſidens, omnia quæ ſuperiùs leguntur, promulgavi, & manu propriâ ſubſcripſi.* Ex hoc ſequitur, quòd ſi jus præſidendi Conciliis non pertineret ad Pontif. Rom. Patriarchæ Conſtantinop. numquam cedere voluiſſent ſuam authoritatem, ut eâ induerent Legatos Papæ, qui ſæpiùs erant tantùm Epiſcopi, aliquando ſimplices Preſbyteri, & aliquando ſolùm Diaconi.

OBJICIUNT hæretici multos Imperatores in Conciliis præfuiſſe, ut Conſtantinum in Conc. Nic. Marcianum in Calcedonenſi, Theodoſium II. in Epheſino, ſaltem per comitem Candidianum, & ſic de multis aliis. Reſp. Imperatores dici quodam modo, Conciliis præfuiſſe; ſed hoc factum eſt tantùm ad multitudinem Epiſcoporum in pace conſervandam, & ut omnia recto ordine & ſine tumultu peragerentur; non verò præfuerunt ad merè Eccleſiaſtica negotia, qualia ſunt fidei & morum decreta: Unde Ambroſius Epiſt. 32. dicit, Conſtantinum non ſe feciſſe judicem, ſed liberum dediſſe judicium Sacerdotibus; & Athanaſius in Epiſt. ad ſolitariam vitam agentes, arguit Conſtantium, qui volebat primas tenere in Conciliis, dicens; *Si judicium Epiſcoporum eſt, quid cùm eo commune habet Imperator?* Hoc eſt conforme Scripturæ, nam 2. Paralip. 19. *Amarias Sacerdos & Pontifex, in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præſidebit; Porrò, Zabadias qui eſt Dux in domo Iudâ, ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.*

Porrò, Pontifex præeſt Concilio, non tantùm, ut primus judicium ferat; ſed ut ſupremum proferat judicium; ſicque rejectâ opinione majori, cùm minori ſententiam proferre poteſt, non tanquam præſes Concilii, ſed ut ſupremus Eccleſiæ princeps, qui judicat tanquam ex Cathedrâ, ex impulſu ſcilicet Spiritus ſancti. Hoc fecit Damaſus, qui irritavit acta Concilii Ariminenſis, quibus major pars Epiſcoporum conſenſerat; & Leo, qui irritavit quoddam decretum Concilii Calcedonenſis, cui etiam major pars conſenſerat, ut ipſe teſtatur Epiſt. 53. 54. & 55. Nunquam tamen, vel rariſſimè eveniet, ut minorem partem ſequatur Pontifex excluſâ fraude, quæ advenit in illis duobus Conciliis.

QUÆSTIO VI.

Vtrùm neceſſaria ſit Conciliorum confirmatio à ſummo Pontifice.

UT intelligatur quæſtio, Notandum eſt Pontificem aliquando mittere ſuos Legatos cum inſtructione de his quæ ſunt in Concilio facienda, ut miſit ad prima Concilia; ubi cum tantùm eſſet unicum negotium tractandum, poterant de facili inſtrui de mente Pontificis Legati ipſius: aliquando etiam mittuntur ſine inſtructione, quando maximè de multis rebus agendum eſt in Concilio, ut v. g. in Tridentino. Conſtat quidem, decreta Conciliorum generalium facta ex voce unanimi Patrum ſequentium adamuſſim intentionem Pontificis, non indigere confirmatione ipſius; tunc enim Eccleſia cum ſuo capite in unum & idem conſentit. Sed difficultas eſt, etiam inter Catholicos, utrùm Deciſiones Conciliorum generalium factæ à Patribus unanimiter cum Legatis non informatis particulariter de intentione Pontificis, ſint de ſe infallibiles ante confirmationem Pontificis. Bellarminus opinativè reſpondet, tale Concilium non eſſe infallibile ante confirmationem Pontif. Alii cum Antonio Cordubenſi, Soto & D. Andrea Duval contrarium ſentiunt.

CONCLUSIO.

PROBABILIUS eſt decreta Conciliorum generalium de ſe eſſe infallibilia & nullâ indigere confirmatione, ſi unanimi Prælatorum & Legatorum conſenſu prodierint, quamvis Legati nullam habeant inſtructionem à Papâ, modò nullus Patrum refragetur, nec contraveniant Legati inſtructioni Pontificis, nec Papa præceperit Legatis, ut ipſum conſulant ante definitionem. Si enim major pars Decretis conſentiat & minor repugnet, pro majori parte confirmatio Pontificis neceſſaria eſt. Probatur concluſio. Primò, quia tale Concilium perfectè Eccleſiam repræſentat; Legati caput, & Prælati Eccleſias particulares diffuſas per totum orbem: Ergo pro tunc eſt infallibilis, cùm portæ inferi non poſſint prævalere adverſus eam. Secundò, quia tale Concilium non poteſt dici Acephalum, quoniam caput eſſentiale adeſt & præeſt per Legatos. Tertiò, quia Papa mittit Legatos cum poteſtate definiendi & ſine reſtrictione; fruſtrà autem eſt illa poteſtas quæ non reducitur ad actum.

OBJICIES, multa Concilia recepta non eſſe, quia non fuerunt confirmata à ſum. Pont. ut Ariminenſe, Epheſinum 2. Trullanum, ſeu in Trullo, & alia quædam. Reſp. non fuiſſe illegitima ob defectum confirmationis, ſed quia Ariminenſe à Conſtantio convocatum fuit, & ablata libertas Patrum minis & terroribus, in Epheſino 2. Eutiches & Dioſcorus in Eccleſiæ communionem recepti ſunt operâ Theodoſii Imp. Flavianus Patriarcha damnatus & vulneratus fuit, reclamaruntque publicè Legati. Trullanum celebratum fuit in Palatio Juſtiniani 2. Imp. vocato Trullo, ſub authoritate Patriarchæ hujus urbis Callinico, inconſulto Pontifice; & hujus Concilii confirmationem multoties petiit Imperator, tum à Sergio, tum à Joanne VII. Sergii ſucceſſore, quam tamen obtinere non potuit. Dices: Ergo ſunt duæ Cathedræ infallibiles, Pontifex & Concilium. Reſp. non eſſe duas, ſed unam tantùm quæ conſtat ex Pontifice per Legatos & ex Præla-

Digitized by Google

tis Eccleſiarum particularium. Deinde, quid repugnat admittere duas infallibilitates, unam in ſummo Pontifice perſonaliter ſumpto, aliam in Concilio, ubi Legati præſunt? Dices: Ergo Papa debet obedire Concilio. Non, ſed veritati per Spiritum ſanctum revelatæ.

Objicies, multa Concilia petiiſſe confirmationem à Pontificibus, ut Nicænum à S. Silveſtro; Calcedonenſe à D. Leone, & alia ab aliis. Reſp. hoc ideo factum fuiſſe, quia Concilium Oecumenicum ante confirmationem Papæ habet ſolum vim directivam, non verò coactivam; hoc eſt, oſtendit veritatem infallibiliter amplectendam; ſed non poteſt ſtatuere pœnas, nec impellere cenſuris fideles, ut illam amplectantur: Sicque, qui poſt definitionem Concilii, ante confirmationem Papæ, non vellet credere ejus decretis, non eſſet hæreticus, nec Eccleſiæ rebellis, niſi Papa dediſſet Legatis facultatem publicandi Concilium ante ſuam confirmationem. Ratio eſt, quia Eccleſia eſt ſtatus Monarchicus; & fidelium obligatio poſitiva credendi non poteſt oriri niſi à Monarchâ; ſicut nec in Regno poſſunt ſtatui pœnæ contra infractores Legum, niſi leges à Rege confirmentur. Et hæc eſt ratio, cur Concilia generalia expetierint confirmationem Papæ, prævidentes decreta ſua quamvis aliàs infallibilia, non poſſe aliter promulgari, nec fideles cogi ad illa credendâ ſub Cenſuris. Unde ſi Patres in Concil. generali pœnam Anathematis ſoleant decernere contra non credentes; hoc eſt ſemper ſub conditione confirmationis futuræ.

Quæres, utrùm Concilia generalia à Pontifice approbata poſſint errare. Reſp. negativè, & hoc ex fide eſt. Matth. 28. *Ubi ſunt duo, vel tres congregati*, &c. Ideſt, ex Concil. Calced. in Epiſt. ad Leonem poſt finem Act. 3. *Si duo vel tres congregati in nomine meo, meam aſſiſtentiam accipiant; quantò magis congregatio tota Prælatorum cum capite ſuo?* Unde Auguſt. in Epiſt. 162. dicit, *ultimum judicium eſſe Concilium generale.* Ratio eſt, quia ſi de hoc poſſet dubitari, in dubium revocaretur hæreſum condemnatio; & Arius diceret erraſſe Concilium Nicænum, Macedonius Conſtantin. Neſtorius Epheſinum, &c.

Quæres 2. utrùm Concilia generalia ante approbationem Papæ errare poſſint. Reſp. ſi Patres illorum definierint contra conſenſum Legatorum, pro tunc errare poſſunt Concilia. Reſp. 2. ſi Patres conſentiant cum Legatis, & ipſi Legati agant contra inſtructionem Pontificis, errare adhuc poſſunt; & talia Concilia cenſentur reprobata. Reſp. 3. ſi Prælati cum Legatis conſentiant, & nullam iſti habeant inſtructionem à Pontifice in particulari, tunc infallibile eſt Concilium, ut mox probavimus. Reſp. 4. quòd à fortiori, infallibilitate gaudebit Concilium, in quo Legati conueniunt cum Patribus, & ſequuntur inſtructionem à Pontifice acceptam.

Quæres 3. utrùm Concilia particularia errare poſſint. Reſp. 1. probabilius eſſe ipſa non poſſe errare, ſi ſint à Pontif. confirmata, licet hoc aliqui Catholicorum negent; quia ſi Pontifex eſt infallibilis, ut veriſimile eſt, non poterit errare in confirmatione Concilii particularis: Deinde, dubium adhuc eſſet, an Concilia particularia erraſſent in condemnatione Priſcillianiſtarum, Pelagianorum, Joviniani, & aliorum. Reſp. 2. Concilia particularia non confirmata poſſe errare, licet temerarium ſit eis non acquieſcere: Patres enim 7. Synodi & 8. dicunt, ſe venerari & recipere etiam Conciliorum localium decreta. Aſſertio noſtra ſumitur ex 5.

A Synodo Rom. ſub Simmacho, ubi habetur, Concilia particularia, quia præſentiam Papæ non habent, perdidiſſe validitatem. Deinde, Concilium nationale Carthaginenſe ſub Cypriano erravit, dum definivit hæreticos eſſe rebaptiſandos. Tertio denique, cur Concilium generale ſit infallibile, eſt; quia Deus promiſit infallibilitatem Eccleſiæ, contra quam portæ inferi non prævalebunt; quæ Eccleſia non repræſentatur perfectè in Concil. particulari. Adde quòd in generali præſidet Papa qui eſt infallibilis. Quòd ſi Concil. particul. poſſint damnare hæreſes, quod fecit Concilium Antiochenum contra Paulum Samoſatenum; hoc verum eſt, quando hoc eſt facile; tunc enim citiùs curB rendum eſt ad lupum graſſantem.

Quæstio VII.

Utrùm Papa ſit ſupra Concilium.

Hæretici ſuſtinentes, Papam non eſſe caput totius Eccleſiæ, ſed tantùm Epiſcopum ſuæ Eccleſiæ particularis, vel ad ſummum Occidentis Patriarcham, tenent ipſum non poſſe eſſe ſupra Concilium generale, quod univerſalem Eccleſiam repræſentat. Cardinalis verò Cameracenſis, Gerſonius, Almaïnus & aliqui alii contra hæreticos, C ſentiunt Papam eſſe quidem ſupremum caput ſingulorum fidelium, Eccleſiarum, & Præſulum, ſeorſim ſumptorum, non autem totius Eccleſiæ congregatæ in Concilio, ubi Eccleſia formam corporis induit, & tota poteſtas ſimul unitur, quæ anteà erat diviſa; ita quòd ſi compararetur Papa cum quolibet Chriſtiano, ipſe ſit major, cùm hoc ſit comparare membrum nobiliſſimum cum minùs nobili: Si verò comparetur cum totâ Eccleſiâ unita in Concilio, tunc Papa eſt quid minus; quia comparatur totum corpus cum uno membro, & ſic ſtatuunt illi Authores cum Richerio & Vigorio Concilium eſſe ſupra Papam, cùm totum ſit majus ſuâ parte. Alii tandem, & in majori certè numero, voD lunt Papam ità eſſe ſupra Concilium, ut non poſſit ſubjici ſententiæ ipſius coactivæ; imò poteſt Concilium non indicere, ipſum revocare, illiuſque Deciſiones irritare; quia eſt abſolutum caput totius Eccleſiæ, etiam ſimul collectæ in Concilio. Sic Albertus, D. Thomas, D. Bonaventura, Richardus, Paludanus, Cardinalis de Turre Cremata, Mauclerus cum ſuis approbatoribus, D. Andræas du Val, D. de Raconis, D. Bail & alii plurimi.

Occaſio hujus controverſiæ deſumpta fuit præcipuè ex Concil. Conſtantienſi tempore Schiſmatis, in quo erant tres Pontifices; Benedictus XIII. nimirum, ſedens Avenioni; Gregorius XII. Arimini; & Joannes XXIII. Bononiæ: Solus Joannes E XXIII. ad Concilium acceſſerat, à quo cùm diceſſiſſet clam poſteà, & remanſiſſet Concilium ſine capite, proponere cœperunt Patres, an Concilium poſſet judicare, & deponere invitum Pontificem; & reverà ſtatuerunt Patres, Eccleſiam à Chriſto immediatè habere poteſtatem, cui omnes cujuſcumque Statûs & Dignitatis ſint, etiam Papalis, tenentur obedire in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti Schiſmatis, ſeſſ. 4. & 5. Sed hæc controverſia quæ incœperat an. 1409. in Concil. Piſano nec approbato manifeſtè, nec reprobato, quod depoſuerat Benedictum XIII. & Gregorium XII. & continuaverat tempore Concil. Conſtant. an. 1414. maximè crevit in Concil. Baſileenſi an. 1431. ubi cùm Eugenius IV. Concilium in-

inchoatum diſſolvere vellet, & ejus progreſſum impedire, quærere cœperunt Patres, an tenerentur obedire Pontifici, qui eos convocaverat, an potiùs teneretur Pontifex odedire Generali Concilio; quòd ultimum plurimi Patrum determinaverunt, & proinde Concilium eſſe ſupra Papam. Propter has, inquam, occaſiones controverſia inter Doctores citatos nata eſt tam acriter, ut illi dixerint, de fide eſſe, Concilium eſſe ſupra Papam, & hoc propter determinationem Concil. Conſtant & Baſileenſis; iſti verò è contra ſuſtinuerint de fide eſſe, quòd Papa ſit ſupra Concilium, & hoc propter definitionem Concilii Florentini, ubi ſtatuitur Summum Pontificem eſſe totius Eccleſiæ caput, & ipſi in Beato Petro regendi, paſcendi, & gubernandi univerſam Eccleſiam à D. Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe: Ubi quando determinatur, quòd ſit *totius Eccleſiæ caput*, & quòd *regnat univerſam Eccleſiam*; hoc non poteſt intelligi de Eccleſia diſperſâ, ſed etiam congregata in Concilio. Hoc adhuc clariùs habetur Seſſ. 11. Concil. Lateranen. in quâ ſtatuitur Papam eſſe ſuprà omnia Concilia, illumque habere plenum jus ad illa incidenda, transferenda, & diſſolvenda. Hæc diverſa Conciliorum decreta in cauſâ fuerunt, ut quælibet pars Doctorum prætendat ſuam ſententiam eſſe de fide; quod faciliter non crediderim, quia Gerſonius, & Almaïnus non fuerunt hactenus de Hæreſi notati, ſicut nec Doctores alterius partis; quando quidem decreta Conciliorum Conſtant. & Baſil. intelliguntur tantùm de poteſtate quam habet Concilium deponendi Papam, durante ſchiſmate; pro tunc enim reverà fatemur, quòd, cùm neſciatur quis ſit verus Pontif. ubi & *dubius*, *ibi nullus*, tunc Concilium habet immediatam à Chriſto poteſtatem judicium ferendi ſuper illos qui ſe Pontifices dixerint. Illa verò Concilia non determinaverunt Papam, qui eſt verè notoriè Papa, ſubjici abſolutè eorum authoritati, ut videre eſt in illorum Decreto, *Quicumque cujuſcumque ſtatûs vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, qui præceptis hujus Synodi & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, vel ad ea pertinentibus obedire pertinaciter contempſerit, debitè puniatur:* Ubi quando Concilium loquitur *de præmiſſis*, intendit loqui de Schiſmate, ut videtur ex verbis quæ præcedunt. Ex quibus patet, nullam harum opinionum eſſe de fide: Sed videndum eſt, quænam ſit probabilior, relinquendo cuilibet libertatem alterutram eligendi, donec, acceſſerit Eccleſiæ determinatio.

Conclusio.

PRobabilius eſt Papam eſſe ſupra Concilium, licet oppoſitum probabilitate non careat, cùm eruditiſſimi Doctores illud ſuſtineant; & ſic contra illos deciſivam concluſionem afferre non intendimus, nè de temeritate maximâ damnemur. Probabilitatis noſtræ aſſertionis

Habetur primò ex hoc quòd Papa ſit ſupremus Monarcha Eccleſiæ, & caput ejuſdem: Supremus autem Regni Monarcha eminet ſuper omnes Regni Duces non ſolùm diviſos, ſed etiam in unum congregatos: Quis enim dicere auderet, quòd in Galliâ Imperator noſter Chriſtianiſſimus non ſit ſupra Comitia Generalia Regni ſui? ſicque nonnè dici poteſt, quòd Sum. Pontifex, qui eſt Regni ſpiritualis Eccleſiæ ſupremus Monarchas, ut ſat probavimus initio Diſp. præced. ſit ſupra Concilium Generale, quod Comitiis generalibus Regnorum A æquipollet? Cùm etiam Papa ſit caput univerſalis Eccleſiæ, quis dicet caput dependere à corpore, & Paſtorem à grege? Imò, nonnè contrarium probabiliſſimum videtur? Ad hoc reſpondent, Papam eſſe caput Eccleſiæ, ut diviſa eſt; quia major eſt quolibet Prælato; non verò quatenùs eſt congregata in Conc. Sed, nonnè verùm eſt, quòd qui loquitur de Eccleſiâ, loquitur de Eccleſiâ congregatâ; cùm Eccleſia non ſit ille Fidelis aut ille, ille Epiſcopus aut iſte; ſed congregatio omnium Fidelium? Cùm ergo Chriſtus dixit Petro, Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, intelligitur quòd debeat eſſe funda- B mentum totius Eccleſiæ, & cùm à fundamento pendeat tota domus, ſic & à Pontifice, in quo poteſtas Petri relucet, dependet univerſa Eccleſia, quæ ſemper eſt congregata formaliter, cùm ſit unum Regnum & unum Ovile, licet ſit diſperſa quoad locum. Confirmatur noſtra reſponſio ratione, quia Papa eſt caput corporis Eccleſiæ; at Eccleſiæ particulares non ſunt unum corpus, ſed membra unius corporis: Ergo eſt caput non Eccleſiarum diviſarum, ſed Eccleſiæ etiam unitæ. Deinde, Papa eſt caput majus quâlibet Eccleſiâ ſeorſim ſumptâ, & quolibet Epiſcopo in particulari: ergo eſt major omnibus Eccleſiis & omnibus Prælatis congregatis in unum; cum pro tunc major non ſit in illis poteſtas. Unde Concilium Calcedonenſe in Epiſt. ad Leonem expreſsè teſtatur D. Leonem fuiſſe caput totius Concilii, ubi tota Eccleſia con- C gregabatur, *Quibus*, inquit, *tu quidem ut Caput præeras.*

Probatur 2. Papam eſſe ſupra Concilium, quia à Chriſto nulla eſt data authoritas Eccleſiæ, nec proinde Concilio Eccleſiam repræſentanti, niſi Epiſcopalis, Archiepiſc. aut Patriarch. prout ſunt perſonæ quæ Concilio conveniunt. Sic Cardinalis Panormitanus in cap. *Super quibuſdam*, de verbotum ſignificatione. *Concilium Generale habet jura Principis*; & inferius, *nam & ſi Concilium Generale habet hanc poteſtatem: ergo & à Papâ, quia Concilia accipiunt poteſtatem & robur à Papa.* Cardinalis etiam à Turre-cremata in ſumma de Eccleſia lib. 3. D cap. 28. *Si quis ſuperiùs dicta de Rom. Pontif. Primatu*, &c. *conſideret, luce clariùs percipiet, quod univerſaliter Conciliorum authoritas à Rom. Pontif. emanet.* Multas inſuper hujus veritatis adducit probationes D. Andræas Duval Part. 4. Quæſt. 9. de comparatione Concilii cum Papa. *Supponendum eſt quod primâ parte demonſtravimus, Eccleſiæ univerſali, aut ſi mavis, communitati; nullam à Chriſto poteſtatem eſſe traditam.* Mauclerus cum ſuis octo Approbatoribus Doctoribus Pariſienſ. quos nominavimus Diſp. præcedenti, docet ob hoc, authoritatem Papæ, cum ſit immediatè à Deo, nullis Oecumenicorum Conciliorum legibus coarctari, Part. 2. lib. 3. cap. 16. Idem habet cap. 10. Et infrà, E *Provocantes à Pontificii Monarchæ judicio ad futurum Concilium, excommunicantur.* Poſteà refert dictum Papæ in Epiſt. ad Epiſcopos Bæticæ & Toletanæ Provinciæ, *Facta ſubditorum judicantur à nobis, noſtra verò judicat Deus.* Idem ſentit D. Duval cum Mauclero Tract. de Rom. Pontif. Part. 4. Quæſt. poſtremâ, *Sit ergo prima concluſio: Qui à ſententia Sum. Pontif. ad futurum Concilium provocant, excommunicationem incurrunt.* Ratio non deeſt ad probandum poteſtatem non eſſe in Concilio, ſed in Summo Pontif. ut probavimus Diſp. præced. Quia Eccleſia non habet illam authoritatem à ſe, nec ab alio. Non à ſe, quia licet in Regno terreno poteſtas ſit in populo ſuppletivè, quia ipſe inſtituit

Digitized by Google

Reges, & eum populi ſint ex ſe naturaliter liberi, A & proinde in ipſis remaneat radicaliter talis poteſtas; non tamen ſic in Eccleſiâ, ubi poteſtas Papæ collata fuit à Chriſto, non ab Eccleſiâ. Non etiam Eccleſia aut Concilium habet poteſtatem ab alio, quia Chriſtus illam dedit, non Eccleſiæ, ſed ſuppoſitis Eccleſiæ, cùm dederit claves Eccleſiæ Petro, Matth. 16. & poteſtatem prædicandi, batiſandi & abſolvendi ſingulis Apoſtolis, qui eâ uti poſſunt ſine congregatione aliorum. Cùm ergo Eccleſia ſeu Concilium non habeat poteſtatem à ſe nec ab alio, nullam propterea habet; & cùm nullam habeat, imò tota reſideat formaliter & ſubjectivè in Pont. à quo illam accipit Concilium, juxta Cardinalem à Turre-crematâ in Summâ de Eccleſiâ B lib. 3. cap. 28. Probat. 2. ubi concludit: *Ergo tota poteſtas univerſalis Concilii pendet à Rom. Pont. ſicut à capite & Paſtore totius Eccleſiæ*, & juxta ea quæ diximus in Diſp. præced. proinde, probabile eſt Papam eſſe ſupra Concilium. Quod ſi Concilium Conſtantienſe Seſſ. 4. contrarium definierit, dicens Concilium habere immediatam à Deo poteſtatem: loquitur Concilium de tempore ſchiſmatis, ut diximus in hujus Quæſtionis præludio. Deinde verba Concilii canonem non redolent aut definitionem, cùm non adſit verbum pronuntians Anathema, nec verbum, *definimus*, aut *mandamus ab omnibus teneri*.

Probatur 3. ex hoc quòd Papa confirmet Concilia, antequam publicentur, de illorum deciſionibus C diſpenſet; & quòd Concilia non diſpenſent de cenſuris à Papâ inflictis. Primum patet ex Conc. Nicæno cujus Patres Epiſt. *Quoniam omnia*, precantur S. Sylveſtrum, ut confirmet proprio ore quod conſtituerant: Quod reverà fecit ipſe Pontifex Epiſt. *Gaudeo promptam*, & adhuc firmius in Concil. Rom. Deinde Concilium Conſtant. fuit confirmatum à S. Damaſo Pont. Concilium Calcedonenſe ſuorum decretorum confirmationem poſtulat & obtinet à D. Leone, &c. & inde in Conc. Lateran. 5. ſub Leone 10. Seſſ. 11. Conſtit. 4. *Paſtor æternus*, habetur, *Conſueverunt antiquorum Patres Conciliorum pro eorum quæ in ſuis Conciliis geſta fuerunt corroboratione, à Rom. Pont. ſubſcriptionem,* D *approbationemque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicænâ, Epheſina, &c. manifeſtè colligitur.* Si autem Concilia eſſent ſupra Papam, ab illo non peteretur confirmationem; major enim non dependet à minori, imò è contra; unde Conc. Baſileenſe: *Quidquid in ſacris ſtatuitur Conciliis, Papa authoritate ſtatuitur*: Et infrà, *Dum enim ipſe præſens eſt, ipſe concludit, ipſe ſtatuit, & ſub nomine ſuo ac perſonâ omnia decernuntur: Dum abeſt, ſui Præſidentes qui ejus vice funguntur, locumque Apoſtolicum tenent, per ſacrum Concilium deliberata concludunt.* Quæ verba Concilii omninò adverſantis Papæ denotant ipſum eſſe ſupra Concilium, in reſponſione Synodali datâ à E Præſidentibus, *Hodie in noſtrâ Generali Congregatione.* Secundum probatur, quòd poſſit Pontifex de Conciliorum Decretis diſpenſare, ex Concil. Baſil. citato, *Statuta per Concilium in nullo derogant ſuæ poteſtati.* (Loquitur de Eugenio Pontif. cui Concilium opponebatur, & qui ab eo fugerat Ferrariam cum quibuſdam Cardin. ubi congregavit aliud Concilium Generale, poſtea tranſlatum & perfectum Florentiæ) *cùm pro tempore, loco, cauſis & perſonis, utilitate vel neceſſitate ſuadente, moderari diſpenſarique poſſit, atque uti Summi Principis epiikeia, quæ ab eo auferri nequit.* Hoc praxis confirmat; in Conciliis enim Nic. can. 15. Antioch. 1. can. 21. & Sardicenſi cap. 1. ſtatuitur, *Nè cui liceat Epiſcopo de Civitate ſua ad aliam tranſire*: Sixtus tamen III. in hoc diſpenſavit cum Probo qui de Ciſigua Civit. tranſivit ad Conſtantin. Socrates lib. 3. cap. 39. & Baron. An. 434. Concilium Conſtantinop. act. 10. can. 25. ſtatuit, nè qui Photio adhæſerunt, reſtituantur in Sedibus ſuis: Imperator autem Baſilius & Ignatius Patriarcha rogavere Adrianum Papam, ut cum aliquibus diſpenſaret. Alii ſupplicaverunt Stephanum VI. ut diſpenſatum faceret Fratrem Imperatoris Baſilium, qui ordinem Diaconatus à Photio receperat. Stephanus, juvenis nominatus, ad Sedem Antiochenam elevatus contra canones Concilii Nicæni, diſpenſatus fuit à Simplicio ex Epiſt. ſuâ ad Zenonem Imper. *De Eccleſia Chriſtiana*. Et quibus omnibus patet, ſemper creditum fuiſſe, Papam poſſe diſpenſare de canonibus Conciliorum. Tertium denique conſtat, quòd ſcilicet Concilia non poſſunt diſpenſare de Pontificum Decretis, quoniam Synodus 8. univerſalis Conſtant. rogat Pontificem, ut diſpenſet cum illis qui Photio communicaverunt, quod denotat ipſos non potuiſſe diſpenſare. Ex quibus omnibus liquet, Papam eſſe ſupra Concilium.

Probatur 4. ex collectione multarum rationem. Primò, Concilium vel eſt Paſtor, vel Ovile. Non Paſtor, ſoli enim Petro dictum eſt, *Paſce oves meas*: Ergo eſt Ovile, & cùm agnoſcat Ovile ſupra ſe Paſtorem, Concilium debet agnoſcere Papam ſupra ſe. 2. Papa eſt ſupra omnes Prælatos diſperſos; ergo etiam eſt ſupra illos collectos in unum; illa enim unio non auget jus Prælatorum, maximè cùm poteſtas Eccleſiaſtica immediatè ſit à Deo, & communicetur Papæ immediatè, & mediante Papa Eccleſiæ & Prælatis, ut probavimus in Diſp. præced. 3. Quilibet Epiſcopus eſt caput nedum ſingulorum Diœceſanorum, ſed etiam collectionis eorum: ergo Papa eſt caput nedum omnium Chriſtianorum in particulari, ſed etiam Eccleſiæ totius; Et cum caput emineat ſupra corpus, ut diximus in primâ Probat. ideo Papa eminet ſuper Eccleſiam; & ſic eſt ſupra Concilium, quod eſt Eccleſia unita. 4. Si Concilium eſſet ſupa Papam, Papa eſſet Vicarius Concilii, quod eſt falſum, quoniam eſt Vicarius Chriſti, quem ſolum agnoſcit ſupra ſe, unde can. *Nemo* 9. Quæſt. 3. Nemo judicabit primam Sedem, neque enim ab Auguſto, nec ab omni Clero, nec à Regibus, neque à populo Judex judicabitur. Per omnem autem Clerum, Gloſſa intelligit Concilium. 5. In fine Concilii Sinueſſani ſub Marcellino, *Suprema Sedes à nemine judicatur.* In Rom. ſub Sylveſtro can. ult. *Nemo judicabit primam Sedem.* 6. Ex appellationibus Concilii ad Papam, ſequitur Papam eſſe majorem, cùm appellatio ſemper fiat à minori ad majorem. Gelaſius autem Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ ait, *Ad Sedem Apoſtolicam de qualibet mundi parte appellandum eſt; ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus.* Quod intelligitur etiam de appellatione à Concilio, ipſe enim ſubdit Romanos Pontifices ſæpè abſolviſſe quos ligaverant Concilia.

Objicit Vigorius, Papam eſſe filium Eccleſiæ; ergo non eſt ſupra illam. Reſp. eſſe Patrem & Filium diverſo reſpectu; ut baptiſatus enim, eſt filius, & ut Papa, eſt pater. Deinde nil repugnat, ſi in moralibus & ſpiritualibus filius ſuperet patrem ratione authoritatis, ſicut Salomon ſuperavit Bethſabee. Dicit, non eſſe veriſimile, quòd Chriſtus ſuam ſponſam Eccleſiam alteri ſubjecerit; cur non ut ejus pudicitiam & caſtitatem conſervet contra Hæreſes, Schiſmata & pravos mores; ſicut amicus certus de ſui amici probitate, ſponſam conſervandam

Digitized by Google

tradit illi, dùm peregrè proficiſci cogitur? Inſtat, dicendo, Papam ſchiſmaticum & hæreticum poſſe deponi à Concilio. Hoc fatemur, quia eo ipſo, quod eſt Hæreticus aut Schiſmat. indignus eſt, ut Eccleſiam gubernet; hoc enim tantum ſcandalum adduceret, ut hinc ſequeretur ruina animarum. Addit, quòd ex appellationibus à Papa ad Concilium, appareat Concilium eſſe ſupra Papam. Reſp. hoc eſſe illicitum, ut habetur in 2. probat. Ratio noſtra eſt, quia in cauſa appellationis; appellans à poteſtate & juriſdictione ejus à quo, appellat, eximitur; & ſic non eſt amplius in ovili Papæ, & proinde eſt extra Eccleſiam, & non Chriſtianus. Deindè, ſicut non licet à Rege appellare, quia eſt Monarcha & Monarchico modo 1. extremo judicio judicat; ſic, cùm Papa ſit ſupremus in Eccleſia Monarcha, inde extremo judicio ſic terminabit cauſas, ut fas ampliùs non ſit ad alium provocare. Unde Auguſtinus Ser. 2. de Verbis Apoſtoli contra Pelagianos, ait, *Iam de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſt. inde etiam reſcripta venerunt; cauſa finita eſt, utinam error finiatur.* Si cauſa finita ſit poſt judicium Papæ, non eſt ampliùs locus appellationi ad futurum Concilium, quod poſtulabant Pelagiani. Sic etiam Optatus Milevitanus contra Donatiſtas, *Iudicium Melchiadis Papa ſententia clauſum eſt*, lib. 1. contra Parmen.

Objicies 2. Cauſam Donatiſtarum, quam damnaverat Melchiades Papa, iterum judicavit Epiſcopus Arelatenſis in Concilio, teſte Auguſt. Epiſt. 162. ad Glorium & Eleuſium, ubi addit, *Ecce putemus illos Epiſcopos, qui Romæ judicaverunt, non bonos miſſe judices; reſtabat adhuc univerſa Eccleſia Concilium*, &c. Ergo Concilium generale eſt ſupra definitionem Papæ. Reſp. ex Auguſt. ideo Epiſc. Arelat. judicaſſe, non quidem, quia neceſſarium erat, ſed quia ſic voluit Imperator, ut acquieſceret Donatiſtis hoc poſtulantibus, & videret, ſi poſt duplex judicium ſanarentur. Reſp. 2. ad verba Auguſtini, quòd non comparet Papam ſine Concilio cum Concilio ſine Papa, quod nos ipſi facimus; ſed Concilium particulare, cui præeſt Papa, cum Concilio univerſali, cui etiam præeſt; & tunc dicit, quod ea quæ geſta ſunt in particulari, poſſint adhuc judicari in Generali; maximè in quæſtionibus facti particularis, ubi & Papa, & Concilium particulare & generale errare poſſunt; cùm definitio dependeat ex informationibus, ut in Quæſtione Donatiſtarum, qui credebant miracula facta in ſuâ ſectâ, eſſe vera miracula. Dices ex Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ.* Reſp. ideſt, dic Paſtori Eccleſiæ: ſi eſt perſona privata v. g. quæ peccavit, dic Epiſcopo, ſi eſt Epiſcopus, dic Archiepiſcopo; ſi eſt Archiepiſcopus, dic Papæ; ſi eſt Papa, dic ipſimet charitativè; ſi non ſe corrigat, judicium Deo reſervandum eſt: ſumma enim Sedes à nemine judicatur. Si hoc dictum fuerit Petro; nondum erat Caput Eccleſiæ.

Objicies 3. In Conc. Conſtantienſi Seſſ. 4. definitur Concilium eſſe ſupra Papam, nemine reclamante. Reſp. 1. hoc intelligi tempore Schiſmatis, quo ſcilicet quilibet Papa dubius eſt, ut in tempore hujus Concilii, quo erant tres Papæ, Joannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. non verò loquutum eſt Concilium de illo tempore, quo Papa eſt indubitatus, de quo tamen eſt noſtra quæſtio. Reſp. 2. hoc Concilium non fuiſſe abſolutè Generale, quia aderat tantùm tertia pars Eccleſiæ, nimirum Prælati qui obediebant Joanni; aberant verò Gregorius & Benedictus, & eorum Prælati.

A Quòd ſi dicatur Martinum V. hoc decretum confirmaſſe: hoc falſum eſt, quia ipſe dixit, ſe confirmare tantùm ea decreta quæ conciliariter, ideſt, prævio maturo examine facta fuerant; iſtud verò factum eſt ſine ullo examine, & nullo reclamante reverà, quia cùm Eccleſia laboraret horrendo Schiſmate, & nullum tunc poſſet afferri remedium contra malum tam grave, niſi determinando Concilium eſſe ſupra Papam, omnes illicò ſine reflectione hoc ſtatuerunt. Dices, Concilium Baſileenſe hoc approbaſſe Decretum. Reſp. hoc Concilium fuiſſe legitimè inchoatum, ſed illegitimè terminatum, ob violentias factas contra fautores Eugenii IV. de quibus in Diſp. præced. Deinde, quæ B decrevit hoc Concilium contra Pontif. nullus approbavit. Adde quod, ut diximus, hæc revocata ſunt in Conc. Florent. & Lateran. ut vidimus in Præludio Quæſtionis.

Quæres, an ſit major authoritas Concili, quàm Scripturæ. Hæretici nobis imponunt, quòd ſubjiciamus Scripturam Conciliis & Traditioni; ſed hoc eſſet blaſphemiam proferre; Scriptura enim eſt verbum immediatè revelatum à Deo, in quantùm Evangeliſtæ ſcribebant quæ ſibi revelabantur, vel ſaltem impellebantur à Spiritu ſancto ad ſcribendum ea quæ audierant & viderant; unde non laborabant in ſuis libris edendis: Concilia verò non ſcribunt immediatè à Deo revelata, ſed tantùm declarant, quodnam ſit verbum Dei ſcriptum vel C traditum; & Patres in Conciliis tenentur concluſiones ſcrutari cogitando, legendo, & diſputando; Act. 15. legitur in Conc. 1. magnam controverſiam fuiſſe factam.

Quæres, an ſit major authoritas Concilii vel Papæ. Reſp. Si Concilium ſit legitimum, ut v. g. Concilium Conſtantinop. 1. quod permiſit Papa celebrari, licet non fuerit in illo, nec per ſe, nec per Legatos, quia tunc celebrabat aliud Concilium Romæ; in eo caſu decreta eſſe æqualis authoritatis, cùm ſint æquè infallibilia; & ſic Pontifex non poteſt determinare unum, & Concilium oppoſitum ejus. Reſp. 2. Quòd ſi Concilium celebretur ſine conſenſu Papæ, tunc hæc quæſtio non eſt proponenda, quia Concilium nullum eſt: Si verò ad illud mi- D ſerit Legatos, quibus diſſentientibus Patres determinarunt; alii reſpondent talia decreta eſſe nulla ante confirmationem Pontificis; alii dicunt, hoc numquam viſum fuiſſe, quando abfuit fraus & dolus, ut in Concilio Epheſino 2. ubi reclamantibus Legatis approbata eſt Dioſcori ſententia pro Eutichianis, ſed vi & metu. Alii dicunt, quòd ſi hoc fieret, & Legati habuiſſent inſtructionem à Papâ, tunc Concilio adhærendum eſſet, ex Hieronymo, Auguſt. &c. ſi verò non habuiſſent inſtructionem, ſtandum eſſet adhuc cum Concilio, donec Papa ex Cathedrâ pronuntiaret. Reſp. 3. Quod ſi in Concilio Legati cum minori parte Patrum determinarent aliquid, à parte illorum ſtandum; cùm conſtet vi E orationis Chriſti, Papam & ejus Legatos eſſe infallibiles; non ita de majori parte Concilii ſine Legatis. Unde Canus lib. 5. de Locis cap. 5. *Ubi de fide quæſtio eſt, non ita oportet plurimorum ſequi judicium, nec in Conciliis ſententiam ex numero ſuffragiorum metiri, ſed potius ex gravitate & pondere eorumdem; uſu enim frequenter evenit, ut major pars vincat meliorem.*

Digitized by Google

CAPUT II.

De Conliliis generalibus in particulari.

EA quæ ſpectant ad naturam, diviſionem, & conditiones Concilii legitimi explicuimus in præcedenti Diſputat. Aliquid nobis ſupereſt dicendum de Conciliis in particulari; non quidem de omnibus, quia hoc prolixiùs extenderetur; ſed de ſolis Generalibus, & hoc fiet in præſenti cap. ſi priùs prælibaverimus aliqua de Conciliis Apoſtolorum.

De Conciliis Apoſtolorum.

APOSTOLOS poſt Aſcenſionem Chriſti multas habuiſſe congregationes pro neceſſitatibus Eccleſiæ naſcentis, certum eſt ex Actibus Apoſt. quatuor tamen præcipuæ numerantur 1. 6. 15. & 21. capp. Harum prima fuit poſt Aſcenſionem Dom. Hieroſolimis celebrata ad eligendum aliquem loco Judæ Proditoris, cui ſuffectus eſt Mathias, ut habetur Act. 1. Circa hoc Concilium primum, aliqua diſſentio inter Patres oritur; cùm enim iſte electus fuerit per ſortes, ut habetur ibidem, V. Beda exiſtimat, Diſcipulos debuiſſe procedere per electionem, quæ eſt tutior & conformior uſui ſequentis Eccleſiæ, & in hoc culpabiles fuiſſe Apoſtolos; quorum tamen culpa excuſationem merebatur, quia nondum Spiritum ſanctum acceperant. Ex adverſo autem, Origenes, Chryſoſtomus, Auguſtinus & cæteri Doctores Eccleſiæ, actionem illam approbant: quia nedum ſortibus, ſed inſuper electione, uſi ſunt Apoſtoli; duos eligentes ex multitudine diſcipulorum, tanquam apoſtolatu digniores: & cùm dubium omnibus videretur, qualis eorum dignior eſſet, ad orationem recurrerunt; & deinde inſtinctu & ſuaſione internâ Spiritûs ſancti direxerunt ſortes: ita quòd in tali electione judicio humano & divino uſi fuerint, conformiter Auguſtino in Pſal. 30. Serm. 2. dicenti. *Sors non aliquid mali eſt, ſed res eſt in dubitatione humanâ divinam indicans voluntatem; nam & ſortes miſerunt Apoſtoli, quando Iudas tradito Domino periit, & ſicut de illo ſcriptum eſt, abiit in locum ſuum, cœpit quæri, quis in locum ejus ordinaretur: electi ſunt duo judicio humano, & electus de duobus unus judicio divino. Sic etiam Origenes Homil. 23. in Ioſue.*

Hoc idem confirmant poſteriorum ſæculorum Doctores, de quibus adducemus tantùm Nicolaum de Lyra, noſtri Ordinis doctorem præſtantiſſimum, qui hunc textum explicans, ait; *Statuerunt duos, non diſtinxerunt ab aliis per ſortem, ſed per electionem, tanquam magis notabiles in ſcientia & factorum Chriſti experientia.* Et deinde ſubjungit: *Et orantes dixerunt, tu Domine. Licet iſtos elegiſſent ut notabiliores aliis, tamen ignorabant, quis eorum eſſet dignior ad Apoſtolatum. Propter quod imploraverunt ſuper hoc divinum judicium per temperationem ſortium, ſecundùm quod dicitur Proverb. 16. Sortes in ſinum mittuntur, ſed à Domino temperantur.*

Super præfata duo notanda ſunt; unum quòd uſus ſortium ſit frequens in Scripturis, approbatusque & præceptus à Deo. Nam Levitici 16. ſors præcipiebatur jacienda inter duos hircos, ut innoteſceret, quis erat immolandus, & quis ablegandus erat in deſertum. Primi Regum 10. Samuël juſſu Dei Saülem in Regem elegit per ſortem. Numer. 17. Aaron, Deo jubente, ſorte aliis prælatus eſt ad ſummum ſacerdotium, & 25. terra promiſ-

A ſionis ſorte diviſa eſt inter Iſraëlitas. Alterum, quod prætermitti non debet, eſt quòd electio facta per Diſcipulos, & quæ præceſſit miſſionem ſortium, non impedit, quin Mathias profiteri poſſit, ut D. Paulus, ſe eſſe Apoſtolum, non ab hominibus, ſed per Jeſum Chriſtum inſtitutum; non ante enim cœpit eſſe Apoſtolus, quàm divinitus ſors in ipſum ceciderit, & electio, anteà per homines facta, hoc non impedit: quia providentiæ divinæ ordo cauſas creatas & naturales dirigit ad fines ſibi propoſitos, qui ſupernaturales ſunt; ut v. g. in Conciliis Generalibus: ubi poſt diſceptationes & diſputationes Theologorum, determinantur pro-
B poſitiones, quæ creduntur Fide divinâ ſupernaturali.

Secunda habita eſt etiam Hieroſolimis, an. primo poſt Aſcenſionem Chriſti, ante Pauli converſionem, quæ contigit eodem anno, ad eligendum ſeptem Diaconos, & ſatisfaciendum poſtulationi Gentilium adverſus Judæos, quòd Viduæ eorum non honorarentur in miniſterio, dum eleemoſinæ diſtribuerentur, ſicut Viduæ Judæorum, Act. 6. Tertia fuit habita Hieroſolimis an. 14. poſt Chriſti Reſurrectionem, in quâ agitata fuit quæſtio, an Gentiles converſi deberent recipere Circumciſionem cum Baptiſmo Act. 15. in qua convenerunt
C quatuor Apoſtoli, Petrus, Paulus, Jacobus & Barnabas, qui vocati ſunt in Jeruſalem ſpeciali revelatione, ad dirimendam hanc litem. In hoc Concilio Petrus, ut primus Apoſtolorum definitivit controverſiam, dicens *Viri fratres, quid tentatis Deum imponere jugum ſuper cervices Diſcipulorum?* &c. poſteà Paulus & Barnabas narraverunt quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia per eos in Gentibus; denique Jacobus, ut Paſtor Urbis Hieroſol. narravit iterum populo eadem quæ ante loquutus fuerat Petrus, dicens, *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis nihil imponere vobis oneris, quàm hæc neceſſaria, ut abſtineatis vos ab immolatis Simulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato & fornicatione.* Quantùm ad qualitatem hujus Concilii; aliqui tenent fuiſſe Generale, alii Particulare; ego verò dicerem eſſe Ge-
D nerale ratione materiæ, quia agebatur cauſa fidei toti Eccleſiæ proponenda; ratione verò Congregationis, eſſe particulare, quia aderant tantùm quatuor Apoſtoli cum Senioribus; niſi dicere velimus, quòd illi quatuor Apoſtoli æquivalebant omnibus, propter abundantiam Chariſmatum; & erant ità infallibiles, ac ſi omnes conveniſſent.

Quarta Congregatio deſumitur ex Act. 21. propter contentionem de legis obſervatione Judæis ad tempus permiſsâ, ut cum honore Synagoga ſepeliretur, in quâ ſolus Jacobus convenit cum Paulo, & hoc in Jeruſalem, ubi Paulus ſe purificavit cum aliis. Præter has Apoſtolorum Congregationes ex Script. deſumptas, aliæ habentur ex Hiſtoriis authenticis, ut pote illa quæ fuit in obitu B. Mariæ Virginis, in
E quâ convenerunt omnes Apoſtoli, ex Nicephoro & pluribus aliis; ſicut & illa in qua omnes Apoſtoli convenientes, Symbolum compoſuerunt. Diſpergendi enim Apoſtoli ad fidem ubique prædicandam, priùs in Concilium conveniunt; & nè ulla diverſitas vera aut apparens inter eos videretur, compoſuerunt duodecim Canones, ſeu Articulos, quos Eccleſia vocat Symbolum Apoſtolorum, de quo loquuti fuimus cap. de Fide. Hoc denique Concilium pro Generali haberi poteſt, cùm omnis Eccleſia congregata fuerit; & ſic Concilium Nicænum non debet dici abſolutè primum Concilium Generalium; ſed primum inter ea quæ poſt tempora Apoſtolorum congregata ſunt.

Digitized by Google

De Concilio Niceno primo.

OMNIUM Generalium Conciliorum, primum fuit Nicænum in Bithiniâ, quod incœpit an. D. 327. & completum eſt an. 330. an. 15. Pontificatûs S. Sylveſtri Papæ, & 20. Conſtantini Imper. in quo 318. Patres convenerunt, tum ut determinaretur quo tempore deberet celebrari Paſcha; tùm ut procederetur contra Arium negantem Divinitatem Chriſti.

Arius erat Preſbyter Alexandrinus, elati animi, qui cùm non poſſet ad dignitatem quam ambiebat pervenire, more Hæreticorum, inſolens introducere dogma conatus eſt, contra Divinitatem Chriſti, negans ipſius Conſubſtantialitatem cum Patre. De hoc certior factus Alexander Alexandriæ Epiſcopus, eum pluries admonuit, ut à pravâ opinione reſipiſceret; ſed ex hoc impudendior factus, cœpit apertè ſuo Epiſcopo adverſari; quod audiens Imperator Conſtantinus, de conſenſu Pontificis convocavit Concilium Niceæ in Bithiniâ, in quo ſtatùtum eſt tempus Paſchatis celebrandi, & damnatus eſt Arius ab univerſo Cœtu, exceptis ſeptemdecim Epiſcopis, qui ab Imperat. in exilium dejecti ſunt; ſed ex illis, undecim voce tenus ſuam ſententiam revocarunt; unde Arius cum ſolis ſex relegatus eſt. Multi Canones hujus Concilii ſuppreſſi ſunt ab Arianis, de quibus fidem faciunt Concilium Alexandrinum & Lateranenſe. Ad hoc Concilium Papa pro Legatis miſit Oſium Epiſc. Cordub. quem jam Alexandriam miſerat D. Sylveſter ad pacificandam controverſiam, & cum illo miſſi ſunt duo Preſbyteri Romani, Victor & Vincentius, qui tres primò ſubſcripſerunt condemnationi Arianorum, & poſteà S. Syveſter convocavit Concilium Romæ, ubi Nicænum confirmatum eſt.

Ariani Epiſcopi ſimulantes ſe ſubjici Conc. Nicæno, maximas perſecutiones D. Athanaſio Catholicæ Fidei propugnatori intrepido intulerunt; & mortuo Conſtantino, eò devenerunt inſolentiæ, ut poſſidentes favorem Conſtantii, filii & ſucceſſoris ejus, nihil omiſerint, ut eluderent decreta Concilii Nicæni: Ideò Concilium fecerunt Antiochiæ, ubi damnatus fuit Athanaſius ſuper falſas accuſationes, à quibus tamen abſolutus fuit in Conc. Sardic. Sed poſteà, cùm ſolus Imperii moderator manſiſſet Conſtantius per mortem fratrum ſuorum Conſtantini & Conſtantis, ita ipſius mentem perturbarunt Ariani, ut Concilium Generale Mediolani indixerit, ſub prætextu pacificationis; in quo ſe adeò fautorem Arianorum demonſtravit, quòd in duriſſimum plures ex Epiſcopis ſibi contradicentibus miſerit exilium; imò & Liberium Papam, qui acriter ſuſtinebat doctrinam Conc. Nic. cujus loco inſtitutus eſt Felix, invito populo & clero Romano. Intereà, dum eſſet Conſtantius Sirmii, ibi Concilium coegit, ad quod evocatus Oſius per violentiam Imperatoris ſubſcripſit, non primæ Patrum confeſſioni, quæ Catholica erat, ſed ſecundæ, quam corruperant, & quæ erat Hæretica; ex quo facto maximam egit pœnitentiam ſenex ille centum annorum qui ſemper pro fide pugnaverat.

Papa Liberius poſteà, tædio exilii fatigatus, condemnationi Athanaſii ſubſcripſit; rediitque Romam, ubi eum Clerus Romanus noluit recipere, ſed agnovit pro Papâ legitimo Felicem, qui ſe verè Catholicum oſtendit, ob quod paulo poſt martyrio coronatus eſt; & ejus loco Liberius denovo conſtituitur, poſtquam deteſtatus eſt crimen ſuum. Quo poſito, Conſtantius, videns res ſuas non multùm

A proficere, Concilium congregavit, & diviſit Prælatos, ita quod quadringenti convenerint in urbe Ariminenſi, & ducenti Seleuciæ; iſti pro Arianis ſteterunt, illi verò quæ acta erant in Concilio Sirmienſi condemnarunt; ideò multas illis intulit perſecutiones Conſtantius, quibus durantibus, illos corruperunt Ariani, & induxerunt ad ſubſcriptionem Confeſſionis, quæ Catholica videbatur, & reverà Ariana erat; & ob hoc dicit Hieronymus, quòd mirabatur univerſis Orbis, ſe planè Arianum videre.

Sub Liberio Pontif. Urſacius & Valens Hæretici Concilium fecere in Nicæa civitate Thraciæ, ubi B ſtatuentes ſua dogmata, inſinuare voluerunt hanc eſſe fidem in Concil. Generali Nicæno congregatam; ſed nihil profuit illis tale commentum, deriſi ſunt enim ab omnibus.

Ut clariùs & diſtinctiùs pateant omnia, quæ inter Arianos & Catholicos præterierunt, quæ ſunt profectò notatu digniſſima; cùm aliquo ordine quatuor præcipuè videnda ſunt. Primò, quid actum fuerit ſub Imperio Conſtantini Magni. Secundò, quæ geſta ſint poſt ipſius deceſſum, temporibus ſcilicet filiorum ſuorum qui fuerunt Conſtantinus natu major, Conſtantius medius & Conſtans natu minimus. Tertiò, ſcrutabimnr quæ circa C reliquias Arianorum determinarunt quædam ſequentia Concilia particularia. Quartò, de numero canonum Nycæni Conc. dicemus aliquid.

Quantùm ad primum, ſciendum eſt, nefaria dogmata Arii, cum execratione rejecta fuiſſe in Concilio Nycæno; & Chriſtum fuiſſe proclamatum Filium Dei, Patri conſubſtantialem & ὁμοούσιον; neque ex nihilo creatum, ſed ex ſubſtantiâ Patris genitum: cui determinationi jucundiſſimè ſubſcripſerunt Catholici, & Ariani ſolùm ut ſuos Epiſcopatus conſervarent, & complacerent principi, qui in exilium demandaverat Arium; cum aliquibus Epiſcopis, qui Concilio ſubſcribere noluerant, de quibus anteà. Imperator tamen ipſum Arium & D conſortes ejus ob ſimulatam reſipiſcentiam revocavit; eâ lege, ut non auderet Alexandriam ingredi. Interim moritur poſt Nycænam Synodum Alexander Alexandriæ Epiſcopus, cujus ſedem, acclamante clero & populo Alexandrino, occupavit Athanaſius; frementibus & tumultuantibus Arianis, quibus infenſiſſimus erat. Hoc videns Euſebius Nicomedienſis Epiſcopus Arianus, qui Imperatori ingratus non erat; dolo principis reſcriptum obripit, quo præſcribitur Athanaſio, ut Arium in urbem Alexandriam, & in ſuam communionem recipiat; quod facere recuſavit Athanaſius, prudenter reſpondens, Arium recipi non poſſe, ſine contraventione apertâ fidei Nicænæ, & maximâ E infractione publicæ quietis.

De Athanaſio vindictam obtinere contendens Euſebius, multa & nefanda crimina illi imponit apud principem, quorum cognitionem Imperator commiſit Synodo, quam indicaverat Cæſareæ in Paleſtinâ, ex perſuaſione Euſebii Nicomedienſis. In illâ comparere recuſat Athanaſius, tùm quia ſuos infenſos adverſarios habebat judices; tùm quia erat ſublimioris ſedis Patriarcha, qui parere non debebat inferiori. Attamen videns, Conſtantinum ab Arianis illuſum mandaſſe iterùm, ut compareret Synodo, quam Cæſareâ tranſtulerat Tyrum; ſatiùs judicavit comparere cum quadraginta ſeptem Epiſcopis ſui Patriarchatûs, ubi Ariani ſub altero Euſebio Cæſareenſi erant ſexaginta. Iſti jubent Athanaſio, ut reſpondeat; qui è contra de judicum incompetentiâ proteſtatur: ſed ejectâ illius declinatione,

Digitized by Google

natione, producunt in eum falſos teſtes, qui accuſant ipſum, quòd Arſenium quem in carcere ſtrangulandum detinebant, nè manifeſtaret impoſturam, occidiſſet; & amputaſſet illi manum dexteram, ad magicas artes, ſed nocte quâdam è carcere ſubtiliter exiens Arſenius,& in judicio comparens,eorum propalavit malitiam. Subornatam deinde adducunt mulierem, querentem ſe violatam fuiſſe ab Athanaſio, quem hoſpicio ſuſceperat; illi autem ſic querenti occurrit Timotheus Preſbyter, dicens; *Egone vim tibi mulier attuli, & ſtuprum intuli?* Cui illa credens eſſe Athanaſium, reſpondit; ipſiſſimum eſſe, qui ſibi intulerat ſtuprum: quod in adverſariorum Athanaſii verſum eſt infamiam. Tandem, illi imponunt effractionem cujuſdam calicis, & ob hoc damnatur Athanaſius, & è ſede Alexandrinâ per falſorum teſtium depoſitionem expellitur. Egreſſus Athanaſius proficiſcitur ad Imperatorem, cui difficillimè acceſſit, impedientibus id adverſariis; ipſi tamen propalavit fraudes, quibus uſi ſunt ſui judices in conciliabulo; & ob hoc illos Conſtantinopolim acceſſit, ſui judicii rationes contra Athanaſium reddituros.

Ex omnibus Epiſcopis, qui Tyri aderant, ſex tantùm Imperatorem convenire auſi ſunt; inter quos erant duo Euſebii, qui ut judicii fugerent improperium, novas comminiſcuntur in Athanaſium calumnias; & præſertim eum accuſant miniſterio quinque Epiſcoporum, quos ſecum adduxerant, quòd multoties comminatus fuiſſet, ſe prohibiturum annonæ tranſvectionem ex Ægypto ad civitatem regiam. Hoc audiens Conſtantinus, Athanaſium Treviris exulare jubet, non permittens tamen alium in ſuam ſedem præfici, quod ſummopere Ariani expetebant; benè autem, quòd Arius Alexandriam reverteretur: ubi regreſſus tantos tumultus excitavit, ut paucò poſt tempore ipſum è civitate exire iterum juſſerit Imperator. Interea è vivis ſublatus eſt Conſtantinus magnus, Athanaſius verò Treviris à populo, clero, & Maximino Epiſcopo, tanquam Angelus à cælo adductus, invictiſſimuſque fidei propugnator, excipitur.

Quantùm ad ſecundùm. È vivis ſublato Conſtantino Patre, Conſtantinus junior, qui præerat Galliis, & ſe ſemper fidei Nycænæ protectorem fecerat inclytum, Athanaſium remiſit Alexandriam, ſedem ſuam vacantem occupaturum; Conſtantio, qui Ægyptum & Orientem regebat, favebatque Arianis, obſiſtere non valente, metu fraterni belli, & Perſarum, qui armatâ manu ſuarum terrarum fines infeſtabant. In reſtitutionem Athanaſii furentes Euſebiani, ad priſtinam calumniam de calice effracto recurrunt, ſub Julio Pontifice, qui ſucceſſerat poſt Marcum Sylveſtro; prætendentes, ſolum principis mandatum non poſſe reſtituere Epiſcopum è ſua ſede ſynodaliter ejectum. Concilium Romæ indicit Julius ubi Athanaſium citat & adverſarios; ille comparet, iſti longiùs remorantes, tandem apud pontificem ſe excuſant: examinatur cauſa coram quinquaginta Epiſcopis, & Athanaſius juſtificatus ad propriam ſedem remittitur.

Sed ejus inimici, qui ſub prætextu frivolo Perſarum belli, ad Concilium non acceſſerant pſeudo-Synodum congregarunt Antiochiæ, novam condemnationem in Athanaſium proferunt, ipſi intercludunt viam reditûs, Georgiumque Cappadocem, Epiſcopum Alexandrinum inſtituunt, qui omni cum ſævitiâ graſſatur in Catholicos. Fugit interim ſecretò Athanaſius Alexandriâ, ubi paulò ante intraverat, Romamque redit, & ibi commoratur triennio; quo expleto Mediolanum petit, à Conſtante accitus, à quo obtinet Concilium Sardicenſe. Anno igitur 347. in urbe Sardicenſi convenerunt ex Oriente ſeptuaginta ſex Epiſcopi, & ex Occidente trecenti circiter, præſidentibus legatis Papæ Oſio Cordubenſi, & Protegene Epiſcopo Sardicæ, cum Archidamo & Philoxeno Preſbyteris. Ariani ab illo Concilio ſe ſubduxerunt, ob imparitatem numeri, & Philippis in Thracia fecerunt conciliabulum, quod Sardicenſe voluerunt nuncupari; in quo vocem *Conſubſtantialitatis* damnarunt abſolutè. Patres orthodoxi ad Synodum Sardicæ revocare eos nituntur, ſed fruſtrà; unde causâ Athanaſii accuratè examinatâ, purgatus & liber ad ſuam Eccleſiam remittitur, repulſo Alexandriâ Gregorio; litteraſque de his omnibus reſcripſerunt Patres Sardicenſes ad Julium Papam, ad Conſtantinum & Conſtantem, & ad univerſas Eccleſias.

Quantùm ad tertium, an. 347. celebratum eſt Concilium Mediolani ſub Pontif. Julio, & Imperat. Conſtante; in quo Valens & Urſacius, tùm ab hæreſi Arianâ, tùm à calumniis, quas in Athanaſium protulerant, reſilierunt; uterque ad Julium remiſſus eſt & abſolutus; ſed eo inſtanti, quo juxta Pyrenæos montes interfectus eſt in caſtro ſuo Conſtans ab uno ex Magnentii ducibus, Ariani ſuam in Catholicos renovarunt ferocitatem, Urſaciuſque & Valens; venales prorſùs animæ, ſe iterum dederunt Arianis, ut apud Conſtantium, qui maximè illis favebat, invenirent gratiam. Magnentius Tyrannus, occiſo Conſtante, in fratrem Conſtantium arma convertit; dùm duo exercitus inter ſe pugnarent, conflictûs exitum anxiè expectabat Conſtantius intra Eccleſiam Murſi non longè diſtantem, in quâ erat cum Valente Epiſcopo Ariano, qui procuraverat ut exitus prælii ſibi ſignificaretur antequam illum reſcire poſſet Imperator. Audiens autem, copias Conſtantii eſſe victrices, hoc renuntiat principi, allegans talem victoriam ſibi eſſe ab Angelo revelatam. Credidit illicò Conſtantius hoc ſibi fuiſſe à Deo conceſſum, orationibus Valentis: unde acriores inſectationes reſumpſit in orthodoxos, ſtatuit Arianiſmum propagare in Occidentem, urgere cœpit Athanaſii condemnationem, voluitque Liberium Julii ſucceſſorem tali condemnationi ſubſcribere.

Liberius ſubſignare recuſans, poſtulat cauſam Athanaſii in publicâ Synodo examinari intra Italiam; putans, quòd in Occidente Catholicorum numerus prævaleret: ideò Concilium indicatur Mediolani, an. 355. Adfuêre in illo Legati Pontificis, qui primò expetunt, ut ab omnibus ſubſignaretur fides Nicæni Concilii, ad procurandam inter partes concordiam; è contra Ariani reſpondent, Concilium non fuiſſe indicatum in causâ fidei, ſed pro Athanaſii condemnatione: ſicque ab illo negotio eſſe exordiendum. Catholici apertè proteſtantur, ſe nunquam innocentiſſimi viri damnationi conſenſuros. ex quibus dictis excandeſcentes Ariani, legatos flagellis lacerant, Epiſcopos Catholicos ſuis privant Eccleſiis, Conſtantius eos exilio deportat, Romanumque Pontificem Liberium è ſede Petri ab iſto Concilio depoſitum relegat ut Thraciam, & in ejus ſede Ariani ſubſtituunt Felicem, Romanæ Eccleſiæ Diaconum, qui mente erat revera Catholicus, ſed cum Arianis pepigerat fœdus, & Athanaſii condemnationi ſubſcripſerat, ut ſedem Apoſtolicam occuparet. At clerus & populus Romanus perfidi hujus authoritatem agnoſcere noluit, imò ab ejus communione averſatus eſt. Interim in illâ gravi perſecutione, quæ graſſabatur in clericos, monachos, virgines, & templa mul-

Digitized by Google

toties ad mortem conquiſitus eſt Athanaſius, qui multos annos delituit; Oſius verò Cordubenſis fruſtra ad damnandum Athanaſium multoties tentatus, ad civitatem Sirmienſem exul deportatus eſt. Porrò, ſicut præcedens Concilium Mediolanenſe Catholicum fuit, iſtud ibidem celebratum planè hæreticum dici debet.

Ariani Synodum Sirmienſem celebratum an. 357. & ut Catholici reputarentur, in eo Photinum condemnaverunt, qui Pauli Samoſateni reſuſcitans hæreſim, Chriſtum nihil aliud eſſe quàm purum hominem exclamabat. Adverſus eum formulam fidei ediderunt, quâ Chriſtum Filium Dei Patri ſimilem ſecundùm ſubſtantiam proteſtabantur, cui profeſſioni non hæreticæ, & condemnationi Athanaſii, ſubſcripſit Liberius, ut ſedi Apoſtolicæ reſtitueretur; quod decrevit revera Concilium Sirmienſe, de conſenſu principis. Vi hujus decreti Romam acceſſit Liberius, ſed quia communicabat cum Arianis, inviſus fuit populo & clero Romano, qui ex eo tempore, cœpit Felicem, partes Arianorum deſerentem, in Pontificem legitimum agnoſcere; & iſto mortuo, Liberius ab Arianiſmo reſiliens, denuò ab eodem clero, ut legitimus Pontifex habitus eſt. In eodem conciliabulo, Ariani, qui anteà dixerant, Filium Dei eſſe ſecundùm ſubſtantiam Patri ſimilem; novam condiderunt formulam, quâ ſolùm aſſerebant, eſſe per omnia ſimilem Patri; & iſti ultimæ & deteriori, quod innumeris gemitibus dignum eſt, Oſius Cordubenſis, Synodorum Pater, fidei propugnator, invictiſſimæ conſtantiæ exemplar, Conſtantini magni primus in fide catechiſtes, ſymboli Nycæni author, Eccleſiæ jubar & lumen, miſerrimè ſubſcripſit; licet poſteà hanc ſocietatem cum Urſacio & Valente ſub vitæ exitum maximo cum dolore revocaverit.

Omiſsâ Synodo Ancyranâ, quæ poſt Sirmienſe Concilium congregata eſt, in quâ pronuntiatum fuit, Filium eſſe ſecundùm ſubſtantiam ſimilem Patri, quam dicendi & credendi formam juſſit Conſtantius prævalere; ipſe eodem anno 359. duas indixit, nempe Ariminenſem in Occidente, & Seleucienſem in Oriente. In illâ convenêre trecenti quinquaginta Epiſcopi Catholici, cum legato Papæ, Vincentio Capuæ Epiſcopo, qui eodem munere fungebatur in Conc. Nicæno; & cum illis affuerunt octoginta Ariani. Catholici poſtularunt confirmationem Concili Nycæni, & Ariani inſtiterunt, ut ſecunda Concilii Sirmienſis credendi formula retineretur, quæ nullam mentionem facit de ſimilitudine ſecundum ſubſtantiam, nec de conſubſtantialitate, ſed tantùm aſſeverat, Filium per omnia eſſe Patri ſimilem; unde propter hanc conteſtationem dirimitur Synodus. Sed quia ipſis diſſolutionem prohibuerat Conſtantius, utraque pars ad illum reſcripſit per nuntios; ubi Ariani Catholicos prævenientes, ita animum Imperatoris ab iſtis alienarunt, ut omnis aditus orthodoxis impeditus fuerit; imò præcepit illis Conſtantius, ut Adrianopoli manerent, donec ab expeditione, quam meditabatur, rediret. Longiori illi temporis ſpatio legati Pontificis ſumptuum magnitudine & prolixiori morâ perterriti, novæ & omnium deterrimæ formulæ ſubſcripſerunt; in quâ profitebantur, *Filium eſſe Patri ſimilem*; ubi ſecunda formula Sirmienſis dicebat, *Filium eſſe per omnia Patri ſimilem*. Hoc factum reprobavit Liberius, quem crudeliſſimè trucidaſſent Ariani, niſi per aliquot menſes delituiſſet in ſepulchris.

Eodem anno 359. Seleuciam advenerunt centum & quinquaginta Epiſcopi, Hilariuſque Pictavienſis, qui in Synodo Biterrenſi ob fidem fuerat depoſitus, & à Conſtantio relegatus in Phrigiam, hùc fuit à præfecto Imperiali evocatus; ubi cum paucis Catholicis intrepidè conſubſtantialitatis fidem propugnavit. In hoc conciliabulo magna oritur controverſia inter Arianos, *Abſolutos*, qui *Filium Patri diſſimilem* dicebant; & Semiarianos, qui juxta ſecundam Concilii Sirmienſis formulam *Filium* aſſeverabant *Patri per omnia ſimilem*. Hi enim damnaverunt alios, quorum dux erat Acacius Cæſareæ Paleſtinæ præſul. Acacius iſte, qui Conſtantio pergratus erat, & ab initio illi Arianum afflaverat virus: audiens Conſtantium ab expeditione ſuâ reverſum, ipſum convenit, contra conciliabulum Seleucienſe exaſperat, novum ſollicitat celebrandum Conſtantinopoli; & ita Principis mentem perturbat, ut ille Princeps, qui in Concilio Ancyrano voluerat admitti, *Filium eſſe ſimilem Patri ſecundum ſubſtantiam*, in iſto Conſtantinopolitano admiſerit Acacianorum formulam, quæ pronuntiat, *Filium eſſe Patri diſſimilem*; unde Acaciani *Anomæi* dicti ſunt, & iſta ultima formula eſt decima Arianorum; ubi Catholici unicam retinuerunt, ſtabilitam in Conc. Nicæno in qua Filius Patri aſſeritur conſubſtantialis.

Dùm hæc omnia fierent, an. 361. moritur Conſtantius Imperator Antiochiæ, recepto baptiſmo paulò ante mortem; & illi ſucceſſit Julianus, qui Epiſcopos dejectos ab Arianis in proprias ſedes revocavit. Interim Liberius omnibus modis Eccleſiæ ruïnas reſtaurare conatur, Arianos ad Eccleſiæ ſinum invitat, redeuntes paternâ charitate complectitur, Euſebiumque Vercellenſem & Luciferum Calaritanum, in Oriente propter fidem adhuc exulantes, ſuos legatos deſignat, ad Eccleſias in Oriente collapſas reparandum. Hoc tempore Athanaſius Alexandriam reverſus, illic Concilium convocavit, ad quod miſit Lucifer duos Diaconos loco ſui, & ipſe manſit Antiochiæ, ut provideret huic Eccleſiæ, quæ ſchiſmate divulſa erat. In hoc Concilio pacis causâ decretum eſt, quòd Ariani reſipiſcentes in Eccleſiam cum priſtino gradu reciperentur; quod Lucifer, qui rigidi animi erat, ægrè ferens, à communione Patrum Concilii & Euſebii Vercellenſis, Concilio ſuffragantis, ſe ſubduxit, quamvis Liberius Arianos converſos declaraſſet eſſe recipiendos; ſicque in cœpit Luciferanorum ſchiſma.

Quantùm denique ad numerum Canonum Concilii Nycæni, magna fuit ſemper controverſia inter Patres, quæ nondum ſopita videtur. Rufinus enim viginti tantùm meminit in Hiſtoriâ, ſicut & Theoretus, qui *lib. 1. Hiſtoria Eccleſiaſt. cap. 8. in fine refert*, a Nycænis Patribus editos fuiſſe viginti canones: imò in Concilio Carthaginenſi VI. quod alii vocant ſeptimum, quia eſt continuatio VI. Zozimus Pontifex, ſub quo celebratum eſt Concilium, ſollicitat, ut conformiter Concilio Nycæno decernatur de admittendis appellationibus ab Africæ Epiſcopis ad Summum Pontificem. Ei acquieſcere volentes Patres Concilii, ad Atticum Conſtantinopolitanum & Cyrillum Alexandrinum reſcribunt, ut ſibi copiam faciant conſtitutionum omnium Concilii Nycæni, qui tantùm viginti tranſmiſerunt, in quibus nihil fertur de appellationibus ad Summum Pontificem. Ex aliâ parte, ad probandum plures, quàm viginti fuiſſe canones editos in hoc Concilio, multi ſancti Patres plura decreta hujus Concilii referunt, quæ non ſunt in illis viginti comprehenſa; ut potè prohibitionem ordinationis bigamorum, quam dicit Ambroſius Epiſt. ad Vercell. Epiſc. fuiſſe in hac Synodo decretam;

appellationes ad Summum Pontificem ex præfato Zozimo ſtatutas in eodem; decretum factum in illo de celebrando Paſchate dominicâ ſequente quartamdecimam lunam Martij, ut omnibus indubitatum eſt.

Hæc omnia probant, plures certè, quam viginti, fuiſſe canones ex hoc Concilio emanatos: unde Julius Papa in Epiſt. recenſet viginti & octo canones, quorum primus eſt, quòd Concilia non debeant celebrari præter ſententiam Pontificis. Deinde, Epiſtola Epiſcoporum Ægypti ad Felicem II. ſic ait; *Scimus, in magnâ Synodo trecentorum decem & octo Epiſcoporum, ab omnibus eſſe roboratum, non debere abſque Pontificis ſententiâ Concilia celebrari; licet hæc & complura alia neceſſaria Synodi capitula fuerint ab hæreticis nos quotidiè inſiſtantibus exuſta, nobiſque prærepta.* Athanaſius itidem ad Marcum Papam ſcribit, Arianos quaquaverſùm conquiſitos canones Nycænos per univerſum orbem concremaſſe.

Concludendum ergo eſt, in hoc Concilio plures longè fuiſſe, quàm viginti, canones; quorum ſi numerus poſitivè quæratur, non facile eſt dictu; licet veriſimilius appareat, fuiſſe octoginta, ex Alphonſo Piſano, & Franciſco Turriano Societatis Jeſu; qui tot tranſtulerunt in Latinum ex Arabico exemplari ad eos devoluto per Patriarcham Alexandrinum Pij IV. precibus. Quòd confirmari poteſt per Abrahamum Echellen, qui licet religione Maronitâ eſſet, in libro tamen, quem Romæ de Romani Pont. Primatu compoſuit, affirmat talem numerum aſſervari apud omnes Orientales, etiam ſchiſmaticos & hæreticos, quales ſunt Melchitæ, Cophini, Armeni, Neſtoriat, Jacobitæ, &c. Quis autem, inquit, credet, tot hæreticos & ſchiſmaticos, regionibus, religione, linguâque diverſos, in unum conſpiraſſe, ut octoginta canones confingerent Concilii Nycæni, quorum plures Pontifici favent, quem tantopere averſantur?

De Concilio Conſtantinopolitano primo, quod eſt Concilium 2. Generale.

INTER Concilium Nicænum & Conſtantinopolitanum, aliud Generale celebratum eſt, nempè Sardicenſe: Julius enim Primus videns Arianos non acquieſcere Symbolo Nicæno, imò graviſſimam perſecutionem commovere in Catholicos, & nolle ad Concilia Romana convenire, aliam viam tentat Concilii Oecumenici ad res componendas; ideo miſit Epiſcopos ad Conſtantem Occidentis Imper. tunc Mediolani agentem, ut ſcribat ad Conſtantium fratrem ſuum in Oriente, ad convocandum Epiſcopos Orientales; quod utrumque factum eſt, & trecenti circiter Epiſcopi Occidentales in urbe Sardicenſi convenerunt cum ſolis 76. Orientalibus, qui adhuc continuò diſceſſerunt à Concilio; nec quicquam dicere voluerunt, donec fautores D. Athanaſii excluderentur à Concilio, quod Occidentales paſſi non ſunt: Unde quia in hoc Conc. Orientales ſuam fidem Arianam retinuere, & Occidentales Catholicam; hoc Concilium cenſetur communiter partim approbatum, partim reprobatum; & ſic non numeratur inter Concilia Generalia. In eo non potuerunt impedire Ariani, quin D. Athanaſius ſedi ſuæ Alexandrinæ reſtitueretur. Celebratum eſt ſub Conſtantio & Julio I. Oſio Cordubenſi Epiſcopo, & Philoxeno & Archidamo præſidibus. Cùm ergo hoc Concilium non ſit omnimodè probatum, loquendum eſt de 2. Generali, quòd fuit Conſtantinopolitanum primum, an. 383. ſub Theodoſio Juniore & Damaſo Pontif. contra Macedonium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, qui negabat Divinitatem Spiritûs ſancti, in quo convenerunt ex diverſis Orientis partibus 150. Patres, & nullus ex Occidente; quia eodem tempore Damaſus celebrabat Concilium Romæ, ad quod vocaverat Orientales, qui ſe excuſaverant ob diverſa obſtacula; unde celebrarunt ſuum Concilium Conſtantin. ad quod Legatos non miſit Damaſus, ſe uniens illi tantùm mente, cum non poſſet corpore: Unde ſemper hoc Concilium, ut legitimum habitum eſt in Eccleſiâ; tum quia confirmavit illud Damaſus; tùm quia propter unionem mentalem Orientalium & Occidentalium, duplex illud Concilium, ut unum acceptum eſt. In eo quatuor Patriarchæ adfuerunt, nimirum Nectarius Conſtant. Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus & Cyrillus Hieroſolymitanus.

Error Macedonii profluxit ex errore Arianorum; opinio enim Arii fuit, quòd Spiritûs ſanctus eſſet creatura, ſcilicet Filii, licet totum certamen Concilii Nic. eſſet de Divinitate Verbi, quam Arius negabat; quia hæc controverſia diluenda erat, antequam de Divinitate Spiritûs ſancti moveretur quæſtio. Unde dicendum eſt, quòd hæreſis Ariana in tres partes diviſa fuerit; nam illi qui relegati ſunt in Ægyptum, & qui ſuum errorem non ſimularunt, noluerunt poſtea communicare cum Arianis; imo ſuſtinebant Filium per omnia eſſe diſſimilem Patri; Ariani tenebant, Filium non eſſe conſubſtantialem Patri, ſed ipſi ſimilem, non proprietate naturæ, ſed largitate gratiæ. Macedoniani denique, dicunt Spiritûm ſanctum nihil habere commune cum Patre & Filio, ſed eſſe purè creaturam, Verbi ſcilicet, quoniam *Omnia per ipſum facta ſunt,* & proinde Spiritus ſanctus. Contra hos congregatum eſt Concilium illud, quod confirmavit ea quæ ſtatuta ſunt in Concil. Nicæno, & Symbolum compoſuit omnino ſimile, niſi quòd, ubi Concilium Nicænum habebat ſimpliciter; *Credo in Spiritum ſanctum*, iſtud addidit, *Dominum, & Vivificantem, qui ex Patre procedit*, non expreſsâ perſonâ Filii. Porrò, triginta annis, vel circiter, poſt hoc Concilium, celebrata ſunt Concilia particularia, Milevitanum & Carthaginenſe contra Pelagianos, ubi ſe acerrimum gratiæ protectorem oſtendit Auguſtinus.

Antequam finem faciamus huic Concilio, in quo D. Gregorius Nazianzenus multas ab Orientalibus ſuſtinuit ærumnas, uſque ad dejectionem è ſuâ ſede Conſtantinopolitanâ, aliqua de pluribus, quæ acta ſunt circa ipſum, adjici debent, ut potè annotatione digniſſima.

Iſtud Concilium congregatum fuit, nedùm ut fides Nicæna, multis agitata procellis, & à pluribus pſeudo Synodis reprobata adversùs Arianos denuò confirmaretur; nedùm etiam, ut Macedonius profligaretur, ſicut & Apollinaris; ſed inſuper, ut orthodoxus præſul daretur Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quam Ariani Epiſcopi Euſebius, Macedonius, Eudoxius, Demophilus, ſibi invicem ſuccedendo corruperant. Tempore Conſtantini magni, quo virus ſuum per Orientem exhalabat Arius; Alexander verè Catholicus, Conſtantinopolitanam regens Eccleſiam multâ ſedulitate curabat, nè talis lues urbem regiam infeſtaret: unde videns, quòd Euſebiani à Conſtantino obtinuiſſent libertatem, ut Arius, reſipiſcentiam ſimulans, Conſtantinopolim poſſet accedere, & Catholicorum communione potiri, Imperatorem ſollicitat, nè hoc fit Ario

Digitized by Google

licitum, prævidens mala exinde futura : cùm autem A ab eo nihil obtinere poſſet, ad Deum jejuniis, orationibus, & lachrimis recurrit; & factum eſt poſtridie, quòd Arius ad templum progrediens cum ampliſſimo comitatu, quem ducebat Euſebius Nicomedienſis; urgente ventris neceſſitate, de viâ in latrinas publicas divertere coactus fuerit, ubi Deo ulciſcente diſruptis viſceribus fœdiſſimam exhalavit animam.

Alexander iſte Conſtantinopolitanus pertimeſcens, ne Eccleſia ſua in Arianorum errorem evaderet, paulò ante mortem curavit ut ſibi defuncto Paulus ſacerdos digniſſimus ſubrogaretur, quod revera factum eſt, reluctantibus licet Arianis. B Conſtante tamen mortuo, Conſtantius filius ejus Paulum è ſede detruſit, ipſi ſubſtituens Euſebium Nicomedienſem; & iſto è vivis poſt biennium ſubbato, Paulus in priſtinum gradum reſtituitur, revocatus à populo; quo tempore Ariani Macedonium ejuſdem urbis creant Epiſcopum. Conſtantius videns reſtitutionem Pauli, duci ſuo Hermogeni jubet, ut illum expellat ab urbe, mittatque exulem ut deſerto montis Tauri; ubi in obſcuro carcere incluſus eſt, frigore & fame necandus; ſed ipſum adhuc ſpirantem, ſex diebus elapſis, ſtrangulant Ariani: ex Athanaſ. Epiſt. ad Solitarios. Tranſactis aliquot annis, ſuadente Acacio C Epiſcopo Cæſareæ in Paleſtinâ, Arianorum abſolutorum principe, Concilium celebrari fecit Conſtantius in urbe Conſtantinopolitana, in quo Semiariani Epiſcopi, quorum principes erant Macedonius Conſtantinopol. & Baſilius Ancyranus, ſuis deturbantur ſedibus; Unde Eudoxius ex Antiochenâ Eccleſiâ, quam dudum invaſerat, ad Conſtantinopolitanam transfertur, depulſo ſcilicet Macedonio, qui ob hanc cauſam, hæreſim ſuam evomuit in Spiritum ſanctum.

Ex his ergo patet, ut revertamur ad propoſitum noſtrum, jam à longo tempore labefactatam eſſe Conſtantinopolitanam Eccleſiam per Arianos præſules; unde Concilium iſtud convocatum fuit, ut D illi orthodoxus aliquis præficeretur, in quo ſub Meletio Antiocheno Epiſcopo, poſt obitum Sanctorum canoni aſcripto, centum & quinquaginta convenerunt Epiſcopi Orientales, & nullus ex Occidentalibus; quia tunc ſub Damaſo Summo Pontifice impediti erant in celebratione Concilii Romani; Gregorius Nazianzenus, ad hanc Patriarchalem ſedem totius Concilii applauſu & Theodoſii ſenioris congratulatione promotus eſt, depulſis Demophilo, Maximo, & Eudoxio, Arianis; qui ſe dicebant ejuſdem urbis Epiſcopos. Gregorius noſter, qui antea fuerat Epiſcopus Salimenſis creatus, ad inſtantiam D. Baſilii Cæſareæ Epiſcopi, qui eum tanquam unum è ſuis ſuffraganeis habere voluerat; E fuit poſtea deſtinatus ad epiſcopatum Nazianzenum, quem Pater ſenio confectus, nomine etiam Gregorius occupabat; deinde in Eremum, quam ante hæc omnia colebat, ſe recepit, mortuo patre: ſed zelo fidei ductus Conſtantinopolim ſe contulit, reſtauraturus ruïnas, quas illa Eccleſia patiebatur per Demophilum & Eudoxium Epiſcopos Arianos. Hoſpitio ipſum Nicobulus vir orthodoxæ fidei, quem ſecretò Catholici conveniebant, recepit; & cùm pauló poſt numerus orthodoxorum creſceret, curâ eſt ſollicitudine Gregorii, nolentes ſine paſtore vivere, Gregorium poſtularunt; qui reverà illis conceſſus eſt per Patriarcham Alexandrinum: quam electionem confirmavit Synodus Conſtantinopolitana, & approbavit magno cum applauſu Theodoſius ſenior. Sed ſicut ex omnium voce in hac ſede collocatus eſt, ita etiam paulò poſt ab illâ, jubente Concilio & Theodoſio approbante, ejectus fuit; ſubſtituto indigniſſimo homine, Nectario ſcilicet, laïco & nondum Chriſtiano, ſed tantùm catechumeno.

Certè mirum eſt, quo pacto tot Epiſcopi non impedierint meritiſſimi viri dejectionem, qui tot ærumnas paſſus fuerat pro conſervandâ Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ, cujus reſtaurationi & augmento mirum in modum ſuis laboribus contulerat, ablegato Maximo, Apollinaris hæreſeos participe. Pro ratione ſuâ allegabant, quòd contra regulas Eccleſiæ levius diſpenſatum fuiſſet ſuper canones Conciliorum Nycæni & Sardicenſis, qui prohibent tranſitum à minori Epiſcopatu ad ampliorem, quod tamen videbatur factum fuiſſe in Gregorio, quem vocabant triepiſcopum; quia primò promotus fuerat ad Epiſcopatum Salimenſem ad requiſitionem D. Baſilii, deinde ad Nazianzenum, in quo ſedebat pater; & demum ad Conſtantinopolitanum. Sed attendendum eſt ipſum fuiſſe creatum Epiſcopum Salimæ, quaſi reclamantem; quam Eccleſiam eodem die reliquit, nequidem oblato ibi ſacrificio: Quantùm verò ad Nazianzenum Epiſcopatum, illum rexit rogatu patris ſenio confecti, tantùm ut procurator, non ut Epiſcopus; unde mortuo patre, ſtatim ſe relegavit in Eremum. Vera ergo & ſincera ratio talis depoſitionis, fuit Ægyptiorum invidio. Timotheus enim Alexandrinus Epiſcopus cum numeroſo Epiſcoporum Ægyptiorum comitatu, poſt obitum Meletii Antiocheni, qui præſidebat, adveniens ad Concilium; maximè conqueſtus eſt, quòd non expectato Alexandrino præſule, qui primas tenere debebat, Gregorius fuiſſet ex aliis ſedibus, contra canonum decreta, tranſlatus ad Conſtantinopolitanam; cui querelæ adhærens major pars Græcorum, promotionem Gregorii, quamvis à ſe factam, reclamavit. Gregorius autem omnes Concilii Epiſcopos videns, ratione ſui in varias partes eſſe diviſos; nè illi, qui erga ſe meliùs affecti erant, aliquam contra Ægyptios ſeditionem excitarent, ſicque impediretur examen, cenſura, & condemnatio Macedonii; ſe libenter à ſede ſuâ abdicavit, Eremumque repetiit, in medio Concilii antea dicens; *Si vobis ullo modo cauſa diſſidii ſum, Ionam Prophetam integritate vitæ non ſupero, projicite me in mare, & tumultuum tempeſtate agitari deſinetis.*

Fuit & alia ratio invidiæ Græcorum in noſtrum Gregorium, quæ hæc eſt. Meletius Antiochenus Epiſcopus, in quâ ſede habebat Paulinum conſortem & Coepiſcopum, morte imminente, Patres Concilii inſtanter deprecatus eſt; ut poſt obitum ſuum ſaulus Paulinus ſibi ſucceſſor unicus remaneret: nè duo Paſtores præeſſent uni Eccleſiæ, & exinde oriretur aliqua diviſio, de quo jam anteà convenerant Prælati. Ipſo mortuo, inſtabat Nazianzenus, ut Paulinus ſolus relinqueretur Epiſcopus Antiochenus; ſed quia hic inviſus erat Græcis, propterea quòd intromiſſus eſſet in illam ſedem à Latino Epiſcopo contra Meletii voluntatem, qui jam illam ſedem occupans conſortem habere nolebat; ideo hujus Concilii patres exoſum habere cœperunt Gregorium, Damaſi & Occidentalium partes ſuſtinentem; ipſos pœnituit de ejus promotione ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam: Meletioque Flavianum dedere ſucceſſorem. Porrò, ad dignoſcendum qualis fuerit Meletius, qui huic Synodo præfuit, & in illâ mortuus eſt, dicam ipſum ipſe antea Sebaſtæ Epiſcopum, virum eloquentiâ & morum lenitate ſpectabilem, qui cùm

Digitized by Google

eſſet Arianis addictus; eorum factione Eccleſiæ Antiochenæ præfectus eſt: ſed divino afflante Spiritu, contra omnium expectationem, cùm primum ad Antiochenos ſermonem haberet, apertè docuit, Filium Dei eſſe ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ. Tùm Archidiaconus, qui retrò aſtabat concionanti, os dicentis porrectâ manu occluſit; nè ultra loqueretur: at Meletius manum ſuam elevans, tres digitos ſeparatos, & poſtea unitos, oſtendit auditoribus; per hoc indicans, Patrem, Verbum, & Spiritum ſanctum eſſe perſonis diſtinctos, licet unius eſſent eſſentiæ; quod poſtea voce protulit, dùm Archidiaconus os Meletii reliquit, ut manum tale myſterium indicantem comprehenderet.

De Concilio Epheſino primo, Generalium tertio.

UT ea, quæ ad hoc Concilium generale pertinent, diſtinctiùs enarrentur, ubi damnatus fuit Neſtorius præſul Conſtantinopolitanus; revocandum eſt in mentem, quod in ſuperiori Concilio dictum eſt: ejecto ſcilicet è ſede Conſtantinopolitanâ Gregorio Nazianzeno, Nectarium illi fuiſſe ſubſtitutum; Nectario ſucceſſit Joannes Chryſoſtomus, Chryſoſtomo Arſacius, Arſacio Atticus, Attico Siſinnius, & Siſinnio Neſtorius, contra quem congregata eſt hæc Synodus Epheſina an. D. 431. tempore Theodoſii Junioris, ſub Pontificatu Cœleſtini Papæ, qui ad illam delegavit Cyrillum Alexandrinum Legatum ſuum & Concilii præſidem. In ea convenerunt ducenti Patres, qui ore uno condemnaverunt Neſtorium, qui dicebat B. V. Mariam eſſe quidem Matrem Chriſti, ſeu χριστοτόκον, non verò θεοτόκον, ſeu Matrem Dei; aſſerendo in Chriſto eſſe duas perſonas, humanam videlicet, quam genuerat Maria; & Divinam, quæ cùm eſſet æterna, non potuit generari in tempore. Hæc Synodus Mariana dicta eſt; ſive taliter denominetur, quia habita fuit Epheſi in templo B. Mariæ; ſive quia Patres confirmarunt in illâ Mariæ Divinam Maternitatem. Neſtorius autem erat vir quidam naturâ vehemens, contentioſus, arrogans, ob eloquentiam turgidus, ad aures populi captandas intentus, & omnibus præcedentibus hæreticis infenſiſſimus, ut ſuam faciliùs hæreſim inſinuaret: unde in primâ concione, quam habuit ad Conſtantinopolitanos, præſentem Auguſtum ſic affatus eſt; *Da mihi, ô imperator, terram ab hæreticis liberam, & ego tibi cœlum reddam: tu mihi hæreticos exſtirpa, & ego tibi Perſis delendis adero:* & nè aliud, quàm quod prædicabat, ſentire videretur; quinto ab electione ſuâ die Arianorum Eccleſiam deſtruere cœpit, & nunquam cæteros hæreticos perſequi deſiit.

Hæreſis Neſtorianæ cauſam diverſi diverſimodè referunt. Alii enim refundunt illam in affinitatem, quam habebat Neſtorius cum Paulo Samoſatheno, cujus erat nepos; quique aſſerendo, Chriſtum non eſſe Deum, ſed purum hominem, proinde negabat Mariam, quæ genuit Chriſtum, eſſe Matrem Dei. Alii hoc attribuunt Pelagianis, Neſtorio valde amicis, qui dicebant, Mariam genuiſſe tantùm hominem, qui poſt baptiſma fuit Chriſtus, & poſt reſurrectionem Deus; in quantum per vitæ ſuæ ſanctitatem paulatim promoverat, ſibi Deum uniri. Alii tandem volunt, quòd omnes ſuos errores hauſerit ex Theodoro Monacho apoſtatâ, qui poſteà creatus fuit Mopſueſtiæ Epiſcopus. Quidquid ſit de maledicto fonte, ex quo Neſtorii blaſphemiæ duxerunt ortum; certum eſt, ipſum pertinaciter negaſſe, factam fuiſſe unionem Verbi cum naturâ

A humanâ; & conſequenter nolebat, Mariam dici Matrem Dei: ita quòd ſi Chriſtus diceretur Deus & homo; hoc deberet intelligi, non ſubſtantialiter, ſed accidentaliter; in quantum per amorem eximium intimè unirentur ſimul iſta duo, ſicut de duobus amicis ſeſe invicem multùm diligentibus dicitur communiter, quòd ſint unus & idem; vel quòd habeant unicam animam, quia ſcilicet, quod placet uni, placet & alteri.

Hoc perbellè explicat Vincentius Lirinenſis Commonit. par. 1. cap. 17. dicens, Neſtorium inaudito ſcelere velle duos eſſe Filios Dei, & duos Chriſtos; unum Deum, & alterum hominem; unum

B qui genitus eſt ex Patre, & alium ex Matre. Ibi prudenter advertit, quòd ſi quis audiat Neſtorium dicentem unum eſſe Chriſtum, non debeat illi credi; quia ſic ille loquitur, ut fallat audientes: per hoc intelligens, quòd homo ille ſolitariè natus ſine ullâ unione cum perſonâ Divinâ, poſt aliquod inſtans temporis unitus fuerit Verbo D. quod certè falſum eſt: in eodem enim inſtanti temporis, quo productus eſt homo in utero Mariæ, unitum eſt illi Verbum D. ſicque, cùm homo ille, cujus B. Virgo eſt Mater, nunquam extiterit homo, quin fuerit Deus; ideo Maria nunquam dicta fuit Mater hominis, quin dicenda eſſet propriè Mater Dei: quia

C ſcilicet generaverat hominem, qui actu Deus erat. Non eſt ergo, inquit idem Vincentius cap. 21. dicenda B. Virgo Mater Dei, quia eſt Mater hominis, qui poſtea Deus fuit, ſicut aliqua fœmina dicitur Mater ſacerdotis, aut Epiſcopi, quia generavit hominem, qui poſtea factus eſt Preſbyter, aut Epiſcopus; ſed dicenda eſt propriè Mater Dei, quia generavit hominem, qui ſemper fuit Deus.

Neſtorius ergo, qui iſtius hæreſis venenum menre conceperat, hunc modum illud ſpargendi adinvenit. Primò uſus eſt Preſbytero quodam, Anaſtaſio nomine, qui illi charus erat, ut porè ſuarum peregrinationum comes. Hic, illius voluntate, apud populum Conſtantinopolitanum publicam habens concionem, clamavit; Mariam non debere vocari Deiparam, quia ipſa homo fuit, & ab ho-

D mine Deus naſci non poteſt. Hæc impiiſſima blaſphemi hominis verba mox ſeditionem in universâ civitate commoverunt, Neſtorius verò, cui talem hominem proſcribere incumbebat, è contra ipſum commendavit publicè; & introduxit ſecundò quemdam Epiſcopum, qui vocabatur Borotheus; & iſte ſub ſpe ſordidi lucri coram Neſtorio dixit publicè Anathema omnibus, qui Mariam Deiparam eſſe aſſererent. Exinde clamor ingens oritur in populo, quo furor inducitur in animam Neſtorii, illam vocem Deiparæ tanquam falſam acerrimè inſectantis, imò & Divinitatem Chriſti non obſcurè negantis; cùm omni occaſione proteſtaretur, ſe nunquam Deum appellaturum illum, qui ſpatiis menſtruis adoleverat, neque Judæos Deum

E crucifixiſſe, neque Mariam peperiſſe ſe antiquiorem. Interim, cùm multos Epiſcopos communione ſuâ privaſſet Neſtorius, errori ſuæ conſentire nolentes, ipſoſque è ſedibus ſuis expuliſſet; illorum aliqui Ægyptum proficiſcuntur, Cyrillum Alexandrinum Pontificem adeunt, cujus ſumma erat authoritas; ipſi exponunt miſerandum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum, ejuſque fidem & opem in tantâ perturbatione efflagitant.

Hoc audiens Alexandrinus Patriarcha, qui pro comperto habebat, præcipuum Epiſcopi munus eſſe fidei periclitanti ferre ſuppetias; amantiſſimis literis de ſententiâ pravè conceptâ amovere conatur Neſtorium, quibus reverà iſte reſpondet, ſed

Digitized by Google

verbis ita conceptis, ut Cyrillum potiùs accuſaret inſolentiæ, quàm ullam ſpem daret emendationis. Urget iterum Cyrillus Neſtorium, & per recentes litteras mirâ ſubmiſſione conſcriptas amicè ſollicitat, ut Eccleſiæ ſuæ, quam imprudenter in ruïnam conjecerat, commiſereretur; ſed eodem eventu, quo priores, receptæ fuerunt; ita quòd nihil, niſi probra & convitia retulerit. Joannes ipſe Patriarcha Antiochenus, quem ferunt partes Neſtorii contra Cyrillum defendiſſe poſtea, litteras hortatorias ad Neſtorium ſcripſit, ut à concepto errore reſiliret, pacemque Eccleſiæ deſineret laceſſere; ſed perperam: unde Cyrillus rem deploratam advertens, provincialem Synodum ex Epiſcopis ſuis compoſitam Alexandriæ convocat, in quâ duodecim capita conficiuntur, cum totidem anathematiſmis, quibus feriuntur illi qui non adhæherent veritati propoſitionum determinatarum in hac Synodo: quæ quidem decreta miſſa ſunt ad Neſtorium per quatuor Epiſcopos, qui cum litteris Synodalibus ipſum convenerunt: ſed hæc omnia nihil cauſarunt aliud niſi repulſionem prælatorum, anathematiſationem decretorum, & majorem in Chriſtianos ſævitiam, quæ omnia fecit Neſtorius.

Scribunt interim de his omnibus ad Cæleſtinum Pontificem Romanum, Cyrillus ex unâ parte, & Neſtorius ex altera. Horum Pontifex videns Epiſtolas, Concilium coegit ad diligenter examinandam mentem hujus hæreſiarchæ, quâ apertiſſimè perſpectâ, de conſenſu Epiſcoporum denuntiat Neſtorio, quòd niſi intra decem dies reſipiſcat, retractans & abjurans ea quæ docuerat & ſcripſerat contra Virginem Dei Matrem, illum ex tunc ut membrum putridum à ſacerdotali dignitate abdicatum reſectumque ab eccleſiaſtico ordine, ipſo facto declaret. Videns Neſtorius Pontificem, Cyrillum, & omnes ferè Eccleſiæ præſules, in ſe commotos, Imperatorem adiit, quem impudentiſſimis mendaciis excitat in Cyrillum, ſollicitatque calumniis, ut illi ſilentium imponat. At Theodoſius Eccleſiam tot tumultibus agitatam proſpiciens, audienſque perpetuò Clericos, Epiſcopos, & Monachos, undequaque celebrationem Concilii expoſtulantes; ut tempeſtivè ireturobviam perſecutioni Eccleſiæ, de conſenſu & voto Cæleſtini litteras encicilicas in toto orbe Chriſtiano ad Metropolitanos miſit, ut omnes prælati ad ſacrum diem Pentecoſtes anni 439. convenirent Epheſi, quæ eſt minoris Aſiæ metropolis: cum comminatione, quòd ſi aliquis iſtic ad definitum tempus præſto non eſſet, nullam excuſationem deberet prætendere, nec apud Deum, nec apud homines. Ad hoc Concilium juſſu Imperatoris acceſſerunt, ut tumultus compeſcerent, Irenæus & Candidanus, viri conjunctiſſimi Neſtorio, cui inſuper favere videbatur Theodoſius, ut patet ex hoc, quòd cùm Cyrillus anteà confutaſſet hæreſim Neſtorii tribus libris, quos miſit ad Theodoſium & ad Eudoxiam & Pulcheriam uxorem & ſororem Imperatoris, Imperator pro reſponſo Cyrillum acerbioribus litteriis perſtrinxerit ut patrocinaretur Neſtorio.

Indictâ die Concilii, Cæleſtinus Papa propter grandiorem ætatem & navigationis moleſtias tantum iter agredi non auſus, ſuas vices commiſit Cyrillo Alexandrino, qui ante conſtitutum diem ad præfinitum locum præſto fuit cum ſuis Ægyptiis; Neſtorius etiam cum magna turbâ illuc advolavit. Auguſtinus Hiponenſis è vivis ſeceſſerat, antequam Imperatoriæ litteræ ad ipſum perveniſſent. Omnibus itaque, quorum præſentia certò expectabatur, præſentibus; ſolus Joannes Antiochenus A cum ſuis Orientalibus deſiderabatur; ſive quòd longiori intervallo diſſitæ eſſent Antiochia & Epheſus, ut dicunt aliqui; ſivè quòd, ut probabilius eſt, moram protraxerit conſultò, ad evitandam condemnationem Neſtorii, in quem erat propenſioris animi. Hoc non obſtante, placuit Synodo initium facere ſextâdecimâ die poſt Pentecoſtem, quòd factum eſt reverà cum ſolitis circumſtantiis; quarum principalior & notatu dignior fuit, quòd ſedibus unicuique juxta perſonarum dignitatem diſtributis, ſanctum Evangelium in medio throno appoſitum fuerit, ad indicandum, Chriſtum Synodo præſidere, quaſi inſpirantem ea quæ determinari deberent.

B Quantùm ad ordinem eorum, quæ in Concilio geſta ſunt. *Primò*, lecta fuit Imperatoris Epiſtola ad Metropolitanos; quâ cuncti ex toto orbe Chriſtiano vocati erant ad Concilium, nemine dempto: monuitque Cyrillus, ſat expectatum fuiſſe adventum illorum, qui præſentes ſe reddere tenebantur, & proinde ob varia præſentium incommoda procedendum eſſe ad confectionem decretorum. *Secundò*, vocatus eſt Neſtorius, qui eſtò eſſet in urbe, nec diem Synodi ignoraret, ad illam tamen non veneрat. Ter, inquam, vocatus fuit per Epiſcopos, quibus primâ vice reſpondit; *Mecum deliberabo, & ſi me venire oportuerit, veniam*: ſecundâ dixit, *Deliberabimus; & ſi ita viſum fuerit, accedemus craſtinâ die*: C tertiâ vice ſcripto citatus reſpondit, *Se non venturum, niſi omnes ſimul eſſent congregati*; loquens de Joanne Antiocheno adhuc abſente, cui maximè confidebat. *Tertiò*, Neſtorio comparere renuente, Symbolum Nycænum legi jubetur; ut ſententiæ ipſi conſentientes admittantur & rejiciantur diſſentientes. Lecta etiam fuit Epiſtola Cyrilli ad Neſtorium, quæ ab omnibus approbata eſt. Lecta eſt poſtea Epiſtola Neſtorii ad Cyrillum, quæ cùm non niſi contumelias & blaſphemias contineret, anathematiſata fuit. Deinde, lecta ſunt teſtimonia Patrum, quæ oſtendunt, eundem eſſe Filium Patris & Virginis; & quæ opponuntur Neſtorianis blaſphe- D miis, quæ poſtea etiam lectæ fuerunt. *Tandem*, cùm ad exactiſſimam diſcuſſionem cauſæ nihil deſiderari poſſet, nullamque daret Neſtorius ſpem reſipiſcentiæ; ſacroſancta Synodus protulit ſententiam per ſuffragia pluſquam ducentorum Epiſcoporum, qui omnes erant æqualis probitatis & eruditionis. Hæc autem ſunt ſententiæ verba; *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, quem Neſtorius ſuis vocibus blaſphemis impetivit, per ſacram hanc Synodum omni prorſus Epiſcopali dignitate privatum, & ab univerſo ſacerdotum conſortio & cœtu alienum eſſe decernit.* Poſtridiè verò, quàm deponeretur Neſtorius, ad ipſum ſententiam miſit Synodus ſub his verbis conceptam. *Sacra Synodus Neſtorio novo Iuda. Agnoſce* E *te, propter impias conciones tuas obſtinatamque adverſus ſacros canones contumaciam, vigeſimo ſecundo menſis Iunii decurrentis anni, juxta Eccleſiaſticarum ſanctionum decreta à ſacra Synodo exauthoratum atque adeo ab omni Eccleſiaſticæ dignitatis gradu amotum eſſe.*

Poſt latam à Synodo contra Neſtorium ſententiam, Arcadius & Protectus Preſbyteri Synodum, ut legati Papæ, adventarunt, ipſiſque leguntur decreta Synodi Neſtorium exauthorantis, quæ ſuis ſubſcriptionibus confirmant. Mittitur Epiſtola Preſbyteris & clericis Conſtantinopolitanis, ut curent bona hujus Eccleſiæ diligenter conſervari, vacante ſede, ſub pœna rationis reddendæ Neſtorii ſucceſſori. Mittitur alia, imò & plures ad Theodoſium, qua certior redderetur de condemnatione

Digitized by Google

Neſtorii, de adventu legatorum Cæleſtini, de confirmatione ſententiæ per illos factæ, & de omnibus quæ acta fuerant in Synodo; ſed omnes interceptæ fuerunt à fautoribus Neſtorii: quod ut intelligatur diſtinctè,

Animadvertendum eſt, quòd quinto die, Ioannes Antiochenus advenerit Nycænam cum ſuis Epiſcopis, inter quos eminebat eloquentiâ & eruditione Theodoretus Cyri in Paleſtinâ Epiſcopus. Hi acriter conqueſti ſunt, quòd Patres Concilii conſtitutiones & decreta ante ſuum adventum feciſſent; unde ſchiſma fecerunt in Concilio, privatim anticoncilium in eâdem urbe tenentes, in quâ acta legitimæ Synodi reſcindunt, Cyrillumque Alexandrinum Concilii præſidem, & Memnonem Epheſi Epiſcopum, damnant, tanquam hæreſi Apollinaris infectos, qui animam à Chriſto homine removebat, ut ejus vicem occuparet Verbum D. Nil tamen ab eorum mente longius, ſed in hoc prætextum aucupabantur, ut cum aliquâ juſtitiæ ſpecie ſanctos illos Patres inſectari poſſent. Illis calumniis favebant maximè Irenæus & Candidianus ad Concilium ab Imperatore deputati, ut diximus anteà; & qui affectu cum Neſtorio conjungebantur. Ad Concilium, inquam, miſſi fuerant tanquam legati Imperatorum Theodoſii & Valentiniani, ſub eâ lege, ut in quæſtionibus & controverſiis, quæ circa fidei dogmata inciderent, nihil quicquam attentarent pronuntiare; quoniam, ut ſcripſerant Imperatores in ſuâ Epiſtolâ ad Synodum, nefas eſt, ut qui ſanctorum Epiſcoporum cathalogo non eſt aſcriptus, ſe Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus immiſcere præſumat: ſed ideò ad Synodum deputati fuerant, ut diligenter proſpicerent, nè qua gravior inter partes diſſentio oriretur.

At Candidanus præſertim, infideliter ſe geſſit; durante enim Concilio per litteras mentem præveniebat principum, & falsò imputabat patribus, quòd Apollinaris errorem tuerentur; & quòd iniquè condemnaſſent Neſtorium. Peracto verò Concilio, cùm ſancta Synodus litteras undique ſcriberet, ut omnibus fieret notum, quid in illa actum fuerat, & quàm juſtâ condemnatione percuſſus fuiſſet Neſtorius; Candidianus, Irenæus, Joannes Antiochenus, & quotquot orthodoxorum rebelles erant decretis, de rebus geſtis in Concilio mendaciter ſcripſerunt ad Theodoſium, ipſum Catholicis infenſum reddiderunt, & nè eorum juſtificationi locus daretur, vias intercluſerunt, nè Epiſtolæ Patrum Epheſinorum, quibus eum de veritate rerum geſtarum inſtruebant, pervenire valerent: unde ſeductus Imperator Cyrillum & Memnonem in carcerem detrudi juſſit. Contigit verò ut fidum hominem nacti, eundem in mendicum ipſo corporis habitu transformarent; cui loco baculi præbuere arundinem, quæ intùs litteras Conſtantinopolim ſcriptas contineret: ſicque tandem, licet ſerò, eorum litteræ pervenerunt ad Imperatorem. His viſis, Theodoſius rei veritate compertâ benevolum ſe ſacræ Synodo adhibuit, acta per ſuos legatos, per Joannem Antiochenum, & per ejus Epiſcopos revocat, Neſtorium in priſtinum monaſterium, in quo olim erat profeſſus, & poſtea in eremum, relegat; nè ſuos monachos perverteret: & tandem, magni Simeonis Stilitæ interventu, pax inter Cyrillum, & Joannem, alioſque Orientales, conciliata eſt; & hi in integrum reſtituti Concilio legitimo acquieverunt.

Quantùm ad finem Neſtorii; non ſatis fuit illi, qui contra ſacro-ſanctam Virginem bellum perpetuum geſſerat, Dei genitricis vocabulum ubique exterminare tentans, à beato Patrum cœtu rejici, ſacerdotali honore ſpoliari, à Chriſtianis Imperatoribus proſcribi, frequenti duroque exilio circumagi, & à probis omnibus quaſi peſtem exitialem devitari; niſi & maledicta ejus lingua, quam toties in Mariæ contemptum vibraverat, ſuarum blaſphemiarum pœnas lueret, Deo permittente in horrendum ſuæ ultionis argumentum, quòd vermes in ea ebullirent, qui carnificum loco illam eroderent miſerrimè. Quòd falſum eſſe ſatis indicat dictum Liberati aſſerentis, Neſtorium tandem conſenſiſſe, Virginem poſſe vocari θεοτόκον, alioquìn non fuiſſet perpetuus Mariæ hoſtis, ſicut illum vocat Suidas cum omnibus Orthodoxis. Si hoc ergo aliquando dixerit Neſtorius, non illud ſincero corde & mente Catholicâ protulit, ſed tantùm captioſè, ut audientes eluderet: nam illa vox Theodoxos duplicem habet ſignificationem, juxta diverſitatem applicationis accentûs; quoniam ſi apponatur antepenultimæ, ſic pronuntiando θεότοκος, ſignificatur Dei Filia, quæ vox reſpectu Mariæ hæretica eſt; ſi verò apponatur accentus penultimæ, ſcribendo θεοτόκος, ſignificatur Mater Dei; quæ vox eſt Catholica, & nunquam fuit in mente, nec in ore, Neſtorii: qui uſque ad mortem ſemper in hæreſi ſuâ perſeveravit.

Porrò, quantùm ad ea, quæ Concilium determinavit; numerari debent primò duodecim capita, quæ miſit Cyrillus ad Neſtorium cum totidem anathematiſmis; quæ capita nil aliud ſunt, quàm regulæ, ſeu articuli fidei, quos miſit Neſtorio, dicens illi & conſortibus illius anathema, ſi ipſos non crederent, quæ capita confirmata ſunt à Concilio: illi tamen inſolenter reſpondit Neſtorius per totidem articulos, in quibus anathema ferebat contra reſiſtentes. Inter illa capita Cyrilli, quibus fides adhiberi debeat, ſicut Canonibus Concilii; iſta præcipua erant. Si quis non confitetur Emmanuelem eſſe Deum ſecundùm veritatem, ideoque ſanctam Virginem eſſe Deiparam, anathema ſit. Deinde Si quis non confitetur, carni ſecundùm ſubſtantiam unitum eſſe Verbum, atque unum eſſe Chriſtum cum carne ſuâ, eundem ſcilicet Deum & hominem, anathema ſit. Tertiò, Si quis Chriſtum Deiferum hominem audet dicere, & non potiùs, Deum ſecundùm veritatem, anathema ſit.

His omnibus tantùm ſupereſt adjicere unum verbum. Quòd quanto majorem niteretur Neſtorius Mariæ irrogare injuriam, eo magis in honorem habita fuerit felix illa Mater Dei apud omnes populos; cùm ab eo tempore, quo teterrimus ille draco laudes ei invidebat, templa longè pulchriora in ipſius honorem condita fuerint; ut patet de illo, quòd ad littus maris conſtrui juſſit Pulcheria Theodoſii ſoror ſub titulo Deiparæ. Hæc veritas confirmatur ex additione factâ per Concilium ſalutationi Angelicæ, cui hæc oratio eſt connexa: *Sancta Maria mater Dei.* Per quam orationem Maria accepit ex voto univerſalis Eccleſiæ, quod antea non dicebatur de illâ diſtinctè.

De Concilio Calcedonenſi, quod eſt quartum generale.

Damnata Neſtorii hæreſi in Concilio Epheſino præcedenti, alia omnino illi oppoſita nata eſt; nempè Eutichetis Presbyteri & Archimandritæ, hoc eſt, præcipui paſtoris monachorum, qui Conſtantinopolim & loca adjacentia habitabant, quique magis efferbuerant contra Neſtorium. Vi-

Digitized by Google

dens ergo Euthices, quòd Neſtorius diviſiſſet Chriſtum, duas perſonas in illo admittens; iſte ex adverſo, volebat tantùm unicam in Chriſto eſſe naturam; divinam aſſerens conſumpſiſſe humanam: nam ut dicit Nicephorus lib. 18. cap. 12. *Duas quidem naturas ante unionem dixit, deinde unitas fuiſſe, & poſt unionem illas exiiſſe in unum.* Sunt autem qui putaverint, Eutichianos, viros religioſos à ſæculo ſemotos, rebuſque divinis in ſuis ſolitudinibus addictos, ad hanc opinionem propugnandam fuiſſe certâ quadam motos devotione; divinum aliquid putantes, quòd natura humana puſilla ex ſe, divinæ naturæ unita in ipſam converteretur; & ab ipſius immenſitate ſic abſorberetur tota, ut propria exiſtentia illius deſineret; ſicut gutta vini in mare conjecta mox in aquam convertitur. Sed, cùm hoc ſit impoſſibile, & prorſus repugnans divinæ immutabilitati, ut probavimus tract. de Incarnatione; melius eſt, ſi cum Patribus Eutichem aſſeramus virum fuiſſe imperitum, quem Baronius non ſemel delirum ſenem vocat; & Socrates hominem doctrinæ penitùs expertem. Attamen per talem hominem omnis terra turbata eſt, ita ut nec Concilia, nec Imperatoris edicta, malum ſiſtere valuerint, tantùm potuit hæreſis per homines religioſos habitu pietatis indutos propagata. Sed, ut monet D. Ignatius Martyr in Epiſt. ad Heronem: omnis qui aliquid dixerit præter illa quæ tradita ſunt, tametſi fide dignus ſit, tametſi jejunet, tametſi virginitatem ſervet, tametſi propheta, lupus tibi appareat in grege ovium corruptionem operans.

Antequam hoc Concilium Calcedonenſe coactum eſſet, ad iſtius hæreſis refutationem; duo Concilia congregata ſunt: unum Conſtantinopoli, quod legitimum fuit; aliud Epheſi poſt annos novemdecim à primo, quod fuit illegitimum, & vocatum prædatorium; quia Dioſcorus, qui authoritate Theodoſii Junioris inconſulto Pontifice, illic præſidebat, & ei faventes Imperatoris armis ſuffulti, nullo jure ſervato, omnia in illo egerunt. Priuſquam agamus de ſingulis, Advertendum eſt, quòd ex doctrinâ Eutichetis ſequatur, Chriſtum habuiſſe ſolum formam hominis, non veritatem; & non fuiſſe hominem in veritate, ſed tantùm apparenter: ſi enim Divinitas naturam humanam vi unionis ſuæ conſumpſit, non fuit ampliùs homo, nec habuit corpus humanum: unde hæc perverſa hæreſis redemptionis noſtræ evacuabat myſterium, cùm reipſa paſſus non fuiſſet Chriſtus, ſed hominis patientis exhibuiſſet larvam.

Sciendum eſt ergo, quòd expulſo è ſede Conſtantinopolitanâ Neſtorio, per juridicam Concilii Nycæni ſententiam, illi ſucceſſerit Maximianus, Maximiano Proclus, & Proclo Flavianus. Iſte ſub Imperio Theodoſii Concilium celebravit Conſtanſtinopoli, ubi congregatis triginta Epiſcopis, Euſebius Dorilæi Epiſcopus per libellum oblatum Synodo expoſuit, Eutichetem Preſbyterum & Monachorum principem ſeu Archimandritam, prætextu declinandi ab errore Neſtorii, duas perſonas in Chriſto admittentis, ambas ejuſdem naturas ſic confundere; ut ex tali commixtione unam tantùm reſultare vellet. Iteratis vicibus citatur Eutiches, qui tandem poſt multas tergiverſationes comparens Synodo, à Flaviano interrogatur; Chriſti-ne corpus ejuſdem eſſe ſubſtantiæ ac noſtra fateretur, an non? cui reſpondit, hactenus id ſe quidem non ſaſſum, ſed ipſorum tamen cauſâ confiteri. Illi viciſſim Flavianus, videns hoc prolatum eſſe per diſſimulationem, replicavit; non ipſos eſſe, qui hæc

A eum confiteri jubeant, ſed Patres: ideoque, ſi confiteretur, contrarium ſentientes feriret anathemate. Ad quod dixit Eutiches, ſe quemadmodum ante dixerat ad eum diem id minimè confeſſum, ipſorum tamen gratiâ facturum; neminem interim anathematiſare: quia, ſi hoc faceret, anathemate Patres execraretur, ipſaſque ſacras litteras, quæ ſic loquuntur, ut Chriſti corpus ejuſdem nobiſcum eſſe ſubſtantiæ negent. Quibus reſponſis, Flavianus Eutichem à Preſbyterorum ordine & ab Archimandritæ officio removit.

Sed condemnato Eutichete, non ceſſavit error ipſius; imo ſe condemnatum videns, immani rabie adverſus Synodum furit, & ad Leonem veteris Romæ B Pontificem ſcripto conqueritur, quòd Neſtoriana hæreſis revixerit per Flavianum Conſtantinopoli, quòd ipſemet fidem Epheſinam prædicando fuerit Neſtorianorum factione oppreſſus, & quòd ſibi ab ordine preſbyterii ſemoto omnis appellatio ad Petri ſedem fuerit denegata. His mendaciis præoccupatus Pontifex, plenas benevolentiæ litteras Euticheti reſcripſit; ſed rei veritate compertâ per Flaviani litteras, omnia Concilii acta approbavit: & Eutichetis confirmavit damnationem. Cum eſſet ex hac parte Eutiches perfugio excluſus, quaſi liceret à Synodi & ſummi Pontificis judicio appellare, ad tribunal Theodoſii cauſam ſuam provocavit; ipſum adit, crebrò ſibi factam à Flaviano C injuriam proclamat, & ut favorabilior ad Auguſtum pateat ſibi acceſſus, interponit Chriſaphium Eunuchum, qui inter alios gratiâ prævalebat Imperatoris: eratque Flaviano infenſus, & ſibi amicitiâ conjunctiſſimus, tanquam ſuus filius luſtralis, quem de ſacro fonte levaverat. Suſcepto amici ſui Eutichetis patrocinio, Chriſaphius Imperatori ſuadet, ut ipſemet partes audire dignetur; & ſic nova Conſtantinopoli Synodus indicitur, ad quam undique tumultuantes accurrunt monachi, multique ex aulâ & plebe, qui in odium Neſtorii addicti erant Euticheti: ſed iſto audito, & exploratis præcedentis Synodi actis, proprio ore condemnatus eſt hæreſiarcha, & Flaviani ſinceritas in-D notuit.

Neſciens ampliùs quid faceret Eutiches, ad ſuas partes allicit Dioſcorum, Epiſcopum Alexandrinum, perditiſſimum hominem, Chriſaphii amicum, & inimicum Flaviani. Hic Theodoſio perſuadet, rem tanti negotii non poſſe per particulares conventiculos, ut plurimùm Euticheti malevolos, judicari; ſed ad hoc neceſſariam prorſùs eſſe Synodum œcumenicam: ideo Theodoſius generale Concilium Epheſi coïre jubet, ut cognoſceretur, an rectè Flavianus Eutichetem depoſuiſſet, an non; univerſamque cauſæ cognitionem Dioſcoro demandat. Dioſcorus verò, initio Concilii, in duobus maximè, ſe geſſit inique, primò ſi quidem geſta E Flaviani duntaxat legens, & nullam ei patrocinii faciens copiam; ſecundò verò, cùm accuſatorem Eutichetis, Euſebium, adeſſe judicio minimè permiſit; unde lata ſententia contra Flavianum, mox eum abdicavit; & abſolutum Eutichetem ad communionem fidelium, in Preſbyterorum ordinem, & in Archimandritæ locum reſtituit. Sed, quia in hoc conciliabulo multæ perſecutiones orthodoxis, nullo ſervato jure, factæ ſunt, ideo

Notandum eſt, quòd ex parte ſummi Pontificis convenerint legati: inter quos erat Flavianus Patriarcha Conſtantinopolitanus, & alii, duabus Epiſtolis inſtructi: quarum una ad Synodum, & altera ad Flavianum dirigebatur. Et ex aliâ parte, Theodoſius ad Concilium miſerat Barſumam Archimandritam;

chimandritam; eo fine, ut authoritate Imperatoriâ fretus, omnium monachorum nomine, antiſtites, qui Eutichem condemnaverant, inſectaretur. Eodem fine miſit comitem Elpidium, ſub prætextu Synodi defendendæ, ſed reverâ, ut omnem poteſtatem adimeret Epiſcopis, qui eundem Eutichetem ordine & munere abdicaverant. Talis conſpirationis effectum illicò experti ſunt Catholici. Cùm enim Flavianus Epiſtolæ Leonis poſtularet lectuam, hoc impedivit Dioſcorus, vir projectiſſimæ nequitiæ, ſacrilegiis, adulteriis, & homicidiis inquinatus; qui, invito Summo Pontifice, per ſolam Imperetoris authoritatem ſe in præſidem Concilii erexerat: è contra valida trecentorum monachorum turma, armatâ manu, in Synodum irrumpit, cum militibus à Dioſcoro præparatis. Epiſcopi cathenis conſtricti afficiuntur verberibus, tabulæ Synodi diſcerpuntur, ſoli Dioſcori conſortes ſibi omne judicium vendicant, Prælati albis membranis coguntur ſubſcribere, reſiſtentibus tamen legatis; inter quos Flavianus Romam appellans, tot plagis afficitur, univerſis monachis clamantibus, Occide, occide, ut intra triduum animam exhalaret: & anno ſequenti in punitionem ſui criminis deceſſit Imperator, qui auſus fuerat convocare Concilium invito Pontifice, & in illo conſtituerat præſidem hæreticum Eutichianum. Interea Symbolum Eutichetis approbatur, reclamantibus licet legatis, ut Nycæno & Conſtantinopolitano conſentaneum & ipſe abſolvitur Eutiches; Flavianus & Euſebius declarantur hæretici Neſtoriani: Dioſcorus verò exultans revertit Alexandriam, ubi ſe damnatum a Leone audiens, inauditâ inſolentiâ contra Pontificem anathema tulit. Ob hæc omnia flagitia hoc Concilium vocatum eſt Concilium Larronum, & ut tale proſcriptum fuit à Leone; qui in Concilio, quod Romæ congregari mox curavit, damnavit Dioſcorum, & anathemate perculit Eutichetem.

Tam debit remedio nequidem contentus Leo Pontifex; qui ſummo animi dolore Flaviani necem audiens, Epiſcoporum depoſitiones, Catholicorum vincula, peſſumdatam Religionem, & exultantem hæreſim, flere diu noctuque non deſinebat. Iteratis Epiſtolis, Theodoſium & ſororem ejus Pulcheriam ſollicitavit, ut Eccleſiæ pacem redderent; ſed inutiliter. Unde, cùm didiciſſet, Valentinianum occidentis Imperatorem Romam accedere devotionis causâ, ipſi obviam prodiit, religionis miſerrimum expoſuit ſtatum, ab ipſoque, ſicut à matre illius, & uxore obtinuit Epiſtolas ad Theodoſium; ut per novum & liberum Concilium omnia quæ ante metu & violentiâ acta fuerant Epheſi, novo examini ſubjicerentur. At neque Valentiniani, neque Auguſtarum precibus, flecti potuit Theodoſius; imò Epheſinum Concilium, tanquam legitimum, œcumenicum, & Nyceno æquale, confirmavit denuò. Sed quod non potuerunt homines, fecit pro ſuâ bonitate Dominus; qui Eccleſiæ ritubantis miſertus, permiſit mortem Theodoſii; cui ſubſtitutus eſt Marcianus religioſiſſimus Princeps, quem Pulcheria Imperatrix, gratulantibus omnibus, ad Imperium Orientis aſſumpſit, ſe illi matrimonii vinculo conjungens; eâ lege, ut virgo remaneret. Quòd cùm ita evenerit, Leo Papa reſtaurationi Eccleſiæ pro viribus ſtudens, litteris ſuis Marcianum ſollicitavit obnixè; ut coacto generali Concilio inquireretur de atroci injuriâ, quam Eutiches & Dioſcorus irrogare auſi ſunt Flaviano & aliis Epiſcopis, in contemptum fidei orthodoxæ; Chriſaphio Eunucho juribus Imperatoris abutente, qui Flaviano infenſiſſimus erat, propterea quòd ab ipſo aurum exegerat in ſuâ ordinatione; cui obtulit Flavianus ſacra Eccleſiæ vaſa, ſuam paupertatem oſtendens, ac veluti illius exprobans avaritiam.

Cùm accepiſſet Marcianus Epiſtolas Leonis, & audiſſet ſollicitationem Euſebii Dorilæi Epiſcopi, à quo didicerat Chriſaphii hæreſim & ſimoniam, de quâ ſuperiùs; ſuffragante Pulcheriâ, omnes Epiſcopos convocat Nicæam Bithiniæ, ubi impietas Arii damnata fuerat; eoque Leo Pontifex legatos ſuos miſerat Paſcaſinum, Luccentium, & alios de agendis bene inſtructos. Sed reflectens, quòd melius eſſet, ſi ad exemplum Conſtantini magni præſens Synodo ſiſteretur; tranſlata eſt Synodus Nycæâ Calcedonem, ac in templo S. Euphemiæ Virginis & martyris pluribus miraculis illuſtrato celebratâ. Ubi convenerunt ſexcenti triginta ſex Patres, ex quibus fuerunt Patriarchæ quatuor, nimirùm Dioſcorus Alexandrinus, Maximus Antiochenus, Anatholius Conſtantinopolitanus, & Juvenalis Hieroſolymitanus. Ex quo patet, numerum Patrum Nycænorum duplicatum fuiſſe in hac Synodo; in illa enim Synodo convenerunt tantum trecenti decem & octo, & in iſtâ aſtiterunt ſexcenti triginta ſex. Calcedon, in quâ celebratum eſt hoc Concilium, eſt urbs Phrigiæ Helleſponti, in Ponti Euxini ore ſita, Conſtantinopoli ſex ſtadiis tantùm diſtans, interjecto inter utramque Boſphoro; iſtamque civitatem eo fine elegit Imperator, ut Synodo commodius intereſſe poſſet, ad tumultus impediendos. Porrò, in hoc Concilio, quod celebratum eſt an. 451. primas tenuerunt ſedes legati Pontificis. Patriarchæ ſic ordinati ſunt, Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Jeroſolymitanus. Principes verò à Marciano deputati in medio ſedebant.

Antequam primam aggrederentur actionem Patres in Concilio, Marcianus Imperator teſtatur, inter omnia negotia nullo ſe magis conſtringi, quàm rectam & veram fidem Chriſtianorum, quæ vera & ſancta conſiſtit, indubitatam apud omnes declarare; ideoque ſanctam iſtam congregaſſe Synodum, quam non ſemel hortatur, ut pro viribus invigilent Patres, quatenus fides pura, omnibus hæreſibus ſublatis, cunctorum animas ingrediens, propriâ luce effulgeret in poſterum. Prohibitionem addit, nè de cætero ullus audeat de Nativitate Chriſti diſputare, præter quod in Concilio Nycæno determinatum fuerat. Poſt hæc, primam actionem aggrediendam ſuſcepit Paſchaſinus, ſedis Apoſtolicæ vicarius; qui cum ſuis collegis ſtans in medio Synodi, dixit; ſe habere præceptum præ manibus à beatiſſimo ac Apoſtolico viro Papâ urbis Romæ, quæ omnium Eccleſiarum caput eſt, ut Dioſcorus Alexandrinorum Epiſcopus non ſedeat in Concilio, ſed audiendus intromittatur. Ad hoc judices reſponderunt, quæ illi objiciebantur eſſe recenſenda. Neceſſe eſt, replicat Lucentius vicarius etiam ſedis Apoſtolicæ, eum judicii ſui dare rationem; quia cùm authoritatem judicandi non haberet, illam ſubrepſit, ſe contra omne jus præſidem faciens in ſecundâ Synodo Nycænâ, ſine authoritate ſedis Apoſtolicæ; ſicque non patiemur, tantam nec vobis fieri, nec nobis injuriam, ut iſte ſedeat, qui judicandus advenit. His dictis, Dioſcoro per juſſionem judicum & ſenatus ſtante in medio, & legatis in ſuo loco ſedentibus, Euſebius Dorylætanus Epiſcopus trânſiens in medium, per ſanctiſſimam Trinitatem interpellat Judices, ut fidei à Dioſcoro violatæ miſereantur; attendantque, ipſum Flavianum occidiſſe, Synodum Nycænam ſecun-

dam, verè acephalam, crudelitatibus, perturbationibus, ac ſeditionibus repleviſſe; & Euticheti verè hæretico, in deſtructionem fidei Catholicæ, dediſſe aſſenſum.

Dioſcorus ab his accuſationibus juſtificari prætendens, duo reſpondit judicibus. Primò dixit, prædictum Concilium fuiſſe legitimè congregatum, quoniam præceptum fuit ab Imperatore, & in illo præſentes fuerunt legati Papæ Leonis, cujus lectæ fuerunt Epiſtolæ ad dictam Synodum directæ; & inſuper, quòd omnes Patres illic convenientes receperunt libellum confeſſionis Eutichianæ. Secundò reſpondit in ſui defenſionem Dioſcorus, quòd tota illic congregata Synodus, tam in depoſitionem Flaviani & Euſebii, quam in omnia alia, quæ ibi decreta ſunt, conſenſiſſet; & propriâ manu ſubſcripſiſſet. Ad primùm clamaverunt Orientales, allegationem Dioſcori falſiſſimam eſſe; legatos, ſi qui fuerint, vi oppreſſos fuiſſe, Epiſtolas Leonis, nec lectas fuiſſe, nec receptas à Synodo, ſeque nullo modo adhæſiſſe Euticheti. Ad ſecundum verò Orientales etiam, & quotquot cum illis erant Epiſcopi, dixerunt falſiſſimum eſſe, quòd uſquam conſenſerint actis Dioſcori, ſaltem voluntariè; quoniam vis illis facta fuit cum plagis, mortiſque comminatione; ſatellitibus undique compellentibus, aut albis membranis ſuas ſubſcriptiones apponerent. His auditis & perlectis quæ in Synodo Nycænâ facta ſunt, ipſa reprobata fuit, & acephala indicata; judiceſque declararunt, Flavianum bonæ memoriæ, & Euſebium Doryletanum Epiſcopum, fuiſſe injuſtè depoſitos; ac denique eâdem pœnâ depoſitionis dignos cenſuerunt Dioſcorum Alexandrinum, Juvenalem Hieroſolymitanum, & aliquos alios, qui principatum Synodi tenuerant.

In ſecundâ actione lecta ſunt ſymbola Conciliorum Nycæni & Conſtantinopolitani, & duæ Epiſtolæ Cyrilli ad Neſtorium; & hoc eo fine factum eſt, ut examinaret Dioſcorus, an prædictorum fidem ſequeretur, an aliam, quam Eutiches docuerat? In tertiâ de novo accuſatur Dioſcorus ab Euſebio Doriletano, deinde à Theodoro Eccleſiæ Alexandrinæ Diacono, qui illum accuſat de homicidio, de blaſphemiis in S. Trinitatem, de conſenſu cum Origene, quòd incendiarius fuerit, & quòd excommunicationem tulerit contra Leonem Pontificem. Productus eſt deinde alius libellus ab Iſchirione diacono, de prædictis, & pluribus aliis, Dioſcorum accuſans. Alius etiam per Sophronium laïcum, in quo præ cæteris illum accuſat de adulterio, probare contendens, Dioſcorum iniquo deſiderio captum, ſuam rapuiſſe uxorem. Ob has accuſationes, per Concilii notarium primò vocatur, ut illis reſponderet. Secundò, per tres Epiſcopos à Synodo deputatos. Tertiò, per litteras ad eum directas à Concilio. Non obſtantibus iteratis illis citationibus, accedere renuit, aliquam ægritudinem ſimulans; unde legati, videntes Dioſcorum manere in pertinaciâ, tam ab Epiſcopali dignitate, quàm à ſacerdotali miniſterio illum ſpoliaverunt; & hanc ſententiam, nomine totius Synodi, approbavit Anatolius Conſtantinopolitanus; ſicut & poſtea fecit Leo Pontifex, confirmans omnia acta Synodi, excepto decreto de primatu Conſtantinopolitani Patriarchæ ſuper Alexandrinum & Antiochenum.

In quartâ actione quæſitum eſt à Prælatis, an expoſitio Patrum, qui fuerunt in Conciliis Nycæno & Conſtantinopolitano, conſonet cum Epiſtolâ Leonis Papæ: ad quod Anatolius Conſtantinop. reſpondit, hanc Epiſtolam non tantùm concordare

A cum illis Conciliis; ſed etiam cum Epheſino primo ſub Cyrillo: quod idem approbarunt Legati cum reliquis Epiſcopis. Aliqui tamen Ægyptii Epiſcopi, pro omnibus aliis loquentes, ſuam in ſcriptis dederunt confeſſionem; quâ fatebantur, ſe credere juxta fidem à prædictis Conciliis expoſitam: Epiſtolæ autem Leonis ſubſcribere noluerunt, quæ reluctatio tantum in Synodo excitavit tumultum, ut legati illos compellere voluerint ad ſubſcribendum; ita quòd ſi adhuc repugnarent excommunicationi ſubjicerentur. At iſti clamantes precati ſunt Synodum, ut talis violentia ſibi non inferretur; quia ſubſcriptionem non negabant, tanquam fidei Catholicæ
B adverſantes; ſed quia apud Ægyptios hæc erat conſuetudo, ut præter mandatum nihil magni momenti facerent; ideo petierunt dilationem, uſquequo ordinaretur Alexandrinus Epiſcopus; quod ultro illis conceſſum fuit. In actione quintâ committitur legatis & Anatolio Conſtantinopolitano, ut formulam fidei ederent, juxta decreta Conciliorum Nycæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, & Calcedonenſis; cui omnes aſſentiri poſſent. In ſextâ, præſente Imperatore, talis formula lecta fuit, à tota Synodo approbata, & ab omnibus ſubſcripta. In ſeptimâ actione agitur de diſcordiâ duorum Epiſcoporum.

C In octavâ, Theodoretus anathematiſare compulſus eſt, non tantùm Neſtorium, ſed & doctrinam ejus, clarè & diſtinctè; & omnem hominem dicentem vel opinantem duos filios, & eos qui non dicerent Dei genitricem Virginem Mariam; anathematiſavit etiam Eutichetem: quo audito, omnes Epiſcopi clamaverunt, Theodoretus dignus eſt ſede Eccleſiæ, orthodoxorum Eccleſia recipiat paſtorem. Hic Theodoretus Epiſcopus Cyrenſis edidit multa opera pia & Catholica, etiam contra hæreticos; ſed quia in Concilio Epheſino ſimultates exercuit contra Cyrillum Alexandrinum, quem impugnavit acerrimè, ſecutus partes Joannis Antiocheni & aliorum fautorum Neſtorii; tunc ab
D Epiſcopatu depoſitus eſt: nunc verò; Patribus concedentibus illum eſſe à Concilio ejiciendum, cùm non ampliùs eſſet Epiſcopus; poſtquam anathematiſavit Neſtorium, unitati Eccleſiæ, & Epiſcopatui reſtituitur. In hac eadem Synodo Ibas Epiſcopus accuſatus, quòd dixiſſet, *Non invideo Chriſto facto Deo;* quaſi crederet, ipſum factum eſſe Deum tantùm per amorem; & quòd vocaſſet Cyrillum hæreticum: examinatus coram accuſatoribus ſuis, juſtificatus eſt; prælibatâ tamen anathematiſatione Neſtorii. Aliæ actiones, quæ fuerunt adhuc octo, nihil notatu dignum continent.

Inter canones hujus Concili, aliqui eorum non fuerunt confirmati; maximè vigeſimus octavus, in
E quo attribuitur honor primatûs Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ poſt Romanam: ille enim canon ſubreptitius eſt, ut potè inſertus cum aliis ab Anatolio, abſentibus & repugnantibus legatis, ut ſuæ Eccleſiæ primatum compararet. Hunc canonem S. Leo Pontifex damnavit, tùm quia citra authoritatem editus eſt; tùm quia eum jam dixerunt fuiſſe inſtitutum in Concilio Conſtantinop. quod falſum erat: licet enim hoc tentatum fuerit iſto tempore pro favendâ Eccleſiâ, in quâ celebrabatur Concilium; attamen tunc non fuit receptus, nec fuit uſquam, donec pacis & tranquillitatis causâ hic honos tali Eccleſiæ delatus fuerit tempore Juſtiniani Imperatoris; ut declarat Innocentius III. *cap. antiqua de Privileg.* Tum denique quia in iſto canone Concilii Calcedonenſis refertur, Romanum Pontificem ſuum habuiſſe primatum à Patribus

Digitized by Google

Nycænis; propterea quòd Roma Imperatorum erat thronus; quo jure debebat potiri Conſtantinopolis, ſaltem poſt Romanum Pontificem; cùm in illâ ſedeant actu Imperatores, & ob id nova Roma nuncupetur: quaſi ante Concilium Nycænum hoc jure primatûs non honorata fuiſſet Romana Eccleſia, quod falſiſſimum eſt. Ex ipſo enim Concilio Nycæno conſtat, quòd Romana Eccleſia non à Conciliis, vel Chriſtianis Imperatoribus, ſed à Chriſto Domino, primatum habuerit; ut patet ex initio canonis 6. ubi habetur, *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum.* Idem quoque exprimitur in principio præfationis Concilii Nycæni, *Eccleſia Romana nullis Synodicis decretis prælata eſt cæteris Eccleſiis, ſed ex Evangelicâ voce Domini & Salvatoris noſtri primatum obtinuit.* Nicolaus Papa I. in Epiſt. ad Michaëlem Imperatorem hoc etiam confirmat hiſce verbis. *Animadvertendum eſt, quia non Nycæna, nec denique alia Synodus, quidquam Romanæ Eccleſiæ contulit privilegii, quæ in B. Petro noverat eam totius jura poteſtatis pleniter meruiſſe, & cunctarum Chriſti ovium regimen accepiſſe.* Sic habent cæteri Patres.

De Concilio Conſtantinopolitano ſecundo, Generalium quinto.

DUo quaſi eodem tempore fuerunt Concilia Conſtantinopoli celebrata, quorum primum fuit provinciale, ſub Agapeto Pontifice; & aliud generale, ſub Vigilio Papa: & utrumque ſub Imperatore Juſtiniano, quod locum multis dedit ea duo confundendi ſimul. Hæc eſt tamen differentia, quòd primum fuerit contra Petrum Antiochenum Patriarcham, qui volebat in triſagio addi; *qui paſſus eſt pro nobis*, ſic dicendo; *Sanctus Deus, Sanctus Fortis, Sanctus & Immortalis, qui paſſus eſt pro nobis*: per quod inſinuare contendebat, naturam divinam, aut Trinitatem, eſſe paſſam; ideo ſectatores illius dicti fuere Theopaſſiani. Alterum autem Concilium Conſtantinopolitanum quod fuit iſtud generale quintum, celebratum ſub Vigilio Papa & Juſtiniano Imperatore, anno 553. indictum eſt; ut judicaretur de tribus Capitulis, & de Origenis erroribus: unde quidquid habemus dicere de iſto Concilio, dividetur in tres partes. In primâ agemus, de tribus illis capitulis, quæ ſunt quædam ſcripta Theodori Mopſueſtenſis Epiſcopi, ſcripta Theodoreti, & Epiſtola Ibæ, quam ſcripſit ad Marim Perſam; quæ quidem recepta videntur in Concilio Calcedonenſi, in quo tres illi viri recepti ſunt ſine ſuorum ſcriptorum retractatione; qui tamen fuerant condemnati antea ut fautores Neſtorianorum. In 2. agetur de erroribus Origenis. Et in 3. de perſecutionibus B. Chryſoſtomi.

Priuſquam primam aggrediamur partem, ſciendum eſt; extinctam non fuiſſe Eutichianam hæreſim per Concilium Calcedonenſe, nec Neſtorianam per Epheſinam Synodum. Mortuo enim Marciano, qui Eutichianos metu potiùs quam voluntate repreſſerat; iſti, anteà proſtrati, non mortui, cum tantâ inſolentiâ inſurrexerunt in Catholicos; ut tres Orientis Patriarchales Eccleſias penè concuſſerint. Alexandriæ primò, quicumque Dioſcoro favebant, ſoluti formidine per Marciani interitum, ita inſolenter caput extulerunt; ut Proterium Alexandrinum Patriarcham, qui Dioſcoro ſubrogatus fuerat ex authoritate Concilii Calcedonenſis, è ſede ſuâ deturbatum jugulaverint in baptiſterio, ubi latitabat, jugulatum in ignem projecerint, ipſiuſque

A cineres diſſipaverint in ventum; & in locum ejus ſe intruſit per orthodoxorum cædem Timothæus Elurus, & iſto mortuo Petrus Moggus, vir ſummæ nequitiæ; qui ambo hæreticorum erant duces. Conſtantinopoli, non minus Catholicis inſultarunt hæretici. Primò, ſub Acacio, qui Petrum Moggum ſuo præſidio in Alexandrino Patriarchatu retinebat; & qui fidei Calcedonenſi nunquam adhærens, artibus ſuis diligentiam Romanorum Pontificum eluſit. Deinde, ſub Anthimo Trapezuntis Epiſcopo; qui Epiphanium Conſtantinopolitanum Epiſcopum Catholicum mortuum audiens, in ejus ſedem involavit, quam ſuâ deinceps contaminavit hæreſi. Sed hoc ægrè ferens Pontifex Agapetus illum communione privans, à Patriarchatu B amovit; manum ad hoc dante Juſtiniano, licet contradicente Theodorâ Auguſtâ. Menna ſpectatæ religionis huic Eccleſiæ ſubrogatus, pacem illi reddidit. Antiochiæ non minùs inſoleſcit Petrus Enapheus hæreticorum ſuæ regionis princeps; qui ſibi adjunxit hæreſim Theopaſſianorum, addentium triſagio, *Qui paſſus eſt pro nobis*, de quo antea. Adverſus Martyrium Epiſcopum populum iſte excitavit, ipſius occupavit ſedem, quam alius Eutichianus, nomine Severus, invaſit poſt aliquot annos, abjiciens Flavianum, Catholicum Epiſcopum. Iſte Severus Calcedonenſem Synodum anathematiſavit, & omnes Eccleſias luctu replevit & ſanguine.

C Ad primam partem Synodi explicandam, ubi agendum venit de tribus capitulis, quæ tantos rumores, tamque magnos & iteratos tumultus cauſarunt in Eccleſiâ; dicendum eſt, illa tria capitula nihil eſſe aliud, quàm tres libellos editos à tribus authoribus Theodoro, ſcilicet Theodoreto, & Ibâ. Primus fuit compoſitus à Theodoro Moſpueſtiæ Epiſcopo; qui ita ſcripſerat contra Apollinarem & Eunomium hæreticos, ut duas in Chriſto perſonas admitteret; Mariamque eſſe Deiparam inficiaretur. Alter fuit traditus à Theodoreto Epiſcopo Cyri, qui duodecim capitula Cyrilli, in Concilio Epheſino approbata, condemnavit; totidemque oppoſuerat illis contraria. Tertius denique authorem habuit Ibam Epiſcopum Edeſſenum, qui Epiſtolam conſcripſit D ad Marim Perſam; in quâ acriter coarguit Rabulam deceſſorem ſuum, quòd anathemate damnaſſet Theodorum Moſpueſtenum, Eccleſiæ ſtrenuum defenſorem, & de ea bene meritum. His tribus capitulis utebantur Eutichiani & Neſtoriani, ut Eccleſiam conturbarent. Eutichiani, inquam, impugnabant Synodum Calcedonenſem, quia hæc tria capitula prorsùs hæretica & Neſtoriana approbaverat; recipiendo in Eccleſiâ Theodoretum, & Ibam, qui ultimus in ſua Epiſtolâ maximè Theodorum laudaverat; quod eſt illos tres approbare. Quoad Neſtorianos verò, ut ſui principis Neſtorii exſuſcitarent hæreſim de novo, videntes nullum remanſiſſe ipſius librum, ut virus ſuum undique E projicerent, divulgarunt ſcripta Theodori, Syro, Armeno, & Perſico idiomate: ex quo patet, hæc tria capitula quam plurimùm fuiſſe Eccleſiæ perniciosa; quandoquidem arma præbuerunt Eutichianis, & Neſtorianis, ut illam acriter oppugnarent.

Theodorus Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus, Synodi Calcedonenſis adverſarius, Juſtiniani Imperatoris ſimplicitate abutens, illi oſtendit, quantùm robur accipiebant Neſtoriani ex illis tribus capitulis à Synodo Calcedonenſi approbatis; ſuadens ipſius majeſtati, quòd ſi hoc offendiculum illis auferre vellet, damnaret tria illa capitula, tanquam

Digitized by Google

à Synodo Calcedonenſi emanata : quod protinùs fecit Imperator, dolum Theodori non detegens. Hoc fecit, inquam, bonâ mente princeps, ſibi perſuaſum habens, quòd ex ſuo edicto inimici Concilii Calcedonenſis, ipſum reformatum & correctum videntes, non amplius diſſentirent ab eo; & quòd Neſtoriani non ampliùs haberent, unde tuerentur ſuam hæreſim, cùm totum illorum fundamentum rueret, quod ex ſolis illis capitulis ſuum robur habebat. Sed in hoc ipſum ſpes fefellit, tantò enim majorem occaſionem deſumpſerunt Eutichiani improbandi Concilium, quantò magis illud viderent determinaſſe falſa. Ex hoc multi impetere cœperunt Juſtinianum, qui cùm undique bella & ſeditiones ingruerent, ipſe tamen totus intentus erat diſputationibus divinæ Scripturæ, qui nec prima elementa calleret, ut poſſet legere hujuſmodi quæſtiones, vel ſaltem intelligere leviter. Qua de re Facundus Epiſcopus Africanus loquens, dicit; Melius ergo eſt, ut ſemet contineat intra limitem ſuum, quem cùm tranſgreditur, multos perdere poteſt, ſalvare neminem.

Inter plures, qui huic edicto Imperatoris reſtiterunt, præcipuus fuit Liberius Papa. Cùm tamen videret, ex his difficultatibus totam Eccleſiam, maxime orientalem, miſerrimè dilacerari; pluresque ſeſe invicem tanquam hæreticos vitare, conſtitutione decrevit, ad compeſcendos tumultus, ut tam defenſores, quàm impugnatores capitulorum, communicarent invicem, donec Synodus quinta cogeretur, ad definiendum circa motas difficultates; quod multis diſplicuit, credendo tunc ipſum favere tribus capitulis, quæ jam anteà damnaverat in ſe & abſolutè conſiderata, uti reverà damnanda ſunt. Et ſanè, ſi Imperator damnaſſet tantùm illa in ſe, nullus abſolutè Catholicorum refragatus fuiſſet, cùm nullus vellet pugnare pro Neſtorio: ſed quia damnavit illa, ut emanata à Concilio Calcedonenſi, & illi conſentanea; ideò multi improbarunt Juſtiniani edictum. Dicendum eſt ergo, ut tota controverſia dirimatur, quæ videtur eſſe inter Concilium Calcedonenſe & Conſtantinopolitanum, quod Concilium Calcedonenſe approbaverit tantùm perſonas, non ſcripta; maximè Theodoretum & Ibam, qui in conſeſſum aliorum Epiſcoporum recepti ſunt Act. 8. hujus Concilii, poſtquam uterque anathema dixerit Neſtorio & Euticheti; quod veriſſimè probat, tale Concilium non approbaſſe eorum capitula. Quantùm verò ad Theodorum Mopſueſtanum, nihil de eo commemoratur, niſi quòd laudetur in Epiſtola Ibæ ad Marim Perſam, quam non condemnavit reverà Concilium; ſed hoc conſultò inſectum eſt, quia Ibas de eo loquutus fuerat hiſtoricè, & de omnibus his nihil definiunt communiter Concilia; aliter res in immenſum abirent. Concilium verò Conſtantinopolitanum condemnavit perſonas & ſcripta, unde dicit S. Gregorius in quinto Concilio, non de fide, ſed de perſonis actum fuiſſe: & ſic apparet de conciliatione Conciliorum Calcedonenſis & Conſtantinopolitani.

Patres hujus Concilii, quibus Vigilius Pontifex commiſit judicium ſuper tria capitula, noluerunt procedere ad examen illorum libellorum; quin priùs ſollicitarent Papam, qui jam anteà erat Conſtantinopoli, ut ad Concilium accederet, & ei præſideret: unde rogaverunt illum ad hoc multoties. Primò, per tres Patriarchas, & ſeptemdecim Epiſcopos, qui honorificâ penes eum legatione functi ſunt; & deinde per tres patricios ab imperatore cum multis Epiſcopis miſſos: nullis tamen precibus adduci potuit, prolixè tamen ſuam voluntatem & conſenſum promiſit in his rebus, quæ ſacro approbante Concilio pro Eccleſiæ dignitate decernendæ erant; & in hoc dicendum eſt; quòd congregationem Concilii ratam habuerit, licet nequidem legatos ſpeciales deputaverit ad illud: tunc enim ad Eutichium Conſtantinopolitanum Patriarcham ſpectabat in illâ Synodo præſidere, in quâ cum illo convenerunt Apollinaris Alexandrinus, Domnus Antiochenus, tres Epiſcopi qui Jeroſolimitani Patriarchæ vices gerebant; & hi omnes ſimul fuere centum ſexaginta Epiſcopi.

Quantùm ad rationes, quæ obſtiterunt, nè Concilio vellet adeſſe Vigilius; hæ allegantur communiter. Primò, quia nolebat recedere à conſuetudine prædeceſſorum, qui nunquam in Conciliis generalibus conſederant. Secundò, quia non ſatis amplum habebat comitatum Epiſcoporum occidentis, quibus magis confidebat. Tertiò, quia nolebat ſuâ præſentiâ approbare uſurpationem, quam facere prætendebat Epiſcopus Conſtantinopoli ſuper Alexandrinum & Antiochenum, ante quos ille ſedere voluiſſet, ſi præſidem egiſſet Pontifex; quam ſeſſionem ſi impediiſſet Vigilius, ad iram provocaſſet imperatorem ſui Patriarchæ defenſorem zeloſum. Quartò, quia timebat, nè Theodori Cæſarienſis dolo, & Imperatoris authoritate, aliquid fieret in præjudicium Concilii Calcedonenſis, ad quod conſentire adigeretur, ut viſum eſt aliàs in perſonâ Liberii. Hæ, inquam, rationes in causâ fuerunt, cur judicaverit Vigilius, nec per ſe, nec per ſuos legatos, debere Concilio adeſſe; licet tunc temporis à Juſtiniano accitus Conſtantinopoli verſaretur, ut tota ſibi poteſtas remaneret approbandi, vel reprobandi Concilium, & in hoc prudentia Liberii maximè laudata fuit.

Recuſatâ Vigilii præſentiâ ad Concilium, Patres quibus omnem delegaverat authoritatem, procedere incipiunt ad examen trium capitulorum; unde, conſidentibus omnibus prælatis, vir ſpectabilis Theodorus, ab imperatore miſſus, introductus eſt; ut Synodo litteras redderet, expoſtulantes examinationem trium capitulorum, quibus maximè nitebantur Neſtoriani. His viſis, prælati conſiderantes optimum fore, ſi Vigilius vellet tali diſceptationi ſuper tria capitula adeſſe, ad illum in urbe degentem mittunt Eutichium, Apollinarem, Domnum, & alios Epiſcopos, qui illum ad hoc invitarent; quibus reſpondit, ſe non poſſe ob infirmitatem corporis eorum petitioni acquieſcere: promiſit tamen, ſe paulo poſt declaraturum, quid de illis capitulis placuerit. Poſtero die, putantes non protrahendam eſſe reſponſionem, ad imperatorem Chriſtianiſſimum, ſimul convenerunt; deinde acceſſit quæſtor ſacri Palatii, qui miſſus ab imperatore refert Synodo, Vigilium Papam ſæpiùs in Scripturis condemnaſſe tria capitula, ac defenſores Theodori, Epiſtolam Ibæ, ac ſcripta Theodoreti; ſeque ſcripta hæc Vigilii afferre ad Synodum, ut cum ejus aſſenſu ſine cunctatione proferrent ſententiam. Lectæ fuerunt hæ carthæ Vigilii, & proximo die contra hæc capitula ſententiam ſynodicam in illa protulerunt Patres; quæ quia prolixior eſt, hanc tantùm afferemus definitionem. *Prædicta igitur tria capitula anathematiſamus, id eſt, Theodorum impium Mopſueſtanum cum nefandis ejus conſcriptis, & quæ impiè Theodoretus conſcripſit, & impiam Epiſtolam quæ dicitur Ibæ, & defenſores eorum, & qui ſcripſerunt vel ſcribent ad defenſionem eorum, vel recta ea dicere præſumunt.* Eadem Synodi ſententia iterum profertur tribus ultimis canonibus

hujus Concilii. In 12. enim anathematiſatur Theodorus cum impiis ſuis ſcriptis. In 13. impia anathematiſantur Theodoreti conſcripta, quæ contra fidem rectam, primam Epheſinam Synodum, ſanctum Cyrillum, & duodecim ejus capitula compoſuit. In 14. denique anathematiſatur Ibæ Epiſtola. Ex his duo colliguntur: Primum, nullam eſſe, ut diximus contradictionem inter Concilium Calcedonenſe & Conſtantinopolitanum; quoniam Calcedonenſe numquam approbavit libellos, ſed tantùm perſonas, quas recepit in Eccleſiâ; poſtquam Theodoretus & Ibas Neſtorium & Eutichem damnarunt: & quantum ad Theodorum Mopſueſtienſem, nihil de eo pronuntiavit, quoniam de ipſo nulla facta fuit mentio, niſi in Epiſtolâ Ibæ, quæ nec fuit approbata, nec reprobata. Concilium ergo Conſtantinopolitanum potuit cenſurâ notare hos tres libellos, & anathematiſare Theodorum Mopſueſtenum cum ſcriptis ſuis. Secundum notatu dignum in hac ſententia Concilii, eſt quòd excommunicaverit mortuum; quod dicunt multi non poſſe fieri: quia excommunicatio ſe extendit tantùm ſuper vivos, cùm Dominus Matth. 12. dixerit: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram*; unde dicitur communiter, quòd mortui non ampliùs pertineant ad Eccleſiam viſibilem. Sed ad hoc reſpondendum eſt, hanc Synodum propriè non excommunicaſſe Theodorum, ſed eum excommunicatum declaraſſe; quia cùm in hæreſi Pauli Samoſateni jam antea excommunicati mortuus fuiſſet ſine retractatione ullâ, meritò excommunicatus poterat cenſeri, & talis declarari poſt mortem. Deinde, excommunicatio poteſt dupliciter ſumi; propriè ſcilicet, pro privatione ſacramentorum & bonorum communium toti Eccleſiæ, ut ſunt ſepultura, fructus orationum & ſacrificii; deinde impropriè, pro privatione ſolius ſepulturæ, honorum Eccleſiaſticorum, & fructûs ſacrificii: primo modo non poſſunt mortui excommunicari, quia non ſunt ſacramentorum capaces; bene autem ſecundo: & ſic creditur, Theodorum fuiſſe excommunicatum à Concilio Conſtantinopolitano.

Quantùm ad ſecundam partem Concilii, dicendum eſt; ipſam Synodum fuiſſe occupatam in condemnatione Origenis, qui Maneti, Sabellio, Ario, Eunomio, ac reliquæ hæreticorum turmæ ſe conjunxit. Aſſerebat primò inter alia, Deum habere vim certis finibus terminatam. 2. Filium tenebat minorem Patre, & Spiritum ſanctum Filio. 3. Dicebat animas fuiſſe ante corpora in cœlo formatas, ubi peccata commiſere. 4. Volebat ſolem, lunam, ſtellas & aquas, quæ ſuper cœlos ſunt, eſſe animatas & rationales virtutes. 5. Quòd in reſurrectione finali hominum corpora rotunda excitabuntur. 6. Quòd impiorum hominum & etiam dæmonum tormenta finem acceptura ſunt. 7. Poſt hoc ſæculum pro damnatis & dæmonibus Chriſtum crucifixum iri. 8. Dei Verbum aſſimilatum fuiſſe, ita ut in Cherubin factus ſit Cherubin, in Seraphin Seraphin, & ſic de aliis virtutibus ſupernis, quibus exæquatum eſt. 9. Animam Chriſti præextitiſſe, unitamque fuiſſe Dei Verbo, ante Incarnationem. 10. Aſſerebat, priùs fuiſſe formatum corpus Chriſti in utero Virginis, & deinceps illi unitum eſſe Dei Verbum, atque animam quæ priùs extiterat. His adhuc multa aſſeruit ſimilia Origenes; nihilominus aliqui ipſum juſtificare prætendunt, dicentes: illius errores (ſi illius ſunt, & non inimicorum ſuorum, qui illis repleverunt opera Origenis) fuiſſe quidem damnatos ab hoc Concilio, quod Gregorius Magnus dicit ſe venerari lib. 1. regiſtri

A Epiſtol. 24. non fuiſſe tamen ipſum Origenem perſonaliter damnatum. Cùm enim Epiſcopus Demetrius, Patriarcha Alexandrinus primò damnaſſet Origenis adhuc viventis libros, ipſumque ut hæreticum perculiſſet anathemate; pro ſui defenſione literas Apologeticas ad omnes Eccleſias ſcripſit Origenes, quibus erroneorum dogmatum crimen à ſe amoliri ſtuduit, refundens illa in quemdam hæreticum ſibi æmulum, qui ſanæ ſuæ doctrinæ zizaniâ ſuperſeminaverit. Contrarium tamen veriſimilius eſt, cum ſub an. Chriſt. 399. Theophilus Alexandrinus, collectis ſuis Epiſcopis, Origenem, ipſius libros, fautoreſque illius, anathematiſaverit; de quibus iſto Theophilo certiorem faciente Anaſtaſium ſummum Pontificem,
B hoc eodem anno publicâ ſententiâ Origenem & Origeniſtas damnavit: ex Hieron. Epiſt. 71. ad ipſum Theophilum. Imo, Nycephorus cap. 28. poſtquam anathemata hujus Concilii protulit in Origenis errores, hoc ultimum ſic pronuntiat: *Anathema ſit Origeni, qui & Adamantius dictus eſt, & hac promulgavit*, loquendo de blaſphemiis quas evomuerat, *unà cum deteſtandis ejus & execrandis dogmatibus*, &c.

Ex his omnibus patet, veriſimilius eſſe, Origenem fuiſſe hæreticum. Hoc tamen non obſtat, quin inter alios Picus, Mirandulæ princeps doctiſſimus, ſuſtineat acriter in apologiâ, rationabilius eſſe, ſi
C credatur Origenem eſſe ſalvatum, quàm damnatum. Primò, quia dubium eſt, an aliquid hæreticum ſcripſerit, nec-ne; cùm illud neget Ruffinus, & affirmet Hieronymus: unde ex Auguſt. inter illos magna contentio orta eſt. Rationem ſuam deſumit Ruffinus ex hoc, quòd Origenes habeat Epiſtolam lib. 4. in quâ vivens conqueſtus eſt, quòd ejus libri corrupti fuerint; ſi hoc autem factum eſt, ipſo vivente, quid non fecerunt adverſarii, ipſo mortuo? Secundò, poſito, inquit Picus, quòd Origenes aliquid hæreticum ſcripſerit; quis ſcit, an ſcripſerit dogmaticè, quaſi vellet ea mordicùs ſuſtinere: vel tantùm inquiſitivè, quod ultimum probat Picus, ex hoc quòd dixerit poſt diſputationem
D de animâ; hæc juxta noſtram ſententiam non ſint dogmata, ſed quæſita tantùm & projecta, nè penitùs intractata videantur. Tertiò, quia poſito quòd ſcripſerit adhæſivè, dubium eſt, an in hoc peccaverit mortaliter: quia potuit ſcribere aliquid erroneum de rebus non determinatis. Quartò, quia quòd peccaverit, ut vult Hieron. Epiſt. ad Fabianum; quis auſus fuerit dicere, ipſum non pœnituiſſe poſtea? Quamvis enim nullo modo appareret de ejus pœnitentiâ, non debet propterea aſſeri, ipſum non pœnituiſſe; cùm lib. 8. Judic. appareat, peccatum Gedeonis, & non appareat ejus pœnitentia. Ultimò, etiamſi non conſtet de ejus pœ-
E nitentiâ, nec de impœnitentiâ, magis pium eſſet in illâ incertitudine credere, ipſum potiùs ſalvatum, quàm damnatum. Hæ ſunt ratiocinationes, quibus ſuam ſententiam fulcit Picus Mirandulanus, cui arrident Vincentius Lirinenſis & Genebrardus in Epiſtolâ ad Regem Galliæ Carolum Nonum.

In tertiâ parte declarandum ſupereſt, quomodò graviſſimam ſuſtinuerit perſecutionem Chryſoſtomus, occaſione Origenis. Ipſo damnato, multitudo monachorum, qui Origenis partes tuebantur, ex totâ Ægypto depulſa tranſiit in Paleſtinam, & poſteà Conſtantinopolim; ubi ſedebat Chryſoſtomus. Quinquaginta ex ipſis venerandæ canitiei Chryſoſtomum Patriarcham conveniunt, ipſius opem blandè implorantes, quibus de communione pere-

Digitized by Google

gtinâ, ideſt de victu, ſollicitè providit, pollicituſque eſt, ſe eos reconciliaturum cum Theophilo Alexandrino, qui primò Origenem condemnaverat, ipſoſque monachos propulſaverat ex Ægypto. Noluit tamen Chryſoſtomus illos ad ſacramentorum communionem admittere, ſed permiſit tantùm ut in Eccleſiâ preces fundere poſſent; quia ſcilicet non habebant litteras formatas, ideſt, litteras commendatitias ſuorum Epiſcoporum. Interim obſtitit Chryſoſtomus, nè tales profugi exequerentur quod in mente habebant, de accuſando ſuo Epiſcopo coram Arcadio Imperatore. At ubi nulla ſpes pacis & reditûs affulſit, non amplius diſtulerunt libellos Imperatori offerre adverſus Theophilum, qui tot & tantis accuſationibus referti erant, ut in capitis diſcrimen adduceretur Theophilus; qui proinde Conſtantinopolim advocatus eſt, ut ſe ab accuſatione purgaret.

Theophilus ipſique ſtudioſiſſimus Epiphanius, Conſtantiæ Cypri Epiſcopus, crediderunt hanc accuſationem factam fuiſſe ſuadente Chryſoſtomo, quem Origeniſtarum fautorem tenebant: ex hoc, quòd Monachos Ægyptios apud ſe retinuiſſet, & litteras ſcripſiſſet, tanquam mediator, ad Theophilum; ut ex ſuâ condeſcenſione Monachi antea expulſi ad ſua revertere poſſent. Ob hoc Epiphanius reſcripſit Chryſoſtomo de convocandâ Synodo Conſtantinopoli, ad condemnandos Origeniſtas; ſicut fecerant Theophilus Alexandriæ, & Anaſtaſius Romæ: cui Chryſoſtomus reſpondit, Ægyptios Monachos conqueri, quòd falſis accuſationibus appetiti fuiſſent; & quantùm ad Origenem, cùm hoc nulla adhuc Synodo œcumenica definitum fuiſſet, melius fore, ſi conſultiùs ageretur; cùm plerique ſanctiſſimi Patres & Doctores Eccleſiæ magnam pro Origene venerationem habuerint. Non obſtante hoc reſponſo, Epiphanius Conſtantinopolim accedit, & omni amicitiæ affectu recipitur à Chryſoſtomo, qui illum rogat, ut unâ domo, & unâ uterentur Eccleſiâ; ſed renuit ille, proteſtans nullam ſe habiturum cum eo communionem, donec Origeniſtas expuliſſet, & damnaſſet Origenis libros; imò clericos & populum à Chryſoſtomo divellere nititur; quod cùm videret impoſſibile, timens nè popularis aliqua ſeditio excitaretur, ex quâ ſibi immineret periculum, ex urbe egrediens Cyprum navigavit.

Theophilus, qui iram maximam in Chryſoſtomum conceperat, Conſtantinopolim accedens Arcadio reſponſurus ſuper accuſationes ſibi objectas, multos in itinere collegit Epiſcopos, quibus ad depoſitionem uteretur Chryſoſtomi, qui jam multos inimicos habebat; quorum aliqui illi adverſabantur, propterea quòd alii ab illo fuerant depoſiti, alii ipſius virtutis & eloquentiæ erant invidi, alii denique reprehenſi fuerant ab eo; ut patet de Eudoxiâ, quæ ob tales correctiones à ſancto præſule ſibi factas conſpiravit cum Theophilo, Severiano, Acacio, & Antiocho Epiſcopis, qui Eudoxiæ impenſis alebantur Conſtantinopoli, ut Chryſtoſtomi exitium procurarent. Theophilus ergo, cùm Conſtantinopolim perveniſſet, per tres hebdomadas manens in ſuburbio, variis de cauſis inſenſos Chryſoſtomo Epiſcopos, clericos, monachos, viros, fœminas, ipſamque Imperatricem excitat; ut accuſationes in eum intenderent. Cogitur ob hoc conciliabulum, non Conſtantinopoli, quia Chryſoſtomi adverſarii timebant, nè violentiam experirentur populi, qui ſuo paſtori addictiſſimus erat; ſed in ſuburbio Calcedonis, quæ ſeparatur ab urbe Conſtantinopolitanâ per ſolùm trajectum maris,

A quod vocatur Boſphorum, quia bos ipſum unicâ navigatione tranſmeat.

In hoc conciliabulo, quod dictum fuit Synodus *ad Quercum*, quia pari nomine vocabatur ſuburbium illud, in quo indictum erat; alii dicunt præſidem fuiſſe Theophilum, qui ſubitò ex reo factus eſt actor & judex: Photius verò expreſsè aſſerit, fuiſſe Paulum Heracleæ Epiſcopum; qui ſcilicet Heracleæ Metropolitanus, cui aliàs Biſantium ſubdebatur, ſolebat conſecrare Patriarcham Conſtantinopolitanum. Quidquid de ſit præſide hujus ſynodi, permulta in illo & graviſſima imputata fuerunt Chryſoſtomo crimina, ut nemo ſtupeat, ſi aliquando malarum linguarum improperiis impetatur; cùm
B nec Sancti ab hoc immunes evaſerint. Inter omnia, de quibus noſtrum ſanctiſſimum hominem accuſabant; dicebant quòd Epiphanium delirum & parvulum dæmonem appellavit, quòd Antonium ſepulchrorum violatorem Epiſcopum ordinaverit, quòd templum ingrediens Deum non precaretur, quòd ſolus intemperanter ederet, quòd mulieres ſuſciperet ſolus cum ſolis, omnibus aliis miſſis foras; quòd pugno percuſſerit Memnonem in Apoſtolorum ſacrâ æde, & quòd ſanguine ex ore ejus emanante non minùs obtulerit myſteria; quòd licentiam peccandi præberet peccatoribus, dicens; *Si iterum peccaſti, pœniteat iterum, & quoties pecca-*
C *veris, veni ad me, & iterum te ſalvabo.* Quòd Origeniſtas receperit, quòd Eccleſiæ reditus diſſipaverit, & alia hujuſmodi allegabant. Citatur multoties Chryſoſtomus, qui comparere recuſans in Concilio malignantium, quamvis abſens damnatur, ſedeque deponitur, & urgente Eudoxiâ pellitur in exilium; ubi Theophilus, qui judicandus advenerat, urbem triumphali comitatu intravit, & honoribus in aulâ cumulatus eſt.

Porrò, milites poſt tertium diem à prolatione ſententiæ de quâ ad Synodum œcumenicam appellavit Chryſoſtomus, eum ad navim perduxerunt ad veſperum, nè tumultus fieret; illi enim, qui magis ab eo erant alieni, maximè permoti ſunt ad commi-
D ſerationem; dum ille facie jucundâ & arridentibus oculis facilem ſe præbebat ad navigium. Sed eâ nocte magnus terræ motus factus eſt, qui tantum Imperatrici incuſſit timorem, ſicut & populi ſeditio, ut iteratis nuntiis revocatus fuerit Chryſoſtomus ab Imperatore, à quo acceptus poſtulat, ut de ſuâ causâ legitimum indicet Concilium; quòd Theophilus in tantùm timebat, ut fugam arripuerit, revocatuſque ab Imperatore contempſerit redire.

Si quis, prætendens hoc Concilium eſſe illegitimum, dicat in eo non aſtitiſſe nec aſſiſtere voluiſſe Summum Pontificem, qui tunc temporis Conſtantinopoli aderat, nec legatos ad illud deputaſſe; imò ipſum fuiſſe congregatum ad inſtan-
E tiam hæreticorum, ſcilicet Theodori Cæſareæ in Paleſtinâ Epiſcopi, in odium Concilii Calcedonenſis; Reſpondendum eſt, quòd ſi reverà Vigilius potuiſſet impedire celebrationem hujus Concilii, illi profectò obſtitiſſet; ſed timens, nè inextinguibile ſchiſma oriretur ex tali obſtaculo, congregationem Synodi prudenter approbavit. Quod ſi tali Concilio comparere noluerit, nec per ſe, nec per legatos; rationes attulimus antea. Quòd ſi etiam ſtatim peracto Concilio, ſuam non dederit confirmationem Vigilius; dicendum eſt, quòd etiam protunc Concilium non eſſet adhuc legitimum: ſed ut tale habitum fuit pro eo tempore, quo confirmatio Papæ acceſſit. De hoc habemus exemplum in Concilio Conſtantinopolitano, ſub Theo-

Digitized by Google

doſio celebratum, repugnante Damaſo, qui Romæ celebrandam Synodum indixerat; cui tamen accedens poſtea ejuſdem Damaſi conſenſus, ipſum œcumenicum eſſe fecit. Dicendum ergo eſt, hoc Concilium fuiſſe legitimum, quoniàm illud probavit Gregorius Magnus lib. 1. regiſtri Epiſt. 24. ad Joannem Conſtantinopolitanum; ubi poſtquam dixit ſe venerari quatuor prima Concilia, tanquam Evangelium, ſubdit paulo poſt; *Quintum que Concilium pariter veneror.* Evagrius etiam lib. 4. cap. 37. teſtatur Vigilium approbaſſe Concilium. Confirmavit eamdem Synodum Leo II. in Epiſt. ad Conſtantium Imperatorem, quæ in 6. Synodo recitatur. Quòd ſi dicatur, Vigilium hanc Synodum non approbaſſe, niſi ob violentiam Juſtiniani: Reſpondendum eſt, ipſum nunquam reclamaſſe. Si Caſſiodorus hanc Synodum non recenſet, ſicut nec exemplaria Græca; hoc eſt, quia in illo non de fide, ſed de perſonis actum fuit. Adde quòd, nihil contulerit Eccleſiæ, niſi clades, perſecutiones, diſſentiones, & ſchiſmata; fuit in causâ, cur Epiſcopi Veneti, Liguri, Iſtrii, Inſubri, & in primis Aquileiæ & Mediolani antiſtites, à reliquis fidelibus ſe divellerent; quod Baronius credit initium dediſſe Patriarchatui Aquileienſi.

De Concilio ſexto Generali, Conſtantinopolitano tertio.

HOc Concilium celebratum eſt an. 681. tempore Conſtantini quarti, dicti Pogonati; ubi adfuerunt 289. Patres, qui condemnaverunt errorem Monothelitarum, in Chriſto unam tantùm voluntatem admittentium: & hoc ſub Agathone Summo Pontifice, qui Concilium inchoavit; & ſub Leone II. ſub quo finitum eſt. In eo adfuerunt, tanquam præſides Concilii, horum Pontificum legati. Antequam hujus Concilii hiſtoriam retexere aggrediamur, ſciendum eſt quod aliqui ſic mentem Monothelitarum explicant, maximè Petrus de Combefis, qui exactiùs hanc quæſtionem diſcuſſit; & qui in diſput. de hæreſi Monothelitarum prætendit oſtendere, tùm ex teſtimonio hujus Sextæ Synodi act. 13. tùm ex verbis Theodori Pharanitæ, unius ex præcipuis Monothelitis, eorum mentem fuiſſe; quòd tota actio Chriſti eſſet à Verbo movente, ad quod humanitas habebat rationem meri inſtrumenti; ita ut ſalva utraque naturâ inconfusâ, ejuſque proprietatibus, humanitas eſſet inſtrumentum Verbi divini, ut per illam operaretur ſicut artifex per malleum: unde quemadmodum eſt una operatio artificis & inſtrumenti, quod movetur ab artifice, & non ex propriâ determinatione; ſic eſſet tantùm una operatio naturæ divinæ & humanæ, & conſequenter tantùm una actio voluntatis divinæ & humanæ, quæ ut ſubdita divinæ nihil operabatur ex propriâ determinatione. Juxta hanc mentem Monothelitæ non negabant ſubſtantiam voluntatis humanæ, ſed negabant actionem ejus; ſi enim negaſſent exiſtentiam voluntatis humanæ, negaſſent exiſtentiam naturæ humanæ, quod condemnatum erat in Concilio Calcedonenſi contra Eutichianos.

Ut detur nunc initium hiſtoriæ Monotheliſmi. Sciendum eſt, quòd Heraclius, ſub prætextu vel potiùs ex bonâ intentione reconciliandi hæreticos & ipſos adducendi in Eccleſiæ gyrum, magnam occaſionem dederit incremento hæreſis Monothelitarum, quæ antea jam aliquem rumorem, ſed parvum excitaverat. Is Imperator perfectiſſimè perfunctus bello Perſico, unde ſacratiſſimam crucem reportaverat; dum otioſus viveret Edeſſæ, quaſi eſſet Epiſcopus, non verò laïcus & miles; diſputare cœpit de dogmatibus Eccleſiaſticis, Sergio Epiſcopo Conſtantinopolitano reſcribens, ut ad ſe mitteret ſuam ſententiam de unâ voluntate & unâ operatione, quòd illicò factum eſt; ſicque à pravo pravam accepit doctrinam. Sed, & cùm eſſet poſtea Hierapoli, cum honore & officio ipſum convenit Jacobitarum Patriarcha Eutichianus, & proinde totaliter adverſans Concilio Calcedonenſi. Hic ex propoſito aliquem ſermonem de fide emiſit coram Imperatore, quo finito, promiſit illi Auguſtus, Patriarcham Antiochiæ ſe illum facturum, ſi ejurato Eutichete Synodi Calcedonenſis B decretis obſequi vellet; quod audiens Athanaſius, prævidenſque, quòd ſi Patriarchatum aſcenderet, ſuâ authoritate poſſet dimovere Catholicos è ſuis ſedibus, ſpondet hoc ſe libenter facturum, modò non ſit coactus aſſerere duas voluntates in Chriſto, aſſerendo duas in illo naturas. Hanc difficultatem dijudicari curat Heraclius, inter hunc Athanaſium, Sergium Conſtantinopolitanum, & Cyrum, qui ex Phaſidis Epiſcopatu, ordinante Heraclio, pauló poſt ad Patriarchatum Alexandrinum promotus eſt. Ab his tribus aſſertum fuit unanimi conſenſu, diſtinctas eſſe quidem naturas in Chriſto, ſed unam tantùm voluntatem, ſicuti eſt tantùm una perſona; ſicque miſerandus ille princeps funiculo triplici captus, magnâ animi levitate tribus C hiſce hæreticis ſe adjungens, fidem orthodoxam amiſit, & in profundum hæreſis labitur.

Hæc hæreſis, quæ per plures annos latuit, ut non impetita longius ſerperet, cœpit tamen oculatis patere paulatim. Cùm enim Heraclius conſtitutionem feciſſet, quæ dicta eſt Ectheſis, ſeu Typus aut forma fidei, in quâ prohibebat Imperator, nè una vel duæ in Chriſto dicerentur operationes, ad ſcandalum vitandum, quod accipere poſſent permulti; quorum aliqui turbarentur, ſi audirent tantùm unam operationem, & hoc concludentes, eſſe tantùm unam naturam; alii verò, dum dicerentur duæ voluntates, commoverentur illicò; quia hoc à nemine Patrum anteà aſſertum fuerat, ſtatim D atque facta eſt hæc declaratio, in eam inſurrexit Maximus abas Conſtantinopoli, & illam propugnavit Sergius, Pſeudoſynodum congregans in eadem urbe, ubi approbata eſt; ſicut à Cyro Patriarchâ Alexandrino: quod progreſſum dedit Monotheliſmo in Oriente. Interim moritur Heraclius, declarans hanc formulam fidei eſſe quidem ſuo nomine, ſed à ſolo Sergio, editam; ipſique in errore & in Imperio ſucceſſit Conſtans. Iſte, ex ſuaſione Pauli, qui Sergio & Pyrrho Monothelitis in Patriarchatu Conſtantinopolitano ſucceſſerat, & quorum conſectabatur hæreſim; novum edictum, quod typum, ſeu fidei formam vocari voluit, edidit & E tranſmiſit ad Martinum Pontificem; ut cum reliquis Epiſcopis illi ſubſcriberet. Tantùm verò abfuit, ut talem formulam approbaret Pontifex; quin imo illam condemnavit.

Typus ille primò revocabat Ectheſim Heraclii, atque ex pacis in Eccleſiâ procurandæ prætextu, ſub recenſitis pœnis prohibebat, nè unius aut plurium in Chriſto voluntatum aut operationum aſſertio fieret, ut his reſecatis conteſtationibus, ea tantùm aſſereret omnes, quæ in quinque Synodis œcumenicis determinata ſunt. Martinus dolum & fraudem hæreticorum agnoſcens, Synodum illicò congregat in Baſilicâ Salvatoris, ſeu Lateranenſi; ſed Patres, qui in ea laudant Principem de voluntate quam habet omnia pacificandi, non poſſunt con-

Digitized by Google

venire de remedio quod propoſuit, cùm hoc eſſet A contradicere Concilio Calcedonenſi, quod aſtruendo duas naturas aſſerit conſequenter duas voluntates; quoniam, ubi eſt natura humana, ibi eſt humana voluntas. Deinde approbante Synodo Martinus, reprobato illo typo, condemnat Cyrum, Pyrrhum, Paulum, Theodorum, & alios Monothelitas. Hac de cauſâ Imperator Romam miſit ducem Olimpium, ut ex parte Imperatoris cogeret Martinum ad ſubſcriptionem, vel illum manciparet carceri; ut ipſo incarcerato alii Epiſcopi edicto principis ſubſcriberent. Cùm autem non potuiſſet caput à membris ſeparare, nec illos impulſare ad ſubſcriptionem; juſſit alteri Olympius, ut vi Martinum trucidaret, dùm ab illo in templo ſanctæ Mariæ ad præſepe ſumeret Euchariſtiam; ſed iſte hoc attentare volens illicò occæcatus eſt. Poſteà B tamen ductus eſt Conſtantinopolim Martinus, & ex illâ urbe exilio deportatur in Cherſoneſum, ubi per continuas ærumnas glorioſum martyrium conſummavit; quo eodem tempore, Maximus Abas Conſtantinop. vir fidei conſtantiâ & ſcientiæ profunditate conſpicuus linguâ manuque mutilatus exulavit.

Mortuo Conſtante, ei ſucceſſit filius Conſtantinus, qui Pogonatus nominatus eſt; princeps verè orthodoxus, qui egit primùm cum Dono, vel Domno, Pontifice de Concilio cogendo Conſtantinopoli; quod Concilium fuit reverà convocatum ſub iſto Dono, inchoatum an. 680. ſub Agathone, & finitum ſub Leone Juniore, ſeu ſecundo. Locus C in quo celebratum eſt, erat oratorium Palatii imperialis, quod dicebatur Trullum, vel Trullus; ideſt capſula, propter fornicis rotunditatem; ubi convenerunt centum octoginta novem Epiſcopi. Sed anteà Agatho Romæ habuit Synodum centum viginti Epiſcoporum, in quâ res fidei ſedulò examinatæ ſunt, ut ſecuriùs poſſent agere legati in univerſali Concilio. Eò miſit quatuor legatos Pontifex, & inſuper ex nominatione Synodi Romanæ quatuor alii deputati ſunt. Conſtantinus huc adfuit cum Palatii proceribus, & coram illis Macharius Antiochenus, Monothelita, ſuam hæreſim defendit; & cùm ſacra Synodus validiſſimis argumentis non poſſet illum ad veritatem reducere, D contumacem damnavit, à ſede ſuâ amovit, monaſterio concluſit, & Theophanem ſubſtituit ipſius loco. Interim monachus quidam Monothelita, Polichronius nomine, à dæmone illuſus, Synodum ingreditur, proponitque imperatori & prælatis, ſibi eſſe divinitùs revelatum, unicam eſſe in Chriſto voluntatem & actionem; in cujus rei fidem ſpondet, ſe coram omnibus mortuum ſuſcitaturum. Affertur illi cadaver, & juſſu Synodi pertimeſcentis, nè rejectâ illâ occaſione magis inſoleſcerent hæretici: ipſius cadaveris capiti ſchedulam appoſuit, in quâ ſua fides conſcripta erat: ſed omnibus Monachi inſuſurrationibus & adjurationibus nullomodo movetur cadaver, irridentur hæretici, & præcipuè Monachus, qui pertinax rema- E nens, ſacerdotio deponitur, perculſus anathemate à Patribus, & aliquo modo à populo; qui videns, Polichronium nullatenus poſſe mortuum ſuſcitare, exclamavit; *Novo Simoni anathema, Polichronio ſeductori anathema.*

Hoc Concilium octodecim habuit actiones, in quarum ultimâ, præſente Imperatore, Monothelitæ condemnati ſunt; poſtquam enim in eâ longiorem habuerunt Patres ſermonem, ſic loquuti ſunt. *Duas igitur in eo naturales voluntates & duas naturales operationes confitemur, ſuperfluas autem vocum novitates & harum adinventores procul ab Eccleſiaſticis ſeptis abjicimus, & anathemati merito ſubjicimus: ideſt, Theodorum Pharanitanum, Sergium, & Paulum, Pyrrhum ſimul, & Petrum, qui Conſtantinopoli præſulatum tenuerunt; inſuper & Cyrum, qui Alexandrinorum ſacerdotium geſſit, & cum eis Honorium, qui fuit Romæ præſul. Deponimus Macharium, qui fuerat Antiochenſis Epiſcopus, & Stephanum hujus diſcipulum; ſimiliter autem & Polichronium infantilis intelligentiæ delirum ſenem, qui mortuos ſuſcitare pollicitus, dum non ſuſcitaret, deriſus eſt; & omnes qui conſtituerunt, vel conſtituunt, conſtituereve præſumpſerint unam voluntatem & unam operationem in diſpenſatione humanitatis Chriſti*, &c. Ad confirmationem hujus condemnationis exiit edictum Conſtantini Imperatoris, non minùs Chriſtianâ eruditione, quàm pietate refertum; quod illicò miſſum eſt ad Catholicos occidentales, ut excitarentur ad confirmanda & corroboranda ea, quæ in hac Synodo definita ſunt. Poſteà acceſſit Epiſtola Leonis 2. Papæ, confirmativa horum omnium, quæ definierat Synodus, quæ Epiſtola directa eſt ad Imperatorem, & quæ poſt anathematiſationem præcedentium hæreticorum adjungit. *Pariter, anathematiſamus novi erroris inventores, ideſt, Theodorum Pharanitarum Epiſcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, ſucceſſores potiùs quàm præſules; nec-non & Honorium, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam, non Apoſtolicæ traditionis doctrinâ illuſtravit, ſed prophanâ proditione immaculatam fidem ſubvertere conatus eſt. Omnes etiam, qui in ſuo errore defuncti ſunt. Similiter anathematiſamus, & abominamur imitatores eorum & complices, ideſt Macharium, aliàs Antiochenæ Eccleſiæ deceptorem, cum ſui erroris diſcipulo Stephano; & cum his Polichronium, novum Simonem, qui hæreticæ pravitatis phantaſmate deluſus, ſe mortuos ſuſcitaturum inaniter jactaverat. Omnes denique, qui unam voluntatem & operationem ſapiunt: quos & ſancta & univerſalis ſupra memorata ſexta Synodus abdicavit.*

Quantùm ad Honorium ſummum Pontificem in hoc Concilio & in Epiſtolâ Leonis Papæ condemnatum, plurimi contendunt illum juſtificare; ut S. Maximus, qui ejus tempore vixit, in dialogo contra Pyrrhum; Theophanes Iſaurus in hiſtoriâ, quam citat Onuphrius, & permulti veteres. Inter modernos verò Bellarminus, & præ cæteris Cardinalis Baronius; qui dicit ob hoc, falſata fuiſſe acta Synodi: ſuper quorum falſificationem innixa ſunt, quæ dicta fuere in aliis Synodis de Honorio. Quantùm ad rationes defendentes Honorium ab hæreſi, iſtæ ſunt. Photius primò etiam Græcus, Romanæ Eccleſiæ infenſus, in libello de ſeptem Synodis loquens, dicit revera, quòd in iſtâ damnati fuerint Pyrrhus, Paulus, Cyrus, Sergius & Petrus; at de Honorio Pontifice Romano, cujus famæ libentiſſimè detraxiſſet, nihil prorsùs commemorat; ſicut nec Zonaras in vitâ Conſtantini 4. ubi referens nomina damnatorum in hâc Synodo, Honorium omittit. Adde quòd hiſtorici Latini, ut Anaſtaſius bibliothecarius, Blondus, Nauclerus, Sabellicus, Platina, & alii, vocent Honorium Catholicum & ſanctum Pontificem. Imo Beda lib. 2. hiſtoriæ Anglorum cap. 17. 18. 19. loquitur de Honorio, tanquam de ſancto & optimo Pontifice; quod non dixiſſet, ſi illum haberet pro damnato hæretico. Unde, ſi in lib. de ſex ætatibus nomen Honorii inſeratur cum aliis damnatis in hoc Concilio; videtur, ex Bellarmino, aliquis parum doctus addidiſſe in libro Bedæ nomen Honorii; quia viderat eum

Digitized by Google

cum nomine Cyri & Sergii hoc nomen inſertum in 6. Synodo.

Secundò, Theodorus Papa, qui Martinum præceſſit immediatè, convocavit Synodum Romæ ad tumulum principis Apoſtolorum; in quâ condemnaverunt Patres Pyrrhum Monothelitam, & ſententiæ ſubſcripſerunt attramento, cui ex divino calice ſanguinem inſtillaverant; de Honorio autem nuperrimè deceſſo nihil prorsùs dixerunt. In Concilio etiam Romano ſub Martino I. Papâ & martyre, qui Theodoro ſucceſſit; damnati ſunt nominatim Sergius, Pyrrhus, Cyrus, & Paulus; & de Honorio nulla mentio facta eſt: hoc autem non poteſt tribui acceptioni perſonarum, cùm Pontifex ille eſſet ſanctiſſimus; nec multò minùs ignorantiæ, cùm nullus meliùs noverit res geſtas Pontificum, quàm Pontifices ipſi, eorum proximi ſucceſſores, qualis erat Martinus reſpectu Honorii; & omnes Epiſcopi, qui Synodum componebant, quibus major fides certè adhibenda erat, cùm eſſent teſtes vivi, qui Honorium cognoverant; quam Epiſtolis ejuſdem Honorii, quæ poterant falſificari, ipſo mortuo. Deinde, ſi Honorius fuiſſet hæreticus Monothelita, quâ fronte Agatho Papa, diſputans de hac hæreſi, ſcribit in Epiſt. 1. ad Imperat. quæ lecta eſt in iſto Concilio ſeſſ. 4. & approbata in act. 8. & 18. nullum ſuorum prædeceſſorum erraſſe unquam; & cùm Eccleſiæ cæteræ erroribus ſuorum præſulum maculatæ fuerint, ſolam Romanam illibatam permanſiſſe, ſi Honorius infectus verè fuerit hæretico hoc dogmate?

Tertiò denique, ſi Honorius Papa meritò dictus fuit hæreticus; hoc ideo factum eſt, quia in duabus Epiſtolis, quas ad Sergium reſcripſit, admiſit tantùm unam voluntatem, vel unam operationem; quod falſum eſt, & nullibi harum reperitur: imò Epiſtolâ 2. ſic ait: Utraſque naturas in uno Chriſto unitate naturali copulatas, cum alteriùs communione operantes, atque operatrices, confiteri debemus; divinam quidem, quæ Dei ſunt operantem: & humanam, quæ carnis ſunt, exequentem. Quid magis contrarium Monothelitarum errori? Quod ſi dixeris in illâ Epiſt. *Unde & unam voluntatem fatemur Domini Ieſu Chriſti*: per hoc intelligit, non eſſe duas voluntates in Chriſto homine contrarias, inter ſe pugnantes, alteram carnis, alteram ſpiritûs; ſed unam tantùm, nimirum ſpiritûs: quia in Chriſto caro non concupiſcebat adverſus ſpiritum. Quod patet ex ſequentibus, ubi habet; unde & unam voluntatem fatemur Domini noſtri, quia aſſumpta eſt à divinitate natura, quæ ante peccatum creata eſt, non per peccatum vitiata.

Sed quid dicetur ad hoc, quòd in utrâque ſuâ Epiſtolâ approbaverit doctrinam Sergii, qui erat Monothelitarum princeps? Reſpondebitur, fuiſſe deceptum ab illo hæretico, ſub Catholico prætextu. Cùm enim Cyrus Patriarcha Alexandrinus cœpiſſet prædicare unam in Chriſto operationem, è contra Sophronius Hieroſolymitanus, Cyro ſe opponens, ubique prædicabat duas operationes. Sergius autem Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui mente erat Monothelita, res Eccleſiæ pacificare ſimulans interventu Summi Pontif. aïebat, non utendum eſſe voce unius aut duarum voluntatum, nè hoc ſchiſma induceret in Eccleſiam; & fidem ſufficere de unâ tantùm perſonâ in Chriſto: propterea reſcripſit Honorio, illi perſuadens, totam difficultatem in hoc conſiſtere, quòd aliqui tenerent eſſe in Chriſto duas voluntates ſeu operationes contrarias, ſicut in nobis; unde poſſet oriri A peccatum. Hanc eſſe ſinceram mentem Sergii credens Pontifex, approbavit illam; & illi replicans, poſtquam in 2. Epiſtolâ mentionem fecit expreſſam de duabus voluntatibus & operationibus, ut mox dicebamus, ſtatuit congruum eſſe, ut nulla fieret mentio unius aut plurium voluntatum juxta mentem Sergii. Sed mortuo Honorio, perfidus ille Sergius litteras Pontificis omnibus exponens, ſuadere voluit ipſum Honorium ſtetiſſe pro Monothelitis, quorum ille Sergius præcipuas partes tenebat.

Hanc reſponſionem confirmat diſputatio ſancti Maximi cum Pyrrho Monothelitâ, in quâ Maximus hæreſis crimen ab Honorio amoliri contendens, B ejus ad Sergium Epiſtolam Catholico ſenſu eſſe intelligendam, ex eo probat; quòd poſt ipſius Honorii mortem Joannes, qui ſub ipſo præfatam illam ad Sergium Epiſtolam conſcripſerat propriâ manu, Conſtantinum Imperatorem Monothelitis infenſum admonuerit, illam Honorii Epiſtolam, dùm unam aſſerit Chriſti actionem & voluntatem, id tantùm ex mente authoris ſignificare, non eſſe in Chriſto contrarias voluntates; ſed humanam Divinæ per omnia obtemperaſſe; quid magis fidei conſonum? Præterea, conceſſo, quòd Honorius loqueretur de voluntate divinâ & humanâ, dum ſcripſit ad Sergium; poterat nè uti majori præcautione & prudentiâ? Primò, ſtatuit duas voluntates C & operationes, ut oſtenderet, ſe eſſe verè Catholicum; quod jam anteà oſtendimus. Deinde, metuens id quod poſteà evenit, nè iſta contentio in grave ſchiſma creſceret, ſimul videns, ſalvam conſiſtere poſſe fidem ſine his vocibus, voluit conciliare utramque opinionem, & ideo ſcripſit in primâ Epiſt. ideo debere abſtineri à vocabulo unius operationis, nè videamur coincidere cum Eutichianis, unam tantùm naturam admittentibus in Chriſto; & rursùm à duarum voluntatum vocabulo, nè credatur, nos convenire cum Neſtorio, qui duas reponunt in Chriſto perſonas. Hæc ſunt verba Honorii, quæ ſanè nihil, niſi Catholicum, redolent. Hac ſimili prudentiâ uſus eſt D. Hieronymus, D dum aſſeruit cum Græcis dicendam eſſe unam tantùm hipoſtaſim in Divinis, quia per hipoſtaſim intelligebant ſubſtantiam; cum Latinis verò dicendus eſſe tres hipoſtaſes, quia nomine hipoſtaſis intelligebant perſonas.

Supereſt, ut reſpondeamus ad adverſarios, qui dicunt Honorium fuiſſe condemnatum ut hæreticum in hac 6. Synodo, & Epiſtolas ejus ad Sergium fuiſſe crematas act. 13. Leonem etiam 2. in Epiſtolâ, quam ſcripſit ad Imperatorem, Honorium cum Cyro, Sergio, & aliis condemnaſſe, in 7. Synodo, & 8. ubi anathema dicitur Honorio. Quantum ad primum, dico; has Epiſtolas Honorii fuiſſe falſificatas ab hæreticis, ut Honorium ſibi fautorem arrogare poſſent. E Simile huic factum eſt in 5. Synodo, reſpectu Epiſtolarum Vigilii Papæ, & Mennæ Patriarchæ Conſtantinopolitani; ut habetur act. 14. hujus Concilii. Nil mirum ergo eſt, ſi ſuper Epiſtolas fictitias & falſificatas condemnaverint Patres Synodi Honorium; errare enim potuerunt in actionibus, quæ ſunt de facto. Poteſt etiam dici, quòd nomen Honorii inſertum fuerit cum aliis condemnatis, per æmulos Romanæ Eccleſiæ; & ſimiliter quidquid in Concilio dictum eſt contra Honorium: ut teſtatur apud Bellarminum Anaſtaſius Bibliothecarius in hiſtoriâ ſuâ ex Theophane Iſauro Græco. Ratio hoc credendi eſt, quòd ſoliti erant Græci corrumpere libros, ut aliquid imputarent Romanis; unde Leo in Epiſt. 83. ad Palæſtinos

Digitized by Google

conqueritur de Græcis, quòd corruperint ſuam Epiſtolam ad Flavianum, ſe adhuc vivente; & Gregorius lib. 5. Epiſt. 14. ad Narſem, aſſerit, Conſtantinopolitanos corrupiſſe Synodum Calcedonenſem; & addit, codices Romanorum longè eſſe veraciores, quam Græcorum. Addi poteſt, quod mox diximus de quinta Synodo. Porro, non poterat damnare Honorium Synodus iſta, niſi contradicere voluiſſet Epiſtolæ Agathonis, & ſibi ipſi approbanti eam; qua Agatho de hac ipsâ hæreſi diſputans ſcribit, nullum umquam ſuorum prædeceſſorum erraſſe.

Quantùm ad ſeptimam & octavam Synodum, quæ inter Monothelitas Honorium recenſent; in hoc ſequutæ fuerunt ſextam, quæ cùm decepta fuerit ex falſificatione Græcorum, vel ex falsâ informatione; nil mirum, ſi ſequentes deceptæ etiam fuerint: quamvis enim generale Concilium legitimum errare non poſſit, uti nec iſtud certè erravit, in rebus fidei definiendis; tamen errare poteſt in quæſtionibus de facto: ſic dici poteſt, quòd Patres decepti fuerint, propter rumores, quos excitaverant inimici Honorii; qui undique proclamabant, ipſum eſſe Monothelitam, & ſecundùm hos rumores publicos potuerunt judicare de Epiſtolis ejus, ipſumque inter hæreticos annumerare. Quantùm ad Leonis Epiſtolam; ab iiſdem corrupta eſt, à quibus corrupta fuit Synodus, cujus partem faciebat. Quod ſi ex Synodo 8. act. ultima probetur Epiſtola Adriani 2. qui cum Concilio Romano aſſerit, Honorium fuiſſe judicatum hæreticum poſt mortem, à Concilio 6. Reſp. non dixiſſe, quòd fuerit hæreticus; ſed tanquam talis accuſatus: quod nihil eſt dicere. Si adducatur Agatho dicens anathema Honorio: hoc nuſquam repertum eſt in tali Epiſt. quæ habetur act. 4. Synodi ſextæ; ſed Canum, qui hoc objicit, fefellit ſumma Conciliorum; ipſarum enim author incautè cum aliis hæreticis addidit nomen Honorii.

De Concilio Nyceno ſecundo, ſeptimo Generalium.

HOC Concilium celebratum eſt contra Iconomachos an. 787. ſub Conſtantino IV. Imperatore, & Irene matre ejus; in qua convenerunt trecenti ſexaginta ſeptem Patres, ſub Adriano I. Pontifice, qui nomine ſuo legatos miſit Petrum Archipreſbyterum Eccleſiæ ſancti Petri, & Petrum abbatem S. Sabæ. In tanto pretio habita eſt hæc Synodus apud Græcos, ut feſtum agant ſingulis annis eodem die, quo abſoluta eſt: unde in eorum menologio habetur die duodecima Octobr. *Sancta ſeptima Synodi trecentorum ſexaginta ſeptem Patrum commemoratio.* Et revera maximam de felici exitu hujus Synodi concipere debuerunt Græci lætitiam, quippe qui gravem perſecutionem paſſi fuerint antea à ſuis Imperatoribus, imaginum cultui & picturæ adverſantibus, ut potè à Leone Iſaurico, Conſtantino Copronymo, & altero Leone. Leo Iſauricus Imperator bellum execrabile ſacris imaginibus incœpit, præcipiens edicto publico, ut è templis ſine ullâ exceptione & morâ tollerentur, & ut tali imaginum deſtructioni daret initium, ſatellites miſit, qui vi ferroque deturbant imaginem Salvatoris, quæ ad portam æneam ſita erat; quod maximam ſeditionem excitavit in populo. Deinde, præfectum collegii Studiratum, duodecimque ejus contubernales blanditiis pariter ac minis ſollicitat, ut ſuo edicto parerent, ſuaſque tenerent partes, à quibus cùm ſe viderit mira conſtantia repulſum;

A eos cum ſuis ædibus & bibliotehca inſtructiſſimâ ingenti immanitate flammis una nocte abſumpſit.

Interim inſignis pietatis Conſtantinopolitanus Patriarcha, ſanctiſſimus Germanus, naſcentem illam impietatem coercere nititur; fideleſque tali crudelitate veluti confractos multis & miris charitatis officiis in fide confirmat. Hunc tentat Iſauricus, ut veterem ſuperſtitionem abjiciens idololatriam deſtruendam ſecum aggrediatur, imagines tanquam idola reſpiciens; ſed cùm fruſtra apud intrepidum Patriarcham laboraret, ipſum è ſede & ab urbe ejecit, ſuffecto in Patriarchali Eccleſia Anaſtaſio iconoclaſta. Eodemque tempore Joannem Damaſcenum apud principem Damaſci proditionis accuſat, B quòd ſibi civitatem Damaſcenam vendere voluiſſet; in cujus accuſationis teſtimonium, confictas litteras producebat: quod in cauſa fuit, cur barbarus ille princeps ei dexteram manum abſcindi juſſerit; quæ, invocata Dei genitrice, illi miraculosè reſtituta eſt. Tali perfidia nequidem contentus ille Leo, in Gregorium II. Summum Pontificem ſuum furorem convertit; quia ſcilicet pro officii ſui munere per litteras ipſum ſollicitaverat, ut à cœptis nefariis ceſſare vellet. Adversùs inquam Summum Pontificem excandeſcens, præcepit Paulo Exarchæ ſemel & iterum, ut Gregorium interimeret; *ſed iſtius conatibus obſtitit illemet exercitus, quem ſub ſtipendiis ſuis habebat Imperator in Italia; cujus milites totius Italiæ rebellio- C nem contra Imperatorem ſuſcitaverunt.

Aliqui ex Bellarmino, relatione duorum Græcorum decepto, qui erant Cedrenus & Zonaras, voluerunt Pontificem hanc rebellionem excitaſſe: idemque Græci, qui Romano averſabantur Epiſcopo. Audientes enim Italiæ bella, & Italos ab auctoritate Leonis defeciſſe, nec agnoſcentes, quid in Italia gereret Pontifex; hoc bellum ei abſolutè imputabant: ſed profectò nihil unquam magis à veritate alienum fuit, imo optimus ille Pontifex, nihil intentatum reliquit, ut Roma & Italia ſub poteſtate Leonis remanerent; ſicut teſtantur authores Latini Paulus Diaconus, Anaſtaſius, ut ipſemet Gregorius in Epiſtola ad Urſum Venetiarum ducem, & ad ipſum Leonem Auguſtum; quibus certè major D fides adhibenda eſt, cùm ſub eo tempore ſcripſerint; & de rebus, quæ in ſua natione geſta fuerunt. Hoc non obſtante, efferatus ille princeps, magna claſſe comparata, ſe ad deſtructionem Italiæ, Romæ, & Pontificis, parat; ſed Deus, qui in extremis ſuo Gregi ſemper adeſt, juſto judicio fecit, ut ad littus Adriaticum claſſicus ille apparatus, orta tempeſtate, naufragium fecerit, urbes undequaque defecerint, peſtilentia cives & ſubditi ſubierint mortem, orti fuerint ubique ingentes terræ motus, urbis regiæ mœnia ædeſque publicæ & privatæ pro majori parte corruerint, ipſeque Imperator (Deo reprimere volente ejus ferociam & execrandum in Eccleſiam odium) diris excruciatibus E animam reddiderit.

Mortuo Leone, Eccleſia, quæ futuram ſibi pacem promittebat, non minori calamitate afflicta eſt. Ipſi enim Conſtantinus ſucceſſit, cui nomen Copronimus, ab excrementorum profluvio, quo fontes baptiſmales fœdavit, dum in illis baptiſaretur; quo conjecit Germanus Patriarcha, qui illum baptiſabat, Eccleſiam aliquando ex ejus impietate inquinamentum recepturam maximum. Ipſe Copronimus, non minori ferocitate deſtructionem imaginum meditatus eſt; ſed nil mirum, ſi ille, qui totaliter dæmoni addictus erat, ut potè uſitatus artibus magicis, cacodæmonum conſultationibus, &

Digitized by Google

evocationibus animarum, Dei, Mariæ, & Sanctorum imaginibus bellum declaraverit. Ut illarum everſionem acceleraret, Concilium Conſtantinopoli coegit trecentorum & triginta Epiſcoporum, qui omnes in ſacras imagines clamitant. Intereà, Conſtantinus Pſeudo-patriarcha, qui ſucceſſerat Anaſtaſio, imperatoris militibus ſtipatus, per forum, per Eccleſias, per monaſteria, per privatas ædes, imagines diripit; & eos, qui illas retinebant, verberibus cædit, & carceribus mancipat. Andreæ Calabiti eximiæ pietatis monacho flagello diruta eſt cutis. Stephanus dux Eremitarum, qui plures annos clauſus remanſerat, toto corpore dilaceratus, in profundam foveam dejectus eſt. Tradita militibus monaſteria fuerunt, ut memoria delerentur monachorum, qui addicti ſunt, excuſſo cucullo, inire conjugia & ſordidis vitam ſuſtentare artibus. Quin etiam aliquot ſenatores clariſſimi, quòd imagines coluiſſent vel retinuiſſent, in publico foro ad necem uſque flagris cæſi ſunt. Sed dum Sanctos perſequitur Pſeudo-patriarcha, ultione divina ipſe percuſſus eſt: cùm enim arcanum Copronimi aperuiſſet, nec texiſſet ſilentio voluntatem, quam ſe illi declaverat habere de divinitate Chriſti abroganda, juſſus eſt flagellari publicè, & jugulari poſteà. Ipſemet etiam imperator, qui tot & tantarum crudelitatum erat cauſa, divinam punitionem expertus eſt. Dum enim in Bulgaros duceret exercitum, ardenti febre correptus eſt, pedeſque illi intumuere carbunculis, ſic ab exurendi virtute dictis, quorum æſtu in caſtello Arcadiopolis, dum graviter ureretur, ſe inextinguibili igne cruciari clamabat, ob violatum Deiparæ nomen & cultum, quam deinceps honorari, miſerrimè moriens juſſit.

Succeſſit Leoni, & Copronymo Leo alter, præcedentis filius, qui regni initio ſe Catholicum ſimulavit; ſed bene ſtabilito imperio, non minùs ſe, quàm prædeceſſores, patefecit Iconomachum. Videns palatii ſui proceres ægrè ferre odium, quo adverſùs imagines flagrabat, magis notatos exilio dedit; & primò exercituum ducem, plurimoſque ſimiles: imo & uxorem ſuam Irenem repudiavit, quòd ſub ejus pulvinari duas imagines repeiiſſet; ſed Deus vitæ illius brevi præſcripſit finem. Cùm enim avaritia & cupiditate motus coronam gemmis & carbunculis radiantem, quam Mauricius olim imperator templo ſanctæ Sophiæ appenderat, ſibi afferri juſſiſſet; & ſuo impoſuiſſet capiti; alii carbunculi, ut pote igniti, ex illius capite eruperunt: ex quibus exorta febris illum continuò extinxit. Ipſo mortuo, ſponſa ejus Irene, filium decennalem nomine Conſtantinum habens, eum expoſuit, ut imperialem coronam acciperet; & quia minoris ætatis erat ad imperandum, ipſamet regni habenas ſub filio ſuo tenuit, & ſub tali imperio, diſcuſſis procellis, pax cum nova luce Eccleſiæ orientali affulſit.

Irene igitur & Conſtantinus audientes, quòd Paulus ſe à patriarchatu ſubduxiſſet, in monaſterium pœnitentiam acturus, pro eo quòd licet mente ſemper fuiſſet orthodoxus, attamen conciliabulo ſubſcripſerat, in quo Leo Copronymus adverſus imagines fecerat decretum; illicò curaverunt de digniſſimo patriarchâ procurando Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ: cùmque nullum digniorem Taraſio judicarent, ſtatim in eâ ſede promotus eſt. Sed hanc dignitatem reſpiciens, ut onus graviſſimum, præ humilitate ſuâ; nequaquam voluit illam acceptare, quin priùs Auguſtus & Auguſta illi promitterent congregationem Synodi univerſalis, ut hæreſis extirparetur, & requies daretur Eccleſiæ. Legatos quamprimùm miſit Imperator ad ſummum Pontificem Adrianum primum, à quibus rogatus eſt obnixè, ut approbaret promotionem Taraſii, & cæremonias illius ordinationis; cùm enim electus fuit, nondum erat in Eccleſiâ, ſed illuſtriſſimus urbis Conſtantinopolitanæ ſub Imperatore moderator. Tantâ virtute, probitate, & prudentiâ, erat eximius, ut jure merito ad hanc dignitatem evectus fuerit; & hoc de omnium ordinum pleno conſenſu & gaudio. Ad hæc legati & cum ipſis per literas Taraſius Pontificem humiliter deprecati ſunt, ut pro ſuâ paternâ bonitate acceptaret indictionem Synodi œcumenicæ, & ad illam deputaret legatos. Adrianus, cui numquam quid lætius advenire poterat, confeſtim legatos deſignat, Petrum Archipreſbyterum Eccleſiæ ſancti Petri, & Petrum ſancti Sabæ abbatem; qui nomine Papæ Conſtantinopoli convenerunt imperatorem. Sed cùm Iconomachi diu in urbe regiâ dominati fuiſſent, & incredibiles excitarent tumultus adverſus Epiſcopos, quos nequidem ſedare potuiſſet; pauliſper res fuit dilata, & paulopoſt indicata Synodus Nycææ in Bithiniâ, urbe jam illuſtrata per primam Synodorum generalium contra Arianos, fitque ad eam Epiſcorum concurſus octavo imperii Conſtantini anno.

In primâ actione hujus Synodi, factis faciendis, multi Epiſcopi, qui hæreſi Iconomachorum adhæſerant, libellos ſupplices obtulerunt, ad veniam deprecandam, eo quòd Copronymi Synodum approbaſſent: & in primis Gregorius Neocæſarienſis, qui in illo conciliabulo fuerat quaſi præſes. Placuit ſanctæ Synodo, juxta Canonem octavum Nycænæ, & tertium Epheſinæ, eos ab hæreſi venientes recipi cum manuum impoſitione, præcedentibus ſcilicet anathematiſmis, quos dixerunt hæreticis; quibus finitis in proprias ſedes reſtituti ſunt, ubi juſſi ſunt reſidere. *In ſecundâ actione* producta eſt in Synodo Epiſtola Adriani ad Conſtantinum & Irenem, in quâ patrum teſtimonia allegantur pro imaginibus; deinde, lecta eſt littera Synodica Adriani ad Taraſium patriarcham, in quâ dicitur, quòd pictura illa veneranda, in quâ agnus digito præcurſoris demonſtratur, in ſextâ Synodo probata ſit: unde invaluit uſus frequentiſſimæ illius picturæ. Legati à Taraſio petierunt, num conſentirent litteris ſanctiſſimi Papæ Adriani; qui unaniter reſponderunt, quòd ſic; & quòd libenter, juxta traditionem, reciperent picturas Chriſti Domini, Virginis Deiparæ, Angelorum, & Sanctorum; proteſtantes tamen, latriam ad ſolum Deum referri. *In tertiâ actione* producta eſt Epiſtola Taraſii ad Epiſcopos orientales, & reſponſio illorum ad Taraſium. In his orientales agnoſcunt tantùm ſex Synodos generales, acceptantque libenter ſecundùm traditiones Apoſtolicas venerationem reliquiarum & imaginum, cum hac explicatione, quòd imagini honor exhibitus ad ipſum prototypum referatur. *In quartâ actione* multa Patrum teſtimonia afferuntur, probantia utilitatem imaginum; adducuntur loci Scripturæ, quibus probantur; narrantur miracula in imaginibus facta, recitatur id quod habetur ex ſermone S. Athanaſii de miraculo in civitate Beryto facto per imaginem Chriſti, quæ percuſſa in latere à Judæis reddidit ſanguinem, prohibetur nè nugaces picturæ apponantur templis, ſed illæ quæ deſumuntur ex veteri & novo Teſtamento; ut qui litteras non norunt, nec Scripturam ſacram valent legere, per contemplationem picturæ addiſcant ea quæ

aliter ignorarent. *In quintâ actione* productus eſt & lectus liber cujuſdam beati Joannis Epiſcopi Theſſalonicenſis; in quo diſputat cum Gentili de uſu imaginum; interrogante Gentili, & reſpondente Joanne. Objiciente autem Gentili, Angelos non poſſe pingi; conceſſit Joannes, Angelos poſſe pingi, quia corporei ſunt. Approbavit hæc Synodus propoſitionem Joannis Theſſalonicenſis, quòd Angeli pingi poſſent; non tamen proptereà approbavit rationem Joannis, quòd pingi poterant Angeli quia erant corporei; protunc enim nulla erat quæſtio de corporeitate Angelorum. *In actione ſextâ* continetur refutatio hæreticorum in conciliabulo Conſtantinopolitano ſub Leone Copronymo, quod factum eſt per modum dialogi; in quo Gregorius Neocæſarienſis, qui antea in tali hæreſi verſabatur, & tunc ad meliorem mentem converſus erat, adducebat opiniones & rationes Iconoclaſtarum; ad quas per Epiphanium reſpondebatur. Ille dialogus in ſex tomos ſeu partes diviſus fuit.

In ſeptimâ tandem actione approbantur ſex univerſales Synodi, profitentur Patres Symbolum, in quo inſeruntur articuli de ſacris imaginibus, ſecundùm traditionem Apoſtolicam venerandis: damnant omnes hæreticos, qui à ſex Synodis præcedentibus damnati fuerant: ac denique, poſt longam credendorum explicationem, ſancta Synodus ſic exclamavit: *Omnes ſic credimus, omnes idem ſentimus, omnes approbantes ſubſcripſimus. Hæc eſt fides Apoſtolorum, hæc eſt fides Patrum, hæc eſt fides orthodoxorum, hæc fides omnem terram confirmavit, credentes in unum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur; qui ſecùs agunt, anathemate percelluntur; qui ſic non ſentiunt, ab Eccleſiâ depelluntur.* Poſt hæc, ſequentia anathemata prolata fuerunt. Quicumque ſententias ſacræ Scripturæ de idolis contra venerandas imagines adducunt, Anathema ſit. Qui venerandas imagines idola appellant, Anathema ſit. Quicumque dicunt, quòd Chriſtiani imagines, ut Deos, adorant, Anathema. Qui ſcienter communicant cum illis, qui contra venerandas imagines ſentiunt, aut eas dehoneſtant, Anathema. Qui audent Eccleſiam Catholicam dicere, aliquando ſuſcepiſſe idola, Anathema ſint. Si quis Iconocloſtam defenderit, Anathema ſit. Si quis Evangelicas narrationes per picturam repræſentatas non acceptaverit, Anathema. Si quis has non ſalutaverit in nomine Domini, Anathema. His ſanctiſſimè conſtitutis, & canonibus viginti duobus factis, ſubſcripſerunt legati Pontificis, Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, Joannes Syncellus, Thomas & Agapius, qui locum tenebant Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni & Jeroſolimitani; deinde alii Epiſcopi numero 311. Tandem in media Synodo Patres juſſerunt, proferri Salvatoris imaginem, & ab omnibus ſuppliciter procumbentibus adorari.

Supereſt, ut aliqua reſpondeamus illis, qui aſſerunt hoc Concilium eſſe nullum; ut porè contrarium alteri Concilio anteriori, nimirùm Conſtantinopolitano: & condemnatum à poſteriori, ſcilicet à Francofordienſi Synodo. Reſpondeo, hoc eſſe purum hæreticorum commentum, & ſingulariter Magdeburgenſium, centuria 8. cap. 9. & Calvini lib. 1. Inſtitutionum cap. 11. ſſ. 14. Licèt enim ſit contrarium Conſtantinopolitano, non proptereà eſt invalidum; quoniam illud Concilium ſub Copronymo, de quo ſuperiùs dictum eſt, nullo modo fuit generale, aut legitimum; cùm in A eo non interfuerit Romanus Pontifex, nec per ſe, nec per legatos, ut referunt Zonaras, Cedrenus, & ipſi Magdeburgenſes, cent. 8. cap. 9. col. 551. Non poteſt autem dici, quòd legitimum ſit Concilium ſine Pontificis Romani participatione: nec etiam in eo fuerunt tres Patriarchæ, ſicque non potuit dici generale & legitimum Concilium. Quantùm autem ad Francofordienſe, cui maximè nituntur adverſarii, qualecumque illud ſit; ſemper illi præferri debet Concilium Nycænum ſecundum, quod fuit univerſalius, antiquius, & à ſummo Pontifice confirmatum. Deinde, Synodo Francofordienſi non conſenſerunt, ſed repugnarunt Papa & Legati, ex Magdeburg. cent. 8. cap. 9. B col. 639. Tertiò, in Concilio Francofordienſi non fuit definitum, ut imagines tollantur è templis, ſed ut non adorentur. Quartò, res ipſa oſtendit, Synodum Francofordienſem non proſcripſiſſe idola; cur enim hoc non fuiſſet factum, cùm nullus in occidente potuiſſet reſiſtere determinationi omnium Epiſcoporum & regis potentiſſimi Caroli Magni? Tandem, Patres Francofordienſes rejiciunt Synodum Græcorum de adorandis imaginibus, Conſtantinopoli celebratam ſine conſenſu Romani Papæ. Per hanc Synodum non poſſunt aliam intelligere, quàm Copronimianam, quæ celebrata eſt Conſtantinopoli contra imagines; ſi enim loqui intenderent de iſtâ Synodo noſtrâ, in duobus decepti fuiſſent maximè: primò, quia di- C cunt Synodum quam condemnant fuiſſe celebratam Conſtantinopoli, ubi noſtra habita eſt Nycææ: Secundò, quia dicunt iſtam quam infirmant Synodum fuiſſe ſine conſenſu ſummi Pontificis, quod non poteſt dici de noſtrâ, quam Adrianus Papa indixit & approbavit; & ad quam ſuos deputavit legatos.

Quòd ſi adverſarii Eccleſiæ inſtent, & velint probare, per Synodum damnatam à Francofordienſibus, intelligi Nycænam ſecundam; ut probabile apparet ex Abbate Urſpergenſi & Aimonio dicentibus, illam Synodum damnatam celebratam fuiſſe ſub Conſtantino & Irene, quod ſolum de Nycænâ 2. allegari poteſt. Quod etiam inſinuant libri Carolini, attributi Carolo Magno, D qui uſum imaginum prohibent. Reſpondeo, quòd etiamſi hoc concederetur; nulla adhuc eſſet condemnatio Concilii Francofordienſis, nec librorum Carolinorum: nam duo mendacia imponunt Synodo Nycænæ, quòd ſcilicet celebrata fuerit ſine conſenſu Papæ Romani, & quòd in eâ determinatum fuerit, imagines eſſe adorandas cultu latriæ. Quod autem hæc ſint vera mendacia, patet de primo ex Concilio ipſo Nycæno; ubi conſtat, lectas fuiſſe Adriani Epiſtolas; & ipſum totam Synodum confirmaſſe. Conſtat etiam de ſecundo mendacio; nam Act. 1. Baſilius Ancyranus, qui antea fuerat hæreticus, cùm reſipiſceret, & confeſſionem Catholicam ederet, toto Concilio audiente & pro- E bante, dixit; ſe quidem imagines colere, non tamen latriâ, cùm ſoli Deo debeatur. Similiter loquuntur alii Act. 3. 4. & 7. Dices: Ergo Concilium Francofordienſe erravit. Reſpondeo, quod potuerit errare & erraverit; non in quæſtione juris, ſed facti; quæ dependet ab inquiſitione & informatione hominum. Deinde, nil mirum, ſi errare potuit hoc Concilium; cui non conſenſerunt Legati Pontificis, & cui etiam contradixit Pontifex.

Quantùm ad libros Carolinos, ſeu ad libellum quemdam ignotum, qui aſcriptus eſt Carolo magno, & ab eodem dicitur miſſus ad Adrianum

Digitized by Google

Pontificem contra imaginum venerationem ; probabiliſſimum eſt, talem librum non eſſe Caroli magni ; quia ipſemet Carolus miſit eum ad Adrianum Pontificem, ut illi reſponderet ; & Adrianus reſcripſit ad imperatorem alium librum, in quo prædictam accuratè refutavit ; quod clare oſtendit, libros iſtos eſſe ab aliquo hæretico confectos Deinde, Gregorius III. Adrianus I. & Leo III. defecerunt à Græcis Imperatoribus, eos excommunicaverunt, & nè vectigalia Italiæ ad eos deferrentur obſtiterunt ; protectoreſque acceperunt reges Franciæ, pro eo quod illi Iconomachorum hæreſi patrocinarentur, cùm ex adverſo in fide Eccleſiæ conſtantes eſſent Franciæ Reges, quod profectò non fuiſſet factum, ſi eadem hæreſi laboraſſet Carolus Magnus. Tertiò, Jonas Aurelianenſis, qui vixit tempore Ludovici Pii, filii Caroli Magni, dicit lib. 1. de cultu Imaginum ; Claudium Taurinenſem hujus hæreſis patronum, non fuiſſe auſum ſuam hæreſim prædicare, vivente Carolo. Quomodo ergo poſſet accuſari Carolus Magnus de protectione hujus hæreſis, per libros à ſe compoſitos ? Quartò, credi nè poteſt, Carolum Magnum eſſe alterius fidei ab Adriano, cui tantâ amicitiâ conjunctiſſimus fuerat, dùm viveret, ut illi mortuo epitaphium piè & eleganter conſcribere & erigere volverit ; quæ habentur apud Bellarminum lib. 2. de Conciliorum authoritate cap. 8. in fine.

De Concilio Conſtantinopolitano quarto ; Generalium octavo.

CONCILIUM iſtud celebratum eſt ſub Adriano II. Summo Pontifice an. D. 869. & 70. & Baſilio Imperatore. In eo adfuerunt ducenti duo Epiſcopi cum aliis plurimis patribus. Præſides fuere ex parte Pontificis Donatus & Stephanus Epiſcopi, cum Marino Romanæ Eccleſiæ Diacono. Hoc totum Concilium conſiſtit in depoſitione Photii, qui ſe tyrannicè intruſerat in Patriarchatum Conſtantinopolitanum, ex quo expulerat Ignatium authoritate Michaelis Imperatoris prædeceſſoris Baſilii. Ut autem hæc hiſtoria clarè & diſtinctè innoteſcat ;

Sciendum eſt, qui erant Ignatius & Photius, de quibus tota controverſia verſabatur. Ut autem cognoſcatur Ignatius, ex altiori narratio incipi debet, & dicendum ; quòd Nicephorus Orientis Imperator filiam ſuam Procopiam ſponſam dederit Michali Europaleti, ex quo natus eſt cum aliis liberis Nicetas. Mortuo Nicephoro, Imperium devolvitur Michaeli, qui magnâ cum virtute imperavit ; ſed biennio elapſo, Leo ipſius exercituum præfectus in Michaelem perduellis inſurrexit, regnum occupat, Michaelem cum uxore exilio relegat, regios liberos caſtrari jubet, atque ex his Nicetam, cui caſtrato & in monaſterium incluſo Ignatii nomen inditum eſt. Leo, qui tyrannicè regnum invaſerat, tyrannicè etiam imperavit ; & Iconomachorum ſopitam exſuſcitavit hæreſim. Poſt ſeptennium Michael Balbus, etiam Iconoclaſta, primum Michaelem interimit, & iſti ſucceſſit Theophilus, qui poſt aliquot annos Imperium tranſmiſit ad Michaelem filium ſuum, ſub tutelâ Theodoræ matris ſuæ ; quæ cùm eſſet piiſſima, filium ſuum Michaelem Religione Catholicâ imbuendum curavit, reſtauravit imagines, & in regiâ civitate ſanctiſſimum Methodium à Michaele Balbo relegatum Patriarcham conſtituit. Iſto mortuo, poſtquam quadriennio præclarè ſedem rexiſſet, Theodoræ ſtudio in eadem ſede evectus eſt Ignatius, olim Nicetas, fi- A lius Michaelis Europolatis ; qui in fidei ſinceritate, morum commendatione, & pace tranquilla, ſuo Patriarchatu potitus eſt undecim annis, donec Bardas Theodoræ frater ipſum multum turbavit ; quippe qui erat Ignatio infenſiſſimus, propterea quòd ipſum multoties de ſtupro cum propriâ nuru ſua reprehenderat ; illique denegaverat ad ſanctam ſinaxim acceſſum die Epiphaniæ. His commotus adverſus Ignatium Bardas, ſuaſit Imperatori, ut matrem ſuam Theodoram rerum gubernaculo ſpoliaret, ipſam includeret in monaſterio, & juberet Ignatio, eam quamvis invitam tondere. Hoc facere renuens Ignatius, juſſu Imperatoris depor- B tatur in exilium, & Photius in ejus ſedem intruſus eſt. Quantùm autem ad qualitatem iſtius Photii : Erat vir laicus, gente illuſtris, dignitate protoſpharius, primus à ſecretis, & homo certè præſtantiſſimus ; ſi naturæ & artis dotes, animi improbitas & ambitio naturales ejus virtutes non obſcuraſſent. Hoc poſito,

Dicendum eſt, quòd Imperator ad Nicolaum de novo creatum Summum Pontificem legatos deputaverit, ſub prætextu ipſum de ſuâ promotione felicitandi ; ſed reverâ, ut ab illo obtineret exaltationis Photii, & depoſitionis Ignatii confirmationem. De hac re inſtrui voluit Pontifex, & accipiens, C quòd Ignatius falsò accuſatus fuiſſet de intelligentiâ cum Imperii hoſtibus, & quòd injuſtè fuiſſet expulſus à ſede ſuâ, ex invidiâ, & odio Bardæ, qui abſolutè diſponens de Imperatoris voluntate, ipſum à Patriarchatu abdicari fecerat, ut ſibi conjunctiſſimus Photius illi ſubſtitueretur ; tantùm abfuit, ut hoc approbaret Pontifex, quinimò coegit Concilium Romæ, in quo talem mutationem condemnavit, & miſit expreſsè legatos ad Concilium Conſtantinopolitanum, ut manum tenerent decretis pro imaginibus toties factis, & abſolutè declararent decretum Papæ in Concilio Romano factum, quo ſtatutum fuerat, ut protinùs deturbaretur à ſede uſurpatâ Photius, & Ignatius reſtitueretur. Legati D honorificè accepti ſunt, ex quo tamen nota fuit illorum commiſſio, omnibus ita fuerunt inviſi ; ut per trimeſtre nullus auſus fuerit alloqui eos ; donec Bardas & Photinus, de majori Epiſcoporum ſuffragio aſſecurati, Concilium aperuerunt, legatos & Ignatium convocaverunt, iſtumque ſuper falſiſſimas accuſationes condemnaverunt, & è ſuâ ſede ejecerunt tanquam indignum. Utrumque reprobantes legati, de duriſſimo exilio, in quo ſuas pulices manducare cogerentur, minati ſunt. Et tot plagis à Bardâ affectus eſt Ignatius, ut poſt dentium confractionem, in albo coactus fuerit ſubſignare hæc Verba. *Ego ſubſignatus indignus Epiſcopus fateor, me illegitime ad talem gradum promotum fuiſſe, in quo* E *me geſſi, non tanquam paſtor, ſed veluti tyrannus.* Huic conciliabulo, metu perſecutionum & exilii, ſuſcripſerunt legati.

Cùm ſuorum legatorum perverſam & imbecillem geſtionem audivit Nicolaus, alium qui ex parte Imperatoris Romam acceſſerat, confirmationem Concilii Conſtantinopolitani à Nicolao expoſtulaturus, inauditum remiſit ; dicens, quod taliter promotionem Photii improbabat, ut nunquam eum Epiſcopum, nec paſtorem, ſed lupum & prædonem, vocaturus eſſet ; deinde, per Epiſtolam omnibus Epiſcopis Orientalibus inhibuit communionem cum Photio, Zachariamque unum ex legatis excommunicavit, in tempus poſterum differens condemnationem alterius, Radoaldi ſeu Radulphi nomine, quem ad Gallias miſerat. Inſuper Photium & faventes Epiſcopos deſtituit, Ignatiumque ad ſedem,

Digitized by Google

& omnes Epiſcopos, quos expulerat Photius, revocavit. In hanc ſententiam inſurgens Photius, Michaelem & Bardam excitauit, ut cogerent Concilium Conſtantinopoli, quod Eccleſiæ ſummè neceſſarium dicebat; quo indicato, in conſpectu pluriſmorum Epiſcoporum multa crimina imputavit Nicolao, à quibus petiit, ut ratione ſuorum ſcelerum excommunicatus deponeretur. Multi præſules renuerunt, dicendo, ſupremam ſedem à nemine judicari; attamen à viginti & uno condemnatus eſt, depoſitus, & excommunicatus. Photius inſuper ad tantam vindictam commovit Auguſtum, ut legatum deputaverit ſuorum exercituum præfectum ad Romanum Pontificem cum litteris, injuriis & comminationibus omnino refertis; quibus nihil aliud reſpondit Papa, niſi quòd obnixè Auguſtum deprecaretur, ut ad ſalutem animæ ſuæ attenderet; nec ampliùs favere vellet homini nil niſi ambitionem reſpiranti. Hæc omnia parum reputans Photius, Orientales Epiſcopos ab unione, quam habebant cum Occidentalibus, longiùs amovit; iſtis imputando tam notabiles defectus in regimine ſuo, ut ab illis æſtimarentur crimina, quæ ſummè hæreſim redolebant. Sed quia nihil horum fiebat, niſi inſpiratione Bardæ; ultione divinâ iſte interfectus eſt à Michaele, qui eum aggregaverat Imperio; & loco ejus ſubſtitutus fuit Baſilius, qui deinceps nominatus eſt Auguſtus, & poſtea factus fuit Imperator.

Non longo pòſt tempore, ipſemet Michael, qui principalis cauſa erat ſchiſmatis Eccleſiæ, ad vitam Baſilii attentare præſumens, quia eum continuò ſollicitabat de orthodoxorum conſervatione, ab illo præventus fuit: unde factum eſt, quòd inſidiæ in alium paratæ in ſeipſum ceciderint: ſicque Baſilius factus Imperator, totam tyrannorum factionem extirpare percupiens, Photium depoſuit, ipſum in monaſterio incluſit, reſtituit Ignatium, & ad Nicolaum nuntios miſit, ut per legatos declararet, quid faciendum eſſet circa Preſbyteros, quos ordinaverat Photius. Ignatius etiam, qui de novo Patriarchatum recuperaverat, ad Summum Pontificem deputavit legatos & Photius alios, qui de ejus depoſitione conqueſti ſunt. Sed, cùm ſinguli horum trium deputati, eſſent in diverſis navibus; ea, quam Photiani conſcenderant, ſubverſa eſt; aliæ verò ad felicem portum pervenerunt. Legati ingreſſi Romam, Nicolaï mortem audierunt, ejus convenêre ſucceſſorem Adrianum II. cui ſuas obtulerunt Epiſtolas, & gratias egerunt maximas de depoſitione Photii, & Ignatii reſtitutione, ad quam maximè contulerat Pontifex, in cujus conſpectu igni tradidere acta Conciliabuli Conſtantinopolitani, quod coëgerat Photius; promittentes, eamdem pſeudo Synodum de novo comburendam eſſe, in Concilio quod celebrandum deſignabat Imperator Conſtantinopoli: modo conſenſum ſuum & legatos non denegaret Pontifex, qui illius nomine præeſſent. Adrianus, qui felicius nuntium accipere non poterat, legatos Imperatori, cum illius legatis remiſit Conſtantinopolim; nedum, ut adeſſent Concilio; ſed præterea, ut reſtitutionem Ignatii approbarent; & confirmarent depoſitionem Photii, qui vocatus fuit lupus, raptor, hipocrita, uſurpator, & arbor peſſima, præſcindenda Apoſtolicâ falce.

His omnibus peractis, inchoata eſt Synodus octava generalis Conſtantinopoli in Templo ſanctæ Sophiæ, propoſitis in medium ſalutis noſtræ vexillis, Evangelio & Cruce, an. D. 869. convenientibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino S. R. E. Diacono, locum tenentibus Adriani II. ſanctiſſimi ac beatiſſimi Archiepiſcopi ſenioris Romæ; & Ignatio Patriarchâ Conſtantinopolitano, & ſanctiſſimis vicariis Orientis; Præſentibus ex juſſione Imperatorum Occidentis & Orientis decem patriciis, qui manus datarii erant, ut omnia pacificè & ſine tumultu agerentur.

In primâ actione hujus Concilii, Legati Pontificis Donatus & Stephanus Epiſcopi, & Marinus Diaconus, cum Ignatio Conſtantinopol. Patriarchâ, & vicarii Patriarcharum Orientalium dixerunt; Ingrediantur Epiſcopi omnes quotquot laboraverunt & certaverunt pro verbo veritatis, ut potè conſentanei ſanctiſſimo Patriarchæ Ignatio, & ſedeant ſecundùm ordinem ſuum, quia digni ſunt; & beatos & ter beatos illos æſtimamus. Ipſis ſedentibus, Bahanes famoſiſſimus Patricius, ex parte Imperatoris præpoſitus ad Concilium, expoſuit litteras D. Baſilii Auguſti, quarum lecturam expoſtulavit, ex quibus audierunt & cognoverunt Patres ardentem zelum, quo ipſe Imperator ferebatur ad tollendum ſchiſma, & tranquillitatem Eccleſiæ procurandam. Poſtea, Bahanes ex parte Epiſcoporum à legatis exegit, ut ſuam poteſtatem notam facerent; non ob inhonorationem Romani Throni, ſed quia aliquando decepti fuerant per legatos Radoaldum & Zachariam, alia facientes, & alia in mandatis habentes. Ad hoc faciliter deferentes legati, ut omnem dubitandi occaſionem tollerent ex cordibus Epiſcoporum, Epiſtolas Summi Pontificis ad Imperatorem & Patriarcham protulerunt, quæ lectæ fuerunt illicò. Deinde, productus eſt libellus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui nil aliud continebat, præter definitionem Synodi Romanæ ſub Nicolao Pont. quæ habebat; Anathematiſamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. Anathematiſamus etiam Photium, qui contra ſacras regulas repente de ſæculari militiâ, ſuperſtite Ignatio Patriarchâ, tyrannicè à quibuſdam ſchiſmaticis in Conſtantinopolitanâ Eccleſiâ inſtitutus eſt, &c. Denique, poſtquàm Synodus dixit, Omnibus placet libellus à ſanctâ Romanâ Eccleſiâ expoſitus; & lecta fuit definitio Epiſcoporum Orientalium in cauſâ Ignatii, quæ facta fuerat antequam legati Româ conveniſſent Conſtantinopolim, & quæ conformis erat in omnibus illi quam præfati legati fecerunt poſtea, abſoluta eſt prima actio.

In ſecundâ actione, Epiſcopi & Preſbyteri cum Diaconis & Subdiaconis libellos pœnitentiæ offerentes Synodo, quòd Photio adhæſiſſent, recepti ſunt ſolâ manuum impoſitione. In tertiâ lectæ ſunt litteræ Imperatoris & Ignatii ad Nicolaum Pont. & ea quæ erat Adriani Papæ ad Ignatium Patriarcham, ſuper damnationem Photii. In quartâ actione, legitur præſertim littera Nicolai ad Photium, quâ illum increpat pro uſurpato ſacerdotio; cùm Sardicenſe Concilium, Cæleſtinus Papa, Leo Summus Pontifex, Gelaſius, & Adrianus I. prohibeant ne de laïcis aſſumantur antiſtites. Huic improperio reſpondit Photius, ſe habere exempla talium ordinationum in perſonâ: Taraſii qui taliter ex Laïco factus eſt præſul; & in perſonâ D. Ambroſii, qui ex ſtatu Catechumenorum fuit aſſumptus ad regimen Eccleſiæ Mediolanenſis. Ad hæc replicans Adrianus, dixit; quòd ſi Taraſius in erigendis imaginibus contra illorum deſtructores non ſe verũ & generoſiſſimum oſtendiſſet militem, nunquam ſuæ conſecrationi aſſenſum præbuiſſet Adrianus I. ut teſtatur ipſemet in Synodo eo tempore habito. Quantùm verò ad Ambroſium, reſpondit; quòd ſi divino præſagio ex Catechumeno factus fuerit

Digitized by Google

Epiſcopus, hoc in ſpecialem inſtinctum Spiritûs ſancti refundi debeat.

In actione quintâ, Photius tamquam reus citatur, & in medio adductus ad interrogata nihil reſpondere voluit; quàm iſtud dictum Davidis: *Poſui ori meo cuſtodiam, quod ſequitur, vos ipſi legitote*, quaſi diceret verba ſequentia, *cùm conſiſteret peccator adverſum me*. Inſtant legati, non evaſurum mortem ſilentio; reſpondit: *Neque Ieſus tacendo evaſit damnationem*. Suaviter ipſum precantur, ut ſe juſtificet; & replicat: *Iuſtificationes meæ non ſunt de hoc mundo*, ſicque tacens recedit; & illi abſenti ab univerſali Synodo dicitur Anathema. In ſextâ actione, vocati ſunt ad Synodum Epiſcopi, qui à partibus Photii erant; ſollicitantur ad pœnitentiam, ipſam teſtari recuſant, datque illis imperator inducias ſeptem dierum. In ſeptimâ actione, ingreditur Synodum Photius innixus baculo, quem illi juſſit auferri Marinus legatus; quia baculus dignitatis paſtoralis ſignum eſt, quam nullam habebat. Legati illum hortantur ad pœnitentiam, ſed vice-verſâ illos ad eam magis impellebat Photius cum ſuis Epiſcopis in ſuo ſchiſmate & ſuâ pertinaciâ perſeverantibus. In octavâ actione, abolita fuerunt & combuſta juſſu Imperat. acta conciliabulorum Photii, & chirographæ, quas exigebat ab omnibus, ſive clericis, ſive laïcis, etiam viliſſimis; quibus ſe obligabant ad partes Photii ſuſtinendas adversùs quoſlibet. In eadem Synodo quidam Iconomachi advenerunt pœnitentes, qui recepti ſunt cum ſolâ manuum impoſitione. Similiter de novo Stephanus è ſuggeſtu anathematiſavit Iconoclaſtas. In nonâ, venit Vicarius Alexandrinus, qui approbat ea, quæ in præcedentibus actionibus facta ſunt. In actione decimâ, recenſentur, tota Synodo annuente, canones qui in illa compoſiti ſunt, quos ad numerum viginti ſeptem reducunt Latini; licet Græci illos ulteriùs multiplicent. Tales afferemus breviter.

Canon primus præcipit traditiones Apoſtolorum, Conciliorum generalium, & particularium, nec non Patrum, ſervari. Secundus vult approbari diffinitiones Synodicas Nicolai & Adriani, quæ Photium & Ignatium reſpiciebant. Tertius præcipit imaginem pari honore adorari ac Evangelium. Quartus declarat, quòd Photius numquam fuerit Epiſcopus; nec illi, qui ab eo in gradu ſacerdotali conſecrati ſunt, veri ſacerdotes. Quintus prohibet, nè quis ex ſtatu laicali, cujuſcumque dignitatis ſit, promoveatur ad antiſtitum dignitatem; niſi per gradus ſtabilitos ab Eccleſiâ tranſierit: Apoſtolus enim ad Timotheum prohibet, fieri quemquam ex Neophyto Epiſcopum; quod Canon quintus exponit, tam de Neophyto in ſtatu clericorum, quàm de Neophyto in fide. Sextus anathematiſat Photium propter hoc, & ob alia crimina. Septimus prohibet, nè adverſarii imaginum admittantur ad illas faciendas. Octavus & nonus improbant actionem Photii, dùm ab unoquoque exigebat chirophaphos, ut ſuas partes tenerent. Decimus præcipit, quòd ab inferiori non declinetur judicium ſuperioris, ante ipſius ſententiam, quidquid habeat de illo. Quod intelligitur de Sacerdotibus, de Epiſcopis, de Metropolitis, de Patriarchis, & de Papâ. Undecimus ſtatuit, unicam eſſe animam in homine, contra Photium duas aſſerentem, juxta mentem Manichæorum, qui ſuſtinebant in homine, præter animam rationalem, eſſe animam ſenſitivam, ex quâ ſolâ promanant omnes concupiſcendi actus, quam ob hoc aſſerebant ex ſuâ naturâ malam. Contra illos ſcripſit

A Auguſtinus librum de duabus animabus contra Manichæos.

Tertius decimus ordinat, quòd clerici Eccleſiæ propriæ ad honores Eccleſiaſticos aſcendant, ſi digni ſunt; & non illi qui ſunt foris. Quartus decimus prohibet, nè Epiſcopi ita familiares fiant apud imperatores & principes, ut poſſint ab illis inhonorati; imò ſe oſtendant illis æquales, ut poſſint eos liberè arguere, dùm peccaverint. Quintus decimus prohibet Epiſcopis, nè Eccleſiæ vaſa, veſtes, aut reditus, poſſint alienare. Sextus decimus præcipit abrogationem abuſus, quo ſolebant aliàs principes in ſuis aulis aliquibus diebus laïcum veſtibus Epiſcopalibus aut Patriarchalibus induere,

B quo obdelectabantur. Decimus ſeptimus dat Metropolitanis licentiam viſitandi Epiſcopos ſuos, & arguendi; prohibet deinde, nè Epiſcopi ſe diſpenſent à Synodo, ſub pretextu morandi in aulis principum: denique inhibet, nè dicatur, Concilium non poſſe celebrari abſque præſentiâ principis. Decimus octavus concedit, ut Eccleſiæ cuilibet non poſſint auferri privilegia, nec bona, quorum habuerit poſſeſſionem per triginta annos. Decimus nonus prohibet, nè Metropolitani gravent ſubditos in viſitationibus ſuis. Vigeſimus prohibet, nè bona Eccleſiæ data in emphiteuſim poſſint auferri ab emphiteutâ, ſub pretextu pacti non ſervati, niſi ordine judiciali.

Vigeſimus primus præcipit, maximè honorari

C Papam ſenioris Romæ; vetatque, nè ulla verba indecentia, aut libelli, in ipſum proferantur, ut fecit Photius. Vigeſimus ſecundus prohibet, ne quis ad dignitatem Eccleſiaſticam promoveatur per authoritatem principum adverſus canonicam electionem. Vigeſimus tertius prohibet, nè Epiſcopi præſumant functiones facere in Eccleſiis aliorum. Vigeſimus quartus prohibet, nè Metropolitæ per ſuffraganeos faciant, quæ per ſe ipſos agere valent; & hoc ſub pœnâ correctionis à Patriarchâ, aut depoſitionis. Vigeſimus quintus præcipit, ut qui ab Ignatio & Methodio defecerunt, ut Photio adhærerent, & nolunt reſipiſcere, deponantur omnino. Vigeſimus ſextus declarat, ab Epiſcopo appellationem poſſe fieri ad Metropolitanum; imò

D ad Patriarcham ſine medio, ſi credat, ſe injuſtitiam paſſurum à Metropolitano. Ultimus prohibet, nè Epiſcopi pallium habentes, illo utantur extra loca & tempora ſtatuta; prohibet etiam Epiſcopis è clauſtro aſſumptis, nè mutent habitûs & veſtis rationem ob novam dignitatem ſub pœnâ correctionis aut depoſitionis à Patriarchâ. Poſtremò, omnia acta Concilii lecta fuerunt, & ab omnibus cum acclamatione recepta, præcedenteſque Synodi confirmatæ; ac denique appoſitæ ſubſcriptiones legatorum, Patriarchæ Ignatii, Vicariorum Eccleſiarum orientis, Imperatorum & Epiſcoporum.

Licet in his omnibus ſatis providè bono Eccleſiæ

E conſuluerint hujus Concilii Patres, non propterea tamen ſchiſma Photianum terminatum & extinctum fuit; licet enim imperator, videns contumaciam Photii reſipiſcere nolentis, eum exilio dederit, ut à ſuis protectoribus ſepararetur; attamen, mortuo Ignatio, Photius revocatus eſt ab ipſomet Baſilio, & in priſtinam ſedem reſtitutus, perſuaſione cujuſdam Monachi Photio conjunctiſſimi, Santabareni nomine; & hoc ſub Joanne 8. ſummo Pontifice, qui Adriano ſucceſſerat. Hic Pontifex talem actionem audivit per legatos imperatoris, qui Romæ convenerant, ad ſollicitandam Photii confirmationem; tum ex parte Imperatoris, tum

ex parte Hieroſolymitani Patriarchæ, & plurimorum Epiſcoporum orientis. Papa pertimeſcens furorem Baſilii, & damnum quod ſanctæ ſedi accidere poterat ex confœderatione, quam inierat cum multis principibus, multumque confidens in promiſſione ſibi ab imperatore datâ expellendi Sarracenos, qui Italiam devaſtabant, & redigendi Bulgaros in Eccleſiæ Romanæ directionem; tantâ imbecillitate ductus eſt, quòd Photii reſtitutioni acquieverit; unde illi nomen fœminæ impoſitum eſt in poſterum, & ex hoc æſtimant plurimi, hiſtoriam Joannæ Papiſſæ traxiſſe originem. Reſtitutus Conſtantinopoli Photius, Concilium ibi indixit illicò, quod Concilium nominavit octavum; prætendens hoc modo, Synodum octavam abolere, in B quâ ipſe damnatus fuerat. Iſti Synodo favent ſchiſmatici Græci, Conciliorum compilatores. In eâ legati Pontificis primum locum dederunt Photio, & ob hoc Papa, qui optime noverat, ſe peſſimè in reſtitutione Photii egiſſe; revocat legatos, Concilium reprobat, Photiumque anathemate ferit. Joanne mortuo, ſucceſſit illi Marinus, qui ſuum Pontificatum inchoavit per novam Photii condemnationem; & ob hoc Marinum noluit in Pontificem agnoſcere imperator. Iſto Marino è vivis exceſſo, ſedem Apoſtolicam occupavit Adrianus 2. qui non obſtantibus ſollicitationibus Baſilii, novam in Photium aggravationem pronuntiavit; quod ita furore incendit imperatorem, ut legatos cum litteris injurioſiſſimis deputaverit ad C ipſum: ſed quia legati ipſum mortuum invenerunt, reddiderunt Stephano quinto Epiſtolas, quibus cum omni zelo & generoſitate maximâ reſponſum fecit; ſed interim è vivis ſublatus reperitur imperator.

Poſt mortem imperatoris, quo pede cœperat Photius, voluit progredi; imò tantâ temeritate actus fuit, ut ſuorum miniſterio, Santabarenum, qui ſibi cognatione conjunctus erat, ad imperii thronum exaltare preſumpſerit; ſed Leo Baſilii filius, quem diu pater vinculis detinuerat dolo & calumniis hujus Monachi, tales in illum ultus eſt injurias, Santabarenum flagris cæſum & oculis orbatum in exilium trudens; & ejus amicum Pho- D tium abjiciens è Patriarchatu, in quo Stephanum inſtituit. Sed quia iſte ordinatus fuerat Diaconus à Photio, cujus ordinationes rejectæ fuerant per ſanctos hujus Concilii Canones; Romam miſſus fuit à Leone, ut diſpenſationem à Papâ poſtularet, quam obtinuit reverà, poſtquam de pœnitentiâ ſuâ certiorem effecit Pontificem; & ex eo tempore nulla habetur mentio de Photio, qui tam obſcurè mortuus eſt, ut de illius exitu nihil certi allegari poſſit.

Supereſt, ut reſpondeamus ad difficultates aliquas quæ proponi ſolent in hujus Concilii negotio. Primò, aliqui noluerunt, hanc Synodum inter E œcumenicas & univerſales recenſeri. Sed inter alia attendant quæſo ad profeſſionem fidei, quam aliàs Pontifices ipſi recitare ſolebant, antequam conſecrarentur; in quâ profitebantur credere SS. Trinitatem, Incarnat. & cæt. & inſuper ſancta octo Concilia univerſalia, inter quæ inſerebatur Conſtantinopolitanum, quod ultimum erat. Dicunt ſecundò, non fuiſſe univerſalem & œcumenicam Synodum; quia in eâ nihil de fide actum eſt. Sed reſpondeo, in eâ actum fuiſſe de fide, ſaltem obiter, contra Iconomachos, & contra errorem de duabus animabus. Deinde, ſufficit, quòd in Conciliis tractetur aliquid, quod ſpectet ad bonos mores; & ad Hierarchiam Eccleſiaſticam, & bo- A num regimen Eccleſiæ: unde meritò Patres congregarunt legitimum Concilium adverſus Photium, qui ſe in ſedem Patriarchalem intruſerat, Pontificem anathemate percuſſerat, ordineſque contra regulas Eccleſiæ receperat, & contulerat; quæ omnia ſalubriori remedio, quam Synodo generali, extirpari non poterant. Dicunt tertiò, ex Aimonio Benedictino monacho, aliter determinatum fuiſſe in hac Synodo de imaginibus, ac in ſeptimâ; ſed nullius momenti eſt iſta objectio: quia probant Baronius & Binius, Aimonium Iconomachum fuiſſe. Dicunt quartò, hanc Synodum non eſſe legitimam; quia in ea actum eſt de jure Pontificis circa Bulgaros. Reſpondeo, quòd reverà diſputatum fuerit, an ad Romanum Pontificem, an ad Conſtantinopolitanum pertinerent Bulgari, qui ante converſionem terras habitabant Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, & converſi fuerant ad fidem per inſtructionem ſacerdotum Romanorum. Sed hæc controverſia non erat de jure Summi Pontificis, ad quem omnes fideles ſpectant; ſed de jure Patriarchali & proprio, utrùm ſcilicet ſpectarent ad Romanum Patriarcham; an ad Conſtantinopolitanum: unde hæc quæſtio non fuit agitata in Templo ſanctæ Sophiæ, ubi Concilium celebrabatur, ſed in domo privata; & hoc poſt tertium diem à ſubſcriptione Concilii; ſed præter has difficultates,

Major remanet examinanda circa ordinationem Photii & alias ab illo factas; quas omnes hoc Concilium declaravit nullas, canone quartô. In hoc ſtat difficultas, quòd Eccleſia approbat ordinationes & alia ſacramenta, modò adfuerint materia, forma, & miniſter conferre intendens juxta Concilia Florentinum & Tridentinum. Quare ergo ordinatio Photii conſecrati per Gregorium Siracuſanum Epiſcopum, licet excommunicatum, ut perduellem Ignatio, qui duos Epiſcopos habebat comminiſtros, erit nulla? cùm nihil illi defuerit, niſi quòd non ſervatis interſtitiis conſecratus fuerit Epiſcopus, & primâ die factus fuerit ex laïco monachus, ſecundâ anagnoſtes, tertiâ Subdiaconus, quartâ Diaconus, quintâ Preſbyter, ſextâ Patriarcha; quæ omnia dicunt quidem, ipſum illicitè conſecratum fuiſſe, & contra canones; non verò invalidè. Alii ad hoc reſpondent, ſic intelligendum eſſe Concilium, quòd Photius nunquam licitè fuerit conſecratus, nec ab illo ordinati licitè ordinati; ipſum tamen fuiſſe validè ordinatum, & alios ab illo ordinatos validè. Talem diſtinctionem approbat Hallerius Epiſcopus Cavallicenſis ſect. 3. de effectibus ordinationis cap. 2. dicens hujuſmodi verba canonum interpretanda eſſe, quaſi dicta non ad ſcholaſticum vigorem, ſed ad communem vulgi intelligentiam; ita quòd ſicut dicitur communiter, quòd ſacerdotes impii & prophani non ſint ſacerdotes, quòd medici de ægrotis non ſolliciti non ſint medici, quod reges munia regis contemnentes, non ſint reges, ita, & cæt. Hoc etiam confirmatur ex antedictis, ubi narravimus quòd Leo Imperator, qui in ſede Conſtantinopolitanâ Photio ſubſtituerat Stephanum, ipſum miſerit Romam, ut diſpenſationem acciperet à Papâ, propterea quòd ordinatus fuiſſet Diaconus à Photio; quam conceſſit Papa poſt pœnitentiam, ſine reordinatione; quæ tamen fuiſſet neceſſaria, ſi prima eſſet nulla.

Alii non approbant hanc diſtinctionem, quia nedum in causâ Photii, ſed etiam in plurimis ſimilibus cauſis paria decreta inveniuntur, quæ revera non ſolum illicitant, ſed inſuper irritant Ordines; ut videre eſt apud Morinum in opere de ſacris Ordinibus. Multis hoc probat exemplis, quibus tria adjungam.

Digitized by Google

adjungam. Primum deſumitur ex Concilio Sardicenſi Epiſt. ad Alexandrinam Eccleſiam, quam ipſe Anaſtaſius refert Apoſt. 2. ubi hæc habentur; *Gregorius quidem, qui dicitur illegitimè ordinatus ab hæreticis, & ab iiſdem ad veſtram Eccleſiam miſſus, hoc ſciat unanimitas veſtra, quòd judicio ſacræſynodi depoſitus fuerit; quinimmò illa pariter cenſuit, quòd ipſe numquam omninò fuit Epiſcopus.* Ubi notanda eſt hæc particula, *omnino.* Idem habetur in ſecunda Synodo œcumenica de Maximo Cynico, à Gregorio Nazianzeno Preſbytero ordinato; vacante ſede Conſtantinop. Illam ita ambivit, ut ab Epiſcopis, quos pecunia corruperat, ordinatus fuerit Epiſcopus: & ideo Synodus ſic can. 4. pronuntiat. De Maximo Cynico Philoſopho, propter indiſciplinationis ejus doctrinam, quæ Conſtantinopoli orta eſt; ſtatuitur, ut neque Maximus eſſe, vel fuiſſe putetur Epiſcopus; neque hi, qui ab eo ſunt ordinati, qualemcumque gradum obtineant; omnibus quæ circa eum, vel ab eo geſta ſunt in irritum revocatis. Tandem, Innocentius I. Epiſt. 18. ad Alexandrinum Antiochiæ Epiſcopum ſic loquitur. Ab hæreticis baptiſati recipiendi ſunt cum ſuo baptiſmo; ſed ab hæreticis ordinati non ſunt recipiendi cum ſuo ordine, quia hæretici ſolum baptiſmum dare permittuntur.

Ad difficultatem ergo reſpondent iſti: Veteres Patres tenuiſſe, non ſolum divino & immutabili jure præſcriptas à Chriſto eſſe certas & immutabiles formas ſacramentorum, quarum defectu nihil agatur; ſed inſuper à Deo conceſſam eſſe potetatem Eccleſiæ addendi ſacramentis nonnulla accidentaria, quorum defectu nullum fit ſacramentum; quæ quidem nullitas ultima tamdiu durat, quamdiu beneplacitum erit Eccleſiæ. Sic Alenſis ſummæ p. 4. q. 9. membro 1. D. Bonaventura in 4. diſt. 7. art. 1. q. 1. & artic. ſequenti. Innocentius Papa IV. ad caput *Quanto, de conſuetudine. Cardinalis Oſtienſis tit. de ſchiſmaticis num.* 4. Et cum multis aliis Abbas Panormitanus ad d. cap. *Quanto, de conſuetud.* ubi laudat hanc Innocentii ſententiam, cum iſto moderamine, ut ſi Eccleſia conditionem apponat, nec tamen intendat, ut ejus defectus inducat nullitatem, eo caſu validum erit ſacramentum, ſed tamen illicitum; ſi autem Eccleſia intendat, ut talis omiſſio conditionis, irritet ſacramentum, revera irritum erit. Hoc patet in pœnitentiâ, ubi ex inſtitutione Chriſti, materia ſunt omnia peccata; tamen, ſi ſint reſervata ab Epiſcopis, non poſſunt ampliùs abſovi à communi miniſtro, niſi Epiſcopi habeat authoritatem. Sic etiam de matrimonio, quòd requirit ex ſe tantùm conſenſum partium; ab Eccleſia tamen irritatur, ſi ſit clandeſtinum. Unde Thomas Sanchez allegans ſecum innumeros doctores, tenet Papam non ſolùm poſſe impedimenta apponere matrimonium dirimentia, ſed etiam poſſe certis quibuſdam prohibere, nè nuptias inter ſe contrahant ſub nullitatis pœnâ. Tract. de matrim. lib. 7. diſp. 1. Concludendum ergo eſt, quòd alias Eccleſia prohibuerit Ordinationes à ſchiſmaticis & hæreticis, ſub irritationis pœnâ, quod nunc ampliùs non viget, maximè poſt Concilia Florentinum & Tridentinum, quæ in ſacramentis exigunt tantùm materiam, formam, & miniſtrum; exceptis Matrimonio, Pœnitentiâ, & Ordine, in quo ultimo ſacramento alias fiebat tantùm impoſitio manuum, etiam in Eccleſiâ Latinâ; nunc verò additur vaſorum porrectio.

De Concilio Lateranenſi primo & nono Generalium.

HOc Concilium fuit primum inter illa, quæ celebrata ſunt in Occidente propter defectionem Græcorum à fide & perverſitatem Schiſmatis eorum. Celebratum fuit iſtud Concilium an. D. 1122. aut 1123. contra Sarracenos pro recuperandâ Terrâ Sanctâ, & pro concordia inter Sedem Romanam & Henricum V. Imperatorem, qui jura Eccleſiæ uſurpabat, ſub ipſo Henrico Imperat. & Callixto II. Pont. Locus illius fuit urbs Roma in Palatio S. Joannis Lateranenſis, & ob hoc dicitur Concilium Lateranenſe, in quo convenerunt ad minus trecenti Epiſcopi, plus quam quadringenti Abbates, plurimi Conventuales Priores, Legati Græci, & Romani Imperii, Regum Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ & Cypri Oratores, Summique Pontificis Legati. Cauſa hujus Concilii fuit hæc.

Cùm beneficia Eccleſiæ pinguiora eſſent, maximè in Germania, Imperatorum aviditas in illis conferendis inhiavit, renitentibus Pontificibus Romanis, præſertim Gregorio libertatis Eccleſiæ propugnatore acerrimo, qui Henricum IV. ſacris privavit, quia inveſtituras, ſeu jus eligendi Epiſcopos uſurpabat cum traditione Annuli & Baculi Paſtoralis. Alii Pontificum in hoc efferbuerunt, alii vi & metu toleraverunt, ut Paſchalis II. qui ab Henrico V. in carcerem conjectus eſt, donec idem jus illi concederet. Callixtus tandem II. confirmatâ in Henricum V. excommunicatione, Adalbertum Moguntinum Archiepiſcopum ſuum Legatum in Germaniâ conſtituit, qui Epiſcopos, Abbates, Principes & Populum commovens, pro libertate Eccleſiæ tuendâ, ingentem exercitum comparavit: Ex aliâ verò parte celeriùs accedebat Imperator, non cum minoribus militum copiis, ita quòd, cruento certamine lis videretur dirimenda; ſed Abbas Uſpergenſis pacem reddere Eccleſiæ tentans, à Pontifice & Imperatore obtinuit, ut contentio deferretur duodecim Principibus ex utrâque parte electis; tandemque res eſt compoſita, Imperator Pontifici obedientiam reddidit, & Pontifex, jure electionum ſibi reſervato, contulit Imperatori regalia, i. jus conferendi Epiſcopis & Abbatibus bona temporalia; & ut hæc conventio rata haberetur, habitum eſt Concilium Lateranenſe primum, in quo remiſit Imperator Pontifici jus quod prætendebat in inveſtituras Prælatorum per Baculum & Annulum, & Pontifex conceſſit illi regalia, quod utrumque factum eſt an. 1122. nono Calendas Octob.

In hoc Concilio, præter initum fœdus inter Imperat. & Pontif. multa adhuc acta ſunt; condemnatus enim fuit Abbas Joachim, qui ſcripſerat in Petrum Lombardum, quem vocabat Hæreticum, quòd diceret Patrem, Filium, & Spiritum S. eſſe unam ſummam rem, quæ nec generaret, nec generaretur, dicens in hoc Abbas Joachim, Magiſtrum Sentent. admittere quaternitatem in Divinis. Convenerunt inſuper Imperator & Pontifex de bello inferendo contra Sarracenos. Determinarunt denique Patres de Sede Patriarcharum, ut ſcilicet poſt Romanum Pont. primus eſſet Conſtantin. 2. Alexandr. 3. Antioch. & 4. Hieroſolimitanus. Canonem vigeſimum fecerunt de confeſſione faciendâ ſaltem in anno proprio Sacerdoti, vel alteri ex ejus licentia; quinquageſimum, quo prohibetur Matrimonium intra quartum gradum inter affines & conſanguineos; & ſexageſimum tertium, quo de-

claratur, ſimoniam committere Moniales, dum aliquid recipiunt (paupertatis prætextû) pro ingredientibus Monaſterium; & jubentur excludi tam recipiens quàm recepta, de ſuo Monaſterio in locum arctioris Regulæ, ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam, ſine ſpe reverſionis.

Non defuerunt tamen, qui crediderint, talem inveſtituram per baculum non fuiſſe prohibitam Imperatoribus; modò per hoc declararent, ſe non dare inveſtituram aliam, quàm bonorum temporalium; in quibus Eccleſiaſtici ab illis dependebant: modò non interveniret ulla ſimoniæ ſpecies. Unde ſub hâc lite Vualtramus quidam, Epiſcopus Nuremburgenſis, edidit pro uſu inveſtituræ, tanquam rei licitæ, modò fieret ſicut prædiximus: & illi ſuffragatus eſt Yvo Carnotenſis Epiſt. 60. ad Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum, legatum ſedis Apoſtolicæ; ſuppoſito, quod Reges & Imperatores nihil intendant ſpirituale concedere, ſed tantùm concedere bona Eccleſiaſtica, quæ de munificentiâ principum poſſident Eccleſiæ: ſed de hac opinione multum habuit vituperium Carnotenſis. Imò, cùm Paſchalis II. hoc metu conceſſiſſet Henrico IV. acerrimè illi exprobravit Bruno Abbas montis Caſſini & Signienſium Epiſcopus. Hæc controverſia fecit, ut plures in partibus Germaniæ, Galliæ & Angliæ, paſtorales virgas à principibus acceptas ſummo Pontifici reddiderint; à quo eas denuò receperunt. Habetur hiſtoria apud Juretum, qui Notas fecit ſuper Epiſtolam Yvonis, de quodam Othone Bambergenſi, qui eundem Paſchalem Romæ convenit, baculum & annulum ejus pedibus deponens, temeritatiſque ſuæ petens veniam; cum hac tamen additione, quòd non ſuâ voluntate, ſed alienâ, hoc fecit: poſtulat inſuper cenſuræ, quam incurrerat, pœnitentiam & abſolutionem: & cùm Papa illi inſignia reddere voluiſſet, ea firmiter recuſavit, ſe coram omnibus tali honor indignum reputans.

Et ſanè talis inveſtitura nunquam debuit permitti principibus, cùm involvat juriſdictionem ſpiritualem; annulus enim deſignat conjugium ſpirituale, quod contrahit Epiſcopus cum Eccleſiâ, quam ſibi deſponſat; baculus verò ſeu virga, indicat regimen paſtorale, & ſacram poteſtatem regendi animas, quas ut paſtor, non à rege, ſed à Deo accipit. Hoc perbellè demonſtravit Robertus Galliæ Rex, reſpectu cujuſdam Abbatis, qui ſub prætextu favoris regii præfecturam ambiebat & cui dixit princeps, Depone baculum regiminis paſtoralis, quem credis largitione mortalis hominis debere geſtari. Quem cùm à ſe projeciſſet, accipiens illum rex appoſuit eundem manibus imaginis Salvatoris, & poſteà Abbati dixit; Vade, accipe illum de manu omnipotentis regis, nè ſis ultrà pro eo debitor alicujus mortalis, ſed liberè utere eo, ut decet tanti honoris culmen.

In hac Synodo multiplices ſententiæ prolatæ ſunt. Primò pro uſurpatione prælaturarum Eccleſiæ, quas titulo inveſtituræ Imperatores conferebant. Secundò, pro ſimoniâ; quia pro his inveſtituris exigebant pretium. Tertiò, pro ſchiſmate & apertâ rebellione; quia factionibus obtrudebant Antipapas, quos armis protegebant. Quartò, proviſum eſt deferendis ſuppetiis adverſus Sarracenos Eccleſiis Orientalibus, & renovatæ ſunt peccatorum remiſſiones, quantùm ad pœnam; quam jam antea indulſerat Julius II. illis, qui cum veſtibus cruce inſignitis opem & præſidium tulerant Chriſtianis quos opprimebant Sarraceni. Quintò, ordinationes quas fecit Burdinus & pſeudo Epiſcopi

A per ipſum ordinati, à die qua publico Eccleſiæ judicio condemnatus fuit, irritæ decernuntur. Erat autem Burdinus, Bracharenſis Archiepiſcopus, qui in Romanam ſedem, vi Henrici IV. Gelaſio expulſo, intruſus fuerat. Sextò, Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis, matrimonia contrahere interdicitur; contracta ab illis disjunguntur, & qui illa contraxerant ad pœnitentiam reducuntur canonicam; tunc enim eò depravationis ſacer clerus redactus erat, ut ſacerdotes paſſim connubia inirent, conventione factâ de dote nuptiali, amicis & affinibus præſentibus. Quia autem hujuſce temporis legitimi Pontifices iſtas ſacrilegas cohabitationes diſtrictiſſimè prohibebant, ideo
B maxima pars cleri Antipapis adhærebat.

De Concilio Lateranenſi ſecundo & decimo Generalium.

ILLUD celebratum fuit an. 1139. ſub Innocentio II. & Conrado III. Hujus Synodi convocandæ hæc fuit cauſa. Mortuo Honorio II. à majori parte Card. electus eſt Innocentius II. aliqui tamen Petrum Leonis filium potentiſſimi Civis Romani, Pſeudo-Pontificem ſub Anacleti II. nomine creaverunt, qui propinquorum viribus innixus omnes Baſilicas invaſit, coegitque Innocentium cum Cardinalibus Galliam accedere; ubi à Rege Gal-
C liæ, Imperatore, Rege Angliæ, & multis aliis Principibus & omnibus Epiſcopis horum Regnorum agnitus eſt in legitimum Pontificem; *Illum* enim *meritò recipit Eccleſia, cujus electio ſanior inventa eſt, eligentium numero vincens & merito*, inquit D. Bernardus Epiſt. 125. Cùm autem noſter Innocentius in Italiam reverſus eſſet, Pſeudo-Pontifice mortuo, alium ſub Victoris nomine ſuffecerunt Schiſmatici, qui libero motu ſe contulit ad Pontificem Pontificalibus veſtibus depoſitis.

Ipſe verò legitimus Papa mox ut Romam rediit, Concilium congregavit univerſale in Eccleſiâ Lateranenſi, ubi mille circiter Patres acceſſere. In eo reſcinduntur acta Schiſmaticorum; Priſtina diſci-
D plina in Eccleſia reſtituitur; Inhibetur ſub excommunicationis pœna, nè manus violentæ injiciantur in Clericum; Condemnaturque Petrus de Bruis, qui tenebat infantes non debere baptiſari ante rationis uſum, nec alienam fidem prodeſſe illis qui non poſſunt uti propriâ. Aſſerebat 2. non debere extrui Templa, & conſtructa demolienda eſſe. Negabat 3. Crucem eſſe pingendam, quia fuerat Chriſto in dedecus; unde ipſius ſpecies dehoneſtandæ erant, non venerandæ. Negabat 4. Sacrificium Miſſæ, & nullum Deo offerendum volebat. Tandem eleemoſinas, oblationes & reliqua bona quæ fiebant pro mortuis, irridenda. In quibus apparet ipſum Petrum de Bruis eſſe omnium parentem Hæreticorum, qui poſt ipſum vixerunt.

E Errores hujus Petri de Bruis ſectatus eſt Arnaldus de Brixiâ, de quo Otho Friſingenſis ſcribens, dicit, lib. 2. de geſtis Frederici. Is à ſtudio è Gallia in Italiam revertens, religioſum habitum, quo ampliùs decipere poſſet, induit; omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens; clericorum & Epiſcoporum derogator, perſecutor monachorum, laicis tantùm adulans: dicebat enim, nec clericos proprietatem, nec Epiſcopos regalia, nec monachos poſſeſſionem habentes, aliquâ ratione poſſe ſalvari; cunctaque hæc principis eſſe, & ab ejus beneficentiâ, in uſum tantùm laicorum, cedere oportere. Ob hoc, iſtud congregavit Concilium Innocentius II. tempore Conradi Imperatoris; cùm

Digitized by Google

ad hæreſes damnandas, tùm ad ſchiſmaticos reprehendendos, tum denique ad corrigendos pravos mores; & in eo convenerunt Romæ ex toto orbe Chriſtiano mille circiter Patres, qui in Lateranenſi Eccleſiâ Synodum celebrarunt. Multi Canones in hac Synodo fuerunt conditi, quos ex Vaticani codice excerpſit Baronius; & quorum aliquos hic afferre non erit incongruum. Ex primo, qui ſimoniacè ordinatus fuerit, ab officio cadere debet. Per tertium declaratur, quòd à ſuo Epiſcopo excommunicatus, ab alio non poſſit ſuſcipi; & quod excommunicatio incurritur ab illo, qui communicat cum excommunicato; quod nunc limitatur ad excommunicationem minorem, & intelligitur juxta Concilium Conſtantienſe de converſatione cum excommunicato denuntiato. Per ſextum inhibetur illis, qui ſunt in ordine Subdiaconatûs, & ſupra; nè uxores aut concubinas habeant. Prohibetur per ſeptimum, nè quis talium miſſas audire præſumat. Quartus decimus deteſtandos proclamat uſurarios & infames, ita ut, niſi reſipuerint, Eccleſiaſticâ priventur ſepulturâ. In ſequenti excommunicatio reſervata ſummo Pontifici fulminatur contra illos, qui ſuadente diabolo manus violentas injecerint in clericum, vel monachum. In 17. inter conſanguineos prohibetur matrimonium. In 24. prohibetur, pretium venditionis exigi pro receptione chriſmatis, ſacri olei, & ſepulturæ.

De Concilio Lateranenſi tertio, & generalium undecimo.

ANNO D. 1179. hoc Concilium indixit Alexander III. ſub Imperio Frederici I. contra Albigenſes & Vvaldenſes, nomine Catharos. Albigenſes in Aquitania renovare volentes errores Manichæorum, negando liberum Arbitrium, compoſuerunt exercitum ex centum millibus militum, qui miraculosè in fugam & deſtructionem poſitus eſt per Montisfortii Ducem, qui mille quingentos habebat tantùm milites; ipſi verò hæretici in hoc Concilio damnati ſunt. Vvaldenſes autem, aliàs pauperes de Lugduno, quia omnia bona dabant pauperibus ad exemplum cujuſdam Civis Lugdunenſis inter alios prædivitis, contra Papam, Indulgentias, Purgatorium, & alias Catholicas veritates inſurgentes, illicò damnati fuere in hoc Concil. Lateranenſi.

Non ſolùm hæ extirpandæ hæreſes dederunt locum huic Synodo, ſed etiam Antipapæ, quibus favebat Fridericus Imper. Cùm enim Adrianus Pontifex diſceſſiſſet è vivis, duo Pontifices creati ſunt, Rolandus Senenſis ſcilicet, dictus Alexander III. viginti & uno ſuffragiis Cardinalium; & Octavianus Romanus qui ſub nomine Victoris IV. tantùm à tribus electus eſt. Ex hoc grave ortum eſt Schiſma; Imperatoris enim operâ, Germania & una pars Italiæ non tantùm Victorem Papam coluerunt, ſed ipſo etiam mortuo, Guidonem Cremenſem & Joannem Victoris ſucceſſores, in legitimos Pontifices agnoverunt. Ex aliâ tamen parte, Gallia, Anglia, Hiſpania, pars Italiæ, cæteræque Provinciæ Alexandri partes ſemper ſuſceperunt. Cùm autem bellum grave ſuſcitatum fuiſſet Frederico, in quo & debellatus eſt, cœpit reſipiſcere, ad pedes Alexandri ſe ſubjecit, firmam cum illo ſtabilivit pacem, & Schiſma quod duode viginti annis duraverat, ceſſare fecit. Ipſe verò Alexander ſe pacificum videns, Concilium Generale convocavit in Lateranenſi Baſilica, in quo ſtatuit, ad evi anda Schiſmata futura, nè deinceps quis in legitimum A Pontificem haberi poſſet, niſi à duabus partibus Cardinalium eligeretur.

Ut diſtinctiùs & lariùs pateant ea, quæ ſchiſma præfatum concernunt; & quæ breviori ſermone tranſcurrimus: Notandum eſt, quòd Papâ Adriano ſublato è vivis, omnes Cardinales, tribus demptis, in Pontificem elegerint Rolandum Presbyterum Cardinalem tituli ſancti Marci Senenſem, ſanctæ ſedis cancellarium, ſub nomine Alexandri tertii. Tres autem cardinales, qui ejus promotioni non conſenſerant, unum ex ſuis elegere, ſcilicet Octavianum, ſub nomine Victoris 4. Ita quòd iſte habuerit tantùm duos pro ſe ſuffragantes cardinales, Joannem ſcilicet, & Guidonem; ille verò viginti & unum: ſicque à ſenatoribus & à clero, tanquam canonicè electus, habitus eſt. Attamen B Octavianus cum ſuis, Papatum ſibi deberi præſumens; pallium, quod Alexandro impoſitum fuerat, ex humeris ejus arripuit. Sed cùm cardinales, qui præſentes aderant, à Pſeudo-Papæ manibus avellerent illud inſigne Pontificis; iſte à manibus eleemoſinarii ſui aliud accepit, quod attulerat ex propoſito, & ſuper humeros Victoris imponitur. Jubet Octavianus, Eccleſiæ fores aperiri, ut ſenatores aliqui cum militibus, quos corruperat, ingredi valerent; & illi præberent auxilium. Hoc impedierunt alii, ſe animosè defendentes novem dierum ſpatio; quo tempore populus convolavit ad arma, obſeſſoſque liberavit, cum tantis comminationibus contra Octavianum, quòd maximè de C vitâ periclitatus fuerit. Interim per Epiſcopum Oſtienſem Pontifex fuit conſecratus Alexander, & Octavianus per innominatum alium conſecrationem recepit. Quo audito, Alexander initâ congregatione cleri excomminavit Victorem; ſicut vice-verſâ excommunicavit Victor Alexandrum.

Ad Fredericum imperatorem ſe contulit Victor, ipſius implorat auxilium, eumque judicem agnoſcit controverſiæ; quod ex ſuâ parte facere renuit Alexander, cum ſibi opus non eſſet ullum implorare favorem in ſuâ canonicâ electione. Utrique jubet imperator convenire Patavium, ubi Concilium indicaverat, ut judicium ferret. Proficiſcitur ſtatim Octavianus illuc: Alexander verò per legatos D nuntiat imperatori, ſe demirari maximè, quòd ad Concilium convocaretur Chriſti vicarius, cujus erat ſolius indicere Concilia; & præſidere in illis. Verba hæc ita Fredericum furore accendunt, ut prælatos ex omni parte ad ſuum conciliabulum advocare niteretur; ſed ex omni orbe Chriſtiano quinquaginta tantùm Epiſcopos potuit colligere: & cum illis Octavianum, ſub nomine Victoris 4. declaravit ſummum Pontificem, ut talem illum haberi juſſit edicto, ſerioque ipſum contra omnes in tali dignitate conſervare promiſit. Ad ipſum miſit legatos Alexander cum litteris, quæ nihil præter ſubmiſſionem habebant; humillimè ipſius majeſtatem ſollicitans, ut ſchiſma jam ortum extinguere dignetur, & Pſeudo-Pontificem conſervan- E dum ulteriùs non ſuſcipiat. Talia irridet imperator, & Alexander illicò ipſum, ſicut & Octavianum, & omnes illis adhærentes, excommunicat; ſubditos Frederici à fidelitate diſpenſat, miſitque undique ad omnes reges & principes legatos à latere, qui taliter actiones Papæ juſtificant, temeritatemque Octaviani & injuſtitiam Imperatoris demonſtrant: ut Galli, Angli, Hiſpani, Siculi, Hungari, Hieroſolimitani, Poloni, Scoti, Dani, cum principibus ſuis jura Alexandri conſervare obteſtentur, ſicut & orientis imperator: ita quòd ſolus ab Octaviani partibus Fredericus ſtare viſus

Digitized by Google

fuerit. Quo facto, Alexander, qui hactenus Anagniæ manſerat, Romam redire decrevit; ubi videns continuas à Frederico ſibi parari inſidias, Galliam proficiſcitur; & ibi tanto cum applauſu & acclamatione acceptus eſt à rege & primatibus, ut Mahumetanus princeps in aulâ Ludovici regis reſidens, intuens extraordinarios honores impendi Papæ, pedibus ejus ſe advolverit, ipſumque æquali humilitate, ac ſuum principem affatus fuerit. Fredericus totius mundi principes contra ſpem aſpiciens auxilium Alexandro præſtare paratos, ſeque ſolum eſſe, qui daret manus Octaviano; timorem habuit, nè omnes Pontificis protectores inter ſe confœderati illum armis cogerent ad reparanda detrimenta, quæ intulerat Eccleſiæ, ſicque imperio amoveretur; tale malum prævenire tentavit: & ob hoc colloquium Alexandri & Octaviani propoſuit Ludovico Gallorum regi; Avenionenſiſque civitas ad talem conferentiam deſignata eſt, ſub hâc conditione, quòd Octavianum adduceret Fredericus, & Ludovicus Alexandrum.

Convenit reverà Avenionem Fredericus cum Octaviano & ingenti exercitu; at cum Alexander expoſuiſſet Ludovico, ſe contraventurum Eccleſiæ canonibus ſi ſe committeret aliorum judicio; cùm ſui ipſius eſſet, omnes alios judicare, cujuſcumque dignitatis extiterint: rex tali remonſtrationi deferens, ſecum duxit cardinales quinque ex parte Alexandri, qui illius tuerentur jura, audirentque ab Octaviano, vel totidem cardinalibus ab illo deputatis, quibus rationibus fulcire pretenderet ſuam uſurpationem. Sub bonâ fide & ſine extraordinario comitatu incedebat Ludovicus, nihil de Frederici perfidiâ ſuſpicans; ſed cùm eſſet prope Avenionem, & veluti circumvolutus copiis imperatoris, accepit ab illo litteras, quibus querebatur de abſentiâ Alexandri, quem adducere ſecum promiſerat Ludovicus; præterea audaciter declaravit imperator, neceſſarium abſolutè eſſe regi, præſentem ſiſtere Alexandrum, ut finis daretur litigio. Tali modo loquebatur Fredericus, ut perſpicuè Ludovicus agnoſceret, ſe maximè periclitari apud virum nullius fidei; ſicque anxius hærebat, non habens, quid reſponderet homini ingentes copias habenti, cùm & ipſe nullas haberet ſecum. Sed ex ſpeciali Dei providentiâ factum eſt, ut Henricus Anglorum rex, qui exercitum adverſus Ludovicum compoſuerat, audiens periculum in quo verſabatur, non obſtante ſuo privato diſſidio, copias ſuas duxerit Avenionem; ubi victualium conductionem impediens, imperatorem urbem deſerere cogit: & ob hoc inter Henricum & Ludovicum ſtrictiſſima facta eſt reconciliatio, Pontifexque, ſe videns iterum excommunicatum ab Octaviano, Concilium coegit in civitate Turonenſi; ubi quamplurimi convenerunt præſules, & præcæteris illuſtriſſimus Thomas Cantuarienſis Epiſcopus, & Conradus Archiepiſcopus Moguntinus, Frederico licet affinis, à quo propterea privatus fuit Archiepiſcopatu; ſed illicò à Papâ factus eſt Epiſcopus ſanctæ Sabinæ, & ejuſdem tituli cardinalis creatus. In hoc Concilio, quod illuſtre reddidit præſentia ſummi Pontificis cum ſeptemdecim cardinalibus, centum viginti quatuor Epiſcopis, quadringentis abbatibus, & infinitis propemodum paſtoribus, & religioſis; electio Alexandri, & excommunicatio, quam Anagniæ dixerat in Octavianum, confirmatæ ſunt; ipſeque Pontifex ſe recepit Senonas, donec aliqua extirpandi ſchiſmatis ſpes affulgeret.

Moritur intereà apud Luſcos Octavianus impœ-

A nitens, unde canonici ejus corpori Eccleſiaſticam ſepulturam denegarunt; ita quòd illius parentes in loco privato & prophano ipſum ſepelire fuerint coacti. Hoc apparenter diviſioni Eccleſiæ præparabat remedium, at duo illi cardinales, qui Octavianum elegerant, nimirùm Joannes & Guido, videntes ſe nunquam in conclavi reſtitui poſſe; de alio Antipapâ cogitarunt: unde Joannes cum aliis Epiſcopis partes Frederici ſuſtinentibus ſuum ſocium Guidonem Cremonenſem in Pontificem elegit, qui ſub nomine Paſchalis tertii conſecratus eſt; id jubente Frederico, qui omne illi pollicitus eſt auxilium, ut Alexandrum, quem ſchiſmaticum habebat, expugnaret. Clerus populuſque Romanus ſuum legitimum Pontificem recuperare deſi-
B derantes, ad illum deputant nuntios, qui ardenter ſuam ſanctitatem cum omni humilitate ſollicitant, ut Romam remeare dignetur; quod grato audiens animo Pontifex, Senonas dimiſit, inſidias in itinere à Frederico paratas evadit feliciter, Romamque cum omnium applauſu & lætitiâ ingreditur. De his excandeſcens Fredericus, omnes prælatos & principes Germaniæ convocat Vvitizburgi, ubi multis accedere renuentibus, ab aliis, ſive Epiſcopis, ſive abbatibus, aut monachis, & clericis, juſjurandum exegit, quòd electioni Paſchalis faverent, & Alexandrum haberent in uſurpatorem; imò & ipſe exercitum ingentem parat, ſibi futuram Romæ ferro & armis devaſtationem promittens.
C Res propoſita executioni datur, Fredericus cum copiis Romam accedit, obſidione capit urbem, cives trucidat; & qui mortem devitare cupiunt, arripiunt fugam; ipſeque Alexander, veſte peregrinâ, Caïetam ſe ſubducit, deinde Beneventum.

Multùm de fugâ inimicorum gaudebat Fredericus, ſed non longiùs duravit ipſius lætitia; imò maximè conſternatus eſt, dùm vidit peſtem ſuas graſſari undequaque copias: omneſque ferè principes, duces, comites, & nobiles, in exercitu ſuo exiſtentes, ſingulis diebus mortem miſerrimam ſubire. Sed majorem adhuc anxietatem ſubiit, dum peroptans ſe recipere, ut peſtem devitaret, recuſatus eſt à Longobardis, qui ejus tyrannidem ægrè ferentes, urbis januas illi negarunt, & ad arma
D convolantes, ipſum propulſarunt Paraviam; & deinde trans Alpes coëgerunt fugam arripere. Talis perſecutio furorem populi erga imperatorem denotabat, cui incrementum dedit anathema, quo percuſſus eſt à Pontifice; qui à fidelitate ſolitâ diſpenſatos ſubditos, & ipſum regni incapacem declaravit. Dum hæc omnia fiunt, Antipapa Guido, ſeu Paſchalis, moritur; & ejus fautores alium illi ſubſtituunt, ſcilicet abbatem quemdam, Joannem nomine, virum planè vitioſum, & omni voluptatum generi deditum; quem veſtibus Pontificiis indutum, Calixtum nominarunt, quemque, ſicut præcedentes confirmavit Fredericus; nihil aliud in mente habens, præter continuationem
E ſchiſmatis, & diviſionem Eccleſiæ. Attamen paulò pòſt tempore, ſuper miſerum, in quo degebat, ſtatum reflectens Fredericus, ſerioque proſpiciens calamitates, quas in ſanctâ ſede, in Pontifice, in clero, in principibus, & in populis cauſaverat; à Deo ſpecialiter motus de pace ineundâ cum Alexandro cogitat, legatoſque ad ipſum mittit cum plenariâ poteſtate conjungendi imperium cum Eccleſiâ; & per Epiſtolam ſpecialem humiliter deprecatur ſuam ſanctitatem, ut injuriæ, quas Eccleſiæ irrogaverat, tumulo ſepelirentur.

Veneta civitas ad hoc deſignata fuit, ex mutuo conſenſu partium; ibique plurima dedit doloris

Digitized by Google

ſigna Fredericus, quòd protectionem tribus Anti-papis, Octaviano, Guidoni, & Joanni dediſſet; promittens de cætero, ſe fore inimicum Joannis, niſi reſipiſceret, & illorum omnium, qui ſupremam ſedem occupare attentarent, niſi canonicâ electione eſſent promoti. Inſuper pedibus Alexandri advolutus, agnovit ipſum unicum eſſe legitimum Pontificem, ſub cujus obedientiâ vivere promittebat & mori. De his totaliter ſatisfactus Alexander, in eâdem urbe indicavit Concilium, in quo ab anathemate ſolutus eſt imperator, in priſtinum imperium reſtitutus, inter filios Dei annumeratus, & publicè Joannes Pſeudo-Papa degradatus per ſententiam Alexandri, Frederici, Epiſcoporum, principum, cleri & populi. Sicque cum evidentibus amicitiæ indiciis à ſe invicem ſeparati ſunt duo majores totius orbis principes, Fredericus ſcilicet, ſe in Germaniam recipiens; & Alexander, Romam, ſuo officio pacificè functurus. Quam urbem non priùs attigit, quin ſuis pedibus viderit proſtratum Joannem de Strumâ, qui uſurpaverat Pontificatum; & qui maximam pœnitentiam de ſuâ intruſione ambitioſâ teſtabatur.

Eo tempore, ut diximus, condemnati ſunt in Concilio Lateranenſi Albigenſes, qui revocantes Manichæiſmum, prædicabant duos Deos, unum bonum & authorem inviſibilium & immutabilium; alium malum, creatorem cæli, terræ, hominum, & cæterarum rerum, quæ viſibiles erant. Dicebant etiam, nil prodeſſe infantibus baptiſmum; in matrimonio viventes non poſſe ſalvari; Epiſcopos & Sacerdotes non poſſe conferre ſacramenta, ſi tales non eſſent, quales illos peroptat D. Paulus. abuſum eſſe, in honorem Dei & Sanctorum conſtruere Eccleſias; Confeſſionem ſine pœnitentiâ ſufficere ad remiſſionem peccatorum. Averſabantur denique omnes veteris Teſtamenti libros, exceptis illis, qui novi Teſtamenti authoritate firmantur. Multa decreta ab hoc Concilio emanarunt. Ut potè, nullum fieri legitimum Pontificem, niſi à duabus Cardinalium partibus ad minùs eſſet canonicè electus. Irritas declarari ordinationes Octaviani, illorumque omnium, quos ipſe ordinaverat. Epiſcopum non poſſe ordinari ante trigeſimum annum, nec Preſbyterum ante vigeſimum quintum. Poſſe aſtringi Epiſcopum, ut neceſſaria vitæ adminiſtret illis, quos ſine ſufficienti patrimonio aut titulo ordinaverit: unde jure ab Innocentio III. increpatus eſt Pictavienſis Epiſcopus, qui in eluſionem hujus canonis exigebat ab illis quos ordinabat juramentum, quod nullum ab illo vitæ ſubſidium petituri eſſent. In primitivâ Eccleſia talis titulus non exigebatur, ſed aſcribebantur ordinati alicui Eccleſiæ, vel monaſterio; unde victum ſuum haberent. Dum crevit autem Eccleſiaſticorum numerus, talis aſcriptionis conſuetudo defecit, cui ſucceſſit titulus, quod tamen non impedit, quin conformiter Concilio Tridentino prohibeatur, quemquam ordinari, niſi certæ Eccleſiæ miniſterio aſcribatur ſeſſ. 23. cap. 16. licet non aſtringatur Eccleſia, ut ſuppeditet ſtipendia talibus aſcriptis. Prohibetur ex eodem Concilio, nè ſine admonitione præviâ detur ſententia excommunicationis; neve beneficia eccleſiaſtica tribuantur, aut promittantur ante mortem poſſidentis; ut mors ejus non deſideretur. Præcepit item Concilium, ut Patroni Eccleſiaſtici & Laïci intra ſex menſes vacationis beneficiorum, ipſis provideant de perſonis, quæ illa dignè valeant adminiſtrare; itaquòd, ſi Epiſcopus negligens fuerit, capitulum

A provideat; ſi capitulum etiam in ſuis beneficiis providere neglexerit, provideat ſecundum Deum Epiſcopus; ſi verò hi omnes negligentes fuerint, provideat Metropolitanus. Decrevit inſuper Synodus, bona ex beneficio acquiſita non poſſe aliò transferri, quàm ad Eccleſiam, cujus nomine ſubintelliguntur etiam pauperes; & hæc regula, licet male obſervata, eſt indiſpenſabilis. Statuitur tandem, ut in quâlibet Eccleſiâ Cathedrali ſit una præbenda cathedralis, quâ proviſus doceat gratis Eccleſiæ clericos, & quoſvis alios ſcholaſticos pauperes.

B *De Concilio Lateranenſi quarto, & generalium duodecimo.*

AD hoc Concilium convenerunt Romam pluſquam quadringenti Epiſcopi, & pluſquam octingenti Abbates, & Viri in Eccleſiâ illuſtriſſimi, & hoc ſub Innocentio III. & Friderico II. Imperat. An. D. 1215. hoc Concilium celebratum eſt pro hæreſibus extirpandis, moribus Eccleſiæ reformandis, & bello ineundo contra Turcas, qui Terram ſanctam invaſerant. In hoc Conc. adfuerunt Patriarchæ Conſtantinop. & Hieroſolim. Antiochenus morbo correptus adeſſe non potuit, niſi per Legatum; nec Alexandrinus, niſi per Diaconum C ſuum Germarium, quia ipſe erat ſub dominio Saracenorum. Legatorum denique fuit ingens multitudo, ut potè Romani & Conſtantinopolitani Imperatorum, Regum Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Hieroſolimorum, Cypri, Arragoniæ, aliorumque Principum & Magnarum, ſicut & Civitatum; ſic Abbas Uſpergenſis, qui hoc tempore floruit. Ibi etiam de reunione Græcorum & Latinorum actum eſt. Poſt orationem Papæ habitam in Conc. ad omnes Prælatos & Legatos Principum, citiſſimè trecenta millia undique militum congregata ſunt, ſub diverſorum ductu; & hi omnes cruce accincti ſunt, ut pateret, ipſos bellum inire pro Chriſto. Primò Antiochiam, deinde finitimas regiones invaſerunt, & poſtremo Hieruſalem ceperunt obſidione, in D quâ urbe omnium Principum conſenſu, electus eſt in Regem Hieroſolimorum ſtrenuiſſimus Dux Gothofredus Bullionius, qui in Urbem primùm irruperat. Regnaverunt ibi Fideles per nonaginta circiter annos, quo tempore elapſo, ſub Pontificatu Urbani III. & Guidone Rege capta à Sarracenis Hieroſolima occupata fuit.

In hoc Concilio ſingulariter effulſit ſapientia Innocentii III. in rebus decernendis, quæ ad fidem & diſciplinam eccleſiaſticam ſpectant; de quibus ſeptuaginta inſtituit canones. In quorum quinto determinatum eſt de ordine & præcedentiâ Patriarcharum, inter quos primum locum poſt Romanum Pontificem Patriarcha Conſtantinopolitanus debet habere; deinde Alexandrinus, Antiochenus poſtea, E ac denique Hieroſolymitanus. Ab initio tamen non fuit ſic; imò, Nicolaus Papa non annumerabat inter Patriarchas Epiſcopum Conſtantinopolitanum, ſed tres tantùm Patriarchales agnoſcebat Eccleſias; quas ſive per ſe, ſive per diſcipulum ſuum Marcum conſtituerat D. Petrus: nimirùm Antiochenam & Romanam, quas rexit per ſe; & Alexandrinam, per Marcum. His tamen adjunxerunt Concilia Conſtantinopolitanam, quia Conſtantinopolis electa fuit à Conſtantino Magno pro Imperii ſui ſede; ſed illam ſemper præceſſit Alexandrina, juxta dictum Nicolai I. in reſponſis ad Bulgaros c. 93. Unde Damaſus & Leo Pontifices Romani, furtivos canones, quintum Synodi Con-

Digitized by Google

ſtantinop. 1. & vigeſimum octavum Concilii Calcedonenſis, rejecerunt; per quos Græci, inconſultis Pontificibus & Latinis Epiſcopis, conceſſerant hanc præeminentiam Patriarchæ Conſtantinopolitano ſuper alios. In hoc tamen Concilio Innocentius, qui præſidebat, jus ſecundæ ſedis indulſit Epiſcopo Conſtantinop. tùm tum ut Græcos vacillantes ſubjectioni Romanæ Eccleſiæ devinciret; tùm quia jam à longo tempore hoc illi ceſſerant Patriarchæ Orientales; tùm denique, quia in Synodo Calcedonenſi poſt Apoſtolicos legatos Anatolius Epiſcopus Conſtantinop. jure iſto potitus eſt, ſicut & in aliis Conciliis Orientalibus.

Cùm omnes hujus Concilii canones ſigillatim recenſere prolixius eſſet, utiliores tantùm afferemus. In primo fides Catholica declaratur, & habetur ſpecialiter; quòd Deus, qui creator eſt omnium, ab initio utramque condiderit de nihilo creaturam; ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet, & mundanam; ac deinde humanam, quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Ex hoc conſtat, Angelos eſſe purè ſpirituales, licet in Concilio Nicæno 2. approbata fuerit Epiſtola Joannis Theſſalonicenſis, qui dicebat Angelos poſſe pingi, quia corporei erant: unde dicendum eſt, quòd licet Patres in illo Concilio approbaverint primam partem orationis illius Joannis, nempè Angelos poſſe pingi; de quo erat quæſtio; non tamen approbationem dederint alteri parti, quâ dicebat, corporeos eſſe; quoniam hoc non controvertebatur. In ſecundo, Abbas Joachim condemnatus fuit, quòd appellaverit in ſuo libello magiſtrum ſententiarum Petrum Lombardum, inſanum & hæreticum; quia aſſerebat quòd in divinis Pater, Filius, & Spiritus ſint ſumma res, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens: unde aſſerebat Joachim, quòd Lombardus non tam Trinitatem, quàm quaternitatem aſtrueret in Deo, videlicet tres perſonas, & D. eſſentiam, quaſi quartam. In quarto refrænatur ambitio Græcorum, qui tam Latinos averſabantur, ut nollent ſacra agere in altari, ubi conſecraſſent antea Latini, niſi illud tanquam inquinatum laviſſent; baptiſatos etiam à Latinis temeratiò rebaptiſabant: unde, hic canon dicit anathema illis, qui in futurum talia attentarent. In quinto, ordo ſedium Patriarchalium ſtatuitur, ut mox dicebamus; & Patriarcharum renovatur privilegium, ut poſtquam à Romano Pontifice acceperint pallium, liceat ſuis ſubditis Epiſcopis illud concedere; recipiendo ab eis Catholicæ fidei profeſſionem. Conceditur etiam illis, ut Crucem ante ſe deferri faciant; modò non adſint Papa, aut legati. In undecimo præcipitur in Metropolitanis inſtitutio Theologi, qui Sacerdotes & clericos in ſacris Scripturis inſtituat, cui congrua præbenda aſſignetur, licet non ſit canonicus; cujus præbendæ reditus tandiu accipienda ſunt, quamdiu docuerit. Hoc inſtauravit & multiplicavit Concilium Trident. ſeſſ. 5. de reform. cap. 1. volens, talem præbendam non poſſe dari, niſi viro idoneo ad tale officium per ſeipſum exequendum, qui poterit ad hoc compelli per redituum ſubſtractionem.

In tertiodecimo canone prohibetur multiplicatio Religionum. In 14. ebrietas clericorum condemnatur. Canon 16. prohibet clericis officia & commercia ſæcularia, interdicit mimos, hiſtriones, tabernas, aleas, taxillos; vultque, ut tonſuram congruentem habeant. Canon 18. interdicit clericis ſententiam ſanguinis, vultque ut nullus eam dictet, aut ſcribat, aut interſit, dum exercetur. Vigeſimus primus præcipit, ut omnis utriuſque ſexûs omnia

A ſua peccata, ſaltem in anno, confiteatur proprio ſacerdoti, vel alieno, impetratâ ejus licentiâ; ſuſcipiat etiam Euchariſtiam, ſaltem in Paſchate. Ex 22. curare jubentur medici, ut medici animarum accedant, priuſquam ipſi ſollicitent de corporum curatione; & hoc ſub anathemate. In 41. declaratur, quòd præſcriptio ſine bonâ fide nunquam locum habeat; *Quòd enim non eſt ex fide, peccatum eſt*, ideſt, contra conſcientiam. In 50. prohibetur matrimonium intra quartum gradum affinitatis & conſanguinitatis, & revocantur prohibitiones, quæ protendebantur antea uſque ad ſeptimum. In 51. prohibentur matrimonia clandeſtina. In 53. præcipitur ſolutio decimarum ante omnia tributa, quia
B Deus omni poteſtati eſt præferendus. Ex 54. poſſunt Monachi celebrare tempore interdicti, januis clauſis, ſubmiſsâ voce, & non pulſatis campanis. In 52. prohibetur, nè reliquiæ venerandæ exponantur, niſi priùs authoritate Pontificis approbatæ fuerint. Prohibetur etiam Prælatis, nè permittant falſis documentis & figmentis decipi occaſione quæſtûs illos, qui ad illorum Eccleſias veniunt reliquias veneraturi. In 62. prohibentur ingreſſus tabernarum illis, qui ad eleemoſinas quærendas mittuntur. In 63. inhibetur, nè pro benedictionibus abbatum, aut conſecrationibus Epiſcoporum, aliquid accipiatur; hoc enim eſt ſimoniacum. Canon 64. ſic habet. *Quoniam ſimoniaca labes adeò pleraſque moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in*
C *ſorores, paupertatis prætextu, volentes hoc vitium excuſare: nè id de cætero fiat penitus prohibemus, ut quacumque de cætero talem pravitatem commiſerit, tam recipiens, quàm recepta, ſive ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuò pœnitentiam. Quod etiam circa monachos, & alios regulares intelligitur.* In 68. ſtatuitur, quòd utriuſque ſexûs Judæi, apud Chriſtianos degentes, ab aliis populis qualitate habitûs diſtinguantur. In 69. interdicuntur Judæis & Paganis publica officia. In 70. præcipitur Epiſcopis, ut veteres ritus, ſive Paganiſmi, ſive Judaïſmi, aut alterius pravæ religionis, prohibeant illis, qui voluntariè baptiſmum rece-
D perunt.

In hoc Concilio condemnatus fuit, cum Abbate Joachim, Almaricus quidam, de quo agit Vincentius Belvacenſis in Speculo hiſtoriali lib. 27. & Rigordus in geſtis Philippi Auguſti. Ipſe hæreticus dicebat, corpus Chriſti non aliter eſſe in pane altaris, quàm in aliâ re, tranſſubſtantiationemque proinde negabat. Deum non aliter loquutum in Auguſtino, quam in Ovidio. Corpora non eſſe reſurrectura. Non eſſe infernum, aut paradiſum, ſed illum habere paradiſum, qui Dei habet cognitionem; & illum habere infernum, qui habet peccatum mortale. Idololatrare illos, qui altaria Sanctis dicabant,
E qui imagines thurificabant, & invocabant Sanctos. Adamum & Evam non carnaliter cohabitaturos, ſi non peccaſſent; ſed homines fore protunc multiplicandos per potentiam D. ſicut Angelos Dei. Deum nuſquam videri in ſe, ſed tantùm in creaturis; ut lumen in aëre. Omnes creaturas finaliter debere converti in Deum, ita ut futuræ ſint unum individuum cum illo. Opus denique ex ſuâ naturâ peccaminoſum non fore peccatum, ſi fieret in charitate: unde unus ſectatorum illius aſſerebat Davidem cognoſcentem carnaliter Berſabee non peccaſſe, quia ſi oculum ſiniſtrum ad carnem habebat, dexterum tamen dirigebat ad Deum. Hic articulus omnium periculoſior erat; facile enim perverſi homines ſibi imaginarentur, ob amorem Dei & pro-

Digitized by Google

ximi facere quod eſt contra præcepta divina. Diſcipuli hujus hæreſiarchæ tantâ obſtinatione erant indurati, ut aliqui eorum igni condemnati per Senatores Pariſienſes, nullum ad interrogata voluerint dare reſponſum, nec ullum edere pœnitentiæ indicium. Ipſe Almaricus à Concilio Lateranenſi etiam damnatus poſt mortem juſſu Philippi Gallorum Regis exhumatus, igni traditus eſt.

Ex occaſione canonis vigeſimi primi, præcipientis, ut omnes fideles ſemel in anno confiteantur proprio ſacerdoti; aliqui inferunt, eſſe de jure divino, ut à ſolo proprio Curato poſſint fideles ſacramenta recipere: ita quòd non poſſint Papa, aut Epiſcopus, licentiam concedere regularibus, ut illis adminiſtrare valeant abſolutionem, nec Euchariſtiam, cùm obligatio juris divini ſit immutabilis, nec poſſit relaxari per poteſtatem ſummi Pontificis, aut Epiſcoporum. Sed hæc propoſitio ſummo Pontifici & Epiſcopis injurioſa ſuſtineri nequaquam poteſt. *Primò*, quia authoritas Papæ ſe extendit ſuper omnes & ſingulos Chriſtianos, cùm in perſonâ Petri illi dictum fuerit Joan. 21. *Paſce oves meas*. Concilium etiam Florentinum ſic habet, Definimus Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere primatum, & eſſe verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum parentem; & ipſi in beato Petro paſcendi & regendi Eccleſiam univerſalem à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum in geſtis œcumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur. Si ergo Papa in univerſam Eccleſiam poteſtatem habet; ergo ubique abſolvere poteſt, & committere poteſtatem abſolvendi cuilibet, ubique: quæ ſunt enim juriſdictionis propriæ, committi poſſunt. *Secundò*, quia Alexander IV. condemnavit aliàs librum, qui combuſtus fuit, Guillelmi à ſancto Amore, Doctoris Pariſienſis, & Canonici Belvacenſis, propter quatuor articulos; in quorum uno loquens de regularibus Ordinis Prædicatorum & Minorum dicebat; eos de licentiâ vel commiſſione ſummi Pontificis, aut diœceſanorum, non poſſe prædicationis officium exercere, nec confeſſiones audire; quia hoc cedebat Curatorum præjudicio. Hoc videri poteſt in Epiſt. Alexandri IV. ad Ludovicum IX. & univerſos Eccleſiæ Gallicanæ Prælatos, apud Vvadingum Annal. Min. tom. 2. ad an. 1256. *Tertiò*, quia Epiſcopus in Parochiâ Sacerdoti commiſsâ plenam habet poteſtatem, & Sacerdotes in illâ nihil agere poſſent ſine licentiâ Epiſcopi: ergo talem poteſtatem habet etiam Papa ubique. Adde quòd, Parochianus plus teneatur obedire Epiſcopo, quàm Preſbytero, ſicut plus obediendum eſt Imperatori, quàm Proconſuli, juxta Apoſt. ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*: Ergo magis eſt obediendum Epiſcopo, quàm Curato; & Papæ, quàm Epiſcopo. *Quartò*, quia ſicut dicit Gloſſa ſuper Luc. 10. Papa tenet locum Petri in Eccleſiâ, Epiſcopi locum Apoſtolorum, & Preſbyteri locum 72. Diſcipulorum. Quis autem auſus fuerit dicere, quòd Petrus non potuiſſet ligare vel ſolvere ſine conſenſu Apoſtolorum, nec Apoſtoli ſine diſcipulorum conſenſu? *Quintò*, quia ſacerdotes ſunt coadjutores Epiſcoporum; ſed ille, cui datur adjutor, non amittit operandi poteſtatem, cùm ſibi vacaverit; imò eſt principalis operans, & adjutor eſt ſecundarius: ergo Epiſcopi jure D. poſſunt omnia agere, quæ ad animarum curam ſpectant, irrequiſito ſacerdote: unde Paulus miſit 1. Cor. 4. Timotheum ad populos Corinthi: *Miſi ad vos Timotheum*, &c. Ex quo patet, Apoſtolos, conſtitutis in variis locis ſacerdotibus, alios tamen inſuper miſiſſe ad prædicandum, & alia exercenda, quæ ad ſalutem animarum ſpectabant. *Sextò* denique, hoc probatur ex praxi Eccleſiæ; Pontifex enim extra conſenſum Epiſcoporum mittit ubique legatos: & Epiſcopi abſque conſenſu Preſbyterorum mittunt quoſlibet ſacerdotes, ut prædicent & confeſſiones audire valeant, ut fit communiter in Miſſionibus. *Porrò*, talis commiſſio, quam concedunt Papa & Epiſcopi, juſtiſſima eſt. Primò, ob multitudinem plebis, quæ non poſſet uni ſacerdoti confiteri. Secundò, propter infirmitatem eorum, qui à ſuorum peccatorum confeſſione deſiſterent, ſi licentiam non haberent adeundi alios, à quibus poſſent abſolvi; quod clariſſimè demonſtrarent Miſſionarii, ſi ſincerè hâc in parte loquerentur. Unde dicam, eos abuſivè loqui, qui vocant privilegia noſtra, privilegia regularium; imò dicenda ſunt privilegia populorum & paſtorum, quia conceſſa ſunt in illorum utilitatem, in iſtorum auxilium, & in regularium laborem.

Quòd ſi dicant Antiregulares, qui in hoc poſſent Antipapæ & Antiepiſcopi nominari; Papam nil poſſe per ſe in Diœceſibus, nec Epiſcopos in Parochiis agere; quia quando Papa committit Epiſcopatum alicui, & Epiſcopus Parochiam, exonerant ſe à cura talium populorum: unde non habent ampliùs unde ſe intromittant de talibus Eccleſiis; aliàs grave onus remaneret Papæ & Epiſcopo: *Reſpondeo*, quòd commiſsâ parochiâ Preſbytero, remaneat tamen cura in Epiſcopi authoritate. Licet enim 2. ad Cor. 11. Paulus commiſiſſet curam Corinthiorum Apollo, dixit tamen ſe habere quotidianam ſollicitudinem omnium Eccleſiarum. Unde, quando Epiſcopus preſbyteros inferioris ordinis aſſumit coadjutores, exuit ſe à periculo & oneratione; non tamen ab authoritate & juriſdictione. *Si dicant deinde*, quòd ſicut nil poteſt Archiepiſcopus in ſubditos ſuffraganeorum, ſic nec Epiſcopus in ſubditos alicujus parochi: Non valet conſequentia, quia parochi & preſbyteri de jure divino ſubjiciuntur Epiſcopo; Epiſcopi verò Archiepiſcopo ſubjecti ſunt tantùm de jure poſitivo & Eccleſiaſtico: & ſic quia Eccleſia non dat Archiepiſcopis ullam immediatam juriſdictionem in Epiſcopos, nec in eorum ſubditos; ideo nullam habent, niſi per appellationem, quam dat illis Eccleſia. *Quòd ſi* Act. 15. Jacobus in Conc. Hieroſolymitano, præſente Petro, dederit ſententiam, & dixerit: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*; hanc protulit ſententiam ex authoritate Petri, ut diximus initio capitis de Conciliis particularibus. *Quando urgent* adverſarii, dicentes, parochos eſſe de jure D. & immediatè inſtitutos à Chriſto, juxta communem doctrinam Pariſienſium apud Gerſonium ſerm. contra bullam Mendicantium: & ſic non poſſe ab illis auferri authoritatem ab Epiſcopis: Reſpondendum eſt, eſſe quidem de jure divino quod ſint aliqui, qui ſub Epiſcopis immediatam habeant curam animarum: quoniam tamen ſuam curam habent ab Epiſcopis, hoc non impedit, quin illis dentur coadjutores. Quando verò dicitur, parochos eſſe immediatè à Chriſto: hoc verum eſt immediatione virtutis, non ſuppoſiti; quia juriſdictio illorum eſt quidem à Chriſto, qui voluit eſſe paſtores immediatos; ſed illam recipiunt ab Epiſcopo. *Si dicat* Gerſonius, eſſe obligationem reciprocam inter paſtorem & parochianum, ſicque teneri parochianum ad recipienda ſacramenta à curato aut paſtore, ſicut paſtor tenetur ſacra-

Digitized by Google

menta conferre: Reſp. hoc eſſe reciprocum reſpectu curati latè ſumpti; hoc eſt, reſpectu Papæ, Epiſcopi, aut curati proprii; iſti enim tres ſunt legitimi curati cujuſlibet fidelis: & ſufficit, quòd ab uno eorum recipiant ſacramenta, vel ab alio, quem committunt. *Dicent*, ergo ex vi Canonis Lateranenſis, non poteſt fidelis tempore Paſchali, abſolvi, niſi à proprio paſtore. Reſp. ex vi illius Canonis hoc eſſe falſum, quia Concilium præcipit tantùm illam confeſſionem ſemel in anno: unde ſi parochianus ſatisfeciſſet huic præcepto in alterâ parte anni, non ampliùs teneretur ad illud tempore Paſchatis. Dixi, ex vi decreti hujus Concilii; quod non impedit, per alia decreta fidelem hoc tempore teneri ad confeſſionem faciendam proprio ſacerdoti, prout proprius ſacerdos opponitur alieno, non prout opponitur communi: poteſt enim abſolvi ab Epiſcopo, à Papâ, & ab eorum delegatis.

Antequam explicationi hujus actionis faciamus finem, bonum erit, ſi reſpondeamus difficultati, quæ oritur ex 64. Canone; ubi ſeveriſſima infligitur pœna, quando pecunia intervenit in receptione ad religionem: quod declaratur ſimoniacum. Sed anteà dicendum eſt, duplicem eſſe ſimoniam, unam juris divini, ſi v. g. fieret conventio de dandâ pecuniâ pro admiſſione in religionem; alteram juris humani ſeu Eccleſiaſtici, v. g. ſi detur pecunia non pro ingreſſu religionis, ſed pro indemnitate Monaſterii. Hoc poſito, ſunt diverſorum authorum tres opiniones. Primi, exactè attendentes ad verba Canonis, aſſerunt eſſe puram ſimoniam, ſi aliquid detur etiam pro ſolâ indemnitate religionis, quæ eſt ſimonia Eccleſiaſtica. Alii dicunt, quòd ſine ſimoniâ poſſit dari pecunia propter penuriam Monaſterii. Alii tandem volunt, non eſſe ſimoniam, quando datur pecunia, etiamſi Monaſterium ſit dives; modo non detur intuitu religionis, ſed pro indemnitate Monaſterii: quod licet ſit dives, attamen detrimentum aliquod patitur de receptione alicujus. Prima opinio nimiùm rigoroſa cenſetur, & ſic dicendum eſt; illam ſimoniam eſſe abolitam contrariâ conſuetudine, quia tantum Eccleſiaſtica eſt. Secunda opinio eſt communiſſima. Ad tertiam autem Leſſius reſpondens, dicit; probabilius eſſe, contrahi ſimoniam, ſi pro victu, veſtibus, conviviis & ſimilibus, exigatur in Monaſterio divite pecuniâ; attamen probabilem tenet ſententiam eorum, qui dicunt, hanc ſimoniam Eccleſiaſticam eſſe ſublatam per prælatos conniventes. Hæc tamen conſuetudo, quantùm poteſt fieri, extirpanda mihi videtur; ut talis peccati vitetur periculum. Quantum verò ad pecuniam, quæ datur pro ingreſſu religionis; neminem latet, quin in hoc ſit juris divini ſimonia. Quando dicit Bonacina pro tertiâ opinione, quod pecunia poſſit dari etiam Monaſterio prædiviti, ſub prætextu alimentorum temporalium, quæ ſolùm venduntur, non religio: Reſpondeo, poſſe argui Bonacinam, dicendo; quòd in traditione beneficii, præbendæ, & ingreſsûs religionis, quando non poteſt temporale ſeparari à ſpirituali, neutrum poſſit vendi; aſſociatio autem ad Monaſterium conſiſtit in aſſociatione ad bona temporalia & ſpiritualia, nempe ad alimenta & functiones regulares, quæ peragi non poſſunt, niſi dentur alimenta: ergo dici non poteſt, quòd alimenta in Monaſterio diviti vendantur ſine ſpirituali: ſic Paſchalis Papa *in cap. ſi quis objecerit* 1. q. 3. ubi addit, quòd ſi quis prætendat vendere temporale annexum ſpirituali, neutrum relinquet invenditum.

De Concilio Lugdunenſi primo, tertio-decimo generalium.

DE hoc Concilio à ſolo Pontifice Innocentio IV. congregato, propter litigium inter ipſum & Imperatorem Fredericum II. nihil ex me dicam, ſed audiendus eſt Matthæus Paris fuſius ſcribens acta hujus Concilii.

Anno D. 1245. cùm Dominus Papa Innocentius IV. propter multa pericula quæ imminebant Eccleſiæ, in Galliam ſe tranſtuliſſet, Concilium convocavit apud Lugdunum ad Vigiliam D. Petri, in majori ſcilicet Eccleſiâ. Locum aſcendit eminentiorem, habens Imperatorem Conſtantinopol. à dextris, & alios Principes à ſiniſtris. Ex oppoſito tres Patriarchæ ordinati fuerunt, Conſtantinop. Antiochenus, & Aquileienſis cujus ſeſſioni ſeſe oppoſuerunt alii, dicentes, ejus Sedem eſſe deſtructam; hoc tamen compoſuit Papa. In Navi Eccleſiæ ad dexteram & in eminentioribus locis ſederunt Epiſcopi Cardinales, ex alterâ Cardinales Presbyteri, Archiepiſcopi, & Epiſcopi poſt eos; & deinde Abbates, Procuratores Capitulorum, Nuntii Regum, & Legati Imperatoris Frederici. Poſt preces de ſolito factas orationem habuit Pontifex ſuper verba Prophetæ, *Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo conſolationes tuæ*: ubi oſtendit dolorem ſuum eſſe multiplicem, propter difformitatem Prælatorum, inſolentiam Sarracenorum, ſævitiam Tartarorum, Schiſma Græcorum, & perſecutionem Eccleſiæ à Frederico Imperat. Poſteà oſtendit concordatum factum ab Imperat. munitum Aureâ Bullâ, conceſſum prædeceſſori ſuo Honorio, in quo per juramentum promiſerat fidelitatem Pontif. tanquam Vaſallus Domino; fatetur Regnum Siciliæ & Apuliæ eſſe Patrimonium D. Petri & ab eo teneri in feudum Eccleſiæ, agnoſcit Marchiam Anconitanam, Ducatum Spoleti, Exarchatum Ravennæ & alias terras eſſe de temporali dominio Eccleſiæ. Quibus dictis Judex Thadæus, Imperatoris nuntius reſpondit ad omnia allegata cum eloquentiâ tali, ut grata fuerit omnibus ipſius reſponſio; ad quam Papa replicans, convicit omnes de verâ perſecutione Imperat. in Eccleſiam. Prælati poſteà inſurrexerunt contra Imperatorem, probantes ipſum velle Eccleſiam reducere ad paupertatem primitivæ Eccleſiæ, ut ipſe gauderet bonis illius. Unde Pontifex, poſt inſtitutionem Octavæ Nativitatis B. Mariæ, poſt quædam decreta pro Terrâ ſanctâ recuperandâ, poſt condemnationem hæreſis Albigenſium & Valdenſium, primò ore tenus pronuntiavit excommunicationem in Imperat. quam confirmavit ſcripto; quod legerunt Patres in Synodo, non obſtante appellatione Thadæi ad futurum Papam & Concilium. Poſt excommunicationem illam, privavit Papa Imperatorem ſuo Dominio, & Henricus Lantgravius accepit Imperium precibus Papæ, inquit Albertus Studenſis. Porrò, lectâ ſententiâ excommunicationis ſurrexit Pontifex, incepit, *Te Deum laudamus*, diſſolutumque eſt Concilium. In hoc Conc. determinatum eſt, quòd Cardinales Pileo Rubro uterentur ad deſignandam eorum conſtantiam in fide ſuſtinendâ.

De Concilio Lugdunenſi ſecundo, quarto decimo generalium.

GREGORIUS decimus, ſub Imperio Rodolphi convocavit hoc Concilium, an. D. 1274. in quo pluſquam mille Patres, & inter eos, pluſquam ſeptingenti

Digitized by Google

ſeptingenti ad minus convenerunt Epiſcopi, inter A quos fuit D. Bonaventura, qui multùm contulit cum aliis Minoritis ad unionem Græcorum cum Latinis. D. Thomas autem in itinere morbo correptus, mortuus eſt. Hujus Concilii Hiſtoria habetur ex Luca Vvadingo.

Injunctò primùm jejunio trium dierum à Pontif. tum Epiſcopis, tum Capellanis ſuis, primo die poſt Calendas Maii anni 1274. ſedibus præparatis in majori Eccleſia S. Joannis, & omnibus ſuum locum tenentibus, Pontifex in prima ſeſſ. triplicem cauſam hujus Concilii declaravit: nimirum ſubſidium Terræ ſanctæ, unionem Græcorum, & morum reformationem. Pro Græcorum unione B miſit Pontifex quatuor Minoritas ad Michaelem Imperat. Conſtantinopolitanum & Andronicum filium ejus, ut teſtatur ipſemet Imperator in Epiſtola quam ſcripſit ad. Gregorium X. ſub ſigillo aureo, in quâ ſe fidem Romanam profiteri teſtatur, mediatione horum Fratrum Minorum.

Ante tertiam ſeſſionem hujus Concilii, litteras accepit Pontifex à Minoritis de ſuo adventu cum Legatis Græcorum, ad quas ſummè gravisus eſt Papa; unde fecit convocari omnes Prælatos, & coram ipſis ſermonem habuit Cardinalis Bonaventura, aſſumpto pro themate, *Exurge Hieruſalem, ſta in excelſo, & circumſpice ad Orientem; & inde collige filios tuos ab Oriente uſque ad Occidentem*, C Baruch. 5. & concione habitâ, lectæ ſunt prædictæ litteræ Minoritarum, aſſerentium ſe prope eſſe. Et reverà paulò poſt advenerunt illi Fratres cum Nuntiis Imperatoris Michaelis Paleologi & Filii ejus Andronici, nec-non Prælatorum univerſæ Græciæ, quibus obviam fuerunt omnes Prælati Concilii, Vice-cancellarius Papæ, & tota Cardinalium Familia, qui omnes conduxerunt Græcos ad Palatium Pontificis: Papa verò ſtans in aula Palatii cum ſuo comitatu, illos benignè ad oſculum pacis recepit, & Græci ſignificaverunt in omnium conſpectu, ſe veniſſe ad omnimodam obedientiam ſuæ ſanctitati præſtandam, profitendum Eccleſiæ Romanæ primatum, & porrigendum Imperatoris Diploma, in quo fidem Catholicam ſe profiteri teſta- D tur, juxta inſtructionem, quam illi dederant Pontificis Legati, Minoritæ ſcilicet.

Miſit cum ſua Epiſtola Imperator confeſſionem ſuæ fidei ad Concilium, juxta inſtructionem quam ad illum miſit ſummus Pontifex, & cum litteris Imperatoris alias præſentaverunt Legati, à Prælatis Græciæ, inter quos viginti ſex Metropolitani fidei Rom. Eccleſiæ ſubſcripſerunt & unioni cum illâ. Non potuit tamen induci Joſephus Patriarcha Conſtantinopol. ut aliis conſentiret, contendens ſuam ſedem eſſe primam; ſed Prælati Græciæ promiſerunt in ſuis litteris, quòd ſi immobiliter ſe haberet, tunc ipſum à ſede ejicerent. Poſt quædam colloquia, propoſita eſt Nunciis Græcorum norma fidei Romanæ, quam profiteri debebant, ſuo & E illorum nomine quorum gerebant vices, quod libenter acceptarunt; unde in die Apoſtol. Petri & Pauli ſolemne ſacrum fecit Pontifex, & D. Bonaventura egregium habuit ſermonem de pace ineundâ & puritate Romanæ fidei; & ſtatim cantatum eſt Symbolum fidei Conſtantinopolit. & dum ventum eſt ad articulum de Spiritu S. Græci cum Latinis lento cantu pronuntiaverunt, *qui ex Patre Filioque procedit*. Quo facto Germanus olim Patriarcha Conſtantinop. nuntius & conſanguineus Imperatoris, Archiepiſcopi, & alii Græci, gratias egerunt D. Papæ, qui ſtatim Miſſam proſequutus eſt.

Fratres Minoritæ prædicti, ſcilicet F. Hieronymus de Aſculo, F. Remundus Berengar, F. Bonagratia & F. Bonaventura de Mugello, induxerunt Tartaros ad idem fœdus ineundum cum Eccleſiâ Romanâ; unde ad Concilium adduxerunt eorum Legatos, quibus obviam fuerunt Cardinales, deductique ad aulam Pontificiam, ubi agebant Prælati de rebus Concilii; ſummo cum honore recepti ſunt. Interim cum dolore omnium moritur D. Bonaventura, quem Sixtus IV. & V. Pontif. dicunt fuiſſe Præſidem in Concilio iſto; quod tamen verum eſſe non poteſt, cùm ſemper adfuerit Gregorius; ſed in privatis colloquiis, quæ fieri ſolebant tanquam præparatoria, nè res indiſcuſſæ proponerentur in Concilio, ſemper primas tenuit. Tanta autem in hac Synodo præſtitit Eccleſiæ, ut omnium ſibi conciliaverit animos; præſertim Græcorum, qui ipſi dederunt nomen Eutichii, quod eſt eruditionis & ſapientiæ elogium; ipſi enim profectò debetur pacificatio inter Græcos & Latinos: unde in Concilio præſenti Pontifex creaverat illum Cardinalem Epiſcopum Albanenſem, quod nunquam contigerat, ut quis fieret Cardinalis Epiſcopus, antequam eſſet Cardinalis Preſbyter. Omnes Prælati cum Papa illius funus decorarunt præſentiâ ſuâ, ſicut & Imperator Conſtantinopolitanus, quod vix unquam compertum eſt. In hoc Concilio multùm agitata fuit quæſtio inter Græcos & Latinos de proceſſione Spiritûs S. ubi mira egit & dixit D. Bonaventura; tandemque determinatum eſt, ut diximus, ipſum eſſe à Patre & Filio, tanquam unico principio.

De Concilio Viennenſi, generalium quinto decimo.

ANNO 1311. celebratum eſt hoc Concilium Viennæ in Delphinatu, ſub Papa Clemente V. Philippo Pulchro Francorum Rege, & Henrico VII. Imperat. De hoc Conc. loquens S. Antoninus 3. Par. Hiſt. Tit. 11. cap. 3. dicit, *Clementem qui promotus fuerat ad inſtantiam Regis Galliæ, promiſiſſe illi in ſuâ promotione, quòd deleret Bonifacium VIII. ex Pontificum numero, qui illum Regem excommunicaverat, & Regnum dederat primo occupanti; ubi Rex prætendebat oſtendere Papam eſſe Hæreticum.* His nunquam aſſentiri voluit Concilium, imò declaravit, Bonifacium fuiſſe ſemper legitimum Pontificem; unde Papa, cùm non poſſet ſua promiſſa adimplere, declaravit decreto Concilii, omnes proceſſus, quos fecerat Bonifacius in Regem fore nullos, nec intuitu illorum ullam unquam pœnam aut detrimentum futurum, nec Regno, nec Regi, nec ejus Filiis. In hoc Conc. pluſquam trecenti Epiſcopi undequaque adfuerunt.

Templariorum Ordo penitus deſtructus fuit in hac Synodo: conſtitutio facta pro celebrando feſto Corporis Chriſti Feriâ 5. poſt Octavam Pentecoſtes; & condemnati Fraticellorum, ſeu Begardorum & Beguinarum errores, virorum & mulierum Germaniæ, qui contumaciter aſſeverabant. 1. Quòd homo poſſet tantam perfectionem acquirere, ut fieret impeccabilis. 2. Quòd poſt talem perfectionem, non oporteret ampliùs homini orare, nec jejunare. 3. Quòd tales non ſint ampliùs ſubjecti obedientiæ, nec Eccleſiæ præcepris. 4. Quòd homo totalem beatitudinem poſſit ſibi in hac vitâ comparare. 5. Quòd anima non indigeat lumine gloriæ ad Deum videndum. 6. Quòd exercere actus virtutum, ſit hominis imperfecti. 7. Quòd oſculum mulieris ſit peccatum, dum ad illud non inclinat natura; & quòd actus carnalis, ſeu ſimplex

Digitized by Google

fornicatio non ſit peccatum, dum tentatur exercens. 8. Quòd in elevatione Corporis Chriſti non debeat homo perfectus reverentiam exhibere, quia perfectioni ſuæ detraheretur, ſi ob hoc ab altitudine contemplationis ſuæ deſcenderet.

Begardi & Beguinæ multis nominibus inſigniti ſunt, ut pote Fratricelli, Fratres de paupere vita, Biſochi, Fratres Ordinis Apoſtolorum, & Dulciniſtæ, à quodam Dulcino Novarienſi, quem ſex millia hominum ſecuti ſunt, an. 1305. Bzovius pauperculæ S. Franciſci Familiæ ſemper infenſiſſimus eos dixit fuiſſe Fratres & ſorores Ordinis Tertii D. Franciſci; ſed errore & mendacio arguitur ab omnibus. Quantùm ad ipſum Clementem V. qui hos hæreticos condemnavit, agebat in Galliâ, & jam inde ab hoc tempore, hoc eſt, an. 1305. tranſlata eſt ſedes Pontificiâ ab urbe Româ Avenionem Galliæ urbem, quam à Rege emit Clemens VI. & ipſa ſedes manſit Avenioni ad ſeptuaginta & quatuor annos. Clementinæ, Conſtitutiones Apoſtolicæ in jure Canonico inſertæ ortum habuerunt ab illa Synodo.

Ex diplomate Clementis V. quo indicebat hoc Concilium Epiſcopis, declarantur tres rationes congregandi illud. Primò ſcilicet, ut ageretur de recuperandâ terrâ ſanctâ è manibus Saracenorum, qui ſic dicuntur, non à Sarâ Abrahami uxore, ut ſentiunt aliqui, ſed à Saracâ Metropoli Arabiæ. Secundò, ut corrupti hominum mores, & Eccleſiaſticorum præſertim, reformarentur. Tertiò, ut ponderoſiùs examinaretur cauſa Templariorum de plurimis, iiſque graviſſimis criminibus, accuſatorum. De tertio ſaltem motivo nobis aliquid eſt dicendum ex Matthæo Pariſienſi, dicente quòd Ordo Templariorum, qui initio pauperes, poſteà divites facti, virtute imminuti ſunt, ortum habuerit ab Hugone de Paganis, & Godefrido de ſancto Audomaro, qui erant duo equites nobiles & religioſi, adeò pauperes, ut duo unum tantùm equum haberent communem: unde in illius Ordinis ſigillo inſculpuntur duo equites uni equo inſidentes. Balduinus Rex Hieroſolimorum dedit illis locum quemdam in Palatiô, juxta templum, & Canonici dederunt plateas prope templum exiſtentes, ad conſtruendas domos: unde Templarii dicti fuerunt. Prima eorum profeſſio erat, vias & tranſitus periculoſos peregrinantibus reddere ſecuros à latronum inſidiis. Data eſt illis poſtea regula & albus habitus ab Honorio, in Concilio Trecis habito; licet protunc eſſent tantùm novem. Denique, cùm eorum numerus & poſſeſſiones augerentur, cœperunt geſtare in manicis ſiniſtris cruces rubeas, & fidei defenſionem ſuſcipere. Eò potentiæ & divitiarum, ſucceſſu temporis, devenerunt; ut cum regibus contenderent: & eò ſuperbiæ, ut à Patriarchæ obedientiâ ſubſtracti, ſe ſummo Pontifici conjunxerint; à quo, cùm acceptaverint plures Eccleſiarum decimas, multis redditi fuerunt moleſti, & præſertim Patriarchæ, qui graviter de illis conqueſtus eſt, dicens; *Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.*

Clemens Papa V. in hoc Concilio Viennenſi, declarando cauſas indictionis illius, primam recenſuit eſſe pro negotio Templariorum, & eorum ordine; qui ſuper variis hæreſibus & nefandis criminibus graviter & multipliciter infamati erant: multique proceſſus examinati, & inquiſitiones contra illos factæ. Varii variè ſentiebant, aliis dicentibus, quòd dicto Ordini danda eſſet defenſio, nec debere tam nobile membrum à corpore Eccleſiæ truncari, abſque rigore juris, & magna omnium A circumſtantiarum diſcuſſione: aliis verò opinantibus, talem Ordinem ſine morâ eſſe illico deſtruendum, tùm propter grave ſcandalum, quod in totâ Eccleſiâ pepererat; tum quia contra ipſum multi errores & hæreſes in proceſſibus de hoc factis probati erant, pluſquam per duo millia teſtium, quos rejicere poſſibile non erat. Dum ageretur hæc controverſia, ſurrexit quidam Mimatenſis Epiſcopus, qui ſuper tria motiva Concilii, ſuum ferre volens conſilium, & præſertim circa iſtud, dixit: Salva ſemper authoritate majorum, parvitati meæ videtur, quod Eccleſiæ Dei & toti fidei Chriſtianæ mirabiliter expediat, quòd Dominus noſter, loquendo de ſummo Pontifice, ſive de rigore juris, ſive B de poteſtatis plenitudine, iſtum Ordinem diffamatiſſimum, qui, ut ita dicam, odorem nominis Chriſtiani, quantùm in ſe fuit, apud infideles fœtere jam fecit, & nonnullos fideles titubare, rejectis frivolis allegationibus in contrarium ſine tarditate ex officio ſuo tollat omnino. Etiamſi enim à primâ ſui inſtitutione fuerit Ordo bonus, nihilominùs ſucceſſu temporis totus depravatus eſt; unde, ſicut 4. Reg. 14. Ezechias legitur confregiſſe ſerpentem æneum, quem jubente Domino Moïſes conſtruxerat; ita Dominus noſter Clemens attendere habet ad ſuppreſſionem Ordinis depravati, quem à ſuo principio bonum erexerat Honorius.

Nec multùm movere debet Dominum noſtrum quod dicunt aliqui, non debere illum Ordinem, C tam nobile Eccleſiæ membrum, truncari ſine ponderoſâ rerum diſcuſſione: timendum enim eſt, nè ex tarditate moroſâ, ſcintilla hujus erroris prorumpat in flammam, quæ poſſet totum orbem incendere, fidemque denigrare Catholicam; & tunc accideret quod dicit Hieronymus de hæreſi Ariana. *Arius una fuit ſcintilla in Alexandriâ, ſed quia paſſim oppreſſus non extitit, flamma ejus totum orbem populata eſt.* Adde, quòd jam de hoc Ordine tam grave ſcandalum ortum eſt in toto orbe terrarum, ut tanta diſcuſſio non videatur requirenda; Chriſto dicente apud Matth. 6. & 18. *Si oculus tuus dexter, vel manus ſcandaliſant te, erue eos, & projice abs te: expedit enim ut unum membrorum tuorum pereat, quàm totum corpus.* Audito ſuffragio hujus Epiſcopi D & aliorum, pronuntiavit ſententiam ipſe Clemens V. quâ Ordinem militiæ Templi Hieroſolimitani, propter Magiſtrum & Fratres, cæteraſque dicti Ordinis perſonas in qualibet mundi parte exiſtentes, accuſatas nefandis criminibus, ſuppreſſum declaravit, ejuſque Ordinis ſtatum & habitum atque nomen, ſacro approbante Concilio; non per modum diffinitivæ ſententiæ, ſed per viam proviſionis ſeu ordinationis apoſtolicæ. Eâdem ſententiâ, ſanctione perpetuò valiturâ inhibuit Pontifex, nè quis dictum Ordinem de cætero intrare, vel ejus ſuſcipere habitum, vel portare, aut pro Templario ſe gerere præſumeret; aliàs ipſo facto pœnam incurreret excommunicationis. Inſuper, univerſa præfati Or- E dinis bona Apoſtolicæ Sedis diſpoſitioni reſervanda duxit.

Non obſtante hoc decreto Concilii, plures de æquitate hujus ſententiæ dubitaverunt. Licet enim judicium Concilii generalis in rebus fidei ſit infallibile, attamen judicium facti particularis, emanatum per informationem hominum, non eſt tale: unde de hac cauſa fuit diverſa opinio. Aliis docentibus, talem ſententiam fuiſſe æquiſſimam ob rationes, quas allegavit Epiſcopus Mimatenſis; aliis verò aſſerentibus, rem non fuiſſe ſat examinatam; aliis inſuper volentibus, multa crimina impoſita fuiſſe Templariis, ut eorum poſſeſſiones invade-

Digitized by Google

rentur. Trithemius de illis extirpatis in Chronico A Hirſagienſi ſic habet. *Ordo Templariorum, qui annis 184. ſteterat, ab ipſo Clemente Papa condemnatus fuit; & uno die per univerſum orbem deletus, ad inſtantiam Philippi Pulchri Regis Francorum, cujus promotione ipſe Papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarii valde divites, quorum poſſeſſiones, ut Rex acquireret, crimen falſum hæreſeos illis impoſuit, ut multi voluerunt; & extingui omnino procuravit.* Aliter de eorum poſſeſſionibus Joannes Marius loquutus eſt. *In hoc quoque Concilio decretum eſt, ut bona, reditus, ac poſſeſſiones Templariorum, qui propter hæreſim aliaque nefanda facinora deſtructi ac combuſti fuerant, Equitibus Hieroſolimitanis, qui nunc Rhodii dicuntur, attribuerentur.*

Maſſonus lib. 3. Annalium loquens de Philippo B Pulchro, ſic refert Templariorum hiſtoriam. Cùm adhuc Pictavii Clemens eſſet, Rex ſpe lucri, & aulicorum perſuaſione, Templariorum ordinem accuſavit; principio mali orto à Priore Monfalconis in agro Tholoſano, & Noffo exule Florentino; quorum hic à Prætore Pariſienſi, multorum criminum reus, conjectus in carcerem fuerat; ille verò ex cauſâ hæreſis & ſceleratæ vitæ judicio Magiſtri Templariorum perpetuo carceri fuerat addictus. Iſti duo nefarii homines, de ſuâ libertate ſolliciti, crimina illa finxerunt, ob quæ ordo, Chriſtianiſmo utilis, everſus eſt. Sceleratiſſimi inquam illi viri, inauditis criminibus commentis, accuſaverunt pios homines. Procurator Fiſci, ſcripta accuſationis capita Pictavum miſit ad regem, C qui illa pro veris habens, delatoribus libertatem & veniam conceſſit; effecitque apud Pontificem, ut Ordinis illius everſionem polliceretur. Illicò Rex per totum regnum præcepit, ut comprehenderentur Templarii, quod factum eſt, præſertim Pariſiis; ubi Magiſter Templi, Jacobus Mola Burgundus, cum novem & quinquaginta equitibus comprehenſus eſt; fiſco in eorum fundos & bona mobilia injiciente manum. Accuſati de crimine hæreſeos, averſæ libidinis, contemptæ Crucis & majeſtatis læſæ, ſæpe torti, de ſe ac ſociis nihil confeſſi ſunt: imò, conſtantiſſimè prædicant, ſe inſontes pioſque equites eſſe. Quinquaginta ſex ex illis, totidem palis modicè diſtantibus, alligati toſti ſunt; ſemper profitentes, D ſe inſontes mori, amicis & conſanguineis eos monentibus ad confeſſionem; cui venia promittebatur à rege.

Quatuor alii, qui ut primores ordinis reſervati fuerant; nimirum Magiſter Templi Jacobus Mola, frater Delphini Viennenſis, Ugo, Peraldus, & alius innominatus; qui olim regiæ Gazæ cuſtos fuerat; vincti Pictavum ducuntur ad Pontificem & Regem: Ubi propoſitâ impunitate, aliquid de ſe confeſſi reducuntur Lutetiam; quò mittuntur duo Cardinales, qui ex theatro præ foribus Templi Virginei diſpoſito everſionis decretum à Pontifice emanatum, captivis præſentibus, & circumfuſâ ingenti multitudine, publicari fecerunt. Illicò Magiſter E Ordinis, facto ſilentio, negavit fortiter, vera eſſe, quæ de Templariorum hæreſi & criminibus recitata eſſent; Ordinem ſuum ſanctum, juſtum, & Catholicum proclamans: confeſſus tamen eſt, ſe dignum extremo ſupplicio eſſe, illudque ſubire paratum; quòd ſpe vitæ allectus, hortantibus Rege & Pontifice, multa falſa de ſe, ſuo Ordine, & ſociis dixiſſet. Hoc dicto, captivi in tetrum carcerem reducuntur; quos Rex lento igne juſſit comburi. Mola & Delphini Viennenſis frater conſtantiſſimè ſupplicium paſſi ſunt, nullâ aliâ editâ voce, quàm Templariorum ordinem Catholicum eſſe & Sanctum. Peraldus verò, & ille qui fuerat olim Regius Quæſtor, ſupplicii metu, confirmarunt quæcumque anteà contra Ordinem ſuum commenti fuerant: unde libertate ſunt donati. Sed infelici poſteà exitu finierunt vitam, noctéque ſupplicium ſequtâ, monachi aliique religioſi homines Molæ & Viennenſis, veluti Martyrum, cineres collegere.

De Concilio Conſtantienſi, partim approbato, partim reprobato.

INTER Concilium Viennenſe & iſtud, aliud interceſſit, nempè Piſanum, quod nec fuit approbatum manifeſtè, nec manifeſtè reprobatum: unde communiter inter Concilia œcumenica non recenſetur. Quod non fuerit manifeſtè approbatum, patet ex S. Antonino 3. part. tit. 22. 2. & 3. Summæ Hiſtorialis; ubi aſſerit, non verum Eccleſiæ Concilium fuiſſe. Non fuit etiam manifeſtè reprobatum, quia Alexander V. qui in eo creatus fuit, pro Papa legitimo ſemper habitus eſt; aliàs alter Alexander, qui eodem nomine inſignitus eſt poſteà, vocari non debuiſſet Alexander ſextus, ſed quintus. Quia tamen in illo aliqua, ſat digna notatu, facta ſunt; ideò ex occaſione hîc quædam ad tale Concilium ſpectantia recenſebimus.

Ab illo tempore, quo Clemens V. ſedem Pontificam collocavit Avenione; Pontifices ibi manſerunt per ſeptuaginta annos & ultrà: ſed Gregorius XI. Romam remeavit. At, eo mortuo Romæ, Cardinales majori ex parte Gallicani, cùm Conclave ingreſſuri eſſent; Populus Romanus timens, nè iterum ſedes Pontificia in Galliam transferretur, audaciter petiit, & cum tumultu comminatus eſt exitium, ſi alium, quàm Italum, præficerent in Papam. Imò, cùm in Conclavi eſſent Cardinales; Populus, præeunte magiſtratu, effractis Conclavis repagulis, ſe intromiſit: minitans, ſe Conclave & Cardinales incenſurum, ſi Gallum eligerent. Hoc metu perterriti, nulla habitâ diſcuſſione perſonæ, Bartholomæum Pignarum, Barrii in Apulia Epiſcopum, nominarunt in Pontificem. Hic cùm eſſet Pontifex, verbis & factis Cardinalium ſe oſtendit reformatorem maxime ſeverum. Quod illi ægrè ferentes, omnes, excepto uno, prætextu caloris, Agnaniam primò, deinde Fundos ſeceſſerunt; ubi prædicti Bartholomæi, qui nomen Urbani VI. acceperat, irritam electionem declarantes, tanquam metu extortam, Robertum Cameracenſem, ex proſapiâ comitum Genevæ oriundum, qui anteà Cardinalis erat, renuntiarunt Pontificem, ſub nomine Clementis VII. Iſte manſit adhuc Avenione, Urbano commorante Romæ. Paulo poſt moriuntur hi duo Pontifices, ſchiſma tamen non deſiit; quoniam Urbano ſucceſſit Bonifacius, Bonifacio Innocentius VII. & Innocentio Gregorius XII. & ex aliâ etiam parte Clementi ſucceſſit Petrus de Lunâ Hiſpanus, qui Benedictus XIII. nuncupatus fuit.

Ad componendum hoc ſchiſma, quod per horum Pontificum ſucceſſiones longiſſimè propagatum fuiſſet; utriuſque partis Cardinales & principes Piſis conveniunt an. 1409. Ambo Pontifices ſæpiùs hortati illuc convenire, ut ſalutem Eccleſiæ propriæ ſuæ gloriæ anteferentes, ſe abdicarent Pontificatu, & Cardinalibus aut Concilio generali, conciliandæ pacis dimitterent negotium; ſed hoc facere renuerunt. Unde Conclave congreſſi viginti & quatuor Cardinales, ſeparati, Petrum Cretenſem Cardinalem, Archiepiſcopum Medio-

Digitized by Google

lanenſem, Ordinis Minorum, creaverunt Pontificem, ſub Alexandri V. nomine. Hoc tamen Concilium, in quo adfuerunt omnes Patriarchæ, excepto Conſtantinop. cum trecentis Epiſcopis, & innumeris aliis, non reſarcivit ſciſſuram Eccleſiæ propter obſtinationem Gregorii XII. & Benedicti XIII. Imò ipſa crevit, cùm tertius Pontifex additus fuerit duobus primis, cui poſt decem menſes mortuo ſucceſſit Joannes XXIII. creatus Bononiæ, qui duos concurrentes habebat. Minuebatur in dies authoritas Benedicti; qui ob ſuam pervicaciam derelictus à Galliæ Rege ſeceſſerat in Hiſpaniam, ubi favore & opibus ſuſtentabatur Ferdinandi Aragonum Regis; qui ſuaſu Vincentii Ferrerii cauſam Clementis & Benedicti ſucceſſoris juſtiorem credebat, quàm Urbani, & Gregorii. Sigiſmundus Imperator, & Rex Ferdinandus, Perpiniani exiſtentes, evocarunt ad ſe Benedictum, quem obnixè rogaverunt, ut Eccleſiæ unioni manus porrigere vellet ad ſuorum æmulorum exemplum, ſeque judicio Concilii Conſtantienſis à Joanne & Gregorio congregati ſubmitteret. At inexorabilem ſe præbuit, cùmque audiret Imperatorem & Regem dicentes, ſe illum derelicturos; ipſe metuens, nè vis ſibi inferretur; ſecretò ad Colliberis portum ſe tranſtulit: deinde cum duabus triremibus, quas ibi paratas habebat, Caſtellum quoddam appulit, quod poſſidebat in Hiſpania citeriore; ibique ſub militum cuſtodiâ cum inſignibus Pontificiis, quaſi relegatus, manſit: ſupervixitque Concilio Conſtantienſi, à quo depoſitus fuerat, ſeptem annis; ita quòd ab electione ſuâ totos triginta annos ſuam umbratilem dignitatem ingenti Eccleſiæ damno produxerit.

Concilium ergo Conſtantienſe, quod Joannes & Gregorius indixerant, celebratum fuit an. 1414. & duravit quatuor annorum ſpatio; illique Concilio plenariam ſuam authoritatem devolvere ambo illi Pontifices ſuper ſe ipſos, ut hoc medio in priſtinâ ſuâ dignitate reſtaurari poſſet Eccleſia. Sacrum Concilium, conſentientibus Cardinalibus, decrevit; ut Cardinales ipſi, adjunctis ſecum (pro hac ſola vice) ſex Legatis ſingularum quinque Nationum, quos in ipſo Concilio ſingulæ ſibi delegerunt, ut potè ex Italâ, Gallicâ, Germanicâ, Anglicâ, & Hiſpanâ, in Conclave ingrederentur, ad reſecandos omnes ſchiſmatum prætextus. Omnes illi inſimul exiſtentes tres Pontifices abrogarunt, novumque creavere, nimirùm Odonem Columnam Cardinalem, qui nomen Martini V. ſortitus eſt. Cui electo omnes & ſinguli unanimi conſenſu ſe ſubmiſerunt; excepto Benedicto XIII. à quo nemo quidquam formidabat, cùm eſſet ab omnibus deſpectus, ſuâque arce veluti concluſus, ut rudiorem evitaret captivitatem. Antequam in particulari videamus, quæ in hoc Concilio facta ſunt,

Notandum eſt, hoc Concilium partim eſſe approbatum, & partim reprobatum. Approbatum inquam fuit, quantùm ad condemnationem Vvicleffi, Joannis Hus, & Hieronymi Pragenſis; reprobatum verò, quia in primis ſeſſionibus Papam Concilio inferiorem declaravit. Ad quod ſi dicatur, Martinum approbaſſe in fine Concilii ea quæ in illo facta ſunt: Reſpondendum erit, non approbaſſe omnia ſimpliciter, ſed omnia quæ ſunt conciliariter facta, ideſt, cum prævio & maturo examine; quod non factum fuit in hac determinatione, ubi omnia cum præcipitatione ſunt facta. Videntes enim Patres, nullum reperiri modum expeditiorem ad tollenda & impedienda ſchiſmata, quàm declarando Concilium eſſe ſupra Papam, A ut poſſet citiùs omnis diviſio tolli, ſi aliqua oriretur inter illos; ideò ſine perquiſitione declararunt, Concilium eſſe ſupra Pontificem. Videantur quæ dicta ſunt quæſt. 9. de ſummo Pont. & quæſt. 7. Diſput. præcedentis. His ſuppoſitis, ad diſtinctiorem relationem multorum, quæ in hoc Concilio geſta ſunt, progrediendum eſt.

In primâ ſeſſione, quæ habita fuit an. 1414. 16. Novemb. Concilium exorſus eſt Joannes Papa, ſermone habito ad Patres; & poſt recitatam Bullam convocati Concilii, ipſe monitus eſt ad cedendum Pontificatui, quod ultrò facturum ſpopondit. Interim Joannes Hus, qui diſſeminabat doctrinam Vvicleffi Conſtantiæ, cuſtodiæ traditus eſt; non habebat enim ſalvum-conductum Papæ, ſed tantum Imperatoris Sigiſmundi, cujus hortatu B Conſtantiam venerat, ut ſuæ doctrinæ rationem redderet. *In ſeſſ.* 2. an. 1415. Mart. 3. juramento promiſit Joannes Papa, ſe propter bonum pacis promptiſſimè renuntiaturum Papatui, ſi idem facere non recuſarent Gregorius XII. & Benedictus XIII. attamen diſceſſit Conſtantiâ ante tertiam Seſſionem, veritus nè ad talem ceſſionem cogeretur. *In ſeſſ.* 3. 26. Mart. facta fuit deliberatio, qua ſancta Synodus legitimè convocata & inchoata non poſſet diſſolvi, nec alio transferri, nec Prælati citra juſtam cauſam à Concilio poſſent diſcedere. *In* 4. *ſeſſ.* 30. Mart. declaratur, quòd ipſa ſanctiſſima Synodus legitimè congregata, generale Concilium faciens, poteſtatem à Chriſto immediatè C habeat, cui quilibet, cujuſcumque ſtatûs exiſtat, vel dignitatis, etiam Papalis, obedire tenetur. Item declarat, quòd quicumque, cujuſcumque ſtatûs dignitatiſque exiſtat, etiam Papalis, qui mandatis hujus ſacræ Synodi, & alterius cujuſcumque Concilii generalis legitimè congregati, ſuper præmiſſis, ſive ad ea pertinentibus, obedire contumaciter contempſerit, debitè puniatur. Joannes intereà, qui Conſtantiâ diſceſſerat, nuntiavit Concilio, ſe nullo metu, ſed tantùm aëris intemperie diſceſſiſſe; imò ſuis adhuc ſtare promiſſis. *In quinta ſeſſ.* 6. Aprilis declaratum fuit, Joannem illicitè diſceſſiſſe, ipſumque teneri, ſub pœnâ depoſitionis, adimplere promiſſum de reſignando Pontificatu, D etiam ſub pœnâ incarcerationis. Deinde, confirmata fuit ſententia condemnationis Concilii Romani in Vvicleffum. In cauſâ verò Joannis Hus conſtituti ſunt quatuor Commiſſarii Galli, qui adhibitis ſecum doctiſſimis viris dogmata illius diſcutiant, proceſſum inſtruant, & de ſingulis informent Synodum. Tandem, Imperator precibus Synodi in ſe ſuſcepit, quòd Pontificem volentem aut nolentem ad Concilium reduceret. *In ſeſſ.* 6. conſtituit Synodus Legatos, qui requirant Papam, ut veniat ad Synodum, ipſique ferant ſecuritatis litteras, quibus poſſit accedere Conſtantiam, vel Ulmam, vel Baſileam; jureque, eo non poſſe diſcedere, ſine conſenſu Synodi. Ulteriùs decreta fuit citatio Hieronimi Pragenſis laïci, Vvicleffi fautoris, ut E reſponderet ad ea, quæ illi objicerentur in materiâ fidei; & ad hoc datus eſt illi ſalvus-conductus: ſalvâ tamen juſtitiâ, & quantum erat in poteſtate Synodi. *In ſeſſ.* 7. 2. Maii Promotor Concilii allegavit contumaciam Hieronimi Pragenſis, qui citatus comparere recuſaverat; & contra eum ulteriora decerni petiit, & obtinuit. *In* 8. *ſeſſ.* 4. Maii, poſt reproductam citationem contra ſectatores Vvicleffi, lecta fuit ſententia excommunicationis adverſus Vvicleffi 45. articulos; publicoque decreto definitum eſt, eum fuiſſe hæreticum, oſſa ejus eſſe exhumanda, & ſepulturâ Eccleſiaſticâ privanda;

Digitized by Google

ipſiuſque libros eſſe comburendos. Aliquos errorum Vvicleffi recenſuimus, agentes de hæreſibus 13. ſæculi.

In nona ſeſſ. 13. Maii lecta eſt in Concilio Bulla Pontificia, qua Joannes in procuratores ſuos deſignabat Petrum Cameracenſem, & Guillelmum, ſancti Marci Preſbyterum; qui cùm hoc munus recuſaſſent, & Promotor Concilio remonſtraſſet, in illâ cauſâ perſonali, procuratores non eſſe recipiendos; mandatum fuit duobus Cardinalibus & quinque Epiſcopis, ut eum extra portam urbis vivâ voce citarent. *In* 10. *ſeſſ.* Promotor requiſivit, ut ſententia ſuſpenſionis daretur in Joannem, qui comparere nolens, ſemper degebat ſub tutelâ & præſidio Frederici Auſtriæ in urbe Schafhauſen; requiſitus adhuc extra portas civitatis, & non inventus, declaratus eſt contumax; examinatiſque contra eum teſtibus, ſuper criminibus Simoniæ, Sacrilegii, & aliis, quæ illi objiciebantur; ab omni functione Eccleſiaſticâ ſuſpenſus eſt: prohibitumque omnibus & ſingulis, nè ullo modo illi obedirent in quacumque re ad Papatum pertinente, & inſuper miſſi ſunt ei quinque Cardinales, qui ei decretum Concilii deferrent, cum prohibitione ſpeciali, nè illius pedes deoſcularentur, ſed tantùm manus & os; quia poſt ſuſpenſionem, nulla Papalis reverentia ei debebatur. Ad hæc omnia reſpondit Joannes, ſe in omnibus velle ſtare determinationibus Synodi. *In ſeſſ.* 11. ad requiſitionem Promotoris multa crimina expoſita ſunt Joanni, de quibus accuſabatur, cum deſignatione teſtium; ad quod reſpondit tantùm, ſe, neque articulos negare, nec teſtes impugnare; ſed totum ſubjici definitivæ Synodi ſententiæ, quam errare non poſſe credebat, ut potè, quæ convocata erat legitimè; ſed tantùm petiit, ut quam primùm fieri poſſet, ſuæ ſententiæ daretur ſibi copia. *In ſeſſ.* 12. lata eſt in Joannem ſententia definitiva, quâ ille Pontificatu deponitur, omneſque fideles ab ejuſdem obedientiâ abſolvuntur. *In ſeſſ.* 13. expoſuit Promotor, inter ſacerdotes reperiri duo ſocios Joannis Hus, qui dabant laïcis poſt cœnam Euchariſtiam ſub utrâque ſpecie; & aſſerebant, hoc debere ſemper fieri. Quod prohibuerunt Patres ſub pœnâ excommunicationis.

In 14. quantùm ad negotium Gregorii XII. duo Cardinales, quos ſuos procuratores conſtituerat, ratum habuerunt, ob cauſam tollendi ſchiſmatis, Patrum conſeſſum; reſignaveruntque ejus nomine Pontificatum per publicum illius inſtrumentum. Unde Patres proceſſus de hac re intentos, caſſos & irritos reddiderunt, itemque declararunt, ipſum Gregorium, ut potè legitimè electum antea, poſſe denuò eligi; non tamen eligendum eſſe, ad evitandum periculum Schiſmatis. *In* 15. damnati ſunt articuli Joannis Hus, ubique prædicantis, Vvicleffum eſſe verè Catholicum. In hac eâdem ſeſſione damnatur ſententia illius, qui dicebat, tyrannum poſſe licitè, & debere meritoriè occidi, per quemcumque vaſſallum ſuum, etiam per occultas inſidias & ſimulatas adulationes, non obſtante quolibet præſtito juramento. *In ſeſſ.* 16. conſtituti ſunt procuratores, qui Benedictum XIII. requirerent, acceptis copiis de abdicatione Joannis, & reſignatione Gregorii, ut faciliùs ad eamdem reſignationem induceretur. *In* 17. *ſeſſ.* Angelus de Corario, quondam Gregorius XII. non ſolum inter Cardinales numeratus eſt; ſed etiam fuit conſtitutus Legatus perpetuus in Marchiæ Anconitanæ Provincia. *In* 19. Hieronimus de Praga, de hæreſi convictus, illam abjuravit. Ibidem indultum eſt Franciſcanis, ut Gardianos poſſent religioſi conventuum eligere, quos confirmare tenerentur Provinciales. *Seſſ.* 21. Hieronimus de Praga laicus, poſt abjurationem anteà factam, audientiam petiit à Synodo, qua dixit, ſe iniquè aſſenſum fuiſſe condemnationi Joannis Vvicleffi, & Joannis Hus; & in hoc mentitum fuiſſe; quia in eorum libris nullam unquam hæreſim vel errorem legerat, licet contrarium aſſeruiſſet; unde Hæreticus, Relapſus, Excommunicatus, Anathematiſatus, declaratur; & ut talis brachio ſæculari puniendus traditur. *Seſſ.* 23. conſtituti ſunt 12. commiſſarii judices, qui dijudicent, qualiter contra Petrum de Luna, aliàs Benedictum 13. procedendum ſit. *In ſeſſ.* 29. cùm multoties citatus Petrus de Luna non compareret, contumax declaratur; ulterioreſque citationes decernuntur. *In* 30. Nuntii Concilii, qui Petrum de Luna convenerant in caſtro Peniſcolæ, in Citeriore Hiſpania, de executione citationis relationem fecerunt; annuntiatumque, regem Aragonum ſe ab obedientiâ Benedicti ſubſtraxiſſe. *In ſeſſ.* 32. vivâ voce in Concilio citatus eſt Petrus de Luna, Pontifex ſchiſmaticus; quo non comparente, mandatum eſt judicibus commiſſariis, ut eum peremptoriè citarent, teſtes examinarent, & uſque ad ſententiam procederent contra eum.

In ſeſſ. 33. Commiſſarii retulerunt, ſe teſtes oblatos in Petrum de Luna accepiſſe, eoſque interrogaſſe; ſed neminem fuiſſe repertum, qui pro illo reſponderet: unde illi contradicendi terminum peremptorium præfixerunt. *In ſeſſ.* 34. cùm viderent Commiſſarii, nullum poſt præfixum terminum reſpondere pro Benedicto, ſingulorum conſultationi relinquitur cauſa, ut uſque ad ſubſequentem ſeſſionem deliberarent quæ ſententia eſſet in illum ferenda. *In* 37. poſt reproductas citationes Petri de Luna, poſt accuſatam ipſius contumaciam, & omnes alias formalitates obſervatas; ad petitionem Promotoris, definitivâ ſententiâ depoſitus fuit: & omnes fideles ab ipſius obedientiâ abſoluti fuerunt. *In trigeſima nona*, edicto perpetuo ſancitum eſt, ut poſtquam primum futurum Concilium celebraretur intra quinquiennium, ſecundum intra ſeptennium, poſteà celebrarentur Concilia generalia de decennio in decennium. *In* 40. ſtatuitur, quòd futurus Pontifex reformaret Eccleſiam in capite & in membris. *In* 41. an. 1417. 11. Novembris die feſto ſancti Martini, Cardinales in Conclavi exiſtentes ad numerum triginta duorum cum Legatis ſex Nationum, Othonem Colomnam, Romanum Principem, ſancti Gregorii ad Vellus Cardinalem Diaconum, elegerunt in Pontificem, qui vocari voluit Martinus V. quòd electio in D. Martini celebritate facta fuiſſet tantâ omnium lætitiâ, ut præ gaudio vix ulli daretur loquendi poteſtas. Inter alios imperator ita gaviſus eſt; ut nullo habito dignitatis diſcrimine, Conclave ingreſſus, gratias omnibus egerit, qui tantum virum tamque neceſſarium Reipublicæ Chriſtianæ, ferè jam extinctæ, delegiſſent. Ante Pontificem proſtratus Imperator, ejus pedes cum ſummâ veneratione oſculatus eſt: quem contra Pontifex amplexus, non ſecus ac fratrem in pretio habuit, eique gratias egit, quòd ſuâ operâ pax tandem Eccleſiæ ſit reddita. Superſunt adhuc aliæ quatuor ſeſſiones, quæ non majoris ſunt momenti.

Inter multos, qui hoc Concilium inſectantur; primi inſurgunt Huſſitæ, qui condemnatione ſua inſolentiores facti, hoc vocaverunt Concilium angulare, non generale; ubi, non Prælati de toto orbe, ſed pauci Monachi, & Simoniaci urbis adfue-

Digitized by Google

runt; legis D. & veritatis æmuli manifeſti. Sed hæc mendacia contemnet, qui legerit Cochlæum lib. 2. Hiſtoriæ Huſſitarum; ubi deſcribit Sigiſmundi imperatoris adventum in vigiliâ Nativitatis, ut intereſſet Miſſarum ſolemniis; & quomodo hic imperator diaconi habitum indutus legerit Evangelium altâ voce. *Exiit edictum à Cæſare Auguſto.* Subjungit Cochlæus, plures Prælatos & Principes adventaſſe in tantâ multitudine, ut aliquando tria millia equorum uno eodemque tempore Conſtantiæ reperta fuerint. Adfuiſſe quoque Patriarchas quatuor, Cardinales 29. ad minùs, Archiepiſcopos 7. Epiſcopos 160. & cum his ingentem Abbatum, Priorum, Præpoſitorum, & Clericorum omnis generis numerum; ſæcularium quoque principum, comitum, baronum, & nobilium ingentem multitudinem. Nonnè hæc omnia convincunt de generalitate Concilii? Adde quòd cauſa univerſalis Eccleſiæ, cui legitimum dandum erat caput, exigebat meritò Prælatorum univerſalitatem.

Aliam argumentationem afferunt iidem Huſſitæ, ut probent injuſtitiam & invaliditatem hujus Concilii, dicentes, fidem publicam fuiſſe violatam; cum nullum reſpectum habuerint hujus Concilii Patres ad ſalvos-conductus datos Joanni Hus & Hieronymo Pragenſi, combuſtis in hac Synodo: addentes etiam decretum emanaſſe à Synodo de non ſervanda hæreticis fide. Quantùm ad hoc decretum; illud à veritate prorsùs alienum eſt; nihil enim aliud declaravit Concilium, niſi quòd Eccleſia non poſſit impediri à ſuo legitimo exercitio per quamcumque poteſtatem ſæcularem; cùm ſuperior non poſſit ligari promiſſionibus & pactis inferioris: ſicque remanere ſemper judicem eccleſiaſticum potentem exercere ſuum officium in hæretici examinatione & condemnatione. Quantùm autem ad Joannem Huſſium, ſynodus non illi dederat ſalvum-conductum, ſed tantùm Imperator; qui ad hunc ſervandum non ampliùs fuit obligatus, poſtquam ipſe Huſſius è Concilio fugit; & à fuga retractus incarceratus eſt. Nam talis ſalvus-conductus erat juris communis, contra vim injuſtam; non juris ſpecialis contra omnem vim, ſive juſtam, ſive injuſtam. Quantùm ad Hieronymum Pragenſem, illum reverà citavit Concilium, oblato ſalvo-conductu; ſed in illo appoſita erat clauſula, ſalvâ ſemper juſtitiâ, quæ nequaquam violata fuit; cùm per fugam ipſius ſalvus-conductus expiraſſet.

Catholici etiam hoc Concilium infirmare voluerunt, quod in eo determinatum fuerit, Concilium generale eſſe ſupra Papam; ut patet ex 4. Seſſ. & Can. 1. & 2. Sed attendant quæſo accuratè, ad ipſiſſima verba Concilii; & notent, quæ reſpondet Cardinalis Panormitanus, qui tali Concilio interfuit. Non definivit Concilium, ait Panormitanus, quòd Synodus univerſalis legitimè congregata habeat immediatam poteſtatem à Chriſto, & cæt. ſed primus Canon habet iſta verba, hæc ſancta Synodus Conſtantienſis, generale Concilium faciens pro extirpatione præſentis ſchiſmatis, habet poteſtatem immediatè à Chriſto; cui omnis ſtatus & dignitas, etiam Papalis, obedire tenetur. Ubi maxima differentia notari debet, inter hanc Synodum generalem & alias: quòd in iſtâ ubi nullus erat Papa certus, & ubi dubius, ibi nullus, Synodus reverà haberet à Chriſto omnem poteſtatem, cui Papæ inter ſe æmulantes ſubditi erant; aliter enim nulla fuiſſet via ad ſchiſma tollendum: & alias Synodos, ubi conſtat de verò Pontifice, in quo eſt fontalis

A poteſtas, quam communicat Concilio ſuâ authoritate congregato, & ſuâ confirmatione corroborato. Non dicit ergo Synodus, quòd omne Concilium generale ſit ſupra Papam, ſed iſtud, ſub quo erat dubitatio de vero Pontifice. Quòd ſi inſtent dicentes, in 2. Can. hoc dici, non tantùm de iſtâ Synodo, ſed de quacumque alterâ: Reſponſio ſequitur ibidem, hæc ſunt enim verba Canonis; Quicumque, cujuſcumque conditionis ſit, etiam Papalis, præceptis hujus ſacræ Synodi, vel *cujuſcumque alterius, ſuper præmiſſis, aut ad ea pertinentibus*, obedire contempſerit; pœnitentiæ ſubjaceat. Quod declarat evidenter, Concilium loqui de ſimili Concilio, ubi adſunt Pontifices Schiſmatici; tunc enim Concilium habet à Chriſto immediatam poteſtatem ferendi judicium, cui Pontifices obedire tenentur. Deinde, hoc decretum ſupponit falſum; nimirum quòd fuerit ab univerſali Concilio: initio enim Concilii, quo factum eſt, aderant tantùm Patres obedientiæ Joannis XXIII. & aberant qui erant de obedientiâ Benedicti XIII. & Gregorii XII. qui pro vero Papâ ſolus habebatur; & juri ſuo ceſſit, unicè ad ſchiſma tollendum: ſicque dici non poteſt, quòd pro tunc Concilium repræſentaret univerſam Eccleſiam militantem. Tandem attendatur reſponſio, quam attulimus in capite hujus Concilii.

B

C

De Conciſilio Baſileenſi partim approbato, partim reprobato.

EXTIRPATO Schiſmate, quod multis annis Eccleſiam laceraverat; Martinus V. Romæ viam meditans, impeditus fuit per exercitum tyranni Peruſiani, qui vocabatur Braccio, & qui uſurpaverat Petri patrimonium: unde Florentiam ſe tranſtulit Martinus, ubi duo ex Cardinalibus quatuor, qui cum Benedicto XIII. in caſtro Peniſcolæ ſe receperant, pedibus ſuæ ſanctitatis proſtrati, eum in ſummum legitimum Pontificem agnovere; à quo cum omnibus benevolentiæ indiciis recepti ſunt, ſuiſque in dignitatibus continuati. Paulo D poſt etiam, Joannes XXIII. Balthazar Coſſa, qui evaſerat è carcere, in eâdem urbe Martinum convenit, ipſum agnoſcens legitimum Papam; humiliterque deprecans, ut in ſuarum ovium grege reciperetur. A Martino acceptus benigniſſimè, & à Cardinalibus cum compaſſione tenerrimè, ſollicitatus eſt à Pontifice, ut intra ſacrum Cardinalium collegium remanere dignaretur: & inſuper Martinus ipſum reſpiciens ut hominem, qui ſede Pontificiâ dignus fuerat judicatus; illum præfecit in Epiſcopatu Freſcati, ut hoc medio ſuam dignitatem ſuſtinere poſſet. Intereà Martinus, qui juxta ſeſſionis quadrageſimæ Concilii Conſtantienſis præſcriptum, tenebatur curare de reformatione E Eccleſiæ; ob id indixit Concilium Papiæ, Romamque ipſe commeavit, ubi cum omnium ſingulari applauſu acceptus eſt.

Legatos poſteà miſit Paviam, ut Concilium inchoarent; ſed peſtis hanc regionem graſſantis causâ tranſlatum eſt Senas; ubi pauco tempore undequaque permulti convenerunt. Non benè tamen ſucceſſit hoc Concilium, quia Rex Aragonum Alphonſus iratus contra Martinum, quòd noluiſſet illi dare inveſtituram regni Neapolitani, quam conceſſerat Ludovico Andegavenſi; ad hanc Synodum miſit legatos, qui omnia perturbarent, proponentes iterum jura Benedicti XIII. ad Pontificatum. Quod audiens Martinus, ſuos legatos revocavit illicò, & Concilii celebrationem quam in

Digitized by Google

civitatem Baſileenſem tranſtulit. Interim moritur Benedictus in ſuâ contumaciâ Peniſcolæ in Catalauniâ; & illo mortuo duo Cardinales, qui ſoli de factione ejus ſupererant, exhortante, imò & præcipiente Ferdinando, congregationem cùm aliquibus Epiſcopis & Preſbyteris Aragonenſibus fecerunt: in qua unum ex his duobus elegere in Pontificem, ſcilicet Ægidium Munionem, Eccleſiæ Barcinonenſis Canonicum, ſub nomine Clementis VIII. qui paulò poſt multos creavit Cardinales. Sed pace initâ inter Martinum & Ferdinandum, ſemetipſum in manibus Martini depoſuit Clemens, illiuſque promotionis Cardinales illius pedibus galeram depoſuere; unde abſolutè extirpatum eſt ſchiſma.

Martino è vivis ſublato, qui revocando Synodum Senenſem, aliam indixerat Baſileæ poſt ſeptem annos, ubi ſuum legatum conſtituerat Julianum Cæſarinum Cardinalem; Eugenius IV. Pontifex creatus, illam confirmavit, ſecioque demandavit prædicto Juliano, ut inchoaretur: ſicque incœpit hoc Concilium an. 1431. ad quod ex omni parte quampluimi convenerunt Epiſcopi. Cum autem videret Eugenius Patres hujus, Concilii à Sigiſmundo Imperatore ſuſcitatos, ſub prætextû reformationis, plurima privilegia ſanctæ Eccleſiæ Romanæ deſtruere; Legatum revocavit, Concilium juſſit diſſolvi, illudque tranſtulit Ferrariam. Nihilominus Ludovicus Allemannus. R. S. E. Cardinalis, & Arelatenſis Archiepiſcopus, mordicus decreto Eugenii obſtitit, & diſſolutioni Concilii, in quo ſe Præſidem erexit in poſterum. Nam gravium Theologorum & Canoniſtarum hujus temporis judicio fretus, credebat ſuperioritatem Concilii ad Papam; innixus ſuper decretum Concilii Conſtantienſis, quo erat definitum, Concilium generale tali pollere authoritate, ut Papam aſtringere poſſet ad obediendum; ita quòd nulla apud ipſum maneret authoritas Concilium diſſolvendi, aut transferendi. Adde quòd ipſemet Cardinalis Arelatenſis tanto exardebat zelo inſtaurandæ eccleſiaſticæ diſciplinæ, quam firmâ fide credebat à Romanâ curiâ dudum corruptum; ut nullo modo conſentire potuerit diſſolutioni Concilii: imò renovare fecit in Concilio Baſileæ decretum Conſtantiæ, & hoc in ſecundâ Seſſione.

Ad hoc attendens Eugenius IV. novum ſchiſma pertimeſcens, & unitati conſulens Eccleſiæ, ſuam priſtinam revocationem abrogavit; & iterum miſit Legatos ad Concilium, ut continuaretur. At cum proſpexiſſet Baſileenſes Seſſ. 18. prædictum decretum Concilii Conſtantienſis, ſupremam poteſtatem Concilio attribuens, iteraſſe: ſecundò, revocavit Legatos, & novam Synodum Ferrariæ indixit. Rurſus Concilium Baſileenſe ſeſſ. 33. eamdem propoſitionem inſtauravit, tanquam de fide, & hoc de conſenſu Cardinalis Arelatenſis, qui ſemper vices Præſidis gerens, Eugenium conſenſit abdicari Pontificatu; & Amedeum anteà Sabaudiæ ducem, & tunc eremitam, in thronum Eccleſiæ intrudi, ſub Felicis IV. nomine. Eugenius, cognitâ Concilii injuſtitiâ, Delphinum Caroli Francorum Regis filium cum magno comitatû adverſus Baſileenſes concitavit; cujus impetu ſtatim Conciliabulum iſtud diſſipatum eſt. Amedæus verò, qui quaſi invitus ad pontificatum evectus fuerat, pacis amator exiſtens, Eugenio mortuo, nullis pulſatus precibus, ſuam dignitatem ceſſit Nicolao V. qui de communi omnium Cardinalium exiſtentium in Conclavi conſenſu fuerat electus. Illius demiſſionem acceptans cum lætitia Nicolaus, ipſum creavit Cardinalem, Legatumque conſtituit in Germania;

A quo viſo, Cardinales Amedæi factionis ſeſe libenter obedientiæ Nicolai dederunt: ſicque iterum pax in Eccleſiâ rediit.

Quantum ad Cardinalem Arelatenſem, qui ſemper Concilio Baſileæ adhæſit, & hinc ſchiſmati cauſam dediſſe cenſetur; cùm ſemper obſtiterit diſſolutioni Concilii, imò in eo præſederit, & ſuffragium contulerit pro Antipapæ creatione: profectò judicari potuiſſet impius, ſchiſmaticus, & Anathemate illo innodatus, quod in ipſum ejuſque aſſeclas fulminaverat Eugenius. Quia tamen bonâ fide, rectâ intentione, & de conſilio piorum & doctorum egerat omnia, ſine ullâ conſideratione humanâ, communiter non vituperatus eſt. Imò, ità B paulo poſt obiit, ut poſt mortem fuerit miraculorum gloriâ illuſtris; ſicut teſtatur Æneas Silvius, qui poſteà ſedem Petri conſcendit, ſub nomine Pii II. quique contra Eugenium Synodum ipſam Baſileenſem propugnaverat, & impugnaverat poſteà, cùm ſuam mutaſſet ſententiam omnibus maturius conſideratis. Hic, inquam, ſic loquitur in libro quem dum eſſet Pontifex compoſuit de deſcriptione Europæ, cap. 42. Arelate, ad ſepulchrum Ludovici Cardinalis ſanctæ Ceciliæ, ejus urbis Epiſcopi, quem Baſileæ in conſeſſu Patrum vidimus præſidentem, magna miraculorum opinio orta eſt; & invalidorum frequens undique concurſus ſpe ſanitatis. Sicque de illo dici poteſt, quod C D. Gregorius papa in Dialogis refert de Paſchaſio Eccleſiæ romanæ diacono, qui cùm Laurentii ſchiſma ſincerâ fide foviſſet, miraculis poſt mortem claruit; licet errorem ſuum haud impune tulerit in Purgatorio.

Hoc Concilium Oecumenicum fuit, ut pote à ſupremo Pontifice Martino indictum, & ab Eugenio inchoatum, mortuo Martino. In parte eſt confirmatum, quia Nicolaus V. pacis gratiâ approbavit conſtitutiones, quæ de beneficiis Eccleſiaſticis editæ & approbatæ fuerunt. Partim etiam reprobatum fuit, ut conſtat ex ſeſſ. 11. Concilii Lateranenſis ſub Leone X. celebrati; ubi illud, ſchiſmaticum ſeditioſum, & nullius prorſùs authoritatis appella- D tu. Nam eo tempore quo ſententiam in Pontificem legitimum proferre auſum eſt; omnes præcipui Epiſcopi diſceſſerant, ſimul & legati: Unde protunc Concilium erat acephalum, cùm Cardinalis Arelatenſis jus præſidendi uſurpaſſet. Quia etiam Epiſcopi pauciſſimi erant, introduxerunt in Synodum ingentem Preſbyterorum multitudinem contra formam; ſicque potuiſſet hoc Concilium juſtius vocari Concilium Preſbyterorum, quàm Epiſcoporum. Adde quòd eodem tempore Concilium aliud ageretur Florentiæ, in quo actu præſidebat ſummus Pontifex, & cum eo Cardinales & Epiſcopi, tùm Latini, tùm Græci, ſine comparatione plures, quàm Baſileæ, & cum his omnibus ade- E rat Imperator Græcorum & Imperatoris Latini legatus.

Quantum ad modum procedendi, quo uſi ſunt Baſileenſes in condemnatione Eugenii quarti, talis fuit. Inchoatum eſt Concilium die 23. Julii an. 1431. & *ſeſſio prima* habita fuit 7. Decemb. ubi Patres convenerunt in Eccleſiâ S. Leonardi, & lectum eſt decretum Concilii Conſtantienſis de celebrandis Conciliis generalibus de quinquennio aut ſeptennio in quinquennium vel ſeptennium. Lectæ etiam fuerunt Bullæ Martini V. & Eugenii IV. quibus Baſileam pro loco Concilii deſignarunt. Moniti fuerunt inſuper Patres Concilii, ut fidei Chriſtianæ propagandæ, paci procurandæ, & reformandis moribus, ſedulam operam impendant. Quatriduo

Digitized by Google

poſt primam ſeſſionem, Eugenius videns Patres ſollicitatos eſſe authoritate Sigiſmundi, ad plurima invalidanda privilegia Sedis Romanæ, ſub prætextu reformationis Eccleſiæ; de plenitudine poteſtatis revocavit Concilium Baſileæ, ſi quod eſſet congregatum. *Seſſ.* 2. 1. Mart. an. 1432. declaratur hæc Synodus legitimè congregata, & renovatur decretum Conſtantienſe de authoritate Concilii generalis ſupra Papam. *In* 4. *ſeſſ.* injungitur Papæ, nè extra Concilium Cardinales crearet; nec ullum à Concilio præſumeret avocare. *In* 6. *ſeſſ.* accuſatur à promotoribus Concilii contumacia Eugenii, quòd diſſolutionem Concilii non revocaſſet, nec citatus per Legatos ex ſeſſ. 3. voluiſſet accedere ad Concilium. *In ſeſſ.* 7. prorogatum eſt tempus, quod præfixum fuerat ad electionem Pontificis. *In ſeſſ.* 8. per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti monitus eſt ſecundò Eugenius, ut infra ſexaginta dies diſſolutionem Concilii revocet, illique aſſiſtat; aliàs ſine ulteriori citatione contra ipſum procederetur. *In ſeſſ.* 11. accuſata eſt contumacia Eugenii, patreſque plurima in eum convitia ſparſerunt; dicentes, illum nil aliud intendere, quam ſibi uſurpare jus, ſuiſque ſucceſſoribus, ritus ſacros Conciliorum abrogandi; ipſaque Concilia diſſolvendi pro libito.

In 13. *ſeſſ.* ad inſtantiam Imperatoris, prorogati ſunt dies triginta. *In* 16. *ſeſſ.* Eugenius poſtulatis à Synodo ſatisfecit per litteras, declarat ſe Synodum continuari velle, diſſolutionem Concilii irritam pronuntiat, revocatque tres Bullas, quas dederat ad illud revocandum: tres deinde Legati ejus incorporantur Concilio. Hæc omnia teſtatur Cardinalis à Turre crematâ, facta fuiſſe metu, quem illi Cardinales dedere; proteſtantes, ſe diſceſſuros ab illo, ſi ad Synodum non accederet. Deinde, licet continuationem Concilii acceptaverit, non tamen ejus approbavit decreta; quomodò enim approbaſſet quæ non videtat? Quantùm denique ad conſtitutionem Concilii Conſtantienſis, de non interrumpendâ Synodo: Reſpondit, nil in hac re conſtituiſſe illud Concilium, quod ſucceſſores Pontifices obligare potuerit; ut potè, qui ſynodalibus decretis exempti, illis non aliter obedire tenentur, niſi bonum publicæ pacis, vel Eccleſiæ, id de jure naturæ poſtulet. Hoc ille Cardinalis in ſummâ l. 2. c. 100. *In ſeſſ.* 18. decretum Concilii Conſtantienſis repetitum eſt. *In ſeſſ.* 19. actum fuit de modis unionis ineundæ inter Græcos & Latinos, & decretum, quòd Latini præparare deberent expenſas faciendas pro Græcis ad Concilium advehendis, pro ipſis in Concilio alendis, & pro iiſdem Conſtantinopolim reducendis, uſque ad numerum ſeptuaginta perſonarum. *In ſeſſ.* 24. offertur ſalvus-conductus Græcorum Imperatori, Patriarchæ, & ſeptuaginta perſonis; etiam ſi unio non fieret. *In ſeſſ.* 26. multa crimina imponuntur Eugenio. *In ſeſſ.* 28. promotores citationem & monitorium contra Eugenium reproducunt, petuntque, ipſum declarari contumacem: unde ex Ambone à duobus Epiſcopis vocatus, declaratur abſens. *In ſeſſ.* 29 audiens Synodus, Eugenium cogitare de tranſlatione Concilii ad Urbem Ferrarienſem, declarat præſumptam Concilii diſſolutionem & tranſlationem cum cenſuris irritas eſſe, omnes Bullas Eugenii ad hoc tendentes caſſat, Ferrariamque adeuntes, & Eugenii mandato obtemperantes, excommunicat. Quæ cenſuræ reverâ ſuum habuiſſent effectum, ſi legitimè Concilium fuiſſet congregatum, non obſtante contradictione; ut potè, ſi Papa eſſet notoriè hæreticus; vel ſi unus aut plures eſſent Pontifices dubii & incerti.

In ſeſſ. 33. tria determinata ſunt eſſe de fide. 1. Concilium eſſe ſupra Papam. 2. Papam non poſſe Concilium legitime congregatum diſſolvere, prorogare, aut transferre. 3. Illos eſſe hæreticos, qui has aſſertiones pertinaciter impugnaverint. *In ſeſſ.* 34. Synodus Eugenium, tanquam contumacem, præceptis Eccleſiæ inobedientem, violatorem canonum ſynodalium, unitatis Eccleſiæ perturbatorem, ſimoniacum, perjurum, incorrigibilem, ſchiſmaticum, à fide devium, jurium & bonorum Eccleſiæ proditorem, à Pontificatû depoſitum declarat; inhibet, nè deinceps talem ſe gerat: Chriſtianoſque omnes ab ejus fidelitate & obedientiâ abſolvit, omnibus ſub pœnâ hæreſeos & privationis omnium beneficiorum & dignitatum obedientiam interdicens. *In ſeſſ.* 36. declarat Synodus, opinionem illorum eſſe piam & conſonam cultui Eccleſiaſtico, fidei Catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ Scripturæ, ab omnibuſque Catholicis tenendam, approbandam, & amplectendam, qui dicunt, glorioſam Virginem Dei genitricem Mariam, præveniente & operante divini numinis gratiâ ſingulari, numquam actualiter ſubjacuiſſe peccato originali; ſed immunem fuiſſe ſemper ab omni originali & actuali culpâ. Eadem Synodus renovat Feſtivitatem ejus, ſub nomine Conceptionis, quam præcipit, in omnibus Eccleſiis, Monaſteriis, & conventibus, ſicut in Eccleſiâ Romanâ, & in aliis, *antiqua & laudabili conſuetudine celebratur* 8. *die Decemb.* In eâdem adhuc ſeſſ. 15. Oct. an. 1439. definitum eſt, nulli de cætero licitum eſſe, in contrarium prædicare ſeu docere. *In ſeſſ.* 38. conſtitutæ ſunt triginta duæ perſonæ diverſarum Nationum, quæ Conclave ingrederentur, ad eligendum Pontificem. *Seſſ.* 39. illi viri deputati, poſt invocationem Spiritûs ſancti, conclave ingreſſi ſunt; & in quinto ſcrutinio in Pontificem elegerunt ſeptimâ die ab ingreſſu Amedæum ducem Sabaudiæ, qui jam diu in ſolitudine Ripaliæ vixerat. *In ſeſſ.* 40. mittitur Cardinalis ſanctæ Ceciliæ cum multis Epiſcopis ad electum Pontificem, quem magnis precibus ſollicitarunt ad Pontificatûs acceptationem: & poſteà illi Pontificis inſignia contulerunt, ab illoque juramento accepto, & impoſito nomine Felicis V. prædictam electionem publicarunt. *In ſeſſ.* 43. inſtituitur feſtum Viſitationis B. Mariæ Virginis an. 1441. 1. Julii. *In* 45. *& ultima ſeſſ.* indicitur Concilium generale Lugduni, intra triennium.

De Concilio Florentino generalium ſexto decimo.

TEMPORE, quo hoc Concilium indictum eſt primò Ferrariæ, & poſtea tranſlatum Florentiæ, miſerè lacerabatur ſacro-ſancta Chriſti Eccleſia, inquit, Vvadingus ad annum 1419. contrariis ſacerdotum factionibus, adverſiſque principum ſtudiis. Duo enim inſimul celebrabantur Concilia generalia: unum Baſileæ, iſtud Ferrariæ; duo erant deſignati Pontifices, nimirum Eugenius IV. & Felix V. binæ principum Chriſtianorum acies, duæ partes populi, quarum quælibet ſuum ſectabatur Pontificem. Cùm enim Eugenius IV. legitimus Pontifex an. 1431. Baſileæ inchoare feciſſet Concilium, quod Martinus V. ibi ante mortem indicaverat, ad reformandam Eccleſiam, juxta præſcriptum Concilii Conſtantienſis; videns ipſe Eugenius, ab initio ſeſſionis primæ, perverſam intentionem Regis Aragonum, qui ſub prætextu Romanæ Curiæ reformandæ excitabat Prælatos ad evertenda Pontificum Romanorum privilegia; illicò de poteſtatis plenitudine, Concilium Baſileæ diſſolvi

Digitized by Google

diſſolvi juſſit : legatumque ſuum & alios revocavit Prælatos. Paulo poſt tamen, timens, nè novum ſchiſma Eccleſiam ſepararet; bullas pro diſſolutione Concilii datas revocavit, novoſque Legatos Concilio incorporari fecit, continuationem Concilii approbans. Sed cùm ſeriò videret talem Synodum Baſileenſem ſupremam poteſtatem ſuper Pontificem ſibi aſſumere; illam denuò diſſolvi juſſit, Ferrarienſemque renovavit. Quo audito, Baſileenſes ægrè ferentes negari ſibi, quam injuſtè ambicrant, ſupra ſummos Pontifices authoritatem; à ſuo cœtu etiam Græcos eſſe avocatos, aliudque indicatum fuiſſe Concilium Ferrariæ, eò tamdem abierunt furoris & dementiæ, ut ſententiam depoſitionis multis calumniis refertam tulerint in Eugenium; Amedeumque, olim Sabaudiæ ducem, ſub Felicis V. nomine Pontificem renuntiarint.

Eugenius interim totus addictus unioni Græcorum cum Latinis, hæc univerſa patienter tulit; Conciliumque Ferrarienſe adiit, quod inchoatum fuit an. 1438. & tranſlatum Florentiam propter peſtem: ita quòd ſeſſiones hujus Concilii, quod ſimpliciter vocatur Florentinum, quia Florentiæ facta fuit unio duarum Eccleſiarum, fuerint viginti quinque; quarum ſexdecim habitæ fuerunt Ferrariæ, reliquæ verò Florentiæ: ad quam urbem accedentem Eugenium, Euchariſtia in arcâ equo ornatiſſimè phalerato impoſita præcedebat. Ratio autem, cur Eugenius Ferrariam pro loco Concilii elegerit, eſt hæc, quam ipſe in ſuo decreto convocandi Concilii exprimit, dicens; hoc expoſtulatum fuiſſe à Joanne Paleologo, Conſtantinopolitano Imperatore, & à Joſepho ejuſdem urbis Patriarchâ, nec-non à cæterorum Patriarcharum Legatis, qui unanimiter Concilium petierunt celebrari Ferrariæ; atque declararunt, ſe quibuſdam de cauſis à ratione non alienis Baſileam non poſſe convenire. Unde an. 1438. 4. Mart. & an. 7. Pontificatûs Eugenii IV. Paleologus Imperator ad celebrandam hanc Synodum ad Francolinum, Ferrariæ vicum, triremibus invectus eſt; quò ſtatim Nicolaus Ferrariæ Marchio cum filiis præſtantiſſimis civibus, ac Prælatis omnibus, qui cum Pontifice Imperatorem expectabant Ferrariæ, obviam prodiit; ipſumque equo inſidentem, unà cum Sedis Romanæ Legato, qui cum Imperatore Conſtantinopoli venerat, ad urbem & palatium, ubi à Pontifice, omnibuſque Cardinalibus expectabatur, celebri pompâ adduxit. Cùm verò ſummus Pontifex Imperatorem propè adventantem ſenſiſſet, ſurrexit, & lento gradu cœpit inambulare, ac ipſum pauló procul à ſede ſuâ excepit; & volentem genu flectere, minimè permiſit: ſed ſtatim amplexus eſt, ac ei manum dexteram dedit oſculandam, eumque ſibi à ſiniſtrâ proximum conſedere voluit. Poſteà ſurrexit Imperator, ac in ſuâ ſede ſtans, à ſingulis Cardinalibus ſalutatus eſt; habitoque brevi & ſecreto colloquio cum Pontifice, ſurrexit uterque: Pontif., ut remaneret in ſuo Palatio, & Imperator, ut ſuum elegantiſſimè ornatum adiret.

Ante quatuor dierum finem, Venetias relinquens cum cymbis pluribus, iiſque paratiſſimis, Ferrariam appulit Joſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus cum majori parte ſuorum Pontificum, aliis Imperatorem comitantibus. Illi è cymba ſuâ exeunti quatuor Cardinales cum Marchione & viginti quinque Occidentales Prælati obviam ierunt; ac ipſum equitem mediumque inter duos Cardinales conduxerunt ad palatium, ubi Pontifex ſummus, ſtans in ſede ſuâ, ipſum amplexus eſt; ipſiſque conſedentibus ambobus, Orientales Antiſti-

A tes Romanum Pontificem magnâ cum ſubmiſſione ſalutaverunt. Et ſalutatione finitâ, Pontifex ſuum cubiculum adiit, Patriarcha quoque ſuam domum paratiſſimam eodem ordine quo acceſſerat. Dominicâ ſequenti, quindecim Sacerdotes juſſu Imperatoris ſimul unam Miſſam celebrarunt, ubi cum ſuis civibus adfuit Ferrariæ Marchio, qui de manu dextrâ Patriarchæ panem benedictum accepit. Poſt dies aliquos petiit Imperator à ſummo Pontif. ut juxta promiſſum, non ſolùm Pontifices, ſed etiam Reges & Principes, convocarentur; quod videbatur quaſi impoſſibile, propter eorum diſcordias: attamen nuntios continuò miſit, ut intra quatuor menſes adeſſent per ſe, vel per Legatos. Interim

B Græcis & Latinis viſum fuit, ut edicto publico Synodus inchoanda publicaretur, cum hac conditione, quod ſive venirent, vel non venirent principes, ipſa tamen continuaretur; & iſtâ, quòd ſive fieret unio, vel non fieret inter utramque Eccleſiam, in pace dimitteretur Synodus.

Porrò, contentio facta eſt inter Papam & Imperatorem, pro diſpoſitione ſedium; Papa enim prætendebat, debere Imperatorem cum Patriarchâ Conſtantinop. & ſuis Pontificibus tenere ſiniſtram partem templi, & Occidentales Pontifices dexteram, ſeque inter utramque partem ſedere medium. Imperator hunc locum potiùs ſibi quàm Pontifici, convenire, dicebat; poſt longas verò diſceptatio-

C nes, lectis aliarum Synodorum geſtis, de ſententiâ omnium ſummus Pontifex cum totâ Occidentali Eccleſiâ ſedit in dextrâ templi parte; Imperator verò cum Orientali in parte alterâ. Ita quòd in Baſilicâ D. Georgii, à dextra parte altaris, Pontificia ſedes fuerit diſpoſita, & proximè illi, pauló tamen inferior, ſedes Imperatoris Romanorum, vel ut Græci dicebant, Germanorum, quæ ſemper propter ejus abſentiam vacua remanſit; deinde ſedes Eminentiſſimorum Cardinalium, Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Occidentalium. Ex alterâ parte Altaris, ſedes Imperatoris Conſtantinop. ut Pontificia eminebat, illi proxima ſedes Patriarchæ, deinde ſedes Legatorum Patriarcharum, qui erant

D abſentes, & aliorum Pontificum Orientis. Ante verò majus altare, aliud altare fuit erectum, ac ſuper eo, inter beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum capita, ſanctorum Evangeliorum liber, cum duobus candelabris accenſis.

Quæſtiones, quæ in hac Synodo ventilatæ ſunt, & diviſionem faciebant inter Græcos & Latinos, hæ erant præcipuæ; nimirum de Sacrificio Miſſæ in Azimo aut Fermentato. De igne Purgatorii. De primatu Romani Pontificis. De ſtatu & felicitate animarum ante reſurrectionem. Et præcipuè de Spiritûs ſancti proceſſione; aſſerentibus Græcis ipſum à ſolo Patre procedere. Quantum ad tranſſubſtantiationem; de eâ numquam dubitarunt Orientales, ut optimè probat D. Arnaldus, ſed tantùm

E de voce; quidquid dicant hæretici. Quoad proceſſionem Spiritûs ſancti; docuerat primò Neſtorius Hæreſiarcha, Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere, & cum eo Theodoretus; ſed cùm principalis diſputatio agitanda eſſet de Maternitate Virginis, & de perſona Chriſti: Patres Concilii Epheſini primi, obiter tantùm loquuti fuerant de illâ proceſſione. Deinde Photius, poſtquam in ſedem Conſtantinopolitanam violenter irrupit; hanc de proceſſione Spiritûs ſancti inſtauravit hæreſim, quam veluti ſopitam per mortem Photii, Joannes Hieroſolimitanus monachus tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni renovavit. Quantùm ad ſubſtantiam hujus quæſtionis, recurrendum eſt ad ea,

Digitized by Google

quæ diximus in quæſt. 1. cap. 8. de Trinit. & ad illa quæ recenſuimus, agentes de Concilio Lugdunenſi ſecundo. Quantum verò ad modum, quo hæc difficultas ventilata fuerit in hoc Concilio; fuerunt poſiti ex unâ parte ſex diſputatores, qui in medio Concilii ſedebant; & ſex ex aliâ: productis codicibus, ex quibus authoritates Patrum legebantur; interpres autem ſtabat in medio, omnia referens Græco & Latino idiomate. Erant præthereà tres Notarii pro quâlibet parte, qui omnia Latinè & Græcè fideliter conſcribebant; & hæ diſputationes, quæ agebantur inter doctiſſimos homines Orientis & Occidentis, in præſentiâ Papæ & Imperatoris, annum integrum Concilium detinuerunt Ferrariæ: tandemque concluſum eſt, Spiritum ſanctum ex Patre Filioque procedere, ut teſtantur litteræ unionis.

Hic notandum eſt, quòd in ſeſſ. quinta habitâ Ferrariæ lecta fuerint Symbola antiquorum ſeptem primorum Conciliorum. Cùm autem lecta fuiſſet ſeptimi Concilii, ſcilicet Nicæni, 2. definitio à Græcis; Latini quemdam vetuſtiſſimum librum in medium attulere, in quo eadem definitio, quam attulerant Græci, continebatur; ſed inſuper habebatur, quòd Spiritus ſanctus à Patre Filioque procederet. Qua de re non mediocris contentio in illâ ſeſſione orta eſt; nam Latini librum iſtum oſtentabant, eumque cum Græcorum libro conferebant; unde, ex Patrum ſubſcriptionibus, demonſtrantes horum librorum convenientiam, illâ particulâ exceptâ, nihil ad hoc reſponderunt Græci; ſed Latinis contendentibus, ut ipſa eadem definitio cum ejuſmodi additione recitaretur; hoc benigniſſimè conceſſerunt. In ſeſſ. 6. Marcus Epheſinus, qui pro Græcis agebat, petiit multoties ab Andrea Archiepiſcopo Coloſſenſium pro Latinis reſpondente, cur ipſi Latini attentaſſent additionem facere Concilio Conſtantinopolitano, quod hanc tantùm continebat veritatem de Spiritu ſancto, *Credo in Spiritum ſanctum, Dominum & vivificantem, qui ex Patre procedit*; cùm in eodem Concilio Conſtantinopolitano prohibitum fuerit, illi quicquam addere, vel minuere, vel immutare. Ad quod Andræas reſpondit, jure merito appoſitionem hujus particulæ, *filioque*, non eſſe additionem factam ſymbolo, ſed tantùm explicationem ejus. Hæc eſt enim differentia inter additionem & explicationem; quòd omnis additio & augmentum, fiat ex appoſitione alicujus extrinſeci, explicatio verò fiat ab intrinſeco; neminem autem latet, quin proceſſio Spiritûs ſancti à Filio ſit illi intrinſeca, ſicut à Patre; quoniam illi intrinſecum eſt, ut procedat à quocumque ſuppoſito habente voluntatem fæcundam, quæ voluntas fæcunda in Filio exiſtit, ut diximus agendo de Trinitate. Adde, quòd ſi non eſſet diſtinctio inter explicationem & additionem, ſequeretur additionem toties fuiſſe factam S. Scripturæ, quoties ipſa explicata fuit. Sequeretur etiam ſecundam Synodum, Conſtantinopolitanam ſcilicet, aliquid addidiſſe Concilio primo Nycæno, in quo ſolùm habebatur, *Credo in Spiritum ſanctum*: ubi in ſequente habitum fuit, *Credo in Spiritum ſanctum, Dominum & vivificantem, qui ex Patre procedit*: quod tamen verum non eſt dicere, ut teſtatus fuit Gregorius cognomento Theologus, qui in Concilio 2. affuerat; ſic enim ad Clydonium ſcribens, ait; In eâdem fide ſumus, ac Patres noſtri, qui hæreſim Arianam in Concilio Nycæno evertendam ſuſceperant; in eâdemque ſemper erimus, addentes tantùm, quod de ſancto Spiritu imperfectè prolatum erat.

A Dum hæc omnia agerentur, tandemque ſimul convenirent Græci & Latini, parùm ante finem Concilii, Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus ſeſſ. ultimâ, ſubitâ morte interiit; ſed ante mortem ſcripſit, ſe totaliter conformem fidei ſanctæ Eccleſiæ Romanæ mori, ipſumque Romanum Pontificem agnoſcere, tanquam Chriſti vicarium in terris, totius Eccleſiæ Catholicæ primatum tenentem. Poſt ipſius obitum, Papa ad ſe vocavit Metropolitas, Ruthenum, Nycænum, ac Mytilenenſem; à quibus petiit, ut ſicut convenerant de Spiritûs ſancti proceſſione ex Filio, ita ageretur de quæſtiunculis aliis, ad hoc ut integra eſſet omnium conjunctio; nimirum de Azimo, de Purgatorio, de ſummi Pontificis poteſtate, de ſtatu animarum poſt mortem, & de tranſſubſtantiatione; non qui-
B dem in ſe, ſed in aliqua circumſtantia: quia quærebant Latini, cur Græci, poſt hæc Domini verba, *Accipite & manducate, bibite ex hoc omnes*, quibus profectò verbis ſacramentum ab utriſque confici creditur; uterentur adhuc hac oratione; *& fac panem quidem hunc honorabile corpus Chriſti tui: quod autem in calice iſto eſt, honorabilem ſanguinem Chriſti tui, ea ſancto tuo Spiritu tranſmutante.* Ad hæc omnia reſponderunt Prælati, animas juſtorum, quas anteà tenebant volitare uſque ad reſurrectionem, ut aves in cœlo, perfectam laureolam in cœlo jam conſequutas eſſe; impiorum perpetuas pœnas luere, medias verò eſſe in Purgatorio, quod quidem, ſive ignis, ſive obſcuritas, ſive turbo, ſive id genus
C aliud ſit, non referre. Dixerunt ſecundò, ſummum Pontificem privilegia ſua meritò habere eadem, quæ habebat ante diſſidium. Tertiò, aſſeverarunt, ſe non curare de pane, ſive ſit azimus, ſive fermentatus, modò ex tritico conſtet. Quoad verba ſequentia tranſſubſtantiationem, dixerunt; quòd ſicut Latini, confecto hoc ſacramento, utuntur hac oratione, *Iube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum*, &c. ſic etiam Græci præfatam ſuam orationem offerunt Deo.

Quantùm denique ad proceſſionem Spiritûs ſancti, reſponderunt Præſules; ſe quidem tamquam verum fateri, Spiritum ſanctum ex Filio procedere, ac permittere, in Occidentali Eccleſia eſſe ce-
D lebrandam hanc particulam, *filioque*, cùm non ſignificet diverſam fidem; ſe tamen nolle illam admittere in ſuo Symbolo. Poſteà Imperator Metropolitas Heracleenſem, Epheſinum, Ruthenum, ac Nycænum, ad ſe convocari juſſit; ut hortaretur Epheſinum ad hoc, ut in communem aliorum Patrum Græcorum opinionem iret, & cum Latinis conjungeretur; quod ſemper acceptare recuſavit. Interim oritur conteſtatio inter illos duodecim Patres, qui ex utrâque parte electi erant ad componendas litteras unionis inter utramque Eccleſiam; Græcis nolentibus, quòd nomen Papæ apponeretur in illis, niſi adderentur hæc verba, conſentiente ad inſcripta Imperatore, nec non Patriarcharum loca tenentibus, & cæteris Eccleſiam Orien-
E talem repræſentantibus: quibus libentimè conſenſit Pontifex. Unde unanimiter duodecim illi Doctores litteras concordes fecerunt, quas cùm viderunt Pontifex & Imperator, juſſerunt, ut caractere Latino & Græco in uno & eodem folio deſcriberentur; ita ut à parte dextrâ Latinè cum Occidentalium ſubſcriptionibus, & Papæ ſigillo ſcriptæ eſſent; & à ſiniſtrâ Græcè cum Orientalium Chirographis, & ſigillo Imperatoris. Hæ autem litteræ, quæ nihil aliud continent, præter ea quæ annotavimus paragrapho præcedenti; datæ fuerunt Florentiæ in ſeſſione publicâ Synodali ſolemniter cele-

Digitized by Google

bratâ in majori Baſilicâ, pridiè Nonas Julii, an. 1439. Pontif. Eugenii IX. Porrò, his factis, omnibuſque appoſitis ſubſcriptionibus, exceptâ illâ quam negavit Metropolita Epheſinus; ſummus Pontifex, Imperatore præſente, omnibuſque Præſulibus, tam Græcis, quàm Latinis, veſtibus ſacris indutis, Miſſam ſolemniter celebravit; quâ finitâ, eædem literæ à Julio Cæſarino ſanctæ Sabinæ Cardinali Latinè, à Beſſarione verò Græcè, Dei gratiâ lectæ & promulgatæ fuerunt. Tandem, quinque exſcriptæ fuerunt literæ unionis, quarum una data eſt Græcis, alia Latinis, tres verò reliquæ Patriarcharum abſentium Legatis. Sicque finis Concilio Florentino datus eſt.

Dirempto Concilio, advenerunt Legati Patriarchæ Armenorum ad Synodum ipſam, & ſummum Pontificem venerati ſunt; nec non Imperatorem ſalutavere: petentes, ſuam Eccleſiam uniri cum Romanâ, fidem ipſius & decreta Concilii Florentini piè & ſincere amplecti volentes. Qui quidem benigniſſimè ab omnibus ſuſcepti fuerunt, maximè laudati, & ſummo affecti honore. Unde pro illorum inſtructione decretum edidit ſummus Pontifex, à Concilio approbatum, quo ſub brevi compendio orthodoxæ fidei veritates declaratæ ſunt, ut nullam in poſterum hæſitationem haberent Armeni, & unio illorum cum Romanâ Eccleſiâ ſtabilis & perpetua ſine ſcrupulo perſeveraret. In illo decreto explicavit principaliter Eugenius quid credendum eſſet de duabus voluntatibus in Chriſto, & de Concilio Calcedonenſi. Nam Armeni nullum aliud Concilium ſuſceperant generale, præter Nicænum 1. Conſtantinopolitanum 1. & Epheſinum 1. Quantum enim ad Calcedonenſe, & ad Leonem primum, cujus authoritate congregatum fuerat; aſſerebant erraſſe; & in hoc tantùm egiſſe ſecundum damnatam Neſtorii hæreſim, aſſerendo duas in Chriſto naturas, quaſi vellent in ipſo conſtituere duas perſonas: uti aſſerebat Neſtorius: & propter hoc ab Eccleſiâ Romanâ, tempore illius Concilii, ſe ſeparaverant. Primam partem ſui decreti fecit Eugenius de hac materiâ; in ſecundâ tradens abbreviatam doctrinam de Sacramentis, ubi materia & forma cujuſlibet in particulari deſignatæ ſunt. Quibus omnibus explicatis, prædicti Armenorum oratores, nomine ſuo, & ſui Patriarchæ, & omnium Armenorum, ſalubetrimum ſynodale decretum cum omnibus ſuis capitulis, declarationibus, diffinitionibus, præceptis, & ſtatutis, nec-non quidquid tenet & docet ſancta ſedes Apoſtolica, cum omni devotione ſuſceperunt.

De Concilio Lateranenſi quinto generalium decimo ſeptimo.

INITIUM duxit hoc Concilium an. 1512. ſub Julio II. & Leone X. Imperatore Maximiliano, finitum eſt autem an. 1517. Julius in ſuâ electione promiſerat, ſe Concilium celebraturum pro reformandâ Eccleſiâ, & pace componendâ inter principes Chriſtianos, juxta Concilii Conſtantienſis decretum; quo determinatum fuerat, quolibet decennio Concilia generalia eſſe celebranda. Requiſitus de hoc multoties, vel non potuit, vel non voluit illud convocare; imò tantummodò ſe ad bellum gerendum, maximè contra Gallorum Regem, applicabat; ita ut, dum ille Pontifex, vir atrocis & turbulentiſſimi ingenii, inter omnes Chriſtianos principes indefeſſo ſtudio bella accenderet, Turcæ hac arreptâ occaſione, Chriſtianorum provincias in mutuam perniciem, Julio impulſore armatas, devaſtarent. De quibus certior factus Galliæ Rex, Ludovicus XII. ex relatione quorumdam Cardinalium Galliæ, qui à Julio receſſerant, egit cum Imperatore de Concilio generali convocando; quandoquidem Pontifex ad ejus indictionem attendere nolebat, non obſtante promiſſione juramento firmatâ. Unde Galli præſules primò Lugduni, & Turonis poſteà congregati, videntes ſimultates Papæ contra Ludovicum, multa inter ſe decreta fecerunt ad regis manutenentiam; & permittentes ſubſidia in Clerum imponi, ad onera juſtæ defenſionis ſuſtinenda, interimque indicunt Concilium Piſis, cujus celebrationem volens impedire Julius II. aliud indixit Romæ, in Eccleſiâ Lateranenſi; & iſtud eſt de quo loquimur.

Contendens Pontifex amovere Cardinales, qui Concilium Piſanum procuraverant, monitorium fulminavit in illos, quo ipſos Cardinalatûs dignitate ſpoliatos declarabat, ſi intra ſexaginta quinque dies coram ſuâ ſanctitate non comparerent; ob idque ad ipſos auditorem Rotæ delegavit, ut invitarentur ad reunionem cum Eccleſia, privatis ſuppreſſis conteſtationibus. At hi, cum prima dies Septembris adveniſſet, quâ initium Concilii ducendum erat, procuratores ſuos Piſas miſere, qui ſuo nomine ea quæ neceſſaria erant ad inchoationem Concilii, facerent. Quibus ita incenſus fuit Pontifex, ut illicò Piſas & Florentiam, quæ in ſuâ ditione permittebant Concilium, interdicto ſubjecerit. Unde, cùm ad locum Synodi perveniſſent Cardinales, Piſanos pro interdicto ita commotos invenerunt, ut à Clericis ipſis nequidem ingreſſum Eccleſiæ, nec ornamenta ad ſacrum faciendum de more ſolito ullo modo obtinere potuerint. Prælatis illis attendentibus, periculoſum eſſe moram in tali urbe, maximè cùm omnes eſſent inermes, Concilium Mediolani tranſtulerunt; ubi Clerus ceſſavit eodem tempore à divinorum celebratione, & Mediolanenſes reſpiciebant Cardinales & alios Prælatos, non quaſi miniſtros Eccleſiæ, ſed tanquam prædones omnibus execrandos. Quod murmur duravit uſque ad adventum exercitûs Gallici in ducatum Mediolanenſem ſub Gaſtone, qui clerum ad ſubmiſſionem, & populos ad modeſtiam reduxit.

Dum illud Concilium celebrabatur Mediolani, Julius initium dabat Lateranenſi; & hoc cum magnificis ſolemnitatibus: quoniam ipſemet perſonaliter præſidebat cum collegio Cardinalium, & ingenti Epiſcoporum multitudine. Hoc non obſtitit tamen, quin Synodus Mediolanenſis ipſum Julium multoties citaverit, ut quàm citiùs Mediolanum accederet, quem advenire recuſantem octavâ ſeſſione omnis prorſùs Eccleſiæ adminiſtrationis, ſive temporalis, ſive ſpiritualis, incapacem declaravit; ab ejus obedientia omnes Fideles abſolvens. Sed paulo poſt, Gaſtone victore mortuo, exercitu Gallorum ſub Mareſcallo Paliciæ debellato, & Longobardiæ urbibus à Ludovico deficientibus; coacti fuerunt Cardinales & alii Mediolano fugere Lugdunum, ubi à Rege benigniſſimè accepti manſerunt; Julioque tamquam ſimoniaco depoſito, Abbatem Cluniacenſem ſuffecerunt, ad hoc ut deinceps ſe gereret in Pontificem. Quo audito, Julius primò nundinas, alias Genebâ Lugdunum tranſlatas à Ludovico, in ipſam Genebam reduxit; nomen Chriſtianiſſimi à Rege Gallorum ad Anglorum principem transferre meditatus eſt, Ludovicum dignitate regiâ privare, ipſiuſque regnum primo occupanti devolvere decrevit. Sed inter tot deliberationes, morbo graviſſimo correptus, animam

Digitized by Google

exhalavit; ſedemque Petri reliquit Leoni decimo, anteà Cardinali *de Medicis*.

Quantùm ad Concilium Lateranenſe; in eo numerantur duodecim ſeſſiones, quinque ſub Julio II. & ſeptem ſub Leone X. *In prima* leguntur Bullæ indictionis Concilii, Pontifex hortatur Synodum ad reformandam Eccleſiam, rationemque reddit de non celebrato Concilio, quod multoties promiſſum, attamen uſque ad illud tempus nondum fuerat inchoatum; & hoc propter bella inter Julium & Regem Catholicum ex unâ parte, & Regem Chriſtianiſſimum ex aliâ, & alios adhærentes. *In ſeſſ.* 2. Piſanum Concilium & omnia ejus geſta annullantur & irritantur, definitum eſt Concilium Lateranenſe eſſe œcumenicum & legitimum, omniumque ad hoc excipiuntur ſuffragia. *In ſeſſ.* 3. omnia & ſingula à ſchiſmaticis Cardinalibus acta iterum reprobantur, confirmaturque interdictum in regnum Galliæ. *In* 4. *ſeſſ.* annullatur Pragmatica Sanctio, cùm facta fuerit in Concilio Baſileenſi ab illis, qui nullam ad hoc habebant poteſtatem, ſine ullâ confirmatione Pontificum, aut Conciliorum legitimorum. *In* 5. *ſeſſ.* legitur Bulla contra ſimoniam in electione Pontificis, quâ Pontificis electio declaratur nulla, eligentes privantur ſuis ordinibus, dignitatibus, & officiis; mediatores etiam laïci & clerici dignitatibus, beneficiis, & bonis ſpoliantur. Quatriduo poſt hanc ſeſſionem ſcilicet 25. Febr. an. 1513. moritur Julius: & 11. Martii eligitur Leo X. antea Cardinalis *de Medicis*. *In ſeſſ.* 6. viginti quatuor Prælati eliguntur, qui cum Cardinalibus adeſſe debent Pontifici in gravis momenti negotiis pertractandis. *In* 7. *ſeſſ.* leguntur litteræ Bernardini Caravaial & Federici de ſancto Severino, quibus ſchiſma abjurabant, poſtulabant reuniri cum Eccleſiâ, confitebantur errorem, & veniam deprecabantur; unde poſt paucos dies venientes ad palatium, ut privati clerici, reſtituti ſunt priſtinæ dignitati in conſiſtorio ſecreto, poſt ſolemnem abjurationem ſchiſmatis. *In ſeſſ.* 8. acceſſerunt Oratores Regis Galliæ, qui jam Concilio Piſano renuntiaverat, & iſti actu adhærebat. In iſtâ damnata eſt hæreſis illorum, qui aſſerebant, animam rationalem eſſe mortalem; unicamque in omnibus hominibus: contra dictum Chriſti, *animam autem occidere non poſſunt*. Et rursùs, *qui amat animam ſuam in hoc mundo*, &c.

In ſeſſ. 9. legitur Bulla reformationis Curiæ Romanæ, quæ canones plurimos continebat; in quorum nono decernuntur graves pœnæ contra blaſphematores; & in decimo privantur beneficio, qui horas canonicas non recitaverint; ita quòd quicumque habuerit beneficium, cum curâ vel ſine curâ, ſi poſt ſex menſes ab obtento benificio divinum officium non dixerit, legitimo ceſſante impedimento, fructus ſuos non faciat, pro ratâ omiſſionis; ſed illos fabricæ, aut pauperibus applicet. Si verò poſt illud tempus in negligentiâ perſeveret, legitimâ monitione præcedente, beneficio privetur; cùm beneficium datum ſit propter officium. Sufficit autem, ut beneficio privandus cenſeatur, ſi bis ſaltem in quindecim diebus officium non dixerit. *In ſeſſ.* 10. declaratur, nullam eſſe uſuram in Montibus Pietatis, de quibus poſteà. *In ſeſſ.* 11. prohibetur Prædicatoribus, qui tenentur populum ædificare & in omnibus gloriam Dei quærere, nè ad propriam ſui oſtentationem prædicent; nè errores diſſeminent contra ſanam doctrinam, nè ſcripturam detorqueant ad vanas interpretationes à ſanctorum Patrum intelligentiâ alienas, nè mala propè eventura populo prænuntient ad vanos terro-

A res excitandos, quæ mox vertuntur in ſcandalum & in deriſum & contemptum verbi divini, nè referant conficta miracula, nè denique in Prælatos Eccleſiæ temerariè inſultent. Qui ſecùs fecerint, excommunicationi ſoli Papæ reſervatæ, excepto mortis articulo, ſubjiciuntur. In hac eàdem ſeſſione approbantur Concordata inter Leonem X. & Franciſcum I. Regem Franciæ; quibus nominatio ad beneficia conſiſtoralia conceditur Franciſco, & clerici graduati reliquis omnibus, certis anni menſibus, præferri debent in adeptione beneficiorum: abrogaturque Pragmatica Sanctio, & in eadem bullâ Concordati, Baſileenſia damnantur decreta contra Pontificum authoritatem. *In duodecima ſeſſ.* decernitus B expeditio contra Turcas, pro quâ imponuntur ad triennium decimæ ſuper fructus Eccleſiarum, Monaſteriorum, & Beneficiorum totius orbis. Sed hic apparatus felicem non eſt nactus eventum propter Lutheranos, qui ſubinde prodierunt; ut diximus, agentes de hæreſibus ſexdecimi ſæculi. Sic finitum eſt Concilium, quod ab omnibus generale & œcumenicum cenſeri debet, ex præſidentiâ ſummi Pontificis, præſentiâ Orientalium Patriarcharum, & convocatione generali omnium Epiſcoporum. Quòd ſi non affuerit tantus Epiſcoporum concurſus, ut ſolet: hoc ideò fuit; quia Epiſcopi Galliæ ad Concilium illud pervenire non potuerunt; quandoquidem Rex Concilio Piſano C favebat.

Diximus in ſeſſione decima, Montes Pietatis fuiſſe admiſſos, tamquam nullam involventes uſuram. Ubi, notandum eſt, per Montem Pietatis, nihil aliud intelligi, quàm aliquam ſummam pecuniæ, quæ per Principem aut Rempublicam deſtinatur ad relevandos pauperes in neceſſitatibus ſuis: ita quòd ſi aliqui indigeant pecuniâ, illam accipere poſſint ab officiariis in Monte ad hoc commiſſis, ſub pignore quod tribuunt; eâ conditione, ut ſi pecunia tempore præfixo non reſtituatur Monti, tunc poterunt ſubhaſtari pignora, ut Mons revalidetur; ita quòd ſi ſuperſit aliquid de re vendita, debeat reſtitui proprietario pignoris. Debet inſuper D ille, qui aſſumit pecuniam erogare aliquid moderatum, non quidem pro mutuo, & ad lucrum Montis; quia tunc eſſet uſura: ſed pro expenſis miniſtrorum Montis, & conſervatione rerum ad Montem neceſſariarum. In illâ, inquam, ſeſſione, præmiſsâ interrogatione Epiſcoporum, qui omnes reſponderunt, ſibi hoc placere, excepto R. P. Jeremia Archiepiſcopo Tranenſi, dicente; ſibi per experientiam conſtare, tales Montes plus damni, quàm utilitatis afferre: determinatum fuit, uſum talem Montium nullo modo eſſe uſurarium; imò laudabilem & charitativum: eſto longè perfectius eſſet, ſi illi qui tales erigunt Montes, cenſus aliquos aſſignarent in ſuſtentationem totalem, vel E certe partialem, Miniſtrorum; ut per hoc poſſent pauperes ſublevari. Inſuper addita eſt à Concilio excommunicatio latæ ſententiæ in illos, qui contrarium hujus determinationis prædicarent, ſeu diſputarent, verbo vel dictis. Hoc non obſtante, Cajetanus tom. 2. opuſcul. tract. 6. & Sotus de Juſtitia & jure quæſt. 1. art. 6. Montes iſtos reputant uſurarios; quia ſi dives aliqua perſona ſummam pecuniæ relinqueret, ut impenderetur pauperibus, cum onere dandi aliquid ultra ſortem, pro excutiendis & ſervandis pignoribus, & pro referendis illis in libros rationum dati & accepti, ille uſurarius cenſeretur; accipiendo aliquid ſupra ſortem: ergo & communitas. Reſp. divitem illum non debere cenſeri fœneratorem in hoc, quia poſſet ali-

Digitized by Google

quid accipere pro ſuſtentatione famulorum, qui ad hoc negotium applicarentur; quamvis forſan à ſcandalo non excuſaretur: cum ſoleant homines omnia ſiniſtrè interpretari. Plus deferendum eſt ergo authoritati hujus Concilii, ac Pauli II. Sixti IV. Innocentii VIII. Alexandri VI. & aliorum Pontificum ſententiis; quàm duorum Doctorum opinioni.

Diximus etiam in undecimâ ſeſſione hujus Concilii receptum fuiſſe Concordatum inter Leonem X. ſummum Pontificem, & Franciſcum Primum, Regem Galliæ; & abrogatam fuiſſe Pragmaticam Sanctionem: unde, Notandum eſt, quod Patres Concilii Baſileenſis, ad magis corroborandam ſuam Synodum, miſerint ejus decreta ad Carolum VII. Galliæ Regem, ut ea approbare dignaretur, edictumque facere in ſuo regno, ut obſervarentur ab omnibus; unde rex Prælatos; regni Proceres, Doctores, & Nobilium præcipuos, congregavit in civitate Bituricenſi; ubi, talibus decretis maturè examinatis, non omnia certè, ſed quam plurima, de conſenſu hujus congregationis Eccleſiæ Gallicanæ approbavit; quæ apud ſuos voluit eſſe in uſu per edictum datum in præfatâ urbe, an. 1436. Julii 7. & 16. regni ſui. Hæc decretorum approbatorum compilatio dicta eſt Pragmatica Sanctio, in quâ plura continebantur omnimodè contraria authoritati ſedis Apoſtolicæ, & ſummorum Pontificum poteſtati; utpotè, quòd Concilium generale habeat à Chriſto immediatè ſupremam poteſtatem, quòd ſit ſupra Papam, quòd ſummus Pontifex teneatur quolibet decennio Concilium indicere, quòd ipſum indictum non poſſit differre, nec transferre, nec irritare; quòd non deberent exigi Annatæ à ſummis Pontificibus, excepto Eugenio IV. Papâ actuali, & hoc tantùm ſuâ vitâ durante; modò adhuc non excederent decem libras, & hoc per modum doni gratuiti; & ſimilia. Multoties ſummi Pontifices expoſtulaverant à Gallis Regibus ſuppreſſionis talis Sanctionis, ſed incaſſum; donec Leone X. Papa ſedente, & Franciſco Primo regnante in Gallia, abrogata fuit; & ejus loco ſubſtitutum Concordatum, Bononiæ ſcilicet factum, ubi ſimul convenerunt hi duo ſupremi Principes: Quod quidem Concordatum confirmatum fuit in ſeſſ. undecima hujus Concilii, an. 1516. receptumque à Rege, & regiſtratum in Senatu Pariſienſi, an. 1517.

In hoc Concordato plura decreta continentur. Quorum primum eſt, quòd ſummus Pontifex Regibus Galliæ permittit, ut nominare poſſint ad beneficia conſiſtoria ſui regni, Delphinatûs, & comitatûs Dienſis & Valentinienſis; & viciſſim Reges Galliæ permittunt Pontificibus Annatarum jura, de quibus poſteà dicemus aliquid. Secundum notabile, quod habetur in Bullâ abrogationis Pragmaticæ Sanctionis, eſt ceſſatio decretorum Concilii Baſileenſis, quæ authoritati ſummorum Pontificum adverſabantur; cùm illa data fuerint eo tempore, quo tranſlatum erat Concilium per Eugenium IV. quod conſequenter pro tunc cœpit eſſe invalidum, quoniam plenam authoritatem habet Papa indicendi, transferendi, & diſſolvendi Concilia. Unde Damaſus Papa & Epiſcopi Romæ congregati, ſcribentes de Concilio Ariminenſi, Epiſcopis in Illirico conſtitutis, teſtantur præjudicium aliquod per numerum Epiſcoporum Arimini congregatorum fieri non potuiſſe; quandoquidem conſtet, Romanum Pontificem, cujus ante omnia debet ſpectari decretum, talibus conſenſum non præbuiſſe. Tertium, quod notatu dignum videtur in Concordato; eſt Scholaſtica Nominatio; quâ

A injungitur Collatoribus & Patronis Eccleſiaſticis, ut tertiam partem Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, & Beneficiorum morte vacantium, conferre teneantur viris litteratis, Graduatis, & per univerſitates nominatis; & hoc in favorem ſtudiorum. Ita quòd, beneficia quæ vacaverint in primo menſe anni debeant conferri graduatis; quæ vacaverint ſecundo & tertio menſibus, conferri poſſint ad libitum patronorum; quæ vacaverint in quarto, ſpectent ad graduatos; quæ vacaverint in quinto & ſexto pertineant ad patronos; & ſic alternatim de alia anni parte. Menſes, qui graduatorum menſes vocantur, ſunt Januarius, Aprilis, Julius, & October. Ut hæc clariùs pa-B teant.

Notandum eſt primò; Graduatos eſſe viros, qui ſtudia fecerunt in univerſitate aliquâ regni Galliæ; à quâ litteras ſtudiorum & graduum atteſtatorias obtinuerint, v. g. litteras Artium Magiſtri, Bachalaurei, Licentiati, Doctoris, ſive in Theologiâ, ſive in Jure Canonico, aut Civili, aut in Medicina. Dictum fuit in Univerſitate; quia ſtudia in aliis collegiis nihil proſunt. Dictum etiam fuit, in Univerſitate Galliæ; quia Magiſtratus non attendunt ad ſtudia extra regnum facta. His viris taliter qualificatis, jure Concordâti inter Leonem X. & Franciſcum I. Parlamento regiſtrati, cui derogare non poſſunt ſummi Pontifices; collato-C res & patroni eccleſiaſtici tenentur conferre tertiam partem Beneficiorum, Dignitatum, Perſonatuum, & Officiorum non eligibilium, quæ morte vacaverint, & quæ ſuæ juriſdictionis extiterint; modò illi Graduati qualitates neceſſarias, & infrà dicendas, habuerint. Patroni verò laïci ad hoc non tenentur, cum eos non reſpiciat Concordatum. Quod ſi aliqui Patroni Eccleſiaſtici habeant tantùm in ſuâ nominatione duo beneficia, non minùs in illa jus habent Graduati; quia per Concordatum non facta fuit diviſio beneficiorum in ſe, ſed temporis, in quo jus ad illa habere debent Graduati. Dictum fuit anteà, quòd Graduati habeant jus in ſola beneficia non eligibilia; talia enim in poteſta-D te electorum remanent ex Concordato. Dictum eſt etiam, quòd per mortem vacare debeant; quod extendunt aliqui ad mortem civilem, per profeſſionem Religionis ortam, aut per matrimonium; alia verò, quæ vacant reſignatione, aut alio modo, ad Graduatos non ſpectant; niſi quando reſignatio per modum permutationis cenſetur fraudulenta, qualis reputatur communiter, ſi hæc in eâ ſimul reperiantur; quòd ſcilicet ſit facta à moribundo defuncto paulopoſt, ſi permutetur notabiliter pingue beneficium cum mediocri; & ſi fiat inter dies proximos menſibus Graduatorum.

Notandum ſecundò, quòd Graduatorum alii ſint E ſimplices, alii nominati. Graduati ſimplices ſunt illi, qui ſui gradus habent litteras, v. g. Magiſtri Artium, vel Bacchalaûrei, vel Licentiati, &c. Quæ quidem litteræ ſigillo Univerſitatis & chirographo Scribæ illius munitæ, teſtimonium ferre debent de ſtudiorum tempore per Concordatum taxato. Graduati nominati illi ſunt, qui ultrà tales litteras, alias habere tenentur ſpeciales, ſimiliter ſignatas & ſigillatas; quibus per Univerſitatis magiſtros nominantur & præſentantur patronis & collatoribus, & ob hoc dicuntur Nominati; & tales litteræ vocantur litteræ Nominationis.

Notandum tertiò, has qualitates requiri in Graduado ſimplici. Primò, debet eſſe *natus ex Gallia*, vel ſaltem litteras naturalitatis à rege habere. Secundò, debet eſſe *tonſuratus*. Tertiò, ex legitimo

Nn iij

Digitized by Google

matrimonio natus eſſe debet, vel habere diſpenſationem. Licet autem eſſet diſpenſatus ad Ordines ſacros recipiendos, non propterea diſpenſatus cenſeretur, niſi ad ſimplicia beneficia; non ad curata. Quartò, debet ſtuduiſſe in univerſitate Galliæ, decem annis, ſi ſit Doctor, aut Baccalaureus formatus, aut Licentiatus in Theologiâ; aut ſex annis, ſi ſit Baccalaureus communis. Doctor & Licentiatus in Jure Civili & Canonico ſtuduiſſe debent ſeptem annis, & Baccalaureus quinque annis. In Medicina Doctor ſeu Licentiatus ſeptem annis, & Baccalaureus quinque. Magiſtri artium & Licentiati in artibus, quinque annis, à Logicalibus incluſivè. Quantùm ad eos, qui ab utroque parente ſunt nobiles; tres anni ſtudiorum ſufficiunt in Jure Canonico aut Civili. Suum autem ortum nobilem verificare debent per quatuor teſtes fide dignos. Quintò, debet eſſe viginti trium annorum conſummatorum ab beneficium curatum. Sextò, debet eſſe ſæcularis ad beneficium ſæculare, & regularis ad beneficium regulare. Septimò, non debet eſſe repletus; ideſt, non debet habere beneficium in Gallia, quadringentas libras valens, ſive illud habeat in virtute gradûs, ſive non. Hoc alii extendunt, in urbe muratâ, ad quingentas vel ſexcentas libras. Quod ſi ſit Regularis, nullum debet habere in Gallia beneficium, ex edicto Henrici 4. ad Cleri requiſitionem, an. 1606. Si beneficium poſſideatur extra regnum, non impeditur jus Graduati. Octavò, debet per Notarium Regium, aut Apoſtolicum, coram duobus teſtibus, ſemel ante vacantiam beneficii, ſignificare & dare duplicam litterarum ſui gradûs, ſuorum ſtudiorum, & ſui nobilis ortûs, patrono aut collatori, in loco ubi aderit; aut Vicario generali; aut his abſentibus, officialibus, vices garentibus, prioribus, aut ſubprioribus clauſtralibus; vel denique, his non occurrentibus, ſcribæ locali inſinuationum. Hoc facto in quocumque anni tempore non ampliùs tenebitur ad novam ſuarum litterarum inſinuationem, licet ſingulis annis in quadrageſimâ, hoc eſt, à die Cinerum ad feriam primam poſt Dominicam in albis, debeat inſinuare de novo duplicam ſui nominis & cognominis; requirendo, ut ſibi provideatur de beneficio proximè vacante, uti in prima requiſitione continetur. Quòd ſi in hoc negligens fuerit, carebit ſuo privilegio, tantùm pro illo anno, quo hanc repetitionem non fecerit. Si verò hoc omiſerit per triginta annos, jure ſui gradûs carebit abſolutè.

Notandum quartò, quòd omnis, qui habuerit has conditiones, quarum quælibet eſſentialiter eſt neceſſaria, requirere poterit à Patronis & Collatoribus Eccleſiaſticis omnia Beneficia, Perſonatus, Dignitates, & Officia quæ morte vacaverint, menſibus Aprili & Octobri, incipiendo à mediâ nocte diei ultimæ Martii & Septembris uſque ad mediam noctem in qua incipiunt Miaus & November; hocque intra ſex menſes à vacatione beneficii, quibus elapſis, liberum eſt Collatori, ut provideat ad illud. Licet autem hi duo menſes Aprilis & October ſint ſpecialiter affecti graduatis ſimplicibus, ſicut Januarius & Julius deſtinati ſunt pro graduatis nominatis; attamen, cùm graduati nominati ſint etiam graduati ſimplices, ideò poſſunt obtinere beneficia menſibus Aprili & Octobri, ſicut graduati ſimplices; ſi ſupradictas habuerint conditiones. Porrò, horum quatuor menſium duo dicuntur menſes Favoris, nimirum Aprilis & October; & duo rigoris, ſcilicet Januarius, & Julius. Ideo autem illi dicuntur menſes Favoris, quia in iis Patroni & Collatores inter graduatos nominatos & inſinuatos poſſunt eligere quos voluerint, præferendo v. g. Magiſtrum artium Doctori, modò conditiones habuerit: Si autem conditiones non habuerit ille, quem nominat Collator; jure ſuo cadit: cùm non poſſit variare.

Notandum quintò, in graduato nominato requiri eaſdem qualitates, quæ requiruntur in ſimplici. Sed ulterius requiritur, ut præter inſinuationem litterarum gradûs ſui, ſuorum ſtudiorum & nobilitatis ſuæ, ſi illâ gaudeat; ante vacationem beneficii inſinuet litteras ſuæ nominationis: quæ litteræ, juxta edictum Ludovici 12. exprimere debent beneficia ab illo poſſeſſa, & juſtum illorum valorem; non debent tamen exprimi penſiones graduati, quia non cenſentur beneficia, niſi ſint datæ in titulum. Cum his conditionibus quilibet graduatus nominatus poteſt requirere à Collatore beneficia morte vacantia in menſibus Januario & Julio, qui ſunt menſes rigoris; quia in illis patronus non eſt liber, ut præferat quem voluerit, ſicut in Aprili & Octobri; ſed debet conferre beneficia graduatorum nominatorum illi, cujus litteræ gradûs ſunt anteriores. Quia autem tales litteræ poſſunt eſſe ejuſdem temporis, præſcribit Concordatum, ut Doctor Theologiæ præferatur Doctori Juris Canonici, iſte Doctori Juris Civilis, & iſte Doctori Medicinæ. Item licentiati præferuntur Baccalaureis, & Baccalaurei artium magiſtris. Attamen Baccalaurei formati in Theologiâ præferuntur Licentiatis in Jure Canonico, Civili, & Medicina. Magiſtri denique Artium præferri debent Baccalaurei Medicinæ. Porrò, ſi in omnibus concurrant Graduati Nominati, v. g. duo Doctores Theologiæ, qui die eodem litteras gradûs obtinuerunt; tunc quem voluerit præferet Collator.

Notandum ſextò, multa inſuper conſideranda eſſe in hac materia: Primò, Præſentatio, ſeu Collatio Graduati Nominati, hæc verba habere debet: *Tibi Graduato Nominato*, &c. aliàs nulla eſt. 2. Si in menſibus Januario & Julio nulli eſſent Graduati Nominati, tunc ſimplices poſſent exigere beneficia. 3. Si ante vacationem nullus Graduatus inſinuaſſet, tunc Patronus poſſet dare beneficium non Graduato; ita quòd, ſi poſteà Graduatus, qui de novo inſinuaverit, accedat, nihil obtenturus ſit, contra aliquos; nam ex Concordato exigitur, ut facta ſit inſinuatio ante vacantiam beneficii. 4. Si graduatus receperit beneficium, virtute gradûs, quadringentas libras valens, vel ultra; non poteſt ampliùs uti ſuo gradu, quia jam remuneratus eſt; niſi ante vacationem illius quod pretendit, reſignaverit præcedens. 5. Si Papa præveniat Collatorem, ejus prævalebit proviſio; quia Concordato Papa non ſubditur. Legatus non poteſt prævenire nominationem Graduatorum. Nec Cardinales præveniri à Papa ante ſex menſes, propter eorum dignitatem. 6. Sola præſentatio præventionem impedit, quia *dat jus ad rem*, modò tetigerit aures collatoris. 7. Si collator ante Papam dat beneficium Graduato non habenti conditiones, aut non graduato; hoc impedit præventionem, & ligat manus Papa: ita quòd Graduatus ritè conditionatus adveniens intra ſex menſes, excludat Papam & collatorem ordinarium. 8. Si Collator præferat non habentem habenti conditiones, cùm non poſſit variare; bene conditionatus poterit adire collatorem aut Papam (obtentis anteà coram notario & duobus teſtibus, vel coram duobus notariis ſine teſtibus, litteris rejectionis) & ab illis collationem recipere, quæ alteri prævalebit. Ex his omnibus

Notandum eſt ſeptimò, has eſſe differentias inter

Digitized by Google

Graduatum Simplicem & Nominatum. Primò, Graduatus nominatus debet habere litteras Nominationis ab Univerſitate, quas non habet ſimplex. 2. Nominatus requirere poteſt beneficia menſibus Januarii, Aprilis, Julii, & Octobris; Simplex verò tantùm menſibus Aprilis & Octobris. 3. in menſibus Graduatorum Simplicium, qui ſunt Aprilis & October, collatores poſſunt conferre beneficia Graduatis quibuſcumque, non verò in menſibus Januarii & Julii; in quibus conferre debent Graduatis Nominatis. 4. proviſio Nominati debet exprimere hæc verba, *tibi Graduato Nominato*, ſub pœnâ nullitatis; proviſio verò Simplicis tantùm requirit iſta, *tibi capaci & ſufficienti*, juxta communiorem opinionem; licet aliqui requirant iſta, *tibi Graduato ſimplici*, aut *tanquam Graduato*. 5. beneficia quæ poſſidet Nominatus & eorum valor debent exprimi in ſuis litteris, quod non eſt neceſſarium reſpectu Graduati Simplicis. Hæc de Graduatis ex occaſione mihi dicenda videbantur: ſed quia illis non poſſunt conferri niſi beneficia quæ vacaverint, ſupereſt ut dicamus, beneficium non vacare, niſi per Mortem, aut per Reſignationem, aut per Incapacitatem poſſidentis, quod alio nomine vocatur per devolutum; & Graduatos nullum habere jus, niſi ad illa quæ morte vacaverint.

Quantùm ad Annatarum jura, quæ Papæ conceſſa ſunt à regibus noſtris circa beneficia Conſiſtorialia, ideſt, Epiſcopatus, & Abbatias, Joannes Gerſonius cancellarius Univerſitatis Pariſienſis, ſimoniacas illas reputat, tract. de Simoniâ. At in hoc fallitur, quòd exiſtimet, illas exigi pro beneficii collatione; unde pro ratione ſuâ allegat, quod habetur Matth. 10. *Gratis accepiſtis, gratis date*, quod tamen falſum eſt; nam Annatæ non ſolvuntur pro Beneficio, nec pro collatione Beneficii, ſed ex jure, quod habet ſummus Pontifex in omnia bona Eccleſiæ: unde, licet conferat Beneficium, proviſionem Beneficii, & fructus Beneficii gratis; poteſt tamen retinere ſibi, ob juſtas cauſas, aliquam partem fructuum, tanquam ſibi debitam. Quòd autem licita ſit Annatarum receptio, patet ex pluribus. Primò, quia Numer. 18. ſingulis annis Decimæ Decimarum & Primitiarum à Levitis & Sacerdotibus ſolvebantur ſummo Pontifici. Secundò, quia ex divino & naturali jure Decimæ debentur illis, qui curam animarum gerunt: *Qui altari ſervit, de altari vivere debet*. 1. Cor. 9. Tertiò, quia jura Deportuum debentur Epiſcopis: ergo & ſummo Pontifici debentur Annatæ, quæ ſunt veluti Deportus Beneficiorum Conſiſtorialium; maximè, cùm ſolus ſit in Eccleſia, qui nullas decimas percipiat: *Quis enim paſcit gregem, & de lacte ejus non manducat?* 1. Cor. 9. Quartò, quia Eccleſia conſtituit unum corpus myſticum, Rom. 12. *Multi autem unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra*. Sicut ergo capitis eſt ſingulorum membrorum providere incolumitati, & illis tranſmittere ſpiritus animales, quorum præſidio motus ſuos agant; ſic membris convenit, ut caput viciſſim alant & nutriant. Quintò, quia ſicut pater poteſt compellere filios, ut ſibi alimenta adminiſtrent; ſic fideles idem facere tenentur circa Papam, qui eſt pater patrum. Sextò, quia ſicut in recognitionem dominii ſupremi ſolvenda ſunt tributa principibus, ita naturaliter, ut nulla præſcriptio contra tale jus prævalere valeat, *l. competit, cap. de præſcript.* & hoc conformiter juri divino Matth. 22. ubi Chriſtus ad quæſtionem reſpondens, an liceat dare cenſum Cæſari, reſpondit; *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*: ergo aliquid A debetur Papæ, qui eſt univerſæ Eccleſiæ princeps. Septimò, ratio communis dictat, ut qui multitudinis curam gerit, talibus muniendus ſit præſidiis, quibus onus regiminis valeat ſuſtinere. Octavò, quia ſi Papa conferendo alicui beneficium, poteſt imponere penſionem annuam in favorem pauperis Eccleſiæ, vel clerici: ergo ſimile poterit facere circa ſe, & Eccleſiam univerſalem; cum non poſſit ſæpiùs de ſuo providere expenſis ordinariis & extraordinaris, quæ neceſſariò faciendæ ſunt ad propagandam fidem, vel ſuſtinenda bella contra infideles aut hæreticos. Tandem, quia titulus præſcriptionis & conſuetudinis immemorabilis valet in B hac occaſione, cùm in jure nulla fiat aperta mentio de inſtitutione Annatarum, licet de illis plura habeantur in jure canonico. Ex his ergo patet, jus Annatarum eſſe licitum; maximè cùm non in prophanos uſus & ſæculares, ſed in Eccleſiarum aut miſerabilium perſonarum utilitatem impendantur.

De Concilio Tridentino generalium ultimo.

HOC Concilium, quod multas habuit interruptiones, inchoatum eſt an. 1545. & finitum an. 1563. ſicque duravit ſpatio octodecim annorum C ſedentibus ſucceſſivè tribus Pontificibus, quorum primus fuit Paulus III. ſub quo habitæ ſunt decem ſeſſiones, ſeptem Tridenti, & tres Bononiæ poſt quadriennium, in qua urbe tranſlatum fuerat Concilium. Secundus fuit Julius III. ſub quo reductum Concilium Tridenti, & ſeſſiones ſex factæ ſunt. Tertius denique fuit Pius IV. ſub quo conſummatum eſt Concilium poſt novem ſeſſiones: ſicque omnes ſimul ſumptæ ſunt viginti quinque ſeſſiones totius Concilii. Jam à longo tempore expoſtulabatur Concilium, maximè ab Imperatore, ut occurreretur Lutheranæ hæreſi, quæ per univerſam graſſabatur Germaniam, ut diximus, loquentes de hæreſibus ſextidecimi ſæculi: ſed toto illo tempore indici non potuit, propter difficultates, quas afferebat Lutherus ad congregationem Concilii. Nihilo- D minus tamen indictum fuit Mantuæ à Paulo V. ſub Imperio Caroli V. & Ferdinandi primi, an. 1537. Sed quia dux Mantuanus extraordinariam volebat ſibi concedi pecuniam, pro militari præſidio, ad tuendam urbem contra exteros; indictum eſt an. 1538. Vincentiæ, quod acceptare noluerunt Veneti; timentes, nè Solimanus præſumeret Venetos, cum quibus pacem recenter inierat, Principes Chriſtianos ad bellum commune contra ſeipſum fore excitaturos: ſicque an. 1542. celebrari juſſum eſt Tridenti, inter Germaniam & Italiam; ubi reverà initium duxit an. 1545. Maximâ autem factâ aëris intemperie, quæ morbis gravibus hoc ſolum afficiebat, tranſlatum fuit Bononiam, poſt celebrationem ſeptimæ ſeſſionis; ubi aliæ tres habitæ E fuerant. Et mortuo Paulo III. Pontifice in illa urbe Bononia, reſumptum eſt Concilium Tridenti, ſub Julio III. ubi denique finem habuit, Pio IV. ſedente.

In nullo Concilio præcedenti tanta diligentia habita eſt, ac in iſto; ubi ad fidem explicandam, mores corrigendos, coercendumque Lutherum, tot viri pietate & doctrinâ ſublimes adfuere, ut meritò, attentâ anguſtiâ Chriſtiani orbis, hæc Synodus præ aliis debeat frequentiſſima nuncupari. In illâ ſingula omnium vulnera detecta fuere, mores expoſiti, Lutheraniſque oblatus ſalvus-conductus; & licet adeſſe noluerint, eorum tamen rationes tantâ cum exactitudine ventilatæ fuerunt, ac ſi

Digitized by Google

præſentes aſtitiſſent; ita quòd nihil ampliùs pro illorum causâ proponi potuiſſet, ſervato ordine eodem, quo uſi ſunt in confeſſione Auguſtanâ, ſic dicta, quia oblata fuit Carolo-Quinto Auguſtæ Vindelicorum. Ut omnia cum ordine fierent in hoc Concilio, viſum eſt Patribus, priùs ſtabiliendam eſſe doctrinam per Capita, deinde damnandos eſſe errores in Canonibus, ac denique ſubjicienda eſſe decreta pro reformatione morum & pro diſciplinâ. Quia autem Lutheri hæreſis fuit cauſarum præcipua, ob quas hoc Concilium congregatum eſt; non obſtantibus his, quæ de illo recenſuimus, agentes de hæreſibus 16. ſæculi, revocandum eſt, ipſum fuiſſe natione Saxonem, natum an. 1483. pridie ſancti Martini, unde Martinus vocatus eſt. Poſt ſtudia, in pluribus Germaniæ academiis Magiſter Artium factus eſt, poſteà ad juriſprudentiam ſe contulit, & Monachus factus apud Auguſtinianos, fratres Philoſophiam docuit, deindeque an. 29. lauream Doctoratûs in Theologiâ adeptus eſt, ſumptibus Frederici ducis; unde in ſcholis & exhortationibus nomen aliquod ſibi faciens apud vulgus ob eloquentiam, omnes Theologos ſcholaſticos, tanquam rudes & incultos, imò tanquam Evangelii corruptores, contemnebat.

Degens in clauſtro, continuis angebatur ſcrupulis, eratque inquietiſſimæ conſcientiæ, ſemper timens, nè in peccato mortali verſaretur; unde antiquo Monacho volenti ipſius animam quietare, dixit quâdam die; ſe non ſolùm credere remiſſionem peccatorum in genere, juxta Symbolum, *Credo remiſſionem peccatorum*; ſed etiam firmiter tenere, remitti peccata cuilibet fidem habenti: ſicque debere intelligi Symboli articulum. Quo dicto, inflatus Lutherus pravas opiniones concipere cœpit de libertate Chriſtianâ, de ſpeciali certitudine juſtitiæ, & de juſtitiâ imputativâ; quibus ſe primùm, & alios, omni metu judiciorum divinorum ſpoliavit, ſolâ fide ſuppoſitâ. Ex hinc ſumpſit exordium hæreſis Lutherana, quæ ſucceſſu temporis ex formicâ in Leonem mutata eſt, occaſione Indulgentiarum, quas per Dominicanum quemdam publicare fecerat Leo decimus, contra morem, quo talia promulgari ſolebant ab Auguſtinianis. Ob hoc, inquam, primò Lutherus indulgentias infirmavit in privatis converſationibus, idem fecit paulò poſt publicè; & deinde multa fidei dogmata deſtruere conatus eſt. Unde an. 1518. vocatus fuit à Cardinale Cajetano Papæ Legato in Germaniâ, qui propoſuit Luthero, ut errores revocaveret, promitteret in futurum ſe à talibus abſtinere, nihilque in poſterum dicturum, aut facturum, quibus perturbari poſſet Eccleſia. Hoc fraudulenter egit Lutherus, legens ſchedulam coram Legato & quatuor Senatoribus Cæſareæ Majeſtatis, qua proteſtabatur, ſe colere & ſequi ſanctam Romanam Eccleſiam in dictis & factis; ita quòd ſi aliquid dixiſſet, pro non dicto vellet haberi. Quantùm verò ad dictum de Indulgentiis, quod volebat revocari Legatus; proteſtatus eſt omnia quæ dixit, ſana, vera, & prorsùs catholica eſſe; ſe offerens palam, vel privatim, ſuorum dictorum reddere rationem, objectionibus Legati reſpondere ſi quas haberet faciendas, & ſuper hæc omnia audire ſententiam & judicium Univerſitatum imperialium Baſileenſis, Friburgenſis, & Lovanienſis. Cùm Lutherum talia dicentem minaretur Legatus, ſe Auguſtâ clam ſubduxit, ad Papam appellavit, & de Papa ad Concilium; docens in materia fidei, nedum Concilium generale eſſe ſupra Papam, ſed & quemlibet fidelem; ſi meliorem rationem & authoritatem pro ſe habeat.

Gravis diſputatio habita fuit Lipſiæ multis diebus an. 1519. inter Exchium ex unâ parte, Doctorem & Canonicum Ingolſtadienſem; & Lutherum ex aliâ cum Carloſtadio; conſtitutis ſcribis, qui dicta exciperent; & judicibus, qui erant Doctores Pariſienſes ac Erfordienſes. Cùm autem inter diſputandum nimis incaleſceret Lutherus, admonitus fuit, ut nihil per iram, ſed omnia modeſtè ageret; nè ſcandalo eſſet auditoribus; ſed ad hoc reſpondit impudentiſſimè: *Non propter Deum hanc rem cœptam eſſe, neque propter Deum finituram.* Poſt diſputationem publica fama, ore principis Georgii fratris Frederici Saxoniæ ducis, & ſenatûs Lipſienſis, clamavit pro Exchio victoriam; etiam ante ſententiam judicum: unde Lutherus contrarium perſuadere conatus eſt, non rationibus, ſed conviciis & calumniis contra Exchium; quod non obſtitit, quin à judicibus condemnatus fuerit, & multa illius effata per univerſitates Lovanienſem & Colonienſem cenſuram promeruerint. Hoc audiens Lutherus, mordaci libello, in omnes illos Doctores invexit, proteſtans melius ſibi eſſe millies mori, quàm unam ſyllabam damnatorum articulorum revocare: imò ad nobiles Germaniæ ſcripſit contra tres muros Papiſtarum, ideſt, contra tres propoſitiones, quibus Catholici dicunt; nullam in ſe magiſtratûs prophanos habere poteſtatem, quod de clericis intelligitur; nemini quàm Papæ licitam eſſe Scripturæ explicationem; ſolum quoque Pontificem poſſe indicere Concilia Generalia. Exchius Romam adiit, ut Leoni ſummo Pontifici oſtenderet, neceſſarium prorsùs eſſe occurrere quàm citiùs erroribus Lutheri in univerſâ Germaniâ graſſantibus; ideo bullam edidit Papa, in qua 41. articulos damnat, ejus libros igne aboleri jubet, excommunicatque de facto ejus ſequaces, tanquam hæreticos vitandos; ſi intra ſexaginta dierum ſpatium non reſipiſcant.

Sentiens autem Lutherus, ſe Eccleſiaſtico fulmine ictum à Pontifice, ut ab Antichriſto; declarat ſe appellare ad Concilium, bullam Leonis & omnes libros juris Canonici incendit, Apologiam in ſuæ defenſionem hæreſis innumeris calumniis & injuriis refertam componit, ſcriptis & verbis principes, ut armis Papam & Cardinales impugnent, ſollicitat; impudenterque ſe apud omnes jactitat, eſſe Prophetam, ſuſcitatum ad reducendam Eccleſiam in normam Chriſti. Interim Theologi Pariſienſes, videntes Lutherum jam eſſe ab univerſitatibus Germaniæ condemnatum, idem facere decreverunt; examini ſuo ſubjicientes articulos ejus, quos notarunt cenſurâ, ut Galliæ populos in fide antiqua conſervarent; & exteros, apud quos erat in pretio authoritas eorum, impedirent, nè ab errorum currentium profluvio occuparentur. Porrò, cùm omnia remedia, quæ Papa, Imperator, Principes, & Univerſitates, afferre poterant, ad hanc hæreſim peſtiferam extinguendam neceſſaria, inutilia planè redderentur; iſtud Concilium congregatum fuit, ut diximus; & ſub plurimis Pontificibus celebratum: unde, volentes de his quæ in eo acta ſunt commemorare aliqua ordine, in tribus articulis hoc facere ſuſcipiemus; quorum quilibet inſtituetur de illis quæ geſta ſunt ſub quolibet ſummo Pontifice.

De geſtis in Concilio Tridentino ſub Paulo III. ſummo Pontif.

PRima *ſeſſio* hujus Concilii inchoata fuit an. 1545. die Dominica 3. Adventus 13. Decemb. Pontificatûs

Digitized by Google

ficatûs Pauli III. ann. 12. ubi primùm facta fuit proceſſio ſolemnis in civitate Tridentinâ, ab Eccleſiâ SS. Trinitatis ad Cathedralem; in illâ aſſiſtentibus cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Doctoribus, Baronibus, Comitibus, &c. tribus S. R. E. Cardinalibus legatis, nimirum Joanne Maria de Monte, Marcello Cervino, & Reginaldo Polo. Eâ finitâ, Cardinalis de Monte, primus legatus, miſſam celebravit, Epiſcopus Biſontinus habuit orationem, & poſt Miſſam præfatus Cardinalis dedit benedictionem. Tunc bulla indictionis Concilii lecta eſt, & eâ lectâ primus legatus vertens ſe ad Concilii Patres, dixit; Placet-nè vobis ad Dei gloriam, fidei incrementum, hæreſum extirpationem, pacem Eccleſiæ, reformarionem cleri, & extinctionem hoſtium Chriſtiani nominis, declarare ſanctum Tridentinum & generale Concilium incipere, & inceptum eſſe? Et reſponderunt omnes, Placet. Deinde, poſt exhortationem & admonitionem legatorum ad Patres Concilii factam, determinata fuit Seſſio proximè futura, ratione feſtorum Nativitatis Domini imminentium, ad diem ſeptimam Januarii.

Secunda ſeſſ. habita fuit die 7. Januarii an. 1545. Finitâ Miſſâ de Spiritu ſancto, & oratione habitâ, Cardinales & alii Prælati acceperunt pluvialia & mitras, fuerunt Litaniæ decantatæ, & poſtmodum lectum fuit decretum de modo vivendi in Concilio. Hoc decreto ſtatutum fuit, omnes in Synodo congregatos exhortandos eſſe, ut ſe à peccatis commiſſis emendarent, & à futuris abſtinerent, in timore Dei ambularent, opera carnis vitarent, orationi vacarent, ſæpiùs peccata confiterentur, Euchariſtiam frequentarent, nec-non pro pace principum & unitate Eccleſiæ Deum quotidie, privatim tamen, exorarent. Quantùm ad Epiſcopos, & alios Sacerdotes, eodem decreto incitati ſunt, ut quotidie orationi incumbant; Sacrificium Miſſæ, ſaltem quolibet die Dominico, peragant; orent pro Papa, pro Imperatore, pro Regibus, & pro omnibus populis; ut ſingulis ſextis feriis jejunent, eleemoſinaſque elargiantur; ut ſingulis quintis feriis miſſam celebrent de Spiritu ſancto. Inſuper ipſa Synodus hortatur ſingulariter Epiſcopos, ut in menſâ ſervent ſobrietatem, ciborumque moderationem; ut in ſuis menſis lectio Scripturæ admiſceatur, ut familiares habeant non rixoſos, vinoſos, impudicos, elatos, blaſphemos; imò qui vitia fugiant, virtutes amplexentur, & in veſtitu & omnibus præ ſe ferant honeſtatem. In fine horum omnium determinata fuit Seſſio tertia ad diem 4. menſis Februarii.

Seſſio tertia habita fuit 4. Februarii an. 1546. Propoſitum fuit decretum de Symbolo fidei, quod vulgo in Miſsâ decantatur, & hoc de conſenſu omnium Patrum, qui altâ voce declararunt illud ſibi placere. Quantùm verò ad tempus Seſſionis proximè futuræ; attendens Synodus, multos Prælatos accinctos eſſe itineri ex diverſis Chriſtiani orbis partibus; conſiderans etiam decreta Concilii eo magis eſſe æſtimanda, quo fuerint majori Patrum conſenſu ſancita; eam diſtulit uſque ad diem Jovis poſt Dominicam *Lætare*.

Seſſio quarta celebrata fuit an. 1546. die octavâ menſis Aprilis. In ea declaratum eſt primò, quinam ſint Libri Canonici, quos recenſuimus agentes de verbo Dei ſcripto in prælibatione ad Concilia. Secundò, declaravit Synodus, ſolam verſionem antiquam Latinam, Vulgatam dictam, debere retineri. Tertiò, prohibet ut impreſſio librorum ſine nomine authoris & approbatione; itaut, ſi qui anonymi reperiantur in manibus alicujus lectoris, niſi prodiderit authorem; habeatur pro authore, ſicque pœnis juris ſubjaceat. Quartò, tanquam violatores Verbi divini declarantur; & puniendi à jure & Epiſcopis, qui Scripturam ad prophana, ſcurrilia, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones, & diabolicas incantationes, convertunt.

Seſſio quinta celebrata fuit 17. Junii an. 1546. In eâ factum fuit decretum de peccato originali, quo declaratum eſt, Adamum præceptum Dei tranſgredientem in paradiſo incurriſſe per offenſam ſuam iram & indignationem Dei, & mortem quam illi Deus comminatus fuerat; ipſumque per eamdem offenſam ſuam ſecundùm corpus & animam in deterius mutatum fuiſſe. Declaratum eſt ſecundò, talem prævaricationem, non Adæ ſoli, ſed & ejus propagini nocuiſſe; acceptamque ſanctitatem ſibi & nobis perdidiſſe, ſimiliterque mortem & pœnas corporales transfudiſſe. Declaratum eſt tertiò, Anathema in eos, qui dicunt, Adæ peccatum propagatione in omnibus transfuſum, poſſe remitti per naturæ vires, aut alio modo, quàm per mortem Chriſti; aut negant ipſum Chriſti meritum per baptiſmum in formâ Eccleſiæ ritè collatum, tam adultis, quàm parvulis applicari. Quartò ſimiliter, Anathema determinatum eſt in eos, qui negant pueros ex parentibus baptiſatis natos, eſſe baptiſandos; vel dicunt, tales nihil ex Adæ peccato traxiſſe, quod regenerationis lavacro indigeat: tunc enim eſſet falſa baptiſmi forma. Anathematiſantur quintò illi qui dicunt, reatum peccati originalis non remitti; ſed tantùm radi & non imputari: qui etiam negant concupiſcentiam, vel fomitem, manere in baptiſatis, quæ tamen nocere non poteſt; niſi conſentientibus: unde, ſi illam vocet Paulus peccatum; non quòd peccatum ſit verè & propriè, intelligi debet; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Denique declaravit ſancta Synodus in ſuo decreto de peccato originali, nullo modo intendere Beatam Virginem comprehendi. Porrò, in hac Seſſione, præter decretum præfatum, aliud de reformatione factum fuit; in quo agitur de inſtitutione virorum doctorum, qui præfici debent ad ſacram Scripturæ lectionem faciendam in Cathedralibus, Monaſteriis, Conventibus, & Gimnaſiis; qui de vitâ, moribus, & ſcientiâ, examinari debent ab Ordinariis, exceptis Regularibus in clauſtro legentibus. In ſecundo capite determinatum eſt, ut Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & omnes Prælati, per ſe ipſos, niſi legitimè impediti fuerint, verbum Dei prædicent; aut ſaltem viros idoneos ad hoc deputent, ſuppoſito impedimento. Hoc etiam præcipitur Paſtoribus ſingulis Dominicis & Feſtis ſolemnioribus. Quòd ſi reperiantur Eccleſiæ Parochiales ſubditæ Regularibus, qui in hoc negligentes fuerint, ab Ordinariis, ut à ſanctæ ſedis Apoſtolicæ delegatis, ad hoc compelli poſſunt. Quantum ad Regulares, ad hoc ut poſſint in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare, debent antea à ſuis ſuperioribus examinari de moribus & ſcientiâ, & cum tali approbatione ſe præſentare Epiſcopo, ut ab illo benedictionem accipiant. Si verò in aliis Eccleſiis prædicare velint, ulteriùs habere debent Epiſcopi licentiam. Quòd ſi prædicator errores aut ſcandala ſeminaverit, etiam in Monaſterio ſuo, illi prædicationem interdicat. Si hæreſes prædicaverit, contra eum procedat ſecundum juris diſpoſitionem, ut Legatus ſedis Apoſtolicæ.

Seſſio ſexta habita fuit die Jovis 13. Januarii an. 1547. Factum fuit in ea primò decretum de Inſtitu-

Digitized by Google

tione, ſexdecim continens capita; poſteà triginta tres canones de eâdem juſtificatione conditi fuerunt, tandemque emanavit decretum de reformatione.

In decreto de juſtificatione multa ſancita ſunt. Primò, neminem juſtificari per vires naturæ, aut per opera legis ſcriptæ; licet remanſerit in homine liberum arbitrium, attenuatum quidem non extinctum. 2. Chriſtum ad juſtificationem hominum veniſſe. 3. Beneficium mortis Chriſti non omnes recipere, ſed tantùm illos, quibus meritum ejus applicatur; licet mortuus fuerit pro omnibus. 4. Juſtificationem nil aliud eſſe, quàm tranſlationem de ſtatu peccati, quo homo fit filius iræ, ad ſtatum gratiæ, qua fit filius Dei per adoptionem. 5. Initium juſtificationis deſumendum eſſe in adultis à Dei præveniente & adjuvante gratiâ per Chriſtum datâ, non quòd in hoc nihil homo agat, illam enim inſpirationem recipiens abjicere poteſt; ſed quòd ſine illâ ad juſtitiam moveri non poſſit. 6. Hominem ad juſtificationem diſponi, dum excitatus & adjutus à gratiâ, fidem ex auditu concipiens, liberè in Deum movetur, credendo quæ revelata ſunt; & principaliter juſtificari impium per gratiam ejus, & redemptionem in Chriſto factam; deinde in miſericordiam Dei confidit, moveturque ad ſuorum peccatorum deteſtationem per pœnitentiam, quæ agitur ante baptiſmum, quem poſteà proponit ſuſcipere, & inchoare novam vitam, ſervando mandata Dei. 7. Juſtificationem ſequi hanc præparationem; quæ juſtificatio non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed hominis ſanctificatio per receptionem gratiæ & donorum Dei. 8. Hominem dici juſtificari per fidem, quia fides eſt ſalutis initium & radix juſtificationis; dici etiam juſtificari gratis, quia nihil eorum quæ juſtificationem antecedunt, ſive fides, ſive opera, promeretur juſtificationem. 9. Neminem eſſe certum de ſuâ juſtificatione, licet habeat fidem; nec aſſerendum eſſe, eos qui juſtificati ſunt, credere debere abſque dubio, ſe eſſe juſtificatos. 10. Juſtificationem augeri, dùm juſtificati euntes de virtute in virtutem membra carnis mortificant, obſervant mandata Dei, creſcuntque cooperante gratiâ in Fide, Spe, Charitate, & aliis aliarum virtutum actibus. 11. Temerarium eſſe & à Patribus ſub Anathemate prohibitum dicere, præcepta Dei eſſe homini juſtificato impoſſibilia; quia Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis. 12. Nullum eſſe certum de prædeſtinatione, neque poſſe ſine revelatione credere certò ſe eſſe prædeſtinatum. 13. Idem ſentiendum eſſe de perſeverantiæ gratiâ. 14. Lapſos per novum peccatum poſſe denuò juſtificationem recuperare per pœnitentiam. 15. Poſſe amitti juſtificationem remanente fide. 16. Tandem definitum eſt poſſe aſſeri hominem per merita (ſcilicet gratiæ) poſſe obtinere gloriam; non tamen debet in ſe gloriari, ſed tantùm in Domino.

Quantùm ad canones hujuſce Seſſionis, qui triginta tres fuerunt; hanc doctrinam per regulas continent: canon enim & regula idem ſunt. Quantùm denique ad decretum de Reformatione in hac ſeſſione factum, quinque capita complectitur. In primo aſtringuntur Epiſcopi ad reſidentiam; ita quòd, ſi per ſex menſes continuos abfuerint ſine legitimis cauſis, quartâ parte fructuum unius anni Eccleſiæ & pauperibus loci applicandâ puniri debeant. Quam abſentiam cum additamento pœnæ reſtringit poſtmodum eadem Synodus ad tres men-

A ſes, ſive continuos, ſive interpolatos; ità quòd Epiſcopus, etiam Cardinalis, qui ultrà hoc tempus ab Eccleſiâ ſuâ abfuerit, præter peccati mortalis reatum, non poſſit pro ratâ abſentiæ facere fructus ſuos; ſed illos teneatur fabricæ, vel pauperibus loci erogare, *Seſſ.* 23. *cap.* 1. Injungitur poſteà cap. 2. Epiſcopis, ut compellant beneficiarios ad Eccleſiarum ſuarum reſidentiam, ſi illam requirant; quod reſtringitur ad tres menſes cum reatu peccati mortalis, eo modo quo de Epiſcopis dictum eſt. Cap. 3. Regulares exempti degentes extra clauſtrum, ſi deliquerint, ſubjiciuntur punitioni Ordinariorum, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatorum. Cap. 5. Prohibetur Epiſcopis exerci- B tium Pontificale in Diœceſi aliorum, ſub pœnâ privationis Pontificalium exercitiorum, & ſuſpenſionis Ordinum conceſſorum ab illo qui Ordines contulit, contradicente diœceſano Epiſcopo.

Seſſio ſeptima celebrata fuit die Jovis 3. Mart. an. 1547. In illâ tradidit Synodus de Sacramentis in genere doctrinam, explicatam in tredecim Canonibus; doctrinam de Baptiſmo in particulari in quatuordecim; & doctrinam de Confirmatione in tribus. Eâdem ſeſſione factum fuit decretum de Reformatione, quindecim capita complectens. Quantùm ad decretum de Reformatione, in cap. 1. afferuntur qualitates requiſitæ, ut aliquis ad Cathedralium Eccleſiarum regimen præficiatur. In 2. C prohibetur, nè quis cujuſcumque qualitatis exiſtat, plures cathedrales, ſive in titulum, ſive in commendam, recipere aut retinere valeat. In 3. præcipitur, ut beneficia, præſertim curata, conferantur perſonis dignis & habilibus, qui in loco reſidere, ac per ſeipſos curam ipſam exercere valeant; aliàs collatio irritatur, & collator juxta Concilium Lateranenſe 4, in Conſtitutione *grave nimis* ſub Innocentio III. à conferendis beneficiis ſuſpenditur. In 4. prohibetur receptio & retentio plurium beneficiorum curam habentium, juxta Conſtitutionem Innocentii III. *de multa*, in Conc. Lateran. 4. In cap. 8. tenentur Ordinarii ſingulis annis Eccleſias quomodolibet exemptas authoritate Apoſto- D lica viſitare, ut reparentur quæ reparatione indigent. In cap. 10. prohibetur capitulis, nè litteras dimiſſorias ſeu reverendas concedant ad ordinationes recipiendas intra annum vacationis, ſub pœnâ interdicti pro capitulo, ſuſpenſionis pro ordinato, & privationis privilegiorum pro clerico ſimplici. Excipi debet occaſio, quâ aliquis ordinandus eſt pro adeptione beneficii. In cap. 11. declaratur, quòd illi qui obtinuerunt facultatem, ut à quocumque promoveantur, non debeant tamen ab alio, quàm ordinario in ſua diœceſi ordinari, niſi habeant legitimam cauſam.

Poſt hanc Seſſionem ſeptimam, occaſione belli E inter Carolum Romanorum Imperatorem & Franciſcum Francorum Regem, Paulus III. ſummus Pontifex tranſtulit Concilium Tridento Bononiam; ubi in primâ Seſſione, quæ fuit Bononiæ, & *octavâ* reſpectu præcedentium, legati petierunt à Patribus, an illis talis tranſlatio placeret; qui ad majorem partem reſponderunt affirmativè, nonnullis tamen reclamantibus: & hoc factum eſt Mart. 11. an. 1547.

In Seſſione nonâ celebratâ 21. April. an. 1547. prorogata fuit intentio, quam habebant Patres Tridentini de decreto faciendo in proximè futurâ Seſſione, de Sacramentis & Reformatione, attento ſcilicet, quòd occaſione Feſtorum Paſchalium multi aberant Prælati à Concilio.

In Seſſ. 10. celebratâ die 2. Junii an. 1547. pro-

Digitized by Google

rogata fuit adhuc eadem intentio, propter graves conteſtationes, quæ in privatis concertationibus habebantur. Similis facta eſt eâdem ratione prorogatio *in Seſſ.* 11. fiebat enim quotidie diſcuſſio & examinatio eorum, quæ tum ad dogmata, tum ad reformationem ſpectabant. Interim moritur ſummus Pontifex Paulus III. cui ſucceſſit Joannes Maria de Monte, primus in hoc Concilio legatus, qui vocatus fuit Julius III.

De Geſtis in Concilio Tridentino ſub Iulio III. ſummo Pontifice.

JUlius Tertius primo Pontificatûs ſui anno & Domini 1550. reducit Concilium ad civitatem Tridentinam, unde tranſlatum fuerat à ſuo prædeceſſore; ubi pro Legatis ſuis delegat Marcellum Creſcentinum Cardinalem Presbyterum tit. Sanctæ Crucis in Hieruſalem, Sebaſtianum Pighinum Archiepiſcopum Sipontinum, & Aloiſium Lipomanum Epiſcopum Veronenſem. Sub eo celebratæ fuerunt ſex Seſſiones, quarum prima vocatur undecima Concilii, quia nihil aliud fuit quam prorogatio decimæ, quæ habita eſt ſub Paulo Tertio.

Vndecima ergo Seſſio Concilii quæ fuit prima ſub Julio Tertio, celebrata fuit die Veneris primâ menſis Maii an. 1551. In ea relectæ fuerunt litteræ ſummi Pontificis de reaſſumptione & proſecutione Concilii in urbe Tridentina, factum fuit decretum de reſumendo illo Concilio, habita fuit oratio exhortatoria ad Patres nomine legatorum, tandemque futura Seſſio ad diem primam Septembris fuit indicata.

In Seſſione duodecima, ſecunda ſub Julio III. habita Calendris Septembris; Patres, qui propoſuerant agere de Sacramento Euchariſtiæ, de Reformatione, & iterum de concernentibus reſidentiam; videntes paucos Germaniæ Præſules, quorum cauſa proponenda erat, advenisse, decreverunt hóc eſſe prorogandum uſque ad proximam Seſſionem futuram die undecima Octobris.

Seſſio tertiadecima, quæ fuit tertia ſub Julio, habita die 11. Octob. an. 1551. In illâ lectum fuit decretum de Euchariſtiæ ſacramento cum octo Capitibus; & undecim facti ſunt Canones de eâdem materia. Lectum eſt etiam aliud decretum de Reformatione, octo capita continens; & denuò alterum decretum pro[rog]ando ſalvo conductu Proteſtantibus. Quantùm ad primum decretum; nihil aliud continet, quàm doctrinam communem Eccleſiæ, circa Euchariſtiam, contra errores Lutheranorum & Calviniſtarum; utpote de reali præſentia Chriſti, de Tranſſubſtantiatione, de Communione ſub unâ ſpecie, de aſſervando Euchariſtiæ ſacramento in Eccleſiâ; de illo ad infirmos deferendo, de illo cultu Latriæ adorando: & ſic de aliis. Quantùm ad Canones, hanc doctrinam ſtatuunt eſſe credendam ſub anathematis pœnâ. Quantùm ad decretum de Reformatione, agit de juriſdictione Epiſcopi ſuper ſubditos. Quantùm denique ad ſalvum conductum, datum fuit Germaniæ Proteſtantibus, & per illum potuerunt cum omni libertate Proteſtantes, cujuſcumque gradûs, ſtatûs, & qualitatis, ad Concilium accedere, de omnibus materiis proponere, & cùm voluerint recedere, omni ſecuritate illis promiſsâ.

In Seſſione quartadecima, quæ eſt quarta ſub Julio, celebratâ die 25. Novemb. an. 1551. factum fuit ſeu lectum decretum de ſacramento Pœnitentiæ in novem capitibus. Secundò, lectum fuit decretum de ſacramento Extremæ-Unctionis cum triplici capite. Tertiò, lecti fuerunt quindecim Canones de Pœnitentiâ. Deinde, quatuor de Extrema-Unctione. Poſtremo, decretum de Reformatione, quatuordecim Canones continens. Quantùm ad capita decreti de Pœnitentia; In 1. agitur de neceſſitate Pœnitentiæ & inſtitutione ejus, ut ſacramentum eſt, per hæc verba, quæ poſt inſufflationem in diſcipulos Chriſtus ſuſcitatus protulit, dicens, Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, &c.* In 2. agitur de differentia Baptiſmi & Pœnitentiæ, quæ tanquam Sacramentum haberi non poteſt ànte Baptiſmum; cùm dicat Apoſtolus 1. Cor. 5. *Quid mihi de his qui foris ſunt judicare?* In 3. agitur de fructu & partibus Pœnitentiæ. In 4. agitur de Contritione & Attritione, quam ultimam dicit Concilium produci ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ metu, quæ ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, non ſolùm non facit hominem hypocritam; ſed eſt Dei donum & Spiritûs ſancti impulſus; non quidem inhabitantis, ſed moventis, quo pœnitens adjutus, viam ſibi ad juſtitiam parat. Et quamvis ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere nequeat, tamen ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit. In 5. agitur de Confeſſione, quam omnibus de Jure divino neceſſariam eſſe declarat. In 6. agitur de Miniſtro Pœnitentiæ, qui eſt ſolus Sacerdos. In 7. agitur de peccatorum reſervatione, & declaratur, ſummos Sacerdotes ſibi poſſe reſervare abſolutionem peccatorum, maximè gravium; non tantùm ex politiâ externâ, ſed etiam coram Deo: nulla tamen eſt reſervatio in articulo mortis. In 8. agitur de neceſſitate Satisfactionis, ubi declaratur illorum error, qui ſentiunt nunquam remitti culpam, quin remittatur & pœna. In 9. agitur de operibus Satisfactionis, & declaratur Satisfactionem poſſe fieri nedum pœnis pro vindicando peccato liberè ſuſceptis, ſed etiam neceſſariis, patiendo v. g. flagella nobis à Deo inflicta.

Quantùm ad Extremam-Unctionem, quam Chriſtus inſtituere voluit, ut de ſalutari remedio in articulo mortis hominibus provideret; In primo capite Concilium declarat, illam eſſe verè & propriè Sacramentum à Chriſto inſtitutum, inſinuatum quidem Marc. 6. & per Jacobum commendatum & promulgatum cap. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit, dimittentur ei.* Per hoc infert Synodus, ex apoſtolicâ traditione, materiam hujus Sacramenti eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum; & formam eſſe hæc verba, *Per iſtam unctionem*, &c. In 2. declaratur res & effectus ſacramenti hujus, nimirum gratia Spiritûs S. cujus unctio delicta expiat, peccati tollit reliquias, & ægroti animum allevat, magnam in Deum excitando fiduciam. In 3. declarat Synodus, miniſtros hujus Sacramenti eſſe Sacerdotes ordinatos per manuum impoſitionem Presbyterii; hoc Sacramentum non eſſe humanæ mentis figmentum debere applicari illis qui periculosè ægrotant, poſſe iterari ſi convaleſcant ægroti, & denuò conferri in alio mortis periculo, non eſſe audiendos illos qui dicunt hanc cæremoniam ceſſaſſe, quæ in primitivâ tantùm Eccleſiâ inſtituta fuerat ad gratiam curationum, &c.

Quantùm ad Canones de Euchariſtia & de Ex-

Digitized by Google

tremâ-Unctione, qui continentur in hac ſeſſione 14. hanc ipſam doctrinam continent. In decreto Reformationis ibidem habito præcipit Synodus, ut Epiſcopi maximè invigilent circa mores, vitam & actiones Clericorum ſuorum; ità ut rectè viventes, populo bene vivendi præſtare poſſint exemplum, memores verborum Levitic. 11. *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum.* In cap. 6. declaratur, Eccleſiaſticos qui habitum clericalem, honeſtum, & ſibi congruentem ex Ordinarii inſtitutione & mandato non geſtaverint, poſtquam per edictum publicum ab Epiſcopo fuerint moniti; ob ordine, officio, beneficio, fructibus, proventibus, & redditibus ſuſpendantur; & priventur abſolutè, ſi ſemel correcti, iterùm deliquerint.

Seſſio 15. Concilii, quæ fuit quinta ſub Julio III. Pont. Max. celebrata eſt 25. Januar. an. 1552. In eâ propoſuerant Patres agere de ſacrificio Miſſæ, & de ſacramento Ordinis; putantes illos, qui ſe Proteſtantes vocabant, & quorum cauſa agenda erat, pro certo affuturos eſſe in hac Seſſione: quia tamen nondum venerant, & eorum nomine ſupplicatum erat huic ſanctæ Synodo; ut talis materia, quæ in illa Seſſione erat examinanda, in proximam differretur; dignareturque Synodus ſalvum conductum amplioris formæ concedere ad Germanos: His annuentes Legatus, Nuntii, & Prælati, talem ſalvum conductum miſerunt in Germaniam, transferentes iſtam Seſſionem ad aliam, quæ habenda erat poſteà.

Seſſio ergo 16. quæ & 6. ſub Julio, celebrata fuit non quidem eo tempore quo deſtinata erat, ſed longè poſteriori, nimirum 28. Julii an. 1556. In eâ nihil aliud determinatum eſt, quàm ſuſpenſio Concilii ad biennium, propter diſcordias Germanorum; & interim moritur Julius ſummus Pontifex, cui ſucceſſit Marcellus; & huic, qui tenuit tantùm ſedem 20. dierum ſpatio, Pius IV.

De Geſtis in Concilio Tridentino ſub Pio IV. ſummo Pontifice.

PIus Quartus ſedem Petri occupans an. Chriſti 1560. & ſui Pontificatûs primo Bullam condidit, quâ decretum eſt Concilium Tridentinum, ſublatâ omni ſuſpenſione, renovandum eſſe ad diem Reſurrectionis Dominicæ proximè futuram, in civitate Tridentinâ; ad quam Synodum, pro Legatis miſit Herculem de Gonzaga Presbyterum Cardina. Hieronymum Scripandum Preſbit. Cardin. Joannem Monotum Cardin. Epiſc. Ludovicum Simonetam Cardin. Preſbit. Marcum Syticum Cardin. Diacon. & Bernardum Navagerium Cardinalem Preſbyterum.

In prima Seſſione ſub Pio IV. quæ eſt *decima ſeptima* Concilii, habitâ 18. Januar. an. 1562. approbatum eſt decretum de Concilio celebrando, præfixa fuit Seſſio ſequens ad diem 26. Februar. & ſtatutum, quòd in eâ ageretur de examine Librorum à diverſis authoribus ſcriptorum; qui cùm eſſent editi poſt exortas hæreſes, non ſanam ſapiebant doctrinam.

In Seſſ. 18. & ſub Pio Quarto ſecundâ, decretum eſt die 20. Febr. ut Patres eligerentur ad diſquiſitionem Librorum, & videndum quid facto opus eſſet; ut peregrinæ doctrinæ, tanquam zizania, à Chriſtianæ veritatis tritico ſepararentur.

In Seſſ. 19. tertia ſub Pio IV. habita 14. Maii, an. 1562. facta eſt prorogatio uſque ad 4. Junii, quo die celebrata eſt *Seſſio* 20. In quâ Legati videntes difficultates varias ex diverſis cauſis exortas,

A protogaverunt eam adhuc; ut omnia congruentiùs & majori cum deliberatione fierent, uſque ad diem 16. Julii, in quâ celebrata eſt *Seſſio* 21. ubi lectum fuit decretum, continens quatuor Capitibus doctrinam de Communione ſub utrâque ſpecie, & parvulorum; lecti etiam fuerunt totidem Canones de eâdem materiâ, & inſuper decretum de Reformatione cum novem capitibus. In primo capite decreti docet Synodus, nullo præcepto divino laïcos, nec clericos, ſine ſacerdotio, obligari ad Euchariſtiam ſub utrâque ſpecie ſuſcipiendam; neque dubitari poſſe, quin altera ſpecies ad communionem ſufficiat: nec denique communionem præceptam eſſe ſub utraque ſpecie per verba Joannis cap. 6. *Niſi manducaveritis carnem* B *Filii Hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* In 2. declarat, fuiſſe ſemper in Eccleſiâ poteſtatem, ut in diſpenſatione Sacramentorum, ſalvâ illorum ſubſtantiâ, ea ſtatueret vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu eorum venerationi judicaret magis expedire, juxta Paulum 1. Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* In 3. declarat, totum eſſe Chriſtum ſub utrâque ſpecie, & nullâ gratiâ defraudari, qui unam tantùm recipit. In 4. declarat, parvulos non indigere receptione Euchariſtiæ; non tamen antiquos Patres eſſe damnandos, qui aliquando certis in locis hoc more utebantur: probabilem enim ſui facti habebant rationem pro C hoc tempore, ubi nulla erat contraria definitio, qualis nunc eſt. Canones hujus Seſſionis anathematiſant eos, qui huic doctrinæ contradixerint.

Quoad decretum de Reformatione: In primò capite præcipitur, nihil debere recipi, etiamſi ſit oblatum, pro collatione Ordinum, Tonſuræ, Litteris Dimiſſoriis, aut Teſtimonialibus; nec pro Sigillo, nec ab Epiſcopis, nec ab eorum miniſtris; quovis prætextu. Si alicubi conſuetudo invaluit, quòd notarii aliquid recipiant, hoc non debet excedere decimam partem nummi aurei; ità tamen, ut Epiſcopi ex emolumentis Notariorum nihil accipiant. In cap. 2. prohibetur, nè quis promoveatur ad Ordines, niſi habeat beneficium quo ſuſtentari D poſſit, & quod non poſſit reſignare: vel niſi ſaltem habeat patrimonium ſeu penſionem. In cap. 3. ſtatuitur, quòd in Eccleſiis Cathedralibus aut Collegiatis, in quibus non ſunt quotidianæ diſtributiones, vel ſunt ità tenues, ut non ſufficiant ad alendos illos, qui eccleſiaſtica munia obeunt, pars fructuum & proventuum, tam canonicorum, quàm dignitatum, ſeparetur, & convertatur in diſtributiones quotidianas. In cap. 4. Epiſcopi poſſunt præcipere Rectoribus habentibus affluentiam populorum, ut tot ſibi adjungant Sacerdotes, quot ſufficiant ad facile conferenda Sacramenta. Imò, ſi ob diſtantiam locorum parochiani non poſſint ſine gravi incommodo adire Eccleſiam, poteſt E Epiſcopus novas erigere parochias, invitis paſtoribus. Quo caſu, illis qui præfecti erunt talibus parochiis, aſſignabitur arbitrio Epiſcopi pars fructuum, qui pertinent ad Matricem Eccleſiam. In cap. 5. poſſunt ab Epiſcopis uniri duæ parochiæ, ob paupertatem Paſtorum. In cap. 6. ſi Paſtores illiteratos & incapaces reperiat Epiſcopus, poterit illis dare coadjutores; & illis de ſufficienti victu & veſtitu providere de bonis illorum. Quòd ſi alii Paſtores turpem vitam ducant incorrigibiliter, poteſt Epiſcopus illos privare beneficio, juxta Canones. In c. 7. Si Eccleſiæ collapſæ ſunt, illorum beneficia & bona adjungi poſſunt per Epiſcopos ad Ma-

Digitized by Google

tricet Eccleſias, vel alias; vocatis his, quorum intereſt. In cap. 8. declaratur omnia quæ ad Dei gloriam ſpectant debere curare Epiſcopos in ſuâ diœceſi, & tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatos viſitare ſingulis annis Beneficia, Monaſteria, Abbatias, Prioratûs, &c. Quòd ſi videant, Regulares non regularem vitam degentes; provideant, ut paternis admonitionibus eorum, ſuperiores illos ſecundum debitam rationem vivere faciant. Quòd ſi admoniti, intra ſex menſes illos non viſitaverint; eos Epiſcopi, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati, viſitare & corrigere poterunt. In ultimo cap. abuſus quæſtuum prohibetur, qui ſi corrigi non poſſint ab Ordinariis, ab illis omninò impediantur; indulgentias verò per aliquos de capitulo publicari faciant, nè fideles illis priventur, à quibus etiam charitatis ſubſidia recipi poterunt, ſi concedantur aliqua.

In Seſſione 4. ſub Pio IV. *quæ eſt* 22. *Concilii* celebratâ 17. Septemb. an. 1562. propoſita fuit doctrina de ſacrificio Miſſæ in novem Capitibus, & Canonibus totidem. Lectum fuit decretum de obſervandis & evitandis in Miſsâ. Aliud de Reformatione novem capitibus. Aliud denique ſuper petitione conceſſionis calicis. Nam in Seſſione præcedenti petierant aliqui, an ita interdicta eſſet communio ſub utrâque ſpecie, ut nullomodo talis uſus concedi poſſet; & in hac Seſſ. ultimo decreto reſponderunt Patres, hoc integrum negotium ità eſſe ad Sanctiſſimum Dominum Papam referendum, ut pro ſuâ ſingulari prudentiâ id omne efficiat, quod Reipublicæ Chriſtianæ utilitati conſultius videbitur. In canonibus idem traditur credendum ſub anathemate, quod continetur in capitibus. In primo Anathematiſantur, qui non credunt dari verum & proprium ſacrificium in Miſſa. In 2. Anathematiſantur, qui non credunt Chriſtum Apoſtolos feciſſe Sacerdotes per verba hæc, *Hoc facite in meam commemorationem*; Aut non ordinaſſe, ut offerrent corpus & ſanguinem ſuum. In 3. Anathematiſantur, qui credunt ipſum eſſe tantùm laudis Sacrificium, non verò Propitiatorium; neque pro vivis, pro defunctis, pro peccatis, & pœnis poſſe offerri. In 4. Anathematiſantur, qui dicunt, Miſſæ ſacrificium injuriam irrogare ſacrificio Altaris. In 5. Anathematiſantur, qui dicunt impoſturam eſſe offerre ſacrificium Miſſæ in honorem Sanctorum, & pro illorum interceſſione obtinendâ. In 6. Anathematiſantur, qui dicunt Canonem eſſe abrogandum, ut potè errores continentem. In 7. Anathematiſantur dicentes, ritus, veſtes & externa ſigna, quibus in Miſsâ Eccleſia utitur, eſſe magis incitamenta impietatis, quàm pietatis officia. Anathematiſantur denique, qui damnandam ſentiunt eſſe Eccleſiam, propterea quòd ſubmiſsâ voce pars Canonis & verba conſecrationis proferantur, quod etiam Miſſam celebret, non lingua vulgari; quòd denique admiſceat aquam vino, contra inſtitutionem Chriſti. Quantùm ad ceremonias Miſſæ; præſertim declaratur, nè ritus aliqui, aut aliæ cæremoniæ, vel preces adhibeantur, præter eas quæ adhibentur communiter ab Eccleſiâ.

In Seſſione 23. quæ eſt ſeptima ſub Pio IV. habita 15. Julii 1563. factum eſt decretum continens quatuor capita de Ordine, & conditi ſunt octo Canones de eâdem materiâ. Factum eſt tertiò decretum de Reformatione. Quoniam autem idem continetur in Canonibus, ac in decreto, dicam tantùm; In Can. primo anathematiſari eos, qui non credunt, in novo Teſtamento eſſe verum, ſenſibile, & externum Sacerdotium; cui annexa eſt poteſtas offerendi

A di corpus Chriſti, & remittendi peccata. In 2. aſſeritur eſſe præter Sacerdotium alios Ordines majores, vel minores, per quos tenditur ad illud. In 3. determinatur, Ordinem verum eſſe Sacramentum. In 4. per Ordinem dari Spiritum ſanctum, & caracterem imprimi. In 5. anathema dicitur illis, qui aſſerunt Unctionem quæ fit in Ordine, eſſe contemnendam & pernitioſam. In 6. dicitur etiam anathema negantibus in Eccleſiâ eſſe Hierarchiam compoſitam ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris. In 7. anathematiſantur illi, qui dicunt, Epiſcopos non eſſe Presbyteris majores, non habere poteſtatem ordinandi, aut confirmandi, aut Epiſcopatum eſſe Presbyteris communem. In 8. B percutiuntur anathemate dicentes Epiſcopos, qui authoritate Papæ aſſumuntur non eſſe legitimos Epiſcopos; ſed figmentum humanum. In cap. 1. decreti de Reformatione renovatur præceptum reſidendi, & abſentia reſtringitur ad duos vel tres menſes ad extremum, ſive continuos, ſive interpolatos. In 2. Prælati etiam Cardinales intra tres menſes ſuſcipere debent munus conſecrationis ſub pœnâ reſtitutionis fructuum; imò privari poſſunt beneficio, ſi per alios tres menſes hoc neglexerint. In 3. debent per ſemetipſos, abſque neceſſitate, ordinare. In 4. non debent tonſurari, qui non ſunt confirmati. In 5. ordinandi ad majores Ordines debent habere bonum teſtimonium Parochi. In 6. nullûs, etiam in minoribus conſtitutus, ante 14. annum C beneficium obtinere poteſt. In 7. debent ordinandi die quarto ante ordinationem convenire Epiſcopum, ut de neceſſariis examinentur. In 8. præcipitur, ut ordinationes celebrentur in Eccleſiâ cathedrali, convocatis Canonicis; ſi fiant alibi, fit ſemper cum nobiliori parte cleri. Ab Ordinario recipiantur; ſi ab alio, hoc numquam fiat niſi per teſtimoniales literas Ordinarii; aliàs, ordinans per annum ſuſpendatur à collatione Ordinum, & ordinatus ab exercitio, quandiu placuerit Epiſcopo. In 9. Epiſcopus non debet famulum ordinare non ſibi ſubditum, niſi poſtquam apud ſe per tres annos ſine fraude manſerit, & dederit illi beneficium. In 10. Abbates non poſſunt tonſuram aut minores D concedere, niſi ſubditis, non aliis, etiam exemptis. In 11. Qui in minoribus exiſtunt, nonniſi poſt annum promoveantur ad majores. In 12. pro omnibus etiam Regularibus aſſignantur ad majores Ordines 22. 23. & 25. anni. In 13. qui ſunt in majoribus debent ſaltem diebus Dominicis exercere, ſerva e ſaltem interſtitium unius anni, niſi aliud videatur Epiſcopo. Duo Majores non debent eodem die conferri; nec etiam Regularibus. In 14. Curare debet Epiſcopus, ut Sacerdotes promovendi bonum teſtimonium habeant, an ita pietate & caſtis moribus ſint perſpicui, ut exemplum & bona monita omnibus tradere poſſint. In 15. licet Presbyteri in ordi- E natione ſuâ accipiant poteſtatem abſolvendi, decernit tamen Synodus; ut nullus, etiam Regularis, poſſit confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, niſi aut Parochiale beneficium habeat, aut idoneus cenſeatur ab Ordinario per examen, aut alio medio. In 16. niſi Eccleſiæ, pro cujus utilitate aſſumitur, aſſignetur; quam inconſulto Epiſcopo deſerere non poterit, ſub pœnâ ſuſpenſionis ſacrorum. Nullus etiam peregrinus ſine litteris Commendatitiis ſui Epiſcopi ab ullo alio recipiatur ad divina celebranda & Sacramenta conferenda. In 17. decernit Synodus, ut Epiſcopi curent de exercitio Minorum Ordinum in ſuis Eccleſiis, ut ea quæ ab Apoſtolorum tempore laudabiliter in Eccleſiâ recepta ſunt, non evaneſcant, & ob hoc proventus

Digitized by Google

aſſignent. In 18. ſtatuit Synodus, ut in loco convenienti prope Eccleſiam aſſignetur collegium, pro certo numero puerorum, qui ad minimum 12. annos habuerint, & ſint legitimè nati, & quorum indoles, vita, & diſpoſitio ad ſcientiam, ſpem afferat, eos eſſe Eccleſiaſticis muneribus aliquando inſervituros.

In Seſſione 24. octava ſub Pio IV. die 11. Novemb. an. 1563. pronuntiati ſunt 12. Canones de matrimonio, notificatum fuit decretum de reformatione matrimonii decem capitibus, tandemque lectum eſt decretum de reformatione in capp. viginti & uno. In primo canone anathema dicitur negantibus matrimonium eſſe verè unum ex Sacramentis legis novæ, à Chriſto inſtitutum, gratiam conferens. In 2. fertur anathema dicentibus, plures ſimul uxores haberi poſſe; nec hoc lege divina eſſe prohibitum. In 3. anathematiſantur, qui ſolùm Levitici affinitatis & conſanguinitatis gradus agnoſcentes dicunt, Eccleſiam non poſſe alios addere, qui impediant, aut dirimant matrimonium: nec in illis poſſe diſpenſare. In 4. anathemate percutitur ſentiens Eccleſiam non poſſe apponere impedimenta dirimentia; vel in illis erraſſe. In 5. fertur anathema in eos, qui dicunt, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam à conjuge abſentiam, poſſe matrimonium diſſolvi, quantùm ad vinculum ad vinculum. In 6. anathematiſatur dicens matrimonium ratum non conſummatum, per ſolemnem profeſſionem unius partis in religione non poſſe dirimi. In 7. anathematiſatur ille, qui dicit Eccleſiam errare, dum prohibet diremptionem vinculi matrimonii propter adulterium; dumque aſſerit, conjugem innocentem adulterii non poſſe cum alia parte contrahere ſine mœchatione. In 8. condemnantur dicentes Eccleſiam errare, dum permittit conjugum ſeparationem quoad thorum, propter varias rationes. In 9. damnantur qui dicunt in ſacris conſtitutos, vel eos qui profeſſionem caſtitatis ſolemniter amiſerint, poſſe matrimonium contrahere, & contractum validum eſſe. Aut qui aſſerunt, eos qui donum caſtitatis ſe non habere ſentiunt, non obſtante voto, matrimonium poſſe contrahere, contrariumque nihil aliud eſſe, quàm prohibere matrimonium. In 10. anathematiſantur qui ſtatum conjugalem anteponunt virginitati. In 11. damnantur qui clamant prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis temporibus eſſe tyrannicam; aut benedictiones & cæremonias Eccleſiæ condemnant. In 12. anathematiſantur qui dicunt cauſas matrimoniales non pertinere ad Judices eccleſiaſticos.

Quantùm ad decretum de reformatione matrimonii; in primo capite Synodus impedire volens abuſus matrimonii clandeſtini, præcipit ut intra Miſſarum ſolemnia fiant tribus feſtis diebus continuis publicæ publicationes futuri matrimonii. Si tamen ſit probabilis ſuſpicio, quod malitioſè poterit impediri matrimonium: tunc vel una tantùm fiat, vel matrimonium celebretur coram Parocho & duobus vel tribus teſtibus; & ante conſummationem fiant denuntiationes, ut impedimenta detegantur; prætermiſſio tamen illarum denuntiationum fieri poteſt ab Epiſcopo juxta determinationem Synodi. Irritatur eodem cap. matrimonium, quod non fit coram teſtibus & parocho. Hortatur Synodus, ut conjuges ante benedictionem nuptialem in eadem domo non cohabitent, & ſaltem triduò ante matrimonii conſummationem peccata confiteantur, & ad SS. Euchariſtiam accedant. Si Parochus alterius Parochiæ, aut Sacerdos, aut Regularis, A ſub quocumque privilegii prætextu vel conſuetudine, alterius parochiæ ſponſos conjunxerit; tamdiu maneat ſuſpenſus, quandiu abſolvatur ab ordinario Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat. In cap. 2. ad evitandam multiplicitatem cognationis ſpiritualis, decernit Synodus, ut unus tantùm vel una admittatur ad levandum baptiſatum, vel ſaltem unus & una: inter hos & baptiſatum baptiſatique patrem & matrem eſt tantùm cognatio ſpiritualis; quæ etiam reperitur inter baptiſantem & baptiſatum, & patrem & matrem ejus. Quod ſi præter hos alii baptiſatum ſuſceperint, nulla eſt cognatio. Inter confirmantem & confirmatum, patremque & matrem confirmati, eſt eadem cognatio; ſicut inter tenentem. In 3. publicæ honeſtatis impedimentum (quando ſcilicet B ſponſalia ſunt valida) impedit matrimonium, ſed tantum in primo gradu. In 4. impedimentum ex fornicatione procedens non ſe extendit ultra ſecundum gradum. In 5. qui intra gradus prohibitos ſcienter contraxerit, ſeparetur; & diſpenſationis ſpe careat, ſicut & ille, qui ignoranter contraxit, quando non præmiſit denuntiationes; Eccleſiæ enim benignitatem expectare non debet, qui ejus præcepta contempſit. Alii poſſunt diſpenſari. In matrimonio contrahendo nulla debet dari diſpenſatio, niſi raro, gratis, & cum juſta cauſa; numquam tamen in ſecundo gradu, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam. In 6. impedimentum eſt inter raptorem & raptam, dum manet C in poteſtate raptoris; ſi fiat libera in loco tuto, poterit illam conſentientem ducere: raptor tamen, & qui illi auxilium, conſilium, & favorem dederunt, ſunt excommunicati, infames, & incapaces omnis dignitatis; & ſi ſint clerici, ſuo gradu decidunt. In 7. prohibetur matrimonium, niſi poſt diligentem diſquiſitionem, inter vagos; qui vulgo unam ſponſam ducunt in uno loco, & aliam in alio. In 8. ſtatuitur, ut concubinarii, tam ſoluti, quam uxorati, qui ab Ordinario ter admoniti concubinas non ejecerint, excommunicatione feriantur; & concubinæ ex oppido ejiciantur, vel civitate. In 9. prohibetur dominis temporalibus, aut magiſtratibus, ſub excommunicationis pœnâ ipſo facto, nè D directè, vel indirectè, vel quovis modo, ſubditos cogant ad aliquod matrimonium contrahendum invitos. In 10. prohibentur ſolemnitates nuptiarum ab Adventu ad Epiphaniam, & à feria 4. Cinerum uſque ad octavam Paſchatis.

Poſtea S. Synodus materiam reformationis proſequens, *in primo capite* decrevit, diligentiſſimam diſquiſitionem adhibendam eſſe, ut idonei prælati ad Eccleſias cathedrales gubernandas eligantur. *In cap.* 2. Metropolitanis renovatur præceptum, quolibet triennio poſt octavam Paſchatis, Epiſcopos ſuffraganeos convocandi ad Concilium provinciale; & alios, qui de jure & conſuetudine intereſſe debent. Præcipitur etiam diœceſanis, ut E quotannis Synodum celebrent. *In 3. cap.* Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Epiſcopi, debent per ſe, vel per alium, propriam diœceſim viſitare, ſaltem biennio, ſi nimis ampla fuerit; aliàs ſingulis annis. Metropolitani verò non poſſunt viſitare diœceſes ſuffraganeorum, niſi cauſa cognita, & probata à Concilio provinciali. Iſta viſitatio non impedit, quin adhuc viſitatio Archidiaconi aut Decani fiat ſingulis annis; & his debentur tantùm victualia, non verò munus; niſi aliqui malint taxatam pecuniam dare loco victualium. *In 4. cap.* injungitur Epiſcopis prædicationis officium quod eorum munus eſt præcipuum ſive per ſe, ſive per

Digitized by Google

alios, ſi legitimè impediti fuerint. Præcipitur etiam, ut curent Patochos prædicare; vel ad illos mittant qui prædicent, impenſis eorum qui ad hoc tenentur. Curare etiam debent, ut rudimenta fidei & morum doceantur ſingulis Dominicis. Prohibetur denique, nè regulares etiam in ſuis Eccleſiis prædicent contradicente Epiſcopo. *In 5. cap.* minores cauſæ Epiſcoporum tantùm à Concilio provinciali, aut ab ejus deputatis, cognoſcantur; graviores verò criminales cauſæ, etiam hæreſis, quæ dignæ ſunt depoſitione, aut privatione, à ſolo ſummo Pontifice; quòd ſi illæ neceſſariò ſint extra curiam committendæ, ſolis Metropolitanis, aut Epiſcopis, aut committantur ab illo; quæ commiſſio propria manu Pontificis debet eſſe ſubſignata, & per illam ſolùm poſſunt commiſſi inſtructionem & proceſſum cauſæ facere, reſervatâ Papæ ſententiâ definitivâ. *In 6. cap.* permittitur Epiſcopis, ut poſſint diſpenſare ſuper omnes irregularitates occultas, demptâ illa, quæ provenit ex homicidio voluntario, ſive per ſe, ſive per vicarios, ad id ſpecialiter deputatos. Illis etiam permittitur, ut ab hæreſi abſolvant per ſe, non per Vicarium. *In 7. cap.* ut reverentia accendatur in populis, qui ſacramenta recipere contendunt, præcipitur ut illis inſtructio fiat de illorum natura, uſu, & fructu; & hoc linguâ vernaculâ. *In 8. cap.* publicè & ſcandaloſè peccantibus injungenda eſt publica pœnitentia, quod tamen in aliquid ſecretum commutare poteſt Epiſcopus. Inſtituendus eſt etiam in cathedralibus pœnitentiarius cum unione primæ vacaturæ, qui choro præſens cenſeatur, dum confeſſionibus audiendis vacat. *In 9. cap.* præcipitur Epiſcopis vicinioribus viſitare Eccleſias ſæculares, quæ eſſe nullius diœceſis prætenduntur. *In 10. cap.* poſſunt Epiſcopi etiam tanquam ſedis Apoſtolicæ delegati populum viſitare, moderari, corrigere, punire, non attentis inhibitione, exemptione, appellatione, ſeu querela ad ſummum Pontificem.

In cap. undecimo declaratur, privilegia & exemptiones, quibus juſtis de cauſis honorantur aliqui, v.g. illi qui gaudent titulo protonotariorum, acolythorum, oblatorum monaſteriis, addictorum militiæ, Hoſpitalibus, & Collegiis, Capellanorum regiorum, non impedire, quin tales ſubjiciantur Ordinariis, niſi actualiter in ſervitio occupentur. *In 12. cap.* aſſignantur conditiones requiſitæ, ut poſſideantur beneficia Eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, præbendæ, & ſimilia. *In 13. cap.* declaratur, quòd ſi Cathedrales aliquæ ſint ità tenues in reditibus, ut non reſpondeant dignitati epiſcopali, & neceſſitati Eccleſiarum; tunc vocatis iis quorum intereſt à Concilio provinciali, videatur quomodo poſſint duæ uniri, & inſtrumentum de hoc fiat, mittendum ad Papam, qui de agendis judicet. Idem judicare debet Epiſcopus, & providere de unione parochiarum non regulariam. *In 14. cap.* damnat Synodus conſuetudinem, qua in electione, præſentatione, nominatione, vel admiſſione ad beneficia, pars proventuum aut fructuum deducitur ad aliqua illicita; v.g. ad turnorum lucra. *In 15. cap.* ubi præbendæ cum diſtributionibus non ſufficiunt decenti ſuſtentationi unius canonici, de conſenſu capituli poterit Epiſcopus unire illis ſimplicia beneficia, vel de conſenſu patroni ſupprimi poterunt, & illorum proventus ſeparari ad aliorum augmentum. *In 16. cap.* cum ſede vacante, fructus recipiendi ſunt, capitulum debet decernere unum vel plures œconomos diligentes, in tali fructuum receptione. Debet etiam conſtitui Vicarius intra octo dies poſt mortem Epiſcopi, qui Eccleſiaſticarum rerum curam gerat. Uterque autem rationem reddere Epiſcopo tenebitur eo ipſo, quo promotus fuerit. *In cap. 17.* ſtatuit, ut unum tantùm beneficium, etiam Cardinales habeant; quod ſi ad decentem ſuſtentationem non ſufficit, poterit ſimplex aliquod aliud uniri; modò utrumque reſidentiam non requirat. Quòd ſi aliquis duo poſſideat actu, cathedralia vel parochialia, uno tantùm retento, intra ſex menſes alia dimittat, ſub pœnâ privationis omnium. *In cap. 18.* decernitur, ut cum vacaverit parochialis Eccleſia per mortem Parochi, debeat providere Epiſcopus de Vicario idoneo, qui, fructuum portione ſibi aſſignatâ, Eccleſiæ ſuſcipiat curam, donec de paſtore proviſum fuerit. *In cap. 19.* prohibentur gratiæ, quæ expectativæ dicuntur, etiam ſub nomine Indulti, aut aliâ quâcumque de cauſâ. Per illas gratias conferebantur aliqua beneficia, quæ à vivis adhuc poſſidebantur, ipſis mortuis poſſidenda. *In cap. 20.* declaratur, omnes cauſas ad forum eccleſiaſticum pertinentes in prima inſtantia debere tractari coram Ordinario; & hæ terminari debent intra biennium, aliæ verò per appellationem poſſunt ferri ad judices ſuperiores.

In Seſſione 25. & ultima Concilii, quæ eſt nona ſub Pio IV. & quæ præfixa erat ad diem nonam Decembris an. 1563. attamen anticipata fuit; factum eſt decretum de purgatorio, quod ſtabilitum eſt ex ſacris litteris, & antiqua Patrum traditione; & determinatum, animas in illo detentas fidelium ſuffragiis & maximè SS. Altaris ſacrificio juvari. Factum eſt ſecundò decretum de invocatione & veneratione Sanctorum, de illorum reliquiis, & ſacris imaginibus. Tertiò, exiit decretum de reformationis continuatione, quoad regulares & moniales. Quartò, lectum eſt decretum de reformatione Eccleſiæ. Quintò, continnata fuit eadem Seſſio, ubi actum eſt de indulgentiis. In decreto de imaginibus, Sanctorum invocatione, & veneratione reliquiarum, nihil aliud continetur, quàm doctrina communis Eccleſiæ; cum hac annotatione, quòd ſi aliquando hiſtorias & narrationes Scripturæ figurari contigerit, cùm indoctæ plebi expediet, doceatur populus, non propterea divinitatem figurari; quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus exprimi queat. Figuratur ergo in tali occaſione, non Deus; ſed ſigna, in quibus apparere voluit, figurantur.

Quantùm ad decretum de regularibus, *In primo cap.* præcipitur Prælatis regularium, ut in omnibus capitulis & viſitationibus ſufficienter invigilent ad regularem obſervantiam. *In 2. cap.* prohibetur, nè regulares aut moniales bona immobilia vel mobilia, tanquam propria, aut nomine conventûs, poſſideant, ſed ſtatim ſuperiori tradant; & conventui incorporentur. Nec ſuperiores tradant inferioribus immobilia, etiam quoad uſum fructum; Quantùm verò ad mobilia, ita uſum permittant, ut nihil habeant ſuperfluum, nec etiam illis aliquid neceſſarium denegetur. *In cap. 3.* permittitur omnibus Regularibus, etiam Mendicantibus, & illis, quibus immobilia erant prohibita; ut deinceps bona immobilia poſſideant, exceptis Capucinis, & Minoribus, qui de Obſervantia vocantur. *In cap. 4.* prohibetur, ne quis regularis ſine ſui Superioris licentia, ſubjiciat ſe obſequio Prælati, Principis, vel Univerſitatis, prædicationis, aut lectionis, aut cujuſvis pii operis prætextu. Prohibetur etiam, nè quis à ſuo conventu recedere audeat, etiam ſub pretextu recurrendi ad ſuperiores: quo caſu ab Ordinario, ut deſertor puniri poterit. *In cap. 5.* præcipitur, ut Epiſcopi in omnibus Monaſteriis ſibi

Digitized by Google

ſubjectis ordinaria authoritate, in aliis verò, authoritate Apoſtolicâ, invigilent clauſuræ reſtituendæ. Nemini ſanctimonialium liceat exire è monaſterio, quocumque prætextu, niſi causâ ab Ordinario approbata. Intra ſepta monaſterii nemini liceat, cujuſcumque conditionis aut ſexus fuerit, intrare; niſi de licentia Epiſcopi, vel Superioris, quàm niſi in neceſſariis concedere non poterunt. Curent Epiſcopi, ut monaſteria extra oppida & urbes exiſtentia, pravorum & aliis facinoribus expoſita, intra urbes reducantur. *In 6. cap.* electiones Superiorum debent fieri per vota ſecreta, nec Abbates, aut Provinciales, poſſunt abſentium vota ſupplere. *In 7. cap.* abbatiſſa, prioriſſa, aut alia præpoſita, debet eſſe annorum 40. communiter, & vixiſſe laudabiliter in ſuo monaſterio annis 8. aliàs altera adducatur ex alio monaſterio. Si tamen hoc incommodum pariat, de conſenſu Superioris poterit eligi, quæ habet 30. annos, & 5. profeſſionis. Epiſcopus, vel alius Superior, qui tali electioni præeſt, non debet ingredi monaſterium; ſed ante cancellorum feneſtellam debet excipere vota. *In 8. cap.* præcipitur, ut monaſteria, quæ generalibus Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, ſed immediatè ſedi Apoſtolicæ; infra annum in congregationes redigantur, ut Superiores habeant. *In cap. 9.* monialium monaſteria immediatè ſubjecta ſummo Pontifici, ab Epiſcopis, ut Papæ delegatis, ſubjiciantur; non obſtantibus quibuſcumque.

In cap. 10. Moniales ſaltem ſingulis menſibus peccata confiteantur, & ſanctam Euchariſtiam ſumant. Prohibetur corpus Chriſti intra chorum, vel ſepta monaſterii aſſervari; ſed in publica Eccleſia. *In* 11. *cap.* præter perſonas, quæ ſunt de regularium aut monialium familia, aliæ ſubſint Epiſcoporum juriſdictioni. *In* 12. *cap.* Epiſcoporum cenſuræ in regularium Eccleſiis poſſunt publicari. Debent obſervare feſta, quæ in diœceſi mandantur. *In cap.* 13. Controverſiæ de præcedentia inter Eccleſiaſticos, tam ſæculares, quàm regulares, in proceſſionibus & inhumationibus, componi debent ab Epiſcopis, ſeclusâ omni appellatione. Exempti omnes, demptis in ſtrictiori clauſura viventibus, ad proceſſiones vocati, adeſſe compelli poſſunt. *In cap.* 14. Regularis in monaſterio degens, qui extra monaſterium aliquod dedit ſcandalum, Epiſcopo inſtante; à Superiore puniri debet intra tempus taxatum ab Epiſcopo; quod ſi ipſum punire renuat Superior, ille debet privari officio à ſuperiore majori, & delinquens puniri poteſt ab Epiſcopo. *In cap.* 15. ad profeſſionem debent eſſe ſexdecim anni completi, & unus annus in novitiatu expletus. *In cap.* 16. Superiores poſt annum probationis debent admittere vel ejicere novitios; nil tamen innovatur pro ſocietate Jeſu. Nil ante profeſſionem, excepto victu aut veſtitu, dare poteſt monaſterio novitius, aut parentes, nè facile diſcedere impediretur. Quòd ſi egredi cupiat novitius, omnia illi reſtitui debent, & ad hoc Superiores compellere poteſt Epiſcopus per cenſuras. *In cap.* 17. ante menſem profeſſionis monialis, præfecta ſub pœna ſuſpenſionis tenetur certiorem facere Epiſcopum de tali profeſſione futura; ut illam, vel ab eo deputatus, interroget, an coacta aut ſeducta fuerit; an ſciat quid agat; an habeat conditiones requiſitas; &c. *In cap.* 18. excommunicantur qui cogunt aliquam, ut religionem profiteatur; vel qui impediunt, nè profiteatur alia. *In cap.* 19. Regularis prætendens ſe invitum, vel ante ætatem, profeſſionem emiſiſſe, egredi non valeat, ſi intra quinquennium non reclamaverit, & cauſas ſuas expoſuerit coram Epiſcopo. Quòd ſi anteà habitum dimiſerit, privetur facultate reclamandi, ad monaſterium redire cogatur; & puniatur ut apoſtata. Nemo regularis ad laxiorem religionem transferatur. *In cap.* 20. Superiores debent viſitare ſua Monaſteria, inferiores ſe ſubjicere debent tali viſitationi; & Monaſteria, quæ ſunt aliorum capita, juxta ſanctæ Sedis & Ordinis conſtitutiones, viſitari debent.

Supereſt in hac Seſſione aliud decretum de reformatione in ſe, in quo multà notatu digna continentur, quæ prolixiora ſunt, ut omnino hîc referri queant. Inter alia decernitur *in 1. cap.* ut ſuo miniſterio fideliter invigilent Epiſcopi, nec ex bonis Eccleſiæ conſanguineos augere ſtudeant; ſed ſi ſint pauperes, ut cum illis, tanquam cum pauperibus agant: quod idem ſtatuitur de aliis beneficiariis. *In cap. 3. ſtatuitur*, ut non in levibus cauſis excommunicatione utantur Epiſcopi, ne contemnantur ea, quæ formidari debent: unde ad eas concedendas nulla magiſtratûs authoritate adducantur. *In cap.* 4. permittitur Epiſcopis in Synodo, & Superioribus in capitulo, ut poſſint reducere miſſas ad minorem numerum, ut valeant celebrantes ſuſtentari. *In cap.* 5. quæcumque bene ordinata ſunt in beneficiis, & illorum inſtitutione, ſerventur; ſicut in præbendis Magiſtralibus, Preſbyteralibus, Diaconalibus, & Subdiaconalibus. *In cap.* 8. beneficia poſſidentes admonentur, ut hoſpitalitatis officium exerceant. *In cap.* 12. præcipitur ſolutio decimarum ſub excommunicationis pœnâ, à qua nullus abſolvi poteſt, niſi factâ reſtitutione. *In cap.* 14. prohibetur, nè clerici concubinas, aut alias mulieres, de quibus oriri poteſt ſuſpicio, habeant intra domum, vel extra, aut cum illis ullam conſuetudinem. *In cap.* 15. prohibetur, nè in eadem Eccleſia filius illegitimus habeat beneficium, ubi pater habet; nec in illa adminiſtret, nec penſiones ſuper fructus cujuſcumque beneficii accipiat, nec reſignationem obtineat à patre. Quòd ſi actu pater & filius habeant beneficia, filius ſuum cogatur reſignare intra tres menſes, aut illo privetur, non obſtante quacumque diſpenſatione, quæ ſubreptitia debet cenſeri.

In cap. 16. ſtatuitur, ut beneficium curatum non poſſit converti in ſimplex, niſi penſione aſſignata vicario perpetuo, non obſtante quacumque gratia, quæ planè ſuum non eſt conſecuta effectum; & in hoc caſu, ſi congrua portio fructuum non eſt aſſignata Vicario, aſſignetur intra annum; alias ad priſtinam naturam revertatur beneficium. *In cap.* 17. præcipitur obſervatio canonum ab omnibus, nec diſpenſatio in hoc dari debet, niſi magnâ cognitâ causâ. *In cap.* 18. prohibetur regibus & aliis temporalibus dominis, nè in ſuis terris locum duello concedant, ſub pœna excommunicationis. Tali pœnæ ſubjacent, qui illud commiſerint, & ſuorum bonorum privatione. Tali etiam patrini, conſilium dantes, faventes, & aſſiſtentes.

Ob tarditatem horæ prorogata fuit hæc ſeſſio ad diem ſequentem, in qua factum fuit decretum de indulgentiis; in quo declaratur poteſtatem conferendi indulgentias conceſſam fuiſſe Eccleſiæ, Math. 26. & 18. Joan. & 20. Tali poteſtate uſam fuiſſe antiquiſſimis temporibus Eccleſiam. Talem uſum Chriſtianis ſalutarem ſacrorum Conciliorum authoritate probatum in Eccleſia retinendum eſſe; eoſque anathemate eſſe damnatos, qui indulgentias inutiles dicunt, vel eas concedendi nullam eſſe in Eccleſia poteſtatem clamant. Monet tamen Synodus, in illis concedendis moderationem eſſe afferendam, juxta veterem Eccleſiæ conſuetudinem, nè facilitate nimia Eccleſiaſtica diſciplina enervetur.

Præcipit

A Præcipit poſteà abuſus, qui circa indulgentias irrepſerunt, & quorum occaſione nomen indulgentiarum ab hæreticis blaſphematur, omnino corrigendos eſſe, ut potè, pravos quæſtus, & alios, de quibus injungitur Epiſcopis; ut ſummum Pontificem commoneant. Poſt hæc omnia, finitum eſt Concilium, confirmatumque fuit 26. Januarii an. 1564. à Pio IV. pontificatûs 5.

Contra hoc Concilium multas exceptiones afferunt Lutherani, aliudque expetunt, modò octo conditiones in illo repetiantur. *Poſtulant primò*, ut antequam fiat Synodus, irritetur Concilium Tridentinum. Sed qua ratione irritari debet id quod nullo judicio damnatum eſt? ſi enim Concilium Epheſinum 2. alias irritatum fuerit, hoc ideo fa- B ctum eſt; quia damnatum fuit à Concilio Calcedonenſi; ſicut & Concilium Conſtantinopolitanum contra imagines, à Synodo 7. *Requirunt* 2. ut ſynodus celebretur in Germania, quia illic lites judicari debent, ubi ortæ ſunt, ex can. Eccleſiaſt. apud Cyprianum l. 1. Epiſt. 3. Sed intelligitur hic canon de factis & cauſis particularibus, quia ibi faciliùs teſtes inveniuntur; non de cauſis fidei, ad totam Eccleſiam pertinentibus; unde, ſicut Lutherani petebant Concilium non celebrari in Italia, ubi prævalebant Catholici; ſic jure Catholici illud non celebrarunt in Germania, ubi prævalebant hæretici. *Requirunt* 3. ut Papa, nec convocet Concilium, nec ei præſit; quoniam ipſe eſt, qui accuſa- C tur: nec aliquis poteſt ſimul eſſe pars & judex. Sed iniquum eſt, aliquem privare jure ſuo; Papæ autem jus eſt convocare Concilia, & in iis præſidere, à plus quàm ſæculis quindecim. Dum dicunt ergo, aliquem non poſſe ſimul eſſe judicem & partem; hoc verum eſt inter perſonas privatas, ubi eſt judex ſuperior non verò; quando agitur cum judice ſupremo: unde, qui cum principe litigant, ab illo malè informato ad illum benè informatum appellant; & ob hoc Epiſcopi in Concilio congregati dixerunt Marcellino, eum non poſſe ab ullo damnari, ſed ipſum eſſe ſui judicem. Deinde, ſolus Pontifex in Concilio non eſt judex, ſed etiam Epiſcopi; qui ſi illum de hæreſi convincere poſſent, D poſſent etiam illum condemnare. *Volunt* 4. ut ex ſola Scripturâ, & non ex traditionibus, aut canonibus, poſſint condemnari. Sed hæc poſtulatio iniqua eſt, quia non debet id quod jam eſt definitum in dubium revocari; conſtat autem ex 7. Synodo, traditiones non ſcriptas eſſe recipiendas. *Requirunt* 5. ut deciſio fiat juxta normam verbi divini, non juxta pluralitatem ſuffragiorum. Sed hoc eſt directè contra formam Conciliorum & omnium judiciorum: quomodo enim poſſet ex Scriptura colligi deciſio controverſiarum, ubi utraque pars allegat teſtimonia Scripturæ? *Prætendunt* 6. ut Papa abſolvat prælatos à juramento fidelitatis, quâ illi obedientiam & reverentiam debent. Quaſi verò in comitiis imperialibus debeat impe- E rator diſpenſare principes ſibi ſubditos à fidelitate? Ad hoc pariter pontifex non tenetur, niſi prius deponatur, vel declaretur non eſſe ſuperior. *Volunt* 7. ut Theologi principum & ſtatuum proteſtantium admittantur ad vocem deciſivam. Sed ſi loquantur de voce propriè deciſivâ, hoc repugnat quintæ illorum conditioni, qua volunt ſolam Scripturam eſſe deciſivam. Si loquantur verò de voce deciſivâ impropriè, quatenus allegarent textus Scripturæ ad decidendas controverſias; hoc multoties illis oblatum fuit, & ad hoc dati ſalvi conductus: attamen accedere noluerunt. *Allegant* 8. ſalvos conductus debere dari perſonis & cauſæ, ita quòd nec perſonæ Lutheranorum puniri poſſent; nec eorum fides condemnari. Primum illis conceſſum eſt, cùm multoties data illis fuerit publica ſecuritas; poſtulatio autem ſecundi eſt ridicula, ludibrio enim volebant exponere prælatos, qui ad Concilium venirent cum gravibus laboribus & impenſis, attamen nollent judicari, nec finiri lites.

CAPUT TERTIUM.

De Conciliis Particularibus.

ÆQUUM eſt, ut à generalibus Conciliis ad particularia deſcendamus; non quòd de omnibus loqui mens noſtra ſit, ſed ut ſaltem de principalioribus dicamus aliqua. Per particularia Concilia, illa intelligimus quæ non ſunt Oecumenica ſeu Generalia, ſed vel Nationalia aut Provincialia dicuntur. Porrò, ut jam inſinuavimus, Concilia Nationalia ſunt illa quæ indicuntur a Patriarchis ſeu Primatibus, & in quibus conveniunt Prælati unius Patriarchatûs vel Primatiæ. Provincialia verò ea ſunt quæ ab Archiepiſcopis congregantur & ex Epiſcopis componuntur Suffraganeis.

De Conciliis Particularibus primi ſæculi.

IN primo ſæculo multoties convenerunt Apoſtoli, ut diximus initio capitis præcedentis; ſed conventio quæ facta eſt ſub D. Petro an. Chriſti nati 51. contra Cherintum, ſolemnior eſt inter alias; unde ab aliquibus vocatur Concilium generale, ab aliis ſaltem Nationale, aut Provinciale. Videantur quæ jam dicta ſunt de illo Concilio.

Ideò celebratum eſt Concilium hoc Jeroſolymis, ob diſſenſionem ortam inter Chriſtianos Antiochiæ, quorum aliqui noviter de Judaiſmo converſi credebant obſervandam eſſe legem Moſaïcam cum Chriſtiana, & hujus diſſenſionis Author fuit Cherintus ex Epiphanio. Toſtatus in 17. Matth. quæſt. 13. putat Jacobum protuliſſe definitivam ſententiam, in quantùm erat Jeroſolymorum Epiſcopus, quod falſum eſt; fuit enim Petrus qui pronunciavit, ut probavimus in fronte cap. præced. Nam in quacumque Diœceſi reperiatur ſummus Pontifex, præſidet, & ſubditos habet Epiſcopos. Porrò, ut executioni demandaretur Concilii hujus definitio, miſſi ſunt qui eam deferrent ac promulgarent Antiochiæ.

Fuit aliud Concilium in hoc ſæculo Antiochiæ celebratum ſub D. Petro an. 57. in quo præ cæteris determinatum eſt, ut homines credentes in Jeſum Chriſtum, qui anteà vocabantur Diſcipuli, Chriſtiani deinceps appellarentur. Multiplici autem ratione vocari ſunt Chriſtiani à Chriſti nomine, non Jeſuitæ à nomine Jeſu; quia ſcilicet nomen Jeſu eſt Hebraïcum, & nomen Chriſti eſt Græcum; unde quia mutatio nominis Diſcipulorum in nomen Chriſtianorum facta eſt in Græcia & non in Judæa, nempè Antiochiæ, ideò potiùs dicti ſunt Chriſtiani quàm Jeſuitæ. Deinde, nomen Jeſu reſpicit divinitatem, idem eſt enim Jeſus ac ſalvator, & ſalvare ad Deum pertinet; nomen autem Chriſti eſt nomen humanitatis, nam Chriſtus idem eſt ac unctus (Divinitate ſcilicet) unde cùm Chriſtiani ſint uncti unctione Baptiſmi & Confirmationis tanquàm milites, ideò jure hoc nomine vocantur Chriſtiani.

Digitized by Google

De Conciliis ſecundi ſæculi.

TRIA primà fuerunt. *Romanum* ſub Victore Papa an. 198. *Paleſtinum* eodem anno, & *Ponticum* pariter. In illis determinatum fuit Paſcha celebrandum eſſe, non quarta-decimâ Lunâ Martii more Judæorum, ſed die Dominicâ poſt illam quartam-decimam diem Lunæ, prout tradiderunt Apoſtoli. An. eodem Aſiatici celebrarunt Concilium, vocatum *Aſiaticum* in quo determinarunt celebrandum eſſe Paſcha quarta-decima die primi Menſis, etiamſi in Dominicam non incideret: ſed per Victorem Papam hoc Concilium reprobatum eſt, & per Concilium Nicænum. Concilium *Gallicum* celebratum eſt ſub Iræneo Lugdunenſi Epiſcopo tempore Victoris Papæ, in quo ſtatuerunt Prælati die Dominicâ ſequenti quartam-decimam Lunæ Martii celebrari debere Paſcha.

Occaſione horum Conciliorum dubitari poteſt, an Victor ſummus Pontifex de facto excommunicaverit Epiſcopos Aſiæ ; & ſuppoſito quod hoc fecerit, an juſtâ moderatione uſus fuerit erga illos. Nam ex Euſebio lib. 5. cap. 23. Aſiani Epiſcopi ex antiquâ obſervatione eodem die celebrabant Paſcha, quo Judæi, nimirum quartâ decima Luna menſis primi, ſcilicet Martii, quacumque die illa incideret, ſive dominica, ſive die altera ſeptimanæ; unde illi Aſiani Epiſcopi an. 198. per Policratem Epheſinum Epiſcopum, Concilium ſupra memoratum Aſiaticum celebrarunt ; in quo, putantes, ſe Evangelio & majorum traditionibus inhærere, ſtatuerunt Paſcha celebrandum ſemper 14. Martii, idque ad Victorem ſummum Pontificem reſcripſerunt. Quo audito, tale Concilium reprobavit Victor, Aſianoſque antiſtites improbavit. An autem eos ſubjecerit excommunicationi de facto, an verò tantùm comminatus fuerit, eſt difficultas. Nam Euſebius lib. 5. cap. 24. dicit, quòd Victor totius Aſiæ & vicinarum provinciarum Eccleſias à communionis ſocietate abſcindere nititur, tanquam in hæreſim declinantes ; & litteras mittit, quibus omnes ſimul abſque diſcuſſione ab Eccleſiaſtico fœdere ſegregaret ; ſed non omnibus placebat, inquit Euſebius : quæ omnia excommunicationem non denotant actualem, ſed ad ſummum comminatoriam. Communior tamen ſententia eſt eorum, qui aſſerunt, Victorem diu Aſianos comminatum fuiſſe, de excommunicatione fulminandâ ; poſteà tamen, dum non reſipiſcerent, excommunicaſſe de facto. Nam Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, qui in ſuo Concilio Aſianos improbaverat, Victorem tamen arguit, quòd non rectè fecerit, abſcindere à corporis unitate tot tantaſque Eccleſias Dei, quæ morem ſibi antiquitùs traditum ſequebantur. Ex quo patet, Victorem illos excommunicaſſe de facto.

An autem juſtè ob hoc reprehenderit Victorem Policrates Aſianorum primas, dicens, ſuum decretum eſſe antiquæ traditioni conforme, D. Joanni Evangeliſtæ, & Polycarpo Smirnenſi Epiſcopo ; in dubium ab aliquibus revocatur. Maximè, cùm D. Irenæus, qui cum Galliæ Epiſcopis determinaverat, Paſcha eſſe celebrandum in dominicâ Reſurrectionis, Victorem arguerit de tali excommunicatione, quam ſui prædeceſſores Anicetus, Pius, Higinus, Teleſphorus, & Sixtus, fulminare antea noluerant ; ut pacem & unitatem conſervarent cum Aſianis, qui ſemper celebraverant Paſcha quarta-decimâ Lunâ Martii, & numquam fuerant repulſi ab unitate Eccleſiæ : imò, pro ſolito more, A ſemper tranſmiſſa fuit illis Euchariſtia à Romanis Pontificibus ; ut hæc omnia habentur apud Euſebium lib. 5. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 24. Non obſtantibus tamen omnibus his, temerariam puto reprehenſionem factam Victori ; nec hac in re audiendum eſſe Policratem, qui contra monitionem ſui Pontificis, tempus Judæorum obſervare non debebat. Nec attendendum eſt ad exemplum D. Joannis, qui ut ait Beda lib. 3. Hiſt. cap. 25. celebravit Paſcha 14. die, ut ſe in illis initiis accommodaret Judæis ad fidem recenter converſis : ſicut Paulus Timotheum Epiſcopum circumcidit. Quoad Irenæum, ipſius reprehenſio adverſus Victorem, zelum tantùm pacis & concordiæ in Eccleſia oſtendit ; B quaſi doleret, quòd tam nobilia Eccleſiæ membra à capite ſuo ſepararentur : Victor tamen, qui in ſpecula Eccleſiæ conſtitutus omnia accuratè proſpiciebat, aliis graviſſimis rationibus movebatur, ad ejiciendos ab Eccleſia illos, quos multis temporibus toleraverant ſui prædeceſſores. Quamdiu enim hæc conteſtatio fuit tantùm conteſtatio diſciplinæ inter Aſiaticos & Romanos, non attentaverunt præfati Romani Pontifices illos ſeparare à communione ſuâ ; quando verò poſteà in Aſia invaluit hæreſis Montani, cujus ſectatores clamabant, ex ſui paracleti, ideſt Montani perſuaſione, Paſcha eſſe de jure divino celebrandum 14. Luna Martii ; tunc ad tale ulcus ſanandum, congruum judicavit C Victor excommunicationem ferre contra talem abuſum ; quod tamen anteà non fecerant Pontifices, quia protunc, etiam tempore Policarpi, Aſiani celebrabant tali die ſuum Paſcha ex toleratione & permiſſione ; & poſteà ex neceſſitate celebrare volebant. Unde Baronius ad an. 198. num. 15. facile vindicandum eſſe à ſeveritate nimiâ aſſerit Victorem. Porrò, hoc decretum Victoris Papæ de Paſchate celebrando dominicâ poſt 14. Lunam Martii poſt vernale æquinoxium, renovavit Concilium Nicænum primum ; nè ſcilicet concurramus cum Chriſti interfectoribus Judæis ; & propter alias rationes.

D *De Conciliis tertii ſæculi.*

CONCILIUM *Africanum* ſub Zephirino celebratum eſt an. 217. Tertullianus enim, dum adhuc verus eſſet Catholicus, volens omnia quæ ſunt hæreticorum dejici ab Eccleſia, perſuaſit Agrippino Carthaginenſis Eccleſiæ Epiſcopo Baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe invalidum & reïterandum conſequenter ; undè Agrippinus Numidiæ & Africæ Epiſcopos in Africam convocans, de conſensû patrum affirmavit iterandum eſſe Baptiſmum hæreticorum : ſed hoc Concilium reprobatum eſt à ſummo Pontifice Stephano I. Concilium *Africanum* ſeu Carthaginenſe, convocatum fuit an. 258. à D. Cypriano qui, ſicut Agrippinus, E ſentiebat rebaptiſandos eſſe converſos ab hæreticis, & ſic pleniorem conventum Epiſcoporum convocavit nimirum 70. ubi ſtatutum eſt tale Baptiſma eſſe iterandum : ſed denuò hoc Concilium reprobavit Stephanus, quod audiens Cyprianus incunctanter majorem numerum Epiſcoporum congregavit ex Mauritania, Africa & Numidia uſque ad 85. qui recenter pronuntiaverunt verum Baptiſma, nec veram remiſſionem peccatorum poſſe ab hæreticis conferri. Quod rurſùs in Concilio Romano reprobavit Pontifex Stephanus. Ab hac opinione reſilierunt poſteà, tum Cyprianus, tum alii Epiſcopi & in Concilio Nicæno generali primo determinatum eſt Baptiſatos ab hæreticis rebapti-

Digitized by Google

ſandos non eſſe. Concilium *Arabicum* celebratum A fuit ſub Fabiano Papa, an. 249. contra hæreticos animas hominum mortales eſſe affirmantes, cum corporibus extingui, & in noviſſimo die reſſuſcitari cum illis. Doctiſſimè hos hæreticos expugnavit Origenes. Concilium aliud celebratum fuit Carthagine, an. 254. ſub Cypriano Epiſcopo tempore Cornelii Papæ ob hæreſim Novati Romanæ Eccleſiæ Preſbyteri, qui docebat non recipiendos eſſe ad abſolutionem fideles qui in perſecutione fidem negaverant quantùmvis eſſent pœnitentes.

In hoc Concilio determinatum eſt, ut lapſi ad pœnitentiam admitterentur, non verò ad communionem, niſi poſt tempus pœnitentiæ peractum. Concilium *Romanum* primum celebratum an. 254. tempore Cornelii Papæ, præcedens decretum confirmavit, addendo quod Sacerdotes lapſi, prævià pœnitentià & ſatisfactione, in Eccleſia recipiantur, ſed ad communionem reducantur laïcam. Concilium Romanum ſecundum, an. 255. ſub Cornelio Papa condemnavit Novatianum. Concilium Africanum an. 257. ſub Stephano Papa excommunicavit Geminium poſt mortem; quia ex hac vita diſcedens Fortunatum Preſbyterum teſtamento ſuo filiorum tutorem nominaſſet; ſed potiùs dicendum eſt, quòd Concilium eum excommunicatum declaraverit, quia in hoc excommunicationem incurrerat latam à præcedenti quodam Concilio Africano. Aliud Concilium *Africanum* celebratum eſt, an. 258. ſub eodem Papa contra Baſilidem & Martialem Epiſcopos, qui dejecti fuerant à ſuis ſedibus propter abnegationem fidei, & in illis reſtitui prætendebant. Concilium aliud fuit celebratum *Romæ*, an. 263. ſub Dionyſio Papa, in quo alius Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus juſtificatus fuit de Sabellianiſmo, quod illi imputabant Pentapolitani. Concilium *Antiochenum* bis celebratum eſt contra Paulum Samoſatenum, qui Chriſtum purum hominem dicebat, an. ſcilicet 266. & 272.

In primo convenerunt præſules Aſiani contra Paulum iſtum Samoſatenum, inter quos erat celeberrimus ille antiſtes Gregorius Thaumaturgus, qui omnes uno ore hunc hæreticum condemnârunt; ſed ſubdolam pœnitentiam ſimulavit, ſubitoque dixit palinodiam. Cùm ad proprias ſedes remeaſſent prælati, mortuo Thaumaturgo, perverſum dogma reſumpſit Paulus; unde Aſiæ præſules ſecundò venerunt Antiochiam, ubi Concilio congregato Samoſatenum rursùs condemnârunt, & ejecerunt de ſede; & cùm parere recuſaret, factione ſuorum munitus, Patres adegit neceſſitas advocandi brachium ſeculare, Aurelianum videlicet, Imperatorem ethnicum; à quo ad ſanctiſſimi decreti executionem implorarunt auxilium. Aurelianus cauſam examinandam tradidit Romano Epiſcopo, qui tunc erat Dionyſius, & Italiæ Epiſcopis; qui cùm omnes Paulum juſtè depoſitum pronuntiaſſent, hoc executioni demandari juſſit Imperator.

Concilium *Narbonenſe* celebratum fuit, an. 230. in quo per miracula Paulus Epiſcopus Narbonenſis probavit ſuam innocentiam contra duos ex Diaconis ſuis qui clanculùm calceamenta muliebria projecerant in ejus cubiculum. Concilium *Lugdunenſe* fuit celebratum, an. 258. contra Martianum Arelatenſem Archiepiſcopum, qui infectus erat errore Donatiani; undè Fauſtinus Archiepiſcopus Lugdunenſis, metuens nè tale venenum inficeret ſuas oves, Concilium hoc indicavit; in quo ſcripſerunt Prælati ad ſummùm Pontificem, ut Martianum ejiceret è throno.

De Conciliis quarti ſæculi.

CONCILIUM Sinueſſanum celebratum fuit an. 303. in quâdam criptâ Sinueſſæ, quæ eſt Campaniæ oppidum; in cauſâ ſcilicet Marcellini Pontificis, qui deſæviente Diocletiano, tormentorum metu, idolis thura adoleverat. Locus conveniendi fuit crypta Cleopatrenſis, quam quinquaginta duntaxat Epiſcopi, alii poſt alios, introibant; cùm piæ loci anguſtia omnes ſimul non poſſent capi. Hoc Concilium, quod ex trecentis compoſitum erat Epiſcopis, non fuiſſe à Marcellino convocatum, B ex eo patet maximè; quòd initio Concilii Marcellinus culpam ſuam negaverit, illamque fateri noluerit, donec à plurimis teſtibus convictus ipſam profuſis lachrymis declaraverit, ſe indignum proclamando, qui in ordine ſacerdotali verſaretur: cui Patres una voce reſponderunt, *Ore tuo condemnaberis, quia prima ſedes non judicatur à quoquam.* Hoc ergo Concilium indictum fuit à clero Romano, ad quem in ſupplementum Pontificis regimen Eccleſiæ ſpectabat. Timebat autem clerus, nè lapſus ſummi Pontificis totius Eccleſiæ ſecum traheret ruinam, vel perniciosum ſaltem cauſaret ſchiſma. Ex hoc patet, quòd jure merito Theologi duas C approbent exceptiones ad illam regulam communem, quâ ſtatuitur, Concilium non celebrandum eſſe, niſi juxta ſummi Pontificis beneplacitum. Harum prima eſt, in cauſa ſchiſmatis, ubi jus utriuſque eſt ambiguum; tunc enim, cùm non poſſit cognoſci, quis ſit legitimus Pontifex, ad Concilium à clero congregandum recurrendum eſt; ut in Concilio Piſano & in Conſtantienſi legitur factum: ubi Alexander V. & Martinus IV. Pontifices creati fuerunt. Secunda exceptio haberi debet, quando Pontifex eſt infidelis, aut hæreticus, vel talis apparet, ut in noſtro caſu; Marcellinus enim non fuit verè, ſed tantùm apparenter infidelis, cùm non habuerit infidelitatem erroris in intellectu, ſed tantum puſillanimitatem, in fidei confeſſione, quam poſteà reparavit martyrio.

D Concilium *Eliberitanum* celebratum fuit apud Eliberim Hiſpaniæ Bœticæ civitatem an. 305. ſub Marcello. Cùm enim Pagani Imperatores ſuis perſecutionibus multis occaſionem dederint ſubeundi martyrium, & aliis abnegandi fidem; ideò Patres ſedulò multis in locis curam habuerunt, ut iſtis provideretur. Unde ſynodi Ancyrana & Alexandrina tunc temporis in Oriente ſuos canones pœnitentiales ediderunt circa lapſos; & Eliberitana ſuos in Occidente ſub Marcello: quibus ſubſcripſit Oſius Cordubenſis Epiſcopus, qui poſteà præſedit in Concilio Nicæno primo; cum hoc diſcrimine, quòd in Conciliis Ancyrano & Alexandrino, poſt lapſum pœnitentibus, ſaltem in mortis diſcrimine, indulgebatur, nedum pœnitentia, ſed etiam E communio; in Eliberitano autem non concedebatur communio, benè autem pœnitentia, quam denegabant Novitiani & Montaniſtæ, qui ita crudeles erant pœnitentibus lapſis, ut nedum viaticum, ſed & reconciliationem negarent; quod non faciebant tantum ex rigore diſciplinæ, ſed ex defectu poteſtatis; credentes nullam eſſe in Eccleſia poteſtatem ad remittenda lapſorum peccata. Hujuſce crudelitatis Novatianorum meminit Cyprianus Epiſt. 52. ad Antonianum & Epiſt. 67. ad Stephanum Papam. De Montaniſtis verò Tertullianus ipſe Montaniſta lib. de pudicitiâ cap. 1. Aliqui putarunt, quòd hoc Concilium arcens à communione lapſos, & alios criminis capitalis reos, per hoc illos etiam

arceat à reconciliatione ; ſed non eſt veriſimile, quòd Eccleſia tam miſericors & benigna veniam denegare velit pœnitenti veniam lachrymosè poſtulanti ; imò Cyprianus Epiſt. 2. ad Antonianum contrarium aſſerit, contra Novatianos dicens : *Miror, quoſdam ſic eſſe obſtinatos, ut dandam lapſis non putent pœnitentiam, aut pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam.* Quòd ſi Dionyſius Petavius talem ſeveritatem affixerit Eliberinis canonibus ; ab ea ſententiâ, quam habuerat in ſuis ad Epiphanium notis, receſſit in ſuis notis ad Syneſium.

Melius ergo dicendum eſt, quòd Synodus iſta tantùm interdicat communionem in exitu vitæ lapſis in idololatriam poſt baptiſmum, can. 1. & 2. quod non facit ex defectu potentiæ, ſed ex rigore diſciplinæ ; ut fideles ſcilicet retinerentur in officio. Hoc patet ex 1. can. ubi habetur : *Placuit, ut quicumque poſt fidem baptiſmi ſalvatoris adultâ ætate ad templum idololatraturus acceſſerit, & fecerit, quod eſt crimen capitale, quia eſt ſummum ſcelus ; placuit, nec in fine communionem accipere.* Ubi per hoc verbum, *placuit*, innoteſcere debet, quòd Eccleſia potuerit lapſos communione privare, vel non ; ita quòd ſi illos privaverit, uti fecit reverà ; hoc faciebat ex ſolo rigore diſciplinæ. Licet iſte canon concernat tantùm adultos, qui liberè idololatrantes rei erant apoſtaſiæ & idololatriæ ; quando tamen Patres provocabant pueros ſuos ad idololatrandum, dum illis ſanguinem idolis oblatum propinabant ; non erant quidem in culpâ illi infantes, de illis tamen aliquando vindictam ſumebat Deus ; Cypriano teſtante, quòd multoties illi pueri ſanguinem Chriſti à diaconis oblatum deglutire non valerent ; imò ejiciebant illum, ut appareret, quòd Chriſti ſanguis in eodem ſtomacho, ubi ſanguis idolorum receptus fuerat, compati non poſſet. Fuerunt tamen aliqui, qui aſſeruerint, in hoc Concilio prohibitam fuiſſe abſolutionem, quæ intelligi venit ſub nomine communionis ; in quantùm per abſolutionem illi, qui erant ab unitate Eccleſiæ ſeparati per crimina capitalia, quale erat crimen hæreſis ; ad communionem reducerentur fidelium : unde dicendo, quòd Eccleſia illis denegaret communionem in articulo mortis, erat dicere, quòd negaret illis abſolutionem, quæ erat medium, ut ad communionem fidelium redirent.

Ad confirmationem hujus ſeveræ opinionis adducunt D. Cyprianum, qui Epiſt. 52. dicit, multos fuiſſe Epiſcopos, qui pœnitentiæ januam adulteris clauſerant ; nec tamen proptereà ſeparatos fuiſſe ab orthodoxis. Dicunt 2. non ob aliam cauſam hoc Concilium fuiſſe aliis ſeverius, niſi in quantùm lapſis denegaverit pœnitentiam. Dicunt 3. ob hoc in Galliâ ex antiquiſſimo uſu prohibitum fuiſſe, nè illis daretur communio, aut abſolutio, qui ad ſupplicium erant damnati ; & qui figurabant antiquos pœnitentes. Quæ conſuetudo duravit uſque ad Carolum VI. qui edicto publico præcepit, ut poſſent abſolutionem recipere. Sed ad hæc omnia reſpondendum eſt, nomen communionis non ſumi in hoc Concilio pro abſolutione. Quis enim non perhorreſceret inhumanitatem illius, qui videns fratrem ſuum propriâ culpâ in gurgitem prolapſum & jam fluctibus obrutum, manus levantem ut eriperetur, impediret, nè liberaretur à tali periculo præſertim ſi facile eripi valeret ? Certè hæc ſevera opinio rigidior eſt, nimis ſaluti animarum contraria ; bonitati divinæ adverſans, Novatiani impietati conformis, & Spiritui ſancto humaniſſimè Eccleſiam dirigenti oppoſita, ut poſſit aſſeverari : maximè, cùm juxta præſcripta legum, in dubiis benigniora ſint eligenda. *L. ſemper in dubiis, D. de Regul. juris.* Dum ergo allegant Cyprianum, intelligendus eſt de illis, qui ſolo mortis timore de peccatis dolent ; ut haberi videtur ex eadem Epiſt. 25. Imò prorsùs his aliena ſunt, quæ Cyprianus & alii Africani antiſtites ſcribunt ad Cornelium Romæ Epiſcopum *Epiſt. 54. Statuerunt jampridem, frater chariſſimè, participato nobiſcum invicem conſilio, ut qui in perſecutionis infeſtatione lapſi fuiſſent, ac ſacrificiis ſe illicitis polluiſſent, agerent diu pœnitentiam plenam ; & ſi periculum infirmitatis urgeret, pacem ſub ictu mortis acciperent. Nec enim fas erat aut permittebat pietas & divina clementia, Eccleſiam pulſantibus claudi, & dolentibus & deprecantibus ſpei ſalutaris denegari ſubſidium, ut de ſæculo decedentes, ſine communione aut pace Domini dimitterentur.* Poſteà inſuper addit : *Quòd ſi de collegis aliquis extiterit, qui urgente certamine pacem fratribus aut ſororibus non putat dandam, reddet ille rationem in die judicii Domino, vel importuna cenſura, vel inhumana duritie ſua.* Quantùm ad hoc quod dicitur, hoc Concilium vocari ſeverius ; hoc eſt per comparationem ad ſynodos ejuſdem temporis, ſcilicet Ancyranam & Alexandrinam, quæ communionem indulgebant, ſaltem in articulo mortis.

In inſcriptione hujus Concilii habetur : *Reſidentibus Presbyteris viginti ſex, adſtantibus Diaconis, & omni plebe.* Quod denotat ſeſſionum ordinem in Conciliis ; ubi primas ſedes occupabant Epiſcopi, à tergo ſedebant poſteà Preſbyteri, ante Epiſcopos ſtabant Diaconi, & in medio laici videbantur. Hoc annotat D. Gregorius Epiſt. 44. lib. 4. *Gregorius Papa coram ſanctiſſimo B. Petri corpore cum Epiſcopis omnibus ac Presbyteris Romanæ Eccleſia reſidens, adſtantibus Diaconis & cuncto clero dixit.* Sic etiam Concilium Toletanum 4. can. 4. Hunc ordinem obſervant Græci. Ubi notandum eſt, quòd primi ſedebant Epiſcopi in primo circulo, quia plenariam in ſynodo habebant authoritatem & ſuffragium deliberativum. A tergo Epiſcoporum ſedebant Preſbyteri, quia illorum erat audire, & non ſuffragari. Ante Epiſcopos in tertio circulo ſtabant diaconi, quaſi miniſtri illorum, ſuis præſulibus inſervire parati. Laici proſmiscuè erant in medio, licet non nominarentur ; quia nullas habebant functiones Eccleſiaſticas, ad diſtinctionem diaconorum, qui illis aliquando applicabantur, ut Athanaſius in Concilio Nycæno. Quod populus Conciliis aſtiterit patet ex Act. 15. *Placuit Epiſcopis & ſenioribus cum omni Eccleſia eligere viros, &c.* Ideo autem adducebatur populus, tum quia hoc tempore pauci erant fideles, quibus res Eccleſiaſticæ abſque confuſionis metu poterant communicari ; tum quia eodem charitatis ſpiritu ducebantur, ut applicarentur ad utilitatem Eccleſiæ.

Concilium *Romanum* 1. ſub Melchiade convocatum eſt contra Donatiſtas an. 313. ferre non valentes ordinationem Ceciliani ad epiſcopatum Carthaginenſem, cui præficere volebant ſchiſmaticos. Concilium *Arelatenſe* 1. celebratum eſt an. 314. tempore Sylveſtri papæ 1. & Conſtantini Imper. in eâdem cauſa Donatiſtarum, qui à Papâ Melchiade ad hoc Concilium appellaverant ; quæ evocatio illis conceſſa fuit, non ex rigore juris, ſed ex indulgentiâ, volentibus Papa & Imperatore videre, an Donatiſtæ ſe converterent poſt tale Concilium. Quia autem hæc duo Concilia propter Donatiſtas celebrata ſunt, ingratum, puto, non erit, ſi aliquid de Donatiſtarum ſchiſmate referamus brevi-

Digitized by Google

ter; de quo plura habentur apud Optatum Milevitanum & Auguſtinum. Erat ergo quædam mulier Hiſpana, potens æquè ac ambitioſa, quæ degebat Carthagine. Hæc cùm ſe vidiſſet reprehenſam à Cæciliano Carthaginenſi Diacono, quòd apud ſe deferret & ante communionem deoſcularetur oſſa cujuſdam, quem in Sanctorum numerum non retulerat Eccleſia, undequaque quærebat occaſionem in Cæcilianum ulciſcendi. Contigit autem, ut Menſurius Carthaginenſis Epiſcopus Romam evocatus à Maxentio tyranno vaſa ſacra Eccleſiæ ſuæ commendaverit ſenioribus, antequam iter aggrederetur. Moritur in itinere Menſurius, & ejus loco ſufficitur Cæcilianus, qui vaſa ſuæ Eccleſiæ repetit à depoſitariis; ſed iſti, qui prædicta vaſa uſu ſacrilego ſibi retinebant, communionem Cæciliani averſantur: proclamantes, eum non eſſe Epiſcopum, quia ordinatus fuerat à Felice Aptungitano, quem ſub Diocletiani perſecutione dicebant fuiſſe librorum Eccleſiaſticorum traditorem. His ſe adjungens Lucilla opes & authoritatem interpoſuit ad corroborationem hujus ſchiſmatis, cujus præcipuus author erat Donatus, dictus à Caſis Nigris, cujus ope conciliabulum factum eſt Numidiæ; in quo Majorinus, qui in diaconio Cæciliani lector fuerat, & actu erat Lucillæ domeſticus, factus fuit Carthaginenſis Epiſcopus, per veros librorum eccleſiaſticorum traditores; & iſti mortuo ſubſtituitur Donatus alter eloquentiſſimus, à quo denominati ſunt Donatiſtæ, & non à primo.

Hi Donatiſtæ ad Conſtantinum hæc omnia neſcientem recurrunt, expoſtulantes ab illo, ut in tali re diſcutiendâ judices concedat de Galliâ; quia nimirum inter Africanos præſules multæ contentiones erant. Illis dixit Imperator, *petitis à me in ſæculo judicium, cùm ipſe judicium Chriſti expectem:* poſteà tamen cauſam examinandam tradidit tribus Galliæ Epiſcopis, Materno ſcilicet Agripinenſi, Reticio Auguſtodunenſi, & Marino Arelatenſi. Hi venerunt Romam cum quindecim Italiæ Epiſcopis, ubi ſub Melchiade ſummo Pontifice Cæcilianus declaratus fuit legitimus Carthaginenſis Epiſcopus; & Donatiſtis mandatum eſt, ut ſe illi ſubmitterent. Hæc, inquam, facta ſunt in Concilio Romano, ſeu Lateranenſi. Sed ab hac ſententia appellavit Donatus, quod Concilio de novo congregando dedit occaſionem. Conſtantinus enim nimiâ erga ſchiſmaticos ductus facilitate, ampliorem Synodum juſſit convocari Arelate, in quo rurſus condemnati ſunt an. 314. & deinde Mediolani; quæ omnia tamen protervorum capita non potuerunt reducere, donec invictis diſputationibus Auguſtini, & potentiâ Marcellini tribuni, quem ad hoc deſtinaverat Honorius imperator, ſopitum fuerit hoc pernicioſum ſchiſma.

Videns enim Anaſtaſius Pontifex, in ſæculo ſequenti Donatiſtas ſuam rebellionem longiùs protraxiſſe, Africanamque Eccleſiam à Donatiſtis magnâ ex parte laceratam; pacis procurandæ causâ, ſcripſit ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum, & ad alios Africæ Epiſcopos, ut ob hoc Concilium celebrarent: quod factum fuit Carthagine an. 401. Quæ Synodus vocata Africana 3. nihil contulit, ſicut nec octo aliæ, quæ celebrari juſſit in Africâ Innocentius; niſi quòd impetrata fuerit collatio trium dierum ab Imperatore inter Donatiſtas & Catholicos an. 411. in qua Marcellinus tribunus deputatus fuit auditor & præſes, non quidem ad judicandum de doctrinâ, ſed ut omnia pacificè fierent, nulluſque inter partes commoveretur tumultus. Igitur ex utraque parte ſeptem A ſelecti Epiſcopi nominati ſunt, inter quos ex numero Catholicorum primus erat Auguſtinus Hipponenſis; & inter Donatiſtas Primianus Carthaginenſis. Iſte hanc collationem ægrè ferens clamabat, *Indignum eſt, ut in unum conveniant filii martyrum & traditorum progenies.* Tantum enim erat illorum odium in Catholicos, ut ſe noſtrorum converſatione crederent pollui; dicerentque Eccleſiam non poſſe tam perverſos homines retinere in ſinu ſuo, qui traderent Scripturas: unde pertinaciter aſſerebant, Eccleſiam Chriſti apud ſe ſolos remanere in Africâ; juxta illud Cantic. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie*; per meridiem intelligentes Africam. Hæ tamen Primiani voces collationem non impedierunt, quæ à Binio dicta eſt immeritò Concilium; B quoniam hæretici non ad eam vocati ſunt, ut judicandi, ſed ut attrahendi ad veritatem: nec in eâ Marcellinus adfuit, tanquam judex controverſiæ, ſed tanquam Imperatoris Commiſſarius, jurgia litigantium impediturus.

Acriter in hac diſputatione agitatum eſt, an Eccleſia tantùm conſiſtat in congregatione bonorum, an verò etiam pravorum conſortium patiatur; multoties enim ſcandaliſati ſunt hæretici, quòd mali eſſent in communione Eccleſiæ, ut patet de Novatianis & Luciferianis, qui lapſos in communionem Catholicorum recipi videntes, ſe ab Eccleſiâ ſeparaverunt. Idem Helladius, qui attendens Epiſcopos Arianos in prælaturas reſtitui, dicebat; C Eccleſiam in lupanar eſſe converſam. Unde etiam Calviniſtæ occaſionem ſumpſerunt divulgandi peccata ſacerdotum, ſive vera, ſive conficta, ut ſibi prætextum facerent ſeparationis ab Eccleſiâ Catholicâ. Sed omnes hæretici non attendunt ad præclara verò Cypriani & Auguſtini; ille enim lib. 3. epiſt. 3. habet: *Etſi videntur in Eccleſiâ eſſe zizania, non tamen impeditur fides aut charitas noſtra: ut quoniam in Eccleſia zizania eſſe cernimus, de Eccleſia ipſi recedere debeamus.* Iſte verò Conc. 3. in Pſ. 36. dicit: *Suſpicamini quid vultis de nobis; ſi boni ſumus, in Eccleſiâ Dei frumenta ſumus; ſi mali ſumus, in Eccleſia Chriſti palea ſumus: tamen ab areâ non recedimus.*

D In duobus primis hujus famoſæ Collationis diebus, nihil prorsùs actum eſt; quia ſemper diſputationem retardarunt Donatiſtæ, quam numquam fuiſſent aggreſſi, niſi mandatum Tribuni acceſſiſſet, qui attentè audiens dicta Donatiſtarum, videnſque ea nullius eſſe momenti, eos urgere cœpit, ut ſi quæ alleganda haberent, proponerent illicò; ut ipſe ſententiam diceret, quâ reverâ pronuntiavit, Donatiſtas juſtè à Catholicis fuiſſe confutatos. Non obſtante tali condemnatione, æquè atrociter ac anteà, in Catholicos & verbis & ſcriptis graſſantur Donatiſtæ, imponentes illis, quòd corrupiſſent Tribunum: quibus contumeliis noſtri ut occurrerent, Concilium Cirtenſe indixerunt ſub eodem Innocentio I. an. 412. ubi convenerunt Sylvanus E Numidiæ Primas, S. Auguſtinus, & plures hujus provinciæ Epiſcopi, qui inſimul direxerunt epiſtolam ab Auguſtino dictatam, ut ipſemet agnoſcit lib. 2. retract. ad laïcos Donatiſtas, quos rationibus & precibus impellunt, nè ſuorum Epiſcoporum dictis credant in præjudicium Collationis Carthaginenſis, ſed ad unitatem redeant Eccleſiæ; quod reverà à pluribus eorum factum eſt.

His omnibus peractis, Honorius Imperator legem promulgari fecit in Africâ an. 414. qua Donatiſtas declarat inteſtabiles, infames, & dignos exilio; quam legem tradidit Dulcitio executioni mandan-

dam. Quo audito à Donatiſtis, triginta Epiſcopi convenerunt conciliabulo, ubi decreverunt Eccleſias non eſſe deſerendas, nec damnatos debere ullo modo tranſire ad locum exilii; imò præfectorum vim eſſe præveniendam propriâ nece: fore arbitrantes, ut qui mortem ſibi afferrent, honorarentur tanquam martyres, vel ſaltem ad compaſſionem ità inducerent miniſtros, ut alios in ſuis Eccleſiis relinquerent impunitos. Ex hoc decreto multi reverà ſibi manus violentas intulerunt; unde Auguſtinus Dulcitio, quid facto opus eſſet interrogauti, reſpondit; præſtare, ut per paucorum mortem voluntariam plures conſervarentur, ut patet ex ejus epiſtola ad Dulcitium.

Concilium *Ancyranum* celebratum tempore Sylveſtri Papæ I. an. Chriſti 314. determinavit idem ac præcedentia, quod ſcilicet non reciperentur ad Eccleſiæ communionem illi qui in perſecutione defecerant à fide, niſi præviâ pœnitentiâ. Concilium *Neocæſareenſe* ſub Sylveſtro, an. 314. determinavit Preſbyterum convivio ſecundatum nuptiarum intereſſe non debere, cùm ſecundis nuptiis imponatur pœnitentia; non quòd ſint illicitæ, ſed quòd incontinentiam manifeſtent. Concilium *Romanum* ſub Sylveſtro, an. 315. in quo præſente Conſtantino Imperatore ac matre illius Helena diſputaverunt doctiſſimi Epiſcopi contrà doctiſſimos Judæos, Scribas & Phariſæos, in qua diſputatione victoria declarata eſt pro Chriſtianis per Cratonem & Zenophilum Philoſophos ad id delegatos. Ob hoc in Chriſtianos & Imperatorem ſeditionem moverunt Judæi. Concilium *Alexandrinum* primum contrà Arium celebratum eſt, an. 315. ſub Sylveſtro, in quo damnatnr ipſe hæreticus, à communione ejicitur & ſpoliatur Preſbyteratûs Ordine. Ob eundem finem celebratum eſt aliud Concilium *Alexandriæ*, an. 319. ad quod Sylveſter Oſium Epiſcopum miſit in Legatum. Concilium *Laodicenum* in Phrigia celebratum eſt ſub Sylveſtro, an. 310. pro reparanda diſciplina. Concilium *Romanum* celebratum eſt ſub Sylveſtro, an. 324. coram Conſtantino & ejus matre. In eo ordinati ſunt gradus Eccleſiæ, determinando quot deberent eſſe Preſbyteri Romæ, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti, Exorciſtæ, Notarii, &c. Concilium *Romanum* aliud celebratum eſt, an. 325. pro confirmatione Concilii Nicæni ſub Sylveſtro. Concilium *Gangrenſe*, in minori Aſia, Paphlagoniæ ſcilicet, congregatum eſt, an. 324. ſub eodem Sylveſtro contra errores Euſtatii Epiſcopi Sebaſtienſis in Armenia, qui inter alios errores nuptias improbabat. Concilium *Alexandrinum*, an. 339. celebratum eſt; & in hoc Ariani videntes Conſtantium Imperatorem Athanaſium exulem reſtituiſſe ſuæ Eccleſiæ, novas calumnias excogitarunt, quibus nonobſtantibus, in ſede confirmatur à Catholicis in hoc Concilio. In Concilio *Antiocheno* denuò Ariani Athanaſium depoſuerunt & Gregorium Cappadocem ſubſtituerunt, an. 340. Plura alia celebrata ſunt, tum contrà Arianos, tum pro Arianis, quæ prolixiùs eſſet retexere.

In hoc ſæculo celebratum eſt Concilium generale *Nicænum* 1. anno ſcilicet 327. ſed de illo egimus in capite Conciliorum generalium. Celebratum eſt etiam *Sardicenſe*, quod aliqui vocant œcumenicum, an. 347. in quo juſſu Conſtantis & Conſtantii imperatorum convenerunt Sardicæ, quæ eſt civitas intermedia ad Orientem & Occidentem, ſeptuaginta ſex Epiſcopi ex Oriente, & ex Occidente circiter trecenti; & ibi miſit Julius Papa legatos ſuos, nimirum Oſium Cordubenſem, Protogenem Sardicum, Epiſcopos; Archidamum quoque, & Philoxenem Preſbyteros. Cùm ſe Ariani viderent longè impares numero Catholicis, Sardicâ ſe ſubſtraxerunt, & Philippos in Thraciam accedentes, ibi conciliabulum inierunt, quod Sardicum nominavere; ubi de novo condemnaverunt conſubſtantialis vocem. Multoties Sardicam revocati ſunt, ſed cum redire nollent, diſcuſſa fuit cauſa iterum Athanaſii, qui à Patribus orthodoxis abſolutè expurgatus eſt, & in ſuam Eccleſiam reſtitutus. Imò, plures ex Epiſcopis confidentibus Philippis, citati ſunt Sardicæ, ubi accedere recuſantes ad ſui juſtificationem, & examinatis eorum actis, ejecti ſunt è ſuis ſedibus. Interim Patres Concilium continuaverunt, in quo novum non ediderunt ſymbolum; ſed confirmarunt Nicænum. In primo canone privarunt communione laïcâ eos, qui ſe ab uno Epiſcopatu in alium transferri conſentirent. In 3. Synodus ſtatuit jus infallibile appellandi ab Epiſcoporum ſynodis ad Pontificem Romanum. In 6. prohibet, nè in vicis & oppidis erigantur epiſcopatus, nè vileſcat Epiſcopalis dignitas; unde in illis præficiebant Chorepiſcopi. Tandem multis in locis Patres ſtatuerunt, nè quis Epiſcopus eat in comitatum, ſeu in principis aulam, niſi à principe vocatus; & hoc ſub litteris formatis ſui Metropolitani. Porrò, conciliabulum Philippenſe in omnibus Sardicenſi contradicebat; damnabat enim quos aliud abſolverat, & abſolvebat quos alterum damnaverat: Julii Pontificis decreta propſcripſit, ipſique anathema dicere auſum eſt, eo quòd cum Athanaſio & aliis injuſtiſſimè exauthoratis communicaverat.

De Conciliis quinti ſæculi.

Concilium *Africanum* celebratum eſt ſub Anaſtaſio, an. 401. ut invenirentur media quibus Donatiſtæ è Schiſmate ſuo poſſent redire ad Eccleſiam. Concilium *Milevitanum* primum ſub Innocentio celebratum eſt, an. 402. contra Pelagium. Milenum, ſeu Milevum eſt civitas Numidiæ in Africa. Iſtud Concilium *Milevitanum*, ut rectè monet Baronius, confunditur cum 2. à quo tamen longè diverſum eſt. Nam hæreſis Pelagiana nondum erat orta, dum hoc Concilium celebratum fuit; illam enim propalare cœpit Pelagius, an. 415. & hoc Concilium celebratum fuit an. 402. Ad hanc Synodum ſpectare videtur, quod ſcribit D. Auguſtinus epiſt. 236. ad Xantippum, de Preſbytero quodam, qui in die Natalis Domini, contra morem ſuæ Eccleſiæ, non jejunaſſet; ſed apud quamdam malæ famæ mulierem, & prandiſſet, & cœnaſſet, & in unâ domo manſiſſet; atque ob id cùm officio ſuo per Auguſtinum meritò fuiſſet privatus, ad Synodum appellavit, ſuamque cauſam ſex delegatis judicibus Epiſcopis committi obtinuit. *Conciliabulum* quod dicitur *ad Quercum* celebratum fuit, anno 403. In quo Theophilus Alexandrinus Patriarcha accuſavit Chryſoſtomum, quòd faveret Origeniſtis, ipſamque Eudoxiam Imperatricem excitavit contra illum. Hæc Synodus habita eſt in loco *ad Quercum* dicto, qui fuit ſuburbium Calcedonis. Aliud Concilium *Africanum* ſub Innocentio pro Donatiſtis reconciliandis, celebratum eſt Carthagine, an. 403. In alio Concilio *Africano* habito Carthagine, an. 404. decreta fuit legatio ad Honorium Imperatorem contra Donatiſtas, qui non tantùm communionem Catholicorum contemnebant, ſed ipſos exagitabant armata manu. In *Toletano* Concilio decretum eſt, nè cauſidici, aulici

Digitized by Google

vel ſæculari militiæ dediti ad Clerum reciperentur. In Concilio *Africano* Innocentius maximè commotus eſt adverſus accuſatores D. Chryſoſtomi, prohibuitque, nè cum Theophilo & Epiſcopis Orientalibus haberetur communicatio. An. 407. Collatio, quam alii vocant Concilium, Carthagine habita eſt inter Donatiſtas & Catholicos per tres dies juſſû Honorii Imperatoris, an. 411. In illa affuit D. Auguſtinus. In Concilio Cirtenſi convenerant Auguſtinus & plures Epiſcopi cum Silvano Numidiæ primate, ut remedium afferrent mendaciis Donatiſtarum, qui cum victi eſſent, calumniabantur Catholicos, quòd corrupiſſent judicem; unde dignos exiliô declarat illos Honorius. Synodus *Dioſpolitana* in Paleſtina ſub præſide Eulogio Cæſarienſi declaravit, an. 415. Pelagium monachum eſſe Catholicum. Ipſa reprobata fuit ab Innocentio I. Concilium Carthaginenſe Pelagium & Celeſtium tanquam hæreticos damnavit, an. 416. Sicut & Concilium *Milevitanum* 2. & alia ſequentia. Hoc Concilium *Milevitanum* 2. congregatum fuit An. Chriſti 416. & ultimo Innocentii Papæ, præſide Aurelio. In eo reperiuntur 27. capita; ſed putat Baronius, priora tantum octo fuiſſe in hoc Concilio definita, quæ ad hæreſis Pelagianæ condemnationem ſpectant; alia verò fuiſſe conſtituta in diverſis Synodis provincialibus, & in iſto fuiſſe inſerta quæ nil aliud fuerunt quàm communes regulæ eccleſiaſticæ. In primo eorum, quæ contra Pelagium fuerunt ſancita, condemnantur Pelagiani, dicentes, Adamum ſemper moriturum fuiſſe, ſive peccaret, ſive non; ſicque mortem non eſſe pœnam peccati. In 2. ſtatuitur, pueros eſſe baptiſandos in remedium peccati originalis. In 3. declaratur, quòd gratia non ſolum peccata dimittit, ſed etiam adjuvat, nè committantur. In 4. definitur, gratiam non tantùm adjuvare in hoc, quòd cognoſcere faciat bonum, ſed adjuvet ut fiat. In 5. habetur, quòd gratia non tantùm faciliter ad legem implendam, ſed neceſſaria ſit, ut impleatur. In 6. determinatur, quòd nullus ſine peccato exiſtat, quemlibetque debere dicere, non tantùm humiliter, ſed & ſincerè, cum D. Joanne; *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.* In 7. habetur, quòd juſti, non tantùm pro aliis, ſed & pro ſeipſis debent dicere, *Dimitte nobis debita noſtra*; quia eſt neceſſaria petitio. In 8. denique aſſeritur, quòd & ipſi Sancti eadem verba pronuntiare debeant, non tantùm humiliter, ſed veraciter; in quantùm gratia quotidie neceſſaria eſt, tum ad bonas actiones faciendas, tum ad malas devitandas.

Concilium *Teleptenſe* in Bizacena provincia Africæ celebratum eſt ſub Zozimo, An. Chr. 418. In eo lecta eſt epiſtola 4. Siricii Papæ, quàm hoc Concilium declaravit obſervandam. Multa in ea præcipiuntur, ſed in artic. 9. præſertim prohibetur, nè ſacerdotes & levitæ cum uxoribus ſuis coeant; quia in miniſterio divino quotidie occupantur: unde dicit Paulus 1. Cor. 7. *Abſtinete vos, ut vacetis orationi.* Si ergo laïcis abſtinentia imperatur, ut poſſint deprecantes audiri, quantò magis ſacerdos utique omni momento paratus eſſe debet? Idem cœlibatus præcedentibus ſæculis præceptus fuerat, quoniam Concilium Eliberitanum ſub ipſis gentilium perſecutionibus can. 33. ſic decernit: *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Sacerdotibus, Diaconis, & Subdiaconis, poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à conjugibus, & non generare filios: quod quicumque fecerit, honore clericatûs exterminetur.* Videnda ſunt ea, quæ habentur in canone 6.

A Apoſtolorum. Concilium *Conſtantinopolitanum* celebratum eſt contra Maſſalianos, an. 427. ſub Cæleſtino ſummo Pontifice. In hoc Concilio Neon Epiſcopus exclamavit contra illos, non eſſe ampliùs recipiendos, quamcumque viderentur egiſſe pœnitentiam. Quod intelligitur de receptione ad priſtinos gradus; vel, ut alii dicunt, de receptione ad abſolutionem; quia ſcilicet non reverà pœnitebant, ſed ſemper perſeverabant in hæreſi, quamcumque ſimularent adjurationem. Concilium *Romanum* indictum fuit an. 433. à Sixto III. qui cum accuſatus eſſet à Baſſo hæretico de ſtupro Virgini Deo conſecratæ illato, hoc Concilium congregavit; cui voluntariè rem tradidit examinandam. In eo purgatus fuit abſolutè Sixtus, & B condemnatus Baſſus; ita tamen, ut ultimo die Viaticum illi concederetur: ex benignitate ſolitâ Eccleſiæ. Hoc audiens Valentinus Imperator cum matre ſuâ Placidâ, proſcriptione Baſſum condemnarunt, qui intra tres menſes moritur; & ipſum mortuum cum aromatibus ſepeliri, & cum parentibus ad ſanctum Petrum deponi curavit Sixtus, in perfectæ reconciliationis teſtimonium. Concilium *Romanum* celebratum eſt, anno 430. ſub Celeſtino contra Neſtorium, qui favebat Pelagianis, & dicebat B. Virginem non eſſe Matrem Dei.

Concilium *Arauſicanum* 1. celebratum eſt ſub Leone I. an. 441. Arauſio autem eſt civitas in Gallia Narbonenſi. In primo canone præcipitur, ut C qui baptiſandi recepit officium, numquam ſine chriſmate progrediatur; quia pro tunc chriſmatio in baptiſmo ſolebat fieri: unde, cum poſſet fieri, ut nondum baptiſati ex inopinato morerentur, Parochus ſecum aſſiduè habere debebat chriſma, ut baptiſando chriſmaret. Illi autem, qui privatim baptiſati erant, ſed non inuncti, & qui poſteà è periculo elapſi Confirmationem volebant recipere, debebant admonere Epiſcopum, quem ſolebant nomine Preſbyteri exprimere; vel inferiorem Sacerdotem, cui præſentandi confirmandos onus incumbebat: ut ſic admonitus, curaret ſimul duplicem facere chriſmationem; unam in vertice; quæ cæremonialis erat, & defuerat præcedenti baptiſmo; aliam in fronte, quâ eſſentialiter D ſacramentum Confirmationis conferabatur. Nolebat enim hæc Synodus, ut illæ duæ chriſmationes longiùs à ſe diſtarent, quas ambas judicabat neceſſarias. Primam quidem ex diſciplinâ Eccleſiaſticâ, ſecundam verò ex neceſſitate Sacramenti: unde in veteri Eccleſia ſolebat vertex inungi baptiſati, & frons illius ad Confirmationem tradendam. In 2. canone hujus Concilii determinatur, quòd ſi hæretici in diſcrimine mortis fieri deſiderent Catholici; abſente Epiſcopo, illos Preſbyter cum chriſmate & benedictione conſignare poſſit. In 3. can. ut qui pœnitentiam agunt, imminente morte, ſine impoſitione manuum reconciliari poſſint & communionem recipere, cum hac E conditione, quòd ſi convaluerint, pœnitentiam perficiant, legitimamque recipiant de novo communionem cum reconciliatoriâ manuum impoſitione. Hæc autem manuum impoſitio, quæ ſupponebat abſolutionem in morbo ante viaticum conceſſam, erat tantùm quædam cæremonialis & publica actio; quâ pœnitentia ſignificabatur finita, & pœnitens publicè reſtitutus ad fidelium communionem. Hoc idem habetur can. 13. Concilii Nyc. can. 6. Ancyrani, can. 11. Agathenſis, & apud Innocent. I. epiſt. ad Exuperium. In 4. habetur, quòd nequidem clericis deneganda ſit pœnitentia. Quod intelligitur de pœnitentiâ publicâ; ita quod illis

qui habebant tantùm peccata communia, quibus pœnitentia publica non ſolebat imponi per canones, imponi tamen deberet, quando illam expoſcebant. Similiter in locis & in tempore quo non imponebatur publica pœnitentia clericis, propter dignitatem Eccleſiaſticam, non debebat tamen illis denegari, dum eam deſiderabant. In canone 5. definitum eſt, ut qui ad templa confugerint, tradi non debeant. Conſtantinus imperator in actis Sylveſtri talem immunitatem, quæ apud Gentiles erat in uſu, Eccleſiis Catholicorum conceſſit. Hanc contrariâ lege, quæ tertia eſt in codice Theodoſiano, ſub titulo, *De his qui ad Eccleſiam confugiunt*, abrogavit Arcadius, ſuadente Eutropio potentiſſimo & perverſiſſimo homine; ipſe tamen ultione divinâ ob innumera ſcelera damnatur ad mortem: unde ad Eccleſiam confugit, immunitatem, quam violaverat, quærens. Chryſoſtomus, conſcenſo ſuggeſtu, illuſtrem illam habuit orationem, quæ adhuc ſupereſt, in Eutropium; quem tamen militibus exponi noluit, niſi præſtito à magiſtratibus juramento de illius vitæ ſecuritate; unde tantum dignitate & opibus ſpoliatus fuit, & relegatus in exilium. Quia tamen in noſtro Galliæ regno viſum eſt, talem Eccleſiarum immunitatem eſſe criminum impunitatem; ideò Franciſcus primus an. 1539. & Henricus III. an. 1585. edictis publicis & ſolemnibus ſtatuerunt, ex locis ſacris abducendos eſſe illos, quorum capturam judices decreverint. In 12. canone habetur, recipiendos eſſe ad baptiſmum & pœnitentiam obmuteſcentes; modò voluntatis præteritæ teſtimonium reddatur: vel pœnitentis nutus appareat. In 22. prohibetur, nè deinceps ordinentur Diaconi conjugati, niſi caſtitatis votum emiſerint. In 23. ſi tales Diaconi cum uxore ſuâ incontinentes inveniantur, ab officio dejiciendos eſſe definitum eſt. In can. 26. prohibetur, nè ordinentur Diaconiſſæ. Quia tamen non conſtat omnibus, quid de diaconiſſis dicendum ſit, ideò

Notandum, Diaconiſſas fuiſſe quaſdam viduas, vel ſanctimoniales, quæ ad diverſa miniſteria in Eccleſiis obeunda deſtinabantur. Primò, illis demandabatur cura & ſollicitudo viduarum. 2. Fœminas catechiſabant, ipſas denudabant in receptione baptiſmi, & curabant nè quid indecorum appareret ex Conc. Carthag. can. 4. 3. Habebant præfecturam januarum, quæ fœminis excipiendis deſtinabantur. 4. Eleemoſinas diſtribuebant fœminis indigentibus. 5. Ad Chriſtianorum ædes concurſabant, ut pietatis officia, maximè circa fœminas exercerent. 6. Explorabant occaſiones, quibus fœminæ peccare poterant; & eas amoliebantur. De illis Diaconiſſis hoc Concilio prohibetur, nè poſſint ordinari; & in Concilio Calcedonenſi œcumenico, prohibetur illarum ordinatio ante quadrageſimum annum. Sed per ordinationem Patres Calcedonenſes intelligunt illarum conſecrationem, quam fieri non volebant, niſi ante illam ætatem. Quod ſi canon 15. Concilii Calcedonenſis aſſerat, conſecrari Diaconiſſas per manuum impoſitionem; poſt quam impoſitionem, ſi ſe nuptiis tradant, eas anathematiſat, & ſimul eos quibus copulantur: in hoc tamen non contradicit Concilio Nycæno, quod abſolutè negat Diaconiſſis illam impoſitionem, can. 19. Nam hæc manuum impoſitio, quam præcipit Concilium iſtud Arauſicanum, eſt cæremonialis; illa verò, quam prohibet Concilium Nicænum, eſt ſacramentalis; qualis adhibebatur in ordinatione Diaconorum, & quæ erat gratiæ ſanctificantis effectiva ex opere operato: unde nil mirum, ſi talem impoſitionem arcebant

A Patres Nicæni, quoniam in fœminis ſexus indiſpenſabilem cauſat irregularitatem. Ex his omnibus patet, fuiſſe olim in Eccleſiâ multiplices manuum impoſitiones. 1. in Sacramento Confirmationis. 2. in ſacris ordinationibus. 3. in reconciliatione pœnitentium ſeu abſolutione. 4. in orationibus quæ fieri ſolebant ſuper ipſos pœnitentes. 5. ſuper ſanctimoniales Diaconiſſas. 6. ſuper virgines quæ Deo conſecrabantur.

Concilium *Romanum* contra Manichæos fuit celebratum an. 444. ſub D. Leone. Aliqui ex hæreticis Manichæis, qui in Eccleſiam inſurrexerant ſub finem ſæculi 3. videntes Africam, in qua ſuperfuerant, turbatam; in Italiam navigarunt, & Ro- B mæ ſuas perpetrarunt obſcænitates. Cùm autem illos detexiſſet vigilantia S. Leonis magni, Romæ adverſus illos coegit Concilium; ad quod non tantùm Epiſcopos & Preſbyteros convocavit, ſed & ſenatores, illuſtreſque viros; imò & majorem plebis partem, ut Manichæorum ſcelera omnibus notiora redderentur. Quid autem in hoc Concilio determinatum fuerit, quotque & quibus criminibus convicti fuerint illi hæretici, non aliunde melius haberi poteſt, quàm ex dictis ipſius Leonis, qui ſerm. 5. de jejunio decimi menſis, poſtquam plura execrabilia protulit, alia omittens ex pudore, dicit: *De quo, nè apertiùs loquentes, caſtos offendamus auditus; geſtorum documenta ſufficiant. Quibus pleniſſimè docetur, nullam in hac ſectâ pudicitiam, nullam* C *honeſtatem, nullam penitùs reperiri caſtitatem: in quâ lex eſt mendacium, diabolus religio, ſacrificium turpitudo. Hos ideò homines, dilectiſſimi, per omnia execrabiles & peſtiferos ab amicitia veſtrâ penitùs abdicate; voſque mulieres à notitiâ talium & colloquiis abſtinete, nè dum fabuloſis narrationibus incautus delectatur auditus, in diaboli laqueos incidatis.* De talibus hominibus aliqua breviter diximus, loquentes de hæreſibus 3. ſæculi. Concilium *Conſtantinopolitanum* 1. celebratum fuit contra Eutichen archimandritam an. 448. ſub Flaviano præſide & Leone ſummo Pontif. De condemnatione hujus habitum fuit Concilium œcumenicum Calcedonen- D ſe an. 451. Concilium aliud indictum fuit *Conſtantinopoli* an. 448. in cauſâ ejuſdem Eutichetis. Cùm enim Chriſaphius eunuchus cubicularius imperatoris vidiſſet Eutichen, cui favebat, fuiſſe condemnatum in præcedenti Concilio à Flaviano, nullum non movit lapidem, ut in iſto talis condemnatio irrita fieret; ſed res indeciſa remanſit. Anno 449. Theodoſius imperator fraude & dolo Chriſaphii inductus uſurpavit ſibi authoritatem Pontificiam, & indixit Concilium œcumenicum, quod fuit Epheſinum 2. ubi Dioſcorum Alexandrinum conſtituit præſidem, datâ illi facultate, adducendi quos vellet Epiſcopos, qui Euticheti contra Flavianum faverent. In hoc conciliabulo per 128. E Epiſcopos Eutiches fuit abſolutus, hæreſis ipſius reſtaurata, & Flavianus condemnatus cum illis Epiſcopis, qui Eutichen anteà condemnaverant. Concilium *Romanum* 3. congregavit D. Leo an. 450. in quo acta Epheſini conciliabuli reprobata fuerunt. Anno ſequenti generale Concilium *Calcedonenſe* celebratum eſt, ſcilicet 451. in quo ipſe hæreſiarcha omnium prælatorum conſenſu condemnationem paſſus eſt, ut diximus agendo de Conciliis generalibus.

Concilium *Andegavenſe* celebratum eſt in Gallia, ſub Leone 1. an. 453. In eo præ cæteris ordinatum eſt, quòd Diaconi cum omni humilitate deferant Preſbyteris. Nam Diaconi, ob commiſſam ſibi adminiſtrationem bonorum, majori honore à populo

Digitized by Google

populo obſervabantur ; & eâ de cauſâ ſe erigebant adverſus Preſbiteros, eoſque contemnebant : Unde, cum ex antiqua lege eccleſiaſticâ, Preſbiteris ſedentibus ipſi ſtare deberent ; ex tali adminiſtratione elatiores facti, contra hanc legem agebant : & ideò faſtus eorum ab hoc concilio depreſſus eſt, & ipſi diaconi reducti intra limites humilitatis & obedientiæ, in quibus illos conſtituerat concilium Arelatenſe antè annos pluſquam centum. Concilium *Viennenſe* celebratum eſt an. 474. ſub B. Mammerto Viennenſi Epiſcopo & Simplicio Papa. In eo inſtituta eſt abſtinentia Rogationum, ex occaſione multorum prodigiorum, quæ in hac civitate evenerunt. Nam ex terræ motu nimio Eccleſiæ ſubverſæ ſunt, concuſſa Palatia, beſtiæ feroces urbem ingredientes homines devoraverunt plurimos, ſimiliaque facta ſunt toto anno currente ; imò & regale Palatium in ipſa Vigiliâ Paſchæ ; dum B. Mammertus ſacrum faceret, divino igne ſucceſum eſt. Hæc omnia à divina ultione proceſſiſſe cogitans ſanctiſſimus illi præſul, concilium advocat, cum coepiſcopis de faciendis conſulit, ſimul omnes ſtatuunt triduanum jejunium ante Aſcenſionem Domini, quod per omnes *Galliæ* partes agitur ; & protinùs tanta tribulatio ceſſavit. *Arelatenſe* 2. neſcitur poſitivè, quo anno celebratum fuerit ; ſed tantum habetur, ipſum factum fuiſſe poſt Arauſicanum : attamen probabile eſt, quod circa annum 475. celebratum ſit. Nam Fauſtus Regienſis refert in præfatione libri de gratia & libero arbitrio, ipſum celebratum fuiſſe ſub Leontio ; qui ſedem auſpicatus eſt an. 462. teſte Hilario Papa, qui eodem anno ad illum reſcripſit, tanquam ad novum Metropolitam ; & Petrus Saxius in Pontificali Arelatenſi conjicit ipſum ſedem tenuiſſe uſque ad annum 480. unde Sytmundus exiſtimat, hoc concilium fuiſſe circa annum 475. Fuit autem illud convocatum contra Prædeſtinationos, ſed non conſtat, quid in eo actum fuerit ; niſi quod in eodem concilio cura demandata ſit eidem Fauſto ſcribendi contra illam hæreſim. Fuerat autem Fauſtus primò Semipelagianus, deinde factus eſt Prædeſtinatianus, tandem ſe converrens ſanctus evaſit. Hæreſis autem Prædeſtinatianorum ortum habuit ex hoc, quòd Maſſilienſes Presbiteri in Galliâ mentem Auguſtini non intelligentes in his quæ concernunt gratiam & liberum arbitrium, cum criminarentur quòd docuerat, non tantùm bona opera, ſed & bonæ voluntatis initia divinæ gratiæ eſſe tribuenda, ipſamque prædeſtinationem ita eſſe infaillibilem, ut aliter res ſe habere non poſſint, quam ab æterno illas decreverit Deus ; ex alia tamen parte alii iſtam doctrinam tueri cupientes, in aliam demerſi ſunt foveam ; cùm viderint Maſſilienſis tamquam ſemipelagianos, damnari ab Eccleſiâ. Nam occaſione doctrinæ Auguſtini malè intellectæ erraverunt in hoc, quod docerent unicuique ſalutem vel damnationem contingere ex vi prædeſtinationis ita ut nihil proſint bona opera reprobis, nec noceant mala prædeſtinatis. Hæc hæreſis orta eſt paulò ante mortem Auguſtini ; unde improbabile eſt, quòd damnari incœperit in hoc concilio ; & improbabilius quòd Baronius eam reponat ad annum 490. & improbabiliſſimum quod Binius eam referat ad an. 524. Cum enim in illis ſæculis frequentiſſima eſſent concilia, non eſt veriſimile, quod tamdiu ſiluerint de tam peſtifera hæreſi. Talis hæreſis author cenſetur Fauſtus, qui ex Monaſterio Lirinenſi, ubi erat Abbas, Epiſcopus factus eſt apud Rhegium. Socium in hoc habuit Placidum Presbiterum ; ſed uterque poſteà talem opinionem impro- A bavit. Hanc hæreſim in nono ſæculo reſuſcitatam per Godeſcalcum monachum refutavit Hincmarus Remenſis. Unde falsò plurimi dicunt, hanc hæreſim fuiſſe purum figmentum, & numquam extitiſſe ; maximè, cum in concilio Lugdunenſi, celebrato ſub S. Patiente an. 490. reperiatur epiſtola, quâ à tali errore reſipiſcit Placidus Presbiter clariſſimus in Galliâ ex perſuaſione Fauſti Regienſis.

Concilium *Romanum* habitum eſt an. 484. ſub Felice 3. in quo à 77. epiſcopis damnati fuerunt Vitalis & Miſenus epiſcopi, legati ſedis Apoſtolicæ ; & anathemate percuſſi ſunt Acacius Conſtantinopolitanus, & Moggus, qui ſedem Alexandrinam invaſerat. Quod ut ſciatur, attendendum eſt, B quòd Acacii perverſiſſimi præſulis Conſtantinopolitani hortatu Imperator Zeno Joannem Thalaïdam epiſcopatu Alexandriæ dejecerit, & in ejus locum promoverit Petrum Moggum, inſignem inter Eutichianos hæreticum, quem antea in exilium relegaverat. Notandum etiam eſt quòd idem imperator ipſiuſmet Acacii ſuaſu novam edixerit fidei formulam an. 482. quæ Henoticon, ideſt, edictum reconciliatorium dicebatur, qua videbantur Catholici & hæretici conſentire, licet malitiosè abrogaret Concilium Chalcedonenſe. Ob hoc in ſynodo præcedenti habita Romæ an. 483. Felix III. ſummus pontifex miſit tres legatos Conſtantinopolim, nimirum Vitalem & Miſenum epiſcopos, & C Felicem Presbiterum Eccleſiæ defenſorem, qui Acacium citarent ad Pontificis tribunal, Moggumque Alexandriâ curarent expellendum. Cùm autem acceſſiſſent Conſtantinopolim, contra omne jus gentium injurioſè tractati ſunt à Zenone, in carcerem conjecti fuerunt, litteræque ab illis ſunt areptæ. Poſteà Acacii blanditiis & mellitis verbis ſolliciti, non tantum illi communicarunt, ſed & Moggi hæretici Alexandrinæ ſedis uſurpatoris nomen in diptychis publicè recitari audierunt, hoc ſuſtinentes ſine contradictione. Cùm ergo hæc legatorum prævaricatio perveniſſet ad aures Felicis Papæ, indixit hanc ſynodum ſeptuaginta ſeptem epiſcoporum ; in quâ cum præſideret, accerſivit D Vitalem & Miſenum, ut ſuæ legationis rationem redderent ; & cùm de prævaricatione ſuâ & initâ cum hæreticis communicatione convincerentur ex litteris Acacii, quas apud ſe habebant ; tanquam communione apoſtolicâ indigni condemnati ſunt, & epiſcopatûs honore dejecti.

Quantum ad Acacium ; in aliâ ſeſſione propoſita ſunt crimina plurima adverſus eum, & ob ea hæreticorum participatione pollutus, & ipſemet ut hæreticus, omnium epiſcoporum judicio, condemnatus fuit. Admonitus poſteà, ſub pœna excommunicationis ut reſipiſceret ; nedum non reſipuit, ſed etiam ampliùs perverſè egit in Pontificem, cujus nomen ex diptychis, hoc eſt, eccleſiaſticis tabulis, eraſit, Joannem Apameæ epiſcopum quem Felix excommunicaverat, Tyri creavit epiſcopum ; E Petrumque Felonem, alias Cnapheum, in præcedenti ſynodo depoſitum, in ſede Antiochena confirmavit, exiſtimans, ſedem Conſtantinopolitanæ civitatis, in qua unicâ authoritas Romani imperii vigebat, non debere cedere Romanæ Eccleſiæ, quæ cum Romano imperio veluti depreſſa jacebat. Videns ergo hæc ſynodus, Acacium admonitionem noviſſimam contempſiſſe, ſine ullâ ſpe emendationis, collatis calculs, omnium epiſcoporum ſententia, catholicâ communione indignus reputatus eſt, & honore epiſcopali privatus ; quam excommunicationis ſententiam ſcripto conceptam Conſtantinopolim Patres ſynodi miſerunt. Eam ac-

Digitized by Google

ceptare noluit Acacius, fultus imperatoris præſidio; ſed ignotus quidam Monachus ad pallium Acacii, dum Miſſam celebraret, ſententiam ſuſpendit. Mortuo Acacio, Golaſius Papa Felicis ſucceſſor laboravit, ut ex diptychis Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ nomen ipſius Acacii expungeretur. Idem fecerunt ſibi ſuccedentes Anaſtaſius & Simmachus, quibus obſtiterunt cum Anaſtaſio imperatore epiſcopi Conſtantinopolitani: hoc tamen obtinuit Horſmidas ſub Juſtino imperatore, dum pax redintegrata eſt inter orientales & occidentales eccleſias, damnatis Zenone & Anaſtaſio principibus, ſicut & Acacio cum aliis hæreticis. Porrò, diptycha, græcè, idem erant ac geminata latinè; ita quòd eſſent velut geminatæ tabulæ, in quarum unâ inſcripta erant viventium fidelium nomina, & in aliâ mortuorum. Pro utriſque ſacrificia & preces offerebantur, & eorum nominum lectio publica fiebat ex ambone. Quòd ſi aliqui fideles privarentur à communione fidelium, eorum nomina ex diptychis eradebantur. Diptychorum uſus antiquiſſimus eſſe videtur.

De Conciliis ſexti ſæculi.

IN fine præcedentis ſæculi, mortuo Gelaſio, Symmachus Papa electus eſt an. 498. cum magna contentione. Nam alii Symmachum elegerunt in Lateranenſi Eccleſia, alii in baſilica D. Mariæ elegerunt Laurentium quemdam. Ob hoc ingens natum eſt ſchiſma; quia Anaſtaſius favebat Laurentio. Ad illud ſedandum convenerunt Theodoricum Oſtrogothorum Regem, Italiæ dominum, Ravennæ commorantem; unde authoritate Symmachi 72. Epiſcopi Ravennæ congregati ſunt, de quorum ſententiâ ſuffragante Theodorico, Symmachus confirmatus eſt an. 499. In hujus Concilii act. 4. determinatum fuit, ut ſi Papa præventus morte non potuerit ante de ſui ſucceſſoris electione decernere: is ordinetur antiſtes, quem cunctus clerus, aut certè pars major elegerit. Non quòd liberum unquam fuerit Pontificibus Romanis ſibi aliquem ſubrogare, ut habetur in Canonibus Apoſtolorum; ſed hoc ideò dictum eſt, quia modeſtiæ causâ obſervabatur, ut ſententia rogaretur decedentis Pontificis de ſucceſſore promovendo, quem poſteà clerus Romanus ſuo ſuffragio poſſet liberè approbare vel rejicere, ſi ita Eccleſiæ expedire judicaretur. Tali judicio non acquieſcens Laurentius, multa crimina impoſuit cum ſuis ſchiſmaticis Symmacho; unde initio hujus ſæculi Concilium 1. *Romæ* celebratum eſt, an. 500. in quo juſtificatus eſt Symmachus & Petrus Altinenſis Epiſcopus à Laurentio deputatus condemnatus fuit. Anno 502. alia Synodus celebrata eſt *Romæ* eâdem de causâ, quæ Palmaris appellata eſt; quia celebrata fuit in Eccleſia, quæ aliquando à portica ad Palmaria dicta eſt. In hoc Concilio iterum confirmata eſt electio Symmachi, ipſe juſtificatus fuit à calumniis: Ennodio Diacono Epiſcopo Ticinenſi demandatum eſt, ut ſcripto Synodum hanc defenderet adverſus impugnatores Symmachi; tandemque revocatæ fuerunt duæ leges latæ ab Odoacro rege Italiæ. Quarum prima ſtatuerat, ut nullus eligeretur Pontifex, niſi de conſenſu Regis Italiæ. Secunda permittebat, ut bona Eccleſiæ non neceſſaria poſſent alienari ad pios uſus. Concilium 3. habitum eſt *Romæ* an. 503. ubi ſynodaliter approbatus fuit liber Ennodii. Celebratum fuit adhuc *Romæ* Concilium 4. eodem an. ubi tanquam manifeſti hæretici anathematiſantur bonorum Eccleſiaſticorum invaſores; ita quòd non poſſint ad communionem recipi, niſi prævia ſatisfactione: unde Theodoricus rex ad inſtantiam Euſtorgii junioris, reſtituit plurima Eccleſiæ Mediolanenſi.

Concilium *Bizacenum* ideo congregatum fuit in Africa an. 504 quia Trazamundus Rex hujus Provinciæ prohibuerat, ne ullus antiſtes ſubrogaretur mortuo, ut Eccleſiæ paſtoribus privatæ ſeipſis conciderent. Hoc ergo impedire volentes prælati, in hoc Concilio decreverunt, ut quam citius promoverentur alii prælati loco illorum qui decederent; licet mors illis imminerer. An. 505. celebratum eſt Concilium *Agathenſe* de conſenſu Alarici Regis Ariani ſub S. Cæſario primate Arelatenſi, ad inſtaurandam diſciplinam Eccleſiaſticam, pro quâ 71. capita edidit. In 3. prohibetur Epiſcopis, nè propter minimas cauſas excommunicent. In 4. rejiciuntur ab Eccleſia, qui bona legata pauperibus, Eccleſiis, aut Monaſteriis, retinent. In 7. prohibetur, nè bona Eccleſiæ, quæ ſunt bona pauperum, alienentur: Si tamen neceſſitas Eccleſiæ hoc exigat, alienari non debent, niſi de vicinorum Epiſcoporum conſenſu. In 10. prohibetur clericis converſatio cum mulieribus, ſive in ſuâ vel illarum domo: exceptis matre, filia, ſorore, aut nepte. In 13. præcipitur, ut ſymbolum prædicetur ante octo dies Paſchæ, in præcedenti verò præcipitur jejunium quadrageſimæ, etiam in Sabbato; exceptis tamen Dominicis. In 18. Laicis præcipitur communio in Natali Domini, Paſchate, & Pentecoſte. In 20. inviti tondi debent ab Archidiacono clerici, qui comam nutriunt. In 21. prohibetur ſacerdotibus, nè Miſſas celebrent in oratoriis in Paſchate, Natali Domini, Aſcenſione, Pentecoſte, Nativitate S. Joannis Bapt. & in maximis feſtivitatibus, niſi permittente Epiſcopo, & hoc ſub pœnâ privationis à communione. Quod intelligitur, etiamſi Epiſcopi in aliis temporibus permiſerint, in talibus oratoriis celebrari. In 36. ſtipendia clericorum pro eorum meritis ſunt diſtribuenda. In 38. clerici aut Monachi proficiſci non debent, niſi Epiſcopi habeant litteras. In 39. prohibentur clericis nuptiarum convivia. In 40. omnibus fidelibus prohibentur ea quæ ſunt Judæorum. In 47. præcipitur omnibus, ut diebus dominicis integram Miſſam audiant; ita quod, ſi quis ante benedictionem Presbiteri egredi præſumat, confundatur ab Epiſcopo. Talem diem, qui Dominicus à Reſurrectione Domini dicitur, eſſe ex traditione Apoſtolica colendum, dicit Auguſtinus ſerm. 21. de tempore: & in eo à terrenis operibus, & mundi illecebris abſtinendum, ut divino tantùm cultui ſerviatur. In 80. Epiſcopi, Presbiteri, aut Diaconi, capitale crimen committentes, aut falſificantes chartam, aut falſum dicentes teſtimonium, deponuntur ab officio, in Monaſterium detruduntur, & quamdiu vixerint, ad communionem reducuntur laicam. In 55. nec Epiſcopi, nec Presbiteri, nec Diaconi, canes ad venandum, aut accipitres, habere poſſunt; ſub pœna ſuſpenſionis à communione. In 59. bona Eccleſiæ præſcribi non poſſunt. In 67. prohibentur connubia cum hæreticis, niſi converſionem polliceantur. In 70. amoventur ab officio clerici ſcurriles, & verbis turpibus utentes.

Concilium *Aurelianenſe* an. 511. ſub Symmacho Papa & Clodovæo primo Francorum Rege catholico prohibet cap. 3. nè rei, etiam homicidæ, adulteri, & fures, extrahi poſſint ab Eccleſia, vel à domo Epiſcopi; niſi datô juramento de ſecuritate vitæ, & exemptionis à quâcumque pœnâ. Concilium Rhemenſe celebratum eſt an. 514. ſub S. Re-

Digitized by Google

migio, in quo Arianus quidam Epiſcopus ſolus omnes Catholicos ad certamen provocavit. Remigio ingrediente omnes Epiſcopi præ veneratione aſſurgunt; & ille ex faſtu ſurgere dedignatur, ſed ante illum tranſeunte Remigio, obmutuit; omnibus admirantibus, linguam garrulam iſtius hæretici ſiluiſſe ad ſolam Remigii umbram. Cùm eloqui non poſſet, ad Remigii pedes procidens, & nutu petens veniam, virtute tanti præſulis ab hæreſi & linguæ impedimento ſanatus eſt: unde profeſſionem illicò fidei emiſit de Trinitate & Chriſti Incarnatione, inquit Hincmarus in vita S. Remigii apud Surium die 13. Januarii. In Concilio *Gerundenſi* an. 517. ſub Hormiſda prohibitum eſt cap. 4. nè cathecumenis detur baptiſmus, niſi bis in anno, ſcilicet in Paſchate & Pentecoſte; infirmis tamen conferri poteſt ſemper. In cap. 5. habetur, quod etiam infans unius diei, qui in diſcrimine eſt, baptiſari valeat. In 10. præcipitur, ut poſt matutinas & veſpertinas horas ſemper recitetur Oratio Dominica. Celebratum fuit *Romæ* Concilium ſub Horſmida an. 518. ubi pax inita fuit inter Orientalem Eccleſiam & Occidentalem; ita quod Orientales recepti fuerint in communione Occidentalium, ſuppoſito quòd Acacium ſchiſmaticum de quo paulò antea, condemnarent, nomen ejus abolerent è diptychis, Euphemiumque & Macedonium ejuſdem ſchiſmatis labe reſperſos eraderent de tabulis prædictis; quæ omnia revera fecerunt.

Concilium *Arauſicanum* 2. celebratum fuit an. 529. tempore Felicis Papæ contra Pelagianos, Semipelagianos, & Prædeſtinatianos. Contra primos ſtatuitur peccatum originale, determinatur mortem eſſe ipſius pœnam, declaraturque, gratiam eſſe neceſſariam; & hoc in 1. 2. & 7. canonibus. Contra ſecundos in cap. 4. habetur, Deum non expectare voluntatem noſtram, ut velimus purgari; ſed etiam facere, ut velimus. In 5. initium fidei & credulitatis affectum eſſe à Deo. In 6. gratiam non conferri volentibus, petentibus, & pulſantibus; ſed & ipſam facere ut velimus, pulſemus, & petamus. Contra tertios denique can. ultimo ſtatuitur, nullum eſſe prædeſtinatum ad malum, & quemlibet baptiſatum poſſe per Chriſti gratiam quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt operari ſi velit; & debere id facere, ſi velit ſalvari. Concilium *Vaſenſe*, celebratum fuit an. 529. In capite 1. permiſerunt Epiſcopi Preſbiteris prædicare Evangelium, quod initio ſolorum Epiſcoporum munus erat: ita ut tamen, ſi Preſbiteri per ſeipſos prædicare non poſſent, ab eorum Diaconis homeliæ ſanctorum Patrum recitarentur. In eo adjunctum eſt, quòd in omnibus Miſſis *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus* dicatur, quòd nomen Papæ Romani exprimeretur in Miſſa; & quòd poſt verſiculum *Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto*, adderetur ſequens, *Sicut erat in principio*, *&c.* propter hæreticorum incredulitatem. Concilium *Lugdunenſe* fuit anteà convocatum an. 517. in quo Epiſcopi, ſub Cledovæi primi liberis, convenerunt inſimul; quòd ſi aliquis eorum tribulationem aut commotionem ab aliquâ poteſtate pateretur, omnes alii præberent illi auxilium: Nam contingit aliquando, ut Epiſcopus agens ex officio cadat in principis offenſam, & deſeratur ab aliis, à quibus etiam aliquando perſecutionem patitur; ut patet ex D. Chryſoſtomo, qui cum ab Eudoxia Imperatrice inſectatus fuiſſet, fuit illicò ab Epiſcoporum etiam Orthodoxorum Synodo depoſitus. Concilium *Romanum* celebratum fuit an. 530. quo Bonifacius II.

A referente Anaſtaſio in vita Bonifacii, ſibi ſucceſſorem elegit Vigilium Diaconum. Sed paulo poſt, aliud Concilium eodem anno habuit; quo tamen ſubſtitutionem, ut pote ſacris canonibus contrariam, irritavit. Imò, ipſe Bonifacius ſe coram Epiſcopis reum confeſſus eſt, ipſumque decretum electionis Vigilii ſuâ ſubſcriptione firmatum, & ſacerdotum chirographis roboratum (ipſi enim ex reverentiâ ſummi Pontificis ſubſcripſerant) combuſſit in præſentia Sacerdotum, Cleri, & Senatus, ut idem Anaſtaſius refert. Ratio autem, quare hoc fecerat Bonifacius, erat ut obviaret Regi Atalarico, qui jus ſubrogandi Pontificis ſibi uſurpare volebat. Non obſtante tamen ille prætextu, Sil- B verius III. à Bonifacio Pontifex, anathemate percuſſit Vigilium; qui ſibi talem ſubſtitutionem procuraverat. Ratio autem, cur talis ſubſtitutio prohibetur, multiplex eſt. Primò quia congruum videtur, ut admittatur differentia inter ſacerdotium antiquæ legis & novæ; in illa autem ſacerdotium poſſidebatur per ſucceſſionem. 2. Cùm Sacerdotium novæ legis ſit purè ſpirituale, ſummus principatus non debet concedi carni aut ſanguini; ſed vitæ & ſpiritui. 3. Sacerdotii Evangelici dignitas, ſummam exigit dignitatem in eo, qui illud poſſidet; major autem ſanctitas erit communiter in illo, qui eligitur juridicè; quam in illo, qui illud per ſucceſſionem obtinebit. 4. Si Pontifex vivus ſibi alium poſſet ſubrogare, proderet ſæpius Pontifi- C catum, ad illuſtrandam ſeu ditandam familiam; imò hoc ſimoniæ januam aperiret. Ex his Cardinalis de Turrecremata, lib. 2. de Eccleſ. cap. 51. docet videri de jure naturali, & quaſi divino, quòd Papa non faciat ſibi ſucceſſorem, nec poſt mortem, nec per reſignationem. Quòd ſi dicatur, Petrum elegiſſe Clementem: hoc incertum eſt, quia Cletus & Linus interceſſerunt Pontifices inter utrumque. Deinde, potuit hoc facere Petrus ex ſpeciali inſpiratione, vel propter poteſtatis excellentiam, quæ erat ſingulariter in Petro: unde nullus poſt eum ſimile quid fecit.

Concilium aliud *Romæ* celebratum eſt an. 532. in quæſtione mota inter pſeudo-Monachos Scithiæ, qui Eutichiani erant; & Victorem Diaconum, qui D doctrinam Concilii Chalcedonenſis profitebatur: an deberet addi Concilio Chalcedonenſi, unum de Trinitate eſſe crucifixum. Illi aſſerebant, Victor negabat; legati verò Pontificis declararunt, ut pax foret, ſatis eſſe, ſi abſque ulla additione ſolùm Monachi profiterentur fidem Concilii Chalcedonenſis; de quâ ſententiâ appellarunt ad Joannem II. ſum. Pont. à quo ſunt confutati. Non eſt tamen negandum quin dici queat unum de Trinitate fuiſſe paſſum in carnè; ideſt, unum Trinitatis ſuppoſitum aſſumpſiſſe carnem, in quâ crucifixus eſt. Concilium *Aurelianenſe* celebratum eſt ſub Childeberto Francorum Rege an. 533. & in eo ſancitum fuit, nullum Epiſcopum recuſare poſſe, quin E admonente Metropolitano ad Concilium vel ordinationem Conſacerdotis accedat. In Concilio ſequenti *Aurelianenſi* celebrato an. 540. ſub Vigilio Pontifice multa in 31. capitibus conſtituta fuerunt. In quorum 3. ſtabilitum eſt, ut electio Metropolitani juxta S. ſedis decretum à Metropolitanis fiat, de conſenſu Cleri & populi. Epiſcopi autem à comprovincialibus Epiſcopis, de conſenſu Metropolitani, cleri, & plebis, fiat; juxta priorum canonum ſtatuta. In 29. prohibetur communicatio & commercium Judæorum cum Chriſtianis à Feria 5. Cœnæ Domini uſque ad Feriam 2. poſt Paſcha. In Provincia *Arvernenſi* aut Avernenſi, vel Alvernenſi,

Digitized by Google

in Gallia ; celebratum eſt Concilium ſub Theodeberto rege, & Agapeto Pont. an. 535. in quo ſtrictiſſimè & ſub graviſſimis pœnis conjugium, & quælibet carnalis copula, prohibetur cum Judæis. In eodem Concilio declaratum eſt, nè inquietandus ſit Epiſcopus, qui per 30. annos alterius Epiſcopi Diœceſim poſſederit. Permiſſum etiam fuit Epiſcopo, ut de conſenſu cleri ſuccurreret ſuæ familiæ & pauperibus de Eccleſiæ theſauro, juxta quod indiguerint. Concilium *Aurelianenſe* 4. celebratum eſt ſub Vigilio an. 545. In tertio triginta ſeptem capitum, quibus compoſitum eſt, prohibetur nè priores cives Paſcha extra civitatem celebrent, niſi ex magnâ neceſſitate, qua adveniente, ab Epiſcopo debent poſtulare commeatum ; & hoc ſub pœnâ ſuſpenſionis : quod extenditur ad principales feſtivitates. In cap. 17. prohibetur, nè ſacerdotes aut Diaconi, cum conjugibus ſuis habeant commune lectum, aut cellulam ; nè ex ſuſpicione carnalis conſortii religio maculetur. In 21. inhibetur, nè eripiatur reus, qui ad Eccleſiam confugit ; ſub pœna ejectionis ab Eccleſia, ad quam reſtitui non poteſt, niſi poſt pœnitentiam, & abſtracto reſtituto.

Concilium *Bracarenſe* celebratum fuit an. 563. ſub Joanne III. contra Priſcillianiſtas, qui inſurrexerant in Eccleſiam à ſæculo 4. Poſtquam 27. articuli propoſiti ſunt in hoc Concilio contra illos, multa adhuc adverſus eoſdem decreta ſtabilierunt Patres. In 3. cùm Priſcillianus vellet aliter Epiſcopum, & aliter Presbyteros debere ſalutare populum in Miſſâ ; Epiſcopo dicente ſemper, *Pax vobis* ; & Presbytero, *Dominus vobiſcum* ; populo reſpondente, *Et cum ſpiritu tuo.* Patres determinaverunt, Epiſcopum poſſe uti ſacerdotali benedictione, & dicere, *Dominus vobiſcum* ; unde in Miſſis tam privatis, quàm ſolemnioribus, dicunt Epiſcopi, *Pax vobis*, & poſteà *Dominus vobiſcum*. Utraque ſalutandi forma antiquiſſima eſt. In 7. decernitur, ut de rebus Eccleſiaſticis tres fiant portiones, una Epiſcopi, alia cleri, alia pro neceſſitatibus Eccleſiæ, ſeu pro luminaribus ; quam ultimam partem adminiſtrabat Archipresbyter, ſive Archidiaconus. In 13. juxta antiquos canones prohibetur, nè detur communio intra ſanctuarium, niſi Levitis : unde oritur diſtinctio inter Eccleſiaſticam & laicam communionem, ut diximus in canonibus Apoſtolorum. Per antiquos canones dabatur communio Sacerdotibus & Levitis, ante altare ; clero dabatur, in choro ; & populo, extra chorum. In 18. cautum eſt, nè corpora in Eccleſiis inhumentur, ſed de foris circa murum Eccleſiæ. Concilium *Santonenſe* celebratum eſt ſub Joanne III. an. 566. Cùm enim cap. 8. Concilii Pariſienſis celebrati an. 557. conſtitutum fuerit, admittendum eſſe ad Epiſcopatum, non quem regis authoritas, ſed quem clerus elegiſſet ; ideò Leontius Burdegalenſis Epiſcopus hoc Concilium coegit, & de Coepiſcoporum conſilio Emeritum à Clotario rege in Santonenſem ſedem ſine canonicâ electione intruſum depoſuit. Concilium *Turonenſe* celebratum fuit an. 570. ſub Joan. III. Pont. & Cherebetto rege pro reſtitutione obſervantiæ canonum antiquorum, quæ obſoleta videbatur. In cap. 3. prohibetur, nè Euchariſtia inter ſacras imagines ſuper altari poni ſolitas reponatur, ſed potiùs collocetur ſub ipſa cruce, quæ in meditullio altaris poni conſuevit. Vide quæ diximus ſuper hoc in canonibus Apoſt. In 4. cap. nè laici in Eccleſia clericis miſceantur. In 5. præcipitur, ut unaquæque civitas pauperes & egenos incolas paſcat juxta vires ſuas. In 8. quòd excommu-

A nicatus haberi debet Epiſcopus ; qui communicare præſumpſerit cum illo quem alter Epiſcopus excommunicaverit ; ſi de hoc ſit commonitus. In 14. prohibetur, nè duo clerici, aut monachi, habeant lectum communem. In cap. 17. conſervantur antiqua jejunia à Monachis inſtituta ; ita ut à Paſcha ad quinquageſimam, exceptis Rogationibus, omni die prandium paretur ; poſt quinquageſimam verò totâ hebdomadâ exactè jejunent ; poſteà uſque ad Calendas Auguſti ter jejunent in ſeptimanâ, 2. 4. & 6. feriâ. In Auguſto, quia quotidiè Miſſæ Sanctorum ſunt, prandium habeant. In Septembri, Octobri, & Novembri, ut anteà, ter in hebdomadâ. Et quia inter Natalem Domini & Epiphaniam omni die feſtivitates ſunt, itemque prande-

B bunt. Poſt Epiphaniam denique, uſque ad quadrageſimam, ter in ſeptimanâ jejunent. Hoc ſupponit, quadrageſimam illis, ſicut & aliis fidelibus, eſſe jejunandam. In cap. 21. ſtatuta vetera canonum renovantur pro pœnis in inceſtuoſos ; & hoc fecerunt Patres, ut corrigerent regem Charibertum, qui Marconefam conjugis ſuæ Moroflendis ſororem ſibi nefariè copulaverat. Sed poſtea ipſum de pœnitentia admonitum & reſipiſcere nolentem excommunicavit S. Germanus Epiſcopus Pariſienſis, juxta Gregorium Turonenſem cap. 26. lib. 4. de Hiſt. Franc.

Concilium *Bracarenſe* celebratum fuit an. 572. poſt mortem Joannis III. tempore interregni Pon-

C tificii. In 1. c. præcipitur Epiſcopis, ut Diœceſim perambulent clericos viſitaturi. Concilium *Pariſienſe* 4. procuratum fuit an. 576. ſub Benedicto I. ut poſſet bellum civile componi per Epiſcopos ; ſed ubi ſemel res armis cœpta eſt, Eccleſiaſticæ leges ſiluerunt : nam Gregorius de geſtis Francorum lib. 4. capp. 47. & 48. ait, Chilporicum per filium ſuum Theodebertum Turonenſibus, Pictavienſibus, & aliarum civitatum Eccleſiis, clades intuliſſe ; incendendo aut evertendo Eccleſias, detrahendo miniſteria, clericos interficiendo, monaſteria virorum dejiciendo, puellas violando, & cuncta devaſtando ; ita ut in illo tempore multò pejor fuerit ſtatus Eccleſiæ, quàm Diocletiani temporibus. Conci-

D lium *Pariſienſe* 5. celebratum eſt hac occaſione ſub Pelagio II. an. 580. Meroveus major natu inter filios Chilperici Brunichildem Sigeberti regis patrui ſui relictam uxorem, quam Childebertus Rothomagum exulare juſſerat, ſibi conjunxerat in matrimonium. Ad talem offenſam ulciſcendam arma capeſſit Chilpericus, qui filium ſuum victum & captum tonſurari, & Presbyterum ordinari curavit. E monaſterio hic fugiens cum ſæculari habitu, ad Baſilicam S. Martini confugit, ibique communionem à Gregorio comminationibus apoſtata extorſit. Rex à Gregorio poſtulat, ut ejiciatur ab Eccleſia, quod recuſat Gregorius propter immunitatem loci. Meroveus tamen pertimeſcens, nè templo vis inferretur ; eo fugit, & ad Brunichildam reginam

E pervenit. Interea ſuaſu Fredegundis reginæ crimen Merovei imponitur Prætextato Rothomagenſi Epiſcopo, quaſi ille cum filio rebelli & inceſtuoſo contra regem rebellaſſet. Cùm ſe de facili purgaſſet Prætextatus, inductus tamen eſt à rege, ut ſe reum profiteretur, & peteret veniam, quam ſe illi daturum pollicebatur. Acquieſcens his Prætextatus juxta propriam confeſſionem, indulgentiam non potuit obtinere. Imò, ipſe rex hoc Concilium indici fecit, & ab illo petiit, ut Prætextati tunica ſcinderetur, aut ſuper caput ipſius Pſalmus 108. recitaretur, qui maledictiones Iſcarioticas continebat, aut in eum daretur judicium, nè in perpetuum

Digitized by Google

communicaret. His omnibus conditionibus repugnantibus prælatis, ab oculis eorum raptus eſt & datus exilio Prætextatus.

Concilium *Matiſconenſe* celebratum eſt an. 581. ſub Pelagio II. cui præſedit Priſcus Lugdunenſis, cum aliis ſexaginta Epiſcopis. In hujus Concilii can. 6. præſcribitur, ut reliquiæ ſacrificiorum, quæ in ſacrario ſuperfuerint, ab infantibus in Eccleſiam adductis jejunis aſperſæ vino percipiantur. Evagrius lib. 4. Hiſtor. Eccleſ. ob hoc narrat, quod Conſtantinopoli hæc fuerit conſuetudo, ut ſi multæ particulæ aliquando ſupereſſent, pueri impuberes, qui ſcholas frequentabant, accerſerentur ad eas manducandas. Contigit, ut puer quidam Judæi opificis vitrarii, cum condiſcipulis admiſſus, his reliquiis Sacramentorum participaverit. Hic domum regreſſus patri moræ cauſam ſciſcitanti puer ſimplex & innocens rem, uti erat, ſignificavit. At ille ex furore excandeſcens, arreptum puerum in vitrariam fornacem conjecit accenſam; mater inſcia rei, puerum toto triduo conquiſitum flebiliter in mariti officinâ compellat, cui puer in fornace reſpondit. Tum mater ad oſtium clibani accurrens, puerum inter flammarum vortices illæſum conſpicit, qui ſe à quadam eximii decoris muliere ſervatum aſſeruit, quæ ad eum crebrò veniens, etiam cibum, quoties eſuriebat, erogabat allatum. Id miraculum protinùs Juſtiniano Imperatori perlatum eſt, qui puerum & matrem ſacro baptiſmo lubentes ablui curavit: patrem autem in ſuâ impietate pertinacem damnavit crucis ſuſpendio. In can. 6. hujus Concilii præcipitur, ut Archiepiſcopus ſine pallio Miſſas dicere non præſumat. Pallium autem eſt ornamentum aliquod Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Metropolitanorum, aliquando etiam Epiſcoporum, de corpore B. Petri ſumptum, pontificalis officii plenitudinem conferens. Licet Patriarchæ, Archiepiſcopi, & illi Epiſcopi, quibus de gratia ſpeciali pallium conceditur, ſint conſecrati & confirmati; non tamen pleniſſimam officii & dignitatis adminiſtrationem habent, niſi pallium Patriarchæ à ſummo Pontifice, & reliqui à Patriarchis impetrent, juramento fidelitatis, unitatis, & obedientiæ, priùs ſedi Apoſtolicæ præſtito. Pallium humeros & pectus more ſacerdotalis ſtolæ ambit, ante pectus pendet, cruces nigras habet intextas, & alia deſuper ornamenta. Non tantùm debet peti ſemel, ſed ſæpiùs & ſollicitè, intra tres menſes à die conſecrationis, aut confirmationis, ſi nulla exigatur conſecratio; ut potè, cùm ſimplex Epiſcopus conſecratus ſit Archiepiſcopus. Solus Pontifex ubique, dum Miſſam celebrat, utitur pallio. Alii in ſuâ ſolum provinciâ uti ſolent, & non extra; niſi hoc ſit illis ſpecialiter conceſſum. Nec poſſunt illud geſtare, niſi his diebus ſolemnibus; nimirum in Natali Domini, in ejus Circumciſione, in diebus feſtis S. Stephani, S. Joannis Evangeliſtæ, Epiphaniæ, Palmarum, Cœnæ Domini, Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, die feſto omnium Apoſtolorum, & quando Eccleſias dedicant clericos ordinant, Epiſcopos ſacrant, & in diebus Eccleſiæ ſolemnibus, & die anniverſario dedicationis Eccleſiæ. Qui à Pontifice impetravit pallium, proventibus & poteſtate, quam traditio pallii confert, privatur; ſi abſque litteris traditionis pallii diſcedat. Pallium perſonam non tranſit, unde cum ferente debet ſepeliri, & alteri commodari non poteſt.

Concilium *Matiſconenſe* an. 588. celebratum ſub Pelagio II. juſſu Guntheramni, qui dolens, quòd videret res regni ſui contra Gothos malè ſuccede-
A re, & inquirens tot malorum cauſam, conjiciensque illa non poſſe ab alio oriri principio, quàm à pravitate Epiſcoporum, qui corruptis ſuis moribus Dei vindicis iram provocabant; ideò congregavit omnes ſui regni metropolitanos cum reliquis Epiſcopis, qui in tanto numero convenerunt, ut hoc Concilium generale dictum fuerit. Definierunt in eo quidquid ad mores Eccleſiæ reformandos neceſſarium judicaverunt. In 4. canone decreverunt, ut omnibus dominicis diebus ab omnibus viris & mulieribus fierent oblationes panis & vini. Concilium *Toletanum* 3. celebratum eſt ſub Pelagio II. an. 589. ubi omnes Epiſcopi Hiſpaniæ convene-
B runt. Cùm enim hæreſis Ariana ità graſſata fuiſſet per Hiſpaniam, quòd rex ipſe Leovigildus eam ſectatus fuerit cùm tanta pertinaciâ, ut filium ſuum Hermenigildum ab Arianiſmo ad Catholicam fidem converſum opera Leandri Epiſcopi Hiſpalenſis, in vincula conjecerit, & poſteà illi fecerit caput truncare; frater ejus natu minor mortuo Leovigildo, regnum accipiens, fidem orthodoxam profeſſus eſt; & eam, quantùm potuit, propagavit: unde ob hoc initio regni ſui iſtud coegit Concilium. Concilium *Romanum* congregatum fuit ſub Gregorio an. 590. ad inſtantiam Imperatoris Mauritii, qui ad ſummum Pontif. reſcripſerat, ut
C omnes ſchiſmaticos convocaret ad ſynodum; & ſic ſynodali decreto perfecta Eccleſiæ unitas ſanciretur, aut nolentes venire dejicerentur ſedibus. Accedere recuſans Severus Aquileienſis cum ſchiſmaticis, ſede privatus fuit. Factus profugus, in ſummam paupertatem redactus eſt, & Aquileia juſto Dei judicio incenſa fuit ab hoſtibus.

Concilium *Pictavienſe* coactum fuit an. 593. ſub Gregorio Papa I. & Childeberto Francorum rege, hac de cauſa. Cùm duæ regum Francorum filiæ, Chariberti & Chilperici, votum religionis emiſiſſent ſub ſancta Radegunda; ipſâ mortuâ, extra clauſtra eruperunt cum 40. Virginibus, & adeuntes reges Francorum, conqueſtæ ſunt, quod malè tractarentur per Abbatiſſam; ſed cùm nihil profeciſſent apud reges, Pictavos regreſſæ, cum perdi-
D torum hominum ſatellitio, nefarios homines miſerunt, qui monaſterium invadentes alligatam vinculis adduxerunt abbatiſſam. Hac de cauſa per Ebrogiſildum in ſynodo excommunicatæ ſunt. Hoc tamen non obſtante, rurſus monaſterium invaſerunt, plures fugarunt Epiſcopos, multos monachos trucidarunt, abſtractamque ex monaſterio nudam ſpoliaverunt abbatiſſam. Unde Childebertus rex ad Gumteramnum ſimiliter regem legatos miſit; ut ex utroque regno ad hoc Concilium convocaret Epiſcopos, ubi abbatiſſa abſolvitur, & moniales communione fuerunt privatæ, donec condignam agerent pœnitentiam. Baſina autem, quæ erat Chilperici Regis filia, ſola coram Epiſcopis proſtrata, in Concilio ſequenti *Metis* celebrato
E veniam petiit, cum charitate abbatiſſæ promittens, ſe monaſterium regredi, nihilque in poſterum tranſgredi de regulâ, an. ſcilicet 594. In Concilio *Romano*, quod celebratum fuit an. 595. ſub Gregorio I. Joannes Preſbyter Eccleſiæ Calcedonenſis injuſtè condemnatus de hæreſi per Joannem Epiſcopum Conſtant. ad ſedem Romanam appellans, juſtè abſolutus eſt, revocatâ ſententiâ Conſtantinopolitanæ ſynodi. In Concilio *Barcinonenſi* an. 599. conditi fuerunt multi canones contra ſimoniacos, & hoc juxta regulas & Epiſtolas, quas S. Gregorius per Ciriacum Abbatem ſcripſerat ad præcipuos Galliæ Epiſcopos; & poſteà ad Hiſpaniæ præſules. Multis aliis de more ſuperſedeo.

Digitized by Google

De Conciliis ſeptimi ſæculi.

CUM multoties expertus fuiſſet D. Gregorius Magnus, ſæpiſſimè ab Epiſcopis moleſtari Monachos; ante exitum ſuum, quem præ multis infirmitatibus imminere prævidebat; voluit eorum invigilare quieti: unde *Romæ* in Lateranenſi Eccleſia an. 601. convocavit Concilium quod Romanum dictum eſt; in quo authoritate B. Petri Principis Apoſtolorum prohibuit, nè Epiſcopi ſub ullo prætextu ſeſe immiſceant de vita, moribus & bonis Monachorum; niſi fortè ad hoc cogantur pro criminibus, quorum punitio ad eos ſpectat ex præſcripto ſacrorum canonum. Anno 601. *Romæ* B etiam coacta eſt ſynodus ad condemnationem alicujus Græci, nomine Andreæ, qui in Eccleſia D. Pauli ſub Monachi habitu degebat; & qui tandem impoſtor & falſarius inventus eſt. Dum S. Gregorius audiret, Reginum Numidiæ Epiſcopum accuſari à ſuis clericis, quòd ordines Eccleſiaſticos ſimoniacis conferret; mandavit congregationem Concilii *Numidiæ*, in quo, ſi de re allegata conſtaret, pœnâ canonicâ damnarentur, tam ordinantes, quàm ordinati. Iſtud autem Concilium coactum fuit an. 604. Aliud *Romæ* habitum eſt an. 606. ubi Bonifacius 3. videns, quod ſæpè, Pontifice nondum mortuo, tractaretur de illius ſucceſſore eligendo; C decrevit cum 72. Epiſcopis ſynodaliter convocatis, ad tale facinus devitandum, quod contra ſacros & antiquos canones irrepſerat; nunquam de eligendo Pontifice agendum eſſe, niſi poſt triduum ab anteceſſoris ſepulturâ. Celebratum eſt *Romanum* Concilium an. 610. ſub Bonifacio IV. occaſione Melliti Londinenſis Epiſcopi in Angliâ, qui Romam adivit, ut de neceſſariis Eccleſiæ ſuæ cum iſto Pontifice ageret, ſicut refert Beda lib. 2. cap. 4. Hiſt. Anglicanæ. Habebat enim ille Epiſcopus extra Londini mœnia extructum recens Monaſterium, pro cujus regulari obſervantia maximè erat ſollicitus; quia nimirum providebat, quod foret amplum & aptiſſimum ſeminarium, (ſi bene regularetur) ex quo omnes Eccleſiæ Angli- D canæ ſibi adſciſcerent antiſtites. Unde Bonifacius eo fine coegit Concilium Romæ, ex Epiſcopis Italiæ; ubi de vita & quiete Monachorum ordinaretur: & in eo Concilio aſſidere Mollitum voluit Bonifacius, ut decretis in hoc negotio futuris ſubſcriberet, confirmaret, & ſecum ad Anglicanas Eccleſias deferret.

Aliam cauſam allegat Baronius ad annum 610. num. 10. propter quam Romam petiit Mellitus, ut ſcilicet ſciret à Pontifice, num rata haberi deberet dedicatio ejuſdem Monaſterii, ſancti Petri, quæ divinitùs facta fuerat. Quæ miraculoſa evenerint in illa dedicatione habentur apud Baronium præcitatum fol. 241. ex Calredo Abbate ſcriptore gra- E viſſimo ſic loquente. *Regnante in Cantiâ Edilbertho, nepos ejus Sebertus, qui Orientalibus Anglis præfuit, ſuſcepit fidem, B. Auguſtino Epiſcopo evangeliſante. Hic Londoniis, quæ regni ſui caput habebatur, intra muros Eccleſiam B. Pauli fabricavit, & Epiſcopali honore Mellitum Epiſcopum inſtituens, honoravit, extra muros verò in Occidentali parte in honore B. Petri Monaſterium inſigne fundavit, & multis poſſeſſionibus ditavit. Nocte autem præcedente dedicationem hujus Eccleſiæ, piſcatori cuidam Thamenſis Fluvii, qui idem Monaſterium præterfluit, ulteriori ripa in habitu peregrino B. Petrus apparens, promiſſâ mercede, tranſponi ſe ab eodem & petiit & promeruit. Egreſſus autem de naviculâ, Eccleſiam piſcatore* A *cernente ingreditur: & ecce ſubitò lux cœleſtis emicuit, miroque ſplendore illuſtrans omnia, noctem convertit in diem. Adfuit cum Apoſtolo multitudo civium ſupernorum ingredientium, melodiaque cæleſtis inſonuit; & indicibilis odoris fragrantia nares perfundebat. Peractis autem omnibus, quæ ad Eccleſiæ dedicationem ſpectant, ſolemniis; redit ad piſcatorem piſcium piſcator egregius hominum; quem dum divini luminis fulgore perterritum & alienatum penè ſenſibus reperiſſet, blandâ conſolatione reddit hominem ſibi, animum rationi. Simul ingredientes cymbam uterque piſcator, ait Petrus: Numquid pulmentarium non habes? & ille, Inconſueta, inquit, lucis perfuſione ſtupidus & expectatione tui detentus nihil cepi; ſed promiſſam à te* B *mercedem ſecurus expectavi. Ad hæc Apoſtolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piſcator, & mox implevit rete piſcium maxima multitudo. Omnes erant ejuſdem generis piſces, præter unum miræ enormitatis. Quibus ad ripam extractis, dixit Apoſtolus: Hunc, qui præ cæteris pretio & magnitudine præceſſit, Mellito ex meâ parte defer piſcem Epiſcopo; pro nauticâ verò mercede cætera tibi tolle. Hujus generis copiâ abundabis in vita tua, & longo tempore poſt te progenies tua: tantùm, nè ultra piſcari audeatis celebritate dominicâ. Ego ſum Petrus, qui loquor tecum, qui cum meis concivibus conſtructam in nomine meo baſilicam dedicavi, Epiſcopalemque benedictionem meæ ſanctificationis authoritate præveni.* C *Dic ergo Pontifici quæ vidiſti & audiſti; tuoque ſermoni ſigna parietibus impreſſa teſtimonium perhibebunt. Superſedeat igitur dedicatione, ſuppleat quod omiſimus, Dominici Corporis & Sanguinis ſacroſancta myſteria, populumque ſermone erudiens, notificet omnibus, hunc locum me crebro viſitaturum, hîc me fidelium votis ac precibus adfuturum, ſobriè verò & juſtè in hoc ſæculo viventibus cæli januam reſeraturum. His dictis, confeſtim ab ejus oculis diſparuit. Mane autem facto, Mellito ad dedicandam Eccleſiam procedenti, cum piſce piſcator occurrit, & omnia quæ ſibi mandata fuerant pandit; Stupet antiſtes, reſeratiſque Eccleſiæ valvis, vidit pavimentum utriuſque alphabeti inſcriptione ſignatum, parietem biſſenis in locis ſan-* D *ctificationis oleo linitum, totidemque cereorum reliquias duodenis crucibus inhærere, & quaſi recenti aſperſione adhuc cuncta madeſcere. Quod videns Epiſcopus, unà cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piſcatoris illius tota ſucceſſio, quæ ſicut à patre acceperat, totius emolumenti, quod ars illa deinceps ei conferret, beato Petro, eique ſervientibus decimas offerebat. Unus autem ſemel fraudem auſus inferre, mox tamdiu artis caruit beneficio, donec confeſſus reatum, & ablatum reſtitueret, & promitteret correctionem.* Hæc apud Baronium loco præcitato.

Concilium *Toletanum* celebratum fuit ſub Rege Gundemaro tempore Bonifacii IV. Ratio hujus E Concilii petitur ex hoc, quòd cùm multi, inquit Baronius an. 610. labefactare vellent Eccleſiæ Toletanæ primatum, dicentes, ipſam non eſſe totius Carthaginenſis Provinciæ, ſed tantùm Carpetaniæ Metropolim, propterea quod Euphemius Toletanus Epiſcopus Conc. 3. Toletano modeſtiæ cauſâ ſubſcribens; ſe nominaſſet Provinciæ Carpetaniæ Metropolitanum: nè ergo, ob id quod erat ex humilitate factum, jus Toletanis antiſtitibus diminueret, Concilium hoc congregatum eſt an. 610. in quo convenerunt quindecim Epiſcopi Provinciæ Carthaginenſis, qui omnes profeſſi ſunt, Eccleſiam Toletanam totius Provinciæ Carthaginenſis eſſe Metropolim. Quod decretum confirmatum eſt per conſtitutionem Gundemari Regis, quæ

Digitized by Google

appoſita fuit eidem Concilio. In hac conſtitutione A regia, non ſolum Epiſcopi dictæ ſynodi, ſed ex aliis provinciis Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis, numero viginti ſex, ſubſcripti habentur. Inter quos videntur S. Iſidorus Hiſpalenſis, provinciæ Bæticæ metropolitanus; & Innocentius Emeritanus metropolita. Quòd ſi, nec prædicto Concilio, nec conſtitutioni Gundemari ſubſcriptus reperiatur Epiſcopus Carthaginenſis; hoc mirum videri non debet, quia hæc omnia in illius præjudicium vertebantur; quoniam ſe ejuſdem provinciæ Carthaginenſis metropolitanum jactabat: Toletanum verò Epiſcopum metropolitam eſſe volebat ſolius partis, quæ Carpetiana dicebatur: unde ad hoc litigium dirimendum acceſſit decretum Concilii, & regis conſtitutio. Concilium *Matiſconenſe* quod 3. dicitur, coactum fuit an. 618. contra quemdam Luxovienſis B monaſterii Monachum, nomine Agreſtinum, olim Theodorici regis notarium; qui S. Columbani regulam calumnians, multos allicere conabatur: ſed, cùm vana tantùm objiceret, ut potè, quòd ejus religioſi vas in quo bibebant ſæpiùs ſigno crucis ſignarent; quòd in ingreſſu & egreſſu cellæ ſe eodem crucis ſigno munirent; quòd à ſe invicem benedictionem expoſtularent; quòdque ipſe S. Columbanus in Miſſa orationes & collectas præter Eccleſiæ morem multiplicaret: hæc omnia vana & nullius momenti reperta fuerunt.

Concilium *Hiſpalenſe* hoc tempore celebratum eſt adverſus Acephalos, negantes in Chriſto eſſe duas naturas in unâ perſonâ. Celebrata fuit hæc ſy- C nodus ſub Bonifacio Papa V. præſide Iſidoro metropolitano Hiſpalenſi. In cap. 3. hujus Concilii ſtatuitur, ut clericus Eccleſiæ ſuæ miniſterium deſtituens, & tranſitum faciens ad aliam, à Sacerdote ad quem confugit remittatur ad propriam, ſub pœna privationis à communione, quandiu ipſum retinuerit; deſertor autem clericus cingulo honoris atque ordinationis ſuæ exutus, aliquo tempore monaſterio relegari debet: ſicque poſteà in miniſterio eccleſiaſtici ordinis revocari. In cap. 6. decernitur, ut nullus Epiſcopus ſine ſynodo poſſit dejicere presbyterum aut diaconum. In cap. 7. Patres audientes, Agapium Cordubenſem frequenter deſtinaſſe chorepiſcopos & presbyteros, qui abſen- D te Pontifice altaria erigerent, & conſecrarent baſilicas; ideò, nè tale quid fieret in poſterum prohibuerunt: quia Exodi 40. ſolus Moyſes, præcipiente Domino, erexit altare; & ſolus unxit, quatenus ſummus Dei ſacerdos erat. Licet enim cum Epiſcopis multa communia haberent Chorepiſcopi, multa tamen illis erant interdicta, ſicut presbyterorum, diaconorum, & virginum conſecratio; conſtitutio, benedictio, & unctio Altaris; manuum impoſitio fidelibus baptiſandis, traditio Spiritûs S. converſis ex hæreſi, confectio chriſmatis, ſignatio baptiſatorum in fronte, quæ idem eſt ac Confirmatio, reconciliatio publica pœnitentium in Miſsâ; & formatarum litterarum traditio. In actione 12. quidam E Epiſcopus natione Syrus, duarum in Chriſto naturarum proprietatem abnegans, & deitatem paſſibilem aſſerens, ad Patres Synodi accedens, poſt multas conteſtationes hæreſim ſuam ejuravit. De Acephalis multa tradit Nicephorus lib. 18. Hiſt. Eccleſiaſt. cap. 45. dicens, Severum Antiochenum Acephalorum ducem, unam naturam Verbi & carnis male prædicare. Ideò dicti ſunt Acephali, quia Epiſcopis ſubjici nolebant: unde, mortuis apud eos Epiſcopis & Presbyteris, nec baptiſmus more ſolito Eccleſiæ adminiſtratus fuit, nec res aliqua divina facta, nec miniſterium eccleſiaſticum, ſicuti mos erat. Imò apud ſe communionem, quam à longo tempore aſſervatam habebant, feriis paſchalibus in minutiſſimas partes incidebant, ut hominibus ad ſe convenientibus daretur; & hoc tempore quilibet talem qualem optabat ſibi arrogabat authoritatem. In 13. actione; quæ ultima eſt, probata fuit contra ipſos Acephalos exiſtentia duarum naturarum in Chriſto ex ſacra Scriptura & ex Patribus.

Celebratum eſt Concilium *Rhemenſe* an 630. tempore Honorii primi Papæ, ſub Sonnatio Archiepiſcopo, pro reformatione Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ex Flodoardo lib. 2. Hiſt. Eccleſiaſt. Rhemenſis. In illo determinatum eſt, pro immunitate tuenda Eccleſiarum, quòd ille communione privandus ſit, qui ex quacumque occaſione extraxerit fugitivum ab Eccleſia, niſi priùs fiat juramento ſecurus de illius vitâ, tormento, & truncatione. Communione etiam privandus declaratur, qui tale juramentum violaverit: ille verò qui ſanctæ Eccleſiæ beneficio liberatur à morte, non priùs egrediendi accipiat libertatem, quàm pœnitentiam promittat ſe pro tali ſcelere acturum, quæ reverà illi canonicè imponenda eſt. Anno 633. Cyrus Alexandrinus Epiſcopus *Alexandriæ* ſynodum habuit, in qua ſub prætextu retrahendi Monothelitas qui erant in Ægypto ab hac hæreſi, determinando ſcilicet, quòd non facienda eſſet mentio unius aut duarum voluntatum in Chriſto, viam Monothelismo aperuit. Fecit enim ſynodale edictum, quo novem capitibus, non quidem apertè, ſed callidè & latenter, hanc hæreſim confirmavit. Sophronius Jeroſolimorum antiſtes hoc audiens, non ſolum Sergio Conſtantinopolitano Epiſcopo, ad quem acta hujus Concilii tranſmiſſa fuerant, reſcripſit; ut à tali conſtitutione deleret ea, quæ erant de unicâ Chriſti operatione: ſed & ipſum adivit, ut impediret quæ fraudulentâ mente contra fidem Catholicam moliebantur hæretici. Sed audiens à Sergio, rem bono animo factam fuiſſe perſuaſus eſt, quòd reverà per aliquod tempus ſilendum eſſet de una aut duabus naturis in Chriſto. Quantum autem hæc fraudulenta conſtitutio attulerit Eccleſiæ detrimentum, diximus, agentes de generali Concilio Conſtantinop. 3. quod eſt ſextum inter generalia.

Concilium *Toletanum* 4. celebratum eſt ſub Honorio I. an. 633. & in eo ex omnibus Hiſpaniæ provinciis atque ex Galliâ Narbonenſi ſexaginta duo convenerunt Epiſcopi, qui propriâ manu decretis ſubſcripſerunt; & ſeptem alii per procuratores. Hoc autem factum fuit ſub Siſenando in Hiſpania & Gallia Narbonenſi rege, in baſilica beatiſſimæ martyris Leocadiæ apud Toletum; ad quam cùm acceſſiſſet ſtipatus nobiliſſimis pluribus viris rex Siſenandus, primùm coram ſacerdotibus Dei humi proſtratus cum lachrymis & gemitibus pro ſe interveniendum Domino poſtulavit. Deinde, ſanctam Synodum exhortatus eſt, ut paternorum decretorum memor illa corrigere dignaretur, quæ per negligentiam contra eccleſiaſticos mores in uſu venerant. Poſtquam ergo Concilii Patres profeſſionem fidei emiſerunt, multa cœperunt ſtatuere eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtaurationem concernentia. In cap. 5. de baptiſmo actum eſt; nam in Hiſpania quidam Sacerdotes unam tantùm merſionem faciebant, alii verò triplicem; ideòque Patres hujus Synodi, attendentes ad ea quæ S. Gregorius reſponderat, conſultus à Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo ſuper hac diverſitate baptiſmi, dicens, utrumque ritum eſſe legitimum; attamen convenientius eſſe adhibere tantùm unam merſionem, ſi hæretici, qui præfuerant in Hiſpaniâ Ariani, ſoliti eſſent bapti-

Digitized by Google

ſare cum triplici, nè videantur eorum approbare fidem, quorum ſequebantur morem.: ideò Patres Synodi decreverunt, baptiſmum ſemper deinceps faciendum cum una immerſione. In cap. 3. comperientes nonnullas Eccleſias Hiſpaniæ clauſis foribus in die Veneris ſanctâ non celebrare officium, nec paſſionem Domini prædicare; contrarium ſanciverunt. In cap. 26. conſtitutum eſt, ut ſi qui in clero puberes aut adoleſcentes exiſtant, omnes in uno Conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos, non in luxuriâ, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant; deputato probatiſſimo ſeniore, quem & magiſtrum diſciplinæ & teſtem vitæ habeant. Idem decreverat Concilium Toletanum 2. jubens, clericos juvenes in domo Eccleſiæ ſub Epiſcopi præſentia per ſibi præpoſitum erudiri. Concilium Moguntinum ſub Carolo magno ſtatuit etiam canonicorum convictum communem. Aurelianenſe 2. can. 9. providet, ne clerici cum laïcis habitent. Aquiſgranenſe can. 121. ſancivit, cunctis clericis æqualiter cibos diſtribui ad menſam. Et can. 134. præſcribit modum & formam correctionis clericorum in communi viventium. Et rursùs can. 135. præcipit modum educationis & convictûs puerorum clericorum. Hæc omnia occaſionem noſtris Epiſcopis dederunt inſtituendi ſeminaria pro clericorum inſtitutione, juxta exemplum D. Auguſtini, de quo Poſſidonius cap. 52. ipſius vitæ, dicit; cum ipſo ſemper clerici, una etiam domo, & menſa, ſumptibuſque communibus, alebantur & veſtiebantur.

In cap. 25. præcipitur, ut preſbyteri, quando ordinantur in Parochiis, libellum officialem, ideſt, Rituale, à ſuo ſacerdote, ideſt, Epiſcopo accipiant; ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant: nè per ignorantiam, etiam in ipſis ſacramentis offendant. In cap. 27. Si Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, à gradu ſuo injuſtè dejectus, in ſanctâ Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos recipiat coram altario de manu Epiſcoporum; ita quòd, ſi Epiſcopus eſt, Orarium, Annulum & Baculum recipiat; ſi Presbyter, Orarium & Planetam; ſi Diaconus, Orarium & Albam; ſi Subdiaconus, Patenam & Calicem; ſic & reliqui gradus ea in reparationem ſui recipiant, quæ cum ordinarentur perceperunt. Vox Orarii aliquando ſtolam ſignificat, ut in exemplis allatis, & ut citatur ex iſto Concilio Toletano in c. *Orarium diſt.* 15. ubi ſic decernitur; *Oportet unum orarium Levitam in ſiniſtro humero geſtare, propter quod orat: dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat.* Aliquando etiam Orarium ſignificat linteum, quo fideles, etiam laïci, ſacratiſſimam Euchariſtiam involutam privatim aſſervabant, quod Dominicale etiam vocabatur. Unde ſcribit Ambroſius in obitu Satyri fratris ſui, quòd cùm eſſet Catechumenus, in graviſſimoque naufragii & vitæ periculo conſtitutus, petierit ſacramentum ab illis qui erant myſteriis initiati, ipſumque ſibi collo alligari fecerit *orario* involutum, ſeque mox dederit in medios fluctus præcipitem, tandemque inſigni miraculo ad littus delatus fuerit incolumis. In cap. 31. Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam à Deo ſibi curam non ambigant. Ideoque, dum conſpiciunt judices ac potentes pauperum oppreſſores exiſtere, priùs eos Sacerdotali admonitione redarguant; & ſi contempſerint emendari, eorum inſolentiam regis auribus intiment; ut quos Sacerdotalis admonitio non flectit ad juſtitiam, regalis poteſtas ab improbitate coerceat: ſi quis autem

A Epiſcoporum id neglexerit, reus erit Concilio. Permulti illuſtres Prælati erga magnates, reges, & imperatores, ſuam conſtantiam in hoc manifeſtarunt; utpotè inter alias D. Chryſoſtomus, qui Eudoxiæ Imperatrici, quæ viduæ agrum invaſerat, ingreſſum Eccleſiæ prohibuit. Ambroſius eodem modo egit in Theodoſium imperatorem, qui Theſſalonicorum cædem permiſcuam præceperat. Syneſius Ptolemaidis Epiſcopus, Andronicum Provinciæ Pentapolis præfectum, virum crudelem & ſanguinolentum, multis criminibus conſcium, fruſtrà multoties admonitum, à cœtu fidelium excluſit. Auguſtinus denique præpotentem Africæ comitem, ſingulari neceſſitudine ſibi devinctum excommuni-
B cavit Bonifacium; quòd hominem, licet ſceleratum & dignum morte, abſtrahi juſſiſſet ab Eccleſia ad quam confugerat. In cap. 53. illi qui in diſcrimine conſtituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifeſta ſcelera confitentes, ſed tantùm ſe peccatores eſſe prædicantes, hujuſmodi ſi revelaverint poſſunt etiam per morum probitatem ad gradus Eccleſiaſticos pervenire. Qui verò ità pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum ſe perpetraſſe publicè fateantur, ad clerum vel ad honores eccleſiaſticos pervenire nullatenus poterunt; quia ſe propriâ notaverunt confeſſione.

Concilium *Romanum* ſub Joanne IV. congregatum, an. 640. Typum Heraclii & hæreſim Mono-
C thelitarum condemnavit. Idem fecerunt Concilia quatuor, quæ hoc tempore celebrata ſunt in Africa. Similiter egit Concilium Byſacenum hac de cauſa indictum, an. 646. quo tempore non ampliùs communicavit Africa cum Eccleſia Orientali: imò poſtulaverunt à Theodoro ſummo Pontifice, ut litteras communicatorias quas dirigebant Paulo Conſtantinopolitano Archiepiſcopo Monothelitæ, dirigerent poſteà ad ſedem Apoſtolicam Romanam. Concilium aliud Romæ celebratum eſt, an. 648. ſub Theodoro Papa. Cùm enim videret hic Pontifex, Paulum Epiſcopum Conſtantinop. paternè admonitum non reſipiſcere, imò in ſuis litteris
D confirmare ſuam hæreſim textibus Scripturæ & teſtimoniis Patrum; de converſione hominis nimium elati deſperans, hoc Concilium coëgit, ex quo emanavit decretum, ut quod ab Africanis Eccleſiis contra illam hæreſim & illius patronos decretum fuerat executioni mandaretur; quo facto, hæreſim Monothelitarum cum Typo à Conſtante promulgato condemnavit, Paulum excommunicavit, & per ſententiam ſuâ privavit ſede. Similiter damnatus eſt Pyrrhus, qui poſt abjuratam hæreſim, operâ Olympii exarchæ, rediit poſteà ad vomitum. Concilium *Lateranenſe* ſeu Romanum aliud celebratum eſt, an. 649. tempore Martini Papæ primi, non tam ut Sergius, Cyrus, & Paulus, iterum con-
E demnarentur; quam ut Typus, ſeu recens fidei formula, quam edi fecerat Imperator, rejiceretur; ſicut reverà rejecta fuit. Hoc Concilium, in quo centum & quinque Epiſcopi convenerunt, tantæ fuit authoritatis, ut poſt quinque generalia Concilia maximo pretio habitum fuerit. Imò, iſtius fides retenta fuit contra Monothelitas, uſque ad plenariam & generalem Synodum Conſtantinopolitanam 3. in quâ ipſi Monothelitæ abſolutè condemnati fuerunt. Concilium *Aurelianenſe* habitum fuit an. 650. In eo Salinus Epiſcopus damnauit quemdam hæreticum, qui ex partibus tranſmarinis ad Galliam profectus, ſuum virus apud Auguſtodunenſes ſparſerat.

Concilium *Romanum* celebratum fuit an. 667. Cum Epiſcopus Lappenſis in Cretâ, ab Archieſ-

Digitized by Google

piſcopo ſuo injuriam paſſus, appellaſſet ad ſedem A Romanam, detentus fuit, nè appellationem ſuam ſequeretur; elapſus tamen ad Vitalianum Papam confugit, ipſumque per terribile judicium Dei conjuravit, ut juxta canones ſuum negotium examinaretur: Unde iſtud Concilium indixit Papa, in quo innocens declaratus fuit Epiſcopus. Ideò *Bracarenſe* Concilium celebratum eſt an. 675 ſub Adeodato Papa, quia Sacerdotes quidam lac pro vino in Miſſa offerebant, alii Euchariſtiam vino madidam fidelibus ſic porrigendam dicebant, alii ſine orario Miſſam celebrabant, alii denique peſſimè agentes in vaſis Domini epulas ſibi apponebant: Tales autem & ſimiles condemnati ſunt in hoc Concilio. Concilium adhuc Romæ coactum eſt ſub Agathone Papa an. 680. Cùm enim hic B Pontifex accepiſſet Epiſtolam Imperatoris Conſtantini IV. dicti Pogonati, quam ſcripſerat Dono ſeu Domno jam è vivis ſublato, pro univerſali ſynodo Conſtantinopoli celebranda, convocavit occidentales Epiſcopos ad hoc Concilium, ut provideretur de proponendis & decernendis in Concilio generali. Accurrerunt ergo 125. Epiſcopi Romam, ubi primò Monothelitarum hæreſim condemnarunt, fidem orthodoxam egregie corroborarunt, tres legatos deſignarunt ad generale Concilium, nimirum Joannem Portuenſem, Abundantiam Paternenſem, & Joannem Rhegienſem, Epiſcopos; quibus Agatho adjunxit tanquam legatos Apo- C ſtolicos & Concilii præſides, Theodorum & Georgium Presbiteros, Joannemque Diaconum. Videri poſſunt quid de hoc Concilio generali celebrato an. 681. diximus agentes de generalibus Conciliis. Concilium *Cæſarauguſtanum* celebratum fuit ſub Sergio Papa an. 691. & in eo definitum eſt, nè citra diebus dominicis Eccleſias celebrarent. In Concilio *Toletano* 16. celebrato anno 693. tempore Sergii Papæ, ſtatutum eſt in can. 6. ut non aliter panis in altari Domini ſacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & nitidus; qui ex ſtudio fuerit præparatus. Hoc autem ſic ſanciverunt patres, quia in Hiſpania aliqui ſacerdotes, partim ex ignorantia, & partim auſu temerario, non panes mundos & ſtudio præpara- D tos in ſacrificio offerebant, ſed de panibus ſuis uſitatis cruſtulam in rotunditatem auferebant, quâ utebantur pro ſacrificio. Contra talem abuſum ait Innocentius III. lib. 4. de Sacramento Euchariſtiæ; panem in ſacrificio offerendum debere eſſe rotundum, integrum, nitidum, & in minimâ quantitate formatum; ne gravaret ſumentem: hocque dicit haberi ex antiquâ traditione. Ex decretis Lanfranci pro ordine ſancti Benedicti, ſingula grana, ex quibus ille panis conficiendus erat, debebant eſſe electa, in ſacculo mundo poſita, à fratribus albis indutis cum mundis manibus, panis ſupra menſam mundiſſimam debebat confici, ac dum hoſtiæ fierent & coquerentur, pſalmi decantari ſo- E lebant.

In Concilio *Toletano* 17. an. D. 694. ſtatuitur in 1. can. ut tempore Quadrageſimæ oſtia baptiſterii claudantur, & obſignentur ſigillo Pontificis, uſque ad Cœnam Domini; intra quod tempus nullus abſque neceſſitate baptiſetur, ſed omnes ad diem Paſchæ reſerventur. In can. 2. ſtatuitur, ut omnes Epiſcopi ad exemplum Chriſti pedes ſuorum lavare ſtudeant. in 4. prohibetur, nè pro vivis dicatur Miſſa de defunctis.

De Conciliis octavi ſæculi.

INitio hujus ſæculi, cùm Juſtinianus Imperator petiiſſet à Joanne VII. ſum. Pontif. ut examinaret canones factos Conſtantinopoli in Concilio Trullano, ſeu Quiniſexto; & approbaret illos, qui ſanæ doctrinæ eſſent conformes, alios verò reprobaret. Joannes Papa ideò convocavit Concilium *Romæ* an. 705. nullos tamen reprobavit, aut approbavit; quia valde inconveniens eſſe judicatum eſt, vel minimum approbare eorum quæ facta ſunt in pſeudo-ſynodo, qualis erat Trullana, quæ non fuerat indicta à ſummo pontifice. Eodem an. 705. celebratum eſt Concilium in Anglia ad reſtituendum ſanctum Vuilfridum. Sanctus enim iſte Vuilfridus ſub Agathone injuſtè accuſatus, in Concilio Romano jam fuerat abſolutus. Ab Alfride Rege iterùm accuſatus, denuò abſolutus fuit Romæ. Cum autem poſt ſecundam abſolutionem Româ diſcedens Meldum perveniſſet in Galliâ, in graviſſimum morbum incidit, quo apparitione & adjutorio D. Michaëlis liberatus miraculosè, hoc anno 705. in Angliam pervenit, ubi ab Archiepiſcopo honorificè acceptus, ab Alfrido Rege ſuo iterato accuſatore multum contemptus eſt; ſed iſte rex interim moritur. Vuilfridus verò uſque ad obitum vitam duxit in pace. Anno 712. poſt Concilium generale, in quo Monothelitæ condemnati ſunt tempore Conſtantini Papæ & Philippici Imperatorum, Monachus quidam monothelita, qui mente & corpore erat cæcus, occurrens Philippico dixit; *Synodus ſexta malè facta eſt, hanc projice, & imperium fiet tibi forte atque longævum.* Credens autem imperator impoſtori Cyrum Patriarcham Conſtantinopolitanum è ſede ſua deturbavit, & Joannem ejus loco ſuæ impietatis ſocium ſubſtituit; qui multos Epiſcopos congregavit Orientales, & habuit *Conciliabulum Conſtantinopoli*; in quo œcumenicam ſextam ſynodum damnavit. In Concilio *Romano* 1. ſub Gregorio II. an. 721. dicitur anathema ſuper illos, qui Presbyteram, Diaconam, Monacham, Commatrem ſpiritualem, uxorem fratris, Neptem, Novercam, Nurum, Conſobrinam, vel quam cognatus habuit uxorem, ſibi conjunxerint. Per Presbyteram intelligitur quæ ex mutuo conſenſu à viro ad ordinem ſacrum promoto relinquebatur, & caſtitatem tenebatur ſervare. Diacona ſimiliter appellatur quæ ex mutuo conſenſu à viro ad Diaconatûs ordinem promoto relinquebatur, & ad caſtitatem tenebatur.

Concilium aliud *Romanum* an. 724. ſub Gregorio II. congregatum eſt occaſione ſancti Corbiniani; qui cùm ſe humilitatis cauſâ vellet abdicare à Fringinſenſi Epiſcopatu, Romam venerat, hoc expoſtulaturus à ſummo Pontifice. Quod demirans Pontifex, Epiſcopos Romæ exiſtentes congregavit, & coram illis talem petitionem recitavit. Quibus auditis, acceſſitum maximè reveriti ſunt Corbinianum, à quo tamen ſollicitatione communi obtinuere oneris ſuſcepti continuationem; quo facto, benedictione Papæ & prælatorum acceptâ, triſtis ab illis receſſit, & ad propria rediit. In Concilio *Romano* ſequenti an. 726. ſub Gregorio II. damnata eſt Iconoclaſtarum hæreſis, ejus ſectatoribus anathema dictum fuit, & uſus imaginum, tanquam conſentaneus antiquitati, demonſtratus eſt. An. 631. Gregorius Papa Gregorio Presbytero litteram dederat deferendam ad Leonem Imperatorem, qua illum ab Iconoclaſtarum errore revocare conabatur; ſed legatus ille humano terrore

captus Epiſtolam offerre non auſus eſt: unde Romam reverſus, agnitâ culpâ, à Synodo Romæ congregato depoſitus fuiſſet à Presbyterio, niſi Patres Synodi pro illo deprecati eſſent. Ipſemet Presbyter iterum miſſus ad Leonem cum ſimili Epiſtolâ, ab illo Imperatore aliquamdiu detentus fuit in Siciliâ; & deinde miſſus in exilium: ſed illicò Gregorius Papa Concilium edixit *Romæ* 92. Epiſcoporum, qui antiquas Patrum traditiones de uſu imaginum confirmarunt, de quo edictum fecerunt, infractores illius ſubjecerunt anathemati, novamque Epiſtolam ad Imperatorem demiſere. Concilium *Liptinenſe* celebratum fuit an. 743. ſub Zacharia Pontifice, & in eo ordinatum eſt, ut propter imminentia bella ſub precario & cenſu aliqua pars Eccleſialis pecuniæ in adjutorium exercitûs cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineatur; eâ conditione, ut annis ſingulis de unaquâque caſatâ, ſolidus, ideſt, duodecim denarii, ad Eccleſiam vel monaſterium reddantur, ut ſcilicet Eccleſia vel monaſterium non patiantur penuriam aut paupertatem. Vide Binium, & nota, quòd Precarium ſit pecunia, quæ alicui ad ejus preces, ſeu precariò datur mutua, quoadusque voluerit, qui dedit. *L.* 1. *ff. de Precario.*

Authoritate ſancti Bonifacii primi Archiepiſcopi Moguntini celebratum eſt Concilium *Germanicum* an. 745. ſub Zacharia ſummo Pontifice, contra Gallum quemdam, nomine Adelbertum ab ineunte ætate hipocritam & impoſtorem. Hic jactabat, ſibi ab Angelo ex ultimis terræ finibus mitæ ſanctitatis reliquias eſſe allatas; quarum virtute omnia à Deo obtinere poſſet. Ob hoc multas poſt ſe ducebat captivas mulierculas, oneratas peccatis, & ingentem ruſticorum multitudinem. Se æquiparabat Apoſtolis, ſuaſque ungulas & capillos dabat, ut deferrentur, & honorarentur cum Apoſtolorum reliquiis. Venientibus ad ſe & ante pedes proſtratis ad confitendum dicebat, peccata remiſſa eſſe; ſeque omnia præterita dimittere: ſicque non illis opus eſſe confeſſione. Ob tanta ſacrilegia condemnatus fuit iſte Adelbertus, & cum eo Clemens quidam, natione Scotus, qui illi adhærebat. Poſt talem condemnationem S. Bonifacius legationem miſit ad Zachariam ſummum Pontificem, ut acta ſynodalia contra hos hæreticos confirmaret, quod reverà conceſſit in Concilio *Romano*, quod habuit eodem anno 745. In illo lecta fuit oratio Adelberti, in qua octo nomina Angelorum recitabat; nimirum, *Vriel, Raguël, Tubuël, Michael, Adimis, Tubuas, Sabaoth, & Simihel.* Lecta autem hæc nomina dixit Zacharias, eſſe nomina dæmonum, præter nomen Michaëlis; aſſeruitque, omnia quæ lecta fuerant, digna eſſe, ut igne cremarentur; annueruntque omnes Epiſcopi, dicentes, ſe tantum tria Angelorum nomina agnoſcere, ſcilicet Michaël, Gabriël, & Raphaël. Hoc confirmavit Concilii Lateranenſis caput 3. à Buchardo citatum lib. 3. cap. 198. Aliqui tamen moderniores, præter illa tria nomina, admittunt Uriel, Jehudiel, Scalthiel, & alia, quæ contendunt eſſe nomina Angelorum, non dæmonum. Concilium *Vermerienſe* celebratum fuit in Galliâ tempore Stephani Papæ II. an. 752. ſub Pipino I. rege Francorum apud Vermeriam palatium ſuum. In eo editi ſunt 21. canones, qui omnes agunt de Sacramento Matrimonii. Anno 755. aliud Concilium celebratum fuit in Galliâ, tempore ejuſdem Pipini regis, & Stephani Papæ III. pro reformatione Eccleſiæ.

Conciliabulum *Conſtantinopolitanum* pſeudo-ſeptimum univerſale celebratum fuit anno 754. ſub Conſtantino Copronymo, adverſus cultum ſacrarum imaginum; in quo convenerunt trecenti triginta octo Epiſcopi, quos impius ille imperator propria authoritate, & ſine participatione ſummi Pontificis, qui erat Stephanus III. congregavit. Baronius de hoc conciliabulo loquens, dicit; quòd in templo B. Mariæ Virginis, nullo Catholico Patriarcha præſente, ipſe Imperator Conſtantinus ambonem conſcenderit, atque ex eo Monachum ex Sylei Monaſterio fecerit Patriarcham; ſub quo præſide pſeudo-Synodus illa celebrata eſt. In illa ſacrarum imaginum uſus damnatur, S. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus cum Georgio Cyprio, Joanne Damaſceno, & aliis imaginum defenſoribus, anathematiſatur; ſanctorum Martyrum reliquiæ traduntur igni & aquæ; omneſque, juramento ſuper lignum crucis & corpus Chriſti & ſanguinem in Euchariſtiâ præſtito, promittunt; ſe nunquam imagines culturos: imò eas, velut idola, execraturos. Nil mirum, ſi hæretici iſtius ætatis ſummoperè venerentur hoc conciliabulum; quoniam, ut alii Copronimiani, execrantur imagines. Sed ultra quòd ejus acta & decreta, quæ referuntur in verâ & legitimâ ſeptima Synodo Nycæna ſecundâ, ab illa condemnata ſunt; attendere debent, ſe illis Copronimianis longè pejores eſſe: cùm illi tantò venerarentur cultu Sacramentum Euchariſtiæ & venerandam crucem, ut ſuper utrumque in medio poſitum jurarent: novatores verò noſtri omnes indifferenter imagines, etiam S. Crucis, abjiciunt; & ſacratiſſimum corporis & ſanguinis Chriſti ſacramentum calumnioſè deteſtantur. Anno 759. aliud conciliabulum celebratum eſt in *Germaniâ* tempore Pauli Papæ. Cùm enim Othmarus Abbas Monaſterii ſancti Galli accuſaſſet ad regem Vvarinum & Buithardum, procuratores fiſci, quòd bonâ Eccleſiæ invaſiſſent; ſubornarunt Lambertum Monachum, qui ſuo Abbati crimen impudicitiæ impoſuit. Cùm autem Othmarus innocentiæ confidens, non negaret ſibi impoſita, ſed Deum ſuæ innocentiæ teſtem invocaret; iniquâ ſententiâ pſeudo-Synodi conjectus eſt in carcerem, ibique fame interiit.

Gentiliaci in Gallia habitum eſt Concilium an. 766. ut impedirentur quædam initia hæreſis Iconomachorum, quæ radicem volebat figere inter Gallos; per confœderationem, quam Conſtantinus Imperator volebat impetrare à Pipino, ad quem miſerat legatos. In hoc Concilio uſus imaginum confirmatus eſt, determinatumque fuit, Spiritum ſanctum procedere à Patre & Filio. Quia, ut inquit Ado Viennenſis, ſchiſmatici Græci tunc exprobrabant Latinis, quòd hanc particulam addidiſſent Concilio, *Filioque*: & hoc quia Latini objurgabant Orientales, propter deſtructionem imaginum. Non eſt hîc omittendum Concilium *Romanum*, quod hac de cauſa celebratum eſt an. 769. Mortuo Paulo Stephani prædeceſſore, Conſtantinus quidam illegitimè creatus fuit Pontifex, & conſecratus ab Epiſcopo Præneſtino; cujus manus, quæ indignum conſecraverant, aridæ manſerunt illicò. Ipſo autem à ſede abdicato, canonicè electus eſt Stephanus IV. qui hanc Synodum Romæ celebravit, damnavit pſeudo-Pontificem, acta ejus reprobavit, caſſavit ordinationes ab illo factas, ordinavit nè quis in poſterum alius quàm Diaconus, aut Presbyter Cardinalis, ad Pontificatum aſſumeretur; tandemque reprobavit omnia, quæ Conſtantinus Copronymus & hæretici fecerant contra imagines. Carolus magnus au-

Digitized by Google

diens Saxonum rebellionem ; ipſos debellaturus perrexit ; maximè ut eos ad fidem Chriſtianam converteret : ſed anteà *Vvormatia* Synodum coegit an. 776. ut de agendis conſuleret, & deinde feſtinavit Saxoniam. Cùm autem de adventu ejus Saxones eſſent certiores facti, non ſolùm ſponte ſe Carolo dederunt, ſed & promiſerunt ſe futuros Chriſtianos ; imò & innumerabilis multitudo ſe in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis baptiſandam obtulit. Ut autem Saxones confirmarentur in fide, quam per baptiſmum receperant, habita eſt an. ſequenti *Paderborna* Synodus ; ubi decretum & obſervatum fuit, quòd baptiſati in Saxonia juramento firmarent, ſe fidem perpetuò ſervaturos ; ita ut, ſi promiſſionem non adimplerent, omnibus ſuis bonis privarentur.

Concilium *Lippienſe* celebrari fecit Carolus magnus an. 780. ſub Adriano Papa I. in quo actum eſt de Epiſcopalibus ſedibus in Saxonia erigendis ; poſtquam ſcilicet Saxones, modò Evangelium recipientes, modò rejicientes, tandem armis Caroli magni in Chriſtiana Religione retenti ſunt ; ſuumque idolum formâ ſenis ſuper piſcem ſtantis, & rotam utrâque manu tenentis, quem Saturnum eſſe dixerunt Latini, depictum omninò repudiarunt. An. 785. celebratum eſt *Paderbornenſe* Concilium ſub Adriano I. & Carolo magno, ad confirmandas res fidei in Saxonia. Anno 787. celebrata fuit *generalis Nicana Synodus ſecunda*, in qua, cum Apoſtolicis Legatis Concilii præſidibus, convenerunt Taraſius Religioſiſſimus, duo monachi Joannes & Thomas ſedium Patriarchalium Orientalium vicem gerentes, & trecenti quinquaginta Epiſcopi ; multique cum ſuis monachis Archimandritæ. Hæc & cætera videnda ſunt in Concilio generali Nicæno 2. Concilium *Forojulienſe* à Paulino Aquileienſi celebratum eſt an. 791. ſub Adriano primo & Carolo magno. Erant eo tempore duæ hæreſes, una de Spiritu ſancto, quam Paulinus doctiſſimè confutavit, probans Patrem & Filium eſſe tantum unicum Spiritûs ſancti principium ; ſicque impium eſſe & blaſphemum, hunc errorem renovare, contra ſententiam ab universâ Eccleſiâ temporibus S. Leonis magni receptam. Alia erat Elipandi Epiſcopi Toletani, aſſerentis cum Felice Urgelitano Epiſcopo, Chriſtum ſecundùm naturam divinam eſſe quidem Filium Dei naturalem, ſed ſecundùm humanitatem eſſe tantùm Filium Dei adoptivum ; quæ opinio Neſtorianiſmum reſuſcitabat, aſſerendo duos Chriſtos, & duos Dei Filios : unde juſtè utraque hæreſis in hoc Concilio condemnata eſt. Concilium *Ratisbonenſe* tempore ejuſdem Adriani congregatum fuiſſe an. 792. refert Alcuinus, ad iterandam condemnationem Elipandi, qui cum ſuo Felice Urgelitano in montibus Pyreneis Epiſcopo totas Hiſpanias inficiebat Neſtorianiſmo ; aliis tamen verbis expreſſo. Celebrata eſt alia Synodus *Francofordii* ad Mænum amnem, per quem diſtinguitur ab alio Francofordio ſuper Oderam. Hæc approbata eſt pro eâ parte, qua Elipandum & Felicem condemnat ; reprobata eſt verò pro eâ, quâ damnat Synodum Nicænam 2. pro cultu imaginum habendo. De hoc ibi ſufficienter diximus.

De Conciliis particularibus noni ſæculi.

INITIO hujus ſæculi, nempe an. 806. piiſſimus Imperator Carolus magnus teſtamento ſuis tribus filiis diviſit imperium de conſenſu primatum Galliæ, exactiſſimè illis præcipiens, ut ad ſui A exemplum & avi Pipini defenſionem ſuſciperent Papæ, & ſedis Apoſtolicæ conſervationem. Concilium *Aquiſgranenſe* celebratum eſt an. 809. ſub Leone III. & Carolo magno Imperat. & in eo actum fuit de particulâ, *Filioque*, addita proceſſioni Spiritûs ſancti. An. 813. habitum fuit Concilium *Arelatenſe* ſub iiſdem Pontif. & Imper. & in eo 26. articuli editi ſunt, ad regulandam diſciplinam Eccleſiæ neceſſarii. Ob eamdem rationem & eodem anno celebratum eſt Concilium *Turonenſe* 3. conſiſtens in quinquaginta & uno capitulis. Eodem pariter anno celebratum eſt Concilium *Cabilonenſe* cum capitulis 67. ad quod ex juſſu Caroli magni Imperat. Epiſcopi & Abbates totius Galliæ Lugdunenſis convenerunt. Eſt enim Cabilo B Lugdunenſis primæ provinciæ urbs, Arari fluvio adjacens, cujus Epiſcopus eſt ſuffraganeus Lugdunenſis metropolitæ. Dixi, quod Cabilo ſit urbs provinciæ Lugdunenſis primæ ; quia provincia Lugdunenſis, quæ eſt in Gallia Caltica, dividitur in Lgudunenſem primam, ſecundam, tertiam, & quartam ; in quibus ſunt quatuor metropolitæ : & ſub quolibet plures ſuffraganei. Quæ ut cognoſcantur diſtinctiùs, hîc ex occaſione

Notandum eſt, quindecim eſſe Archiepiſcopos, ſeu metropolitanos, in Gallia ; quorum quatuor ſunt in Gallia Celtica, quæ in quatuor provincias ſubdividitur ; nimirum in Lugdunenſem primam, ſecundam, tertiam, & quartam. Unus in Gallia C Belgica. Tres in Gallia Aquitanica, quæ in primam, ſecundam & tertiam ſubdividitur. Tres in Narbonenſi, prima, ſecunda & tertia. Tres in Viennenſi, prima, ſecunda & tertia. Unus tandem in provincia Pariſienſi.

In provincia prima Lugdunenſi, Gallicè *Lyon*, Archiepiſcopus Lugdunenſis decoratur honore primatûs Galliæ. Habet ſub ſe Epiſcopos Eduenſem ſeu Auguſtodunenſem, Gallicè *Authun* ; Lingonenſem, *Langres* ; Matiſconenſem, *Maſcon* ; & Cabilonenſem, *Chaalon-ſur-Saonne*.

In provincia Lugdunenſi ſecunda, ſeu Normania, Archiepiſcopus Rothomagenſis, *Rouen*, habet ſex ſuffraganeos ; nimirum Bajocenſem, *Bayeux* ; Ebroicenſem, *Evreux* ; Abrincenſem, *Auranches* ; D Sagienſem, *Sais* ; Lexovienſem, *Liſieux* ; Conſtantienſem, *Conſtance*.

In provincia Lugdunenſi tertia, ſeu in Turonia, habentur Archiepiſcopus Turonenſis, *Tours* ; & undecim ſuffraganei : ſcilicet Cenomanenſis, *le Mans* ; Redonenſis, *Renes* ; Andegavenſis, *Angers* ; Nannetenſis, *Nantes* ; Coriſopitenſis, *Cornüaille* ; Venetenſis, *Vennes* ; Briocenſis, *S. Brieu* ; Maclovienſis, *S. Malo* ; Leonenſis, *Leon* ; Tricorienſis, *Triguier* ; & Dolenſis, *Dol*.

In provincia Lugdunenſi quarta, ſeu Senonenſi, Archiepiſcopo Senonenſi, *Sens*, ſubſunt hodie tantùm tres ſuffraganei ; qui ſunt Epiſcopi Altiſiodorenſis, *Auxerre* ; Tricacenſis, *Troye* ; & Nivere E nenſis, *Nevers*.

In Gallia Belgica, ſub Archiepiſcopo Remenſi, *Reims*, ſubſunt octo ſuffraganei ; qui ſunt Epiſcopus Sueſſionenſis, *Soiſſons* ; Catalaunenſis, *Chalons-ſur-Marne* ; Laudunenſis, *Laon* ; Silvanectenſis, *Senlis* ; Bellovacenſis, *Beauvais* ; Ambianenſis, *Amiens* ; Noviomenſis, *Noyon* ; & Bolonienſis, *Bologne*. Multi olim adhuc Epiſcopi Belgii iſti Archiepiſcopo ſubjiciebantur.

In Gallia Aquitanica prima, ſeu Bituricenſi, primatûs honorem obtinet Archiepiſcopus Bituricenſis ; qui habet ſub ſe undecim ſuffraganeos : qui ſunt Epiſcopi ſancti Flori, *S. Flour* ; Ruthenenſis,

Rhodés; Vabrenſis, *Vabres*; Cadurcenſis, *Cahors*; Lemovicenſis, *Limoges*; Tutellenſis, *Tulles*; Mimatenſis, *Mandes*; Albienſis, *Albi*; Caſtrenſis, *Caſtres*; Avicenſis, vel de Podio, *le Puis*; ſed iſte ultimus exemptus eſt ab Archiepiſcopali juriſdictione.

In Gallia Aquitanica ſecundâ, ſeu Burdegalenſi, ſub Archiepiſcopo Burdegalenſi, *Bordeaux*, ſunt decem ſuffraganei: nimirum Agennenſis, *Agen*; Engoliſmenſis, *Angoulesme*; Xantonenſis, *Xaintes*; Pictavienſis, *Poitiers*; Petracoricenſis, *Perigueux*; Condomienſis, *Comdom*; Malleacenſis, *Maillezaiz*; Rupellenſis, *la Rochelle*; Lucionenſis, *Luçon*; Sarlatenſis, *Sarlat*.

In Gallia Aquitanica tertia, ſeu Auxitanenſi, ſub Archiepiſcopo Auxitanenſi, *Auſch*, ſunt novem ſuffraganei: ſcilicet Aquenſis, *Ays*; Lectorenſis, *Lectoure*; Convenacenſis, *Cominges*; Conſeranenſis, *Conſerans*; Adurenſis, *Aire*; Baſatenſis, *Bazas*; Tarbenſis, *Tarbes*; Oleronenſis, *Oleron*; & Baionenſis, *Baionne*.

In Gallia Narbonenſi prima, Archiepiſcopus Narbonenſis *Narbone*, habet novem ſuffraganeos: Biterrenſem, *Beziers*; Agathenſem, *Agde*; Carcaſſonenſem, *Carcaſſonne*; Nemauſenſem, *Niſmes*; Lodevenſem, *Lodeve*; Monpellienſem, *Monpellier*; Sancti Pontis Tomeriarum, *S. Pons de Tomiers*; Alectenſem, *Alet*; & Uzetienſem, *Uſez*.

In Gallia Narbonenſi ſecunda, ſeu Toloſanâ ſub Archiepiſcopo Tholoſano ſunt ſeptem Epiſcopi ſuffraganei: nimirum Apamienſis, *Pamiers*; Mirapicenſis, *Mirepoix*; Montalbanenſis, *Montauban*; Vaurenſis, *Lavaur*; Lombrienſis, *Lombez*; S. Papuli, *S. Papoul*; & Rivenſis, *Rieux*.

In Gallia Narbonenſi tertia, ſub Aquenſi, Archiepiſcopo, *Aix*, ſunt quinque Epiſcopi: Aptenſis, *Apt*; Reienſis, *Riez*; Forojulienſis, *Frejus*; Vuapienſis, *Gap*; Siſterienſis, *Siſteron*.

In provincia Viennenſi primâ, ſub Viennenſi Archiepiſcopo, *Vienne*, ſunt ſex ſuffraganei: Gebennenſis, *Geneve*; Gratianopolitanus, *Grenoble*; Vivarienſis, *Viviers*; Dienſis, *Die*; Valentinenſis, *Valence*; Maurianenſis, *S. Jean de Morienne*.

In provincia Viennenſi ſecunda, ſeu Arelatenſi, *Arles*, ſubſunt Archiepiſcopo Arelatenſi quatuor ſuffraganei: ſcilicet Epiſcopus Maſſilienſis, *Marſeille*; Tricaſtinus, *S. Paul de Tricaſtin*; Tolonenſis, *Toulon*; Arauſienſis, *Orange*.

In provincia Viennenſi tertia ſub Archiepiſcopo Ebrodunenſi, *Ambrun*, ſunt ſex Epiſcopi: ſcilicet, Dinienſis, *Dine*; Graſſenſis, *Graſſe*; Vencenſis, *Vences*; Glandevenſis, *Glandeve*; Senecenſis, *Senez*; & Nicienſis, *Nice*.

In provincia Pariſienſi, ſub Archiepiſcopo hujuſce urbis, ſunt tres ſuffraganei: Carnotenſis, *Chartres*; Aurelianenſis, *Orleans*; Meldenſis, *Meaux*.

Præter hos Epiſcopos reperiuntur adhuc in Galliâ Epiſcopi, Metenſis, *Mets*; Tullenſis, *Toul*; & Virdunenſis, *Verdun*: qui ſunt ſubditi Archiepiſcopi Trevirenſis.

Concilium *Moguntinum* in Gallia Belgica prope Rhenum celebratum eſt an. 813. in clauſtro baſilicæ monaſterii S. Albani, ſub Ricolpho Archiepiſcopo, tempore Caroli Magni. In eo convenerunt triginta Epiſcopi, & viginti quinque Abbates; qui inſimul 56. capitula ediderunt. In quorum 34. quatuor tempora anni aliquo modo collapſa præcipiuntur cum jejunio, nimirum in menſe Martio, Junio, Septembri, & Decembri. Apud *Theodonis-villam* Concilium celebratum eſt ſub Leone III. & Carolo magno an. 814. ubi Epiſcopi Galliæ & Germaniæ cum Archiepiſco-
A pis Moguntinenſi, Colonienſi, Trevirenſi, & Rhemenſi, convenerunt, ſuper homicidium violentum commiſſum in Vaſconia in Joannem Epiſcopum crudeliſſimè trucidatum. In hoc Concilio prælati pœnis ſpiritualibus, & imperator temporalibus, rigoroſè mulctarunt eos, qui timorem Domini poſtponentes, in illius miniſtros graſſari præſumerent. Hæc Synodus ab imperatore confirmata fuit. In Concilio *Aquiſgranenſi*, an. 817. congregato tempore Paſchalis Papæ & Ludovici Imperatoris, Ludovicus ille imperator juxta legationem Pontificis confirmavit quæcumque à ſuis prædeceſſoribus fuerant donata vel reſtituta ſedi Apoſtolicæ; & de hoc conſtitutionem edidit, quam ſuâ & ſuorum ſubſcriptione firmavit. Concilium *Attiniacenſe* habitum fuit
B an. 822. tempore Paſchalis papæ. In eo Ludovicus imperator publicam & à patribus indictam pœnitentiam egit, propterea quòd non pepercifſet Bernardo nepoti Caroli Magni regi Italiæ, qui illi ſtruxerat inſidias; imò eum, veniam licet reclamantem orbaverat oculis; unde poſt triduum obierat. Videns, inquam, Ludovicus, ſe tali neci cauſam dediſſe, dum ſponte venienti & ſuppliciter veniam deprecanti non indulſiſſet, humiliter & cum lachrymis, convocato iſto Epiſcoporum cœtu, publicam egit pœnitentiam. Attiniacum eſt oppidum in Rhemorum finibus juxta Moſam.

In Concilio *Compendienſi* habito ſub Ludovico imperatore, & Gregorio IV. an. 833. filii Ludovici im-
C peratoris cum Juditha uxore ſua, ſub prætextu, quòd pater & maritus, tanta cum imprudentia imperium gubernaſſet, ut omnibus eſſet in contemptum; ipſum captum dederunt conſolandum aliquibus monachis & perſuadendum, ut terrenâ poteſtate ſe exuens actibus pœnitentiæ vacaret. Ille talibus monitis acquieſcens, hoc acceſſit Concilium ubi ſuper cilicium proſtratus, ante ſacro-ſanctum Altare, ſe mali regiminis reum fatetur, & regni indignum, ſua peccata confitens. Unde cingulum militiæ depoſuit, ſuper altare collocavit illud, & habitu regio & ſæculari ſe exuens, habitum pœnitentiæ per impoſitionem manuum Epiſcoporum ſuſcepit. Hæc facta ſunt inſtigatione Ebbonis Archiepiſcopi Remenſis, cui alii Epiſcopi ex errore vel timo-
D re conſenſerunt. Sed paulo poſt pius Ludovicus imperio redditus eſt: & ſic non fuit tam Concilium quàm conſpirantium congregatio. In Concilio *Metenſi* an. 835. ſub Gregorio IV. imperator Ebbonem de ſuâ regni depoſitione injuſta & contra canones facta accuſat; ubi Ebbon malè egiſſe confitens, ſe Epiſcoporum judicio ſubjicit. In Concilio *apud Villam-Theodonis* habito, Archiepiſcopus Ebbon ſe libenter à ſede Rhemenſi abdicavit propter Ludovici exauthoriſationem. Concilium *Lugdunenſe* coactum fuit contra Agobertum Lugdunenſem, & Bernardum Viennenſem Epiſcopos, qui præcedenti Concilio comparare noluerant in cauſa Ebbonis, cui præbuerant auxilium. In iſto etiam adeſſe non auſi
E ſunt, de æquitate ſuæ cauſæ omnino diffidentes; imò recurſum habuerunt ad ſummum Pontificem: unde illorum judicium ſuſpenſum fuit, nè abſentes condemnarentur. Hoc factum eſt an. 836. Concilium *Conſtantinopoli* celebratum eſt an. 842. in quo, poſt mortem Theophili imperatoris, Joannes Patriarcha hæreticus ejectus fuit, & Methodius orthodoxus fuit ſubrogatus; ſicque planè diſſipata eſt hæreſis Iconoclaſtarum, quæ centum viginti annis contra Eccleſiam erupcrat. In Concilio *Rhemenſi* an. 845. tempore Sergii II. & Lotharii imperat. in ſede Rhemenſi ſubſtitutus eſt Ebboni Hincmarus monachus S. Dionyſii. Hanc Eccleſiam poſt Ebbo-

Digitized by Google

nem uſurpaverant Fulcus Preſbyter, & Hothoſnus. Hincmarus erat ſcientia & virtute illuſtriſſimus. Concilium *Meldenſe* ſub Carolo juniore inceptum fuit an. 845. propterea quod Franciæ Reges viris Laicis bona Eccleſiaſtica dederant poſſidenda, quod crimen cauſa fuerat, cur Francia à Normannis, aliiſque nationibus barbaris infeſtata fuerit. Ideo Epiſcopi in hoc Concilio convenientes Carolum regem deprecati ſunt, ut Caroli magni & Ludovici conſtitutiones obſervari curaret. Sed decreta hujus Synodi non fuerunt recepta à Carolo, qui tantum in gratiam Hincmari, quem nuper Archiepiſcopum Rhemenſem conſtitui fecerat, bona Eccleſiæ Rhemenſi abſtracta reſtitui curavit. Unde tantum aliqui canones hujus ſynodi recepti ſunt; ideoque ex juſtitia divina evenit, quòd novas in regno fecerint incurſiones Normanni. Continuata fuit hæc ſynodus Pariſiis an. ſequenti.

Concilium aliud indictum eſt *Pariſiis* an. 847. inchoatum ſub Sergio II. & finitum ſub Leone, adhuc in cauſa Ebbonis. Cum enim Lotharius Imperator, ob diſſidia in fratrem ſuum Carolum, perſequeretur Hincmarum; petiit à Sergio, ut cauſa depoſitionis Ebbonis iterum examinaretur. Reſcripſit Papa Carolo, ut Epiſcopus Rothomagenſis Guntbaldus cum Hincmaro accederet ſynodum Trevirenſem; ubi legatus miſſurus erat, ut lis illa denuò proponeretur. Verùm non acceſſerunt legati, & ideò Guntbaldus conſenſu Regis Caroli cum aliis Epiſcopis ſynodum habuit, ad quam authoritate Sergii vocavit Ebbonem; qui tamen, nec in perſona, nec per nuntios comparuit; nec de ſuâ abdicatione conqueſtus eſt; unde rex & Epiſcopi Leoni IV. ſucceſſori Sergii hoc renuntiaverunt, qui promotionem Hincmari confirmavit, & ipſum donavit pallio. Concilium *Moguntinum* ſub Rabano Archiepiſcopo celebratum eſt contra Monachum quemdam Preſbyterum, nomine Godeſcalcum, hæreticum, qui hæreſim Prædeſtinatianorum reſuſcitabat, dicens 1. Deum quoſdam ſine præviſione meritorum aut demeritorum prædeſtinaſſe ad vitam vel ad mortem. 2. Liberum arbitrium peccato Adami fuiſſe deperditum. 3. Deum velle tantum ſalvare eos qui ſalvantur. 4. Chriſtum non fuiſſe pro omnibus mortuum. Qualis fuerit Godeſcalcus, habetur ex Flodoardo lib. 3. cap. 4. hiſt. Eccleſiæ Rhemenſis, ubi dicit; fuiſſe ex Sueſſionica Parochia, in Monaſterio quod Orbacis dicitur, habitu Monachum, mente ferinum, quietis impatientem, à Chorepiſcopo contra regulas ordinatum, in Monaſterio irregulariter viventem; qui tandem in Moguntina civitate, habitâ ſynodo, Rabano Archiepiſcopo libellum ſui erroris porrigens, damnatus fuit ab omnibus Germaniæ Epiſcopis; & cum litteris ſynodalibus ad Metropolim Rhemorum remiſſus. Idem habetur apud annales Bertinianas tom. 3. hiſt. Francicæ ad annum 849. ubi additur; quòd multa noſtræ ſaluti contraria, ſaltem de prædeſtinatione protulerit: quod denotat, hæreſim Prædeſtinatianorum, quæ fuit origo iſtius, non fuiſſe purum figmentum; ut aliqui prætendunt. In iſtis annalibus additur, quòd Godeſcalcus ſic condemnatus ad ſuum diœceſanum Rhemenſem Archiepiſcopum fuerit remiſſus in vinculis, quo perductus publicè flagellatus fuit à Monachis ſuis, & compulſus ut ſua ſcripta in ignem projiceret; & hoc ex ſententia Epiſcoporum Cariſiaci exiſtentium in ſtipatu Caroli Calvi. Videatur epiſtola Rabani epiſcopi ad Hincmarum, quæ reperitur in lib. Hincmari de prædeſtinatione cap. 2.

Concilium *Sueſſionenſe* apud ſanctum Medardum celebratum eſt an. 853. & in eo ordinationes Ebbonis reprobantur; ſed hoc Concilium rejectum fuit poſteà à Nicolao Papa epiſt. decretali 44. In Concilio *Romano* Anaſtaſius Preſbyter Cardinalis tituli B. Marcelli canonicè eſt depoſitus, propterea quòd Parochiam ſuam per annos quinque contra canones deſeruerat; nec unquam ad redeundum in illam potuerat cogi per duo Concilia, bis ad hoc congregata adverſus eum. Concilium *Conſtantinopolitanum* an. 854. habitum fuit authoritate Ignatii Patriarchæ, & in eo depoſitus fuit Gregorius Syracuſanus, ſub ratificatione ſummi pontificis: quod fuit diri ſchiſmatis occaſio. Nam contra Ignatium ſe ulciſci volens Gregorius, in illum patriarcham malis artibus operatus eſt, ut ille à ſede Conſtantinopolitana deponeretur, ac Photius Eunuchus ex laïco intruderetur in eamdem: ex quo innumera mala ſequuta ſunt. In Conciliabulo *Conſtantinopolitano ſeu Photiano*, exturbato Ignatio, ſanctiſſimo Patriarcha, quòd Bardam patricium, propter repudium uxoris innocentis, & conſuetudinem turpiſſimam, quam cum cognata habebat, ejeciſſet ab Eccleſia; Photius eunuchus ex laïco indignè ſufficitur, ex ſollicitatione Gregorii prædicti. In Conciliò *Tullenſi* an. 859. dati ſunt judices ad inſtantiam Caroli regis Galliæ, Veniloni Archiepiſcopo Senonenſi, qui à ſuo rege Carolo ad Ludovicum imperatorem defecerat. In Conciliabulo *Conſtantinop.* ſeu Photiano II. Ignatio relegato Michaël imperator, cum Epiſcopis Photio adhærentibus, eum de novo condemnavit; & qui tali damnationi ſubſcribebant, pro amicis & charis habebantur: qui verò reſiſtebant, carceribus diverſimode tradebatur puniendi. Cùm autem plurimi talem injuſtitiam ægrè ferrent, legationem miſit Photius ad pontificem, allegans Ignatium propter ſenium & imbecilitatem ſedem ſuam reſignaſſe, & in quamdam profectum fuiſſe inſulam, ut in Monaſterio viveret, quo fuerat perductus ſummo cum honore Imperatoris & civitatis univerſæ. Suam legationem adjunxit imperator, cui tandem reſpondit Papa Nicolaus, ſe miſſurum eſſe Epiſcopos Portuenſem & Anagnienſem, non ut cauſam dirimerent, ſed perveſtigarentur. Ad aliud conciliabulum *Conſtantinopol.* an. 861. convenerunt 318. Epiſcopi ſchiſmatici qui Ignatium ab exilio vocatum iniquiſſimè damnarunt iterum. Legati primò tali iniquitati reſtiterunt, ſed terroribus inducti ſubſcripſerunt ſententiæ. Cum autem illi impiiſſimi judices reducere tormentis non potuiſſent Ignatium, ut ſuæ condemnationi ſubſcriberet; pro eo his verbis ſubſcripſit Photius. *Ignatius indignus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, confiteor me ingreſſum eſſe ſine calculis, & his annis non ſanctè me egiſſe ſed tyrannice.* Unde Nicolaus Papa epiſt. 8. ad Michaëlem hanc ſynodum latrocinalem merito vocat. In Concilio *Romano* an 861. Joannes Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui graviter ſuos fideles afflixerat, innocentes excommunicaverat, monituſque non reſipuerat, à Pontifice in hoc Concilio, ad quod vocatus noluerat accedere, anathemate percuſſus fuit. Sed ad imperatorem fugiens, & auxilium ejus fruſtra implorans, omni præſidio deſtitutus, comparuit; actaque de ſuis peccatis pœnitentiâ, ad communionem Eccleſiæ receptus eſt.

Lotharius Rex Francorum prætextum quærens Theutpergam uxorem legitimam repudiandi, ut Vualdradam pellicem, quam à pueritiâ adamaverat, acciperet; conventum Epiſcoporum, ſeu potiùs conciliabulum, in civitate Aquiſgranenſi an,

Digitized by Google

862. congregavit : in quo prælati, ſub ſpe magnæ remunerationis, declararunt ; quòd cùm Theutberga ſe inceſtûs cum fratre ſuo Humberto ream confiteretur, Lotharius eſſet ab ejus matrimonio abſolutus ; aliudque cum aliâ poſſet contrahere : ſed illos omnes excommunicavit Pontifex Nicolaus. In Conciliabulo *Metenſi* an. 863. iniquè approbatur quod factum fuerat in præcedenti ; etiam conſentientibus Legatis Apoſtolicis prævaricatoribus : ſed acta hujus Concilii reprobata fuerunt in Concilio ſequenti *Romano* an. 863. In Concilio *Romano* altero Zacharias, qui ſua legatione malè functus fuerat in Oriente, excommunicatur & deponitur ; Photius & Gregorius Siracuſanus condemnantur ; Ignatius ſedi Conſtantinopolitanæ per ſententiam reſtituitur ; cultuſque ſacrarum imaginum confirmatur contra Iconoclaſtas. Concilium *Silvanectenſe* coegit Hincmarus Rhemenſis an. 863. ſub Nicolao, à quo ſubreptitiè obtinuerat confirmationem Synodi Sueſſionenſis. In hoc Concilio Rothaldum Epiſcopum Sueſſionenſem, Epiſcopatu depoſitum, in monaſterium intruſit ; cumque ad Pontificem appellaret, tali appellationi non detulit, imò alium ejus loco ſubrogavit : unde complures vicini Epiſcopi relationem de hoc fecerunt Papæ, per Odonem Bellovacenſem Epiſcopum, qui per Concilium *Romanum* ad hoc indictum an. 863. acta Silvanectenſis Concilii reprobavit, ipſumque Rothaldum reſtituit ſedi ſuæ. Hanc reſtitutionem Rothaldi confirmavit aliud Concilium *Romanum* an. 865. In Concilio *Sueſſionenſi* an. 866. acta eſt cauſa clericorum, qui ordinati fuerant ab Ebbone depoſito, & non reſtituto. Hincmarus eos hac de cauſa ſuſpenſos non auſus reſtituere, rem Pontifici reſervat ; qui eos reſtitui mandavit.

Concilium *Vormatienſe* ſub Adriano II. & Ludovico II. Imperatore habitum eſt an. 868. In can. 22. illius decernitur, quòd ſi pater vel mater filium aut filiam intra ſepta monaſterii in infantiæ annis ſub regulari tradiderit diſciplinâ, non liceat eis, poſtquam ad annos pubertatis pervenerint, egredi & matrimonio copulari ; quia nefas eſt, ut oblatis Deo à parentibus filiis fræna laxentur, ſicque non liceat eis ſuſceptum habitum unquam dimittere, ſed convicti quòd tonſuram aut religioſam veſtem aliquando habuerint, in religionis cultu, velint nolint, cogantur permanere. Hoc idem confirmatur can. 23. *Monachum, aut paterna devotio, aut propria confeſſio facit*, &c. Hoc idem habitum fuerat anteà in Epiſt. Gregorii Papæ II. ad Bonifacium Moguntiæ Epiſcopum. Concilium *Toletanum* 4. an. 643. idem decernit can. 48. Haberurque apud Gratiani decretum c. *Monachum*, 20. q. 1. Sic Concilium Triburienſe citatum in c. *quem progenitores*, 20. q. 1. Paulus III. idem decrevit de perpetuâ ad monachiſmum aſtrictione ex ſolâ oblatione parentum, & cæt. Sic & Alexander III. & Clemens III. Hoc jure uſa eſt Eccleſia per ſeptingentos annos, longe majorem attribuens poteſtatem parentibus in filios, quàm nunc facit. Imò, hoc nedum verum erat circa infantes, ſed etiam circa adultos, qui non erant propriæ voluntatis compotes. Ex quo enim adultus aliquis uſum ſuæ libertatis in ægritudine periculoſâ non habens monaſtico habitu indutus erat, poſtea convaleſcens tenebatur indiſpenſabiliter reliquum vitæ ſuæ in monachali veſte & inſtituto traducere. Hoc probat Concilium Toletanum an. 680. can. 2. ubi refertur, quòd Vamba Hiſpaniæ rex, ſanctitate & generoſitate illuſtris, cùm in morbum incidiſſet, mente alienatus, ab Epiſcopis & regni proceribus

A pro more in Hiſpania recepto, monaſticâ veſte indutus fuerit ; & quòd ipſo convaleſcente, regnum ejus in affinem ſuum tranſlatum fuerit, ipſo invito, & in monaſterio remanente. Licet tamen hic fuerit uſus antiquioris Eccleſiæ, attamen meliùs illi proviſum fuiſſe videtur ; dum poſterioribus canonibus irrita declaratur profeſſio, quæ non fuerit propriâ voluntate ratificata : & niſi præceſſerit annus probationis. Imò, Concilium Tridentinum ad illam requirit in utroque ſexu ſexdecim annos completos, ſeſſ. 25. de Regularibus cap. 15.

Concilium œcumenicum *Conſtantinopolitanum quartum* & inter generalia octavum, habitum fuit an. 869. vel ut volunt aliqui 870. in cauſa Photii ;
B ſed illius hiſtoria habetur in Conciliis generalibus. Hoc an. 870. *Vermeria* habitum eſt Concilium, quia Adrianus Papa II. præceperat Hincmaro Rhemenſi & aliis Epiſcopis Galliarum, ut excommunicarent Northmannum, qui à Carolo rege acceperat bona Eccleſiaſtica in beneficium. Renuente hoc facere Hincmaro ſeniore, Hincmarus junior Laudunenſis ipſum Northmannum excommunicavit. Hoc rex & Hincmarus Rhemenſis ægrè ferentes, hanc pſeudo-Synodum habuerunt, in qua Hincmarus nepotem ſuum, tanquam inobedientem ſuo Archiepiſcopo, depoſuit. Appellat ad Pontificem Laudunenſis, ſed illi non defert Synodus. Poſtea Laudunenſis reſcriptum ab Adriano II. impetravit, quod inſinuare fecit regi & avunculo, qui conciliabulum aliud in villa Attiniaco celebra-
C runt, in quo Epiſcopum Laudunenſem privarunt ſuâ ſede ; & cùm accinctus eſſet itineri, ut Romam adiret, juxta mandatum Papæ ; captus eſt & ſpoliatus, & ad hanc Synodum adductus, vinctuſque ferreis vinculis, in exilium dejectus eſt ; ubi oculis evulſis excæcari illum fecerunt : ut ſpes omnis illi auferretur ſuam ſedem recuperandi : Baronius Hincmari caſum deplorat, qui ab adoleſcentiâ viſus florere ſcientiâ & virtute, poſteà emarcuit. In Concilio *Duziacenſi* an. 871. Laudunenſis Epiſcopus ad placandum regem Carolum & ſuum Archiepiſcopum, illi profeſſionem fidelitatis emiſit ; & iſti ſpopondit obedientiam. Hoc tamen non impedivit, quin Papa Adrianus cum rege & Epiſ-
D copis egerit, ut ſineretur Hincmarus Laudunenſis adire Romam : unde rex Atthaldum legatum ad Adrianum miſit. In Concilio *Trecenſi* ſub Joanne VIII. an. 878. ſedi priſtinæ reſtituitur Hincmarus, licet cœcus. Paulo poſt habitum eſt *Romæ* Concilium, in quo Athanaſius Neapolitanus princeps & Epiſcopus excommunicatus eſt, propter fœdus initum cum Sarracenis. Cùm autem multoties pro abſolutione obſtitiſſet, Pontifex ab illo multoties illuſus, nullam ipſi fidem adhibendam putavit : niſi ad certa ſigna pœnitentiæ contra illos gereret bellum.

Concilium *Triburienſe* celebratum eſt in Germania prope Moguntiam an. 895. tempore Formoſi Papæ, pro reformanda diſciplinâ Eccleſiaſticâ ; & ob hoc 58. capitula edita fuerunt in hac Synodo. In
E 13. ſtatuitur, ut juxta canones fiant quatuor partes decimarum & oblationum ; una quæ ſit Epiſcopi, alia clericorum, tertia pauperum, quarta pro reparatione Eccleſiæ ; ſicut in Epiſtola Gelaſii Papæ cap. 27. legitur. De his anteà. In 22. ſtatuitur, ut in ſuſpicione gravis delicti, Epiſcopo vel ſuo Legato diſcutiente, reus per ignem examinetur, ſeu ferro candenti : unde in jure duplex purgatio habetur : una ſcilicet canonica, alia vulgaris, quibus de crimine ſuſpectus, qui teſtibus convinci aut abſolvi non poteſt, innocentiam ſuam proba-

Digitized by Google

bit. Purgatio canonica eſt illa, quæ à canonibus A traditur; ut quando quis ſuo juramento innocentiam oſtendit; *cap.* 3. *& cap de teſtibus* 13. *tit.* 48. *de Purgatione*. Talem purgationem indicere tantum poteſt judex legitimus, & quæ fit ab alio, infamatam non relevat. Indicitur tantum ad inſtantiam purgandi; poteſt tamen eam indicere judex, niſi infamia ortum habeat ex probabilibus conjecturis. *d. c. cum juventute*. Injungi non debet cuilibet reo, ſed tantùm fide digno; quem veriſimile eſt non pejeraturum. *c.* 1. *& in gloſſa. Et Panormitanus hoc titulo*. Non debet etiam infligi ei, qui legitima probatione aut confeſſione convictus eſt. *c.* 3. *& 6. eodem tit*. Purgatio vulgaris, quam olim vulgus uſurpabat, & quæ non erat canonibus ſancita, fiebat per duellum, per ferrum candens, per aquam ferventem, per aquam frigidam, per pro- B jectionem rei in fluvium ligatis pedibus & manibus, & per alia media, quorum aliqua fuerunt quidem approbata in aliquibus Conciliis, ut in iſto, ferrum candens; ſed aliis poſterioribus canonibus prohibita ſunt, ut patet per titulum ultimum decretalium, *de purgatione vulgari*. Cujus abrogationis ratio ibi affertur, quòd in iis potius Deus tentetur & ad iram provocetur, quàm verum habeatur innocentiæ indicium. Quia deinde, ſæpè per hoc fallax indicium, tentato Deo, innocens impiè damnabatur ex præſumptionibus. Quia denique dæmon, ut innocenti illuderet, & impium ſalvaret, præſtigiis faſcinabat oculos. Quòd ſi in lege veteri uxoris pudicitia per aquam zelotipiæ probabatur; nihil in C hoc periclitabatur de peccato, ubi de divinâ inſtitutione conſtabat.

De Conciliis particularibus decimi ſæculi.

CONcilium ſolemne in civitate *Rhemenſi* celebratum fuit an. 900. ſub Heriveo Archiepiſcopo; in quo excommunicati fuerunt cum omni celebritate, & omni maledictionum genere percuſſi homicidæ qui ſuum anteceſſorem, Fulgonem nomine, crudeliter necaverant, tempore Romani papæ, & Caroli ſimplicis. Concil. *Romanum* celebratum fuit an. 904. ſub Joanne IX. In eo acta Stephani VII. contra Formoſum ſuum prædeceſſorem improbantur. Ut autem iſta res digna ſatis conſideratione cognoſcatur D diſtinctiùs; Notandum, quòd Formoſus a Joanne VIII. propter varia impoſita crimina depoſitus & degradatus fuerat, & ad laïcam communionem redactus, atque à ſuo Epiſcopatu Portuenſi dejectus; quia accuſabatur cum aliquibus, in Joannis vitam conſpiraſſe, in Caroli Calvi imperatoris & Franciæ regis ruinam attentaſſe, & Romam Sarracenis prodere voluiſſe, ut Papa in ejus excidio involveretur. Martinus tamen II. ejus ſucceſſor ipſum à Galliâ, in quam fugerat metu perſecutionis, revocavit, abſolvit, & in priſtinam ſedem reſtituit; ex quâ ad pontificatum eſt poſteà evectus. Cùm autem mortuus fuit Formoſus Pontifex, Stephanus VII. E ab aliis appellatus ſextus, Formoſi ſucceſſor, inaudito ſacrilegio, corpus Formoſi exhumatum, ſacerdotalibus veſtimentis indutum, & tribus digitis mutilatum, in Tiberium projecit, omneſque ab eo ordinatos iterum ordinari præcepit & conſecrari: eo quòd diceret, eum contra canones à ſede Portuenſi ad Romanam elevatum fuiſſe, ſicque nec potuiſſe ordinare, nec conſecrare. Tantum facinus multùm aggravavit Stephanus, quando hæc omnia ratificari fecit in Conciliabulo habito Romæ an. 897. inter Cardinales & Epiſcopos, qui ſummo odio proſequebantur Formoſum. Sed eo tempore, quo perverſa illa pſeudoſynodus agebatur in baſilica Lateranenſi, hoc templum in quo primariò ſedit Petrus ab altari uſque ad portas proſtratum eſt, tantùm crimen non valens ſuſtinere. In hac autem ſynodo Romanâ Joannes IX. acta Stephani prædeceſſoris ſui improbavit, contra exhumanationem corporis Formoſi increpavit altiùs, nè quid ſimile fieret in poſterum; Epiſcopos & Preſbyteros: & reliquum clerum veniam petentes pro aſſiſtentia quam dederant conciliabulo Romano abſolvit: conſecratos & ordinatos à Formoſo bene ordinatos declaravit, violatoreſque tumuli Domini Papæ Formoſi ſynodali judicio ejiciendos ab Eccleſia denuntiavit, niſi reſipiſcerent.

Concilium *Confluentinum* an. 912. ſub Joanne X. prohibet, ne inter fideles matrimonium contrahatur intra ſeptimum cognationis gradum. Concilium Rhemenſe celebratum eſt ſub Seulpho Archiepiſcopo pro imponenda pœnitentia contra illos, qui militaverant in bello injuſto, an. 924. Concilium apud Troſleium habitum eſt eodem anno ſub ipſomet Seulpho Archiepiſcopo Rhemenſi, in quo Iſaac omnes ad emendationem & ſatisfactionem venit pro his quæ pravè adverſus Eccleſiam Cameracenſem perpetraverat; in quo conventu promiſit centum libras argenti; ſicque pacatur eum Stephano præfatæ urbis Epiſcopo, præſentibus multis Franciæ comitibus. Concilium *Duisbergenſe* habitum fuit an. 917. Cùm enim Benno, eremiticam vitam ducens, electus eſſet Montenſis Epiſcopus; poſt biennium à Metenſibus excæcatus eſt: cujus immanis ſacrilegii causâ, hæc ſynodus congregata fuit; in qua omnes hujus ſceleris authores excommunicati ſunt, Adalberon loco ejus ſubſtituitur; & Benno hæc omnia patienter tolerans, exemplum magnæ patientiæ reliquit. Sub Joanne X. Concilium aliud apud Troſleium pagum territorii Sueſſionenſis habitum eſt, ad abſolutionem conferendam Erlebaldo comiti, jam anteà è vivis ſublato. Nam ille comes Caſtricenſis pagi ab Heriveo Archiepiſcopo Rhemenſi fuerat excommunicatus propter invaſionem terræ alicujus, ad Eccleſiam Rhemenſem pertinentis, in qua quamdam munitionem conſtruxerat; unde multa mala ingerebat familiæ Eccleſiaſticæ: ſed ab inimicis inde expulſus, & ad regem confugiens, occiſus eſt. Poſt mortem verò ejus rex intervenit, multùm efflagitans, ut abſolveretur ab excommunicatione; & ideo hæc ſynodus, in qua reverà abſolutus eſt, congregata fuit. In Concilio Rhemenſi an. 935. ſub Artaldo Archiepiſcopo, bonorum Eccleſiaſticorum invaſores ad correctionem vocantur. Concilium *Sueſſionenſe* celebratum eſt an. 941. in cauſa Hugonis & Artaldi, qui ambo ſe Rhemenſes Archiepiſcopos profitebantur. In Concilio *Conſtantinopolitano* an. 944. tempore Martini II. Triphon doloſè à ſede Conſtantinopolitana dejectus fuit. Cùm enim 933. Patriarcha Conſtantinopolitanus obiiſſet, imperator Conſtantinopolitanus ſtatim invaſit patriarchatum; nam Triphonem monachum pro tempore conſtituens antiſtitem, qui ſederet uſque dum Theophilactus filius Conſtantini imperatoris ætatis eſſet, qua poſſet Epiſcopus & Patriarcha ordinari, hanc conditionem acceptavit Tripho, ſed exacto tempore, diſcedere noluit; niſi legitimo ſynodali judicio convinceretur. Iſtud ergo Concilium habitum eſt, ubi congregatis Epiſcopis dixit Triphon; ſe accuſari tantùm ignorantiæ, ſeque paratum eſſe probare contrarium: unde chartam coram omnibus conſcripſit ad hoc probandum, quæ miſſa fuit ad Imperatorem. Sed loco illius alia relata eſt ad ſynodum, quâ ſe abdicabat patriarchatu

Digitized by Google

Triphon, ſe talis dignitatis indignum reputans; & propterea multum de fraude ſibi facta conquerens, depoſitus eſt.

Concilium *Virdunenſe* habitum eſt pro eadem cauſa Hugonis & Artaldi, litigantium inter ſe pro ſede Rhemenſi an. ſcilicet 947. tempore Agapiti Papæ II. Sed, Hugone evocato & invitato per duos Epiſcopos non comparente, Artaldus proviſoriè retentus eſt Epiſcopus; & intereà hoc negotium, ut potè nimis arduum, ad plenius Concilium dilatum eſt. *Moſomenſe* Concilium ſub eodem pontifice fuit eâdem de causâ celebratum an. 948. Trevirenſi Archiepiſcopo præſide, ad quod accedens Hugo Robertum Trevirenſem allocutus eſt, ſynodum verò ingredi noluit: ſed litteras quaſdam nomine Agapiti Papæ miſit ad Epiſcopos per clericum ſuum qui eas Româ attulerat, quæ nihil authoritatis canonicæ continentes tantum præcipiebant, ut Hugoni Rhemenſi redderetur Epiſcopium. His lectis, Epiſcopi & Abbates reſponderunt, id quod regulariter factum fuerat canonicè continuandum eſſe; & juxta tenorem Concilii Carthaginenſis cap. 19. de accuſatore & accuſato, ſtatuerunt, ut Artaldo retinente communionem & ſedem Rhemenſem, Hugo qui ad duas ſynodos evocatus venire contempſerat, à communione & regimine Rhemenſis Eccleſiæ abſtineret; donec ad univerſalem ſynodum ſeſe purgaturus occurreret, quam indixerunt ad Calendas Auguſti. Hoc in charta deſcribi fecerunt prælati, quam Robertus Trevirenſis miſit ad Hugonem, qui ſequente die reſcripſit, ſe ipſorum judicio numquam obediturum eſſe. Sic Frodoardus lib. 4. cap. 34. Concilium *Engilenheimenſe* celebratum eſt an. 848. tempore Agapiti 2. ad quod miſit legatum ſuum Marinum Epiſcopum. In primâ ſeſſione Artaldus judicatur legitimus Epiſcopus Rhemenſis. Et in 2. damnatur Hugo, tamquam invaſor Eccleſiæ Rhemenſis. In Concilio *Trevirenſi* legatus Papæ Marinus cum Epiſcopis excommunicavit Hugonem comitem, Ludovici inimicum; donec reſipiſceret. In Concilio *Romano* Agapitus Papa anno 949. rata habuit quæ facta fuerant in his duobus Conciliis. In ſynodo *Auguſtana*, Gallicè *Auſbourg* an. 956. ſub Joanne XII. multa decreta ſunt pro diſciplinâ Eccleſiaſticâ, & præſertim pro continentiâ Epiſcoporum, Presbyterorum Diaconorum, & Subdiaconorum. Ante hoc Concilium aliud celebratum fuit an. 353. apud *S. Theodoricum* in territorio Rhemenſi, ſub Artaldo Archiepiſcopo, ad quod vocatus fuit Reginaldus comes, ob res Eccleſiaſticas ab illo uſurpatas: Hic autem venire noluit, ſed regem deprecatus eſt, ut ad Synodum mitteret, nè excommunicaretur. Concilium *Meldenſe* tempore Joannis Papæ 12. an. 962. ex Rhemenſibus & Senonenſibus Epiſcopis ſub præſidio Archipræſulis Senonenſis. Cùm vita functus eſſet Artaldus Rhemenſis, Hugo qui anteà ab Agapito Papa fuerat dejectus, de novo intruſus fuit authoritate Lotharii Regis; ideo habita eſt hæc ſynodus, in qua tali intruſioni reſiſtentibus, maximè Laudunenſi & Catalaunenſi Epiſcopis, & aſſerentibus, quòd à tot Epiſcopis excommunicatus à minori numero non poſſet abſolvi; res indeciſa relinquitur uſque ad interrogationem Papæ, qui reſpondit, ipſum Hugonem tam à ſe, quàm à ſynodo Romana & aliis eſſe excommunicatum: unde talis reſponſionis facti certiores hujus ſynodi Patres per Brunonem Archiepiſcopum elegerunt in Rhemenſem Epiſcopum, Oldaricum, illuſtrem Rhemenſem clericum, favente Lothario Rege cum reginâ matre; quod ſanè probat, quantùm reges & Epiſcopi Romanæ ſedis ſtatuta colerent.

Conciliabulum *Romanum* habitum eſt an. 963. quo Papa Joannes XII. deponitur in præſentiâ Othonis Imperatoris, & ejus loco ſubſtitutus fuit Leo quidam, quem ſub nomine Octavi aliqui ſcriptores in Pontificum ſerie admittunt. Quod ut ſciatur, notandum eſt; quòd ex Alberico, qui ſe in Romæ dominum erexerat, erat filius nomine Octavus, qui regimini Romano ex inſtituto patris præerat. Hic, licet tantum eſſet annorum circiter octodecim cùm vitæ ceſſit Agapitus, Pontificatum expoſtulans, obtinuit per magnatum Romæ ſollicitationem; & nè pernicioſum ſchiſma totam devaſtaret Eccleſiam, Joannis nomen accepit, loco Octavi, quod gerebat anteà; quæ nominis mutatio tantâ cum approbatione accepta fuit, ut eam major pars Pontificum obſervaverit. Intereà, Berengarius ulciſci volens in Othonem, à quo aliàs injuriam acceperat, ad inſtantiam Agapiti, multùm ſæviebat in ſedem Romanam; quod ægrè ferens Joannes, accerſivit Othonem, ut reprimeret Berengarium, promittens ſe illum coronaturum, modò ſanctæ ſedis jura protegeret; & ea reſtitueret, quæ olim à prædeceſſoribus ablata fuerant. Acceſſit reverâ Otho, debellavit Berengarium, coronam imperii Occidentalis accepit, omnia pontifici reſtituit, multaſque addidit liberalitates; ſed à Papa, clero, & ſenatoribus obtinuit, ad evitandas uſurpationes tirannicas ſedis, quod nullus deinceps poſſet eligi in Pontificem, niſi coram ſe, aut filio, aut illorum legatis. Hoc Romæ facto, Otho Pataviæ manens, non multùm de promiſſorum executione curavit; unde de illo diffidens Papa, fœdus iniit cum Adelberto, Berengarii filio; qui ſui throni recuperationem multùm ambiebat. Hoc audiens Otho, illicò Romam redit, & exivit Papa; cujus fuga occaſionem inimicis reliquit, ipſum de gravibus accuſandi criminibus; ut potè Perjurii, Homicidii, Sacrilegii, & Inceſtûs; quæ tantum in populo excitaverunt ſcandalum, ut omnes unâ voce conjurarent Othonem, de Concilio congregando, ad depoſitionem Papæ. Hoc de facili conceſſit Otho, & Synodus iſta congregata eſt apud S. Petrum, ad quam citatus Joannes, ſed bis tantùm, accedere recuſavit; imò omnes illos patres Synodi excommunicavit, ſi ad electionem alterius Papæ procedere attentarent: attamen, non obſtante tali proteſtatione, prælati, conſentiente Othone, Joannem depoſuerunt, & Leonem quemdam ſæcularem, magnum Laterani cancellarium, renunciaverunt Pontificem in illo conciliabulo.

Sed quot & quantæ ſint nullitatis ſpecies talis pſeudo-Synodi, faciles eſt judicare. Primò, contra Pontificem abſque illius conſenſu nulla eſt cogendi Synodum facultas; quomodò ergo ad iſtam convenire potuerunt Epiſcopi, qui Joannem, ut verum caput Eccleſiæ, litteris datis venerati ſunt? Secundò, in Concilio Sinueſſano contra Marcellinum requiſitus eſt numerus ſeptuaginta duorum teſtium; quid ergo de iſto, ubi præter accuſatores, vix unus teſtis fuit productus? Tertiò, ter vocari debet accuſatus, cùm in nullo Concilio quiſquam hæreticus legatur condemnatus, niſi ter citatus fuerit; bis autem tantùm citatus eſt Joannes. Quartò, homuncioni etiam viliſſimo dilatio non denegatur; at nulla præſtatur Joanni. Quintò, nuſquam petitum eſt ab Imperatore, ut Pontificem condemnaret, qui clericum etiam minimum condemnare non poteſt; hoc tamen factum eſt iſta in cauſa. Sextò, ſine ullâ ſententiâ abdicatus eſt Joannes, & Leo ſubſtitutus. Septimò, Synodus attentavit

tavit

Digitized by Google

tavit judicare illum, qui à ſua juriſdictione nullo modo dependet; unde in Concilio Sinueſſano ſub Marcellino, in Romano ſub Symmacho, & in altero Romano ſub Leone III. una vox omnium Epiſcoporum erat, *Prima ſedes non judicatur à quoquam*. His addenda ſunt decreta antiquorum canonum, quibus prohibetur, nè ad ſupremum Pontificatum promoveantur, qui in ſtatu adhuc ſæculari verſantur, & nulla dignitate Eccleſiaſticâ inſigniuntur. Quibus omnibus ſpectatis, nullus ambigendi remanet locus de invaliditate hujus Synodi & Papæ Leonis.

Concilium aliud *Romanum* celebratum eſt an. 964. ſub Joanne XII. Nam pauló poſtquam Roma exivit Otho, amici & parentes Joannis ad arma convolarunt, expulerunt Leonem à ſede, Joannemque priſtinæ reſtituerunt dignitati. Hanc cùm recuperaſſet, Synodum Romæ indixit, in qua Sigeberto narrante Leonem depoſuit, ejus geſta caſſavit, ſtatuitque Synodum à Leone habitam non eſſe nominandam Synodum, ſed proſtibulum, favens adulteris; appellans Leonem adulterum, quia Eccleſiam Romanam alteri deſponſatam invaſerat. Condemnavit etiam hæc Synodus omnes, qui à Leone ordinati fuerant; juſſitque, ut ipſimet ſuam proſcriptionem legerent in charta, ubi habetur: Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit; ſicque remanſerunt in illis gradibus, quos habuerant, non à Leone ordinati. Res iſta taliter irritavit Othonem, ut ſubitò Romam redierit, cum intentione Joannem extraordinariè caſtigandi; ſed ipſum mortuum reperit. Prætendens inſuper reſtituere Leonem, ſedem occupatam invenit à Benedicto, quem Papam elegerant Romani: unde loca Romæ adjacentia flamma vaſtavit & ferro, tanta cum ſævitia, ut Romani Benedictum Othoni tradere, & Leonem reſtituere coacti fuerint, qui poſt quinque menſes exceſſit è vivis. His tamen non obſtantibus, non deſunt ſcriptores, qui numerent Leonem inter Pontifices. Concilium *Anglicanum* habitum eſt an. 970. tempore Joannis XIII. In eo S. Dunſtanus Cantuarienſis Epiſcopus Synodali decreto firmavit, ut canonici omnes, Preſbyteri, Diaconi & Subdiaconi, aut caſtè viverent, aut Eccleſias, quas poſſidebant, dimitterent. In Concilio *Conſtantinop.* an. 975. ſub Benedicto VII. Baſilius Patriarcha, ob crimen deſtitutus eſt, & Antonius Studites ejus loco ſuffectus. In Concilio *Vintonienſi* in Anglia, dum ageretur conteſtatio inter clericos non ſatis probatæ vitæ, qui volebant operâ principum ejicere è monaſteriis ſuis abbates & monachos rectiſſimè viventes, circa medium audita eſt vox ab imagine dominica in Eccleſiâ Vintonienſi, dicens; Non fiet, non fiet, bene judicaſtis, malè mutaretis: unde, inquit Gregorius Vveſtmonaſterienſis, clerici & eorum fautores bilingues remanſerunt: nec ullam deinceps moverunt in monachos controverſiam. Concilium *Romanum* habitum eſt an. 989. ſub Joanne XV. & in eo Papa determinavit, quòd Adelbertus Pragenſis Epiſcopus, qui ob pravam vitam ſuorum ſubditorum, Epiſcopatum deſeruerat de conſenſu Pontificis, ut ſancta loca adiret, & poſteà maneret in monaſterio ſancti Bonifacii Romæ, ubi quinquiennio ſanctiſſimè vixerat, ad ſuum Epiſcopatum rediret; maximè, cùm Pragenſes emendationem ſuæ vitæ pollicerentur, & ſumma cum humilitate reditum ſui antiſtitis expoſtularent per nuntios, ad id miſſos Romam. Mandato Synodali Pontificis paruit ſanctiſſimus Præſul, licet invitus.

Conciliabulum *Rhemenſe* habitum fuit an. 992. ſub Joanne XV. De illo loquens Equialdus in Auctario apud Aimoinum, dicit; quòd iſto tempore eſſet Archiepiſcopus Rhemis, vir bonus & modeſtus, frater naturalis Lotharii regis, nomine Arnulphus. Hugo autem rex invidebat ei, volens Lotharii progeniem exterminare; unde congregavit Synodum in urbe Rhemenſi, ad quam convocavit Sequinum Senonenſem Archiepiſcopum, cum ſuffraganeis ſuis; & in eo degradari fecit Arnulphum Archipræſulem Rhemorum, & in locò ipſius conſecrari Gerbertum monachum, qui Roberti regis filii iſtius Hugonis magiſter fuerat. Allegavit pro prætextu ſuo, quòd ex concubina natus non debebat ad Epiſcopum promoveri: unde Arnulphus ejectus eſt, & mancipatus cuſtodiæ in civitate Aurelianenſi. Archiepiſcopus autem Sequinus Synodi præſes non conſenſit in degradationem Arnulphi, nec in ordinationem Gerberti, plus timens Deum, quam regem. Alii verò Epiſcopi, licet aliquo modo inviti, juſſione regis urgente, utrumque fecerunt. Nuntiatuo hæc omnia ſummo Pontifici, qui valde indignatus de tali facto, ſacra interdixit omnibus Epiſcopis, qui Arnulphum dejecerant, & ordinaverant Gerbertum. In Concilio *Rhemenſi* legitimè celebrato an. 995. Arnulphus reſtituitur ſuæ ſedi, & deponitur Gerbertus; ut patet ex appendice Aimonii, ubi præcedentibus addit; Quòd ſummus Pontifex miſerit quoque Leonem abbatem ad dominum Sequinum Archiepiſcopum urbis Senonicæ, qui vice ſuâ in urbe Rhemenſi Synodum congregaret; mandans illi, ut ſine dilatione revocaret de carcere Arnulphum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur Concilio iterum in urbe Rhemenſi, ex juſſione Apoſtolicâ revocatus eſt de cuſtodiâ Arnulphus, & cum honore magno receptus in propriâ ſede; Gerbertus autem intelligens, quòd injuſtè Pontificalem ſuſcepiſſet dignitatem, pœnitentiâ ductus eſt.

De Conciliis particularibus undecimi ſæculi.

TEMPORE Sylveſtri II. & Roberti regis Franciæ, habitum eſt Concilium an. 1000. apud *S. Dionyſium* prope Lutetiam, præſide Sequino Archiepiſcopo Senonenſi. Aimonius in vita S. Abbonis Floriacenſis abbatis & martyris, de hac Synodo loquens, dicit. Quòd in monaſterio S. Dionyſii, haud procul à Pariſiis, Concilium aggregatum fuerit plurimorum Epiſcoporum, qui cùm de fidei puritate & de corrigendis ſuis & ſubditorum pravis moribus agere debuiſſent, cunctum ſuum ſermonem converterunt ad decimas quas poſſidebant monachi, & quas ſibi arrogare voluerunt. Sed illis hac in re reſiſtente venerabili viro & abbate Abbone, promiſcuam in ſe plebis concitavere manum; ortâque ſeditione ſubitâ, tantus in Epiſcopos timor irruit, ut Synodo derelictâ, paſſim quiſque diffugerit; inter quos Sequinus Senonenſium Archiepiſcopus, qui in hac Synodo primatum Galliæ uſurpaverat, primatum quoque fugæ ſibi arripuerit. De hac commotione populari accuſare voluerunt Abbonem Epiſcopi, ſed per apologiam quam edidit, de facili juſtificatus eſt. Concilium *Francofordienſe* celebratum fuit an. 1006. in quo ad petitionem Henrici regis, Eccleſia Bambergenſis in cathedram Epiſcopalem erecta eſt; quia ſcilicet illam civitatem à juventute dilexerat Henricus. Ad hanc Synodum Henricus Vvirceburgenſis Epiſcopus vocatus noluit accedere, niſi illa Eccleſia, quæ ſuæ diœceſis erat, ſuæ Vvirceburg-

genſi uniretur ; ſicque conſtitueretur Archiepiſcopus. Cùm Henricus rex eſſet in civitate Bambergenſi, ad dedicationem Eccleſiæ quam conſtrui fecerat, multi cum eo convenere Epiſcopi, qui in eâdem urbe Synodum *Bambergenſem* tenuerunt anno 1011. in quô multæ controverſiæ inter Epiſcopos ſubortæ fuerunt ſedatæ. In urbe *Legionenſi* an. 1012. habitum fuit Concilium pro diſciplinâ Eccleſiaſticâ. Eâdem de cauſa coactum fuit Concilium *Salegunſtadienſe* in diœceſi Moguntina an. 1022. In cap. 5. hujus Concilii, prohibitum eſt, ne Preſbyter ampliùs quàm tres Miſſas celebret in die. In quarto prohibitum fuerat, nè Preſbyter, qui poſt Galli cantum bibit, Miſſam poſteà celebret, niſi urgeat neceſſitas. In 6. prohibitum eſt, nè ampliùs corporale Dominico corpori conſecratum in ignem projiceretur, ad extinguendum incendium. In 18. quia multi tantâ mentis ſuæ falluntur ſtultitiâ, ut in aliquo capitali crimine inculpati, pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis accipere nolint; in hoc maximè confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omninò ſua peccata dimittat : ſanctò viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed potiùs juxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam à ſuis Sacerdotibus adimpleant ; & tunc Romam ire ſi velint, ab Epiſcopo proprio licentiam & litteras ad Apoſtolicum de iiſdem rebus deferant.

Concilium *Aquiſgranenſe* ſub Benedicto VIII. celebratum fuit an. 1022. in eoque terminata fuit controverſia inter Archiepiſcopum Colonienſem & Epiſcopum Leodienſem ; quorum quilibet prætendebat, monaſterium Burrithanum ſuæ Parochæ eſſe ſubjectum : ſed Epiſcopo Leodienſi adjudicatum eſt. Concilium *Lemovicenſe* habitum fuit an. 1031. in controverſia, quæ longè anteà agitata fuerat, pro S. Martiali Lemovicenſis ſedis authore, quem alii in catalogo Confeſſorum dumtaxat, alii inter Apoſtolos recenſendum prætendebant. In hac autem ſynodo, Aymo Bituricenſis Archiepiſcopus concluſionem ſuam dedit pro apoſtolatu Martialis erga Lemovicenſes. Non quòd miſſus fuerit à Chriſto immediatè ; ad ſummum enim erat tantum ex 72. diſcipulis, ſed quia Lemovicenſem Eccleſiam fundaverat & inſtituerat in fide, tamquam Chriſti præco eximius. Jam antea de hac cauſa habitæ fuerant duæ ſynodi, Lemovicenſis, & Bellovacenſis altera. In anterioribus annis nimirum 1017. tempore Benedicti VIII. & Roberti regis, celebratum eſt Concilium *Aurelianenſe*, contra novos hæreticos, quorum duces erant Heribertus & Liſoius, genere & ſcientiâ maximè ſpectabiles in clero ; qui, quamdiu res latuit, ſummam obtinuerunt amicitiam, tam apud regem, quàm apud palatii proceres. Hi non ſolum in civitate Aurelianenſi, ſed & in vicinis urbibus peſſimum ſpargebant dogma ; quod cùm audiſſet Robertus, ſubitò Aureliam properans, Synodum Epiſcoporum coëgit ; quibus congregatis, adduci fecit præfatos hæreticos, qui interrogati de fide ſuâ, audacter reſponderunt ; Ea quæ in veteri & novo canone continentur puta eſſe delitamenta, & quidquid de unâ & trinâ deitate proclamatur. Cœlum pariter ac terram abſque authore initii ſemper extitiſſe. Omne pietatis opus in Chriſtianis eſſe ſuperfluum laborem, quem nulla felicitas erat remuneratura ; & innumera talis farinæ reſponſa fecerunt. Congregabantur certis noctibus in domo particulari, & ſinguli manibus lucernas tenentes in ſignum lætitiæ, declamabant dæmonum nomina, donec ſubitò diabolus in ſimilitudine alicujus beſtiolæ deſcenderet ; & ſta-

A tim, extinctis luminaribus, quiſque poterat mulierem, quæ ad manum ſibi veniebat, accipere cognoſcendam, ſine diſcrimine ullo matris aut ſororis, aut monialis. Infans ex tali nefando concubitu generatus die octavo in medio eorum cremabatur, ejus cineres magnâ cum veneratione colligebantur, & tanta in illis erat virtus diabolica, ut qui de tali cinere paululùm delibaſſet, hac hæreſi infectus, vix unquam ad veritatis lumen valeret dirigi. Hi duo hæreſiarchæ juſſu Roberti Regis cum aliis 17. cremati fuerunt. Hæc & multa alia narrat Glaber Rodolphus, Cluniacenſis monachus, lib. 3. Hiſtor. ſui temporis.

Concilium *Sutrinum* prope Romam habitum eſt an. 1046. in quo ſe depoſuit Gregorius VI. Henri-
B cus enim rex Germaniæ, audiens quaſdam commotiones in Italia ortas, illuc ſe tranſtulit ſubitò, coadunatô exercitu ; Papiâ tranſiens, ibi convocavit Synodum, pro rebus Eccleſiaſticis. Placentiam deinde petiit, ubi ipſum convenit Gregorius VI. quem omni cum honore complexus eſt. Inſimul Romam commeantes aliquam inter ſe habuerunt controverſiam : Unde commorati ſunt in itinere, Concilium hoc Sutrinum habituri, circa concurrentiam trium Pontificum. Licet Gregorius fuiſſet legitimè electus, illius tamen virtutes eximiæ invidiam multorum concitarant, qui ad hoc Concilium accedentes, ipſum accuſavere, quòd pecuniam dediſſet aliis duobus concurrentibus, ut illi locum
C cederent : Sed ille reſpondens huic calumniæ, dixit ; ſe reverà aliqua donaſſe Benedicto & Sylveſtro, non ut ſedem pontificiam conſcenderet, ſed ut ſchiſma quod devaſtaſſet Eccleſiam extingueret faciliùs. Probavit inſuper, ſe fuiſſe omnium ſuffragiis ſine ulla ſollicitatione ad pontificatûs honorem electum ; ſed videns veritatem opprimi à calumniâ, ſe voluntariè abdicavit, & ejus abdicationem acceptante Imperatore cum Synodo, loco ejus Clemens II. ſuffectus eſt. Sub hoc Pontifice habitum fuit Concilium *Romanum* an. 1047. contra ſimoniacos. Et aliud etiam *Romanum* contra eoſdem ſub Leone VIII. an. 1049. In altero Concilio *Romano* an. 1050. damnatus eſt Berengarius à Leone Papa, eo quòd hæreticè ſentiret de
D Euchariſtia. Lanfrancus etiam abſolutus eſt à mala opinione quam conceperant, quòd ipſe habuiſſet aliquando commercium cum Berengario. Item in eadem Synodo Pontifex Pallium conceſſit Patriarchæ Veneto, permiſit ut crucem ante ſe deferret, ſedem patriarchalem approbavit, præcepitque Epiſcopis provinciæ Venetiæ & Iſtriæ, ut illi tanquam Patriarchæ obedirent. In iſto Concilio damnatus fuit Joannes Scotus Erigena, monachus Benedictinus Malmeſburienſis, & ejus libri combuſti ſunt ; in quibus dicebat, quòd in ſacramento Altaris eſſet tantùm memoria corporis Chriſti ; & quòd damnati, ſolâ recordatione peccatorum torquerentur. Virus ſuum à tali-
E bus libris hauſerat Berengarius, quos proptereà tamquam ſui erroris authores in ignem conjicere coactus eſt in Concilio Romano ſub Nicolao II. an. 1059. Cur autem hic monachus non fuerit de tali errore ante Berengarium diffamatus, cauſa eſt quòd ſuam hæreſim occultare volens, ſuos libros edidiſſet ſub nomine Bertrami ſenioris Presbyteri, qui erat probatæ vitæ.

Concilium *Romanum* celebratum eſt an. 1051. ubi Leo Papa Gregorium Vercellenſem Epiſcopum propter adulterium cum viduâ quadam avunculi ſui ſponſâ admiſſum, excommunicavit abſcentem & neſcientem. Cùm tamen paulo poſt ipſe Epiſco-

Digitized by Google

pus Romam advenißet, promittens ſatisfactionem, priori officio reſtituitur. Concilium *Lugdunenſe* celebratum fuit an. 1055. Hildebrandus Cardinalis à Victore II. Miſſus legatus in Galliam, Lugduni ſynodum celebravit, in quo omnibus ferè Galliæ prælatis aſſidentibus, Archiepiſcopus quidam vir litteratus & eloquens accuſatus fuit ſimoniæ; qui ſequenti nocte omnes ſuos accuſatores pecunia ſibi amicos fecit. Mane autem facto, ad conventum rediens, impudenter petiit, ubi erant ſui accuſatores: Cardinalis verò, omnibus conticentibus, virtute ſpiritûs ſancti motus, ad illum ſe convertens, dixit, credisne ô Archiepiſcope Spiritum ſanctum cum Patre & Filio eſſe unam ſubſtantiam deitatis? Quo reſpondente, credo: addidit Cardinalis, dic gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto; tunc ille, expeditè dixit, gloria Patri & Filio, ſed Spiritum ſanctum proferre nullatenus potuit, licetque primas voces frequenter repeteret, numquam valuit proferre tertiam. Hoc autem videns Archiepiſcopus, quaſi ex divino judicio factum, procidit confuſus ad pedes legati, & profeſſus eſt, ſe eſſe ſimoniacum: poſtquam verò à ſacerdotali & Epiſcopali eſt depoſitus libera voce decantavit, gloria Patri & Filio & Spiritui ſancto. Hoc autem ita perterruit ſimoniacos, quòd præter alios prælatos viginti ſeptem, quadraginta quinque Epiſcopi ſimoniacos ſe eſſe confeſſi ſunt, & abſque alia excuſatione renuntiaverunt ſuis dignitatibus. Concilium *Eduenſe* ſub Gaudfredo Lugdunenſi Archiepiſcopo congregatum fuit an. 1055. contra ducem Burgundiæ Robertum, à quo Heduorum Epiſcopus nimia infeſtatione gravabatur, variiſque prædonum incurſibus paſſim Burgundia laborabat: Dum haberetur ſynodus ille tyrannus Heduam intravit, ut perſequeretur prælatos; ſed per Hugonem ſanctum Monachum Cluniacenſem, tanquam ovis mitiſſima, reductus eſt. Per Heduam intelligitur Auguſtodunum. In Concilio *Turonenſi* Berengarius coram Hildebrando ſuam ejuravit hæreſim an. 1055. In Concilio *Compoſtellano* ſub Victore II. ſtatutum fuit, ut omnes Epiſcopi & ſacerdotes Miſſam quotidie celebrarent. anno 1056.

Concilium *Romanum* ſub Nicolao Papa celebratum eſt an. 1059. & in eo Berengarius, ejurata hæreſi, tertiò profeſſionem fidei emiſit coram 113. Epiſcopis. In Concilio *Cabilonenſi* ſub præſide legato Alexandri II. Cardinali Petro Damiani an. 1063. judicata eſt controverſia quæ erat inter Hugonem Abbatem Cluniacenſem & Droconem Matiſconenſem Epiſcopum, qui jura prætendebat exercere in Monaſterio B. Maioli: ſed poſtquam lectum eſt monimentum comitis Vuillelmi, qui primus loci fundator inſtituerat, ut nullus præter Papam jus in illo exerceret, quod corrobatum fuerat à ſummis pontificibus; omnes ſtatim Epiſcopi cum legato in favorem Monaſterii tulerunt ſententiam. Mortuo Papâ Nicolao, Stephanus canonicè electus eſt. Quia tamen aliqui Antipapam fecerunt, nomine Cadaolum; ideo celebratum eſt in Germania Concilium authoritate S. Annonis Colonienſis Archiepiſcopi: quo an. 1062. in præſentia Regis, poſt longam conteſtationem, Cadaolus omnium acclamatione condemnatus fuit ut antipapa, & Stephanus confirmatus. In hoc Concilio advocatus regius repræſentavit, Papam non debere inthroniſari, abſque conſenſu Regis; ſed contrarium proteſtatus eſt defenſor Eccleſiæ Romanæ, pro ſuo jure, inter alia allegans verba notatu digniſſima, quæ Conſtantinus Magnus proprio ore protulit, dum in Orientem diſceſſurus erat; *quoniam ubi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cœleſti conſtituitur, juſtum non eſt, ut illic imperator terrenus habeat poteſtatem.* In Concielio *Mantuano* An. 1064. idem Cadaolus damnatur iterum, & ab objectis criminibus abſolvitur Alexander. Baronius ad annum 1064. refert, ad hanc urbem poſt ſuam condemnationem armatum acceſſiſſe Cadaolum, qui Alexandrum à ſede exturbare tentans, contumelioſè pulſus & victus fuit; pauciſſimiſque poſt diebus, quàm ab Alexandro petiiſſet & obtinuiſſet veniam, mortem incurrit. In Concilio *Moguntino* Carolus Magdeburgenſis Canonicus Conſtantienſem Epiſcopatum obtinuit, ſed clerici ejuſdem Eccleſiæ eum accuſantes, quòd ſimoniacè acceperit ſedem; non obſtante favore regis, ejectus fuit an. 1079. In Concilio *Romano* an. 1074. ſub Gregorio VII. præceptum eſt, ut ſecundum inſtituta antiquorum canonum Preſbyteri uxores non habeant, & habentes, aut dimittant, aut deponantur: nec quiſquam eorum admittatur ad ſacerdotium, qui non in perpetuum continentiam, vitamque celebem profiteretur. Hanc conſtitutionem dum voluerunt in Germania promulgare Epiſcopi, adverſus hoc decretum protinùs vehementer intremuit, ut inquit Lambertus ad illum annum, tota clericorum factio; hominem planè hæreticum & veſani dogmatis eſſe clamitans, qui oblitus ſermonis Dei, quo ait, *non omnes capiunt hoc verbum, qui poteſt capere capiat*, & Apoſtoli dicentis, *qui ſe non continet, nubat: melius eſt nubere, quam uri*, violenta exactione homines vivere cogeret ritu angelorum; & dum curſum conſuetum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei laxaret fræna. Talia, & multa alia, proferebant inſolenter Germaniæ clerici; ſed non minùs inſtabat Pontifex, & legationibus aſſiduis arguebat Epiſcopos ſocordiæ, & niſi ociùs injunctum ſibi negotium exequerentur, Apoſtolica ſe cenſurâ comminabatur in eos animadverſurum.

Concilium *Rothomagenſe* omittere non lubet, quod anno præcedenti, ſcilicet 1073. celebratum eſt, contra S. Audoeni Monachos, tempore Gregorii VII. & Philippi I. Monachi S. Audoeni inquit Paris in vita Guillelmi Conqueſtoris invaſerunt Archiepiſcopum Rothomagenſem, Joannem nomine, Miſſam celebrantem in feſtivitate ejuſdem ſancti, cum armata manu; unde indicatum eſt in Concilio, in eadem urbe celebrato, præſidente rege Anglorum Guillelmo, Monachos hujus criminis reos, per Abbatias carceribus detrudi, & perpetuam agere pœnitentiam, ſuper tam gravi delicto. In conciliabulo *Vuormatienſi*, univerſi pœnè Theutonici Epiſcopi, demptis ſaxonicis, Gregorium Papam, de quo multoties locuti fuimus, ſub Hildebrandi nomine, depoſuerunt ad inſtantiam Henrici IV. anno 1076. Hos omnes Epiſcopos cum Rege Pontifex excommunicavit in Concilio *Romano*, anno eodem. Sed tale anathema inſolentiſſimè retorſerunt in Pontificem. In Concilio *Romano* Berengarius multoties pœnitens & ſæpiùs relapſus hæreſim ſuam iterum abjuravit, an. 1073. coram Gregorio VII. qui illi præcepit, ut numquam diſputaret de ſacroſancta Euchariſtia. In Concilio *Romano* an. 1080. regnum Germaniæ ablatum fuit Henrico IV. & collatum Rodolpho, cum hac conditione, quòd beneficiorum inveſtitura numquam conferrentur à laicis. Eodem anno in *Brixienſi* Concilio numerus Epiſcoporum, qui Moguntiæ Gregorium abdicaverant, auctus eſt uſque ad 30. qui idem fecerunt; Guibertum Ravennatem Archiepiſcopum ſubrogantes An. 1084. In Concilio

Romano iſte Guibertus pſeudo-Papa hæreticus, & Henricus pſeudo-Imperator, cum ſuis excommunicantur. In Concilio *Beneventano* idem Antipapa excommunicatur an. 1090.

In fine hujus ſæculi, ex cauſâ illegitimarum nuptiarum Philippi regis Franciæ, aliqua Concilia celebrata ſunt *Oſtione & Claromonte.* Philippus enim iſte, repudiatâ legitimâ uxore ſuâ Berthâ, ex qua Ludovicum Craſſum filium ſuſceperat; ſibi illegitimè conjunxit Bertradam cognatam ſuam, Fulconiis Comitis Andegavenſis adhuc viventis uxorem. Urbanus II. natione Gallus, quamvis gravem metuendi cauſam haberet, ut potè habens Imperatorem ſibi inimicum, & Antipapam Guibertum ab Imperatore intruſum ſibi adverſantem, B periculumque foret, nè rex Franciæ irritatus, Antipapæ & Henrici armis faveret, ſicque ſchiſma augeretur; nihilominus non dubitavit ſe publico opponere ſcandalo: unde legatum ſuum in toto Galliæ regno conſtituit Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui ſine morâ Concilium Epiſcoporum Galliæ in urbe quæ vocatur Oſtio, ſeu Eduum, aut Auguſtodunum, congregavit; in qua Synodo Philippus rex à communione fidelium exciſus eſt an. 1094. Cùm autem, non obſtante excommunicatione, adhuc in contumacia perſeveraret Philippus; Urbanus ipſe ad Galliam accedens, Concilium *Claromonte* in Arvernia, convocavit; ubi convenerunt ducenti & quinque antiſtites an. 1095. qui de novo Philippum cum ſua C pellice excommunicarunt denuò. Moritur intereà Bertha legitima Philippi uxor, & anno ſequenti rex, meliore ſuſcepto conſilio, Bertradam dimiſit. Petrus Matthæus ſub finem Hiſtoriæ ſancti Ludovici refert, Philippum initio regni ſui plures ſtrumis morbidos ſuo contactu curaſſe; ſed iſtud amiſiſſe privilegium, quod in tota vita non recuperavit, ex quo ejus mores per luxuriam & inceſtuoſos Bertradæ amores corrupti fuerunt. In hac Synodo indixit Urbanus ſacram expeditionem pro Syriâ de manibus Mahumetanorum recuperandâ, quæ felicem nacta eſt exitum ſub ſtrenuiſſimo Godefredo Bullonio, qui anno 1099. Jeroſolimam expugnavit, communique omnium ſuffragio Jeroſolimorum rex primus fuit electus. In Synodo *Turonenſi* D celebrata an. 1096. per Urbanum, Philippus ad pœnitentiam veniens, abjuratâ adulterâ, in gratiam receptus eſt. In Concilio *Barenſi*, ubi coram Pontifice pro conciliandis Græcis cum Romanis agitata eſt quæſtio à Græcis de proceſſione Spiritûs ſancti, quem tenebant à ſolo Patre procedere; cùm non improbabiles afferrent rationes, Papa ad ſe accerſivit Anſelmum Cantuarienſem, quem ſedere juſſit juxta Romanum Archidiaconum, cui ante Papam ſedere moris erat. Hic cum loqui incœpit, ità penetravit quæſtionis & argumentorum latebras; ut Latini clamore teſtarentur gaudium, Græci de ſe præbere dolerent ridiculum, nulluſque E in toto conſeſſu tam inops & inanis ſcientiæ exiſteret, qui veritatis claritatem non agnoſcens, alta voce non diceret, Spiritum ſanctum à Patre & Filio procedere.

De Conciliis particularibus ſæculi duodecimi.

ANNO primo hujus ſæculi celebratum eſt *Pictavienſe* Concilium in cauſa Philippi Francorum regis. Cùm enim rex iſte abſolutus fuiſſet, ut mox dicebamus, ab Urbano in Concilio Claromontano; rursùs ad vomitum rediit, & iterum ab Urbano interdictus eſt. Iſto Pontifice mortuo, A quaſi leges eſſent extinctæ, cenſuras Eccleſiaſticas violavit; & ideò Urbani ſucceſſor Paſchalis II. duos Cardinales in Galliam miſit, qui Pictavis Concilium celebrandum indixerunt; quod impedire tentavit Philippus, petens à ſuo cognato Guillelmo Aquitaniæ duce, nè talem rumorem excitari fineret in ſuâ urbe. Dux iſte denuntiari fecit Legatis, ut exirent illicò; qui unius diei ſpatium expoſtularunt, ut quid facto opus eſſet viderent: ſed nocte intermediâ viſus eſt legato aſtare D. Hilarius, qui eum hortabatur, nè ab incepto deſiſteret minis Guillelmi; quia Deus non paſſurus erat, rem illi malè ſucceſſuram: unde talem mane viſionem legatus duci declarans, permiſſum eſt illi, ut functiones ſuas ageret. Habitâ ergo quæſtione de B regis adulterio, excommunicatione percutitur; ſed monitus, ut à ſe ablegaret Bertradam, decreto paruit. Hoc ex Francorum fragmentis probat Baronius ad annum 1100. Concilium *Lateranenſe* celebratum fuit an. 1102. Henricus pollicebatur Concilium Romæ indicendum, ut cauſâ ſuâ cum Pontifice ventilatâ, inter Regnum & Sacerdotium unitas tot annis ſciſſa renovaretur; ſed cùm hoc non faceret, imò conaretur alterum Papam à Paſchali promovere: iſte Pontifex hoc Concilium coegit, ubi ex conſenſu quamplurimorum Prælatorum, Henricum & omnes ſuos ſequaces, tamquam ſchiſmaticos, anathemati ſubjecit. In Concilio *Londinenſi* an. 1102. ſub S. Anſelmo Cantuarienſi C decreta multa facta ſunt pro reformatione Eccleſiæ, & inter alia decretum eſt; nè ullus Eccleſiæ prælatus, aut abbas, aut clericus, inveſtituras Eccleſiarum à laicis ſuſcipiant: ob hocque multos abbates & priores degradavit.

Concilium *Balgenciacum* celebratum eſt anno 1103. prope Aureliam, pro abſolvendo rege Philippo, per Richardum Albanenſem Epiſcopum, legatum Paſchalis II. Sed cùm Epiſcopi non conſentirent de tali abſolutione dandâ regi pro excommunicatione quam incurrerat, res indeciſa remanſit: ex quo patet magna ſeveritas, qua eo tempore utebantur prælati Galliæ in diſciplinâ Eccleſiaſticâ. In Concilio *Trecenſi* ſub Richardo Albanenſi Epiſcopo S. ſedis Legato à malevolis accu- D ſatus fuit Epiſcopus Sylvanectenſis de venditione ordinum, ſed accuſatio propter accuſantium inſufficientiam improbata remanſit: tantam verò infamiam evitare cupiens Epiſcopus, ſe ſpontaneus juramento purgavit. In Concilio *Northuenſi*, quod alii *Quintilineburgenſe* vocant, in Germaniâ, an. 1105. Henrici IV. Imperatoris filius, nomine etiam Henricus, ſe in medio Patrum conſeſſu obtulit; non tamen niſi vocatus, & cum omni humilitate, quod non modicam bonæ indolis ſpem exhibebat, affirmans verbo & lachrymis; ſe nullâ regnandi cupiditate paternum ſibi uſurpaſſe regimen, neque Patrem ullo modo intendere Romano privare imperio: imo, ſi D. Petro & ſuis ſucceſſo- E ribus obedire vellet, illi ſuum regnum cedere, & illi in omnibus ſubjici omnino eſſe paratum. Hoc audito, omnis prælatorum multitudo lachrymas ſimul & preces pro patris converſione & filii proſperitate effundere cœpit. Anno 1105. dum *Moguntiæ* factus eſſet, mediante Henrico, maximus omnium regni Teutonici procerum conventus; illuc acceſſerunt Apoſtolicæ ſedis Legati, qui ſententiam anathematis jam à tot ſibi ſuccedentibus Pontificibus delatam beati Petri authoritate confirmarunt in Henricum IV. aliàs Imperatorem. Henricus, hoc audito, Moguntiam accedere tentat; ſed principes vulgi rumorem pertimeſcentes,

Digitized by Google

illi fuerunt obviam ; & communi circumvenientes A Concilio eum impulerunt ad ſui reatûs confeſſionem, ad ſatisfactionem ſedi Apoſtolicæ faciendam, & abſolutionem expoſtulandam à Legatis. Cùm tamen Legati reſponderent, ſe non poſſe illum recipere ad communionem, abſque Synodi generalis & Apoſtolicæ ſedis cenſurâ ; illis annuens imperator, regalia & imperialia inſignia, crucem ſcilicet & lanceam, ſceptrum, globum, atque coronam filii poteſtati tradidit ; qui proinde ſub nomine Henrici V. Imperator factus eſt à patre, & à cunctis Germaniæ principibus ; qui illi præſtiterunt juramentum eodem tempore.

Concilium *Guaſtialenſe* in Longobardia apud Padum fluvium, celebratum fuit an. 1106. tempore & B in præſentia Paſchalis Papæ II. ubi Henrici V. legati adfuerunt. Cùm enim factum fuerit, ut tempore ſchiſmatis & diviſionis inter Pontificem & Imperatorem, in toto imperio pauci eſſent Sacerdotes & clerici verè Catholici ; Chriſtianæ pacis neceſſitas exegit, ut ſuper hos materna Eccleſiæ viſcera aperirentur : ſicque ad exemplum antiquorum Patrum, qui diverſis temporibus Novatianos, Donatiſtas, & alios hæreticos in ſuis ordinibus ſuſceperant, modò invaſores, aut ſimoniaci, aut gravi aliquo crimine notati non eſſent ; tales clericos canonicè ordinatos charitativè cum ſuis ordinibus ſuſcepit iſtud Concilium, licet anteà fuiſſent ſchiſmatici. In Concilio celeberrimo *Trecenſi* à Paſchali celebrato an. 1107. ſententia promulgata eſt de liberâ paſtorum electione, & de coercendâ C authoritate, quam laïci prætendebant ſuper proviſionem beneficiorum. Quo tempore Henricus imperator Trecas propiùs accedens, non tamen ingrediens, miſit legatos ad Papam ; qui Synodo repræſentarent poteſtatem conceſſam Carolo ſuo anteceſſori conſtituendi Epiſcopos ; quibus Paſchalis & Synodus reſponderunt, nihil poſſe diffiniri in alieno regno : unde dantur induciæ unius anni veniendi Romam, & hanc cauſam ventilandi in generali Concilio. Anno 1108. Concilium Londinenſe coactum eſt in palatio Regis coram illo, ubi ſubſcripſit decreto, quo prohibitum eſt, nè Epiſcopi aut Abbates in poſterum inveſtituras reciperent à rege, aut ab alio ſæculari. Eodem anno in Concilio D *Beneventano* idem ſtatutum fuit coram Pontifice, ſub pœna excommunicationis laïco conſtituenti Epiſcopum, & Epiſcopo conſtituto. In Concilio *Lateranenſi* ſub Paſchali II. an. 1112. narravit Pontifex, quomodo ab Imperatore Henrico captus, cum multis Cardinalibus & Epiſcopis & magna aliorum multitudine, coactus fuerat pro liberatione ſuâ, pro captivorum redemptione, & pace Eccleſiæ, promiſſionem & juramentum edere, quòd numquam illum inquietaret pro inveſtitura beneficiorum. Hoc ſcriptum promiſſionis & juramenti vi & metu extortum patribus exhibuit, ut ſuper ipſius valorem aut nullitatem judicarent ; eo autem maturè conſiderato, nomine omnium Engoliſmenſis Epiſcopus, Gerardus nomine, pronuntiavit : Hoc E privilegium, vel potiùs pravilegium pro liberatione captivorum & Eccleſiæ à domno Paſchali per violentiam Henrici regis extortum nos omnes in hoc ſancto Concilio cum eodem domno Papa congregati, Eccleſiaſticâ cenſurâ & judicio Spiritûs ſancti damnamus ; quòd in eo privilegio continetur, electum canonicè à clero & populo non debere à quoquam conſecrari, niſi priùs à rege inveſtiatur ; quod eſt contra Spiritum ſanctum & canonicam inſtitutionem. Hac chartâ lectâ, omne Concilium acclamavit, Amen, amen, fiat, fiat.

Concilium *Viennenſe* habitum fuit an. 1112. ſub Guidone Archiepiſcopo Viennenſi, qui poſteà Eccleſiam rexit ſub nomine Callixti II. In hac Synodo declaratum eſt, inveſtituram laïcorum ſapere hæreſim, caſſatum fuit privilegium quod à Paſchali extorſerat Henricus V. ipſeque Imperator excommunicatus fuit, propterea quòd, ſub pacis ſpecie Romam veniens, poſt deoſculationem pedis, oris, & faciei Papæ, ante corpus B. Petri, velut alter Judas, ipſum Pontificem cum Cardinalibus, Epiſcopis, & multis Romanis nobilibus ceperit, & raptum in caſtra inſignibus papalibus exuerit, & ſupradictum deteſtabile ſcriptum extorſerit per violentiam. In Concilio *Sueſſionenſi* ſub Rainaldo Rhemenſi Archiepiſcopo, errorem ſuum revocavit quidam Presbyter Compendienſis, qui Sabellianiſmum renovans, dicebat ; tres perſonas in Deo eſſe tres res ab invicem ſeparatas, ſicut tres Angelos, quæ poſſent dici tres Dii ; ſi uſus admitteret. Concilium *Colonienſe* an. 1116. coactum fuit, ut in eo coram metropolitanis, & Epiſcopis, & optimatibus regni, excommunicatio Henrici V. promulgaretur. Ad hanc Synodum miſit imperator Præſulem Vuirziburgenſem ; ſed ad audientiam & communionem non fuit admiſſus, niſi ante recõciliatus, unde ad imperatorem reverſus, cum illo communicare tenuit : vitæ tamen periculo coactus, coram Rege celebravit Miſſam, indeque uſque ad mortem contriſtatus latenter diſceſſit ; ſicque rurſum priſtinæ communioni reſtitutus eſt, odiumque perpetuum imperatoris ſibi conciliavit. In Concilio *Capuano an.* 1118. *ſub Gelaſio Papa*, audiens Pontifex, quòd imperator, qui ad ſui electionem conſenſerat, ſe à ſua communione abſtraxerat poſteà, & alium pſeudopapam creaverat ſub nomine Gregorii VIII. & imperatorem & ſui pſeudo-pontificem excommunicavit. Anno ſequenti Cono Cardinalis Prænestinus legatus adhuc Gelaſii II. eadem excommunicatione Henricum percuſſit in Concilio *Colonienſi*, cui interfuit Norbertus, qui poſteà fuit Præmonſtratenſis Ordinis inſtitutor ; ſed in peregrino habitu, ibique fuit in tantis & à tot accuſatus, ut de eo diceretur, quòd manus omnium erant contra eum, & ipſe contra omnes. Mortuo Gelaſio in monaſterio Cluniacenſi, ſucceſſit ei Calliſtus II. *Apud Neapolim, in Samaria*, Quaremundus Hieroſolimitanus Patriarcha, & Balduinus rex Jeroſolimorum, videntes regnum Samariæ ab hoſtibus moleſtatum, fruges edacibus muribus quadriennio integro deperiiſſe, & terræ motus eſſe frequentiſſimos, conventum fecerunt prælatorum & principum, pro reformandis omnium moribus, & Deo placando.

Concilium *Romanum* habitum fuit an. 1122. in quo Odericus Abbas Caſſinenſis conſecratus eſt, & Caſſinenſe monaſterium confirmatum in ſuo privilegio, quòd perpetuò maneret ſub ſolâ ſanctæ ſedis protectione ; quidquid contra monachos reclamarent Epiſcopi. In Concilio *Romano* an. 1123. ſub Calliſto II. pax, quæ facta fuerat in comitiis Vuotmatienſibus inter Papam & Imperatorem juri inveſtiturarum renuntiantem, confirmata eſt. In Concilio *Trecenſi*, de conſenſu Honorii II. Papæ per legatum ſuum Albanenſem Epiſcopum aſſignatus eſt habitus albus militibus Templariis, an. 1127. Et poſteà tempore Eugenii cruces de panno rubro mantellis aſſui cœperunt. Mortuo *Honorio*, Innocentius II. canonicè electus eſt ; ſed Petrus Leonis, ſub nomine Anacleti, violentiâ amicorum fuorum intruditur. Huic cùm non poſſet reſiſtere Innocentius, in Galliam ſe recepit ; ubi cùm eſſet, Concilium *Claromontanum* coegit, in quo condemnatus

Digitized by Google

fuit Anacletus, quem Lotharius poſteà ſede Pontificiâ ejecit, ut Innocentium reſtitueret. In Concilio *Stampenſi* eodem anno 1130. confirmatur Innocentius, & repudiatur Anacletus. Sub hoc Pontifice Innocentio II. celebratum eſt Concilium generale *Lateranenſe* an. 1139. contra Petrum de Leoni. Antipapam, de quo in Conciliis generalibus; tantùm hic ſuperaddentes, quòd ab illo tempore can. 3. ſtatuta fuerit excommunicatio contra ſcienter communicantes cum excommunicato: ſed hoc poſteriora jura temperarunt duplici moderamine, reducendo hanc excommunicationem ad minorem; & ſpecificando, quòd illa excommunicatio non incurratur, niſi participando cum excommunicato denuntiato publicè.

Concilium *Senonenſe* habitum eſt an. 1140. contra Petrum Abaillardum, de quo D. Bernardus in Epiſt. 188. Hic Abbaillardus natione Brito erat & Philoſophus inſignis, qui ob violatam Heloiſſam diſcipulam ſuam, & neptem cujuſdam Canonici Pariſienſis, ſpado factus fuerat. Dum novitate terminorum gaudet, & altiora ſe tentat ſcrutari, in plures incidit errores; dicens, quòd pater ſit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus ſanctus nulla potentia. 2. Quod Spiritus ſanctus non ſit de ſubſtantiâ Patris. 3. Quòd Spiritus ſanctus ſit anima mundi. 4. Quòd Chriſtus non aſſumpſit carnem, ut nos à morte liberaret. 5. Quòd non peccaverint, qui Chriſtum ignoranter crucifixerunt. Multi tamen tenent, ipſum nec in tot, nec in tantis fuiſſe reum; quidquid ſit, omnes ſuos errores revocavit, cum D. Bernardo in pacem rediit, vitæque ſuæ reliquum tempus in Monaſterio exegit Cluniaco. Primò egreſſu ad diſputationem provocavit D. Bernardum, in publico Epiſcoporum & Abbatum conventu, nullatenus de ſuâ victoriâ dubitans, philoſophiæ captionibus; firmiterque ſibi proponens, quòd ſi illius, qui ab omnibus doctiſſimus colebatur, victor exiſteret, perfacilem obtineret ſuarum hæreſum inſinuationem. Petiit ergo congreſſum ab Archiepiſcopo Senonenſi, coram Suffraganeis, qui ob hoc iſtam coegit ſynodum; ad quam de mandato præſidis acceſſit D. Bernardus, qui non niſi compulſus neceſſitate ſuſcepit certamen. In medium ergo prolatis Abbaillardi ſcriptis, optionem illi dedit Bernardus, aut illa negandi, aut errores corrigendi, aut reſpondendi argumentis ex patribus deducendis: Sed reſipiſcere non volens Abbaillardus nec reſiſtere valens ſpiritui qui loquebatur, Papam appellavit; & confeſſus eſt ſuis, quòd diſputationis tempore, memoria evanuerit, caligaverit ratio, interiorque fugerit ſenſus: unde patres ſalvum dimiſerunt hominem, & prava ejus dogmata damnaverunt.

Concilium *Vezelinum* congregatum fuit an. 1145. ſub Eugenio III. præſide, præſente Ludovico rege, cum Aleonorâ regina, aliiſque regni principibus; qui poſt habitam orationem D. Bernardi omnes ſacram militiam profitentur contra turcos, & ob hoc crucem accipiunt. Ob eumdem finem habitum eſt aliud Concilium, nimirum *Carnotenſe*; in quo à convenientibus Papâ; Galliæ prælatis, rege, & principibus, D. Bernardus eligitur in principem exercitûs; cui omnes ſubjicerentur. Concilium *Antiſiodorenſe* celebratum an. 1147. fuit primum in causâ Gilberti Porretani Pictavienſis Epiſcopi, qui doctor univerſalis denominabatur. Hic cùm in Concilio ſynodali concionem habuiſſet, in qua nonnulla de Trinitate inſinuaſſet à doctrina Catholicorum diſcrepantia, à duobus Pictavienſibus Archidiaconis, coram ſummo pontifice, ac-

A cuſatus eſt; cùm autem ſummus pontifex Galliam accedens, hanc accuſationem recepiſſet; optimum Concilium *Antiſiodori*: in quo citatus Gilbertus comparuit, fuitque auditus in his quæ pro defenſione ſuæ doctrinæ voluit proponere. Quia tamen, ut poſteà dixit cardinalis de Monte, in ſeſſ. 2. conc. Tridentini, *Vbi agitur de fidei dogmatibus, de confundendis hæreticis, oportet pede plumbeo procedere, & interdum in unius verbuli diſcuſſione longo tempore immorari*; ideò nihil concluſit in hoc concilio Eugenius, ſed rem voluit maturius examinari Pariſiis in majori conceſſu. Concilium ergo *Pariſienſe* eodem an. 1147. habitum eſt, ubi Gilberto præſenti quatuor inter alia capitula ſuæ doctrinæ objecta

B ſunt, quibus dicebat, divinam eſſentiam non eſſe Deum, proprietates perſonarum non eſſe perſonas, perſonas in nulla prædicari propoſitione, divinamque naturam non eſſe incarnatam. Præſide ergo, cum Cardinalibus, Epiſcopis, & multis doctiſſimis hominibus, Eugenio III. contra Gilbertum in conſiſtorio præſentem duo magiſtri aſſerunt, ſe ab eo aliquid audiviſſe, quod fidem Romanam non ſaperet: Dum à ſibi impoſitis purgare vellet, inter reſpondendum dixit; *audacter fateor, patrem alio eſſe patrem, & alio Deum, non tamen eſſe hoc & hoc*: quod ægrè tulit Sueſſionenſium Epiſcopus, qui non attendebat, ad id quod Auguſtinus dixerat, *Sic aliud eſt Deo eſſe, aliud ſubſiſtere, ſicut*

C *aliud Deum aliud Deum eſſe, aliud patrem eſſe, vel Dominum eſſe. Quod enim eſt, ad ſe dicitur, pater autem ad filium, & Dominus ad ſervientem creaturam*. In alterâ die interrogatus ſuper hoc quod dixerat in ſua proſa de Trinitate, *tres perſonas vocari tria ſingularia*; Rothomagenſis Archiepiſcopus aggravavit, dicens; potiùs debere dici, unum ſingulare, quàm tria ſingularia: quod tamen non fuit ſine plurium ſcandalo, cùm Hilarius lib. de ſynodis dicat, *ſicut duos Deos dicere prophanum eſt, ita ſingularem & ſolitarium dicere ſacrilegium eſt*. Hæc audiens Papa, & ſentiens cauſæ difficultatem, illam remiſit uſque ad univerſale Concilium, quod Rhemis erat indictum, in proxima Dominica mediane Quadrageſimæ.

D Concilium univerſale, ideſt nationale, *Rhemenſe* habitum eſt in eadem causâ Porretani an. 1148. ubi poſt biduanam diſputationem illius cum D. Bernardo, Gilbertus acquieſcens ejus rationibus, ſuos revocavit errores. Contra illos factum eſt ſymbolum fidei, ubi fuit determinatum, ſimplicem naturam divinitatis eſſe Deum; nec poſſe negari, quin divinitas ſit Deus, & Deus divinitas. Statutum etiam eſt, tres perſonas, ſcilicet Patrem, Filium & Spiritum ſanctum eſſe Deum; ſicut Deus & Divinitas eſt tres perſonæ. Additum eſt, naturam divinam incarnatam eſſe, ſed in Filio. Interrogatus Gilbertus, an omnibus his conſentiret, & ſubſcribere vellet; libenter conſentiens ſubſcri-

E pſit, & ſuas opiniones revocavit, unde ſine ulla condemnatione, nec convictione de hæreſi, indulgentiam conſequutus eſt, & ſine notâ infamiæ remiſſus fuit ad ſuam ſedem; quia ea lege ſuas opiniones expoſuerat, & ſe commiſerat diſputationi, ut promitteret ſe libenter correcturum ſine obſtinatione, pro ſanctæ Eccleſiæ arbitrio; ſicque Gilbertus non fuit hæreticus. In eodem Concilio captus eſt & condemnatus quidam vir peſtifer, vocatus Latinè Eudo; & Gallicè *Eon*, Natione Brito, cognominatus *de ſtella*. Hic ſortiarius factus & plenus diabolo ſeducebat multos, dicens, ſe eſſe Deum & judicem vivorum & mortuorum; unde ad ſuam perſonam dicebat pertinere id quod in

Digitized by Google

exorciſmis habetur, per *eum* qui venturus eſt judicare vivos & mortuos. Concilium *Baugenſiacenſe* celebratum eſt an. 1151. ob divortium inter Ludovicum Francorum regem & Eleonoram filiam ducis Aquitaniæ. Nam, cùm illa eſſet in Palæſtina cum rege, qui exercitum ſuum duxerat, ut auxilium præberet Chriſtianis; illa perſuaſu avunculi ſui Haimonis derelinquere regem propoſuit, ut regem Ægypti Saladinum maritum duceret. Hoc diſſimulavit Ludovicus VII. donec in Galliam reverſus, hoc Concilium congregavit, expoſuitque factum coram prælatis & principibus; qui omnes conſenſum ſolutioni hujus matrimonii præbuerunt, ſed ſub prætextu affinitatis inter regem & Eleonoram. Quod audiens Eleonora ore duorum Epiſcoporum & unius principis, qui ad eam fuerant miſſi, tanto dolore affecta eſt; ut ex cathedrâ, in qua ſedebat, corruerit ſemimortua, nec loqui, nec lachrymari valens.

Mortuo Eugenio, Alexander III. canonice eſt electus; ſed à Frederico Imperatore anno 1160. conciliabulum *Papienſe* indictum eſt: in quo abdicato Alexandro, ſedes Pontificia adjudicatur Victori III. Antipapæ. Anno verò 1161. Henricus rex Anglorum congregavit omnes Normaniæ Epiſcopos *ad novum mercatum* cum Abbatibus & Baronibus: & Ludovicus rex Francorum collegit ſuos *Bellovaci*, & in utroque conventu, reprobato Victore, receptus eſt Alexander. An 1163. Alexander tenuit Concilium *Turonenſe*, ubi judicio 18. Cardinalium, & 124. Epiſcoporum, Octavianus Antipapa cum ſuis complicibus excommunicatus fuit. In hoc Concilio Thomas Cantuarienſis an. 2. ſui Pontificatûs in manibus domini Papæ ſecretò ſuum Pontificatum reſignavit, ſtimulum non ferens, quod illum minùs canonicè per manum regiam acceptaſſet. Hoc factum approbans Alexander, manu propria idem illi onus impoſuit. In Conciliabulo *Clarendonenſi*, præſidente Joanne de Oxonia, de mandato regis Angliæ, præſentibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, & proceribus Regni, ſeptemdecim capitula confecta & approbata ſunt, æquitati & immunitati Eccleſiaſticæ repugnantia; quæ dicebant eſſe partem conſuetudinum Angliæ. In Conciliabulo *Northamptonenſi* an. 1164. ſub Alexandro III. Thomas Cantuarienſis de perjurio accuſatus, quod Anglicanas conſuetudines, quas juraverat, non obſervaret; condemnatus fuit. In Concilio *Lateranenſi* an. 1168. Fredericus Imperator, qui Victorem III. Antipapam intruſerat, excommunicatus eſt, & ejectus ab Imperio. *Apud civitatem Abrincenſem* in Normannia, celebratum eſt Concilium an. 1172. ſub Alexandro III. Ibi coram Legatis Theodino & Alberto Cardinalibus, Archiepiſcopo Rothomagenſi Rotrodo, & Epiſcopis, & Abbatibus Provinciæ, Rex in Eccleſia S. Andreæ Apoſtoli ſuam purgavit innocentiam; jurans ſuper S. Evangelia, quòd nec ipſe præceperit, nec voluerit, quod Epiſcopus occideretur. Juravit inſuper, quòd ab obedientia ſummorum Pontificum non recederet, quòd appellationes ad illos non impediret, quodque crucem acciperet, ut ſequenti æſtate in propria perſona iret Jeroſolimam contra infideles pugnaturus. Juravit inſuper poſſeſſiones Eccleſiæ Cantuarienſi ablatas reſtituere, & dimittere conſuetudines contra Eccleſias ſui regni inductas. Addens, filium ſuum, etiam Henricum nomine, omnia eſſe obſervaturum.

Concilium *Veneticum* celebratum eſt anno 1177. in quo Alexander III. & Fredericus Imperator reconciliantur, & Antipapa cum illis quos ordinaverat deponitur. Poſtquam enim Imperator revocavit ſchiſma Octaviani, quod per ſpatium circiter viginti annorum duraverat, & promiſit Alexandro & ſucceſſoribus ſuis obedientiam, à ſententiâ excommunicationis abſolutus eſt; ſicut & principes, qui Imperatorem imitati ſunt. Deinde, Imperator acceſſit ad ſummum Pontificem, qui ante fores Eccleſiæ S. Marci cum Cardinalibus pacem expectantibus reſidebat; ubi, depoſitâ chlamide, proſtravit ſe in terram, & deoſculatis Papæ pedibus, veræ pacis oſculum ipſi devotiſſimè dedit; tuncque omnes ſummo gaudio repleti, in gratiarum actionem, *Te Deum* decantaverunt. Tandem alio die Alexander cum Prælatis, & Imperator cum principibus, convenerunt in eamdem Eccleſiam; in qua juſſit Papa, accendi candelas & omnibus dari, & illicò proprio ore excommunicationem tulit contra illos, qui pacem inter Eccleſiam & imperium factam diſrumpere attentarent; quo dicto, omnes candelæ projectæ fuerunt de manibus omnium, & extinctæ, cum hac omnium voluntate, quòd hujuſce fœderis violatores æternæ viſionis lumine privarentur, ſicut & ipſæ candelæ privatæ erant ſuo: protinuſque imperator altâ voce clamavit; Fiat fiat. Tempore Urbani III. celebratum eſt Concilium *Pariſienſe*, in quo ad inſtantiam Heraclii Patriarchæ Jeroſolimitani, qui ad hoc venerat; rex petiit ab Epiſcopis & aliis ſubditis, ut concurrerent ad auxilium Chriſtianis ferendum, anno 1188. In alio Concilio *Pariſienſi* eodem anno decimæ Saladinæ conceſſæ ſunt regi, ideſt, permiſſum fuit, ut decima pars bonorum Eccleſiaſticorum aſſumeretur ad pugnandum contra Saladinum.

Anno 1187. Rex Franciæ, Philippus Auguſtus, uxorem Gerbergam Danorum Regis filiam repudiavit; eâque vivente, Mariam filiam Moraviæ Ducis in illegitimum duxit matrimonium: prætexens affinitatem cum dimiſsâ. Ideo Cœleſtinus Papa III. Legatos tranſmiſit in Galliam, qui Synodum *Divionenſem* in Burgundiâ coegerunt; in quo cauſâ ſedulo examinatâ, rege admonito, & admonitionibus contumaci factis, regnum ſubjecerunt interdicto: quo durante, in tabulis publicis non pro more ſolito ſcriptum erat, Regnante Philippo, ſed regnante Chriſto in Galliâ. Talem ſententiam ægrè ferens Philippus, Synodo obedientiam recuſavit; ſed ad ultimum Mariam dimiſit, & revocavit Gerbergam.

De Conciliis particularibus decimi tertii ſeculi.

ANNO 1200. *Bituricenſe* Concilium celebratum eſt in cauſa Archiepiſcopi Burdegalenſis. Cùm enim hic Archiepiſcopus nomine Symo Concilium indixiſſet in ſuâ civitate Bituricenſi, & ad illud convocaſſet Archiepiſcopum Burdegalenſem; iſte accedere recuſavit, appellans ad Pontificem Innocentium III. ad quem, lite pendente, Rex Philippus II. Auguſtus ſcripſit pro confirmatione primatiæ Eccleſiæ Bituricenſis; quæ eſt primatialis Aquitaniæ, à quâ dependet Burdegalenſis. In Concilio *Sueſſionenſi* anno 1201. convenerunt regni Galliæ Epiſcopi & Principes in cauſa divortii Philippi regis & Gerbergæ. Ipſemet Philippus rex in illo præſens accuſatus fuit per Danorum regem de dimiſſione ſuæ ſororis; ſed poſt longas diſputationes, coram Legatis Papæ habitas, rex acceptâ ſponte legitimâ ſuâ conjuge Gerbergâ, ſummo mane inſalutatis omnibus diſceſſit; ſicque diuturnum regni

Digitized by Google

interdictum ceſſavit, & Epiſcopi qui illud non ſervaverant juſſi ſunt ire Romam, ubi abſolutionem recepere. Paulo poſt Maria, ab aliis nominata Agnes, mœrore affecta, obiit; ejus tamen filius nomine Philippus & Joanna filia, petente rege, per ſummum Pontificem legitimati fuerunt ſpeciali decreto; quia hoc matrimonium contractum fuerat bona fide, & ex plurimorum Epiſcoporum conſilio. Concilium celebratum eſt *in Scotia* an. 1203. pro obſervantia diei Dominicæ, quam antiquiſſimam & ex traditione Apoſtolica habitam omnes aſſerunt. Clemens I. lib. 2. Conſtit. Apoſt. cap. 63. memorat Apoſtolos diem dominicum ſummâ obſervantiâ colendum inſtituiſſe. Sic Ignatius martyr Epiſt. ad Magneſianos. Philo Judæus lib. de vita contemplativâ. Euſebius Cæſarienſis lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap. 7. Juſtinus martyr Apologia 2. pro Chriſtianis. Auguſtinus lib. 2. quæſtionum veteris & novi Teſtamenti, quæſt. 95. & alii paſſim. In partibus *Albigenſium* Concilium habitum eſt pro converſione hæreticorum, qui Albigenſes dicti ſunt; præſide ſanctæ ſedis Legato, quem miſit Innocentius III. cum duodecim abbatibus Ciſtercienſibus, qui fidem Catholicam prædicantes in Albigenſium terris, illam hæreſim propulſarent. In hoc Concilio conſultum eſt de modo, quo uterentur Catholici, ad eradicandam talem hæreſim, de qua alibi egimus; determinatumque fuit, ex inſtinctu Didaci Oxonienſis Epiſcopi, quòd abjectâ pompâ ſuperflui apparatûs, omnes ad ſui exemplum paupertatem amplecterentur, pedites uſquequaque diſcurrerent, ſicque pauperis Chriſti prædicarent Evangelium; quod reverà ita factum eſt. Sed ex adverſo hæretici ſuos errores importuniùs cœperunt propalare, unde Papæ Legatus Petrus de Caſtro Novo, à Comite Toloſano, quem excommunicaverat propter hæreticorum defenſionem, occiditur; ideoque terra ejus à Papa traditur Regi Francorum expugnanda.

Concilium *Montilienſe* habitum fuit præcedenti de causâ an. 1208. in provincia Narbonenſi. Cùm enim Raymundus comes Toloſanus Albigenſium fautor conqueſtus eſſet apud Pontificem de nimia ſeveritate ſuorum Legatorum, propoſuit Pontifici, ſe in omnibus illius mandatis eſſe obediturum, ſi aliquem mitteret virum, qui mitiùs ageret. Propterea Milonem miſit Papa, qui hanc Synodum apud *Montilium* indixit; in quâ, de conſenſu Epiſcoporum, Raymundo tergiverſanti promiſſa facta Pontifici adimplere, diem dixit, ut ſe judicio ſiſteret apud Valentiam civitatem. Comes perterritus famâ expeditionis maximæ in ſe & ſuos conclamatæ comparuit, juravit ſe promiſſa impleturum, deditque in manibus Legati ſeptem caſtra pro fidei ſecuritate. Unde anno ſequenti publicè abſolutus eſt, ante fores Eccleſiæ flagellis verberatus, ac deinde per ſtolam collo ejus impoſitam in Eccleſiam introductus, in quâ tumulatus fuerat Legatus, quem ipſe & ſui occiderant. *Pariſiis* celebratum eſt Concilium an. 1210. ſub Innocent. III. & Philippo Auguſto, contra Almaricum doctorem; qui inter alia aſſerebat, legem Patris duraſſe uſque ad Chriſtum; legem Filii uſque ad ipſum Almaricum, & legem Spiritûs ſancti uſque ad mundi finem. Ita ut ſuſtineret, quòd ſicut adveniente Chriſto veteris Teſtamenti deſiiſſent ſacramenta; ſic in ſuo adventu ſacramenta novæ legis locum ampliùs non haberent: ſed unumquemque poſteà ſalvari debere per ſolam interiorem gratiam Spiritûs ſancti, ſine Baptiſmo, Confeſſione, & alio quocumque actu exteriori. Ampliabant inſu-

A per hæretici taliter charitatem, ut omnia ſtupra, adulteria, furta, & cætera, quæ ex charitate facta dicerentur, peccata non eſſent; unde omnia crimina admittebant ſub nomine charitatis, ſicque ſimplicitatem, præſertim mulierum, decipiebant; illiſque impunitatem promittebant, perſuadendo Deum eſſe quidem bonum, ſed non juſtum. Hujus ſectæ plurimi ſacerdotes, clerici, viri & fœminæ, capti ſunt ex cura Petri Epiſcopi Pariſienſis, qui convicti in hoc Concilio brachio ſæculari traditi ſunt; ſacerdotes & clerici cremati fuerunt juſſu Regis extra portam in Campellis; ſimplicibus & mulieribus pepercerunt judices; ipſe verò Almaricus exhumatus fuit, & ejus cineres per ſterquili-
B nia dejecti. In Concilio *Avenionenſi*, audiens Milo Papæ Legatus, comitem Raymundum graviter ſuos gravare vectigalibus contra datam fidem, quando fingens ſe eſſe Catholicum reſtitutus eſt, hoc illi ſub excommunicatione prohibuit; & ipſum poſteà non deſiſtentem excommunicavit actualiter.

Concilium *Londinenſe* celebratum eſt an. 1214. Quia enim Joannes Rex Angliæ Stephanum Cantuarienſem Archiepiſcopum legitime electum noluit recipere, Innocentius III. Papa Angliam interdicto ſubjecit; & Regem, qui bona Eccleſiæ invadebat, ſpoliavit regno, quod Philippo Regi Francorum devolvit. Rex videns Gallorum exerci-
C tum copioſiſſimum in ſe paratum, ad pœnitentiam recipi petiit; unde hoc Concilium congregatum eſt, in quo, poſtquam conſtitit de reſtitutione bonorum Eccleſiæ, interdictum quod per ſex annos duraverat relaxatum fuit. In Concilio *Monpeſſulano* an. 1215. Simoni Comiti Monfortiano aſſignatus eſt Comitatus Toloſanus, ex quo Albigenſes ejecerat. Synodus *Melodunenſis* congregata eſt an. 1216. hac de causâ. Populi Angliæ gravioribus à Joanne Rege ſuo onerati ſubſidiis, multis poſt habitis comitiis, ipſum ſpoliaverunt regno, & in Regem vocaverunt Ludovicum Philippi Auguſti filium, fruſtra reſiſtente Galone Legato Innocentii III. qui ſtabat à partibus Regis Joannis, quia ſuum
D regnum reſignaverat Innocentio, eique de illo homagium fecerat, ut ſupremum dominium penes Papam remaneret. Ideo Papa Innocentius commiſit Archiepiſcopo Senonenſi, ut Philippum Regem excommunicatum denuntiaret, ac regnum Galliæ ſubjiceret interdicto. Ob hoc iſta Synodus congregata eſt apud Melodunum; in quâ regni Primates declaraverunt, ſe Regem pro excommunicato non habituros, cùm Rex nullum conſilium aut auxilium impenderet filio: unde Honorius Papa ſucceſſor Eugenii Regem Galliæ publicè juſtificavit, ſtatutaque contra ipſum facta revocavit. Concilium *Oxonienſe* in Anglia celebratum eſt an.
E 1222. per Stephanum Cantuarienſem ſub Honorio III. pro reformatione diſciplinæ, in quo pſeudo-Chriſtus quidam adfuit, qui ſe Chriſtum eſſe & veniſſe dicebat, ut errores cleri & populi emendaret, habens ſigna Crucifixi manibus, pedibus, & lateri impreſſa, ad faciliorem populi circumventionem. Hic ut vanus & perfidus nebulo, in crucem quam meruit, cum quodam Hermaphrodito ſibi aſſecla, ſublatus eſt, inquit Bzovius, ex manuſcripto Vaticano, an. 1222. Concilium *Bituricenſe* celebratum fuit an. 1225. in cauſa Raymundi comitis Toloſani ex unâ parte, & Simonis de Monteforti ex alterâ. Iſte petiit, ut ſibi reſtitueretur terra comitis Toloſani, quam Papa & Philippus Rex Francorum ſibi & Patri ſuo contulerant, exhibens ſuper tali donatione inſtrumenta publica Papæ & Regis;

Digitized by Google

Regis ; addiditque Raimundum fuiſſe Romæ in Concilio generali propter hæreſim Albigenſium à majori bonorum ſuorum parte abdicatum. Ex adverſâ parte obtulit Raimundus, ſe facturum eſſe erga Regem quidquid judicaretur debere fieri. Nihil autem judicatum eſt in Concilio hoc, propter conteſtationes ſeſſionum. Nam, cùm in eo adeſſent omnes Archiepiſcopi ; & Lugdunenſis primatiam ſibi vendicaret ſupra Senonenſem, & Rothomagenſis ſupra Bituricenſem, Auxianenſem, & Narbonenſem; nihil agere potuit Legatus.

Concilium *Toloſanum* habitum fuit anno 1228. contra Albigenſes, tempore Gregorii IX. & Ludovici Franciæ Regis. In eo Legatus Pontificis cum prælatis & proceribus Aquitaniæ & comite Toloſano diverſa fecit ſtatuta contra hæreticos Albigenſes, & fautores illorum ; & ſpecialiter Patres ediderunt ſexdecim capitula pro detegendis, inquirendis, puniendis, & abſolvendis hæreticis, inſtitutaque fuit Toloſæ Inquiſitio contra illos, quæ poſteà attributa fuit Dominicanis. Concilium *Sanguintinianum* congregatum fuit an. 1231. ſub Henrico de Branna Archiepiſco Rhemenſi, in cauſâ Epiſcopi Belvacenſis, cujus jura Rex Ludovicus uſurpaverat ; multaque per miniſtros attulerat damna Belvacenſibus. Ob hoc Patres ad Regem nonnullos Epiſcopos deſtinarunt, ut Epiſcopum reſtitueret in bonis. Cùm autem nihil à Rege obtinere poſſent, decretum fecerunt de interdicendis diœceſibus, ut ubique ceſſaretur à divinis: ſed Capitula nonnulla Cathedralia hoc renuerunt facere, quia ſcilicet ad illas ſynodos vocata non fuerant. Indictum eſt aliud Concilium *Sanguintinianum* anno eodem, propter querimonias Capitulorum, quæ angebantur in dies, ubi viſum eſt convocare capitula Eccleſiarum Cathedralium ; & in eâ, ſuadente Simone de Arceio, Decano Ambianenſi, revocatum eſt interdictum, cui Epiſcopi, capitulis inconſultis, Eccleſiam Remenſem ſubjecerant ; concluſumque fuit, nihil deinceps poſſe ab Epiſcopis ſtatui, ſine conſenſu Capitulorum ; haberique ob eamdem cauſam irritas ſanctiones, quas prædictæ Synodi ſine Capitulorum ſuffragio condiderant. Non obſtante tamen tali decreto, aliqua Concilia non convocatis Capitulis fuerunt celebrata ; nè talis evocatio ſuæ authoritati afferret præjudicium. An autem de jure & neceſſariò debeant evocari Capitula, an verò ſolùm ex aliquâ decentiâ & honeſtate, ut res ſuaviùs peragantur ; adhuc ſub judice lis eſt, & utrique opinioni rationes non deſunt. Quod de jure non debeant vocari, inferri videtur ex hoc, quòd in Concilio ſoli Epiſcopi judicent, & ſententiis quas tulerunt ſubſcribant ; unde cùm in Concilio Chalcedonenſi Clerici ſe immiſcerent Epiſcopis, à Patribus act. 1. clamatum eſt: *Synodus Epiſcoporum eſt, non clericorum: ſuperfluos mitte foras.* Actione etiam quinta ejuſdem Synodi narratur, quòd in Concilio Conſtantinopolitano ſub Leone Imperatore & Flaviano præſide, quidam Presbyter rogatus à Dioſcoro hæretico, ut ſubſcriberet; reſpondit : *Non eſt meum ſubſcribere, Epiſcoporum tantùm eſt.* Ratio hujus petitur ex hoc, quòd docere & prædicare Evangelium ſit officium Epiſcopi, quod habet tantùm Sacerdos ex commiſſione ; unde ſi alii ab Epiſcopis interſint Concilio, adſunt tantùm ut conſultores, & vocem habentes deliberativam, non definitivam. Ob hoc Bellarminus lib. 2. de Conciliis & Eccleſia, notat quatuor ob cauſas aliquos intereſſe poſſe Conciliis ; nimirum Judices, qui res definiant ; Conſultores, qui res examinent ; Miniſtros, qui aliis famulentur ; & Principes, qui locum ſecurum teneant. Cùm ergo Canonici nullum locum inter hos teneant, proinde jus
A illis non competit Conciliis adeſſe. Hæc tamen non impediunt quin alii in contrarium ſentiant, allegantes dictum Innocentii III. qui conſultus ſuper hac difficultate motâ in provincia Senonenſi, *de his quæ fiunt* cap. *Et ſi membra*, reſcripſit Archiepiſcopo Senonenſi & ejus ſuffraganeis : Viſum fuit nobis & fratribus noſtris, ut capitula ipſa ad hujuſmodi Concilia debeant invitari ; & eorum nuntii ad tractatum admitti. Ratio quam Gloſſa affert, eſt iſta, quia Archiepiſcopus & Epiſcopus ſunt unum corpus cum Capitulis ſuis ; & ipſi caput ſine membris ſuis talia facere non debent. Unde Concilium Tridentinum cap. 2. ſeſſ. 24. non permittit, ut Epiſcopi conſtitutiones edant ſine conſenſu Capituli. In illa ergo controverſiâ, ubi utrinque adducuntur rationes ; dicen-
B dum putarem : Quòd ſi congregentur Synodi, ad res fidei determinandas, non ſint neceſſariò vocanda capitula ; cùm talia judicia ad ſolos Epiſcopos ſpectent : ſi autem indicantur pro reformatione morum totius provinciæ, propter illam decretalem Innocentii, & determinationem Concilii Tridentini, videtur quod evocari debeant. An autem debeant recipi ad ſuffragium conſultivum tantùm, vel etiam ad diffinitivum ; hoc videtur pendere ab Epiſcoporum cœtu, prout magis conforme judicaverint.

Concilium *Romanum* ſub Gregorio IX. indictum eſt an. 1234. In eo convenerunt Imperator, Patriarchæ Conſtantinopolitanus, Antiochenus, & Jeroſolimitanus, cum multis Archiepiſcopis & Epiſco-
C pis ; qui omnes decreverunt expeditionem generalem contra infideles, cui præpoſitus fuit Archiepiſcopus Ravennas. Omnibus qui ad tale bellum irent, aut pecuniam darent, aut milites mitterent, pontificiâ authoritate indulſit Gregorius IX. remiſſionem omnis pœnæ debitæ peccatis ; injunxit Epiſcopis, ut crucis effigie inſignirentur ; renovavitque execrationem Concilii Lateranenſis in eos, qui arma infidelibus deferrent. In Concilio *Narbonenſi*, in quo ſub Narbonenſi Archiepiſcopo convenerunt cum ſuis ſuffraganeis Archiepiſcopi Arelatenſis & Aquenſis an. 1235. omnes iſti de mandato Domini Papæ Gregorii juſſi ſunt adjuvare fratres Prædicatores, quibus inquiſitio demandata fuerat contra hæ-
D reticos, viginti novem capitula ediderunt de pœnis, tam illis quam fautoribus imponendis, ſive converterentur, ſive remanerent contumaces. Hæc decreta ſatis ſevera obſervare volentes Fratres Prædicatores, tantam ſibi omnium concitaverunt iram, ut injuriis innumerabilibus affecti fuerint à populo ; imò Raymundus Toparcha Toloſanus omnibus civibus prohibuit conſortium cum illis, & poſitis ad cœnobii fores cuſtodibus, impedivit, nè quis cibum intro incluſis ferret : unde exire bini & bini, delatâ cruce, cantantes Symbolum Apoſtolorum, & *Salve Regina*, exire coacti ſunt ; poſtmodumque à furentibus hæreticis illorum monaſterium ſolo æquatum fuit. Concilium generale *Lugdunenſe* primum cele-
E bratum eſt an. 1245. tempore Innocentii IV. in cauſâ Friderici II. Imperatoris, qui à Papa publicè excommunicatus fuit, imperio exutus, & ſceptrum ejus Henrico Lantgravio devolutum. In Concilio *Albienſi* an. 1254. convenerunt prælati, Narbonenſis, Bituricenſis, & Burdegalenſis Eccleſiarum, qui extirpationi hæreticæ pravitatis adhuc allaborantes, ſtatuerunt ; ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ex una parte, & domini temporales ex aliâ, conſtituerent ſine mora ; illi unum ſacerdotem, & iſti unum laïcum bonæ famæ, qui diligenter & frequenter inquirerent hæreticos in Parochiis ſingulis, cum poteſtate viſitandi omnes domos & illarum loca ſecretiora, itâ quòd, ſi quoſdam invenirent, Epiſcopis & dominis temporalibus, vel illorum baillivis, pre-

Digitized by Google

tinùs traderent ad punitionem.

In Concilio *Burdegalenſi*, præſide Archiepiſcopo Gerardo, ſub Alexandro IV. & Ludovico IX. multa an. 1255. ſtabilita ſunt pro diſciplina Eccleſiaſticâ, utpotè reſidentia Paſtoribus ſub pœnâ privationis beneficii; inhibitum fuit, nè Presbyteri, qui ſunt extranei, in diœceſi ad ſerviendum admittantur; nè communio detur parvulis, ſed tantùm pro eâ panis benedictus; nè reliquiæ venerationi exponantur, niſi Papæ authoritate approbatæ fuerint; nè clerici interſint, ubi exercetur ſententia ſanguinis. Concilium *Ruffiacenſe* in diœceſi Pictavienſi ſub eodem Gerardo celebratum eſt an. 1256. contra eos, qui immunitatem aut juriſdictionem Eccleſiaſticam læderent. Contra eoſdem multa facta fuere in Concilio *Monpeſſulano* an. 1259. ſub Jacobo Narbonenſi Epiſcopo. In Concilio *Copriniacenſi* in Burdegalenſi provincia an. 1260. inſtaurata eſt diſciplina eccleſiaſtica, & inter alia decreta, præceptum fuit firmiter, nè de cætero in Eccleſiis, vel cemeteriis vigiliæ fierent: ut evitarentur multa turpia, & frequentiſſima vulnera, quæ ſæpè ex illis oriebantur. Concilium *Rhedonenſe* pro Turonenſi provincia celebratum eſt an. 1263. ſub Vincentio de Pilenis Archiepiſcopo Turonenſi, contra illos, qui manus violentas injecerint in clericos, aut monachos, ſub anathematis pœnâ. In Concilio *Senonenſi*, quod celebravit Archiepiſcopus Senonenſis Petrus de *Charny*, ſede Romanâ vacante, contra uſurpatores eccleſiaſticæ juriſdictionis, excommunicantur Presbyteri & clerici, qui apud ſe mulieres retinent, ex quibus ſcandalum in populis & mala ſuſpicio oriri poteſt, niſi ſint clerici minores, qui legitimè contraxiſſe probantur; qui tamen eccleſiaſtica beneficia retinere non debent. Concilium *Viennenſe* authoritate legati Guidonis ſub Clemente IV, celebratum fuit pro reformanda Eccleſia, anno 1267. In Concilio *Noviomenſi* pro Rhemenſi provincia, ſevera condita fuerunt ſtatuta contra uſurarios, an. 1271. In illo ſtatutum eſt, quòd ſi aliquis publicè excommunicatus non reſipuerit intra biennium, vocetur ad proximum Concilium, & contra eum procedatur, ſicut contra ſuſpectum de hæreſi. In Concilio *Bituricenſi*, præſide Simone de Bria, Presbytero Cardinali, tituli S. Cæciliæ, ſeveræ punitiones infliguntur an. 1276. tum clericis, tum laïcis, qualiſcumque ſint conditionis; qui libertatem electionum impedierint. In Concilio *Compendienſi* an. 1277. ſub Nicolao III. Epiſcopi videntes, quòd Capitula, proptereà quòd non vocarentur ad Concilia, attentarent ad juriſdictionem Epiſcopalem, jus uſurpando ſuſpendendi, excommunicandi, & interdicendi; convenerunt in hac urbe, ut concordatum inter ſe facerent, impenſis communibus talem uſurpationem impediendi.

Concilium *Saliſburgenſe* congregatum fuit an. 1274. ſub illius Eccleſiæ Archiepiſcopo & ſuffraganeis, & in eo eſt ſtatutum, quòd in ſua provincia omnia decreta Concilii generalis Lugdunenſis obſervarentur. In Concilio *Tarraconenſi* an. 1279. Archiepiſcopus, Epiſcopi, Abbates, alii Prælati, & populi, reſcripſerunt ad Nicolaum III. Pontificem pro canoniſatione Raymundi Pennafortii; ſed nihil pro hac vice obtinuerunt à Pontifice, propter aliqua bella, quibus actualiter occupabatur. In Concilio *Bituricenſi* an. 1286. Archiepiſcopus Simon *de bello loco*, qui poſtea Cardinalis fuit, conſtitutiones ſuorum prædeceſſorum in unum collegit, & multas alias condidit. Præcipiendo v. g. nè Presbyter aut clericus peregrinus recipiatur ad prædicandum aut celebrandum, niſi per ſuum diœceſanum approbatus fuerit. Quòd Archipresbyteri diſcurrentes per
A diœceſim ſuſpectas mulieres ex domibus clericorum beneficiatorum expellant. Quòd filii presbyterorum illegitimè nati non nutriantur intra illorum domos. Quòd presbyteri non ſint negotiatores publici, nec tabernas adeant, nec ſint aleatores. Quòd clerici beneficiati, permanentes negligenter in excommunicatione, priventur beneficiis; niſi diſpenſentur ab Epiſcopo. Quòd ad vitandam frequentationem cum excommunicatis, quilibet Eccleſiæ rector habeat regiſtrum, in quo nomina excommunicatorum ſcribantur, & nomina illorum ex quorum authoritate, & ad quorum inſtantiam ſunt excommunicati, & nomina ſic excommunicatorum legantur in Eccleſia ſingulis Dominicis, donec conſtet de
B abſolutione illorum. Quòd rectores admoneant ſubditos, ut ſaltem in anno ſemel peccata confiteantur, & nomina confitentium ſcribant; ita quòd, ſi anno quo deceſſerint non fuerint confeſſi, priventur ſepulturâ Eccleſiaſticâ, niſi ita morte fuerint præventi, ut juſtam habeant excuſationem.

Concilium *Herbipolenſe* celebratum fuit tempore Honorii IV. an. 1287. ſub præſidio Epiſcopi Tuſculani, quem Martinus IV. miſerat legatum in Germaniam. Cùm legatus eſſet Herbipoli, congregavit Concilium hoc in præſentia Rodolphi Romanorum regis, multorum Principum, Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, & aliorum nobilium. In eo Legatus ipſe, nomine Papæ, contributionem decimi denarii à Clero; & rex ab univerſo populo imperii exigere cœperunt; multis principibus ad hoc conſentienti-
C bus: ſed Siphridus Archiepiſcopus Colonienſis, & Henricus Archiepiſcopus Trevirenſis, contra hanc inſolitam & gravem nimis exactionem reſiſtentes, rem penitùs revocarunt. In Concilio *Saliſburgenſi* an. 1291. Patres reſcripſerunt ad Nicolaum, ordines Templariorum, Hoſpitaliorum, & Teutonicorum, eſſe ſimul conjungendos; quia ex aliqua inter tales milites diſcordia, recenter à Soldano Babilonenſi capta fuerat civitas Akaron, quam ſolam habebat in terra ſanctâ Chriſtiani, quorum plurima millia capta & occiſa fuerant: ſed interim moritur Papa. In Concilio *Londinenſi* an. 1291. Judæi, qui per totam Angliam ingenti multitudine erant ſparſi, in perpetuum è regno ejecti fuerunt. Legatus S. Sedis,
D adjuncto ſibi Cantuarienſi Archiepiſcopo, regem Eduardum iniquitatis redarguit; quòd prohibuiſſet prædia dari collegiis monachorum, & ordinaſſet, non licere monachis, aut aliis Sacerdotibus, poſſeſſiones emere. In Concilio *Lugdunenſi* an. 1297. tempore Bonifacii VIII. præſidis in hac Synodo, vetitum eſt principibus, ne vectigalia Sacerdotibus imponerent, nève Sacerdotes illa ſolverent, inconſulto Pontifice.

De Conciliis particularibus quarti-decimi ſæculi.

Nationale Concilium congregatum fuit *Pariſiis* initio hujus ſæculi, an. ſcilicet 1301 Occaſio illius fuit, quòd in fine præcedentis an. 1296 Rex Galliæ Philippus, dictus Pulcher, à laïcis & clero
E regni ſuicenteſimam primò, & deinde quinquageſimam omnium bonorum partem exegiſſet; ut Anglici belli ſuſtineret impenſas. Hoc ægrè ferens Bonifacius VIII. vetuit ſanctione publicâ tales exactiones in Clerum, monuitque Gallorum regem, ut ab Eccleſiaſticis vexandis abſtineret. Cùm talibus monitis non pareret Philippus, litteras ad eum acrimoniæ plenas Bonifacius miſit; in quibus maximè querebatur, quòd multa contra juris diſpoſitionem faceret, quòd Clerum injuſtis opprimeret ſubſidiis, quòd Eccleſiaſticas conferret dignitates, bona occuparet Sacerdotum, eorumque eriperet juriſdictio-

Digitized by Google

nem. Has cùm vidiſſet litteras Philippus, ſive tales (A) eſſent à Bonifacio conſcriptæ, ſive falſatæ, ut multi ferunt, ab aliquibus qui diviſionem inter Regem & Papam ſpargere intendebant; congregavit omnes Prælatos & Barones regni, quos ſecum Pariſios duxit, ab illis petiturus auxilium contra quoſcumque, & præſertim contra Bonifacium. Hæc omnia maximum in toto regno concitaverunt rumorem, multaque fuerunt Bonifacio objecta crimina, & præſertim intruſio in Pontificatum, vivente prædeceſſore ſuo; ſicque non eſſe illi parendum: unde facta fuit provocatio ad Concilium generale. Eodem anno 1301. habitum fuit Concilium *Compendienſe* per Archiepiſcopum Rhemenſem; ubi Abbates, qui contra ſuos Epiſcopos conſpiraverant, fulminati fuerunt; ſicut & magiſtratus, impedientes laicos conveniri in foro Eccleſiaſtico; decretumque fuit, ut ubicumque à laicis judicibus caperentur clerici, à divinis ceſſaretur officiis. Concilium *Romanum* celebratum eſt à Bonifacio VIII. in causâ Philippi Francorum regis. Cùm enim audiſſet Pontifex, Philippum cuncta facere in Gallia, in præjudicium Authoritatis Romanæ; & in omnibus obedientiam recuſare ſanctæ Sedi: majores Galliæ prælatos univerſos Romam convenire jubet, qui tamen ex prohibitione regis impediuntur, nè à regno diſcedant; unde per litteras increpatur Rex, qui admonitiones contemnens excommunicatur poſteà.

Concilium *Auxitanum* celebratum eſt ſub Bonifacio VIII. & Ludovico Pulchro an. 1303. ſub Amaneo Archiepiſcopo, præſentibus omnibus ſuffraganeis Epiſcopis, Abbatibus, & Prioribus. Multa ſtatuta pro conſervatione & inſtauratione diſciplinæ Eccleſiaſticæ condita fuerunt. In hac Synodo renovatum eſt decretum pro reorum ſecuro refugio in Eccleſiis; ita quod qui fugientes ad templorum tutelam ibidem vulneraverit, interfecerit, victualia impediverit, aut cuſtodes poſuerit, nè exinde exire poſſint, aut talia præceperit, vel ad illa facienda dederit conſilium; excommunicationis latæ ſententiæ pœnis ſubjaceat de facto. Ibidem ſtatutum eſt, quòd qui extra ſuam Parochialem Eccleſiam ſepeliri voluerit, matrici Eccleſiæ præſentetur anteà; ut eidem reddatur debitum de funeralibus. Ordinatum inſuper fuit, quòd Eccleſia, etiam non conſecrata, attamen divino cultui dedicata, quæ fuerit effuſione ſeminis aut ſanguinis violenta polluta, vel ſepulturâ excommunicatorum, non poſſit reconciliari, niſi per Epiſcopum; ſub pœna interdicti pro illo, qui eam benedicere attentaverit. Excommunicantur etiam creditores, qui inſtrumenta ſoluti debiti detinent poſt quindenam ſolutionis. Excommunicantur pariter Barones, Conſules, Baillivi, aut quicumque auſi fuerint talliare recluſos leproſos ratione perſonarum aut patrimonii. Ratio hujus eſt, quia, cùm Apoſtolus dicat, abundantiorem honorem deferendum eſſe infirmioribus membris; Eccleſia noluit leproſos vitam miſerabilem degere abſque aliquibus privilegiis: unde Concilium Lugdunenſe 2. ſub Pelagio II. can. 6. habet: *Placuit Concilio, ut uniuſcujuſque civitatis leproſi, qui intra territorium ipſius, aut naſcuntur, aut videntur conſiſtere, ab Epiſcopo ſufficientia alimenta & neceſſaria veſtimenta accipiant.* Celebratum eſt aliud Concilium *Auxitanum* an. 1308. in quo præ cæteris ſub pœnâ excommunicationis præcipitur Eccleſiarum rectoribus, ut excommunicatos denuntient authoritate ſedis Apoſtolicæ omnes illos, qui per vim vel per metum abſolutionem extorſerint.

Concilium *Moguntinum* celebratum fuit an. 1310. ſub præſidio Archiepiſcopi, ex juſſu Clementis V. præcipientis; ut in illo Templariorum cauſa examinaretur. Comparuit in Synodo Hugo Comes Rheni, in Brumbach commorantis, cum viginti fratribus, ſub habitu armatis. Hic Commendator liberâ voce loquens, dixit; ſe audiviſſe, hanc Synodum eſſe congregatam ex commiſſione ſummi Pontificis, ſui Ordinis delendi causâ, quaſi multa flagitia perpetraſſent, quòd falſiſſimum eſſe convincebatur; dum viſum fuit in morte injuſtâ aliquorum ex ſuis, qui ad ignem damnati fuerant, albas chlamides & cruces rubricatas ab igne non (B) potuiſſe abſumi: unde omnes inſimul proteſtati ſunt, ſe appellare ab hac Synodo ad generale Concilium. Hanc proteſtationem Archiepiſcopus admiſit, ſe cum Pontifice acturum reſpondens, ut quieti poſſent manere; & ſic dimiſſi ſunt ad propria. Poſteà verò, aliam commiſſionem accepit à Papa Archiepiſcopus, juxta quam illos abſolvendos cenſuit. Concilium *Viennenſe* generale in Galliâ celebratum fuit an. 1312. ſub Clemente V. & Philippo Pulchro; in quo, ut diximus agentes de illo, damnatæ ſunt Begardorum & Beguinorum ſectæ, ſicut & Fraticellorum ſeu Dulciniſtarum, cujus author Dulcinus concubinam Margaritam à (C) ſe imprægnatam, de Spiritu ſancto concepiſſe aſſeverabat. Templariorum ordo in hoc Concilio ſuppreſſus eſt. In Concilio *Ravennati* ſtatuitur, quòd tantùm conſtituti in ſacris vocem habeant in capitulo, anno 1314. In Concilio *Toletano* anno eodem prohibetur, nè ullus clericorum bona intuitu Eccleſiæ acquiſita conferat filiis aut filiabus ſuis; nec inter vivos, nec per teſtamentum, juxta canones antiquos. Prohibetur etiam, nè ullus Preſbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; ſed gratè accipiat, ſi charitativè aliquid oblatum fuerit, abſque pacto & conventione ullâ. Concilium *Auxitanum* an. 1314. fuit habitum tempore Joannis XXII. & Caroli IV. ſub Guillelmo *de Flavacour*. In eo determinatum eſt, impoſitionem pœnitentiæ ſolemnis, abſolutionem (D) excommunicatorum, diſpenſationem ſuper irregularitatibus, & remiſſionem multorum criminum, propter ſuam enormitatem, à ſacerdotibus remitti ad Epiſcopum; & ab Epiſcopis ad Papam. Ex quo patet, antiquam eſſe caſuum reſervationem, quorum abſolutio potiſſimum ſpectat ad Epiſcopum; licet contendant aliqui, talium caſuum reſervatorum abſolutionem pertinere etiam ad cathedralium pœnitentiarios proprio jure, ſive ſit ex vi inſtitutionis, ſive ex conſuetudine. Multi tamen contra hanc authoritatem reclamant, non immeritò; primò, quia nulla fit mentio hujus poteſtatis in illorum inſtitutione, nec illius meminit Concilium Tridentinum; nec probabile eſt, Epiſcopos conſenſiſſe, quòd tanta irrogaretur plaga ſuæ authoritati. (E) Secundò, quia ſi conſuetudo daret jus ad abſolvendum de reſervatis, ceſſaret reſervatio, quod eſt falſum. Tertiò, contra voluntatem ſuperioris non poteſt acquiri juriſdictio; ubi autem eſt reſervatio facta, ſatis declaratur voluntas ſuperioris, ut nemo à tali peccato abſolvat, ſine ſua facultate. Aſſerendum ergo eſt, hoc non poſſe pœnitentiarios; niſi ex commiſſione Epiſcopi: unde ipſi ſubdelegare non poſſunt.

Concilium *Avenionenſe* indictum fuit an. 1328. contra Nicolaum V. Petrum Corbarienſem, qui authoritate Ludovici IV. creatus fuerat Antipapa in odium Joannis XXII. Ille Nicolaus aſſerebat, Jeſum ejuſque diſcipulos adeò pauperes ſemper

Digitized by Google

fuiſſe, ut nihil unquam proprium, neque in communi, neque privatim habuiſſent. In hoc Concilio condemnatus fuit Antipapa, & ejus opinio. In Concilio *Auxitano* celebrato antea an. 1326. patroni laici præſentantes aliquem ad beneficium, aliquo dato promiſſo, pro illa vice privantur ſuo jure, & excommunicantur; clerici, præter privationem juris præſentandi pro illâ vice, arcentur ab ingreſſu Eccleſiæ: præſentati ſcienter ad quodcumque beneficium ſunt perpetuò inhabiles, niſi diſpenſetur cum illis; ignoranter verò præſentati ſimoniacè, ubi hoc ſciverint, beneficio obtento renuntient; cùm aliter non poſſint agere pœnitentiam. Concilium *Gallicanum Pariſienſe* habitum fuit an. 1329. ſub Joan. XXII. & Philippo IV. ſeu Valeſio, pro conſervandis Eccleſiæ libertatibus & juriſdictione. Cùm enim contentiones increſcerent inter Epiſcopos & judices ſæculares, utroſque convocavit rex Pariſios, ut partium rationes audiret, & de remedio ſalubri providendo curaret. Comparuerunt ergo Pariſiis in palatio regali, & rege ſedente cum conſiliariis, vir inſignis Petrus de Cugneriis miles & Conſiliarius magnum ſermonem habuit ſuper iſta verba: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo*; ubi demonſtrans, duplicem eſſe juriſdictionem, temporalem & ſpiritualem; per multas rationes probare conatus eſt, hanc eſſe Eccleſiæ creditam, & illam traditam à Deo Dominis temporalibus, ad quam nullo modo attentare debebant Eccleſiaſtici; cùm ſcriptum eſſet Proverb. 22. *Nè tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt Patres tui.* His auditis, tempus deliberandi expetierunt prælati, ut reſponderent pluribus articulis à rege productis, fuitque aſſignata dies, quâ apud Vicenas Archiepiſcopus Senonenſis pro Clero reſpondit omnibus quæ præcedens orator nomine regis allegaverat; pro themate aſſumens dictum Petri 1. 2. *Deum timete, Regem honorificate*: ubi oſtendit contra æmulum ſuum, juriſdictionem temporalem & ſpiritualem non eſſe formas incompatibiles, quoniam in eodem ſubjecto, nempe in perſona Chriſti repertæ fuerunt. Poſt hæc omnia promiſit Philippus, ſe defenſurum Eccleſiaſticos in ſuis juribus, nec ſe paſſurum illos, regni ſui tempore, ullo modo moleſtari; modò emendarent & corrigerent ea quæ erant emendanda & corrigenda, intra feſtum Nativitatis; aliàs tale remedium adhiberet, quod Deo & populo foret gratum.

Concilium *Lavaurenſe* celebratum eſt ſub Archiepiſcopo Narbonenſi, an. 1368. ſub Urbano V. & Carolo V. in quo quilibet Epiſcoporum tredecim, qui adfuerunt in hoc Concilio, dedit quadraginta dies indulgentiæ illis omnibus, qui de facultatibus ſuis darent ad reparandam & ornandam Eccleſiam Vaurenſem: ex qua conceſſione orta eſt controverſia inter doctores, Bellarmino Lib. 1. de Indulgentiis cap. 2. & Suare in 3. par. tom. 4. diſp. 55. ſect. 3. concluſione 5. dicentibus; Epiſcopos ſimul conjunctos non poſſe dare indulgentias uno tempore, uno loco, & iiſdem perſonis, niſi quadraginta dierum communiter; vel unius anni in conſecratione Eccleſiæ: ſicque non potuiſſe omnes illos Epiſcopos concedere tredecim quadragenas indulgentiarum iiſdem diebus & iiſdem perſonis alterius Epiſcopi, etiamſi hoc ratum ipſe habuerit; quia ſcilicet omnes alii Epiſcopi ſunt delegati ab illo qui conſentit, ut concedantur ſuis ſubditis, & delegantis & delegati una & eadem eſt juriſdictio, nec plus extendi poteſt juriſdictio delegati, quàm delegantis; unde, cùm Epiſcopus conſentiens non A poſſit concedere, niſi quadraginta dies abſolutionis; ſic nec alii poſſunt hunc numerum excedere. Paludanus verò in 4. ſent. diſt. 2. quæſt. 4. num. 4. contrarium docet; aſſeritque, plures illas quadragenas ab eodem poſſe lucrari, modò Epiſcopus ordinarius hoc ratum habeat; quia ſtante hac conditione, alii Epiſcopi non utuntur delegata authoritate concedendi indulgentias, ſed ſuâ propriâ; ſicut ſacerdos, qui de licentia alterius abſolvit, hoc facit authoritate propriâ, & non alienâ; quia non eſt alterius ſacerdotis, ſed tantùm Epiſcopi, concedere abſolvendi authoritatem. Hanc opinionem, quæ ſatis mihi fundata videtur, ſequuti ſunt patres Lavaurenſes. Ad cujus confirmationem B prodeſſe poterunt comparationes familiares de duobus hominibus, qui darent alicui filio de conſenſu patris, quilibet unum nummum; nonne ille filius duos nummos haberet? Si etiam quilibet duorum Epiſcoporum daret unum habitum uni religioſo ex conſenſu Abbatis, nonne duos ille haberet verè & propriè? Nec in his caſibus illi dantes eſſent delegati à patre, aut ab Abbate: Sic etiam de illis Epiſcopis, concedentibus ſigillatim quadragenas indulgentiarum iiſdem populis & iiſdem diebus anni, ex conſenſu proprii Epiſcopi. Anno 1398. ſub Carolo VI. Concilium *Gallicanum ſeu Pariſienſe* celebratum fuit ad tollendum ſchiſma. Juſſu enim Caroli VI. omnes Galliæ prælati convene- C runt Lutetiam, ut deponerent Benedictum XIII. antipapam, dictum Petrum de Lunâ; de quo ſchiſmate egimus loquentes de Conciliis generalibus Conſtantienſi & Baſileenſi.

De Conciliis particularibus quintidecimi ſæculi.

CUm in fine præcedentis ſæculi & initio iſtius pernicioſum Schiſma viſum fuerit in Eccleſiâ ob extinctionem cujus multa Concilia habita fuerint; ideò, ſciendum eſt, quòd Gregorius XI. ſummus Pontifex origine Lemovicenſis Romam reduxerat ſedem Pontificiam an. 1376. quæ manſerat per ſeptuaginta annos Avenione. Clerus & D populus Romanus timentes, nè in poſterum adhuc talis honoris poſſeſſione privarentur, petierunt poſt mortem Gregorii, ut Pontifex ex Italia promoveretur; unde electus eſt Urbanus VI. Neapolitanus an. 1378. ſub quo ingens illud Schiſma obortum fuit in Eccleſia. Nam Cardinales Gallici, qui ex ſuâ natione Papam facere non potuerant, electionem iſtius æquè ferentes, clamaverunt, hanc creationem fuiſſe vi & motu extortam; ſicque legitimam non eſſe: quam ſeditionem reprimere volentes Romani, ad arma convolare cœperunt, ſicque coacti ſunt Galli ad obedientiam Urbano deferendam. Cùm autem ſopita fuit conteſtatio, niſi ſunt Cardinales Gallici Pontifici perſuadere, ut ſedem denuò transferret Avenionem; quod E nedum facere recuſavit, ſed inſuper ipſos comminatus eſt de exigendâ ratione ab illis pro theſauro Eccleſiæ ab eis deprædato; & de pœnis in illos propterea infligendis. Hæc rudis & vehemens reprehenſio motum reverâ incuſſit Gallis, qui inculpati non erant; unde Fundis convenientes, proclamaverunt ſe fuiſſe Romæ violentatos in electione Urbani, à populo ſcilicet, qui armatâ manu Conclavim ingreſſus fuerat, ut Italum Pontificem haberet. In hac congregatione Cardinalem Gebennenſem elegerunt in Pontificem, ſub nomine Clementis VII. qui in Galliam ſe recepit, Urbano manente in Italiâ; alterque in alterum duris ſæviebat cenſuris, multique principes favebant utrique.

Digitized by Google

Multæ hoſtilitates inter utramque partem commiſſæ ſunt, quarum major fuit per Ludovicum Andegavenſem ex regiâ Gallorum ſtirpe principem; qui cum copioſiſſimo & ampliſſimo exercitu Italiam invadens in gratiam Clementis Antipapæ, terrorem graviſſimum incuſſit Urbano; ſed cùm, civitate Aretenſi captâ, mortuus fuiſſet; exercitus omninò diſſipatus eſt, ipſeque Urbanus aliquò poſt tempore, creatis 29. Cardinalibus, qui ſuas partes tenerent, ipſe è vivis deceſſit, cùm maximo Italorum dolore. Iſti mortuo ſubſtituitur Bonifacius IX. adhuc Neapolitanus, & cùm poſteà mortuus eſt Avenione Clemens VII. Antipapa, Cardinales qui eum elegerant, & qui reſidebant apud ipſum, Petrum de Lunâ natione Catalannum elegerunt, ſub nomine Benedicti XIII. qui manſit adhuc in civitate Avenionenſi. Mortuo Bonifacio, elegerunt Itali an. 1404. Innocentium VII. Sulmonenſem Cardinalem Sanctæ Crucis, qui factus Pontifex omnino receſſit ab antiquâ generoſitate, quam ante Pontificatum exhibuerat. Hanc imbecillitatem agnoſcentes Romani in ſuo Pontifice, ab illo petierunt reſtitutionem arcium Capitolii, Pontiſmilvii, & Sancti Angeli; & inſuper poſtularunt, ut ſchiſma ceſſare faceret, pacemque redderet Eccleſiæ; maximè, cùm Antipapa Benedictus Ludovico Gallorum Regi promiſiſſet, ſe omnia facturum ad illam pacem acquirendam. Talibus poſtulationibus nolens acquieſcere Innocentius, reſpondit, ſe daturum omnimodam authoritatem nepoti ſuo in Saxonia commorananti; ut omnia quæ eſſent juri & rationi conſona, illis adſcriberet. Ad hunc nepotem legatos miſerunt Romani; ſed ille, qui Ludovicus vocabatur, & cujus crudeliſſima erat indoles, tales petitiones audiens, eos morti tradidit illicò; quod multarum hoſtilitatum cauſa fuit in poſterum inter Papam & Romanos, qui demùm ſuo legitimo Domino obedire coacti ſunt. Moritur poſteà Innocentius, & in Pontificem eligitur Gregorius XII. natione Venetus, Preſbyter Cardinalis ſancti Marci; ſed ſub hac conditione, quod omni cum diligentia curaret de Schiſmate extinguendo, etiamſi ad hoc requireretur voluntaria ſua à Pontificatu abdicatio.

Eodem tempore, quo hanc conditionem exigebant Romani à Gregorio, eamdem obtinere nitebantur principes Gallici à Benedicto XIII. ſed cùm illorum rationes, nec talem abdicationem acceptare noller, tantâ cum audaciâ illis reſpondit, ut decreverint authoritate ſuâ obtinere, quod precibus ſuis fuerat recuſatum. Idem denegavit Romanis Gregorius; unde utriuſque factionis Cardinales Concilium Piſis habuerunt; ubi depoſuerunt Gregorium, & Benedictum, Pontificemque creatunt Alexandrum S. Uretenſem, Ordinis Minorum, Cardinalem duodecim Apoſtolorum. Sed cùm vixiſſet tantùm menſibus octo, Joannes XXIII. dictus anteà Balthaſar Coſſa Cardinalis, factus eſt Pontifex per corruptionem pecuniariam Cardinalium Gregorii XII. ſicque eodem tempore tres erant Pontifices, nimirum Joannes, qui degebat Bononiæ; Gregorius, Arimini; & Benedictus, in Hiſpaniâ, quò fugerat, dum Avenionem reliquit, volens acquieſcere Gallicorum Principum preci-Hi tres Pontifices depoſiti fuerunt in Concilio Conſtantienſi incœpto an. 1404. & finito an. 1414. quorum loco ſuffectus eſt Martinus V. His ergo prænotatis, de quibus plura habemus capite de Conciliis generalibus; ſupereſt agendum de Conciliis in hoc ſæculo celebratis.

A Anno 1401. Concilium *Sylvanectenſe* celebratum eſt in Galliâ, Carolo VII. regnante, ut tolleretur ſchiſma inter Bonifacium IX. qui ſedebat Romæ, & Benedictum XIII. Avenione ſedentem. Cardinales Galli cum Patriarcha Alexandrino deliberaverunt de Concilio generali habendo, ubi convenirent omnes Prælati, qui erant de obedientia Benedicti, & Lunani vocabantur. Cùm autem de hoc Concilio deliberaretur, petiit à ſynodo Benedictus, ut ante tale Concilium ei priùs reſtitueretur obedientia. Hoc maximè exagitatum eſt, ob utilitates proventuras ex Concilio, & obſtinationem Benedicti, qui pluries dixerat, ſe numquam pontificatui ceſſurum, etiam ſi comburi deberet; addens, quòd ſi nimis urgeretur, Eccleſiam poneret in tali B ſtatu, ut poſt mortem ſuam numquam poſſet reparari. Nihil tamen propterea determinatum eſt de reddendâ illi obedientiâ, quamvis anno ſequenti reddita fuerit, ſollicitatione ducis Aurelianenſis, fratris Regis, qui Benedicto favebat. In Concilio *Gallico*, cujus meminit Gerſon, reſtituta fuit obedientia Benedicto, an. 1403. ſub conditione, quòd declararet ſcripto, ſe ceſſurum, adverſario cedente, vel decedente, vel ejecto; quòdque intra annum Concilium generale ſuæ obedientiæ celebraret. Anno 1409. Gregorius XII. convocavit in conciliabulo *Aquilegienſi* in Auſtria ſuæ factionis Cardinales & Prælatos, ut conſuleretur de mediis, quibus ſua authoritas conſervaretur. Eodem anno Benedictus C XIII. qui è Gallia fugiens in Hiſpaniam ſe receperat, conciliabulum habuit pro eadem cauſa *in Arragoniâ*. Anno eodem Concilium *Piſanum* habitum fuit ad tollendum ſchiſma. Cardinales enim obedientiæ Gregorii XII. videntes, ipſum & Benedictum XIII. concordiam recuſare, contra jusjurandum quod fecerant in ſuis electionibus; Gregorium quoque creaſſe contra fidem datam novos Cardinales ſine neceſſitate; ab eo Lucæ commoranti recedentes petiere Piſas. Quo exemplo ducti multi Cardinalium Benedicti XIII. ipſum deſeruerunt, & in eamdem convenerunt urbem, ubi utrumque deponentes, Alexandrum V. Cretenſem ex ordine Minorum Cardinalem in Pontificem crearunt. In illo generali Concilio adfuerunt 23. Cardinales, 3. Patriarchæ, 300. D Epiſcopi, 280. monaſteriorum Præfecti, & legati principum Europæ. An autem hoc Concilium fuerit canonicum, non conveniunt omnes; alii enim, ut S. Antoninus part. 3. tit. 12. cap. 5. paragr. 2. volunt fuiſſe conciliabulum; quia celebratum fuit abſque authoritate ſummi Pontificis. Alii verò volunt ipſum fuiſſe legitimum; quia Gregorius XII. non recuſabat celebrationem Concilii; ſed tantùm nolebat, ut haberetur in urbe Piſana. Quidquid ſit de hac circunſtantiâ, omnes conveniunt, à Cardinalibus convocari poſſe Concilium generale, quando dubii & incerti ſunt Pontifices, ut in hac occaſione, etiam illis invitis & reſiſtentibus, ad ſchiſma tollendum. Talis autem authoritas reſidet apud E Eccleſiam ex inſtitutione Chriſti, qui prohibere voluit, nè ſub incertis Pontificibus ipſa dilaceraretur Eccleſia; & innumeris opprimeretur calamitatibus. Ad confirmandam validitatem hujus Concilii, afferri poteſt, quòd Laurentius Rodolphus, teſte S. Antonino citato, Florentiæ pro illo diſputaverit triduò; tandemque fuerit concluſum, ipſum legitimum fuiſſe. Deinde, Joannes Gerſonius in libello, an Papa exauthorari poſſit, loquens de his Cardinalibus dicit; hi Dei nutu, & inſtinctu Spiritûs ſancti, ſicut credendum eſt, facti fuerunt. Tandem, Alexander V. qui his Pontificibus depoſitis ſubſtitutus eſt, inter Pontifices Romanos numeratur;

Digitized by Google

unde colligitur, hoc Concilium, in quo creatus fuit, eſſe canonicum. Imò, ipſemet Alexander graviter Bononiæ ægrotans, Cardinales ad ſe venientes, ad pacem Eccleſiæ tuendam inſtanter exhortabatur, obteſtans per mortem, quæ ſibi imminebat, ſe ſemper exiſtimaſſe, omnia fuiſſe facta in Concilio Piſano ſine dolo & fraude.

Concilium *Conſtantienſe* generale, partim approbatum, & partim reprobatum, habitum eſt anno 1414. ſub Joanne XXIII. qui fuit ſubſtitutus in locum Alexandri V. ſicque eo tempore tres erant Pontifices, nimirum Gregorius XII. & Benedictus XIII. qui conſentire noluerant ſuæ depoſitioni factæ in Concilio Piſano; & iſte Joannes XXIII. qui, mortuo Alexandro, factus fuerat Pontifex. In hoc Concilio illi tres Pontifices fuerunt depoſiti, & illorum loco Martinus V. canonicè electus eſt; ut diximus alibi. Condemnati etiam fuerunt Vuicleffus, Guſſius, & Hieronymus Pragenſis. Concilium *Baſileenſe*, etiam generale, celebratum eſt an. 1431. ſub Martino V. & Eugenio IV. fuerat anteà inchoatum Senis, ut videre eſt in Conciliis generalibus. In Conciliabulo *Bituricenſi*, an. 1438. ſub Eugenio IV. Carolus VII. Francorum rex approbari fecit Pragmaticam Sanctionem, quæ nihil aliud erat, quàm compilatio decretorum Baſileenſium; in quibus multa erant contra authoritatem Papæ. Sed contra illam reclamarunt ſemper ſummi Pontifices, non ſecus ac contra pernicioſam hæreſim: unde Ludovicus XI. ad petitionem Pii II. illam abrogavit. Concilium *Turonenſe* celebratum fuit an. 1448. Andegavi in Gallia, ſub Nicolao V. præſide Archiepiſcopo Turonenſi, & præſentibus ſuffraganeis, qui multa ſimul decreta ediderunt pro reformandis moribus Eccleſiaſticorum. Inter alia prohibuerunt, nè diſtributiones in cathedralibus fierent, niſi præſentibus; nè etiam fierent ſoni, tumultus, nec clangores in ſecundis, vel tertiis nuptiis; quod vulgò vocatur Charivarium. Concilium *Lugdunenſe* celebratum eſt an. 1449. pro ſchiſmate tollendo inter Felicem Antipapam, & Nicolaum V. Pontificem legitimum. Ab hoc Concilio, à rege Carolo & à Frederico III. Imperatore rogatus Felix liberè ceſſit Pontificatui.

Concilium *Aurelianenſe* tempore Sixti IV. & Ludovici XI. celebratum eſt anno 1479. pro reſtauranda pragmaticâ ſanctione, quam ipſe Ludovicus abrogaverat initio regni ſui. Rex enim ille promiſerat Pio II. ſummo Pontifici, quòd ſi aliquando ſine controverſia ad regnum perveniret, illicò talem abrogaret ſanctionem. Hoc facto, Joannem S. Benedicti monachum Atrebatenſem Cardinalem, mittit Pontifex ad Regem, ut promiſſi ſui recordaretur; Ludovicus verò dat protinùs litteras ad Parlamentum Pariſienſe pro ipſâ ſanctione abrogandâ. Procurator regius, qui Joannes Romanus vocabatur, hanc petitionem Joannis Balvæ regis litteras afferentis impedivit ex officio; imò & Pariſienſis ſchola eidem poſtulationi reſiſtens, appellavit ad Concilium; unde, re infectâ, Balva redire coactus eſt ad regem, qui propriâ authoritate talem ſanctionem evertit; utpotè contrariam authoritati illius, à quo leges ſanctæ oriuntur. Hoc maximè in litteris ſuis ad Ludovicum commendavit Pontifex, dicens: *Inter cætera commendamus, quòd abſque conventu & conſultatione multorum pragmaticam auferre conſtituiſti. Sapis certè, & regem te magnum oſtendis, qui non rogaris ſed agas; optimus enim princeps eſt, qui per ſe rectè cognoſcet.* Hoc poſito, aliquo poſt tempore rex videns Pium II. recuſare abſolutionem cujuſ-

A dam excommunicationis latæ in Florentinos; ut facilius eam pro illis obtinere poſſet, metum incutere voluit Papæ: & ideò convocavit Epiſcopos ſui regni ad hoc Concilium, in urbe Aureliâ; ut de eorum Concilio pragmaticam reſtauraret ſanctionem, ſicque impediret, nè regni ſui pecunia jure Annatarum convolaret Romam. Sed cùm res deliberari cœpit, rex interveniens mutavit Concilium abſque concluſione, & unicuique facultatem fecit redeundi ad propria, promittens quod in brevi illos eſſet Lugdunum revocaturus; quod tamen infectum remanſit, ob negotia & bella.

De Conciliis particularibus ſexti-decimi ſæculi.

B Concilium *Turonenſe* ſub Franciſco *de Rohan* Archiepiſcopo Lugdunenſi celebratum eſt an. 1510. tempore Ludovici XII. & Julii II. inquit Genebrardus lib. 4. Chronologiæ; in quo convenerunt omnes Epiſcopi Galliæ, & plurimi Doctores Theologiæ & Juris Canonici pro rege Franciæ, contra Pontificem Romanum. In eo Concilio decretum eſt, ut mitterentur ad Pontificem Legati, qui cum ipſo de pace agerent; vel, ſi ipſos nollet audire, eum provocarent ad generale Concilium. Quòd ut diſtinctiùs pateat, ſciendum eſt Julium voluiſſe à ſuo ducatu amovere Alphonſum Ferrariæ ducem, qui à Ludovico XII. Francorum rege per ingentem exercitum protegebatur, tanquam C ſibi affinis; ipſumque ducem, omnes ei adhærentes, & ſpecialiter omnes in exercitu Gallico bellantes, excommunicaſſe. Rex ergo hoc audiens, & proſpiciens inſuper, Pontificem cum multis fœdus inire, ut à ducatu Mediolanenſi, & Genuâ, quæ tunc ſibi ſubdita erant, propulſaretur; voluit ſibi proſpicere contra Pontificem malè affectum, & impedire, nè in poſterum de Galliâ tranſportarentur Romam pecuniæ, quibus ipſamet impugnaretur; ideò hoc Concilium coegit, mandavitque ut doctiſſimi viri convenirent; multas illis maximi momenti propoſiturus quæſtiones: Propoſuit primò, an Papæ liceret bellum inferre principibus temporalibus, in terris quæ non ſunt de dominio Eccleſiæ: ad quod reſpondens unanimiter Con-D cilium, dixit; Papam hoc non poſſe, nec debere. Hoc tamen faciebat in propria perſona Julius, dicens ſe uti gladio D. Pauli, cùm ſatis uſi fuiſſent prædeceſſores ſui D. Petri gladio. Quæſivit 2. an principi defendenti ſe & ſua, liceat propulſare armis injuriam, & occupare terras Eccleſiæ, non ut retineat, ſed impediat nè cum illis Pontifex evadat fortior ad expugnandum talem principem: & reſponſum eſt hoc licere ſub conditionibus allegatis. Petiit 3. an liceret principi, ſe ſubſtrahere ab obedientiâ Pontificis hujuſmodi, qui concitaret alios principes ad invadendum terras illius principis, qui benevolentia Eccleſiæ dignus eſt; & concluſum fuit, quòd hoc poſſet fieri, non qui-E dem in totum & abſolutè, ſed pro ſuorum jurium conſervatione. Quæſitum eſt 4. quid pro tunc faciendum eſſet principi, ſubditis, & prælatis; ad quod fuit reſponſum, agendum eſſe juxta jus antiquum, & Pragmaticam Sanctionem. Poſtulatum fuit 5. an liceat illi principi Chriſtiano armis tueri ac defendere alium principem confœderatum; & reſponſum eſt, quòd ſic. Propoſitum eſt 6 ſi Pontifex prætendat aliquas terras ad Eccleſiam pertinere, & alius princeps dicat illas eſſe juris ſui, & paratus ſit controverſiam deferre judicio virorum proborum; an liceat Papæ ſine alia cauſæ notitia bellum inferre tali principi: & ſi hoc faciat, an

Digitized by Google

non liceat principi illi reſiſtere armis, & an non ſit A licitum aliis principibus iſti adeſſe, maximè, cùm ſint cognatione & affinitate conjuncti; & res controverſa non fuerit in poſſeſſione Eccleſiæ à centum annis: & concluſum eſt, licere principi defenſionem, & alios poſſe iſti adeſſe. Poſtulatum eſt 7. an ſi Papa, nolens acceptare honeſtè oblata, ferat non ſervato ordine excommunicationem, tali ſententiæ obtemperandum ſit; maximè, dum via non eſt tuta ad abſolutionem quærendam: dictumque fuit, parendum non eſſe, illamque ſententiam nullo modo ligare principem, nec ſubditos. His propoſitis à rege, & reſponſis à Concilio, determinatum eſt à Patribus, quòd mitterentur Romam Legati; qui humiliter admonerent Pontificem, ut principibus Chriſtianis pacem redderet; vel hoc negato, ipſum compellerent ad Concilium gene- B rale convocandum, juxta præſcriptum Concilii Baſileenſis.

Concilium *Piſanum* celebratum fuit an. 1511. Julius enim promiſerat in ſua electione, ſe Concilium generale celebraturum pro reformanda Eccleſia, & pace componenda inter principes Chriſtianos; juxta Concilium Baſileenſe & Conſtantienſe, in quo decretum fuerat, ut quolibet decennio Concilium celebraretur. Multoties autem de hoc requiſitus, vel non potuit, vel non voluit: unde Francorum rex, cum Maximiliano imperatore confœderatus, ab illo obtinuit indictionem Concilii Piſani; in quo aliqui cardinales factionis Franciæ convenerunt, qui Papam citavere ad hoc C Concilium, & convocavere Epiſcopos. Intereà ingentem Ludovicus in Papam duxit exercitum, metu cujus, & præcedentis citationis, pacem quam obtinere non potuit poſtulavit à Ludovico, unde Concilium *Lateranenſe* coëgit an. 1512. in quo Ludovicum & Florentinos, qui conventum receperant, excommunicavit; Cardinales degradavit qui illum celebrabant, auxilium ab Anglorum & Hiſpaniæ Regibus obtinuit, expulſavit Piſis Concilium, quod continuatum Lugduni Antipapam creavit Abbatem Cluniacenſem, acta Concilii Piſani irritavit, & poſt ſeſſionem 5. è vivis diſceſſit. An. 1513. Cardinalis *de Medicis* ſub nomine Leonis X. electus eſt, recipiunturque litteræ D à Cardinalibus qui Concilium Piſanum celebraverant, quibus renuntiant ſchiſmati, malè ſe egiſſe fatentur, & priſtinæ reſtituuntur dignitati. Concilium *Senonenſe* in urbe Pariſienſi habitum eſt an. 1528. ſub Clemente VII. præſide Antonio à Prato Cardinali, Archiepiſcopo Senonenſi, Galliarum & Germaniæ Primati, ac Franciæ Cancellario. In hoc Concilio contra inſurgentes Lutheranos, & pravos mores, plura facta ſunt decreta; de moribus, nimirum 40. & de fide ſeptemdecim: quæ omnia digna ſunt, ut diligenter pervolvantur.

In ultimo decretorum Fidei multi notantur errores recentiorum hæreticorum, qui jam anteà condemnati fuerant in anterioribus, ut potè ſequentes. Nuſquam legitur Dei cognomen apertè E tribui Chriſto in Apoſtolorum & Evangeliſtarum litteris, niſi bis aut ter: quod favet Arianiſmo. Audemus Spiritum ſanctum appellare Deum, quod veteres non ſunt auſi: quod favet Macedonio. Chriſtus ſuam mortem non deplorari, ſed adorari voluit, ut potè ſponte perpeſſam ab Innocente. A conſortio Eccleſiæ peccatum mortale ſeparat. Eccleſia non conſtat niſi bonis. Primatus Papæ non eſt à Chriſto. Non debent cantari illæ orationes, Salve Regina, Regina cœli, Ave maris ſtella, &c. Hi ſunt errores Joannis Huſſii. Ridiculum eſt, quòd mulierculæ, pſitacorum more, latinè preces murmurent. Baptiſati infantes rebaptiſari debent in ætate adultâ. Infantes non ſunt baptiſandi. Baptiſati infantes, puberes facti, & inſtructi de credendis, interrogandi ſunt, an ratum habeant baptiſmum; quem ſi non approbent, fortaſſis non ſunt cogendi, nec impediendi à ſacris, aut concionibus; ſed tantùm ab Euchariſtiâ recipiendâ. Fomes peccati, etiamſi nullum adſit peccatum actuale, retardat animam ab ingreſſu cœli. Juſtus in omni bono opere peccat. Omne opus bonum optimè factum eſt veniale. Deus obligavit hominem ad impoſſibile, dicendo, Non concupiſces. Hæc omnia habita fuerunt à Bohemis. Modus celebrandi Miſſam, quo utitur Eccleſia Catholica, non eſt conveniens. Non debet dici linguâ vulgari. Sic Vvicleffiſtæ. Error eſt applicare Miſſam & offerre pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis, & neceſſitatibus ſuis, aut alienis. Error Bohemorum. Multa ſimilia & pejora condemnata etiam in aliis hæreticis aſſerebant Lutherani. Prædictis addentes, omnes Epiſcopos, Sacerdotes, & majores clericos eſſe idololatras; propter Miſſæ abuſionem. Præparationem, quæ fit per confeſſionem, contritionem, & alia bona opera, nil prodeſſe in receptione Euchariſtiæ. Non licere homines inducere ad pœnitentiam timore gehennæ. Sacerdotem poſſe quæ poteſt Epiſcopus. Venialia non diſtingui à mortalibus. Opera nihil eſſe coram Deo. Habentes charitatem non teneri ad jejunium, ad vigilias, nec ad alia bona opera. Indulgentias eſſe ſupprimendas. Fundationes obituum eſſe diabolicas. Eccleſiaſticos non eſſe privilegiatos præ laicis. Illis non licere poſſeſſiones immobilium. Deum non velle hæreſiarchas extingui, ſed tolerari; ſi fortè reſipiſcant. Decimas puras eſſe eleemoſinas, quas poſſunt parochiani non conferre propter prælatorum peccata. Non debere in Eccleſiâ diverſa vivendi genera admitti quæ appellantur religiones. Nulli licere, invitis parentibus, ingredi religionem.

Concilium *Colonienſe* celebratum eſt pro moribus reformandis an. 1536. tempore Pauli IV. & Caroli V. ſub Hermanno Archiepiſcopo Colonienſi, qui poſteà in hæreſim lapſus eſt. Concilium generale *Tridentinum*, de quo multa habuimus, fuit celebratum an. 1545. In interruptione illius, Adolphus Archiepiſcopus Colonienſis, qui multùm ſperabat de conventu Tridentino, videns nondum aliquid fieri pro reformatione Eccleſiæ, in quam tot abuſus & corruptiones irrepſerant, maximè penes Eccleſiaſticos, ut illis quadrare poſſet quod in Evangelio Dominus dicit, Luc. 11. *Væ vobis legiſperitis, qui tuliſtis clavem ſcientiæ, & ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis*, convocavit Concilium *Colonienſe* an. 1549. pro reformatione diſciplinæ ſub Paulo III. Concilium *Narbonenſe* celebratum eſt ſub Julio III. an. 1551. præſide Vicario generali illuſtriſſimi Cardinalis Piſani, Archiepiſcopi Narbonenſis. In hoc Concilio (quod nunquam viſum fuit) interfuerunt tantùm procuratores Epiſcoporum; multos tamen ediderunt canones. Colloquium *Poiſſiacenſe*, durante Concilio Tridentino, ſed interrupto, habitum fuit ſub Pio IV. & Carolo IX. anno 1561. in cauſa Religionis Catholicæ & Calviniſticæ. In eo interfuerunt cum rege & reginâ Navarræ & principibus regii ſanguinis, & utriuſque Religionis magnatibus, ſex Cardinales; qui erant Borbonius, Turnonius, Caſtilioneus, Lotharingus, Armaniacus, & Guiſius, ac quadraginta circiter Epiſcopi. Erant

Digitized by Google

inſuper ex parte Catholicorum ſelecti Pariſienſes Theologi, & inter illos Claudius Eſpencæus & Claudius Sanctesius: ex parte verò Calviniſtarum aderant Auguſtinus Marloratus Auguſtinianus Apoſtolata Miniſter Rothomagenſis, Theodorus Beza Burgundus & præcipuus diſcipulus Calvini, Joannes Malo deſertor olim Preſbyter apud Eccleſiam S. Andreæ ab Arcubus Pariſiis, Petrus Martyr Italus Apoſtata ordinis Canonicorum Regularium, Joannes Spina Gallus qui Prædicatorum ordinem deſeruerat; & cum iſtis alii tredecim. Ad Colloquium acceſſit Jacobus Lainius, ſecundus Generalis ſocietatis Jeſu, quem ſecum adduxerat Cardinalis Ferrarienſis Papæ Legatus. Multæ & differentes controverſiæ habitæ ſunt initio Colloquii, quæ ad duas reductæ ſunt poſteà; nimirum de Eccleſia & Euchariſtia. Sed cùm tot diſputationes nullum fructum afferrent, ſolutum eſt Colloquium; de quo multùm gaviſus eſt Papa, hoc audiens.

Concilium *Rhemenſe* habitum fuit ſub Pio 4. & Carolo 9. Rege Galliæ an. 1564. præſide Eminentiſſimo Cardinali à Lotharingiâ, pro reformatione morum. In 1. Seſſ. utiliſſimam habuit Concionem ad populum. In 2. contendit, ut à ſe inciperet reformatio. In 3. profeſſionem ſuæ fidei emiſit. In 8. Epiſcopus Catalaunenſis oſtendit, eos qui aliquos gradus aſſequuti fuerant, non minus eſſe examinandos, dum beneficia curata acciperent; cùm contingat, multos gradum aſſequi, qui digni non ſunt, vel fiunt deteriores. In aliis congregationibus multa varia proponuntur & ordinantur. Ad hoc Concilium convocaverat Archiepiſcopus Epiſcopos Cameracenſem, Atrebatenſem, & Tornacenſem; ſed ſolùm miſerunt procuratores, qui bullas ſuæ exemptionis per Pontificem obtulerunt. Concilium *Mediolanenſe* habitum fuit an. 1565. ſub D. Carolo Borromæo, ſanctæ Praxedis Cardinali Preſbytero, ad univerſam Italiam legato, & Archiepiſcopo Mediolanenſi. In hoc plura decreta edita ſunt pro diſciplinâ Eccleſiaſticâ, quæ videri poſſunt apud Binium; ſicque tantùm dicam, ibi prohiberi, nè in diebus feſtivis quid ematur aut vendatur, præter id quod eſt ad victum illius diei neceſſarium, vel ad ægrotorum neceſſitatem. Prohibetur etiam nè omnino aut aliqua ex parte officinæ in diebus illis apertæ habeantur. Prohibetur etiam, nè illi, qui Romæ tenebantur jejunium inchoare Feria 4. poſt Quinquageſimam & in aliis locis, tranſmigrarent Mediolanum; ubi ex inſtituto D. Ambroſii nondum erat inchoatum jejunium, nec abſtinentia: ex quo patet, talem tranſmigrationem non fieri ſine peccato, quia hæc Synodus à Summo Pontifice approbata ubicumque obligat. Concilium aliud *Mediolanenſe* ſub eodem Carolo Borromæo habitum eſt an. 1589. ſub Pio V. in quo plura adhuc decreta facta fuerunt, licet non conſtet de confirmatione Pontificis. Concilium 3. habuit ſub Gregorio XIII. anno 1573. in quo præ aliis ſtatuit, ne patena detur in oblatione ad oſculum, ſed imago aliqua. An. 1576. habuit quartum, ubi præcipuè agitur de iis quæ neceſſaria ſunt ad ſacratum rerum adminiſtrationem, & paſtorale munus obeundum. Quintum celebravit *Mediolani* an. 1579. ibique prohibuit, nè quis virtute quorumcumque privilegiorum poſſet abſolvere à caſibus reſervatis Epiſcopo. Sed ad hoc reſpondet *Delrio* lib. 6. Diſquiſitionum Magicarum Sect. 3. ubi quærens, an poſt Concilium Tridentinum liceat Mendicantibus abſolvere à caſibus reſervatis, reſpondet data fuiſſe quædam reſcripta Summi Pontificis in gratiam prælatorum Mediolanenſis & Bononienſis, quibus ſpeciali privilegio conceſſit, ut in illorum diœceſibus non poſſent alii abſolvere; unde ex hoc concludit, Concilium non derogare privilegiis Regularium. Sextum *Mediolanenſe* habitum fuit an. 1582. ſub Gregorio XIII. ubi inter alia, decretum eſt quantùm ad funera, quòd Eccleſiaſtici homines, laicum cujuſvis conditionis, non efferant mortuum; nec clerici ſuperiores inferiorem.

Concilium *Rothomagenſe* celebratum eſt anno 1581. ſub Gregorio XIII. & Henrico Rege Francorum, per Carolum Borbonium Cardinalem, fratrem Antonii Borbonii, olim Navarræ Regis, legatum Avenionenſem, & Rothomagenſem Archiepiſcopum. Quia hoc Concilium in iſta Provincia Normaniæ, ubi celebratum eſt, præ manibus omnium reperitur; ideò pauca tantùm differemus de illo. Notantes, illud conſtare duodecim titulis ſeu capitibus, quibus varia decreta continentur; & duodecim quæſtionibus Summo Pontifici propoſitis, cum reſponſionibus ad illas. In primo capite agitur de fide & religione. In 2. de D. officio. In 3. de Sacramentis. In 4 de Epiſcopis & Capitulis. In 5. de Canonicis. In 6. de officiis Epiſcoporum. In 7. de ordinationibus. In 8. de proviſionibus ad beneficia. In 9. de viſitatione Eccleſiarum. In 10. de officiis Curati, Preſbyterorum, & Parochianorum. In 11. de Monaſteriis & Religionibus. In 12. de Juriſdictione Eccleſiaſticâ. In capite decimo Can. 18. Nedum Curati & Vicarii, præſertim diebus Dominicis & Feſtivis, obligantur ad ſervitium parœciale perficiendum, ſed & omnes Preſbyteri, qui illi parœciæ aſcripti ſunt; ita quòd, ſi in habitu Sacerdotali cum ſuperpelliceo horâ competenti non convenerint, detur Curatis poteſtas, poſt trinam admonitionem, eos ſuſpendendi à divinis. Can. etiam 26. declaratur, non libertatis eſſe, ſed debiti, ſtipendium aliquod ſolvere miniſtrantibus Sacramenta; ita quòd, ſi parœciani contra jus naturæ & divinum, ſpiritualia miniſtranti temporalia non rependant, unde Eccleſiæ miniſtri valeant ſuſtentari, vocati poſſint à Curatis coram Epiſcopis ut circumſpectis omnibus, quod rationi congruentius videbitur, conſtituant; præſertim in civitatibus, ubi decimæ nec alii proventus adveniunt.

Quantùm ad difficultates, quæ ſupervenerunt in hoc Concilio ex vetuſtiſſimâ Conciliorum Provincialium interruptione, ſuper quas neceſſariæ fuerunt reſponſiones Summi Pontificis: prima fuit inter Epiſcopum Sagienſem, qui locum ſeſſionis prætendebat, ob antiquiorem promotionem, contra Epiſcopum Bajocenſem, qui ſe Normaniæ Epiſcoporum decanum profitebatur. Ad hoc Cardinalis cum deputatis proviſionem aſſignavit Bajocenſi Epiſcopo, donec conſuleretur Papa, qui poſteà reſpondit; in Conciliis Provincialibus non attendi debere ad Eccleſiarum antiquitatem, ſed ad antiquitatem promotionis. Secunda fuit pro Commendatariis Abbatibus; an vocem deliberativam in Concilio cum Regularibus habituri eſſent: Hanc illis Concilium contulit ex proviſione, nè Concilium retardaretur; quod abſolutè confirmavit poſteà Summus Pontifex. Tertiò, contendebant procuratores Capitulorum, quia erant membra Epiſcoporum, præcedentiam ante Abbates, qui dicebant hanc ſibi competere, cùm mithræ & baculi haberent uſum; ſicque Canonici eſſent ſibi inferiores? Ad hoc reſponſum fuit à Papa, Canonicos fore præceſſuros, dum capitulariter, ſeu in corpore procederent; poſteà Abbates benedictos

&

Digitized by Google

& uſum mitræ habentes, poſteà Dignitates, tandemque capitulorum Procuratores. Quæſitum eſt 4. an Monaſteria exempta, Summo Pontifici tantùm ſubjecta teneantur Conciliis Provincialibus intereſſe; & ad hoc reſponſum eſt, non teneri, niſi in caſu juris communis, aut conſuetudinis, aut in his, in quibus Concilium Tridentinum authoritatem dedit Epiſcopis ſuper illos; in quibus caſibus obedire debent exempti. Capitula verò licet exempta Conciliis Provincialibus adeſſe tenentur. Ad quintam difficultatem dictum eſt, Abbates Commendatarios habituros tantùm vocem conſultivam, aut deliberativam, non deciſivam; ſicut & Capitulorum deputatos: quantùm verò ad Epiſcoporum procuratores, poſſe habere, ſi Concilio placuerit. Determinatum fuit 6. à Papa ſuper difficultatem, an deberent ſuppleri ceremoniæ Baptiſmi in Calviniſtâ converſo, quòd ipſæ eſſent ſupplendæ per abjurationem hæreſis, & reconciliationem. Septimò; propter paucitatem Sacerdotum in hac Provincia, multi ordinati fuerant ante ætatem à Concilio Trident. requiſitam; unde à Pontifice poſtulatum eſt, ut cum ſic ordinatis poſſent Prælati diſpenſare, & in poſterum, deficientibus idoneis, capaces ordinare ad annum 22. vel 23. Conceſſit verò Papa, ut poſſent hoc facere quoad primum; quoad aliud verò diſpenſabitur ſpecialiter, intellectâ neceſſitate & utilitate Eccleſiarum. Octavò, expoſtularunt Prælati à Pontifice, ut declararet, an reſidentia eſſet de jure divino. Ad hoc non aliud reſpondit, niſi quòd ſufficienter proviſum fuerit ſuper hoc à Concilio Tridentino. Nonò, propoſitum eſt Papæ, num poſſent Canonici ſubſiſtere non valentes ex proventibus ſuis, accipere curam, tantùm ab Eccleſiâ Cathedrali ſemidie diſtantem, ita ut bis vel ter in ſeptimanâ Curati officium facere poſſent, & eodem die ad Cathedralem redire, cæteris verò diebus haberi pro reſidentibus in ſuâ Curâ. Ad hoc reſpondit Pontifex, ſe proviſurum in caſibus particularibus, juxta Eccleſiarum utilitatem & neceſſitatem, nihil ulteriùs determinare volens. Undecimò, Epiſcopi audientes, quamplurimas Moniales ægrè ferre clauſuram, dicendo ſe illam non voviſſe, vel pro hoc habere privilegia; petierunt à Pontifice, an ad illam tenerentur: qui reſpondit, executioni demandanda eſſe decreta Concilii Tridentini, & bullas Summorum Pontificum; quibus ſublata ſunt omnia privilegia & fundationes. Duodecimò omnes Epiſcopi poſtularunt à Pontifice, ut illis ſingulis concederet unum Canonicatum in ſuis Eccleſiis, quò mediante, poſſent ingredi Capitulum; ſicut habebat in ſuâ eorum Metropolitanus. Et huic dixit, ſe habiturum rationem hujus rei, & proviſurum, prout ſingulis Eccleſiis magis expedire viderit. Huic ſynodo provinciali ſubſcripſere Antonius Borbonius, Concilii præſes, Cardinalis tituli ſancti Chriſogoni, Normaniæ Primas; Bernardinus à ſancto Franciſco Epiſcopus Bajocenſis; Ludovicus *du Moulinet*, Epiſcopus Sagienſis; Claudius *de Sainctes*, Epiſcopus Ebroicenſis; Joannes *de Vaſſé*, Epiſcopus Lexovienſis; duo procuratores capituli Abrincenſis ſede vacante, nominati *Sedille* & *le Got*; N. *de Brivoy* procurator Epiſcopi Conſtantienſis, & alii.

Concilium *Rhemenſe* celebratum fuit tempore Gregorii XIII. & Henrici III. ſub Ludovico à Guiſia Cardinali Archiepiſcopo duce Rhemenſi an. 1583. Cùm nondum accepiſſet Pallium, ſine quo celebrare non poſſunt Archiepiſcopi Concilium; ad hoc diſpenſationem petiit, & authoritatem obtinuit à Summo Pontifice. Concilium *Turonenſe* eodem anno habitum fuit. Concilium *Bituricenſe* fuit celebratum an. 1584. pro diſciplinâ & moribus. Concilium *Aquenſe* an. 1585. Concilium *Toloſanum* fuit habitum ſub Franciſco de Joioſâ Cardinali & Archiepiſcopo Toloſano an. 1590. ubi Notandum, quòd hæc Concilia & plura alia fuerint approbata à Regibus, quorum confirmatio expectabatur: non quòd exinde ſequatur, ulla Concilia accipere ſuum robur à principibus, quaſi abſque illorum approbatione nullius ſint momenti; ſed ideò confirmatio principum exigitur, ut tollatur locus appellationibus, tamquam ab abuſu; quibus ſtantibus, parum fructus haberetur ex Conciliis, & ut exemplo Regis, ab omnibus probentur Conciliorum ſtatuta, eaque cum debitâ veneratione & obſervantia demandentur executioni, nullæque interveniant oppoſitiones & reſiſtentiæ ex parte ſubditorum.

De Conciliis particularibus decimi ſeptimi ſæculi.

MUlta Concilia in noſtro hoc ſæculo celebrata ſunt, ſed illorum tantùm ea referemus, quæ in Gallia habita fuere. Primas tenet Collatio *Fontanobliaudenſis* an. 1600. Inter Cardinalem Perronem Jacobum *Davy*, tunc temporis Ebroicenſem Epiſcopum; & Philippum Pleſſium Mornæum Calviniſtam, Normanum nobilem, coram Rege Chriſtianiſſimo Henrico IV. & plurimis Epiſcopis ac principibus. Prædictus Mornæus Salmuri præfectus librum Rupellæ edidit idiomate Gallico *de Miſſa abuſibus & antiquo ſacræ hiſtoriæ uſu*: qui cùm ad Perronii oculos veniſſet, iſte pluſquam quingenta patrum & ſcholaſticorum loca truncata, vel falſa, in eo libro demonſtrare pollicetur; quod audiens Pleſſius, à Rege petiit, ut deſignarentur aliqui, quibus præſentibus ſuæ doctrinæ comprobaretur veritas. Conditionem accepit Perronius, amboque poſtulaverunt, ut id coram Rege fieret, ſi adeſſe dignaretur; qui facilimè conſenſit. Intervenit tamen ad illam propoſitionem Epiſcopus Mutinenſis Nuntius Papæ, religionis veritates aſſerens, per diſputationes non debere revocari; ſed cùm intelligeret, hanc concertationem non fore de fidei deciſionibus, ſed tantùm de falſis allegationibus Pleſſii, acquievit illicò. Convenerunt ergo Fontanobliaudi delegati pro utraque parte, coram Rege Henrico IV. ubi poſt multas contentiones, ex ſexaginta articulis pro primâ die collationis propoſitis à Perronio, novemdecim ſelecti ſunt. Conclave ſpatioſum diſpoſitum eſt ad hanc diſputationem, & in medio ejus menſa poſita, ad cujus caput Rex aſſedit, Perronius ad dexteram, Pleſſius ad ſiniſtram; & ad imum ſecretarii acta excipientes. Altiùs ad Regis dexteram, Cancellarius Bellicurtius cum delegatis. Penes Regem Archiepiſcopus Lugdunenſis, & Epiſcopi Nivernenſis, Caſtrenſis, & Bellovacenſis. Ad ſiniſtram quatuor Secretarii ſtabant. Tum Principes, & proceres regni, hinc inde ſedentes. Utrinque circumfuſi ſpectatores utriuſque Religionis. Hortatus eſt primò nomine Regis Cancellarius, ut omnia cum moderatione agerentur. Rege ore proprio addente, nihil ſe de ſuâ religione dubitare, neque velle, ut aliquod ejus dogma adduceretur in diſputationem; ſed tantùm ut teſtimonia à Pleſſio allata examinarentur. Tum Perronius oſtendit, ſe eſſe paratum oſtendere malam Pleſſii fidem in locis ſpecialibus contra Catholicos ab illo allegatis. Poſteà verò ſubjunxit Pleſſius, ſe adeſſe, ut librum ſuum

defenderet; quem non ad ambitionem, ſed ut aliquid pro ſuâ parte reformationi Eccleſiæ conferret, ſcripſerat. His poſitis, diſputati fuerunt novem primi articuli, ubi manifeſta apparuit falſitas. Cùm autem hora adveniret ſeptima, Rex conventum dimiſit, diſputationem protogans ad diem ſequentem 5. Maii ab horâ ſeptimâ matutina ad undecimam, & ab horâ primâ pomeridianâ ad ſextam. Sed primo mane nuntius venit ad Perronium de morbo Pleſſii, qui vehementiſſimo dedecore perfuſus, & vigiliâ præcedentis noctis viribus attritus, graviſſimè ægrotabat; unde Rex finem impoſuit controverſiæ, cum libertate cuilibet redeundi ad propria. Lutetiam delatus Pleſſius, ut recuperandæ ſanitati daret operam, citiſſimè abiit Salmurum, inſalutato Rege; ubi publico ſcripto geſta Fontanobliaudi partim inficiari, partim eludere auſus eſt.

Concilium *Narbonenſe* celebratum eſt an. 1609. ſub Ludovico *de Vervins* Archiepiſcopo & Primate Narbonenſi. Inter multa decreta hujus Concilii, quæ utiliter edita ſunt, ſtatuitur cap. 3. ut Bibliam ſacram idiomate Gallico conſcriptam legere aut domi retinere nemini liceat; niſi ab Epiſcopo, aut ejus Vicario generali, licentia obtineatur, quam, niſi illis viſis, concedere debent. Ex cap. 4. feſtum Annuntiationis B. Mariæ non debet transferri, etiam ſi in Sabbato ſancto venerit, transferri autem poteſt officium. In cap. 17. monentur Epiſcopi, ut parcè utantur poteſtate, quam habent ſibi reſervandi caſus; nè pœnitentes rubore perfuſi retineant peccata. In cap. 24. prohibetur, nè defunctorum corpora ſepeliantur, niſi poſt 24. horas, exceptis parvulis: & nè in funere mortuorum, habitâ oratione, laudentur mortui, niſi hoc approbante Epiſcopo. Concilium *Senonenſe* habitum fuit an. 1612. tempore Pauli V. & Ludovici XIII. ſub Jacobo Davio Cardinali & Archiepiſcopo Senonenſi. Fuit indictum Pariſiis ad condemnationem libri cujuſdam, cui ſine nomine authoris & tipographi, titulus erat, *de Eccleſiaſtica & politica poteſtate*. Cùm hic liber multa contineret authoritati Papæ adverſantia, Galliæ Prælati, nimirum Cardinalis Perronius Senonenſis Archiepiſcopus Galliarum & Germaniæ primas, & Epiſcopi Pariſienſis, Antiſiodorenſis, Meldenſis, Aurelianenſis, Trecenſis, Nivernenſis, & Carnutenſis provincialiter congregati, ipſum maturè lectum & examinatum dignum cenſura & damnatione judicarunt; & ut talem condemnaverunt, tamquam continentem propoſitiones, expoſitiones, & allegationes falſas, erroneas, ſcandaloſas, ſchiſmaticas, & ut ſonant hæreticas. Cùm non poſſimus retexere quæ in hoc libro habentur, dicam tantùm. Omnia in eo tendere in præjudicium authoritaris Pontificiæ; imò in primâ paginâ innuit, Deum & naturam priùs atque immediatius ad totum ſuppoſitum, quàm ad aliquam partem ſuppoſiti intendere; ſicque docet, Chriſtum fundando Eccleſiam, priùs, immediatiùs, & eſſentialiùs, claves ſive juriſdictionem toti Eccleſiæ dediſſe, quàm Petro. Ad quod argumentum D. *du Val* reſpondens, concedit; Deum priùs intendiſſe ad totum, quàm ad partem; v. g. priùs ad civitatem, quàm ad judices: non proptereà tamen juriſdictio civitati priùs convenit, quàm judicibus.

Concilium *Aquenſe* ſub ſuo Archiepiſcopo & Epiſcopis ſuffraganeis eumdem libellum condemnavit an. 1612. omneſque legentes, retinentes, vendentes, & publicantes ſub excommunicationis pœnâ. Concilium *Burdigalenſe* celebravit Franciſcus *de Sourdis* Cardinalis tituli S. Praxedis, Archiepiſcopus Burdigalenſis Aquitaniæ Primas anno 1624. Ordo in hac Synodo habitus, & in aliis habendus, fuit iſte. In Eccleſia Metropolitana ſancto Andreæ ſacrâ, convenientibus omnibus, Decanus & Canonici Metropolitæ, loca conſueta in choro retinuerunt. Procuratores hinc & hinc in ſubſelliis Canonicorum ſumpſere locum. Epiſcopi in ſubſelliis ante majus altare paulò à terra erectis & ornatis tapetibus formam hemycicli faciebant. Metropolitanus verò à cornu Evangelii in loco paulò altiùs erecto ſub umbellâ aſſidebat. Deinde, cum aſſiſtentibus ad altare celebraturus Miſſam acceſſit, in qua omnes ordine ſuo piè & humiliter communicarunt per manus Metropolitani. Hic, peractâ miſsâ, pluviali indutus, coram altari præſcriptas ad Deum fudit preces. Habita fuit deinde concio à Theologali Metropolitanæ, quâ peractâ, unus ſecretarius accepit ab Archiepiſcopo decreta legenda, ſuggeſtumque conſcendens, primò legit decretum de Synodo aperiendâ; quærens à Metropolitano, & ab Epiſcopis, an placeat Concilium incipere: qui omnes alteri ſecretario exquirenti ſingulorum vota, reſponderunt, Placet; quod retulit Metropolitano, qui poſteà dixit, Placet inchoari Concilium. Poſteà de mandato Præſidis primus ſecretarius legit decretum de modo vivendi in Concilio; quo approbato ab omnibus, eodem modo ac anteà, dixit Prælatus: Placent decreta, ideò gratiæ Deo ſunt agendæ, & reſponderunt Patres, Deo gratias. Tunc vocavit Metropolitanus omnes, qui Synodo adeſſe debebant, & omnes præſentes reſponderunt, Adſum. Promotoreſque Concilii petierunt, ut ſecundùm jura punirentur Sarlatenſis & Malleacenſis Epiſcopi, qui moniti, Concilio non comparuerant, nec nuntium miſerant pro excuſatione faciendâ; quod ſe promiſit facturum Metropolitanus, niſi poſt tres dies comparerent. Et reverà in 3. ſeſſ. Sarlatenſis Epiſcopus, propter abſentiam, privatus fuit tertia parte fructuum unius anni ſui Epiſcopatûs. Legitur deinde decretum de profeſſione fidei, quo lecto, Archiepiſcopus ad altare majus accedens, depoſuit mitram, & flexis genibus Evangelia tangens emiſit altâ voce profeſſionem fidei, juxta formulam à Pio IV. præſcriptam; reverſuſque ad locum ſuum eamdem recepit ab omnibus Epiſcopis, depoſitâ mitrâ, & flexis genibus, ſimiliterque ab omnibus deputatis & officiariis. In ſeſſione 2. opinio illorum erronea judicata eſt, qui auſi ſunt aſſerere, præter Epiſcopos, quoſdam etiam alios habere vocem deciſivam in Concilio Provinciali.

Mos eſt uſitatus in regno noſtro Gallico, ut juſſu Regis quolibet quinquennio Conventus Generalis Cleri fiat, communiter Pariſiis, vel in aliquo loco prope illam urbem. In hac autem congregatione, quæ ordinatur potiſſimùm ad res temporales, ſæpiſſimè agunt Prælati de illis, quæ ad doctrinam & diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant. Anno ergo 1615. & ſimiliter an. 1630. conventum generalem habuit Clerus Galliæ *Pariſiis*, in quo ſequentia acta ſunt. Primò, Egerunt Patres de convocatione Conciliorum provincialium faciendâ in poſterum. 2. Facta fuit Epiſtola totius Cleri ad ſummum Pontificem pro beatificatione D. Franciſci Saleſii Gebennenſis Epiſcopi. 3. Quadraginta decreta ediderunt contra exemptos regulares, non comprehenſis in illis, Eccleſiis cathedralibus aut collegiatis. 4. Direxerunt Epiſtolam ad ſummum Pontificem Urbanum VIII. in approbationem decreti circa privilegia regularium, contra eos mul-

Digitized by Google

tas querimonias continentem; & cæt. Concilium *Pariſienſe* celebratum fuit ab Illuſtriſſ. Joanne Franciſco *de Gondi*, ſub Urbano VIII. & Ludovico XIII. adverſus libellum quemdam inſcriptum, *Optatus Gallus de ſchiſmate vitando*. Hunc librum condemnarunt anno prædicto 28. Martii, Archiepiſcopus Pariſienſis & Epiſcopi Carnotenſis, Aurelianenſis, & Meldenſis, ſuffraganei provinciæ, in Concilio congregati, tanquam peſtiferum, infamem, falſum, ſcandaloſum, pacis publicæ perturbativum, regi, illiuſque, miniſtris odium conciliantem, Præſulibus injurioſum, Gallos à legitimâ obedientia avocantem, ad factiones & rebelliones & ſeditiones excitantem. Declaraverunt inſuper, eos cenſuras incurrere, qui talem librum, vel legerent, vel apud ſe retinerent. Huic demum condemnationi duo Archiepiſcopi & 14. Epiſcopi Pariſiis degentes eo tempore, ſubſcripſerunt.

Quantùm ad tenorem hujus libri. Author innominatus, qui eum divulgaverat, non vitandi ſchiſmatis causâ, ut præ ſe ferebat titulus; ſed potiùs, ut illud concitaret : fingit, ſe habere præſagium quoddam defectionis à ſummo Pontifice in Galliâ imminentis, & creationis novi Patriarchæ, in contemptum Romani Pontificis, de cujus Patriarchatûs ambitione obſcuris verbis eminentiſſimum Cardinalem Richelium inſimulabat. Talis præſagii tria allegabat fundamenta; quorum petebat primum ex editione libri cujuſdam in duos tomos diſtincti, de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ à duobus annis impreſſi, quo non tantùm Romanæ, ſed & totius Hierarchici ordinis poteſtas dicebatur peſſumdata, & ſervituti tirannicæ impii cujuſdam conſilii ſubſtrata. Secundum argumentum deducebat ex conſilio nuper dato Epiſcopis, de petenda à ſummo Pontifice diminutione annatarum. Tertium inferebat ex edicto regio, quo aſſerit, novas leges in cauſa matrimonii contineri in præjudicium Eccleſiæ. Sed ad hæc omnia hominis planetarii ſomnia ſolidè præ cæteris reſpondet Habertus Doctor Sorbonicus lib. de conſenſu Hierarchiæ & Monarchiæ; ubi oſtendit, vanas eſſe apparentias ficti & ſimulati hujuſce ſchiſmatis. Primò, ex perpetua regum Galliæ obſervantia in ſummum Pontificem, qui nihil magis unquam habuerunt in voto, quàm ſuum exhibere ſtudium erga D. Petri ſedem. Secundò, ex perfectiſſima cleri Gallici obedientia erga ſummos Pontifices, quibus ſemper fuerunt addictiſſimi. Tertiò, ex hoc quòd illa ambitio, quam Cardinali Richelio affingit, ſemper fuerit alieniſſima ab hoc eminentiſſimo viro; qui belli paciſque tempore maximam ſummo Eccleſiæ paſtori reverentiam exhibuit, & exhiberi curavit; facultati Pariſienſi ſuadens, ut decretum faceret 1. Decemb. an. 1629. quo omnes Bacchalaurei proteſtarentur, ſe nec dicturos, nec facturos quicquam, quod adverſetur ſacræ Scripturæ, Conciliis œcumenicis, decretis ſummorum Pontificum, & almæ facultatis Pariſienſis matris ſuæ. Quartò, quoad librum de immunitatibus Eccleſiæ Gallicanæ, quem allegat Optatus; hoc fundamentum deſtruit : oſtendens, illum fuiſſe damnatum per Epiſcopos Galliæ, Pariſiis congregatos, ſub eminentiſſimo Cardinali Rupefucaldio. Quintò, quantùm ad poſtulationem diminutionis annatarum, innocentiſſimam eam eſſe demonſtrat; ut potè tantummodò factam per modum humillimæ ſupplicationis. Sextò denique, deveniendo ad leges conditas in cauſa matrimonii, quam dicit ad ſolam Eccleſiam ſpectare, reſpondet cauſam matrimonii ad Eccleſiam ſpectare reverà, in quantùm ſacramentum eſt : quia verò matrimonium ſupponit contractum civilem, iſte, & ejus circumſtantiæ, forum civile reſpiciunt. Quoad leges particulares, quæ ſunt in declaratione regis; reſpondet 1. Quòd ſi iſta requirat teſtes quatuor, ubi Concilium requirit tantùm duos, vel tres : hoc non deſtruit, imò confirmat decretum Concilii. Quòd ſi 2. edictum non permittit liberis, ut contrahant ante 25. annum ſine conſenſu parentum; reſpondet, edictum non invalidare talia connubia, ſed tantùm illis imponere pœnam exhæredationis. Quòd ſi 3. edictum velit, raptam libertati ſuæ reſtitutam non poſſe contrahere, etiam conſentientibus parentibus; liberoſque ex tali matrimonio procreatos debere exhæredari : reſpondet, hoc intelligi, quamdiu rapta in poteſtate raptoris manet; unde edictum hæc verba addidit, quæ tacuit Optatus, conformiter ad ſacra decreta, & conſtitutiones canonicas. Quòd ſi 4. edictum prohibet, nè concubinarii in fine vitæ cum concubinis ſuis contrahant, ſtatuitque ex tali concubitu natos non debere admitti ad parentum hæreditatem, cùm tamen nihil aliud facere poſſint Confeſſarii, ut talium conſcientias ſublevent : reſpondet, tale matrimonium non ſemper illegitimare, ſed tantùm punire taliter contrahentes, nè concubinarii ſuum crimen longiùs protrahant, & in extremam differant horam. Multa alia videantur apud Habertum.

Digitized by Google

THEOLOGIÆ POSITIVÆ. TERTIA PARS.

DE MEMBRIS ECCLESIÆ.

TANDEM aliquando pervenimus ad tertiam & ultimam noſtræ Theologiæ Poſitivæ partem, quæ eſt de Membris, ſeu de partibus Eccleſiæ militantis. Cùm enim fideles, ex quibus ea componitur, Deo & Chriſto ejus unigenito inceſſanter militent, quamdiu in præſenti vita exiſtunt; non immerito Eccleſia apud Scripturam exhibetur, veluti terribilis caſtrorum acies ordinata, tribus præſertim militum diſtincta generibus, nempe Clericis, Laïcis, & Monachis. Inter Clericos Epiſcopi, tanquam duces & militares Tribuni, non quidem toti Eccleſiæ, ſed agmini quiſque ſuo imperant, ut egregiè tradit Bellarminus; cùm in partem ſollicitudinis vocati ſint, non verò in poteſtatis plenitudinem. Sub his Presbyteri, qui & Parochi vocantur, tanquam Centuriones, ſingulis cohortibus præſunt. Iſtiſque Diaconi, Subdiaconi, & Clerici inferiores, quaſi vexilla gerentes, aut tympanis & tubis excitantes ad prælium, vel huc atque illuc celeriter mandata Prælatorum deferentes, inſerviunt & ſubminiſtrant. Laïci, ſeu populus fidelis, exercitum in toto orbe Chriſtiano diffuſum, & ſub Chriſti ſtemmate in acie inſtitutum componunt. Regularium verò & Monachorum alii in montibus, quaſi vigiles quidam perpetuò excubant, & clamore ferè aſſiduo exterrent inimicos; alii, tanquam devoti milites, ante aciem progrediuntur, & hoſtilia caſtra audacter infeſtant; alii verò, quos Anachoretas vocamus, divinâ virtute præditi, & armis cœleſtibus inſtructi, in aperto campo lociſque deſertis ſeparati à plebe, ad ſingulare certamen Chriſtiani nominis provocant hoſtem. Hi ſunt, inquam, tres Ordines militares exercitûs Eccleſiaſtici, ſeu tria Membra Eccleſiæ militantis, quorum Clerici poſſunt dici caput; Monachi ſeu Regulares, brachia; & Laïci pedes. Et de iſtis omnibus nobis dicendum reſtat, non quidem per diſputationes, ut in aliis partibus, ſed tantum per capita, ut breviùs noſtræ ſummæ Theologiæ finis imponatur.

A

CAPUT PRIMUM.

De Clericis.

NEMINEM latet, quin poſtulet ordo dignitatis ut loquuturi de tribus Membris Eccleſiæ exordiamur à Clericis, qui ſunt nobilior portio gregis Chriſti, quam ita exoſam habent hæretici, ut Clericos omnino confundant cum laïcis; nec illis Clericorum nomen ſupereſſe patiantur. Deſignant quidem certos homines, quibus docendi munus & ſacramentorum adminiſtrationem permittunt, quos Eccleſiæ miniſtros vocant; ſed tales nolunt præeſſe populis cum poteſtate, nec legibus continentiæ aſtringi, neque liberi eſſe à juriſdictione temporali principum: benè autem laïcorum more, poſſe tales jungi connubio, procreare liberos, ſæculi exercere negotia, & ad judicia ſæcularia protrahi, invitis etiam ſummis Pontificibus.

B

QUÆSTIO PRIMA.

Quid Clerici & Laïci importent nomina?

QUAMVIS Lutherani & Calviniſtæ fateantur miniſterium verbi D. & Sacramentorum admiſtrationem non pertinere indifferenter ad omnes, ſed aliquibus tantùm competere, quos ad hoc deſignant; & qui propterea ab illis vocantur Miniſtri, aut Paſtores, vel Superintendentes: attamen negant pertinaciter, tales obtinere aliquam excellentiam, ex qua inter Chriſtianos aliqui Clerici, & alii laïci nominentur. Contrarium ſentiunt Catholici, ut declarabit

CONCLUSIO.

NOMINA Clerici & laïci notabilem important diſtinctionem, ut omnibus patet. Vocabulum enim κλῆρος, à quo denominantur Clerici, ſortem ſive hæreditatem ſignificat; nomen autem λαὸς

importat populum : unde laici quaſi viri populares A & plebeii dicuntur , quibus nulla pars functionis Eccleſiaſticæ eſt demandata ; Clerici autem ſunt quaſi ſors Domini , ſeu ipſi potiùs habent Deum pro ſorte & hæreditate ſua. Quòd autem ſuper ſtatum laicalem, clericalis importet differentiam notabilem , in authoritate & excellentia ſpirituali fundatam , quæ ſufficienter diſtinguat clericos à laicis ; hoc eſt ita commune Conciliorum decretis & SS. Patrum voluminibus , ut referente Bellarmino non tam quærendum ſit cum hæreticis , ubi Clericorum & laicorum nomen & diſtinctio habeatur ; quàm ubi non habeatur.

Pro Conciliis, unicum adducatur Nicænum pri- B mum , cujus tanta fuit authoritas apud veteres , ut cum ipſo Evangelio confetatur. Iſtud inquam Concilium Canonib. 1.2.3. 8. 17. & 19. nihil ferè tractat aliud, quàm de ordinatione Clericorum. Hoc etiam clarè habetur Can. 15. Canonum apoſtolorum ; *Si quis Presbyter aut Diaconus , aut quilibet de numero Clericorum , relinquens propriam parochiam pergat ad aliam ; hunc ulteriùs miniſtrare non patimur, præſertim ſi vocatus ab Epiſcopo redire contempſerit : veruntamen tanquam laicus ibi communicet.* Ex quo patet diſtinctio appoſita inter clericos & laicos : unde ineptiſſimè dicunt Lutherus & Calvinus , Pontificios ambitioſo & indocto artificio fabricaſſe clericorum & laicorum vocabula. C Quod habetur apud Lutherum lib. de abroganda Miſſa privata , ubi habet; *Hoc dixiſſe contenti ſumus, Chriſtianum populum eſſe ſimplicem ; in quo prorſus nulla ſecta, nulla differentia perſonarum , nullus Clericus, nullus Laicus , nullus Unctus , nullus Raſus , nullus Monachus eſſe debeat.* Hoc idem recenſet Calvinus lib. 4. Inſtitut. cap. 4. ſſ. 9. *Hæc appellatio, aut errore , aut certè ex prava affectione , nata eſt ; cum tota Eccleſia clerus , ideſt , hæreditas Domini à Petro dicatur.*

Quantùm ad ſacram Scripturam, ex ipſius verbis poteſt erui Lutheri & Calvini condemnatio. Sicuti enim juſtiſſimè olim damnati fuerunt Dathan & Abyron , quòd inſolenter dicerent Num. 16. *Sufficiat vobis , quòd omnis multitudo ſanctorum eſt , & in ipſis eſt Dominus , cur elevamini ſuper po-* D *pulum Domini ?* pari ſententia feriuntur noſtri hæretici, ex eo quòd dicant ad clerum : Sufficiat vobis, quòd omnis Eccleſia ſancta eſt & hæreditas Domini, abſque eo quod vos præſumatis extollere ſuper populos. Quod ſi inſtent, dicentes, nomen cleri nuſquam reperiri in ſacra Scriptura ; tales remittendi ſunt ad caput 12. Hieremiæ , ubi Spiritus ſanctus ait , *Cleri eorum non proderunt eis.* Nec litigare debent adverſarii de talium verborum explicatione , quotquot enim fuerunt Hebraicæ linguæ interpretes , eô modô intelligunt vocabulum cleri , quo nôs ipſi uſurpamus ; ut videre eſt apud Hyeronimum, Epiphanium, & Origenem, hæc verba Prophetæ explicantes. Iſte enim hom. 7. in Hierem. dicit : *Hæc*, inquit, *verba ante me* E *alii expoſuerunt , & quia non improbo interpretationem eorum , conſentiens eamdem profero. Nos qui putamus aliquid eſſe , ideſt , qui in clericatûs ordine vobis præſidemus , in tantùm , ut quidam de minori gradu ad hunc locum cupiant pervenire , noſſe debetis ; non ſtatim in eo eſſe ſalvandos . quia clerici ſumus : multi enim & Presbyteri pereunt & laici ſalvantur.* Quòd Patres veteres fuerint in noſtra mente, nequidem audent negare hæretici ; cùm Calvinus ipſe in cap. 5. 1. Petri dicat , *Utinam numquam Patribus veniſſet in mentem , ut hac voce uterentur.*

Objicit Lutherus , Chriſtianum populum eſſe ſimplicem ; & ſic in eo non eſſe diſtinctionem clericorum à laico , juxta Apoſt. ad Galat. 3. *Non eſt Iudæus , neque Græcus ; non eſt ſervus , neque liber ; non eſt maſculus , neque fœmina : omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Ieſu.* Reſp. diſtinctionem Clericorum à laicis non magis officere ſimplicitati Eccleſiæ , quàm diſtinctionem membrorum unitati corporis ; eam tamen admittit Apoſtolus 1. Cor. 12. *Multa ſunt membra , unum autem corpus.* Dum ergo dicit, *Non eſt Iudæus , nec Græcus* , &c. *ſed omnes eſtis unum in Chriſto Ieſu* ; pari ratione dicere potuiſſet, non eſt laicus, neque clericus : ſed per iſta verba non vult tollere diſtinctionem ſtatuum , nec impedire , quin in Eccleſia alii ſint laici , alii clerici ; & laicorum alii principes , & alii privati ; ſicut & clericorum alii Epiſcopi, alii Sacerdotes , alii Monachi : bene autem docere intendit , quòd diverſitas nationum , ſexuum , & ſtatuum , non faciat filios Dei ; ſed fides , quæ per dilectionem operatur : ibi enim habet , *omnes vos filii Dei eſtis , quæ per dilectionem operatur.... Non eſt Iudæus , neque Græcus*, &c. Quòd ſi D. Petrus cap. 5. 1. epiſt. dicat ad Epiſcopos , *Paſcite gregem , providentes non coactè , ſed ſpontaneè.... neque ut dominantes in cleris :* per hoc non intendit condemnare clericos de pravo affectu honoris, quem habeant ſuper populum ; ſed vult tantùm , ut Epiſcopi in paſcendis laicis caveant turpe lucrum, & in clericis regendis dominandi cupiditatem fugiant.

Quæstio II.

Ad quos pertineat Miniſtrorum Eccleſiæ inſtitutio.

POSTQUAM Bellarminus probavit contra hæreticos diſtinctionem cleri à populo , tum ex Scriptura, tum ex Conciliis, tum ex Patribus , tum ex uſu Eccleſiæ ; tranſit ad inſtitutionem Miniſtrorum, qui ex Clericorum cœtu aſſumuntur ad Eccleſiam gubernandam : ubi notat , in hoc diſtingui Miniſtrorum electionem, ordinationem , & vocationem ; quòd electio ſit deſignatio perſonæ alicujus ad Eccleſiaſticam præfecturam ; ordinatio ſit cæremonia, quâ certo ritu inungitur & conſecratur Epiſcopus : miſſio verò ſeu vocatio , ſit deputatio quædam perſonæ idoneæ ad munus aliquod Eccleſiaſticum, mediante quâ deputatione, juriſdictio illi tribuitur ſuper Eccleſiam aliquam, aut iſtas aut illlos fideles.

Quantùm autem ad jus inſtituendi Miniſtros Eccleſiæ , ſeu creandi , aut eligendi , ſeu mittendi, Epiſcopos qui eam regant ; tres adducit opiniones. Prima eſt Joannis Vuicleff, & Joannis Huſſ, docentium ſolius Dei eſſe eligere Eccleſiæ paſtores : quia ſoli homines pii & prædeſtinati , paſtores eſſe poſſunt Eccleſiæ ; ſed ſolus Deus novit prædeſtinatos: ergo ex ipſis ſoli Deo paſtores in Eccleſia inſtituere competit. Secunda eſt Lutheri , Calvini , & omnium ſectariorum hujuſce temporis , qui volunt electionem miniſtrorum Eccleſiaſticorum jure divino ſpectare ad univerſam Eccleſiam , ſeu ad clerum & populum ſimul ; ita quòd , ſine populi conſenſu & ſuffragio nemo legitimè eligatur ad miniſterium : licet talium ordinatio, quæ per manuum impoſitionem fieri ſolet, ſolis paſtoribus conveniat, qui nomine cleri & populi noviter electis manus imponant ; cùm hoc fieri non poſſet ab omnibus & ſingulis de populo : quod non impedit , quin paſtores dici debeant, nedum eligi, ſed etiam ordinari à populo, cùm antiqui paſtores novos initient totius populi nomine. Tertia tandem opinio

Digitized by Google

& vera ſententia eſt Catholicorum , de qua jam anteà diximus in Appendice quæſtiuncularum, quæ concernunt ſummum Pontificem ; & cujus veritatem in concluſione noſtra ſequemur conformiter doctrinæ Bellarmini.

Conclusio.

NON decuit Chriſtianos Sacerdotes propagari per carnalem ſucceſſionem. Nec pertinet ad populum jus ordinandi miniſtros in Eccleſia. Nec talium electio à Deo immediatè fieri debet. Sed electio Epiſcoporum ſpectat ad ſummum Pontificem. Et modus eligendi iſtum per ſolos Cardinales eſt omnium optimus. Hæc omnia quæ tradit Bellarminus inter alios lib. 1. de Clericis capp. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. videbuntur ſigillatim in ſequentibus; & hoc præſertim contra Lutherum , Calvinum, & Illyricum , qui volebant electionem miniſtrorum Eccleſiæ pertinere ad populum , ut prædiximus. Lutherus enim lib. de poteſtate Papæ, ait : *Hunc ritum per multas epiſtolas Cyprianus commemorat, ſemper ſuffragium populi & judicium propinquorum Epiſcoporum ita allegans ; ut hanc ex Deo ordinationem eſſe pronunciet.* Calvinus lib. 4. inſtitutionis Chriſtianæ cap. 3. ſeſſ. 15. inquit ; *Habemus ex verbo Dei, hanc eſſe legitimam miniſtri vocationem, ubi ex populi conſenſu & approbatione creantur, qui viſi fuerint idonei.* Illyricus denique lib. quem ſcripſit de electione Epiſcoporum, probare nititur , jus inſtituendi Epiſcopos non eſſe permittendum Papæ, nec Regibus , nec Canonicis ; ſed reſtituendum eſſe multitudini fidelium, cui divino jure convenit : quod idem ſcribit cum collegis ſuis Centuriatoribus Magdeburgenſibus Centur. 1. lib. 2. cap. 4. col. 391. *Eccleſia in quolibet loco , ſeu totus cœtus, quem nunc , ut tunc , vocamus Laïcorum & clericorum ; conjunctim habet poteſtatem eligendi , vocandi , & ordinandi Miniſtros idoneos.*

Primò ergo non decuit ,Sacerdotes Chriſtianos per carnalem ſucceſſionem propagari ; nam Melchiſedech, cujus ordini ſucceſſit Chriſtus , & poſt eum ſacerdotes Chriſtiani, ideo dicitur ad Hebr.7. ſine patre , ſine matre , & ſine genealogia, ut intelligeretur, ſacerdotes Chriſtianos non debere naſci, ſed fieri. Hæc eſt enim differentia inter Sacerdotes veteris Teſtamenti & novi, quòd illi propagarentur per carnalem ſucceſſionem, quandoquidem Sacerdotes Aaronici erant tantummodò carnales, utpotè occupati in bobus & ovibus mactandis; ubi ſacerdotes Chriſtiani ſunt purè ſpirituales & applicati ad hoſtias ſpirituales offerendas : & ſic antiquorum ſacerdotum propagatio in Teſtamento veteri debuit eſſe per carnalem ſucceſſionem, & miniſtri legis novæ præfici debent per ſucceſſionem ſpiritualem. Adde quod, ſicut lex nova eſt perfectior antiquâ , ſic etiam perfectior debuit eſſe inſtitutio ſacerdotum in iſta quàm in illa ; ſed longè melior eſt inſtitutio per electionem, in qua optimi & doctiſſimi præficiuntur Paſtores, quàm inſtitutio per ſucceſſionem carnalem , in qua pueri, imperiti, & improbi, inſtituerentur in Epiſcopos.

Secundò , inſtitutio miniſtrorum non pertinet ad populum ; ſolus enim Moyſes ſacerdos & pontifex conſecravit Aaronem Levit. 8. & Act. 6. ſoli Apoſtoli cæterique Epiſcopi , nuſquam verò plebs, manuum impoſitionem faciebant; quæ ordinationem importabat : & ſic de veteri & novo Teſtamento liquet, inſtitutionem miniſtrorum non fieri à populo ; unde Can. 4. Concil. Nicæni, qui eſt primus inter canones Apoſtolorum , determinatum fuit,
A ut Epiſcopus à tribus Epiſcopis ordinetur. His accedit antiquiſſima & perpetua Eccleſiæ univerſæ conſuetudo. A ſæculo enim non eſt auditum , ut Epiſcopum non Epiſcopus ordinet ; nec hujuſce rei exemplum depromi poteſt ex hiſtoriis : cùm etiam apud Lutheranos & Calviniſtas , qui omnes ferè ritus Eccleſiaſticos ſuſtulerunt, ii ſolùm Paſtores & miniſtros faciant, qui Paſtores & Epiſcopi volunt appellari : & ſic non ad populum ſpectat miniſtrorum ordinatio.

Tertiò , electio miniſtrorum non competit ſoli Deo immediatè, ut voluerunt præcitati hæretici, Joannes Vuicleff. & Joannes Huſſ. qui damnari ſunt in Concil. Conſtant. eo quod dicerent, ſolum Deum Deum poſſe eligere Eccleſiæ miniſtros ; quando-
B quidem ſolus ipſe prædeſtinatos novit, & nullus non prædeſtinatus poteſt fieri miniſter in Eccleſia. Talis autem error ex eo reprehendi poteſt , quòd non ſemper Deus prædeſtinatos elegerit ad regimen politicum, vel eccleſiaſticum, cùm 1. Reg. 10. Saülem Deus elegerit in Regem , qui poſteà reprobus factus eſt : & Joan. 6. Judam aſſumpſerit ad apoſtolatum , qui prædeſtinatus non fuit. Deinde, Act. 6. Apoſtoli ex dictamine Spiritûs ſancti inter Diaconos elegerunt Nicolaum, qui poſteà Hæreſiarcha fuit. Tandem ex Origene Homil. 4. in librum Judicum , providentia divina ſæpè ad puniendu peccata populorum efficit, ut impii ſedeant ad gubernacula Regnorum & Eccleſiarum. Ex qui-
C bus patet , eos verè præfici in miniſtros, qui reverà prædeſtinati non ſint ; & ſic jure meritò in Concil. Conſtant. ſeſſ. 8. damnatur articulus 8. Vuicleffi : *Si Papa ſit præſcitus & malus , non habet poteſtatem ſuper fideles.* Et 40. *Electio Papa à Cardinalibus per diabolum eſt introducta.* Pari jure condemnatus eſt articulus 22. Joannis Huſſiti : *Papa vel Prælatus malus & præſcitus eſt æquivocè Paſtor.*

Quartò , electio Epiſcoporum non pertinet jure divino ad clerum , ſed ad ſummum Pontificem, qui vel ipſos eligit, vel præſcribit modum eligendi eos; in principio enim Eccleſia univerſalis ſoli Petro fuit commiſſa : ergo ad illum ſolum pertinebat curam habere de providendis miniſtris & præficiendis Epiſcopis in quacunque Eccleſia particulari, qui
D fidelium gererent curam : & ſic ex jure divino ad ipſum ſpectat inſtitutio Paſtorum, quibus authoritatem ſibi à Chriſto conceſſam devolvit ; ut probavimus , loquentes de ſummo Pontifice. Deinde , ſi ad clerum pertineret electio Epiſcoporum de jure divino, ea pertineret ad totum clerum; quando quidem jus divinum non definivit , ut hi potiùs, quàm illi eligerent ; ſed omnibus clericis non convenit electio , aliàs omnes ſine exceptione ad canonicam electionem convenire deberent, quod impoſſibile prorſus videtur : unde primis ſæculis ſolis clericis primariis devoluta eſt à ſummo Pontifice eligendi facultas. Tandem B. Petrus , qui jus divinum non ignorabat , non ſolùm ſibi ſucceſſorem elegit in
E Eccleſia Romana D. Clementem , non expectando ut eligeretur à clericis ; ſed etiam ad alias provincias miſit Epiſcopos ; ergo ſignum eſt , quòd ex jure divino poteſtas inſtituendi Epiſcopos ſit penes ſummum Pontificem , ut ſufficienter & ampliſſimè probatum eſt in quæſtionibus de ſummo Pontifice.

Quintò , modus eligendi ſummum Pontificem per ſolos Cardinales, eſt ſolùm de jure poſitivo , qui proinde mutari poteſt abſolutè per Papam ; attamen ipſe videtur omnium optimus, qui conſervari debet. Quòd hic eligendi modus ſit tantùm de jure poſitivo ; ex hoc patet ; quòd ante inſtitutionem Cardinalium per aliam rationem electi fuerint ſum-

Digitized by Google

mi Pontifices. Quòd hunc modum eligendi per A Cardinales poſſit mutare Pontifex, conſtat ex authoritate ſuprema ipſius pontificis; quâ poteſt diſpenſare ſuper jus poſitivum, ut ſuo loco diximus. Quòd denique iſte eligendi modus omnium optimus videatur, ex eo colligi poteſt; quòd nulli meliùs judicare poſſint, qualis debeat eſſe Epiſcopus ſupremus eligendus, quam ii, qui ſunt talis Epiſcopi conſiliarii, & cum eo regunt Eccleſiam, & optimè nerunt eccleſiaſtica negotia; ſed tales ſunt Cardinales, qui præcipui ſunt Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi Romanæ Eccleſiæ: ergo talis eligendi modus cenſetur omnium melior.

Perfectio hujus electionis confirmari poteſt per hoc, quòd nulla alia forma eligendi ſummum Pontificem tam diu duraverit, quantùm iſta, in qua ſoli Cardinales eligunt; jam enim ferè quingenti B anni fluxerunt, intra quos determinatum fuit ab Alexandro III. ut pontifices eligerentur à duabus partibus Cardinalium, quod decretum factum fuit ab illo Alexandro, anno 1179. & promulgatum in Concilio Lateranenſi, ut habetur cap. *licet. extra de electione.* Nec tamen tunc cœpit electio Papæ fieri per ſolos Cardinales, ſed per duas partes Cardinalium; unde ibidem notatur, quòd ante illud tempus invaluiſſet mos, ut ſoli Cardinales eligerent. Onuphrius in lib. de Pontific. Rom. indicare volens perfectionem iſtius electionis Papæ per ſolos Cardinales, notat; quòd ex viginti novem ſchiſmatibus ortis in Eccleſia Romana, viginti ſex præceſſerint Alexandrum III. & tria tantùm advenerint C poſt tempus illud, quo duplex Cardinalium pars ſummos Pontifices elegerit; quod ſufficienter probat, hanc eligendi rationem eſſe omnium optimam poſt ſeptem-decim diverſos eligendi modos Pontificis Romani, ut quidam notarunt apud Bellarminum cap. 9. lib. de Clericis.

Quòd ſi nulla extaret pontificia conſtitutio de eligendo Pontifice per Cardinales, vel nulli eorum ſupereſſent: Caietanus exiſtimat, jus eligendi Pontificem devolvi ad Concilium Epiſcoporum, quibus competeret poteſtas ſibi aſſumendi, & dandi fidelibus caput, per quod regerentur: lib. de poteſt. Pontif. cap. 3. Sylveſter docet, hoc ad clerum Romanum pertinere; qui cùm non habeat paſtorem, poteſt ſibi eligere unum à quo regatur, & univerſa Ec- D cleſia, quæ pontifici Romano regenda ſubjicitur. Bellarminus verò, factâ tali ſuppoſitione, dicit; quòd ſi Papa non eſſet Epiſcopus Romanus, nec alicujus particularis loci, ſed tantùm Paſtor univerſalis Eccleſiæ, tunc electio ſucceſſoris ſpectaret ad conventum Epiſcoporum, qui rectorem Eccleſiæ eligerent, vel ad hoc committerent electores. Quia tamen Eccleſiæ regimen unitum eſt Epiſcopatui Romano, immediata authoritas eligendi Epiſcopum talis diœceſis, qui erit ſimul Epiſcopus univerſalis totius Eccleſiæ, debet attribui Epiſcopis vicinis, qui ſubſunt huic urbi; & clero Romanæ Eccleſiæ. Tum quia, ex Cypriano, hic eſt antiquiſſimus Ec- E cleſiæ uſus, & ad electionem Epiſcopi conveniant Epiſcopi vicini, præſente clero; nec uſquam auditum eſt, quòd in Eccleſia convocatum fuerit Concilium generale Epiſcoporum ad electionem Romani Pontificis, niſi quando dubium fuit de legitimis electoribus; ut in Concilio Conſtantienſi. Tum quia jus eligendi Romanum Pontificem à clero Romano & Epiſcopis vicinis tranſlatum eſt ad Cardinales: ergo iſtis deficientibus, reſtitui debet jus priſtinum Clero Romano & Epiſcopis vicinis civitati.

QUÆSTIO III.

De numero Ordinum Eccleſiaſticorum, de ipſorum antiquitate, & de officiis Miniſtrorum.

MULTA diximus ſuper hanc materiam in Theologia ſacramentali, loquentes de ſacramento Ordinis. Notandum tamen eſt ulteriùs, hæreticos noſtri temporis repudiare quidem Ordinem à ſacramentorum numero, admittere tamen tres Ordines; nempe Epiſcopatum, Preſbyteratum, & Diaconatum: Exorciſtas verò tollunt, & alios dicunt eſſe tantùm miniſtros quoſdam, libenter aſſumptos à Paſtoribus pro neceſſitate Eccleſiæ. Quoad antiquitatem Ordinum, Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 19. ſſ. 27. ait: *Primitivæ Eccleſiæ incogniti fuerunt, & multis poſt annis excogitati.* Similiter etiam in aſſignandis officiis diſſentiunt à nobis hæretici circa plura, licèt in quibuſdam conveniant, ut videbitur in ſequentibus.

CONCLUSIO.

JUREMERITO admittitur ſeptenarius numerus Ordinum Eccleſiaſticorum, in quo reperiuntur Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus, Acolythus, Lector, Exorciſta, & Oſtiarius: Licèt enim Epiſcopus & Preſbyter diſtinguantur ratione characteris, ut dicetur; attamen, quantùm ad ſacrificium, idem omnino miniſterium exhibent, proindeque unum Ordinem, non duos faciunt; ſicut unum conſtituunt tantummodo Lector, Cantor, & Pſalmiſta. Septenarium numerum hunc confirmat Papa Cornelius apud Euſebium lib. 6. Hiſt. Eccleſ. cap. 33. ubi ait Pontifex, quòd ſuo tempore, ideſt, ante quatuordecim ferè ſæcula eſſent 46. Presbyteri, Diaconi 7. Subdiaconi 7. Acolythi 42. Exorciſtæ cum Lectoribus & Oſtiariis 52. Idem numerus habetur in Concilio Romano ſub Sylveſtro cap. 3. & in pluribus aliis. Quia autem ſanctorum Patrum aliqui plures Ordines admittunt quàm ſeptem, & alii pauciores; ut patet ex D. Dionyſ. qui cap. 5. Eccleſiaſt. hierarch. admittit tantùm Ordines Pontificum, Sacerdotum, & Miniſtrorum, ut allegat Kemnitius: ex D. Hieronymo, qui cap. 19. in Eſaiam quinque Ordines recenſet ex Calvino, nempe Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles, & Catechumenos, & ex aliis, qui plures ordinationum ſpecies recenſent; ideo

Notandum eſt, ad conciliationem Patrum, quòd dupliciter accipiatur Ordo eccleſiaſticus apud Authores ſacros; propriè ſcilicet, & impropriè. Illi dicuntur propriè Ordines, qui certo ritu ſolemni conferuntur ab Epiſcopo, & ad certum miniſterium ſacrificio divino exhibendum referuntur: & ſic ſumpti Ordines dicuntur à Patribus & Conciliis eſſe ſeptem. Illi verò dicuntur Ordines impropriè, qui ſunt tantummodò quædam cæremoniæ exteriores, quibus aliquæ perſonæ dedicantur divinis obſequiis, etiamſi non referantur ad ſacrificium; & hôc modò monachi, virgines, viduæ Deo ſacratæ, laborantes ſepulturæ mortuorum, inter Ordinatos recenſentur à Patribus; & talia officia nuncupantur Ordines. Dionyſius enim cap. 6. Eccleſ. hierarch. mentionem facit de Ordine monachorum; & Epiphanius in compendiaria doctrina de Ordine laborantium in ſepulturis: ſicut & de Ordine Diaconiſſarum, viduarum, & virginum, quæ ſerviebant Eccleſiæ in inſtitutione mulierum baptiſandarum: & de Or-

Digitized by Google

dinibus ſic impropriè ſumptis intelligendi ſunt Patres, qui pluſquàm ſeptem admittunt Ordines. Quando ergo Hyeronimus admittit tantùm quinque Ordines, non loquitur de Ordinibus Clericorum, ſed Chriſtianorum. Quando etiam Dionyſius admittit tantùm Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos; non exponit Ordinum, ſed Hierarchiarum numerum; quæ ſunt tres in Eccleſia Militante, ſicut & in triumphante: & earum prima eſt Hierarchia Pontificum, ſecunda Sacerdotum, & tertia Diaconorum, qui reſpectu Pontificum & Sacerdotum ſunt quidem miniſteri, reſpectu verò populorum poſſunt dici principes: unde B. Ignatius in epiſt. ad Trallianos ait, *Eſtote ſubjecti Epiſcopo, ſimiliter & Presbyteris, & Diaconis.* Quando denique Canoniſtæ faciunt novem Ordines, quorum primus eſt Ordo Epiſcoporum, & ultimus Cantorum Ordo: hoc ideo faciunt, inquit Bellarminus, quia reſpiciunt Ordines, ut conſtituunt Hierarchiam; Theologi verò conſiderant Ordines, ut referuntur ad ſacrificium: unde conformiter Patribus & Conciliis agnoſcunt tantùm Ordines ſeptem.

Quantùm ad antiquitatem Ordinum, fallitur Calvinus, dum loco præcitato dicit, primitivæ Eccleſiæ ignotos fuiſſe Ordines; & hanc eſſe ſententiam Clementis & Ignatii, qui fuerunt diſcipuli Apoſtolorum. Ut convincatur enim mendacii, ſufficit legere Patres, quos ſibi favere profitetur. Clemens lib. 8. conſtit. omnium ferè Ordinum, etiam minorum, ritus declarat. Ignatius verò in epiſt. ad Antiochenſes ſalutat eorum Preſbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Cantores, Oſtiarios, & Exorciſtas; quos à populo diſtinctos eſſe ſupponit. Concilium Carthaginenſe 4. ante undecim ſæcula celebratum can. 2. & ſequentibus, omnium Ordinum quos admittimus facit mentionem. Idem habet Concilium Laodicenum can. 24. quod ante duodecim ſæcula congregatum eſt. Tempore Cypriani iidem mnes Ordines erant in Eccleſia, uti ſunt in præſenti ſæculo, quod colligitur ex lib. 2. epiſt. 10. His adjici poteſt dictum præcedens Cornelii Papæ, qui ad Fabianum Antiochenum ſcribens recenſet; quot eſſent ſuo tempore Preſbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acholiti, Lectores, Exorciſtæ, & Oſtiarii. Ex quibus ſimul conſideratis evidenter conſtat; falſiſſimam eſſe aſſertionem Calvini, qui dicit primitivæ Eccleſiæ incognitos fuiſſe Ordines; & multis poſt annis fuiſſe excogitatos.

Quantùm ad officia miniſtrorum, diſſentiunt generatim in hoc hæretici à Catholicis; quód ubi dicimus, ordinatorum officia referri ad ſacrificium incruentum altaris, adverſarii hoc dicant eſſe ridiculum; cùm in altaris ſacramento nulla ratio ſacrificii exiſtat: quandoquidem ſemel tantùm Chriſtus ſe obtulit Patri in ſacrificium, nimirum in cruce. Ut cognoſcatur autem, quænam ſint Ordinum functiones; quilibet eorum diſcutiendus eſt ſigillatim. Primò ergo, Oſtiarii officium antiquitùs, ſicut & nunc, ſemper fuit claudere fores Eccleſiæ, & curam habere templi; unde in can. 9. Concil. 4. Carthaginenſis, dum ordinantur Oſtiarii, talibus tradit Epiſcopus claves Eccleſiæ, de Oſtiario dicens; *Sic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus reconduntur.* Hoc officium admittit quidem Calvinus, ſed reprehendit Eccleſiam, quòd Epiſcopi ejus ordinent ſolemniter Oſtiarios; cùm non ſit Ordo Eccleſiaſticus, ſed officium tantùm, quale eſt eorum, qui janitoris officio funguntur in prophanis domibus: ſed attendat quæ-A ſo, hunc ritum eſſe in Eccleſia ante mille & centum annos. Officium Lectoris eſt, & fuit ſemper, legere ex pulpito in Eccleſia quod legendum erat ex utroque Teſtamento, & etiam Evangelium; ut teſtatur Cyprianus, qui aſſerit, hoc feciſſe Aurelium ordinatum Lectorem lib. 2. Epiſt. 5. Non quòd legerent Lectores Evangelium ſacrificii tempore, quod pertinebat tantùm ad Diaconos; ſed ſolùm extra illud tempus. Calvinus lib. 4. Inſtitut. cap. 4. ſſ. 9. admittit quidem hoc officium Lectoris, ſed vult illud non fuiſſe gradum aut Ordinem certum in Eccleſia; benè autem ſolitos fuiſſe Epiſcopos, ut quibuſdam domeſticorum ſuorum injungerent legere Scripturas in templo, ut innoteſcerent plebi: B contradicit autem Calvinus Concilio Carthaginenſi 4. ubi can. 8. præſcribitur ritus ſolemnis ordinandi Lectores.

Exorciſtarum Ordo importat officium legendi exorciſmos Eccleſiæ ſuper energumenos. Olim enim quia frequentiſſimè dæmones pellebantur de corporibus humanis, cum tanto concurſu conveniebant energumeni ad Eccleſiam, ut viderentur energumenorum greges. Calvinus vult, hunc non eſſe verum Ordinem, nec certum Eccleſiæ gradum, ſed gratis datum. Hoc autem adverſatur Cornelio Papæ, Cypriano, & Conciliis Laodiceno can. 4. ubi Exorciſtæ munus numeratur inter Ordines; & Carthaginenſi 4. ubi can. 7. habetur; *Exorciſta,* C *cùm ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente Epiſcopo, Habete poteſtatem imponendi manum ſuper energumenum, ſive Baptiſatum, ſive Catechumenum.* Ad Acolythum, ſeu Acoluthum, aut Cero-ferarium, ſpectat cum cereo accenſo ſequi Diaconum ad locum Evangelii, ac præparare ampullas ad ſacrificium, quas tradit Diacono; & à talium munerum primo dicitur Acolythus, quia ἀκολουθέω græcè, idem eſt ac Latinè ſequor. Calvinus, qui videt vocabulum Cero-ferarii, tanquam magicum, lib. 4. inſtit. cap. 19. ſſ. 23. vult Acolythos, nihil aliud fuiſſe, quàm cubicularios Epiſcoporum. Sed audiat Concilium Carthaginenſe 4. can. 6. *Acoluthus,* D *cùm ordinatur ab Epiſcopo, accipiat ab Archidiacono cero-ferarium cum cereo: ut ſciat, ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari. Accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti.* Subdiaconi eſt miniſtrare Diacono in ſacrificio, unde in ordinatione ſua accipit Calicem vacuum, ut habetur in Conc. Carthag. 4. can. 5. & legere epiſtolas ad Miſſam; & ſic falsò dicit Calvinus, ad Subdiaconos ſpectaſſe tantùm juvare Diaconos in diſtributione eleemoſynarum, & pauperum cura.

Diaconi oblationes colligebant, præponebantur opibus Eccleſiæ adminiſtrandis, ut ipſimet hæretici coguntur admittere ex Act. 5. & inſuper, quod ipſi negant, aſſiſtebant Sacerdoti ſacrificanti; E diſtribuebant Euchariſtiam fidelibus, tempore ſacrificii legebant Evangelium, baptiſabant, prædicabant, reconciliabant publicos penitentes, & omnia faciebant, quæ poterant facere Epiſcopi & Presbyteri; exceptâ conſecratione Corporis Domini, ordinatione Clericorum, & officiis Ordinis poteſtatem requirentibus. Quod ſi ſolùm Diaconi curaſſent de diſtributione bonorum Eccleſiæ, non opus illis fuiſſet ordinatione per manuum impoſitionem; quæ tamen facta eſt in eis Act. 6. Antequam enim electi fuiſſent Diaconi ad tale officium, viduæ illud faciebant; quæ tamen non erant ordinatæ. Porrò, quia officia pecuniaria fuerunt ſemper adamata, factum eſt, ut primis

ſæculis

ſæculis Eccleſiæ inſoleſcerent Diaconi : unde ipſorum arrogantiam reprehendunt Cyprianus lib. 3. Epiſt. 9. Hieronymus Epiſt. 85. ad Evagrium ; & Concilia Nicænum cap. 14. Laodicenum can. 20. & Toletanum 4. cap. 38.

Quantùm denique ad Presbyteratûs ordinem, ſacerdotes inter alia munia, quæ in conſecratione ſua recipiunt, duplicem habent authoritatem ; unam ſupra corpus Chriſti reale, quod conficiunt & miniſtrant : & aliam ſupra corpus Chriſti myſticum, ſeu ſupra Chriſtianos & fideles, quos poſſunt ligare & ſolvere. Sicut ergo Chriſtus duplicem in diverſis temporibus Apoſtolis ſuis contulit authoritatem ſupra ſuum corpus verum & myſticum, conferens primam in ultima cœna, dum eis dixit, *Hoc facite* ; & alteram poſt reſurrectionem ſuam, dicens, *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* ſic Eccleſia Chriſtum imitari cupiens in diverſa occaſione hanc duplicem poteſtatem confert ſacerdotibus in duplici virtuali parte ordinationis illorum. Prima, inquam, poteſtas ſuper corpus Chriſti verum & reale datur in prima parte ordinationis, per traditionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, cui iſta accedunt Epiſcopi verba : *Accipite poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro vivis & mortuis : In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Secunda verò poteſtas ſuper corpus Chriſti myſticum datur in alia parte ordinationis, per impoſitionem manuum Epiſcopi, dicentis : *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis ; & quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Si quæratur, utrùm Cantores ſeu Pſalmiſtæ reponantur inter veros ordines, cùm B. Clemens lib. 3. Conſt. Apoſt. cap. 11. dicat eos in numero Clericorum eſſe computandos ; illos adjungat Diaconis & Subdiaconis, ipſos declaret à ſolis Epiſcopis eſſe ordinandos, addatque, hunc eſſe Eccleſiaſticum Ordinem : Reſponderi debet negativè. Tum quia in Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 3. non recenſeri in ſeptenario Ordinum numero. Tum quia tale officium non ſolis convenit clericis, ſed toti fidelium cœtui, ex quo aſſumi poterant Cantores ; etiam ex Catechumenis juxta Socratem lib. 3. Hiſt. tripartitæ cap. 48. Cathecumeni autem ordinari non poterant, cùm non eſſent baptiſati. Tum quia ordines conferri debent ab Epiſcopis, cantores verò inſtitui poſſunt à ſimplici ſacerdote, ut ait Concilium Carthaginenſe 4. dicens can. 10. Pſalmiſtam, ſeu cantorem, poſſe abſque ſcientia Epiſcopi, ſolâ Presbyteri juſſione, cantandi ſuſcipere officium. Authoritates ergo huic aſſertioni oppoſitæ intelligi debent de officio cantoris, non ratione ſui præciſè, ſed ratione ordinis ſibi adjuncti, videlicet lectoratûs, qui verè reponitur inter ordines, nec poteſt conferri, niſi ab Epiſcopis. Quòd ſi in Græcis ritualibus deſcribatur ritus conferendi lectoratum, quemadmodum & cæteros ordines ; ſicut & in Conc. Carthag. 4. can. 10. hoc nihil concludit, quia ibi non ſolùm deſcribuntur ritus conferendorum ordinum, ſed etiam illi ritus, per quos traditur poteſtas ad exercenda plura officia Eccleſiaſtica, Abbatum v. g. Archipresbyterorum, Archidiaconorum, imò & conſecrandarum virginum. Maneat ergo, quòd cantoratus non ſit ordo, niſi forſan uſurpetur pro lectoris officio, cui multùm affinis eſt ; cùm lector legat etiam Pſalmos, & ſolô modô pronuntiandi differant, lector recitando ſimpliciter, & cantor modulando.

Quantum ad Tonſuram clericalem, plura quidem diximus de illa, in quæſtiunculis de ordinibus ;

A quia tamen ea non ſatis probant, an reponi debeat inter Ordines : ideo, ad confirmationem eorum quæ ibi habentur ; Advertendum eſt, quòd plures canoniſtæ apud Vaſqueſium diſp. 236. doceant, tonſuram eſſe ordinem. Tum quia ordo Eccleſiaſticus eſt ille, quo clerici diſtinguuntur à laicis, quod eſt proprium tonſuræ clericalis. Tum quia per tonſuram confertur poteſtas pſallendi officium. Tum quia Innocentius III. cap. *cùm contingat* primam tonſuram appellat ordinem. Tum quia tonſurati gaudent privilegiis clericorum & poſſunt recipere beneficia, quorum laïci ſunt incapaces. Attamen omnes Theologi cum Bonaventura in 4. part. 1. diſt. 24. q. 2. contrarium ſentiunt, ex Conc. Trid.
B ſeſſ. 23. cap. 2. ubi ait ; quòd illi, qui jam tonſurâ clericali inſigniti eſſent per minores ordines, ad majores aſcenderent. Quo ſufficienter indicatur, tonſuram eſſe reverà diſpoſitionem ad ordines ſuſcipiendos, non verò habere rationem ordinis : quia per eam non confertur ulla poteſtas activa conficiendi vel diſpenſandi Euchariſtiam. Quando ergo dicitur, per tonſuram diſtingui clericos à laïcis ; hoc verum eſt, ratione ſtatûs clerici, non verò ratione ordinis cujuſdam. Quando Innocentius cum Alcuino dicit, tonſuram eſſe ordinem ; id intelligitur de Ordine latè ſumpto, pro quocumque ſcilicet Eccleſiaſtico gradu. Quòd ſi tonſurati gaudeant privilegio clericorum, hoc non denotat ordinationem ; cùm etiam mulieres & clerici, qui ſolemnem profeſſionem emiſerunt in religione ap-
C probata, talibus privilegiis potiantur. Si etiam Sixtus V. tonſuram appellet caracterem clericalem, in motu proprio an. 1588. per caracterem non intelligit qualitatem indelebilem animæ affixam, ſed deſtinationem permanentem in clericali ſtatu.

Quæstio IV.

An Epiſcopatus ſit ordo diſtinctus à Sacerdotio?

Quia non ſufficienter pronuntiavimus ſuper hanc materiam, in qua multùm controver-
D tuntur Doctores ; ad corroborationem majorem eorum quæ diximus, loquentes de Ordinis ſacramento ; Notandum eſt, duas in hac materia opponi ſententias ; & tertiam, quam tenemus inter utramque verſari. Primò ergo *Magiſter ſent.* in 4. diſt. 24. *Alenſis* 4. par. quæſt. 20. memb. 8. *D. Thomas* in 4. diſt. 24. q. 3. art. 1. quæſtiunc. 2. *D. Bonaventura* in 2. par. diſt. ejuſdem art. 2. q. 3. & *Albertus magnus* eâdem diſt. art. 38. *& plures alii*, negant Epiſcopatum eſſe Ordinem novum, ſed per eum volunt ampliari poteſtatem clavis, quæ per Epiſcopalem conſecrationem ſequitur ad Ordinem Presbyteratûs. Secundò, Canoniſtæ omnes cum Altiſſiodorenſi, Durando, Paludano, Bellarmino, & Vaſqueſio, volunt Epiſcopatum, ut præſcindit
E à ſacerdotio, eſſe ordinem propriè dictum, diſtinctum ab aliis ſeptem. Tertiò, Guillielmus Pariſienſis & Gabriel, quorum adhæremus ſententiæ, aſſerunt Epiſcopatum eſſe quidem verum Ordinem, non tamen adæquatè diſtinctum à ſacerdotio, ſicuti alii ordines ab illo diſtinguuntur.

Conclusio.

Episcopatus eſt ordo diſtinctus à ſacerdotio ; ſed tantùm inadæquatè. Nam Ordo propriè dictus eſt cœremonia ſacra, per quam confertur

Digitized by Google

poteſtas in Ordine ad ſacramentum Euchariſtiæ conficiendum vel diſpenſandum; ſed talis eſt Epiſcopatus, qui diſtinctus à ſacerdotio ordinatur ad corpus Chriſti conficiendum, ſaltem mediatè & remotè, quatenus ordinat Preſbyteros, ut corpus Chriſti efficiant: ergo Epiſcopatus ut ſic eſt ordo diſtinctus à Preſbyteratu. *Deinde*, ex Scoto diſt. 24. num. 7. quando conſecratur Epiſcopus, vel illi confertur poteſtas Ordinis ſimpliciter, vel tantùm augetur illi poteſtas juriſdictionis, ut volunt authores primæ ſententiæ; ſed non datur aut augetur tantùm poteſtas juriſdictionis, quandoquidem auferri poſſet per ſuperiores, qui poſſunt tollere juriſdictionem ab inferioribus; quod tamen eſt falſum, cùm Epiſcopus ſuſpenſus aut interdictus poſſit adhuc validè ordinare, confirmare, & alias functiones ſui officii exercere: ergo Epiſcopatus eſt ordo diſtinctus à Preſbyteratu. *Poſteà*, accedit Concilium Tridentinum, quod ſeſſ. 23. cap. 4. docet, in ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, non requiri conſenſum populi; ubi Concilium appellans Epiſcopatum Ordinem, ſicut & ſacerdotium, & alia miniſteria, vult proinde ipſum eſſe ordinem diſtinctum à Preſbyteratu. *Rurſus*, 1. ad Timoth. 4. Apoſtolus monet eum, ut *nolit negligere gratiam, quæ data eſt illi cum impoſitione manuum Presbyterii*: quibus verbis ſignificat Paulus, ordinatum fuiſſe Timotheum in Epiſcopum. *Idem* docent Concilia, quæ eôdem modô loquuntur de Epiſcopatu, ac de ſacerdotio, illumque vocant ſimpliciter ordinem; ut habetur in Carthag. 4. ubi can. 2. habetur: *Cùm Epiſcopus ordinatur, duo Epiſcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput ejus.* Similiter Anacletus Papa Epiſt. 3. cap. 1. dicit ſacerdotium, bipartitum eſſe Ordinem, in Epiſcopos nempe, qui ſuccedunt Apoſtolis; & Preſbyteros, qui ſeptuaginta duorum Domini diſcipulorum locum tenent. Quòd autem Epiſcopatus diſtinguatur tantùm inadæquatè à ſacerdotio, videbitur in ſolutione primæ objectionis.

Objicies primò: Si diſtinguatur Epiſcopatus à ſacerdotio, plures erunt ordines quàm ſeptem. Reſp. eſſe reverà plures ordines inadæquatè ſumptos, & tantùm ſeptem adæquatè uſurpatos; Epiſcopatus enim non diſtinguitur adæquatè à ſacerdotio, ſicut diſtinguuntur alii ordines: quia licèt ſacerdotium poſſit exiſtere ſine Epiſcopatu, non poteſt tamen conſiſtere Epiſcopatus ſine ſacerdotio. Ex inſtitutione enim Chriſti Epiſcopatus Preſbyteratum includit eſſentialiter, ita quòd irrita ſit conſecratio alicujus in Epiſcopum, qui non fuerit anteà ſacerdos: quod non eſt verum de aliis ordinibus, ubi reperitur quidem ſubordinatio talis, ut unus non ſuſcipiatur, niſi poſt alium; nihilominus, quantùm ad ſubſtantiam, unus alium non involvit eſſentialiter, cùm non foret irrita ordinatio Preſbyteri, ſi non præcederet Diaconatus. Hæc autem differentia repeti debet ex ſola voluntate Chriſti nobis per traditionem innoteſcente, quâ voluit, ut Epiſcopatus, tanquam ſummum ſacerdotium, involveret eſſentialiter Preſbyteratum, ut ſacerdotium minus: & ſic Epiſcopatus in ſuo adæquato conceptu involvit Preſbyteratum, nec proinde ſunt pluſquàm ſeptem ordines adæquatè conſiderati. Si enim Epiſcopatus ut ſic non includeret eſſentialiter ſacerdotium ſimplex in ſua ratione, non eſſet illo ſacerdotio præſtantius, quandoquidem conſecratio corporis Chriſti, quæ pertinet ad ſacerdotem, eſt actus longè nobilior conſecratione chriſmatis & miniſtrorum altaris.

A Objicies 2. Ordo Epiſcopalis non reſpicit Euchariſtiam conficiendam aut diſpenſandam; ſed ordines diſtinguuntur per reſpectum ad Euchariſtiam, quæ eſt ſingulorum ordinum finis: ergo Epiſcopatus non eſt ordo diſtinctus à ſacerdotio. Reſp. quòd ſi ordo Epiſcopalis non referatur proximè & immediatè ad ſacramentum altaris, ipſum tamen mediatè & remotè reſpiciat; ordinando ſacerdotes, & conſecrando templa, altaria, vaſa, & veſtimenta, quæ per ſe & immediatè referuntur ad Euchariſtiam. Si dicatur, quòd Doctor noſter ſit in contraria ſententia, ut videtur Cavello ejus ſcholiaſti: Reſpondet Hiquæus, quòd ſi attentè legatur Scotus, potiùs videbitur eſſe in noſtra: ſi enim apertè non loquatur, propter reverentiam

B antiquorum Doctorum, quos citavimus; priùs tamen eorum opinionem vocavit in dubium, & in neutram partem hanc difficultatem reſolvit: ut notat Hiquæus in Commentar. ſuper diſt. 24. num. 6. unde recurrendum eſt ad id, quod allegavimus antea ex Scoto num. 7. Ex quo apparet, quòd exiſtimaverit, Epiſcopatum eſſe Ordinem diſtinctum. *Dices*: Alii Ordines habent tempus præfixum, quo conferantur, ſcilicet in ſabbatis quatuor temporum, quod non habet Epiſcopatus. Reſp. etiam minores Ordines poſſe conferri quolibet tempore Epiſcopis placito, *cap. de eo, extra de tempor. Ordinationum.* Adde quòd non ordinentur Epiſcopi, niſi die Dominico, aut Feſtivo; quia ſcilicet Ordo

C ille eſt eminentior ſacerdotali, qui confertur feſtialibus diebus. *Dices* ex Hieronymo, Epiſcopatum non importare Ordinem jure divino diſtinctum à Preſbyteratu, ſed tantùm dignitatem ſacerdotis ſuperioris in inferiores, jure humano & poſitivo introductam: ut patet ex Comment. in Epiſt. ad Titum cap. 1. ubi ait: *Idem eſt ergo Presbyter, qui & Epiſcopus: & antequam diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ, communi Presbyterorum conſilio Eccleſia gubernabantur: poſtquàm autem unuſquiſque eos, quos baptiſabat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut unus Presbyter electus ſuperponeretur cæteris, ad quem*

D *omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum tollerentur ſemina.* Quod dicere eſt, Epiſcopum differre tantùm à ſacerdote penes dignitatem extrinſecam; non penes Ordinem intrinſecum. Reſp. aliquos putaſſe, D. Hieronymum fuiſſe in ea mente, quòd crederet, Epiſcopum ſolo jure Eccleſiaſtico præferri ad ſacerdotem; ſed hoc falſiſſimum eſſe, tum in ſe, tum ex parte tanti Doctoris, videbitur in quæſtione ſequenti.

Quæstio V.

An jure divino diſtinguatur Epiſcopus à Presbytero?

E Aerius, juxta Epiphanium hæ ſ. 75. & Auguſtinum cap. 53. lib. de Hæreſibus, ut conſolaretur, ſe Epiſcopum factum non fuiſſe, excogitavit Epiſcopum non diſtingui à Preſbytero, niſi per deſtinationem hominum: quod ſimiliter tenuerunt poſteà Vvicleffiſtæ cum Luthero & Calvino. Iſte enim lib. 4. Inſtit. cap. 4. §. 1. ait: *Quibus docendi munus injunctum erat, eos omnes numerabant Presbyteros; illi ex ſuo numero in ſingulis civitatibus unum eligebant, cui ſpecialiter dabant titulum Epiſcopi; nè ex æqualitate, ut fieri ſolet, diſſidia naſcerentur. Neque tamen ſic honore & dignitate ſuperior erat Epiſcopus, ut dominium in collegas haberet; ſed quas*

Digitized by Google

partes habet Conſul in Senatu, ut referat de negotiis, & exequatur quod decretum eſt ex communi conſilio. Id muneris ſuſtinebat Epiſcopus in Presbyterorum cœtu, atque idipſum pro temporum neceſſitate fuiſſe humano conſenſu inductum, fatentur ipſi veteres. In hunc errorem non deſunt qui attrahant D. Hieronymum, propter verba ſuperius allegata, quæ videtur reſumere in epiſt. ad Evagrium quæſt. 85. ſed quantum diſtet B. Hieronymus ab Aetio, patebit in ſequentibus.

CONCLUSIO.

JURE divino Epiſcopus Presbytero, tum poteſtate Ordinis, tum etiam Juriſdictione, major eſt. Sic Concilium Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. Sancta Synodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos qui in locum Apoſtolorum ſucceſſerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem pertinere, & poſitos eſſe à Spiritu S. ut regerent Eccleſiam Dei, eoſque ſuperiores eſſe Presbyteris: & ſic non homines fecerunt Epiſcopos, ſed Spiritus ſanctus. Quod confirmatur cap. 7. *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores, anathema ſit.* Hæc ſententia apud Magiſtrum lib. 4. diſt. 24. tenetur ab omnibus Theologis, & eam amplectitur D. Thomas 22. q. 184. art. 6. Quod autem Epiſcopatus poteſtate Ordinis ſit Preſbyteratu major, etiam jure divino; ex hoc patet, quòd Epiſcopus poſſit ordinare Presbyteros & generare Patres Eccleſiæ ut dicebat Epiphanius contra Aerium; ubi Sacerdotes, baptiſando, dant tantùm Eccleſiæ filios. Hoc eſt conforme Damaſo epiſt. 3. Concilio Antiocheno cap. 10. Ancyran. cap. 12. omnibus Patribus & præſertim Hieronymo & Gregorio III. Ille enim epiſt. 85. ad Evagrium ait, *Quid facit Epiſcopus, exceptâ ordinatione, quod Preſbyter non faciat?* Iſte verò in Epiſt. ad Bonifacium irritas declarat omnes ordinationes, quæ non fuerunt ab illis, qui ſcirentur eſſe Epiſcopi: Addi poteſt, quod Epiſcopatus non tantum ſuperet Preſbyteratum in hoc; quod ſoli Epiſcopi poſſint ordinare; ſed etiam, quòd ſoli confirmare valeant, & conſecrare templa & altaria, ut docent. S. Leo in epiſt. ad Epiſc. Germaniæ, Damaſus in epiſt. 5. de Chorepiſcopis, & ante iſtos D. Dionyſius cap. 4. & 5. Eccleſiaſt. Hierar. Quod poteſt colligi ex Act. 8. ubi ſoli Apoſtoli, quibus Epiſcopi ſucceſſerunt, per impoſitionem manuum dabant Spiritum S. baptiſatis.

Quòd etiam Epiſcopi jure divino ſint Presbyteris majores in poteſtate juriſdictionis, hoc poteſt deduci ex veteri Teſtamento, ubi in triplici gradu erant Pontifex, Sacerdotes, & Levitæ; ſed juriſdictio erat penes Pontificem, non penes Sacerdotes ſimplices, Deuteron. 17. *Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis*, ideſt Pontificis, *imperio, ex ſententia judicis moriatur:* ergo Epiſcopi, qui in Eccleſia ſunt, quod olim erat Pontifex, juriſdictionem habent. Secundò, Act. 10. cura & gubernatio Eccleſiæ intelligitur pertinere ad Epiſcopos, *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Tertiò Epiſcopi ſuccedunt immediatè Apoſtolis, & Preſbyteri ſeptuaginta diſcipulis, ut docent omnes Patres apud Bellarminum; ſed jure divino diſcipulis majores erant Apoſtoli in juriſdictione, quandoquidem ſolis iſtis dixit Chriſtus Act. 1. *Sicut miſit me vivens pater, & ego mitto vos:* ergo, &c. Ob hoc, poſt receſſum Judæ, ut reſtitueretur duodenarius numerus, aſſumptus eſt Mathias, non abſque ſolemni cæremonia, licet anteà fuiſſet ex diſcipulis; quod denotat Epiſcopos eſſe majores. Quartò, Apoſtolorum tempore Presbyteri ſuberant Epiſcopis, quandoquidem Paulus dicebat Timotheo, qui erat Epiſcopus; *adverſus Presbyterum ac uſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.* Quintò, B. Ignatius in epiſt. ad Philadelphenſes ſcribit; *Boni ſunt Sacerdotes, melior autem eſt Pontifex, cui credita ſunt ſancta ſanctorum; cui ſoli commiſſa ſunt ſecreta Dei.* D. Clemens idem habet can. 40. *Presbyteri & Diaconi præter Epiſcopum nihil agere pertentent; nam Domini populus illi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus eſt rationem.* Tertullianus lib. de bapt. inquit; *Jus habet dandi baptiſmum ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus; dehinc Presbyteri & Diaconi, ſed non ſine Epiſcopi facultate.* Eôdem modô loquuntur alii Patres. Unde Bellarminus concludit, quòd Epiſcopi non ſint in cœtu Preſbyterorum, quaſi Conſules in Senatu, ut clamant hæretici, ſed ut principes inter ſubditos, quandoquidem à ſolis Epiſcopis celebrantur Concilia.

Hæretici, ut probent Epiſcopos & Presbyteros non differre gradu aut ordine, allegant multos Scripturæ contextus, ubi Presbyteri vocantur Epiſcopi; ut patet ex Paulo dicente ad Philipp. 1. *Paulus & Timotheus, omnibus ſanctis, qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & Diaconibus:* ubi per Epiſcopos intelliguntur Presbyteri, cum in eadem urbe non fuiſſent multi Epiſcopi. Reſponderi autem poteſt cum D. Chryſoſtomo in hunc locum; quòd Apoſtolorum tempore nomina Epiſcopi & Presbyteri fuerint utriſque communia, licet ipſorum ordines & juriſdictiones diſtinguerentur ut vidimus. Afferunt poſteà dictum Hyeronymi, qui in fine quæſtionis præcedentis, dixit; *Idem eſt Presbyter, qui & Epiſcopus, ut autem tollerentur ſchiſmatum ſemina, in toto orbe decretum eſt, ut unus de Presbyteris electus cæteris ſuperponeretur.* Ad id autem D. Thomas 22. q. 184. art. 6. reſpondet Hieronymum loqui de ſolis nominibus, non de rebus ipſis. Antonius Delphinus l. 2. de Eccleſ. dicit, quod initio naſcentis Eccleſiæ omnes Sacerdotes ordinati eſſent Epiſcopi, poſteà verò ad evitanda Schiſmata aliqui tantùm ordinarentur Sacerdotes; & ſic ex uſu Eccleſiæ Epiſcopi majores fuerunt Presbyteris. Medina exiſtimat, Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum, & alios, qui idem dixerunt cum Hieronymo, fuiſſe quidem in Aerii mente, ſed non fuiſſe damnatos, ut Aerius, propter ſanctitatem eorum, quod in cauſa fuit, ut illorum ſententia fuerit diſſimulata aut tolerata in illis, licet fuerit damnata in hæreticis. Sed quidquid ſit de præcedentium reſponſione, hæc quæ tradit Medina recipi non poteſt; cùm faciat injuriam tot clariſſimis Patribus, quos dicit fuiſſe Aerianos: imò & Eccleſiæ, cui affingit notam acceptionis perſonarum.

Dicendum ergo eſt, Hieronymum non exiſtimaſſe, quòd ſolo jure Eccleſiaſtico Epiſcopi eſſent majores Presbyteris; quandoquidem ipſemet ad Evagrium dicit. *Quid facit Epiſcopus, exceptâ ordinatione, quod non faciat etiam Presbyter?* & hoc contra Aerii mentem. In dialogo etiam contra Luciferianos; dum quæritur quare baptiſatus non niſi per manus Epiſcopi accipiat Spiritum ſanctum? Reſpondet, hoc ideo fieri, quia Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, ſuper quos deſcendit Spiritus ſanctus. Similiter, quando in cap. 19. Iſaiæ, explicat hæc verba Prophetæ, *in die illa erunt quinque civitates in terra Ægypti*; per illas intelligit quinque

Ordines Eccleſiæ, tres miniſtrorum, qui ſunt Epiſcopi, Presbyteri, & Sacerdotes; & duos plebis, nempe baptiſatorum & Catechumenorum: & ſic, juxta ipſummet Hieronymum divino jure primatum tenent Epiſcopi ſuper Presbyteros. Si igitur Hieronymus & alii Patres, quos à ſuis Partibus dicunt eſſe hæretici, extollant Sacerdotes: hoc ideo fecerunt, ut reprimerent Diaconos, ſe inſolenter efferentes ſupra Sacerdotes; propter diſtributionem eleemoſynarum & bonorum Eccleſiaſticorum: & fortè etiam, ut humiliarentur Epiſcopi, non multi facientes Presbyteros. Et ob hoc dixit Hieronymus, quòd Apoſtolorum tempore nomen Epiſcopi erat commune Presbyteris, à quibus non differebant in ordine Sacerdotali, nec forte in uſu juriſdictionis, quam Epiſcopi relinquebant in manibus Presbyterorum; ſaltem quoad aliqua: cùm numquam ſimplices Sacerdotes potuerint ordinare, nec confirmare, nec conſecrare vaſa, aut Eccleſias; quem uſum juriſdictionis commiſſæ Epiſcopi poſteà abſtulerunt à Presbyteris ſimplicibus, ad evitanda ſchiſmata.

Quæstio VI.

De præcipuis Eccleſiæ Miniſtris, & primò de Cardinalibus.

IN ſecunda Diſputatione partis præcedentis ſermo habetur de viſibili capite Eccleſiæ, nempe de Papa, & de illis difficultatibus quæ ipſum concernunt; in iſta autem loquimur de Eccleſiæ Miniſtris, nedum in genere, uti dictum eſt in præcedentibus; ſed etiam in ſpecie, ſicuti nobis in ſequentibus diſſerere convenit, præſertim de principalioribus; quales ſunt Cardinales, Patriarchæ, Epiſcopi, & Chorepiſcopi.

Dico ergo primò, per Cardinales, ut ſic conſideratos, non intelligi quidem Eccleſiæ Prælatos, qui ratione cardinalatûs habeant aliquam juriſdictionem ſuper alios fideles, niſi ratione tituli alicujus, per quem præſint quibuſdam Eccleſiis, & parochianis earum; ſed intelliguntur quidam Clerici illuſtriores, qui principes Eccleſiæ dicuntur, & aſſiſtunt ſummo Pontifici in regenda Eccleſia: & vocanturque Cardinales à Cardine. Ita quod, ut inquit Eugenius IV. *ſicut per cardinem volvitur oſtium domus, ſic ſuper hos totius Eccleſiæ oſtium ſuſtentatur & quieſcit.* Hujus nominis etimologiam confirmat Lælius Zecchius de republ. Eccleſiæ part. 1. dicens; *Nomen Cardinalis idem ferè ſignificat, quod principalis, vel is, à quo cæteri pendent; ut à cardine ſolent pendere oſtia: unde & venti Cardinales, virtutes Cardinales, & puncta cardinalia Zodiaci dici conſuetum eſt.*

Dico ſecundò, quantum ad originem Cardinalium, Panormitanum Abbatem eam deſumere ex Teſtamento veteri; juxta dictum Innocentii III. qui dicit; *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis fratres noſtri, qui nobis jure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores exiſtunt.* Quod repetit Eugenius IV. in conſtit. 15. ſſ. 4. Bullarii novi tom. 1. fol. 282. ubi ait: *Licet hujus dignitatis nomen, uti modò eſt in uſu, expreſſè non fuerit in primitiva Eccleſia, officium tamen eorum ex veteri Teſtamento traxit originem: aſſerit enim Innocentius, Sacerdotes Levitici generis aſſumptos Deuteron. 17. in ambiguitate judicii; & judicem, cui ex ipſorum conſilio parendum erat, nobis repræſentare Pontificem ſummum, & fratres ejus Cardinales, qui ei jure Le-*

A *vitico in executione ſummi officii exiſtunt coadjutores.* Paleotus de ſacr. conſiſt. conſultat. vult adumbratum fuiſſe officium Cardinalatûs per Apoſtolos, quos Lucæ 6. aſſumpſit Chriſtus, ad ſuſtinendum onus ſtabiliendæ, regendæ, & conſervandæ Eccleſiæ. Ciaconius exiſtimat, Cardinales ſucceſſiſſe hominibus illis, qui Romæ intercedebant ſuper civitatis regiones; unde curatores, ſeu capita regionum urbis, dicebantur: qui poſteà, relictâ priori denominatione, ſuam qualitatem deſumpſerunt ab ædificiis, hæreditatibus, & aliis bonis, quæ viri probi, & mulieres virtuoſæ, dederunt Eccleſiæ Romanæ, in ſuſtentationem Sacerdotum, Diaconorum, & pauperum; quæ donaria dicta ſunt tituli,
B à quibus Cardinales denominati ſunt. Pancyrolus credit, Cardinales ſucceſſiſſe antiquis Romæ patriciis, quorum dignitas erat omnium illuſtrior apud Imperatores; ita quòd, ſicut patricii conſilio ſuo aderant Imperatoribus in arduis negotiis, ſic & Cardinales aſſiſtunt ſummo Pontifici in difficilioribus Eccleſiæ rebus.

Cardinalis Florentinus probabiliùs tradit, quòd in primitiva Eccleſia Cardinales nihil aliud eſſent, quam Paſtores curati parochiarum in urbe Roma exiſtentium; ita ut, juxta B. Gregorium, illi qui præficiebantur regimini Eccleſiæ alicujus, dicerentur incardinari, ſeu cardinales inſtitui. Bellarminus docet, nomen Cardinalis primò impoſitum
C fuiſſe loco, & à loco fuiſſe tranſlatum ad perſonas; ita quòd quædam principales Eccleſiæ, ubi baptiſma conferebatur, dicerentur Cardinales tituli, & illi, qui regimini talium Eccleſiarum præerant, vocarentur Preſbyteri Cardinales. Sicut etiam erant Diaconiæ quædam, ſeu loca ubi reſidebant Diaconi; principales Diaconi talium Eccleſiarum vocabantur Diaconi Cardinales. Et eodem ritu Epiſcopi, qui præ aliis deputabantur ad electionem Papæ, erant Cardinales Epiſcopi. Nedum in Eccleſia Romana nomen Cardinalis ſumptum pro Preſbytero Paſtore vetuſtiſſimum eſt, non verò uſurpatum pro electore Pontificis, & Eccleſiæ univerſalis principe; uti nunc intelligitur: ſed
D etiam multis aliis in locis, præſertim in noſtra Gallia, uſurpatum fuit antiquitus; ut patet ex Theobaldo Sueſſionenſi Epiſcopo, qui hanc conſtitutionem aliàs fecit, reſpectu Abbatiæ S. Joannis in Vineis: *Presbyter verò Cardinalis ipſius ejuſdem loci mihi de more & Archidiacono de cura Parochianorum reddat rationem.* In Rituali etiam manuſcripto Eccleſiæ Trecenſis, Epiſcopus ſemper habuit tredecim Sacerdotes Cardinales, ſeu curatos; qui ipſi aderant in benedictione fontium baptiſmalium in Paſchate & Pentecoſte. Sed hoc nomen, quod diſtinctè habetur in Concilio Metenſi, ſub Carolo Magno, ſublatum eſt in aliis locis, & remanſit ſolùm in Eccleſia Romana.
E

Dico tertiò, numerum Cardinalium ad ſeptuaginta duos eſſe præfinitum; juxta Anacleti Pontificis verba, diſt. 21. ubi dicit; *Videntes Apoſtoli, meſſem eſſe multam & operarios paucos, rogaverunt Dominum meſſis, ut mitteret operarios in meſſem ſuam; inde ab eis electi ſunt ſeptuaginta duo diſcipuli: quorum typus gerunt presbyteri, atque in eorum locum ſunt conſtituti in Eccleſia.* Attamen talis numerus aliquando auctus, & aliquando imminutus eſt; juxta exigentiam Eccleſiæ. Sixtus enim IV. triginta tantùm purpuratos Patres in adminiſtratione Eccleſiæ habuit coadjutores. Alexander VI. quinquaginta plus vel minus. Leo X. ſexaginta duos. Paulus III. Paulus IV. Pius IV. & Gregorius XIII. majorem præ cæteris habuerunt numerum, qui ad ſeptuagin-

Digitized by Google

ta ſex pervenit. Ex conſtitutione autem Sixti V. ad ſeptuaginta tantum determinatus eſt Cardinalium numerus, connumeratis inſimul Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis; itaut Epiſcopi ſex, Presbyteri quinquaginta, & Diaconi quatuordecim eſſent, ut habetur in Bullario novo tom. 2. pag. 561. Quod idem longè anteà fuerat conſtitutum à Joanne VIII. ut relatum eſt à Baronio lib. 10. annal. ſub anno 882. Non obſtantibus tamen conſtitutionibus illis, & ſimilibus, nemo eſt, qui dubitet, ſummum Pontificem à tali numero poſſe detrahere, & illi addere pro libito; cùm par in parem nullum valeat habere jus, nec anteceſſor ſucceſſoribus valeat inferre præjudicium.

Dico quartò, numerum Cardinalium in tres ordines eſſe diſtinctum, quorum primus eſt Epiſcoporum Cardinalium ordo; ſecundus eſt ordo Cardinalium Preſbyterorum; & tertius ordo Diaconorum Cardinalium. Quibus Papa, veluti ſummus Sacerdos & hierarcha, præſidet, ad res pro univerſalis Eccleſiæ adminiſtratione deliberandas. Septenarius olim erat Cardinalium Epiſcoporum numenumerus, inter quos Oſtienſis Cardinalis Epiſcopus primum locum obtinet, pallio utitur conſecrando Papam & ungendo Imperatorem de mandato Papæ, & vocatur communiter ſacri Collegii decanus: ſed, ut videre eſt in conſtitutione Sixti V. præallata, impreſentiarum ſunt tantùm ſex Epiſcopi Cardinales. Ipſos ſequuntur Presbyteri Cardinales, & iſtos Cardinales Diaconi: Hique omnes & ſinguli ſuos habent titulos, à quibus denominationem accipiunt.

Dico quintò, tantam eſſe Cardinalium, dignitatem de jure novo, ut nedum Epiſcopos, ſed & Patriarchas de conſuetudine Romanæ Eccleſiæ præcedant; licet de jure antiquo Epiſcopi, & à fortiori Patriarchæ præceſſerint Cardinales non Epiſcopos. Sciendum enim eſt ex Gomeſio, Cardinalatûs dignitatem, non adeo illuſtrem, ut nunc eſt, ſemper fuiſſe; ſed ante tempora Clementis V. & Joannis XXII. fuiſſe inferiorem Epiſcopatui; ita quòd, ſi aliquis de Epiſcopo factus fuiſſet Cardinalis, Presbyter aut Diaconus, videretur derogare ad priſtinam dignitatem: cùm Epiſcopi haberent prærogativam ſcribendi in litteris Apoſtolicis immediatè poſt Pontificem, & ante Cardinales. Ratio autem hujus diverſitatis eſt, quòd in primis ſæculis, quando ardua quædam negotia in gubernatione Eccleſiæ aderant, tunc Pontifex recurrebat ad Concilia Epiſcoporum, qui proinde tunc habebantur in maxima conſideratione; cum autem factum eſt, ut creſcente Eccleſiâ, negotia multiplicarentur, nec facilitas adeſſet congregandi Epiſcopos; tunc Pontifex voluit habere ſecum conſiliarios, qui ſibi in rebus momenti aſſiſterent, & de conſilio quorum poſſet gubernare Eccleſiam: & hi fuerunt Cardinales, qui ad tantam dignitatem evecti ſunt, ut Epiſcopos præcedant, & Patriarchas; quia videlicet facti ſunt unum corpus cum Papa, uti confirmatum fuit diplomate Eugenii IV. conſtit. 15. ſſ. 6. Bullarii novi tom. 1. 281. *Ipſos præterea Cardinales pro honoris & dignitatis reverentia partem ſui corporis appellant Pontifices: ex quo ſine ulla dubitatione oſtenditur, poſt caput Eccleſiæ, quod eſt Papa, contigua ſui corporis membra, quæ ſunt fratres ejus Cardinales, præ cæteris Eccleſiæ membris ac partibus, honorari debere.* Ob hoc Bellarminus ait, quòd ſi conſideretur poteſtas Ordinis, major ſit Epiſcopus Cardinali non Epiſcopo, quia ordinat Presbyteros, baptiſatos confirmat & alia facit, quæ Cardinalis tantum Presbyter non operatur.

A Si etiam comparetur juriſdictio Epiſcopi in ſuam Diœceſim cum juriſdictione Cardinalis in ſuum titulum, aut Diaconium, major illa adhuc cenſetur; cùm Diœceſis ordinariè excedat titulum Cardinalis. Si verò conſideretur regimen Eccleſiæ univerſalis, quilibet Cardinalis præcedit Epiſcopum non Cardinalem; nam Epiſcopi ſimplices non aſſumuntur, niſi rarò, ad regimen univerſalis Eccleſiæ: benè autem Cardinales, qui præſto ſunt Pontifici, regunt cum illo Eccleſiam, & ſæpiſſimè creant, judicant, & deponunt Epiſcopos, & non vice verſa.

Dico ſextò, antiquioribus Eccleſiæ ſæculis, non in ea dignitate extitiſſe Cardinales, ſicuti habiti ſunt poſteà; cùm ſub prima & ſecunda Regum B noſtrorum familia non multùm ad Pontifices ſupremos acceſſerint, ſed fuerint tantùm Romæ Paſtores & Curati, ſicut & erant in Galliis. Sed eorum celſitudo duxit exordium ſub Nicolao II. Summo Pontifice, regnante apud nos Henrico primo Francorum Rege. Aucta eſt notabiliter ſub Alexandro III. qui voluit, ut Pontifices à Cardinalibus ſolis eligerentur, Gallis imperante Philippo Auguſto. Ipſorum honores incrementum acceperunt ſub Innocentio IV. S. Ludovico regnante. Ad faſtigium verò dignitatis pervenerunt ſub Bonifacio VIII. & Ludovico pulchro; ipſamque ſic adeptam conſervarunt ſequentibus annis.

Dico ſeptimò, multas reperiri ſummorum Pontificum conſtitutiones, quæ præſcribunt qualitates C requiſitas in promovendis ad Cardinalatum; ſed ut ait Paleotus, licet tales deciſiones ſervari debeant ex honeſtate quadam, non tamen ita aſtringunt Pontifices, ut in illis ulla cogens adſit neceſſitas. Primò Julius III. conſtit. 23. in Bull. novo tom. 1. pag. 715. prohibet, nè eodem tempore duo fratres Germani in eodem Collegio exiſtant; quod longiùs extendit Sixtus V. ut factionum fomes, & ſimultatum occaſi, præſcindantur ab hoc cœtu. Secundò, conſtit. 50. ſſ. 15. prohibentur Cardinales fieri, qui anteà Clericali caractere inſigniti & in quatuor minoribus conſtituti non fuerint, & habitum ac Tonſuram Clericalem, ſaltem per annum non geſtaverint. Tertiò, D Pius IV. jubet, nequidem Cardinalis Diaconus pronuncietur, qui ſaltem in 22. ætatis anno non fuerit, ut intra annum poſſit fieri Diaconus; conſtit. 63. Quartò, illegitimi, etiam per ſubſequens matrimonium legitimati, aut diſpenſati authoritate Apoſtolicâ, non poſſunt elevari ad Cardinalatum, licet ſint Regum aut Imperatorum filii; ex Sixto V. Quintò, prohibentur recipi inter purpuratos Patres, qui corpore, aut aliis ligati impedimentis, non poſſunt promoveri canonicè ad ſacros Ordines; ex eodem Sixto V. conſtit. 50. ſſ. 13. *Sextò*, qui ex legitimo etiam matrimonio ſuſcepit filios, nullatenus ſacra purpura decorari poteſt; conſtit. 50. ſſ. 16. quia talis certum ſuæ continentiæ teſtimonium exhibere nequit: verendumque eſt, nè E erga prolem nimium propenſus, Eccleſiæ negotia ſibi credita negligenter tractet. Septimò, ad hanc dignitatem promoveri nemo poteſt, niſi in menſe Decembri, jejuniorum diebus, conſtit. 50. ſſ. 10. Octavò, abſentes à Romana Curia nequeunt incardinari, niſi adjectâ conditione, ut intra annum ad Curiam accedant. Nono, Biretum rubeum à Romano Pontifice benedici ſolitum ac dimitti per ſervos aut nuntios, numquam imponetur illorum capiti, niſi prævio juramento de acceſſu proximo ad urbem; quod ſi curare recuſaverint, tale biretum eis denegatur, declaranturque inhabiles ad hujuſ-

Digitized by Google

modi dignitatem. Decimò, ultra ſeptuagenarium A numerum nullus promoveatur, & promotus nullum jus habeat, niſi deficiente uno, ſubſtituatur illi. Verùm, ut diximus, hæc omnia procedunt de ordinaria ſummi Pontificis poteſtate; ita quòd quilibet ſummus Pontifex prædeceſſorum ſuorum Conſtitutionibus derogare valeat: viſum eſt enim non rarò, quòd multi, non ſervatis his conditionibus, Cardinalatum obtinuerint.

Dico octavò, quòd receptio Cardinalium ſic fiat in publicis conſiſtoriis: Ut ſi noviter electi in urbe extiterint, ſtatim atque in ſecreto conſiſtorio à Papa fuerint pronuntiati, ad Cardinalem nepotem habitu ſuo communi ducantur, qui illos ſummo Pontifici præſentat, à quo Biretum rubeum in camera recipiunt. Deinde, in eodem Palatio convivio excepti revertuntur in propriam B domum à prandio, ubi non ſunt viſitandi publicè; donec receperint rubeum galerum in publico conſiſtorio, ut habetur in Romano cæremoniali lib. 1. ſect. 8. cap. 5. Poſteà, die Jovis, vel Sabbati, vel Martis, ut ſummo Pontifici placuerit, ſine comitatu novi Cardinales ad Palatium veniunt, ibique antiquiores Patres expectant; quibus omnibus congregatis, Pontifex cum pluvialis & mitris pretioſis ad publicum exit conſiſtorium, Cathedram aſcendit, antiquos Cardinales obſequium ſolitum offerentes recipit; omnibus conſedentibus, novos Cardinales evocat, qui inter juniores ducuntur ad conſpectum Sanctiſſimi, ubi detecto capite audiunt ſermonem illius de dignitate & officio Cardinalatûs; & eo finito, nova illi offerunt obſequia, & C allevati per eum ad oſculum oris recipiuntur, & deoſculati antiquiores redeunt ad ſubſellia in ordine nominationis. Poſteà, dum decantatur *Te Deum laudamus*, omnes Cardinales cum novis vadunt ad proximum ſacellum, ubi decantantur verſiculi & orationes; & redeunt ad Pontificem, qui candidatorum capitibus imponens galerum, dicit; *Ad laudem omnipotentis Dei & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ornamentum, accipe galerum rubrum, inſigne ſingulare dignitatis Cardinalatûs, per quod deſignatur, quòd uſque ad mortem, & ſanguinis effuſionem incluſivè, pro exaltatione ſanctæ fidei, pace & quiete populi Chriſtiani, augmento & ſtatu ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ; te intrepidum exhibere debeas, in nomine Patris, † & Filii, † & Spiritus* D *ſancti † Amen.* Quod ſi Cardinales initiandi ſint extra urbem, tunc ad eos mittitur Biretum rubrum, donec Romam acceſſerint Galerum recepturi.

Dico nonò, quòd poſt receptionem pilei claudatur, & aperiatur os novo Cardinali; quæ oris concluſio fieri ſolet à Pontifice in primo conſiſtorio ſequenti præcedens: in quo Papa novis Cardinalibus inhibet, ne quid loqui præſumant in Conſiſtoriis, aut Conciliis, quouſque de conſenſu Fratrum os illis aperiatur. In ſecundo verò aut tertio conſiſtorio, poſtquàm omnes, tam antiqui quàm recentes, convenerunt & ſederunt, Papa E jubet exire novos, qui in loco condecenti expectant; & Pontifex antiquis proponit, an illis videatur, os novis aperiendum eſſe, & ſingulis conſentientibus, revocantur novi, quibus hæc aut ſimilia dicit Pontifex. *Aperimus vobis os, tam in collationibus, quàm in Conciliis, atque in electione ſummi Pontificis, & in omnibus actibus, tam in conſiſtorio, quam extra, qui ad Cardinales ſpectant, & quos ſoliti ſunt exercere, in nomine Patris, † & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.* Sancivit alias Eugenius IV. conſtit. 1. §. 3. Cardinalem, cui os ſolemni ritu apertum non fuerit, in electione novi Pontificis vocem activam non habere; ſed tali conſtit. derogavit Pius V. die 26. Januar. an. 1571. & idem fecit Gregorius XV. in ſua conſtit. ſuper electionem ſummi Pontificis. Notari debet, quòd in Cardinalium receptione hic Ordo ſervetur; quòd poſterior receptus, ſi major ſit Ordine, præferatur aliis talem ordinem non habentibus; ita ut Cardinalis Presbyter de novo receptus præcedat Cardinalem Diaconum antiquioris promotionis: & Epiſcopus recentior Presbyterum vetuſtiorem.

Dico decimò, quantùm ad habitum & ornamenta Cardinalium, quòd in principio Eccleſiæ naſcentis, & per plures annos ſequentes, nulla fuerit inter Cardinales & alios Clericos indumentorum diffinitio. Ubi autem Conſtantinus magnus ad imperium devenit, Clericis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſervientibus dedit diſtincta veſtimenta à cæteris, qualia erant illa, quibus patricii induebantur Romæ, quæcumque iſta fuerint. Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi contra Federicum II. Imperatorem celebrato, anno 1244. Cardinalibus duodecim de novo creatis dedit galerum rubeum, ut cognoſcerent, pro defenſione Chriſtianæ legis ſponte ſibi mortem fore ſubeundam: & ex hac purpurei galeri conceſſione, purpuram Cardinalibus in quotidiano uſu permiſſam fuiſſe, affirmat Tholoſanus. Sed alii dicunt, poſt annos circiter quinquaginta, Bonifacium VIII. conceſſiſſe Cardinalibus purpurei coloris veſtimenta; ut inquit Ciacconius in vita Bonifacii VIII. Quidquid ſit de origine purpuræ Cardinalibus conceſſæ, certum eſt hodie, Cardinales, qui regibus æquiparantur, Regia indui purpurâ; & ob hoc dici purpuratos Patres. Non quidem ad corporis pompam, ſed ut oſtendant, ſe vitam poſituros, & ſanguinem fuſuros pro bono Eccleſiæ, unde dicit Hoſtienſis, Cardinales veſtiti purpurâ, quia debent eſſe *rubicundiores ebore antiquo*, quo ad charitatem & Paſſionis Chriſti memoriam. Quantum ad propria Cardinalium veſtimenta. Primò ſe offert toga talaris, oblonga, caudata, manicata, lanea maximi pretii, & quandoque etiam ſerica; hujuſmodi enim veſtes longæ, quæ totum contegunt corpus, totius vitæ puritatem indicant. Supra togam, ſuperpelliceum induunt, quod vocatur rochettum, ad denotandam præ candore ſuo vitæ innocentiam; quia ſcilicet Cardinales debent eſſe *nive candidiores.* Superpelliceo additur additur epithogium ad poplitem uſque dimiſſum, quod mantellettum appellant: huic imponitur palliolum quoddam breviſſimum, medietatem brachiorum operiens, cui additur capitis opertorium Mozzetta vulgò dictum. Quando ad Apoſtolicum palatium deveniunt Cardinales, hos privatos habitus deponunt; & amictum induunt inſigniorem, nempe cappam longam & latam, quæ Pontificalis nuncupatur; qua veſtiti, memores eſſe debent, plurimùm oneris illis accedere, ad laborandum pro Eccleſiæ univerſalis utilitate. Quod ſi ad Cardinalatûs dignitatem aſſumantur viri Monaſtici aut regulares, præcedentis formæ debent deferre ornamenta; ſed color religionis, unde deſumuntur, retinendus eſt: licet purpureo utantur pallio, dum legatorum à latere partes agunt, ut ait Manfredus lib. de Carnalibus cap. 5.

Dico undecimò, tria eſſe præſertim Cardinalium officia, quorum primum Ordinem reſpicit, ſecundum concernit electionem Pontificis, tertium verò ad Eccleſiæ univerſalis adminiſtrationem pertinet. Primò ergo, ratione Ordinis ſui, Cardinales, qui

Digitized by Google

ſummo in Eccleſia gaudent honore, attendere debent ad ſanctiones Leonis in Lateranenſi Concilio; ubi non tantùm hortatur eos, ſed & illis præcipit, ut ſobriè, caſtè, & piè viventes, non ſolùm à malo abſtineant, ſed ab omni ſpecie mali. Ut divinis officiis vigiles, & Miſſarum celebrationibus intenti, capellas ſuas in loco honeſto habeant. Ut eorum domus, familia, menſa, & ſupellex, nec faſtu, pompâ, aut ſuperfluis rebus, ſit reprehenſibilis; ſed modeſtiæ & frugalitatis ſpeculum mereantur dici: in qua prælati & alii viri inſignes convenientes apud eos honorificè, modeſtè tamen recipiantur, & eorum negotia commendata ſuſcipiantur benignè. Ut Epiſcoporum & prælatorum indecora non ſuſcipiant in domibus ſuis miniſteria; nè cæteris præeſſe debentes ad vilia deſcendant officia, quod paſtorali miniſterio manifeſtum induceret contemptum. Ut apud ſummum Pontificem piè, juſtè, & abſque partialitate ulla, negotia cuncta promoveant, oppreſſoſque & injuſtè gravatos, juxta vires & officii debitum adjuvent. Ut ſui tituli loca ſemel in anno, ſi præſentes fuerint in urbe, per ſe ipſos viſitent; & per ſui Vicarios, ſi abſentes extiterint: & cæt. quæ inſerta ſunt in conſtit. 7. Bullar. novi tom. 1. pag. 474.

Dico duodecimò, quòd ſecundum Cardinalis officium ſit, operam dare, ut mortuo uno ſupremo Pontifice, ſe applicet ad electionem ſucceſſoris; non tamen ante novem dies à prædeceſſoris obitu. Si enim in electione cujuſvis Epiſcopi triduum expectari debeat, in funere defuncti adimplendo, ut habetur ex Bonif. III. apud Gratianum cap. *nullus Pontifice diſt.* 79. conſentaneum eſt, ut in eo, qui univerſalis Eccleſiæ eſt caput & Epiſcoporum Epiſcopus, novem dies impendantur, in celebranda piâ & decenti pompâ funebri illius, priuſquam cogitetur de alterius ſubſtitutione; ſicut determinavit Gregorius X. Quod novemdiale ſpatium inſumatur, non ſolùm in parentandis defuncti exuviis, ſed in colloquio Cardinalium & oratorum commiſſorum à principibus Chriſtianis: & ut abſentibus Cardinalibus tempus accedendi concedatur. Hoc ergo novemdiali tempore conſumpto, conclavis ingreſſus nullâ ratione differri poteſt, nec ulteriùs Cardinales à curia abſentes expectari debent; ſed inceſſanter procedendum eſt, ut quamprimùm inſtituatur Pontifex. Non ſemper tamen eadem forma obſervata fuit, ſed tres diverſæ apud Chriſtianos ſcriptores reperiuntur in Eccleſia: quarum prima fuit per inſtitutionem, ſecunda per ſubſtitutionem, & tertia per viam electionis. Per viam inſtitutionis Chriſtus ſummus ſacerdos & Pontifex, collatis Petro clavibus regni cœlorum, Pontificem illum conſtituit. Per viam ſubſtitutionis aliqui volunt B. Petrum morti proximum præfeciſſe in Pontificatu B. Clementem, ut ipſemet Clemens innuit in Epiſtola ad Jacobum Jeroſolimitanum à Gratiano relata cap. 2. ubi habetur: *Simon Petrus in diebus ipſis, quibus vitæ finem ſibi præſenſit, apprehenſâ manu meâ, repente conſurgens, in auribus totius Eccleſiæ hæc protulit verba: Clementem hunc Epiſcopum vobis ordino, cui ſoli meæ prædicationis & doctrinæ cathedram trado.* Communis tamen Theologorum ſententia eſt, quòd nullus Pontifex poſſit ſibi ſubſtituere ſucceſſorem; unde nec B. Petri ſubſtitutio in perſona Clementis ſortita eſt effectum: nam Petro ſucceſſit immediatè Linus, Lino Cletus, & iſti Clemens, ut ſcribit gloſſa. Videns Clemens pernicioſum eſſe exemplum, quòd aliquis ſibi eligeret ſucceſſorem, renunciavit papatui; & tunc electi ſunt Linus, & eo mortuo Cletus, & poſt iſtum Clemens denuò electus eſt. Per viam denique electionis electi ſunt communiter Pontifices. Sed

Dico tertiodecimò, quòd electio, quæ nihil aliud eſt, quàm rerum vel perſonarum delectus, tribus adhuc modis poſſit fieri; nempe per inſpirationem Spiritûs ſancti, per viam compromiſſi, & per viam ſcrutinii. Electio fit per inſpirationem, quando abſque fallacia omnes conveniunt in unum ex Spiritûs ſancti impulſu; ut evenit in electione Fabiani Papæ anno 238. Teſtatur enim Euſebius in Hiſtoria Eccleſiaſtica lib. 6. cap. 22. quòd poſt Antheri mortem Fabianus electus fuerit in Pontificem, columbâ quâdam ſuper eum è ſublimi devolante, & ejus capiti inſedente, quod fecit; ut omnes eum elegerint, & in ſede Pontificia abſque mora abreptum collocaverint. Electio fit per compromiſſum, quando ex multis electoribus aliqui deſignantur, qui poſſint Pontificem eligere, ratione poteſtatis, quæ illis transfunditur: & hæc eligendi fôrma à pluribus Pontificibus, & recenter à Gregorio XV. approbatur. Pariterque factum eſt in electione Gregorii X. per compromiſſum in ſex Cardinales ex octodecim qui Viterbii aderant anno 1271. hoc ſuadente & enixè rogante S. Bonaventurâ Ordinis noſtri generali miniſtrô. Electio denique omnium communiſſima eſt ea, quæ fit per ſcrutinium; in qua tres Cardinales de collegio ſumpti ſingulorum vota ſecretò & ſigillatim diligenter exquirunt, in ſcriptis redacta in communi promulgant; hiſque peractis, collatione habitâ, ille cenſetur electus, in quem omnes conſentiunt; vel duæ partes ex tribus. Ad hanc autem electionem per ſcrutinium multa requiruntur de quibus videndi ſunt ſcriptores.

Dico quartodecimò, quòd pro tertio ex ſuis officiis, Cardinales debeant aſſiſtere Romano Pontifici in gubernanda Eccleſia, ut habet Platta de dignit. & Offic. Card. cap. 6. dicens: *Ante annos octingentos Romani Pontifices ad graviora negotia conſultanda cogebant Concilia, quæ nationalia vocabant, ideſt Italorum Epiſcoporum: quibus tamen Conciliis Cardinales Presbyteri intererant, ut ex D. Gregorii Synodo lib. 4. Epiſt. cap. 88. apparet: in ea enim poſt Epiſcoporum nomina, urbanorum etiam Presbyterorum leguntur. Sed auctis Eccleſiæ opibus, & inſuper acceſſione principatûs temporalis, cœpit Pontifex in ſingulos dies conſiliis & adjutoribus egere; Epiſcopi verò tam ſæpè evocari non poterant, eapropter Concilia paulatim omiſſa ſunt, totaque res ad Cardinalium ſenatum eſt redacta.* Ex hoc colligunt Doctores, Cardinales eſſe in tali poteſtate, ut Pontifex ſine ipſorum conſilio ardua non explicet: non quidem ex neceſſitate, quaſi non poſſit ardua etiam ſtatuere Pontifex abſque Cardinalium conſilio; ſed ex honeſta & rationabili conſuetudine, ut habet Cardinalis Paleotus, dicens: quamvis de neceſſitate non ſit à ſummo Pontifice petendum conſilium, nihilominus, præter conſiſtorium bis in menſe celebratum, aliæ multæ conſtitutæ ſunt Cardinalium congregationes, in quibus ſedis Apoſtolicæ negotia maturâ conſultatione decernuntur. Cùm enim ad ſedem Apoſtolicam nedum ea deferantur, quæ fidem & religionem concernunt, ſed etiam quæſtiones aliæ, & diverſæ difficultates, cujuſcumque generis; ideo, partitis cauſis, non uni omnia, ſed ſingulis ſingula traduntur cum ordine, ut negotia in particularibus foris diſcuſſa revolvantur ad Pontificem, qui ſuprema manûs impoſitione ſuper cuncta ultimò pronuntiet.

Dico quintòdecimò, primam omnium congrega-

Digitized by Google

tionum, in quibus agitur de rebus Eccleſiaſticis, A vocari Conſiſtorium, quod ex cæremoniali Romano celebratur in aula quadam remotiori Apoſtolici palatii, in qua conveniunt Cardinales cum ſummo Pontifice. Duplex eſt Conſiſtorium, publicum & privatum. Publicum vocant, quod eſt omnibus commune, in quo poſſunt convenire omnes, tum Cardinales, tum alii prælati, & privati homines de clericis & laicis: & in eo præfiguntur canoniſationes ſanctorum, audiuntur principum oratores, & ſimilia fiunt. Privatum ſeu ſecretum conſiſtorium conſtituitur ex præſentia ſummi Pontificis, aſtantibus tantùm eminentiſſimis Cardinalibus. Secunda congregatio vocatur ſancti Officii. Tertia eſt de propaganda fide. 4. De immunitate Eccleſiaſtica. B 5. De ſacris ritibus & cœremoniis. 6. Eſt ſuper executione & interpretatione Concilii Tridentini. 7. De erectione Eccleſiarum. 8. Pro conſultationibus Epiſcoporum & aliorum prælatorum. 9. Pro conſultationibus Regularium. 10. Pro indice librorum prohibitorum. 11. Pro fabrica ſancti Petri, ſeu de conſtruenda & exornanda baſilica principis Apoſtolorum. 12. Pro ſignatura gratiæ. 13. Pro conſultationibus negotiorum ſtatûs Eccleſiaſtici. 14. Pro gravaminibus tollendis. 15. Pro bono regimine & recta adminiſtratione bonorum communitatis Eccleſiaſticæ ditionis. 16. Pro viis, pontibus, & aquis curandis. 17. Pro ubertate annonæ. 18. De claſſe paranda & ſervanda ad ſtatûs C Eccleſiaſtici defenſionem. 19. Pro univerſitate ſtudii Romani. 20. De typographia Vaticana. 21. De ſervandis confinibus ſtatus Eccleſiaſtici.

QUÆSTIO VII.

De Patriarchis.

IN explicatione trigeſimi quinti canonis Apoſtolorum ſeſſ. 3. diximus, quod prælati, quos in Eccleſia Latina vocamus Primates, apud Græcos dicti fuerint Patriarchæ; ita quod Papæ ſubordinentur Patriarchæ & primates, tanquam Vicarii ipſius: Patriarchis & primatibus ſubjiciuntur Archiepiſcopi, qui & Metropolitani nuncupantur; D Archiepiſcopis verò Epiſcopi ſubſunt, & iſtis Paſtores Curati, ſacerdotes ſimplices, & alii Eccleſiæ miniſtri. Cardinales autem, de quibus antea, ſunt potius dignitates & perſonatus, quàm prælaturæ, niſi tales dicantur per reſpectum ad ſuam titularem Eccleſiam, cui reverà præſunt, & ſacerdotibus, miniſtris, ac fidelibus ejus. Sicut antea diximus ex Bellarmino, nomen Cardinalis primò impoſitum fuiſſe loco, & à loco tranſlatum fuiſſe ad perſonas, quæ illi præerant; ſic dicendum eſt de Patriarcharum nomine, quòd illi tales fuerint, qui Eccleſias Patriarchales regebant. Eccleſiæ autem Patriarchales illæ nominabantur, quas D. Petrus fundavit; unde initio Eccleſiæ erant tantùm tres E Eccleſiæ Patriarchales, quas fundavit & gubernavit Petrus; & quæ ſunt Romana & Antiochena, quas rexit per ſe; ac Alexandrina, quam gubernavit per alium, illi delegando ſuum diſcipulum Marcum, quem ad hanc miſit, ut in ipſa foret Epiſcopus, ſicut ipſe fuit Romæ & Antiochiæ. Sic D. Gregorius lib. 6. Epiſt. 37. ad Eulogium: & ante illum Concilium Nicænum, ut refertur Act. 16. Concilii Chalcedonenſis.

Tribus illis Eccleſiis Patriarchalibus adjuncta eſt pro quarta Patriarchali, Eccleſia Jeroſolimitana. Sed per plura ſæcula habebat tantùm nomen & titulum Eccleſiæ Patriarchalis, cujus juriſdictione non gaudebat; cùm toto illo tempore ſubjiceretur Archiepiſcopo Cæſarienſi, ut habetur can. 7. Conc. Nicæni, ſedebat tamen quarto loco, poſt Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam. In Concilio verò Chalcedonenſi illa evecta eſt ad privilegia & jura Eccleſiæ Patriarchalis, illique fuerunt aſſignatæ tres Palæſtinæ, quæ anteà erant ſub Patriarcha Antiocheno. Tandem, his quatuor Patriarchalibus Eccleſiis acceſſit pro quinta, Eccleſia Conſtantinopolitana. Hæc Eccleſia ab initio erat tantùm Parochialis, ſubdita Diœceſi Heracleæ, deinde facta eſt Epiſcopalis, ac denique Patriarchalis, ut commendaretur illa urbs, in qua ſedebant imperatores. In primo Concilio Conſtantinopol. cœpit Epiſcopus hujuſce urbis uſurpare nomen Patriarchæ, & ſecundum locum inter alios, poſt Patriarcham ſcilicet antiquæ Romæ, & de hoc canonem 3. *Conſtantinopolitana* condidit in illo Concilio, quem cum ſuis fabricavit, abſentibus legatis: ſed hæc præferentia fuit ſemper illi conteſtata uſque ad tempora Juſtiniani Imperatoris, ad cujus ſupplicationem Pontifex, nullo reclamante, conceſſit Epiſcopo Conſtantinopolitano nomen & dignitatem Patriarchæ: & ſic quinque Eccleſiæ Patriarchales habebantur in orbe Chriſtiano. Cùm autem tota poteſtas Eccleſiaſtica commiſſa fuerit Petro per Chriſtum, qui eum fecit caput ſupremum ſuper omnes fideles, ideo Eccleſia ejus, quæ eſt Romana, omnem habet præferentiam ſuper alias, & dicta eſt omnium Eccleſiarum matrix: unde remanſerunt tantùm quatuor Eccleſiæ Patriarchales, quæ hoc ordine debent numerari, Alexandrina, Antiochena, Jeroſolimitana, & Conſtantinopolitana: licet Græcorum fautores, authoritatem canonis Conſtantinopolitani conſervare prætendentes, dent præferentiam Patriarchæ Conſtantinopolitano.

Si quæratur, cur Eccleſia Alexandrina præferatur Antiochenæ, cùm hæc ſit antiquior, & in ea perſonaliter ſederit Petrus, qui in alia tantummodò præfuit per diſcipulum Marcum; Reſp. hoc ideo fieri, quia Alexandrinam rexit B. Marcus Evangeliſta, & Antiochenam dimiſit Petrus, cui ſolùm ſuffecit Evodium, qui Marco cedere debet. Inſtabis, cur ergo Epheſina, quam fundavit Paulus, & quam rexit Joannes, non cenſetur Patriarchalis? Reſpondet D. Gregorius lib. 6. Epiſt. 37. ad Eulogium, hoc attribui privilegio, quod habuit D. Petrus ſublimandi ſedes ſuas ad Patriarchalem dignitatem, ratione ſui principatûs ſuper univerſam Eccleſiam, & ſuper omnes Apoſtolos. Porrò, Anacletus Papa Epiſt. 3. confirmat hunc ordinem inter Patriarchatus, Romanum, Alexandrinum, & Antiochenum. Quantum ad præferentiam, quam tertius canon Concilii Conſtantinopolitani primi attribuit Patriarchatui hujus urbis, poſt Eccleſiam Romanam, quia & ipſa vocabatur Roma recens; ſemper contra illum canonem reclamatum fuit. Quantum verò ad id quòd Concilium Chalcedonenſe, quartum inter generalia, canone 28. confirmat præfatum canonem Conſtantinopolitani Concilii; iſte canon cum duobus ſequentibus additus fuit canonibus Concilii Chalcedonenſis, contra voluntatem legatorum S. Leonis, qui Eccleſiam tunc regebat. Hoc probat Baronius ad an. Chr. 451. cum Cardinali Perronio in reſponſione ad regem Britan. maj. lib. 1. cap. 34. unde Theodoretus, qui huic Concilio adfuit, & qui abbreviavit canones hujus Concilii Chalcedonenſis, recenſet tantum viginti ſeptem; ſicut & Theodorus lector, &

Digitized by Google

Dionyſius parvus. His ergo prælibatis de Eccleſiis Patriarchalibus in communi, agendum eſt de qualibet earum in particulari.

A Alexandrina Eccleſia, poſt Romanam omnium Eccleſiarum mundi prior ſemper extitit, quod multas peperit diſſenſiones inter ipſius Patriarchas, & Patriarchas Antiochenos, ſed per Conciliorum decreta, & determinationes Pontificum, talem honorem ſibi ſemper aſſervavit, ex eo quod D. Petrus anno à Nativitate Chriſti 46. beatum Marcum Diſcipulum ſuum ad hanc urbem miſerit, ubi iſtam fundavit Eccleſiam, quæ eſt Patriarchalium prima poſt Romanam, ſuam habens juriſdictionem ſuper Ægyptum, Libiam, Pentapolim, Æthiophiam, & Indiam citra Gangem. Nedum Patriarchæ Alexandrini curabant de faciendo Ciclo Paſchali, per quem indicabatur, qua die Paſcha celebrandum eſſet; quia ſcilicet erant peritiſſimi in aſtronomia: ſed inſuper erant legati nati ſanctiſſimæ ſedis Apoſtolicæ in partibus Orientalium. Multa Concilia celebrata ſunt in hac civitate, quorum prius fuit centum Epiſcoporum contra Arium an. 315. vel 317. Secundum in eadem urbe coegit Hoſius Cordubenſis Epiſcopus & S. Sylveſtri Papæ legatus, contra eundem Arium, an. 319. Tertium fuit pro electione D. Athanaſii an. 326. quod plurima alia ſequuta ſunt. Hujus Eccleſiæ primi Patriarchæ fuerunt poſt B. Marcum S. Ananius, Abilius, Cerdon, Primus, Juſtus, Eumenes, Marcus II. Celadion, Agrippa, Julianus, Demetrius, Heraclas, Dionyſius, Maximus, S. Thomas, S. Petrus, Achillas, S. Alexander, S. Athanaſius, & multi alii, quorum retinemus nomina, tum quia plurimi eorum fuerunt hæretici, tum quia omnes authores non conveniunt in illorum enumeratione: quod in cauſa erit, ut deficiamus à promiſſione recenſendi omnes Patriarchas cujuſcumque Patriarchatûs.

Antiochena Eccleſia in partibus Siriæ fundata fuit per D. Petrum, qui referente Euſebio ad an. Chr. 39. ibi plurimos Judæos & Gentiles convertit ad fidem, ex quibus celeberrimam compoſuit Eccleſiam, in qua manſit per ſeptem annos, Aſiæ & Ponti peragrando Provincias, ubi plurimos præfecit Epiſcopos, huic Eccleſiæ Alexandrinæ, quæ poſtea facta eſt Patriarchalis, ſubditos. Fideles hujus Eccleſiæ tanto zelo erga Chriſtum flagrabant, ut in primo Concilio ad talem urbem convocato per Apoſtolos ſuper uſum aut abſtinentiam legalium, vocati fuerint Chriſtiani; uti habetur Act. 11. Præter illud primum Concilium Antiochiæ celebratum, multa alia coacta fuerunt in eadem urbe; ut potè an. 255. ſub Cornelio Papa contra Novatianos. Aliud an. 266. contra Paulum Samoſatenum, in quo ſuos revocavit errores. Aliud an. 272. ubi idem Paulus, iterando ſuam hæreſim, à ſede ſua Antiochena ejectus eſt. Aliud celebrarunt in ea urbe Ariani an. 341. ut D. Athanaſium dejicerent. Aliud an. 344. in quo iidem Ariani adulteratam propoſuerunt fidei formulam, ut tegerent errores ſuos, & deciperent Catholicos. Aliud an. 360. ubi corrupti illi homines depoſuerunt Meletium, cui Euzoium ſubſtituerunt Diaconum Alexandrinum, partibus eorum faventem, & plurima alia. Hanc Eccleſiam primi tenuerunt. S. Petrus, Evodius, S. Ignatius, S. Heron, Cornelius, Heron II. Cornelius, Theophilus, Maximinus, S. Serapion S. Aſclepiades, Philetas, Zebinus, Babylas, Fabius, Demetrianus, Paulus Samoſatenus, Dominus, Timæus, S. Cyrillus, &c.

Hieroſolimitana Eccleſia per Apoſtolos inſtituta ſemper habita fuit, tamquam Eccleſiarum mundi totius prima ordine antiquitatis, non verò in juriſdictione; quoniam Eccleſiæ Cæſarienſi fuit ſubdita. Illuſtris habetur & ſanctiſſima per nativitatem, vitam, & miracula Chriſti; per deſcenſum S. Spiritus, Apoſtolorum prædicationem, & B. Jacobi hujuſce civitatis proto-Epiſcopi martyrium. A primis temporibus Eccleſia hæc Patriarchalis obtinuit titulum, ob reverentiam Epiſcoporum erga civitatem, quæ per mortem Chriſti celebrata eſt; longiùs tamen remanſit ſub ditione Cæſarienſis metropolitanæ, ut habetur can. 7. conc. Nicæni, *Mos antiquius obtinuit, ut Aliæ, ideſt Hieroſolimæ Epiſcopus honoraretur, ſalva metropolis propria dignitate.* Ex epiſt. 62. S. Leonis ad Maximum Antiochenum habetur, quòd patres Concilii Epheſini faventes Juvenali Hieroſolimorum Epiſcopo, ipſum declarare voluerint primatem Palæſtinæ, in præjudicium metropolitani Cæſarienſis; ſed S. Cyrillus & alii legati Apoſtolici, huic determinationi oppoſitionem fecerunt, ut conſervaretur ordo Patriarchalium ex con. Nicæno: attamen Juvenali jus illud inceſſanter ſollicitanti hanc ditionem conceſſit Chalcedonenſe Concilium ſeſſ. 8. conſentientibus legatis Papæ. Quia tamen fuerunt ſemper aliqui, qui ex parte Metropolitani Cæſarienſis reclamarunt contra hanc deciſionem, ideo Hieroſolimæ Epiſcopus non pacificè potitus eſt hac gratia, niſi in 5. Conc. generali Conſtantinopolitano 2. ubi Eccleſiæ Metropolitanæ Cæſarienſis & Sipopolitana, quæ antea ſubjiciebantur Patriarchæ Antiocheno, conceſſæ ſunt Hieroſolimorum Patriarchæ, ſicut & Eccleſiæ Berytenſis & Rubenſis in Syria, quæ antea erant ſub Patriarcha Alexandrino. Conſtat ergo, quòd hæc Eccleſia obtinuerit titulum Patriarchalis in conc. Nicæno, & rem ſeu privilegia in quinta ſynodo generali. Plurima apud illam congregata ſunt Concilia. Primum pro electione Mathiæ ad Apoſtolatum. 2. Pro deſignatione Diaconorum ſeptem. 3. Pro legalium obſervatione. 4. Pro celebratione Paſchatis ſub Victore 1. & plura annis ſequentibus. Hunc Patriarchatum tenuerunt B. Jacobus Minor Simon avunculus, S. Huſtus, S. Zacheus, S. Tobias, S. Benjamin, S. Joannes, S. Mathias, Philippus, Seneca, Juſtus, Levi, Ephrem, Joſeph, Judas, Marcus, Caſſianus, S. Alexander, Mazabanes, &c.

Conſtantinopolitana Eccleſia primò erat tantùm Parochialis, deinde Epiſcopalis facta eſt, tandemque evecta fuit ad dignitatem Patriarchatûs. Ut Epiſcopalis ſubjiciebatur primarui & metropolitæ Heracleæ. Ex quo autem Conſtantinus Magnus hanc civitatem, quæ antea Biſantium vocabatur, elegit pro ſede imperii; obtinuit titulùm Eccleſiæ Patriarchalis, licet remaneret ſub metropoli Heracleæ; & in Concilio Conſtantinopolitano 2. can. 3. juribus Patriarchalium gaviſa eſt: ſicque facta fuit ſuperior ad Metropolim Heracleæ; cui antea ſubjiciebatur, ſub ea tamen conditione, quòd prælati Heracleæ privilegium haberent conſecrandi Patriarchas Conſtantinopolitanos; & ob hoc Polieuctus, qui Theophilacto ſucceſſerat in hacce Eccleſia, vituperio ſe expoſuit, quòd ab Epiſcopo Cæſareæ, & non Heracleæ, obtinuerit conſecrationem. De ordine hujus Patriarchæ inter alios diximus anteà. Secundùm ex Conciliis generalibus celebratum fuit in hac urbe ſub Damaſo Papa an. 381. ut conſervaretur doctrina Concilii Nicæni, condemnaretur Macedonius, & ſedes Conſtantinopolitana occuparetur à Catholicis. Concilium

quintùm generale in hac eadem urbe coactum fuit an. 553. ſub Papa Vigilio & Juſtiniano imperatore, & hoc ut pax redderetur Eccleſiæ, quæ non modicam diviſionem patiebatur. Concilium generale octavum ſimiliter Conſtantinopoli habitum eſt an. 869. ſub Adriano II. Pontifice. Præter has ſynodos generales, fuerunt adhuc particulares plurimæ, quæ in civitate iſta convenerunt. Metrophanes fuit primus Patriarcharum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ubi erat Epiſcopus, antequam Conſtantinus veniſſet ad illam. Ipſum ſequuti ſunt S. Alexander, S. Paulus, Euſebius Arianus, Macedonius hæreſiarcha, Eudoxius Arianus, Demophilus Arianus, Evagrius cath. S. Gregorius Nazianz. Nectarius, S. Joa. Chryſoſtomus, Arſacius, Atticus, Siſinnius, Neſtorius, Maximianus, S. Proclus, S. Flavianus, Anatolius, Gennadius, Acacius, & cæteri.

Quæstio VIII.

De Epiſcopis.

LOquendo de miniſtris Eccleſiæ, debuimus inſtituere ſermonem de illis, qui in ſublimiori loco præſunt, quales ſunt Cardinales, Patriarchæ, & Epiſcopi: Unde, cùm dixerimus antea de Cardinalibus, qui ſummo Pontifici aſſident in regimine Eccleſiæ univerſalis; & de Patriarchis, qui portiones maximas Eccleſiæ gubernabant antiquitus: differendum venit poſtea de Epiſcopis ad mentem D. Thomæ qui 22. quæſt. 185. de illis agens octo proponit articulos, ſeu difficultates, quos ibidem ſolvit.

Quærit inquam primò, utrùm liceat Epiſcopatum appetere; quam, ut ſolvat quæſtionem, præſupponit Doctor Angelicus, in Epiſcopatu tria debere conſiderari. Primò operationem Epiſcopalem perquam utilitati proximorum intenditur. 2. altitudinem gradûs, quo ſuper alios conſtituuntur Epiſcopi. 3. quantitatem bonorum temporalium, quæ ex Epiſcopatu proveniunt, poſtea pro concluſione habet, quòd appetere Epiſcopatum bonum ſit & malum. Bonum ſcilicet, ſi in eo quæratur ſpiritualis proximi utilitas; malum verò, ſi aut opulentia, aut temporalis dignitas in Epiſcopatu concupiſcatur. Primum ideo verum eſt, quia appetere proximo ſuo bonum, laudabile & virtuoſum cenſeri debet, & opus charitatis. Secundum verò malum reputari debet, quia pertinet ad cupiditatem, quærere bona temporalia; & ad ſuperbiam, deſiderare honores & dignitates primatuum: unde Phariſæos plurimum vituperat Chriſtus, Math. 23. quòd ament primos accubitus in cœnis, primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Ex utraque ergo ratione patet veritas ſuperior, quòd bonum ſit & malum, Epiſcopatum appetere. Et quia actus Epiſcopalis, qui de ſe eſt bonus, annexam habet gradûs celſitudinem; ideo ſimpliciter loquendo, præſumptuoſum eſt appetere Epiſcopatum, niſi manifeſta imminente neceſſitate: unde D. Gregorius in Paſtorali par. 1. c. 8. ait, quòd tunc laudabile erat Epiſcopatum quærere, quando per hunc dubium non erat quemcumque ad graviora pervenire ſupplicia. Si tamen operatio & labor Epiſcopalis pro utilitate proximi cadat ſub deſiderio, tunc iſtud non eſt malum: bene autem primatum dignitatis quærere, ut inquit Chryſoſtomus homil. 25. in Matth. *Opus quidem*

A *deſiderare, bonum; primatum autem honoris concupiſcere, vanitas eſt.* Quòd ſi Paulus 1. ad Titum 3. dicat, *qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*: hoc verum erat tempore Pauli, inquit Gregorius in Paſtor. par. 1. c. 8. quoniam, qui plebibus præerat, primus ad tormenta ducebatur; & ſic martyrium quærebant, qui appetebant epiſcopari. Quòd ſi ſit bonum appetere ſtatum religionis, qui non tantæ perfectionis eſt, ac Epiſcopalis, ratio diſparitatis eſt, quòd liceat appetere perfectionem, ad inſtar Religioſorum, qui ſunt in ſtatu perfectionis acquirendæ; præſumptuoſum verò eſt, ſe credere perfectum, quod neceſſe eſt, ut quis poſſit appetere Epiſcopatum. Quòd ſi Iſaias cap. 6. ſe obtulerit ad officium prædicationis, quod

B Epiſcopis proprium eſt; hoc non fecit, antequam ſciret, ſe purgatum eſſe calculo altaris.

Quærit ſecundo D. Thomas, an liceat Epiſcopatum ſibi injunctum omnino reſpuere? & ad hoc reſpondet in concluſione articuli 2. Epiſcopatum à ſuperiore mandatum animo obſtinato recuſare, peccatum eſſe charitati & humilitati repugnans: & hoc juxta Auguſtini mentem, qui epiſt. 81. dicit; *Si quam operam veſtram mater Eccleſia deſideraverit, nec elatione avida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis.* Et epiſt. eadem poſtea adjungit, *Neque otium veſtrum neceſſitati Eccleſiæ præponatis; cui parturienti, ſi nulli boni miniſtrare vellent, quomodo naſceremini, non inveniretis.* In corpore arti-

C culi S. Doctor addit, quòd aliquid deceat appetere ſecundum voluntatem propriam, & aliud ſecundum voluntatem alterius: & quod homo per voluntatem propriam debeat inſiſtere principaliter ſuæ ſaluti, & ſaluti aliorum intendere principaliter per voluntatem alterius poteſtatem habentis: unde infert, quod ſicut peccaret ille, qui ex proprio motu ſe ingereret ad regimen aliorum; ſic & ille peccaret, qui contra injunctionem ſuperioris finaliter recuſaret gubernationis officium. Quod autem talis recuſatio oneris Epiſcopalis eſſet peccatum repugnans charitati & humilitati, patet ex DD. Auguſtino & Gregorio. Ille enim lib. 19. de civit. cap. 19. ait: *negotium juſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis.* Iſte verò in Paſtor. par. 1. cap. 6. in-

D quit: *Tunc ante Dei oculos vera eſt humilitas, cùm ad ſuſcipiendum hoc quod utiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt.* Si dicatur, quod dilectio Dei, quæ propria eſt vitæ contemplativæ, præemineat amori proximi, cui tendit vita activa; ac proinde quòd liceat recuſare Epiſcopatum, ut potè minus bonum, ut quis maneat in ſolitudine. Reſp. cæteris paribus, vitam contemplativam eſſe meliorem activâ, & amorem Dei amore proximi; quia tamen neceſſitas multitudinis ſeu Eccleſiæ preferri debet bono unius, ideo præponderat officium Epiſcopale ad ſolitariam vitam; cùm maximè prælati non ſic transferantur ad vitam activam, ut contemplativam deſerant & amorem Dei. Auguſti-

E nus enim tract. 123. in Joan. explicans verba Chriſti ad Petrum, *Paſce oves meas*, dicit; *Sit amoris officium paſcere dominicum gregem, ſicut fuit timoris indicium negare paſtorem.* Si B. Marcus ex D. Hieron. in prologo ſuper Marc. ad fidem Chriſtianam converſus ſibi amputaverit pollicem, ut recuſaret ſacerdotium: hoc potuit revera facere, quia tale officium non erat injunctum, ut in propoſito. Si etiam aliqui voveant, ſe nunquam Epiſcopatum recepturos, hoc eis licet ante præceptum illis factum de hoc munere acceptando; ſi tamen intenderent ſe obligare ad hoc, quòd nec prælaturam acciperent, jubente ſuperiore, tale votum

Digitized by Google

eſſet invalidum, inquit D. Thomas ad 3.

Quærit tertiò Doctor Angelicus, an ad Epiſcopatum aſſumptus debeat eſſe cæteris melior; & negativè reſpondet in concluſione articuli 3. dicens: Qui quempiam ad Epiſcopatum eligit, non ſimpliciter cæteris meliorem tenetur eligere; ſed illum, quem cæteris magis idoneum novit ad animarum regimen: ei vero qui eligitur ſat fuerit, ut nihil in ſe animadvertat, ob quod tali munere ſe indignum exiſtimet. Primum confirmatur in corpore articuli, per hoc, quod qui aliquem tenetur providere ad Diœceſim, non teneatur eligere meliorem ſimpliciter, ſecundum charitatem; ſed eum, qui eſt melior quoad regimen Eccleſiæ, qui ſcilicet Eccleſiam poſſit inſtruere, defendere, & pacificè gubernare. Quantum ad ſecundum, dici non poteſt, quòd ille qui eligitur, debeat ſe reputare meliorem aliis; hoc enim præſumptionem redoleret: unde Petrus interrogatus à Chriſto, an ipſum diligeret plus aliis, non ſe illis prætulit, ſed modeſtè tantùm reſpondit, quod Chriſtum amaret. Quòd ſi dicatur, in amore Dei conſiſtere bonitatem, Chriſtum autem examinaſſe Petrum, an plus amaret; & ſic eligendum eſſe meliorem: Reſpondet D. Thomas, Chriſtum ſciviſſe Petrum habere alias qualitates requiſitas in prælato; & ſic tantùm illum examinaſſe ter, an amaret Deum, ut Petrus *per trinam confeſſionem amoris, repararet trinam negationem timoris.*

Quærit quartò, an liceat Epiſcopo curam Epiſcopalem deſerere, ut ad Religionem ſe transferat: & reſpondet, hoc non eſſe licitum, niſi ex legitima cauſa & ſummi Pontificis authoritate. Quòd ad talem deſertionem neceſſaria ſit authoritas ſummi Pontificis, habetur *extra de renuntiatione in decre lib. 1. tit. 9. cap. 10.* ubi Innocentius III. dicit: *Si pennas habeas, quibus in ſolitudinem ſatagas avolare, ita tamen ſtricta ſunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas abſque noſtra permiſſione volatum.* Quòd etiam, non poſſit ea deſertio fieri abſque legitima cauſa, patet ex hoc, quòd recipiens Epiſcopatum ſe obliget ad animarum curam; ſed nullus poteſt rejicere ſuam obligationem abſque rationabili cauſa: ergo nullus poteſt ſine illa Epiſcopatum deſerere, ut Religionem profiteatur, quamdiu videt, ſe poſſe ſubditis ſibi commiſſis proficere ad ſalutem. Tripliciter autem contingere poteſt, quòd Epiſcopus impediatur à poteſtate procurandi ſalutem aliorum. Primò, propter defectum proprium, vel conſcientiæ, ut v. g. ſi ſit homicida, ſimoniacus, aut irregularis, vel non habeat ſufficientes vires, ut poſſit vacare muneribus Epiſcopalibus. Secundò, propter defectum ſubditorum, qui aliquando tales ſunt reſpectu Epiſcopi, ut ipſius documenta non recipiant: unde Epiſcopi aliquando locum relinquunt aliis, qui fructuoſiorem proventum faciunt, & ipſi ſe recipiunt in ſolitudinem. Tertiò, propter defectum aliorum, qui forſan de prælatione alicujus Epiſcopi ſcandalum patiuntur; & protunc, ſi ſcandalum illud ſit juſtum, poteſt dimitti prælatura, dicente Paulo 1. Cor. 8. *Si eſca ſcandaliſat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum;* ſi tamen ſcandalum oriatur ex malitia aliquorum, qui deſpicere volunt Eccleſiam, non debet prælatura dimitti: imo, *ſinite illos*, qui ſcandaliſantur de veritate doctrinæ Chriſti, *cæci ſunt, & duces cæcorum.* In his, inquam, occaſionibus licitum eſt, ſi adveniat authoritas Pontificis, Epiſcopatum dimittere & religionem ingredi. Si dicatur, non licere tranſitum à ſtatu imperfecto ad perfectum, nec proinde ab Epiſcopatu ad Religionem: hoc verum eſt,

A quamdiu Epiſcopus poteſt eſſe utilis proximorum ſaluti, quam pro amore Dei aſſumpſit, in quo conſiſtit Epiſcopi perfectio; quando autem non poteſt amplius conſulere Epiſcopus ſaluti animarum, poteſt illicò, adveniente illa conditione, tranſire ab illo ſtatu ad iſtum, ſi accedat authoritas Pontificis: ſic D. Thomas art. 4.

Quærit quintò, an liceat Epiſcopo gregem ſibi commiſſum deſerere tempore perſecutionis: ubi utitur hac diſtinctione, quòd ſi ſubditi periclitentur de ſalute ſua in abſentia prælati, tunc nullo modo liceat illi fugere, etiam ſi mors ipſi immineat; ſi autem non periclitentur de ſua ſalute, paſtor abeſſe poteſt à grege. Ratio primi eſt, quòd Epiſcopus ſe B obligaverit invigilare ſaluti gregis quem acceptavit; & ideo, ſi ſalus ſubditi præſentiam paſtoris exigat, neque ob damnum temporale, neque ob periculum vitæ, poteſt Epiſcopus deſerere ſuas oves. Si verò in abſentia proprii paſtoris, reperiatur alius, qui poſſit ſupplere, tunc licet illa ſeparatio corporalis, propter perſequutionem, ut ait Auguſtinus Epiſt. 180. ad Honoratum. Si autem non poſſit provideri de alio, qui res abſentis agat, nulla ratio diſpenſat à reſidentia paſtoris, ut ait Nicolaus Papa, & habetur 7. q. 1. *Cum autem omnium eſt commune periculum, hi qui aliis indigent non deſerantur ab his, quibus indigent. Si enim perniciosum eſt, Proretam in tranquillitate deſerere navem,* C *quanto magis in fluctibus?*

Quærit ſextò, an Epiſcopi poſſint habere aliquid proprium: & affirmativa eſt reſponſio, juxta id quod in jure habetur 12. *quæſt.* 1. *c. Epiſcopus. Epiſcopus de rebus propriis, vel acquiſitis, vel quidquid de proprio habet, hæredibus ſuis derelinquat.* Quæ ſunt enim ſupererogationis non obligant, niſi quis ad ea aſtringatur voto; at vivere abſque proprio eſt quid ſupererogationis, quod non cadit ſub præcepto, ſed ſub conſilio, ut patet ex Matth. 19. ubi cùm Chriſtus dixiſſet adoleſcenti, *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, ſuperaddit, *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus:* ergo, cùm Epiſcopi in ordinatione ſua non emiſe- D rint votum nihil poſſidendi, poſſunt habere aliquid proprium. Quòd ſi Apoſtolis, quibus ſuccedunt Epiſcopi, dixerit Chriſtus Matth. 10. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris:* Reſpondet Chryſoſtomus ſuper illa verba, hoc Chriſtum prohibuiſſe, non univerſaliter, ſed tantùm in illa miſſione, quam habuerunt ad Judæos, ut ipſi confiterentur virtutem Chriſti, qui omnibus providebat de neceſſariis: unde Paulus 2. Cor. 11. fatetur, quòd ſtipendium accipiebat ab aliis Eccleſiis, dum prædicaret ad Corinthios. Dum etiam dicit Chriſtus Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vende, &c.* per hoc vult quidem innuere, quòd paupertas ſit inſtrumentum conducens ad perfectionem; non verò quòd perfectio conſiſtat eſſen- E tialiter in exappropriatione. Si etiam clerici tales denominentur, quia Dominus eſt ſors illorum; non eſt ſors unica, ſed principalis: quis enim credet, quòd Athanaſius, Ambroſius, Auguſtinus, & tot ſancti Patres peccaſſent multa poſſidendo?

Quærit ſeptimò, utrùm peccent Epiſcopi, bona Eccleſiaſtica quæ procurant non largiendo pauperibus; maximè, cùm Hieronymus in hæc verba Eſaiæ 3. *Rapina pauperum in domo veſtra*, dicat; bona Eccleſiaſtica eſſe pauperum: quod Epiſt. ad Damaſum Papam confirmat, dicens: *Clericos illos convenit ſtipendiis Eccleſiæ ſuſtentari, quibus parentum & propinquorum bona non ſuffragantur. Qui autem bonis parentum & opibus propriis ſuſtentari poſ-*

Digitized by Google

ſunt, ſi quod pauperum eſt accipiunt, ſacrilegium committunt : ex quo poſſet colligi, quòd à fortiori peccarent Epiſcopi, qui Clericis perfectiores eſſe debent, ſi quæ de bonis Eccleſiaſticis ſuperfluunt, non erogarent pauperibus. Non obſtantibus tamen his & ſimilibus, in concluſione articuli 7. aſſerit S. Doctor, quòd de propriis bonis quæ Epiſcopi poſſident, quorum verum habent dominium, poſſint ea vel ſibi retinere, vel pro libito aliis elargiri; modò ex inordinata affectione non ſibi conferant plura quam oporteat, vel aliis non conferant ea cum tanta largitate, ut non poſſint amplius exercere actus charitatis: in quibus tamen caſibus non tenerentur ad reſtitutionem, cùm talia bona ſint ſub eorum dominio. Quantum autem ad bona Eccleſiaſtica, quorum una pars eſt Epiſcopi, 2. pro fabrica Eccleſiæ deſignatur, 3. eſt pro ſuſtentatione clericorum Eccleſiæ, & 4. pro ſublevandis pauperibus; ſi aliquid Epiſcopus ſibi retineat de portionibus, quæ ſunt Eccleſiæ, clericis, aut pauperibus deſtinatæ, dubitari non poteſt, quin peccet contra debitum fidelis diſpenſatoris; & ad reſtitutionem teneatur. De his autem quæ ſuo uſui ſunt ſpecialiter deputata, poteſt uti ſicut & de propriis, inquit D. Thomas, modo devitet immoderatum affectum, & inordinatam elargitionem. Imò in reſponſ. ad 2. expreſſè dicit, quòd ſi Epiſcopus aut Clericus de ſibi aſſignatis velit ſibi aliquid detrahere, illud poſſit dare parentibus vel aliis, non ut fiant ditiores, ſed ut non indigeant : juxta D. Ambroſium lib. 1. de Officiis cap. 30. *Hæc eſt approbanda liberalitas, ut proximos ſeminis tui non deſpicias, ſi egere cognoſcas; non tamen, ut illos ditiores fieri velis ex eo quod tu potes conferre pauperibus.* Maneat ergo, quòd Epiſcopi non teneantur ex conditione ſua bona propria conferre pauperibus; nec etiam Eccleſiaſtica omnia, quæ poſſunt applicare decorationi Eccleſiæ, vel reponere in theſauro pro futura ejuſdem neceſſitate; ut habetur in reſp. ad 4. Quoad verba Hieronymi præallegata, ea debent intelligi pro articulo neceſſitatis, in quo pro redemptione captivorum & aliis Eccleſiæ neceſſitatibus vaſa ſacra diſtrahi debent, inquit Ambroſius lib. 2. de Officiis cap. 28. & protunc, nec Epiſcopus aut Clericus veſci poteſt Eccleſiaſticis bonis, ſi adſint patrimonialia; nec aliquid dare parentibus, nec opes Eccleſiæ reponere in theſauro pro futuro tempore, uti prohibetur Matth. 6. *Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum.*

Quærit denique 8. an Religioſi promoti ad Epiſcopatum teneantur ad obſervantiæ regulas? Ubi reſpondet, quòd debeant obſervare omnia Religionis inſtituta, quæ ſuo Epiſcopali ſtatui non repugnant; juxta id quod habetur in decreto 16. q. 1. de Monachis : *Qui diu morantes in Monaſteriis, ſi poſtea ad clericatus Ordinem pervenerint, ſtatuimus, non debere eos à priori propoſito diſcedere.* Quia enim ſtatus Religionis eſt via ad perfectionem, & ſtatus Epiſcopalis eſt perfectionis magiſterium; ideo, adveniente ſtatu Epiſcopali, deponi non debet ſtatus Religioſus, quandoquidem diſpoſitio non tollitur per adventum perfectionis, niſi quantum ad illud quod repugnat perfectioni; quantum verò ad id quod perfectioni congruit, illud magis confirmatur. Ea ergo, quæ vovit Religioſus, & quæ non impediunt Pontificale officium, ſed potius concurrunt ad perfectionis conſervationem, debent adhuc obſervari in Epiſcopali ſtatu, ut pote paupertas voluntaria, continentia perpetua, & alia id generis; ac proinde deportatio habitus ſui Ordinis, qui eſt ſuæ obligationis ſignum. Quan-
A tum autem ad ea, quæ Pontificali officio repugnant, ut ſolitudo, ſilentium, obedientia clauſtralis; ad tales obſervantias non tenetur ille, qui ex Religioſo fit Epiſcopus, quandoquidem redderent corpus incapax Epiſcopalium operationum. In aliis tamen poteſt diſpenſatione uti, ut fit in Religione, juxta neceſſitatem perſonæ, aut officii. Quando ergo dicitur, quòd canonica electio Monachi ipſum abſolvat à jugo regulæ ſuæ, hoc verum eſt, quantum ad ea, quæ officio Pontificali repugnant; non quantum ad omnia. Quando dicitur, quòd ea quæ ſunt inferioris gradus, non obligent eum, qui aſcendit ad ſuperiorem; cùm vota facta in ſæculo irritentur per Religionem : antecedens negari de-
B bet, in his quæ ſunt compoſſibilia eidem gradui. Quòd ſi vota ſæculi non amplius obligent Religioſum, hoc ideo fit; quia vota ſæculi ad Religionem ſe habent, ut particulare ad univerſale; vota autem Religionis ſe habent ad Epiſcopatum, ut diſpoſitio ad perfectionem; diſpoſitio autem non ſuperfluit ad habitum, ut particulare ad univerſale, ex D. Thoma ad 2. Quando denique dicitur, quòd Epiſcopi non amplius teneantur ad obedientiam, nec ad paupertatem ſine proprio; ad primum reſpondet Doctor Angelicus ad 3. quòd ſi Epiſcopus non teneatur obedire prælato ſuæ Religionis, hoc fit per accidens, ſicut idem fit reſpectu prælatorum; quia fit ejus aliqualiter ſuperior, dum fit
C Epiſcopus : habitualiter tamen tenetur ad obedientiam, ita quòd ſi legitimè aliquis ei præficeretur, deberet illi obedire, vi regulæ ſuæ. Ad ſecundum dicit, quòd tales nunquam poſſint habere proprium, nec condere teſtamenta, cùm ſola diſpenſatio bonorum Eccleſiæ eis committatur, quæ finitur morte, ante quam Teſtamentum nullum eſt, ex Paulo ad Hebr. 9. Si ergo aliquando ſummus Pontifex concedat Epiſcopis regularibus, ut de poſſeſſis condant Teſtamenta; hoc non faciunt, tanquam de propriis, ſed Papa ampliat illis diſpenſationem bonorum, quam ita extendit, ut poſſit valere poſt mortem.

D

QUÆSTIO IX.

De Chorepiſcopis.

NOMINE Chorepiſcoporum, qui aliàs erant in uſu & in functionibus Eccleſiaſticis, intelliguntur Preſbyteri quidam, in pagis & in oppidis particularibus functiones Epiſcoporum gerentes: ita quòd nil aliud eſſent Chorepiſcopi, quàm Epiſcopi villatum, ſeu Epiſcoporum Vicarii; ut haberi poteſt ex Conc. Neocæſarienſi can. 13. Ipſi
E tamen non poterant Preſbyteros aut Diaconos ordinare, nec dare Confirmationem, nec conſecrare templa aut altaria, nec alia obire Epiſcoporum munia, ut patet ex Conc. Ancyrano can. 12. ex Damaſo Epiſt. 3. & ex D. Leone Epiſt. 86. Quia autem ex una parte Concilium Antiochenum can. 18. aſſerit, Chorepiſcopis licitam fuiſſe Subdiaconorum ordinationem; & ex aliâ, Papa Damaſus non minus clarè tradit Epiſt. 3. id nunquam illis fuiſſe licitum; ideo dicendum eſt, alios fuiſſe Chorepiſcopos, qui verè erant Epiſcopi, ſed propriam non habebant Eccleſiam; unde miniſtrabant in Diœceſi aliorum, uti faciunt hoc tempore ſuffraganei : & tales, ut potè Epiſcopi revera, ordinabant Subdiaconos, imo & Diaconos, & Preſbyteros, juxta tenorem commiſſionis illorum. Alii verò fuerunt Chor-

Digitized by Google

epiſcopi, qui ſimplicem Preſbyteratum habentes, A in oppidulis quibuſdam res Epiſcopi agebant; & iſti non poterant conferre ſubdiaconatum: & ſic per hanc diſtinctionem tollitur controverſia, quæ videtur reperiri inter Concilia & Patres.

Quòd autem Concilium Antiochenum, aſſerens Chorepiſcopum poſſe ordinare Subdiaconos, intelligatur, non de omnibus Chorepiſcopis, ſed tantum de illis, qui Epiſcopalem habeant conſecrationem; patet ex canone illius præcitato, ubi habetur, *Chorepiſcopi, qui manus impoſitionem ab Epiſcopis acceperunt, & ut Epiſcopi ſunt ordinati*; quæ verba ſatis indicant, Concilium non loqui de omnibus Chorepiſcopis, ſed de illis tantum, qui à pluribus Epiſcopis, ut Pontifices, conſecrati fuerunt. Quod ulterius confirmatur ex hoc, quòd idem canon illis Chorepiſcopis permittat, nedum ordinare Subdiaconos, ſed & Diaconos, & Preſbyteros, ſi id permiſerit Epiſcopus loci. Quòd etiam fuerint Chorepiſcopi quidam, qui ſimplices erant ſacerdotes, deſtinati ab Epiſcopis loci, pro quibuſdam muniis epiſcopalibus, habetur ex fine ejuſdem canonis; qui vult, ut Chorepiſcopus ordinandus ſit ab Epiſcopo loci, ac proinde erat ſimplex ſacerdos, cùm Epiſcopi à pluribus Epiſcopis ordinari deberent; & de iſtis intelligitur Damaſus Papa, qui tradit Chorepiſcopis nunquam licuiſſe ordinationem Subdiaconorum. Quòd ſi Concilia quædam aut Patres negent Chorepiſcopis licuiſſe Diaconorum ordinationem, nihil dicendo de Subdiaconis: nomine Diaconorum intelligunt etiam Subdiaconos, quia uterque eſt ordo ſacer. Porrò, ſi Chorepiſcopis ſimplicibus aliquando licuerit ordinare ſubdiaconos; hoc factum fuit ex diſpenſatione ſummi Pontificis, & in abſentia Epiſcoporum: ſicuti, ex Ambroſio, aliàs licuit Preſbyteris Ægypti confirmare.

Poſt hanc quæſtionem de Chorepiſcopis, alias proponit Bellarminus, de Clericorum cœlibatu, de illorum bigamia, & de bonis temporalibus eorumdem. Quantum ad primam difficultatem, Græci in hoc errarunt, quòd vellent Clericos debere ducere uxores, antequam ſacros Ordines ſuſciperent; quia poſt illam ſuſceptionem non poſſent amplius matrimonium contrahere: & ſi ſine uxore ordinarentur, magno fornicandi periculo ſe exponerent; & ob hoc permittebant ordinem conjugatis, non verò ordinatis conjugium. Hæretici recentiores graviùs erraverunt, dicendo matrimonium eſſe licitum, tum ante, tum poſt ordinationem: ſic Vuicleffus, Lutherus, Calvinus, & alii poſt Jovinianum, qui docens matrimonio non præſtare virginitatem, in cauſa fuit cur ſanctimoniales quædam nupſerint, ex Auguſt. lib. de Hæreſib. cap. 82. Catholici verò contra hunc utrumque errorem tenent votum continentiæ eſſe annexum ſacris Ordinibus, vel quaſi votum; & ſic nec licere illis uxores ducere, nec uxoribus uti poſt ordinationem ſacram: non quòd cœlibatus annexus ſit ſacris Ordinibus de jure divino, ſed de jure eccleſiaſtico, quod antiquiſſimum eſt; & hoc non ſine juſtiſſima cauſa. Si enim Paulus 1. ad Cor. 7. jubet conjugatos ex mutuo conſenſu vacare ad tempus, ut inſtent orationi; quanto magis, inquit Hieronymus cap. 1. ad Titum, præcipi debet hominibus ſacratis, ut perpetuò vacent ab uſu matrimonii, cùm quotidie orationibus & ſæpiſſimè ſacrificio debeant inſiſtere?

Ratio Eccleſiæ præcipientis continentiam iis qui ſunt in ſacris Ordinibus, ex hoc deſumi poteſt, quòd eccleſiaſticorum munera ſint ſacrificare, orare, docere, exhortari, & miniſtrare ſacramenta; ſed matrimonium impedit hæc omnia: ergo. Primò impedit ſacrificandi munus, quia ſumma puritas requiritur in illo, qui puriſſimam immolat hoſtiam; in actu autem matrimonii turpitudo quædam habetur, cùm præ verecundia non admittatur, niſi ſecretò. Secundò, impedit orationem, quæ mentem exigit elevatam, ubi matrimonium ad inferiora deprimit animam, quam carnalem facit, inquit Auguſtinus lib. 14. de Civit. cap. 17. Tertiò, impedit efficaciam prædicationis, quomodo enim exhortabitur viduas & virgines, qui liberis procreandis dat perpetuò operam? Quartò, impedit curam paſtoralem, quandoquidem conjugatus curat tantùm de ſponſa & liberis. Quintò, impedit ſacramentorum adminiſtrationem, quoniam ſi per B continentiam non differrent clerici à laïcis, ſacramenta & ſacramentorum miniſtri eſſent contemptui omnibus. Quòd ſi dicant hæretici cœlibatum clericalem prodigioſas libidines parere, & mundum replere concubinis, ſicut & Eccleſiam ſcandalis; inquit Philippus Melancthon. Reſp. hæc non facere cœlibatum, ſed abuſum illius; fructus enim cœlibatus ſunt, cogitare quæ Dei ſunt, ſanctum eſſe corpore & ſpiritu; & aſſidere Domino ſine intermiſſione, ex Apoſt. 1. Cor. 7. Quod autem de ſua natura eſt bonum non debet tolli propter ejus abuſum; aliàs, Angeli, cœlum, terra, Scriptura S. quæ ſunt occaſiones plurium malorum, auferri deberent, quod nemo dixerit.

C Circa ſecundam difficultatem, quæ eſt de bigamia prohibita clericis per D. Paulum 1. ad Timoth. 3. *Oportet Epiſcopum eſſe unius uxoris virum*; & ad Titum 1. *Diaconi ſint unius uxoris viri*; tres ſunt adhuc opiniones. Prima eſt Lutheri, qui lib. de Captivit. Babyl. cap. de ſacramento Ordinis, dicit; per talia verba nihil aliud velle Apoſtolum, niſi quòd Clerici ſint contenti ſua uxore legitima; nec ullo modo ſcortationibus indulgeant. Secunda eſt Magdeburgenſium, qui volebant hoc textu Paulum prohibere multitudinem uxorum ſimul, cent. 1. lib. 2. cap. 4. Sic etiam Calvinus in cap. 3. 1. ad Timotheum. Tertia denique eſt Catholicorum, qui ita intelligunt verba Pauli, ut arceat à ſuſceptione ordinum illos, qui quovis modo bigami ſunt. D Hujus præcepti duplex eſt cauſa, quarum una eſt moralis, & altera myſtica. Ideo moraliter à clerico arcetur bigamia, quia eſt ſignum incontinentiæ; & ideo prohibetur myſticè, quia in bigamo non eſt perfecta ſignificatio conjugii Chriſti cum Eccleſia, quoniam Chriſtus eſt unus unius Eccleſiæ ſponſus, qualis non exiſtit Bigamus. Ob hoc in Concil. Neocæſarienſi prohibetur ſacerdotibus, nè interſint matrimonio bigamorum, can. 7. Non quòd bigamia ſit crimen, ſed ſuſpicio criminis, nimirum incontinentiæ; quæ criminis ſuſpicio debet abeſſe à perſonis Deo conſecrandis, ut ſint omni ex parte irreprehenſibiles. Quòd triplex ſit bigamia, & quid ſit unaquæque, habetur alibi, & præſertim in explicatione can. 18. Apoſtolorum. E

Quantum ad tertiam quæſtionem, quæ eſt de bonis temporalibus clericorum. Sicut illorum bona poſſunt eſſe triplicis generis, ſic etiam tres in hoc propoſito poſſunt emergere difficultates: quarum prima erit de decimis, ſecunda de bonis quæ illis conceſſerunt Chriſtiani principes, vel alii temporales domini; & tertia de bonis patrimonialibus, quæ illis contingunt per hæreditariam ſucceſſionem. Circa primam difficultatem, ubi Catholici dicunt, decimas deberi clericis ex juſtitia; Vuicleffus contendit, eas eſſe puras eleemoſinas, quæ nullo

Digitized by Google

jure debentur Sacerdotibus; in quo adhuc errore verſantur Anabaptiſtæ Trinitarii. Circa ſecundam, Vvicleffus apud Vualdenſem adhuc docuit, non licere Clericis habere ullas poſſeſſiones, & peccaſſe, tam qui illas dederunt Eccleſiæ, quàm qui receperunt eas. Tum quia Deuteron. 10. habetur: *Non habuit Levi partem nec poſſeſſionem cum fratribus ſuis, quia ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt.* Tum quia Math. 10. jubet Chriſtus Apoſtolis, ut nihil poſſideant, nequidem pecuniam, aut duas tunicas. Circa tertiam, Thomas Vvaldenſis lib. 4. doct. fidei art. 3. cap. 42. docet, Clericos debere bona propria, vel erogare pauperibus, vel reponere in communem Eccleſiæ uſum; ita quod nihil habeant proprium & patrimoniale, ſed tantum bona eccleſiaſtica, quæ in communi poſſideant, juxta mentem Origenis homil. 16. in Geneſ. & Hieronymi in epiſt. ad Nepotianum, ubi dicit; Clericum, qui habet partem in terra, non futurum partem Domini: quem ſequitur Bernardus ſuper illud Math. 19. *Ecce nos reliquimus omnia:* ubi ait: *Clericus, qui habet partem in terra, non habebit partem in cœlo.* Quia tamen cuncta hæc non amplectitur Eccleſia, contrarium traditur in aſſertione triplici.

Dico primò, de jure naturali & divino eſſe, quod laïci ſolvant aliquid Clericis ad illorum ſuſtentationem. Ratio enim naturalis dictat, quòd alimenta debeat populus illis qui laborant pro populo, unde regibus tributa, militibus ſtipendia, & judicibus præmia redduntur; ſed negari non poteſt, quin Clerici, ſacramenta populis adminiſtrantes, pro illis laborent: ergo illis naturaliter pro alimonia debentur decimæ; vel aliquid æquivalens. Et ob hoc Geneſ. 14. Abraham contulit decimas Melchiſedecho, qui tunc erat Sacerdos; & in hoc ſe Doctorem noſtrum exhibuit, & monuit quid debeamus facere, inquit Chryſoſtomus hom. 35. in Geneſim. Quod ſolutio decimarum ſit de jure divino, colligi debet ex Levit. ult. Num. 18. & Malach. 3. ubi præcipit Deus, decimas eſſe ſolvendas Levitis: quæ quidem præcepta, ut judicialia erant, non obligant Chriſtianos, ſed ut moralia ſunt; pertinet enim ad mores & ad juſtitiam, ut de fructibus detur aliquid Sacerdotibus, inquit Clemens lib. 2. Conſtit. Apoſt. can. 29. Imò, ſi in lege veteri urgebat ſolutio decimarum, debet à fortiori obligare Chriſtianos, cùm juſtitia noſtra debeat abundare pluſquam Scribarum & Phariſæorum: ut inquit Auguſtinus in Pſ. 146. ubi exponens verba Pſalmiſtæ, *Qui parat terræ pluviam*, dicit; *Exime aliquam partem redituum tuorum, decimas vis, decimas exime, quamquam parum ſit: dictum eſt enim, quia Phariſæi decimas dabant, & quid Dominus? Niſi abundaverit juſtitia veſtra, pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.*

Non deſunt qui dicant, decimarum quantitatem determinatam eſſe de jure divino; nec ulla lege humana aut conſuetudine poſſe minui: ſed hoc eſſe falſum conſtat, quoniam nulla lex veteris aut novi Teſtamenti hanc quantitatem ferat. Præceptum enim datum in veteri Teſtamento de decimarum quantitate non erat morale, quandoquidem moralia ſemper obligarunt, & decimarum lex non fuit ante Moyſem: ergo. Non fuit etiam cæremoniale, quoniam non erat ad colendum Deum immediatè, ſed ut eſſet proportio inter opes Levitarum & aliorum: ergo erat præceptum judiciale tantùm quod abrogatur eſt. Sicque decimarum determinatio debet dici eſſe ſolùm de jure Eccleſiaſtico, quæ poteſt ab Eccleſia mutari juxta locorum & temporum varietatem. An autem laïcus pauper debeat decimas ſolvere Sacerdoti diviti; affirmari debet, quia debentur decimæ Sacerdoti, ut Sacerdos eſt. Ubi autem non eſt conſuetudo ſolvendi decimas, non peccant qui eas non ſolvunt; quia Eccleſia non petens decimas cenſetur eas condonare: modo ex decimarum defectu Eccleſia non patiatur paupertatem. Multa habent Canoniſtæ de decimis.

Dico ſecundò, non prohiberi Sacerdotibus, ut habeant poſſeſſiones eccleſiaſticas. Licet enim de poſſeſſionibus Eccleſiarum nihil habeamus in Scriptura reſpectu novi Teſtamenti, habemus tamen decreta antiquiſſimorum Pontificum & Conciliorum, quæ de ipſis loquuntur. Pius enim primus epiſt. 2. ſacrilegos vocat, qui prædia & donaria Eccleſiæ diripiunt: & Urbanus I. in epiſt. ad omnes Epiſcopos ait, initio Eccleſiæ conſueviſſe pios homines vendere poſſeſſiones & pretium dare Eccleſiis; poſtea verò commodius fuiſſe judicatum, ſi poſſeſſiones ipſæ donarentur Eccleſiis, ut poſſet præſentibus & futuris provideri. Quoad Concilia, pauca ſunt, quæ non prohibeant alienationem bonorum Eccleſiæ, ut probat Bellarminus. Quoad allegationem Vvicleffi de Levitis, reſponderi debet; quòd ſi non habuerint agros & vineas, attamen haberent urbes ad habitandum, & ſuburbana ad alenda pecora. Quantum ad Mathæi verba; intelligi debent pro illo tempore, quo Apoſtoli ante Paſſionem erant itineraturi ad prædicandum; ut enim eſſent expeditiores, nullarum rerum curam habere debuerunt: cùm autem poſt Chriſti Aſcenſionem fixerunt ſedes, & Eccleſias habuerunt curandas, & pauperes ſuſtentandos, non timuerunt recipere bona temporalia, Act. 4. 5. & 6. Si habeatur Luc. 14. *Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus:* hoc intelligitur de proferentia quam debent facere Clerici de dilectione Dei ad acquiſitionem temporalium.

Dico tertiò, Eccleſiaſticos poſſe poſſidere bona ſæcularia in proprio, contra Vualdenſem; Clericatus enim non obligat ad amittendum patrimonium: imo Paulus 1. ad Timoth. jubet, ut Epiſcopi *ſint hoſpitales & bene præſint domui ſuæ*, quod ſupponit divitias & bona. Imo ex Epiſt. Pauli ad Philemonem conſtat, quòd ipſe eſſet dives, ſervum habens Oneſimum, qui aliqua bona ab illo abſtulerat. Origenes ergo, Chryſoſtomus, & Bernardus intelligendi ſunt de Clericis, qui augendis opibus inordinatè dant operam; & non contenti de neceſſariis quærunt immoderatè ſuperflua: tales non habebunt partem in cœlo. Et ſic dicendum eſt, quòd Clerici & Sacerdotes poſſint habere bona patrimonialia, etiam cum Eccleſiaſticis, & iſtis uti, licet illa ſufficerent: *Dignus eſt enim operarius mercede ſua*, Math. 10. nec eſt qui militet propriis ſtipendiis, inquit Apoſtolus 1. Cor. 9. Non deſunt tamen qui probabiliter dicant cum S. Proſpero lib. 2. de vita contemplat. Clericos graviter peccare, qui habentes propria, ex quibus ſufficienter poſſint vivere, accipiunt adhuc temporalia, quæ non dantur in præmium laboris, aliàs committeretur ſimonia; ſed in ſuſtentationem eorum qui laborant. Huic opinioni arridere videntur canon 41. Apoſtolorum, & Concilium Antiochenum cap. 25. contrarius tamen videtur uſus communis Eccleſiaſticorum.

Digitized by Google

CAPUT SECUNDUM.

De Monachis.

POSQUAM egimus de Clericis, tum minoribus, tum majoribus, quales ſunt Cardinales, Patriarchæ, Epiſcopi, & Chorepiſcopi; Ordo dignitatis poſtulat, ut loquamur de Monachis & Regularibus, qui Evangelica ſequuti conſilia arctioris vitæ genus profitentur. Non eſt hujus ſæculi tantùm, quod bellum inferatur iſtis hominibus, ſed à primævis & antiquioribus temporibus Eccleſiæ, hoc jam adfuiſſe patet ex D. Auguſtino, loquente de Circumcellionibus, & Petiliano hæreticorum principe. Si tamen attendatur ad ea, quæ tradit Bellarminus, ſufficienter apparebit, quòd ſi nulli unquam extiterint hæretici, qui vel nomen Monachorum patienter audire potuerint; ſic nulli fuerunt unquam pii & docti ſcriptores, qui ſermonibus aut libris hanc vitæ formam extollere non fuerint conati. Quandoquidem Bellarminus de Monachorum & Religioſorum ſtatu egregiè multa ſcripſit, ipſius dicendi methodum in hoc capite, ſicut & in ſequenti amplectemur; neceſſaria circa hanc materiam explicaturi in quæſtionibus ſeptem, quæ erunt de nomine, natura, & diviſione Religionum: de conſiliis Evangelicis, quæ ſunt religioſi ædificii fundamenta: de votis Monaſticis: de votis à filiis emiſſis invitis parentibus, & à conjugibus contra voluntatem alterius partis: de ſeveritate & ſolitudine eremitarum: de habitu & tonſura Monachorum: Ac denique de illorum opere. Hæc ſunt enim, quæ in Monachorum inſtitutis reprehendunt hæretici, & quæ ſufficienter juſtificat eminentiſſimus noſter Cardinalis.

QUÆSTIO PRIMA.

De Nomine, Natura, Varietate, & Origine Religionum.

RESPONDEO ad primum, quod apud Græcos quinque nominibus vocati fuerint Monachi. Dionyſius enim cap. 6. Eccleſ. Hierarch. vocat eos ſuo idiomate *cultores*: quia plus cæteris Deum colunt & animam quam à vitiis purgant, & ornant virtutibus. D. Baſilius appellat eos *pugiles* ſeu excitatores; quia tota eorum vita conſumebatur in exercitatione virtutum. Philo ipſos nominat *ſupplices*; quia præcipuum munus illorum erat orare & laudare Deum. Chryſoſtomus eoſdem nuncupat *Philoſophos*: quia eumdem locum tenent apud Chriſtianos, quem apud ethnicos habebant Philoſophi, qui erant ſeveri contemptores temporalium, & toti ſtudio ſapientiæ ſe applicabant. Communiter denique *eos vocabant Monachos*, ſicut & Latini faciunt. Quid autem intelligatur nomine Monachi, D. Hieronymus dicit, propriiſſimè convenire ſolis Eremitis; ſed meliùs eſt, ſi dicatur, adaptari illis omnibus, qui à conjugiis, à parentum conſortio, & à converſatione mundana ſe ſeparant, ut ſoli Deo inhæreant per contemplationem: & ſic ſoli Caſſinenſes, Ciſtercienſes, Carthuſiani, Camaldulenſes, & ſimiles alii vocantur Monachi; & non Franciſcani, Dominicani, Auguſtiniani & Carmelitæ, qui non ſolùm contemplationi, ſed & actioni vacant, ut adjuvent Epiſ-

A copos & Paſtores in confeſſionibus & concionibus. Iſti autem vocantur *Regulares*, quia certæ vivendi regulæ addicti ſunt; & *Religioſi*, quia ſe totos obſequio Dei manciparunt: & Religio eſt virtus, quâ Deo debitus cultus redditur.

Reſpondeo ad ſecundum, quòd Religio ſit ſtatus & congregatio hominum, qui tendunt ad perfectionem per vota paupertatis, continentiæ, & obedientiæ. Perfectio enim Chriſtiana conſiſtit in hoc, quòd creatura intellectualis conjungatur cum ſuo ultimo fine, qui eſt Deus; ſed vota Religionis nos perfectè conjungunt Deo, quandoquidem tradimus ipſi animum per obedientiam, corpus per continentiam, & res externas per voluntariam paupertatem: & ſic Religio poteſt dici ſtatus eorum,
B qui tendunt ad perfectionem Chriſtianam, quæ tota conſiſtit in charitate, juxta verba Pauli ad Coloſſenſes 3. *Charitas eſt vinculum perfectionis.*

Notandum eſt autem ex D. Thoma, quòd charitas ſeu perfectio habeat quatuor gradus, quorum primus eſt diligere Deum quantum eſt diligibilis; & ſic ſolus Deus ſe amat. Secundus eſt diligere Deum quantum poteſt creatura illum diligere, ita quòd ſemper de Deo cogitet actu, & ſine intermiſſione in eum ſe ferat per affectum: & in hoc gradu Beati Deum diligunt. Tertius eſt diligere Deum quantum creatura mortalis poteſt diligere, à ſe removendo omnia impedimenta amoris divini,
C & ſe conſecrando totam Dei obſequio; & hic gradus poteſt dici competere Religioſis. Quartus charitatis gradus eſt Deum diligere, non intenſive, ſed appretiative; ita quòd Dei amor præferatur cæteris rebus, & nihil admittatur contrarium dilectioni divinæ: & in hoc gradu, qui eſt imperfectior præcedentibus, omnes Chriſtiani tenentur Deum diligere.

Notandum inſuper, quòd non ſufficiat ad Religionem habere tres virtutes ſupra dictas, niſi accedat votum, & promiſſio Deo facta, qua quis ſe obſtringat perpetuo ita victurum. Religio enim eſt ſtatus quidam, & ſtatus rem immobilem & perpetuam ſignificat; & ſic multi ſunt perfecti, qui
D non ſunt in ſtatu perfectionis; & multi ſunt in ſtatu perfectionis, qui non ſunt perfecti.

Reſpondeo ad tertium, quòd propriè loquendo ſint tria tantùm Religioſorum genera: juxta tres modos diligendi Deum & illi ſerviendi. Poteſt enim obſequium præſtari Deo, vel per contemplationem, vel per actionem, vel per conjunctionem contemplationis cum actione; & ſic ſunt tria Religioſorum genera, quorum primum profitetur vitam contemplativam ſolùm, ſecundum profitetur vitam activam, & tertium profitetur vitam mixtam. Qui primam vitam ducunt, dividuntur in plures formas, quoniam alii ſequuntur inſtituta Antonii, Pachomii, Baſilii, Benedicti, & ſancti Brunonis. Qui vitam activam ducunt, dividuntur in tot for-
E mas, quot ſunt gradus charitatis; ita quòd Eccleſiam armis protegendo Deo inſerviant, ut patet de equitibus Hieroſolimitanis, ſancti Jacobi, ſancti Joannis, &c. Qui profitentur vitam mixtam actione & contemplatione, militant ſub ſancto Franciſco, ſancto Dominico, ſancto Auguſtino, &c. & ſic patet, quòd Religioſorum alii ſint purè contemplativi, alii activi, & alii mixti.

Notat hic Bellarminus, quòd Religioſi non ſemper indiguerint confirmatione ſuæ religionis per ſummum Pontificem; antiqui enim fundatores veterum religionum, quales erant Antonius, Baſilius, Benedictus, & ſimiles, nullam leguntur quæſiviſſe approbationem à Pontifice. Sed cùm pau-

Digitized by Google

petes de Lugduno circa annum 1170. ordinem quemdam religioſum inſtituiſſent multis hæreſibus admixtum, damnati fuerunt à Lucio III. & Alexandro III. ſucceſſore; ideo inſtitutores Ordinum recentiorum, ut v. g. Franciſcus & Dominicus, nè ſibi quid ſimile accideret, impetrarunt confirmationem ſuarum regularum. Et paulopoſt Innocentius III. in Concilio Lateranenſi prævidens periculum quod imminebat Eccleſiæ, ſe quilibet poſſet inſtituere Ordinem inconſulto Pontifice, prohibuit, nè Ordo novus inſtitueretur, quin accederet confirmatio Pontificio.

Reſpondeo ad quartum, hæreticos tria mendaciter proferre. Quòd ſcilicet Monachi & Religioſi incœperint poſt annum Chriſti trecenteſimum, ita ut nulli extiterint ante Antonium, Macharium, & ſimiles. Secundò, quòd primi Monachi vitam eremiticam duxerint metu perſecutionum, vel ut imitarentur pravam Eſſenorum conſuetudinem. Tertiò, quòd Monachi hujus temporis nihil habeant commune cum illis antiquioribus, qui ſolitudinem amplexati ſunt. Contrarium ſufficienter probant catholici, quòd ſcilicet ante Antonium & Macharium monachi fuerint: quòd tales vitam coluerint religioſam, non ex mala aut prava imitatione, ſed ob deſiderium perfectionis: quòd denique religiones hujuſce temporis eædem fuerint in eſſentialibus, ac veteres illæ.

Primò inquam non cœperunt religiones cum Antonio, quandoquidem etiam in lege naturæ fuit quædam religionis adumbratio, quæ magis expreſſa fuit in lege Moſaïca, & longe perfectior tempore Apoſtolorum. In lege inquam naturæ Gen. 4. dicitur de Enos, *Iſte cœpit invocare nomen Domini*; quod intelligi debet de aliquo cultu extraordinario; quoniam ante Enos, Adam, Abel, & Seth Dominum invocabant. In veteri Teſtam. Num. 6. Nazaræi ſe totos conſecrabant Domino. Helias, Helizæus, & Filii Prophetarum ſine uxoribus & divitiis vivebant in hoc mundo: Unde Hieronymus ad Ruſticum vocat eos Monachos veteris Teſtamenti. Idem habetur de filiis & nepotibus Rechab, qui Hieremiæ 35. vivebant ſicut Monachi noſtri. Tandem Joannes Baptiſta à Patribus vocatur Monachorum & Eremitarum princeps, præſertim à Chryſoſtomo homilia prima in Marcum: *Sicut inquit ſacerdotum principes ſunt Apoſtoli, ſic Monachorum princeps eſt Ioannes Baptiſta.* Quoad tempora quæ ſucceſſerunt Apoſtolis, fuerunt Monachi ante Antonium; quoniam Athanaſius in vita Antonii ſcribit, quod eſſent Monachi, qui in agris vicinis civitatibus Monaſteria ſua conſtituebant. Damaſus etiam Papa dicit, Dionyſium ex Monacho factum fuiſſe ſummum Pontificem; Dionyſius autem ille aſſumptus eſt ad pontificatum an. 266. & ſic ante Antonium erant Monachi. Quod confirmat Dionyſius Areopagita, qui ſcribit Epiſtolam ad Demophilum Monachum.

Secundò, ex occaſione perſecutionum non eſt exorta vita Monachorum; licet enim Paulus primus Eremita perſecutionis occaſione ſolitudinem colere cœperit, tamen Antonius ex ſolo ſtudio purioris vitæ formam duxit Eremiticam: unde, licet Paulus ipſum Antonium præceſſerit, non tamen vocatur eremitarum princeps; quia non habuit ipſe diſcipulos, quos in vita eremitica inſtrueret, benè autem Antonius.

Tertiò, eſſentia vitæ Monaſticæ Religioſorum hujuſce temporis eſt eadem, ac antiquorum; quia eſſentia vitæ religioſæ tunc temporis in tribus virtutibus conſiſtebat, nempè in obedientia, paupertate, & caſtitate; quæ virtutes frequentantur à noſtris. Quòd etiam antiqui Monachi habuerint cucullas, habitum Monaſticum, pſalmodiam, jejunia, ciborum delectum, & ſimilia; probari poteſt ex Epiphanio in compendiaria doctrina, & ex Caſſiano lib. de inſtitutione Cœnobiorum.

Occaſione diverſitatis Religionum, de qua in præcedentibus, non erit inutile examinare ea, quæ tradit D. Thomas quæſt. 188. ubi in primo articulo, ſupponens varietatem illam eſſe convenientem Eccleſiæ, ad cujus ornatum multum confert, quòd ſit tanquam regina circumamicta varietate, quærit in ſecundo articulo, utrùm debeat inſtitui Religio aliqua ad opera vitæ activæ: ad quam quæſtionem affirmativè reſpondet. Quia nimirum Religionis ſtatus ordinatur ad perfectionem charitatis, charitas autem ſe extendit ad dilectionem Dei & proximi; & ſic religio ratione primi debet reſpicere vitam contemplativam, & ratione ſecundi vitam activam: ſicque optimum eſt, ut Religio nedum inſtituatur ad vitam contemplativam, ſed etiam ad opera vitæ activæ, quæ ad dilectionem proximi ſpectant.

Quærit in tertio articulo, utrùm congruè inſtituatur religio aliqua ad militandum; ubi reſpondet, hoc quidem poſſe fieri, non propter aliquid mundanum, ſed ad divini cultus, vel publicæ ſalutis, vel pauperum oppreſſorum defenſionem: unde Auguſtinus ad Bonifacium ait. *Noli exiſtimare, neminem poſſe placere Deo, qui armis bellicis miniſtrat: in his enim erat ſanctus David, cui Dominus magnum perhibuit teſtimonium.*

Quærit in quarto articulo, utrùm poſſit inſtitui religio ad prædicandum, vel audiendum confeſſiones; quod certiſſimum eſſe probat; cùm magis procuretur utilitas proximi per ea quæ pertinent ad ſpiritualem animæ ſalutem, quàm per ea quæ ſpectant ad protectionem corporis, cum ſpiritualia corporalibus potiora ſint. Quòd ſi dicatur, Chriſtum miſiſſe tantùm duodecim Apoſtolos ad prædicandum, quorum Epiſcopi ſunt locum tenentes; & ſeptuaginta duos diſcipulos, quorum officio funguntur paſtores: & ſic non debere admitti religioſos, qui prædicent aut audiant confeſſiones: Reſponderi debet cum Doctore Angelico, quòd formam ſeptuaginta duorum diſcipulorum nedum teneant Presbyteri, ſed & omnes illi, qui inſerviunt Epiſcopis, quales ſunt Religioſi, qui ad hoc deputantur à Papa.

Quærit in articulo quinto, num inſtituenda ſit Religio ad ſtudendum; & reſpondet, conveniens eſſe, ut Religiones inſtituantur, quæ ſtudio bonarum artium & ſcientiarum vacent. Inter opera enim vitæ activæ principaliora ſunt, quæ ordinantur directè ad ſalutem animarum; ſed prædicare, audire confeſſiones, & miniſtrare ſacramenta, multum conferunt ad animarum ſalutem; quæ non poſſunt ritè fieri abſque ſcientia & doctrina: ergo conveniens eſt, ut Religiones inſtituantur ad ſtudendum; unde Hieronymus in Epiſtola ad Paulinum eum invitat ad diſcendum in ſtatu monaſtico, inquiens: *Diſcamus in terris quorum nobis ſcientia perſeveret in cœlis.*

Quærit ſexto, an Religio quæ vacat vitæ contemplativæ, ſit nobilior eâ quæ ſe applicat ad opera vitæ activæ; quod reſolvit in favorem contemplationis, dicente Domino Lucæ 10. Mariam quæ vitam contemplativam denotat, meliorem partem elegiſſe. Interiora enim communiter habent præferentiam ſuper ea quæ ſolùm exteriora ſunt; ſed opera vitæ activæ ſecundum ſe conſiderata ſunt exteriora

Digitized by Google

exteriora : & ſic ſunt nimus perfecta actibus contemplativis. Quærit articulo ſeptimo, utrum habere aliquid in communi, diminuat perfectionem Religionis ; & concluſio ejus eſt, quòd facultates propriæ repugnent quidem perfectioni Religionis, non vero eas poſſidere in communi ad neceſſarios vitæ uſus. Quia perfectio non conſiſtit eſſentialiter in paupertate, ſed eſt inſtrumentum perfectionis, quatenus divitiæ ſunt obſtaculum quoddam impediens, quominus aliquis Deo perfectè adhæreat. Quærit denique articulo octavo, an perfectior ſit Religio in ſocietate, quam in ſolitudine; & reſpondet, quòd ſi Religio ſolitariorum debitè aſſumatur, ſit perfectior ſimpliciter Religione eorum qui vitam in ſocietate ducunt : Auguſtinus enim lib. de operibus Monachorum cap. 23. dicit, illos eſſe ſanctiores, qui à conſpectu hominum ſeparati nullum ad ſe præbent acceſſum, viventes in magna orationum intentione.

QUÆSTIO II.

De Conſiliis Evangelicis, quæ ſunt Religioſorum fundamenta.

EXPLICATIS nomine, natura, diviſione, & origine Religionum, de illarum fundamento loquendum eſt, nempe de Conſiliis Evangelicis; ubi enim cæteri fideles fundantur in obſervatione mandatorum Dei, ſic etiam Religioſi perfectius dicuntur religari cum Deo, quia nedum ex voto baptiſmi tenentur ad obſervationem præceptorum divinorum, ſed etiam ex voto Religionis ſe obligant ad Conſilia Evangelica obſervanda. Non quòd omnia abſolutè obſervare teneantur, ſed quia debent obſervare illa quæ definitè taxata ſunt in regula, quam vovent; quæ ſunt communiter paupertas, continentia perpetua, & obedientia, quam vovent in manibus Prælatorum. Quantum verò ad alia conſilia, non poſſunt quidem ea contemnere, ut inquit D. Thomas; quia hoc repugnaret perfectioni, quam acquirendam profitentur, ſed illa poſitivè non tenentur adimplere.

Conſilium autem perfectionis in genere, de quo agere intendimus, eſt opus bonum à Chriſto nobis non imperatum; ſed demonſtratum: non mandatum, ſed commendatum. Conſilium, ut notat Bellarminus, quadruplici ex parte à præcepto differt: nempe ex parte materiæ, quia materia præcepti eſt facilior & bona, materia conſilii eſt difficilior & melior; nam ad ſervandam conjugii fidem natura inclinat, non verò ad abſtinendum à conjugio, ut inquit Ambroſius l. 1. de Virginibus. Differunt ſecundò ex parte ſubjecti, quia præceptum eſt commune omnibus, non conſilium. Ut præclarè enim habet Auguſtinus ſerm. 61. de Temp. *de Virginitate dicitur, Qui poteſt capere capiat, de juſtitia verò non dicitur, Qui poteſt facere faciat: ſed, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Differunt tertiò ex parte formæ, quatenus præceptum vi ſua obligat, conſilium vero ex voluntate noſtra: unde Hieronymus ad Euſtochium ait: *Ubi conſilium ibi offerentis arbitrium; ubi præceptum datur, ibi & neceſſitas eſt ſervientis.* Differunt quartò ex parte finis & effectus, in quantum ſi obſervetur præceptum, præmiatur; & non obſervatum, punitur; conſilium autem ſi non ſervetur, non punitur, ſublato voto: ſi verò ſervetur, ampliatur præmium.

Quatuor ſunt opiniones circa conſilia Evangelica. Apoſtolici enim volunt, ea quæ nos vocamus conſilia, eſſe præcepta; ut paupertas & continentia: & ſic dicebant eos ſalvari non poſſe, qui non viverent in cœlibatu & paupertate: ſic referunt Auguſtinus hæreſi 40. & Epiphanius hæreſi 61. Jovinianus docuit, nullum eſſe præceptum aut conſilium de continentia, virgineſque & conjugatas eſſe æqualis meriti; quod dixit Vigilantius de paupertate, melius eſſe aſſerens opes poſſidere, ex quibus eleemoſinæ fiunt, quàm eas ſimul dimittere. Idem quoque volebant Lampetiani de obedientia. Vvicleffus tertiò, Lutherani, & Calviniſtæ Religiones ut malas vituperare cœperunt, & proinde Religioſorum vota. Quartò, Catholici admittunt exiſtentiam Conſiliorum Evangelicorum, & præſertim paupertatis, continentiæ perpetuæ, & obedientiæ; quas probat Bellarminus ex Scriptura, exemplis, teſtimoniis Patrum, & naturali ratione; poſtea reſolvens objectiones hæreticorum.

Quantum ad paupertatem voluntariam, quæ primas obtinet inter vota Religionis & Conſilia Evangelica; fatentur omnes Catholici, eam requiri ad perfectionem charitatis & Religionis. Religio enim eſt ſtatus, in quo homo ſe totum & ſua omnia ad divinum cultum conſecrat & quaſi immolat; & ſic, qui vult perfectionem acquirere, debet votum emittere paupertatis, & cunctas divitias & omnes facultates dimittere. Quandoquidem enim Religio affectat charitatem & amorem Dei, debet proinde Religioſus abjicere cupiditatem & poſſeſſionem temporalium, quæ impediunt, nè quis perfectè adhæreat Deo: unde Auguſtinus 10. Conf. *Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* Hoc innuitur Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo.* Hoc fecerunt Apoſtoli, qui ore Petri dicunt ad Chriſtum: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* ſuper quæ verba dicit Bernardus: *Hæc ſunt verba, quæ contemptum mundi & voluntariam perſuaſere paupertatem. Hæc ſunt quæ Monachis clauſtra replent, deſerta anachoretis* Praxis fidelium primitivæ Eccleſiæ hoc amplius confirmat, cùm Act. 4. habeatur: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat*, ſed erant omnia illis communia. Unde Act. 5. Ananias & Saphira ejus uxor, cùm vitam communem profiteri velle viderentur, attamen aliquid proprii ſibi clam retinuiſſent, illicò interierunt percuſſi à Deo inviſibiliter.

Quantum ad obedientiam, conſtat eam pertinere ad perfectionem, & conſequenter ad Religionem, quæ verſatur circa perfectionem acquirendam. Imo, votum obedientiæ eſt omnium votorum Religionis maximum; tum quia Religioſus per votum obedientiæ offert Deo ſuam voluntatem, quæ eſt potior corpore proprio, quod offertur per continentiam, & rebus exterioribus quæ offeruntur per votum paupertatis: tum quia votum obedientiæ continet ſub ſe alia vota, non econverſo; quoniam, ſi Religioſus non teneretur ex voto continentiam ſervare & paupertatem, ad utrumque poſſet obligari per obedientiam, inquit divus Thomas quæſt. 186. art. 8. Quòd ſi in votum obedientiæ inſurgens Lutherus afferat Petrum 1. 2. dicentem: *Subditi eſtote omni creaturæ propter Deum*; quaſi velit, ſoli Deo obediendum eſſe; per humanam creaturam intelligit Petrus omnem hominem poteſtate imperandi donatum. Si idem hæreſiarcha dicat, ergo præpoſitus Religionis non

Digitized by Google

eſt religioſus, quandoquidem liber eſt ab obedientia, quam voverat: Reſpondendum erit, remanere ſemper obligationem voti, licet per accidens ceſſet exercitium illius; quia deeſt materia: unde eo inſtanti, quo privatur officio, tenetur obedire ſuperiori. Si denique dicatur, Chriſtianos ſervos fieri non debere, cum Paulus 1. ad Corinth. 7. dicat, *pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum*: per hoc prohibetur tantum, nè ſerviatur hominibus propter ipſos homines, bene autem propter Deum, ut ipſemet habet Coloſſ. 3.

Quantum ad continentiam, dubitari non poteſt, quin requiratur ad perfectionem religionis; quoniam nemo perfectus eſſe poteſt, quin mundetur ab omni inquinamento carnis & ſpiritus; ſed munditia carnis & ſpiritus conſervatur per continentiam ex Paulo 1. ad Corinth. 7. *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu*: ergo perfectio religionis requirit continentiam, ut dicit divus Thomas quæſt. 186. art. 7. Confirmari poteſt per hoc, quòd ſtatus religionis requirat ſubſtractionem eorum quæ impediunt, quominus homo feratur totaliter in Dei ſervitium; ſed uſus carnalis copulæ retrahit animum, nè totaliter in Dei ſervitium feratur; tum propter vehementiam delectationis, ex cujus frequenti experientia concupiſcentia augetur; tum propter ſollicitudinem quam ingerit homini de gubernatione uxoris, & filiorum, & rerum temporalium: ergo continentia ad perfectionem religionis ſpectat. Uſus votorum probatur à Bellarmin. ex Scriptura, Conciliis, Patribus & ratione, ut videri poteſt apud illum.

Si quæratur autem, an in his votis præcedentibus conſiſtat religionis perfectio; affirmative reſpondet art. 7. qui religionis ſtatus eſt quoddam holocauſtum, per quod aliquis ſe Deo totum offert, & quaſi immolat; ſed per tria vota præfata homo ſe & ſua conſecrat Deo, animam ſcilicet per obedientiam, corpus per continentiam perpetuam, & ſua bona per paupertatem: ergo in his tribus virtutibus integratur Religio. Poteſt enim, ut proſequitur D. Thomas, conſiderari Religiò, ut eſt exercitium quoddam ſpirituale, per quod tenditur ad perfectionem charitatis; & ad hoc requiritur, ut homo à ſe removeat obſtacula, quæ poſſent impedire, ne totaliter ferretur in Deum, quod fit per tria vota præcedentia: cupiditas enim exteriorum bonorum tollitur per votum paupertatis, delectationes venereæ auferuntur per votum continentiæ, & diſpoſitio propriorum actuum amputatur per obedientiam. Si Religio poſtea conſideretur, ut eſt ſtatus animum quietans ab exterioribus ſollicitudinibus, hoc fit per eadem vota. Si denique ſpectatur Religio, ut eſt holocauſtum, per illam & ejus vota Deo offertur totus homo, ut diximus.

Non deſunt qui approbent excellentiam paupertatis, continentiæ, & obedientiæ, qui tamen improbant, quòd de iis rebus emittatur votum. Calvinus enim & Lutherus volunt, non poſſe fieri vota ad colendum Deum, niſi de rebus præceptis; & ſic omnibus Chriſtianis unum eſſe tantum votum commune, quod facimus in baptiſmo de cultu Dei & obſervatione mandatorum ejus: & ſic vota Monachorum impia, irrita, & omnino ſolvenda eſſe contendunt, cùm fiant ex opinione cultus divini, & non ſint de rebus præceptis. Petrus martyr ſubjungit, vota fuiſſe propria Judæorum; & ſic non amplius eſſe licita in lege gratiæ, cùm ad cæremonias legales pertinerent. Catholici contra probant, vota eſſe licita; imo & bona; quandoquidem votum nihil eſt aliud, quàm religioſa promiſſio alicujus excellentioris boni Deo facta libere. In voto duo ſunt, unum materiale, nempe res de qua fit votum, ut jejunium, eleemoſina &c. & aliud formale, promiſſio ſcilicet jejunandi, vel dandi eleemoſinam. Formale voti, nempe promiſſio, quæ ſoli Deo fit, ſemper eſt actus religionis cultum Dei reſpiciens, ſed ejus materiale ſpectare poteſt ad alias virtutes. Si quis enim voveat reddere quod debet, aut facere eleemoſynam, ſunt opera juſtitiæ & miſericordiæ ſimul. De conditionibus voti ſufficienter alibi diximus.

Quod autem bonum ſit, ut paupertas, obedientia, & continentia cadant ſub voto, ex hoc patet; quòd religioſi debeant aſpirare ad ſtatum perfectionis: ſed hic ſtatus requirit, ut aliquis ſit immobiliter obligatus ad perfectionem, ita quòd non poſſit ab eo recedere; & ſic, ut quis verè ſit Religioſus, non ſufficit quòd obſervet paupertatem, continentiam, & obedientiam; ſed debet voto ſe obligare ad hac omnia ſervanda. Votorum exiſtentiam ſufficienter probat Paulus non pertinere tantum ad Judæos, quando loquitur de junioribus viduis, quæ irritam fecerunt priorem fidem, 1. ad Timoth. 5. per quam priorem fidem intelligunt Interpretes votum continentiæ, ut habet Auguſtinus in Pſal. 175. *Quid eſt, primam fidem irritam fecerunt? voverunt & non reddiderunt*. Quod confirmatur ex Matthei 19. *Sunt Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter regnum cælorum*, ideſt, qui voverunt ſuam continentiam; non eſt enim Eunuchus, qui ſolùm continet, ſed qui non poteſt non ſe continere. Addi poteſt quod beata Maria emiſerit votum de virginitate Lucæ 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Quibus verbis denotat impedimentum ſe habere, quod concipere non poſſet, & non fuit aliud, quàm votum continentiæ jam emiſſum, ut tradunt Patres, & præſertim Greg. Nicænus orat. [illegible] Nativit. Domini; Auguſtinus lib. de ſancta Vi[illegible]. cap. 4. & Bernardus ſer. 4. ſuper *Miſſus eſt*.

Ratio, cur Catholici vota admittunt, petitur ex hoc, quod melior eſt actio ex voto facta, quàm ſine voto; alias Spiritus ſanctus in Pſal. 75. non hortaretur fideles ad emiſſionem voti, *Vovete & reddite Deo*, niſi actio vota eſſet perfectior non votâ. Deinde, eo melior eſt actio, quò ex pluribus virtutibus, aut ex nobiliori virtute procedit; ſed actio quæ eſt ex voto, v. g. jejunium, eſt actus ſimul Religionis & temperantiæ: Ergo opus cum voto eſt Deo gratius, quàm ſine voto. Tandem quod fit ex voto, majori charitate & liberalitate fit, quàm quod fit ſine voto; quoniam ſi votum abſit, offertur tantum opus Deo; ſi verò adſit votum, offertur opus & potentia: unde Anſelmus ait, *quòd plus donet, qui arborem cum fructibus, quàm qui ſolos fructus donat*. Nec dicere debent hæretici, quòd actio ſequens ad votum non amplius ſit libera, ſed neceſſaria; quia votum aſtringit ad faciendum aliquid. Reſponderi enim debet, quòd actio ſequens ad votum remaneat ſemper libera; quoniam ſi quis millies voverit aliquid, poterit tamen ex libero conſenſu votum non reddere & peccare.

Licet adverſarii noſtri omnia vota ſimpliciter criminentur tanquam impia, ſi fiant ad cultum Dei; ſpecialiter tamen inſurgunt contra votum continentiæ Eccleſiaſticorum. Dicentes primò, debere matrimonium contrahi ab illis, qui premuntur concupiſcentia: 1. Cor. 7. *Propter fornicationem unuſ-*

quiſque habeat uxorem ſuam; ſed nullus ſcit, an de- A
beat premi concupiſcentia: ergo nullus per votum continentiæ debet ſe reducere ad ſtatum, in quo matrimonium ſit illi impoſſibile. Reſpondeo, Paulum non vocare abſolutè homines ad matrimonium, qui ſentiunt aliquos ſtimulos carnis; aliàs ipſe debuiſſet matrimonium contrahere, cùm de ſe dicat, *Datus eſt mihi ſtimulus carnis:* ſed hoc dicit & ſimilia, ut oſtendat matrimonium eſſe facile remedium contra concupiſcentiam; quod non impedit, quin uti poſſint continentes altero remedio.

Dicunt ſecùndò, continentiam eſſe donum Dei Sap. 8. *Nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det*; ſed
Deus nemini revelavit, an ſit ei continentiam da- B
turus: ergo nullus per votum debet ſe ponere in ſtatu, quo non poſſet eſſe continens. Reſpondeo, duplex eſſe donum Dei, unum à nobis nullo modo dependens, ut robur, ſanitas, miraculorum operatio; aliud verò à nobis aliquo modo dependens, ut benè operari, vincere tentationes, & ſimilia; quæ poſſumus facere, ſicut & continere, mediante gratia Dei, quæ omnibus datur, ut alibi probatum eſt.

Dicunt tertiò, cœlibatum repugnare naturæ, quæ non fruſtra fecit diverſitatem ſexuum: ſed negatur conſequentia, quia non fruſtra datur vis generativa, nec ſexuum diverſitas, quæ eſt propter bonum ſpeciei; etiam ſi aliqua individua ſe illis privent.

Dicunt quartò, ſi omnes continerent mundus periret: ſed reſpondet D. Auguſtinus cap. 10. de bono conjugali: *Novi quoſdam, qui murmurent,* C
quid ſi omnes velint ab omni concubitu abſtinere: unde ſubſiſtet genus humanum? Utinam omnes hoc vellent, multò citius civitas Dei compleretur & acceleraretur terminus ſæculi. Ex quo concludit Bellarminus, non eſſe certam illorum opinionem, qui dicunt, monachos debere conjungi per matrimonium cum ſanctimonialibus, ſi ſoli & ſolæ eſſent in mundo; poſſent enim credere, quòd Deus talem finem ſæculo impoſuiſſet.

Dicunt quintò, ex cœlibatu oriri poſſe aliquos morbos, qui non poſſunt curari, niſi per actum conjugalem. Reſpondeo, contrarium potius eſſe veriſſimum, quòd ſcilicet ex incontinentia plurimi morbi oriantur. Quòd ſi ex cœlibatu oriretur mor- D
bus aliquis, qui non poſſet curari aliter, non propterea debere violari votum ex D. Bonaventura, in 4. diſt. 38. art. 2. quæſt. ult. quia melior eſt virtus continentiæ, quàm prolixitas vitæ corporalis; non ſic tamen de jejunio & uſu carnium.

Dicunt ſextò, afferri præceptum de conjunctione maris & fœminæ Gen. 1. *Creſcite & multiplicamini.* Sed reſpondeo, hoc eſſe verum per reſpectum ad totam ſpeciem, cui per hæc verba injungitur conſervatio ſui; ſed non eſt verum reſpectu ſingulorum individuorum, quorum aliqua ob cultum Dei poſſunt profiteri continentiam.

Dicunt ſeptimò, ex continentia Clericorum multos oriri abuſus, utpote adulteria, fornicationes, &c. Reſpondeo, hoc non oriri ex continentia,
ſed ex abuſu voti continentiæ, ut aliàs diximus. E

Dicunt ultimò: Ex Apoſtolis ſoli Joannes & Paulus non habuerunt uxores: ergo non debet per votum continentiæ prohiberi matrimonium. Reſpondeo, non ſatis conſtare ex Scriptura, quinam Apoſtolorum fuerint uxorati, aut non uxorati, excepto Petro, de cujus Socru mentio fit Matth. 8. & Joanne quem nemo dubitat fuiſſe virginem; licet idem probabiliter dicat Hieronymus de aliis Apoſtolis: ſed quidquid ſit, omnes Apoſtoli, & etiam Petrus, poſtquam vocati ſunt à Chriſto, fuerunt continentes, & renuntiaverunt officio conjugali. Quando enim dixit Petrus, *Ecce nos reliquimus omnia, Dominus* illicò addidit, *Omnis qui reliquerit domum, aut parentes, aut uxorem, &c.* Quod denotat, Apoſtolos reliquiſſe conjuges. Non quòd illas repudiaverint, hoc enim erat prohibitum, ſed quòd poſt vocationem ad Apoſtolatum mutaſſent illas in ſorores. Ratio autem cur Apoſtoli eſſent communiter forſan uxorati, hæc eſt, quòd tempore legis ſcriptæ in quo erant, ordinario contrahebatur matrimonium, exceptis quibuſdam piis hominibus, & virginibus ſacris, quæ continentiam colebant.

QUÆSTIO IV.

De Votis à junioribus filiis familias, & conjugibus, emittendis.

POSTQUAM ſumus locuti de votis generatim, & de votis Religioſorum in ſpecie, nunc diſſerendum venit de perſonis, quibus votum poſſit competere, vel non competere. Circa hanc materiam quatuor controvertuntur inter Hæreticos & Catholicos: an ſcilicet juniores poſſint emittere vota: an filii familias hoc facere valeant invitis parentibus: an conjuges poſſint vovere continentiam ex mutuo conſenſu: an denique ante matrimonium conſummatum conjugum unus poſſit altero invito continentiam vovere: quæ quatuor ſigillatim explicabuntur contra hæreticos.

Primò, quantum ad tempus quo votum poſſit emitti; certum eſt, quòd in ætate uſûs liberi arbitrii poſſit quis vovere continentiam, obedientiam, & paupertatem, qualecumque ſit tempus illud, in quo libertas ſit expedita. Ad profeſſionem tamen publicam obſervanda eſt illa ætas, quam præſcribunt leges Eccleſiæ, quæ pro temporum & locorum diverſitate variæ extiterunt. Hoc habetur per exempla Joannis Baptiſtæ, qui puer ſeceſſit in eremum; Beatæ Mariæ virginis quæ adoleſcentula vovit perpetuam continentiam, ut diximus; ac denique Antonii, Pauli, Hilarionis, Benedicti, Bernardi, Franciſci, & aliorum communiter, qui in adoleſcentia Monachi ſunt facti. Adde quòd Eccleſia publicè colat adoleſcentulas virgines, quæ ab ineunte ætate continentiam voverunt, & iſtæ fuerunt Thecla, Agnes, Cecilia, Agatha, Lucia, Catharina, Clara, & plures aliæ. Tempus autem quo profeſſio publica debet fieri, fuit diverſum, ut prædiximus. Concilia enim Cæſarauguſtanum & Agathenſe jubebant expectari annum undecimum ut mulieres publicam emitterent profeſſionem. Concilium Trullanum canon. 40. profeſſionem permittit etiam ante annum duodecimum. Iſto vero tempore Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 15. ſtatuit profeſſionem non debere fieri ante annum ſextum-decimum; quam ætatem olim definierat ſanctus Baſilius ex Concilio Trullano cap. 40.

Falluntur ergo Lutherus & Calvinus, quorum ille lib. de votis Monaſt. ait non oportere viros admitti ad vota Monaſtica, niſi poſt annum ſeptuageſimum, vel octogeſimum: & alter lib. 4. Inſtit. cap. 13. vult nefas eſſe, quòd fœminæ admittantur ad continentiæ votum ante annum ſexageſimum. Quod ſi uterque in ſui favorem afferat id quod habetur 1. Timoth. 5. *Adoleſcentiores viduas devita*, vel *rejice*, ut habetur in Græco: Paulus non rejicit adoleſcentiores viduas à voto continentiæ, ſed à numero viduarum, quæ publicè alebantur.

Digitized by Google

tur ab Eccleſia, quæ recipiebat tantum anus ſexaginta annorum; quia ſe alere non poterant, & Apoſtolus volebat ut Eccleſiæ ſumptibus ſubſiſterent, & non juniores.

Secundò, quantum ad filios familias; quamvis Lutherus lib. de Votis Monaſt. dicat, tales non poſſe ingredi religionem ſine conſenſu parentum; quia in quocumque tempore filii tenentur obedire parentibus; attamen contrarium poteſt fieri, ſi filii ad pubertatis annos pervenerint, & parentes non ſint in tali neceſſitate, ut ſine filiorum auxilio vivere nequeant: quia tunc de jure divino eſt, ut filii aſſiſtant parentibus. Poſitis autem his conditionibus filii abſolutè poſſunt Religionem ingredi & profeſſionem emittere contra voluntatem parentum. Filii enim invitis parentibus poſſunt contrahere matrimonium: ergo & continentiam profiteri. Deinde, ingenuus poſt annos pubertatis eſt ſui juris, in his quæ ſtatum ſuum & perſonam reſpiciunt, quæ eſt differentia ſervi à libero. Tandem, *magis obediendum eſt Deo quàm hominibus*, Act. 5. ſed Deus interna inſpiratione excitat quoſdam ad Religionis ingreſſum: ergo, etſi parentes reſiſtant, obediendum eſt Deo vocanti. Nec ratio quam allegant adverſarii in contrarium de parentibus honorandis eſt valida; quia præceptum illud honorandi & adjuvandi parentes, eſt affirmativum, quod non obligat, niſi in caſu neceſſitatis; quando parentes non poſſunt vivere ſine filiorum opera. Hoc confirmat Chriſtus Lucæ 9. cùm enim peteret ab eo juvenis quidam, ut iret ſepelire patrem, qui mortuus erat, reſpondit, *Sine mortuos ſepelire mortuos.*

Aſſertio noſtra ampliſſimè confirmari poteſt ex Geneſ. 12. *Egredere de domo tua, de cognatione tua, & de domo patris tui.* Deuteron. etiam 33. habetur: *Qui dixerit patri ſuo & matri ſuæ, Neſcio vos, & fratribus ſuis, Ignoro vos; hi cuſtodierunt eloquium tuum; & pactum tuum ſervaverunt.* Matth. 10. *Qui amat patrem vel matrem pluſquam me, non eſt me dignus.* Concilia: Toletanum 10. cap. ult. prohibet nè parentes tradant filios Religioni ante quatuordecimum annum; poſtea verò, ſive cum parentum voluntate, ſive contra, licitum erit filiis Religionis aſſumere cultum. Et Tributienſe cap. 24. definivit, quòd ſi puella ante duodecimum ætatis annum velamen ſponte ſibi aſſumpſerit, poſſunt ſtatim parentes vel tutores id factum irritum facere: ſi verò in fortiori ætate adoleſcentula vel adoleſcens ſervire Deo elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi. Patres in eadem mordicus ſunt ſententia, ſed præ omnibus aliis audiatur unus Hieronymus ad Heliodorum dicens; *Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet ſparſo crine & ſciſſis veſtibus ubera quibus te nutrierat mater, oſtendat; licet in limine pater jaceat, per calcatum perge patrem, ſiccíſque oculis ad vexillum crucis evola, ſolum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem.*

Tertiò, an liceat conjugatis ex mutuo conſenſu cedere juribus matrimonii, & vovere continentiam. Negant Magdeburgenſes; ſed contra eos ſtat univerſalis Eccleſia, præferens continentiam matrimonio, cùm dicit; Unum conjugem non poſſe quidem ſe ſeparare ab alio contra ſuam voluntatem, ut continentiam voveat, non habet enim amplius poteſtatem corporis ſui; ſed ſuppoſito, quòd utraque pars ad tale votum conſentiat, tunc poſſunt conjuges illud emittere: Non quòd poſſint diſſolvere vinculum matrimonii, quod eſt prorſus inſolvabile, ſed quòd uterque conjux poſſit cedere commercio carnali, ut continentiam profi-

A teatur. Quòd ſi Paulus 1. ad Corinth. 17. dicat; *Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterum revertimini in idipſum*; illa ultima verba, *Iterum revertimini in idipſum*, dixit Paulus, *ſecundum indulgentiam, non ſecundum imperium.* Imò, ſi utraque pars velit vacare orationi perpetuæ, & ſeſe applicare cultui divino per votum continentiæ, hoc certè poterunt facere, ut colligi poteſt ex Concilio Arelatenſi can. 2. & ex D. Hieronymo lib. contra Vigilantium, ubi habetur, Quod conjugati non debeant initiari ſacris, niſi continentiam perpetuam ab uxore promiſerint. Sic etiam Auguſtinus epiſt. 32. ad Paulinum, ubi eum laudat, quòd cum conjuge ſua votum continentiæ

B ſuſceperit. Hoc idem ſentiunt alii Patres apud Bellarminum.

Factum iſtud confirmant exempla eorum, qui ex communi conſenſu continentiam voverunt; qui tamen fuerunt ſanctiſſimi, & improbari non poſſunt. Maria enim & Joſeph fuerunt veri conjuges, Matth. 1. *Ioſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*; ſed ipſi continuerunt perpetuò: ergo ex communi conſenſu partium, uxorati poſſunt vovere continentiam, juxta Auguſtinum de conſenſu Evangeliſt. lib. 2. cap. 11. dicentem; *Hoc exemplo magnificè inſinuatur fidelibus conjugatis, etiam ſervata pari conſenſu continentia, poſſe permanere conjugium, non permixto*

C *corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu.* Palladius in hiſt. Lauſiaca cap. 8. refert, Ammonem Monachum cum uxore virgine ex mutuo conſenſu virginem ſemper remanſiſſe, quod factum ita placuit Deo, ut animam ejus ſanctus Antonius viderit delatam ab Angelis in cœlum, ſicuti teſtatur Athanaſius in vita ſancti Antonii. Duodecim exempla ſimilia refert Bellarminus, quibus ſuperſedeo, dicturus cum Auguſtino lib. 1. de ſerm. Domini cap. 14. conjugium non ſolvi per votum continentiæ, nec proinde verba Matth. cap. 19. *Quod Deus conjunxit homo non ſeparet*, repugnare cum aſſertione noſtra. Hoc, inquam, pronuntiat Auguſtinus, dicens, *Beatiora certè conjugia judicanda ſunt, quæ terrena prole contempta*

D *continentiam pari conſenſu ſervare potuerint, quòd neque contra illud præceptum ſit, quo Dominus conjugem non dimitti jubet; & illud ſervatur quod ait Apoſtolus.*

Quartò, an matrimonium ſolvi queat per profeſſionem ſolemnem Religionis. Tres ſunt opiniones diverſæ. Magdeburgenſes enim ex una parte docent matrimonium ſolummodo ratum nequidem poſſe ſolvi per profeſſionem monaſticam. Juſtinianus *Cap. de Epiſc. & Cler. L. fin.* decrevit ex oppoſito, matrimonium etiam conſummatum diſſolvi per ingreſſum in Religionem. Catholici verò media via incedentes, dicunt matrimonium conſummatum diſſolvi non poſſe per vo-

E tum Religionis, bene autem matrimonium ratum.

Quod matrimonium ratum poſſit diſſolvi per ingreſſum & profeſſionem Religionis approbatæ, patet ex multis locis Juris Canonici, ex quibus Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. can. 6. expreſſum hoc fecit decretum; *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.* Hoc confirmatur per plurima exempla. Sanctus enim Paulus beatam Teclam ante conſummationem matrimonii à nuptiis revocavit, ex Epiph. hæreſi 78. Sanctus Alexius prima nocte nuptiarum uxorem intactam relinquens peregrè

Digitized by Google

proficiſcitur, caſtamque vitam duxit perpetuo. Sancta Cecilia, teſte Metaphraſte, prima nocte nuptiarum negavit Valerio viro ſuo debitum conjugale ex eo quòd in continentiæ voto vivere vellet. Ratio iſtius eſt, quod licitum ſit tranſire de ſtatu minus perfecto ad perfectiorem, ſi id poſſit fieri ſine ullius detrimento, uti fit in matrimonio tantum rato; non vero in matrimonio conſummato: quia hoc cederet in detrimentum prolis jam natæ, & uxoris, quæ non poſſet æque bene nubere alteri, ſicuti feciſſet dum erat virgo.

Quod matrimonium conſummatum non diſſolvatur per profeſſionem Monaſticam, patet ex Chriſto dicente; *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*; &, *qui dimiſerit uxorem, facit eam mœchari*. Quod intelligitur de matrimonio conſummato, unde Hieronymus epiſt. 14. ad Celantiam, arguit eam, quòd ſine licentia viri continentiam voviſſet: Et Auguſtinus epiſt. 199. ad Ediciam docet, non licere, inviro conjuge vovere continentiam; & ſi quæ id faciat, debere cogi ut voto non obſtante viro ſuo reddat debitum. Similiter Gregorius lib. 9. epiſt. 39. ad Theoctiſtam, reprehendit legem civilem, quæ permittit contrarium. Quòd ſi citetur Baſilius quæſt. 12. ubi dicit, virum qui non poteſt ab uxore impetrare conſenſum tranſeundi ad Religionem, poſſe facere ea invita: Reſpondetur, non eſſe abſolute mentem Baſilii, quòd hoc poſſit invita parte, ſed quod debeat tantas fundere preces ad Deum, ut tandem conſentiat uxor. Si Theonas Abbas apud Caſſianum, invita uxore, Monachus factus eſt, Collat. 21. cap. 9. Bellarminus reſpondet, hoc eſſe factum ex ſpeciali inſpiratione Dei; ſed tale factum eſſe admirandum, non imitandum.

Ex refutatione utriuſque opinionis extremæ, patet veritas Catholicæ; quòd ſcilicet profeſſio Religioſa diſſolvat matrimonium ratum; non vero conſummatum. In matrimonio enim duplex eſt vinculum, unum ſpirituale quod naſcitur ex ſolo conſenſu; & aliud corporale, quòd naſcitur ex copula: vinculum autem carnale ſolvitur per mortem corporalem, & ſpirituale per mortem ſpiritualem & civilem, qualis eſt profeſſio Religioſa, qua homo aliqualiter moritur toti mundo. Non diſſolvitur autem matrimonium ratum per ſuſceptionem Ordinis ſacri, quia non reperitur ibi mors civilis; quandoquidem ſic ordinatus non renuntiavit opibus & propriæ voluntati. Quòd ſi dicatur, per matrimonium ratum virum ſe dare uxori, & ei facere poteſtatem corporis ſui: ergo non poſſe ſe auferre ab uxore invita: Reſp. quòd ſe det uxori ſub ae conditione, quòd non vocetur à Deo ad nuptias ſpirituales, conc. quòd ſe det abſolute, nego: Unde conjux non tenetur ſolvere tale debitum cum detrimento boni ſpiritualis ſui, ſi hoc poſſit fieri ſine detrimento alterius conjugis.

QUÆSTIO V.

De ſolitudine & ſeveritate Eremitarum.

NON ſolùm Religioſos & Monachorum vota repudiant hæretici, ſed & Eremitarum vivendi rationem exectantur, & præſertim ſolitudinem & ſeveritatem vitæ illorum. Magdeburgenſes centur. 1. & ſeq. ſicut & Calvinus lib. 4. inſtit. cap. 13. dicunt, Eremitas per ſolitudinem ideo peccaſſe, quia recedendo in deſerta oſtendebant odium, quo flagrabant contra genus humanum; & deſerebant officia charitatis, quæ Deus mandavit omnibus Chriſtianis: peccaſſe etiam occidendo ſeipſos jejuniis, ciliciis, & aliis afflictionibus voluntariis; peccaſſe tandem conſtituentes Religionem in rebus ridiculis & ſuperſtitioſis, ut patet de Simeone, qui per plurimos annos ſuper altiſſimam columnam vixit more avium. Ex oppoſito Eccleſia Catholica profitetur, vitam Eremiticam eſſe ſanctam & Deo gratiſſimam, quoniam Scriptura non modicè laudat Eliam & Joannem, qui Eremitarum fuerunt principes. Sanctitas Joannis colligitur ex Matth. 11. *Inter natos mulierum non ſurrexit major Joanne Baptiſta.* Elias verò, quantus fuerit, patet ex eo, quod Lucas cap. 1. non potuerit melius laudare Joannem, quàm dicendo, *Ipſe præcedet in ſpiritu & virtute Eliæ*; ſed uterque vixit in ſolitudine & aſperitate vitæ, quoniam Elias verſabatur in monte Carmelo, & pilis induebatur, zona pellicea præcinctus 4. Reg. 1. Joannes vero in deſerto vixit ab infantia ad finem vitæ, pilis camelorum induebatur, victus ejus erant locuſtæ Lucæ 1. & Matth. 3. ergo ſolitudo & aſperitas vitæ reddunt vitam ſanctiſſimam & non reprobandam, ut volunt hæretici.

Patres antiquiores Eccleſiæ ſicut & recentiores, Eremiticæ vitæ inſtitutum uno conſenſu approbant. Baſilius enim in Epiſtola ad Chilonem comparat vitam ſolitariam martyrio, & ſolvit omnes objectiones contra eam. Nazianzenus in Apologia pro fuga ſua, Eremitarum vitam dicit eſſe prorſus cæleſtem. Chryſoſtomus homilia 8. in Matth. prædicat laudes Eremi. Hieronymus ait epiſt. 1. ad Heliodorum, Eremum eſſe ſolitudinem Chriſti floribus vernantem, in qua lapides illi naſcuntur, de quibus extruitur civitas magni regis. Auguſtinus lib. de moribus Eccleſiæ cap. 31. miris laudibus effert Eremitas. Juſtinianus denique imperator novellam conſtitutionem 173. edidit, in qua ſolitariam vitam planè ſacram eſſe denuntiat.

Perfectionem vitæ Eremiticæ teſtantur plures rationes. Primò enim major pars veterum Eremitarum erant viri perfectiſſimi & clariſſimi miraculis. Secundo, ad vitam Eremiticam volebant omnes ferè Patres nullum admitti, niſi prius diligenter ſe exercuiſſet in cœnobio; quia, ut aiunt, Eremus non affert perfectionem, ſed præſupponit. Tertio, quia ſolitudo & auſteritas vitæ ſunt media optima ad contemplationem Dei rerumque cæleſtium. Quarto, quia Eremitæ occupati deliciis animi partim obliviſcebantur corporis. Quinto, quia Deus diligit victoriam cupiditatum & exercitationem patientiæ, quæ reperiuntur in ſolitudine & in mortificatione.

Ad hoc quod dicunt, Eremitas ſeceſſiſſe in deſertum ex odio generis humani; hoc falſum eſt, quia ſeceſſerunt in ſolitudinem ſtudio purioris vitæ. Quòd allegant ex Matth. 24. *Ecce in deſerto eſt, nolite exire*; hæc verba intelliguntur de adventu Antichriſti. Quando dicitur, tales deſeruiſſe opera charitatis; ad illa non obligantur homines privati, niſi quando ſeſe offert occaſio. Dum adjungitur, Eremitas eſſe homicidas ſui ipſius; hoc falſum eſt. Paulus enim primus Eremita vixit annos 113. Antonius 105. & cæteri ferè omnes ad ſenectutem devenerunt. Tandem, quoad factum Simeonis elevati ſuper columnam; Theodoretus probat ex vita ejus miraculis referta, quòd hoc fecerit ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti: unde, cùm jam mortuus eſſet, cadaver ipſius erectum & immotum ſtetit in columna, ſicut & in vita.

Digitized by Google

Quæstio VI.

De Monachorum habitu & Tonſura.

Eodem pede, quo antea, hæretici ſemper infenſiſſimi Romanis, improbant habitum & Tonſuram Monachorum, ſicut & antea fecerunt de illorum votis. Magdeburgenſes enim dicunt, habitum & Tonſuram Religioſorum res eſſe ſuperſtitioſas, & parum conformes uſui Eccleſiæ purioris: ſed attendant, antiquiſſimum eſſe inſtitutum, ut qui mundi profitentur contemptum & pœnitentiam, ſingulari habitu induantur, juxta B uſum frequentatum in Eccleſia tempore B. Dionyſii cap. 6. Eccl. [illegible] Hierach. ubi loquens de profeſſione M[illegible] ait: *Sacerdos ſigno Crucis eum conſignatum t[illegible] [illegible] miqne veſte detracta eum alia induit.* Athanaſius, Baſilius, Chryſoſtomus, & alii, dicunt Monachos habitu imitari Eliam & Joannem. D. Hieronymus epiſt 7. ad Ruſticum Monachum queritur ſe vidiſſe quoſdam Monachos, qui poſtquam renuntiavere ſæculo, veſtimentis duntaxat & vocis prolatione, nihil de converſatione priſtina mutaverunt. Concilium Gangrenſe can. 12. reprehendit eos Monachos, qui ob habitum ſuperbiebant & deſpiciebant alios Chriſtianos, qui communibus veſtimentis utebantur. Sic C & plurima alia Concilia, & omnes ferè Patres qui loquuntur de habitu Monachali, quem dicunt ferre Monachos, ut per talem mutationem veſtium ſignificetur vitæ mutatio. Deinde, ut Religioſi ſaltem inviti cogantur rectè vivere: pudore enim perfunderentur, ſi veſtem particularem habentes, vitam mundanam ducerent. Tandemque cucullis induuntur, ut dicit Caſſianus, ad deſignandum ſimplicitatem & innocentiam infantilem, ad quam Monachi redire debent; infantes enim, dum adhuc in faſciis exiſtunt, velis quibuſdam, quaſi cucullis induuntur.

Quantum ad Tonſuram, Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 19. vult uſum illius cœpiſſe tempore Auguſtini; ſed contrarium oſtenditur ex hoc, quod D D. Dionyſius cap. 6. præcitato dicat Monachum futurum primùm tonderi, deinde alia indui veſte. Anicetus Papa epiſt. ad Gallos jubet radi caput in modum ſphæræ. Athanaſius lib. de virginitate teſtatur, etiam ſanctimoniales conſueviſſe tonderi. Auguſtinus de opere Monachorum cap. ult. acriter reprehendit quoſdam Monachos delicatos, qui tonderi more aliorum nolebant. Sic & alii Patres, cum multis Conciliis. Ratio autem talis Tonſuræ eſt ad exprimendam imaginem ſpineæ coronæ Chriſti, quam præ cæteris Clerici & Monachi geſtare debent, ut potè ſpecialiùs Chriſtum patientem volentes imitari, inquit Beda. Deinde, Clericis & Monachis tondentur capilli, qui ſunt quædam ſuperfluitates corporis, ut ſignificetur Cleri- E cos & Monachos ſuperfluas & vitioſas cupiditates abjicere debere: & relinquitur illis circulus capillorum ad ſignificandam regiam coronam, quandoquidem ſervire Deo regnare eſt. Tandem tonſurantur Monachi in ſignum pœnitentiæ & converſionis: pœnitentes enim alias, non niſi tonſi recipiebantur.

Objiciunt hæretici id quod habetur Levitici 19. ubi dicit Dominus, *Non attendebitis comam in rotundum*: & 21. de Sacerdotibus fertur, *Non radant caput nec barbam.* Reſpondeo, hæc præcepta, ut potè cæremonialia non amplius eſſe in uſu. Deinde, ut A notat Heſychius in hunc locum, tondere comam in rotundum non eſt comam ſcindere, ſed ornare; quod Judæis prohibebat Dominus, nè imitarentur gentiles, qui hoc faciebant in cultum dæmonis ex Theodoreto. Ad alium textum Levitici dicendum eſt, non prohiberi Sacerdotibus ne raderent caput abſolute; ſed nè raderent in morte alicujus propinqui in ſignum doloris: quia volebat Deus, ut Sacerdotes eſſent cæteris conſtantiores. Si etiam Ezechielis 44. prohibita fuerit raſura, hoc ideo factum eſt, nè viderentur imitari ſacerdotes gentilium, qui hoc faciebant in idolorum honorem.

Quæstio Ultima.

De opere Monachorum & de illorum victu ex eleemoſyna.

Alii dicebant, non licere Religioſis laborare pro victu, ſed eos debere confidere omnino in Dei providentia; ſic Meſſaliani, teſtibus Epiphanio & Auguſtino. Alii ex oppoſito cum Vuicleffo, Guillelmo à ſancto amore, & Calvino, volebant religioſos ex proprio labore victum, comparare; nec ullo modo mendicationem illis licere. Adverſus utroſque

Dicitur primò, non magis teneri Monachos ad victum labore comparandum, quàm ſæculares. Sic D. Thomas 2. 2. quæſt. 187. art. 3. & D. Bonaventura lib. de paupertate Chriſti. Nam laborare manibus ſuis, vel eſt præceptum, vel eſt conſilium; ſi eſt præceptum, æqualiter obligat ſæculares ac Religioſos; quia præceptorum obſervatio neceſſaria eſt omnibus & ſingulis vitam æternam ingredi cupientibus. Si vero eſt conſilium, nullus tenetur ad illius obſervationem; conſilia enim non obligant niſi eos qui ex voto ad illa ſe aſtrinxerunt; ſed Religioſi plures non voverunt illud conſilium; ergo non tenentur illud obſervare, ſicut nec ſæculares. Quòd ſi dicatur, præceptum de laborando eſſe naturale: reſpondendum erit, non obligare, niſi rempublicam, in qua alii debent eſſe opifices, alii agricolæ, alii medici, alii judices; non verò ſingula membra rei publicæ, nec proindè Religioſos, qui in republica habent officium orandi, pſallendi, & ſimilia faciendi.

Dicitur ſecundò, quòd liceat Monachis ex mendicatione vivere, ut patet ex Innocentio III. Honorio III. Gregorio IX. Innocentio IV. Alexandro IV. Nicolao IV. & aliis Pontificibus, qui vitam Religioſorum mendicantium, tanquam ſanctam & perfectam, approbarunt. Quòd autem vita mendicantium voluntariè ſit approbanda, patet exemplo Domini, qui non habebat poſſeſſiones proprias, aut in communi, Luc. 9. *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput ſuum reclinet*: nec operabatur manibus ſuis, ſed ex eleemoſynis fidelium vivebat. Luc. 6. *Mulieres aliquæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.* Deinde, Apoſtoli omnia dimiſerunt, nec habuerunt poſſeſſiones in communi; nec operabantur manibus, ſed vivebant ex liberalitate auditorum. Matt. 10. & 1. Cor. 9. Tandem miracula quæ Deus edidit per B. Franciſcum, & ſanctum Dominicum authores vitæ pauperis confirmant mendicandi rationem.

Objiciunt contra primam propoſitionem adverſarii Scripturam, Auguſtinum & antiquos Religioſos, qui vivere ſolebant ex labore proprio manuum ſuarum. Primò, Act. 20. ait Paulus, *Ad ea*

Digitized by Google

quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ. Ad Epheſios 4. *Qui furabatur jam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis.* Ad Theſſalonicenſes 4. *Operamini veſtris manibus.* Reſpondeo, Apoſtolum in illis locis non ſcribere Monachis, ſed ſæcularibus; & ſic non magis tenentur ex hoc Religioſi ad laborem corporalem, quàm ſæculares; ut in aſſertione diximus. Deinde, in prægitatis locis non præcipit abſolutè laborem manualem, ſed ſolummodo ad evitandum furtum, ſcandalum, vel otium, ut patebit conſideranti tenorem verborum Apoſtoli. Cum ergo Religioſi impleant vitam in ſpiritualibus, nec in hoc ſit ſcandalum, aut otium, non propterea tenentur deſiſtere à regularibus officiis, ut labori manuum vacent.

Secundò, allegant adverſarii contra Monachos Auguſtinum, qui lib. de Opere Monach. cap. 37. dicit Religioſos teneri ad iſtud Apoſtoli præceptum, nec excuſari per ſpirituales occupationes. Reſpondeo, Auguſtinum in illo libro ſolùm obligare ad operandum manibus illos qui antequam fierent Religioſi vivebant ex opere manuum, quod idem facere debent in Religione, ſine impedimento majoris boni, quod tamen nolunt facere ex otio & pigritia. Cap. enim 21. excipit Religioſos à labore corporeo, qui Eccleſiaſtica miniſteria exercent, uti faciunt Mendicantes. *Si Evangeliſtæ ſunt, ſi Miniſtri Altaris, ſi diſpenſatores ſacramentorum, benè ſibi iſtam non arrogant, ſed planè vendicant poteſtatem vivendi ex facultatibus populi.*

Tertiò, adducunt conſuetudinem antiquarum Religionum, quæ teſte Hieronymo epiſt. 4. ad Ruſticum, & Auguſt. lib. 1. de Morib. Eccleſiæ cap. 31. ſecundum Apoſtoli legem manibus laborabant. Reſpondeo, hoc mirum videri non debere; ex propriis enim Regulis tenebantur operari manibus: tum quia non habebant poſſeſſiones ſibi relictas, nec eleemoſynas poterant quærere à populis, quibus non inſerviebant: Tum quia, cùm eſſent omnes laïci, excepto Abbate, non erant ſatis occupati; & ſic ad fugiendum otium neceſſarius erat illis labor. Unde B. Hieronymus epiſt. 4. ad Ruſticum, dicit, *Ægyptiorum Monaſteria hunc morem tenent, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant: non tam propter victus neceſſitatem, quàm propter animæ ſalutem; nè mens vagetur cogitationibus pernicioſis.* Cùm ergo Religioſi hujuſce temporis, ut plurimum occupentur in prædicationibus & adminiſtratione ſacramentorum, poſſunt ceſſare à labore manuum, ut majori bono ſe applicent. Adde quòd qui canunt in choro publicè, concionantur, docent, confeſſiones audiunt, dici poſſunt laborare manibus; quandoquidem manibus operari eſt operari corporaliter, ſivè id fiat manibus, ſivè pedibus, ſive lingua, ſivè alio modo; alias aurigæ, nautæ, curſores, & vigiles, non dicerentur manibus operari. Ideo autem labor corporalis, qualiſcumque ſit, appellatur opus manuum, quia manus eſt inſtrumentum præcipuum quo operamur.

Objiciunt adverſus ſecundam aſſertionem Guillelmus à ſancto amore, Deſiderius Longobardus, Giraldus de Abatiſvilla, Richardus Epiſcopus Armachanus, cum Vvicleffo, Luthero, & aliis, dicentes eos qui ſponte mendicitatem profitentur, eſſe extra ſtatum ſalutis. Objiciunt, inquam, id quod habetur Deuteron. 15. *Omnino indigens & mendicus non erit inter vos.* Sed illis verbis non prohibetur mendicitas, ſed promittitur ubertas tanta, ut nullus ſit futurus mendicus inter Judæos. Vel, ut dicit B. Thomas, prohibetur per talia verba mendicitas, non ex parte mendicantium, ſed ex parte divitum, qui permittere non debent, ut ſint inter eos ulli mendici, ratione eleemoſynarum, quas debent illis conferre divites. Si Proverb. 30. Scriptura deteſtetur mendicitatem, ut cauſam multorum malorum, ſicut & Eccleſiaſt. cap. 27. *Propter inopiam multi deliquerunt*; hæc dicta ſunt de involuntaria mendicitate, quæ cauſa eſt, ut multi furentur & pejerent. Si dicatur Act. 20. *Beatius eſt dare, quam accipere*; ideſt, beatius eſt dare omnia ſimul propter Chriſtum.

Dicunt ſecundò, quòd ille qui ſe ſponte redigit ad mendicitatem, exponat ſe periculo fame moriendi, tentetque Deum, ipſi auferens media ordinaria ad vitam conſervandam, renuntiando facultatibus quas illi dederat. Reſpondeo, hoc verum fore, ſi quis donet omnia ſua, probabiliter ſciens ſe nihil poſtea inventurum; Religioſi autem totaliter confidentes in Deum, experientia noſcunt ſibi neceſſaria eſſe ſuppeditanda. Si dicatur, Religioſos Mendicantes injuriam facere veris pauperibus, quibus melius eſt dare eleemoſynam, quàm Religioſis, qui vivere poſſent ſine mendicatione: Reſponderi debet, ex hoc ergo eſſe colligendum, quòd Clerici & Monachi, qui ex poſſeſſionibus vivunt legatis ſuæ Eccleſiæ, vel ſuo Monaſterio, peccarent illis utendo; ſicut & benefactores, qui talia bona bona dediſſent: quod nemo dixerit. Imo, docet D. Hieronymus in fine libri contra Vigilantium, quòd tribus de cauſis potiùs facienda ſit eleemoſyna Religioſo minus indigenti, quàm non Religioſo, qui magis indiget. Primò, ſi Religioſus relinquens bona propria, ea dederit pauperibus; tunc enim quædam eſt juſtitia, ut ex [illegible] perum vivat. Secundò, ſi labore [illegible] oncionando, & ſacris miniſteriis ſe [illegible] pplicando, poteſt juſtè eleemoſynas quibus veſcatur quærere. Tertiò, quia eleemoſyna danda eſt meliori; ſed Religioſi vitam profitentur perfectam, ergo potiùs Monachis erogari debet eleemoſyna quàm aliis, ſi iſtorum extrema neceſſitas non prævaleat. Quòd ſi inſtent dicendo, aliquando Religioſos Mendicantes eſſe deterioris vitæ pauperibus Laïcis: Reſpondendum eſt, quòd nec Eccleſia, nec fideles judicent de internis: & ſic, quia Religioſi exteriùs profitentur vitam Monaſticam, quæ eſt ſtatus perfectionis, conſequenter præferendi ſunt aliis pauperibus.

CAPUT ULTIMUM.

De Laïcis.

ULTIMUM iſtud Caput, quod eſt de Laïcis; ſive ſæcularibus, qui conſtituunt tertium Eccleſiæ membrum, paucis expedietur: Tum quia amplitudo materiarum tertiæ & quartæ partis longè ſuperavit intentionem noſtram: Tum quia major pars dicendorum de hac materiâ jam prælibata eſt in diverſis locis Theologiæ noſtræ. Bellarminus, cujus methodum ſumus ſequuti, agendo de Membris Eccleſiæ, ſex proponit quæſtiones, non quidem de Laïcis particularibus, ſed de poteſtate politica Chriſtianorum magiſtratuum, qui præſunt fidelibus populis. Quærit primò, an politica poteſtas ſit bona & Chriſtianis licita. Quærit ſecundò, an politica poteſtas amittatur per peccatum. Quærit tertiò, an Magiſtratus & Chriſtiani Principes poſſint leges condere, exercere judicia, &

Digitized by Google

puniendos. Quærit quartò, an Chriſtianis bel- A
lare liceat. Quærit quintò, an Magiſtratûs ſit Religionem defendere. Sextò denique inquirit, an Magiſtratus debeat hæreticos ab Eccleſia judicatos temporalibus mulctare pœnis. Hæc omnia nobis ſigillatim, breviſſimè tamen examinanda veniunt.

Circa primam difficultatem, an poteſtas politica ſit bona & licita Chriſtianis, negativè reſpondent Anabaptiſtæ Trinitarii, ſic dicti quia Trinitatem & Incarnationem negarant: tales enim facientes antitheſim inter verum & falſum Chriſtum, dicebant falſum Chriſtum in ſua Eccleſia habere reges, principes, magiſtratus, & gladios: Chriſtum autem verum nihil tale admittere in ſua. Catholici verò, quos in hac parte ſequuntur Lutherus, Calvinus,
& Melancthon, probant juſtam & legitimam eſſe B
magiſtratuum poteſtatem Chriſtianiſque licitam. Primò, quia ex utraque lege hoc habetur; cùm Proverb. 8. habeatur, *Per me reges regnant*. Et Matth. 22. Chriſtus dicat, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari*. Et Petrus 1. 2. moneat, *Deum timere & honorificare regem*. Secundò, ſi poteſtas politica eſſet quid malum ex ſe, Melchiſedech nunquam fuiſſet rex Salem, nec Joſeph præfuiſſet toti Ægypto, nec David gubernaſſet Judæos, nec multi ſanctiſſimi principes thronum aſcendiſſent poſt Chriſtum. Tertiò, quia principatus politicus ita eſt naturalis homini, ut tolli non poſſit quin natura hominis deſtruatur; eſt enim animal ſociabile; quod rectore indiget, quoniam multitudo non poteſt diu conſiſtere, niſi ſit, qui eam contineat, & curet illi de neceſſariis. Quartò, quia politica poteſtas eſt à Deo, Proverb. 8. *Per me reges regnant, per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam*; ergo & ipſa bona eſt, cum à Deo non procedant mala. Quintò, quia politicus principatus ab origine mundi ſubſiſtit, & ſubſtitiſſet ſi duraſſet ſtatus innocentiæ; quoniam Deus in creatione mundi unum tantum hominem produxit ex quo naſcerentur omnes, ut indicaret præfecturam quam inter homines volebat eſſe.

Quod ſi Matth. 27. *Chriſtiani liberi ſunt filii*: hoc intelligitur de libertate à peccato, mediante gratia Chriſti; non verò ab authoritate politica: Paulus
enim Rom. 13. jubet, ut *omnis anima poteſtatibus* D
ſublimioribus ſubdita ſit. Si Lucæ 2. Chriſtus dicat, *Reges gentium dominantur eorum, non ſic erit inter vos*: per talia verba non reprehendit regnum in ſe, ſed modum regnandi; ita quod regimen Chriſtianorum non futurum ſit cum ſuperbia & faſtu, quale erat regimen gentilium. Si dicant adverſarii, reges ut plurimum depravatos fuiſſe, abutentes ſua potentia; Reſpondendum erit, nos non loqui de regibus in particulari, ſed de politico principatu in ſe, quod tenuerunt boni principes & mali: boni, inquam, ut Adam, Noe, Abraham, & ſimiles: mali verò, ut Pharao, Saül, Hieroboam, & alii. Si Auguſtinus lib. 19. de Civit. Dei cap. 15. & Gregorius lib. 21.
moral. cap. 11. dicant, hominem ad Dei imaginem E
factum non dominari homini, ſed tantùm irrationabilibus creaturis: hoc intelligi debet de regimine tyrannico & violento, quod reverà tantùm permiſit Deus propter peccata hominum.

Circa ſecundam difficultatem, an poteſtas politica remaneat in impiis & peccatoribus; negant Armachanus & Vvicleffus, qui volunt poteſtatem civilem ſuper charitatem & gratiam Dei fundari: Catholici verò contrarium probant ex Sap. 6. *A Domino data eſt poteſtas vobis, & cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè judicaſtis*. Quod confirmant Petrus & Paulus 2. 13. & Rom. 3. ubi dicunt, obediendum eſſe regibus, quorum multi erant infideles; unde Concilium Conſtantienſe ſeſſione 8. & 15. errorem contrarium damnavit. Ratio aſſertionis noſtræ eſt, quòd fundamentum dominii non ſit gratia, ſed natura & imago Dei; quæ conſiſtit in hoc, quòd homo ſit mentis & rationis compos: & ſic, cum natura & imago Dei maneat etiam in peccatoribus abſque gratia, conſequenter poteſtas politica reſidet etiam in illis. Quod ſi Oſee 8. dicat Deus, quòd principes quidam mali regnant ex ſeipſis, & non ex Deo: non improbat per hoc Deus reges malos, ſed tantùm quòd Judæi voluerint habere alium regem, quam ipſum Deum. Si etiam objiciatur, quod dominium ſit à Deo, qui nullomodo confert dominium improbis: hoc ultimum falſum eſt, benignitatem enim Dei decet, ut etiam hoſtibus ſuis benefaciat: juxta illud Matth. 5. *Solem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*.

Circa tertiam difficultatem, affirmativa debet noſtra reſponſio, qua dicimus, principibus Chriſtianis permitti condere leges, exercere judicia, & punire improbos; quidquid dicant Anabaptiſtæ, aſſerentes obligationem legum tollere libertatem Chriſtianam: & Calvinus qui lib. 4. Inſtit. cap. 10. vult leges civiles non obligare in conſcientia; quod anteà docuerant Joannes Gerſon de vita ſpirituali Lect. 4. & Almainus de poteſtate Eccleſiaſtica quæſt. 1. cap. 10.

C Quòd principes Chriſtiani poſſint leges condere, patet ex Proverb. 8. *Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt*. Ratio hujus eſt, quia Chriſtiani non deſinunt eſſe homines, cives, & membra reipublicæ temporalis, qui debent habere regulam actionum ſuarum in commerciis & in modo vivendi, ſed ad hoc lex naturalis non ſufficit, quoniam ad particularia non deſcendens oſtendit tantum generalia; nec ſufficit etiam tantùm lex Evangelica, quæ agit ſolummodò de rebus divinis & cœleſtibus; nec etiam valet lex politica Teſtamenti veteris, quæ jam ceſſavit: ergo neceſſaria eſt lex politica, quæ authoritate principis conſtituta, ſit modus firmus & ſtabilis, quo gubernentur populi, etiam Chriſtiani. Nec talium legum exiſtentiam impedire poteſt libertas Chriſtiana, ut voluerunt Vualdenſes; quia talis libertas ſolvit quidem à peccato, non verò diſpenſat à poteſtate politica, cui homines ut ſociabiles tenentur. Leges autem illæ civiles obligant in conſcientia contra Calvinum, juxta id quod habetur ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas, niſi à Deo. Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.... Subditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed & propter conſcientiam*. Quæ omnia ſufficienter probant, leges civiles principum Chriſtianorum obligare in conſcientia.

Quòd Chriſtiani principes poſſint exercere judicia, patet ex hoc quod proprium principis ſit judicare; unde Scriptura conjungere ſolet reges cum judicibus Pſal. 2. *Et nunc reges intelligite, erudimini qui judicatis terram*. Deut. 16. *Judices & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, ut judicent populum juſto judicio*. Ratio hujuſce petitur, quod nihil prodeſſent principes, nec leges, ſi nulla adeſſent judicia. Si Math. 5. habeatur, *Si quis voluerit tecum judicio contendere & tunicam tuam tollere, da ei & pallium*. Reſpondeo, hæc verba non continere præceptum, ſed conſilium tantummodo, ut ſequentia; *Si quis te percuſſerit in unam maxillam*,

xillam, præbe illi & alteram: Cujus tamen contrarium fecit Chriſtus, percuſſori dicens Joannis 18. *Cur me cædis?* Si Paulus, 1. Corinth. 6. dicat, *Delictum eſt in vobis, quod judicia habetis inter vos: cur non magis fraudem patimini?* per delictum non intelligitur peccatum, ſed imperfectio, aut injuria quædam levis, quam potiùs debemus pati, quàm ad judicium referre.

Quòd denique Chriſtiano magiſtratui liceat punire improbos, hoc docent, lex naturæ, Gen. 9. *Qui effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius*: lex Moſis, Exodi 21. *Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur*: & lex Evangelica, Math. 26. *Qui acceperit gladium, gladio peribit.* Ratio aſſertionis noſtræ eſt, quòd bonus princeps commune bonum debeat tueri, & impedire per punitiones corporeas, ne mali cives aliis noceant. Unde Auguſtinus lib. 1. de civit. cap. 21. ait; *Nequaquam contra præceptum, non occides, faciunt, qui perſonam gerentes publicæ poteſtatis, ſceleratos morte puniunt.* Nec dicant Anabaptiſtæ Matth. 5. *Dictum eſt antiquis. Oculum pro oculo, dentem pro dente; ego autem dico vobis, non reſiſtere malo.* Reſpondent enim D. Thomas & D. Bonaventura, Chriſtum non reprehendere magiſtratum, qui infligit pœnam talionis, ſed prohibere privatis hominibus, ne exerceant privatâ authoritate tales punitiones.

Circa quartam difficultatem; an bellum ſit Chriſtianis licitum; jam aliàs reſpondimus affirmativè contra Manichæos, qui bellum ex natura ſua illicitum eſſe aſſerentes, Moſem, Joſué, Davidem, & cæteros qui bella geſſerunt in veteri Teſtamento tanquam impios accuſabant, ut refert Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum. Contrarium inquam demonſtravimus, ſicut & juſti belli conditiones. Unde ſupereſt tantum ut reſpondeamus Luthero, qui volebat non licere Chriſtianis bellum gerere contra Turcas, ut patet ex bulla Leonis X. art. 34. Non negabat quidem, bellum in ſe eſſe licitum; ſed volebat Turcas non eſſe expugnandos: tum quia non debemus reſiſtere voluntati Dei, qui Turcâ tanquam flagello ſuæ juſtitiæ utebatur ad puniendum Chriſtianos: tum quia Eccleſiæ utilior eſt tribulatio & perſecutio, quàm victoria & tranquillitas; unde ſerm. de Maxim. reprehendit conſuetudinem Eccleſiæ, quæ orat pro pace & quiete, cùm potiùs orare deberet pro tribulationibus.

Hi ſunt inquam prætextus, ex quibus bellum prohibebat Lutherus contra Mahumetanos; ſed vera cauſa illius non erat alia, quam odium Papæ, quem taliter perſequebatur, ut optaret Turcam occupare omnia regna Chriſtianorum, ad extinguendum nomen Pontificis. Ideo ad Nobilitatem Germaniæ ſcribens, cap. 25. dixit nullum eſſe pulchrius regimen, quam apud Turcas, qui legibus Alcorani gubernantur; nullum autem turpius, quàm apud Chriſtianos, qui reguntur jure canonico & civili. In aſſertione etiam articuli 34. impudenter dicit, Pontificem & Pontificios eſſe multò pejores & truculentiores Turcis; ſtultumque eſſe pugnare pro pejoribus contra meliores. Tam abſurda & impia apparuit Lutheri ſententia, ut præſcripto ducis Saxoniæ coactus fuerit illam revocare: unde in lib. de Viſitatione Saxonica ait, prædicatores illos eſſe temerarios, qui clamant non eſſe reſiſtendum Turcæ; ſed ſermo ille ſeditioſus, nec ferri nec permitti debet: Imò, poteſtates tenentur reſiſtere Turcis, qui non ſolùm cupiunt provincias devaſtare; uxores violare, & in-

A terficere liberos; ſed etiam cultum Dei omnemque ordinationem bonam abrogare & tollere conantur.

Ut reſpondeatur autem ad rationes ſeu prætextus, quos Lutherus aſſumit, ut impediat nè inferatur bellum Turcis; dicendum eſt ad primam rationem, quòd licet voluntas Dei ſit, ut puniantur peccata Chriſtianorum per Turcas: attamen non ſit voluntas ejus, quòd non reſiſtamus Turcis. De illo enim flagello Dei ita diſcurrendum eſt, ſicut de peſte, fame, hæreſi, & ſimilibus, quæ flagella Dei ſunt; nemo tamen dixerit, non eſſe remedium quærendum contra peſtem, famem, & alias punitiones. Quantum ad ſecundam rationem, B qua dicit tribulationes eſſe utiles; reſponderi debet, quòd poſſint habere revera aliquam utilitatem quia tamen ſunt periculoſæ, ideo non debent expeti: alias dicere non deberemus Deo id quod habetur Matth. 6. *Et ne nos inducas in tentationem*: nec juberet Paulus 1. ad Timot. 2. orare pro regibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus.

Circa quintam difficultatem, an magiſtratûs ſit Religionem defendere; alii dicunt, Reges nedum eſſe cuſtodes & defenſores Religionis, ſed & judices & magiſtros illius; ita ut ad eos, ut ad præcipua Eccleſiæ membra, pertineat judicare controverſias fidei, indicere Concilia generalia, & præ- C ſidere in illis: ſed contrarium habetur in cap. de ſummo Pontifice. Alii ex oppoſito volunt, curam reipublicæ civilem pertinere revera ad principes, ſed eos nullo modo curare debere de Religione, bene autem permittere ut ſinguli ſentiant & vivant prout voluerint. Sic principes Imperii, Spiræ congregati an. 1526. cùm non poſſent convenire de credendis, edictum, quod vocant *Interim*, fecerunt, per quod ſinguli crederent ad libitum. Alii tenent, quod principes debeant invenire modum componendi Lutheranos, Calviniſtas, & Catholicos ſimul, & interim donec conveniant, permittere quod quiſque vivat in ſua fide, modò omnes recipiant Scripturam & Symbolum. Catholici D denique firmiter aſſeverant ex una parte, principes non eſſe judices & magiſtros religionis, quandoquidem Chriſtus dedit Eccleſiam ſuam regendam ſoli Petro & Epiſcopis, non verò Cæſaribus, aut præfectis imperatorum: ex alia tamen principes Chriſtianos eſſe cuſtodes & defenſores Religionis, ita ut non debeant permittere ſuis ſubditis libertatem credendi quod voluerint; ſed dare operam, ut ſervetur ea fides, quam Epiſcopi Catholici & præſertim ſummus Pontifex, docent eſſe ſervandam.

Quòd principes Chriſtiani non debeant permittere diverſitatem Religionum ſub ditione ſua, patet ex Apoc. 2. ubi Angelus Pergami reprehenditur, quòd haberet apud ſe aliquos tenentes doctrinam Nicolaitarum. Paulus etiam ad Gal. 5. de- E ſiderat, ut abſcindantur hæretici. Leo epiſt. 75. Leonem Auguſtum alloquens ait: *Debes Imperator incunctanter advertere, regiam poteſtatem tibi non ſolùm, ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium, eſſe collatam; ut auſus nefarios comprimendo, & quæ bene ſtatuta ſunt defendendo, veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituas.* Dum vera Religio vigebat apud Judæos, reges non permittebant libertatem religionum; ſed Deut. 17. ex ſententia judicis politici, jubebantur occidi qui Pontifici non obediebant. Ulterius, libertas credendi pernicioſa eſt temporali bono regnorum, quoniam ubi ſervatur fides & obedientia Deo, ibi etiam ſervatur princi-

Digitized by Google

pibus, cùm & ipſa fides hoc doceat. Tandem, cùm libertas credendi nil aliud ſit, quàm libertas errandi in re periculoſiſſima, quoniam ex Paulo ad Epheſ. 4. una eſt fides, proinde non eſt permittenda libertas credendi diverſa.

Quòd etiam non poſſint pacificari hæretici cum Catholicis, colligitur ex hoc, quòd illi non diſſentiant à nobis tantummodo in ritibus & cæremoniis, ſed etiam in eſſentialibus; quæ non poſſunt eſſe diverſa. Dicimus enim, Miſſam eſſe diviniſſimum cultum, ipſi verò aſſerunt, eam eſſe horrendam idololatriam. Credimus, ex pietate Sanctos eſſe invocandos: ipſi verò ſentiunt hoc eſſe impium: & ſic de aliis. Unde opinio Caſſandri recipi non debet, dum permittit unicuique ſuam fidem, modò omnes recipiant Scripturam & Symbolum Apoſtolorum. Adde quod Lutherani & Calviniſtæ non conveniunt nobiſcum in veritate omnium articulorum Symboli, in quo ſi dicatur de Chriſto, *deſcendit ad inferos*; per hoc volumus, quòd deſcenderit ad lymbum Patrum: ubi hæreticorum alii dicunt, deſcendiſſe tantum ad ſepulchrum; & alii, deſcendiſſe ad infernum damnatorum, quorum ſubiit pœnas.

Circam ſextam & ultimam difficultatem, hæreticorum plurimi docent, non licere Chriſtianis hæreticum incorrigibilem brachio ſæculari puniendum tradere, contra Calvinum, qui cùm argueretur ab aliis ſectariis, quòd Michaelem Servetum, tanquam hæreticum publice ſupplicio extremo affeciſſet; edidit libellum, in quo probavit, licitum eſſe morte plectere hæreticos incorrigibiles. In hac parte convenit nobiſcum, qui tenemus hæreticos incorrigibiles, & præſertim relapſos, debere ab Eccleſia rejici, & à ſæculari poteſtate puniri, etiam morte. Pro hac veritate habentur edicta imperatorum & principum, ſicut & leges Eccleſiæ; ubi hoc compertum habetur: unde Concilium Conſtantienſe ſeſ. 15. damnavit ſententiam Joannis Huſſ contrarium dicentis, ipſumque Joannem & Hieronymum de Praga tradidit ſæculari poteſtati; à qua ambo combuſti fuerunt. Tandem, Leo X. articulum 33. Lutheri damnavit, in quo ſentiebat cum Huſſitis & Donatiſtis. Sic habent Patres apud Bellarminum, qui multas hujuſce aſſertionis exponit rationes.

Lutherus queritur, quòd ab Eccleſiæ initio hæreticorum nullus morte necatus fuerit: ſed argui debet, vel malitiæ, ſi veritatem cognitam impugnet; vel ignorantiæ, ſi neſciat Priſcillianum hæreſiarcham cum ſociis fuiſſe morti traditum à Maximo imperatore Chriſtiano; uti refert D. Hieronymus lib. de viris illuſt. ſi neſciat, Baſilium hæreticum publicè fuiſſe combuſtum ab Alexio Comneno Imp. ut ſcribit Zonaras in vita Alexii: ſi neſciat, tempore Innocentii III. 180. hæreticos Albigenſes fuiſſe ſimul exuſtos &c. Dicit ſecundo, experientiam teſtari, quod terrores non proficiant: Sed audiat Auguſtinum epiſt. 48. qui teſtatur plurimos ſuo tempore fuiſſe converſos ob metum pœnæ: Adde quod Donatiſtæ, Manichæi, & Albigenſes armis extincti fuerint. Si dicat, Eccleſiam tolerare Judæos; hoc eſt, quia Judæi nunquam ſuſceperunt fidem Chriſtianam, quam acceptarunt hæretici. Si B. Martinus apud Sulpitium lib. 2. hiſt. acriter reprehendat duos Epiſcopos, qui procurabant mortem Priſcilliani hæretici: hoc ideo fecit Martinus, quia tales Epiſcopi accuſabant in cauſa ſanguinis: cùm debeant tantùm hæreticos excommunicare, & eos relinquere judicio ſæculari.

Allegant inſuper adverſarii id quod habet Paulus, *Oportet hæreſes eſſe*, 1. ad Cor. 11. ſed per hoc prædicit tantùm Apoſtolus id quod erat futurum, non verò prohibet, quin extirpentur hæretici. Referunt deinde exemplum Chriſti, qui Lucæ 11. Diſcipulis cupientibus comburere Samaritanos, dicit; *Neſcitis cujus ſpiritus eſtis*: Sed tales non promiſerant ſe Religionem Chriſti ſervaturos, ut hæretici fecerunt. Unde iſti merentur compelli, non illi. Objiciunt poſtea, talem punitionem derogare manſuetudini Eccleſiæ; ſed hoc extremum non affert remedium malo, quin præceſſerint antea conſilia, monitiones, & punitiones aliæ: quæ cùm fuerint inutiles, pro tunc affert extremum & ultimum remedium, quod eſt traditio in manum ſecularem. Clamant ultimò, fidem eſſe liberam, & Apoſtolos nunquam invocaſſe contra hæreticos brachium ſæculare: ſed reſpondeo ad primum, fidem eſſe quidem liberam ab obligatione humani juris, quando nondum accepta fuit; ſed non quando aliqui eam receperunt, ut fecerunt hæretici, qui cogi poſſunt ad fidem ſervandam, quam promiſerunt in baptiſmo. Quoad ſecundum, Apoſtoli non invocaverunt brachium ſæculare, quia pro tunc nullus erat Chriſtianus princeps.

Explicit tertia pars Theologiæ poſitivæ, finiſque datur Theologiæ quatripartitæ Scoti. Faxit Deus, ut quæ in ea ſcripta ſunt, cedant in gloriam divinæ Majeſtatis, & utilitatem ſacroſanctæ Eccleſiæ, cujus pedibus univerſa quæ in hoc duplici Codice continentur, humiliter & ſincerè ſubjicio, nihil aliud in animo habens, quam loqui, ſcribere, vivere, & mori in fide orthodoxa.

Digitized by Google

INDEX

MATERIARUM, QUÆ REPERIUNTUR, in ultima Parte Theologiæ quadripartitæ Scoti, quæ eſt Theologia Poſitiva.

A

ABacuc liber continet prophetiam tribus capitibus conſtantem contra Babylonem & Nabuchodonoſor, à quibus templum fuerat ſubverſum. 96. b c d e
Abbates commendatarii in Conciliis particularibus habent vocem deliberativam, non deciſivam, ſicut & procuratores Canonicorum, & Prelati regulares. 336. e 337
Abbates quando præcedere debent procuratores Canonicorum, & quando non. 336 e
Abdias videns Jeſabel perſequentem admortem prophetas Domini, centum ex illis pavit in ſpecubus, qui non curvaverant genu Baal. 95. e
Abdiæ liber continet tantùm unum caput, in quo invehitur contra Idumæos propter eorum vitia. 95 e
Acacius Epiſcoporum ſententiâ excommunicatur. 305. e
Acacii erroneæ actiones ibid. b
Acephali damnantur in Hiſpalenſi concilio. 311. c
Acephali cur ſic vocati? ibid. e
Actio ex voto facta, an melior ſit, quam ſine voto. 361. c d
Actuum Apoſtolorum liber conſcriptus fuit à B. Luca, qui erat diſcipulus D. Pauli; unde plus ſcripſit de Pauli actionibus, quàm de geſtis aliorum Apoſtolorum. 108 b
Actuum Apoſtolorum liber 28. capitibus digeſtus narrat quæ prætererierunt primis temporibus Eccleſiæ, incipiens ab aſcenſione Chriſti & deſinens tempore Neronis. 108. 109 110 111. & 112.
Aggæus præ cæteris ſermonem habuit ad Zorobabel & ad totum populum, quibus præcepit ut reædificarent templum Domini. 97. e
Albigenſium hæreſis qualis fuerit, & quæ ad illam ſpectant. 328. 329
de Alexandrinæ Eccleſiæ Patriarchatu. 352 353 & ſeq.
Almaricus damnatur in Concilio Pariſienſi, qualis fuerit, & quinam illius errores. 328. a b
Altare aliàs erat tantùm unicum in una eccleſia, & una tantùm in eo Miſſa celebrabatur quotidie. 210. e
Amos liber habet novem capita quæ conſumit in comminationibus Aſſumptus fuit de grege capratum ad dignitatem propheticam. 95. c d e
Anaſtaſius presbyter Cardinalis deponitur in Concilio Romano propter deſertionem parochiæ ſuæ. 317 a
Annatarum receptio legitima cenſetur, quidquid dicat Joannes Gerſonius. 187. c
Antichriſtus nulla facturus eſt miracula. 184. e
Antichriſtus non eſt Papa, nec notæ quæ attribuuntur Antichriſto in ſcriptura, Papæ conveniunt. 185. 186. b
Antichriſti nomine quid intelligatur? 184. a
Antichriſti generatio & origo qualis ſit futura? ibid. d
Antichriſti ſedes & doctrina. ibid. b e d
Antichriſtum propriè ſumptum nondum veniſſe conſtat. 185. c
de Antiochenæ Eccleſiæ Patriarchatu. 352 353 & ſeq.
Antiquitas caſuum reſervatorum. 351. d
Apocalypſis liber aliàs in dubium revocatus, recipiendus eſt inter canonicos, quidquid adversùs eum objiciat Lutherus. 24 e 25 a
Apocalypſis liber eſt canonicus, qui dividitur communiter in novem partes. 130 a b c
Apocalypſis prima pars continet prooemium quod ex multis componitur. ibid. d
Apocalypſis ſecunda pars continet viſionem primam, ubi apparet filius hominis præcipiens Joanni ut ſcribat ſeptem Angelis Aſiæ ſeu potiùs ſeptem Epiſcopis Eccleſiarum Aſiæ: & hoc à cap 1 ad 4. 131. c d e
Apocalypſis tertia pars continet viſionem ſecundam, in qua Joannes vocatus in ſpiritu vidit in cælo apertionem ſeptem ſigillorum in quibus prædicebantur diverſæ perſecutiones Eccleſiæ, quæ explicantur à cap. 4. ad 8.
Apocalypſis quarta pars à cap. 8. ad 12 tractat de apparitione ſeptem Angelorum tubâ canentium, qui denotant perſecutiones, quas paſſa eſt Eccleſia ab hæreticis. 133
Apocalypſis quinta pars oſtendit mulierem amictam ſole, draconem qui eam inſequitur & beſtias è mari terraque aſcendentes, à cap. 12. ad 15. Interpretatio hujus viſionis habitur. 131. & 134
Apocalypſis ſexta pars commemorat effuſionem ſeptem phialarum Dei iracundiam continentium, agitque de mari vitreo mixto igni, & de lætitia eorum qui vicerunt beſtiam, & qui cantant carmen lætitiæ, a cap. 15. ad 17. 134. e
Apocalypſis ſeptima pars repræſentat ſextam viſionem, quæ deſcribit Babylon & agit de ejus condemnatione ac de terrore eorum, qui pereunt & de conſolatione illorum qui ſalvantur, à cap 17. ad 21. 135
Apocalypſis octava pars mentionem facit de ſeptima viſione in qua deſcribitur ſtatus univerſi orbis poſt judicium generale, & ſtatus cæli & gloriæ Sanctorum, à cap. 21 ad finem 22. 136. b c d
Apocalypſis nona pars continet epilogum totius libri cujus [illegible] Joannes authoritatem, intelligibilitatem, excellentiam, utilitatem, &c. 136. e
de Apoſtolorum uxoratu & cœlibatu. 363. e a
Arauſicanum concilium 2. pronunciavit contra Pelagianos, Semipelagianos & Prædeſtinatianos. 307. c
Archiepiſcopatus & Epiſcopatus Galliæ numerantur. 314. 321
Arius qualis fuerit & quis ejus error. 240. b
Auguſtani Concili decreta de continentia Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum. 320 d
Auxitanum Concilium revocavit decretum pro ſecuro reorum refugio in Eccleſiis. 331. c
Auxitanum Concilium ſtatuit, quòd qui extra ſuam Eccleſiam parochialem ſepeliri voluerit, matrici Eccleſiæ præſentetur antea, ut eidem reddatur debitum de funeralibus. ibid. d
Auxitanum Concilium quaſnam pœnas infligat præſentantibus & præſentatis ad beneficium aliquo dato promiſſo. 332. a

B

BAmbergenſis Eccleſia, quando Epiſcopalis facta. 321. e
Baptiſmus non indiget neceſſariò triplici immerſione, quidquid habeatur in canone quinquageſimo. 215. c d
Baptiſmi adulterata forma prohibetur. ibid. e
Baptiſterium non intra, ſed extra Eccleſiam exiſtebat, 204. c
Baſileenſe Concilium partim approbatur, & partim reprobatur. 178 e
Baſileenſe Concilium celebratum ſub Martino V. ibid. e
Baſileenſe Concilium fuit primò indictum Paviæ, deinde Senis, & poſteà Baſileæ. ibid.
Baſileenſe Concilium cur partim approbatum & partim reprobatum fuerit. 179. e
Baſileenſis Concilii hiſtoria. 178. e
Begardi & Beguinæ damnantur in Concilio Viennenſi. 373. e
Bellum an Chriſtianis ſit licitum. 368. a 369. c
Berengarius propter quid damnatus à Leone VIII. Papa, & Lanfrancus abſolutus. 322. d
Berengarius ejurata hæreſi tertio profeſſionem fidei emiſit in Concilio Romano coram 113 Epiſcopis 323 d
Berengarius toties pœnitens & ſæpius relapſus, hæreſim ſuam abjuravit in Concilio Romano coram Gregorio VII. 323. e
D. Bernardus eligitur princeps exercitus contra Turcas, cui omnes ſubjicerentur. 326. e
Bigami non poſſunt ordinari. 206. e

Bigamia triplex. *ibid.* b
Bigamia interpretativa quandonam contrahatur? *ibid* c
Bigamiæ veræ & reali aſſignatur irregularitas. *ibid.* b
de Bigamia prohibita Clericis tres opiniones. 117. c d
Biretum rubeum Cardinalium capiti imponi ſolitum 147. c
D. Bonaventura vocatur à Pontificibus præſes in Concilio Lugdunenſi 2. ubi moritur. 273. a
D. Bonaventura creatus fuit Cardinalis Epiſcopus antequam eſſet Cardinalis Presbyter. *ibid.* b
Bona Eccleſiaſtica quomodo dividenda. 356. 357. Vide Clericatus.
Bracarenſe Concilium diviſit bona Eccleſiæ in tres portiones, poſuit diſtinctionem inter Communionem Eccleſiaſticam & Laicam, prohibuitque ne corpora inhumarentur in Eccleſiis. 308. d
Burdigalenſe Concilium multa ſtabilivit pro diſciplina Eccleſiaſtica, ut poté reſidentiam paſtorum ſub pœna privationis beneficii, & alia quæ notari poſſunt. 330. a

C

Cæſarauguſtanum Concilium prohibuit ne citra diebus Dominicis Eccleſias celebrarent. 313. c
Canon duplex eſt: Judaicus & Chriſtianis. 8. c
Canon Judaicus exiſtimatur conſcriptus ab Eſdra, & Canon Chriſtianus refertur à Concilio Tridentino. *ibid.*
Canonis nomine quid intelligatur. *ibid.*
Canonem librorum S. Scripturæ in ſua totalitate non recipiunt Calviniſtæ & Lutherani, ſed aliquos rejiciunt à veteri Teſtamento & à novo, quando vident tales libros ſibi adverſari. 10
Canonici libri Teſtamenti veteris & novi recenſentur. 9.
Canones Apoſtolorum non tam ſunt Canones fidei quàm morum, eorum authoritas, origo & numerus notanda ſunt. 197 d
Canones Apoſtolorum cenſentur ab aliquibus emanaſſe ab Apoſtolis, ab aliis non, multa tamen habent authoritatis. *ibid.* c
Canonum Apoſtolorum numerus controvertitur inter authores, communiter tamen numerantur octoginta quinque. *ibid.* c
Canticum canticorum quatuor perſonas introducit, ſponſum, ſponſam, ſodales ſponſi & ſponſæ ſocios. 86. c
Canticorum liber eſt epithalamium quoddam ex octo capitibus coaleſcens. *ibid.*
Cantores an reponantur inter veros Ordines. 145. c
De Cardinalibus, eorum origine, & præſenti ſtatu, plura & notanda. 148. b c 149. *& ſeq.*
Caro cum Sanguine ſub graviſſimis pœnis alias prohibebatur, & quandiù duraverit iſta prohibitio 218.
Carolus VII. approbari fecit Pragmaticam Sanctionem in conciliabulo Bituricenſi, & quid erat illa Sanctio Pragmatica. 334. b
Cereorum uſus admitti debet. 221. b
Chriſtiani ubi & modo primum ſic vocati. 353. d
Chriſtianis principibus & magiſtratibus an liceat leges condere, exercere judicia, & nefarios punire. 367. c 368. a b c
Chorepiſcopi habebant vocem deciſivam ſi eſſent Epiſcopi, ſecus non habebant. 213. b
Chorepiſcoporum nomine quinam intelligantur, & de iis plura. 356 d c 357 a
Chronologia ſummorum Pontificum & ſucceſſio eorum in quolibet ſeculo habetur. 187. 188. 189. 190. 191. 192. &c.
Clericatus non obligat ad amittendum patrimonium. 358. c d
Clericus qualiſcunque ſit, non præſumat relinquere propriam Parochiam ut pergat ad alienam, ſine conſenſu Epiſcopi. 205 b
Clericus inſerviens fidejuſſionibus debet deponi 207 b c
Clericus Epiſcopum afficiens contumelia deponi debet. 216 c 217.
Clericus propter metum Chriſti nomen negans debet ejici. 218 d
Clericus jejunans die Dominicâ vel Sabbato deponi debebat & Laicus ſegregari. Hujus canonis explicatio. 219. d
Clericus aut Laicus quadrageſimam non jejunans debebat deponi, & ſegregari Laicus. 220. a
Clerici deſertores Parochiæ ſuæ ne recipiantur in aliena. 206 a
Clerici in ebrietatem lapſi aut in caupona comedentes aut aſſiſtentes ſpectaculis, aut aleis ludentes puniendi ſunt. 223. c
Clerici & Laici differentia, & ex quo deſumatur. 341.
de Clericorum bonis temporalibus tres difficultates quæ ſolvuntur. 357. c 358. a b *& ſeq.*
de Cœlibatu Clericorum variæ opiniones. 357. c d c a
Communicatio cum Judæis prohibebatur, ſicut & acceptio Xeniorum. 221. b
Communicatio cum infidelibus prohibetur, etiam & accenſio lucernarum. *ibid.* c
Communio eſt triplex, Clerica, Laica & peregrina. 308 d
Concilium in genere quid ſit, & quotuplex? 229. b
Concilium ſeu tribunal, duplex erat apud Judæos, minus & majus *ibid.* c
Concilium Eccleſiaſticum eſt quadruplex, generale, nationale, provinciale & diœceſanum: & quid ſint illa? 230. c
Concilium debere ingredi Laicos & ſuffragium deciſivum habere, prætendunt hæretici. 232. b
Concilium debet habere diverſas qualitates in mente hæreticorum & alias in Catholicorum ſententia. 233. c
Concilium quando indigeat confirmatione ſummi Pontificis & quandonam? 234. a
Concilium an ſit ſupra Papam gravis eſt controverſia, cui dedit initium Concilium Conſtantienſe. 235. c d c
Concilium eſſe ſupra Papam eſt probabile, licèt forſitan contrarium ſit probabilius. 236. c
Concilii authoritas non eſt præferenda Scripturæ, quidquid nobis imponant hæretici. 238 b
Concilii authoritas, vel Papæ quænam ſit major. *ibid.* d
Concilio adeſſe tantùm debent Prælati majores ex jure, Cardinales verò, Abbates & Generales Ordinum ex privilegio tantùm. 232. c
Concilio præſidere eſt ſummi Pontificis, non Imperatorum. 233. b
Concilio præſidet ſummus Pontifex, non tantùm ut primus judicium ferat, ſed ut ſupremum judicium proferat. 234. c
Concilia provincialia præcipiebantur bis fieri in anno. 212. b
Concilia ſunt in Eccleſia quod ſunt Comitia in regno. 218. c
Concilia plura fuerunt in lege veteri. 229. d
Concilia generalia a ſummo Pontifice approbata errare non poſſunt. 235. c
Concilia generalia ante approbationem Papæ an errare poſſint vel non errare? 235. d
Concilia particularia an poſſint errare. *ibid.* c
Concilia particularia nationalia aut provincialia quæ dicantur? 297. b
Conciliorum origo eſt de jure divino tradito. 229 b
Conciliorum aliud eſt ſeculare, aliud Eccleſiaſticum. 230. d
Conciliorum alia ſunt omnino approbata, alia omnino reprobata, & alia partim approbata, & partim reprobata, & quæ ſint illa omnia. 231. b
Conciliorum convocatio non ſpectat ad Imperatorem, quidquid dicant hæretici, ſed ad ſolum Romanum Pontificem. 231. 232.
Conciliis ſi aliquando adfuerint Imperatores, in illis præfuerunt ut conſervatores pacis, non ut diffinitores. 234. c
Concilium legis novæ primum fuit Hieroſolimitanum. 229. d
Concilium Nicænum fuit primum inter generalia contra Arium ſub S. Sylveſtro & Conſtantino magno imperatore. 240. a
Concilii Nicæni hiſtoria, ubi præſertim agitur de Ario, de B. Athanaſio, de Liberio ſummo Pontifice, de Conſtantino magno & de ejus ſucceſſoribus. 240. 241. 242.
Concilium Conſtinopolitanum primum quando celebratum, ſub quo & propter quid quatuor Patriarchæ adfuerunt in eo, in ipſo condemnatus fuit Macedonius. 243. 244.
Concilium Chalcedonenſe fuit quartum generale celebratum contra Eutichetem ſub Leone Pontifice anno 451. & Marciano Imperatore. Hujus Concilii hiſtoria habetur. 247. 248 249. 250.
Concilium Conſtantinopolitanum ſecundum fuit quintum inter generalia ſub Vigilio Papa & Juſtiniano Imperatore anno 553. In eo agitur de tribus capitulis, de erroribus Origenis & de perſecutionibus Chryſoſtomi. Refertur hiſtoria hujus Concilii. 251. 252. 253 254.
Concilium Conſtantinopolitanum 3 & ſextum inter generalia coactum fuit contra Monothelitas tempore Conſtantini IV ſub Agathone Pontifice, qui Concilium inchoavit & Leone II. ſub quo finitum eſt. 255. 256. 257. & 258.

Digitized by Google

MATERIARVM.

Concilium Nicænum 2. inter generalia ſeptimum, celebratum fuit anno 787. ſub Conſtantino & Adriano I. ſummo Pontifice contra Iconomachos. 258. d 259. 260.
Concilium Conſtantinopolitanum 4. inter generalia octavum ſub Adriano II. Pontifice & Baſilio imperatore congregatum eſt anno 869. in cauſa & depoſitione Photii. 261. 262. 263. 264.
Concilium Conſtantienſe partim approbatur & partim reprobatur. 275. b
Concilium Conſtantienſe in primis ſeſſionibus declaravit Papam eſſe inferiorem Concilio 276 e
Concilii Conſtantienſis tempore erant tres Papæ. ibid. a
Concilium aliud à Tridentino expetunt Lutherani, modò octo conditiones in illo reperiantur. 297. a
Concilia plurima celebraverunt Apoſtoli poſt Aſcenſionem Chriſti. 289. b
Concilia particularia primi ſæculi fuerunt Hieroſolimitanum contra Cherintum: & Antiochenum, ubi primi fideles vocati ſunt Chriſtiani. 297 c d e
Concilia particularia ſecundi ſæculi fuerunt Romanum, Palæſtinum & Ponticum pro Paſchate celebrando, dominicâ ſequenti quartam decimam diem Lunæ. 298. a
Concilium aliud celebrarunt Epiſcopi Aſiani eodem ſecundo ſæculo ubi determinaverunt celebrandum eſſe Paſcha 14. die menſis primi, ſed Victor Papa hoc Concilium reprobavit. ibid. b
Concilia particularia tertii ſæculi fuerunt Africanum, in quo determinatum eſt baptiſmum collatum ab hæreticis eſſe invalidum, ſed hoc Concilium reprobavit Stephanus I. Papa cui reprobationi reſtitit D. Cyprianus: & multa alia. ibid. e
Concilia particularia quarti ſæculi fuerunt Sinueſſanum in cauſa Marcellini Pontificis & Eliberitanum, ut ſciretur an eſſent ad pœnitentiam & ad communionem recipiendi illi qui defecerant à fide: & multa alia. 299. d
Concilia particularia quinti ſæculi fuerunt Africanum, Milevitanum, Romanum, Teleptenſe, Arauſicanum, & plurima alia. 302. 303. 304.
Conciliabulum ad Quercum in eodem 5. ſæculo contra D. Chryſoſtomum. 302 e
Concilia particularia quinti ſæculi fuerunt adhuc præ ceteris Viennenſe, Arelatenſe & Romanum. 305. a
Concilia particularia ſexti ſæculi fuerunt Romana, Bizacenum, Aurelianenſe, Gerundenſe, Arauſicanum, Valenſe, Bracarenſe & alia. 306. c
Concilia ſeptimi ſæculi fuerunt Romana, Hiſpalenſe, Rhemenſe, Toletana, Bracarenſe, Cæſarauguſtanum, &c. 310. a
Concilia particularia octavi ſæculi fuerunt Romana, Liptinenſe, Germanica, Gentilacenſe, Vernerienſe, Vvormatienſe Paderbonenſe, Lippienſe, Forojulienſe, Ratiſbonenſe, &c. 313. 314. 315.
Concilia particularia noni ſæculi fuerunt Aquiſgranenſia, Arelatenſe, Turonenſe, Cabilonenſe, Moguntina, Attiniacenſe, Compendienſe, Tullenſe, Rhemenſe, Pariſienſe, Meldenſe, Conſtantinopolitanum & plurima alia. 315. 316 317 318.
Concilia particularia decimi ſæculi fuerunt Rhemenſe, Romana, Confluentinum, Conſtantinopolitana, Diuſbergenſe, Sueſſionenſe, Troſlejana, Virdunenſe, Moſomenſe, Auguſtanum, Meldenſe, Anglicanum, Vintunienſe. 319. 320. 321.
Concilia particularia undecimi ſæculi fuerunt apud S. Dionyſium, Francofordienſe, Aquiſgranenſe, Lemovicenſe, Aurelianenſe, Sutrinum, Romana, Lugdunenſe, Eduenſe, Turonenſia, Compoſtellanum, Cabilonenſe, Mantuanum, Moguntinum, Rothomagenſe, Brixienſe, Auguſtodunenſe, Claromontanum, Batenſe. 321. 322. 323. 324.
Concilia particularia duodecimi ſæculi fuerunt Pictavienſe, Lateranenſe, Londinenſe, Balgentiacenſia, Trecenſia, Northuenſe, Guaſtalenſe, Londinenſe, Lateranenſe, Viennenſe, Sueſſionenſe, Colonienſe, Capuanum, Romana, Claromontanum, Stampenſe, Senonenſe, Vezelinum, Carnotenſe, Antiſiodorenſe, Pariſienſe, Rhemenſe, Turonenſe, Abrincenſe, Venetieum, Pariſienſia, Divionenſe. 324. 325. 326. 327.
Concilia particularia decimi tertii ſæculi fuerunt Bituricenſe, Sueſſionenſe, Scoticum, Albigenſe, Montilienſe, Pariſienſe, Avenionenſe, Lundinenſe, Montiſpeſſulani, Melodunenſe, Oxonienſe, Toloſanum, Sanquintiniana, Romanum, Narbonenſe, Albienſe, Burdigalenſe, Roſſiciacenſe, Montiſpeſſulani Copriniacenſe, Rhedonenſe, Senonenſe, Viennenſe, Nuviomenſe, Bituricenſia, Compendienſe, Saliſburgenſia, Tarraconenſe, Herbipolenſe, Londinenſia. 328. 329. 330,
Concilia particularia quarti decimi ſæculi fuerunt Pariſienſia, Compendienſe, Romanum, Auxitana, Moguntinum, Ravennatenſe, Toletanum, Avenionenſe, Lavaurenſe. 331. 332.
Concilia particularia quinti decimi ſæculi fuerunt Sylvanectenſe, Piſanum, Turonenſe, Aurelanienſe, 332. 333. 334.
Concilia particularia ſexti decimi ſæculi fuerunt Turonenſe, Piſanum, Senonenſe, Colonienſe, Narbonenſe, Colloquium Poiſſiacenſe, Rhemenſe, Mediolanenſia, Rothomagenſe, Rhemenſe, Turonenſe, Bituricenſe, Aquenſe, Toletanum. 334 335. 336. 337.
Concilia particularia decimi ſeptimi ſæculi fuerunt Collatio Fontanobliaudenſis, Concilium Narbonenſe. Senonenſe, Aquenſe, Burdigalenſe, Pariſienſe. 337. 338. 339.
Conciliorum approbatio à principibus quare exigitur? 317. a
Concordatum permittebat regibus nominationem ad beneficia conſiſtorialia regni. 285. c
Concordatum concedebat Pontificibus annatarum jura. ibid.
Concordatum volebat ut tertia pars beneficiorum conferretur Scholaſticis graduatis. ibid. a
Concupiſcentia an neceſſario debeat reprimi per matrimonium, 362 e 363. e
Conjugatis an liceat ex mutuo conſenſu cedere juribus matrimonii, & vovere continentiam. 364. e & ſeq.
Conſecratio Epiſcoporum debet fieri per duos aut tres Epiſcopos. 198. e
Conſecratio per plures Epiſcopos an ſit de neceſſitate ſacramenti vel tantùm de præcepto, opiniones ſunt diverſæ. ibid. e
Conſilia Evangelica, Religionum fundamenta. 361 b c
Conſilium quadrupliciter differt à præcepto. ibid. d
circa Conſilia Evangelica quatuor opiniones. 361. e & ſeq.
Conſilia non obligant niſi eos qui ex voto ad ea ſe adſtrinxerunt. 366. c
Conſiſtorium quid ſit, & ubi celebretur. 352. a b
Conſiſtorium duplex. ibid b
Corpus Domini quo loco reponebatur alias in altari? 203 e
Corporis Chriſti feſtum inſtituitur in Concilio Viennenſi. 273. e
de Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Patriarchatu. 352. 353. & ſeq.
Conteſtatio ſeſſionum inter quoſdam Epiſcopos Galliæ. 319 a
Continentiam cur præcipiat Eccleſia iis qui ſunt in ſacris Ordinibus conſtituti. 357. e a
Continentia cur requiratur ad perfectionem Religionis. 362. a b
Curati, & Vicarii, & omnes Preſbyteri, eidem Parochiæ aſcripti, obligantur ad ſervitium Parochiale perficiendum diebus dominicis & feſtivis, ex Concilio Rothomagenſi, & ſub quibus pœnis. 336. c

D

DÆmonem habens non debet fieri Epiſcopus, nec deprecari cum fidelibus. 223. e
Danielis liber Prophetiam ejus continet: maximo in honore habebatur à Balthazare, quibus prophetaverit, & quomodò mortuus eſt. 93. c d
Danielis Prophetia 14. cap. habens dividitur in duas partes: quarum prima recipitur à Judæis & ſecunda ab illis rejicitur. in qua habetur hiſtoria Suſannæ, hiſtoria Idoli Bel & hymnus trium puerorum. 94. b
Decimæ Saladinæ quid ſint, & quâ occaſione conceſſæ. 327. c
Decimarum & oblationum fiunt quatuor partes, & quæ ſint illæ partes. 318. e
Decimæ, an & quo jure debeantur Clericis. 357. e 358. a & ſeq.
Dedicatio Monaſterii S. Petri divinitus facta eſt per ipſum S. Petrum. 310 e
Deus tripliciter intelligi poteſt author ſacræ Scripturæ. 6. c
Deus non conſequenter, ſed antecedenter & concomitanter intelligitur ſacræ Scripturæ author. ibid. e
Deuteronomii liber ſic dicitur à Græcis, quia eſt veluti ſecunda lex quam Moyſes receperat ad Montem Sinai, & quam voluit recapitulare Iſraëlitis in triginta quatuor capitibus 53. a
Diaconiſſæ quænam fuerint & qualia earum officia. 304 d
Diaconorum arrogantia repreſſa. 344. e 345. a
Dilectio Dei eſt propria vitæ contemplativæ. 354. d

Digitized by Google

Donatiſtarum hiſtoria ; contra ordinationem Cæciliani. 300. c

E

Ebbo Archiepiſcopus Rhemenſis accuſatur à Ludovico I. Imperatore in Concilio Rhemenſi, & quare. 316. d
Eccleſia comparata ad legem naturæ, ad legem ſcriptam & ad legem gratiæ quid ſit? 138. a
Eccleſia quando incœpit? 139. bcd
Eccleſia Chriſti eſt viſibilis, contra Lutherum & Calvinum. 140 b
Eccleſia eſt viſibilis tum materialiter, tum formaliter. ibid. b
Eccleſia univerſalis ſecundùm ſe totam non poteſt errare in fide aut moribus. ibid. c
Eccleſia non continet tanquam membra infideles nec Judæos, nec hæreticos, nec ſchiſmaticos, nec excommunicatos, de Catechumenis diſtinguendum eſt. 142.
Eccleſia admittit in ſe regiminis ſpiritualis ſpeciem. 163. c
Eccleſia univerſalis diverſa hominum genera continet. 132. b
Eccleſia an conſiſtat tantùm in congregatione bonorum? 301. c
Eccleſiæ nomen, natura & unitas cum Eccleſia ante Chriſtum. 139. bcd
Eccleſiæ membra ſunt imperfecti, magni peccatores ac etiam non pauci reprobi contra hæreticos. 143 ab
Eccleſiæ membra ſunt hæretici occulti, ſed arida & mortua. ibid. c
Eccleſiæ Patriarchales quænam & quot ſint. 312. e
Eccleſiam Romanam per quingentos annos non erraſſe, ſed poſtea paulatim cœpiſſe deficere à vera fide ac tandem apoſtataſſe omnino, tenent Lutherani & Calviniſtæ. 140. d
Eccleſiæ olim in quatuor partes dividebantur, quæ inſerviebant aliquando ad pœnitentiam publicam. 203 b
Eccleſiarum antiquarum forma. ibid. c
Eccleſiarum præ foribus conſtruebantur fontes. 204. b
Eccleſia per ſeptingentos annos majorem quàm nunc parentibus attribuens poteſtatem, volebat ut infantibus & adultis, quos parentes ſub regulari diſciplina tradiderant, nunquam liceat habitum deſerere, hoc non eſt amplius in uſu. 318 de
Eccleſiaſtici liber quinquaginta & unum habens capita, mores populi vult corrigere & ob hoc quàm plurima innuit præcepta. 88. b
Eccleſiaſtici liber in quatuor partibus nititur docere ſapientiam per commendationes illius, deinde per ſententias prudentium ac denique per relationes hominum vitæ ſanctæ qui in quocunque tempore ſapientiam frequentarunt. ibid. e
Eccleſiaſtis liber duodecim capitibus adunatus ſic dicitur quia in eo prædicatoris officio fungitur Salomon. 86. e
Eccleſiaſtis libro nititur Salomon inſtituere virum maturæ ætatis. ibid.
Eccleſiaſtis libro duodecim rationibus probat Salomon univerſa hujus mundi eſſe vanitati obnoxia. ibid.
Editio purè Hebraica præceſſit tempus captivitatis & poſt illud plures libri editi fuerunt Chaldaicè & Syriacè. 37. e
Editio Chaldaica & Syriaca quænam fuerunt? 38. abc
Editio & verſio diſtinguuntur. ibid. e
Eduardus Angliæ Rex redarguitur in Concilio Londinenſi, quòd prohibuiſſet prædia dari collegiis Monachorum, & quia aiebat non licere Monachis aut aliis ſacerdotibus poſſeſſiones emere. 330. d
Electio ſummi Pontificis quomodo poſſit fieri. 351. ab
Epheſinum Concilium primum fuit inter generalia tertium, tempore Theodoſii junioris & ſub pontificatu Cæleſtini Papæ. In eo fuit damnatus Neſtorius qui negabat Mariam eſſe matrem Dei. Hujus Concilii hiſtoria habetur. 245. 246. 247.
Epiſcopalis poteſtas an derivetur immediatè à Papa, an verò de jure divino competat Epiſcopis : utrumque eſt probabile. 173. d
Epiſcopatus an ſit Ordo diſtinctus à Sacerdotio. 345. cde 346. a
Epiſcopatum an liceat appetere. 354. c
an liceat & injunctum omnino reſpuere. ibid. d
ad Epiſcopatum aſſumptus an debeat eſſe cæteris melior. 355. a
Epiſcopus, Preſbyter aut Diaconus ex canone 7. Apoſtol. dejici debent ſi ſeculares aſſumant curas 200. d
Epiſcopus, Preſbyter aut Diaconus qui factâ oblatione non communicaverit abſque cauſa, excommunicatur per canonem nonum. 201. e
Epiſcopus, Preſbyter aut Diaconus rei canonicorum criminum communione privari debent. 208 b
Epiſcopus aut Preſbyter percutientes fideles dejiciuntur ab officio ſuo. 209. b
Epiſcopus aliàs ſolus habebat diſpoſitionem bonorum Eccleſiæ, quæ vocabantur antiquitus res Dei 212. c
Epiſcopus aut Preſbyter verè baptiſatum denuò ſi rebaptiſaverit, deponendus eſt. 214. e
Epiſcopus non debet parentibus ſuis tradere Eccleſiam Dei ex affectu humano. 223. a
Epiſcopus oculo orbatus poteſt quis fieri, ſi aliàs dignus fuerit, non verò ſi ſit mutus, ſurdus & cœcus ibid. d
Epiſcopus non poterat protinus fieri qui ex Gentili, vel ex improba vivendi ratione acceſſerat, contrarium tamen factum eſt aliquando. 224. b
Epiſcopi bona diſtingui debent à bonis Eccleſiaſticis. 213. b
Epiſcopo prohibetur alienam Parochiam accepiare, relictâ propriâ. 205. b
Epiſcopo accuſato non debet contra eum admitti hæreticus. 222 d
Epiſcopi aut Preſbyteri an debeant habere uxores ex occaſione canonis ſexti, explicatur. 200.
Epiſcopi ſoli aliàs tumulabantur in Eccleſiis. 204. d
Epiſcopi ſunt ſacerdotibus majores ex canone 32. 210. a
Epiſcopi ordinantes in aliena Diœceſi deponi debent, & illi qui ſic ordinati ſunt. 212 b
Epiſcopi debent docere populos aut ſegregari vel etiam deponi. 217. a
Epiſcopi qui aliquo crimine accuſantur, ab Epiſcopis, vocari debent, ubi forma agendi contra Epiſcopos traditur. 221. e
Epiſcopi quomodò eligi debeant? 213. d
Epiſcopi nunc eodem veluti modô eliguntur ac olim. ibid. e
Epiſcopi quidam Galliæ damnantur à Nicolao I. ſummo Pontifice, quia permiſerant repudium Theudbergæ Lotharii uxoris 318. a
Epiſcoporum electio pertinet ad S. Pontificem, non ad Clerum, & quare. 342. c
Epiſcopis an & quomodo liceat convocare Concilia particularia, non convocatis Capitulis. 319. bcdeab
Epiſcopas an jure divino diſtinguatur à Preſbytero. 346. de 347. cb & ſeq.
Epiſcopo an liceat curam Epiſcopalem deſerere, ut ad Religionem ſe transferat. 355. c
Epiſcopo an liceat gregem ſibi commiſſum deſerere tempore perſecutionis. 355. a
Epiſcopi an poſſint habere aliquid proprium. 355. c
Epiſcopi an peccent non diſtribuendo pauperibus bona Eccleſiaſtica quæ procurant. ibid. c & 356. a
V. Epiſcopatus & Religioſus.
Epiſtola B. Pauli ad Romanos non eſt quidem omnium prima, ſed pluribus de cauſis anteponitur aliis, ubinam ſcripta fuerit, ſexdecim capita habens, intentio Pauli eam ſcribentis, eſt cæterarum difficillima. 113. abc
Epiſtola B. Pauli ad Romanos dividitur in quinque partes, in quibus præ cæteris nititur componere litigium exiſtens inter fideles Italiæ ex Iudaiſmo converſos & alios fideles qui erant converſi ex Gentiliſmo. 121. cd
Epiſtola prima B. Pauli ad Corinthios continet ſexdecim capita, in quibus contendit errores corrigere Corinthiorum, qui ſeducti per falſos Apoſtolos in pluribus errabant & præſertim in decem caſibus ut videre eſt. 114. 115.
Epiſtola ſecunda B. Pauli ad Corinthios tredecim capitibus conſtans, miſſa fuit à Troade per Titum ut ſe juſtificaret apud Corinthios adverſus falſas calumniatorum accuſationes. 116
Epiſtola B. Pauli ad Galatas ſex capitibus adunatur, ubi tanquam Prælatus, tanquam prædicator, tanquam Doctor, tanquam amicus & tanquam zelator doctrinæ Chriſti docet legalia & circumciſionem eſſe evacuata per Chriſtum, nec ullo modo eſſe retinenda. 116. e & 117. a
Epiſtola B. Pauli ad Epheſios in ſex capitibus commendat Epheſios, quòd remanſiſſent in veritate fidei & in exercitio virtutum, quo autem tempore & ex quo loco ſcripſerit hanc Epiſtolam, habetur. 117. de
Epiſtola B. Pauli ad Philippenſes habet quatuor capita, in quibus eos monet, quòd non debeant mœrore affici, ſed lætari potiùs, quòd ipſe pateretur pro Chriſto. 118. abcd
Epiſtola B. Pauli ad Coloſſenſes, ipſos reprehendit quòd præventi à pſeudo Apoſtolis inducerentur ad circumciſionem & legalia. 119.
Epiſtola prima B. Pauli Apoſtoli ad Theſſalonicenſes

Digitized by Google

Miſſa fuit Athenis ut illos confirmaret in fide quæcunque afflictio illis eveniret, & eos laudat quòd ad conſervandam fidem multas ſuſtinuiſſent perſecutiones. Hæc Epiſtola ex quinque capitibus componitur. 119 de 120

Epiſtola ſecunda B. Pauli ad Theſſalonicenſes tria habens capita, reſcripta fuit ex Athenis, audiens enim utilitatem quam receperat ex præcedenti & quod fortiter ſuſtinerent adverſarios, ſcripſit ſecundam, ubi in prima parte commendat virtutes Theſſalonicenſium, in ſecunda leviter illos reprehendit, & in tertia monet de neceſſariis. 120. e

Epiſtola prima B. Pauli ad Timotheum ſex capita habet, ubi poſt inſtructionem diſcipulorum inſtruit magiſtros, docens Timotheum Epheſiorum Epiſcopum, quomodò debeat reſiſtere Judæis, quomodò paſtor debeat orationi vacare, qualiter Eccleſiæ miniſtri inſtituendi ſint, quòd præcavere debeant ab impoſturis infidelium, quomodò bona Eccleſiæ ſint diſtribuenda, & quænam debeat habere Prædicator. 121

Epiſtola ſecunda B. Pauli ad Timotheum per quatuor capita commendat Timotheo fidei negotium, & Paulus martyrium ſubiturus Teſtamento relinquit Timotheo ut ſibi ſuccederet in prædicatione Evangelii, & hoc per novem rationes. 122

Epiſtola B. Pauli ad Titum tribus capitibus explicat ſuo diſcipulo, cur reliquerit eum Cretæ; & in ſecunda parte eumdem inſtruit de qualitate Presbyterorum, de doctrina veræ religionis & quomodò tractari debeant errantes in fide. 122.

Epiſtola B. Pauli ad Philemonem unum tantùm caput habens, ideo ſcribitur ut Oneſimus liberaretur à Philemone non obſtante furto quod in illius domo fecerat. 123. b c d e

Epiſtola B. Pauli ad Hebræos edita fuit Hebraice in tribus capitibus, & ſcripta ad illos, qui ex Judæis converſi ad Chriſtum habitabant Palæſtinam & Jeruſalem; & hos confirmat in fide, diluens argumenta duodecim quæ adducebant in favorem legis Moſaicæ. 113. 114.

Epiſtola Canonica B. Jacobi ſcripta eſt in quinque capitibus ad diſcipulos, qui poſt mortem D. Stephani diſperſi erant per Judæam & Samariam. In ea docet Jacobus doctrinam moralem, quam Chriſtiani debent reducere in actum. 124. 125

Epiſtola prima B. Petri ſcripta ex urbe Româ quinque capitibus, dirigitur ad eos qui ex gentibus fiebant Judæi & ex Judæis Chriſtiani, quos vocat advenas ſeu proſelytos & eos ſuadet ut eos præteritæ vitæ pœniteat. Hæc Epiſtola triplicem habet partem, deſcribunturque ortus, qualitas & miracula D. Petri. 125. 126. 127

Epiſtola ſecunda B. Petri tria capita habens, ad præcedentes adhuc dirigitur, nempe ad electos proſelytos Ponti, &c. quos inſtruit de conſervanda fide. Hæretici eam dicunt non eſſe canonicam, ſed immeritò. 127

Epiſtola prima B. Joannis Apoſtoli quinque capitibus, loquitur principaliter de tribus virtutibus Theologicis & eam dirigit B. Joannes ad pueros, adoleſcentes, ſenes & alios cujuſcumque ætatis. In prima parte agit de Fide, in ſecunda de Spe, in tertia de Charitate. 128

Epiſtola ſecunda B. Joannis cum unico capite, ſcribitur ad quamdam fœminam nomine Electam, quæ erat matrona ex Babylone, & æquè ſancta ſe filii ejus. 129. a b e

Epiſtola tertia B. Joannis dirigitur ad quemdam patrem familias Corinthium, quem extollit de honeſta converſatione & monet de cavendis & faciendis. *ibid.* d e

Epiſtola Catholica B. Judæ unicum adhuc habet caput & ſcribitur ad omnes converſos ad fidem Chriſtianam, quos monet de vitandis corruptoribus Chriſtianæ fidei. Hæc Epiſtola eſt canonica quidquid dicant hæretici & tres partes habet. 129

Epiſtola B. Pauli ad Hebræos canonica exiſtimari debet. 12. d 13

Epiſtolæ Jacobi, Judæ, ſecunda Petri, ſecunda & tertia Joannis recipi debent, quidquid aliàs de eis dubitatum fuerit. 13. 14. c

Epiſtolæ canonicæ ſeptem recenſentur, una Jacobi, duæ Petri, tres Joannis & una Judæ. 124

Epiſtolarum B. Pauli decem ſcribuntur ad Eccleſias in communi, & quatuor ad diſcipulos particulares. 113. e

Epiſtolarum ordo diverſus eſt in canone, alius eſt ab eo, quo ſunt editæ à D. Paulo. *ibid.* c

Epiſtolarum D. Pauli diſtinctio deſumitur à tempore & loco, quo ſcriptæ ſunt. *ibid.* d

Epiſtolas cur D. Paulus ſcripſerit & quandò. *ibid.* d

Epiſtolas reſtringere mens noſtra non eſt, ſed tantùm abducere intentionem ſcribentium, & pauciores materias cujuſlibet. *ibid.* e

Eremitarum ſolitudinem & vitæ ſeveritatem exectantur hæretici, ſed perperàm. 365. e & *ſeq.*

Eſayas qualis fuerit, ubi propheta vir, de quibus egit, quâ morte & mortis ratione deceſſit. Hæc habentur in ſexaginta ſex capitibus. 91 d

Eſayæ liber continet prophetiam quam ſcripſit. *ibid.*

Eſayæ prophetia duas habet partes, quarum prima quæ ſub dividitur in quinque, dicitur tragica, & ſecunda, quæ ſub dividitur in tres alias, denominatur comica, ſeu conſolatoria. *ibid.*

Eſdra libros tamduo tantùm cenſentur canonici, quorum ultimus vocatur Nehemiæ liber. 71. c

Eſdræ primus liber in decem capitibus recenſet hiſtoriam Judæorum ſub Imperio Regum Perſidis & narrat quomodò Cyrus remiſit Judæos ut reædificarent civitatem & templum ſub Joſue & Zorobabel. *ibid.* d e

Eſdræ liber ſecundus qui vocatur etiam liber Nehemiæ, in quindecim capitibus proſequitur hiſtoriam Eſdræ & narrat quomodò Artaxerxes dederit literas ut reædificarentur muri Jeruſalem. 75. & 76

Eſther liber ſexdecim capitibus commemorat quomodò Eſther impedierit nè Aſſuerus exterminaret Judæos, ad hoc incitatus per Aman, qui odio perſequebatur Mardochæum. 79. d 80

Evangelii nomen explicatur. 98. e

Evangelia ſingula in ſua totalitate pro canonicis recipi debent. 12. d

Evangeliſtæ ſunt quatuor, quare requirebatur multiplicitas eorum, quorum tamen Evangelia potiùs dici poſſunt unum quàm quatuor. 99. b e d

Evangeliſtæ quinam fuerunt, quâ linguâ ſcripſerunt, quo loco, & quibus typis deſignantur? *ibid.* e

Eudo vir peſtifer & ſortiarius ſeducens multos, captus damnatur in Concilio Rhemenſi. 326. e

Eunochi quando ſunt vel non ſunt irregulares. 207. d

Eutichiani pſeudo-Monachi damnati ſunt in Concilio Romano. 307. d

Exodi liber quomodò dicatur apud Hebræos, Græcos & Latinos. 47. c

Exodi liber agit principaliter in quadraginta capitibus, de egreſſu filiorum Iſraël ex Ægypto per miniſterium Moyſis, qui legem recipiens à Deo ipſam populis intimavit miraculoſe ad hoc præſervatus. *ibid.* d e

Exodi liber narrat ſigillatim in diſtinctis capitibus itinerationem Iſraelitarum. 48. 49

Expeditio ſacra in Turcas ſub Godefredo Bullonio ab Urbano indicta in Concilio Claromontano. 324. e

Ezechiel qualis fuerit, quando prophetaverit & quibus? 95. e

Ezechielis liber ab ipſo eſt & capitibus 38. compoſitus *ibid.*

Ezechielis prophetia ſeptem partes habet, quæ recenſentur. *ibid.*

F

Fideles omnes aliàs communicare debebant in Miſſa juxta canonem decimum. 101. c

Filii-familias an poſſint ingredi religionem, vel matrimonium contrahere ſine conſenſu parentum. 164. a b

Florentinum Concilium inter generalia 16. indictum fuit primò Ferrariæ & poſteà translatum Florentiæ, quo tempore erant duo Pontifices, Eugenius IV. & Felix V. 180. e

Florentinum Concilium examinavit quæſtiones inter Græcos & Latinos & pax ſolemnis inita eſt inter utramque Eccleſiam. 181. 182

Florentini Concilii hiſtorica narratur. 181

Florentino Concilio finito legati Patriarchæ Armenorum petierunt ſuam Eccleſiam uniri cum Romana; quod factum eſt. 183. b

Fontes præ foribus Eccleſiarum conſtruebantur aliàs, & eorum uſus. 204. b

Forma regendi & gubernandi eſt triplex: Monarchica, Ariſtocratica & Democratica. 261 c

Forma regendi Monarchica eſt omnium nobiliſſima. *ibid.* d

Francia à Normanis & Barbaris nationibus infeſtata fuiſſe dicitur ex eo quòd Carolus Junior & alii Franciæ Reges bona Eccleſiaſtica laicis dederant poſſidenda. 317. a

Fraticelli ſeu Dulciniſtæ damnantur in Concilio Vienneſi. 331. b

Fredericus Imperator, qui Antipapam introferat, excommunicatur cum illo & ejicitur ab imperio, in

Digitized by Google

Concilio Lateranenſi, & in Concilio Venetico abſolvitur. 317. d e a

G

GAleros cardinalitius, 370. d
Geneſis liber quid ſit, quid in eo ſummatim voluerit narrare Moyſes & quid ſigillatim in capitolis 50. quibus componitur expreſſum fuerit? 44. 45. 46. 47.
Gentiliacum Concilium contra Iconomachos, & quid in eo determinatum fuerit. 314. d
Gilbertus Porretanus qualis fuerit, & qui ejus errores. 326. e a b c
Godeſcalchus damnatus fuit in Concilio Moguntino; quæ ejus origo, qui errores & quæ pœna. 317. c d e
Graduatus nominatus debet habere eaſdem qualitates cum ſimplici. 286. a
Graduati quales ſint? 285. b
Graduati ſunt vel ſimplices, vel nominati. ibid. e
Graduati ſimplices & nominati qualiter differant? 287. a
Graduatorum qualitates requiſitæ. 285. e
Graduatorum quinam præferantur? 286. b
Graduatorum aliæ conditiones. ibid d
Graduatorum menſes quinam ſint? 285. a
Graduatorum alii ſunt menſes favoris, alii rigoris, & quomodò diſtinguantur? 286. e
Graduatis ſimpliciter & nominatis quales affectentur menſes? ibid. e
Græci uniuntur cum Latinis in Concilio Lugdunenſi 2. operâ D. Bonaventuræ. 271. a
Gregorius II. miſit litteram ad Leonem Imperatorem, ut ab errore Iconoclaſtarum eum revocaret. 313 e
Gregorius VI. ſummus Pontifex ſe liberè depoſuit in Concilio Sutrino anno 1046. 321. b

H

de HAbitu Monachorum. 366. a b
Hæreſis Iconoclaſtarum damnatur in Concilio Romano, anno 726. & uſus Imaginum antiquitati conſentaneus demonſtratur. 313. e
Hæreſis Iconoclaſtarum planè diſſipatur in Concilio Conſtantinopolitano anno 842. 316 e
Hæretici primi ſæculi fuerunt *Simon Magus*, *Menander*, *Nicolaita*, *Cerinthus*, *Ebion*, &c. 151. b
Hæretici ſecundi ſæculi fuerunt *Saturninus*, *Millenarii*, *Carpocratiani*, *Valentiniani*, *Cajani*, *Ophita*, *Sardoniſta*, *Marcioniſta*, *Montaniſta*, *Quarta-decimani*, *Adamita*, &c. ibid e
Hæretici tertii ſæculi fuerunt *Origeniſta*, *Tertullianiſta*, *Elſeſcita*, *Novatiani*, *Cathari*, *Sabelliani*, *Patripaſſiani*, *Angelici*, *Apoſtolici*, *Paulianiſta*, *Manichai*, &c. 151. 152.
Hæretici quarti ſæculi fuerunt *Donatus*, *Meletiani*, *Ariani*, *Semiariani*, *Antropomorphita*, *Circumcelliones*, *Photinus*, *Macedonius*, *Aëtius*, *Eunomius*, *Iulianus*, *Apoſtata*, *Priſcillianiſta*, *Elvidius*, *Iovinianus*, *Apollinaris*, &c. 152. b 153 a b
Hæretici quinti ſæculi fuerunt *Pelagius*, *Semipelagiani*, *Secundinus*, *Vigilantius*, *Neſtorius*, *Eutyches*, *Dioſcorus*, *Pontiſicantes*, *Petrus Cnapheus*, *Prædeſtinatiani*, &c. 153. e a b c
Hæretici ſexti ſæculi fuerunt *Talmudiſta*, *Petrus Appamaus*, *Anthimus*, *Triteita*, *Iacobita*, &c. 154. b c d
Hæretici ſeptimi ſæculi fuerunt *Monothelita*, *Mahumetus*, *Armeni*, *Pyrrhus*, &c. ibid a.
Hæretici octavi ſæculi fuerunt *Iconomachi*, *Agonyclita*, *Aldebertini*, *Albanenſes*, *Elipandus*, *Pauli-Iohannita*, &c. 155. b c d
Hæretici noni ſæculi fuerunt *Godeſcalcus*, *Claudius Taurinenſis*, *Photius*, *Ioannes Scotus*, &c. ibid.
Hæretici decimi ſæculi pauci fuerunt, ſed in eo maxima fuit continuatio ſchiſmatis Græcorum. 156. c d
Hæretici undecimi ſæculi fuerunt *Berengarius*, *Reordinantes*, *Inceſtuoſi*, &c. ibid e
Hæretici duodecimi ſæculi fuerunt *Marcilius de Padua*, *Bongomilius*, *Tanquelinus*, *Petrobuſſiani*, *Abailardus*, *Gilbertus Porretanus*, *Henriciani*, *Apoſtolici*, *Valdenſes*, *Almaricus*, *Albigenſes*, *Ioachimus Abbas*. &c. 156. d e 157.
Hæretici tertii decimi ſæculi fuerunt *Guillelmus à ſancto Amore*, *Flagellantes*, *Fraticelli*, *Begardi & Beguina*, *Lolardus*, *Galterus*, *Sagarellus*, &c. 157.
Hæretici quarti decimi ſæculi fuerunt *Ioannes de Poliaco*, *Michael de Ceſena*, *Iacobus Iuſti & Bononatus*, *Richardus Armacanus*, *Bertoldus de Borbaco*, *Turlupini*, &c. 158. c d
Hæretici quinti decimi ſæculi fuerunt *Huſſita*, *Orebita*, *Thaborita*, *Adamita*, *Picardi*, *Ruſſioni*, *Petrus de Oſmia*, *Hermannus Riſſuick*, & alii. ibid. b c d
Hæretici ſexti decimi ſæculi fuerunt *Lutherus*, *Albertus*, *Melancton*, *Carloſtadius*, *Zuinglius*, *Oecolampadius*, *Anabaptiſta*, *Vbiquitarii*, *Majoriſta*, *Oſiandriſta*, *Sabbatariſani*, *Clancularii*, *Davidiſta*, *Mennoniſta*, *Triteita*, *Antitrinitarii*, *Antinomiani*, *Infernales*, *Quintiniſta*, *Lucianiſta*, *Infrontes*, *Petrus Martyr*, *Bucerus*, *Calvinus*, *Priſcilianiſta*, & cæteri. 159. 160. 161.
Hæretici decimi ſeptimi ſæculi fuerunt *Puritani*, *Antipuritani*, *Pacificatores*, *Remonſtrantes*, *Vvorſtius*, *Metaphoriſta*, *Antonius de Dominis*, &c. 161. b c d
Hæreticorum mors infamis. ibid. e
Hæreticos veritatis ſuæ oppugnatores habuit Eccleſia ſingulis ſæculis. 150. d
Hæreticos ab Eccleſia judicatos an debeat temporalibus pœnis mulctari Magiſtratus ſæcularis 370. b
Henricus V. Imperator quare excommunicatus in Concilio Viennenſi. 325. a
Heribertus & Liſoius damnantur in Concilio Aurelianenſi, anno 1017. & quales fuerint eorum errores. 312. d e
Hiſtoriales libri veteris Teſtamenti ſunt undecim, Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Eſdræ, Tobiæ, Judith, Eſther, Job, & Machabæorum. 55. e
Hiſtoriales libri novi Teſtamenti conſiſtunt tantùm in Actibus Apoſtolorum quos collegit B. Lucas. 105. a
Hiſtoriali libro B. Lucæ adjunximus narrationem ex Evangeliſtis deſumptam, eorum omnium quæ præterierunt à Nativitate Chriſti ad Aſcenſionem ejus, ubi incipit B. Lucas. ibid a
Hiſtoriam illam Chriſti in quinque tempora diſtinximus. 105. 106. 107. & 108
Homicidium Joannis Epiſcopi in Vaſconia commiſſum damnatur in Concilio Theodonis-Villæ. 316. e
Hominum ſtatus ab orbe condito ad nos eſt triplex. 162. d

I

IEremias ſcripſit quatuor Lamentationes ubi ordine alphabetico planxit ruinas ſuæ civitatis. 92. b
Ieremiæ liber continet Prophetiam ejus: unde, & qualis fuerit Ieremias. ibid.
Ieremiæ liber tres habet partes, in quarum prima habentur conciones Propheticæ 61. cap. contentæ; ſecunda cap. 4. continet threnos ſeu lamentationes; tertia refert orationem Ieremiæ. ibid. e
Ieremiæ Prophetiæ adjungitur Prophetia Baruch, qui fuit ſcriba & ſimul Propheta, cùm Prophetiam ediderit in cap. 6. 92. b
de Ieroſolymitanæ Eccleſiæ Patriarchato. 351. 355 & ſeq.
Imperatores attentabant ad collationem beneficiorum. 265. c
Inquiſitio Toloſæ inſtituta contra Albigenſes 329. b
Interpretatio ſacræ Scripturæ eſt tranſlatio illius à lingua primigenia ad vulgares, ut intelligatur à populis. 35. c d
Ioachim Abbas damnatur pro eo quod hæreticum vocaſſet Petrum Lombardum. 265. e
Ioannes qui ſignificatur per aquilam, quis fuerit & unde natus 104. e
Ioannes relegatus in inſula Pathmos, ibi ſcripſit Apocalypſim; rediens Epheſum Evangelium edidit in 21. capit. tandemque tres Epiſtolas canonicas conſcripſit. 104. c d
Ioannis intentio fuit probare Ieſum eſſe verè filium Dei in ſuo Evangelio. 104 e & 105.
Ioannes Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopus à S. Pontifice excommunicatur in Concilio Romano, & quare. 317. e
Ioannes Papa XII. deponitur in præſentia Othonis Imperatoris in Conciliabulo Romano, & ſubſtituitur Leo quidam nomine. 320. a
Ioannes Scotus indigena quare damnatur in Concilio Romano. 322. d
Ioannes Rex Angliæ regnum ſuum reſignavit Innocentio Papæ, & ob quam cauſam. 328. d
Ioannis Papæ XII. depoſitio multas involvit nullitates. 320. e
Iob liber 42 capit narrat hiſtoriam veram ſanctiſſimi hujus viri de terra Hus, quem Deus permiſit tentari à Sathana, ab uxore & ab amicis. 80 a
Ioelis liber conſcriptus eſt tribus capitibus, ipſius Prophetia dividitur in duas partes quarum prior eſt comminativa, & ſecunda repromiſſiva jucunditatis. 95. b
Ionas Propheta prophetiam habuit quatuor capitum: renuens adire Ninivem à cete marino devoratus eſt & ejectus

Digitized by Google

ejectus poſteà prædicavit pœnitentiam Ninivitis. *ibid.* d e

Ioſue liber viginti quatuor capitibus continet ea quæ majori commendatione digna prætetierunt per ſeptemdecim annos in quibus à Moyſis obitu populum Dei gubernavit. 55. 56. 57.

Iudæi ejecti in perpetuum de regno Angliæ, per decretum Concilii Loudinienſis. 330. d

Iudicum liber ſic vocatur, quia mentionem facit de illis hominibus, qui apud Hebræos judicarunt populum à Ioſue ad reges. 57. c

Iudicum liber 21. capitibus refert quid factum fuerit ſub judicibus quatuordecim, ut patet ex articulis. 57. c. 58. 59

Iudicia exercere an poſſint Principes & Magiſtratus Chriſtiani 367. c 368 b

Iudith liber continet hiſtoriam hujus ſanctæ mulieris, quæ caput amputavit Holophernis principis militiæ regis Nabuchodonozor, ut deſignatur in ſingulis articulis quæ ſequuntur. 78. b 79.

L

Laicorum authoritas ſuper proviſionem beneficiorum, coërcetur à Concilio Tritenſi. 325. e

Lanfrancus Abbas Benedictinus decrevit pro ſuo Ordine, ſingula grana ex quibus panis Euchariſticus conficeretur, debere eligi à Fratribus Albis indutis, inſaeculo mundo & manibus mundis, qui Pſalmos decantarent dum hoſtiæ coquerentur. 313. e

Lateranenſe Concilium primum & inter generalia nonum, quando & ad quid fuerit convocatum. 265. a b

Lateranenſe Concilium 2. inter generalia decimum, ſub quibus congregatur & ad quid. 266. b

Lateranenſe Concilium 3. undecimum inter generalia, indictum fuit contra Albigenſes & Valdenſes ſeu Pauperes de Lugduno, & ad extirpandum ſchiſma commemoratum. 267. a

Lateranenſe Concilium 4. inter generalia duodecimum, fuit coactum ſub Innocentio III. ob multiplicem rationem. 269. b c

Lateranenſe Concilium 5. inter generalia 17. celebratum eſt ſub Iulio II. & Leone X. 283. e

Lateranenſis Concilii 4. fuerunt ſeptuaginta canones & in illorum quinto determinatur de Patriarcharum primatia. 269. e

Lateranenſis Concilii 4. canone 64. pronunciatur ſimoniaca labes monialibus qui ex pretio recipiunt ſorores. 270 c

Lateranenſis Concilii 4. can. 21. præcipitur univerſis fidelibus ut ſemel in anno confiteantur proprio ſacerdoti, quod intelligi poteſt de altero à paſtore. 271 d

Legati Pontificis artificio Acacii prævaricantur. 305. c

Leproſi recluſi non debebant talliari, neque ratione perſonarum, neque ratione patrimonii, & quare. 331. d

Levitici liber 27. capita continens agit de libris moralibus, judicialibus & religionis ut videre eſt in. 40. 50. 51.

Lex triplex fuit, naturæ, ſcripta & gratiæ. 162. d

Lex naturæ volebat primogenitos eſſe ſacerdotes. *ibid.*

Lex ſcripta ſeu Moſaica loco primogenitorum dedicavit Deo tribum Levi. *ibid.*

Lex Moſaïca habebat levitas, ſacerdotes, & ſummum Pontificem. *ibid.* e

Lex gratiæ habet etiam levitas, ſacerdotes & ſummum Pontificem. *ibid.* d

Leges condere an poſſint Principes & Magiſtratus Chriſtiani. 367. c 368 b

Libri cujuſlibet S. Scripturæ quinam ſint authores ſecundarii. 14. 15. 16.

Libri apocryphi nomen tripliciter ſumitur. 13. c

Libri omnes qui nunc pro canonicis habentur non ſemper fuerunt conſignati in canone. 11. b

Libri ſacri nulli fuerunt per bis mille annos & amplius, in quibus ſolâ traditione utebatur Eccleſia. *ibid.* d

Libri apocryphi veteris Teſtamenti quinam cenſeantur. *ibid.* e

Libri apocryphi novi Teſtamenti quinam ſint? 14. b

Libri canonis Iudaici in tres communiter claſſes reducebantur, quibus addi debent hiſtorici. 16. e

Libri canonis Chriſtianorum veteris Teſtamenti dividuntur ſimiliter in legales, hiſtoriales, ſapientiales & prophetales. 16. e 17. a

Libri canonis Chriſtianorum novi Teſtamenti dividuntur etiam in legales, hiſtoriales, ſapientiales & prophetales. 17. b

Libri veteris Teſtamenti in qua lingua conſcripti fuerint? 35. c

Libri novi Teſtamenti editi fuerunt vel Hebraicè, vel Syriacè, vel Græcè aut Latinè. *ibid.* d

Libri legales veteris Teſtamenti continent Pentateucum Moyſis, ſeu libros Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum & Deuteronomii. 44. d

Libri Legales novi Teſtamenti ſunt quatuor Evangelia; in quibus continentur leges traditæ Chriſtianis. 98. a

Librorum Catholicorum alii fuerunt ſemper tales, alii non ſemper æquè certam habuerunt authoritatem & alii à doctiſſimis viris fuerunt recepti, non tamen ab Eccleſia. 10. c d

Librorum præcedentium primi vocantur proto canonici, ſecundi Deuterocanonici, & tertii apocryphi negativè. *ibid.* e

Librorum canonicitatem ſucceſſivè declaravit Eccleſia. 11. d 12. 13.

Librorum canonicorum ordo diverſus eſt inter Græcos & Latinos. 17. c

Librorum Deutero-canonicorum veteris Teſtamenti quinam rejecti fuerint à Catholicis, vel Hæreticis. 18. 19.

Librorum Deutero-canonicorum novi Teſtamenti quinam aliquando fuerunt controverſi inter Catholicos. 22. b

Libros veteris Teſtamenti quoſnam hæretici rejecerint? 17. 18.

Libros Machabæorum rejiciunt Lutherani & Calviniſtæ, ſed immeritò. 20. d

Libros canonicos novi Teſtamenti quinam hæretici repudiaverint? 21

Linguæ primigeniæ utriuſque Teſtamenti fuerunt Hebræa, Chaldaica, Syriaca ac Græca. 75. e

Liptinenſe Concilium decrevit, quòd ſub precario ob imminentia bella, partem pecuniæ Eccleſialis in adjutorium exercitus retinere liceret; & quid ſit precarium. 314. b

Literæ formatæ quales erant & quomodò vocabantur? 204. c

B. Lucas in Evangelio ſuo in 24. quatuor capitibus probare contendit hominem illum, qui dictus eſt Ieſus fuiſſe hominum ſalvatorem & medicum animarum. 102. d 103. 104.

B. Lucas incœpit tantùm ſuam hiſtoriam ab eo tempore quo Chriſtus aſcendit in cœlum. 105. b

B. Lucæ Evangelium à quibuſdam exiſtimatur fuiſſe editum à Paulo, ſed longè meliùs attribuitur ſoli Lucæ qui illud ſcripſit Græcè, & fuit deſignatus ſub typo vituli. 102. d & 103.

B. Lucæ caput 22. ubi ſit mentio de ſudore Chriſti & Angeli apparitione ut canonicum debet recipi, ſicut & hiſtoria mulieris adulteræ Ioannis octavo. 22

Ludovicus I. Imperator publicam egit pœnitentiam indictam à Patribus Concilii Attiniacenſis, & quare. 316. b

Ludovicus ille Imperator in Concilio Compendienſi ſe exuit habitu regio, & habitum pœnitentiæ per impoſitionem manuum ſuſcepit. *ibid.* c

Ludovicus XI. pragmaticam ſanctionem abrogavit, poſtea reſtaurare voluit in Concilio Aurelianenſi. 314. d e

Lugdunenſe Concilium primum, tertium-decimum inter generalia celebratum eſt ſub Innocentio IV. propter litigium ipſius cum Frederico II Imperatore. 272. a

Lugdunenſe Concilium 1. determinavit quòd Cardinales uterentur pileo Rubeo. *ibid.* e

Lugdunenſe Concilium 2. & inter generalia 14. celebratum eſt anno 1274. *ibid.*

Lugdunenſe Concilium 2. determinavit poſt longam diſcuſſionem Spiritum S. eſſe à Patre & Filio ut ab uno principio. 273. c

Lugdunenſis Concilii 1. Patres quo ordine ſederunt? 271. b

Lugdunenſe Concilium vetuit principibus, ne vectigalia ſacerdotibus imponerent, neve ſacerdotes illa ſolverent. 330. d

Lutherus qualis fuerit? 288. b

Lutherus primò infirmavit indulgentias. *ibid.* d

Lutherus maximam habuit Lipſiæ diſputationem cum Eckhio, quam dixit non eſſe propter Deum ceptam, nec propter Deum finituram. *ibid.* a

Lutherus excommunicatur à Leone X. *ibid.* d

Lutherus, Calvinus & Illyricus volebant electionem Miniſtrorum Eccleſiæ, pertinere ad univerſam Eccleſiam, ſeu ad Clerum & populum ſimul 341. c

Lutheranorum multi notantur errores. 335. e a b c

M

MAchabæorum libri ſic dicti à Iuda Machabæo, duo ſunt quos probavimus eſſe canonicos. 80. e
Machabæorum liber primus per ſexdecim capita recenſet geſta Iudæ Machabæi ſub Antiocho Epiphane, & bella quæ habuit defendendo Religionem. 81. 82.
Machabæorum liber ſecundus quindecim habens capita, non eſt continuatio primi, ſed eadem hiſtoria à diverſis autboribus conſcripta eſt, quorum poſterior plura repetit & novas addit circumſtantias. 83. 84.
Machabæorum tempore expirato, narratur ſucceſſio uſque ad Chriſtum. 84. e 85.
Magiſtratibus Chriſtianis an liceat nefarios punire 367. e 368. a 369. a
Malachias poſt reditum populi prophetavit quatuor capitibus & prædixit reſtitutis templo & civitate novam deſolationem & ſublationem ſacrificiorum. 98.
Manichæi damnati fuerunt in Concilio Romano ſub D. Leone. 304. b
Marcus deſignatur per Leonem, ſicut Matthæus per hominem. 101. 102. a b c d e
Marci Evangelium ab eo & non à Petro fuit conſcriptum Romæ ut creditur poſt decem annos ab Aſcenſione Chriſti & hoc veriſimiliùs Latinè quàm Græcè. 101. e
Marci Evangelium ſexdecim capita habet, in quibus nititur probare illum hominem qui dicitur Jeſus fuiſſe regem univerſalem omnium, 20. rationibus. *ibid.* d
Marci ultimum caput quod fuit à quibuſdam rejectum recipi debet pro canonico 12. d
B. Mariam immunem prædicare à peccato originali pium eſſe & conſonum fidei Catholicæ declaratur in Concilio Baſileenſi ſeſſione 36. 180. b
Matrimonium inter parentes cur prohibeatur. 207. a
Matrimonii diſſolutio prohibetur ex canone 48. 215. c
Matrimonium prohibitum intra ſeptimum cognationis gradum à Concilio Confluentino. 319 b
Matrimonium an ſolvi queat per profeſſionem ſolemnem religionis. 364. d e *& ſeq.*
Matthæus in Judæa ſcripſit Evangelium 28. capit. digeſtum & illud edidit Hebraicè tempore controverſo apud Doctores. 99. b
Matthæi intentio fuit probare Jeſum Nazarenum fuiſſe verum Meſſiam & Chriſtum expectatum à Judæis qui nondum erat redempturus, & hoc quia in Jeſu Nazareno viginti duæ prophetiæ ad impletæ ſunt, quæ de Meſſia habebantur in Scripturis. 99. d 100 101.
Mediolanenſe Concilium prohibetur in diebus feſtis quid ematur aut vendatur, præter id quod eſt ad victum illius diei, vel ad ægrotorum neceſſitatem neceſſarium, nec omninò aut aliqua ex parte officinæ aperiantur. 335. d
Mendicare an liceat Monachis. 366. d e
Metrophanes primus Patriarcharum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ 314. a
Michael Imperator damnavit in Concilio Conſtantinopolitano Ignatium Patriarcham Conſtantinopolitanum. 317. e
Michea liber 7. capit. conſtans duas habet partes: comminatoriam ſcilicet & conſolatoriam, quarum ultima multa dicit de Chriſto. 96. b c d
Miniſter primus Eccleſiæ qui eſt Papa, non debet inſtitui per ſucceſſionem, ſed poteſt formam condere qua eligantur Pontifices. 187. a b e
Miniſtrorum Eccleſiæ qualis ſit electio? 186. e
Miniſtrorum Eccleſiæ electio nullam habet formam de iure divino præſcriptam. *ibid* a
Miniſtros Eccleſiæ eligendi nullam habent aut habuerunt populi poteſtatem. *ibid.* c
Miniſtros Eccleſiæ ſi elegerint Reges aut Imperatores, hoc factum fuit ex totius Eccleſiæ indulto. *ibid.* e
Miniſtrorum Eccleſiæ electio, ordinatio & vocatio, quid ſint, & in quo diſtinguantur. 341. d
Miniſtrorum Eccleſiaſticorum electio non pertinet ad populum, & quare. 342. e
Miniſtrorum Eccleſiaſticorum electio non competit ſoli Deo. *ibid.* b
Minoritæ multum contulerunt ad unionem Græcorum cum Latinis. 273. c
Minoritæ in Concilio Lugdunenſi 2. procuraverunt etiam fœdus Tartarorum cum Eccleſia Romana. *ibid.* a
Modus eligendi ſummum Pontificem per Cardinales, eſt tantum de jure poſitivo, qui mutari poteſt abſolutè à Papa, eſt omnium optimus, & quare. *ibid* c
Moggum inſignem Eutichianum intruſit Zeno Imperator in Alexandriæ ſedem. 305. b
de Monachorum habitu & Tonſura. 366. a
Item & de eorum victu ex eleemoſyna. *ibid.* b
Monaſterium Caſſinenſe ſub ſola ſanctæ ſedis protectione. 325 d
Monaſteria exempta, ſummo Pontifici tantum ſubjecta; quomodo teneantur Conciliis Provincialibus intereſſe. 317. a
Moniales abſque ſimonia recipere poſſunt aliquid pro indemnitate monaſterii, ubi habetur triplex opinio circa hanc materiam. 272. c
Monothelitarum hæreſim condemnarunt plura Concilia. 312. c. 313. b
Monothelitarum hæreſis damnatur in Concilio Romano. 313. b
Montes Pietatis admittuntur in Concilio Lateranenſi tanquam legitimi. 284. c
Montium pietatis uſus. *ibid.*
Moyſes tenetur communiter author primarius S. Scripturæ ita quòd illius libri primatum teneant inter alphabeticos. 5. e

N

NAhum Prophetia convenit cum prophetia Jonæ minatur pœnam legem Dei tranſgredientibus. Prædicit mortem Regi Sennacherib, prædicit etiam Niniven fore ludibrio omnibus populis 96.
Nefarios punire an liceat Magiſtratibus Chriſtianis. 367. e 368. a 369. a
Nicæni Concilii primi hiſtoria. 240. a
Nicolaus V. Antipapa, & ejus errores damnantur in Concilio Avenionenſi. 111. e
Nota veræ Eccleſiæ eſt quadruplex, nempe unitas, ſanctitas, Catholicitas, & quod ſit Apoſtolica. 144. e
Nota prima veritatis Eccleſiæ Romanæ, eſt quod ſit una. *ibid.* b c d e
Nota illa veræ Eccleſiæ, quæ eſt unitas, non reperitur in Eccleſiis reformatis Lutheranorum aut Calviniſtarum. 145. b
Nota ſecunda veræ Eccleſiæ, quòd ſit ſancta, reperiur in Eccleſia Romana. *ibid* d e
Nota illa ſanctitatis nullô modô reperitur in reformatorum Eccleſia. 146. b c d
Nota tertia veritatis Eccleſiæ, nempe univerſalitas, ſeu Catholicitas, Romanæ Eccleſiæ propria eſt. *ibid.* b c d
Nota, illa nempe univerſalitas non habetur in hæreticorum Eccleſia. 147. a
Nota quarta veræ Eccleſiæ nempe quòd ſit Apoſtolica, Romanæ Eccleſiæ convenit ex triplici ratione. *ibid* d
Notam illam, nempe quod ſit Apoſtolica, non habet Eccleſia reformata. 148 e
Notæ veræ Eccleſiæ ſunt differentes apud Lutherum, Calvinum & Catholicos. 144. e
Notæ veræ Eccleſiæ ſunt qualitates ita propriæ legitimæ Sponſæ Chriſti, ut nullo modo adulterinis Eccleſiis competere valeant. *ibid.*
Novatus volens non recipiendos eſſe ad abſolutionem fideles qui in perſecutione negaverant fidem, damnatus fuit in Concilio Carthaginenſi ſub Cypriano Epiſcopo. 299. a
Novatiani & Montaniſtæ Viaticum & reconciliationem negabant lapſis pœnitentibus, & hoc ex defectu poteſtatis. *ibid.* e
Numerorum liber ſic dicitur quia loquitur de enumeratione quam fecerunt Moyſes & Aaron omnium virorum qui reperti ſunt in tribubus Iſraël. 52. d
Numerorum liber triginta ſex habet capitula in quibus referuntur ſummatim quæ facta ſunt in populo ab egreſſu Hebræorum ex Ægypto uſque ad annum quadrageſimum. 51. 52. 53.

O

OBedientiæ votum eſt omnium votorum Religionis maximum, & quare. 361. d e
Obſcuritas ſacræ Scripturæ unde procedat? 28. d
Obſcuritatis S. Scripturæ triplex aſſignatur cauſa. 28. 29.
Optatus Gallus de Schiſmate vitando, quiſnam liber fuerit, & quæ continebat, Damnatur in Concilio Pariſienſi. 319.
Ordinatio Presbyterorum fit tantum ab uno Epiſcopo. 199. e
Ordinatio iterata prohibetur; & irritantur illæ quæ factæ ſunt ab hæreticis. Quod ultimum explicari debet. 219. e
Ordinationem fieri per impoſitionem manuum, quadru-

Digitized by Google

plex nova ratio comprobat. 198. b
Ordinis Templariorum affertur deſtructio. 274. c
Ordo Eccleſiaſticus dupliciter ſumitur à Patribus 341. c
Ordinum antiquitas demonſtratur ex Patribus, contra Calvinum. 344. c d
Ordinum functiones & officia quænam ſint. 344. 345.
Ordo propriè dictus, eſt cæremonia ſacra. 345. c 346. a & ſeq.
Origenes fuit conſecratus Preſbyter à duobus Epiſcopis. 199. d
Os claudi & aperiri novo Cardinali, quidnam ſit, & quomodo id fiat. 350. d c
Oſeæ liber ſeu Prophetia. Fornicariam duxit uxorem & prophetia ejus continet cap. 14. in quibus agit perſonam vatis, judicis, præconis, patris & amici, 94. e

P

PAnis in ſacrificio Miſſæ offerendus, debet eſſe rotundus, nitidus, integer, & in modica quantitate formatus. 315. d
Papa conſiderari poteſt vel ut Doctor particularis, vel ut in Cathedra pronuncians, & quid utrumque ſignificet. 175. a
Papa cum generali Concilio errare poteſt in quæſtionibus facti particularibus, non autem in univerſalibus. ibid. d
Papa cum Concilio generali, non poteſt errare in quæſtionibus fidei. ibid. e
Papa in decretis fidei & morum ex cathedra loquens probabiliter eſt infallibilis. 176. 177. 178.
Papa ſumptus perſonaliter probabiliter poteſt fieri hæreticus. 179. d
Papa manifeſtè hæreticus à dignitate excidit. 180. a
Papa propter ſchiſma poteſt deponi, & non propter alia crimina. ibid. d e
Papa jus habet recipiendi & judicandi appellationes totius Eccleſiæ. 183. b
Papa poteſt leges condere quæ obligent in conſcientia, ibid. d
Papa Avenione Romam revertens longioris ſchiſmatis cauſa fuit. 175. c
Papam eſſe Antichriſtum dixerunt hæretici. 183. d
Paralipomenon liber qui apud nos præ magnitudine in duas partes dividitur, quæ chronicorum libri vocantur; in primo libro 29. capita habente narratur quæ omiſſæ fuerant in aliis Scripturæ locis, & præſertim in libris Regum. 70. b 71.
Paralipomenon ſecundus liber qui eſt adhuc liber derelictorum, 36. capitib. commemorat quæ omiſſa ſunt in libris Regum. 71. a 72. 73. 74.
Parochiæ nomen olim ſumebatur pro Diœceſi, Diœceſis pro Patriarchatu. 205. c
Paſcha non debet celebrari ante vernale æquinoctium, ut habetur canone 8. Apoſtol. 201. c
Patres Eccleſiæ qui fidem & Eccleſiam illuſtrarunt, recenſentur immediatè poſt hæreticos cujuſcumque ſæculi. 151. c &c.
Patriarcharum ſedes determinatur in Concilio Lateran. 11. 166. d
Patriarcha Venetus obtinet pallium & confirmationem dignitatis ſuæ. 322. d
de Patriarchis plura & notanda. 352. c d & ſeq.
Paupertas voluntaria primas obtinet inter Vota Religionis, & Conſilia Evangelica. 361 b
Peccatores qui convertuntur, recipi debent ad pœnitentiam. 216. d
Petrus & Paulus Romæ mortui ſunt. 169 a
Petrus fuit Romanæ Eccleſiæ, quam fundavit, Epiſcopus uſque ad mortem. ibid. d e
Petrum fuiſſe Romæ, probatur contra hæreticos. 168. e
Petrus de Bruis damnatur in Concil. Lateran. 266. d
Philippus I. Franciæ Rex cum ſua pellice excommunicatur in Conciliis, quæ Očtione & Claromonte celebrata ſunt. 324. b c
Philippus ille amiſit privilegium curandi ſtrumis morbidos, ex quo inceſtuoſo ſe amore contaminavit. ibid.
Philippus ille abjurata adulterâ in gratiam receptus eſt in Concilio Turonenſi, ſed rediit ad vomitum. ibid. d e
Photii ordinationes activæ an validæ fuerint. 264. c
Pœnæ antiquitus inflictæ fidelibus ob delicta, erant conſiſtentia, ſubſtractio & expulſio ab Eccleſia quæ erat duplex. 202. d
Pœnæ canonicæ quæ decernebantur per antiquos canones pro delictis & peccatis, recenſentur. 217. 218.
Pœnitentia fuit alias duplex publica & privata, quarum prima erat ſolemnis vel non ſolemnis, de quibus. 202. a
Pœnitentium veſtes & victus quales erant? ibid. d
Pœnitentium publicorum quatuor erant ordines. ibid. e
Pontifex ſummus poteſt vocari univerſalis Epiſcopus, 171. c
Pontifex ſummus poteſt deponere Epiſcopos ſi ſe muneris ſui indignos reddant. 172 d
Pontifex ſummus poteſt Epiſcopos antea depoſitos reſtituere. ibid. a
Pontifex ſummus habet authoritatem condendi leges, diſpenſandi & puniendi per cenſuras. ibid. e
Pontifex ſummus in totum orbem Chriſtianum poteſt ſuos Legatos mittere, ad exercendam juriſdictionem Papalem. 173. d
Pontificem ſummum Chriſtus in cœlum aſcenſurus reliquit in terris Eccleſiam viſibiliter gubernaturum. 162. b
Pontifices ſummi quinam dicantur ab hæreticis eſſe lapſi in errorem. 180. 181. 182.
Summus Pontifex an poſſit ſibi eligere ſucceſſorem. 351. d e
Pontificatus ſupremus an ſit de jure divino annexus Epiſcopatui Romano, non conſtat. 169. a
Poteſtas ſuprema Eccleſiæ in D. Petro reſidet, tanquam in capite ejus & Chriſti Vicario. 166. c 167. 168.
Poteſtas ſuprema Petri & Eccleſiæ tranſmiſſa eſt ad Pontifices Romanos. 169. a
Poteſtas politica an ſit bona & Chriſtianis licita. 367. e 368. a
Poteſtas politica an amittatur per peccatum. 367. c 368. e
Prædeſtinatianorum hæreſis unde orta fuerit, quando & quis fuerit author illius? 305. c d
Prælatorum multi ſunt & erant gradus 311. e
Prælatis, Abbatibus aut Clericis, prohibetur ne Eccleſiarum inveſtituras, à Laicis ſuſcipiant, etiam à Rege, & illas ſapere hæreſim. 324. e 325. a
Pragmatica ſanctio quid fuerit? 285. b
Pragmaticæ ſanctioni abrogatæ ſubſtituitur Concordatum Leonis X. cum Franciſco I. Galliarum rege. ibid.
Preſbyteræ & Diaconæ quid ſint. 313. d
Preſbyteris præcipitur continentia & caſtitas. 323. b
Preſbyteris prohibetur ne pro Miſſis celebrandis pecuniam exigant, vel aliam rem temporalem, ſed gratè accipiant, & ſine pacto, quod illis offeretur. 331. d e
Priſcillianiſtæ damnati ſunt in Concil. Bracarenſi. 308. c
Primates quinam ſint apud Latinos. 352. c
Propheta quid ſit, ubi agitur de pſeudo-Prophetis. 89. d 90. 91.
Prophetæ minores fuerunt duodecim. 94. c
Prophetales libri veteris Teſtamenti continent libros Prophetarum, quorum alii ſunt quatuor majores, & alii minores duodecim. 89. a b
Prophetales libri novi Teſtamenti in ſola Apocalypſi continentur, quæ eſt B. Ioannis Apoſtoli: Apocalypſis autem Græcè idem eſt ac revelatio Latinè, quæ facta fuit B. Ioanni in inſula Pathmos relegato per Domitianum. 130.
Prophetia univerſa duo tempora reſpicit, captivitatis & gratiæ. 89. b
Prophetia quid ſit & quotuplex? ibid. d
Proverbiorum liber vocatur liber Parabolarum Salomonis. 86. b
Proverbiorum liber in triginta capitibus refert Salomonem, qui parvulum docet & de officiis ſuis erudit per ſententias. ibid.
Proverbiorum uſus qualis ſit? ibid. e
Proverbiorum collectionem in tres partes dividit Lyranus noſter. ibid.
Pſalmiſtæ an reponantur inter veros Ordines. 341. c
Pſalmorum liber 150 continet Pſalmos, quos in toto vel in parte compoſuit David. 85. b
Pſalmorum liber dividitur in Alleluya, Cantica, Orationes, Intellectus, Pſalmos & Titulos. ibid. d
Pſalmorum liber erat Poëticus, ſed formam metri amiſit per tranſlationem. ibid. b

Q

QUadrageſimæ jejunium inſtitutum fuit ab Apoſtolis. 200. e
Quatuor tempora præcipiuntur in Concilio Moguntino. 316. e

Digitized by Google

INDEX

R

REgnum Galliæ interdicto ſubjicitur ſub Philippo Auguſto propter repudium uxoris ſuæ. 317. c
Reges qui totum populum Iſrael indiviſum rexerunt, ſunt tres, Saul, David, & Salomon. 74
Reges Juda fuerunt viginti, & poſteà accidit captivitas Babylonica. ibid.
Reges Iſrael novem decim fuerunt ſedentes in Samaria, quam invaſit Salmanaſar decem tribus ducens in captivitatem apud Medos & Syros. ibid.
Regum libri ſunt quatuor, in quibus agitur de regibus Juda & Iſrael qui rexerunt populum poſt Moyſem Joſue & Judices. 60. a
Regum liber primus ex 30. capitib coaleſcens deſcribit quæ præterierunt per 100. annos uſque ad mortem Saülis; & ideo Samuel conſecravit Saül in Regem totius populi. 60. c 61. 62. 63
Regum liber ſecundus per capita 24 commemorat quæ facta ſunt per 40. annos à morte Saülis uſque ad mortem Davidis. 63. d 64. 65
Regum liber tertius in 22. capitib narrat quæ acta ſunt 109. annis ſub regno Salomonis & Regum Juda & Iſrael uſque ad mortem Achab: & in hoc libro habetur de ædificatione templi. 65. d 66. 67
Regum liber quartus in 25. capitulis agit de iis, quæ præterierunt per 380. annos ſub 16. Regibus Juda & 12. Regibus Iſrael, & quæ concernunt Eliam & Eliſeum Prophetas. 67. e 68. 69. 70
Regum vel principum calumniatores, ſi Clerici deponendi erant, ſi laici ſegregandi. 114 e
Rex Angliæ in Concilio Abrincenſi purgat ſe de morte S. Thomæ Cantuarienſis. 317. d
Regimen Eccleſiæ noluit Richerius eſſe Monarchicum, ipſe tamen reſipuit ante mortem. 163. e
Regimen Eccleſiæ eſt Monarchicum. 164. d
Regimen Eccleſiæ voluit Vigorius eſſe Ariſtocratiâ temperatum. 161 b
Regimen Eccleſiæ non eſt temperatum Ariſtocratiâ. ibid. e
Rei adduci poſſunt ab Eccleſiis in Regno Galliæ, ne talium locorum immunitas impunitatem pariat. 104. c
Religionum nomina, natura, varietas, & origo. 359 d
Religio quid ſit propriè. ibid. a c
Religionem an ſit bonum inſtituere ad opera vitæ activæ. 360 a b & ſeq.
Religio quæ vacat vitæ contemplativæ an ſit nobilior ea quæ ſe applicat ad opera vitæ activæ. ibid. e & 361. a
Religio Monaſtica, qualis ſit ſtatus. 361. c
Religionem defendere, an ſit de officio Magiſtratus ſæcularis. 368 a 369. b
Religioſi promoti ad Epiſcopatum, an teneantur ad ſuæ regulæ obſervationem. 356 d e a
Religioſorum tria genera. 359 d
Reliquiæ ſacrificiorum vino aſperſæ dabantur aliis infantibus jejunis. Miraculum notabile circa hoc. 309 a b
B. Remigii umbra uſum linguæ abſtulit cuidam Ariano Epiſcopo, qui omnes Catholicos ad certamen provocaverat. 307. a
B. Remigii virtute præcedens Arianus hæreſim revocans ſanatur. ibid.
Rogationum abſtinentia inſtituta eſt in Concilio Vienenſi ſub B. Mammerto ex multorum prodigiorum occaſione. 105 b
Romanæ Eccleſiæ veritas, & falſitas reformatæ oſtenditur. 148 c. 149
de Romanæ Eccleſiæ Patriarchatu 352. 353. & ſeq.
Rothaldus Epiſcopus Sueſſionenſis deponitur in Concilio Silvanectenſi. 318 b
Ruth liber oſtendit Deum fuiſſe placidum lenitorem oppreſſorum, ut habetur in 4. capitibus quæ narrant Helimelech peregrinationem, Noemi reverſionem & deſponſationem Ruth. 59. e 60.

S

SAcerdos non poterat fieri qui exercitui ſe ingerebat. 214 d
Sacerdotes quidam damnantur in Concilio Bracarenſi, lac pro vino in Miſſa offerentes, & ob alios abuſus. 313. a
Sacerdotum veteris Teſtamenti & novi, differentia. 342 d
Sacerdotes Chriſtianos per carnalem copulam propagari non decuit, & quare. ibid.
Sacerdotes quænam munia in conſecratione recipiant. 347. a b
Sacramenta miniſtrantibus ſtipendium aliquod ſolvi debet ex Concilio Rothomagenſi. 316. l
Sacra Scriptura, dividitur in vetus & novum Teſtamentum. 11
Sacra Scriptura quid ſit? ibid.
Sacra Scriptura multis nominibus inſignitur. ibid.
Sacra Scriptura ita eſt neceſſaria ut illi aſſentiendum ſit, non verò ſpiritui interno, ſicut voluerunt Lutherus & Calvinus, cum libertinis. 4. d a
Sacra Scriptura indiget teſtimonio Eccleſiæ, ut conſtet eam eſſe ſacram. 7. c
Sacra Scriptura nec tota ad nos pervenit, nec tota periit. 36 c
Sacra Scriptura quæ ad nos pervenit, in aliquibus fuit corrupta ex diverſis cauſis, 37. d
Sacræ Scripturæ libri omnes non præceſſerunt libros omnes alios qui antiquitus ſcripti ſunt, benè autem aliqui eorum. 5. d
Sacræ Scripturæ author principalis eſt Deus qui ſacram Scripturam & res in ea contentas ſuggeſſit diverſis hominibus. 6.
Sacræ Scripturæ textus à Deo dictatos Moyſi & Prophetis, crediderunt aliqui periiſſe tempore captivitatis Babyloniæ in incendio templi Hieroſolymitani; & deinde fuiſſe de novo reſtitutos ab Eſdra. 36 e
Sapientiales libri veteris Teſtamenti communiter numerantur, Proverbia, Eccleſiaſtes, Cantica Canticorum, Sapientia & Eccleſiaſticus, cui poteſt addi liber Pſalmorum ſapientiam maximam redolens. 83. e
Sapientiales libri novi Teſtamenti ſunt quatuordecim Epiſtolæ B Pauli & ſeptem Epiſtolæ canonicæ aliorum Apoſtolorum. 112. e
Sapientiæ liber novemdecim habens capita habet partes tres in quibus author excitat unumquemque ad amorem ſapientiæ ſeu juſtitiæ, originem ſapientiæ explicat & declarat effectus ſeu utilitates ejus. 87. d e
Sardicenſe Concilium eſt veluti continuatio Nicæni Concilii: celebratum fuit ſub Julio. 241. e
Sardicenſe Concilium partim eſt approbatum & partim reprobatum: unde Conciliis generalibus non adjungitur. ibid. d
Saxones promittunt Carolo Magno, ſe facturos Chriſtianos. Idolum eorum rejicitur. 336. d
Schiſma ingens naſcitur inter Simmachum legitimè electum & Laurentium quendam. 106. c
Schiſmatis Conſtantienſis hiſtoria. 376. b c d e
Schiſma inter Gelaſium II. & Gregorium VIII. 325. c
Schiſma inter Innocentium II. & Petrum Leonis, ſub nomine Anacleti. ibid. e
Schiſma inter Alexandrum III. & Victorem III. 317. b
Schiſma inter Urbanum VI. Clementem VII. & Benedictum XIII 332. d e 333. a
Schiſma inter Joannem XXIII Gregorium XII. & Benedictum XIII. qui depoſiti fuerunt, & Martinus V in eorum loco canonice electus eſt in Concilio Conſtantienſi. 334 b
Schiſma inter Nicolaum V. & Felicem, tollitur in Concilio Lugdunenſi, & quomodo. ibid. e
Scripturis non fuit abſolutè neceſſarium quòd uteretur Deus ut ſua voluntas nobis innoteſceret. 4. d
— Vide Sacra Scriptura.
Sedes Pontificia transfertur ab urbe Româ Avenionem ubi manſit per 74 annos. 274. b
Senſus ſanctæ Scripturæ quid ſit? 25. e
Senſus ſanctæ Scripturæ eſt literalis, vel myſticus, & quid ſit literalis. 26. e
Senſus myſticus ſeu ſpiritualis eſt triplex, allegoricus, anagogicus & tropologicus: & quid ſint illi? ibid. d
Senſus literalis Scripturæ eſt obſcurus. 27. d
Senſus literalis Scripturæ duplex eſt, proprius & figuratus ſeu metaphoricus 30. a
Senſus myſticus non reperitur in omnibus partibus minutiſſimis ſacræ Scripturæ, quidquid dicat Origenes. 31. d
Senſus myſticus reperitur in ſingulis partibus majoribus Scripturæ. ibid.
Senſus literalis producit efficaciſſima argumenta quæ dogmata fidei comprobant. 32. e
Senſus myſticus aliquando eſt aptus ad probanda dogmata fidei, & aliquando non. ibid b
Senſus myſticus reperitur in ſola Scriptura. 33. e
Senſus myſticus eſt poſterior literali licèt ordine generationis & univerſalitatis præponendus ſit literali. 33. e

Digitized by Google

Senſus accommodatitius quid ſit? 34. c
Senſus accommodatitius præter literalem & myſticum admitti poteſt, modò nullam attribuat imperfectionem ſacræ Scripturæ ibid. c
Senſum ſolum literalem Scripturæ recipiunt hæretici, dicunt eſſe manifeſtum. 27. c
Senſum literalem habet quilibet locus Scripturæ ſive proprium ſive metaphoricum. 30. e
Senſum literalem duplicem poteſt habere idem ſacræ Scripturæ textus. ibid. d
Senſuum literalium diverſorum Scripturæ quandonam unus eſt alteri præferendus. 31. d
Senſibus literali, myſtico & accommodato citantur aliquando in novo Teſtamento textus veteris. 33. b
Senſus plures literales poſſunt habere iidem textus ex varia verſione Scripturæ. 31 c
Servi in clerum provehi non poterant ſine voluntate dominorum. 224. c
Seſſio in Conciliis Provincialibus debetur antiquitati promotionis Prælatorum, non antiquitati Eccleſiæ, 336. c
Simon de Bello-loco Archiepiſcopus Bituricenſis multas conſtitutiones in unum collegit & condidit in Concilio Bituricenſi, quæ ſunt notatu dignæ. 330. e a b
Simonia prohibetur & puniuntur ſimoniaci. 209. b
Sophonias in tribus capitibus Prophetiæ ſuæ mentionem facit de Chriſto & de reſurrectione ejus, prædixit deſtructionem idolorum & nemorum & generalem ponit comminationem ſuper omnes populos. 97. a b c
Sortium uſus an ſit licitus, an prohibitus. 239. d e
Spiritui interno non eſt credendum cum hæreticis. 4. c
Statuta Concilii Toletani XVII. 315. e
Stephani VII. Papæ acta contra Formoſum prædeceſſorem, improbantur in Concilio Romano, & quænam ſint. 319. d e
de Succeſſore ſummi Pontificis defuncti eligendo, plura & notanda. 352. b c & ſeq.
Synagoga pro quo ſumatur? 141. a
Synagoga Iudæorum eſt longè imperfectior Eccleſiâ Chriſti. ibid. b c d

T

Templa Chriſtianorum aliquando vocata fuerunt Synagogæ, ſed ſæpius Eccleſiæ. 219. a
Templariorum Ordo in Concilio Viennenſi penitus deſtruitur. 273 e
Templariis militibus albus habitus à Concilio Tureſi deſignatur de conſenſu Honorii II. & Cruces de panno rubro mantellis aſſui cœperunt tempore Eugenii. 145. c
Teſtamentum quid ſit? 3.
Teſtamentum vetus eſt collectio librorum qui promittunt Meſſiam, & præcepta legis antiquæ continent. ibid.
Teſtamentum novum eſt collectio librorum qui præſentem Chriſtum exhibent & novæ legis tradunt præcepta. ibid.
Teſtamentum vetus dividitur in libros legales, hiſtoriales, ſapientiales & prophetales. 47. b
Teſtamentum novum ſicut & vetus diſtinguitur in libros legales, hiſtoriales, ſapientiales & prophetales. 98.
Theologia poſitiva quid importet? 3. prol.
Theologia poſitiva non differt eſſentialiter à ſcholaſtica. ibid.
Theologia poſitiva differt accidentariò à ſcholaſtica. ibid.
Theologia poſitiva cur ſic denominetur. ibid.
Theologia poſitiva ſemper fuit utilis & neceſſaria. 2.
Theologiæ poſitivæ diſpoſitio generalis. 3 prol.
Theologiæ poſitivæ & ſcholaſticæ uſus non fuit incognitus antiquis ſæculis ut clamitat Calvinus. 5.
Theologiæ poſitivæ objectum eſt ſacra Scriptura. ibid.
Theologiæ poſitivæ tertia pars agit de Membris Eccleſiæ. 340.
S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus de perjurio malè accuſatus, condemnatur in Concilio Northamptonenſi. 327 d
Tobiæ liber in ſacris Bibliis ſequitur hiſtoriam Eſdræ, licèt ordine temporis deberet ſequi immediate hiſtoriam Machabæorum. 76. c
Tobiæ liber capitibus quatuordecim conſtans narrat ipſius Tobiæ hiſtoriam ſub captivitate Aſſyriorum ut videre eſt per ſingula capita. 76. e 77. 78.
Toletanum Concilium XVI. determinavit ut in altari panis benedictione ſacerdotali ſanctificandus, integer, nitidus & ſtudio præparatus, tantùm proponatur. 315. e
Toletanum Concilium XVI. damnavit eos qui cruſtulam in rotunditatem compoſitam & panes uſitatos in ſacrificio Miſſæ offerebant. ibid. d
Toletanum Concilium prohibet ne Presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel aliam rem temporalem, ſed gratè accipiat & abſque pacto, quod offertur. 331. c
de Tonſura Monachorum. 366. d
Traditio quid ſit & quotuplex? 156. e
Traditiones admittendæ ſunt, quia in diverſitate nimia interpretationum Scripturæ difficile eſt ſcire quænam ſit vera & propria. ibid.
Traditiones Phariſaicæ & Moſaicæ quænam erant in veteri Teſtamento. ibid.
Traditiones Scripturæ parem cum Scriptura habent authoritatem. 157. a
Traditionum novi Teſtamenti aliæ ſunt Divinæ, aliæ Apoſtolicæ, aliæ Eccleſiaſticæ, aliæ univerſales, aliæ particulares, aliæ perpetuæ, aliæ ad tempus. ibid.
Tranſlatio Scripturæ eſt licita & utiliſſima & codices ſic tranſlati non minùs ſunt Dei verbum. 35. b c d e
Tranſlationem ſacræ Scripturæ à lingua primigenia ad alias vulgares illicitam voluerunt quidam Iudæorum. ibid. e
Tranſlationem Scripturæ à primigenia lingua voluerunt quidam hæretici non eſſe ampliùs propriè verbum Dei. ibid. a
Traſamundus impedire cupiens promotionem Epiſcoporum, ab hoc impeditur per Concilium Bizacenum. 306. a
Tridentinum Concilium toties interruptum fuit, ut duraverit per annos octodecim ſub tribus Pontificibus. 287. c
Tridentinum Concilium indictum fuit primò Mantuæ, deinde Vicentiæ & poſteà Tridenti. ibid. d
Tridentinum Concilium coactum fuit maximè contra Lutherum. ibid. e
Tridentinum Concilium ſub tribus Pontificibus habuit viginti quinque ſeſſiones. ibid.
Tridentinum Concilium habuit decem ſeſſiones ſub Paulo III. 288. 289. 290.
Tridentinum Concilium habuit ſex ſeſſiones ſub Julio III. 291. 292.
Tridentinum Concilium habuit novem ſeſſiones ſub Pio IV. 292. 293. &c.
Tridentini Concilii ſeſſiones & decreta habentur. 288. &c.
Turcas à Chriſtianis eſſe expugnandos, contra Lutherum. 369. c d & ſeq.
Turonenſe Concilium prohibuit ne duo Clerici aut Monachi haberent lectum communem. 308 a
Turonenſe Concilium prohibuit ne diſtributiones in Cathedralibus fierent, niſi præſentibus. 334. c
Turonenſe Concilium prohibuit ne fierent ſoni, tumultus, vel clangores, in ſecundis vel tertiis nuptiis, quod vulgo vocatur *Charivarium*. ibid.

V

Vaſenſe Concilium determinavit ut ter Sanctus diceretur in Miſſa & poſt verſum *Gloria Patri*, adderetur, *Sicut erat in principio*. 307. d
Vaſa ſanctificata non debent converti ad uſus prophanos. 221. e
Vaſa & calices Eccleſiæ qualia fuerint antiquitus. 221. b
Vaſibus aureis & argenteis utebantur Chriſtiani primis temporibus. 221.
Verſio ſeptuaginta interpretum facta eſt ſub Ptolomæo Philadelpho & quæ eam concernunt? 39. c
Verſio Vulgata quænam ſit, cujuſnam authoritatis & à quibus fuit repudiata? 40. 41. 42.
Verſiones ſeu tranſlationes veteris Teſtamenti novem communiter commemorantur. 38. c 39.
Verſiones ſeu tranſlationes Bibliorum in lingua vernacula ſunt indifferentes, uſus tamen ſacrificii & orationis rectè fit in lingua Latina. 42. d
Verſiones in lingua vulgari non prohibent Catholici, ſed tantùm volunt nè legantur ab idiotis & rudibus ſine licentia paſtorum ibid a
Veſtibus particularibus utebantur antiquitus clerici. 222. c
Victor Papa an de facto excommunicaverit Epiſcopos Aſiæ & an moderatione juſtâ uſus fuerit erga illos. 298 c d
ad Victum labore comparandum an teneantur Monachi. 366. b c e 367 a
Viennenſe Concilium ſub Clemente V. celebratum eſt an-

Digitized by Google

no ſuæ. 273. d
Vvicleffus, Ioannes Hus & Hieronymus de Praga condemnari ſunt in Concilio Conſtantienſi. 276. e
Vvicleffus & Ioannes Hus volebant ſolius Dei eſſe eligere Eccleſiæ paſtores & quare. 341. d
in Votis Religioſorum an conſiſtat perfectio Religionis Monaſticæ. 361. e
de Votis Monachorum quid ſentiant Hæretici. ibid. e
de Votis emittendis à junioribus filiis familias, & conjugibus. 363. e

X

Xerophagia in qua abſtinentia conſiſtebat? 110. b c

Z

Zacharias miſſus fuit cum Aggæo ut populum Dei ad templi reparationem animaret, Prophetia ejus quatuordecim capitibus compoſita dividitur in quatuor partes. 97. c d e

FINIS.

Extrait du Privilege du Roy.

PAR Grace & Privilege du Roy, donné à Paris le dernier Octobre 1664. Signé, Par le Roy en ſon Conſeil LOVIS: Et ſcellé; Il eſt permis au R. P. JEAN-GABRIEL BOYVIN, *Preſtre, Religieux de l'Ordre des FF. Mineurs de l'eſtroite Obſervance de S. François, du Convent de Vire, Profeſſeur en Theologie*, de faire imprimer, vendre & debiter par tel Imprimeur ou Marchand Libraire qu'il voudra choiſir, un Livre par luy composé, intitulé *Theologia Scoti à prolixitate, & ſubtilitas ejus ab obſcuritate vindicata*, en telle marge, caractere & volume qu'il jugera à propos, pendant neuf années, à commencer au jour que chaque Volume dudit Livre ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois, & deffenſes ſont faites à tous Libraires & Imprimeurs de l'imprimer, d'en vendre & debiter d'autres impreſſions que de celles faites par les Libraires & Imprimeurs auſquels il aura cedé ſon droit, à peine de deux mille livres d'amende, & de tous dépens, dommages & intereſts, & aux charges portées par iceluy.

Ledit R. P. BOYVIN a cedé ſon droit de Privilege à EDME COUTEROT, Marchand Libraire à Paris, pour en jouïr en ſon lieu & place, ſuivant l'accord fait entr'eux le 20. May 1669.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 20. Novembre 1670.

Autre Extrait de Privilege du Roy.

LE Roy par ſes Lettres de Privilege données à Verſailles le 14. Octobre 1677. Signées, Par le Roy en ſon Conſeil, DESVIEUX, & ſcellées: Il eſt permis à EDME COUTEROT Marchand Libraire à Paris, de faire imprimer un Livre intitulé, *P. Boyvin Ordinis Minorum Theologia Scoti*: en tels Volumes & caracteres, & autant de fois qu'il voudra pendant le temps de vingt années, à compter du jour que ledit Livre ſera achevé d'imprimer pour la premiere fois: Et deffenſes ſont faites à tous Imprimeurs, Libraires, & autres perſonnes d'imprimer ou faire imprimer ledit Livre, d'en vendre & debiter d'autre impreſſion que de celle dudit COUTEROT, ou de ceux ayant droit de luy, à peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits, de trois mille livres d'amende, & de tous dépens, dommages & intereſts, ainſi qu'il eſt plus au long porté par leſdites Lettres, & aux charges & conditions portées par icelles.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, le 20. Octobre 1677.
Signé EDME COUTEROT, *Syndic.*

Achevé d'imprimer pour la premiere fois ledit Livre intitulé *P. Boyvin, Theologia Scoti, in folio*, le 1. Juillet 1678.

ERRATA NOTABILIORA.

Primus numerus paginam: ſecundus columnam; tertius lineam indicat.

PAgina 4. columna 2. linea 69. volerunt. *lege* voluerunt. 5. 2. 4. litteræ, ſpiritu. litteræ, ſpiritus. *ibid.* 64. 5. 7. 10. 1. 53. recentiones. recentiores. *ibid.* 2. 13. *ante* hujus, *adde* 1. 18. 1. 33. hæreticarum, hæreticorum. 19. 1. 20. fideli. fidei. 21. 1. 52. librum. librorum. *ibid.* 2. 8. pro duco, pro duce. 32. 2. 54. ſatus. cenſetur. 38. 2. 13. materia. materiæ. 40. 2. 4. *Cta.* ſacta. 41. 1. 55. Hieronymus. Hieronymi. 42. 1. 1. Cor. 4. 45. 1. 33. requerit. requievit. *ibid.* 2. 40. futuris. futurus. 47. 2. 47. ſermo. ſervo. *ibid.* judicia alia. judicialia. 49. 1. 10. neſceodum. veſcendum. *ibid.* 2. 31. habent. habere. 51. 1. 25. meo. in eo. 52. 2. ult. ſuum ſcilicet. 54. 2. 30. filios. ſuos. 60. 1. 94. mulierum. mulierem. 62. 2. ult. evocaſſet. evocavit. 64. 2. 30. retem. torrentem. *ibid.* 64. remante. remanente. 65. 1. 41. duobus capitulis. duo capitula. *ibid.* 2. 50. culitos. cubitos. 76. 2. 65. conſtitutus. conſtitutos. 77. 2. 66. præſtitis. praſtitis. 80. 2. 12. ſi. ſic. 83. 1. 17. *dele* eas. 84. 2. 69. Lylia. Lyſia. 85. 1. 49. regum. regnum. *ibid.* tetrarchas. Tetrarchas. 106. 2. 2 & 3. diſciplinam. piſcinam. 107. 1. 22. & 23. inſtitoit. inſtituit. 109. 1. 11. mioiſtrata miniſtratu. 118. 1. 10. Galatas. Epheſios. 121. 1. 62. pura. puras. *ibid.* 2. 39. aonus. anus. 124. 2. 34. Judæi. Judæ. 126. 2. 58. bonum pro malo. malum pro bono. 133. 2. 55. Longobardia. Longobardis. 139. 2. 55. Pſ. 88. Pſ. 149. *ibid.* 23. Aſiæ. Chriſti. 155. 1. 41. Angelus. Anglus. 161. 2. 54. majorem. majores. 163. 2. 41. *ante* bonum *adde* reſpicit. 164. 2. 2. multi. mulri. *ibid.* 42. *ante* quem libet *adde* poteſtatem. 170. 1. 22. urbem. orbem. 176. 1. 26. videret. viderer. 178. 1. 36. 1. Tim. 3. Hebr. 5. 186. 2. 22. ego, non dominus, non ego, ſed dominus. 197. 2. 12. *ante* ſuæ, *adde* ætatis. *ibid.* 18. vobis. urbis. 198. 2. 62. vox. rex. 201. 2. 66. 2. Cor. 12. 1. Cor. 10. 202. 2. 39. *dele* ad. 205. 1. 27. fine *ter.* ſive. 207. 2. 36. virgilium viſilium. 210. 2. *ibid.* operas, nuperas. 210. 2. 6. & 7. ſacerdos Epiſcopus. 212. 2. 37. applicarentur. applicareor. 213. 2. 19. Epiſcopus. Epiſcopis. 217. 1. 50. redident. deſident. 218. 2. 21. infidelem. fidelem. 226. 1. 19. 2. Cor. 3. 1. ad Tit. *ibid.* 27. *poſt* mulierem, *adde* ſororem. 227. 2. 45. animum. annum. 232. 2. 20. & 22. Archiepiſcopi. *adde* & Epiſcopi. 236. 1. 36. probabilitatis. probabilitas. 241. 2. 62. ut. in. 244. 1. 18. ſabbato. ſublato. *ibid.* 2. 54. ſaulus. ſolus. 247. 2. 19. Theodoros. Theotocos. 249. 2. 15. præfer. præter. 261. 1. 45. & 46. Michaeli Europalati. Michaëli Curopalati. *ibid.* 2. 1. Europalatis. Curopalati. *ibid.* 2. 16. Protoſpharius. Protoſpatarius. 332. 1. 48. Concilia. Concilium Vaurenſe. 337. 2. 56. Antonius. Carolus. *ibid.* 2. 23. & 24. Perronem. Petronium. 344. 138. Calvinus vidit. Calvinus ridet.